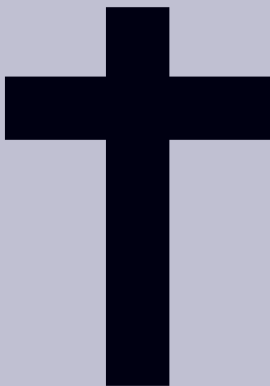

Tii Pwicîri: Âmu
Aamwari naa na cî

New Testament in Paici (NC:pri:Paici)

Tii Pwicîri: Âmu Aamwari naa na cî
New Testament in Paicî (NC:pri:Paicî)
Le Nouveau Testament à Paicî

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Paicî

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Paicî

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022

94c5d202-9853-5b91-879f-4a3023457d58

Contents

Mataio	1
Maréko	100
Luka	160
Ioane	264
Apostolo	336
Roma	427
1 Korénito	473
2 Korénito	518
Galatia	548
Éféso	566
Filipi	583
Kolosé	594
1 Tésalonika	606
2 Tésalonika	615
1 Timotéo	621
2 Timotéo	635
Tito	645
Philémon	652
Hébéru	656
Jacques	699
1 Pétéru	712
2 Pétéru	727
1 Ioane	736
2 Ioane	748
3 Ioane	751
Jude	754
Auinapàpari	759

Picémara Wâdé na é wii wà Mataio Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?

Wà Mataio, pwi *apostolo. Béaa kâra na é todèe wà Iésu, âna é pwi a *tò mwani wâripû ba kà tèpa *Roma. (Còo 9.9.) Naa na tii kêe, âna é wii pwina é còo na ia é pâra wiâ Iésu, â é popa mwara ê pwina é wii wà Maréko ma pâra jèkutâ goo Iésu na wii.

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 60 ma 65 (wâmwünyabweri 30 naja gée na càuru pai bà kà Iésu).

É wii tâi?

Tà tèpa cèikî naa goo wà Iésu Kériso, na rà tèpa *Juif mwara. Munaa rà wâro gòroigé jii ê napô *Judée, â pwiri rà pwa grec, càcaa *hébèru. Ba é ina wà Mataio pâ nee tii gée na *Aamwari Béaa (*l'Ancien Testament*) naa pairà.

Cina é wii?

É wii, ba na é paari pâ wà Iésu Kériso, âna é pwi *Mesia, pwi ukai me gée goo Pwiduée na rà tapacîê tèpa Juif gée na biu. Wâru pâ nee tii na é ina wà Mataio, ba na é paari pâ, nye wà Iésu kaa, na é pacoo pâ auinabéaa kà tèpa *péroféta naa na Aamwari Béaa. É wii ê nee tèpa jojooro Iésu, ba na é paari pâ é pwi gòobàra ukai *Davita, ma wà Abéraama, pwi jojooro diri tèpa Juif.

É pagòo tèpa cèikî naa goo Iésu, ba na rà cimwü wiàna rà pièpàrirà wà pâra tàpé, â na rà picémara é *Picémara Wâdé kêe tà diri tèpa âboro (28.19–20).

É pagòojè ma ina tâjè pâ, o coo dâra gòiri ê Mwaciri kà Iésu, na ée mwa wâjué me còwâ (24.30; 25.31).

Dà êre é tii bèeni?

Wà Iésu, âna é pwi ukai, êco na cáe caa pwi ukai pwacèwii tèpa ukai naani gòropuu. Mwaciri kêe, âna wâ *napwéretòtù ma naa na pwâranüma tèpa âboro. Jè tò naawê goo é cèikî kâjè naa gooé.

Wà Iésu, âna é tòpi jii Pwiduée diri é pàtamee, wânidò napwéretòtù ma wâni gòropuu. (Còo 28.18.) Ê tàrù kêe na é pacâmuri tèpa âboro goro é popai kà Pwiduée, âna maina jii nyamanya kà tèpa Juif. É pwa wâru ina pâ muru na pwacèwii

ni: «Guwà jèe tère pâ...êco na wâgo, âna go ina tàwà pâ...» (Còo naporomee 5.)

Wâdé tà Mataio na é wii ê pâ ârapupûra kà Iésu. Wâru naa na tii kêe jii pâra tii—popai kà Iésu goro ê pai wârori âmu wâro kâjê, wàijè tèpa naîri Mwachiri (còo naporomee 5-7; 18); ma ucina goo ê Mwachiri (còo naporomee 13, 20). Jèe wii pâ popai na wâru na patère tèpa pitûâ kâra *Wâra pwapwicîri kà tèpa Juif na càra caa tòpi Iésu (naporomee 23). Â jèe wii mwara pâ popai kà Iésu, na é mara ina béaa pâ muru na o mwa tèepaa, na é wâjué me còwâ, ba na é bàra pacoo Mwachiri kêe (naporomee 24-25).

Pai pitàgoo tii kà Mataio

Wà Iésu Kériso, âna é pwi Mesia, Pwi Ukai na é tòpò Mwachiri napwéretòotù

Pitèpa Iésu, ma ipwabwàtié târa wakè kêe (1.1-4.11)

É tapoo wakè kêe (4.12-25)

É patûra tèpa âboro naa gòrojaa (5.1-7.29)

Pai wârori wâro kà tèpa naîri Mwachiri

Paari pàtâma pwi Mesia (8.1-9.34)

É patûra tèpa câmu kêe â é cùrurà pâ (9.35-11.1)

Rà tapoo cicaraé tèpa pitûâ (11.2-12.50)

É pwa ucina tà tèpa âboro (13.1-52)

É pacâmurirà goro Mwachiri

É tubanabwé wakè kêe naa Galilée (13.53-17.27)

Inapàpari pâ é pwi Mesia na ée mwa picâri (16.13-17.27)

Popai kêe goro ipakîri ma ipwanauri èpà (18.1-35)

É too naa Iérusaléma (19.1-23.39)

Pwa târù kà pwi Mesia naawê (21.1-23.39)

Popai kêe goro ê pwina o tèepaa na pwâadèrèè (24.1-25.46)

Pai bà ma wâro còwâ kêe (26.1-28.20)

Tèpa jojooro Iésu Kériso

Luka 3.23-28

¹ Wà Iésu *Kériso, âna é té gée goo wà Davita, pwi gòobàra *Abéraama. Â wàilà-ni diri tèpa jojooro Iésu:

² Abéraama*

Isaaka

Iakobo

*Juda (ma wà tèpa aéjii kêe)†

³ Pérès (ma wà aéjii kêe Zéra; nyaa kàru, âna wà Tamar)

1:1 Genèse 22.18; 1 Chroniques 17.11

é caa kà Isaaka. Â wà Isaaka, âna é caa kà Iakobo, etc. †

* 1:2 Abéraama... Grec: Wà Abéraama, âna

1:2 Juda ma wà tèpa aéjii kêe—Tèpa caa kà tèpa 12 wâao Isaraéla. 1:3 Genèse 38.29-30; Ruth 4.18-22

Hesron
 Ram
⁴ Aminadab
 Nachon
 Salma
⁵ Booz (nyaa kêe, âna wà Rahab)
 Obed (nyaa kêe, âna wà Ruth)
 Jessé
⁶ Davita.

Wà *Davita, âna é pwi ukai [naa *Isaraéla. Â géé na càùé, â wà tèpa jojooro Iésu, âna]:

*Solomona (nyaa kêe, âna tô wâdà Urie béaa)
⁷ Roboam
 Abia
 Asa
⁸ Josaphat
 Joram
 Ozias
⁹ Yotam
 Akaz
 Ézékias
¹⁰ Manassé
 Amon
 Josias
¹¹ Yekonia (ma wà tèpa aéjii kêe).

Â, na pàara-bà, âna pacòobé tèpa Isaraéla géé napô kàra, â rà pâra nau pwa karapuu naa napô *Babulona.

¹² Â géé na càùé, [â wà tèpa jojooro Iésu, âna]:

Chéaltiel
 Zorobabel
¹³ Abihou
 Éliakim
 Azor
¹⁴ Sadok
 Akim
 Élioud
¹⁵ Éléazar
 Matthan
 Iakobo
¹⁶ Ioséfa.

Wà tô wâdà Ioséfa, âna wà Maria, tô nyaa kà Iésu, na pitunee tée pâ Kériso.

17 Wàilà diri pwiri, ê jêú tèpa jojooro Iésu Kériso. Tapoo gée goo Abéraama, tèepaa naa goo Davita, âna po 14 naneeâboro. Â tapoo gée goo Davita, tèepaa naa goro pai còbé kâra ê Ba Isaraéla gée Juda pâ naa Babulona, âna po 14 naneeâboro. Â géewê, â po 14 naneeâboro tèepaa naa goo pai pitèpa wà pwi *Mesia.

Pai pitèpa Iésu

Luka 2.1-7

18 Wàéni ê jèkutâ goro pai pitèpa wà Iésu Kériso, pwi Mesia: Wà Maria, tô nyaa kêe, âna ru bwaa ipwa câbawâdé‡ ma wà Ioséfa. Â béaari ê pai piéa kàru, âna é jèe nyarana wà Maria, na é naigé mee ê *Nyuâaê Pwicîri.

19 Â é niimiri wà Ioséfa pâ, na ée panuâ Maria. Êco na é pwi âboro na é pitòimiriê, êkaa na câe caa inapàpari, ba na câe caa kamu wà Maria na ara âboro.

20 É dau pinünüma naa goo, â géewê, â é mwa còo naa na naurune pwi jè *angela kà Pwi Ukai, na é ina tée pâ: «Ioséfa, pwi gòobàra Davita, gà cibwaa piwâ na gà popa wà Maria. Ba napwa naa goo ê èpo paa na wâgooé, âna é me gée goro ê Nyuâaê Pwicîri.

21 Â naa mwa pitèpaé, â gà mwa pitunee tée pâ Iésu§. Ba o mwa wàe kaa na upa ê Ba kêe gée na tojii*.»

22 Â diri ê pâ muru bèepwiri, âna tèepaa, ba na pacoo i pwi ia é ina wà Pwi Ukai, na é naigé mee pwi *péroféta kêe, pâ:

23 *Ée mwa nyarana wà i tô èpo dopwa. Â ée mwa pitàmari pwi nari âboro èpo paa. Â o pitunee tée pâ Émanuéla, na pai ina wèe pâ, wà Pwiduée, âna é wâjaajè.* *Ésaïe 7.14*

24 Úna é tàcî wà Ioséfa, â é pacoo ê pwina é ina tée i pwi angela. Â é popa wà Maria ma é wâdèe.

25 Êco na càru caa ipuu, tiagoro na wà Maria, âna é mwa pitàmari i pwi nari èpo. Â wà Ioséfa, âna é nama nee Iésu.

2

Rà ipwamainaê tèpa maagoi

1 Pitèpa Iésu naa Bétéléma wà *Judée, na pàara kà ukai *Héroda*. Â wà pàra tèpa maagoi—tèpa tàmanga na rà câmu goro îricò—âna rà me gée na é too wê i tòotù. Â rà tèepaa naa *Iérusaléma.

1:18 Luka 1.27,35 ‡ **1:18** *Ipwa câbawâdé*—Wâjaa tèpa Juif, âna càcaa pai ina wèe pâ, ru ipuu naima. **1:21** Luka 1.31, 2.21 § **1:21** *Iésu*—Pai ina wèe naa na hébéru pâ: *Wà Pwi Ukai, âna é pa-udòjè.* * **1:21** *Gée na tojii*—Grec: *Gée na pâ èpà kêe (= kâra é Ba).* **1:23** *Ésaïe 7.14* **1:25** Luka 2.21 * **2:1** *Héroda*—Nee 'Héroda Maina', wàe pwi apábéaa kà tèpa Héroda. Còo mwara Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii.

² Â rà pitawèeri tèpa âboro wê pâ: «É wâpà pwi nari èpo na pitèpaé, wà pwina ée mwa pâra nau pwi ukai kà tèpa *Juif? Ba bà côo é îricò kêe, na é tèepaa, câmu kâra pai pitèpaé. Êkaa na bà me nau pipwamainaé, [ma naa tée âraimeai kâbà].»

³ Â wà ukai Héroda, âna é tère ê jèkutâ goro pai tèepaa me kà tèpa maagoi ma é pwina rà ina. Â gùmagù è pwâranümee. Â wà diri tàpé Iérusaléma, âna wâgotâra.

⁴ Â é papitiri diri tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaailò wà Héroda, ma wà tèpa *dotée goro é Naèà.

Â é tawèerirà pâ: «Pwiri wâpà é ère na o pitèpa naawê i pwi *Mesia [na guwà tapacîê]?»

⁵ Â rà tòpi tée pâ: «Naa Bétéléma, wâ Judée. Ba wàéni é popai kà Pwiduée, na ia é jèe wii wà pwi *péroféta, pâ:

⁶ *Cidòri nyuâa
napô Bétéléma,
napô géé *Juda!
Pwamuru naa googà
jii pâra napô!
Ée còobé géé jaagà
pwi ukai na maina;
pwi a wéaari
é Ba Isaraéla,
pwi Ba na Ba kôo.»*

Michée 5.1

⁷ Géewê, â é todà tèpa maagoi wà Héroda. Ūna wàilà co, â é ina tàra pâ: «Guwà ina tóo bwàti i pwi pâara na guwà tapoo côo na i îricò.»

⁸ Ūna rà ina tée, â é panuârà pâ naa Bétéléma, ma ina tàra pâ: «Guwà pâ nau mudàra bwàti i pwi nari èpo. Â wiàna guwà pâmariê, â guwà wâjué me còwâ, nau ina tóo. Ba nümoo mwara dàra pâra, nau ipwamainaé ma naa tée âraimeai kôo.»

⁹ Nabwé, â rà còpòo wà tèpa maagoi. Â rà jèu côo mwara i pwi îricò, â é tòcia tàra ê naigé. Â rà pâra wiâê, â na é tèepaa pâ, naa gòro i pwi wâ na tâa na i pwi nari èpo, â é coo.

¹⁰ Ūna rà côo pâ é coo wê i îricò, â rà nye dau ipwàdée kaa.

¹¹ Â rà tò naa na i wâ, â rà pâmari i pwi nari èpo ma Maria, tô nyaa kêe. Â rà tùu jùrurà ma ipwamaina i pwi nari èpo. Â rà pwa ma èrù pâ ère atà kâra, â rà naa tée é jèpa âraimeai kâra, na dau maina wâri wèe—mwani mii, ma *encens* [pâ dà na ûrea† na jè cîri] ma é jawé ûrea na nee *myrrhe*.

¹² Gée na càùé, â é ina tàra wà Pwiduée naa na naurune pâ, na rà cibwaa wâjué còwâ naa jaa Héroda. Â rà pa cè naigé na ité, ba na rà wâjué còwâ naa napô kàra.

Rà uru jii Héroda

¹³ Ūna rà jèe wâjué còwâ wà tèpa maagoi, â é pwa naurune wà Ioséfa. Â é còo wà pwi *angela, na é ina tée pâ: «Gà wàcì! Gà cimadò, â gà popa i du duanaì, â gà uparu, pâ naa *Aigupito! Ba wà Héroda, âna é pwa na é mudàra i pwi nari èpo, ba na pòtàmwereê. Â guwà tâa wê tiagoro tòotù na go mwa patùragà.»

¹⁴ Â é cimadò wà Ioséfa, â é popa i du duanaì, â rà pâra na ne, naa napô Aigupito.

¹⁵ Â rà tâa wê, tiagoro pai bà kà Héroda.

Diri pâ muru bèepwiri, âna tèepaa, ba na pacoo i pwi ia é ina wà Pwi Ukai, na é naigé mee pwi péroféta kêe, pâ: *Go jèe todà me pwi naìô, â go pacòobée gée Aigupito.* *Osée 11.1*

É nama pòtàmwara tèpa nari èpo

¹⁶ Wà Héroda, âna é còo pâ rà ipwa tûâ tée wà tèpa maagoi. Â é nye dau putàmu kaa. Â é nama pòtàmwara diri pâ nari èpo pao, na wáboo còwâ kàra ârailu naja, wâna diri Bétéléma, ma pâ napô goro jènereê. Ba é tâmogòori gée goo tèpa maagoi i pàara na é tèepaa na, i îricò.

¹⁷ Â, na wàrapwiri, â é pacoo i pwi ia é ina wà Pwiduée, na é naigé mee wà péroféta Iéremia, pâ:

¹⁸ *Pwâra i ma pijinünü na Rama‡!*

É imuru pâ èpo kêe Rachel.

Pwacoé ma patàmarùé,

ba jèe tiàurà diri.

Jérémie 31.15

Rà wâjué còwâ gée Aigupito

¹⁹ Gée na càuru è pai bà kà Héroda, â é pwa naurune wà Ioséfa na Aigupito. Â é còo pwi angela kà Pwi Ukai,

²⁰ na é ina tée pâ: «Gà cimadò, â gà popa i du duanaì, â gà wâjué còwâ paru pâ naa napô *Isaraéla. Ba rà jèe bà wà tàpé na ia nùmarà na rà pòtàmwara i nari èpo.»

²¹ Â é cimadò wà Ioséfa, â é poparu wâjué naa napô Isaraéla.

2:15 Osée 11.1   **2:18** Genèse 35.19; Jérémie 31.15   ‡ **2:18** Rama; Rachel—Rama, âna pwi village kàra è wâao kà Éfraïm na wâmwünyabwéri Jérusaléma; Rachel, âna tò nyaa kà Ioséfa ma Benjamin, â wà Éfraïm, âna pwi naì Ioséfa. Ê popai bèeni na tii kà Iéremia, âna goro pai còobé kà tèpa Isaraéla gée napô kàra, ba na rà pwa karapuu naa napô Babulona. (Còo Jérémie 31.15.)

²² Êco na é têre pâ wà Arkélaos, pwina naî Héroda, âna é popa pwâra ukai naa Judée, géé na càuru pai bà kà caa kêe. Â wâgotêe na é wâjué còwâ naawê. Â é ina têe mwara wà Pwi Ukai naa na naurune pâ, na rà pâra naa napô Galilée.

²³ Â rà tâa na jè village na ina goo pâ Nazareth. Êkaa na pacoo ê pai jèe ina kà tèpa péroféta pâ, [wà pwi Mesia, âna] o pwi âboro géé Nazareth.

3

É patêre tèpa âboro Ioane

Maréko 1.1-8; Luka 3.1-18; Ioane 1.19-28

¹ Géé na càuru pâ naja na wâru, â é cimadò wà pwi âboro na nee *Ioane Pwi a piupwaa. Â é tâa namaré wâ *Judée, â é picémara târa pâ âboro na rà medarié. Â é ina târa pâ:

² «Guwà pinünüma ma guwà pitòotéri ê wâro kàwà! Ba jèe wâmwünyabwe ê *Mwaciri napwéretòotù!»

³ Wà Ioane, âna wàè kaa, na ia é jèe picémaraê wà *péroféta Isaia, pâ:

Pwa pwi âboro naa namaré

na é tomara too:

“Ée me Pwi Ukai.

Pwabwâti ê naigé!

Pwa ma bàracaari

pwi ére na ée pâ wê!”

Ésaïe 40.3

⁴ Napwa naa goo Ioane, âna é coona ê ârabwée na pwa goro wàra kaamela*. Â é piié goro karapuu parawére macii. Â é uti kòrée ma wâdo narapuutâ.

⁵ Â po dau wâru pâ âboro na rà nye tà medarié naa namaré—géé *Iérusaléma, ma diri ê napô Judée, ma ê pâ ére goro nairiwâ Ioridano.

⁶ Â rà inapàpari ê pâ èpà kàra, na ara ê pâ âboro diri. Â é *upwaarà naa nairiwâ Ioridano.

Guwà pwa cè tûâ cèna wâdé!

⁷ Wâru mwara tèpa âboro géé na du ditàra pwapwicîri kà tèpa *Juif, wà tèpa *Farasaio ma tèpa *Sadukaio, na rà medari Ioane, ba na é upwaarà.

Ûna é côorà, â é ina târa pâ: «Guwà pâ tèpa nari dòèa, ma tèpa pwâ! Wàilàpà na ina tàwà pâ, guwà o udò jii ê wârimuru, na ée mwa naa tàwà wà Pwiduée?»

⁸ Bwa! Guwà mara pwa cè tûâ cèna wâdé, târa ma o paari pâ, jèe pitòotéri ê wâro kàwà!

⁹ É, gona guwà tà niimiri pâ, guwà udò, gée goo na wà *Abéraama, âna é pwi jooorowà? Bwa! Piticémuru naa goo. Ba wiàna nùmee, â o pâri wà Pwiduée ma é bii ê pâ atü bëeni ma rà o tèpa gòobàra Abéraama!

¹⁰ «É jèe tà pwabwàti é gi kèe [wà Pwiduée]. Â ée mwa tépàgà naa na wàé diri é pâ upwâra na càcaa wâdé é pâ pwêe, ma cîri naa na ânye!»

O pitèi tèpa âboro!

¹¹ «Wâgo, âna go upwaawà goro jawé, târa ma o paari pâ guwà pitòotéri ê wâro kàwà. Êco na wà pwina ée mwa me pwicò kôo, âna ée mwa upwaawà goro Nyuââê Pwicîri ma ânye†. Wâé, âna dau pwa pàtâmee jiio‡, â càcaa pâriô ma go tipi é otàpwe goro du wâraâê [ba é Pwi Ukai].

¹² É jèe nye tà pwabwàtié, ba na é pitèi tèpa âboro. Â ée mwa naaitiri tàpé na rà wâdé jii tàpé na rà èpà, pwacèwii pai pinaaitiri é pudòro upwâra§ jii é parawée. Â é tòmimi é pudòe, â é cîri parawée naa na ânye na ticè pwâadèrèe.»

Piupwaa Iésu

Maréko 1.9-11; Luka 3.21-22

¹³ Gée na càué, â é pâra wà Iésu gée napô Galilée, naa nairiwà Ioridano. Â é pàdari wà Ioane, ba na é upwaaé.

¹⁴ Êco na càcaa nùma wà Ioane na é pwa, â é ina tà Iésu pâ: «Gona cina gà medario? Na càcaa pâri ma go upwaagà. Wâdé na gà upwaaò.»

¹⁵ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Nye wâdé é pwina gà ina. Êco na, ni, âna wâdé na ju pacoò é pwina *târù na ara Pwiduée.»

Êkaa na é upwaaé wà Ioane, wàra pai ina kèe.

¹⁶ Ūna é cimadò gée najawé wà Iésu, â nye tàpirié kaa é napwéretòotù, â é còo é Nyuââê Pwicîri kà Pwiduée, na é gère boome naa gòe, pwacèwii é déamu.

¹⁷ Â é tère é pwâratùra me gée napwéretòotù na ina pâ: «Wà pwi bèepwiri, âna Pwina naîô [na caapwi co] na go dau mearié. Wâé kaa na go jèe nye pitòrigarié, ba dau wânümoò tée* .»

3:9 Ioane 8.33,39; Roma 4.12   **3:10** Mataio 7.19; Luka 13.6-9   **3:11** Ioane 1.26-27,33; Apostolo 1.5   † **3:11** *Upwaawà goro...ânye*—Pwiri pitèimuru kà Pwiduée. Ée mwa naa Nyuââê Pwicîri kèe tà pâra tàpé, â ée mwa naa wârimuru tà pâra tàpé. É, pwiri popai goro pai picèitiri é èpà jiijè, tèpa naîé.   ‡ **3:11** *Dau pwa pàtâmee jiio—é, Dau pwamuru naa gooé jiio.*   § **3:12** *Pudòro upwâra—Nara upwâra (graine); Parawée (é, pwùrué, pwirié)—coquille, extérieur.*   **3:16** Ioane 1.32   **3:17** Psaume 2.7; Ésaïe 42.1; Mataio 12.18, 17.5; Luka 9.35   * **3:17** *Wânümoò tée—é, Wânümoò gooé.*

4

*É tacai Iésu wà Caatana
Maréko 1.12-13; Luka 4.1-13*

¹ Gée na càué, â é popa wà Iésu ê Nyuâaê Pwicîri kà Pwiduée naa namaré, ba na é tacaié wà *Caatana, pwi a cicarajè.

² Â câé caa ija wà Iésu naa na 40 tòtòtù, ba é *ipwanya*. Â é tapoo copwa.

³ Â é pàdarié wà Caatana, pwi a tacaijè, â é ina têe pâ: «Wiàna gà *Pwina naî Pwiduée, â gà bii ê pâ atü bèeni ma poloa!»

⁴ Â é tòpi têe wà Iésu pâ: «Jèe nye wii naa na *Tii Pwicîri pâ: *Câé caa wâro co goro poloa wà pwi âboro, â é nye wâro goro diri pâ popai na é ina wà Pwiduée.*» *Deutéronome 8.3*

⁵ Â é popa Iésu pâ naa *Iéruçaléma, ville na pwicîri. Â é popaé too naa goro pûru *Wâra pwapwicîri.

⁶ Â é ina têe pâ: «Wiàna gà Pwina naî Pwiduée, â gà êgò géeni! Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri pâ:

*Ée mwa tûari
tà tèpa *angela kêe,
wà Pwi Ukai Pwiduée,
ba na rà wéaarigà.
Rà mwa tapigà.
O càcaa tanoori âgà
naa gòro atü.»*

Psaume 91.11-12

⁷ Â é tòpi têe wà Iésu pâ: «Bwa. Ba jèe nye wii mwara naa na Tii Pwicîri pâ: *Gà cibwaa pigàdà Pwi Ukai Pwiduée'gà.*» *Deutéronome 6.16*

⁸ É popaé mwara wà Caatana naa gòro jèe jaa na dau wâdòiti. Â é paari têe diri ê pâ napô ma mwaciri gòropuu bau é pwényuâa kàra ma é neemururà.

⁹ Â é ina têe pâ: «Wiàna gà tùu jùrugà arao ma gà ipwamainà, â gò mwa naa tâgà diri ê pâ pwi bèepwiri.»

¹⁰ Â é ina têe wà Iésu pâ: «Gà pâra jiio, co Caatana! Ba jèe nye wii naa na Tii Pwicîri, pâ: *Gà ipwamainà Pwi Ukai Pwiduée'gà, â nye wâé co, na gà ipwa âboro kîri kêe.*» *Deutéronome 6.13*

¹¹ Nabwé, â é panuâ Iésu wà Caatana, â rà medari Iésu pâ angela, â rà ipwa âboro kîri kêe.

*É tapoo wakè kêe Iésu
Maréko 1.14-15; Luka 4.14-15*

4:1 Héberu 2.18, 4.15   **4:2** Exode 34.28   * **4:2** *Ipwanya—Jeûner.* Còo Neeremuru (*Vocabulaire*). Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: *Bicopwa.*   **4:4** Deutéronome 8.3
4:6 Psaume 91.11-12   **4:7** Deutéronome 6.16   **4:10** Deutéronome 6.13

¹² Gée na càùé, â é tère wà Iésu pâ, jè tòpò wà *Ioane Pwi a piupwaa naa na karapuu. Â é pâra wà Iésu naa napô Galilée.

¹³ Â câé caa tâa Nazareth, â é pâra nau pitâa Capernaüm, bàra nawià Galilée, wâna ére Zabulon ma Neftali.

¹⁴ Êkaa na pacoo i pwi ia é ina wà Pwiduée, na é naigé mee *péroféta Isaia pâ:

¹⁵ *Tère, co du napô
Zabulon ma Neftali—
gàu wâmwünyabweri nawià;
na ére gée còwâ
kâra Ioridano;
wâgàu na Galilée;
napô na piwâru Ba na,
na càra caa pwi Ba kôo.*

¹⁶ *Go ina târa pwi Ba kôo:
Ba kôo na tâa na bàutê
—bàutê na dau cikautê.
Té marié é tòotù;
èpàparié pwélaa na pwâra.
É pawâroé còwâ wà Pwiduée!*

Ésaïe 8.23–9.1

¹⁷ Â nye tapoo kaa naawê, na wà Iésu, âna é picémara é popai târa pâ âboro. Â é ina tàra pâ: «Guwà pinünüma ma pitòotéri é wâro kàwà! Ba jè wâmwünyabwe é *Mwaciri napwéretòotù!»

*É todà tèpa tapoo câmu kê
Maréko 1.16–20; Luka 5.1–11*

¹⁸ Na jè tòotù, â é pâra wii bàrawià Galilée wà Iésu. Â é còo tupédu âboro na tupédu a taa ârawéa—wà Simona na ina gooe pâ Pétèru, ma wà André, pwi aéjii kê. Â ru gére tòpò puà kàru naa nawià.

¹⁹ Â é ina tàru pâ: «Gàu me wiâô, â go mwa nama gàu tupédu a pwapuàri âboro.»

²⁰ Â ru nye naaco kaa é puà kàru, â ru pâra wiâ Iésu.

²¹ Rà tàpo dau pipâra pâ, â wà Iésu, âna é còo Jacques ma Ioane, tupédu naí Zébédée. Rà tàgére pwàni puà gòro wànga ma wà caa kàru. Â é todàru wà Iésu,

²² â ru nye naaco kaa wà caa kàru, ma i wànga, â ru pâra wiâé.

*É nama tiàu maagé kâra âboro
Maréko 1.35–39; Luka 4.42–44, 6.17–19*

²³ É pâra pitiri napô Galilée wà Iésu, â é pacâmuri tèpa âboro naa na pâ *wâra pitapitiri. Â é picémara ê *Picémara Wâdé goro ê Mwaciri [napwéretòotù]. Â é nama tiâu diri pâ maagé ma aré kâra pâ âboro.

²⁴ Â rà tère jèkutâ gooé pitiri na province Syrie. Â rà cia medarié wà tàpé na rà aré†, ma ê pâ na jèpapara maagé—wà tàpé na tâa goorà ê pâ duée, ma wà tàpé na rà céca‡ ma wà tàpé na rà pitâbwamwa. Â é cau nama tiâu maagé kâra wà Iésu.

²⁵ Wâru pâ âboro, na rà pé gère pâra wiâ Iésu—âboro me gée Galilée, ma gée na ére goro Dix Villes§. Â rà me mwara gée Iérusaléma, ma diri ê napô *Judée, ma gée na ére pâ cowa kâra nairiwâ Ioridano.

pai pwa pupûra naa gòrojaa

5

(Naporomee 5-7)

Luka 6.17-49, 12.22-34

¹ Ūna é cõo pâ âboro na wâru wà Iésu, na rà gère me, â é too naa gòrojaa, â é tâaboo, ba na é pacâmurirà. Â rà me naa jaaé tàpé na rà pâra wiâê.

Cidòri nyuâa

² Â é ina târa pâ:

³ «Cidòri nyuâa tàpé na rà ipakîrirà, ba o kâra ê *Mwaciri napwéretòotù!

⁴ Cidòri nyuâa tàpé na rà i, ba ée mwa patâmarùrà wà Pwiduée!

⁵ Cidòri nyuâa tàpé na moo pwâranümarà, ba o mwa kâra ê gòropuu diri!

⁶ Cidòri nyuâa tàpé na rà copwa dàra câbawâdé kà Pwiduée, ba ée mwa naa târa diri pwina nûmarà goo!

⁷ Cidòri nyuâa tàpé na rà imeai, ba ée mwa imeairà wà Pwiduée!

⁸ Cidòri nyuâa tàpé na tâbawêe pwâranümarà naa goo Pwiduée, ba rà o mwa cõoê!

⁹ Cidòri nyuâa tàpé na rà pinaanapô bèepirà, ba ée mwa tuneè târa wà Pwiduée pâ, tèpa naîê!

¹⁰ Cidòri nyuâa tàpé na pièpàrirà gée goro pai pitêre dàra kâra ê popai kà Pwiduée. Ba o mwa kâra ê Mwaciri napwéretòotù.

4:23 Mataio 9.35; Maréko 1.39; Apostolo 10.38   **4:24** Maréko 6.55   † **4:24** Tàpé na rà aré (é, tàpé na rà tâa na aré)—Ceux qui souffrent.   ‡ **4:24** Tàpé na rà céca—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Tàpé na rà pinya.   § **4:25** Maréko 3.7-8   § **4:25** Dix Villes—Nee mwara Décapole. 10 villes na caajurirà.   **5:3** Ésaïe 57.15   **5:4** Ésaïe 61.2-3; Auinapàpari 7.17   **5:5** Psaume 37.11   **5:6** Ésaïe 55.1-2   **5:10** 1 Pétèru 3.14

11 Cidòri nyuâawà, wiàna rà tobapwâwà ma pièpàriwà, géé goro na guwà tèpa âboro kôo.

12 Ba rà jèe nye wàrapwiri tà tèpa *péroféta na rà pâbéaa kàwà. Â guwà ipwadéé ma piègòtùru, ba o maina pumara wakè kàwà naanidò *napwéretòotù!»

Guwà tèpa pwéelaa kâra gòropuu

13 «Guwà tèpa còo* târa gòropuu. Â wiàna é còo, âna tubatiàu é nùmee, â jè o wànau târa ma jè o pwa ma tèepaa còwâ é nùmee? Bwa. O jèe piticèmururu naa goo. Â o tũ naa gòroigé, â rà o mwa pâra gò pâ âboro.

14 «Guwà tèpa pwéelaa kâra gòropuu, pwacèwii é jè ville na é tâa gòrojaa, ba o pwacoé ma jè cidaée.

15 Â ipaiwà mwara naa goo é jè wâra ânye. Ba câjè caa nuri, ma jè mwa caa naapwàniri é pwéelaa kêe! Bwa! Jè nye tòpò dòiti. Â é pwéelaa goo diri é pâ âboro, na rà tâa na é wâ.

16 Â wâdé na wàrapwiri é pwéelaa kàwà! Wâdé na é tèepaa na ara diri tèpa âboro. Â géewê, âna rà o còo é pâ muru na wâdé na guwà pwa. Â rà o pwamaina Pwiduée, Caa kàwà, na é wânidò napwéretòotù.»

Go tèepaa nau pacoo é Naèà

17 «Guwà cibwaa niimiri pâ, go tèepaa nau nama tiàu é *Naèà kà Moosé, ma é pâ auina kà tèpa péroféta. Bwa, go tèepaa, ba na go pacoo.

18 Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ: Ûna bwaa tâa é napwéretòotù ma gòropuu, â o càcaa câtùra cè ji caapwi âmu géé goro é Naèà, tiagoro na pacoo diri é pâ namuru.

19 «Gée goo pwiri, â wà pwi âboro na é tajii é ji caapwi naèà na dau kîri, â é picòo tà pàra tàpé ma rà ipwacèwiié, âna wà pwiibà, âna ée dau kîri naa na Mwachiri napwéretòotù. Â wà pwi âboro na é pâra wiâra bwàti é Naèà, ma picòo tà pàra tàpé ma rà wàrapwiri, âna wà pwiibà, âna ée dau maina naa na Mwachiri napwéretòotù.

20 Ûu, wâdé na guwà pitère dàra é câbawâdé kà Pwiduée, jii pai pwa kà tèpa *dotée goro é Naèà ma wà tèpa *Farasaio.

5:11 1 Pétèru 4.14   5:12 2 Chroniques 36.16; Apostolo 7.52   5:13 Maréko 9.50;

Luka 14.34-35   * 5:13 Còo—Na pàara biu, âna càcaa po wâdé bwàti é pâ còo. Ba po dau wâru pâ tòri na tâa na. Na pàra pàara, âna jèe nye ticè nùmee, ba jèe pâra gòro jawé, â jèe nye po tâa co é pâ tòri na. Pwacèwii é nu na jè pwârù târa kuru, ba, na jè copwaa diri, â jèe ticè nùmee, â jè tũ târa ja. Wakè kà còo mwara, âna na é cèitiri ma wéaari é utimuru. Ucina mwara goro é auipwataâboro kà Pwiduée na câ mwa caa tòotéri. (Còo Lévitique 2.13; Nombres 18.19.)   5:14 Ioane 8.12, 9.5   5:15 Maréko 4.21; Luka 8.16, 11.33   5:16 Éféso 5.8-9; 1 Pétèru 2.12   5:17 Roma 3.31   5:18 Luka 16.17, 21.33   5:19 Jacques 2.10

Ba wiàna càcaa wàrapwiri, â o câguwà caa tò naa na Mwaciri napwéretòtù.»

Gà naaco putàmu

²¹ «Guwà tàmogòori bwàti pâ é jèe ina [wà Pwiduée] tà tèpa jojooorjè, pâ: *Gà cibwaa tètàmwara âboro.* Exode 20.13

Â wà pwina é tètàmwara pwi jèpwi, âna o popaé pàdari pwi a pitèimuru, ma é pwa wârimuru tée.

²² Â wâgo, âna go ina pâ: Wiàna gà putàmu† naa goo pwi a cèikí béegà, â gà o mwa coo ara Pwiduée, na ée mwa pitèigà. Â wiàna gà ina tà pwi a cèikí béegà, pâ, “Gà pé pigù!” âna o popagà pâ naa na wâra pitèimuru kà Pwiduée. Â wiàna gà piduri‡ pwi a cèikí béegà, â gà tapacîri wârimuru na dau maina, naa na ére na jèe maagé ma tòina naawê.

²³ «Jè jèe côo cai ni: Gà pame é âraimeai'gà naa na wâra pwapwicîri. Â tèepaa me naa na pwâranümaga é pwina wânabibiu kàu ma wà pwi a cèikí béegà.

²⁴ Â, na wàrapwiri, wâdé na gà tàpo naaco naawê é âraimeai'gà. Â gà wâjué còwâ, ma gàu mara pinaanapô ma wà pwi aéjii'gà. Â nabwé, â gà mwa wâjué còwâ, ma gà mwa bàra naa i âraimeai'gà.

²⁵ «Wiàna é piciapwâ googa wà pwi jèpwi, â gàu mara pinaanapô ma wàé, wiàna gàu bwaa gére wâ naigé pâ naa na aupitèimuru. Ba é péa panuâgà tà pwi a pitèimuru, na ée mwa panuâgà târa pwâliici ma tòpògà naa na karapuu.

²⁶ Â go ina tâgà é âjupâra pâ: O câgà caa còobé gée na karapuu, wiàna ina pâ, bwaa câgà caa pé wâri diri é wârimuru'gà!»

Popai goro tapàgà piéa

²⁷ «Guwà tàmogòori bwàti pâ é jèe ina [wà Pwiduée] pâ: *Gà cibwaa toomura (gà cibwaa cîâa jii tô wâdàgà, é, wà pwi éagà).* Exode 20.14

²⁸ «Â wâgo, âna go ina pâ: Wiàna gà ucâri wâdà pwi jèpwi, â gà wâdéarié, â pwacèwii na gàu jèe pipuu.

²⁹ Ba wiàna majoroé é âraporomeegà, na gà pitanami goo, ma gà pwa na èpà, â gà èrù tâjii, â gà tûtâjii naaiti jiigà! Ba o wâdé ba kâgà wiàna tiâu jè ére naiigà, jii wiàna tâbawêe é naiigà, â tûgà naa na ére na gà pwamaagé côo naawê§!

³⁰ Â wiàna majoroé é îgà ètò na gà pwa na èpà, â gà tépàgà, â gà tûtâjii naaiti jiigà! Ba bwaa wâdé ba kâgà wiàna tiâu é jè

5:21 Exode 20.13; Deutéronome 5.17   5:22 1 Ioane 3.15   † 5:22 Putàmu—Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà ina pâ: *Putàmu na ticè âji majoroé.*   ‡ 5:22 Piduri—Insulter.   5:23 Maréko 11.25   5:27 Exode 20.14; Deutéronome 5.18

5:29 Mataio 18.9; Maréko 9.47   § 5:29 Ucina co goo é pwina nama jè pwa na èpà. Ba wâdé na jè tûtâjii naaiti jiiigè.   5:30 Mataio 18.8; Maréko 9.43

ére naiigà, jii wiàna tâbawêe ê naiigà, â gà pâra naa na ére na jè maagé ma tòina naawê!»

³¹ «Jèe ina mwara pâ: *Wà pwina é tü târa é wâdèe, âna wâdê na é pwa cè tii târa ma pitapàgà piéa.* Deutéronome 24.1

³² Êco na wâgo, âna go ina pâ: Gà cibwaa tü tà tô wâdàgà na càcaa tô a toomura* (câe caa cîâa jiiigà). Ba gà péa panuê, ba na é toomura, wiàna é jèu piéa ma cè pwi jèpwi. Â wà mwara pwi jè âboro na é popaé ma é wâdèe, âna é toomura†.»

Popai goro ipwataâboro

³³ «Guwà tâmogòori bwàti pâ é jèe ina wà Pwiduee tà tèpa jooorojè, pâ: *Gà cibwaa pwâ goo é pai pwataâboro'gà. Wâdê na gà pacoo é *auipwataâboro'gà na ara Pwi Ukai.* Lévitique 19.12

³⁴ Â wâgo, âna go ina pâ: Wiàna gà *ipwataâboro, â gà cibwaa ina neere ére pwicîri, ba na *paâjupâra é auipwataâboro'gà.

«Gà cibwaa ina “napwéretòotù” ba autâa pwicîri kà Pwiduee;

³⁵ é, “gòropuu” ba aucò kêe; é, “*Iéusaléma” ba ville kêe, wàè na é Ukai maina kâjè.

³⁶ Â gà cibwaa ina mwara pâ: “Go ipwataâboro gòro pûruô” ba càcaa wâgà na gà tâmogòori nama pwaa, é, duu é caapwi wàrapûrugà.

³⁷ Wiàna nûmagà na gà üuri, â gà ina co pâ “üu”. Â wiàna tàutâgà, â gà ina co pâ “bwa”. Ba cè gòobèrèè, âna me géé jaa *Caatana, wà Pwi âboro èpà.»

Popai goro pitôowârimuru‡

³⁸ «Guwà tâmogòori pâ jèe ina pâ: *Âraporomee târa âraporomee, ma poropwâ târa poropwâ§.* Exode 21.24

³⁹ «Êco na wâgo, âna go ina pâ: Wiàna é pwa na èpà tâgà wà pwi jè âboro, â gà cibwaa pitôowâri tée. Â wiàna é tamagéri é upwaégà ètò, â gà panuâ tée mwara jèpwi.

⁴⁰ Â wiàna é popagà pâ naa na wâra pitèimuru pwi jè âboro, ma é popa cimiici'gà, â gà naa tée mwara é palito'gà.

5:31 Deutéronome 24.1–4; Maréko 10.4 * **5:32** Na càcaa tô atoomura—é, Êco wiàna tò ilâri na ia pwicîri ma gâu piéa. † **5:32** Na pâara kà Iésu, âna maina kamu kâra ilâri na pitapàgà piéa. Ipaiwà mwara wiàna nye ticè èpà na é pwa. Wiàna é piéa còwâ, â o càcaa dau wâdê é béarailu kâra pai pitâa kêe ma pwi jè âboro, géé goro é pwâra kamu kêe. Ê popai bèeni kà Iésu, âna pwiri pai ina wèe pâ, wâdê tà Pwiduee na câgâu caa tapàgà piéa. Êco na, wiàna ticè pai pwa wèe ma gâu pitànaima, â gà tòimiri é nee tò wâdàgà, â gà cibwaa nama é kamu wiàna ticè èpà na é pwa. **5:33** 1 Korénito 7.10–11

5:33 Exode 20.7; Lévitique 19.12; Nombres 30.3; Deutéronome 23.22

5:34 Ésaïe 66.1; Mataio 23.22; Jacques 5.12 **5:35** Psaume 48.3; Ésaïe 66.1 ‡ **5:37** Pitôowârimuru—Vengeance. **5:38** Exode 21.24; Lévitique 24.20; Deutéronome 19.21

§ **5:38** Âraporomee târa âraporomee... Ba na rà cibwaa piwéna jii é pwina é pwa târa wà pwi jèpwi.

41 Â wiàna é tacoo googà wà pwi jè [coda roma] ma gà popa é atà kêe naa na caapwi kilomètre, â gà popa naa na ârailu kilomètres.

42 Wiàna é ilari jiià cè jè muru, wà pwi jè âboro, â gà naa tée. Â wiàna é ilari târa mwa pitôowâri, â gà cibwaa iauri jiié.»

Gà meaari tèpa èpàrigà!

43 «Guwà tâmogòori bwàti é auina bèeni: *Gà meaari tèpa jènerègà. Lévitique 19.18* Â rà ina mwara [pàra tàpé] pâ: “Â gà èpàri tàpé na rà èpàrigà.”

44 Êco na wâgo, âna go ina pâ: Gà meaari tàpé na rà èpàrigà*, â gà pwapwicîri ba kà tàpé na rà pwa tâgà na èpà.

45 Â wiàna gà wàrapwiri, â gà pwi âji naî pwi Caa'gà, na é wânidò napwéretòtù. Ba é nye nama té é tòotù kêe, naa gò tàpé na rà wâdé, ma wà tàpé na rà èpà. Â é nye nama popaa, naa gò tàpé na rà papwicîrié, ma wà tàpé na càra caa papwicîrié.

46 «Ba wiàna gà wâdéari co tàpé na rà wâdéarigà, â cina gà tapacîri cè câmagà† jii Pwiduée? Ba wà tèpa *tò mwani wâripù [na rà tèpa pwâ ma iau] âna rà nye pwa mwara é pwiibà.

47 Â wiàna gà nye pwabwàcu ma pacidòri co tèpa béégà, â pé dà cèna gà pwa cèna piwéna? Ba wà tàpé na càra caa tâmogòori Pwiduée, âna rà nye pwa mwara é pwiibà!

48 Â wâgà, âna wâdé na gà tâbawêe naa na pimeaaari kà Pwiduée. Â gà ipwacèwii pwi Caa'gà na é wânidò napwéretòtù, na é tâbawêe.»

6

Popai goro pai imeai

1 [É ina mwara wà Iésu pâ]: «Wâdé na gà pwa é câbawâdé kà Pwiduée ma pacoo é *Naèà*. Êco na gà ipwacôoco! Gà cibwaa pwa na ara pâ âboro, ma rà o pi-inagà ba wâdé. Ba wiàna wàrapwiri, â o câgà caa tòpi é câmagà naa jaa Caa, na é wânidò *napwéretòtù.

2 Êkaa na, na gà naa mwani tà tàpé na ticè kàra, â gà cibwaa ipaarigà, pwacèwii tèpa 'pwàniri èpà'. Ba rà pwa naa na é pâ *wàra pitapitiri, ma é pâ autâa kàra âboro na pâ village. Ba rà

5:43 Lévitique 19.18   5:44 Exode 23.4-5; Luka 23.34; Apostolo 7.60; Roma

12.14,20 * 5:44 *Gà meaari tàpé na rà èpàrigà—Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà naagée pâ popai bèeni: Â gà pwényunyuâri tàpé na rà pinajajaià, â gà pwa na wâdé tà tàpé na rà miirigà.* † 5:46 *Câma—Récompense.* Pumara wakè. 5:48 Lévitique

19.2; Deutéronome 18.13   6:1 Mataio 23.5 * 6:1 *Pacoo é Naèà—Pai imeai tàpé na ticè kàra, ma pai pwapwicîri, ma pai ipwanya (jeûner).* Còo gòbàra naporomee 6.

imudàra, ba na rà ipwamainarà wà tèpa âboro. Â go ina âjupâra pâ: Rà jèe nye tòpi ê câmarà!

3-4 «Â wâgà, âna gà cibwaa ipaarigà na gà pwa na wâdé. Na gà naa mwani tà tàpé na tice kàra, goro îgà étò, â càcaa wâdé na é tâmogòori ê îgà aèmwü! Â wà Pwiduée Caa'gà, na é wânidò napwéretòtù, na é còo diri pâ muru, âna ée mwa naa cè câmagà.»

Popai goro pai pwapwicîri

5 «Na guwà pwapwicîri, â guwà cibwaa pwacèwii tèpa 'pwàniri èpà'. Ba rà cima nau pwapwicîri, naa na pâ wâra pitapitiri ma autâa kà tèpa âboro na pâ ville. Ba wâdé tàra na rà o còora pâ âboro. Â guwà tère bwàti, ba go ina tàwà ê âjupâra pâ: Rà jèe nye tòpi ê câmarà.

6 Â wâgà, âna wiàna gà pwapwicîri, â gà tò naa na wâ'gà, wâna cè naditàrawâ. Â gà târi goropwârawâ, â gà pwapwicîri tà Pwiduée Caa'gà, na câjè caa còoê. Â é còo ê pwina gà pwa, naa na wâbinyiri, â ée mwa naa cè câmagà.

7 «Â, na guwà pwapwicîri, â guwà cibwaa pwa nyakâra tûra, pwacèwii pàra tèpa âboro, na càra caa tâmogòori pwi âji Pwiduée na é caapwi co. Ba rà tà niimiri pâ é térerà, gée goro pai wâru ê pâ pwina rà ina.

8 Â guwà cibwaa ipwacèwiirà. Ba wà Pwiduée Caa kàwà, âna é tâmogòori ê pwina nûmawà goo, béaari† ê pai pi-ila kàwà.

9 «Â guwà o wàrani târa cè pai pwapwicîri kàwà:

“Pwi Caa kâbà na wânidò napwéretòtù;

Wâdé naa papwicîri ê neegà.

10 Wâdé naa pacoo ê Mwachiri'gà.

Wâdé naa pwa câbawâdé'gà naani gòropuu, ma pwacèwii naanidò napwéretòtù.

11 Gà naa tâbà cè utimuru cèna pâribà na diri pâ tòotù.

12 Gà pwanauri pâ èpà kâbà, pwacèwii na bà pwanauri tàra ê pâ èpà kàra.

13 Gà cibwaa panuâbà târa tacai.

Gà upabà jii ê èpà‡.

{Ba nye tâa tâgà ê Mwachiri, ma pàtâmee, ma pwényuâa, dâra gòiri awé. Amen§.}

6:5 Mataio 23.5; Luka 18.10-14   6:7 1 Rois 18.26-29   6:8 Mataio 6.32   † 6:8 Béaari—Béaa kâra (avant).   6:9 Luka 11.2-4   6:10 Luka 22.42   6:12 Mataio 6.14-15, 18.21-35   6:13 Luka 22.40; Ioane 17.15; 2 Tésalonika 3.3; 2 Timotéo 4.18; Jacques 1.13   ‡ 6:13 Gà upabà jii ê èpà—é, Gà upabà jii wà Pwi âboro èpà.   § 6:13 Amen—Wâdé na wâra.

14 «Ba go ina tàwà pà: Na guwà pwanauri tà pàrà tàpé ê pà èpà na rà pwa, â é pwanauri tàwà mwara wà Pwiduee Caa kàwà nidò napwéretòotù.

15 Â wiàna câguwà caa pwanauri ê èpà kà pàrà tàpé, â wà pwi Caa kàwà, âna o cáé caa pwanauri tàwà ê èpà kàwà.»

Popai goro pai ipwanya

16 «Na gà *ipwanya (na gà panuâ ija'gà ba na gà pwapwicîri), â gà cibwaa ipaarigà, pwacéwii tèpa 'pwàniri èpà'. Ba rà paari naa na naporomeerà pà rà ipwanya, ba na o còorà diri ê âboro! Êkaa na go ina âjupâra pà: Rà jèe nye tòpi câmarà.

17 Â wâgà, âna, na gà ipwanya, â gà nuwa naporomeegà, â gà tuti pûrugà*.

18 Â o càra caa còo pà âboro pà, gà ipwanya. Êco na wà Pwiduee Caa'gà, na câjè caa còoê, âna é còo ê pwina gà pwa naa na wâbinyiri, â ée mwa naa cè câmagà.»

Âji wâdé naa jaa Pwiduee

19 «Gà cibwaa mudàra pà wâdé gòropuu, ba péa mura jiigà, é, péa wai ma botére ma tiâu.

20 Gà wéaari pà wâdé'gà [naa jaa Pwiduee] naa napwéretòotù. Ba ticè madé na uti, ma ticè waaca† na iri. Â o càcaa wai ma botére, â ticè a mura wê.

21 Ba é pwâranûmagà, âna, é wâna é wêe ê wâdé'gà.

22 «Guwà tère, é âraporomeejè, âna ê pwéelaa kâra naiijè. Â wiàna nye wâdé ê âraporomeejè, â diri ê naiijè, âna é tâa na pwéelaa.

23 Â wiàna èpà ê âraporomeejè, â diri ê naiijè, âna é tâa na bàutê. Â wiàna ê pwéelaa naa wâgoojè âna é pàra nau bàutê, â o mwa nye dau bàutê kaa!»

Gà picàwai‡—mwani, é, Pwiduee

24 «Nye ticè âboro cèna pâri ma é piênawéna§ bwàti kâra ârailu ukai, géé na diri ê pwâranûmee. Ba ée mwa tà piênawéna bwàti kà pwi jèpwi, â ée pwa-imudiri tà pwi jèpwi. Üu, o càcaa pâri ma guwà cau piênawéna kà Pwiduee ma é mwani!»

Mudàra béaa Mwaciri kêe

25 «Wâépwiri é majoroé ma go ina tàwà pà: Guwà cibwaa géaa goro é wâro kàwà, ma é naiiwà. Guwà cibwaa pitawèeri pà: “Jè o mwa ija dà?” ma “Jè o mwa coona dà?” Ba é wâro

6:14 Maréko 11.25-26

6:16 Ésaïe 58.5-9

* 6:17 Tuti pûrugà—Grec: *Tâmi*

wârapûrugà goro l'huile.

6:19 Jacques 5.1-3

6:20 Mataio 19.21; Luka

18.22 † 6:20 Madé...waaca—Grec: *Mite*.

‡ 6:23 Picàwai—Choisir.

§ 6:24

Piênawéna—Servir.

6:25 Filipi 4.6; 1 Timotéo 6.6-8; 1 Pétérù 5.7

kàwà, âna é âjimuru jii ê utimuru; â ê naiiwà, âna é âjimuru jii ârabwée!

²⁶ «Guwà jèe còo cai ê pâ marü. Ba càra caa picâmi, ma piûnya*, ma càra caa tòpò cè bwà târa pâ tòtù. Êco na wà Pwiduée Caa kàwà nidò napwéretòtù, âna é nye pa-ijarà. Â gona câguwà caa dau piwéna jii ê pâ marü? Akaé!

²⁷ Càcaa géee goro pai géaa goro ija ma wâdo, na guwà o nama gòiri ê wâro kàwà!

²⁸ «Â gorodà na guwà géaa mwara goro cè ârabwée kàwà? Guwà jèe còo cai ê pai cipu kâra pâ murubuké na-araé. Ba càra caa pâti, ma càra caa ta ârabwée.

²⁹ Â go ina tàwà pâ: Wà pwi ukai *Solomona, naa na diri é muugère kée, âna ê pâ ârabwée kée, âna càcaa dau wâdé jii ê pwi caapwi murubuké.

³⁰ «Â guwà jèe còo cai ê pâ aramwatò: É cipu nabà, â o cîri widàuru naa gòro ânye. Â wà Pwiduée, âna é naa ârabwée kàra. Â gona o câe caa naa ârabwée kàwà na piwéna jii? Nye dau kîri kaa ê cèikî kàwà!

³¹ «Ûu, guwà cibwaa géaa ma guwà ina pâ: “Jè o ija dà?” ma “Jè o wâdo dà?” ma “Jè o coona cè dà?”

³² Ba wà tàpé na càra caa tâmogòori Pwiduée, âna càra caa nao goro mudàra ê pâ pwiibà. Êco na wâguwà, âna wà Pwiduée Caa kàwà na é wânidò napwéretòtù, âna é nye tâmogòori é pwina nümawà goo.

³³ Guwà mudàra béaa ê *Mwaciri napwéretòtù, â guwà pwa ê pwina nûma Pwiduée goo, â ée mwa naa tàwà ê pwina tiàu jiiwà.

³⁴ Êkaa na go ina tàwà pâ: Guwà cibwaa géaa goro tòtù widàuru, ba ê tòtù widàuru, âna ée mwa nye pwa wakè kée. Ê géaa târa nabà, âna nye târa nabà!»

7

*Pàra pupûra kà Iésu naa gòrojaa
Luka 6.37-49, 11.9-13, 13.24-27*

Guwà cibwaa pitèi pàra tàpé!

¹ [É ina mwara wà Iésu pâ]: «Gà cibwaa pitèi [ma pitòti] pàra tàpé, ba na o câe caa pitèigà wà Pwiduée.

² Ba é pitèigà, pwacèwii é pai pitèi kâgà wà pàra tàpé, â ée mwa pwa tâgà ê pwina gà pwa târa!

6:26 Mataio 10.29-31; Luka 12.6-7   * **6:26** *Piûnya—Récolte.*   **6:29** 1 Rois 10.4-7; 2 Chroniques 9.3-6   **6:32** Mataio 6.8   **6:33** 1 Rois 3.13-14; Psaume 37.4,25; Roma 14.17   **7:1** Roma 2.1; 1 Korénito 4.5; Jacques 4.11-12   **7:2** Maréko 4.24

3-4 Gà dau côo bwàti ê mapûpûru na wâna âraporomee pwi aéjii'gà. Â gà niâ jai ê diopwaa kâra pàara upwâra na âraporomeegà! Â gà wânaui pai ina tà pwi aéjii'gà pâ: “Nama go jèe patâjii i mapûpûru bèepwiri na âraporomeegà”?

5 «Gà pwi a-ipwacôwârimuru! Gà mara patâjii béaa ê diopwaa kâra pàara upwâra bèepwiri na âraporomeegà! Â géewê, mwa bàra pwéelaa tâgà cè pai patâjii wâra ê mapûpûru wâna âraporomee pwi aéjii'gà!

6 «[Gà wéaari bwàti ê pwina wâdé na me gée goo Pwидуée.] Ba câjè caa naa târa pâ akâna ê pâ pwina wâdé, ba rà péa biirà dàjè còwâ, ma utijè. Â câjè caa tû târa puakà ê pâ perle na dau maina wâri wèe. Ba rà péa còogai*.»

Guwà tà ila ma mudàra ma cùu!

7 «Wâdé na guwà nye tà ilari taaci jii wà Pwидуée, ba ée mwa naa tàwà. Â guwà nye tà mudàra taaci, ba guwà o mwa pâmari. Â guwà nye cùu taaci ê goropwârawâ, ba o mwa tàpiri tàwà.

8 Ûu, ba wà pwina é ilari, âna o naa tée. Â wà pwina é mudàra, âna é pâmari. Â wà pwina é cùu ê goropwârawâ, âna o tàpiri tée.

9 «O wàilàapà nawà, na o naa cè atü târa èpo kêe, wiàna é ilari jiié cè poloa?

10 O wàilàapà na o naa tée cè dòèa, wiàna é ilari cè ârawéa?

11 Ba wâguwà, tèpa âboro èpà, âna guwà tâmogòori naa é pwina wâdé tà tèpa nari èpo kàwà. Â wà Pwидуée Caa kàwà nidò *napwéretòotù, na é wâdé, âna ée mwa naa pâ muru na dau wâdé awé tà tàpé na rà ilari jiié.»

Êre diri naèà

12 «Guwà pwa tà pàra tàpé ê pâ muru na nùmawà na rà pwa tàwà. Wàè kaa pwiri, é ére ê *Naèà kà Moosé, ma êdiri pâ tii kà tèpa *péroféta.»

Goropwârawâ na picu

13 «Guwà tò na é goropwârawâ na é picu. Ba maina é goropwârawâ pâ naa na ére na tubatiàujè awé naawê. Â ticècoé ê pai pâ naa pwi naigé-bà. Â wâru tàpé na rà pâ na.

14 Â nye dau picu kaa ê goropwârawâ pâ naa na é *âji wâro. Â pwacoé ê pai pâra wii. Â càcaa wâru tàpé na rà pâmari.»

Tèpa péroféta a pwâ

* 7:6 Ba càcaa diri tèpa âboro na rà tòpi bwàti. 7:7 Maréko 11.24; Ioane 14.13, 15.7, 16.23-24 7:8 1 Ioane 3.22, 5.14-15 7:11 Jacques 1.17 7:12 Mataio 22.39-40; Luka 6.31; Roma 13.8-10 7:13 Luka 13.24

15 «Guwà ipwagorocôo tèpa péroféta a pwâ [na rà ina pâ, rà pame ê popai kà Pwidueé]! Ba rà o pâmariwà, âna rà pwacèwii mutô, êco na rà pâ tèpa macii a piuti.

16 Guwà o nye côoinarà gée goro ê pwâra wakè kàra. Ba câjè caa pétâ pwâra dipâa gée goro ê upwâra aru! Â câjè caa pétâ pwâra î gée goro ê upwâra na pwa daae!

17-18 Ba ê upwâra na wâdé, âna é nye tòpò pwêe na wâdé [târa uti] â pwacoé ma é tòpò pwêe na èpà. Â ê upwâra na èpà, âna é nye tòpò pwêe na èpà, â pwacoé ma é tòpò pwêe na wâdé.

19 Â wà pwi upwâra na câe caa naa cè pwêe cèna wâdé, âna o tépàgâé, â tûê naa gòro ânye.

20 «Â ipaiwà naa goo tèpa péroféta a pwâ. Ba guwà o côoinarà gée goo ê pwâra wakè kàra.»

Gà ina â gà pwa

21 «Wiàna nûmagà na gà tèepaa naa na *Mwaciri napwéretòtù, â câgà caa po ciburà ina co pâ: “Pwi Ukai, Pwi Ukai!” Wâdé na gà pwa mwara câbawâdé kà Caa kôo na wânidò napwéretòtù!

22 Ba, na Tòotù na o mwa pitèi tèpa âboro, âna o wâru tàpé na rà o ina tôo pâ: “Pwi Ukai, Pwi Ukai, bà mu picémara, ma tû târa pâ duée naa na neegà. Â wâru pâ wakè na bà pwa goro pàtamagà!”

23 «Â go o mwa po ina tàra gée pâ: Câgo caa mu tâmogòoriwà. Guwà pâra jiio, ba guwà tèpa pwa ê pâ tûa na èpà! [Ba câguwà mu caa† pwa ê câbawâdé kôo.]»

Ucina goo du wâ

24 «Wà pwina é tère diri pâ popai kôo bèeni ma pitère dâra, âna é pwacèwii pwi âboro na é tèi bwàti muru. Ba é bari é wâ kêe naa gòro atû.

25 Â coo boo ê popaa, ma ca i jèpé, â uu ê pòu, â coo ma ti goro ê wâ. Êco na câe caa tûu, ba bari naa gòro atû.

26 Â wà pwina é tère popai kôo, â câe caa pitère dâra, âna é pwacèwii pwi a pimwûru, na é pacima é wâ kêe naa namarawâ.

27 Â coo boo i popaa, â ca i jèpé, â uu i pwéretòtù, â coo ma ti goro i wâ. Â é nye tûu kaa i wâ, â nye tònnoori diri kaa.»

Pwa tàrù kêe ma é pacâmurirà

7:15 Mataio 24.24; Apostolo 20.29; 2 Pétèru 2.1   7:16 Galatia 5.19–22; Jacques 3.12   7:19 Mataio 3.10; Luka 3.9; Ioane 15.6   7:20 Mataio 12.33   7:21 Luka 6.46; Jacques 1.25   7:23 Psaume 6.9; 2 Timotéo 2.19   † 7:23 Câguwà mu caa—Vous n'avez jamais... Wà pàra tàpé, âna rà ina pâ: Câguwà caa mu.

28 Ûna é ina diri pâ popai bèepwiri wà Iésu, â rà dau pò goro ê pai pacâmurirà kêe wà tèpa âboro.

29 Ba câe caa pwaduwa kâ‡ tèpa *dotée goro ê Naèa [na rà ina ê pwina rà ina wà pâra tàpé]. Ba é nye tura géee gooé.

8

É nama tiâu maagé kà pwi a pwa maga

Maréko 1.40-45; Luka 5.12-16

1 Géee na càué, â é tàbàtù* boome géee gòrojaa wà Iésu, â rà pâra wiâé ê pâ âboro na dau wâru.

2 Â é me burée pwi jè a pwa maga†. Â é tùu jùrué ara Iésu, â é ina tée pâ: «Pwi Ukai, wiâna nümaga, â gà o nama tiâu maagé kôo!»

3 Â é tu pâ wà Iésu, â é tu naa gooé, â é ina tée pâ: «Ûu kaa, nümoo na tiâu jiigà maga'gà!»

Â é nye wâdé kaa.

4 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà cibwaa pwa jèkutâri! Êco na gà pâra nau ipaarigà tà pwi a pwa ârapwaaïlò. Â gà naa [tà Pwiduée] i pwi *ârapwaaïlò na ia é ina wà Moosé naa na *Naèa kêe. Ba na wàrapwiri, â rà o côo diri wà tèpa âboro pâ gà jèe wâdé.»

Pai cèikî kà pwi jè caa kêra coda

Luka 7.1-10

5 É paé wà Iésu, â ûna é tò naa Capernaüm, â é me marié wà pwi jè caa kêra coda kà tèpa *Roma. Â é tacoo gooé, ba na é pitu tée,

6 â é ina pâ: «Gà côo pwi ênawéna‡ kôo, âna é tà puu wà pwârawâ, ba é nye dau maagé kaa, â é pitâbwamwa.»

7 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Wâdé, paé ma ju pâra, ba go mwa nama tiâu maagé kêe.»

8 Â é tòpi tée pwini pâ: «Bwa, càcaa pâri naa gooò ma gà tèepaa naa pwârawâ kôo. Â gà nye po tura co, â o tiâu maagé kà pwi ênawéna kôo.

9 Ba wâgo, âna go pitère dàra pwi a pitûâ kôo, â go caa pitûâ kà tèpa coda. Â, na go ina tà pwi jèpwi pâ: “Gà pâra!” â é pâra. Â, na go ina tà pwi jèpwi pâ: “Gà me!” â é me. Â, na go ina tà tèpa ênawéna kôo pâ: “Guwà pwa ni” â rà nye pwa.»

10 Â é dau pò wà Iésu, â é câdiri i pwi caa kêra coda. Â é ina tà tèpa géee pâra wiâé pâ: «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é

7:29 Maréko 1.22; Luka 4.32 ‡ 7:29 Pwaduwà kà—Faire comme. * 8:1 Tàbàtù—Descendre. Boo. † 8:2 Maga—Lèpre. Wà tèpa Juif, âna rà miiri tèpa pwa maga. 8:4 Lévitique 14.1-32; Mataio 9.30; Luka 17.14 ‡ 8:6 Ênawéna—Serveur.

âjupâra pâ: Cêgo caa pâmari cè pwi âboro cèna maina cèikî kêe, pwacèwii pwini, tia na [mwara ê âji Ba kà Pwiduée] *Isaraéla.

¹¹ Üu, o wâru diri cè tàpè cèna rà o mwa me naa na *Mwaciri napwéretòtù, gée na diri gòropuu. Â rà o mwa tâa na ê pi-ija na maina ma wà tèpa jojoorojè *Abéraama, ma Isaaka, ma Iakobo.

¹² Â napwa naa goo wà pàra tèpa âji nari Mwaciri, âna càcaa pàrirà ma rà tò. Â o mwa tûrà naa gòroigé, naa na bàutê, iti jii Pwiduée! Â rà o mwa i ma tòngüru[§] poropwârà [gée goro pai maagé kàra].»

¹³ Â nabwé, â é ina wà Iésu, tà i pwi caa kâra coda, pâ: «Gà wâjué còwâ naa pwârawâ'gà! Géee goo ê cèikî'gà, âna o tèepaa ê pwina gà ilari!»

Â, na ji pàara bèepwiri, âna nye tiâu kaa i maagé kà i pwi ênawéna.

Pai tiâu maagé kà tèpa âboro

Maréko 1.29-34; Luka 4.38-41

¹⁴ É pâra naa pwârawâ kà Pétèru wà Iésu. Â é pâmari tô nyaa kà wâdà Pétèru na é géee puu, ba é pitòoka.

¹⁵ Â é tu naa goro îê wà Iésu, â nye tiâu jiié kaa i pai pitòoka kêe.

¹⁶ Na bàrane kêe, â cia medari Iésu ê pâ âboro na wâru, na pwa duée goorà. Â é tûari târa pâ duée, na rà còobé géee goorà. Â é nama tiâu diri mwara pâ maagé goo pàra tàpè.

¹⁷ Êkaa na pacoo i pwi ia é ina wà Pwiduée, na é naigé mee *pèroféta Isaia, pâ:

É jèe popa jiiè

ê aré kâjè.

É jèe tètâjii

ê pâ maagé kâjè.

Ésaïe 53.4

Tàpè na nümarà na rà pâra wiâ Iésu

Luka 9.57-62

¹⁸ Na jè tòotù, âna wâru pâ âboro na rà tâbèepi Iésu. Ûna é còora, â é ina tà tèpa *câmu^{*} kêe pâ, na rà capai géee, naa na éree géee còwâ kâra nawia.

¹⁹ Â géewê, â é medarié pwi jè *dotée goro ê Naèà, â é ina tée pâ: «Pwi a pwa pupûra[†], nümo na go pwi a câmu'gà, â go pâra wiâgà, naa na diri cè éree cèna gà o pâ wê.»

8:11 Luka 13.29

8:12 Mataio 22.13, 25.30; Luka 13.28

§ 8:12 Tòngüru (é,

tòngüngüru)—Grincer des dents. Piuti.

8:17 Ésaïe 53.4

* **8:18** Câmu—é, Cému.

† 8:19 Pwi apwa pupûra—Celui qui porte une prédication ou exhortation. Héberu: Rabbi, âna popai târa papwiciri pwi apwa pupûra.

20 Â é tòpi têe wà Iésu pâ: «Ê pâ macii a piugà, âna pwa aucârü kàra, â pâ marü, âna pwa na wânàrà. Â napwa naa goò, *Pwina naîri âboro, âna nye ticé aunao kôo.»

21 Â ipaiwà naa goo pwi jè ârapàara tàpé na rà pâra wiâ Iésu, na é ina têe pâ: «Nye pâri ma go jèe mara pâra nau ipwàniri caa kôo?»

22 Â é tòpi têe wà Iésu pâ: «Bwa, gà me wiâô. Â gà naaco tèpa bà, ma rà nye ipwànirirà còwâ!»

É pacoo pòu Iésu

Maréko 4.35-41; Luka 8.22-25

23 É nye tò kaa naa gòro i wànga wà Iésu, â rà pâra wiâê wà tèpa câmu kêe.

24 Â, na rà tèepaa naa nabibiu kâra nawià, â é nye nama tüê kaa i pwéretòtù. Â jèe tò naa na wànga ê pâ wiâ. Â napwa Iésu, âna é tàgére puu na wànga.

25 Â rà patâcîê wà tèpa câmu kêe. Â rà ina têe pâ: «Pwi Ukai! Gà nama jè udò! Ba jè o mwü!»

26 Â é ina tàra pâ: «Wànau? Cina wâgotàwà? Nye dau kîri kaa ê cèikî kàwâ!»

Â é cimadò, â é pwa i pwéretòtù ma i nawià. Â é coo i napò, â nye po èaau kaa.

27 Â rà po pò, â rà pi-ina tàra pâ: «Wàilàapà pwi âboro bèeni, na é pacoo ê pwéretòtù bau i wiâ?!»

É tü târa pâ duée géé goro ârailu âboro

Maréko 5.1-20; Luka 8.26-39

28 Rà tèepaa wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe naa Gadara, wâna ére géé còwâ kâra *nawià Galilée. Na napò bèepwiri, âna pwa tupédu ârailu âboro na pwa duée gooru. Â dau wâgo tà tèpa âboro gooru, ba ru tupédu âboro gòo ma tupédu a putâmu. Â càra caa mu piwédò na ére bèepwiri.

Ûna ru còo Iésu, â ru nye còobé kaa géé nacârü, â ru boome caraé.

29 Â ru nye wiikau ma ina pâ: «*Pwina naî Pwiduée, dà cèna nûmagà na gà pwa tâbu? Nûmagà na gà pwa wârimuru tâbu, béaari kâra ê pàara târa pwa wârimuru?»

30-31 Â rà tacoo gooé mwara wà tèpa duée, ma ina têe pâ: «Na gà tü tâbà, â gà nama bà géé naa goro ê pâ puàkà nadòbâ!»

Ba pwa é pé pubu puàkà na dau maina, na rà tàgére ija géé paé còwâ ni.

32 Â é tòpi tàra pâ: «Îguwâ!»

Â rà còobé gée goo i tupédu âboro, â rà tò naa na i pâ puàkà. Â rà nye tàbàtù kaa i pâ puàkà, gée goro i jaa, boo naaniboo nawia. Â rà cau mwü naawê.

³³ Wà tàpé na rà piwéaari i pâ puàkà, âna rà nye uru pâ kaa, naa na village. Â rà piwiâ diri ê jèkutâ bèepwiri.

³⁴ Rà nye cau me diri kaa dari Iésu ê pâ âboro gée na village. Ûna rà côôê, â rà tacoo gooé pâ, na é pâra gée na napô kàra.

9

É nama wâdé còwâ pwi a pitâbwamwa

Maréko 2.1-12; Luka 5.17-26

¹ É wâjué còwâ wà Iésu gòro wànga naa na village [Caper-naüm] wâna é pitâa wê.

² Â wà pâra tèpa âboro na napô-bà, âna rà pitûri medarié naa na aupuu pwi âboro na é pitâbwamwa.

Ûna é côo ê cèikî kàra, â é ina tà pwi a pitâbwamwa pâ: «Gà gòo, co pwi béeò! Ba jèe pwanauri ê pâ èpà'gà!»

³ Â wà pâra tèpa *dotée goro ê Naèa na rà tâa wê, âna rà piniimiri pâ, 'Wà pwi âboro bèeni, âna é pi-ina ba èpà Pwiduée [ba é nama ipaiwàilu ma wàé]!

⁴ É tà tâmogòori pwina rà niimiri wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Cina èpà ê pwâranümawà?

⁵ Piticècoé na go ina tée pâ: “Jèe pwanauri ê pâ èpà'gà” jii na go ina tée pâ: “Cimadò, â gà pâra*!”

⁶ [Â wiàna pâri ma go nama é pâra, na arawà diri] â guwà mwa tâmogòori pâ, pwa tàrù kà *Pwina naîri âboro, ma é pwanauri ê pâ èpà kà tèpa âboro naani gòropuu.»

Â é ina tà pwi a pitâbwamwa pâ: «Gà cimadò, â gà popa é aupuu'gà, â gà pâra naa jaagà.»

⁷ Â é nye cimadò kaa i pwi âboro, â é pâra naa pwârawâ kêe.

⁸ Ûna rà côo pwiri wà tèpa âboro, â wâgotàra. Â rà pwamaina Pwiduée, ba é naa é pàtâmee na maina tà tèpa âboro!

É todà Mataio

Maréko 2.13-17; Luka 5.27-32

⁹ É pâra wà Iésu, â é côo pwi âboro na nee Mataio, na é gère tâa na wâra *tò mwani wâripû†. Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà me wiâô!»

9:1 Mataio 4.13   **9:4** Mataio 12.25; Luka 9.47; Ioane 2.25   * **9:5** Wiàna é ina tà pwi âboro pâ: «Jèe pwanauri ê pâ èpà'gà», â wà tèpa âboro na rà tâa wê, âna o càra caa côo, ba muru na wâbinyiri tà pwi âboro. Êco na, wiàna é ina tée pâ: «Gà cimadò, â gà pâra», â wà diri tàpé na rà tâa wê, âna rà o côo wiàna pwa pàtâma Iésu târa ma é nama tiâu maagé kêe.   **9:6** Ioane 17.2   † **9:9** Wâra tò mwani wâripû—Bureau des impôts.

Â é nye cimadò kaa, â é pâra wiâê.

¹⁰ Gée na càué, â rà ija wà Iésu ma wà tèpa *câmu kêe, jaa Mataio. Â wâru pâ âboro na rà pi-ija ma wàilà—wà tèpa tò mwani, ma wà pâra tèpa âboro na èpà wâro kàra.

¹¹ Ūna rà côo ê pwiibà wà pâra tèpa *Farasaio, â rà ina tà tèpa câmu kà Iésu pâ: «Gorodà na wà pwi ukai kàwà, âna rà picaaija ma pibéerà ma tèpa tò mwani, ma wà tàpé na èpà wâro kàra?»

¹² Â é tà têterà wà Iésu, â é ina pâ: «Càra caa bu dotée wà tàpé na rà wâdé. Â nye wàco tàpé na rà maagé.

¹³ Wâdé na guwà tâmogòori ê auina kà Pwiduée, pâ: *Càcaa ê *ârapwaailò goro macii na wâdé tôo. Â nūmoo goo pimeaari. Osée 6.6*

«Wâgo, âna câgo caa me nau todà tàpé na rà niimiri pâ wâdé ê wâro kàra. Go me nau todà tàpé na rà tâmogòori pâ èpà ê wâro kàra.»

Ucina goro ipwanya

Maréko 2.18-22; Luka 5.33-39

¹⁴ Rà tèepaa medari wà Iésu, wà pâra tèpa câmu kà *Ioane Pwi a piupwaa. Â rà ina tée pâ: «Wàibà ma tèpa Farasaio, âna bà nye ciburà *ipwanya. [Bà panuâ ê ija, ba na bà pwapwiciri tà Pwiduée.] Â gorodà na càra caa ipwanya wà tèpa câmu'gà?»

¹⁵ Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Gona rà o pikiri wà tàpé na todàra naa goro piéa, wiàna é bwaa tâa jaarà wà pwi a piéa? Bwa! Êco na o mwa me ê pàara, na ée mwa pâra jirà wà pwi a piéa. Â géewê, â rà o mwa bàra ipwanya.»

¹⁶ «Nye ticé jè âboro, cèna é popa ê pâ noo kàra imwaano na càcaa pâji nuwa, ma é taiti naa goro ê pwina jèe dòroé. Ba [wiàna jè nuwa i imwaano, â] o dàdàpa ê gòobàra ê imwaano na jèe dòroé. Â o mwa dau maina kaa ê audàdàpa goo!

¹⁷ Â guwà côo ê *wâra jawé na pwa goro parawére macii: Câjè caa popa ê dipâa na bwaa âmuê, ma jè upwâwii ê wâra jawé na jèe dòroé. Ba o taoi i wâra jawé, [ba pwacoé ma é tée]‡. Â ée joro wii napuu i dipâa, â jèe èpà i wâra jawé. Bwa! Wâdé na jè tòpò ê dipâa na bwaa âmuê, naa na é wâra jawé na bwaa bwùu, ba na o wéaari bwàti i dipâa bau i wâra jawé.»

É nama wâdé còwâ du ilàri

Maréko 5.21-43; Luka 8.40-56

¹⁸ Ūna é bwaa gére ina tàra pwiri wà Iésu, â é medarié wà pwi jè âboro imaina kàra napô. Â é tùu jùrué ara Iésu, â é ina

têe pâ: «[Gà me wài!] Ba wà tô èpo kôo, âna é mwa nye tàgére bà ni. Êco na, wiàna gà me nau tòpò ìgà naa gòé, â ée wâro.»

19 Â rà cimadò wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe, â rà pâra wiâ pwi âboro-bà.

Tô ilàri na 12 naja kêe goro maagé

20 Na rà gére pâra wii naigé, â é tèepaa me tô ilàri na jèe po 12 naja kêe goro maagé, ba, mu tèepaa me ê pâara na mu itàa domii gooé. Â é pwicò kàra, â é tu naa goro gòobàra ârabwée kà Iésu.

21 Ba é nye cèikî pâ é nye po wàrapwiri co, â o jèe tiàu i maagé kêe.

22 Â é tabiié wà Iésu, â ûna é còoê, â é ina têtèe pâ: «Gà gòo, co tònì! Gà jèe wâdé còwâ goo é cèikî'gà!»

Â nye tiàu kaa i maagé kêe.

Tô èpo kà pwi âboro imaina

23 Nabwé, â é tèepaa pâ wà Iésu, naa pwârawâ kà i pwi âboro imaina. Â é pâmari pâ âboro na rà gére cipacîri ipwàni, ma wà tèpa pwanyabi§. Â nye dau wâru kaa ê pâ pwâratùra wê.

24 Â é ina tàra pâ: «Guwà pâra! Ba wà tònì, âna câé caa bà. Â é nye po puu.»

Êco na rà pitaurée gooé.

25 Â é cau pacòobérà wà Iésu, â é tò naa na ê naditàrawâ. Â é tu pâ naa goro ìri i èpo, â é nye cimadò kaa wà tònì.

26 Â rà nye piwiâ pitiri kaa na ére-bà, ê jèkutâ goo.

É nama ru niâ tupédu a bwi

27 Géewê, â é pâra wà Iésu. Ûna é tèepaa naa na jè ére, â ru gére pwicò kêe tupédu a bwi.

Â ru nye tà uu ma ina pâ: «*Pwina naî Davita, gà mearibu, ma pitu tâbu!»

28 Ûna é tèepaa naa jaaé wà Iésu, â ru medarié tupéeni. Â é ina tàru pâ: «Gona gàu nye cèikî kaa pâ, pâri ma go nama tiàu i maagé kàu?»

Â ru tòpi têtèe pâ: «Ûu, co Pwi Ukai.»

29 Â é tu naa goro i du âraporomeeru wà Iésu, â é ina tàru pâ: «Wâdé na wàra ê pwina gàu nye cèikî naa goo!»

30 Â ru nye niâ kaa. Â é ina ba gòo tàru pâ: «Gàu pwacòoco! Gàu cibwaa pwa jèkutâ goo é pwina go pwa tàu!»

31 Êco na, ûna ru còobé, â ru pwa jèkutâ goo Iésu pitiri ê napô-bà.

9:21 Mataio 14.36 § 9:23 Tèpa pwanyabi—Na rà pwàniri âboro bà wà tèpa Juif, â pwa tèpa uu kuruò (flûte). 9:27 Mataio 20.29-34 9:30 Mataio 8.4

É nama é tûra pwi a kûukû

³² Ūna ru gére pâra jii Iésu wà tupéeni, â rà popa me tée pwi âboro na é kûukû, ba pwa duée gooé.

³³ Â é tû târa i duée wà Iésu, â é nye tûra kaa i pwi a kûukû.

Â rà pò gooé diri pâ âboro na rà tâa wê, â rà pi-ina pâ: «Câjè caa mu còo cèna wàrani, na napô kâjè *Isaraéla!»

³⁴ Êco na rà ina tèpa Farasaio pâ: «É tû târa é pâ duée goro é pàtama *Caatana, pwi ukai kâra pâ duée!»

É cùru tèpa 12 apostolo kêe

Maréko 6.7-13; Luka 9.1-6

Dau maina é ârapiûnya

³⁵ Wà Iésu, âna é pâra wii pâ ville ma village. Â é pacâmuri pâ âboro, naa na pâ *wâra pitapitiri. Â é picémara é *Picémara Wâdé goro é Mwachiri [napwéretòotù]. Â é nama tiâu é pâ maagé ma aré, na wâru pai pwa goo.

³⁶ Â é còo é pâ âboro na dau wâru, â é dau meaarirà. Ba jèe oratàra, â rà pidumapiê, pwacèwii pâ mutô, na ticè cèna wéaarirà.

³⁷ Â é ina tà tèpa câmu kêe pâ: «Dau maina é ârapiûnya na o pwa. Êco na càcaa wâru awakè.

³⁸ Wâdé na guwà pwapwicîri ma ilari cai jii Pwi apooro aupwanapô, ma é panuâ me mwara cè pâra tèpa wakè, ba na rà pitu.»

10

Nee tèpa 12 apostolo

¹ É todà tèpa câmu kêe wà Iésu na rà po 12, â é naa târa é târù, ba na rà tû târa cè pâ duée, ma rà o nama tiâu diri pâ maagé ma aré kâra pâ âboro.

² Wàéni é nee tèpa 12 *apostolo:

Simona, na ina gooé pâ Pétèru;

André, pwi aéjii kêe;

Jacques, pwina naî Zébédée;

Ioane, pwi aéjii kà Jacques;

³ Filipo;

Barthélemy;

Toma;

Mataio, pwi a mu *tò mwani wâripû;

Jacques, pwi naî Alphée;

Thaddée*;

⁴ Simona, pwi Zéloté†;

Judas Iscariote, wà pwina ée mwa ipwa tûâ tà Iésu.

É cùrurà pâ

⁵ Tèpa 12 apostolo bèepwiri, âna é cùrurà wà Iésu, naa na pâ napô, â é tûâri tàra pâ: «Guwà cibwaa pâra dari tèpa âboro na càra caa tèpa *Juif. Â guwà cibwaa tò mwara, naa na pâ village na napô *Samaria.

⁶ Â guwà nye pâra dari co tèpa âboro *Isaraéla, ba rà pwacèwii tèpa mutô na rà imwüru.

⁷ Â guwà picémara wii naigé, pâ: “Jèe wâmwünyabweriwà é *Mwaciri napwéretòotù.”

⁸ «Â guwà nama tiâu pâ maagé, â guwà pawâro tèpa bà, â guwà pwa ma rà wâdé tèpa pwa maga, â guwà tü târa pâ duée géé goro pâ âboro. Ba po muru naa tàwà, â wâdé mwara na guwà naa, naa goro piticèmururu naa goo.

⁹ Â, na guwà pâra, â guwà cibwaa pa mwani—wâpà wiàna mwani mii, é mwani pwaa, é cè jè mwani.

¹⁰ Â guwà cibwaa pa cè atà, ma cè wâraâwà, ma cè tâjò kàwà. Guwà nye coona co caapwi ârabwée. Ba wà pwi a wakè, âna wâdé na é tòpi é ârawakè kèe.

¹¹ «Wiàna guwà tò naa na cè jè village, â guwà mudàra cawi cè pwi âboro cèna nùmee na é tòpiwà. Â guwà tâa jaa pwiibà, tiagoro cè tòotù cèna guwà mwa pâra géé na ére-bà.

¹² Â, na guwà tò naa na i pwârawâ-bà, â guwà ilari jii Pwiduée é *aupwényunyuâari ma pinaanapô kèe, naa gò tàpè na rà tâa wê.

¹³ Â wiàna rà tòpiwà bwàti, â o mwa tâa tàra é aupwényunyuâari. Â wiàna càra caa tòpiwà bwàti, â guwà pacôwâri é aupwényunyuâari kàwà.

¹⁴ «Â wiàna nye ticè caapwi âboro na é tòpiwà, ma tère é pwâratùra kàwà, naa na cè jè pwârawâ, ma naa na cè jè village, â guwà còobé géewê. Â guwà tauri é dàuru puu géé goro du âwà‡.

¹⁵ Â go ina tàwà é âjupâra pâ: Ée mwa pwa wârimuru tàra wà Pwiduée, na Tòotù na ée mwa pitèi pâ âboro. Â o dau maina

* **10:3** Thaddée—Nee mwara Jude. Pwina naî Jacques. (Còo Luka 6.14–16, Ioane 14.22, Apostolo 1.13.) † **10:4** Zéloté—Grec: *Cananite*. Pwi âji âboro Judée na nùmee na é paègò tèpa Roma géé napô kèe. **10:6** Jérémie 50.6 **10:7** Mataio 3.2, 4.17; Luka 10.9,11 **10:9** Luka 10.4 **10:10** Luka 10.7; 1 Korénito 9.14 **10:12** Luka 10.5–6 **10:14** Luka 10.10–12; Apostolo 13.51 ‡ **10:14** Tauri é dàuru puu géé goro du âwà—Paari pâ, rà tètâjii tàpè na èpà pâ tûâ kàra. **10:15** Mataio 11.24; Jude 1.7

ê wârimuru kàra, jii tàpé géé *Sodoma ma Gomora [na ia dau miiri ê tûâ kàra].»

O tubaèpà tàwà

¹⁶ «Guwà tère! Go cùruwà pwacèwii pâ mutô naa nabibiù kâra macii a piuti. Wâdé na guwà tèpa âboro na guwà moo, êco na wâdé na guwà tèpa ipwacôowà mwara§.

¹⁷ Ba rà o tâjùruwà ma popawà pâ naa na wâra pitèimuru. Â rà o pâdiwà goro ubati naa na pâ *wâra pitapitiri.

¹⁸ Â rà o dàtiwà pâ na ara tèpa kupénoo ma wà tèpa ukai, ba na rà pitèiwà, géé goro na guwà tèpa âboro kôo. Â guwà o tèpa *paâjupâraô, na ararà, ma na ara mwara tàpé na càra caa tèpa Juif.

¹⁹ «Â, na diri pâ pàara na rà o mwa tâjùruwà, â guwà cibwaa pidumapiê goro cè pai tòpirà. Ba wà Pwiduée, âna ée mwa naa tàwà cè pwina guwà ina na ji pàara bèepwiri.

²⁰ Ba o jèe càcaa wâguwà na o tûra, â o jèe ê Nyuâaê Pwicîri kà Caa kàwà, na é tûra goowà.

²¹ «[Na pwi pàara bèepwiri] âna wà pwi jè âboro, âna ée panuâ pwi aéjii kêe, ba naa tètâmwereê. Â wà pwi caa kâra èpo, âna é wârapwiri tà pwina naîê. Â wà tèpa èpo, âna rà o pipaa ma du nyaa ma caa kàra. Â rà o pwa ma rà pwa wârimuru, tiagoro pai pôtâmwararà.

²² Â rà o miiriwà diri ê pâ âboro, ba guwà tèpa âboro kôo. Êco na wà pwina é cimwü tia pwâadèrèè, âna ée mwa pa-udòè wà Pwiduée [ma naa tée ê *wâro dàra gòiri jaaé].

²³ «Wiàna rà tubaèpà tàwà naa na cè jè village, â guwà uru naa na jèpwi. Â guwà pâpitiri ê pâ village naa napô Isaraéla, â guwà picémara popai kôo. Â guwà tère, o bwaa câguwà caa pâji tubanabwé pwiri, béaari ê pai o wâjué còwâ kôo. Ba go ina tàwà ê âjupâra pâ: Wâgo *Pwina naîri âboro, âna go o mwa wâjué còwâ [naa na pwényuâa kà Pwiduée].»

O wârapwiri tàwà mwara

²⁴ «Go ina tàwà pâ: Wà pwi a *câmu, âna câé caa piwéna jii pwi a pacâmuriê. Â wà pwi ênawéna, âna câé caa piwéna jii pwi ukai kêe.

²⁵ Ba wà pwi a câmu, âna wâdé na é pwacèwii pwi a pacâmuriê. Â wà pwi ênawéna, âna wâdé na é pwacèwii pwi ukai kêe. Ba wiàna rà ina goo wà pwi apooro pwârawâ pâ

10:16 Luka 10.3; Roma 16.19 § **10:16** Dernière phrase—Grec: Êkaa na guwà ipwacôowà pwacèwii dðèa, â guwà moo pwacèwii déamu. **10:17** Maréko 13.9–11; Luka 12.11–12, 21.12–15 **10:20** Ioane 14.26 **10:21** Michée 7.6; Mataio 10.35; Maréko 13.12; Luka 21.16 **10:24** Luka 6.40; Ioane 13.16, 15.20 **10:25** Mataio 9.34, 12.24; Maréko 3.22; Luka 11.15

Caatana, â rà o nye dau ina ba èpà mwara tèpa tâa na pwârawâ bèepwiri.»

Guwà cibwaa nama wâgotàwà

²⁶ «Guwà cibwaa nama wâgotàwà goro pâ âboro. Diri pâ muru na tàbinyiri, âna o mwa paari.

²⁷ Â é muru na go ina tàwà pwàniri, âna guwà inapàpari naa na pwéelaa. Â é muru na pitànunuuri na pwâranyüruwà, âna guwà inapàpari naa na gomu kàwà.

²⁸ Üu, guwà cibwaa nama wâgotàwà goro pâ âboro. Ba wiàna pâri ma rà pòtâmwara naiiwà, â o càra caa tâmogòori ma rà tubatiâu awé é wâro naa wâgoowà. Wâdé na guwà nama wâgotàwà goo Pwiduée. Ba wâé co na pâri ma é tubatiâu é naiiwà, bau é wâro na wâgoowà, naa na ére na jè maagé ma tòina naawê.

²⁹ «Guwà jèe côo cai pâ marü na kîri: Jè icuri du ârailu marü, naa goro caapwi mwani. Êco na nye ticè géé goorà, cèna é tûuboo naa napuu, wiàna câé caa tâmogòori wà Pwiduée Caa kàwà.

³⁰ Â wâguwà, âna é nye cau tâmogòoriwà bamwara, tiagoro mwara jéüru wârapûruwà.

³¹ Êkaa na go ina tàwà pâ: Guwà cibwaa nama wâgotàwà! Ba dau pwamuru naa goowà na ara Pwiduée, jii é pâ marü na dau wâru!»

Cibwaa pitütôowâriô!

³² «Wiàna é inapàpari cè pwi jèpwi, na ara pâ âboro pâ, é pwi âboro kôo, â wâgo mwara, âna go o ina pâ, é pwi âboro kôo, na ara Caa na é wânidò *napwéretòotù.

³³ Â wiàna é ina cè pwi jèpwi, na ara pâ âboro pâ, câé caa pwi âboro kôo, â wâgo mwara, âna go o ina pâ, câé caa pwi âboro kôo, na ara Caa na é wânidò napwéretòotù.»

Rà pitadàrùrà tèpa âboro good

³⁴ «Guwà cibwaa niimiri pâ go tèepaa me naani gòropuu, ba na go pame pinaanapô. Bwa! Go me, ba na rà mwa pitadàrùrà tèpa âboro good.

³⁵ Ba go me nau pinaaitiri tupé duanaî, ma du duanaî, ma du duatâa.

³⁶ Â rà o pièpàrirà pa paénaî, ma pa paétâa, naa na pwârawâ kàra.»

Michée 7.6

Guwà panuâ wâro kàwà ba kôo

* **10:25** Caatana—Grec: *Béelzébul*. Còo Caatana naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii. **10:26** Maréko 4.22; Luka 8.17 **10:28** Jacques 4.12 **10:31** Mataio 6.26 **10:33** Maréko 8.38; Luka 9.26; 2 Timotéo 2.12 **10:34** Luka 12.51-53 **10:35** Michée 7.6

37 «Wà pwina é dau wâdéari du nyaa ma caa kêe jiio, âna càcaa pâri ma é pwi a câmu kôo. Â wà pwina é dau wâdéari pwi naîê ma wà tô èpo kêe jiio, âna càcaa pâri ma é pwi a câmu kôo.

38 Wà pwina câé caa kâa ê *kurucé kêe, ma é me wiâô, âna wà pwiibà, âna càcaa pâri ma é pwi a câmu kôo.

39 Â wà pwina nùmee na é wéaari ê wâro kêe, âna ée mwa tubatiâu. Â wà pwina é panuâ ê wâro kêe ba kôo, âna ée mwa pâmari ê *âji wâro.»

Wà pwina é tòpiwà âna é tòpio

40 «Wiàna é tòpiwà cè pwi jè âboro, âna é tòpio mwara. Â wà pwi âboro na é tòpio, âna é tòpi mwara wà Pwina é cùruo me.

41 Â wiàna é tòpi cè pwi *péroféta, géé goo na é pwi péroféta, â o mwa pwa cè câmaê, cèna wàra na naa tà tèpa péroféta. Â wiàna é tòpi cè pwi jè âboro cèna é *tàrù na ara Pwiduée, géé goo na é tàrù, â o mwa pwa cè câmaê, wàra na o naa tà pwina é tàrù.

42 Â go ina tàwà ê âjupâra pâ: Wiàna é naa cè wârado jawé moo, târa ji pwi ênawéna kôo bèepwiri, géé goo na é pwi a câmu kôo, â o pwa cè câmaê.»

11

1 Ūna é ina diri ê autûari kêe bèepwiri wà Iésu tà tèpa 12 a *câmu kêe, â rà cau pâra géewê, naa na pâ ville na pwi ére-bà. Â é pacâmuri tèpa âboro wà Iésu, ma picémara tàra ê *Picémara Wâdé.

É pwi Mesia na rà tapacîê

Luka 7.18-23

2 Ūna é tâa na karapuu wà *Ioane Pwi a piupwaa, â é tère ê jèkutâ goo Kériso, ma ê pâ pwina é pwa. Â é panuâ pâ pâra tèpa câmu kêe,

3 ba na rà tawèri Iésu pâ: «Pwiri nye wâgà kaa pwi *Mesia, [*pwi a pa-udò] na ée mwa tèepaa? É, na bà bwaa nye tapacîri cè pwi jèpwi?»

4 Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Guwà wâjué còwâ nau piwiâ tà Ioane é pwina guwà tère, ma é pwina guwà còo.

5 Ba wà tèpa bwi, âna rà jèe niâ; wà tàpé na rà bee, âna rà jèe pâra bwàti; wà tàpé na rà pwa maga, âna rà jèe wâdé; wà tèpa kee, âna rà jèe tèrejè; â wà tèpa bà, âna rà jèe wâro còwâ; â wà tàpé na ticè kàra, âna rà jèe tòpi é Picémara Wâdé.

⁶ Cidòri nyuâa pwina é côoinaô, ma cèikî naa goodò*!»

*É ina Ioane wà Iésu
Luka 7.24-35*

⁷ Ûna rà wâjué cõwâ wà tèpa câmu kà Ioane, â é ina wà Iésu târa pâ âboro na rà gére tâa wê, pâ: «Na ia guwà pâra naa namaré [nau tère Ioane] â dà cèna guwà pâra nau ucâri?—[Pwi âboro na pipwaée kêe na é pwacèwii] ê bàra watü na pòbagü pwéretòtù?

⁸ Bwa! Â gona dà na guwà pâra nau cõo?—Pwi jè âboro na é coona pâ ârabwée na po wâdé? Bwa! Wà tèpa âboro na wârapwiri, âna rà tâa na ê wâra ukai!

⁹ Nye dà cèna guwà pâra nau cõo? Pwi jè *péroféta? Ûu kaa, â go ina tàwà pâ: Wà pwiibà, âna é pwi péroféta maina!

¹⁰ Ba nye wà kaa Ioane, na é inaê wà Pwiduée, naa na *Tii Pwicîri, pâ:

*Go mwa panuâ paé
pwi a pa popai kôo.
Ée mwa pâbéaa'gà
ma pwabwàti naigé'gà.*

Malachie 3.1

¹¹ «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà ê âjupâra pâ: Nye ticè pwi jè âboro gòropuu, cèna é piwéna jii Ioane Pwi a piupwaa. Êco na wà pwina ée dau kiriwi naa na *Mwaciri napwéretòtù, âna o [mwa tâa tée ê pwina] piwéna jii Ioane.

¹² Tapoo na pàara na é tapoo picémara wà Ioane, tèepaa naa na pàara nabà, âna wà tèpa âboro gòo, âna rà mudàra ma rà tòpò goro nii kàra† naani gòropuu ê Mwaciri napwéretòtù.

¹³ Ba béaa kà wà Ioane, âna ê *Naèa kà Moosé, ma wà diri tèpa péroféta, âna rà picémara târa pâ âboro [pâ, ée jè tòpò ê Mwaciri kêe wà Pwiduée].

¹⁴ Guwà cèikî naa goodò na go ina pâ: Ûna wii [naa na Tii Pwicîri] pâ, ée mwa wâjué cõwâ wà péroféta *Élia, âna tàgére inapàpari ê pai tèepaa kà Ioane.

¹⁵ «Wà pwi âboro na pwa pwâranyüruê, âna wâdé na é tère!»

Rà picocooribu ma Ioane

¹⁶⁻¹⁷ «Go ina pâ, rà wànau tèpa âboro nabà? Rà pwacèwii pâ nari èpo na rà gére pipuburirà naa na aupitapitiri [â tàutàra dàra kòcò ma wà tèpa béera, na rà pitakàna] ma ina tàra pâ:

* **11:6** Grec: Cidòri nyuâa pwina càcaa tanooriê goodò, é, ...na cáe caa tétâjii. **11:10** Malachie 3.1; Luka 1.76 **11:12** Luka 16.16 † **11:12** Tòpò goro nii kàra—é, Tòpi, é, cicara. (Cõo Luka 16.16.) **11:14** Malachie 3.23; Mataio 17.10-13; Maréko 9.11-13

“Bà tòjò‡ tàwà,
 â tàutàwà dàra câbu.
 Bà nyabiri tàwà
 nyabi târa ipwàni,
 â tàutàwà dàra i!”

«Â ipaiwà naa goo wà tèpa âboro nabà.

¹⁸ Ba é tèepaa me wà Ioane Pwi a piupwaa, â é tàpo panuâ ija na pàra pàara, â câé caa wâdo dipâa, â rà ina tèpa âboro pâ: “Pwa duée gooé!”

¹⁹ «Ûna é tèepaa me, wà *Pwina naîri âboro, â é ija ma wâdo pwacèwii pàra tàpé. Â rà ina wà tèpa âboro pâ: “Wà pwini, âna é dau pwi a wâdo ma pwi a-ija! Â é nye pabée tèpa tò mwani, ma wà pàra tèpa âboro èpà.”

«Êco na [âjupâra é pwina jè mu ina pâ]: “Ê tàmanager, âna jè côo taaci naa na é pwâra wakè kêe.”»

Rà o pwa wârimuru tàpé na tàutàra na rà cèikî

Luka 10.13-15

²⁰ É tapoo tùra ba gòo târa é pâ âboro na pàra village wà Iésu. Ba wâru pâ wakè na é pwa naawê goro pàtamee, êco na càra caa pitòotéri é tûâ kàra.

²¹ Â é ina târa pâ: «Guwà ipwacôoco, wâguwà tèpa âboro na Korazine ma Bethsaïda! Ba o naa wârimuru tàwà! Go jèe pwa pâ muru na dau maina naa jaawà, â câguwà caa cèikî! Â wiàna rà côo é pwina go pwa naa jaawà, wà tàpé géé Tyr ma Sidon, â pwiri jèe gòiri cè pai pitòotéri é wâro kàra, ma naaco é pâ tûâ kàra na dau èpà. Â pwiri rà paari mwara naa na cè pai coona dodà kàra, ma pitâmirà goro dà*.

²² Â go ina tàwà é âjupâra pâ: Na é Tòotù na ée mwa pitèi é pâ âboro wà Pwiduée, âna o dau maina é wârimuru kàwà, jii tàpé Tyr ma Sidon.

²³ «Ipaiwà naa goowà, wâguwà tèpa âboro naa na village Capernaüm. Ba guwà niimiri pâ guwà pwacèwii Pwiduée‡. Êco na ée mwa naawà boo dari tèpa bà! Ba é pwa pâ muru na dau maina naa jaawà. Â wiàna é gére pwa pâ muru bèepwiri na *Sodoma, â pwiri é bwaa nye gére tâa nabà é ville-bà.

‡ **11:16-17** Tòjò—Grec: *Upi kuruò*. **11:19** Mataio 9.14 § **11:19** Ê tàmanager—Ê tàmanager kà pwi âboro, é, é tàmanager kà Pwiduée. **11:21** Ésaïe 23; Ézékiel 26-28; Joël

3.4-8; Amos 1.9-10; Zakarie 9.2-4 * **11:21** Coona dodà...pitâmirà—Pai pwa kà tèpa Juif na rà pinünüma, é, na rà pijinünü. **11:23** Genèse 19.24-28; Ésaïe 14.13-15

† **11:23** 2e phrase—Grec: *Gona guwà too naa napwéretòtù?*

²⁴ Â go ina tàwà ê âjupâra pâ: Na ê Tòotù na ée mwa pitèi ê pâ âboro wà Pwiduée, âna o dau maina ê wârimuru kàwà, jii tàpé Sodoma!»

Pwiduée Caa ma tèpa naîê

Luka 10.21-22

²⁵ Pwa ji pàara géewê, â é ina wà Iésu pâ: «Caa, gà Pwi Ukai kâra *napwéretòotù ma gòropuu! Â go ipwaolé tâgà, ba gà naapwàniri pâ muru bèepwiri jii tèpa tâmogòorimuru ma wà tèpa tâmanga, â gà paari tà tàpé na càra caa câmu‡.

²⁶ Ba nye auniimiri'gà pâ, naa wàrapwiri.»

²⁷ Â é ina wà Iésu tà pàra tàpé pâ: «Édiri ê pwina tâa tà Caa kôo, âna é jèe naa tôo. É jèe nye ipaarié tôo, ba na go tâmogòorié bwàti. Nye wàé co na é tâmogòorio, wâgo Pwina naîê. Â nye ticè pwi jèpwi cèna é tâmogòorié, â nye wâgo co pwina Naîê. Â go paarié tà pàra tàpé, ba na rà tâmogòorié mwara.»

Go mwa nama guwà nao

²⁸ «Guwà medario, wâguwà na dau tòina ê nakake kàwà, ma dau oratàwà. Ba go mwa nama guwà nao.

²⁹ Guwà pa nakake na go naa tàwà, â guwà pâra naa goo ê autûâri kôo. Ba pwi a moo pwâratùra kôo, â go pwi a-ipakîriô. Â wiàna guwà me mariô, â guwà o pâmari âji nao.

³⁰ Ūu, ba ê nakake na go naa tàwà, âna o puràra cè pai popa wèe, â é autûâri kôo, âna ticècoé pai pâra wiâra.»

12

Pwi apooro tòotù pwicîri

Maréko 2.23-28; Luka 6.1-5

¹ Na jè *tòotù pwicîri, â rà pâra wii ê naigé na tapàgà na aupwanapô* wà Iésu ma wà tèpa *câmu kée. Â rà copwa wà tèpa câmu, â rà tàpo pétâ é pâ pwâra blé, â rà uti.

² Ūna rà côorà wà tèpa *Farasaio, â rà ina tà Iésu pâ: «Gà côo é pwina rà pwa tèpa câmu'gà! Âna muru na pwicîri, na é tòotù pwicîri!»

³ Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Gona câguwà caa pûra naa na Tii Pwicîri, é pwina é pwa wà ukai *Davita? Ba, na jè tòotù, âna rà copwa, wàilà ma wà tèpa bée.

11:24 Mataio 10.15; Luka 10.12   **11:25** 1 Korénito 1.26–29   ‡ **11:25** Tàpé na càra caa câmu—Grec: Tèpa nari èpo.   **11:27** Mataio 28.18; Ioane 1.18, 3.35, 10.15, 17.2; Filipi 2.9   **11:28** Jérémie 31.25   **11:30** 1 Ioane 5.3   **12:1** Deutéronome

23.26   * **12:1** Aupwanapô—Pé aupwanapô na dau maina na câmi goro blé, é, pwâra mai (maïs), é, orge. Wiâra é naèà kà tèpa Juif, âna pwicîri na jè piûnyari diri é na aupwanapô. Wâdé na jè naaco nyi dàra arapwûru, ba na uti kà tèpa pârame, ma tàpé na ticè neemururà. (Còo Lévitique 19.9–10, Deutéronome 24.19–21.)   **12:2** Exode 20.10   **12:3** 1 Samuel 21.2–7

4 Â é tò naa na wâra pwapwicîri pwa goro imwaano†. Â é pa ê poloa na naa kà Pwiduée, â rà ija ma wà tèpa bée. Â é poloa-bà, âna nye wàco wà tèpa pwa *ârapwaailò, na nye pwa tarù kàra ma rà ija.

5 «Â guwà pûra mwara naa na ê *Naèa kà Moosé pâ: Wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò, âna rà wakè naa na *Wâra pwapwicîri, na tòotù pwicîri. Ê tûâ-bà, âna rà còbèedari ê pwi tòotù-bà. Êco na càcaa èpà na ara Pwiduée!

6 Ba go ina tàwà pâ: É tà wâni ê Pwina dau piwéna jii ê Wâra pwapwicîri!

7 Â é ina wà Pwiduée naa na *Tii Pwicîri pâ: Càcaa ê ârapwaailò goro macii na wâdé tîo. Â nûmoo goo pimeaari. Osée 6.6

«Â wâguwà, âna câguwà caa tâmogòori ê ère popai-bà, ba guwà pitòti tèpa âboro bèeni, na càra caa pwa cèna èpà na ara Pwiduée.

8 Â wà *Pwina naîri âboro, âna é pwi apooro ê tòotù pwicîri.»

É nama tiâu maagé kà pwi âboro na tòotù pwicîri

Maréko 3.1-6; Luka 6.6-11

9 Géé na càué, â é tò naa na *wâra pitapitiri wà Iésu.

10 É tâa wê mwara wà pwi âboro na bà é îê.

Â wà tèpa âboro, âna nûmarà na rà còo cè pwina é pwa Iésu, ba na o cè pai pitòtié. Â rà pwa ma tawèerié pâ: «Pwiri nye tarù ma jè nama tiâu maagé kà pwi jèpwi na tòotù pwicîri?»

11 Â é tòpi tàra pâ: «Guwà jèe còo cai ni: Wiàna caapwi co cè mutò'gà, na é tûu naa na pwêe, na tòotù pwicîri, â gà o pwa dà? O câgà caa pâ nau dàgòtùé?

12 Â napwa pwi âboro, âna é dau piâjimuru jii mutò! Géé goo pwiri, na o pwa cè tarù kâjè, ma jè pwa pwina wâdé, na tòotù pwicîri.»

13 Â é ina tà i pwi âboro pâ: «Gà patàrù ê îgà!»

Â é patàrù îê, â nye wâdé kaa, wàra jè îê.

14 Wà tèpa Farasaio na rà tâa wê, âna rà còobé géé na wâra pitapitiri. Â rà pâra còwâ nau ipitiri, ba na rà mudàra cè pai o pòtàmwara Iésu.

Iésu âna é pwi ênawéna na é pitòrigarié Pwiduée

15 Ūna é tère wà Iésu pâ, rà gére imudàra cè pai pwa tûa tée, â é pâra géé na ére-bà. Â wâru tàpé na rà pâra wiâê. Â é nama tiâu maagé kàra.

12:4 Lévitique 24.5-9 † 12:4 Wâra pwapwicîri pwa goro imwaano—Grec: Wà kà Pwiduée. Còo Neeremuru (*Vocabulaire*). 12:5 Nombres 28.9-10 12:6 Mataio 12.41-42 12:7 Osée 6.6; Mataio 9.13 12:10 Luka 14.3 12:11 Luka 14.5 12:14 Ioane 5.16

16 *Â é tûâri tàra pâ: «Guwà cibwaa inapàpario!»*

17 *Â ê pâ muru bèepwiri, âna tèepaa, ba na pacoo i pwi ia é ina wà Pwiduee, na é naigé mee *péroféta Isaia, pâ:*

18 *Wàéni pwi âboro,*

pwi âboro kîri,

pwi ênawéna kôo.

Wàé na go tòpòé,

pitòrigarié ba kôo.

Dau wânümoò tée;

wâdé tóo wàé.

Go tòpò naa gooé

ê Nyuâaé Pwicîri.

Ée mwa pame ê popai

goo pai udò kêra Ba

[naa na *âji wâro].

19 *Ée pwi a tûra ba moo.*

O càra caa tereê

naa na auipitiri.

20 *O câé caa dàciò*

bàra watù na ora.

O câé caa utâmwarà

doromara ânye

na pâra naa piboo.

O câé caa tanoori

pâ âboro kîri

na ticè nii kêra.

O mwa piétò naa gooé

tàrù kôo, wâgo Pwiduee.

[O paari pâ wàé

na é *pwi a pa-udò.]

21 *Rà mwa cèikî naa gooé*

êdiri pâ Ba.

Ésaïe 42.1-4

Pwa tàrù kêe ma é tû târa pâ duée

Maréko 3.20-30; Luka 11.14-23

22 *Rà cia medari Iésu pwi jè âboro na é bwi ma kûukû, ba pwa duée gooé. Â é nama é wâdé wà Iésu. Â é jèe tûra, â é jèe niâ.*

23 *Â êdiri pâ âboro, âna rà pò goo, â rà pi-ina tàra pâ: «Napwa pwini, âna pwiri Pwi gòobàra Davita na jè gère tapacîê?»*

24 Êco na wà tèpa Farasaio, âna rà ina pâ: «Bwa! Wà pwi âboro bèeni, âna é wakè goo ê pàtama *Caatana‡, pwi ukai kà tèpa duée! Êkaa na é tũ târa pâ duée.»

25 Â é tâmogòori auniimiri kàra wà Iésu. Â é ina tàra pâ: «Wiàna é pipaa dèe còwâ é jè mwaciri, â o tédidirié. Â wiàna é picicaraé còwâ é caapwi ville, é, caapwi tâa, â o pwacoé ma é cimwü.

26 Wiàna wà Caatana, pwi ukai kà tèpa duée, âna é tũ târa pâ duée, â é pipaa dèe còwâ! Â o wànau târa cè pai cimwü wàra é mwaciri kèe?!

27 Guwà ina pâ, wà Caatana na é naa tôo ê pàtamee ma go tũ târa é pâ duée. Â gona wàilàapà, na naa tà tèpa béewà é pàtamee, ma rà tũ târa pâ duée? Ba é pwina rà pwa, âna paari tàwà pâ guwà tàgére pitanami naa goodò.

28 «Â napwa wâgo, âna é Nyuâaé Pwicîri kà Pwiduée, na é naa tôo ê pàtamee ma go tũ târa é pâ duée. Â wiàna wàrapwiri, â jè cau còo bwàti pâ wà Pwiduée, âna é jèe mara tòpò é Mwaciri kèe naa jaawà!

29 «Â wiàna nùmajè na jè tò naa na é wâ kà pwi âboro na pwa nii kèe, ma jè popa neemuruê, â wâdé na jè mara piié. Â géewê, â jè o mwa bàra pa é pâ muru na tâa na wâ kèe.

30 Wà pwina câé caa wâjaao, âna é cicarao. Â wà pwina câé caa pitu tôo ma bu pipanaimari, âna é tédidiri.»

Popai na èpà naa goro Nyuâaé Pwicîri

31 «Go ina tàwà pâ: O pâri ma pwanauri pâ âboro, na rà tũra ba èpà naa goo Pwiduée ma pwa na èpà tà tèpa béerà. Êco na wà pwina é tũra ba èpà naa goo é Nyuâaé Pwicîri, âna o càcaa pwanauri é èpà kèe.

32 Â o pâri ma pwanauri wà pwina é tũra ba èpà naa goo Pwina naîri âboro. Êco na, wiàna é tũra ba èpà naa goro é Nyuâaé Pwicîri, â o càcaa pâri ma pwanaurié, naa na wâro bèeni, ma naa na *wâro dàra gòiri awé.»

Ê upwâra bau é pwêe

33 «Ê upwâra na wâdé, âna é nye tòpò pwêe na wâdé [tàra uti]. Â é upwâra na èpà, âna é nye tòpò pwêe na èpà. Ba jè o tâmogòori é upwâra géé goo ê pwêe.

34 Â wàrapwiri naa goowà. Ba guwà o wànau târa cè pai ina wàra cè muru cèna wâdé, na guwà tèpa nari dòea ma tèpa

12:24 Mataio 9.34, 10.25 ‡ 12:24 Caatana—Grec: *Béelzébul*. Còo Caatana naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii. 12:28 Apostolo 10.38; 1 Ioane 3.8

12:30 Maréko 9.40; Luka 9.50 12:31 Hébéru 6.4–6 12:32 Luka 12.10 12:33 Mataio 7.16–20 12:34 Mataio 3.7, 15.18; Luka 3.7, 6.45

pwâ? Ba ê pwina tabawâbé ê pwâranüma pwi âboro goo, âna wâépwiri na o còbé pwêe, na é tùra.

³⁵ Ê pâ muru na wâdé, âna me gée goo pwi âboro na é wâdé, ba wâdé pwâranümee. Â ê pâ muru na èpà, âna me gée goo wà pwi âboro na é èpà, ba èpà pwâranümee.

³⁶ «Üu, nye âjupâra na go ina tàwà pâ: O mwa pwa ê Tòotù na ée mwa pitèi ê pâ âboro ni gòropuu wà Pwiduée. Â ée mwa jèpa pitèira goo ê pâ popai èpà na rà ina imudi.

³⁷ Nye gée goo kaa ê pâ popai'gà, na ée mwa tûari wà Pwiduée pâ pwiri gà o pwa wârimuru, é, gà o udò [ma tâa tâgà ê âji wâro].»

Nümarà na rà cò cè câmu kêra pàtamee

Maréko 8.11-12; Luka 11.24-32

³⁸ Gée na càué, â wà pàra tèpa *dotée goro ê Naèa ma wà pàra tèpa Farasaio, âna rà ina tà wà Iésu, pâ: «Pwi a pwa pupûra, paari tâbà cè *câmu kêra pàtamee na wâgoogà§.»

³⁹ Â é tòpi tàra pâ: «Wâguwà tèpa âboro nabàni, âna guwà dau èpà, â [câguwà caa pitère dà wà Pwiduée. Gorodà na] guwà ciburà ilari jiié cè câmu kêra pàtamee? O nye ticè câmu na guwà mwa caa cò mwara jii i pwi ia é tèepaa tà péroféta Iona biu.

⁴⁰ Ba wà Iona, âna ia âracié tòotù ma âracié ne kêe, nanaara i ârawèa. Â o ipaiwà mwara naa goo Pwina naîri âboro, ba o âracié tòotù ma âracié ne kêe, nanaara napuu.

⁴¹ «Â napwa naa goo wà Iona, âna é picémara ê popai tà tàpé Ninive. Â rà nye pinünüma ma pitòotéri ê wâro kêra. Â guwà cò, é wâni, pwi jè âboro na é dau piwéna jii Iona. Â o tèepaa ê Tòotù na ée mwa pitèi tèpa âboro na wà Pwiduée. Â, na tòotù-bà, âna wà tàpé Ninive, âna rà o cimadò arawà, wâguwà tèpa âboro nabàni, â rà o piciapwâ goowà!

⁴² «Wà tô ilàri ukai naa napô Saba na pàara biu, âna ia é me gée napô kêe na dau wâiti, ba na é tère popai kà ukai *Solomona na tâbawêe goro autâmogòori kêe. Â guwà cò, é wâni jaawà pwi jè âboro na é dau piwéna jii Solomona. Â wâépwiri, na Tòotù na ée mwa pitèi ê pâ âboro na, wà Pwiduée, âna wà tô ilàri ukai-bà, âna ée mwa cimadò na arawà, wâguwà tèpa âboro nabà. Â ée mwa piciapwâ goowà. [Ba tàutàwà na guwà tère.]»

Pai pâra ma wâjué kà tèpa duée

12:38 Mataio 16.1; Luka 11.16; Ioane 6.30 § **12:38** Nümarà na rà paari pâ cæe caa wakè goro pàtama Pwiduée. **12:39** Mataio 16.4; Maréko 8.12 **12:40** Jonas 2.1 **12:41** Jonas 3.5 **12:42** 1 Rois 10.1-10

43 «[Guwà tère cai ni]: Wiàna pwa duée, goo pwi jè âboro; â wiàna é còobé gée gooé, â gona é pâ naapà? É paé ma me, na pâ ére na aupiticia. Ba é mudàra cè ére cèna é tâa wê. Êco na câé caa pâmari.

44 Â é niimiri pâ, 'Go wâjué pâ còwâ, naa na i pwârawâ kôo.' Â é wâjué, â é pâmari i wâ, âna bwaa nye ticè cèna tâa na, âna nye po baléri bwàti, ma pitòimiri bwàti.

45 Â é wâjué nau mudàra tèpa 7 duée bée, na rà dau èpà jiié. Â rà tò nau pitâa na i wâ. Â wà pwi âboro-bà, âna é mwa dau èpà kaa jii béaa! Â o wàrapwiri, cèna o tèepaa medariwà, wâguwà tèpa âboro nabàni! Ba o dau èpà naa goowà nabàni jii béaa.»

Âji tâa kà Iésu

Maréko 3.31-35; Luka 8.19-21

46 Ūna é bwaa gère patùra tèpa âboro wà Iésu, â rà tèepaa me wà nyaa kèe ma wà tèpa jiié. Â rà coo boo gòroigé, â rà mudèe, ba na rà pitùra.

47 Â é ina tée wà pwi jè âboro pâ: «Gà còo! Rà wâboo gòroigé wà nyaa'gà ma wà tèpa aéjii'gà. Â rà mudàgà* .»

48 Â é tòpi tée pâ: «Wàilàapà cè nyaa kôo? Â wàilàapà cè tèpa aéjii kôo?»

49 Â é tòcia tèpa câmu kèe, â é ina pâ: «Guwà còo, wàilà-ni pa nyaa kôo ma tèpa aéjii kôo.

50 Ba wà pwina é pwa é câbawâdé kà Pwiduée Caa kôo na é wânidò *napwéretòtù, âna wàé kaa pwiri, é pwi aéjii kôo, ma tô naigé kôo, ma nyaa kôo.»

13

Ucina goo pwi a picâmi

Maréko 4.1-20; Luka 8.4-15

1 Na tòotù bèepwiri, âna é còobé gée na pwârawâ na é pitâa wê wà Iésu, â é boo naaniboo bàrawià. Â é tâaboo* ba na é pacâmuri pâ âboro.

2 Â jèe pâra nau dau wâru ê pâ âboro na rà medarié. Â gée goo pwiri, â é tò naa gòro ê jè wànga [na tâa niboo najawé] â é tâaboo, ba na é patùrarà. Â wà tèpa âboro, âna rà tâa nidò bàrawià.

3 Â é pwa ucina wà Iésu na é pacâmurirà, goro é pâ muru na wâru. Â é ina târa pâ: «Guwà tère! É mwa tâa wà pwi jè âboro, â é uri ê arapwüru. [Â é uri, â é uri, â é uri...]

12:45 2 Pétèru 2.20 * 12:47 Ê nee tii bèepwiri, âna nye tiâu na para Tii Pwicîri naa na grec. 12:50 Roma 8.29 * 13:1 É tâaboo—Pai pwa kà tèpa pwa pupûra naa jaa tèpa Juif. 13:2 Luka 5.1-3

4 Â napwa ê pàra arapwüru, âna rà tûu naa gòro nyi nari naigé [na aupwanapô]. Â rà me pâ marü, â rà uti diri.

5 Â napwa ê pàra pwi, âna rà tûu naa gòrotàrarà. Â rà pò ma cipu, ba càcaa wâru puu wê.

6 Êco na, na é té ê tòotù, â tòò ê pâ nari arapwüru, â rà marü, ba ticè wàawà kàra.

7 Â napwa ê pàra pwi, âna rà tûu naa nabibiu kàra pâ nari upwâra na pwa daarà. Â, na rà cipu i pâ nari upwâra bèepwiri, â rà câtâmwara i arapwüru.

8 Â napwa ê pàra pwi, âna rà tûu naa na napuu na wâdé. Â rà tòpò pwârà—pàra pwi, âna rà tòpò 100 pwêe; â pàra tàpé, na 60; â pàra tàpé, na 30.»

9 Â é pwa ma ina tàra wà Iésu pâ: «Wà pwina pwa pwâranyüruê, âna wâdé na é têre!»

Cina gà mu pwa ucina tàra?

10 Wà tèpa *câmu kà Iésu, âna rà dau gée medarié, â rà tawèrié pâ: «Cina gà mu pwa ucina tà pàra tàpé, na gà patùrarà?»

11 Â é tòpi tàra pâ: «Wà Pwiduée, âna é paari tàwà è âji pai pwa goo ê Mwaciri kêe. Êco na câe caa paari târa diri ê pâ âboro.

12 Ba wà pwina jèe pwa tée [ê autâmogòrimuru] âna o nye piâjagò tée còwâ. Â pwa tée muru na piédò ma piwéna. Â wà pwina kîri pwina tà tée, âna o nye dàgòtù jiié còwâ è ji dàramuru na tà tée.

13 Êkaa pwiri na go pwa ucina tàra na go patùrarà. Ba rà ucâri†, êco na càra caa còoinari, â rà têre, â càra caa têreinari. Ba nye âji ticè cèna rà tâmogòri.

14 Â wàépwiri na rà pacoo i pwi ia é ina wà Pwiduée naa goorà, na é naigé mee wà pwi *péroféta kêe, Isaia, pâ:

*Rà têre taaci,
â càra caa têreina.*

*Ucâri taaci,
â càra caa còoina.*

15 *Go ina naa goorà—*

goo pwi Ba kôo bèeni:

Pwâranümarà na gòo,

pwâranyürurà na kee,

âraporomeerà na bwi.

Ba péa rà còo

ma còoina bwàti.

Â péa rà têre

13:12 Mataio 25.29; Maréko 4.25; Luka 8.18, 19.26 † 13:13 *Ucâri—Regarder* *fixement.* Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: *Còo cai.* 13:14 Ésaïe 6.9–10; Ioane 12.40; Apostolo 28.26–27

ma tereina diri.
Â péa rà biirà
ma medario cowa.
Péa nama tiâu
pâ maagé kâra Ba.»

Ésaïe 6.9–10

¹⁶ [Â é ina tà tèpa câmu kêe wà Iésu pâ]: «Dau wâdé ba kàwà, ma cidòri nyuâawà, ba guwà còo goro du âraporomeewà, â guwà tère goro du pwâranyüruwà.

¹⁷ Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà ê âjupâra pâ: Wâru tèpa péroféta ma tèpa âboro *tàrù na dau nûmarà na rà còo ê muru na pwényuâa na guwà còo, êco na càra caa còo. Â nûmarà na rà tère ê pâ popai na guwà tère, êco na càra caa tère.»

Êre i ucina goo pwi a picâmi

¹⁸ «Guwà tère cai ê êre i ucina goro pwi a picâmi:

¹⁹ Ê pàra arapwüru na é tü, âna rà tûu naa gòro naigé. Ê naigé, âna é ipwacèwii naa goo pwi âboro, na é tère popai goro Mwaciri [napwéretòotù] â câé caa tâmogòori. Â é tèepaa me Pwi âboro èpà, wà *Caatana, â é tàu cowa ê popai na câmi naa na pwâranümee.

²⁰ «Â é pàra arapwüru, âna rà tûu naa gòrotàrarà. Ê gòrotàrarà, âna pwi âboro na é tère ê popai, â é nye nama tòpi naa na ipwàdéé.

²¹ Êco na é pwi a tà còmàcò[‡], â càcaa wàawà naa gooé, ê popai na é tère. Â ûna tèepaa me mariê ê tacai, ma ûna pwa na èpà tée, majoroé [ê pai pitère dàra kêe] ê popai, â é nye nama panuâ cèikí.

²² «Â é pàra arapwüru, âna rà tûu naa na é pâ na nari upwâra na pwa daaé. Ê napuu bèepwiri, âna pwi âboro, na é tère ê popai. Êco na é còmàcò ba é pidumapié, goro ê pâ namuru, na tèepaa naa na pwi gòropuu bèeni. Â é itaa burà ê pâ neemuru gòropuu, na càcaa âji êkêe. Â câamwara ê popai naa gooé, â o câé caa tòpò cè pwêe.

²³ «Êco na, napwa naa goo pàra arapwüru, âna rà tûu naa na é napuu na wâdé. Ê pwi napuu bèepwiri, âna pwi âboro na é tère ê popai, â é tâmogòori. Â pwa pwâra ê popai naa gooé—Pàra pwi, âna rà tòpò 100 pwêe; pàra tàpé na 60; â pàra tàpé mwara na 30.»

Pàra ucina goro ê Mwaciri napwéretòotù
Maréko 4.30–34; Luka 13.18–21

^{13:16} Luka 10.23–24   ‡ ^{13:21} Còmàcò—Inconstant. Na jè ciburà pitòotéri auniimiri kâjè.   ^{13:22} Luka 12.16–21; 1 Timotéo 6.9–10,17

Arapwüru èpà

24 É pwa mwara jè ucina târa pâ âboro wà Iésu, â é ina târa pâ: «É *Mwaciri napwéretòtù, âna pwacèwii ni:

«É mwa tâa pwi jè âboro na é pwi a pwa napô. Â é mwa uri é arapwüru na wâdé, naa na i aupwanapô kêe.

25 Êco na, na ne, ûna é puu, â wà pwi a èpàrié, âna é tèepaa me. Â é uri é arapwüru na èpà, naa nabibiü kâra arapwüru na wâdé. Â nabwé, â é pâra.

26 «Â rà cipu pâ arapwüru na wâdé, â rà tòpò é pwârà. Â rà nye cipu mwara i arapwüru na èpà.

27 Ûna rà côo pwiri wà tèpa wakè goro aupwanapô, â rà ina tà pwi apooé pâ: “Gà côo, co pwi ukai, ia gà uri i arapwüru wâdé, naa na i aupwanapô'gà. Â gona me géepà, ê pâ arapwüru na èpà na wâna?”

28 «Â é tòpi târa pâ: “Bwa, wà pwi a pièpàrio na pwa pwiri.”

«Â rà ina tée pâ: “O nye nümagà na bà pâ nau tàu tâjii ê pâ arapwüru na èpà?”

29 «Â é tòpi târa pâ: “Bwa! Ba wiàna guwà tàu é arapwüru na èpà, â guwà péa tà tàu mwara i arapwüru wâdé.

30 Â guwà naarà ma rà picipu naima, tèepaa naa goro cè pai piûnya. Ba na pàara bèepwiri, âna go mwa ina tà tèpa wakè kôo pâ, na rà panaimari é arapwüru na èpà, ma cîri. Â rà tòpò é arapwüru wâdé, naa na wâra arapwüru kôo.” Nabwé.»

Pudòro moutarde

31 É pwa târa mwara jè ucina wà Iésu, â é ina pâ: «É Mwaciri napwéretòtù, âna pwacèwii ni:

«É mwa tâa pwi jè âboro. É mwa popa ji pudòro moutarde, â é câmi naa na aupwanapô kêe.

32 Nye ji pwi nara upwâra na dau kîri, jii diri é pâ naramuru na jè câmi. Êco na, na é cipu, â é jèe pâ nau dau maina jii diri pâ pwina jè câmi naa na aupwanapô. Â rà me pâ marü, na pwa wânaîrà§ naa gò pâ na ditèe, ba é jèe pâ nau pé upwâra maina.»

Nyaa kâra poloa

33 É pwa târa mwara jè ucina wà Iésu, â é ina pâ: «É Mwaciri napwéretòtù, âna pwacèwii mwara ni: Wà tô jè ilàri, âna é popa é nyaa kâra poloa*, â é biinaimari bau 25 kilo goro dàuru poloa. Â é tü tiagoro na é tùu too i poloa!»

§ 13:32 Wânaîrà (é, ônaîrà)—Nid. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Bawâ. * 13:33 Nyaa kâra poloa—Levain. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Otiü poloa, otèe poloa, otoo poloa, ère poloa.

Gorodà na é pwa ucina Iésu?

³⁴ Diri é pâ pwiibà, âna é ina tàra goro pâ ucina, wà Iésu. Â é nye ciburà pwa ucina tàra naa nùmee na é patùrarà.

³⁵ É wàrapwiri, ba na pacoo i pwi ia é ina wà Pwidueé, na é naigé mee pwi péroféta kêe, pâ:

Go mwa pwa ucina

na go patùrarà.

Go mwa ina tàra

pâ muru na cârù

gée na autapoo

goro gòropuu.

Psaume 78.2

Êre ucina goro arapwüru na èpà

³⁶ Rà pâra jii tèpa âboro wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe, naa pwârawâ. Â naawê, â rà ina tée pâ: «Gà ina tâbà cai ê ère i ucina na ia gà ina naa goro arapwüru na èpà.»

³⁷ Â é tòpi tàra pâ: «Wà pwina é câmi i arapwüru na wâdé, âna wâgo *Pwina naîri âboro.

³⁸ Ê aupwanapô, âna pé gòropuu. Napwa é arapwüru na wâdé, âna wà tèpa naîri Mwachiri. Â wà pwi a pièpàri, âna wà Caatana, Pwi âboro èpà. Â é arapwüru na é câmi, âna wà tèpa naîê.

³⁹ Â napwa naa goo é piûnya, âna pwâadàra gòropuu. Â wà tèpa wakê, âna wà tèpa *angela, tèpa ênawéna kà Pwidueé.

⁴⁰ Â rà mwa tòri arapwüru na èpà, â cîri naa goro ânye. Â o wàrapwiri [pai pwa goo tèpa naî Caatana] naa pwâadàra gòropuu.

⁴¹ «Ba wâgo Pwina naîri âboro, âna go mwa cùru me tèpa angela kôo. Â rà mwa patâjii gée na Mwachiri kôo, wà tàpé na rà pwa na èpà—ma diri tàpé na rà nama tubatiàu ê cèikî kà pàra tàpé.

⁴² Â rà o mwa türà naa na ânye na maina. Â naawê, âna rà o i ma tòngüru poropwârà wà tàpéebà [gée goro pai maagé kàra].

⁴³ «Napwa naa goo wà tàpé na rà *târù na ara Pwidueé, âna rà o pwâra pwacèwii i tòotù†, naa na Mwachiri kà Caa kàra. Wà pwi âboro na pwa pwâranyüruê, âna wâdé na é tère!»

Pâ wâdé na naapwàniri

13:35 Psaume 78.2   **13:40** Ioane 15.6   **13:41** Mataio 24.31, 25.31; Maréko 13.27
13:42 Mataio 8.12   **13:43** Daniel 12.3   † **13:43** Rà o pwâra pwacèwii i tòotù—Pai ina wèe pâ, ée mwa dau pwényunyuaarirà ma pwamainarà wà Pwidueé. Â rà o tâa ma wâé naa na pai muugère kêe.

44 «Ê Mwachiri napwéretòotù, âna pwacèwii naa goo pâ wâdé na pwàniri naa na jè aupwanapô. Â é pâmari pâ wâdé-bà wà pwi a wakè na aupwanapô. Â é dau ipwâdéé kaa. Â é jèu naapwàniri còwâ. Â é icuri diri ê pâ pwina tâa têe, ba na é wâri i aupwanapô-bà.»

Perle na dau wâdé

45 «Ê Mwachiri napwéretòotù, âna pwacèwii mwara ê perle na dau wâdé awé, ma dau too wâri wèe. Â pwa pwi jè a pi-icu na é mudàra ê pâ perle.

46 Â é pâmari i perle-bà na dau wâdé. Â é nye icuri diri kaa ê pwina tâ têe, â é wâri i perle.»

Puà

47 «Ê Mwachiri napwéretòotù, âna pwacèwii mwara ê puà, na tâa na, na jèpapara ârawéà.

48 Â jè popa too naa namwari. Â jè tòri ê ârawéà na wâdé, â jè tòpò naa na atà. Â jè tütâjii ê ârawéà na èpà.

49 Â o wàrapwiri naa na é pwâadàra gòropuu. Ba ée mwa cùru tèpa angela kèe wà Pwiduée. Â rà o pinaaitiri tàpé na rà tàrù na araé, ma wà tàpé na càra caa pitère dèe.

50 Â rà o mwa tütàpé na càra caa pitère dèe, naa na ânye na maina. Â naawê, âna rà o i ma tòngüru poropwàrà [gée goro pai maagé kàra].»

Pâ na jèpapara wâdé

51 É tawèeri tèpa câmu kèe wà Iésu, pâ: «Gona guwà nye tâmogòori ê pâ ucina-bà?»

Â rà tòpi têe pâ: «Ûu.»

52 Â é ina tàra pâ: «jè jèe còo cai ni: Pwiri wà pwi *dotée goro ê Naèà, âna é pâ nau pwi âboro na Mwachiri napwéretòotù. Â wiàna wàrapwiri, â é pwacèwii pwi jè apooro pwârawâ, na é còo ê pâ na wâdé kèe na bwaa âmuê, ma é pâ pwina jèe gòiri jaaé.»

Càra caa cèikì tàpé Nazareth

Maréko 6.1-6; Luka 4.16-30

53 Ûna é ina diri pâ ucina bèepwiri wà Iésu, â é pâra gée na pwi ére-bà.

54 Â é pâra naa Nazareth, wâna na é maina naawê. Â é pacâmuri pâ âboro [goro ê popai kà Pwiduée] wâna *wâra pitapitiri.

Â rà dau pò gooé, â rà [picocoorié ma] pi-ina tàra pâ: «Gona wàilàapà na pacâmuriê? Wàilàapà na naa têe ma é pwa ê pâ wakè goro pàtamee?»

⁵⁵ Ba wàé pwina naî pwi a wakè goro upwâra‡, pé pwina naî wà Maria; pwi cià wà Jacques, ma José, ma Simona, ma Jude!

⁵⁶ Â wà pa naigé kêe, âna wàilà-ni gére wâro jaajè! Â wàilàapà na naa tée é autâmogòori ma pàtâmee bèepwiri?»

⁵⁷ Â tàutàra na rà cèikî naa gooé. Â é ina tàra pâ: «Wà pwi péroféta, âna càcaa pitòpié bwàti naa na napô kêe.»

⁵⁸ Càcaa wâru pâ wakè goro pàtâmee na é pwa wà Iésu na Nazareth, ba càra caa cèikî naa gooé.

14

Pai bà kà Ioane Pwi a piupwaa

Maréko 6.14-29; Luka 9.7-9

¹ Na pàara-bà, âna wà *Héroda Antipas, pwi ukai naa Galilée, âna é pitère é jèkutâ goro [é pâ pwina é gére pwa ma ina wà] Iésu.

² Â é ina tà tèpa ênawéna kêe pâ: «Wà pwi Iésu bèepwiri, âna wà *Ioane Pwi a piupwaa, â é wâro còwâ géé na aubà. Â wàé kaa pwiri é majoroé ma é pwa é pâ câmu bèepwiri kâra é pàtâmee.»

³⁻⁴ Wàéni é jèkutâ goro majoro pai bà kà Ioane. Ba wà Héroda, âna ru piéa ma Hérodiane, tô wâdà Filipino, pwi aéjii kêe. Â é nye tà ciburà ina tà Héroda wà Ioane pâ: «Nye ticè tàrù'gà ma gà popa tô ilàri bèepwiri.»

Â é nama tâjùru wà Ioane wà Héroda, ma piie ma tòpòé naa na karapuu.

⁵ Â nüma Héroda na é pòtâmwereê, êco na wâgotêe goro tèpa âboro, ba wâru géé goorà na rà niimiri pâ é pwi *péroféta [me géé goo Pwiduée].

⁶ [Êco na ticè pai pwa wèe.] Â, na pwi tòtòtu na rà pwamaina é pai pitèpa Héroda, âna wà tô èpo ilàri kà Hérodiane, âna é câbu ara pâ âboro.

Â po dau wâdé tà Héroda.

⁷ Â é *ipwataâboro tée pâ: «Go naa tâgà diri cè pwina gà o ilari jiio.»

⁸ Â wà tô nyaa kêe, âna é cètùué, ba na é ina tà ukai Héroda pâ: «Gà naa tóo ni i pûru wà Ioane naa na cè jè ngapò.»

⁹⁻¹⁰ Â wà Héroda, âna é piwâ* ma pikîri. Êco na é jèe nye ipwataâboro na ara pâ âboro diri. Â é panuâ pwi jè coda naa na karapuu, ba na é tépàgà i nya wà Ioane,

¹¹ ma pame i pûruê, ma naa târa i èpo ilàri.

Â é popa wà tóni, â é naa tà nyaa kêe.

13:55 Ioane 6.42 † **13:55** Pwi awakè goro upwâra—é, Pwi aba wà. (É wakè goro atù mwara, ba wâru pâ pwârawâ naa jaa tèpa Juif, âna bari goro atù.) **13:57**

Ioane 4.44 **14:3-4** Lévitique 18.16, 20.21; Luka 13.19-20 **14:5** Mataio 21.26

* **14:9-10** Piwâ—Hésiter.

¹² Gée na càùé, âna rà mwa caa me nau popa i nài wà Ioane wà tèpa *câmu kêe, ma rà pwànririê. Â rà pâ nau piwiâ tà Iésu ê pwina tèepaa mari Ioane.

É pa-ija pâ âboro na wâru Iésu

Maréko 6.30-44; Luka 9.10-17; Ioane 6.1-15

¹³ Wà Iésu, âna é tère ê pwina tèepaa mari Ioane. Â é pâra acari gòro wànga naa na jè ére na wâiti, na ticia wê. Êco na, na rà nye pitère pâ âboro, â rà còobé gée na pâ village, â rà po pâra wiâê wii bàrawià.

¹⁴ Ūna é boo gée na wànga, â é côo i pâ âboro-bà, na dau wâru wàilà, â é po dau meaarirà. Â é pwa ma rà wâdé còwâ wà tàpé na rà maagé.

¹⁵ Jèe pwa na é duu i tòotù, â rà medarié wà tèpa câmu kêe, â rà ina tée pâ: «Ée jèe duu i tòotù, â na, aupiticia ni. Gà panuâ pâ é pâ âboro bèeni naa na pâ village na tàmwünyabwe, ba na rà o pa cè uti kàra.»

¹⁶ Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Bwa, càcaa pâri ma rà pâra. Â guwà naa cè uti kàra.»

¹⁷ Â rà ina tée pâ: «Càcaa pâri, ba nye 5 poloa co ma ârailu ârawéà na wâjaabà!»

¹⁸ Â é ina tàra pâ, na rà pame tée.

¹⁹ Â nabwé, â é ina târa pâ âboro pâ, na rà tâaboo naawê. Â é pa i 5 poloa ma i du ârawéà. Â é tagòtùé too naa napwéretòotù, â é pwaolé tà Pwiduée. Â é tubiti i poloa, â é naa tà tèpa câmu kêe, â rà ipâdi târa pâ âboro. [Â é wàrapwiri tàra mwara i du ârawéà.]

²⁰ Â rà cau ija diri, tiagoro na rà jèe po cau pwàro diri. Â rà panaimari còwâ ê dàra uti kàra, â rà pwaai 12 nakébò goo.

²¹ Êdiri jéú tèpa paaò na rà ija, âna po 5 000 kaamwara, â càcaa pûra ilàri ma èpo kîri.

É pâra gòro parawére jawé

Maréko 6.45-52; Ioane 6.16-21

²² Gée na càùé, â é ina wà Iésu tà tèpa câmu kêe pâ: «Guwà tò naa gò i wànga. Â guwà tàmara gée naanigée na ére gée còwâ.»

Ba é bwaa tà tâa, ba na é pawâjuéri còwâ ê pâ âboro.

²³ Ūna é picijiirà diri, â é too naa gòrojaa, ba na é pwapwicîri. Â tòpò ne gooé naawê.

²⁴ Napwa tèpa câmu kêe, na rà tâa gò i wànga, âna rà jèe wâiti jii napô. Â é pò me cararà ê pwéretòotù, â jèe pwii wià, naa na i wànga.

25 Na jèe gòropwaa, â é pâra darirà gòro parawére jawé wà Iésu.

26 Â rà cau côoê, â rà kâa too, ba rà niimiri pâ pé duée, â po dau wâgotàra!

27 Êco na é nama patùrarà wà Iésu, ma ina tàra pâ: «Tàpéeni, guwà cibwaa nama wâgotàwà! Ba wâgo! Guwà gòo!»

28 Â é ina tée wà Pétéru pâ: «Pwi Ukai, wiàna wâgà, â gà tûâri tôo pâ go boopaé darigà naa gòro parawére jawé.»

29 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Îgà, boome!»

Â é boo gée gòro wànga wà Pétéru, â é tapoo pâra cara Iésu gòro parawére jawé.

30 Êco na wâgotêe goro i pwéretòotù ma i wià na maina, â é tapoo tàbàtù ma é cònumu boo i najawé. Â é uu ma ina pâ: «Pwi Ukai, gà dàgòtùo!»

31 Â é nye tu pâ kaa naa goro îe wà Iésu, â é ina tée pâ: «Nye dau kîri kaa é cèikî'gà! Gorodà na gà pidumapiê?»

32 Ūna ru too naa gòro wànga, â é tûuboo i pwéretòotù.

33 Â wà diri tàpé na rà wâgòro i wànga, âna rà tùu jùrurà â rà pwamaina Iésu, â rà ina pâ: «Âjupâra pâ wâgà *Pwina naî Pwiduée!»

*É nama wâdé côwâ tèpa maagé wâ Génésareth
Maréko 6.53-56*

34 Rà jèe tapàgà diri i nawià wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe. Â rà tèepaa gée naa na ére na tàmwünyabweri Génésareth.

35 Â rà côoina Iésu wà tèpa âboro wê. Â rà pi-ina pai tèepaa kêe pitiri é ére-bà.

Â rà cau popa medarié diri tèpa maagé.

36 Â rà tacoo gooé, â rà ina tée pâ: «Pâri ma rà tu naa goo co é gòobàra ârabwée'gà?»

Â wà diri tàpé na rà tu naa goo, âna rà nye wâdé kaa.

15

*Pai pitùra goo nyamanya kà tèpa Juif
Maréko 7.1-13*

1 Géee na càùru pàra tòotù, â wà pàra tèpa *Farasaio ma pàra tèpa *dotée goro é Naèà, âna rà me géee *Iérusaléma nau pâmari Iésu. Â rà ina tée pâ:

2 «Wà tèpa *câmu'gà, âna càra caa pitère dàra é nyamanya kà tèpa nyimujè ma upàjè, ba càra caa nuwa é îrà béaari é pai ija, wàra naa na nyamanya kâjè. Âna gorodà, co pwini?»

³ Â é tòpi tàra pâ: «Wâguwà, âna câguwà caa pitêre dâra câbawâdé kâ Pwîduée gée goro ê nyamanya kâwà. Âna gorodâ?

⁴ Ba é ina wà Pwîduée pâ: *Gà papwicîri du nyaa ma caa'gà. Exode 20.12* Â é ina mwara pâ: *Wà pwi âboro na é ina ba èpà du nyaa ma caa kêe, âna guwà nama é bà. Exode 21.17*

⁵ «Êco na wâguwà, âna guwà nye ina tà tèpa âboro pâ, nye wâdé na rà ina tà du nyaa ma caa kâra pâ: “Nûmoo na go naa tàu cè jè muru târa pitu tàu; êco na càcaa pâri. Ba é pwina nûmoo na go naa tàu, âna é âraimeai pwicîri tà Pwîduée.”

⁶ «Êkaa na, guwà pacâmurirà, ma càra caa papwicîri du nyaa ma caa kâra! Â, na wàrapwiri, na guwà còogai naa napuu é popai kâ Pwîduée, goo é pâ nyamanya kâwà!

⁷ Guwà tèpa âboro na câguwà caa *târù! É nye âjupâra wà *péroféta Isaia, na ia é naigé mara é popai kâ Pwîduée naa goowà, pâ:

⁸ *Tèpa âboro bèepwiri,
âna rà po ipwamainao co
goro pwâra ma pwâratùra.*

Â wâiti jiio pwâranûmarà.

⁹ *Rà pwapwicîri tôo
ma pwa *ârapwailò tôo,
â piticèmururu naa goo.*

*Rà pacâmuri pâra tâpé
ba na rà wârori é naèè.*

Â càcaa naèè kôo.

Ba naèè kâra co.»

Ésaïe 29.13

Ê pwina é miiri goo, pwi âboro

Maréko 7.14-23

¹⁰ Gée na càùè, â é todâra pâ âboro wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Tâpéebà! Guwà tâmaariô, â guwà tâmogòori cai é pwina go ina tàwà:

¹¹ Càcaa pwina tò, naa pwâ pwi âboro, na o nama é miiri na ara Pwîduée. Ba êco pwina é còobé gée na pwêe, na é *miiri goo.»

¹² Â rà gée paé dà Iésu tèpa câmu kêe, â rà ina têe pâ: «Gà còo, é pâ popai'gà, âna dau tanoori tèpa Farasaio, gà nye tâmogòori?»

¹³ Â é tòpi tàra pâ: «Tèpa Farasaio bèepwiri, âna rà pwacèwii é pâ upwâra na cáé caa câmi wà Caa kôo nidò *napwéretòtù. Â ée mwa dàtàu.

14 Guwà naarà! Ba rà tèpa bwi, na rà popa tèpa bwi. Âna rà o cau tûu naa na pwêe!»

15 Â é ina tà Iésu wà Pétéru pâ: «Gà ina tâbà êre ucina goo ê pwina é miiri goo, wà pwi âboro.»

16 Â é tòpi wà Iésu pâ: «Gona wâguwà mwara, tèpa câmu kôo, âna bwaa càcaa pâji pâri ma guwà tâmogòori pwiri?»

17 Guwà còo, diri ê pwina tò pwâ pwi âboro, âna pâ naa nanaaê, â géé na càué, â é còobé géé naiié.

18 Êco na é pâ popai na còobé géé pwâ tèpa âboro, âna rà me géé na pwâranûmarà, â êkaa pwiri na rà miiri goo—

19 ê pâ auniimirimuru, ma câbawâdé na èpà. Âna géé goo pwiri kaa, na rà pwa pâ muru na èpà:

Rà tètâmwara âboro;
 Rà toomura (rà cîâa jii wâdàra);
 Rà ipuu ma tèpa âboro imudi;
 Rà mura;
 Rà ina pwina pwâ naa goo pàra tàpé;
 Rà tùra ba èpà naa goorà.

20 «Wàépwiiri ê pwina é nama jè miiri goo, na ara Pwiduée. Â câjè caa miiri goro é pai càcaa nuwa ê jîè.»

É cèikî tô ilàri na câé caa tô Juive

Maréko 7.24-30

21 Géé na càué, â rà pâra géé na ére bèepwiri wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe, naa na ére goro jènere ê du ville Tyr ma Sidon.

22 Â é medari Iésu wà tô jè ilàri géé na ére-bà, ba na é patûra Iésu. Wà tòoni, âna câé caa tô Juive, ba é tô gòobàra tèpa *Kanana, ê pwi Ba na rà tèpa pièpàri tèpa *Juif. Â é tomara too pâ: «Pwi Ukai, *Pwina naî Davita, gà meario ma pitu tô! Ba i èpo kôo, âna pwa duée gooé, â é po dau maagé goo.»

23 Êco na câé caa tòpi tée wà Iésu, goro cè caapwi pwâratûra.

Â rà géé paé dèe wà tèpa câmu kêe, â rà tacoo gooé ma ina tée pâ: «Gà nama é pâra pé tô ilàri bèepwiri! Ba é nye tà ciburà to ma nama pikòri na nyûrujè!»

24 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Wà Pwiduée, âna é nye panuâo me co tà tèpa âboro *Isaraéla, na rà pwacèwii ê nari mutò na rà imwûru.»

25 Êco na wà i tô ilàri, âna é po me nau tùu jûrué ara Iésu, â é tacoo gooé ma ina tée pâ: «Pwi Ukai, gà pitu tô!»

26 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Càcaa wâdé na jè popa ê uti kêra nyi nari èpo ma jè tũ târa ê pâ 'nari akàna'*.»

27 Â é ina wà tòoni pâ: «Bwa, Pwi Ukai, gà nye âjupâra. Êco na wà tèpa nari akàna mwara, âna rà nye ija ê muupâra ê utimuru, na tũu gée gòro taapà kà pwi caa kàra.»

28 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Tòoni, dau maina ê cèikì'gà! Wâdé na wàra ê pwina nũmagà goo!»

Â nye tiâu kaa i maagé kêra i èpo kêe!

É nama tiâu ê maagé kà tàpé na wâru

29 Gée na càùé, â é pâra wà Iésu gée na ére bèepwiri. Â é pâra wii bàrawià Galilée. Â géewê, â é too naa gòrojaa, â é tâaboo naawê.

30 Â rà medarié ê pâ âboro na rà dau wâru. Â rà pame tée tàpé na rà bee, wà tàpé na rà bwi, ma wà tèpa pitàbwamwa, ma wà tàpé na rà kũukũ, â wâru mwara pàra maagé. Â rà cau naarà me na ara Iésu, â é cau nama tiâu ê pâ na jèpapara maagé kàra.

31 Â wà tèpa kũukũ, âna rà jèe tũra. Â wà tèpa pitàbwamwa, âna rà jèe pâra. Â wà tèpa bee, âna jèe wâdé ârà. Â wà tèpa bwi, âna rà jèe niâ. Â rà po pò goo diri ê pâ âboro, â rà ipwamaina Pwiduée kà tèpa Isaraéla!

É jèu pa-ija pàra âboro Iésu

Maréko 8.1-10

32 É todà tèpa câmu kêe wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Go meari tèpa âboro bèeni! Ba jèe âracié tòotù kâjè ma wàilà, â jèe ticè utimuru. Â càcaa pâri ma go pawâjuérirà, na càra caa ija. Ba péa tà ticè nii kàra wii naigé.»

33 Â rà ina tée wà tèpa câmu kêe pâ: «Jè o wànau cè pai naa uti kàra diri, naani na pé ére na auticia? Ba gà còo, rà po dau wâru awé!»

34 Êco na é ina co pâ: «Gona âradipi poloa na wâjaawà?»

Â rà ina tée pâ: «7 poloa, â pàra nari ârawéa.»

35 Nabwé, â é ina tà tèpa âboro pâ, na rà tâaboo.

36 Â é popa i pâ 7 poloa bau i pâ ârawéa, â é pwaolé tà Pwiduée. Â é tubiti, â é naa tà tèpa câmu kêe. Â rà ipâdi naa goo tèpa âboro.

37 Â rà ija tiagoro na rà jèe po cau pwàro diri. Â gée na càùé, â wà tèpa câmu, âna rà tòri é dâra bwà, â po 7 nakébò maina na wâbé!

38 Po 4 000 paa na rà ija, â càcaa pũra ilàri ma èpo kîri!

* 15:26 'Nari akàna'—Wà pàra tèpa Juif, âna rà ina goo wà tàpé na càra caa tèpa Juif pâ 'akàna'. Êco na câé caa ina pwiri wà Iésu wiàna é gère miirirà. Pwacèwii pai tũra kâjè tà pa kòaa kâjè. 15:31 Maréko 7.37 15:32 Mataio 14.14

39 Â nabwé, â é ina tàra wà Iésu pâ, na rà wâjué còwâ naa jaarà. Â wà Iésu [ma wà tèpa câmu kêe] âna rà tò naa gò i wànga, â rà pâra naa na ére Magadane.

16

Rà ilari cè câmu wà tèpa pitûâ

Maréko 8.11-13; Luka 12.54-56

1 Na jè tòotù, âna rà medari Iésu wà pâra tèpa *Farasaio ma *Sadukaio. Ba nûmarà na rà pitù tûâ tée. Â rà ina tée pâ: «Paari tâbâ è câmu kâra è pàtâmee na wâgoogà.»

[Ba nûmarà na rà paari pâ câé caa wakè goro pàtâma Pwiduée.]

2 Â é tòpi tàra pâ: «Na é mii napwéretòotù na auduu kâra i tòotù, â guwà ina pâ, o wâdé napô*.

3 «Â wiàna piduu i napô naa dàuru, â guwà ina pâ, o popaa. Ba guwà po dau tâmogòori naa wâdé napô, é, naa èpà napô. Êco na, na guwà còo è pâ muru na gére tèepaa nabà, â tàutàwà na guwà còoina [è âjupâra].

4 Ba tàutàwà na guwà pitère dà Pwiduée, ba guwà tèpa pwa na èpà! Wâguwà tèpa âboro nabà, âna guwà ciburà ilari jiié cè câmu kâra è pàtâmee. Êco na nye ticè câmu kêe na guwà mwa caa còo mwara jii i pwi ia é tèepaa tà *péroféta Iona.»

Â é pâra jirà wà Iésu.

'Nyaa kâra poloa' kà tèpa Farasaio ma Sadukaio

Maréko 8.14-21

5 Rà tapàgà *nawià Galilée wà tèpa *câmu. Ûna rà tèepaa pâ, â rà còo pâ rà ipwanauri na rà popa cè poloa.

6 Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Guwà ipwacòowà goro nyaa kâra poloa kà tèpa Farasaio ma tèpa Sadukaio!»

7 Â rà pi-ina tàra pâ: «Pwiri géé goro na câjè caa pa poloa?»

8 Â é tère wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Nye dau kîri kaa è cèikî kàwà! Cina guwà pi-ina tàwà pâ, câguwà caa pa poloa?»

9 Bwaa nye gére câguwà caa tâmogòori kaa? Gona câguwà caa niimiri i 5 poloa târa i 5 000 âboro? Ê tòotù-bà, âna ia guwà tòri còwâ âradipi nakébò?

10 Â napwa naa goo i 7 poloa kâra i 4 000 âboro, â è tòotù-bà, âna âradipi nakébò na ia guwà tòri còwâ?

11 «Go jèe nye ina tàwà pâ: Guwà ipwacòowà goro nyaa kâra poloa kà tèpa Farasaio ma tèpa Sadukaio. Êco na câgo caa ina tàwà poloa na jè ija! Â gona câguwà caa tâmogòori pwiibà?»

16:1 Mataio 12.38; Luka 11.16 * 16:2 Ê du nee tii bèepwiri, âna nye tiàu na pâra Tii Pwicîri naa na grec. 16:4 Mataio 12.39; Luka 11.29 16:6 Luka 12.1 16:9 Mataio 14.17-21 16:10 Mataio 15.34-38

12 Â rà mwa bàra tâmogòori tèpa câmu kêe pâ, é ina tàra pâ, na rà côoco ê ârapupûra kà tèpa Farasaio ma Sadukaio.

É pwi Mesia wà Iésu

Maréko 8.27-9.1; Luka 9.18-27

13 Wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe, âna rà tèpea naa na ére gée goo é ville Césarée-Filipo. Â é tawèerirà pâ: «Wà tèpa âboro, âna rà ina pâ wâgo wàa, wâgo *Pwina naîri âboro?»

14 Â rà tòpi tée pâ: «Wà pàra tàpé, âna rà ina pâ wâgà *Ioane Pwi a piupwaa. Â wà pàra tàpé, âna rà ina pâ wâgà péroféta *Élia. Â wà pàra tàpé, âna rà ina pâ wâgà Iéremia, é, pwi jè ârapàara tèpa péroféta biu.»

15 Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Â gona wâguwà na? Guwà ina pâ wâgo wàa?»

16 Â é tòpi tée wà Simona Pétéru pâ: «Wâgà, âna gà pwi *Mesia, *Pwina naî Pwiduee na é wâro†.»

17 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Cidòri nyuâgà co Simona, pwina naî Iona‡. Ba càcaa pwi âboro na é nama gà tâmogòori é pwiibà, â nye wà Caa nidò *napwéretòotù.

18 Êkaa na go ina tâgà ni, pâ: Neegà Pétéru, pai ina wèe pâ 'Atù'. Â wâgòro é atù bèepwiri na go bari é wâra pwapwicîri§ kôo. Â é pàtàmara bàutê*, âna ticè nii kêe naa goo.

19 Ê pwina gà papwicîri jii tèpa âboro naaniboo gòropuu, âna wà Pwiduee naa napwéretòotù, âna é papwicîri. Â é pwina gà panuâ†, naani gòropuu, âna wà Pwiduee naa napwéretòotù, âna é panuâ.»

20 Â é papwicîri ba gò jii tèpa câmu kêe wà Iésu na rà ina tàra cè jè âboro pâ, wàé pwi Mesia.

Ée mwa bà ma wâro còwâ

21 Tapoo na pàara bèepwiri, na é gére inapàpari tà tèpa câmu kêe wà Iésu, pâ: «Wâdé na go pâra naa *Iérusaléma. Â rà o dau pwa-imudiri tóo ma nama go pwamaagé còo wà tèpa pituâ ma wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaaílò, ma wà tèpa *dotée goro é Naèà. Â rà o pwa ma go bà. Êco na, naa na béaracié kâra tòotù géé na càué, âna go o mwa wâro còwâ.»

22 Â é todà Iésu naa na jè ére wà Pétéru, â é pwaé ma ina tée pâ: «Bwa, co Pwi Ukai! O nye ticè cèna tèpea marigà cèna wàrapwiri!»

16:14 Mataio 14.1-2; Maréko 6.14-15; Luka 9.7-8 16:16 Ioane 6.69 † 16:16 Pwiduee na é wâro—é, Pwiduee, wà Pwi ana wâro. 16:17 Galatia 1.15-16 ‡ 16:17 Iona—é, Ioane.

16:18 Ioane 1.42; Éfeso 2.20 § 16:18 Wâra pwapwicîri—Ê

picaatâa kà diri tèpa cèikî naa goo Iésu. * 16:18 Pàtàmara bàutê—é, Pàtàmara é pwâra bà. 16:19 Mataio 18.18; Ioane 20.23 † 16:19 Papwicîri; Panuâ—Grec: Pii; Tipi.

23 Â é tabiié Iésu naa goo Pétéru, â é ina pâ: «*Caatana, gà tùugà géeni arao! Gà tàgére pwa na gà tabiio jii ê câbawâdé kà Pwiduée, ba câgà caa niimiri pwacèwii Pwiduée, â gà niimiri pwacèwii tèpa âboro!»

Pai pâra wiâê

24 Â é ina tà tèpa câmu kêe wà Iésu pâ: «Wiâna nûma cè pwi jè âboro na é me wiâô [ba na é pwi a câmu kôo] â é cibwaa mwa tà piniimiriê còwâ. Â wâdé na é kâa ê *kurucé kêe, â é me wiâô.

25 Ba wà pwina nûmee na é ipwamuru ê wâro kêe, âna ée mwa tubatiâu. Â wà pwina é tubatiâu ê wâro kêe ba kôo, âna wà pwiibâ, âna ée udò [ma tâa tée ê *âji wâro].

26 Â târa dà kà pwi âboro na é tòpi diri ê pâ wâdé ni gòropuu wiâna é tubatiâu ê nyuâaê? Gona dà cèna o pâri ma é icuri târa ma é pâmari còwâ ê nyuâaê?

27-28 «Guwà tère bwàti: Go ina tàwà diri ê pwiibâ, ba go o mwa wâjué me còwâ naani gòropuu, nau tòpò é pwâra ukai kôo, wâgo Pwina naîri âboro. Â bà mwa me ma wà tèpa *angela kôo, naa na pàtâma Pwiduée ma pai maina ma muugère kêe. Â go o mwa naa pumara wakè tà tèpa âboro wiâra jèpa wakè kàra. Â wà pàra tàpé géé goowà, âna rà o bwaa còo é pai tèepaa me kôo naa na pwâra ukai kôo, béaari cè pai bà kàra.»

17

Paari pai maina ma muugère kà Iésu naa gòrojaa

Maréko 9.2-13; Luka 9.28-36

1 Géé na càuru 6 tòotù, â wà Iésu, âna é popa wà Pétéru, ma wà tupédu aèjii Jacques ma Ioane. Â rà too naa gòrojaa.

2 Géewê, â pitòotéri pai còo Iésu, na ararà. Ba é naporomee, âna pwâra pwacèwii tòotù, â é ârabwée kêe, âna pwaa pwacèwii ê dapàra tòotù.

3 Â rà nye còo kaa wà *Moosé ma wà Élia, [tupédu *péroféta béaa] na rà gére pitùra.

4 Â é ina tà Iésu wà Pétéru pâ: «Pwi Ukai, nye po dau wâdé tâbâ, na bà gére tâa ni jaagà. Â wiâna nûmagà, â go pacima âracié wâ imwaano naani, ba na kâgà jèpwi, â kà Moosé jèpwi, â kà Élia jèpwi.»

5 Na é bwaa gére tùra, â é tèepaa me ê jè nee na é pwâra, â é cajipirà. Â rà tère é pwâratùra géé na i nee na ina pâ: «Wà pwini, âna wàé co kaa pwiri wà Pwina naîô [na caapwi co]

16:24 Mataio 10.38; Luka 14.27   16:25 Mataio 10.39; Luka 17.33; Ioane 12.25

16:26 Mataio 4.8-9   16:27-28 Psaume 62.13; Proverbes 24.12; Mataio 25.31;

Roma 2.6; Auinapàpari 22.12   17:2 2 Pétéru 1.16-18   17:5 Deutéronome 18.15;

Psaume 2.7; Ésaie 42.1; Mataio 3.17; Maréko 1.11; Luka 3.22

na go dau meaarié. Wàé kaa na go jèe nye pitòrigarié, ba dau wânümoo tée. Â guwà pitère dèe!»

6 Â wà tèpa *câmu, âna rà tùu jùrurà ma cigòboo goo pai wâgotàra.

7 Â é medarirà wà Iésu, â é tu naa goorà ma ina tàra pâ: «Guwà cimadó! Â guwà cibwaa nama wâgotàwà!»

8 Ūna rà tagòtùrà wà tèpa câmu, â rà còo pâ jèe nye tà wàilà acari ma Iésu.

9 Ūna rà tàbàtù boo còwâ gée gòrojaa, â é tûâri tàra wà Iésu pâ: «Guwà cibwaa ina târa cè jè âboro é pwi na ia guwà còo, tiagoo é tòotù, na go mwa wâro còwâ gée na aubà wâgo *Pwina naîri âboro.»

10 Â rà tawèeri Iésu wà tèpa câmu pâ: «Rà ina tèpa *dotée goro é Naèà pâ, wà Élia, âna é pwi a mara pâbéaa [kà pwi *Mesia, *pwi a pa-udò]. Âna gorodà?»

11 Â é tòpi tàra Iésu pâ: «Ūu, é mara pâbéaa me wà Élia, ba na é tòpò bwàti diri pâ muru, naa na pai tâa wê.

12 Êco na go ina tàwà pâ: É jèe nye me wà Élia. Â càra caa còoinaê é pâ âboro, â rà nye pwa tée é pwina èpà na nùmarà goo. Â wàrapwiri mwara naa good, na go o mwa tà pwamaagé còo goorà, wâgo Pwina naîri âboro.»

13 Â rà pâra nau tâmogòori wà tèpa câmu pâ [na é ina tàra wà Élia] âna é ina wà *Ioane Pwi a piupwaa.

*É nama wâdé còwâ pwi jè èpo na pwa duée gooe
Maréko 9.14-32; Luka 9.37-45*

14 [Na rà boome còwâ gée gòrojaa] wà Iésu ma wà tèpa câmu kée, â rà tèepaa mari tèpa âboro.

Â é medari Iésu pwi jè âboro, â é tùu jùrué araé.

15 Â é ina tée pâ: «Pwi Ukai, gà meaari pwi naîò. Ba wâgooe duée na é nama é céca, â é po dau maagé goo. Na pàra pàara, âna é tûê naa na ânye ma najawé.

16 Â go jèe popaé me tà tèpa câmu'gà, â càcaa pâri ma rà nama é wâdé.»

17 Â é ina tàra wà Iésu pâ: «[Go nyi meaariwà] wâguwà tèpa âboro nabà! Ba bwaa câguwà caa cèikî, â guwà tèpa imwüru! Tiagoro wiidà na go o bwaa nye tà tâa jaawà, ma pidàpwicâariò naa goowà? Popa me cai naani i pwi nari âboro èpo!»

18 É pwa i duée wà Iésu, â é ina tée pâ: «Gà còobé!» Â é còobé, â é nye wâdé kaa i pwi nari âboro èpo.

19 Gée na càùé, na rà mwa nye tà tâa acari wà Iésu ma tèpa câmu kêe, â rà me burèe, â rà tawèerié pâ: «Cina càcaa pâri ma bà pwa ma é còobé i duée?»

20 Â é tòpi tàra pâ: «Wàrapwiri, ba dau kîri kaa cèikî kàwà. Â guwà tère bwàti, ba go ina tàwà è âjupâra pâ: Wiàna è cèikî kàwà, âna é dau kîri pwacèwii ji nari murunyabu*, â o pâri ma guwà ina târa jaa bèeni pâ: “Gà pâra” â ée pâra! Â o nye ticé cèna mwa caa pwacoé tàwà. {

21 Nye gée goro co è pwapwicîri tà Pwiduée, ma ipwanyat, na o pâri ma jè pacòobé è pwi pwâra duée bèepwiri.}»

É ina mwara pai bà kêe

22 Gée na càùé, â rà ipitiri naa napô Galilée wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe. Â é ina tàra wà Iésu pâ: «O mwa icurio tà tèpa âboro, wâgo Pwina naîri âboro. Â rà mwa tâjùruo,

23 â rà o mwa pwa ma go bà. Êco na, naa na béâracié kâra tootù gée na càùé, â go o mwa wâro còwâ gée na aubà.»

Ûna rà tère pwiri, â rà nye dau pikîri kaa wà tèpa câmu kêe.

Wâripû goro Wâra pwapwicîri

24 Rà tèepaa pâ naa Capernaüm wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe. Â wà tèpa *tò mwani wâripû goro *Wâra pwapwicîri, âna rà pâmari Pétèru, â rà tawèerié pâ: «Gona wà pwi caa kàwà, âna é nye tòpò mwara è wâripû, târa Wâra pwapwicîri?»

25 Â é tòpi tàra wà Pétèru pâ: «Wè! Ûu! É nye wâri mwara!»

Gée na càùé, â é tò naa wâ [na é tâa wê wà Iésu]. Â é nye pò ma tùra wà Iésu, ma ina tée pâ: «Simona, dà cè pai còo'gà? Wàilàapà cè pwina na é wâri è napuu? Wà pwi apooro napô, é, wà pwi pârame?»

26 Â é tòpi tée wà Pétèru pâ: «Wà pwi pârame.»

Â é ina tée wà Iésu pâ: «Ûu kaa, â wà pwi apooro napô, âna câé caa wâri§.

27 Êco na ju cibwaa tanoorirà. Gà pâra nau pwa pwé. Â jè ârawéa na gà téri, âna gà cébòaa pwêe, â gà o pâmari mwani* naa na. Â gà popa ma wâripû kâju târa Wâra pwapwicîri.»

17:19 Mataio 10.1 17:20 Mataio 21.21; Maréko 11.23; Luka 17.6; 1 Korénito 13.2

* 17:20 *Murunyabu*—Grec: *Pudôro moutarde (sénévé)*. Muru na dau kîri awé, êco na, na é cipu, â é pâ nau maina. (Còo Mataio 13.32.) † 17:21 *Ipwanyana*—*Le jeûne*. Còo Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii. 17:22 Mataio 16.21 17:24 Exode 30.13, 38.26 ‡ 17:25 *Wâri è napuu*—Grec: *Wâri è pâ jèpapara wâripû* (impôts). Naa jaa tèpa Roma, âna wà tàpé na rà tâa na tii kàra (citoyens), âna càra caa wâri è mwani wâripû. Wàco tàpé na rà tubatiâu naa goro paa. § 17:26 É ina wà Iésu pâ, wàé, âna wàé pwi âji apooro è wâra pwapwicîri. * 17:27 *Mwani*—Wâri pwi caapwi âboro naa na ârapapé tootù. Pâri târa wâripû kâ du ârailu âboro.

18

*Popai goro ipakîri ma ipwanauri èpà
Maréko 9.33-50; Luka 9.46-48*

Wà pwina é imaina naa na Mwachiri

1 Na pwi pàara-bà, âna rà medari Iésu wà tèpa *câmu kêe, â rà tawèerié pâ: «Gona wàilàapà cè pwi âboro na pwamuru naa gooé naa na *Mwachiri napwéretòotù?»

2 Â é todà ji nari èpo, â é tòpòé boo naa nabibiu kàra,

3 â é ina tàra pâ: «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ: Wiàna câgà caa ipakîrigà, ma gà wàra nyi nari èpo, â o câgà caa tò naa na Mwachiri napwéretòotù.

4 Â wiàna gà ipakîrigà pwacèwii ji nari èpo bèeni, â gà pwi âboro imaina naa na Mwachiri napwéretòotù.

5 Â wà pwina é tòpigà naa na neeô, âna é tòpio.»

Gà cibwaa tanoori cèikî kêe!

6 «Gà cibwaa pwa ma gùmàgù é cèikî* kà pwi âboro kôo, na é pwacèwii nari èpo. Ba é wârimuru'gà, âna o pwacèwii na jè tò naa goro nyagà cè pé atù cèna maina, â jè tügà naa nanumwiri—â o dau maina jii pwiri!

7 O nye ciburà wâru pâ naigé mara èpà na o paari tâjè naa na gòropuu bèeni. Êco na é tojii wà pwi âboro na é popa pwi jè bée naa na naigé bèepwiri!

8 «Êkaa na, wiàna majoroé é îgà, é, âgà, na gà pwa na èpà, â gà tapàgà, â gà tâjii naaiti jiigà. Ba o wâdé ba kâgà, wiàna gà tò naa na *âji wâro, pa caapwi îgà, ma caapwi âgà. Dau pwaée'gà wiàna gà wéaari é du îgà ma du âgà, â tügà naa na ânye na ticé pwâadèrèè, â gà o pwamaagé còo naawê.

9 Â wiàna majoroé é âraporomeegà na gà pwa na èpà, â gà èrù tâjii. Ba o wâdé ba kâgà, na gà tò naa na âji wâro, pa caapwi âraporomeegà. Dau pwaée'gà na gà wéaari é du âraporomeegà, â tügà naa na ânye, naa na ére na gà pwamaagé còo naawê.»

10 «Guwà ipwacôowà pâ, guwà péa ipwatétéri imudi tà ji pwi a cèikî naa good! Ba go ina tàwà é âjupâra pâ: Wà tèpa *angela na rà jèpa wéaarirà, âna rà nye ciburà tâa jaa Caa kôo naanidò napwéretòotù. {

11 Ba wâgo *Pwina naîri âboro, âna go me nau pa-udò tàpé na jèe tiàurà, ma naa tàra é âji wâro.}

Ucina goro mutô na tiàué

12 «Guwà jèe tère cai ni:

18:1 Luka 22.24   **18:3** Mataio 19.14; Maréko 10.15; Luka 18.17   **18:5** Mataio 10.40; Luka 10.16; Ioane 13.20   **18:6** Luka 17.1-2   * **18:6** Pwa ma gùmàgù é cèikî—é, Gà cibwaa nama é pwa na èpà. Grec: Nama é tîu.   **18:8** Mataio 5.29-30
18:10 Hébéru 1.14   **18:11** Luka 19.10   **18:12** Luka 15.4-7

«Wà pwi jè âboro, âna pwa 100 mutô kêe. Â wiàna tiàu pwi caapwi gée goorà, â é pwa dà? É naaco i 99 mutô, â é pâ nau mudàra i mutô kêe na ia tiàué.

13 Â wiàna é pâmariê, â na pwi tòotù-bà, âna é dau ipwàdée goo i caapwi mutô, jii é 99 na rà nye tà tâa. Êkaa na guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ:

14 O ipaiwà naa goo wà Caa kàwà† na wânidò napwéretòotù. Ba tàutêe na tiàu cè ji pwi caapwi a cèikî naa gooò.»

Pwi a cèikî béegà na é pwa na èpà

15 «Wiàna é pwa {tâgà} cèna èpà wà pwi a cèikî béegà, â gà pâra mariê, â gàu mara pitùra bwàti, â gà paari tée é èpà kêe. Â wiàna é pitère dàgà, â jée wâdé, ba gà jée popaé còobé jii é èpà.

16 Â wiàna câé caa tère-gà, â [gà pwa é pwina wii naa na *Tii Pwicîri]: Gà popa cè caapwi, é, ârailu a cèikî, ma guwà pitùra ma wàé, ba ru mwa *paâjupâra é pwâra pitùra kàwà.

17 Â wiàna tàutêe na é tère-wà, â gà ina târa diri é picaatâa. Â nabwé, wiàna [é pitèi é picaatâa pâ gà âjupâra, â] bwaa tàutêe na é tère, â guwà cibwaa ipacè naa gooé, ba é pâ nau pwacèwii tàpé na càra caa cèikî, ma tèpa *tò mwani wâripû [na rà pwâ ma iau]‡.

18 «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ: Diri é pâ muru na guwà papwicîri jii tèpa âboro naani gòropuu, âna wà Pwiduée, wâ napwéretòotù, âna é papwicîri mwara. Â êdiri pâ muru na guwà panuâ naani gòropuu, âna wà Pwiduée wâ napwéretòotù, âna é panuâ mwara.»

Guwà pwapwicîri naima!

19 «Jèpwi mwara: Wiàna tupédu ârailu gée goowà, âna ru caapwi naa goro cè pwina ru pwapwicîri naa goo, â wà Caa kôo na é wânidò napwéretòotù, âna ée mwa naa tàru.

20 Ba wiàna ârailu ma âracié na rà papitirirà ma pitèrerà naa na neò, â na go wânabibiu kàra.»

Pwi ênawéna na câé caa pwanauri pwi bée

21 É medari Iésu wà Pétèru, â é tawèerié pâ: «Pwi Ukai, wiàna é tà ciburà pwa na èpà tò wà pwi a cèikî béèò, â go pwanaurié tiagoro wiidà? Tiagoro 7?»

† 18:14 Caa kàwà—é, Caa kôo. 18:15 Luka 17.3; Galatia 6.1 18:16 Deutéronome 19.15; Ioane 8.17 ‡ 18:17 Pinaanapò nabibiu kà tèpa cèikî, âna muru na âjimuru. Wiàna wà pwi béejè na é pwa na èpà, âna tàutêe na é bié, â âjupâra pâ, o càcaa tâbawêe é pinaanapò nabibiu kâjè ma wàé. Êco na, napârajè na jè ciburà pwanaurié (còo nee tii 21). Â càcaa pâri ma jè pitèiè (còo Mataio 7.1). 18:18 Mataio 16.19; Ioane 20.23 18:19 Maréko 11.24; Ioane 15.7

22 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Câgo caa ina tâgà pâ tiagoro 7, é, tiagoro 7 000§. Gà nye tà pwanaurié taaci.

23 Ba é Mwaciri napwéretòotù, âna pwacèwii ni:

«É mwa tâa pwi jè ukai. Â, na jè tòotù, â nùmee na é tâmogòori é jèpa kéredi kà tèpa ênawéna kée jècaa.

24 Â é tapoo naa goo pwi jèpwi. Â rà cia me tée pwina jèe too naa goro miliô é kéredi kée, âna pâ miliô*.

25 Â jèe càcaa pâri ma é pitôowâri.

«Â é târi wà pwi ukai pâ: “Icurié pwacèwii pwi âboro na ticè tàrù kée. Icuri mwara wâdèe, ma wà pa èpo kée, ma é pâ neemurué! Icuri diri, ba na pai pitôowâri kée é kéredi kée!”

26 «Êco na wà pwini, âna é tùu jùrué ara pwi ukai, â é i, ma ina tée pâ: “Go ilagà pâ, gà tàpo dâpwicâarigà, ba go mwa nye pitôowâri tâgà diri!”

27 «Â wà pwi ukai, âna é dau mearié, â é câtura tâjii i kéredi kée, â é panuâe ma é pâra.

28 «Â nabwé, â é pâra i pwi ênawéna, â ipitiru ma i pwi bée goro wakè na ia é pa jiié ji caapwi mwani atü†. Â é tâjùru pwiibà, â é cérunye ma ina tée pâ: “Gà piawài, ma gà pitôowâri i mwani kôo!”

29 «Â é tùu jùrué wà pwiibà na araé, ma ina tée pâ: “Go ilagà pâ, gà tàpo pidâpwicâarigà, ba go mwa nye pitôowâri tâgà!”

30 «Êco na tàu tà wà pwini, â é pwa ma tûe naa na karapuu, tapacîri cè pai o mwa pitôowâri kée diri i kéredi.

31 «Â wà tèpa wakè béeru, âna rà pò goo, â dau èpà tàra‡. Â rà pâra nau piciapwâ tà pwi ukai kàra.

32 «Â é todà i pwi ênawéna bèeni i pwi ukai, â é ina tée pâ: “Gà pé pwi ênawéna na piticèmuru naa googà! Ba ia go câtura tâjii diri i kéredi!gà na po dau maina, ba ia gà me nau po i goodò!

33 Â wâgà mwara na pwiri gà nye gére meari pwi béegà, wàra pai mearigà kôo!”

34 «Â é po dau putâmu wà pwi ukai, â é nama tâjùru i pwi ênawéna, ma tòpòe naa na karapuu. Â é pwa wârimuru tée, tapacîri cè pai o mwa pitôowâri kée, diri é pâ kéredi kée.»

35 [Â é tubanabwé é ucina bèepwiri wà Iésu, â é ina pâ]: «O ipaiwà pwina é pwa tâgà wà Caa kôo nidò napwéretòotù,

18:22 Luka 17.4 § 18:22 7 000—Grec: 70 fois 7. Ucina co goro nimaro na dau maina. *

18:24 Pâ miliô—Grec: Dix mille talents. Caapwi talent, âna wâri pwi caapwi âboro naa na 20 naja. † 18:28 Ji caapwi mwani atü—Grec: 100 mwani pwa (deniers). Pai ina wèe pâ, dau kîri awé jii é kéredi kée (10 000 talents = 60 000 000 deniers). ‡ 18:31 Dau èpà tàra—é, Rà po dau pikîri. 18:34 Mataio 5.25–26

18:35 Mataio 6.15; Maréko 11.25; Éfésò 4.32; Kolosé 3.13

wiàna câgà caa pwanauri pwi a cèikî béégà, géé na âji pwâranümagà. Nabwé.»

19

Popai goro piéa ma tapàgà piéa

Maréko 10.1-12

¹ Ūna é ina diri ê pwiibà wà Iésu, â é pâra géé napô Galilée, naa na ére *Judée géé cōwâ kâra nairiwâ Ioridano.

² Â wâru pâ âboro na rà pâra wiâê. Â é pwa ma rà wâdé cōwâ wà tàpé géé goorà na rà maagé.

³ Â rà me burè wà pâra tèpa *Farasaio, â pwa na rà pwa tûâ tée. Â rà tawèerié pâ: «Gona pwa tàrù, kà pwi jè âboro, naa na é *Naèà, na é tû tà tô wâdèe? O dà cè majoroé ma é tû tée?»

⁴ Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Gona câguwà caa pûra ê pwina wii naa na *Tii Pwicîri? Ba jèe wii pâ, naa na autapoo goo, âna é tòpò wà pwi paaò ma wà tô ilàri wà Pwiduée. *Genèse 1.27*

⁵ Â é ina wà Pwiduée pâ: *Â géé goo kaa pwiri, âna é panuâ du nyaa ma caa kêe wà pwi paaò, ba na ru pitâa ma wà tô wâdèe. Â, na wàrapwiri, â wàilu âna ru pâra nau caapwi. Genèse 2.24*

⁶ «Â êkaa, na go ina tàwà pâ: Càcaa mwa caa ârailu âboro, â ru jèe pwacèwii caapwi âboro. Â guwà cibwaa tipi cōwâ ê pwina é jèe piinaimari wà Pwiduée!»

⁷ Â rà tòpi tée wà tèpa Farasaio pâ: «Wiàna wàrapwiri, â gorodà na é ina wà *Moosé pâ, pwa tàrù kà pwi âboro ma é panuâ cōwâ tô wâdèe, wiàna é wii é tii bétapàgà piéa?»

⁸ Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «É naa tàrù tàwà wà Moosé, ba po dau gòò ê pûruwà! Êco na, naa na autapoo goo, âna càcaa wàrapwiri.

⁹ Êkaa na go ina tàwà pâ: Gà cibwaa tû tà tô wâdàgà na càcaa tô a toomura* (câé caa ciâa jiigà). Ba wiàna gà tû tée, â wiàna gà jèu éa cōwâ, â gà pâ nau toomura (ba gà ciâa jii tô wâdàgà béaa).»

Pwa pâra tàpé na càra caa éa

¹⁰ Rà ina tà Iésu wà tèpa *câmu kêe pâ: «Wiàna wàrapwiri, â wâdé na ticè piéa!»

¹¹ Â é tòpi tàra pâ: «Ê pwi popai-bà, âna o càcaa wàrapwiri ba kâra diri pâ âboro†. Êco na wà Pwiduée, âna é nama wàrapwiri co naa goo pâra tàpé.

19:4 Genèse 1.27, 5.2   **19:5** Genèse 2.24; Éfeso 5.31   **19:7** Deutéronome 24.1-4;

Mataio 5.31   **19:9** Mataio 5.32; 1 Korénito 7.10-11   * **19:9** Gà cibwaa tû tà tô wâdàgà... é, Gà cibwaa tû tà tô wâdàgà, êco wiàna tô ilàri na ia pwicîri ma gàu piéa.

† **19:11** Grec: Càcaa édiri pâ âboro na pâri ma rà tòpi é pwiibà.

12 Ba nye pwa pàra tàpé na càra caa éa, ba càcaa pâri, géé na aupitéparà. Â pwa pàra tàpé na càcaa pâri ma rà ipwénaî, géé goro é pwina rà pwa naa na naiirà wà pàra tèpa âboro‡. Â pwa pàra tàpé na càra caa éa goro *Mwaciri napwéretòtù. [Ba nūmarà na rà piēnawéna bwàti kà Pwiduée.] Â wà pwina pâri târa ma é tòpi pwâratùra-bà, â wâdé na é tòpi!»

*É pwényunyuâari nyi nari èpo
Maréko 10.13-16; Luka 18.15-17*

13 Géé na càùé, âna rà medari Iésu wà pàra tèpa âboro. Â rà cia me tēe é nyi nari èpo kàra, ba na é tòpò îê naa gòrà ma pwapwicîri ba kàra. Êco na wà tèpa câmu kēe, âna rà pwa i tèpa âboro, ma pacoora.

14 Êco na é ina tàra wà Iésu pâ: «Guwà naaco nyi tèpa nari èpo, ma rà medario! Guwà cibwaa pacoora! Ba napwa é Mwaciri napwéretòtù, âna o kâra é pâ âboro na rà wàra é nyi nari èpo.»

15 Â é tòpò îê Iésu naa gò nyi nari èpo, [â é *pwényunyuâarirà]. Â géé na càùé, â é pâra géé na ére bèepwiri.

*Pwi âboro na po dau pwa neemurué
Maréko 10.17-31; Luka 18.18-30*

16 Ūna bwaa gére wàrapwiri, â é nye tèepaa kaa wà pwi jè âboro èpo dopwa, â é tawèeri Iésu pâ: «Pwi a pwa pupûra, dà cèna go pwa cèna o wâdé, ba na o tâa tôo é *wâro dâra gòiri jaa Pwiduée?»

17 Â é tòpi tēe wà Iésu pâ: «Gorodà na gà tawèerio goro é pwina wâdé? Nye caapwi co wà Pwina é wâdé. Â wiàna nūmagà na tâa tâgà é *âji wâro, â gà pitère dâra é pâ Naèà kēe.»

18 Â é ina tēe wà pwiibà, pâ: «Gona dà é pâ naèà kēe?»

Â é tòpi tēe wà Iésu pâ:

«Gà cibwaa tètâmwara âboro;

Gà cibwaa toomura (gà cibwaa cîâa jii tô wâdàgà, é, wà pwi éagà);

Gà cibwaa mura;

Gà cibwaa ina cè popai na pwâ, naa goo cè pàra âboro§.

19 Gà papwicîri du nyaa ma caa'gà; Exode 20.12-16

Gà meaari tèpa âboro *pwacèwii é pai pimeaarigà còwâ.»

Lévitique 19.18

‡ 19:12 2e phrase—Na nyamanya kà pàra tèpa âboro napwiri, âna wà tèpa âboro bèepwiri (na ina goorà pâ *eunuque*), âna pitòrigarirà ba na rà piēnawéna kà tô ilàri ukai. 19:14 Mataio 18.2-3 19:17 Lévitique 18.5; Luka 10.28 19:18 Exode

20.12-16; Deutéronome 5.16-20 § 19:18 Gà cibwaa ina cè popai na pwâ... Pai ina wèe pâ, gà cibwaa wàrapwiri naa na aupitéimuru. 19:19 Exode 20.12-16; Lévitique

19.18 * 19:19 Tèpa âboro—Grec: Pwi âboro na é tàmwiñnyabwerigà, é, pwi jènèregà.

20 **Â** é tòpi tée wà pwiibà, pà: «Êdiri pà naèà-bà, âna go jèe pitère dàra kaa. **Â** o dà cèna go pwa mwara?»

21 **Â** é tòpi tée wà Iésu pà: «Wiàna nūmagà na nye po wádé bwàti é pà tūà'gà na ara Pwidueé, â gà pàra, â gà nye icuri kaa diri é neemurugà, â gà naa é mwani wàri wèe tà tàpé na tice kàra. Ba na wàrapwiri, âna o pwa cè wádé'gà† naa jaa Pwidueé. **Â** gà me wiâô.»

22 **Â** wà i pwi âboro, âna é po dau pikîri, ba po dau pwa neemuruê. **Â** é pàra.

Pai tò naa na Mwachiri

23 **Â** é ina wà Iésu tà tèpa câmu kêe pà: «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupàra pà: Wà pwi âboro na dau pwa neemuruê, âna dau pwacoé târa ma é tò naa na Mwachiri napwéretòtù.

24 Gona é kaamela‡, âna pàri ma é tò na é pwêe goro kaju§? Bwa, pwacoé! **Â** go ina tàwà pà: Wà pwi âboro na dau pwa neemuruê, âna mwa nye dau pwacoé tée awé, ma é tò naa na *Mwachiri kà Pwidueé.»

25 **Â** rà nye po dau pò wà tèpa câmu kêe, â rà ina pà: «**Â** gona wàilàapà cè pwina o pàrié ma é udò [ma tâa tée é âji wâro]?»

26 **Â** é niàrirà wà Iésu, â é ina tàra pà: «Naa goo wà tèpa âboro, âna càcaa pàri. Êco na, diri kaa é pà muru, âna pàri wà Pwidueé.»

27 **Â** é tòpi tée wà Pétèru pà: «Gà côo! Wàibà, âna bà jèe nye po panuâ diri, ba na bà pàra wiâgà ma bà tèpa câmu'gà. **Â** gée goo pwiri, â o dà cèna bà tòpi?»

28 **Â** é tòpi tàra wà Iésu pà: «Wàépwiri. **Â** guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupàra pà: Ée mwa tòotéri ma âmuê diri é pà namuru wà Pwidueé. **Â**, na pwi tòotù-bà, âna wâgo, *Pwina naîri âboro, âna go o mwa tâa gò é autâa kôo, naa na pai maina ma muugère kôo. **Â** wâguwà na pàra wiâô, âna guwà o tâa gò é pà 12 autâa, ba na guwà pitûâ kâra é 12 wâao *Isaraéla.

29 «[O mwa wâru pàra] tàpé na rà o panuâ pwârawâ ma aupwanapô kàra, [ba na rà pàra wiâô. **Â** rà o cau panuâ] tèpa aéjii kàra, ma wà pa naigé kàra, ma du nyaa ma caa kàra, ma èpo kàra, good. [**Â** wà diri tàpé na rà wàrapwiri] âna rà o mwa cau tòpi cè muru na piwéna awé, na dau maina ma dau wâru! **Â** jèpwi mwara, âna wà Pwidueé, âna ée mwa naa tàra é wâro dàra gòiri jaaé.

30 Wâru tàpé na rà pàbéaa nabà, na rà o mwa caa pwicò

† 19:21 Cè wádé'gà—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pà: *Neaapiâ'gà*. ‡ 19:24

Kaamela—Chameau. Pai ina wèe ni pà, é macii na po dau maina. § 19:24

Kaju—Aiguille. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pà: *Do*. 19:26 Job 42.2 19:28

Mataio 25.31; Luka 22.30; Auinapàpàri 3.21 19:30 Mataio 20.16; Luka 13.30

widàuru. Â wâru tàpé na rà pwicò nabà, na rà o mwa caa pàbéaa widàuru.»

20

Ucina goo tèpa wakè na ipaiwà pai wârirà

1 [É ina mwara wà Iésu pâ]: «É *Mwaciri napwéretòtù, âna pwacèwii mwara ê pwini:

«É mwa tâa wà pwi apooro nadipâa, âna é mwa còobé na bwaa dàuru naa na aupwa jèna, ba na é mudàra cè tèpa wakè kèe.

2 Â é pâmari pàra tàpé, â rà jèe pitêrerà pâ, na é wârirà, âna wâri wàra caapwi tòotù goro wakè*. Â é panuàrà pâ naa na aupwanapô.

3 Wâpâ gòro 9 ineretòtù dàuru, â é còobé mwara naa na aupwa jèna. Â é côo† pàra tàpé na nye ticè na rà pwa.

4 Â é ina tàra pâ: “Tàpéebà! Guwà pàra mwara, nau wakè na i aupwanapô kôo, â go mwa nye naa cè wâriwà cèna pâri.”

5 «Â rà pâra. Â wà pwiibà, âna é còobé còwâ na po gopaé, â é popa me mwara pàra tèpa wakè. Â ipaiwà mwara na âracié ineretòtù na càuru ija.

6 «Â nabwé, â é còobé mwara, wâpâ gòro 5 ineretòtù, â é pâmari pàra tàpé mwara na rà nye tàgére pitabéaa cùu‡. Â é tawèerirà pâ: “Tàpéebà, gona guwà nye tàgére pwa dà? Nye ticè cèna guwà pwa?”

7 «Â rà tòpi tée pâ: “Wàrapwiri, ba nye ticè cè pwina é popabà ma bà wakè.”

«Â é ina tàra pâ: “Wâguwà mwara, guwà pâra nau wakè na aupwanapô kôo.”

8 «Â pâ nau bàrane, â é ina tà pwi caa kâra wakè kèe pâ: “Gà todà me tèpa wakè, â gà piwârirà jècaa. Â gà mara wâri tàpé na ia rà pwicò goro wakè, â gà mwa tubanabwé naa goo tèpa mara wakè.”

9 «Â wà tàpé na ia rà mwa wakè pwicò, âna rà mara me. Â rà tòpi wârirà—wâri wàra caapwi tòotù goro wakè.

10 Ûna rà côo pwiri wà tàpé na ia rà mara tapoo wakè, â rà tà niimiri pâ, ‘Wâdé, ba jè o tòpi cèna piwéna!’

«Éco na rà nye tòpi mwara wârirà, na wâri wàra caapwi tòotù goro wakè, pwacèwii tèpa wakè pwicò.

11 Â rà putàmu naa goro i pwi apooro aupwanapô,

* **20:2** Wâri wàra caapwi tòotù goro wakè—Grec: *Caapwi mwani pwa (denier)*. Ipaiwà é mwani na é naa tàra naa na pâ nee tii 9,10,13. † **20:3** Côo—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: *Nià gò*. ‡ **20:6** Pitabéaa cùu—*Trâner, flâner, erer*. **20:8** Lévitique 19.13; Deutéronome 24.15

12 â rà ina têe pâ: “Wà tàpéeni, âna rà mwa tèepaa pwicò, â caapwi ineretòotù co na rà wakè na, â gà nama ipaiwà ê wâribà! Na wàibà, na bà wakè bamwara tòotù ma cîribà tòotù!”

13 «Â é tòpi tà pwi jè ârapàararà wà i pwi apooro aupwanapò. Â é ina têe pâ: “Pwi béèò, gà cibwaa niimiri pâ go piwâmigà. Ba ia ju jèe nye pitêreju naa goro i wârigà.

14 Gà popa mwani'gà, â gà pâra. Ba nûmoo na go naa tà tàpé na rà pwicò'gà, cèna ipaiwà ma wâgà.

15 Nye pwa tarù kôo ma go pitûâ naa goro mwani kôo. Cina gà piboo na go pwa na wâdé tà pâra tàpé?”»

16 [Â é tubanabwé é ucina bèepwiri Iésu, â é ina pâ]: «Wà tàpé na rà pwicò, âna rà o mwa pâbéaa. Â wà tàpé na rà pâbéaa, âna rà o mwa pwicò. Nabwé.»

É jèu ina mwara pai bà ma wâro còwâ kêe

Maréko 10.32-34; Luka 18.31-34

17 Rà bwaa nye gére too naa *Iérusaléma wà Iésu ma wà tèpa 12 a *câmu kêe. Â, na rà gére pâra, â é poparà iti, â é ina tàra pâ:

18 «Guwà tère. Nabàni, âna jè too naa Iérusaléma. Â naawê, âna o panuâò, wâgo *Pwina naîri âboro, tà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwailò, ma wà tèpa *dotée goro é Naèà. Â rà o mwa tèio tiagoro na o tètâmwaraò.

19 Â rà o panuâò tà tàpé na càra caa tèpa *Juif. Â wàilà, âna rà o piècaario. Â rà o pâdio goro ubati, â rà o tanamiriò naa goro *kurucé, tiagoro pai bà kôo. Êco na, naa na béâracié kâra tòotù géé na càué, âna go o mwa wâro còwâ géé na aubà.»

Wâdé na jè tèpa âboro kîri

Maréko 10.35-45

20 Géé na càuru pwiri, â rà medari Iésu wà tô wâdà Zébédée, ma wà tupédu naîé. Â é tùu jùrué araé wà tòoni, ma é ilari jiié jè muru.

21 Â é ina têe wà Iésu pâ: «Dà cèna nûmagà goo?»

Â é tòpi têe pâ: «[Bà tâmogòori pâ] gà mwa tâa gòro autâa'gà, na Mwaciri'gà, ma pitûâ naa goo diri. Â wâdé na gà nama ru tâa goro du jèneregà wà tupédu naîò bèeni—pwi jèpwi naa gòro âji îgà, â pwi jèpwi naa gòro aèmwü'gà?»

22 Â é ina tà i tupédu aéjii wà Iésu pâ: «Câgàu caa tâmogòori é pwina gàu ilari. Gona nûmau na gàu wâdo é na wârado na go o wâdo? [Pâri ma gàu tòpi mwara é pâ aré ma tòina kôo?]

Â ru tòpi têe pâ: «Akaé, o pâribu.»

23 Â é ina tàru pâ: «Ûu kaa, gàu o wâdo na wârado bèepwiri go wâdo. Êco na o càcaa wâgo na go pitûâ pâ, wàilàapà na o tâa gòro âji îô, ma gòro aèmwü kôo. Â nye wâco Caa kôo, na é jèe nye pwabwàti é autâa bèepwiri, ba kà pàra tàpé na é nye pitòrigarirà.»

24 Ûna rà tère é pwâratùra bèepwiri wà tèpa 10 a câmu béeru, â rà putàmu naa goo tupédu aéjii bèepwiri.

25 Â é todàra wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Guwà côo, naa jaa wà tàpé na càra caa tèpa âboro kà Pwидуée*, âna wà tèpa ukai, âna rà pitûâ†, ba na rà còogai tèpa âboro. Â wà tàpé na rà imaina, âna rà pwa kûu tàra. [Â rà niimiri pâ dau pwamuru naa goorà.]

26 Â naa goowà, âna o càcaa wârapwiri. Ba wà pwina nùmee na é pwi âboro imaina, â wâdé na é pâ nau piâboro kîri kàwà.

27 Â wà pwina nùmee na é pitûâ kàwà, âna wâdé na é piâboro kîri kàwà.

28 Wâdé na guwà pwacèwiio, wâgo Pwina naîri âboro. Ba câgo caa me, ba na guwà piâboro kîri kôo. Go me, nau piâboro kîri kâra pâ âboro. Â go me, ba na go panuâ é wâro kôo, ba na go wâri ma tipi pâ âboro na wâru.»

É nama ru niâ tupédu a bwi

Maréko 10.46-52; Luka 18.35-43

29 Rà còobé gée na càuru pai pâra kàra naa Iérikò wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe. Â dau wâru tèpa âboro na rà pâra wiârà.

30 Pwa tupédu a bwi na ru tâa bàra naigé, â ûna ru tère pâ é tèepaa wà Iésu, â ru nye tà tomara too pâ: «{Pwi Ukai,} *Pwina naî Davita, gà mearibu, â gà pitu tâbu!»

31 Â rà kànariru é pâ âboro, ba na rà pacooru. Êco na ru mwa nye dau to too kaa burà ina pâ: «Pwi Ukai, Pwina naî Davita, gà mearibu, â gà pitu tâbu!»

32 Â é téreru wà Iésu, â é coo, â é tomara too pâ: «Dà cèna pwina nùmau goo? Dà cèna pâri ma go pwa ba kàu?»

33 Â ru tòpi tée pâ: «Pwi Ukai, na gà tàpîri du âraporomeebu ma bu niâ.»

34 Â é dau meariru Iésu, â é tu naa goro i du âraporomeeru. Â ru jèe nye niâ kaa, wàra béaa. Â tapoo na tòotù bèepwiri, â ru nye pâra wiâ Iésu kaa.

21

É tò naa Iérusaléma wà Iésu

Maréko 11.1-24; Luka 19.28-48; Ioane 12.12-19

20:25 Luka 22.25-26 * 20:25 Naa jaa wà tàpé... Grec: Naa jaa pâ Ba. † 20:25 Pittûâ—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Ipâdîpapai. 20:26 Mataio 23.11; Maréko 9.35 20:28 Luka 22.27; Filipi 2.7

¹ Rà bwaa gére pâra dâra *Iéruusaléma wà Iésu ma wà tèpa *câmu kêe. Â rà pâmwünyabweri Bethfagé, ê village na wâmwünyabweri ê gòrojaa Élaio*. Â é mara panuâ pâ du ârailu a câmu kêe wà Iésu.

² Â é ina tàru pâ: «Gàu pâra naa na village bèepwiri na tâa béaa kâjè. Â gàu o pâmari naawê ê jè buriko, na tòóé goro utâpwe, ma é naîê. Â gàu tipiru, â gàu poparu me tôo.

³ Â wiâna rà tawèeriu goro cèna gàu pwa, â gàu tòpi tàra pâ, na gàu poparu pâdari wà Pwi Ukai, â rà o panuâru.»

⁴ Ê pai pwa wèe bèepwiri, âna tèepaa, ba na pacoo i pwi ia é ina wà Pwiduée, na é naigé mee pwi péroféta kêe, pâ:

⁵ *Gà ina târa ville Iéruusaléma, pâ:*

*“Gà côo, co tô ilâri *Siona,
é me dàgà wà Pwi Ukai'gà!*

Dau moo pwâranümee,

ba é me na tàbwàti.

É tâa gò buriko,

ma nari buriko,

macii na é pa nakake.”

Ésaïe 62.11; Zakarie 9.9

⁶ Â ru pâra i tupédu a câmu, â ru pwa diri ê pwina é ina tàru wà Iésu.

⁷ Â ru dàti me i nyaa kâra buriko bau i naîê, â ru tòpò pâ ârabwée kâru naa gòru. Â é mwa tâa gò [i nari buriko] wà Iésu, â é papâraê.

Rà pwamainâé tèpa âboro

⁸ Wâru ê pâ âboro na rà pòpwara béaa kêe naa gòro naigé ê pâ ârabwée kâra, [ba na rà pwamainâé]. Â wà pâra tàpé, âna rà tèpàgà îri upwâra na bwùu, â rà tòpò wii naigé.

⁹ Â wâru pâ âboro na rà pâbéaa ma rà pwicò kà Iésu. Â rà cau tomara too pâ:

«Hosana ma ipwamaina

tà *Pwina naî Davita!

Cidòri nyuâa pwi âboro,

na é me naa na nee Pwi Ukai!

Psaume 118.26

Hosana ma cidòri!

Pwamaina Pwi Ukai

na é wâdòiti awé!»

* 21:1 Gòrojaa Élaio—Mont des Oliviers.
118.25–26

21:5 Zakarie 9.9

21:9 Psaume

¹⁰ Ūna é tèepaa pâ naa Iérusaléma wà Iésu, â po dàpàgà târa diri é pâ âboro na ville, â rà pitawèerirà pâ: «Wàilàapà pwi âboro bèeni?»

¹¹ Â rà tòpi târa pâ âboro na rà pâra wiâê, pâ: «Wà Iésu, géé Nazareth wâ Galilée. Wàé kaa i pwi *péroféta [na ia jè tapaciê].»

É pacòobé tèpa pi-icu

¹² É tèepaa pâ naa na *Wâra pwapwicîri wà Iésu, â é pacòobé tèpa gére pwa jèna, géé na [gòroigé kâra] Wâra pwapwicîri. Â é pugòboori é pâ taapà naa goo tèpa pitòotéri mwani, ma é pâ autâa kà tàpé na rà pi-icu marü†.

¹³ Â é ina târa pâ: «É ina wà Pwiduée naa na *Tii Pwicîri, pâ: *O mwa ina goo é wâ kôo, pâ, wâ târa pwapwicîri. Ésaïe 56.7* Êco na wâguwâ, âna guwà gére pwa ma aucârü kà tèpa mura!»

¹⁴ Géé na càuru pwiri, â wâru tàpé géé goo tèpa bwi ma tèpa bee, na rà medari Iésu naa na Wâra pwapwicîri, â é nama tiâu maagé kàra.

¹⁵ Â wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaaìlò, ma wà tèpa *dotée goro é Naèà, âna rà côo é pâ muru bèepwiri na é pwa wà Iésu—muru na wâdé, na jè pò goo. Â rà côo mwara pâ èpo, na rà gére uu naa na Wâra pwapwicîri ma ina pâ: «Hosana! Pwamaina Pwina naî Davita!»

Â rà putâmu naa gooé wà tèpa pitûâ-bà,

¹⁶ â rà ina tée pâ: «Pwiibâ, wànau, câgà caa tère é pwina rà gére ina pâ èpo bèeni?»

Â é tòpi târa pâ: «Akaé. Â câguwâ caa mu pûra é auwii goo, na wâna Tii Pwicîri? Ba jèe wii pâ:

*Gà nama rà pwamainagà
pâ èpo ma nari èpo.»*

Psaume 8.3

¹⁷ Â é pâra jjiirà wà Iésu, â é còobé géé na ville ma é pâra naa na village Bétani. Â é mwa puu wê.

É pinajajai upwâra wâi

¹⁸ Na dàuru kée, na bwaa dàuru, â é wâjué me naa na ville wà Iésu. Ūna é pâmwünyabweri i ville, â é copwa.

21:12 Ioane 2.13-22 † **21:12** *Tàpé na rà pi-icu marü*—Wà tèpa Juif na rà wâro na é pâ napô na tâiti, âna rà mu me naa na Wâra pwapwicîri wà Iérusaléma. Â rà wâri é pâ macii târa pwa ârapwaaìlò. Â rà tòotéri mwara é mwani târa bépitu, ba papwicîri naawê, é mwani kà tèpa Roma. Â wà tèpa pi-icu macii ma wà tèpa pitòotéri mwani, âna rà pa mwani goo pwiri. **21:13** Ésaïe 56.7; Jérémie 7.11 **21:16** Psaume 8.3

19 Â é côo jè *upwâra wâi naa bàra naigé. Â é pâra nau coo goo, êco na nye po dooé co‡. Â é pinajajaié, ma ina pâ: «O câgà mwa caa pwâ dâra gòiri!»

Â é nye mwari kaa.

20 Ûna rà côo i upwâra wà tèpa câmu kêe, â rà po dau pò, â rà ina tée pâ: «Gorodà na é nye awài goro mwari kaa?»

21 Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ: Wiàna guwà cèikî, â wiàna câguwà caa pidumapié, â o pâri ma guwà pwa é pwina go pwa târa i upwâra bèeni. Â pâri mwara ma guwà ina târa é jaa bèepwiri pâ: “Gà boo naa nawia!” Â o nye wàra.

22 «Â wiàna guwà pwapwicîri târa ilari é jè muru, â na guwà cèikî naa goo, â ée mwa pacoò wà Pwiduée.»

É patère tèpa pitûâ kà tèpa Juif

Maréko 11.27-12.12; Luka 20.1-19

23 É tò naa na Wâra pwapwicîri wà Iésu, â é pacâmuri pâ âboro.

Â wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaaílò, ma wà tèpa pitûâ, âna rà me burèe, â rà tawèerié pâ: «Wàilàpà na naa tàrù tâgà, ma gà pwa é pâ muru na gà pwa? Wàilàpà na cùrugà?»

24 Â é tòpi tàra pâ: «Wâgo mwara, âna go bwaa nama tawèeriwà goro ji caapwi muru. Â wiàna guwà tòpi tóo bwàti, â go mwa ina tàwà pwi a naa tóo tàrù ma go pwa. Wàeni:

25 Wàilàpà na naa tàrù tà Ioane ma é *piupwaa? Wà Pwiduée, é, wà tèpa âboro?»

Â rà dau pitùra goo, â rà pi-ina tàra pâ: «Wiàna jè tòpi pâ: “Tàrù gée jaa wà Pwiduée” â ée mwa ina tâjè pâ: “Â gorodà na câguwà caa cèikî naa goo é pwina é ina tàwà wà Ioane?”

26 Â wiàna jè tòpi tée pâ: “Tàrù gée jaa tèpa âboro co” â géewê, âna jè ipwacôjè goo tèpa âboro na rà cèikî naa goo Ioane!»

Ba rà cau cèikî ba gòò wà tèpa âboro pâ é pwi péroféta [na é pame é popai gée jaa wà Pwiduée].

27 Â wà tèpa pitûâ, âna rà tòpi tà Iésu pâ: «Îi, câbà caa tâmogòori.»

Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Â wâgo mwara, âna o câgo caa ina tàwà pâ, wàilàpà na naa tàrù tóo ma go pwa é pwina go pwa.»

Ucina goro tupédu aéjii

28 [É pwa ucina tàra wà Iésu pâ]: «Guwà tère cai ni:

‡ 21:19 *Po dooé co*—Ité na ticè pwâra pwi wâi bèepwiri, ba du ârailu pàara na naja na rà tòpò pwêe pâ upwâra wâi. Pwiri ucina goo é Ba Isaraéla. Côo *Upwâra wâi* naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii. 21:21 Mataio 17.20; Luka 17.6; Ioane 14.12; 1 Korénito 13.2 21:22 Mataio 7.7-11, 18.19 21:26 Mataio 14.5

«Rà mwa tâa wà pwi jè âboro ma tupédu naîê. Â é ina tà pwi jèpwi pâ: “Pwina naîô, gà pâ nau wakè na aupwanapô nabà.”

29 «Â é tòpi tée pwini pâ: “Tàutôo.”

«Êco na, gée na càùé, âna é pinünüma naa goo i pai tòpi kée tée. Â é nye pâra nau wakè na aupwanapô.

30 «Â é ina wà caa kàru tà pwi jèpwi pâ: “Pwina naîô, gà pâ nau wakè na aupwanapô nabà.”

«Â é tòpi tée pâ: “Ûu, wâdé co caa. Go o jèe pâra.” Êco na câé caa pâra.

31 «Â wàilàapà na tupéebà, na pwa é câbawâdé kà caa kàru?»

Â wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaaìlò ma wà tèpa pitûâ, âna rà tòpi tée, pâ: «Wà pwi a pâbéaa.»

Â é ina târa wà Iésu pâ: «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ: [Wà tàpé na guwà tétérirâ—] wà tèpa *tò mwani wâripû, ma wà pa ilàri gòronaigé, âna rà o tâa na autâa kàwà na *Mwaciri kà Pwiduée.

32 Ba é medariwà wà *Ioane Pwi a piupwaa, ba na é paari târa é Ba *Isaraéla é naigé na *târù na ara Pwiduée. Â câguwà caa cèikî naa gooé. Êco na wà tèpa tò mwani wâripû, ma wà pa ilàri gòronaigé, âna rà nye cèikî naa gooé. Â, na guwà côo pâ, rà cèikî, â câguwà caa pinünüma naa goo, ma guwà cèikî mwara naa gooé.»

Ucina goo tèpa wéaari nadipâa

33 «Guwà tère jè ucina:

«É mwa tâa pwi apooro nadipâa§. Â é mwa câmi aupwanapô kée. Â é mwa bariwâri goro é auba, â é mwa îri pwêe, ba na aucòogai é pwâra dipâa. Â é mwa bari é wâ na dau gòri too, ba na aucibèri* wàra é nadipâa. Â nabwé, â [é niimiri pâ, na é pâra nau ipokâa naa jè napô, â] é wâri pâra tèpa âboro, ba na rà wéaari i na aupwanapô kée. Â é pâra.

34 «[Paé pâ parui, paé, paé, paé...] tèepaa naa na pàara na o pétâ pwâra dipâa na. Â é panuâ pâ tèpa ênawéna kée, ba na rà tòpi jii tèpa wéaari nadipâa cè kée gée goro é piûnya.

35 Êco na rà pâdi pwi jè ênawéna, â rà pòtâmwara pwi jèpwi, â rà èi pwi béaracéi goro atü.

36 Â dau wâru cè pâra tèpa ênawéna na é panuârà pâ mwara. Êco na nye ipaiwà pai pwa kàra târa.

37 Â géewê, â é panuâ pâ pwi naîê, ba é niimiri pâ rà o papwiciriê.

21:32 Luka 3.12, 7.29-30   21:33 Ésaïe 5.1-2   § 21:33 Nadipâa—Vignoble.

* 21:33 Aucibèri—Tour de guet. (Cibèri—Surveiller d'en haut.)

38 «Ûna rà cõo i pwi naîê na é tèepaa pâ, â rà pi-ina tàra pâ: “Wàé kaa pwiri pwina ée mwa pwi apooro i na aupwanapô na cè jè tòotù! Wâdé na jè tètàmwereê cawi, ba na o mwa tà kâjè i na aupwanapô kêe!”

39 Â rà tâjùrué, â rà dàtié còobé jii aupwanapô, â rà tètàmwereê.»

40 Â wà Iésu, âna é tawèeri tàpé na rà gére tère ucina bèepwiri pâ: «Â wiàna é tèepaa me i pwi apooro na aupwanapô, â o dà cèna ée pwa tà tèpa wakè bèepwiri?»

41 Â rà tòpi tà Iésu wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaaailò, ma wà tèpa pitûâ, pâ: «Ée mwa pwa na èpà tà tàpé na rà èpà, â ée pòtàmwararà. Â é naa tà pàra tàpé i aupwanapô, ma rà wéaari. Â, na cè pàara na pétâ pwâra nadipâa na, âna rà o mwa naa tée ê pwina kêe.»

42 Â é pwa ma ina tàra mwara wà Iésu pâ: «Gona câguwà caa pûra ê pwina wii naa na Tii Pwicîri? Ba jèe wii pâ:

*I pwi atü na rà tètâjii
wà tèpa ba wâ,
âna nye wàé kaa pwiri,
i âji êkêe!
[Tàutàra goo
pwi ò kâra wâao!]
Ba nye autûâri kà Pwi Ukai.
Jè pò goo pwényuâa kêe.*

Psaume 118.22-23

43-44 «{Wiàna é tûu cè pwi jè âboro naa gòro pwi atü-bà, â o tadidiri ê nàié. Â wiàna é tûu i pwi atü-bà naa gòro pwi jè âboro, â é câgagaié.} Wàépwiri majoroé ma go ina tàwà pâ: Wà Pwiduée, âna ée pa jiiwà [ê aupwényunyuaari kâra] Mwaciri kêe. Â ée naa târa cè jè Ba, cèna ée mwa naa cè pwâra wakè kà tèpa âji naîri Mwaciri.»

45 Wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaaailò, ma wà tèpa *Farasaio, âna rà tâmogòori pâ é tàgére pwa ucina wà Iésu naa goorà.

46 Â dau nûmarà na rà tâjùrué. Êco na wâgotàra goro pâ âboro, ba dau wâru tàpé na rà niimiri pâ é pwi péroféta, [pwi a-ipa popai kà Pwiduée].

22

*Ucina goro pi-ija maina goro piéa
Luka 14.15-24*

1 Wà Iésu, âna é jèu ina còwâ [tà tèpa pitûâ kà tèpa *Juif] â é ina tàra pâ:

2 «Go bwaa piucinari tàwà ê *Mwaciri napwéretòtù:

«É mwa tâa pwi jè ukai. Â é mwa pwabwàti ê jè pi-ija na dau maina goo pwina naîê, na é piéa.

3 Â é mwa cùru pâ tèpa ênawéna kêe, ma rà todà me tàpé na rà o ija, êco na wà tàpéebà, âna tàutàra dâra me nau ija.

4 «Â é mwa cùru mwara pàra tèpa ênawéna nau ina mwara tà tàpéebà pâ: “Go jèe pwabwàti diri. Ba go jèe nama taa é pâ paaci ma macii kôo na patèrà. Â guwà me ma jè pi-ija nyabutùru i piéa!”

5 «Êco na càra caa ipacè naa goorà wà tàpé na todàra. Â rà pâra nau pwa jèpa wakè kàra—é pâra naa na aupwanapô wà pwi jèpwi, â é còo mwagacâ kêe pwi jèpwi.

6 Â wà pàra tàpé, âna rà tâjùru tèpa ênawéna, â rà tubaèpà tàra, â rà pòtàmwararà.

7 Â é nye dau putàmu kaa i pwi ukai. Â é panuâ pâ tèpa ipaa kêe ma rà pòtàmwara tèpa pòroca-bà, â rà cîri ê napô kàra.

8 «Â é todà me pàra tèpa ênawéna kêe, â é ina tàra pâ: “Jèe nabwé i utimuru târa piéa, êco na wà i tàpé na ia mara todàra, âna càcaa pâri naa goorà, ba pâ tèpa âboro èpà.

9 Guwà pâra diri naa é pâ napô, â guwà todà me diri pâ âboro na guwà pâmarirà.”

10 «Â rà pâra wii pâ naigé wà tèpa ênawéna, â rà todà diri tèpa âboro na rà pâmarirà—tàpé na rà èpà, ma tàpé na rà wâdé. Â pâra nau po wâbé i wâra pi-ija.

11 «Â é too wà pwi ukai ma é còo tàpé na rà gére ija. Â é còo pwi âboro na câé caa coona i ârabwée târa pi-ija.

12 Â é ina tée pâ: “Ico pwi béeò, gà wànau târa pai toome'gà naani, na nye ticè ârabwée'gà târa pi-ija?”

«Â câé caa tâmogòori wà pwini cè pai tòpi kêe.

13 «Â é ina tà tèpa ênawéna kêe wà pwi ukai pâ: “Guwà pii du îê ma du âê, â guwà tüê còobé naa na bàutê. Â rà o i ma tòngüru poropwârà wà tèpa âboro [gée goro pai maagé kàra].”»

14 [Â é tubanabwé ê ucina bèepwiri wà Iésu, â é ina tàra pâ]: «Âjupâra pâ é todàra pâ âboro na wâru wà Pwiduée êco na o pwâco cè tèpa âboro na é pitòrigarirà. Nabwé.»

Wâripû kà tèpa Roma

Maréko 12.13-17; Luka 20.19-26

15 Na jè tòotù, âna rà ipitiri wà pàra tèpa *Farasaio, ba na rà imudàra cè pai pwa wèe, ma rà tü tûa tâ Iésu. Â nùmarà na é pitanami goro é pai tòpi tàra kèe.

16 Â rà panuâ pàdarié pàra tèpa *câmu kàra, ma wà pàra tàpé na tâa na ére kà *Héroda. Â rà ina tà Iésu pâ: «Pwi a pwa pupûra, bà tâmogòori pâ gà ina é âjupâra. Ba gà nye picémara ba *tàrù diri é pâ muru, na nùma Pwidueé na jè pwa. Â nye ticè âboro cèna wâgotâgà gooé, â câgà caa pwaké goro âboro*.

17 Â êkaa, na nùmabà na bà tawèerigà pâ: Pwiri wâdé† na jè wâripû tà pwi ukai kà tèpa Roma? É, o càcaa wâdé?»

18 Â wà Iésu, âna é jèe tâmogòori ji ipwa tûa kàra, â é ina tàra pâ: «Tàpéeni, guwà tèpa pwâ! Gorodâ na guwà ipawâmiô?

19 Paari tóo cai é mwani wâripû!»

Â rà naa tée jè mwani atü.

20 Â é ina tàra pâ: «Naporomee î ma nee î, na wâgòro é mwani bèeni?»

21 Â rà tòpi tée pâ: «Kà pwi ukai kà tèpa *Roma.»

Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Â jèe wâdé, guwà pitôowâri tà pwi ukai kà tèpa Roma é pwina kèe, â guwà pitôowâri tà Pwidueé é kà Pwidueé.»

22 Â rà po dau pò wà tèpa tawèerié, â rà panuâê, â rà pâra.

Pai o wâro còwâ kà tèpa bà?

Maréko 12.18-27; Luka 20.27-38

23 Bwaa nye tòotù caapwi, â rà me mwara dari Iésu wà pàra tèpa *Sadukaio. Wàilà, âna jè ditàra pwapwicîri kà tèpa Juif na càra caa cèikî pâ, rà o wâro còwâ wà tèpa bà.

[Â târa ma rà paari pâ rà âjupâra] â rà tawèeri Iésu pâ:

24 «Pwi a pwa pupûra, é jèe ina wà *Moosé naa na é *Naèà pâ: *Wiàna é bà wà pwi âboro, na ticè èpo kèe, â wâdé na é popa tô dàpwà kèe wà pwi jiié, ma ru piéa. Deutéronome 25.5* Â, na wârapwiri, â é naa cè gòobàra pwi a bà.

25 «Â wâdé. Êco na gà jèe niimiri cai ni: Wâjaabà, âna pwa tèpa 7 aéjii. Â é piéa wà pwina ciàra, êco na é bà, â nye ticè èpo kèe. Â pwi a pâ wê, âna ru piéa ma tô dàpwà.

26 Â ipaiwà ma i pwi ciàra, â géé paé, naa goo pwi béâracié, â tèepaa naa goro diri tèpa aéjii na rà po 7.

27 Â géé na càurà diri, â é mwa bàra bà, wà i tô ilàri.

22:15 Maréko 3.6 * 22:16 Wà Héroda, âna é waké ba kà tèpa Roma, â wâdé tàra ma tèpa âboro kèe é pai wâri mwani wâripû tà tèpa Roma. Napwa naa goo wà tèpa Farasaio, âna càcaa wâdé tàra. Â rà todâ tèpa âboro kà Héroda, ba na rà pwa pwârajé tà Iésu. † 22:17 Pwiri wâdé... é, Pwiri pwa tàrù kâjé. Pwiri ina é Naèà kâra Wâra pwapwicîri kà tèpa Juif. 22:21 Roma 13.7 22:23 Apostolo 23.8 22:24 Deutéronome 25.5

28 [Gà ina pâ] rà o mwa wâro còwâ wà tèpa bà, na jè tòotù. Â wiàna wàrapwiri, â wàilàapà narà, na o pwi éa tô ilàri-bà, na tòotù bèepwiri? Ba rà nye cau tèpa éaé diri! Gà tòpi cai!»

29-31 Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Guwà pitanami, làpé! [Cina câguwà caa cèikî pâ, rà o mwa wâro còwâ wà tèpa bà?] Ba câguwà caa tâmogòori ê *Tii Pwicîri, â câguwà caa tâmogòori ê pàtama Pwiduée! Ba wiàna rà wâro còwâ wà tèpa bà, â o càra mwa caa piéa còwâ. Ba rà o wâro pwacèwii tèpa *angela naa jaa Pwiduée. Gona câguwà caa pûra ê pwina é ina tàwà goo, wà Pwiduée? Ba é ina pâ:

32 *Wâgo Pwiduée kâ *Abéraama, ma Isaaka, ma Iakobo. Exode 3.6* [Pai ina wèe pâ rà nye cau tàgére wâro jaa Pwiduée!] Ba wà Pwiduée, âna câe caa Pwiduée kà tèpa bà, â é Pwiduée kà tàpè na rà wâro!»

33 Â rà tère pwiri ê pâ âboro na wâru, â rà dau pò goro ê pai pacâmurirà kà Iésu.

Naèa na piwéna

Maréko 12.28-34; Luka 10.25-28

34 Ũna rà tère wà tèpa Farasaio pâ é târi pwâ tèpa Sadukaio wà Iésu, â rà pitanaimarirà, ba na rà còo Iésu.

35 Â wà pwi jè ârapàararà, pwi jè *dotée goro ê Naèa, âna nùmee na é tü tûa tà Iésu, â é tawèerié pâ:

36 «Pwi a pwa pupûra, gona dà é pwi naèa na é piwéna, naa na diri é pâ naèa?»

37 Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Wàèni: *Wâdé na gà meaari Pwi Ukai Pwiduée'gà, géè na diri é pwâranümagà ma wâro'gà, ma aunüniüma'gà.* Deutéronome 6.5

38 Wàépwiri é pwi naèa na é dau piwéna naa na diri é pâ naèa.

39 Â wàèni béârailu kâra naèa pwacèwii pwi pâbéaa: *Gà meaari tèpa âboro*pwacèwii é pai pimeaarigà còwâ.* Lévitique 19.18

40 «Diri é Naèa kà Moosé ma é auina[§] kà tèpa *péroféta, âna cau me géè goro du ârailu naèa bèepwiri.»

Dau pwamuru naa goo pwi Mesia

Maréko 12.35-37; Luka 20.41-44

41 Wà Iésu, âna é ucâri wà tèpa Farasaio na ia rà tâa wê, â é tawèerirà pâ:

42 «Dà cè pai niimiri kàwà naa goo pwi *Mesia, [pwi ukai na guwà tapacîê]? É pwi gòobàra î?»

22:32 Exode 3.6; Mataio 8.11   22:37 Deutéronome 6.5   22:39 Lévitique 19.18; Mataio 7.12   † 22:39 Tèpa âboro—Grec: Pwi âboro na é tâmwünyabwerigà, é, pwi jènegà.   22:40 Roma 13.10; Galatia 5.14   § 22:40 Auina—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Ipamogòori.   22:42 Ioane 7.42

Â rà tòpi têe pâ: «Ée pwi gòobàra *Davita, [pai ina wèe pâ, é pwi âboro kîri jiié].»

⁴³ Â é ina tàra pâ: «Guwà niimiri cai ni: Wà Davita, ûna dipitirié ê Nyuâaê Pwicîri, âna é ina [goo pwi Mesia] pâ “Pwi Ukai kôo”. Âna gorodâ?

⁴⁴ Ba é ina pâ:

*Popai kà Pwi Ukai,
Pwi Ukai Pwiduée
na é patùra Pwi Ukai kôo:
“Gà me ma gà tâa ni.
Tâa ni gòro îò étò.
[Go naa tâgà é pitûâ.
O pwamainagà awé.]
Go nama gà còogai
tèpa ipaa dàgà.”*

Psaume 110.1

⁴⁵ «Ûna é ina pâ, *Pwi Ukai kôo*, âna é tàgére ina wà pwi Mesia. Â wiâna wàrapwiri, â gorodâ na guwà niimiri pâ wà pwi Mesia, âna é pwi âboro kîri jiié*? [Bwa, é paari wà Davita pâ wà pwi Mesia, âna é pwi âboro na é piwéna jii diri pàra tàpé!]

⁴⁶ Â nye ticè na tòpi têe. Â géé na càùé, â jèe ipwacoé tà tèpa âboro na rà tawèeri wà Iésu goo cè pàra muru.

23

Cibwaa ipwacèwii tèpa Farasaio!

Maréko 12.38-40; Luka 11.43-46, 20.45-47

¹ Géé na càùé, â wà Iésu, âna é patùra tèpa *câmu kêe ma wà tèpa âboro na rà tâa wê. Â é ina tàra pâ:

² «Guwà côo, tèpa *dotée goro ê Naèà, ma wà tèpa *Farasaio, âna wakè kàra, na rà pacâmuri tèpa âboro goro ê *Naèà kà Moosé.

³ «Â wâdé na guwà pitêre dàra diri é pwina rà ina tàwà. Êco na guwà cibwaa ipwacèwiirà, ba càra caa pwa é pwina rà ina tàwà!

⁴ Ba pâ pitûâ kàra, âna pwacèwii pâ nakake na dau tòina, na rà nama rà kakeri tèpa âboro. Â tàutàra na rà tu naa goo, goro ji caapwi mangadairà.

⁵ «Êdiri pâ tûâ kàra, âna rà pwa, ba na rà paari tà tèpa âboro [pâ rà pâra wiâra é pâ tûâ kà Pwiduée]. Ba rà nama pimaina

22:44 Psaume 110.1; Mataio 26.64

* **22:45** Grec: *Wà Davita kaa, na é ina gooé*

pâ 'Ukai', â gorodâ na é pwina naiê?

23:3 Malachie 2.7-8

23:5 Exode 13.9;

Nombres 15.38-39; Deutéronome 6.8; Mataio 6.1

pâ nyi nari atà pwicîri* na tâa gaadaarà, ma wâgoro îrà. Â rà nama gòri ê pâ cûuru ârabwée kàrà†.

6 Rà nye mudàra taaci ê pâ autâa na tâa béaa, na *wâra pitapitiri ma naa na pâ na aupi-ija maina.

7 Â wâdé târa, na rà pwamainarà wà tèpa âboro, ma ina târa pâ 'Pwi ukai', na diri ê pâ ére aupitapitiri na napò.

8 «Â wâguwà, âna guwà cibwaa nama rà pi-ina goowà pâ 'Pwi ukai', géé goro na nye caapwi co Pwi Ukai. Â wâguwà, âna guwà cau tèpa aéjii.

9 Â guwà cibwaa ina goo cè pwi jè âboro ni gòropuu pâ 'Caa'‡, géé goo na nye caapwi co pwi Caa kàwà, na é wânidò *napwéretòotù.

10 Â guwà cibwaa nama rà pitunee tàwà pâ 'Pwi a pitûâ', géé goo na nye caapwi co Pwi a pitûâ, âna wà Kériso, pwi *Mesia.

11 Ba wà pwi âboro imaina jaawà, âna wâdé na é piâboro kîri kàwà.

12 Ba wà pwina é ipwamainae, âna o naae boo. Â wà pwina é ipakîriê, âna o naae too.»

É patère tèpa Farasaio wà Iésu

13 É patùra tèpa Farasaio ma wà tèpa dotée goro ê Naèa wà Iésu, â é ina târa pâ: «Guwà ipwacôoco, wâguwà tèpa dotée goro ê Naèa ma wâguwà tèpa Farasaio! O dau maina wârimuru kàwà! Ba guwà tèpa ipwacôwârimuru! Ba guwà târi goropwârawâ târa *Mwaciri napwéretòotù jii ê pâ âboro. Câguwà caa tò naa na, â guwà pacoò pàra tàpé na nûmarà na rà tò naa na.

{ 14 «O dau maina wârimuru kàwà! Ba guwà pwa ê pâ nyakâra pwapwicîri [ba na jè o niimiri pâ guwà tèpa âboro wâdé]. Êco na, ûna guwà gére wârapwiri, â guwà popa diri jii ê pa dàpwà ê pâ muru na tâa târa. Â géé goro kaa pwiri, âna mwa pwa tàwà ê wârimuru na dau maina jii ê wârimuru kà pàra tàpé.» }

15 «Guwà tèpa ipwacôwârimuru! Ba guwà itâa pitiri ni gòropuu, ma nawiâ, ba na guwà pâmari cè pwi caapwi âboro, na é tòpi ê pwapwicîri kàwà. Ûna guwà jèe popaé, â guwà pwa

* **23:5** Nyi nari atà pwicîri—*Phylactères*. Nari atà na pwa goro parawére macii. Â rà tòpò ji noo kâra imwaano na wii naa gò, ê popai géé na Tii Pwicîri. Â rà pii naa gaadaarà, ma wâgoro îrà. Rà wârapwiri, ba rà niimiri pâ rà pacoò ê autûâri kà Pwiduée na Deutéronome 6.4–9. † **23:5** Cûuru ârabwée kàrà—Wà Pwiduée, âna é tûâri tà tèpa Isaraéla pâ, na rà coona ârabwée, na pwa pé cûuê, naa gòobèrèè, ba na rà pitaniimiri êdiri pâ autûâri kèe. (Còo Nombres 15.37–41.) ‡ **23:9** Cibwaa ina... 'Caa'—Câe caa papwicîri jiiê ma jè ina pwiri tà tèpa caa kâjè, é, ukai kâjè. Càcaa wâdé wiàna wà tèpa pitûâ naa na wâra pwapwicîri, âna rà tacoo goojà ma jè dau pwamainarà. **23:11** Mataio 20.26; Maréko 9.35; Luka 22.26 **23:12** Job 22.29; Proverbes 29.23; Luka 14.11, 18.14

ma é pwi âboro na dau èpà jiiwà, na pâri ma é pwa wârimuru, dàra gòiri awé, pwacèwiiwà!

16 «Guwà ipwacôoco! Guwà tèpa bwi, na guwà tòcia naigé tà tèpa bwi. [Ba guwà pitanami na guwà pacâmuri tèpa âboro goro é pâ *auiwataâboro.] Ba guwà ina tàra pâ: “Wiàna gà *ipwataâboro co naa goro neere *Wâra pwapwicîri’, â o piticèmuru naa goo, â o pâri ma gà pitanami. Êco na, wiàna gà ipwataâboro naa goro ‘mwani mii na tâa na Wâra pwapwicîri’, â wâdé na gà pwa é pwina gà ipwataâboro naa goo.”

17 «Guwà tèpa piwârau, ma tèpa wâu! Dà cè pwina dau piâjimuru? Ê mwani mii, é, é Wâra pwapwicîri? Go ina tàwà pâ: Nye é Wâra pwapwicîri kaa, na é piâjimuru, ba ére na é tâa wê wà Pwидуée!

18 «Â ipaiwà mwara, wiàna guwà ina pâ: “Wiàna gà ipwataâboro co, naa goro é aupwa ârapwaaìlò, â o piticèmuru naa goo, â pâri ma gà pitanami. Êco na, wiàna gà ipwataâboro naa goro é *ârapwaaìlò na tâa gò, â wâdé na gà pacoo é auiwataâboro bèepwiri.”

19 «Wànau? Gona ticè cèna guwà tâmogòori? Dà é pwina dau piâjimuru? Ê ârapwaaìlò, é, é aupwa ârapwaaìlò, na é nama é pwicîri i ârapwaaìlò?

20 Guwà còo, wà pwina é ipwataâboro naa goro aupwa ârapwaaìlò, âna é ipwataâboro naa goro diri é pwina tòpò naa gò.

21 Â wà pwina é ipwataâboro naa goro neere Wâra pwapwicîri, âna é ipwataâboro naa goro nee Pwидуée, ba autâa kèe.

22 Â wà pwina é ipwataâboro naa goro neere napwéretòotù, âna é ipwataâboro naa goro autâa pwicîri kà Pwiduée, na é tâdòiti.»

Guwà tèpa pwàniri èpà!

23 «Guwà naa tà Pwiduée ji caapwi géé goro 10, géé goro pâ jèpa arapwüru\$. [Â nye wâdé.] Guwà ipwacôoco! Ba câguwà caa pâra wiâra é pwina piâjimuru naa na é Naèà—ê âji cèikî naa goo wà Pwiduée, bau é pai tòimiri tèpa âboro, ma pai meaarirà*. Wâdé na guwà pacoo diri pâ pwiibà, na maina, bau diri é nyi nari naèà na kîri.

23:16 Mataio 15.14   23:22 Ésaïe 66.1; Mataio 5.34   23:23 Lévitique 27.30;

Michée 6.8   § 23:23 *Gée goro pâ jèpa arapwüru*—Napéaati naa na grec pâ: *Menthe ma aneth ma cumin*. Pai ina wèe pâ, rà pûra tiagoro nyi nari doromuru, ba na rà paari pâ, rà pitère dàra é Naèà.   * 23:23 *Pai tòimiri...ma pai meaarirà—La justice et la miséricorde.*

24 Guwà tèpa bwi na guwà tòcia naigé tà tèpa bwi! Guwà dàgòtù è ji nari puutá gée na i wârado, êco na guwà cîdaée è kaamela† na guwà namiri.

25 «Guwà nuwa bwàti gòroigé kâra wârado ma ngapò, â è pwâranûmawà, âna nye po wâbé kaa goro è pwina èpà. Ba guwà tèpa iau, â guwà ciburà mudàra è pwina wâdé ba kàwà.

26 Guwà tèpa bwi! Guwà mara nuwa béaa nanaara ngapò, ma é pwéelaa. Â géewê, â ée pwéelaa diri ngapò.

27 «Guwà pâ tèpa pwàniri èpà! Guwà pwacèwii è pâ bwàmu na tâmi ba pwaa gòroigé, â po wâdé pai côo kâjè. Êco na wânigée na, âna pwa duuru âboro ma è pâ muru na wai.

28 Ba guwà tèpa gòmawpa ma guwà *târù na ara tèpa âboro. Êco na wânigée na wâbinyiri, âna guwà tèpa pwâ, ma âboro èpà.

Guwà tèpa taa tèpa péroféta!

29 «O dau maina wârimuru kàwà, co tèpa dotée goro è Naèa ma tèpa Farasaio! Nabàni, âna guwà tòimiri è bwàmu kà tèpa péroféta ma wà tàpé na târù na ara Pwiduée.

30 Â guwà pi-ina tàwà pâ: “Wiàna ina pâ, jè gére tâa na pàara kà tèpa jooorojè, â pwiri câjè caa pòtàmwara pâ péroféta!”

31 «Êco na, na guwà ina pwiri, â guwà côoina pâ, guwà nye tèpa âji naî tàpé na rà pòtàmwarà!»

32 Â wâdé, â guwà nye tubanabwé è wakè na rà tapoo wà tèpa jooorowà!

33 Guwà tèpa nari dòèa! Wà Pwiduée, âna ée mwa pwa wârimuru tàwà dàra gòiri! Â o câguwà caa udò jii!

34 «Guwà tère bwàti, ba go o panuâ tàwà cè tèpa péroféta, ma tèpa tàmanga, ma tèpa pacâmuriwà. Â guwà o tubaèpà tàra. Ba guwà o pâdi pàra tàpé goro ubati, naa na pâ wâra pitapitiri. Â guwà o ipwâri pàra tàpé wii è pâ napô. Â guwà tanamiri pàra tàpé naa goro upwâra, â guwà pòtàmwara pàra tàpé goro cè jè pai pwa wèe.

35 «Gée goo kaa pwiri, na ée mwa pitèiwà wà Pwiduée, goro è pai pòtàmwara wàra diri tèpa âboro kèe naani gòropuu—tapoo naa goo Abéla, pwi âboro na é *târù; tiagoo Zakaria‡, pwina naî Barakie. Ba guwà§ pòtàmwara Zakaria, naa nabibiu kâra i aupwa ârapwaailò, ma i ére na dau pwicîri!

† 23:24 *Kaamela—Chameau*. Pai ina wèe ni pâ, è macii na po dau maina. (Còo Mataio 19.24.) 23:25 Maréko 7.4 23:27 Apostolo 23.3 23:28 Luka 16.15 23:31 Apostolo 7.52 23:33 Mataio 3.7, 12.34; Luka 3.7 23:35 Genèse 4.8; 2 Chroniques 24.20–21 ‡ 23:35 *Abéla—Còo 2e note goo Hébéru 12.24. Zakaria—Pwi Bénabwé âboro gée goo tàpé na pòtàmwarà naa na Aamwari Béaa (l’Ancien Testament).* § 23:35 *Guwà—Pai ina wèe pâ, tèpa jooorowà.*

³⁶ Â go nye ina tàwà pà: Wà Pwидуée, âna ée mwa pwa wârimuru tàwà, wâguwà tèpa âboro nabàni, goro diri é pà pwiibà, na rà pwa wà tèpa jooorowà.»

*Pimeari kà Iésu goo tàpé Iérusaléma
Luka 13.34-35*

³⁷ [É ina mwara wà Iésu pà]: «Nyi wâriwà co tàpé *Iérusaléma! Guwà catàmwara tèpa péroféta na é cùrurà medariwà wà Pwидуée —guwà èi pàrà tàpé goro atü, â guwà pòtàmwara pàrà tàpé goro cè jè pai pwa wèe. Nye ciburà nümoo na go panaimariwà, pwacèwii jè nyaa kâra ja na é panaimari nyi naîê na aranara itooé. Êco na tàutàwà.

³⁸ Â guwà còo, [go o mwa pâra jiiwà, â] o jèe ticia na é Wâra pwapwicîri kàwà!

³⁹ Â go ina tàwà pà: O jèe câguwà caa còoô tiagoro é tòotù na guwà o ina pà: *Cidòri nyuâa pwi âboro na é me naa na nee Pwi Ukai!*»

Psaume 118.26

24

*O mwa tédidiri Wâra pwapwicîri
Maréko 13.1-2; Luka 21.5-6*

¹ Géé na càùé, â é còobé géé na *Wâra pwapwicîri wà Iésu. Â napwa naa goo wà tèpa *câmu kêe, âna [rà gére picâdiri diri é auba, goo i pâ wâ, â] rà medarié, ba na rà paari tée.

² Â é tòpi tàrà pà: «Guwà còo diri pâ auba bèeni? Âna go ina tàwà é âjupâra pà: O mwa téura diri. Â o mwa ticé atü na o mwa pitâagòrà too wê.»

*Ê pwina o tèepaa na pwâadèrè
Maréko 13.3-37; Luka 21.7-30, 17.26-37*

³ [Géé na càùé] â é tâaboo wà Iésu, naa gòrojaa Élaio. Â rà pâra darié tèpa câmu kêe, âna nye wàilà co ma wàé, â rà tawèerié pà: «Gà ina tâbà pà o wiidà cèna o tèepaa é pwina gà gére ina. Â o dà cè câmu kêe, ma bà o tâmogòori pà, é pàara na gà o mwa wâjué còwâ na, ma é cè pwâadàra gòropuu?»

⁴ Â é tòpi tàrà pà: «Guwà ipwacòowà, â guwà cibwaa pwa ma ipa-imwüruà.

⁵ Ba o wâru tàpé na rà o tèepaa me, â rà o pa é need. Â rà o ina tàwà pà: “Wâgo pwi *Mesia, [*pwi a pa-udòwà]”. Â rà o ipa-imwüru é pà âboro na wâru.

⁶ «Â guwà o tère cè airi paa, na wâmwünyabwe, ma jèkutâ goro paa na wâiti. Â guwà cibwaa nama wâgotàwà! Ba o nye mara tèepaa é pà pwiibà, êco na o càcaa pâji pwâadàra gòropuu.

⁷ [Â o wâru pâ ipaa pitiri gòropuu.] Ba ê pwi jè Ba, âna ru pipaa ma pwi jè Ba. Â wà pwi jè ukai, âna ru pipaa ma pwi jè ukai. Â o pâ nau tèepaa ê pâ copwa na maina, â o gù napuu*, na pâ pàra ére gòropuu.

⁸ Ê pâ na pai pwa wèe bèepwiri, âna o pwacèwii ê pábéaari maagé kâra pitèpa èpo.»

O tubaèpà tà tèpa cèikì

⁹ «[Na pwi pàara bèepwiri, âna] rà o pièpàriwà gooò wà diri ê pâ âboro naa gòropuu. Â rà o tâjùruwà, ma tubaèpà tàwà, tiagoro cè pai pòtàmwarawà, géee goo na guwà tèpa âboro kôo.

¹⁰ «Â o wâru tàpé na rà o panuâ ê cèikì kâra. Â rà o pièpàrirà còwâ wà tèpa ibéerà, ma pi-icurirà còwâ.

¹¹ O wâru cè tèpa *péroféta a pwâ, na rà o tèepaa me, â rà o ipa-imwüru pâ âboro na wâru.

¹² Â ê èpà, âna o dau pimaina too naa na gòropuu. Â géee goo pwiri, na o wâru cè tàpé na o moo ê pimeaari kâra.

¹³ Êco na wà pwina é cimwü tia pwâadèrèè, âna ée mwa pa-udòè wà Pwiduée [ma naa tée ê *wâro dâra gòiri jaaé].

¹⁴ Â o mwa picémara pitiri ê *Picémara Wâdé goro ê Mwcaciri [napwéretòotù]. Â rà o tèreê êdiri pâ Ba naa gòropuu. Â géee na càuru pwiri, â o jèe pwâadàra gòropuu.»

O maina pai maagé kà tèpa âboro

¹⁵ «Guwà o pâ nau còo ê capwi† na é tèepaa me—muru na jè miiri, ma jè pwükùru goo—na ia é inapàparié béaa wà péroféta Daniéla. Â ée mwa tâa na Wâra pwapwicîri kà Pwiduée.»

(Â wà pwina é pûra ni, âna wâdé na é tâmogòori bwàti ê pwini!)

¹⁶ «Â, na pàara bèepwiri, âna wâdé na rà uru naa gòro ê pâ jaa, wà tàpé na rà tâa *Judée!

¹⁷ Â wà pwina é nao gòroigé jii wâ‡, âna é cibwaa tò còwâ, nau mudàra cè jè muru, wâna é wâ kèe.

¹⁸ Â wà pwina é tâa na ê na aupwanapô, âna é cibwaa wâjué còwâ naa jaaé, ma é popa cè ârabwée kèe.

¹⁹ Au, wârico! Ba, na ê pâ tòotù bèepwiri, âna o po dau pwaée kâra pa ilàri na rà nyarana, ma pa ilàri mwara na rà pa-di ê èpo kâra.

24:7 Ésaïe 19.2 * **24:7** Gù napuu—Tremblement de terre. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: *Kakürubwaanu*. **24:9** Mataio 10.22 **24:11** Mataio 24.5,24; 1 Ioane 4.1 **24:13** Mataio 10.22 **24:14** Mataio 28.19 **24:15** Daniel 9.27, 11.31, 12.11

† **24:15** *Capwi—Destructeur, désolation, mort*. Ê pwina tubaèpà târa diri kaa ê muru.

24:17 Luka 17.31 ‡ **24:17** *Nao gòroigé jii wâ*—Grec: *Tâa gòrowâ*, ba pwa goro puu, â po bàracaari bwàti, â pâri ma jè pàra gò. Â rà mu nao wé.

20 «Guwà pwapwicîri tà Pwiduée pâ, na é pai uru kàwà, âna càcaa tèepaa na pàara na èpà napô, ma na *tòotù pwicîri§.

21 Ba, na pàara bèepwiri, âna rà o dau maagé cò wà tèpa âboro. Ba bwaa nye ticè cè pwi jè âboro, cèna é jèe maagé cò wàrapwiri—tapoo gée na autapoo goo é gòropuu, tiagoro nabà. Â o jèe nye ticè cè pwi jè âboro, cèna ée mwa wàrapwiri còwâ cè pai maagé kêe.

22 «Wiàna câe caa niimiri wà Pwiduée pâ é nama piboo é jéuru tòotù-bà, â pwiri o nye ticè cè pwi jè âboro cèna é upa wâro kêe! Êco na é nye niimiri na é nama piboo, wàrapwiri goo wà tàpé na é jèe pitòrigarirà.»

Tèpa 'mesia' na rà tèpa pwâ

23 «Wiàna é ina tàwà cè pwi jè âboro pâ: “Guwà cò! É wâni wà pwi Mesia!” é géepà: “É wâna é ère bèepwiri!” â guwà cibwaa cèikî naa goo.

24 Ba rà o mwa tèepaa me cè tèpa 'mesia' ma tèpa 'péroféta' na rà tèpa pwâ. Â rà o pwa é pâ wakè goro pàtamarà na rà o pò goo wà tèpa âboro, târa ma rà ipa-imwürurà. Â rà ipwadàrapwa mwara ma rà ipa-imwüru tàpé na é jèe pitòrigarirà wà Pwiduée.

25 Â êkaa, na go jèe tàmara ina tàwà é pâ muru, na o mwa tèepaa!

26 «Â wiàna rà ina tàwà pâ: “Guwà cò, wà pwi Mesia, âna é wâ namaré!” â guwà cibwaa pâra. Â wiàna rà ina tàwà pâ: “Guwà cò, é tà càrü ni!” â guwà cibwaa cèikî naa goo.

27 Ba wiàna go tèepaa boome còwâ, wâgo *Pwina naîri âboro, â [èdiri pâ âboro, âna rà o còo! Ba] o pwacèwii é âra, na ée pwéelaa, na jè o còo pitiri gòropuu.

28 Ba [pwacèwii na jè mu ina pâ]: “Wâna é tâ tabéaa wê bwaooré, âna é wêe é macii bà.»

Pai wâjué me còwâ kà Iésu

29 «Na pâ tòotù-bà, â rà o dau maagé cò é pâ âboro. Â gée na càuru pwiri, â o tèepaa i pwi ia é ina wà péroféta Isaia. Ba é tàmara ina pâ:

*O câé té i tòotù.
O bàutê i parui.
Rà tùu pâ îricò.*

§ 24:20 Na tòotù pwicîri—Naa jaa tèpa Juif, âna pwicîri na rà po pâra na tòotù pwicîri. 24:21 Daniel 12.1 24:23 Mataio 24.5 24:24 Deutéronome 13.2-4; 2 Tésalonika 2.8-9; Auinapàpári 13.13-14 24:26 Luka 17.23-24 24:27 Mataio 24.37-39 24:28 Job 39.30; Luka 17.37 24:29 Ésaïe 13.10, 34.4; Ézékél 32.7; Joël 2.10, 3.4; 2 Pétèru 3.10; Auinapàpári 6.12-13

Gùmagù pâ pàae*.

Ésaïe 13.10; 34.4

³⁰ «Â géewê, â tèepaa naanidò *napwéretòotù, ê câmu kêra pai tèepaa kôo, wâgo Pwina naîri âboro. Â rà o kâa goro pai wâgotàra diri ê Ba gòropuu. Ba rà o côoô, na go tèepaa boome gòro nee, naa na ê pàtàmoo, ma ê pai maina ma muugère kôo.
³¹ Ûna é upi i tutu na maina wà pwi jè *angela, â go o mwa panuâ me tèpa angela kôo, ba na rà panaimari tàpé na go jèe pitòrigarirà pitiri ê gòropuu.»

Câmu goro iri wâi

³² «Wâdé na guwà picòo bwàti, ê câmu kêra ê *iri wâi. Ba, na é tapoo ti, â guwà tâmogòori pâ, ée jèe tèepaa me ê pàara na ucuu i napô.

³³ «Wàrapwiri na guwà côo pâ, gére tèepaa diri pâ câmu na go gére ina, â guwà o tâmogòori pâ, o jèe pacoo diri†.

³⁴ Â go ina tàwà ê âjupâra pâ: [O càcaa gòiri.] Wà pàra tèpa âboro nabà, âna rà o bwaa nye côo pwiri, béaari ê pai o bà kêra.

³⁵ Ba o tiâu ê napwéretòotù ma ê gòropuu; â napwa ê popai kôo, âna o càcaa tiâu.»

Guwà tà tàcî!

³⁶ «Ba nye ticè pwi âboro, cèna tâmogòori cè tòotù ma cè ineretòotù, cèna o tèepaa ê pâ muru bëepwiri. Ba câbà caa tâmogòori mwara wâgo Pwina naî Pwiduée, ma wà tèpa angela kêe. Â nye wàco Caa, na é tâmogòori.

³⁷⁻³⁹ «Â rà o pò goro pai wâjué côwâ kôo, pwacèwii tàpé na ia rà pò goro i jawé, na ia tûpwùtùru gòropuu, na pàara kà Noa. Ba rà nye tà pi-ija ma wâdo; â rà piéa, ma paéari ê pa èpo kêra. Â ticè cèna rà tâmogòori, tèepaa naa goro i tòotù, na é tò naa na i wànga kêe wà Noa. Â é nye tèepaa me kaa i jawé, â cau poparà diri [wàco Noa ma é tâa kêe].

«Â go ina tàwà pâ: O nye ipaiwà mwara, ma ê pai tèepaa me côwâ kôo.

⁴⁰ Ba, na pwi tòotù-bà, âna o wà tupédu âboro, cèna ru wakè na aupwanapô. Âna o popa pwi jèpwi, â o naaco pwi jèpwi.

⁴¹ Â o du ârailu ilàri cèna ru tòbiti blé, âna o popa tô jèpwi, â é tà tâa tô jèpwi.

* **24:29** *Gùmagù pâ pàae*—Pai ina wèe pâ, o piaraégò pâ ìricò; é, o *gùmagù pâ mwaciri ma tèpa ukai kêra; é, o gùmagù tèpa duée.* **24:30** Daniel 7.13; Zakarie 12.10; Auinapàpari 1.7 **24:31** 1 Korénito 15.52; 1 Tésalonika 4.16 † **24:33** *O jèe pacoo diri*—Pwiri pai wâjué côwâ kà Iésu, é, pwiri pai tédidiri ê ville Jérusaléma, na pwa na naja 70. (Còo Maréko 13.29.) **24:34** Mataio 16.28 **24:35** Mataio 5.18 **24:36** Apostolo 1.7; 1 Tésalonika 5.1–2 **24:37-39** Genèse 6.5–8; Hébéru 11.7 **24:37-39** Genèse 7.21–23

42 Guwà tà tàcì, ba o câguwà caa tâmogòori cè pàara, cèna ée tèepaa me còwâ wâna, wà Pwi Ukai kàwà!

43 Guwà tâmogòori cai ê pwini: Wà pwi apooro pwârawâ, âna câe caa tâmogòori cè ineretòotù na ée mwa tò naa na wâ kêe, wà pwi a mura, na é me naa ne. Ba wiàna é tâmogòori, â pwiri é pacoóé.

44 Wàé kaa pwiri na go ina tàwà pà: Guwà tà tàcì. Ba go o mwa tèepaa me còwâ, wâgo Pwina naîri âboro. Êco na o câguwà caa tâmogòori cè pàara cèna go o mwa tèepaa na.»

Pwi ênawéna pwi a pitêre dâra

45 «Wàilàpà cè pwi ênawéna pwi a pitêre dâra ma pitòimiriê? Wàéni: I pwi ia é ina tée wà pwi ukai kêe pà: “Go panuâ tâgà é wakè bèeni: Gà pa-ija pàra tèpa ênawéna, naa na pàara na o pâri.”

46 «Â o dau wâdé ba kà pwi ênawéna bèepwiri wiàna é tèepaa me wà pwi ukai, âna é nye tàgére wakè bwàti!

47 Guwà còo, wà pwi ukai, âna ée naa tée é pitûâ naa goo é pâ wâdé kêe.

48 Êco na, wiàna wà pwi ênawéna, âna é pwi âboro èpà, â é piniimiri pâ, ‘O câe caa nama tèepaa me wà wà pwi ukai.’

49 Â é tapoo èi tèpa bée goro wakè. Â é dau ija ma wâdo ma tèpa ipwirié.

50 Â, na jè tòotù na câe caa tapacîé, â é nye wâjué me còwâ kaa wà pwi ukai.

51 Â ée mwa naa é wârimuru na dau gòo tà i pwi ênawéna bèepwiri, wàilà diri ma pàra tèpa ênawéna, na càra caa *tàrù. Â rà o i ma tòngüru poropwârà [gée goro pai maagé kàra].»

25

Ucina goo pa 10 èpo ilàri

1-2 [É ina mwara wà Iésu pà]: «Ê *Mwaciri napwéretòotù, âna pwacèwii ni:

«Rà mwa tâa 10 èpo ilàri. Â 5 gée goorà, âna rà tèi bwàti, â 5 gée goorà, âna rà tàpo imwüru. [Â mwa cau todàra diri naa na jè piéa.] Â rà mwa popa é wâra ânye kàra, ba na rà tapacî pwi a piéa. [Ba ée mwa tèepaa me naa bàrane*.]

24:42 Mataio 25.13   24:43 Luka 12.39-40; Auinapàpari 16.15   24:47 Mataio 25.21,23   25:1-2 Luka 12.35; Auinapàpari 19.7   * 25:1-2 Naa jaa tèpa Juif biu, âna é tèepaa me na ne wà pwi apiéa, ba na é cia me tô wâdèe ma wà diri tèpa âboro na todàra, naa jaa pwi caa kêe, ba na ru piéa wê. Â rà cau popa pâ wâra ânye tèpa todàra.

3-4 Wà i pa èpo na ia rà tèi bwàti âna rà me pa i wâra ânye kâra, bau ê bwà kâra jawé. Â wà i pa èpo na ia rà tàpo imwüru, âna rà popa i wâra ânye kâra, êco na ticè jawé târa.

5 Â jèe bàrane, â rà cau tèepaa me, naa na pwârawâ kà i tô a piéa, ba na rà tapacîri pwi a piéa. Êco na câe caa tèepaa me wài, â rà cau puu diri. [Rà puu, rà puu, rà puu...]

6 «Â nabwé, â po nabibiu kâra ne, â rà nye tère kaa ê pwâra uu, ma pwâratùra, na ina pâ: “Pa èpo! Wàéni i pwi a piéa! Guwà còobé ma jè pâra caraé!”

7 «Â rà tàcî wài i pa èpo, â rà pwabwàti i ânye kâra.

8 Â wà i pa èpo na ia rà tàpo imwüru âna rà ina tà pa béera pâ: “Au, jèe ticè jawé târa ânye kâbâ! Guwà naa cè jawé, gée goro dâra jawé kâwâ.”

9 «Â rà tòpi târa pâ: “Bwa! Pa èpo, jèe càcaa pâri. Guwà itâa wài naa na pwi pwârawâ bèepwiri gée, ma guwà ilari cè jawé.”

10 «Êco na, na pàara na rà tàgére pâra na, â é tèepaa me i pwi a piéa. Â rà cau pâra diri tèpa âboro ma wà pwi a piéa, naa na wâra piéa. Â wà i pa èpo ilari na rà tèi bwàti, âna rà pâra wiâê. Â nabwé, â é târi i goropwârawâ.

11 «Napwa naa goo pa èpo na rà tàpo imwüru, âna rà ipwâ. Â rà mwa itâa me. Â rà [cùu i goropwârawâ, ma] ina pâ: “Pwi ukai, tàpiri i goropwârawâ!”

12 «Êco na é tòpi târa i pwi a piéa pâ: “Guwà pâra, ba câgo caa tâmogòoriwâ.”»

13 [Â é tubanabwé ê ucina bèepwiri wà Iésu, â é ina pâ]: «Guwà tà tàcî, ba câguwà caa tâmogòori cè tòotù, ma cè ineretòotù, na go o mwa tèepaa me còwâ. Nabwé.»

Ucina goo tèpa âracié ênawéna

Luka 19.11-27

14 [É ina mwara wà Iésu pâ]: «Ê pai pwa goo ê Mwachiri napwéretòotù, âna o pwacèwii ni:

«É mwa tâa pwi jè âboro. Â mwa nùmee na é pâra nau ipokâa naa jè napô. Â é mwa todà tèpa ênawéna kêe. Â é mwa panuâ târa ê tàrù, naa goro diri ê pâ neemuruê.

15 «Â é jèpa naa târa jèpa mwani kêe, ba na rà wakèri, wiâra pai tâmogòorirà kêe. Â é naa tà pwi jèpwi 5 miliô mwani mii†, â wà pwi jèpwi ârailu miliô, â wà pwi béâracié, caapwi miliô. Â nabwé, â é pâra jjiirà.

25:11 Luka 13.25-27 25:12 Mataio 7.23 25:13 Mataio 24.42 25:15 Roma 12.6 † 25:15 5 miliô mwani mii...2 miliô...1 miliô—Grec: 5 talents, 2 talents, 1 talent. Caapwi talent, âna pwacèwii wâri pwi caapwi âboro naa na 20 naja.

16 Â wà i pwi ia tòpi 5 miliô, âna é nye wakèri kaa i pwi ia naa tée, â é pâmari 5 miliô mwani bèrèè.

17 Â wà i pwi ia naa tée ârailu miliô, âna é ipwacèwii mwara, â é pâmari mwara ârailu miliô bèrèè.

18 Â napwa naa goo i pwi ia naa tée caapwi miliô, âna é nye tà pwàniri, â câé caa pawakèri. Â é câjipi naa napuu i mwani na ia naa tée.»

Wâdé ba gà pwi a wakè bwàti!

19 «[Paé pâ parui, paé, paé, paé...] Jèe gòiri pai pâra kà i pwi apooro i mwani. Â nabwé, â é pâ nau wâjué me còwâ naa pwârawâ kêe. Â é todà tèpa ênawéna kêe, ma tawèerirà goro i jèpa mwani, na ia é jèpa pâdi tàra.

20 «Â é tòpi tée i pwi jè ênawéna pâ: “Pwi ukai, wàéni i 5 miliô mwani na ia gà naa tóo. Â wàéni 5 miliô mwani ârawakè[‡] kôo bèrèè.”

21 «Â é ina tée i pwi ukai pâ: “Po dau wâdé, ba gà pwi a wakè bwàti. Ba gà pitère dàra naa na nyi muru na kîri, â go mwa naa tâgà cè muru cèna maina. Â gà tôme ma ju pi-ija, ma ipwàdé naima.”

22 «Â é me wà i pwi béârailu kà tèpa ênawéna, â é ina tà pwi ukai kêe pâ: “Pwi ukai, wàéni i ârailu miliô mwani na ia gà naa tóo. Â wàéni ârailu miliô mwani na go naa dôme.”

23 «Â é ina tée i pwi ukai pâ: “Po dau wâdé, ba gà pwi a wakè bwàti. Ba gà pitère dàra naa na nyi muru na kîri, â go mwa naa tâgà cè muru cèna maina. Â gà tôme ma ju pi-ija, ma ipwàdé naima.”

Gà pwi ênawéna na èpà!

24 «Â é me wà pwi béâracié, [â wâgotêe] â é ina tée pâ: “Au, pwi ukai, go nye tâmogòori pâ, gà pwi a putàmu naa goo tàpé na càra caa wakè bwàti. Ba gà pwi a piûnyari é ârawakè na câgà caa câmi, â gà panaimari é pwina câgà caa wakèri.

25 Â wâgotôo, ba go péa tubatiàu i mwani'gà. Â go nye tà naapwàniri. Â wàéni, â gà nye popa còwâ.”

26 «Â é tòpi tée wà i pwi ukai kêe pâ: “Gà pwi ênawéna na èpà, â gà pwi a pwa ciritàu! Wànau? Gà nye tâmogòori pâ, go piûnyari é pwina câgo caa câmi, â go panaimari é pwina câgo caa wakèri.

27 Ûu kaa, â pwiri gà gére tòpò naa na cè wâra mwani i mwani kôo. Ba wiàna gà gére wàrapwiri, â pwiri go o mwa gére pa, bau cè naiê, géé na wâra mwani!”

‡ 25:20 *Ârawakè (é, ère wakè)*—Profit, résultat de son travail. 25:21 Mataio 24.45–47; Luka 16.10

28 «Â é ina tà tèpa pwàliici kêe pâ: “Popa jiié caapwi miliô mwani bèepwiri, â guwà naa tà pwina wâru mwani kêe!

29 Ba wà pwina jèe pwa têe, âna o jèu âjagò têe còwâ. Â o tà têe muru na piêdò ma piwéna[§]. Â wà pwina kîri é pwina tà têe, âna o nye dàgòtù jiié còwâ é ji dàramuru na tà têe.

30 Â wà pwi ênawéna bèeni [na câe caa wakè] âna piticèmuru naa gooé. Â wâdé na tûê naa na bàutê! Â ée mwa i ma é tòngüru poropwêe [gée goro pai maagé còo kêe.]” [Nabwé naawê!]

O naaitiri mutô ma nani

31 [É ina mwara wà Iésu pâ]: «Go o mwa tèepaa me còwâ, wâgo *Pwina naîri âboro, wâna pàtàmoo ma pai maina ma muugère kôo, ma wà diri tèpa *angela kôo. Â go o mwa tâa gòro autâa kôo [ba na go pitûâ].

32 «Â o panaimari na arao diri é pâ Ba. Â go o mwa naaitiri é pâ âboro, pwacèwii pwi a wéaari macii na é naaitiri mutô ma nani*.

33 Â go o mwa tòpò tàpé na rà pwa é câbawâdé kà Pwiduée naa gòro îô ètò. Â wà pàra tàpé na càra caa pwa é câbawâdé kêe, âna go o mwa tòpòrà naa gòro aèmwü kôo.

Cidòri nyuâawà ba guwà tòpio!

34 «Â wâgo pwi ukai, âna go o mwa ina tà tàpé na rà tâa gòro îô ètò pâ: “Cidòri nyuâawà, ba é *pwényunyuâariwà wà Pwiduée Caa! Tòme, naa na Mwachiri kà Caa. Â guwà tòpi [êdiri pâ aupwényunyuâari kêe, wâna] é Mwachiri, na é jèe pwabwàti ba kàwà, gée na autapoo wàra é gòropuu.

35 Gée goo na, na ia go copwa, â guwà naa uti kôo. Â na ia nümoo dàra wâdo, â guwà naa wâdoò. Â na ia go pwi pârame, â guwà tòpio.

36 Â na ia piticè ârabwée kôo, â guwà naa ârabwée kôo. Â na ia go maagé, â guwà meaario. Â na ia go tâa na karapuu, â guwà me nau caio.”

37 «Â rà o mwa tà tòpi tôo, wà tàpé na rà *târù pâ: “Pwi Ukai, wiidà na bà còogà na gà copwa, â bà naa uti'gà? Ma wiidà na nümaga dàra wâdo, â bà naa wâdoogà?

38 Â wiidà na gà pwi pârame, â bà tòpigà? Â wiidà na ticè ârabwée'gà, â bà naa ârabwée'gà?

25:29 Mataio 13.12; Maréko 4.25; Luka 8.18 § 25:29 Piêdò ma piwéna—En abondance. 25:30 Mataio 8.12; Luka 13.28 25:31 Mataio 16.27, 19.28 25:32

Ézékiel 34.17; Auinapàpari 20.11–13 * 25:32 Mutô ma nani—Na pwaa, âna rà tâa naima pâ mutô ma nani. Â, na bàrane, âna naaitirirà, ba pâ nani, âna càra caa pidàpwicàarirà naa goro é moo. 25:35 Ésaïe 58.7

39 Â wiidà na gà maagé, â bà meaarigà? Â na gà tâa na karapuu, â bà caigà? [Wiidà na bà pwa tâgà diri pâ pwiibà?]"

40 «Â go o mwa tòpi târa pâ: “Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà è âjupâra pâ: Na diri pâ pâara na guwà pwa è pâ pwiibà tà tèpa aéjii kôo na rà kîri, âna wâgo na guwà pwa tôo.”

Pâra jiio ba câguwà caa tòpio!

41 «Â napwa naa goo tàpé na rà o tâa gòro aèmwü kôo, âna go o mwa ina târa pâ: “Guwà pâra jiio, ba é tojiiwà wà Pwidueé! Guwà pâra naa na ânye na é nye tà tòo awé, na é jèe ipwabwàti wà Pwidueé, ba kà *Caatana, wà pwi a cicarajè, ma wà tèpa duée kêe.

42 Gée goo na, na ia go copwa, â câguwà caa naa cè uti kôo. Â na ia nümoo dàra wâdo, â câguwà caa naa cè wâdoòd.

43 Â na ia go pwi pârame, â câguwà caa tòpio. Â na ia ticé ârabwée kôo, â câguwà caa naa ârabwée kôo. Â na ia go maagé, â câguwà caa meario. Â na ia go tâa na karapuu, â câguwà caa caio.”

44 «Â rà o tòpi tôo pâ: “Pwi Ukai, wiidà na câbà caa pitu tâgà? Wiidà na gà copwa ma nümagà dàra wâdo, ma gà pwi pârame, ma na ticé ârabwée'gà? Â wiidà na gà maagé, ma gà tâa na karapuu?”

45 «Â go o mwa ina târa pâ: “Go ina tàwà è âjupâra pâ: Na diri è pâ pâara na tàutàwà na guwà pitu tà tèpa aéjii kôo na rà dau kîri, âna tàutàwà na guwà pitu tôo.”

46 «Â wà tàpéebà, âna rà mwa bàra pâra jiio, nau pwa wârimuru dàra gòiri. Â wà tèpa âboro na rà tàrù, âna rà mwa bàra wârori è *wâro dàra gòiri jaa Pwiduee.»

26

Rà mudàra ba na rà tètâmwereê

Maréko 14.1-2; Luka 22.1-2; Ioane 11.45-53

1 Ūna é ina diri è pâ pwiibà wà Iésu, â é ina tà tèpa *câmu kêe pâ:

2 «Tàpéebà, guwà tâmogòori pâ, naa na ârailu tòotù, na o pwa tòotù *Paséka. Â go ina tàwà pâ: O icurio ma tanamiriô naa goro kurucé, wâgo *Pwina naîri âboro.»

3 Na pwi pâara na é ina pwiri wà Iésu, â wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaaailò, ma wà tèpa pitûâ kà tèpa *Juif, âna rà gére pitapitirirà naa jaa wà Caïphe, pwi ukai kàra.

4 Ba nûmarà na rà pòtâmwara Iésu. Â rà imudàra cè pai pwa wèe, ma rà pwa tûâ tée, ma tâjùrué pwàniri.

⁵ Ba rà pi-ina tàra pâ: «O po càcaa wâdé na jè tâjùrué na ara pâ âboro, na pàara na pwa i pi-ija maina na. Ba péa rà tà putàmuna naa gooje.»

Tô jè ilàri na é wicèpwiri jawé ûrea naa gò Iésu

Maréko 14.3-9; Ioane 12.1-8

⁶ [Na pwi pàara bèepwiri, âna] é tâa Bétani wà Iésu, wâna pwârawâ kà Simona, pwi a pwa maga.

⁷ Â, na rà gére ija, â é tèepaa me wà tô jè ilàri, bau é wâra jawé atù, na wâbé goro é jawé ûrea—pwi jawé na dau maina é wâri wèe. Â é wicèpwiri* naa gòro pûru Iésu.

⁸ Úna rà côoé wà tèpa câmu kêe, â po dau càcaa wâdé tàra. Â rà pi-ina tàra pâ: «Cina é po dau pwatari i jawé ûrea?

⁹ Po dau maina é wâri wèe! Gorodà na câe caa icuri, ma é naa é wâri wèe tà tàpé na ticè kàra?»

¹⁰ Â é tâmogòori é auniimiri kàra wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Cina guwà nama é tòina tô ilàri bèeni? Ê pwina é pwa tôo, âna po dau wâdé.

¹¹ Ba rà o nye tà ciburà wâjaawà wà tàpé na ticè kàra. Â napwa wâgo, âna o câgo caa tà ciburà tâa jaawà.

¹² Â wà tóoni, âna é wicèpwiri naa gò-o i jawé. Â wiàna wàrapwiri, â târa ma pwabwàti cawi é pai o boo kôo naa napwêe.

¹³ Â go ina tàwà é âjupâra pâ: Na diri pâ ére, na o mwa inapàpàri é *Picémara Wâdé naawê—naa na gòropuu diri—â o piwiâ mwara é jèkutâ goo é pwina é pwa wà tô ilàri bèeni. Â o nye tà ciburà niimiriê.»

É icuri Iésu wà Judas

Maréko 14.10-11; Luka 22.3-6

¹⁴ Wà pwi jè ârapàara tèpa 12 *apostolo na nee Judas Iscariote, âna é pâ nau côo tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò.

¹⁵ Â é ina tàra pâ: «Dà cèna guwà o naa tôo, wiàna go naa tàwà Iésu?»

Â rà naa tée 30 mwani pwaat†.

¹⁶ Â tapoo na pàara bèepwiri, â é tapoo imudàra cè ji pàara cèna é icuri wà Iésu tàra na.

Pi-ija kà Pwi Ukai

Maréko 14.12-42; Luka 22.7-46; Ioane 13.21-38; 1 Korénito 11.23-25

26:7 Luka 7.37-38 * **26:7** Wicèpwiri (é, pwicèpwiri)—Verser. **26:11** Deutéronome 15.11 **26:15** Zakarie 11.12; Ioane 11.57 † **26:15** 30 mwani pwaat—Wiàra é naèà kà tèpa Juif, âna wàépwiri mwani na naa tà pwi jè âboro, wiàna pwi éna wéna Kiri (esclave) kêe, âna tòtàmwerèe paaci. (Còo Exode 21.32.) Pai ina wèe pâ, càra caa nama pwamuru naa goo é wâro kà Iésu.

17 É jèe tèepaa ê bétapoo tòotù, kâra ‘pi-ija poloa na ticè nyaa kêe’. Â rà medari Iésu wà tèpa câmu kêe, â rà ina tée pâ: «Bà o pâ nau pwabwàti ê utimuru târa Paséka. Â wâpà na nûmagà na jè pi-ija wê?»

18 Â é tòpi tàra pâ: «Guwà pâra naa na ville, wâjaa pwi âboro bèeni, â guwà ina tée pâ: “É ina wà pwi a pwa pupûra kâbà pâ, o jèe tèepaa ê pàara kêe. Â bà mwa ija ê utimuru târa Paséka ma wàé, naa jaagà.”»

19 Â rà pâra, â rà pwabwàti i utimuru târa Paséka.

O ipwa tûâ tôo

20 Jèe bàrane, â rà tâa goro taapà wà Iésu ma wà tèpa 12 apostolo kêe.

21 Â é ina tàra pâ: «Go ina tàwà ê âjupâra pâ: Pwa pwi jè ârapàarawà na ée mwa ipwa tûâ tôo.»

22 Â rà pikîri tèpa câmu kêe, â rà jèpa pitawèerié jècaa pâ: «Gona pwiri càcaa wâgo, co Pwi Ukai?»

23 Â é tòpi tàra pâ: «Akaé, wà pwi jè ârapàarawà, âna wàé kaa na ée mwa pwa tûâ tôo—wà pwina bu capai tuboo, naa na i na ngapò ma wàé‡.»

24 «Wâgo Pwina naîri âboro, âna go o pâ nau bà, wàra na é jèe inapàpari ê *Tii Pwicîri. Â napwa naa goo wà pwi âboro na é pi-icurio, âna po dau pwaée kêe. Au, wârîco! Ba wà pwiibà, âna pwiri nye gére wâdé ba kêe, wiàna càcaa gére pitèpaé!»

25 Wà Judas, wà pwina é icuri Iésu, âna é tawèerié pâ: «Gona pwiri càcaa wâgo, co pwi a pwa pupûra?»

Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Gà jèe nye tàgére ina.»

I poloa ma dipâa

26 Ũna rà pi-ija naima, â é popa ê poloa wà Iésu. Â é pwaolé tà Pwiduée. Â é tubiti, â é naa jècaari tà tèpa câmu kêe, â é ina tàra pâ: «Guwà popa, â guwà ija, ba êni naiio.»

27 Â gée na càué, â é popa i wârado dipâa. Â é pwaolé tà Pwiduée, â é naa tàra. Â é ina pâ: «Guwà cau wâdo.

28 Ba domii kôo, na o jèe joro ba kà tèpa âboro, bépwanauri ê pâ èpà kàra; domii na é pacoo ê *auipwataâboro na é pwa wà Pwiduée [na é tòpò pinaanapô naa nabibiu kàwà ma wàé].

29 «Â go ina tàwà pâ: O câgo mwa caa wâdo cè dipâa [naani gòropuu]. Jè o mwa wâdo naima cè dipâa cèna bwaa âmuê, naa na Mwaciri kà Caa kôo.»

26:17 Exode 12.14–20   26:23 Psaume 41.10   ‡ 26:23 Wiàra ê pai pwa kà tèpa Juif, na rà ija naima, â wà tèpa âji bée, âna rà nye po tuboo goro îrà naa na i na ngapò na caapwi.   26:26 1 Korénito 11.23–25   26:28 Exode 24.8; Jérémie 31.31–34; Zakarie 9.11; 1 Korénito 10.16

Gà mwa pitütôowâriô, co Pétéru

30 Â rà nyabiri ê pâ *salamo târa ê pwi *tòtù maina-bà, â géewê, â rà too naa gòrojaa Élaio.

31 Â é ina wà Iésu tà tèpa câmu kêe pâ: «Naa na ne nabà, âna guwà o mwa po capai panuâo diri, [gée goo ê pwina o mwa tēepaa medario]. Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri pâ:

*O mwa pôtâmwarâ
pwi a wéaari mutô.
O tadidiri pâ mutô.*

Zakarie 13.7

32 «Éco na, wiàna go mwa wâro cōwâ gée na aubà, â guwà o mwa pâmariô naa Galilée.»

33 Â é ina tēe wà Pétéru pâ: «Wà tàpéeni âna rà o panuâgà, â o càcaa wâgo!»

34 Â é tòpi tēe wà Iésu, pâ: «Go ina tâgà ê âjupâra pâ: Naa na ne nabà, béaari ê pai wailu to kêra ê ja, â wâgà, âna gà o wacié pitütôowâri pâ, câgà caa tâmogòorio.»

35 Â é ina wà Pétéru pâ: «Bwa! Wiàna ina pâ, o tētâmwaraju, â câgo caa pitütôowârīgà!»

Â wailà diri, âna nye caapwi ê pwina rà ina tēe.

É po dau tòina Iésu

36 Géewê, â rà pâra naa na jè ére [na câmi goro upwâra] na ina goo wê pâ Gethsémané. Â é ina tà tèpa câmu kêe wà Iésu pâ: «Guwà tâaboo naani, ba go bwaa pâ nau pwapwicîri wâgéebà.»

37 Â é popa wiâê wà Pétéru ma wà tupédu naî Zébédée. Â é tapoo pikîri ma pidumapiê wà Iésu.

38 Â é ina târa pâ: «Po dau tòina ma pikîri ê pwâranümoo. Â guwà tàpo tâa ni, â jè cau tà tàcî naima. Guwà cibwaa puu!»

39 Â é tàpo paé jìirà, â é tùu jùrué ma cigòboo. Â é pwapwicîri tà Pwiduée, ma ina pâ: «Caa, wiàna pâri, â gà patâjii jìio ê pâ aré ma tòina bèeni! Éco na gà cibwaa pwa ê pwina nümoo goo, â gà nye pwa câbawâdé'gà.»

40 Â é wâjué me cōwâ dari tèpa âracié a câmu kêe, â é cōo pâ rà tà puu. Â é ina tà Pétéru pâ: «Gona càcaa pâri ma guwà tàpo tàcî naima ma wâgo, wâna jì caapwi ineretòotù?»

41 «Guwà tà tàcî, â guwà pwapwicîri ba na o pwa cè nii ma gòo kâwà, wiàna tacaiwà. Ba nümawà na guwà pwa na wâdé, éco na ticè nii kâwà.»

42 É jèu pâra cowa wà Iésu jiiirà, â é jèu pwapwicîri ma ina pâ: «Caa wée, wiàna càcaa pâri ma o popa jiio é aré ma tòina bèeni, â go ilari jiigà pâ, gà pitu tôo, ma go pitère dàra câbawâdé'gà.»

43 Ūna é wâjué me cowa dari tèpa âracié a câmu kêe, â é pâmarirà mwara na rà gére puu. Ba nye po dau oratàra, â rà nye tà puucinga.

44 Â é jèu pâra cowa jiiirà, â é jèu pwapwicîri, â é ina cowa é pwina é jèe ina.

45 Ūna é wâjué me cowa darirà, â é pâmarirà cowa na rà tàgére puu. Â é ina tàra pâ: «Wànanu? Guwà bwaa nye gére nao ma puu mwara? Wâdé ba kàwà! Êco na wâgo, Pwina naîri âboro, âna o jèe panuâo ni tà tèpa pwa na èpà. [Ba rà tàgére mee ni, ba na rà tâjùruo.]

46 Guwà cimadò! Ma jè pâra! Ba wà pwina é ipa popai good, âna jèe tà wàépwiri!»

Rà tâjùru Iésu

Maréko 14.43-50; Luka 22.47-53; Ioane 18.3-12

47 Ūna é bwaa gére ina pwiri wà Iésu, â é po tèepaa me wà Judas, wà i pwi jè ârapàara tèpa 12 apostolo kêe. Â rà tèepaa me wiâé pâ âboro na wâru, na rà pa é pâ tauwa ma gò upwâra. Ba rà panuâra me wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaaîlò, ma wà tèpa pitûâ kâra é Ba kà tèpa Juif.

48 Â wà Judas, wà pwina é icuri Iésu, âna é jèe inapàpari tàra é câmu na ée mwa pwa tée: «Wà pwi âboro na go bwénüüé, âna nye wàé kaa. Â guwà tâjùrué.»

49 Â rà tèepaa me, â é nye pâra dà Iésu kaa wà Judas, â é ina tée pâ: «Bwàcu'gà co pwi a pwa pupûra!» Â é bwénüüé.

50 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Îgà, gà pwa é wakè'gà.»

Â rà nye pò ma tâjùru kaa wà Iésu wà tèpa âboro.

51 Êco na wà pwi jè a câmu na é tâa jaa Iésu, âna é pò ma càu é tauwa kêe, â é nye tüboo kaa naa goro pûru pwi âboro kîri kà pwi *ukai kà tèpa pwa ârapwaaîlò. [Êco na] é tépàgà co é jè doronyürué.

52 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà tùu boo cowa i tauwa'gà naa na é wée! Ba wà tàpé na rà paa goro tauwa, âna rà o nye bà goro tauwa.

53 «Guwà tère, wiàna nümoo, â go todà caa kôo, ba na é panuâ me tôo, jè wâra coda goro tèpa *angela ma rà pwamuruô, na rà dau wâru awé!

⁵⁴ Êco na, wiàna wàrapwiri, â o càcaa pâri ma coo i pwi ia jèe wii naa na Tii Pwicîri. Bwa. Wâdé na wàra, ba na o nye pacoo i Tii Pwicîri.»

⁵⁵ Â é ina tà tàpé na rà tâjùrué, pâ: «Wà nau, guwà me nau popao, goro é pâ tàuwa, ma é gò upwâra, pwacèwii na go pwi a pòtàmwara âboro! Êdiri na pâ tòotù, âna go tâa nabibiu kàwà. Â go pacâmuri tèpa âboro, naa na *Wâra pwapwicîri. Êco na câguwà caa tâjùruo!

⁵⁶ «Êco na, diri é pwi bèepwiri, âna tèepaa, ba na pacoo é popai kà tèpa *péroféta wâna Tii Pwicîri.»

Â napwa naa goo diri tèpa câmu kêe, âna rà cau panuâê, â rà uru.

Wâra pitèimuru kà tèpa Juif

Maréko 14.53-65; Luka 22.54-71; Ioane 18.13-24

⁵⁷ Wà tàpé na rà tâjùru Iésu, âna rà popaé pàdari Caïphe, wà pwi ukai kà tèpa pwa ârapwailò. Ba rà ipitiri naa jaaé wà tèpa *dotée goro é Naèa, ma wà tèpa pitûâ kà tèpa Juif.

⁵⁸ Â napwa wà Pétèru, âna é picâwiâê géé iti. Â é tèepaa pâ naa jaa pwi ukai kà tèpa pwa ârapwailò. Â é tâaboo naa na pé gòroigé, naa jaa tèpa âboro kîri, tèpa wéaa. Ba nùmee na é côo cè pwina o tèepaa tà Iésu.

⁵⁹ Wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwailò, ma diri é pé wâra pitèimuru kà tèpa Juif, âna rà mudàra cè tèpa âboro, na rà tèpa pwâ, ma rà pitòti wà Iésu. Ba nùmarà na rà pwa wârimuru tée ma é bà.

⁶⁰ Â wâru tèpa pwâ, na rà me nau pitòti Iésu, êco na càra caa pâmari é âji majoroé ma rà pòtàmwereê.

Â pâ nau pwâadàra pitèimuru kàra, â ru tèepaa me tupédu ârailu âboro.

⁶¹ Â ru ina pâ: «Ê ji pwi âboro bèepwiri, âna é pi-ina kêe pâ, ée mwa tédidiri é Wâra pwapwicîri kà Pwiduée, â ée mwa pacima còwâ naa na âracié tòotù.»

⁶² Â é nye cimadò kaa i pwi ukai kà tèpa pwa ârapwailò, â é tawèri Iésu pâ: «Gona ticè bétòpigà? Câgà caa tère é pwina rà gére pitòtigà goo?»

⁶³ Êco na câé caa tòpi wà Iésu. Â é nye tawèrié còwâ i pwi ukai, pâ: «Naa goro nee Pwiduée na é wâro, â go ilagà pâ gà tòpi. Gona nye wâgà kaa pwi *Mesia, *Pwina naî Pwiduée?»

⁶⁴ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Gà jèe nye tàgére ina. Â go ina tàwà pâ: Tapoo nabàni, âna guwà mwa côo wà Pwina naîri âboro, na é tâa gòro ètò kà Pwiduée na dau pwa pàtamee, [ba na é pitûâ

kâra diri pâ muru]. Â guwà mwa côôê, wiàna é me naa gòro é pâ nee, géé napwéretòotù.»

Wâdé na é bà!

65 [Â po dau dàpàgà tà pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaailò, â é nye dau putâmu kaa.] Â é nye tidàpa kaa é ârabwée kêe, â é ina tà tèpa pitèimuru bée pâ: «É tura ba èpà naa goo Pwiduée [ba é nama ipaiwàilu ma wàé!] Jèe pâri! Naaco cè tèpa pitòtié, [ba é nye pitòtié còwâ!] Ba guwà jèe tère é pwina é ina.

66 Â dà cèna guwà niimiri naa gooé?»

Â rà cau tòpi diri pâ: «Wâdé na é bà.»

67 Â rà èduri é naporomee, â rà tòbitié goro îrà. Â wà para tàpé, âna rà tamagérié,

68 â rà ina tée pâ: «Wàilàapà na èigà? Gà pinadàra cai, co pwi dòro 'Mesia', [wiàna gà pwi péroféta na gà tâmogòori diri!]»

É pitütôowâri Iésu wà Pétéru

Maréko 14.66-72; Luka 22.56-62; Ioane 18.16-27

69 Napwa wà Pétéru, âna é nye tà tâaboo gòroigé. Â é medarié tô jè ênawéna, â é ina tée pâ: «Ée, wâgà kaa, âna gà pwi bée Iésu, géé Galilée!»

70 Â é tòpi tée na ara diri tèpa âboro, ma ina pâ: «Bwa! Câgo caa tâmogòori é pwina gà ina!»

71 Â é nye pâra dàra kaa é goropwârâwâ na aucòobé. Â é côôê tô jè ilàri awakè wê, â é ina tà tèpa tàgére tâa wê, pâ: «Wà pwini, âna pwi bée wà Iésu géé Nazareth!»

72 Â é ina mwara wà Pétéru pâ: «Bwa! Go ipwataâboro ba câgo caa tâmogòorié!»

73 Géé na càùé, â wà tèpa tâa wê, âna rà medari wà Pétéru, â rà ina tée pâ: «Akaé! Gà pwi jè a câmu kêe! Ba bà tère naa na wéégére pwâratùrà'gà.»

74 Â é nye pigòo kaa wà Pétéru ma ina pâ: «Guwà tère! Câgo caa tâmogòori wà pwiibà. Wâdé na é pwa wârimuru tôo wà Pwiduée, wiàna go pwâ! Guwà côo, go *ipwataâboro tàwà pâ: Câgo caa tâmogòori wà pwiibà!»

Ûna é bwaa gére ina pwiri, â é nye to kaa i ja.

75 Â é mwa niimiri i pwi ia é ina tée wà Iésu pâ: «Béaari é pai to kâra i ja, âna gà o wacié pitütôowâri pâ, câgà caa tâmogòorio.»

Â é còobé naa gòroigé wà Pétéru, â é dau i pijinünü.

27

*Rà popa Iésu pâ naa jaa Pilato
Maréko 15.1; Luka 22.66-71*

¹ Úna po dàuru moo, â rà pitapitirirà naima wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwailò, ma wà tèpa pitûâ kâra ê Ba kà tèpa *Juif. Â rà pitêrerà goro ê pai o pòtàmwara Iésu.

² Â rà pwa ma piié, â rà popaé pâdari wà *Pilato, pwi kupénoo kà tèpa Roma.

*Pai bà kà Judas
Apostolo 1.18-19*

³ Napwa wà Judas, wà i pwi ia icuri wà Iésu, âna é côo pâ rà o jèe pòtàmwereê. Â é mwa tà pinünüma naa goo ê pwina é pwa tà Iésu, â é dau pikîri goo. Â é wâjué còwâ naa jaa tèpa caa kà tèpa pwa ârapwailò, ma wà tèpa pitûâ. Â é naa tàra còwâ i 30 mwani atü na ia rà naa tée.

⁴ Â é ina tàra pâ: «Au, go pwa ê pwina èpà. Ba go icuri pwi jè èboro na ticè èpà kée, ma é bà.»

Â rà tòpi tée pâ: «Ticè cèna bà côo naa goo!»

⁵ Â é tüboo i mwani naa na Wâra pwapwicîri. Â é pâ nau pidàpuna.

⁶ Â wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwailò, âna rà tòri i mwani, â rà ina pâ: «Dà cèna jè pwa goro i mwani bèeni? Jè cibwaa tòpò naa jaa i âraimeai târa Wâra pwapwicîri, ba mwani wâri domii.»

⁷ Â rà pitêrerà pâ, na rà wâri napuu na ina goo pâ 'Napuu kà pwi a pwa ilò puu' ba na nacârü ba kà tèpa pârame.

⁸ Êkaa pwiri, wà tèpa èboro, âna rà ina goo ê pwi ére-bà pâ 'Napuu wâri domii'. Â rà bwaa nye ina pwiri tiagoro ni.

⁹ Diri ê pâ pwiibà, âna tèepaa, ba na pacoo ê pâ ucina na ia é pwa wà *péroféta Iéremia*, naa na pâ auwii kée. Rà popa i 30 mwani atü. Êkaa jéuê na rà niimiri ê Ba *Isaraéla na rà wâri ba kée.

¹⁰ Â rà wâri i napuu kà pwi a pwa ilò puu. Ba wàépwiri ê câbawâdé kà Pwi Ukai†.

*É pitèi Iésu wà Pilato
Maréko 15.2-20; Luka 23.1-25; Ioane 18.28-19.16*

27:5 Mataio 26.14-15; Apostolo 1.18-19 27:9 Jérémie 32.6-15, 18.2, 19.1; Zakarie 11.12-13 * 27:9 Wà péroféta Iéremia—Ê pâ popai naa na nee tii 9 ma 10, âna me géé goo tii kà du péroféta Iéremia ma Zakaria (còo Zakarie 11.12-13), èco na wà Mataio, âna é ina nee Iéremia, ba wàé pwi péroféta na dau maina nee. † 27:10 2e phrase—É. Ba wàépwiri ê pwina é jèe nye ina tóo wà Pwi Ukai pâ, na go mwa ina.

11 Rà popa pâ Iésu na ara Pilato, wà pwi kupénoo kà tèpa *Roma. Â é tawèerié wà Pilato pâ: «Gona nye wâgà kaa, na gà pwi ukai kà tèpa Juif?»

Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Gà jèe nye tàgére ina.»

12 Â nabwé, â rà pitòti Iésu wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò, ma wà tèpa pitûâ kâra ê Ba. Â câé caa tòpirà.

13 Â é pwa ma ina tée wà Pilato pâ: «Câgà caa tère diri pâ pwina èpà na rà ina naa googà?»

14 Êco na câé caa tòpi goo cè jè ji caapwi neeremuru wà Iésu. Â é po dau pò gooé wà i pwi kupénoo.

Nümarà goo Barabbas

15 Napwa i pwi kupénoo, âna câmaajé tée, na diri pâ naja, na tootù *Paséka, na é pacòobé géé na karapuu, cè pwi jè âboro, na nûma ê Ba gooé.

16 Â, na naja bèepwiri, â pwa pwi jè a pwa karapuu na ina gooé pâ Barabbas‡, na rà dau tâmogòorié wà tèpa âboro.

17 Â wâru tèpa âboro na rà tèepaa me naa jaa Pilato, â é ina tàra pâ: «Gona nûmawà na go panuâ còwâ wà pwini Barabbas, é, wà Iésu, na ina gooé pâ 'pwi *Mesia', [pwi ukai kàwà]?»

18 Ba é nye tâmogòori pâ, wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò, âna rà panuâ tée wà Iésu, goro pai piboo kâra.

19 Â nabwé, â é tâa gò i aupitèimuru wà Pilato, ba na é pitèi Iésu. Â, na ji pàara-bà, âna é nye tèepaa me kaa, wà pwi jè âboro, na é pame tà Pilato ê popai kà tô wâdèe. Â é ina pâ: «Èruune, âna go pwa naurune naa goo pwi Iésu bèeni. Â go po dau càcaa wâdé goo. Gà panuâê, â gà cibwaa tu naa gooé, ba é pwi âboro pwicîri!»

20-21 Â é jèu ina tà tèpa âboro wà i pwi kupénoo pâ: «Go o mwa panuâ còwâ tàwà pwi jè a pwa karapuu. Wàilàapà géé goo tupéeni na nûmawà gooé?»

Â rà tòpi tée pâ: «Barabbas!» Ba rà cètùurà wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò ma wà tèpa pitûâ ba na rà ina pwiri, ba na é bà wà Iésu.

Tanamirié naa goro kurucé!

22 Â é ina tàra wà Pilato pâ: «Â dà cèna go o pwa tà Iésu, na ia ina gooé pâ 'Mesia'?»

Â rà tòpi tée pâ: «Nama tanamirié naa goro *kurucé!»

23 Â é jèu tawèerirà mwara pâ: «Gona dà cèna é pwa cèna èpà?»

27:12 Ésaïe 53.7 ‡ 27:16 Barabbas—Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà ina pâ: Iésu Barabbas. Naa jaa tèpa Juif, âna Iésu, âna neere tèpa âboro na wâru, pwacèwii Dui, Bwàè naa jaajè nabà. 27:18 Ioane 11.47-48, 12.19

Êco na rà tomara too pâ: «Nama tanamiriê naa goro kurucé!»

²⁴ Â é côo wà Pilato pâ, càra caa tèreê, â jèe pâ nau dau maina ê pai gù kàra. Â é popa ê wâra jawé, â é nuwa iê, na ararà diri, â é ina tàra pâ: «Câgo caa pwi majoro pai bà kà pwi âboro bèeni. Â nye wâguwà co!»

²⁵ Â rà cau tòpi tée diri, pâ: «Ûu, nye wàibà kaa tèpa majoroé, wàibà ma wà tèpa èpo kâbà! Â wâdé kaa na é bà. Wiàna bà pwa na èpà, â o wâdé na bà o tòpi urà pai bà kêe.»

²⁶ Â wà Pilato, âna é panuâ còwâ tàra wà Barabbas. Â é pwa ma pâdi Iésu goro ubati. Â é panuâê tà tèpa coda, ba na rà tanamiriê naa goro kurucé.

Rà pitaurèe gooé tèpa coda

²⁷ Wà tèpa coda, âna rà popa còobé wà Iésu, naa na gòroigé, kâra ê wâ maina kà kupénoo. Â rà todàra diri ê wâra coda.

²⁸ Â rà tòpwùtù ârabwée kêe, â rà naagée naa gooé jè ârabwée mii [pwacèwii ârabwée kà pwi âboro imaina] ba na rà piècaarié.

²⁹ Â rà pàti ê pé bwe korona^S kêe, goro îri upwâra na pwa daaé, â rà tòpò boo naa gòro pûruê. Â rà naa naa na iê étò ê jè bàra watü [pwacèwii ê tâjò kà pwi ukai]. Â rà tùu jùrurà araé, â rà ina tée pâ: «Cidòri nyuâagà, co 'Pwi Ukai kà tèpa Juif'!»

³⁰ Â rà nye tà èdurié, â rà popa i bàra watü, â rà nye tà pâdi ê pûruê goo.

³¹ Ûna nabwé ê pai piècaarié kàra, â rà tòpwùtù gée gooé i ârabwée mii, â rà nye naagée còwâ naa gooé ê ârabwée kêe. Géewê, â rà popaé còobé naa gòroigé, ba na rà tanamiriê naa goro kurucé.

Rà tanamiriê naa goro kurucé

Maréko 15.21-32; Luka 23.26-43; Ioane 19.17-27

³² Ûna rà gére còobé gée na ville, â ipitirà ma pwi âboro gée na ville Cyrène, na nee Simona. Â rà tacoo gooé, ba na é kâa i kurucé kà Iésu.

³³ Â rà tèepaa naa na jè ti kâra jaa na ina goo wê pâ Golgota, âna pai ina wèe pâ 'Goro pwiripûru* âboro'.

³⁴ Â [wà pàra tàpé, âna] rà pinaanaimari ê dipâa bau ê jawé na maga[†]. Â rà naa tà Iésu, â é tàpo nari, êco na nye tàutêe goo.

³⁵ Nabwé, â rà tanamiriê naa goro i kurucé wà tèpa coda. Â rà pwa ma ipâdi naa goorà ê pâ ârabwée kêe. Â rà picàù noo

27:24 Deutéronome 21.6-9   **27:25** Apostolo 5.28   **27:28** Luka 23.11   **S 27:29** Bwe korona—COURONNE. Bwe kà pwi ukai. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Bwe câma.

27:30 Ésaïe 50.6   * **27:33** Pwiripûru (é, pwûrupûru)—Crâne.   **27:34** Psaume 69.22

[†] **27:34** Jawé namaga—Pwiri pé wâi tàra ma câjé caa tère ê maagé.   **27:35** Psaume 22.19

kâra tii, ma rà o tâmogòori pâ o wailàapà na o popa {i ârabwée gòri kêe}‡.

³⁶ Â rà tâaboo, ba na rà wéaarié.

³⁷ Rà wii naa goro jè ére upwâra, é auwii na wàéni: IÉSU, PWI UKAI KÂ TÈPA JUIF.

Wàé kaa pwiri é majoro é pai bà kêe. Â rà ténamiri dòiti kâra pûrué.

³⁸ Â rà tanamiri mwara tupédu a pwa na èpà naa goro jènere wà Iésu—wà pwi jèpwi naa gòro étò kêe; à wà pwi jèpwi naa gòro aèmwü kêe.

³⁹ Wà tàpé na rà paé ma me na ére bèepwiri, âna rà côo Iésu, â rà ura é pûrurà.

⁴⁰ Â rà tànyirié, â rà ina pâ: «Gona càcaa wâgà kaa, na gà o tédidiri i Wâra pwapwicîri, ma pagòtù còwâ naa na âracié tòotù? Â wâdé, ba wiàna gà *Pwina naí Pwiduée, â gà pa-udògà còwâ, ma gà boome géé goro i kurucé bèepwiri!»

⁴¹ Â wà mwara, tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaaìlò, ma wà tèpa *dotée goro é Naèà, ma wà tèpa pitûâ, âna rà pitaurée goo Iésu mwara. Â rà ina pâ:

⁴² «É [pi-ina gooé pâ é pwi Mesia] Pwi Ukai kâjè tèpa Isaraéla. Â é tâmogòori ma é pa-udò pàra tàpé, êco na câé caa tâmogòori ma é ipa-udòé còwâ! Wiàna é boo géé goro kurucé bèepwiri, â pwiri jè o mwa cèikî naa gooé!

⁴³ «É cèikî naa goo Pwiduée, â é ina pâ é Pwina naîê. Â wiàna nüma wà Pwiduée, â wâdé na é pa-udòé ni!»

⁴⁴ Â nye ipaiwà mwara naa goo tupédu a pwa na èpà na tanamiriru naa goro jènere Iésu. Ba ru nye pitaurée gooé mwara.

Maagé bà kà Iésu

Maréko 15.33-41; Luka 23.44-49; Ioane 19.28-30

⁴⁵ Ūna po gopaé bwàti, â nye po bàutê pitiri é napòs, tiagoro na âracié ineretòotù na càuru ija.

⁴⁶ Ūna po âracié ineretòotù, â é tomara ba maina wà Iésu pâ: *Éli, Éli, lama sabakthani?* Pai ina wèè pâ: Pwiduée kôo, Pwiduée kôo, cina gà panuâô?

⁴⁷ [Â càra caa tèreé bwàti] wà pàra tàpé, â rà ina pâ: «Gà côo, é todà péroféta *Élia!»

⁴⁸ Â é nye itàtà kaa pwi jè ârapàararà, â é popa jè imwaano,

‡ **27:35** Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà naagée pâ popai bèeni: *Rà wàrapwiri ba na o pacoo é popai kà pwi péroféta, na ia é ina pâ: “Rà ipâdi naa goorà é pâ ârabwée kôo. Â rà picàù noo kâra tii, naa goro i ârabwée gòri kôo.”* (Psaume 22.19) **27:38** Ésaïe 53.12

27:39 Psaume 22.8, 109.25 **27:40** Mataio 26.61; Ioane 2.19 **27:43** Psaume 22.9 **§ 27:45** Pitiri é napò—é, Pitiri é gòropuu. **27:46** Psaume 22.2 **27:48** Psaume 69.22

â é nuwa naa na ê dipâa na maga*. Â é tòpò naa goro bàra upwâra, â é naa tà Iésu, ba na é wâdo.

49 Â rà ina tée wà pàra tàpé pâ: «Tàpo tâa, co pwini, ba pwiri jè o côo wà *Élia, na é me, nau pa-udòé!»

50 Êco na é uu mwara wà Iésu, â nye êgò kaa ôomaa kêe.

Wâru pâ câmu kêra pai bà kêe

51 Â é pé ciità maina, [na é târiwâri ê ére na dau pwicîri] naa na i Wâra pwapwicîri, âna nye tidàpa kaa, tapoo géenidò, tia niboo pwâadèrèe. Â é gù ê napuu, â mabiti pâ atü.

52 Â nye cikòmaa kaa pâ auipwàni, â rà wâro còwâ gée na aubà, jè auwâru goo tèpa âboro kà Pwiduée.

53 (Â, na pàara na é wâro còwâ Iésu gée na aubà, âna rà còobé gée na auipwàni. Â rà tò naa *Iéruusaléma, pwi ville pwicîri, â rà ipaarirà târa pâ âboro. Â wâru tàpé na rà còora.)

54 Wà tèpa coda roma na rà wéaari Iésu, bau pwi caa kàra, âna rà pò goro ê pai gù wàra i napuu, ma êdiri pâ pwina tèepaa. Â nye dau maina kaa é pai wâgotàra, â rà ina pâ: «Âjupâra, wà pwi âboro bèeni, âna é Pwina naî Pwiduée!»

55-56 Pwa pàra ilàri, na rà tà coo iti, â rà côo diri pwiri—wà Maria gée Magdala ma wà Maria, nyaa kà Jacques ma José†, ma wà nyaa kà tupédu naî Zébédée. Â wâru mwara pa ilàri, na rà jèe pàra wiâê, gée napô Galilée, ba na rà o piâboro kîri kêe, âna rà tâa wê mwara.

Tòpòé naa na auipwàni

Maréko 15.42-47; Luka 23.50-56; Ioane 19.38-42

57 Na bàrane, âna é tèepaa me pwi jè âboro na nee Ioséfa, wà pwi âboro gée na village Arimathée, na dau pwa neemuruê. Wàé mwara, âna é pwi âboro na é mu pàra wiâ Iésu.

58 Â é pàra naa jaa ukai Pilato, â é ilari i naii Iésu. Â wà Pilato, âna é ina tà tèpa coda pâ, na rà naa tée.

59 Â wà Ioséfa, âna é popa i naii Iésu. Â é cajipié goro jè ciità, na bwaa bwùu.

60 Â é popaé pâ, â é tòpòé naa na é auipwàni na bwaa âmuê, pé pwêe na îri naa na pé atü, ba nye kêe, wàé Ioséfa. Â é pwùru ê jè pé atü maina, nau târiwâri i auipwàni. Â nabwé, â é pàra.

61 Napwa naa goo wà Maria gée Magdala ma wà tò jè Maria, âna ru tàgère tâaboo naawê, na ara i auipwàni.

Rà wéaari i auipwàni

* **27:48** *Dipâa na maga—Vinaigre* naa na Tii Pwicîri na Popwaalé: Dipâa na càcaa maina wâri wèe, na pinaanaimari bau ê jawé. **27:51** Exode 26.31-33; Hébéru 10.19-20 **27:55-56** Luka 8.2-3 † **27:55-56** *José—Grec: Joseph.* **27:58** Deutéronome 21.22-23 **27:60** Ésaïe 53.9

⁶² [Diri ê pâ pwi bèepwiri, âna pwa na papwicî, tòotù béaari ê *tòotù pwicîri kà tèpa Juif. Na papwicî, â rà mu pwabwàti ê pi-ija kâra tòotù pwicîri.]‡

Â, na dàuru kêe, na capàto, tòotù pwicîri, âna wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaaìlò ma wà tèpa *Farasaio, âna rà ipitiri naa jaa Pilato.

⁶³ Â rà ina tée pâ: «Gà côo, co pwi ukai, wà i pwi a pa-imwüru tèpa âboro bèepwiri, wà Iésu, âna é ina béaari ê pai bà kêe, pâ: “Naa na béaracié kâra tòotù géé na càuru pai bà kôo, âna go o mwa wâro cowa géé na aubà.”

⁶⁴ «Â wâdé na gà ina tà tèpa coda pâ, na rà wéaari bwàti i auipwàni naa na âracié tòotù. Ba rà péa mura i naiié wà tèpa *câmu kêe, ma inapàpari pâ, é jèe wâro cowa géé na aubà! Â wiàna wàrapwiri, â ê pwi jèkutâ pwâ bèepwiri, âna o dau maina, jii ê pwina pâbéaa!»

⁶⁵ Â é ina tàra wà Pilato pâ: «Wâdé. Wàilà-ni pàra tèpa coda. Wiàna nümawà, â guwà nama rà wéaari i auipwàni!»

⁶⁶ Â rà pâra, â rà pwabwàti ê pai wéaari ê auipwàni. Â rà pugabia[§] bwàti i atù opumoori i auipwàni. Â rà tòpò tèpa coda, ba na rà tà wéaari.

28

É wâro cowa géé na aubà

Maréko 16.1-10; Luka 24.1-12; Ioane 20.1-10

¹ Jèe nabwé ê *tòotù pwicîri kà tèpa *Juif. Â, na pwapwicîri, na bwaa po dàuru *, béaari ê pai ègòdò kâra i tòotù, â wà Maria géé Magdala, ma wà tô jè Maria, âna ru pâra naa na auipwàni.

² Ûna gére wàrapwiri, â é nye gù kaa i napuu. Ba é tàbàtù géé napwéretòotù jè *angela kà Pwi Ukai, â é pwùru i atù opumoori wàra i pwêe, â é tâaboo naa gò.

³ Âna é pwâra pwacèwii âra, â napwa ârabwée kêe, âna po jajau.

⁴ Â uru nyuâa wà tèpa coda na rà wéaari auipwàni, â rà nye tûuboo kaa naa napuu, pwacèwii tèpa bà. Â rà céca goro pai wâgotàra.

⁵ Â wà i pwi angela, âna é ina târa i du ilàri pâ: «Du èpo, gàu cibwaa nama wâgotàu. Ba go tâmogòori pâ gàu mudà Iésu, wà pwi ia tanamiriê naa goro *kurucé.

⁶ Gàu tère, jèe tiàué ni! Ba é jèe wâro cowa géé na aubà, wàra na ia é jèe nye ina. Gàu me nau côo é ère, na ia tòpòé naawê.

‡ 27:62 Pwicîri na rà pwaailò na tòotù pwicîri. 27:63 Mataio 12.40, 16.21;

Maréko 9.31, 10.33-34; Luka 9.22, 18.31-33; Ioane 2.19-21 § 27:66 Pu-

gabia—Coincer par un objet dans le sol. * 28:1 Na pwapwicîri, na bwaa po dàuru—é, Na ne. Munaa capàto na ne. 28:6 Mataio 12.40, 16.21

7 Â gàu nama wâcî nau ina tà tèpa *câmu kêe pâ: «É jèe wâro cowa géee na aubà wà Iésu, â é tà tapacîwà wà Galilée. Â guwà mwa cowa naawê.» Â wàépwiri na go ina tàu.»

8 Â ru nye nama wâjué wàii géee na auipwàni. Tàpo wâgotàru, êco na ru dau ipwadée mwara. Â ru itaa nau ina jèkutâ na bwaa âmuê tà tèpa câmu kâ Iésu.

9 Â wii naigé, â ru pò goo Iésu na ipitirà ma wàè.

Â é ina tàru pâ: «Bwàcu kàu!»

Â ru géee paé, â ru tâaboo naa goro âê, ma ipwamainâê.

10 Â é ina tàru pâ: «Gàu cibwaa nama wâgotâu. Â gàu pâ nau ina tà tèpa béeò pâ rà pâra naa Galilée, ba rà o mwa cowa naawê.»

Jèkutâ na rà piwiâ tèpa coda

11 Na pâara na ru géere pâra wii naigé i du ilàri, â rà itaa naa na ville wà pâra tèpa coda na ia rà piwéaari i auipwàni. Â rà pâdari tèpa caa kâ tèpa pwa *ârapwaailò, â rà piwiâ tàra diri pâ pwina tèepaa.

12 Â wà tàpéebà, âna rà todà diri tèpa béera, ma wà tèpa pitûâ. Â rà ipitiri, ba na rà pitûra goro ê jèkutâ bèepwiri. Â rà niimiri naima pâ, na rà naa jè mwani na dau maina, tà tèpa coda, [ma ina tàra pâ rà pwâ, goro ê pwina tèepaa].

13 Â rà ina tàra pâ: «Guwà o ina pâ, wà tèpa câmu kâ Iésu, âna rà mura i naiié†, na pâara na guwà tà puu.

14 Â wiàna é tere pwiri wà kupénoo, pwi ukai kàwà, â wàibà na bà mwa patûraé bwàti, ba na o câé caa putâmu naa goowà.»

15 Â rà popa i mwani wà tèpa coda, â rà pwa pwina rà ina tàra. Â wàépwiri na é pâpitiri ê jèkutâ-bà. Â rà bwaa piwiâ wà tèpa Juif, tiagoo nabàni.

É ipaarié Iésu tà tèpa câmu kêe

Maréko 16.14-18; Luka 24.36-49; Ioane 20.19-23; Apostolo 1.6-8

16 Rà pâra naa napô Galilée wà tèpa 11 a câmu kâ Iésu. Â rà pâra naa goro ê jaa na ia é ina tàra Iésu pâ, na rà mwa pâra naawê.

17 Â é tèepaa marirà Iésu, â rà ipwamainâê. Êco na, napwa pâra tàpéé‡, âna rà piwâ na rà cèikî pâ wàè.

18 Â é géee paé dâra wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Wà Pwiduée, âna é naa tôo diri ê patâmee, wânidò napwéretòotù ma wâni gòropuu.

28:10 Mataio 26.32 † 28:13 Naiié (é, tàpupèe, tēpupèe)—Cadavre. 28:16 Mataio 26.32 ‡ 28:17 Napwa pâra tàpé—é, Wàilà diri. 28:18 Ioane 13.3; Éfeso 1.20-22

¹⁹ Êkaa na go ina tàwà pâ: Guwà pâra pitiri ê gòropuu. Â guwà pwa ma rà cèikî naa gooò ma pâra wiâô. Â guwà *upwaarà naa goro nee Caa, ma Pwina naiê, ma ê Nyuâaê Pwicîri.

²⁰ Â guwà pacâmurirà ma rà pitêre dâra diri pâ pitûâ na go jèè naa tàwà. Â go tà wâjaawà, diri na pâ tòotù, tiagoro pwâadâra gòropuu.»

Picémara Wâdé na é wii wâ Maréko Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?

Wâ Maréko, na jè nee mwara pâ Ioane, é, Ioane-Maréko. (Còo *Apostolo* 13.5; 15.37–41.) Ru piwakè naima ma Pétèru, pwi jè *apostolo, na é piwiâ tée diri pâ namuru na é ina ma pwa wâ Iésu. Â géé na càùé, â é mwa wii wâ Maréko.

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 55 ma 65 (wâmwünyabweri 25–30 naja géé na càùru é pai bà kâ Iésu). *Tii kâ Maréko*, âna pwi tii na tapoo wii naa na tèpa ârapàpé tii (*Mataio*, ma *Maréko*, ma *Luka*, ma *Ioane*), na rà piwiâ é wâro kâ Iésu Kériso. Wâru popai na *Tii kâ Maréko*, âna tâa mwara na *Tii kâ Mataio*, ma *Tii kâ Luka*.

É wii tâi?

Tâ tèpa cèikî naa goo Iésu na càra caa tèpa *Juif, na rà wâro wâgòroigé jii Palestine (napô kâ tèpa Juif). Wâ Maréko, âna é napéaati pâ neere ére, ma pâ popai ma nyamanya kâ tèpa Juif.

Cina é wii?

É inapàpari popai kâ Iésu na é todajè, ba na jè tèpa âboro kêe. Jè wàrapwiri wiàna jè tâa gooé na diri pâ tòotù, â càcaa géé goo wâro wiâra pâ naèà, é, nyamanya. Wiàna jè tèpa âji âboro kâ Iésu, â jè o mwa picâri pwacèwiié.

Dà ère é tii bèeni?

É paari wâ Maréko pâ wâ Iésu Kériso, âna é *Pwina naî Pwiduée na dau pwa pàtamee, â jèpwi mwara, âna é pwi âboro pwacèwiijè. É medarijè naa na ipakîri, ba na é piâboro kîri kâjè. É tu pâ naa goro î tèpa âboro (1.31); é tàma nyi nari èpo â é *pwényunyuâarirà (9.36). É tère pai picâri kâra pâ âboro, â é meaarirà (1.41). Â wàé, âna é picâri ba kâjè, â é bà naa goro *kurucé ba kâjè diri âboro gòropuu.

É pwina é pwa wâ Iésu, âna é pwina âjimuru tà Maréko. Wâru pâ wakè kâ Iésu na é pwa goro pàtamee (*miracles*) na wii naa na tii bèeni. É nama tiâu maagé kâ tèpa âboro. É tü târa pâ duée. É nama rà wâro còwâ tàpé na rà bà. Maina pàtàmara pwâratùra kêe pwacèwii Caa kêe. Diri é pwina é pwa wâ Iésu, âna *paâjupâra é auina kêe pâ: «É *Mwaciri kâ Pwiduée, âna ée jèe wâmwünyabweriwâ.»

Rà pò goové wà tèpa âboro, â rà pitawèerirà pâ: «Wàilàapà pwi âboro bèeni?»

Pai tòpi kà Pétéru tà Iésu naa na Maréko 8.29 «Wâgà, âna gà pwi *Mesia, pwi ukai na gà me gée goo Pwiduée», âna ère *Tii kà Maréko*. Ba wà Iésu, âna é pwi ukai na é me gée goo Pwiduée, ba na é naa tâjè ê *âji wâro jaa Pwiduée tapoo nabà, â dâra gòiri.

Pai pitàgoo tii kà Maréko

Ipwabwàti Iésu târa wakè kêe (1.1-13)

Wakè kà Iésu naa Galilée (1.14-8.26)

É todà tèpa câmu kêe

É nama tiâu maagé kêra pâ âboro

É tü târa pâ duée; é pacoò pòu

É pwa ucina tà tèpa âboro

É pacâmuri tèpa câmu kêe (8.27-10.52)

Rà côo pâ é pwi Mesia

Paari pai maina ma muugère kêe

É ina pai bà ma wâro côwâ kêe

É tò naa Iérusaléma (11.1-13.7)

É pacâmuri tâpé na rà pâra wiâê

É ina pwina o tèepaa na pwâadèrèè

Pai bà ma wâro côwâ kêe (14.1-16.20)

Popai kà Ioane Pwi a piupwaa

Mataio 3.1-12; Luka 3.1-18; Ioane 1.19-28

¹ Tapoo naani ê *Picémara Wâdé goo Iésu *Kériso, *Pwina naî Pwiduée.

² Ba jèè wii naa na tii kà *péroféta Isaia [ê popai bèeni kà Pwiduée]:

Go mwa panuâ paé

pwi a pa popai kôo.

Ée mwa pâbéaa'gà

ma pwabwàti naigé'gà.

Malachie 3.1

³ *Pwa pwi âboro naa namaré*

na é tomara too:

“Ée me Pwi Ukai!

Pwabwàti é naigé!

Pwa ma bàracaari

pwi ére na ée pâ wê!”

Ésaïe 40.3

⁴ Êkaa na wàrapwiri, na é tèepaa me wà *Ioane Pwi a piupwaa, naa namaré. Â é tomara too pâ: «Guwà pinünüma ma guwà biiwà. Â guwà pwa ma *upwaawà, ba na paari pâ pitòotéri é wâro kàwà. Â, na wàrapwiri, â ée mwa pwanauri tàwà é pâ èpà kàwà wà Pwiduée.»

⁵ Â rà nye tà medari Ioane diri pâ âboro gée napô *Judée ma *Iérusaléma. Â rà inapàpari é pâ èpà kàra, naa naporomara é pâ âboro diri. Â é upwaarà, naa nairiwâ Ioridano.

⁶ É coona é ârabwée, na pwa goro wàra kaamela*. Â é piié goo karapuu parawére macii. Â é uti é pâ kòrée, â é wâdo é narapuutâ.

⁷ Â é inapàpari pâ: «Wà pwi âboro na ée mwa me pwicò kôo, âna dau pwa pàtamee jiio. Càcaa pâriô ma go cùuo boo, ma go tipi é otàpwe goro é du wâraâê† [ba é Pwi Ukai].

⁸ Â wâgo, âna go upwaawà goro jawé, êco na wàé, âna ée mwa upwaawà goro é *Nyuâaé Pwicîri.»

Upwaa Iésu ma tacaié

Mataio 3.13-4.11; Luka 3.21-22, 4.1-13

É upwaa Iésu wà Ioane

⁹ Na pàara bèepwiri, â é tèepaa me wà Iésu, gée Nazareth wà Galilée. Â é upwaaé wà Ioane, naa nairiwâ Ioridano.

¹⁰ Â, na é còobé gée najawé wà Iésu, â wà Ioane, âna é côo é napwéretòtù na tidàpa. Â é nye côo kaa é Nyuâaé Pwicîri, na é gère boome naa gò Iésu pwacèwii é déamu.

¹¹ Â é tère é pwâratùra na me gée napwéretòtù, na ina tà Iésu pâ: «Gà Pwina naiô [na caapwi co] na go dau meaarigà. Wâgà kaa âna go jèe nye pitòrigarigà, ba dau wânümoo googà.»

É tacai Iésu wà Caatana

¹² Gée na càué, â é pâra wà Iésu naa namaré, ba é popaé pâ naawé é Nyuâaé Pwicîri.

¹³ Â é tâa wê naa na é 40 tòotù. Â é tacaié wà *Caatana. Â é tâa jaa é pâ macii a piugà wà Iésu. Â, na pwi pàara-bà, âna rà ipwa âboro kîri kèe wà tèpa *angela.

É todà tèpa tapoo câmu kèe Iésu

Mataio 4.12-22; Luka 5.1-11

1:4 Apostolo 13.24, 19.4   **1:6** 2 Rois 1.8; Mataio 11.8   * **1:6** Kaamela—Chameau. Na é coona é ârabwée bèepwiri wà Ioane, â é pwaduwa kà Élia, pwi péroféta biu, ma pwi âboro imaina kà tèpa Juif.   **1:7** Apostolo 13.25   † **1:7** Tipi é otàpwe goro é du wâraâê—Ê wakè kà tèpa ênawéna na dau kîri.   **1:11** Psaume 2.7; Ésaïe 42.1; Mataio 12.18; Maréko 9.7   **1:13** Psaume 91.11-13

14 Na jè tòotù, â rà tâjuru wà Ioane, â rà tòpòé naa na karapuu. Â é pâra wà Iésu naa napô Galilée. Â é inapàpari é Picémara Wâdé goo Pwiduée.

15 Â é ina tàra pâ: «Jèe tèepaa é pàara, na é jèe pitòrigari wà Pwiduée. Ba é Mwaciri kêe, âna ée jèe wâmwünyabweriwà! Guwà tòotéri é wâro kàwà, â guwà cèikî naa goo é Picémara Wâdé kêe!»

16 Â é pâra wii bàrawià Galilée wà Iésu. Â é côo wà Simona Pétèru ma André, tupédu aéjii, na ru tàgére tòpò é puà naa najawé. Ba tupédu a taa ârawéà.

17 Â é ina tàru wà Iésu pâ: «Gàu me wiâô! Â go o mwa pwa ma gàu tupédu a pwapuàri âboro.»

18 Â nye géewê kaa, â ru naaco é puà kàru, â ru pâra wiâê.

19 Â rà tàpo dau paé, â wà Iésu, âna é côo Jacques ma wà pwi aéjii kêe, Ioane, tupédu naî Zébédée, na ru tàgére pwàni é puà gòro wànga kàru.

20 Â é nye nama todàru kaa wà Iésu. Â ru panuâ caa kàru, naa gòro i wànga ma wà tèpa wakè kàra. Â ru pâra wiâ Iésu.

É nama wâdé côwâ pâ âboro na wâru

Mataio 8.1-4, 14-17; Luka 4.31-5.16

21 Rà tèepaa pâ wà Iésu ma wà tèpa *câmu kêe, naa na village Capernaüm. Â é tò naa na *wâra pitapitiri, na tapoo *tòotù pwiçiri. Â é pacâmuri tèpa âboro [goro é popai kà Pwiduée].

22 Â rà pò goo é pai tura kêe. Ba câé caa pwaduwà kà tèpa *dotée goro é Naèà, [na rà ina é pwina rà ina wà pâra tàpé]. Ba é nye tura géee gooé.

Pwi âboro na pwa duée gooé

23 Nye po napwiri kaa, na é tò naa na wâra pitapitiri é pwi âboro na pwa duée gooé. Â é wiikau burà ina pâ:

24 «Ée! Iésu géee Nazareth, nye ticè cèna gà pwa jaabà! Gà me na tubaèpà tàbà? Go tàgére côoinagà, ba wâgà pwi âboro, na é pitòrigarigà wà Pwiduée, â é panuâgà me!»

25 Â é nye kànari kaa i pé duée, wà Iésu, ma ina tée pâ: «Gà târi pwâgà, â gà còobé géee goo pwi âboro bèepwiri!»

26 Â é nye ngarü pwini kaa i duée, â é còobé burà uu géee gooé.

27 Â nye po dàpàgà târa diri é pâ âboro, â rà pitawèerirà jècaa, ma ina pâ: «Dà cèna é géere pwa? Wà pwi âboro bèeni, âna é pacâmurijèe goo jè pai pwa na bwaa âmuê. Ba napwa é pwina é ina, âna pwa pàtamee. Â é pitûâ kâra mwara pâ duée, â rà pitère dèe!»

28 Â nye pâra kaa ê jèkutâ goo Iésu, pitiri ê napô Galilée.

Tô nyaa kà wâdà Simona Pétéru

29 Wà Iésu, âna é còobé géé na wâra pitapitiri. Â é nye nama pâra kaa naa jaa Simona ma wà André. Â ru pâra wiâê wà Jacques ma Ioane.

30 Ûna rà tèepaa naawê, â rà nama ina tà Iésu wà tàpé na rà gére tâa wê, pâ, wà tô nyaa kà wâdà Simona, âna é gére puu, ba é pitòoka.

31 Â é medarié wà Iésu, â é tu pâ naa goro îê, â é dàgòtùé ma é tâa. Â nye tiâu kaa ê pitòoka kêe! Â é [cimadò â é] naa èrà.

Wâru mwara tèpa maagé

32 Na bàrane‡, â rà popa medari Iésu diri tèpa maagé, â wà mwara tàpé na pwa duée goorà.

33 Â rà pitanaimarirà naa goropwârawâ wà diri tèpa âboro na pwi village-bà.

34 Â é nye pwa ma tiâu diri kaa ê pâ na jèpapara maagé wà Iésu. Â é tũ târa mwara ê pâ duée na wâru. Êco na câé caa panuârà ma rà tùra, ba rà jèè tâmogòorié§.

Wakè kà Iésu naa Galilée

35 Na dàuru kêe, na bwaa ne, â é còobé wà Iésu. Â é pâra naa na jè ére na ticia wê. Â é pwapwicîri.

36 Â rà pâra nau mudèe wà Simona ma wà tèpa bée.

37 Â rà ina tée pâ: «Rà po mudàgà diri ê pâ âboro.»

38 Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Guwà me, ma jè pâra géeni, naa na pâra village na tàpo wâmwünyabwerijè. Ba wâdé na go inapâpari mwara naawê ê Picémara Wâdé. Ba wàèpwiri majoroé ma go boome*.»

39 Â é pâra pitiri wâ Galilée, â é picémara ê Picémara Wâdé, naa na pâ wâra pitapitiri. Â é tũ târa ê pâ duée.

Pwi jè a pwa maga

40 É me burà Iésu wà pwi jè a pwa maga†. Â é tũ jùrué araé, â é ilari jiié pâ: «Au! Wiàna nye nümagà, â gà o nama tiâu maagé kôo.»

1:28 Mataio 4.24 ‡ 1:32 Na bàrane—Grec: *Na bàrane, géé na càuru ê pai duu kêa ê tòotù.* Jèe nabwé tòotù pwicîri kàra na capàto na bàrane. 1:34 Maréko 3.10–12

§ 1:34 *Câé caa panuârà ma rà tùra...* Ba càcaa pâji pâara kêe, ma é pipaarié tà diri tèpa âboro. 1:35 Mataio 14.23; Maréko 6.46 * 1:38 *Ma go boome—é, Ma go pâra géé Capernaüm—Grec: Ma go tèepaa me.* 1:39 Mataio 4.23, 9.35 † 1:40

Maga—Lèpre. Wà tèpa Juif, âna rà miiri tèpa pwa maga.

41 Â é dau meaarié wà Iésu‡. Â é tùu pâ îê, â é tu naa gooé, â é ina tée pâ: «Nümo! Wâdé na tiâu ê maagé'gà!»

42 Â nye tiâu jiié kaa ê maagé kée, â é jèe wâdé.

43 Â é ina ba gòo tée wà Iésu pâ: «Gà pâra,

44 â gà pwacôoco, â gà cibwaa pwa jèkutâri! Êco na gà pâra nau ipaarigà tà pwi a pwa ârapwaaailò, â gà naa tà Pwiduée i pwi *ârapwaaailò na ia é ina wà *Moosé naa na *Naèa kée. Ba na wàrapwiri, â rà o còo diri wà tèpa âboro pâ gà jèe wâdé.»

45 Â é pâra i pwi âboro, êco na [câe caa pwa i pwi ia é ina tée wà Iésu. Ba] é piwiâ târa diri ê pâ âboro é pwina tèepaa mariê. Â wàépwiri é pwi majoroé ma câe caa pipaarié wà Iésu, naa na pâ village. Â é tâa na pâ ére na aupiticia. Â rà nye tà me mariê naawê ê pâ âboro gée na diri ê pâ ére.

2

É nama wâdé còwâ pwi a pitâbwamwa

Mataio 9.1-8; Luka 5.17-26

1 Géee na càuru é pàra tòotù, â é wâjué me còwâ naa na village Capernaüm wà Iésu. Â rà tère pâ é wâ pwârawâ.

2 Â wâru pâ âboro na ipitirà naawê, â jèe ticè autâa kàra, tia goropwârawâ. Â é inapàpari târa ê popai kà Pwiduée.

3 Â rà tèepaa me ê pàra âboro, na rà popa me ê pwi âboro na é pitâbwamwa. Ârapàpé tàpé géee goorà, na rà pitûrié me.

4 Êco na ticè pai pwa wèe ma rà tòpòé na ara Iésu, majoroé é pai wâru wàra ê âboro. Â rà [tâmee too naa gòrowâ*, â] rà dàgòtù é jè ére gòrowâ, wâcicima wâna na é tâa wê wà Iésu. Â rà panuâ boo wà i pwi a pitâbwamwa, na é puu gòro é aupuu kée.

5 Â é pò goo é cèikí kà tèpa âboro bèepwiri, wà Iésu, â é ina tà pwi a pitâbwamwa pâ: «Pwina naiò, jèe pwanauri é pâ èpà'gà.»

6 Rà tâa wê mwara é pàra tèpa *dotée goro é Naèa, â rà niimiri pâ,

7 'Kaa! É tùra ba èpà naa goo Pwiduée wà pwi âboro bèeni [ba é nama ipaiwàilu ma wâé! Wàilàpà na tâmogòori ma é pwanauri é pâ èpà? Na nye wàco Pwiduée!'

8 Êco na é nye tâmogòori kaa é pwina rà niimiri wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Gorodà na wàrapwiri é pâ pwâranümawà?»

9 Piticècoé na go ina tée pâ: «Jèe pwanauri é pâ èpà'gà" jii na go ina tée pâ: «Cimadò, â gà pa é aupuu'gà, â gà pâra†.»

‡ 1:41 Â é dau meaarié wà Iésu—é, É dau putâmu goo pwiri wà Iésu. Pwiri càcaa wâdé tée, na nama inapàpari pâ, é pwi Mesia. 1:44 Lévitique 14.1-32 * 2:4

Gòrowâ—Pwa goro puu, â po bàracaari bwàti, â pâri ma jè pâra gò. Còo Mataio 24.17.

† 2:9 Còo note goo Mataio 9.5.

10 [Â wiàna pâri ma go nama é pâra na arawà diri] â guwà mwa tâmogòori pâ, pwa tàrù kà *Pwina naîri âboro, ma é pwanauri é pâ èpà kà tèpa âboro naani gòropuu.»

Â é ina tà pwi a pitàbwamwa pâ:

11 «Go ina tâgà ni pâ: Gà cimadò, â gà popa é aupuu'gà, â gà pâra naa jaagà.»

12 Â é nye cimadò kaa naa nabibiu kêra i pâ âboro, â é nye popa kaa é aupuu kêe, â é còobé.

Â rà pò wà tèpa âboro, â rà ina pâ: «Ée! Câjè caa mu caa còo cè muru cèna wàrani!» Â rà pwamaina Pwiduée.

É todà Lévi

Mataio 9.9-13; Luka 5.27-32

13 É wâjué còwâ naa bàrawià Galilée wà Iésu. Â wâru é pâ âboro na rà picàù wiàrà medarié. Â é pacâmurirà goro é Popai.

14 Ūna é pâra wii naigé, â é còo wà Lévi, pwina naî Alphée, na é gére tâa na é wâra *tò mwani wâripû‡. Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà me wiâô!»

Â é pò ma cimadò wà Lévi, â é pâra wiâê.

15 Géee na càué, â rà pi-ija wà Iésu ma wà tèpa *câmu kêe naa jaa Lévi. Â wâru pâ âboro na rà pi-ija naima ma wàilà—wà tèpa tò mwani, ma wà pàra tàpé na èpà wâro kàra. Ba jèe pâ nau wâru âboro, na rà pàra wiâê.

16 Rà tâa wê mwara wà pàra tèpa dotée goro é Naèà, géee goo tèpa *Farasaio. Â rà còo pâ rà pi-ija naima wà Iésu, ma wà diri tèpa âboro bèepwiri. Â rà ina tà tèpa câmu kêe pâ: «Gorodà na wà pwi caa kàwà, âna rà picaaija ma pibéera ma tàpé na èpà è wâro kàra, ma wà tèpa tò mwani?»

17 Â é tère wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Càra caa bu dotée wà tàpé na rà wâdé. Â nye wàco tàpé na rà maagé. Câgo caa me, nau todà tàpé na rà tà niimiri pâ wâdé é wâro kàra. Bwa! Go me nau todà tàpé na rà tà tâmogòori pâ èpà è wâro kàra.»

Ucina goro pipwanya

Mataio 9.14-17; Luka 5.33-39

18 Na jè tòotù, â wà tèpa câmu kà *Ioane Pwi a piupwaa ma wà tèpa Farasaio, âna rà géere pipwanya. [Rà panuâ é ija na jè ji pàara, ba na rà pwapwicîri tà Pwiduée.]

Â rà medari Iésu wà tèpa âboro, â rà ina tée pâ: «Rà tàgéere pipwanya wà tèpa câmu kà Ioane, ma wà tèpa câmu kà tèpa Farasaio. Â gorodà na càra caa pipwanya wà tèpa câmu'gà?»

‡ 2:14 Wâra tò mwani wâripû—Bureau des impôts. 2:16 Mataio 11.19

19 Â é tòpi tàra pà: «Gona rà o pipwanya, wà tàpé na jè todàra naa goro é piéa, na é bwaa tâa jaarà wà pwi a piéa? Bwa! Rà pi-ija ma wâdo.

20 Êco na o mwa me é tòotù na ée mwa pâra jiià wà pwi a piéa. Â géewê, â rà o mwa bàra pipwanya.

21 «Â nye ticè jè âboro, cèna é popa é jè noo kâra imwaano na bwaa bwùu, ma é taiti naa goro é pwina jèe dòroé. Ba [wiàna é nuwa i imwaano, â] o dàdàpa é gòobàra é imwaano na jèe dòroé. Â o mwa dau maina kaa é aumadàpa goo.

22 «Guwà côo é *wâra jawé na pwa goro parawére macii§: Câjè caa popa é dipâa na bwaa âmuê, ma jè upwâwii é wâra jawé na jèe dòroé. Ba o taaò i wâra jawé [ba pwacoé ma é tèe]*. Â o tubatiàu i dipâa bau i wâra jawé. Bwa! Wâdé na jè tòpò é dipâa na bwaa âmuê, naa na é wâra jawé na bwaa bwùu!»

Pwi apooro tòotù pwiçiri

Mataio 12.1-8; Luka 6.1-5

23 Na jè *tòotù pwiçiri, â rà pâra wii é naigé na tapàgà na aupwanapò wà Iésu ma wà tèpa câmu kèe. Â wii naigé, â rà tàpo pétâ pâ pwâra blé wà tèpa câmu.

24 Â rà ina tà Iésu wà pâra tèpa Farasaio pà: «Pwiini, gona cina rà pwa na wàrapwiri wà tèpa câmu'gà? Âna muru na papwiçiri, na é tòotù pwiçiri!»

25-26 Â é tòpi tàra pà: «Gona bwaa câguwà caa pûra naa na tii é pwina é pwa wà pwi ukai *Davita, na pâara kà Abiatar, pwi caa kà tèpa pwa *ârapwailò? Ba, na jè tòotù, â rà copwa, wàilà ma wà tèpa bée, â nye ticè cèna rà uti. Â é tò naa na i wâra pwapwiçiri pwa goro imwaano†. Â é pa é poloa, na naa tà Pwiduée, â é ija. Â é pa, â é nama rà ija mwara wà tèpa bée. Êco na é poloa-bà, âna wàco wà tèpa pwa ârapwailò, na pwa târù kàra ma rà ija.»

27 Â é ina mwara wà Iésu pà: «É tòpò é tòotù pwiçiri wà Pwiduée, ba wàrapwiri goo wà pwi âboro. Â câé caa tòpò wà pwi âboro, ba na kâra é tòotù pwiçiri!

28 «Â wàèpwiri é majoroé ma wà Pwina naîri âboro, âna é pwi apooro é tòotù pwiçiri mwara.»

§ 2:22 *Wâra jawé...* Côo é ânuru i wâra jawé na Mataio naporomee 9. * 2:22 *Pwacoé ma é tèe*—É biié i dipâa na bwaa âmuê, â é pitoo é pwéretòotù. Â wiàna jèe dòroé i wâra jawé, â o taaò, ba pwacoé ma é tèe i parawére macii, ba é jèe îgé. 2:24 Deutéronome 23.26 2:25-26 1 Samuel 21.1-6 2:25-26 Lévitique 24.5-9 † 2:25-26 *Wâra pwapwiçiri pwa goro imwaano*—Grec: *Wâ kà Pwiduée*. Côo Neeremuru (*Vocabulaire*). 2:27 Deutéronome 5.14

3

*É nama tiâu maagé kà pwi âboro na tòotù pwiçiri
Mataio 12.9-14; Luka 6.6-11*

¹ Gée na càué, â é wâjué còwâ naa na *wâra pitapitiri wà Iésu.
É tâa wê mwara wà pwi âboro na bà é iê.

² Â wà tàpé na rà tâa wê, âna rà còo bwàti wà Iésu pâ, pwiri é
pwa ma é wâdé còwâ wà pwi âboro bèepwiri, na *tòotù pwiçiri?
Ba rà mudàra cè pai pwa wèe, ba na rà o mwa pitòtié.

³ Â é ina wà Iésu tà pwina bà i iê pâ: «Gà me naani.»

⁴ Â é ina tà tàpé na rà tâa wê pâ: «Wànau? Pwa tàrù kâjé na
tòotù pwiçiri, ma jè pwa na wâdé, é, ma jè pwa pwina èpà?
Wâdé na jè pawâro pwi âboro, é, wâdé na jè panuâé ma é bà*?»
Éco na càra caa tòpi têe.

⁵ Â é po niârirà burà putàmu wà Iésu. É pikîri, ba bwaa dau
gòo pûrurà. Â é ina tà pwi âboro bèeni pâ: «Gà patàrù é ìgà.»

Â é patàrù i iê, â é nye wâdé kaa.

⁶ Â rà còobé gée na wâra pitapitiri wà tèpa *Farasaio. Â rà
nye pitùra kaa ma tèpa âboro gée na ére kà *Héroda Antipas.
[Càra caa mu pitèrerà béaa, éco na] rà pimudàra naima cè pai
pwa wèe ba na rà pòtàmwara Iésu.

Wâru âboro na rà medari Iésu

⁷ Rà pâra jiiirà wà Iésu ma wà tèpa *câmu kêe, dàra bàrawià
Galilée. Â wâru é pâ âboro na rà pâra wiàrà—âboro me gée pâ
napô Galilée, ma *Judée,

⁸ ma Idumée. Â rà me mwara gée *Iérusaléma, ma gée na ére
gée còwâ kâra nairiwâ Ioridano, ma gée na ére wâgoro jènere
du ville Tyr ma Sidon. Ba rà pitère é jèkutâ goro é pâ muru na
é pwa wà Iésu, â nùmarà na rà còoé.

⁹ Â é ina tà tèpa câmu kêe wà Iésu pâ: «Guwà pwabwàti é jè
nari wànga, ba na o càra caa igabiao[†] é pâ âboro bèeni.»

¹⁰ Ba rà gére itàa me dèe wà diri tèpa maagé, ba na rà tu naa
gooé, ma rà o wâdé. Ba [rà tère pâ] é jèe pawâro é pâ âboro na
wâru.

¹¹ Â, na rà còoé é pâ duée [na tâa goo tèpa âboro] â rà tûuboo,
â rà tùu jùrurà béaa kêe, â rà tomara too pâ: «Gà *Pwina naí
Pwiduée!»

¹² Â é tûâri tàra wà Iésu pâ: «Guwà cibwaa inapàpario!»

*É pitòrigari tèpa 12 apostolo kêe
Mataio 10.1-4; Luka 6.12-16*

3:4 Luka 14.3 * **3:4** Panuâé ma é bà—Grec: *Tanooriê*. **3:6** Mataio 22.15-16
[†] **3:9** *Igabia—Être serré, pressé*. Piti gée goo. **3:10** Mataio 14.36 **3:11** Luka 4.41
3:12 Mataio 12.16; Maréko 1.34

¹³ Gée na càùé, â wà Iésu, âna é too naa gòrojaa. Â é todà tèpa âboro na nùmee goorà, â rà medarié.

¹⁴ Â é mwa pitòrigari gée jaarà tèpa 12 âboro, ba na o tèpa bée {â é nama neerà pâ *apostolo}. Â é panuârà, ba na rà picémara ê *Mwaciri kà Pwiduée.

¹⁵ Â é naa tàrà ê tàrù ma pàtàmee, ba na rà tü târa ê pâ duée.

¹⁶ Wàilà-ni tèpa 12 apostolo:

Simona (é pitunee tée wà Iésu pâ Pétéru);

¹⁷ Jacques, pwina naî Zébédée;

Ioane, pwi aéjii kà Jacques (é pitunee tà tupédu aéjii-bà pâ Boanergès, na pai ina wèe pâ ‘Tupédu a tòoka’);

¹⁸ André;

Filipo;

Barthélemy;

Mataio;

Toma;

Jacques, pwina naî Alphée;

Thaddée[§];

Simona, pwi *Zélotte**;

¹⁹ Judas Iscariote, wà pwina ée mwa ipwa tûâ tà Iésu.

²⁰ É wâjué còwâ naa pwârawâ wà Iésu. Â wâru ê pâ âboro na rà pitànaima mwara naawê. Â ticè pai pwa wèe ma rà ija wà Iésu ma wà tèpa apostolo kée.

²¹ Â wà tèpa âboro gée na tâa kà Iésu, âna rà me nau popaé jiiirà, ba rà niimiri pâ é jèe piwârau.

É tòpi tà tèpa âboro Iésu

Mataio 12.22-50; Luka 11.14-23, 8.19-21

²² Pwa tèpa *dotée goro ê Naèà, na rà boo gée Iérusaléma. Â rà ina pâ: «É wâgoo wà Iésu wà Caatana[†], pwi caa kà tèpa duée. Ba wàé kaa, na é naa tée ê pàtàmee, ba na é tü târa ê pâ duée.»

²³ Â é todàrà wà Iésu, â é tawèerirà pâ: «Gona é wànau târa cè pai pitù tée còwâ wà Caatana?»

Â é ina tàrà ê pâ ucina bèeni:

²⁴ «Wiàna é pìpaa dèe còwâ ê jèe mwaciri, â o pwacoé ma é cimwü.

²⁵ Â wiàna é picicaraé còwâ ê caapwi tâa, â o càcaa cimwü.

3:16 Ioane 1.42   **3:17** Luka 9.54   ‡ **3:17** ‘Tupédu atòoka’—Grec: *Tupédu naîri tikakara*. Nee bèepwiri, âna pai ina wèe pâ, ru tupédu aputâmu wâi. Càcaa teeru ê tikakara. § **3:18** *Thaddée*—Nee mwara *Jude*. Pwina naî Jacques. (Còo Ioane 14.22, Apostolo 1.13.) * **3:18** *Zélotte*—Grec: *Cananite*. Pwi âji âboro Judée na nùmee na é paègò tèpa Roma gée napô kée. **3:22** Mataio 9.34, 10.25   † **3:22** *Caatana*—Grec: *Béelzébul*. Còo mwara *Caatana* naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii.

26 Â wiàna é pipaa dèe còwâ wà Caatana, é, wiàna câé caa pitère dèe còwâ, â o jèe nye càcaa gòiri pâ é pàtamee. Â jèe nye êkaa é pai pitubatiàué.

27 Â wiàna nùmajè na jè too gòro gòori naa na é wâ kà pwi jè âboro na é gòo, ma jè popa é pâ neemuruê, â wâdé na jè mara piié. Â géewê, â jè mwa bàra pa é pâ neemuruê na tâa na wâ kèe.

Popai na èpà na o càcaa pwanauri

28 «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ: O pâri ma pwanauri pwi âboro na é pwa na èpà, â wâpà, wiàna é piècaari Pwiduée.

29 Êco na wà pwina é tûra ba èpà naa goo é Nyuâaê Pwicîri, âna o càcaa pwanauri. Ba o jèe nye tà tâa dâra gòiri awé.»

30 É ina pwiri wà Iésu, ba kà tèpa dotée goro é Naèà. Ba rà ina pâ pwa duée gooé.

Âji tâa kà Iésu

31 Géé na càùé, â rà tèepaa me wà nyaa kà Iésu, ma wà tèpa jiié. Â rà tâa boo naa pé gòroigé. Â rà panuâ dò pwi jè âboro naa na i wâ, ba na é todèe.

32 Wâru é pâ âboro na rà tâbèepi Iésu, [naa na i wâ] â rà ina pâ: «Gà còo, rà wâboo gòroigé wà nyaa'gà ma wà tèpa aéjii'gà. Â rà mudàgà.»

33 Â é tòpi tàra pâ: «Wàilàapà nyaa kôo? Ma wàilàapà cè tèpa aéjii kôo?»

34 Â é po niâri tèpa âboro na rà gére tâbèepié, â é ina tàra pâ: «Guwà còo, wàilà-ni wà nyaa kôo, ma wà tèpa aéjii kôo.

35 Ba wà pwina é pwa é câbawâdé kà Pwiduée, âna wàé kaa pwiri, é pwi aéjii kôo, ma tô naigé kôo, ma nyaa kôo.»

4

Ucina goo pwi a picâmi

Mataio 13.1-23; Luka 8.4-15

1 É jèu pacâmurirà mwara [goro é Popai] wà Iésu, na bàrawià Galilée. Â dau wâru é pâ âboro na rà medarié. Â géé goo pwiri, â é tò naa gòro é jè wânga na tâa niboo najawé, â é tâaboo, ba na é patûrarà. Â rà tâa nidò gòromwari é pâ âboro.

2 Â é pwa ucina ma é pacâmurirà goro é pâ muru na wâru. Â é ina tàra pâ:

3 «Guwà tère! É mwa tâa wà pwi jè âboro. É mwa pâra naa na aupwanapô kèe, â é uri é arapwûru. [Â é uri, â é uri, â é uri...]

⁴ Â napwa ê pàra arapwüru, âna rà tûu naa gòro nyi nari naigé [na aupwanapô]. Â rà me pâ marü, â rà uti diri.

⁵ «Â napwa ê pàra pwi, âna rà tûu naa gòrotàrarà. Â rà pò ma cipu, ba càcaa wâru puu wê.

⁶ Êco na, na é té ê tòotù, â tòò ê pâ nari arapwüru, â rà marü, ba ticè wàawà kàra.

⁷ «Â napwa ê pàra pwi, âna rà tûu naa nabibiu kâra pâ nari upwâra na pwa daarà. Â, na rà cipu i pâ nari upwâra bèepwiri, â rà câtâmwara i arapwüru, â nye ticè pwêe.

⁸ «Â napwa ê pàra pwi, âna rà tûu naa na napuu na wâdé. Â rà cipu, â rà imaina too, â rà tòpò pwârà—pàra pwi, âna rà tòpò 30 pwêe; pàra tàpé, na 60; â pàra tàpé mwara, âna rà too tiagoro 100.»

⁹ Â é ina mwara wà Iésu pâ: «Wà pwina pwa pwâranyüruê, âna wâdé na é tère!»

Gorodà na é ina ucina?

¹⁰ Ūna rà jèe tà tâa acari wà Iésu, ma wà tèpa 12 *apostolo kêe, ma wà tèpa béera, â rà tawèerie pâ: «Gorodà na gà ina é pâ ucina bèepwiri?»

¹¹ Â é tòpi tàra pâ: «Wà Pwiduee, âna é paari tàwà ê âji pai pwa goo ê Mwaciri kêe. Â napwa diri ê pàra âboro, âna rà nye po tère co é pâ ucina.

¹² Ba:

*Rà côo taaci,
â càra caa côoina.
Rà tère taaci,
â càra caa tèreina.
Ba péa rà biirâ;
péa tà pwanauri
pâ èpà na rà pwa.»*

Ésaïe 6.9-10

Êre i ucina goo pwi a picâmi

¹³ Géé na càùé, â é ina tà tàpé na rà tâa wê, wà Iésu, pâ: «Gona câguwà caa tâmogòori ê ucina goo pwi a picâmi? Â guwà o mwa wànau târa cè pai tâmogòori wâra êdiri pàra ucina goro ê Mwaciri?»

¹⁴ Wà pwi a picâmi, âna é câmi ê Popai kà Pwiduee.

¹⁵ Â é pàra arapwüru, âna rà tûu naa gòro naigé. Ê naigé, âna wà tèpa âboro, na rà tère ê popai, êco na é nye nama tèepaa me còwâ wà *Caatana. Â é pò ma dàgòtù còwâ ê popai, na jèe câmi naa na ê pwâranümarà.

16 «Â ê pàra arapwüru, âna rà tûu naa gòrotàrarà. Ê gòrotàrarà, âna wà tèpa âboro na rà tère ê popai, â rà nye nama tòpi naa na ipwàdéé.

17 Êco na rà tèpa còmacò, â càcaa wàwà naa goorà ê popai na rà tère. Ûna tèepaa me marirà ê tacai, é ûna pwa na èpà tàra, majoroé [ê pai pitère dàra kàra] ê popai kà Pwiduée, â rà nama panuâ cèikí.

18 «Â ê pàra arapwüru, âna rà tûu naa na ê pâ na nari upwâra na pwa daarà. Ê napuu bèepwiri, âna wà tèpa âboro, na rà tère ê popai,

19 Êco na rà pidumapiê goro ê pâ muru na tèepaa naa na gòropuu bèeni. Â rà itàa burà ê pâ neemuru gòropuu—muru na càcaa âji êkêe. Â wâru mwara ê pâ muru na rà wâdéari. Â câamwara ê popai naa goorà, â o câé caa tòpò cè pwêe.

20 «Êco na, napwa naa goo pàra arapwüru, âna rà tûu naa na ê napuu na wâdé. Ê pwi napuu bèepwiri, âna wà tèpa âboro na rà tère ê popai, â rà tòpi naa na pwâranümarà, â pwa pwâra ê popai naa goorà—pàra pwi, âna rà tòpò 30 pwêe; pàra tàpé na 60; â pàra tàpé mwara, âna rà too tiagoro 100.»

Pàra ucina kà Iésu

Mataio 13.31-32; Luka 8.16-18, 13.18-19

Wâra ânye

21 É ina tàra mwara wà Iésu pâ: «Câjè caa nuri ê wâra ânye, ma jè cajipi goro ê jè cio, é wâpà wiàna jè tòpò na aranara aupuu! Bwa! Jè nye tòpò dòiti.

22 Êdiri pâ muru na jèe naapwàniri, âna o mwa paari naa na pwéelaa. [Â o pâri ma jè cò bwàti.]

23 Wà pwina pwa ê pwâranyüruê, âna wâdé na é tère!»

24 Â é ina tàra mwara pâ: «Guwà pwacôoco bwàti ê pwina guwà tère, [ba na pwa tàwà ê autâmogòori goo]! Ba ée mwa pwa tàwà wà Pwiduée, ê pwina guwà pwa tà pàra tàpé. Â ée mwa pwa cèna piwéna jii ê pwina guwà pwa.

25 Ba wà pwina jèe pwa tée [ê autâmogòorimuru] âna o jèu âjagò tée còwâ. Â wà pwina kîri ê pwina tà tée, â o dàgòtù jiié còwâ ê ji dàramuru na tà tée.»

Arapwüru na picipu acari

26 É ina mwara wà Iésu pâ: «Napwa ê *Mwaciri kà Pwiduée, âna é pwacèwii ni:

«É mwa tâa wà pwi jè âboro. Na jè tòtù, âna é câmi ê pâ arapwüru naa na aupwanapô kêe.

27 Â géewê, â é tàpo nao. Â rà cipu i pâ arapwüru, â rà pimaina too. Êco na wà pwini, âna câé caa tâmogòori cè pai cipu kàra. Ba ticè na wakè goo*,

28 ba nye wakè kàra ê napuu na é pacipu ê pâ arapwüru. Â é nama rà pimaina too, tiagoro na rà pâra tòpò pwêe, ma pudôé†.

29 Ûna jèe gòo i aupwanapô, â wà pwi âboro bèepwiri, âna é mwa bàra pipwabwàtié târa piûnya.»

Pudòro upwâra

30 É ina mwara wà Iésu pâ: «Napwa ê Mwaciri kà Pwiduée, âna é pwacèwii dà? Wàèni ê pwi ucina, târa ma guwà tâmogòori:

31-32 «É pwacèwii ê jèe pudòro upwâra na dau kîri awé na jèe câmi. Â, na é cipu, â é jèe pâ nau upwâra na dau maina awé‡. Â maina pâ ditée, â pâri ma rà pwa wânaîrà naa gò è pâ marü.»

33 Wâru pâ ucina na wàrapwiri na é ina wà Iésu, ba na é inapàpari târa ê pâ âboro ê popai kà Pwiduée. É pwa é pai wià wèe, ma rà pa cè jèpa kàra géee goo.

34 É ciburà pwa ucina tàra. Êco na, naa mwa nye tà wàilà acari ma tèpa *câmu kèe, â é mwa napéaati tàra diri.

É pacoo pòu Iésu

Mataio 8.23-27; Luka 8.22-25

35 Na pwi bàrane kàra tòotù-bà, â é ina wà Iésu tà tèpa câmu kèe pâ: «Jèe géee naanigée, na ére géee còwâ.»

36 Â rà popaé wà tèpa câmu kèe, naa gòro i wànga na rà tâa gò. Â rà còpòo jii tèpa âboro. Êco na rà tàpo pâra wiàrà wà pàrà tàpé, na pâ pàrà wànga.

37 Géee na càùé, â é tapoo uu i pwéretòtù, â jèe pimaina too é pai uu kèe. Â jèe pimaina too wià, â jèe pwii naa na i wànga.

38 Êco na wà Iésu, âna é tâa boobà pwâragòro i wànga, âna é jèe puu, â é pwa pàrapû§.

Â rà patàcîe wà tèpa câmu kèe, â rà ina tée pâ: «Pwi a pwa pupûra, jèe o jèe mwü! Wà nau, càcaa âjimuru tâgâ?»

* 4:27 Ba ticè na wakè goo—Grec: Wiàna é puu, é, wiàna é tàcì, â rà nye cipu naa ne ma pwa. † 4:28 Pudôé (é, pudôé)—Graine. 4:29 Joël 4.13; Auinapàpari 14.15

‡ 4:31-32 Grec: É pwacèwii é pudòro moutarde. Na jèe câmi, âna ji pwi naramuru na dau kîri, jii diri é pâ naramuru ni gòropuu. 32Â géee na càùé, â é cipu, â é jèe pâ nau dau maina jii diri é pâ muru na jèe câmi. Moutarde(sénévé), âna càcaa upwâra na dau maina, êco na é maina jii pàrà muru na câmi naa na aupwanapô. Ucina na wâdè ba kâjè naani na Kalédoni, âna upwâra bwe, ba é dau maina, â é pudôé, âna dau kîri.

§ 4:38 É pwa pàrapû—Grec: É pwa pàrapû naa gò jèe pàrapû.

39 Â é tàcî, â é kànari i pwéretòotù. Â é ina târa i nawià pâ: «Gà coo!»

Â é nye po tânana kaa i napô. Â é coo i pou.

40 Â é ina târa pâ: «Gorodà na wâgotàwà? Gona bwaa câguwà caa pâji cèikí kaa?»

41 Êco na po dau wâgotàra. Â rà pi-ina târa pâ: «Ée! Gona wàilàapà pwi âboro bèeni, na pitère dèe ê pwéretòotù ma é nawià?»

5

É tü târa pâ duée géé goo 'Wâraduée'

Mataio 8.28-34; Luka 8.26-39

1 Rà tèepaa wà Iésu ma wà tèpa *câmu kêe, naa Gadara*, wâna ére géé còwâ kâra i *nawià Galilée.

2 Â é boo géé gò i wànga wà Iésu. Â é nye còobé me kaa géé nacârü wà pwi jè âboro na pwa duée gooé, â é me cara Iésu.

3-4 Wà pwiibà âna é pwi a pitâa nacârü. Â nye ticè pai pwa wèe ma rà tâjùrué, ma rà pwa ma pii ê du iê ma du âê; ipaiwà mwara na tòóé goro itùpaò. Ba rà nye ciburà piie goo, â é nye taaci pòpàgà kêe. Â nye ticè pwi âboro na pwa nii kêe târa cipaé ma é tàpo tâa.

5 Na diri é pàara, ûna ne ma pwaa, â é mu tàmadò è pâ pwâra wiikau, wâna i nacârü, ma gòro pâ pûru jaa. Â é mu pièié còwâ goro è pâ atü.

6-8 Ûna é còo wà Iésu géé iti, â é itàtà caraé. Â wà Iésu, âna pwa na é tü târa è duée géé gooé. Â wà pwi âboro, âna é tùu jùrué na araé, â é tomara too pâ: «Iésu, *Pwina naî Pwiduée nidò *napwéretòotù, dà na nûmagà dàra pwa tôo? Go ilagà naa na nee Pwiduée pâ, gà cibwaa pwa tôo cèna èpà.»

9 Â é tawèerié wà Iésu pâ: «Gona dà neegà?»

Â é tòpi tée pâ: «Wâraduée†.»

[Â rà ina pâ duée wâgooé pâ: «Ûu kaa] ba dau wâru wàibà!»

10 Â é‡ tacoo goo wà Iésu, â é ina tée pâ: «[Na gà pacòobé pâ duée bèeni géé good, â] gà cibwaa tü târa géeni napô!»

11-12 Â wà tèpa duée mwara, âna rà tacoo gooé, â rà ina tée pâ: «Naabà pâ ma bà too naa na è pâ puàkà bèepwiri!»

Ba pwa è pé pubu puàkà na dau maina, na rà tàgére ija géeni gopaére jaa.

13 Â é naa târa è pwina rà ilari wà Iésu. Â rà còobé, géé goo i pwi âboro, â rà géé naa goo i pâ puàkà. Â rà nye itàtà kaa i

* 5:1 Gadara—Nee mwara Gérasène. 5:6-8 Maréko 1.24 † 5:9 É tòpi tée pâ: «Wâraduée»—é, Rà tòpi tée tèpa duée pâ: «Aupò goro duée». ‡ 5:10 É—é, Rà (tèpa duée).

pâ puàkà, géenidò gòro i jaa, boo naaniboo nawìa, â rà mwü naawê. Â rà po wâmwünyabweri 2 000.

Pipâra i jèkutâ

¹⁴ Wà tèpa wéaari wàra i pâ puàkà, âna rà itàa pâ, nau wiâ é jèkutâ bèepwiri, naaniboo na village, ma pitiri é napô. Â rà me é pâ âboro, nau côo é pwina gére tèepaa.

¹⁵ Ūna rà tèepaa mwünyabweri Iésu, â rà côo i pwi âboro na ia pwa duée gooé, na é tagére tâaboo. Â é jèe coona é pâ ârabwée, âna é jèe po wâdé é pai tâa kêe. Â nye po dàpàgà tàra, â dau maina é pai wâgotàra.

¹⁶ Â wà tàpé na rà po côo diri é pwina tèepaa, âna rà piwiâ tà pàra tàpé é jèkutâ goro i pwi âboro bèepwiri, ma i pâ puàkà.

¹⁷ Â wà tèpa âboro [gée na napô-bà] âna rà tacoo goo wà Iésu, â rà ina tée pâ: «Bà ilagà pâ, na gà pâra gée na napô kâbà.»

¹⁸ Â é tò naa gò i wànga wà Iésu. Â wà i pwi a tâa gooé i pâ duée, âna é ilaé pâ: «Nümoo na go pâra wiâgà.»

¹⁹ Êco na é tòpi tée pâ: «Gà wâjué naa pwârawâ'gà naa jaa tèpa jènerègà. Â gà wiâ é pai mearigà kà Pwi Ukai, ma êdiri é pâ muru na é pwa ba kâgà.»

²⁰ Â é wâjué còwâ wà pwini. Â é wiâ naa na pwi ére, na ina goo wê pâ Dix Villes[§], é pâ muru na é pwa ba kêe wà Iésu. Â rà po dau pò wà diri tèpa âboro.

Pai wâdé còwâ kà du ilàri

Mataio 9.18-26; Luka 8.40-56

²¹ É tò naa gò i wànga wà Iésu, â é gée naa na ére gée còwâ. Â wâru é pâ âboro, na rà tâbèepié na bàrawiâ.

²² Â é tèepaa me wà pwi jè âboro na nee Jaiirus, pwi jè caa kâra *wâra pitapitiri. Â é côo Iésu, â é pâra nau tùu jùrué béaa kêe.

²³ Â é tacoo gooé, â é ina tée pâ: «[Gà me wài!] Ba wà tô nari èpo kôo, âna ée jèe pwa na é bà. Gà me nau tòpò é du îgà naa goé, ba na tiàu é maagé kêe, ba na é wâdé còwâ.»

²⁴ Â é pâra wiâé wà Iésu. Â gée goo na wâru é pâ âboro na rà pâra mwara, â rà nye po cibèepié ma igabiarà naa gooé.

Tô ilàri na 12 naja kêe goro maagé

²⁵ É tâa nabibiu kà tèpa âboro bèepwiri, tô jè ilàri, na jèe po 12 naja kêe goro maagé, ba, mu tèepaa me é pàara na mu itàa domii gooé.

²⁶ Jèe po dau wâru é pâ dotée na é pâ nau côorà, â rà mwa nye dau tubamaagée kaa. Â é jèe po tubatiàu é mwani kêe, êco na câe caa wâdé; â é mwa nye dau èpà kaa.

§ 5:20 Dix Villes—Nee mwara Décapole. 10 villes na rà caajurirà.

27 É tère ê jèkutâ goo Iésu wà tôoni. Â é mee ni, càù Iésu. Â é tu naa goo ê ârabwée kêe,

28 ba é piniimiri pâ, 'Wiàna go tu naa goo co i ârabwée kêe, â o jèe tiàu acari i maagé kôo.'

29 Ūna é pwa, â nye nama coo kaa ê pai joro wàra ê domii gooé. Â é tère naa gooé pâ jèe tiàu ê maagé kêe.

30 Â wà Iésu, âna é tère pâ, pâra gée gooé ê jè jènere nii kêe. Â é tawèeri ê pâ âboro pâ: «Wàilàapà na tu naa goo i ârabwée kôo?»

31 Â rà tòpi tée wà tèpa câmu kêe pâ: «Gorodà na gà ina pwiri? Ba gà côo, po dau wâru pâ âboro ni, â rà cibèepijè, â rà cau igabiarà naa googà!»

32 Êco na é tà niâ bèepié wà Iésu, ba na é nye mudàra pâ wàilàapà na pwa pwiri.

33 Â napwa i tô ilàri, âna é céca, ba wâgotêe. Ba é tâmogòori ê pwina tàgère tèepaa tée. Â é me, â é tùu jùrué na ara Iésu, â é ina tée diri ê âjupàra.

34 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Cidòri nyuâgà, co tôoni! Gà jèe wâdé côwâ goo ê cèikì'gà! Â gà pâra, â ée mwa tâa jaagà ê pinaanapô. Gà jèe piétò!»

Tô èpo kà Jàirus

35 Na é bwaa gére ina pwiri wà Iésu, â wà pâra tèpa âboro, âna rà tèepaa me, gée jaa Jàirus—i pwi apooro i wàra pitapitiri. Â rà ina tà pwini pâ: «Au! É jèe bà i èpo'gà. Â gà cibwaa cèpo tà pi-iluuri wà pwi a pwa pupûra.»

36 Êco na câe caa ipacè naa goo ê pâ pwâratùra bèepwiri wà Iésu, â é ina tà Jàirus pâ: «Gà cibwaa pwa ma wâgotâgà! Â gà cèikì!»

37 Nabwé, â é popa co wà Pétèru, ma wà tupédu aéjii—wà Jacques, ma wà Ioane. Ba càcaa nùmee na rà pâra wiâê cè pâra âboro.

38 Rà tèepaa pâ naa pwârawâ kà Jàirus. Â nye dau wâru kaa ê pâ pwâratùra wê. Â é côo wà Iésu, na rà gére i ma pijinünü.

39 Â é tò naa na i wâ, â é ina tàra pâ: «Cina guwà po dau wàrapwiri, ê pai pikòì kàwà? Â cina guwà i? Napwa tô nari èpo bèepwiri, âna câe caa bà, â é nye po puu.»

40 Â rà pitaurée gooé.

Â é cau pacòobérà diri wà Iésu, â é popa i du nyaa ma caa kâra i èpo, ma wà tèpa âracié a câmu kêe. Â rà tò naa na é naditàrawâ, na jèe tòpò i ji nari èpo naawê.

41 Â é tu pâ naa goro îê, â é ina tée pâ: «*Talitha, koumi*» (na pai ina wèe pâ: Èpo, cimadò, ba go ina tâgà).

⁴² Â é nye cimadò kaa i ji nari èpo, â é pâra! Â rà nye dau pò kaa wà tàpé na rà tâa wê. (Napwa naa goo wà tâoni, âna jèe 12 naja kêe.)

⁴³ Â é ina tàra wà Iésu pâ, na rà naa cè uti kêe. Â é pitûari tàra pâ: «Guwà cibwaa ina târa cè âboro é pwina guwà còo.»

6

Càra caa cèikî tàpé Nazareth

Mataio 13.53-58; Luka 4.16-30

¹ É còpòo géee na ére-bà wà Iésu, â é pâra naa Nazareth, wâna na é maina naawê. Â rà pâra wiâê wà tèpa *câmu kêe.

² Â, na *tòotù pwicîri, â é tò naa na *wâra pitapitiri. Â é pacâmuri tèpa âboro na wâru [goro é popai kà Pwiduee].

Â rà dau pò gooé, â rà [picocoorié, ma] pi-ina tàra pâ: «Gona wàilàapà na pacâmurié goo é pâ pwina é ina? Muru me géepà é autâmogòori kêe? Wàilàapà na naa tée ma é pwa é pâ wakè goro pàtâmee?

³ Ba wàè co pwi a wakè goro upwâra*, pé pwina naî Maria, pwi cià wà Jacques, ma José, ma Jude, ma Simona! Â wà pa naigé kêe âna wàilà-ni gére wâro jaajè!»

Ba [rà piboo gooé] wà tàpé Nazareth, â tàutàra na rà cèikî naa gooé.

⁴ Â é ina tàra pâ: «Wà pwi *péroféta, âna càcaa pitòpié bwàti naa na napô kêe†.»

⁵ Â nye ticé pai pwa wèe ma é pwa cè wakè goro pàtâmee na Nazareth. (Éco na é tòpò é iê naa gò pàra tèpa maagé, â rà wâdé còwâ.)

⁶ Â é dau pò, ba nye dau càra caa cèikî é pâ âboro.

É cùru pâ tèpa 12 apostolo kêe

Mataio 10.5-15; Luka 9.1-6

Géee na càué, â é pâra wà Iésu nau picémara é Popai, naa na diri é pâ village, na tâbèepi wà Nazareth.

⁷ Â é todà tèpa 12 *apostolo kêe, â é pipanuârà ba ârailu jècaa. Â é naa tàra é tàrù ba na rà tũ târa é pâ duée.

⁸⁻⁹ Â é ina tàra pâ: «Guwà cibwaa pa cè muru wiàna guwà pâra—guwà cibwaa pa cè poloa ma cèna atà, ma cè mwani naa na wâra mwani kàwà. Guwà pa co cè tâjò kàwà, ma wâraâwà, ma caapwi ârabwée kàwà.»

6:2 Ioane 7.15 * **6:3** Pwi awakè goro upwâra—é, Pwi aba wâ. É wakè goro atü mwara, ba wâru pâ upwâra naa jaa tèpa Juif, âna bari goro atü. **6:4** Ioane 4.44

† **6:4** Naa na napô kêe—Grec: Naa napô kêe, ma naa jaa tèpa jènereé, ma naa pwârâwà kêe. **6:8-9** Luka 10.4-11

10 Â é ina tàra mwara pà: «Wiàna tòpiwà naa na cè jè pwârawâ, â wâdé na guwà tâa wê, tiagoro cè tòotù na guwà mwa pâra géé na napô-bà.

11 Êco na, wiàna càcaa nūma wà tèpa âboro na rà tòpiwà naa na cè jè ére, â wiàna tàutàra na rà tērewà, â guwà pâra géewê. Â guwà tauri é dàuru puu goro du âwà, ba na guwà paari pà càcaa wâdé é pwina rà pwa.»

12 Â rà pâra wà tèpa câmu, â rà inapàpari târa pà âboro pà: «Guwà pitòotéri é wâro kàwà!»

13 Â rà tū târa é pà duée. Â rà tòpò l'huile naa gò é pà âboro na maagé, [â rà pwapwicîri kàra] â rà wâdé.

Pai bà kà Ioane Pwi a piupwaa

Mataio 14.1-12; Luka 9.7-9

14 Wà pwi ukai *Héroda Antipas âna é tēre é jèkutâ goo Iésu, ba jèe dau pipâra é jèkutâ gooé. Ba rà ina gooé wà pâra tàpé pà: «Wàé, âna wàé *Ioane Pwi a piupwaa na é wâro cōwâ géé na aubà. Â êkaa é majoroé ma é pwa é pà câmu bèepwiri kàra pàtâmee.»

15 Â wà pâra tàpé, âna rà ina pà wà péroféta Élia[‡]. Â wà pâra tàpé mwara, âna rà ina pà: «Pé pwi jè péroféta pwacèwii pâra tèpa péroféta na jè pàara napô.»

16 Ūna é tēre pwiri wà Héroda, â é ina pà: «Ée! É wâro cōwâ géé na aubà wà Ioane Pwi a piupwaa, na ia go pwa ma tēpàgà nyee!»

17-18 Ba wàéni é jèkutâ goo é pai bà kēe: Wà Héroda Antipas, âna ru piéa ma Hérodiane, tô wâdà Filipino, pwi aéjii kēe.

Â é ina tà Héroda wà Ioane pà: «Nye ticè tàrù'gà ma gà popa tô wâdà pwina aéjii'gà!»

Â é nama tâjùru wà Ioane, ma piié, ma tòpòé naa na karapuu.

19-20 Êco na é nye tà tâmogòori pà é pwi âboro na é *tàrù ma pwicîri, â é papwicîriê[§]. Â wâdé tēe na é tâmaariê, êco na, ûna é tēre popai kēe, â jèe câe caa tâmogòori cè pwina ée pwa.

Napwa naa goo wà tōoni Hérodiane, âna é èpàri wà Ioane. Â nūmee na é pwa ma é bà, êco na ticè naigé mee, ma é pwa, ba wà Héroda, âna é pwamuruê.

Pacoo pai nūma Hérodiane

21 Na pwi tòotù na rà pwamaina é pai pitèpa wà ukai Héroda, âna nye pacoo pai nūma Hérodiane. Ba é pwa é jè pé pi-ija na

6:11 Apostolo 13.51 6:13 Jacques 5.14 6:14 Mataio 16.14; Maréko 8.28; Luka 3.19-20 ‡ 6:15 Élia—Pwi péroféta kà Pwiduée na é wâro 800 naja béaa kà Iésu

Kériso. 6:17-18 Lévitique 18.16 § 6:19-20 Papwicîri—Respecter. Tòimiri.

maina wà Héroda. Â é todà diri tèpa kupénoo, ma wà tèpa caa kâra coda, ma wà tèpa âboro imaina wâ napô Galilée.

22 Â wà tô èpo kà Hérodiade, âna é tò naa na é wâ bèepwiri, â é câbu.

Â rà nye dau ipwàdée kaa wà pwini Héroda, ma wà tàpé na rà ija ma wàé. Â é ina tà i tô èpo wà ukai Héroda pâ: «Gà ilari jiio cè pwina nūmagà goo, â go o naa tâgà.»

23 Â é *ipwataâboro tée, â é ina tée pâ: «Go o nye naa tâgà cè pwina gà ilari jiio, wiàna jè pàara gée goro mwaciri kôo.»

Naa tôo pûru Ioane

24 É còobé i tô èpo bèeni, â é ina tà nyaa kêe pâ: «Dà cèna go ilari jii pwi ukai?»

Â é tòpi tée pâ: «Gà ilari jiié è pûru wà Ioane Pwi a piupwaa.»

25 Â é nye piûri kaa goro itàtà wà tô èpo bèeni, â é pâmari ukai Héroda, â é ina tée pâ: «Nūmoo na gà naa tôo ni i pûru wà Ioane, naa na cè jè ngapò.»

26 Â é dau pikîri wà Héroda. Êco na pwacoé tée ma é tajii è pwina é ina, ba é jè ipwataâboro, na ara pâ âboro diri.

27 Â é nye nama ina tà pwi jè coda pâ: «Gà pâra, â gà pame tôo è pûru wà Ioane.»

Â é pâra wà pwi coda naa na karapuu, â é tépàgà i nya Ioane.

28 Â é pame i pûruê naa na é jè ngapò, â é naa tà i tô èpo ilàri. Â wà tōoni, âna é naa tà nyaa kêe.

29 Ūna rà tère pwiri wà tèpa câmu kà Ioane, â rà pâra nau popa i naiié. Â rà tòpòé naa na auipwàni.

É pa-ija 5 000 âboro Iésu

Mataio 14.13-21; Luka 9.10-17; Ioane 6.1-15

30 Rà wâjué cōwâ wà tèpa apostolo [na ia é cùrurà pâ wà Iésu] â rà pitapitirirà naa gooé. Â rà piwiâ tée diri è pâ namuru na rà pwa, bau è pwina rà picémara târa diri è pâ âboro.

31 Nabwé, â é ina tàra pâ: «Jè pâ naa na jè ére na ticia wê, ma guwà tàpo nao.» Ba jèe nye ticè pàara na rà ija na, ba wâru âboro na rà medarirà.

32 Â rà pâra acari gò jè wànga, naa na jè ére na ticia wê.

33 Êco na wâru è pâ âboro, na rà cōora na rà pâra, â rà cōoinarà. Â rà itàa me gée na diri è pâ village, â rà tèepaa béaa kà Iésu ma tèpa câmu kêe naanigée.

34 Ūna é boo gée gòro i wànga wà Iésu, â é cōo i pâ âboro-bà, na dau wâru wàilà, â é po dau mearirà. Ba rà pwacèwii è pâ

mutô na ticè pwi a wéaarirà. Â wàrapwiri, â é tapoo pacâmurirà goo ê pâ muru na wâru.

35 Nabwé, jèe pwa na é duu i tòotù, â rà medarié wà tèpa câmu kêe, â rà ina tée pâ: «Ée jèe duu i tòotù, â na, aupiticia ni.

36 Gà panuâ pâ ê pâ âboro bèeni naa na pâ village na tâmwünyabwe, ba na rà o pa cè uti kàra.»

37 Êco na é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Bwa, guwà naa cè uti kàra!»

Â rà tawèrié pâ: «Gona [gà pwa na gà cùrubà, ba na] bà wâri cè utimuru kàra? Auwa! Pwacoé! [Ba rà po dau wâru awé, â] o po dau maina awé ê wâri wèe*!»

38 Â é ina tàra pâ: «Gona âradipi poloa na wâjaawà? Pâra ma guwà còo cai.»

Â rà pitawèerirà, â rà ina tée pâ: «5 poloa, ma ârailu ârawéa.»

39 Â é ina tàra pâ: «Guwà ina târa ê pâ âboro bèeni, pâ rà pwa nari pubu, â rà tâaboo naawê.»

40 Â rà tâaboo, â rà pwa pubu† goro 100 ma 50.

41 Â é popa i 5 poloa ma i du ârawéa wà Iésu. Â é tagòtùe too napwéretòotù, â é pwaolé tà Pwiduée. Â é tubiti ê poloa, â é naa tà tèpa câmu kêe, â rà pipâdi târa ê pâ âboro. Â é wàrapwiri târa mwara i du ârawéa.

42 Â rà cau ija diri, tiagoro na rà jèe po cau pwàro diri.

43 Â rà panaimari còwâ ê dâra noo kâra poloa ma ârawéa. Â rà pwaai 12 nakébò goo.

44 Ê jéu tèpa paao maina na rà ija, âna po 5 000 kaamwara!

É pâra gòro parawére jawé

Mataio 14.22-33; Ioane 6.16-21

45 Géee na càùé, â é ina wà Iésu tà tèpa câmu kêe pâ: «Guwà tò naa gò i wànga. Â guwà tâmara géee naa Bethsaïda.»

Ba é bwaa tà tâa, ba na é pawâjuéri còwâ ê pâ âboro.

46 Ũna é picijiirà diri, â é too naa gòrojaa, ba na é pwapwicîri.

47 Ũna jèe ne, â rà jèe wânabibiù kâra i nawia wà tèpa câmu, naa gò i wànga. Â é tà tâa acari wânidò gòromwari wà Iésu.

48 Â, na jèe gòropwaa, â é còo pâ pwacoé ê pai tapwauru kàra. Ba é po me cararà i pwéretòotù. Â é pâra darirà wà Iésu gòro parawére jawé. Â pwa na é paé jiirà.

49-50 Ũna rà còoê, â rà kâa too goro pai dau wâgotàra, â rà ina pâ: «Ée! Uu! Pé duée!»

6:35 Maréko 8.1-9 * 6:37 O po dau maina awé ê wâri wèe—Grec: Gona wâdé na bà wâri cè poloa goo 200 mwani pwaa? 200 mwani pwaa, âna pwacèwii wâri pwi caapwi âboro naa na 8 parui. † 6:40 Pubu—Groupe. 6:46 Luka 5.16 6:49-50 Luka 24.37

Êco na é nye nama patùrarà wà Iésu, â é ina pâ: «Tàpéeni, guwà cibwaa nama wâgotàwà, ba wâgo! Guwà gò!»

⁵¹ Â é tò darirà naa gòro i wànga. Â é coo i pwéretòotù. Â nye po dàpàgà tà tàpéeni.

⁵² Ba càra caa tâmogòori mwara i pwi ia tèepaa, naa goo i pâ poloa [ma du ârawéà]. Ba nye târiwâri ê pwâranümarà.

*É nama wâdé còwâ tèpa maagé wâ Génésareth
Mataio 14.34-36*

⁵³ Rà jèe tapàgà diri i nawià wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe. Â rà tèepaa gée naa na ére na tàmwünyabweri ê village Génésareth.

⁵⁴ Ûna rà ègò boo, â [rà tòo i wànga. Â] wà tèpa âboro wê, âna rà nama còoina Iésu.

⁵⁵ Â rà itàa pitiri i napô kàra, â rà pame tèpa maagé, naa gò ê pâ aupuu kàra.

⁵⁶ Â wâna diri ê pâ ére na é pâra naawê wà Iésu—wâna ê pâ ville, ma village, ma napô, ma aupwanapô—âna rà popa me tèpa maagé naa na pâ aupitâa kâra âboro diri. Â rà tacoo gooé, â rà ina tée pâ: «Pâri ma rà tu naa goo ârabwée'gà—wiàna êco ê gòobèrèè?» Â wà diri tàpé na rà tu naa goo, âna rà nye wâdé kaa.

7

*Pitùra goo nyamanya kà tèpa Juif
Mataio 15.1-9*

¹ Rà me gée *Iéusaléma wà pàra tèpa *Farasaio, ma pàra tèpa *dotée goro ê Naèà. Â rà pitanaimarirà naa goo Iésu.

² Â rà còo pâ wà pàra tèpa *câmu kêe, âna rà pâra nau ija, âna càra caa nuwa* ê îrà pwacèwii ê pai pwa na é nyamanya kàra.

³ Ba wà tèpa *Juif, âna rà nye pâra naa goo ê tûâ kà tèpa nyimurà ma upàra. Â wà tèpa Farasaio, âna rà bwaa dau déi goo. Rà mara nuwa bwàti ê du îrà, béaa kâra ê pai ija kàra.

⁴ Â, na rà wâjué me còwâ gée na pâ aupitâa kâra âboro diri, â rà nye ciburà nuwa bwàti ê du îrà, wiàra ê nyamanya kàra béaa kâra cè pai ija kàra. Â wâru ê pâ pàra nyamanya na rà pâra wiàra bwàti mwara—nyamanya na rà pame gée goo tèpa nyimurà ma upàra—wàra ê pai nuwa wàra ê wârado, ma ê wàra jawé, ma ilò.

⁵ Êkaa na wà tèpa Farasaio, ma wà tèpa dotée goro ê Naèà, âna rà ina tà Iésu pâ: «Wà tèpa câmu'gà, âna càra caa wâro wiàra

---

6:51 Maréko 4.39   7:2 Luka 11.38   * 7:2 Nuwa—Rà wàrapwiri, ba na rà wâdé na ara Pwiduée, wiàra ê pwapwicîri kàra. Còo mwara *Pinuwa* naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii.   7:4 Mataio 23.25

ê nyamanya kà tèpa nyimujè ma upàjè. Ba rà ija pa ê îrà na tòri. Âna gorodà, co pwini?»

⁶ Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Guwà tèpa âboro na câguwà caa *tàrù! É nye âjupâra wà *péroféta Isaia, na é naigé mara é popai kà Pwiduée naa goowà. Ba é wii pâ:

*Tèpa âboro bèepwiri,
âna rà po ipwamainao co
goro pwâra ma pwâratûra.
Â wâiti jiio pwâranûmarà.
7 Rà pwapwicîri tîo
ma pwa *ârapwaaîlò tîo,
â piticèmuru naa goo.
Rà pacâmuri pàra tàpé
ba na rà wârori é naèà.
Â câcaa naèà kôo.
Ba naèà kàra co.»*

Ésaïe 29.13

⁸ Â é ina tàra mwara wà Iésu pâ: «Guwà jèe panuâ ê aupitûâri kà Pwiduée. Â guwà jèe pâra naa goo ê aupitûâri kàwà, tèpa âboro.

⁹ Ūu, guwà nye dau wâdé târa tûtâjii é autûâri kêe, â guwà mwa caa wéaari é pwina nye tûâ ma càrawà.

¹⁰ Ba é jèe ina wà *Moosé pâ: *Gà papwicîri du nyaa ma caa'gà. Exode 20.12* É jèe ina mwara pâ: *Wà pwi âboro na é ina ba èpà du nyaa ma caa kêe, âna guwà nama é bà. Exode 21.17*

¹¹ «Êco na wâguwà, âna guwà nye ina tà tèpa âboro pâ, nye wâdé na rà ina tà du nyaa ma caa kàra pâ: “Nûmoo na go naa tàu cè jèe muru târa pitu tàu, êco na câcaa pâri. Ba é pwina nûmoo na go naa tàu, âna é âraimeai pwicîri tà Pwiduée.”

¹² «Êkaa na, guwà pacâmurirà, ma rà iau tà du nyaa ma caa kàra!

¹³ Guwà còogai naa napuu[†] é popai kà Pwiduée, goo é pâ nyamanya kàwà! Â wâru mwara é pâ muru na wàrapwiri, na guwà pwa mwara.»

*Ê pwina é nama miiri goo, pwi âboro
Mataio 15.10-20*

¹⁴ Gée na càué, â é todàra mwara é pâ âboro wà Iésu. Â é ina tàra pâ: «Tàpéebà! Guwà tàmaariô, â guwà tâmogòori cai é pwina go ina tàwà:

15 Càcaa pwina tò pwâ pwi âboro, na o nama é *miiri na ara Pwiduée. Ba êco pwina é còobé géé na pwâranümee, na é miiri goo. {

16 Wà pwina pwa ê pwâranyüruê, âna wâdé na é têre!}»

17 Géewê, â é pâra jii tèpa âboro wà Iésu, â é pâra naa jaaé. Â rà tawèerié wà tèpa câmu kêe, goro ê ucina na é gére wiâ diri.

18 Â é tòpi tàra pâ: «Wâguwà mwara, âna càcaa pâri ma guwà tâmogòori pwiri? Guwà còo, nye ticè jè muru na tòme géé gòroigé, na o nama é miiri na ara Pwiduée cè pwi jè âboro.

19 Ba pâ muru bèepwiri, na me géé gòroigé, âna càra caa tò naa na pwâranümee. Ba rà tò naa nanaaê co, â géé na càué, â rà còobé géé na naiié.»

É paari naawê wà Iésu pâ, é jèe nama pâri ma jè uti géé goo diri ê pâ utimuru.

20-22 Â é ina tàra mwara pâ: «Ê pwina còobé géé na pwâranümara pâ âboro, âna wâé kaa pwiri, ê pwina rà miiri goo—ê pâ auniimirimuru, ma câbawâdé na èpà. Â géé goo pwiri, na rà pwa pâ muru na èpà:

Rà wâro imudi;
 Rà toomura (rà cîâa jii wâdàra);
 Rà ipuu ma tèpa âboro imudi;
 Rà ciburà iari pâ muru na nûmarà goo;
 Rà iboo;
 Rà mura;
 Rà ipwamainarà;
 Rà tùra ba èpà naa goo pàra tàpé;
 Rà pwâgàri pàra tàpé;
 Rà pwa na èpà tàra;
 Rà tètâmwara âboro.

«Wà tàpé na rà wàrapwiri, âna ticè cèna rà tâmogòori naa goo ê pwina wâdé.

23 Diri ê pâ èpà bèepwiri, âna còobé géé na pwâranüma pwi âboro. Â wâé kaa pwiri ê pwina nama é miiri goo.»

É cèikî tô ilàri na câé caa tô Juive

Mataio 15.21-28

24 Géé na càué, â é pâra géé na ére bèepwiri wà Iésu. Â é pâra naa na ére na tàmwünyabweri ê ville Tyr. Â é tâa na ê jè pwârawâ, â càcaa nûmee na rà tâmogòori ê pâ âboro pâ é wée. Êco na pipâra ê jèkutâ.

25-26 Â êkaa, na é pitère ê popai gooé wà tô jè ilàri. Wà tôoni âna câé caa tô Juive, ba tô gòobàra tèpa Phénicie wâ province

Syrie. Â napwa wà tô èpo kêe âna pwa duée gooé. Â é medari Iésu i tô ilàri, â é tùu jùrué araé. Â é ina tée pâ: «Go ilagà pâ gà pacòobé é duée gée goo tô èpo kôo.»

²⁷ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Jè nama rà ija béaa, tèpa nari èpo. Ba càcaa wâdé na jè pa é uti kàra, ma jè tütâjii târa é pâ 'nari akàna'‡.»

²⁸ Â é tòpi tée wà tôoni pâ: «Bwa, gà nye âjupâra. Êco na wà tèpa nari akàna mwara, âna rà ija é muupàra é utimuru, na rà tubatûu é pâ nari èpo, gée goro taapà.»

²⁹ Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gée goo é pai tòpi'gà, â pâri ma gà wâjué còwâ naa jaagà. Ba é jèe còobé i duée, gée goo i èpo'gà.»

³⁰ Â é wâjué còwâ naa pwârawâ kêe wà tôoni. Â é còo i èpo kêe, na é tàgére puu gò i aupuu. Ba é jèe wâdé!

É nama tiâu maagé kà pwi a kûukû ma kee

³¹ Géewê, â é pâra gée na ére Tyr wà Iésu, ba na é wâjué còwâ naa bàrawià Galilée. Êco na é bwaa tabiié naa pâ ére wâ Sidon ma Dix Villes[§].

³² Â rà popa medarié é pwi âboro na é kûukû ma kee. Â rà tacoo goo wà Iésu, ma ilari jiié pâ: «Gà tòpò du îgà naa gòé, ba na é wâdé!»

³³ Â é popaé wà Iésu, â ru pâra iti jii é pâ âboro. Â é tùu gée é mangadaîê, naa na é pwâpanyüru wà pwini. Â é nama tii é mangadaîê, goro é oropwêe. Â é tu naa goo é ûmemeé.

³⁴ Â é tagòtùé too naa napwéretòotù wà Iésu, â é ôomaa ba maina. Â é ina tà i pwi âboro pâ: «*Effata!*» (Pai ina wèe pâ: Gà tàpirigà!)

³⁵ Â é nye tàpirié kaa é du nanyüruê; â é nye wâdé kaa i ûmemeé, â jèe pâri ma é tùra bwàti.

³⁶ Â é ina wà Iésu tà tàpé [na rà còo pwiri] pâ: «Guwà cibwaa pwa jèkutâ goo!»

Êco na, ûna é gére ina pwiri târa, â rà mwa nye dau pwa jèkutâ kaa goo, târa é pâ âboro diri é pwina é pwa.

³⁷ Ba rà po dau pò, â rà cau ina pâ: «Guwà còo! Nye po dau wâdé kaa é pâ muru na é pwa! Ba é nama rà têrejè wà tàpé na rà kee; â é nama rà tùra wà tàpé na rà kûukû!»

8

É pa-ija 4 000 âboro Iésu Mataio 15.32-39

‡ 7:27 'Nari akàna'—Ê pwina rà ina wà tèpa Juif goo pâra tàpé. (Còo note goo Mataio 15.26.) § 7:31 Dix Villes—é, Décapole. 7:36 Maréko 1.43-45 7:37 Ésaïe 35.5

1 Na pwi pàara bèepwiri, âna rà pitapitirirà naa jaa wà Iésu ê pâ âboro na wâru. Â jèe ticè uti kàra. Â é todà tèpa *câmu kêe wà Iésu, â é ina tàra pâ:

2 «Au, meaari tèpa âboro bèeni! Ba jèe âracié tòotù kâjè ma wàilà, â jèe ticè utimuru.

3 Â wiàna go pawâjuépirirà, â o ticè nii kàra wii naigé. Ba wâru tàpé na rà me géé iti.»

4 Â rà tîpi tée wà tèpa câmu kêe pâ: «A?! Jè o wànau cè pai naa uti kàra diri, naani na pé ére na auticia?»

5 Êco na é ina co pâ: «Gona âradipi poloa na wâjaawà?»

Â rà ina tée pâ: «7 poloa.»

6 Nabwé, â é ina tàra pâ âboro pâ na rà tâaboo. Â é popa i pâ 7 poloa, â é pwaolé tà Pwiduée. Â é tubiti, â é naa tà tèpa câmu kêe. Â rà ipâdi naa goo tèpa âboro.

7 Nye pwa mwara é nyi pàra ârawèa kàra. Â é pwaolé tà Pwiduée. Â é ina tà tèpa câmu kêe pâ na rà ipâdi mwara.

8 Â rà ija tiagoro na rà jèe po cau pwàro diri. Â géé na càué, â wà tèpa câmu, âna rà tîri é dèrèè, â po 7 nakébò maina na wâbé.

9 Po 4 000 âboro na rà ija!

Nabwé, â é ina tàra wà Iésu pâ, na rà wâjué còwâ naa jaarà.

10 Â wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe, âna rà tò naa gò i wànga. Â rà pâra naa na ére Dalmanoutha.

É ina tèpa Farasaio wà Iésu

Mataio 16.1-12

11 Rà tèepaa medari Iésu wà pàra tèpa *Farasaio, â rà tapoo pitòocia ma wàé. Ba nùmarà na rà pitù tûa tée. Â rà ina tée pâ: «Paari tâbà cè *câmu kâra pàtamee na wâgoogà. Â géewê, âna bà o tâmogòori pâ, wà Pwiduée na é panuâgà medaribà.»

12 Â é watàu wà Iésu, â é ina pâ: «Gona gorodà na rà ciburà ilari cè câmu kêe wà tèpa âboro nabà? Â go ina tàwà é âjupâra pâ: O càra caa còo cè câmu kâra pàtamee wà tèpa âboro nabà!»

13 Â [é picijajai, â] é pâra jjiirà. Â é tò naa gò i wànga, â é géé naanigée na ére géé còwâ.

'Nyaa kâra poloa' na èpà

14 [Rà tèepaa pâ naa na ére géé còwâ. Â] wà tèpa câmu kêe, âna rà [còo pâ rà] tà ipwanauri na rà pa cè poloa. Â tà dàra caapwi co ji poloa kàra.

15 Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Guwà ipwacòoco é nyaa kâra poloa kà tèpa Farasaio, ma é nyaa kâra poloa kà *Héroda.»

16 Â rà pi-ina tàra wà tèpa câmu pâ: «A! [Pwiri géé goro na] câjè caa pa poloa?»

17 Â é tère, â é ina tàra pâ: «Cina guwà pi-ina tàwà pâ, guwà imwüru cè poloa? Gona bwaa câguwà caa còo ma tâmogòori? Wànau, bwaa gére picânauri tàwà?»

18 Pwa ê âraporomeewà, â câguwà caa còo? Â pwa ê pwâranyüruwà, â câguwà caa tère?

19 Gona câguwà caa niimiri i pwi tòtù na go ipâdi i pâ 5 poloa tà i pâ 5 000 âboro? Â âradipi nakébò na guwà pawâjué còwâ?»

Â rà ina tée pâ: «12 nakébò.»

20 «Ûna go ipâdi i pâ 7 poloa tà tèpa 4 000 âboro, â âradipi jéûru nakébò na ia guwà popa wâjuéri?»

Â rà tòpi tée pâ: «7 nakébò.»

21 Â é ina tàra pâ: «Â bwaa câguwà caa pâ tâmogòori kaa?»

É nama é niâ còwâ pwi a bwi

22 Rà tèepaa pâ naa na village Bethsaïda. Â wà tèpa âboro wê, âna rà pame pwi jè a bwi. Â rà ila Iésu pâ na é tu naa gooé.

23 Â é tu naa goro îê wà Iésu, â é popaé còobé jii i village. Â é tòpò ê oropwêe naa gò du âraporomara pwi âboro bèepwiri. Â é tòpò ê du îê naa gòé, â é tawèerié pâ: «Dà cè pwina gà còo?»

24 Â é tàpiri du âraporomee wà pwi a bwi, â é ina pâ: «Go còo pâ âboro, éco na rà pwacèwii ê pâ upwàra na rà pâra.»

25 Â é jèu tòpò mwara ê du îê wà Iésu naa gòro âraporomee. Â é mwa bàra niâ bwàti wà pwini. Â é jèe wâdé, â é nye dau niâ tia-iti.

26 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà wâjué naa jaagà, â gà cibwaa tò naa na village.»

É pwi Mesia wà Iésu

Mataio 16.13-28; Luka 9.18-27

27 Rà pâra wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe, naa na pâ village na tàmwünyabweri wà ville Césarée-Filipo. Ûna rà gére pâra wii naigé, â é tawèeri tèpa câmu kêe pâ: «Gona dà cèna rà ina good wà tèpa âboro? Rà ina pâ wâgo wàa?»

28 Â rà tòpi tée pâ: «Rà ina wà pâra pwi pâ wâgà *Ioane Pwi a piupwaa. Â rà ina wà pâra tàpé pâ wâgà *péroféta Élia. Â rà ina wà pâra tàpé mwara pâ gà pwi jè ârapàara tèpa péroféta biu.»

29 Â é tawèerirà wà Iésu pâ: «Â, na wâguwà na?»

Â é tòpi tée wà Pétèru pâ: «Wâgà, âna gà pwi *Mesia, [pwi ukai na gà me géé goo Pwiduée]!»

30 Â é nye âji papwicîri jiirâ kaa na rà inapàpari pwiri.

Ée mwa bà ma wâro cowa

31 Géee na càué, â é tapoo pacâmuri tèpa câmu kêe wà Iésu. Â é ina pâ: «O tèepaa ê pàara, na go mwa dau pwa ê maagé còo na, wâgo *Pwina naîri âboro. Ba wà tèpa pitûâ, ma wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaaîlò, ma wà tèpa *dotée goro ê Naèà, âna o nye tàutàra good. Â rà mwa pwa ma go bà. Êco na, naa na béâracié kâra tòotù géee na càué, âna go o mwa wâro cowa.»

32 É ina ba pwéelaa tàra ê popai bèepwiri. Êco na é todèe naa na jè ére wà Pétèru, â é pwaé.

33 Â é niâri wà tèpa câmu kêe wà Iésu. Â é pwa Pétèru, â é ina tée pâ: «*Caatana, gà tùugà géeni arao! Ba câgà caa niimiri pwacèwii Pwiduée; â gà niimiri pwacèwii tèpa âboro!»

Pai pâra wiâê

34 Géewê, â é todàra ê pâ âboro ma wà tèpa câmu kêe wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Wiàna nüma cè pwi jè âboro na é me wiâô, â é cibwaa mwa tà piniimiriê cowa. Â wâdé na é kâa ê *kurucé kêe, â é me wiâô.

35 Ba wà pwina nümee na é ipwamuru ê wâro kêe, âna ée mwa tubatiâu. Â wà pwina é panuâ ê wâro kêe ba kôo, ma é *Picémara Wâdé, âna wà pwiibà, âna ée udò [ma tâa tée ê *âji wâro].

36 Â târa dà kà pwi âboro na é tòpi diri ê pâ wâdé gòropuu, â wiàna é tubatiâu ê nyuâaê*?

37 Gona o dà cèna pâri ma é icuri ma é pâmari cowa ê nyuâaê?

38 «Napwa wà tèpa âboro nabà, âna rà jèe tèpa pwa na èpà, â càra caa pitère dà Pwiduée. Wà pâra tàpé, âna rà kamu good ma é popai kôo na ara pâ âboro. Â, na wàrapwiri, â wâgo Pwina naîri âboro, âna go o mwa kamu goorà, wiàna bà mwa me, ma tèpa *angela kêe†, [naa na pwi tòotù kôo. Na pwi tòotù-bà] â o paari ê pai maina ma muugère ma pai pwicîri kà Pwi Caa kôo.»

9

1 «Go ina tàwà ê âjupâra pâ: Wà Pwiduée, âna é gére tòpò naani ê Mwaciri kêe, naa na diri ê pàtamee. Â wà pâra tèpa gére wâni nabà, âna rà bwaa còo ê pai tèepaa kâra i Mwaciri, béaa kâra cè pai bà kâra.»

*Paari pai maina ma muugère kà Iésu naa gòrojaa
Mataio 17.1-13; Luka 9.28-36*

² Gée na càuru 6 tòotù, â wà Iésu, âna é popa wà Pétéru, ma Jacques ma Ioane. Â rà too, naa gò é pé jaa na maina. Â pitòotéri pai côo Iésu, na ararà.

³ Â pâra ma po dau pwaa é pâ ârabwée kée, â é pwâra. Â nye ticé cè jè âboro wâni gòropuu na pâri ma é pwa cè ârabwée, cèna pwaa pwacèwii pwiri.

⁴ Â rà nye côo kaa wà Élia ma wà *Moosé, [tupédu *péroféta béaa] na rà tàgére pitùra ma wàé.

⁵⁻⁶ Â po dau wâgo tà wà Pétéru ma wà tupédu bée. Â é ina wà Pétéru tà Iésu pâ: «Pwi a pwa pupùra, nye po dau wâdé tâbà, na bà gére tâa ni jaagà. Â wâdé na bà pacima cè tèpa âracié nacapè—ba kâgà jèpwi, â kà Élia jèpwi, â kà Moosé jèpwi.»

É ina pwiri, ba câé caa tâmogòori cèna é ina, goo pai wâgotée.

⁷ Â é tèepaa me é jè nee, â é cajipirà. Â rà tère é pwâratùra gée na nee, na ina pâ: «Wà pwini, âna wàé co kaa pwiri, é Pwina naîô [na caapwi co] na dau wânümoo gooé. Â guwà pitère dèe.»

⁸ Â rà piniâ bèepirà wà tèpa *câmu, êco na jèe nye tà wàilà acari ma Iésu.

⁹ Ūna rà tàbàtù gée gòrojaa, â é ina ba gòo tàra wà Iésu pâ: «Guwà cibwaa ina târa âboro é pwina guwà côo, tiagoro é tòotù, na go mwa wâro còwâ gée na aubà, wâgo *Pwina naîri âboro.»

¹⁰ Â rà pitère dàra é pwâratùra bèepwiri. Êco na rà pitawèerirà pâ: «Gona dà é pai ina wèe bèepwiri pâ, ée mwa wâro còwâ gée na aubà?»

Rà tawèerie goo Élia

¹¹ Gée na càué, â rà tawèeri Iésu pâ: «Wà tèpa *dotée goro é Naèà, âna rà ina pâ: “Wà péroféta Élia, âna wàé pwi a mara pâbéaa [kà pwi *Mesia, *pwi a pa-udò].” Âna gorodà?»

¹²⁻¹³ Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Ūu kaa. É mara pâbéaa me wà Élia, ba na é tòpò bwàti diri pâ muru, naa na pai tâa wê. Â go ina tàwà pâ, é jèe nye me wà Élia*. Êco na rà jèe pwa tée é pwina èpà na rà niimiri wà para tèpa âboro, pwacèwii na jèe wii naa na *Tii Pwicîri. Â jèe wii mwara goodò, wâgo Pwina naîri âboro pâ, na go o mwa maagé côo, â rà o mwa èpàrio wà tèpa âboro.»

É nama wâdé còwâ pwi jè èpo na pwa duée gooé Mataio 17.14-21; Luka 9.37-43

9:2 Apostolo 3.22; 2 Pétéru 1.17-18   **9:12-13** Psaume 22.2-19; Ésaïe 53.3; Malachie 3.23   **9:12-13** Mataio 11.14   * **9:12-13** É jèe nye me wà Élia—Wà Iésu, âna é ina Ioane Pwi apiupwaa, ba wakè kée, âna pwacèwii wakè kà péroféta Élia. (Còo Luka 1.17.)

14 [Na rà boome cōwâ géé gòrojaa] wà Iésu ma wà tèpa âracié a câmu kêe, â rà pàdari wà pàra tèpa câmu béerà. Â rà cōo é pâ âboro na rà dau wâru na rà tâbèepirà. Ba rà tàgère pitùra ma tèpa dotée goro é Naèa.

15 Ûna rà cōo Iésu wà tèpa âboro, â po dàpàgà tàra. Â rà itàa pàdarié, ba na rà pwabwàcu tée.

16 Â é tawèeri tèpa câmu kêe pâ: «Gona dà cèna guwà pi-ina ma wàilà?»

17 Â é tòpi tée wà pwi jèpwi géé goo tèpa âboro bèepwiri, â é ina pâ: «Pwi a pwa pupûra, pwa na go popa me pwina naîô darigà. Ba pwa pé duée na wâgooe, na é pwa ma câé caa tùra.

18 Â é mu popaé, ma tûê boo naa napuu. Â wà pwina naîô, âna mu còobé é pâ oropwêe, â é mu tòngüru é poropwêe. Â mu po gòo é naiié. Â go ìla tèpa câmu'gà pâ, na rà tû tée, êco na càcaa pâri naa goorà.»

Nye cau pâri diri tà pwi a cèikî!

19 É ina tàra wà Iésu pâ: «Au, [go nyi meariwà] wâguwà tèpa âboro nabà, ba bwaa câguwà caa cèikî! Tiagoro wiidà na go o bwaa nye tà tâa jaawà, ma pidàpwicâariô naa goowà? Popa me i pwi nari âboro èpo!»

20 Â rà popaé me. Ûna é cōo Iésu i duée, â é nye nama é po céca diri kaa. Â é tûu, â é biyé naa napuu. Â còobé géé pwêe é pâ oropwêe.

21 Â wà Iésu, âna é tawèeri pwi caa kêe pâ: «Gona âradipi pàara, na pwa tée é pwini?»

Â é tòpi tée pâ: «Nye tapoo géé na aukîri kêe.

22 Ê pwi duée bèepwiri, âna é mu tûê naa na ânye, ma naa najawé, ba na é bà. Â gà mearibà, ma pitu tâbà, wiàna pâri ma gà pwa.»

23 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Gorodà na gà ina tōo pâ: “Wiàna pâri ma gà pwa?” Nye cau pâri diri tà pwi a cèikî!»

24 Â é nye tomara kaa wà pwiibà pâ: «Go cèikî! Êco na gà pitu tōo, ba càcaa po maina é paî cèikî kōo!»

25 Â é cōo wà Iésu pâ, wâru é pâ âboro, na rà jèe tapoo me naa gooru. Â é nye pwa kaa i duée, â é ina tée pâ: «Wâgà pwini, na gà pwa ma câé caa tùra ma tèrejè, âna go ina tâgà pâ: Gà còobé géé goo pwi âboro èpo bèeni! Â gà cibwaa mwa caa tò cōwâ naa gooé!»

26 Â é pé wiikau i pé duée bèepwiri, â é nye nama é po céca diri i pwi âboro èpo, â é nye còobé kaa. Êco na, napwa i pwi

âboro èpo, âna é pwacèwii na é jèe bà. Â wâru ê pâ âboro na rà ina pâ, é jèe maagé.

²⁷ Êco na é tuboo dèe wà Iésu, â é dàgòtùé [ba é jèe wâdé].

²⁸ Géee na càùé, â é wâjué naa pwârawâ wà Iésu. Ûna rà pitâa acari ma tèpa câmu kêe, â rà tawèerié pâ: «Cina càcaa pâri ma bà pwa ma é còobé i duée?»

²⁹ Â é tòpi tàra pâ: «Nye géee goro co ê pwapwicîri tà Pwiduée, na o pâri ma jè pacòobé ê pwi pwâra duée bèepwiri.»

É pacâmuri tèpa câmu kêe

Mataio 17.22-18.9; Luka 9.44-50

³⁰ Rà còobé géee na ére bèepwiri wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe, â rà pitapàgà wài napô Galilée. Â càcaa nûma wà Iésu na rà tâmogòori wà tèpa âboro, pâ é tâa wê.

³¹ Ba é géee pacâmuri tèpa câmu kêe [goro pai o bà kêe].

Go o mwa bà ma wâro còwâ

É ina tàra pâ: «O mwa icurio tà tèpa âboro, wâgo Pwina naîri âboro. Â rà o tâjùruo, â rà o pwa ma go bà. Êco na, naa na béaracîé kâra tòotù géee na càùé, âna go mwa wâro còwâ géee na aubà.»

³² Êco na càra caa tâmogòori ê pwina é ina tàra. Â wâgotàra na rà tawèerié.

Wàilàapà wà pwina é imaina?

³³ Rà tèepaa pâ naa Capernaüm. Ûna rà tò naa na wâ, â é tawèeri tèpa câmu kêe wà Iésu pâ: «Gona dà cèna guwà pi-ina na ia jè géee me?»

³⁴ Êco na càra caa tòpi tée. Ba ùna rà géee me wii naigé, â rà pitawèerirà pâ: «Gona wàilàapà cè pwina pwamuru naa gooe naa nabibiu kâjè?»

³⁵ Â é tâaboo wà Iésu, â é ina tàra pâ, na rà cibèepié, â é ina tàra pâ: «Wiàna nûmee na é imaina wà pwi jè âboro, â wâdé na é pwi a pwicò ma pwi a piâboro kîri kâra diri pâ âboro.»

³⁶ Â é popa ji nari èpo, â é tòpòé boo, naa nabibiu kâra. Â é bwénüüé, â é ina tàra pâ:

³⁷ «Wà pwina é tòpi naa na neeò pwi jè nari èpo pwacèwii ni, âna é tòpio. Â wà pwina é tòpio, âna é tòpi mwara wà Pwina é cùruo me.»

Naaco pwina câé caa cicarajé

³⁸ É ina wà Ioane tà Iésu pâ: «Pwi a pwa pupûra, bà còo pwi jè âboro, na é tû târa ê pâ duée, naa na neegà. Â pwa na bà ina tée pâ, na é cibwaa pwa, ba câé caa pwi béejè.»

39 **Â** é tòpi tàra pâ: «Guwà cibwaa pacooé! Ba wà pwina é wakè goro pàtàmoo, âna o pwacoé ma é ina cè pwina èpà naa goodè.

40 Ba wà pwina câe caa cicarajè, âna é pwi bééjè.

41 **Â** go ina tàwà é âjupâra pâ: Wà pwina é naa tàwà cè jè wârado jawé moo, ba guwà tèpa bée Kériso, âna wà pwi bèepwiri, âna ée mwa tòpi pumee.»

Guwà pwacôoco!

42 [É ina mwara wà Iésu pâ]: «Gà cibwaa pwa ma gùmagù é cèikî† kà [pwi âboro kôo, na é pwacèwii] ji pwi nari èpo. Ba wiàna wàrapwiri, â o é wârimuru'gà, âna o dau maina jii na jè tòo naa goro nyagà cè pé atù cèna maina, ma jè tügà naaniboo najawé.

43 «Wiàna majoroé é îgà, na gà pwa na èpà; â gà tapàgàé‡. Ba o wâdé ba kâgà, na gà tò naa na *âji wâro, pa caapwi îgà. Dau pwaée'gà na gà wéaari é du îgà, â gà pâiti jii Pwiduée§! Ba naa na ére bèepwiri, âna o nye tà ciburà tòogà é maagé còo, pwacèwii é na ânye na càcaa bà. {

44 **Â** pwa pâ ûne na uti naiiri âboro, âna càra caa bà naa na pwi ére-bà. }

45 «**Â** wiàna majoroé é âgà, na gà pwa na èpà; â gà tapàgàé. Ba o wâdé ba kâgà, na gà tò naa na âji wâro, pa caapwi âgà. Dau pwaée'gà na gà wéaari é du âgà, â tügà naa na ére na gà pwamaagé còo naawê! {

46 Ba é ânye na ére-bà, âna càcaa bà. **Â** pwa pâ ûne na rà uti é naiiri âboro, â càra caa bà naa na pwi ére-bà. }

47 «**Â** wiàna majoroé é âraporomeegà, na gà pwa na èpà; â gà èrù tâjii. Ba o wâdé ba kâgà, na gà tò naa na *Mwaciri kà Pwiduée, pa caapwi âraporomeegà. Dau pwaée'gà na gà wéaari é du âraporomeegà, â tügà naa na ére na gà pwamaagé còo naawê!

48 **Â** wê, âna càra caa bà é pâ ûne, na rà iri é naparawére âboro. **Â** jè maagé, pwacèwii na tòjè é ânye.

49 «Diri é pâ âboro, âna o naa tàra é ânye ma còo*, [târa ma cèitiri èpà kàra].

9:40 Mataio 12.30; Luka 11.23   **9:41** Mataio 10.42   † **9:42** Pwa ma gùmagù é cèikî—é, Nama é pwa na èpà—Grec: Nama é tîu.   **9:43** Mataio 5.30   ‡ **9:43** Còo

note goo Mataio 5.29–30.   § **9:43** Gà pâiti jii Pwiduée... Grec: Gà pâ naa géhenne (l'enfer). Ipaìwà naa na pâ nee tii 45 ma 47.   **9:47** Mataio 5.29   **9:48** Ésaïe

66.24   * **9:49** *Ânye ma còo*—Naa na pwapwicîri kà tèpa Juif, âna rà tòpò còo naa gò pâ ârapwailò na tòo naa goro ânye. (Còo Lévitique 2.13.) É ânye, âna ucina goro pai cèitiri èpà kâjè, pwacèwii na jè cîri é mwani mii, ba na é dau pwéelaa. É còo, âna ucina goro napàrajè na jè wârori é wâro na pwicîri, â na jè tèpa pinaanapò. (Còo nee tii 50.) Pwacèwii pai wéaari é noo kâra macii goro còo, ba na o càcaa wâbu. (Còo note goo Mataio 5.13.)

⁵⁰ Napwa ê còo, âna jè muru na wâdé [târa ma pwa nûmara ê utimuru]. Êco na, wiàna tubatiàu ê nûmee, â jè o wànau târa ma jè o pwa ma tèepaa còwâ ê nûmee? Bwa, pwacoé! Wâdé na é tâa goowâ ê còo, â guwâ wâro na tâbwâti ma pàra tèpa béewâ.»

10

*Popai goro piéa ma tapàgà piéa
Mataio 19.1-12; Luka 16.18*

¹ Géewê, â é pàra gée na ére bèepwiri wà Iésu. Â é tapàgà ê napô *Judée. Â é pàra naa na ére gée còwâ kâra nairiwâ Ioridano. Â, na diri pâ ére na é tâa wê, âna rà me mwara tèpa âboro, â rà tâbèepié. Â é pacâmurirà goro ê Popai, wàra na nye câmaajé tée na é pwa.

² Â rà me burèe wà pàra tèpa *Farasaio, â pwa na rà pwa tûâ tée. Ba rà tawèerié pâ: «Gona pwa tàrù kà pwi jè âboro, [naa na é *Naèa kà Moosé] ma é tû tà tô wâdèe?»

³ Â é tawèerirà wà Iésu pâ: «Gona dà é popai, na é tûâri tàwà wà *Moosé?»

⁴ Â rà tòpi tée pâ: «Bwa, câe caa papwicîri wà Moosé tà pwi âboro na é pitapàgà piéa, wiàna é wii ê tii, ba na é panuâ còwâ tô wâdèe.»

⁵ Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Guwâ còo, é wii ba kàwà é naèa bèepwiri wà Moosé, ba po dau gòo é pûruwà!

⁶ Êco na, naa na autapoo goo, ûna é tòpò è gòropuu wà Pwiduée, âna: *É tòpò wà pwi paaò ma wà tô ilàri. Genèse 1.27*

⁷ *Â gée goo kaa pwiri, âna é panuâ du nyaa ma caa kêe wà pwi paaò, ba na ru pitâa ma wà tô wâdèe.*

⁸ *Â, na wàrapwiri, â wàilu âna ru pâra nau caapwi. Genèse 2.24*
«Â êkaa, [na go ina tàwà pâ] na jèe càcaa ârailu âboro, â ru jèe pwacèwii caapwi âboro.

⁹ Â guwâ cibwaa tipi còwâ é pwina é jèe piinaimari wà Pwiduée!»

¹⁰ Â [rà pâra jiiirà] wà Iésu ma wà tèpa *câmu kêe. Ûna rà wâjué còwâ naa pwârawâ, â rà bwaa nye jèu tawèerié mwara, goro tapàgà piéa.

¹¹ Â é ina tàra pâ: «Wiàna é tû tà wâdèe wà pwi jè âboro, ma é jèu éa còwâ, â é jèe pâ nau toomura (é cîâa jii tô wâdèe béaa).

¹² Â wiàna é pàra jii pwi éaé wà tô ilàri, ma é jèu éa còwâ, â é jèe pâra nau toomura.»

*É pwényunyuâari nyi nari èpo
Mataio 19.13-15; Luka 18.15-17*

13 [Na jè tòotù, âna] rà medari Iésu wà tèpa âboro. Â rà pame tée è nyi nari èpo kàra, ba na é tu naa goorà, [ma é *pwényunyuâarirà]. Êco na wà tèpa câmu kêe, âna rà pwa tèpa âboro, ma pacoora.

14 Ūna é cõo pwiri wà Iésu, â càcaa wâdé tée, â é ina ba gòo tàra pâ: «Guwà naaco nyi tèpa nari èpo, ma rà medario! Guwà cibwaa pacoora! Ba é *Mwaciri kà Pwiduée, âna o kàra é pâ âboro, na rà wàra é nyi nari èpo.

15 Ūu, âjupâra é pwina go ina tàwà pâ: Wà pwi âboro na caé caa tòpi é Mwaciri kà Pwiduée wàra ji nari èpo, âna o pwacoé tée ma é tò naa na.»

16 Â é nye popa kaa nyi nari èpo, â é tàmarà. Â é tòpò îê naa gòrà, ba na é pwényunyuâarirà.

*Pwi âboro na po dau pwa neemurué
Mataio 19.16-30; Luka 18.18-30*

17 Ūna é bwaa pwa na é pâra wà Iésu, â é itàa tèepaa me wà pwi jè âboro. Â é pâ nau tùu jùrué araé. Â é tawèerié pâ: «Pwi a pwa pupûra, gà nye dau pwi âboro wâdé kaa. O dà cèna go pwa, ma o tâa tõe é *wâro dàra gòiri jaa Pwiduée?»

18 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Gona cina gà ina good pâ, go pwi âboro wâdé? [Âjupâra pai ina'gà.] Ba nye ticè pwi âboro na wâdé; â nye caapwi co—wà Pwiduée.

19 [Â napwa naa goo é pai tawèeri'gà, âna] gà tâmogòori bwàti é pâ Naèà:

Gà cibwaa tètâmwara âboro;

Gà cibwaa toomura (gà cibwaa ciâa jii tô wâdàgà, é, wà pwi éagà);

Gà cibwaa mura;

Gà cibwaa ina cè popai na pwâ*, naa goo cè pàra âboro;

Gà cibwaa pwa cè tûa cèna èpà tà pàra tàpè;

Gà papwicîri du nyaa ma caa'gà.»

Exode 20.12-16

20 Â é ina tée wà pwi âboro pâ: «Pwi a pwa pupûra, go jèe pitère dàra kaa pâ pwiibà, géé na aukîri kõe.»

21 Â é niârié wà Iésu, â é po dau meaarié, â é ina tée pâ: «Gà tère, nye caapwi co jè muru, na bwaa tiâu jiiigà. Wàéni: Gà pâra, â gà nye icuri kaa diri é pâ neemurugà, â gà naa é mwani

10:15 Mataio 18.3   10:19 Exode 20.12-17; Deutéronome 5.16-20   * 10:19 Gà cibwaa ina cè popai na pwâ—Pai ina wèe pâ, gà cibwaa wàrapwiri naa na aupitèimuru.

wâri wèe tà tàpé na ticè kàra. Ba na wàrapwiri, âna o pwa cè wâdé'gà naa jaa Pwidueé. Â gà me wiâô!»

²² Êco na é po dau pikîri wà pwini, ba po dau pwa neemurué. Â é pâra.

Pai tò naa na Mwaciri

²³ Wà Iésu, âna é niâri tèpa câmu kêe na rà tâbèepié, â é ina tàra pâ: «Guwà còo, wà tàpé na dau pwa neemururà, âna dau pwacoé tàra, ma rà tò naa na Mwaciri kà Pwidueé!»

²⁴ Â rà po dau pò goro é pwâra-tùra bèepwiri. Êco na é bwaa ina tàra còwâ pâ: «Tèpa béeò, akaé! Po dau pwacoé tà pwi jè âboro na é tò naa na Mwaciri kà Pwidueé.

²⁵ Gona é kaamela†, âna pâri ma é tò na é pwêe goro kaju? Bwa, pwacoé! Â go ina tàwà pâ: Wà pwi âboro na pwa neemurué, âna mwa nye dau pwacoé tée awé, ma é tò naa na Mwaciri kà Pwidueé.»

²⁶ Â rà mwa nye dau pò kaa, tèpa câmu kêe, â rà nye pi-ina tàra còwâ pâ: «A? Â gona wàilàapà cè pwina o pârié ma é udò [ma tâa tée é *âji wâro]?»

²⁷ Â é niârirà wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Naa goo wà tèpa âboro, âna càcaa pâri. Êco na, diri kaa é pâ muru, âna nye pâri wà Pwidueé.»

²⁸ Â é ina tée wà Pétéru pâ: «Gà còo, wàibà, âna bà jèe nye po panuâ diri é pâ muru, ba na bà pâra wiâgà!»

²⁹ Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Wàépwiri. Â go ina tàwà é âjupâra pâ: Â o mwa wâru pàra tàpé na rà o panuâ pwârawâ ma aupwanapô kàra, ba na rà pâra wiâô ma é *Picémara Wâdé. Â rà o cau panuâ tèpa aéjii kàra, ma pa èpo naigé kàra, ma du nyaa ma caa kàra, ma pâ èpo kàra.

«[Â go ina tàwà pâ]:

³⁰ Tapoo nabà, âna rà mwa tòpi cè muru cèna piwéna, na dau maina ma dau wâru. Ba o tâa tàra cè pwârawâ, ma cè aupwanapô kàra. Â o tâa tàra cè aéjii kàra, ma cè èpo naigé kàra, ma cè nyaa ma caa kàra, ma cè èpo kàra! Âjupâra pâ rà o maagé còo, [gée goo na rà tèpa âboro kòo]. Êco na, gée na càùé, â rà mwa tòpi é wâro dâra gòiri jaa Pwidueé.

³¹ Wâru tàpé na rà pâbéaa nabà, na rà o mwa pwicò widàuru. Â wâru tàpé na rà pwicò nabà, na rà o mwa caa pâbéaa widàuru.»

*É jèu ina pai bà ma wâro còwâ kêe
Mataio 20.17-19; Luka 18.31-34*

† **10:25** Kaamela—Chameau. Pai ina wèe ni pâ, é macii na po dau maina. (Còo Mataio 19.24.) **10:31** Mataio 20.16; Luka 13.30

32 É gére too naa *Iéruusaléma wà Iésu. Â rà pwicò kêe wà tèpa 12 a câmu kêe, ma pàra âboro. Â rà pâ nau dumapiê, â wâgotàra.

Â é popa itiri tèpa câmu kêe ba na rà pitùra. Â é inapàpari tàra mwara ê muru na o jèe tèepaa têe:

33 «Guwà còo, nabàni, âna jèe too naa Iéruusaléma. Â naawê, âna o jèe panuô, wâgo *Pwina naîri âboro, tà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaailò, ma tèpa *dotée goro ê Naèa. Â rà o tèio tiagoro na o tètâmwaraô. Â rà o panuô tà tàpé na càra caa tèpa *Juif.

34 Â wà tàpéebà, âna rà o pitaurée goò, ma èdurio, ma pâdio goro ubati. Â rà o nama go bà. Êco na, naa na béâracié kâra tootù géé na càué, âna go o mwa wâro còwâ géé na aubà.»

Wâdé na jèe tèpa âboro kîri

Mataio 20.20-28

35 Géé na càué, âna ru medari Iésu wà Jacques ma wà Ioane, tupédu naî Zébédée, â ru ina têe pâ: «Pwi a pwa pupûra, pwa jèe muru na bu ilari jiiigà.»

36 Â é ina tàru pâ: «Îgàu!»

37 Â ru ina têe pâ: «[Bu tâmogòori pâ] gà mwa tâa gòro autâa'gà, na Mwaciri'gà, naa na muugère'gà, â o tâa tâgà ê pitûa maina awé. Â bu ilari jiiigà pâ, na bu tâa goro du jèneregà—pwi jèpwi naa gòro âji îgà, â pwi jèpwi naa gòro aèmwü'gà.»

38 Â é tòpi tàru pâ: «Câgàu caa tâmogòori ê pwina gàu ilari! Gona nûmau na gàu wâdo ê na wârado na go o wâdo? Pâri ma gàu tòpi mwara ê pâ aré ma tòina kôo‡?»

39 Â ru tòpi têe pâ: «Akaé, o pâribu!»

Â é ina tàru pâ: «Ûu kaa, gàu o wâdo ê na wârado na go o wâdo, â gàu maagé ma tòina, pwacèwiiio.

40 Êco na càcaa wâgo, na go pitûa pâ, wàilàapà na o tâa gòro âji îo ma tâa gòro aèmwü kôo. Ba nye wàco Pwiduée [Caa] na é jèe nye pwabwàti ê autâa bèepwiri ba kà tàpé na é nye pitòrigarirà.»

41 Ûna rà tère ê pwâratùra bèepwiri wà tèpa 10 a câmu béeru, â rà putâmu naa goo Ioane ma Jacques.

42 Â é todàra wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Guwà còo, naa jaa wà tàpé na càra caa tèpa âboro kà Pwiduée§, âna wà tèpa ukai, âna rà pitûa ba na rà còogai tèpa âboro. Â wà tàpé na rà imaina, âna rà pwa kûu tàra. [Â rà niimiri pâ dau pwamuru naa goorà.]

10:32 Maréko 8.31, 9.31   **10:38** Maréko 14.36; Luka 12.50   ‡ **10:38** Dernière phrase—Grec: *Pâri ma upwaaupwacèwiiio?* Ucina goro ê pai maagé ma tòina kà Iésu. Ipaîwà naa na nee tii 39.   **10:39** Apostolo 12.2; Auinapàpari 1.9   **10:42** Luka

22.25-26   § **10:42** *Naa jaa wà tàpé...* Grec: *Naa na pé gòropuu bèeni.*

43 Êco na, napwa naa goowà, âna càcaa wàrapwiri. Ba wà pwi jè ârapàarawà, na nùmee na é pwi âboro imaina, âna wâdé na é ipakîriê jii tèpa ênawéna.

44 Â wà pwina nùmee na é pâbéaa, âna wâdé na é pwi ênawéna kâra âboro diri.

45 Ba wâgo, Pwina naîri âboro, âna câgo caa me, ba na guwà pipwa âboro kîri tôo. Go me, nau pipwa âboro kîri kâra pâ âboro. Â go me, ba na go panuâ é wâro kôo, ba na go wâri ma tipi wà tèpa âboro na wâru [gée na èpà kàra].»

Pai wâdé còwâ kà pwi a bwi

Mataio 20.29-34; Luka 18.35-43

46 [Rà bwaa nye gére pâra naa Iérusaléma] wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe. Â rà tèepaa pâ naa na village Iériko. Ûna rà còobé géewê, â po dau wâru pâ âboro na rà pâra wiârà.

Â é nye tà tâa bàra naigé wà pwi a bwi, na nee Bartimée, pwi naî Timée. Wà pwiibà, âna pwi a-ila, ba pwi a ticé kêe.

47 Ûna é tère pâ, é tèepaa wà Iésu, pwi âboro gée Nazareth, â é nye tà tomara too pâ: «Iésu, *Pwina naî Davita, gà meario, â gà pitu tôo!»

48 Wâru é pâ âboro, na rà kànariê, ba na rà pacoocé.

Êco na é mwa nye dau to too kaa burà ina pâ: «Pwina naî Davita, gà meario, â gà pitu tôo!»

49 Â é tàpo coo wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Guwà todèe!»

Â rà todèe, â rà ina tée pâ: «Bwa, gà gòo! Â gà cimadò, ba é todagà!»

50 Â é pò ma tètâjii é palito kêe, â é nye pwairi cimadò kaa, â é pâra dari Iésu.

51 Â é tawèerié wà Iésu pâ: «Dà cè pwina nùmagà goo? Dà cèna pâri ma go pwa ba kâgà?»

Â é tòpi tée pâ: «Pwi a pwa pupûra, gà pwa ma go niâ ma wàra béaa.»

52 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà pâra, ba gà jèe wâdé còwâ, goo é cèikî'gà!»

Â é jèe nye niâ kaa, wàra béaa. Â é pâra wiâ Iésu.

11

É tò naa Iérusaléma wà Iésu

Mataio 21.1-19; Luka 19.28-48; Ioane 12.12-19

¹ Rà bwaa gére too dâra *Iérusaléma wà Iésu ma wà tèpa *câmu kêe. Â rà tèepaa mwünyabweri Bétani, ma wâ Bethfagé, du village na ru tâa goro jènere é gòrojaa Élaio*.

Â é panuâ pâ ê tupédu a câmu kêe wà Iésu,
 2 Â é ina tàru pâ: «Gàu pâra naa na village bèepwiri, tâa béaa kâjè. Â gàu o pâmari naawê, ê ji nari buriko, na tòóé goro otàpwe, na bwaa nye ticè âboro cèna mu caa tâa gòé. Â gàu tipié, â gàu popaé me naani.

3 Â wiàna rà tawèeriu pâ: “Gorodà na gàu pwa pwiri?” â gàu tòpi tàra pâ, “Bu popaé pàdari Pwi Ukai, â é mwa panuâe me còwâ wài.”»

4 Â ru pâra, â ru còo pwi nari buriko, naani bàra naigé, na tòóé mwünyabweri goropwârawâ goo jè wâ. Â ru tipié.

5 Â wà pâra tèpa tà tâa wê, âna rà tawèeriru pâ: «Dà na gàu pwa? Gorodà na gàu tipi ê pwi nari buriko bèepwiri?»

6 Â ru tòpi tàra, goro i pwi ia é ina tàru wà Iésu, â rà panuâru.

7 Â ru popa me i nari buriko dari Iésu. Â ru tòpò pâ ârabwée, naa gòro càùé, â é tâa gòé wà Iésu.

Rà pwamainae tèpa âboro

8 Wâru ê pâ âboro, na rà pòpwara béaa kêe naa gòro naigé, ê pâ ârabwée kàra, [ba na rà pwamainae]. Â wà pâra tàpé, âna rà tòpò ê pâ îri upwâra na bwùu, na rà tépàgà pâ ni, na é pâ na aupwanapò.

9 Â wà tàpé na rà pâbéaa kà Iésu, ma wà tàpé na rà pwicò kêe, âna rà cau tomara too pâ:

«Hosana ma cidòri!
 Ipwamaina Pwiduée!
 Cidòri nyuâa pwi âboro
 na é me na nee!

Psaume 118.26

10 *Pwényunyuâari ê mwaciri,
 na é bwaa âmu tèepaa—
 pwâra ukai kà *Davita,
 pwi jojoorojè!
 Hosana ma cidòri!
 Pwamaina Pwiduée
 na é wâdòiti awé!»

11 Ûna é tèepaa wà Iésu naa Iérusaléma, â é tò naa na é *Wâra pwapwicîri, â é còo bwàti [ê pwina rà gére pwa wà tàpé na rà tâa wê]. Â nabwé, â rà pâra naa Bétani ma wà tèpa 12 *apostolo kêe, ba jèe bàrane.

É pinajajai upwâra wâi

12 Na dàuru kêe, â ûna rà còobé géé Bétani, â é copwa wà Iésu.

13 Â é cõo géé iti ê jè *upwâra wâi, na po pwédoo. Na pwi pàara-bà, âna càcaa [wâru] pwâra wâi. Êco na é pâra nau mudàra cè pwêe. Â ûna é tèepaa pâ, â nye po dooé co.

14 Â é pinajajai i upwâra, ma ina pâ: «O nye ticè cè pwi jè âboro, cèna ée mwa caa uti cè pwâra wâi'gà, [ba gà o jèe bà]!»

Â rà tère pwiri wà tèpa câmu kêe.

É pacòobé tèpa pi-icu

15 Rà tèepaa pâ naa Iérusaléma, â é tò wà Iésu naa na Wâra pwapwicîri. Â é pacòobé tèpa gére pwa jèna[†], géé na [gòroigé[‡] kâra] Wâra pwapwicîri. Â é pugòboori ê pâ taapà kà tàpé na rà gére pitòotéri mwani, ma ê pâ autâa kà tàpé na rà pi-icu marü.

16 Â é ina pâ: «Guwà cibwaa pa dòme naani ê pâ muru imudi!

17 Guwà jèe nye tâmogòori bwàti ê pwina é ina wà Pwiduée naa na *Tii Pwicîri, pâ: *O mwa ina goo é wâ kôo pâ, wâ târa pwapwicîri, kâra diri ê pâ Ba.* Ésaïe 56.7 Êco na wâguwà, âna guwà gére pwa ma aucârü kà tèpa mura!»

18 Â wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaaìlò, ma wà tèpa *dotée goro ê Naèà, âna rà tère ê jèkutâ goro i pwi ia é pwa wà Iésu. Â rà mudàra cè pai pwa wèe, ba na rà tètâmwereê. Ba wâgotàra gooé, ba jèe dau wâru pâ âboro na rà pâra naa gooé. Ba rà càdiri é pâ popai na é pacâmurirà goo.

19 Ûna bàrane, â rà còobé, géé na pwi ville-bà wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe.

Guwà cèikî naa goo Pwiduée

Mataio 21.21-22

20 Na dàuru kêe, na rà pâra wii naigé, â rà cõo i iri wâi, na ia é pinajajaié[§] wà Iésu, âna é jèe mwari awé, tia niboo goro wàe.

21 Â wà Pétèru, âna é niimiri, i pwi ia é ina wà Iésu. Â é ina tõe pâ: «Pwi a pwa pupûra, gà cõo, i upwâra na ia gà pinajajaié géecaa, âna é jèe mwari.»

22 Â é ina wà Iésu tà tèpa câmu kêe pâ: «Wâdé na guwà cèikî naa goo Pwiduée!

23 Ba go ina tàwà ê âjupâra pâ: O pâri ma gà ina târa ê jaa bèeni pâ: “Gà ègò naaniboo nawia!” Â wà Pwiduée âna é pwa! Êco na wâdé na gà cèikî pâ o tèepaa ê pwina gà ina. Â gà cibwaa pidumapiê, naa na pwâranümagà!

11:13 Luka 13.6 † 11:15 Cõo note goo Mataio 21.12. ‡ 11:15 Géé na gòroigé—*De la cour extérieure.* Wà tèpa pi-icu, âna rà tâa na gòroigé kâra Wâra pwapwicîri. Cõo mwara Wâra pwapwicîri naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii.

11:17 Ésaïe 56.7; Jérémie 7.11 11:18 Maréko 14.1 § 11:20 Pinajajai (é, pinanyajai)—*Maudir.* 11:23 Mataio 17.20

24 Êkaa pwiri ê majoroé ma go ina tàwà pâ: Wiàna guwà pwapwicîri târa ilari é jè muru, â wâdé na guwà cèikî pâ guwà jèè tòpi. Â ée mwa pacoò wà Pwiduée.

25 «Â wiàna guwà cimadò, ma guwà pwapwicîri, â wâdé na guwà pwanauri, tà tàpé na rà pwa tàwà na èpà. Â, na wàrapwiri, â wà Caa kàwà, na é wânidò *napwéretòotù, âna é pwanauri tàwà é pâ tojii kàwà. {

26 Êco na, wiàna câguwà caa pwanauri tà para tàpé, â wà pwi Caa kàwà, na é wânidò napwéretòotù, âna o câé caa pwanauri tàwà mwara é pâ tojii kàwà.}»

Dà tàrù na é wakè goo wà Iésu?

Mataio 21.23-27; Luka 20.1-8

27 Wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe, âna rà tò còwâ naa Iérusaléma.

Úna é gére pâra naa i Wâra pwapwicîri, â rà me burèe wà para tèpa caa kà tèpa pwa ârapwailò, ma wà tèpa dotée goro é Naèà, ma wà tèpa pitûâ.

28 Â rà tawèrié pâ: «Pwiini, wàilàapà na naa tàrù tâgà, ma gà pwa é pâ muru bèepwiri? Wàilàapà na cùrugà? Â?»

29 Â é tòpi tàra pâ: «Go bwaa nama tawèriwà, goro ji caapwi muru co. Â wiàna guwà tòpi tòo bwàti, â go mwa ina tàwà pwi a naa tòo tàrù ma go pwa. Wàéni:

30 Wàilàapà na naa tàrù tà Ioane ma é *piupwaa? Wà Pwiduée, é, wà tèpa âboro?»

31 Â rà dau pitûra goo, â rà pi-ina tàra pâ: «Wiàna jè tòpi tée pâ: “Tàrù géé jaa wà Pwiduée” â ée mwa ina tâjè pâ: “Â gorodà na câguwà caa cèikî naa goo é pwina é ina tàwà wà Ioane?”

32 Â wiàna jè tòpi tée pâ: “Tàrù géé jaa tèpa âboro co” â dà [géewê cèna o tèepaa]?»

Ba wâgotàra goo tèpa âboro, na rà cau cèikî ba gòo pâ wà Ioane, âna é pwi *péroféta, [na é pame é popai géé jaa wà Pwiduée].

33 Â êkaa, na rà tòpi tà Iésu pâ: «Îi, câbà caa tâmogòori.»

Â é ina tàra pâ: «Â wâgo mwara, âna o câgo caa ina tàwà, wàilàapà na naa tàrù tòo ma go pwa é pwina go pwa.»

12

Ucina naa goo tèpa wéaari nadipâa

Mataio 21.33-46; Luka 20.9-18

1 Wà Iésu, âna é piwiâ tà tèpa âboro é pâ ucina. Â é ina tàra pâ:

«É mwa tâa pwi apooro nadipâa. Â é mwa câmi aupwanapô kêe. Â é mwa bariwâri goro é auba, â é mwa îri pwêe, ba na aucòogai é pwâra dipâa. Â é mwa bari é wâ na dau gòri too, ba na aucibèri* wâra é nadipâa. Â nabwé, â [é niimiri pâ na é pâra nau ipokâa naa jè napô. Â] é wâri pâra tèpa âboro, ba na rà wéaari i na aupwanapô kêe. Â é pâra, â é tâa na jè napô.

² «[Paé pâ parui, paé, paé, paé...] tèepaa naa na pàara na o pétâ pwâra dipâa na. Â é panuâ pâ pwi jè âboro kîri kêe, ba na é tòpi jii tèpa wéaari nadipâa cè kêe géé goro é piûnya.

³ Êco na rà pâdié, â rà panuâê pâ còwâ, â nye ticè cèna rà naa tée.

⁴ Â géewê, â é panuâ me còwâ pwi jè âboro kîri kêe. Â rà pièié, â rà tanoori é pûruê, â rà pé pidurié.

⁵ «Â nabwé, â é panuâ pâ mwara é pwi béâracié kâra âboro kîri kêe, â rà catâmwereê... Wâru é pâra tèpa âboro kîri kêe na é panuârà mwara. Â rà pâdi pâra pwi, ma tètâmwara pâra tàpé.

⁶ «Nabwé, â jèe nye ticè âboro târa ma é panuârà—jè dàra wàco pwi âji naîé, na dau wânümee gooé. Â é panuâê pâ tà tèpa piwéaari wâra i nadipâa. Ba é nye tà niimiri pâ rà o tòimiriê, ba wà pwina naîé.

⁷ «Êco na wà tèpa âboro èpà bèepwiri, âna rà pitêrerà, â rà ina pâ: “Guwà còo, wàé kaa ni wà pwi ia ée mwa pwi apooro i na aupwanapô, na cè jè tòotù. Wâdé na jè tètâmwereê cawi, ba na o mwa tà kâjè i na aupwanapô!”

⁸ «Â rà tâjûrué, â rà tètâmwereê. Â rà popa i naiié, â rà tètâjii naaiti jii i na aupwanapô.»

⁹ Â wà Iésu, âna é tawèri tàpé na rà gére tèreê, pâ: «Â o dà cèna ée pwa wà pwi apooro i nadipâa? Ée mwa po me wàé, â ée mwa nama tètâmwara i tèpa wéaari wâra i na aupwanapô. Â ée mwa caa naa é nadipâa bèepwiri tà pâra tàpé, ba na rà wéaari.

¹⁰ Guwà jèe nye gére pûra é popai bèepwiri, naa na *Tii Pwicîri, pâ:

*I pwi atü na rà tètâjii
wà tèpa ba wâ,
âna nye wàé kaa pwiri,
i âji êkéel*

*[Tâutâra goo
pwi ò kâra wâao!]*

¹¹ *Ba nye autûâri kà Pwi Ukai.
Jè pò goo pwényuâa kêe.»*

* 12:1 Aucibèri—Tour de guet. (Cibèri—Surveiller d'en haut.)

12:8 Hébéru 13.12

12:10 Psaume 118.22–23

Psaume 118.22-23

¹² Napwa naa goo wà tèpa caa kà tèpa *Juif, âna rà tâmogòori pâ é tagére pwa ucina naa goorà. Â dau nùmarà na rà tâjùrué. Êco na wâgotàra, gée goo na wâru tèpa âboro na rà wâdéarié, â rà naaê, â rà pâra.

Wâripû kà tèpa Roma

Mataio 22.15-22; Luka 20.19-26

¹³ Wà tèpa pitûâ kà tèpa Juif, âna rà panuâ pàdari Iésu wà pàra tèpa *Farasaio, ma wà pàra tèpa tâa na ére kà *Héroda, ba na rà tû tûâ tée. Ba rà bu naigé ma rà pitòtié, gée goro cè pai mwa tòpi kée tàra.

¹⁴ Â rà ina tée pâ: «Pwi a pwa pupûra, bà nye tâmogòori pâ, gà ina é âjupâra. Â nye ticè âboro cèna wâgotâgà gooé, â câgà caa ipwaké goro âboro. Ba gà nye picémara ba *târù diri é pâ muru na nùma Pwiduée na bà pwa. Â êkaa, na nùmabà na bà tawèrigà pâ: Pwiri wâdé† na jè wâripû‡ tà pwi ukai kà tèpa *Roma? É, o càcaa wâdé?»

¹⁵ Êco na é tâmogòori wà Iésu pâ, tèpa pwâ. Â é ina tàra pâ: «Gorodà na guwà ipawâmiô? Paari tóo é jè mwani atü.»

¹⁶ Â rà pame tée. Â é ina tàra pâ: «Naporomee î ma nee î, na wâgòro é mwani bèeni?»

Â rà tòpi tée pâ: «Kà pwi ukai kà tèpa Roma.»

¹⁷ Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Â jèe wâdé, guwà pitôowâri tà pwi ukai é pwina kée; â guwà pitôowâri tà Pwiduée é pwina kà Pwiduée.»

Â rà po dau pò goo é pai tòpi kée.

Pai o wâro còwâ kà tèpa bà

Mataio 22.23-33; Luka 20.27-38

¹⁸ Napwa naa goo wà tèpa *Sadukaio, âna [jè ditàra pwapwicîri kà tèpa Juif, na] càra caa cèikî pâ, rà o wâro còwâ wà tèpa bà. Â wà pàra tàpé gée goorà, âna rà medari Iésu [ba nùmarà na rà paari pâ rà âjupâra]. Â rà tawèirié pâ:

¹⁹ «Ico pwi a pwa pupûra, é jèe wii tâjè wà *Moosé naa na é *Naèà pâ: *Wiàna é bà wà pwi âboro, na ticè èpo kée, â wâdé na é popa tô dàpwà kée wà pwi jiié, ma ru piéa.* Deutéronome 25.5 Â, na wàrapwiri, â é naa cè gòobàra pwi a bà.»

²⁰ «Â wâdé. Êco na gà jèe niimiri cai ni: Po 7 tèpa aéjii. Â é piéa wà pwina ciàra, êco na é bà, â nye ticè èpo kée.

12:13 Maréko 3.6 † **12:14** Pwiri wâdé... é, Pwiri pwa tarù kâjè. Pwiri rà ina é Naèà kàra Wàra pwapwicîri kà tèpa Juif. ‡ **12:14** Wâripû—Impôt. **12:17** Roma 13.7

12:18 Apostolo 23.8 **12:19** Deutéronome 25.5

²¹ Â pwi a pâ wê, âna ru piéa ma tô dâpwâ, êco na é bà mwara wà pwini, â nye ticè èpo kàru. Â wà pwi béâracié, âna ipaiwà.

²² Â wàrapwiri naa goo wà tèpa 7 aéjii bèepwiri. Ba rà cau bà, â nye ticè èpo kàra. Â géé na càùrà diri, â é mwa bàra bà wà i tô ilàri.

²³ [Gà ina pâ] rà o mwa wâro còwâ wà tèpa bà, na jè tòotù. Â wiàna wàrapwiri, â wàilàapà narà, na o pwi éa tô ilàri-bà, na tòotù bèepwiri? Ba rà nye cau tèpa éaé diri! Â?! [Gà tòpi cai!]

²⁴ Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Guwà pitanami, làpé! [Cina câguwà caa cèikî pâ, rà o mwa wâro còwâ wà tèpa bà?] Ba câguwà caa tâmogòori é Tii Pwicîri, â câguwà caa tâmogòori é pàtàma Pwiduée!

²⁵⁻²⁶ Ba na pàara na rà wâro còwâ wà tèpa bà, âna o càra mwa caa piéa còwâ. Ba rà wâro pwacèwii tèpa *angela, naa jaa Pwiduée.

«Â gona câguwà caa tâmogòori é pwina é ina wà Moosé? Ba é pwa jèkutâ naa na é tii kée, goro i ji na nari upwâra, na ia tòò gò i ânye. Naawê, âna é ina tée wà Pwiduée pâ: *Wâgo Pwiduée kâ *Abéraama, ma Isaaka, ma Iakobo.* Exode 3.6

²⁷ [Pai ina wèè pâ rà nye cau tàgére wâro jaa Pwiduée!] Ba wà Pwiduée, âna cáé caa Pwiduée kà tèpa bà, â é Pwiduée kà tàpé na rà wâro. Â jè còo naawê pâ, guwà po dau pitanami awé!»

Naèà na piwéna

Mataio 22.34-40; Luka 10.25-28

²⁸ Ûna rà gére pitùra, â é tàmaarirà wà pwi jè *dotée goro é Naèà. Â é còo pâ é po dau tòpi bwàti tà tèpa Sadukaio wà Iésu. Â é me burèè, â é tawèerié pâ: «Gona dà é pwi naèà na é piwéna, naa na diri é pâ naèà?»

²⁹ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Wàéni: *Guwà tère, co tèpa *Is-araéla! Wà Pwi Ukai Pwiduée, âna wàé kaa pwiri é pwi áji Ukai kâjè, na é caapwi co!*

³⁰ Â wâdé na gà meaarié géé na diri é pwâranümagà, ma é wâro'gà, ma é aunünüma'gà, ma é nü'gà. Deutéronome 6.4-5

³¹ «Â wàéni é béârailu kâra naèà: *Gà meaari tèpa âboro Spwacèwii é pai pimeaarigà còwâ. Lévitique 19.18* Â nye ticè cè jè naèà, cèna piwéna jii é du naèà-bà.»

12:25-26 Exode 3.2,6   **12:28** Luka 10.25-28   **12:29** Deutéronome 6.4-5   **12:31**

Lévitique 19.18   **§ 12:31** Tèpa âboro—Grec: *Pwi âboro na é tâmwünyabwerigà, é, pwi jènerègà.*

32 Â wà pwi dotée goro ê Naèà âna é ina tée pâ: «Ûu kaa! Po dau âjupâra co pwi a pwa pupûra, ê pwina gà ina! Wà Pwi Ukai, âna nye wàè kaa ê pwi âji Pwiduée kâjè! Â nye ticè pwi jèpwi!

33 Â wâdé na jè mearié mwara, géé na diri ê pwâranümajè, ma ê tà manga, ma ê nii kâjè. Â wâdé mwara, na jè meari tèpa âboro, pwacèwii ê pai mearijè còwâ. Nye dau piâjimuru pwiri jii ê pâ *ârapwaailò tà Pwiduée, ma ê pâ para âraimeai.»

34 Â é còo wà Iésu pâ, dau wâdé pai tòpi kèe. Â é ina tée pâ: «Câgà caa wâiti jii ê *Mwaciri kà Pwiduée.»

Â géé na càué, â nye ticè âboro na tawèri Iésu goo cè para muru.

Dau pwamuru naa goo pwi Mesia

Mataio 22.41-46; Luka 20.41-44

35 Ûna é gére pacâmurirâ goo ê Popai naa na *Wâra pwapwicîri, wà Iésu, â é ina tà tàpé na rà tàmaarié, pâ: «Wà tèpa dotée goro ê Naèà, âna rà pacâmuriwâ pâ, wà pwi *Mesia, [pwi ukai na guwâ tapacîê] âna é pwi âboro kîri jii wà *Davita, ba é pwi gòobèrèè co. Êco na rà pitanami*.

36 Ba nye wà Davita kaa, ûna ia dipitirié ê Nyuâaê Pwicîri, na é ina pâ:

Popai kà Pwi Ukai,

Pwi Ukai Pwiduée

na é patûra Pwi Ukai kôo:

“Gà me ma gà tâa ni.

Tâa ni gòro lô étò.

[Go naa tâgà é pitûâ.

O pwamainagâ awé.]

Go nama gà còogai

tèpa ipaa dàgâ.”

Psaume 110.1

37 «Ûna é ina wà Davita pâ *Pwi Ukai kôo*, âna é tàgére ina wà pwi Mesia. Â wiàna wàrapwiri, â gorodâ na rà ina pâ, é pwi âboro kîri jii wà Davita†?! [Bwa, é paari wà Davita pâ wà pwi Mesia, âna é pwi âboro na é piwéna jii diri para tàpé!]

Tèpa dotée goro Naèà ma pa dàpwâ

Mataio 23.1-12; Luka 20.45-21.4

Rà tàmaari Iésu ê pâ âboro na wâru, â rà dau ipwàdéé.

38 Â é pacâmurirâ mwara, â é ina tàra pâ: «Guwâ pwacôoco! Guwâ cibwaa pwaduwa kà para tèpa dotée goro ê Naèà! Ba

12:32 Lévitique 19.18; Deutéronome 4.35, 6.4-5; 1 Samuel 15.22; Osée 6.6 * 12:35
 Grec: «Gorodâ na rà ina pâ, wà pwi Mesia, âna é pwina nai Davita?» 12:36 Psaume
 110.1 † 12:37 Grec: Nye wà Davita kaa, na é ina goocè pâ 'Ukai', â gorodâ na é
 pwina naié?

dau wâdé tàra, na rà pâra na é pâ ârabwée gòri‡. Â wâdé tàra, na rà nye pwabwàcu tàra [ma pwamainarà] pâ âboro, naa na diri é pâ ére aupitapitiri.

39 Rà nye mudàra taaci é pâ autâa na tâa béaa, na *wâra pitapitiri, ma naa na pâ na aupi-ija maina.

40 Â rà pwa é pâ nyakâra pwapwicîri [ba na jè o niimiri pâ rà tèpa âboro na rà wâdé]. Êco na, ûna rà gére wàrapwiri, â rà popa diri jii é pa dàpwà é pâ muru na tà tàra. Â géé goro kaa pwiri, âna o mwa pwa tàra é wârimuru na dau maina jii é wârimuru kà pàra tàpé.»

Tô dàpwà na ticè neemuruê

41 [Géewê, â é tò naa na wâra pwapwicîri wà Iésu.] Â é tâa béaa naa na pwi ére na jè tòpò mwani târa Wâra pwapwicîri naawê. Â é côo é pwina rà gére tòpò wà tèpa âboro. Â napwa wà tàpé na dau wâru neemururà, âna rà tòpò é mwani na dau wâru.

42 Â é tèepaa me tô jè dàpwà, na piticè neemuruê. Â é naa ji du ârailu nari mwani atü.

43 Â é todà tèpa *câmu kêe wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Go ina tàwà é âjupâra pâ: Wà tô dàpwà bèeni na piticè neemuruê, âna po dau wéna awé é pwina é tòpò, jii pàra tàpé.

44 Ba rà tòpò upûuê^S (ba ji ére mwani géé goro aumaina goo wârirà). Âna wàé, âna jèe nye piticè neemuruê kaa. Êco na é nye naa kaa diri é mwani na o pâri ma é wâro goo.»

13

O mwa tédidiri Wâra pwapwicîri

Mataio 24.1-2; Luka 21.5-6

1 Géé na càué, â é còobé géé na *Wâra pwapwicîri wà Iésu. Â é ina tée wà pwi jè a *câmu kêe pâ: «Pwi a pwa pupûra, côo é pâ atü goro é auba, goo é pé wà bèeni! Nye dau wâdé kaa! Â po dau pwa kaamwa* kêe!»

2 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà côo é pâ auba bèeni? Âna go ina tâgà pâ: O mwa téura diri. Â o mwa ticè atü na o mwa pitâgòrà too wê.»

Ê pwina o tèepaa na pwâadèrè

Mataio 24.3-44; Luka 21.7-33

3 Rà tâa gòrojaa Élaio wà Iésu, ma wà Pétèru, ma Jacques, ma Ioane, ma wà André, wâcicima i Wâra pwapwicîri. Â rà tawèrié pâ:

‡ 12:38 Ârabwée gòri—Naa jaa tèpa Juif biu, âna câmu kà tèpa tàmana ma tèpa pipapwicîrirà. 12:43 2 Korénito 8.12 ^S 12:44 Upûuê—Surplus. * 13:1 Kaamwa—Magnificence. 13:2 Luka 19.44

⁴ «Gà ina tâbà pâ o wiidà cèna o tèepaa ê pwina gà gére ina. Â o dà cè câmu kêe ma bà o tâmogòori pâ, o jèe tèepaa me ê pwi pàara-bà?»

⁵ Â é ina tàra pâ: «Guwà ipwacôowà, â guwà cibwaa pwa ma ipa-imwüruà.

⁶ Ba o wâru tàpé na rà o tèepaa me, â rà o pa é needô. Â rà o ina tàwà pâ: “Wâgo pwi Mesia [na go me gée jaa Pwiduée, na guwà tapacîê]!” Â rà o ipa-imwüru ê pâ âboro na wâru.

⁷ Guwà o tère cè airi paa, cèna wâmwünyabwe, ma jèkutâ goro paa na wâiti. Â guwà cibwaa nama wâgotàwà! Ba o nye mara tèepaa ê pâ pwiibà, êco na o càcaa pâji pwâadàra gòropuu.

⁸ «[Â o wâru pâ ipaa pitiri gòropuu]: Ba é pwi jè Ba, âna ru pipaa ma pwi jè Ba. Â wà pwi jè ukai, âna ru pipaa ma cè pwi jè ukai. Â o gù napuu, na pâ pàra ére gòropuu, â o pâ nau tèepaa ê pâ copwa na maina. Ê pâ na pai pwa wèe bèepwiri, âna o pwacèwii ê pábéaari maagé kâra pitèpa èpo.»

O tubaèpà tà tèpa cèikî

⁹ «Guwà tère bwàti ê pwina o mwa tèepaa dariwà: Rà o mwa popawà pâ, naa na pâ wâra pitèimuru. Â rà o pâ nau èiwà, naa na pâ *wâra pitapitiri. Â o dâtiwà pâ, na ara tèpa kupénoo, ma wà tèpa ukai, gée goro na guwà tèpa âboro kôo. Â, na wàrapwiri, â guwà o tèpa *paâjupâraô, na ararà.

¹⁰ Ba wâdé na jèe mara inapàpari ê Picémara Wâdé târa diri pâ Ba.

¹¹ «Â, na diri ê pâ pàara na rà o mwa tâjùruwà ma pitèiwà, â guwà cibwaa pidumapié goro cè pai tòpi kàwà tàra. Ba guwà mwa ina co é popai na é naa tàwà wà Pwiduée, na pwi pàara-bà. Ba o é Nyuâaê Pwicîri na ée tûra, â o càcaa wâguwà.

¹² «[Na pwi pàara bèepwiri, âna] wà pwi jè âboro, âna é panuâ pwi aèjii kêe, ba na tètâmwereê. Â é wàrapwiri mwara wà pwi caa kâra èpo, tà pwina naiê. Â wà tèpa èpo, âna rà o mwa pipaa ma tèpa nyaa ma caa kâra. Â rà o pwa ma rà pwa wârimuru, tiagoro pai pòtâmwararà.

¹³ «Êdiri pâ âboro, âna rà o pièpàriwà† goodò. Êco na wà pwina é cimwü tia pwâadèrèè, âna ée mwa pa-udòe wà Pwiduée [ma naa tée ê *wâro dâra gòiri jaaé].»

O maina pai maagé kà tèpa âboro

¹⁴ «Guwà o pâ nau côo é capwi na é tèepaa me naa na ére na càcaa autâa kêe—muru na jè miiri, ma jè pwùkùru goo.»

13:8 Ésaïe 19.2   13:9 Mataio 10.17-20   13:11 Luka 12.11-12   13:12 Mataio 10.21   13:13 Mataio 10.22; Ioane 15.21   † 13:13 Pièpàri—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Miiri.   13:14 Daniel 9.27, 11.31, 12.11

(Â wà pwina é pûra ni, âna wâdé na é tâmogòori bwàti é pwini!) «Â, na pàara bèepwiri, âna wâdé na rà uru naa gò pà jaa, wà tàpé na rà tâa *Judée!

15 Â wà pwina é nao gòroigé jii wâ[‡], âna é cibwaa wâjué còwâ, nau mudàra cè jè muru, wâna é wâ kêe.

16 Â wà pwina é tâa na é na aupwanapô, âna é cibwaa wâjué còwâ naa jaaé, ma é popa é ârabwée kêe.

17 Au! Wârico! Ba, na é pâ tòotù bèepwiri, âna o po dau pwaée kâra pa ilàri na rà nyarana, ma pa ilàri na rà pa-di é èpo kâra.

18 «Â guwà pwapwicîri tà Pwiduée pâ, na càcaa tèepaa mariwà, é pâ muru bèepwiri, na pàara na pièpà napô na!

19 Ba, na pàara bèepwiri, âna rà o dau maagé cò wà tèpa âboro. Ba bwaa nye ticè cè pwi jè âboro, cèna ée jèe maagé cò wàrapwiri—tapoo géé na autapoo goo é gòropuu, ûna é nye tòpò diri é pâ muru wà Pwiduée—tiagoro nabà. Â o jèe nye ticè cè pwi jè âboro, cèna ée mwa wàrapwiri còwâ é pai maagé kêe.

20 «Wiàna wà Pwiduée Pwi Ukai, âna càcaa nümee na é nama piboo é pâ jéûru tòotù bèepwiri, â pwiri nye ticè cè pwi jè âboro cèna é piupa é wâro kêe. Êco na é niimiri pâ, na é nama piboo, wàrapwiri goo wà tàpé na é jèe pitòrigarirà.»

Tèpa 'mesia' na rà tèpa pwâ

21 «Â wiàna é ina tàwà é pwi jè âboro pâ: “Guwà cò! É wâni wà pwi *Mesia, [*pwi a pa-udòjè!” é wâpà wiàna é ina pâ: “É wâna é ére bëeni!” â guwà cibwaa cèikî naa gooé.

22 Ba rà o mwa tèepaa me cè tèpa 'mesia' ma tèpa 'péroféta' na rà tèpa pwâ. Â rà o pwa é pâ wakè goro pàtamarà na rà mwa pò goo wà tèpa âboro, târa ma rà ipa-imwürurà. Â rà ipwadàrapwa mwara ma rà ipa-imwüru tàpé na é jèe pitòrigarirà wà Pwiduée.

23 Â, na wàrapwiri, â wâguwà, âna guwà o ipwacòoco! Ba go jèe tâmara ina tàwà é pâ muru na o mwa tèepaa!»

Pai wâjué me còwâ kà Iésu

24 «Na pâ tòotù-bà, â rà o dau maagé cò é pâ âboro. Â géé na càuru pwiri:

O câé té i tòotù.

O bàuté i parui.

25 *Rà o tûu pâ îricò.*

Gùmagù pâ pàaéS.

13:15 Luka 17.31 † 13:15 Nao gòroigé jii wâ—Grec: Tâa gòrowâ. Còo Mataio 24.17.

13:17 Luka 23.29 13:19 Daniel 12.1; Auinapàpàri 7.14 13:22 Auinapàpàri

13.13 13:24 Ésaïe 13.10; Joël 2.10, 3.4, 4.15; Auinapàpàri 6.12–13 § 13:25
Gùmagù pâ pàaé—Pai ina wèe pâ, o piaraégò pâ îricò; é, o gùmagù pâ mwaciri ma tèpa ukai kâra; é, o gùmagù tèpa duée.

Ésaïe 13.10; 34.4

26 «Â, na pàara bèepwiri, âna o côoô, wâgo *Pwina naîri âboro, wiàna go tèepaa me na nee, naa na é pàtàmoo, ma é pai maina ma muugère kôo.

27 Â go o panuâ me tèpa *angela, ba na rà popa tàpé na go jèe pitòrigarirà. Â rà panaimarirà, pitiri é gòropuu.»

Câmu goro iri wâi

28 «Wâdé na guwà picòo bwàti é câmu kâra é *iri wâi. Ba, na é bwaa tapoo ti, â guwà tâmogòori pâ, ée jèe tèepaa me é pàara na ucuu i napô.

29 Wàrapwiri na guwà côo pâ, gére tèepaa é pàra câmu na go gére ina, â guwà o tâmogòori pâ, o jèe pacoo diri*.

30 Â go ina tàwà è âjupâra pâ: [O càcaa gòiri.] Wà pàra tèpa âboro nabà, âna rà o bwaa nye côo pwiri, béaa kâra pai o bà kàra.

31 Ba o tiâu é napwéretòotù ma é gòropuu; â napwa é popai kôo, âna o càcaa tiâu.»

Guwà tà tàcî

32 «Nye ticè pwi âboro, cèna tâmogòori cè tòotù ma cè ineretòotù, cèna o tèepaa é pâ muru bèepwiri. Ba câbà caa tâmogòori mwara wâgo Pwina naî Pwiduée, ma wà tèpa angela kêe. Â nye wàco Caa, na é tâmogòori.

33 Guwà pwacôoco, â guwà cibwaa tà puu! Ba câguwà caa tâmogòori cè pàara cèna o tèepaa na.

34 «Ba ipwacèwii naa goo pwi âboro na é pâ nau ipokâa jii napô kêe. Â é naa tà tèpa wakè kêe é tàrù, naa goro diri é pâ neemurué, tiagoro é pwârawâ kêe. Â é ipâdi naa goorà é jèpa wakè kàra. Â é pitûâri tà pwi a wéaari goropwârawâ pâ, na é tà tâa ma tàcî.

35 «Â [ipaiwà naa goowà]—wâdé na guwà tà tàcî! Ba o câguwà caa tâmogòori, cè pàara cèna ée tèepaa me còwâ na, wà pwi apooro pwârawâ. Ba pwiri o bàrane, é pwiri o nabibiu kâra ne, pwiri naa gòropwaa†, pwiri gòro dàuru.

36 Â wiàna é pwairi tèepaa me, â càcaa wâdé na é pâmariwà na guwà gére puu!

37 Ê pwina go ina tàwà, âna popai tà diri tèpa âboro: Wâdé na guwà tà tàcî!»

13:26 Daniel 7.13   13:27 Mataio 13.41; Maréko 13.32   * 13:29 O jèe pacoo diri—é, Go o jèe tèepaa. (Pai wâjué còwâ kà Iésu.) Naa naporomee bèeni, âna wà Iésu, âna é mara ina du ârailu pàara na o mwa tèepaa: Jèpwi, âna, pai tubatiâu é ville Iérusaléma, géé na càuru pai bà kêe, na naja 70. Jèpwi, âna, pâ muru na o mwa tèepaa naa pwâadàra gòropuu, béaa kâra pai o wâjué me còwâ kêe.   13:35 Luka 12.38

† 13:35 Naa gòropwaa—Grec: Na é to i ja.

14

Rà mudàra ba na rà tètàmweré

Mataio 26.1-5; Luka 22.1-2; Ioane 11.45-53

¹ Dàra ârailu tòotù, â o coo [é du *tòotù maina kà tèpa Juif]—tòotù *Paséka jèpwi, bau tòotù maina kâra 'pi-ija poloa na ticé nyaa kêe'.

Â nûma wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaailò, ma wà tèpa *dotée goro é Naèà, na rà tètàmwara wà Iésu. Â rà imudàra cè pai pwa wèe, ma rà tû tûâ tée ma tâjùrué pwàniri.

² Ba rà pi-ina tàra pâ: «O po càcaa wâdé na jè tâjùrué pàpari, na pàara na pwa i pi-ija maina wâna. Ba péa rà tà putàmu naa gooje é pâ âboro, ma gùmagù napò.»

Wicèpwiri jawé ûrea naa gò Iésu

Mataio 26.6-13; Ioane 12.1-8

³ [Na pwi pàara bèepwiri, âna] é tâa Bétani wà Iésu, wâna pwârawâ kà Simona, pwi a pwa maga. Â, na rà gére ija, â é tèepaa me é tô jè ilàri, bau é wâra jawé atü, na wâbé goro é jawé ûrea*—pwi jawé na dau maina é wâri wèe. Â é tébiti i wâra jawé, â é wicèpwiri i jawé ûrea naa gòro pûru Iésu.

⁴ Úna rà côoé wà pàra tàpé na rà gére tâa wê, â po dau càcaa wâdé tàra. Â rà pi-ina tàra pâ: «Kaa! Cina é po dau pwatari i jawé ûrea bèepwiri?

⁵ Ba é wâri wèe, âna pâ miliô†! Gorodà na càcaa icuri, ma o naa é wâri wèe, tà tàpé na ticé kâra?» Â rà gére dau putàmu naa gooé.

⁶ Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Guwà naaé! Gona cina guwà nama é tòina? Ê pwina é pwa wà tòoni, âna muru na po dau wâdé.

⁷ Ba rà o nye tà ciburà wâjaawà wà tàpé na ticé kâra, â o nye pâri ma guwà pwa tàra cè pwina wâdé wiàna âji nûmawà. Â napwa wâgo, âna o câgo caa tà ciburà tâa jaawà.

⁸ Â wà tòoni, âna é jèe pwa kaa é muru na pâri ma é pwa. Ba ûna é wicèpwiri naa gò-o i jawé ûrea, âna é jèe pwabwàti cawi béaa é pai o boo kôo naa napwêe.

⁹ Pwa na go ina tàwà è âjupâra pâ: Na diri pâ ére, na o mwa inapàpari é *Picémara Wâdé naawê—naa na gòropuu diri—â o piwiâ mwara è jèkutâ goo è pwina é pwa wà tô ilàri bèeni. Â o nye tà ciburà niimirié.»

É icuri Iésu wà Judas

Mataio 26.14-16; Luka 22.3-6

14:3 Luka 7.37-38 * **14:3** Jawé ûrea—Nee nard. † **14:5** Pâ miliô—Grec: 300 mwani pwa (deniers). Wâri pwi caapwi âboro naa na caapwi naja. **14:7** Deutéronome 15.11 **14:8** Ioane 19.40

10 Wà Judas Iscariote—wà pwi ârapàara tèpa 12 *apostolo—âna é pâ nau côo tèpa caa kà tèpa pwa ârapwailò. Â é ina tàra pâ, na ée mwa panuâ Iésu tàra.

11 Â rà nye dau ipwàdée kaa, â rà ina pâ na rà o mwa naa cè mwani tée. Â tapoo na pàara bèepwiri, â é imudàra cè naigé, ma é icuri wà Iésu tàra.

Pi-ija kà Pwi Ukai

Mataio 26.17-35; Luka 22.7-34; Ioane 13.21-38

12 É jèe tèepaa é bétapoo tòotù kàra 'pi-ija poloa na ticé nyaa kée'—tòotù na rà mu taa é nari mutô târa Paséka. Â rà ina tà Iésu wà tèpa *câmu kée pâ: «Bà o pâ nau pwabwàti é utimuru târa Paséka. Â wâpà na nümagà na jè pi-ija wê?»

13 Â é panuâ tupédu ârailu géee goorà, â é ina tàru pâ: «Gàu pâra naa na ville, â o ipitiwà ma pwi âboro, na é popa é wàra jawé. Â gàu pâra wiâé.

14 Â, na é tò naa na jè pwârawâ, â gàu ina tà pwi apooro wê pâ: “É tawèeri me wà pwi a pwa pupûra kâbà, pâ, o wâpà é naditârawâ, na bà[‡] o ija naima é utimuru târa Paséka?”

15 «Â ée paari tàu é jè naditâra-wâ na wâdòiti—pwi naditârawâ maina na jèe ipwabwàti. Â gàu pwabwàti i uti kâjè naawê.»

16 Â ru pâra naa na ville, â ru pâmari, wàra na é ina tàru wà Iésu. Â ru pwabwàti é utimuru târa Paséka.

O ipwa tûâ tôo

17 Na bàrane, âna rà tèepaa naawê wà Iésu ma i tèpa 12 apostolo kée.

18 Â rà tâaboo, â rà ija.

Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Go ina tàwà é âjupâra pâ: Wà pwi jè ârapàarawâ, âna ée mwa ipwa tûâ tôo—pwina jè gére ija naima ma wàé.»

19 Â rà pikîri wà tèpa câmu kée, â rà jèpa pitawèerie pâ: «Gona pwiri càcaa wâgo?»

20 Â é ina tàra pâ: «Akaé, o wà pwi jè ârapàarawâ, wâguwà tèpa 12 apostolo—wà pwina bu capai tuboo naa na i na ngapò ma wàé[§].

21 Wâgo *Pwina naîri âboro, âna go o pâra nau bà, wàra na é jèe inapàpari é *Tii Pwicîri. Â napwa naa goo wà pwi âboro na é pi-icurio, âna po dau pwaée kée. Au! Wârico! Ba wà pwiibâ, âna pwiri nye gére wâdé ba kée wiàna càcaa gére pitèpaé!»

14:12 Exode 12.6 ‡ 14:14 Bà—Grec: *Wâgo (Iésu) ma wà tèpa câmu kôo.* 14:18

Psaume 41.10 § 14:20 Wâjaa tèpa Juif, âna wà tèpa âji bée, âna rà nye po tuboo goro îrà naa na i na ngapò na caapwi.

I poloa ma i dipâa

22 Ūna rà pi-ija naima, â é popa é poloa wà Iésu. Â é pwaolé tà Pwiduée. Â é tubiti, â é naa jècaari tà tèpa câmu kêe, â é ina tàra pâ: «Guwà ija, ba êni, âna naiio.»

23 Â gée na càuè, â é popa é wârado dipâa. Â é pwaolé tà Pwiduée, â é naa tàra. Â rà cau wâdo diri.

24 Â é ina tàra pâ: «Êni, âna domii kôo, na o jèe joro ba kà tèpa âboro; domii na é pacoo é *aupwataâboro na é pwa wà Pwiduée, [bétòpò pinaanapô naa nabibiu kàwà ma wàé].

25 Â go ina tàwà é âjupâra pâ: O câgo mwa caa wâdo cè dipâa [naani gòropuu]. Go o mwa wâdo é dipâa na bwaa âmuê, naa na é *Mwaciri kà Pwiduée.»

Gà mwa pitütôowâriô, co Pétéru

26 Rà nyabiri é pâ *salamo târa é pwi tòotù maina-bà, â géewê, â rà too naa gòrojaa Élaio.

27 Â é ina wà Iésu tà tèpa câmu kêe pâ: «Guwà o mwa po capai panuôo diri. Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri pâ:

*O mwa pòtâmwara
pwi a wéaari mutô.
O tadidiri pâ mutô.*

Zakarie 13.7

28 «Éco na, wiàna go o mwa wâro còwâ gée na aubà, â go o mwa pâbéaa kàwà naa Galilée.»

29 Â é ina tée wà Pétéru pâ: «Wà tàpéeni âna rà o panuâgà, â o càcaa wâgo!»

30 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Go ina tâgà é âjupâra pâ: Naa na ne nabà, béaa kêra é pai wailu to kêra é ja, âna wâgà, âna gà o wacié pitütôowâri pâ, câgà caa tâmogòorio.»

31 Â é nye ciburà gòo wà Pétéru nau ina pâ: «Èkâ! Wiàna ina pâ tètâmwara naima ma wâgà, â câgo caa pitütôowârigâ!»

Â wailà diri, âna nye caapwi é pwina rà ina tée.

É pwapwicîri na Gethsémané

Mataio 26.36-40; Luka 22.39-46

32 Géewê, â rà pâra wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe naa na jè ére [na câmi goro upwâra] na ina goo wê pâ Gethsémané. Â é ina tàra pâ: «Guwà tâaboo naani, ba go bwaa pâra nau pwapwicîri.»

33 Â é popa wiâê wà Pétéru, ma Jacques, ma Ioane. Â é tapoo po dau pidumapiê ma wâgotêe.

34 *Â* é ina tàra pà: «Po dau tòina ma pikîri ê pwâranümoo. *Â* guwà tàpo tâa ni, â guwà tà tàcî! Guwà cibwaa puu!»

35 *Â* é tàpo paé jiiirà, â é tùu jùrué. *Â* é ilari jii Pwiduee pà na é patâjii jiié ê tòina kâra pwi pàara bèepwiri, wiàna pàri.

36 *Â* é ina pà: «*Abba*^{*}, Caa, pârìgà diri ê muru. Gà patâjii jiio ê pà aré ma tòina bèeni! Êco na gà cibwaa pwa ê pwina nümoo goo, â gà nye pwa câbawâdé'gà.»

Rà puu tèpa câmu kêe

37 *É* wâjué me còwâ dari tèpa âracié a câmu kêe, â é còo pà rà tà puu. *Â* é ina tà Simona Pétèru pà: «Simona, wànau, gà tà puu? Càcaa pàri ma gà tàpo tàcî, naa na ji caapwi ineretòotù?

38 Guwà tà tàcî, â guwà pwapwicîri ba na o pwa cè nii ma gòo kàwà, wiàna tacaiwà. Ba nümawà na guwà pwa na wâdé, êco na ticè nii kàwà.»

39 *É* jèu pàra còwâ wà Iésu jiiirà, â é jèu pwapwicîri, â é jèu ina mwara ê pwina é jèe ina.

40 *Û*na é wâjué me còwâ darirà, â é pâmarirà mwara na rà gére puu. Ba nye po dau pwacoé tàra, ma rà tà tàcî. *Â* càra caa tâmogòori, cè otòpi kàra tée.

41 *Â* jèe béwacié mwara ê pai pàra kêe jiiirà, â é wâjué còwâ. *Â* é ina tàra pà: «Gona guwà bwaa gére nao ma puu? Pàri! Ba o jèe panuâo ni tà tèpa pwa na èpà, wâgo Pwina naîri âboro. [Ba rà tàgére mee ni, ba na rà tâjùruo.]

42 Guwà cimadò! Ma jè pàra! Ba wà pwina é ipa popai gooò†, âna jèe tà wàéni!»

Rà tâjùru Iésu

Mataio 26.47-56; Luka 22.47-53; Ioane 18.3-12

43 *Û*na é bwaa gére ina pwiri wà Iésu, â é po tèepaa me wà Judas, wà i pwi jè ârapàara tèpa 12 apostolo kêe. *Â* rà tèepaa me wiâé pà âboro na wâru, na rà pa é pà tàuwa, ma gò upwàra. Ba rà panuârà me wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaaailò, ma wà tèpa dotée goro é Naèà, ma wà tèpa pitûà.

44 *Â* wà Judas, wà pwina é pi-icuri Iésu, âna é jèe inapàpari tàra ê pwina ée pwa: «Wà pwi âboro na go bwénüüé, âna nye wàé kaa. Guwà tâjùrué, â guwà popaé pà, â guwà wéaarié bwàti.»

45 *Â* rà tèepaa me, â é nye pàra dà Iésu kaa wà Judas, â é ina tée pà: «Bwàcu'gà co Pwi a pwa pupûra!» *Â* é bwénüüé.

46 *Â* rà pò ma tâjùru Iésu.

14:34 Ioane 12.27 14:36 Maréko 10.38; Ioane 6.38 * 14:36 *Abba*—Pai ina wèe pà, caa kòo naa na araméen, pwâratùra kà Iésu. † 14:42 *Ipa popai gooò—Me trahir*: Icurio.

47 Â wà pwi âboro na é tâa jaa Iésu, âna é pò ma càù ê tàuwa kêe, â é nye tûboo kaa naa gòro pûru pwi âboro kîri kà pwi *ukai kà tèpa pwa ârapwaailò. [Êco na] é tépàgà co i doronyûru.

Gona go pwi a tètàmwara âboro?

48 É ina wà Iésu tà tàpéeni pâ: «Wà nau? Guwà me nau popao, goro é pâ tàuwa, ma é bàra upwâra, pwacèwii na go pwi a pòtàmwara âboro!

49 Diri pâ tòotù, âna go tâa nabibiu kàwà. Â go pacâmuri tèpa âboro, naa na *Wâra pwapwicîri. Êco na câguwà caa tâjûruo! Bwa, wâdé na wàrapwiri. Ba nabàni, âna gére pacoò é pâ muru na jèe inapàpari, naa na Tii Pwicîri.»

50 Â wà diri tèpa câmu kêe, âna rà panuâê, â rà uru.

É uru na é cicàpé pwi âboro èpo

51 Êco na pwa pwi jè âboro èpo[‡], âna é pâra wiâê. Â é pòpiié goo é jè ciità. Ûna rà pwa na rà tâjûrué wà pàra tàpé,

52 â rà tà cipa awé i ciità kêe, â é uru na é cicàpé.

Wâra pitèimuru kà tèpa Juif

Mataio 26.57-68; Luka 22.54-71; Ioane 18.19-24

53 Rà popa pâ Iésu naa jaa pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaailò. Ba rà ipitiri naa jaaé wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò, ma wà tèpa pitûâ, ma wà tèpa dotée goro é Naèà.

54 Napwa wà Pétèru, âna é picâwiâê géé iti, â é tò naa jaa pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaailò. Â é tâaboo naa na pé gòroigé, naa jaa tèpa âboro kîri, tèpa wéaa, â é pwacârau.

55 Wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò, ma diri é pé wâra pitèimuru kà tèpa Juif, âna rà mudàra cè âboro, târa na rà pitòti Iésu. Ba nûmarà na rà o pwa wârimuru tée ma é bà. Êco na càra caa pâmari.

56 Ba wâru tèpa pitòtié na rà pwâ, êco na càra caa pitèrerà.

57 Â nabwé, â rà cimadò pàra tàpé géé goorà, â rà ina pâ:

58 «Bà jèe nye tèreê na é ina pâ: “Go o tédidiri é Wâra pwapwicîri bèeni na ia rà bari wà tèpa âboro. Â naa na âracié tòotù, âna go bari còwâ é jè Wâra pwapwicîri na càcaa bari goro na-araraîri âboro.”»

59 Êco na wà tèpa pitòtié bèepwiri, âna càra caa pitèrerà mwara.

Pai tòpi kà Iésu

60 É cimadò na ara diri tèpa pitûâ wà pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaailò, â é tawèeri Iésu pâ: «Gona nye ticè bétòpi'gà? Wà nau? Càngà caa tère é pâ pwina rà gére pitòtigà goo?»

61 Êco na é nye tàpo tâa wà Iésu, â câé caa tòpi. Â é jèu tawèerié mwara wà pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaaailò, pâ: «Gona nye âjupâra pâ wâgà, âna gà pwi *Mesia, *Pwina naî Pwiduée—wà Pwiduée na jè papwicîriê?»

62 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Ûu, âjupâra ê pwina gà ina. Â guwà mwa còo wà Pwina naîri âboro, wiàna é tâa gòro ètò kà Pwiduée na dau pwa pàtamee, [â ée mwa pitûâ]. Â guwà mwa còoê, wiàna é me na pâ nee, géé napwéretòotù.»

63 [Â po dau dàpàgà tà pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaaailò, â é po dau putàmu.] Â é nye tidàpa kaa ê ârabwée kêe[§], â é ina tà tèpa pitèimuru bée pâ: «Jèe pâri! Naaco cè tèpa pitòtié, [ba é jèe ipitòtié còwâ]!»

64 Ba guwà jèe tèreê, na é ina ba èpà Pwiduée [ba é nama ipaiwàilu ma wàè]. Â dà cèna guwà niimiri naa gooé?»

Â rà cau tòpi diri pâ: «Wâdé na é bà!»

65 Â wà pàra tàpé, âna rà èdurié, â rà târamiri ê naporomee, â rà tòbitié goro îrà. Â rà ina tée pâ: «Wàilàapà na èigà? Gà pinadàra cai, [wiàna gà pwi *péroféta na gà tâmogòori diri ê muru]!»

Â rà popaé wà tèpa wéaa, â rà pitagégéri pûruê.

É pitütôowâri Iésu wà Pétéru

Mataio 26.69-75; Luka 22.56-65; Ioane 18.16-27

66 Napwa wà Pétéru, âna é nye tà tâa niboo gòroigé.

Â é tèepaa me tô jè âboro kîri kà pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaaailò.

67 Â é còo Pétéru na é gére pwacârau. Â é ucâriê, â é ina tée pâ: «Ée, wâgà kaa, âna gà pwi bée Iésu géé Nazareth!»

68 Â é tòpi tée pâ: «Bwa! Câgo caa tâmogòorié, â câgo caa tâmogòori é pwina nûmagà na gà ina.»

Â géewê, â é pâra dàra ê goropwârâwâ goro i gòroigé. {Â, na wàrapwiri, â é to i ja.}

69 Â wà tòoni, âna é ucâri mwara wà Pétéru, â é jèu ina mwara târa pâ âboro na rà tâa wê, pâ: «Akaé! Wà pwini, âna pwi jè ârapâara tèpa câmu kà Iésu!»

70 Â é ina mwara wà Pétéru pâ: «Bwa, bwa! Câgo caa tâmogòorié!»

Â géé na càué, â wà tèpa tâa wê, âna rà ina mwara tée pâ: «Akaé! Âjupâra pâ gà pwi jè a câmu kêe! Ba wâgà mwara, âna gà pwi a me géé Galilée*!»

14:62 Psaume 110.1; Daniel 7.13 § 14:63 Tidàpa...ârabwée kêe—Câmu kâra pai po dau dàpàgà tée, é, pwâra putàmu kêe. 14:64 Lévitique 24.16; Ioane 19.7 * 14:70 Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà naagéé pâ popai bëeni: Ba bà tère naa na wéegére pwârâtûra'gà.

⁷¹ Â é nye pigòo kaa wà Pétéru ma ina pâ: «Kaa! Guwà tère, go *ipwataâboro tàwà pâ câgo caa tâmogòori wà pwiibà! Wâdé na é pwa wârimuru tôo wà Pwiduée, wiàna go pwâ!»

⁷² Ūna é bwaa gére ina pwiri, â é wailu to i ja. Â é mwa niimiri i pwi ia é ina tée wà Iésu pâ: «Béaa kêra é pai wailu to kêra i ja, âna gà o wacié pitütôowâri pâ, câgà caa tâmogòorio.»

Â é i wà Pétéru.

15

Rà popa Iésu pâ naa jaa Pilato

Mataio 27.1-31; Luka 22.66-23.25; Ioane 18.28-19.16

¹ Ūna po dàuru moo, â rà pitapitirirà naima diri é wâra pitûâ kà tèpa *Juif—wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaaìlò, ma wà tèpa pitûâ, ma tèpa *dotée goro é Naèa. Ba nùmarà na rà tâmogòori é pwina rà pwa tà Iésu. Â rà piié, â rà popaé pâdari *Pilato, [pwi kupénoo kà tèpa Roma].

² Â é tawèerié wà Pilato pâ: «Gona nye wâgà kaa, na gà Pwi Ukai kà tèpa Juif?»

Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Gà jèe nye tàgére ina.»

³ Â wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaaìlò, âna wâru é pâ muru na rà pinatòti Iésu goo.

⁴ Â é tawèerié mwara wà Pilato pâ: «Gona nye ticè cèna gà tòpi goo? Gà nye gére tère é pâ muru na èpà na rà ina naa googà?»

⁵ Êco na câé mwa caa tòpi wà Iésu, â é po dau pò gooé wà Pilato.

Nùmarà goo Barabbas

⁶ Napwa Pilato, âna câmaajé tée, na diri pâ naja, na tòotù *Paséka, na é pacòobé géé na karapuu cè pwi jè âboro, na nùma é Ba gooé.

⁷ Â, [na naja bèepwiri, â] pwa pwi jè âboro, na nee Barabbas, na rà pitànaima na karapuu, ma tèpa bée. Ba rà tètâmwara âboro, na pàara na rà cicara tèpa Roma.

⁸ Â rà tèepaa me naa jaa Pilato pâ âboro na wâru, â rà ilari jiié pâ: «Gà pwa ba kêbà, é muru na jèe nye câmaajé tâgà na gà pwâ.»

⁹ Â é tòpi tàra pâ: «Gona nùmawà na go panuâ còwâ Iésu, 'pwi ukai kà tèpa Juif?»

¹⁰ Ba é nye tâmogòori bwàti pâ, wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaaìlò, âna rà panuâ tée Iésu, goro pai piboo kêra.

¹¹ Êco na wà tàpéebà, âna rà cètùu é pâ âboro, ba na rà ina pâ: «Panuâ tâbà wà Barabbas!»

Tanamiri Iésu naa goro kurucé!

12 É tawèerirà mwara wà Pilato pâ: «Â gona dà cèna go o pwa tà pwina guwà ina gooé pâ ‘pwi ukai kà tèpa Juif’?»

13 Â rà uu ma tomara too pâ: «Tanamiriê naa goro *kurucé!»

14 Â é jèu tawèerirà mwara pâ: «Gona dà cèna é pwa cèna èpà?»

Êco na rà ina wiikauri pâ: «Tanamiriê naa goro kurucé!»

15 Â é panuâ tàra wà Barabbas wà Pilato, ba nùmee na rà wâdéarié é pâ âboro. Â é pwa ma pâdi Iésu goro ubati. Â é panuê tà tèpa coda, ba na rà tanamiriê naa goro kurucé.

Rà pitaurée gooé tèpa coda

16 Wà tèpa coda, âna rà popa còobé Iésu, naa na gòroigé, kâra é wâ maina kà kupénoo. Â rà todàra diri é pé wâra coda.

17 Â rà piècaarié, â rà pwa ma é coona é pé ârabwée na dau mii—[pwacèwii ârabwée kà pwi âboro imaina]. Â rà pàti é pé bwe korona* kêe, goro îri upwâra na pwa daaé, â rà tòpò boo naa gòro pûrué.

18 Â rà [cibèepié, â rà tànyirié, ma] ina têe pâ: «Wée! Cidòri nyuâagà, co ‘Pwi ukai kà tèpa Juif’!»

19 Â rà nye tà pâdi é pûrué goro é bàra watü. Â rà nye tà èdurié, â rà nye tà tùu jùrurà araé.

20 Ûna nabwé é pai piècaarié kâra, â rà tòpwùtù géé gooé i ârabwée mii, â rà naagée còwâ naa gooé é ârabwée kêe. Â géewé, â rà popaé còobé naa gòroigé, ba na rà tanamiriê naa goro i kurucé.

Rà tanamiriê naa goro kurucé

Mataio 27.32-44; Luka 23.26-43; Ioane 19.17-27

21 Pwa pwi jè âboro géé na ville Cyrène na nee Simona, pwi caa kà Alexandre ma wà Rufus†, âna é me wê, ba é wâjué còwâ géé na aupwanapô. Â rà tacoo gooé wà tèpa coda, ba na é kâa é kurucé kà Iésu.

22 Â rà popa Iésu, pâ naa gòro jè ti kâra jaa na ina goo wê pâ Golgota, na pai ina wèe pâ ‘Goro pwiripûru âboro’.

23 Â [wà pàra tàpé, âna] rà pinaanaimari é dipâa bau é jawé na maga‡. Â rà naa tà Iésu, êco na nye tàutêe na é wâdo.

24-25 Na po 9 ineretòotù na dàuru, âna rà tanamiriê naa goro i *kurucé wà tèpa coda. Â rà càù noo kâra tii, ba na rà tâmogòori

* **15:17** *Bwe korona—Couronne.* Bwe kà pwi ukai. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: *Bwe câma.* **15:21** *Roma 16.13* † **15:21** *Alexandre ma wà Rufus—Pwiri tupédu âboro imaina naa na wâra pwapwicîri na ville Roma.* ‡ **15:23** *Jawé na maga—Nee myrrhe.* Pé wâi târa ma câjè caa tère é maagé. **15:24-25** *Psaume 22.19*

pâ, wailàapà na o popa ê pâ ârabwée kêe, ba na rà o pipâdi naa goorà.

²⁶ Â rà popa ê ére upwâra, â rà wii naa goo, ê majoro ê pai bà kêe, pâ: IÉSU, PWI UKAI KÂ TÈPA JUJIF.

²⁷ Â rà tanamiri mwara tupédu a pwa na èpà naa goro jènere wà Iésu—wà pwi jèpwi naa gòro étò kêe; â wà pwi jèpwi naa gòro aèmwü kêe. {

²⁸ Êkaa na pacoo i pwi ia mara wii naa na *Tii Pwicîri gooé, pâ: *Rà naa wârimuru tée; ba rà ina pâ, é pwi a pwa na èpà. Ésaïe 53.12*}

²⁹ Wà tàpé na rà paé ma me na ére bèepwiri, âna rà ura ê pûrurà, â rà tànyiri Iésu, â rà ina pâ: «Pwiini, gona càcaa wâgà kaa, na gà o tédidiri i *Wâra pwapwicîri, â gà o pagòtù còwâ naa na âracié tòotù?»

³⁰ Â gà pa-udògà còwâ, ma gà boome gée goro i kurucé bèepwiri!»

³¹⁻³² Â wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwailò, ma wà tèpa dotée goro ê Naèà, âna rà pitaurée goo Iésu mwara. Â rà pi-ina tàra jècaa pâ: «É pi-ina gooé pâ é Pwi Ukai kâjè tèpa *Isaraéla. Â é tâmogòori ma é pa-udò pàra tàpé, èco na câé caa tâmogòori ma é ipa-udòè còwâ! Wiàna é boo gée goro kurucé bèepwiri, â pwiri jè o mwa cèikî naa gooé!»

Â nye ipaiwà mwara naa goo tupé na tanamiriru naa goro kurucé, naa goro jènereê. Ba ru nye pitaurée gooé mwara.

Maagé bà kà Iésu

Mataio 27.45-56; Luka 23.44-49; Ioane 19.28-30

³³ Ũna po gopaé bwàti, â nye po bàutê pitiri ê napò§ tiagoro na âracié ineretòotù na càuru ija.

³⁴ Ũna po âracié ineretòotù, â é tomara ba maina wà Iésu pâ: *Éloi, Éloi, lama sabakthani?* Pai ina wèe pâ: Pwiduée kôo, Pwiduée kôo, cina gà panuâô?

³⁵ [Â càra caa tèreê bwàti] wà pàra tàpé na rà tâa wê, â rà ina pâ: «Guwà còo, é todà *péroféta Élia!»

³⁶ Â pwa pwi jè ârapàrarà, âna é itàtà, â é popa jè imwaano, â é nuwa naa na ê dipâa na maga*. Â é tòpò naa goro bàra upwâra, â é naa tà Iésu, ba na é wâdo. Â é ina [tà tèpa bée] pâ: «Tàpo tâa, ba pwiri jè o còo wà Élia, na é me, nau naaê boo géenidò goro kurucé!»

³⁷ Éco na é dau uu too wà Iésu, â nye ègò kaa ôomaa kêe.

15:28 Ésaïe 53.12   **15:29** Psaume 22.8, 109.25; Maréko 14.58   § **15:33** Pitiri ê napò—é, Pitiri ê gòropuu.   **15:34** Psaume 22.2   **15:36** Psaume 69.22   * **15:36** *Dipâa na maga*—Dipâa na càcaa maina wâri wèe, na pinaanaimarié bau é jawé.

38 Â é pé ciità maina, [na é târiwâri é ére na dau pwicîri] naa na i Wâra pwapwicîri, âna nye tidâpa kaa, tapoo géenidò, tia niboo pwâadèrè.

39 Â wà pwi caa kâra coda roma na é coo ara Iésu, âna é côo é pai bà kêe, â é ina pâ: «Âjupâra, wà pwi âboro bèeni, âna é *Pwina naî Pwiduée!»

Rà côoé wà pa ilàri

40 Pwa pàra ilàri, na rà tâa wê mwara, âna rà tà coo iti, â rà côo pwiri—wàilà ma wà Maria gée Magdala, ma wà Salomé, ma wà Maria, nyaa kà tupédu aéjii José ma Jacques (wà pwina ina gooe pâ 'Pwi dopwa').

41 Wàilà kaa, na rà pâra wiâ Iésu, â na rà pitu tée, ûna é bwaa tâa napò Galilée. Â wâru é pa pàra ilàri, na rà tâa wê mwara, na rà too wiâê mwara, naa *Iéruusaléma.

Tòpòé naa na auipwàni

Mataio 27.57-61; Luka 23.50-56; Ioane 19.38-42

42-43 Diri é pâ namuru bèepwiri, âna pacoo na [papwicî] tòotù béaa kâra é *tòotù pwicîri kà tèpa Juif. Na papwicî, âna rà pwabwàti é pi-ija târa tòotù pwicîri.

Na bàrane, âna é tèepaa me wà Ioséfa, pwi âboro gée Ari-mathée. Wà pwiibà, âna pwi jè âboro imaina, naa na wâra pitèimuru kà tèpa Juif. Â é pwi a nye tà gòo goro tapacîri é pai tèepaa me kâra é *Mwaciri kà Pwiduée. Â é ipagòorié, ba na é pâra naa jaa ukai Pilato, ma ilari jiié i naii Iésu. Ba nùmee na é popa é naiié béaa kâra é pai tapoo kâra tòotù pwicîri.

44 Ûna é tère wà Pilato pâ, é jèe bà wà Iésu, â é pò. Â é todà pwi caa kâra coda, â é tawèrié pâ: «Gona jèe gòiri cè pai bà kêe?»

45 Â é piwiâ tée. Â wà Pilato, âna é naa tàrù tà Ioséfa, ba na é popa i naii Iésu.

46 Â wà pwiibà, âna é tapwùtù i naii Iésu gée gòro i kurucé. Â é cajipié goro é ciità na é wâri. Â é popaé, â é tòpòé naa na é auipwàni—pé pwêe na îri naa na pé atü. Â nabwé, â é pwùru é jè pé atü maina, â é târiwâri i auipwàni.

47 Â wà Maria gée Magdala, ma wà Maria nyaa kà José [ma Jacques] âna ru côo é ére na tòpò Iésu naawé.

16

É wâro côwâ gée na aubà

Mataio 28.1-8; Luka 24.1-12; Ioane 20.1-10

¹ [Na capàto na bàrane] ûna jèe nabwé é *tòotù pwicîri [kà tèpa *Juif] â wà Maria gée Magdala, ma Salomé, ma wà Maria

nyaa kà [José ma] Jacques, âna rà pâ nau wâri ê jawé ûrea, ba na rà wicèpwiri naa gòro ê naii Iésu.

² Na pwapwicîri, na bwaa dàuru, na é gére êgòdò tòotù, â rà pâra naa na auipwàni.

³⁻⁴ Â wii naigé, âna rà gére pi-ina tàra pâ: «Gona wàilàapa na o mwa pwùru i atù goro i pwêe? Ba po dau maina!»

Êco na, ûna rà tèepaa pâ, â rà côo pâ jèe pwùru.

⁵ Â rà tò naa na i pwêe auipwàni. Â rà côo pwi âboro èpo na é tâa gòro âji îjè, na é coona é ârabwée gòri na pwaa*. Â rà po dau pò, ma wâgotàra.

⁶ Êco na é ina tàra pâ: «Guwà cibwaa nama wâgotàwà! Ba [go tâmogòori pâ] guwà me nau mudà Iésu gée Nazareth, wà pwi ia tanamiriê naa goro *kurucé. Guwà tère, jèe tiàué ni, ba é jèe tàcî gée na aubà, â é jèe wâro côwà! Ba wàéni é ére, na ia tòpòè naawê.

⁷ Â guwà wâjué côwà wài, â guwà ina tà Pétèru ma tèpa *câmu kà Iésu pâ, é tapacîwà wâ Galilée wà Iésu. Â guwà o mwa côoè naawê, wàra na ia é jèe ina tàwà.»

⁸ Â rà còobé gée na i auipwàni i pa ilàri, â rà itàa pâ. Â po dau dàpàgà tàra, â rà céca. Â càra caa ina târa âboro imudi, ba po dau wâgotàra.

Nee tii 9-20, âna nye tiàu na pâ Tii Pwicîri naa na grec na muru béaa.

É pipaarié tà tèpa âboro kêe

Mataio 28.9-20; Luka 24.13-53; Ioane 20.11-23; Apostolo 1.6-11

—Tà Maria gée Magdala

⁹ Na pwapwicîri na bwaa dàuru, âna é wâro côwà gée na aubà wà Iésu. Â é pipaarié béaa tà Maria gée Magdala, wà i tò ilàri, na ia é nama é wâdé na é tü târa é pâ 7 duée gée gooé.

¹⁰ Â wà tòoni, âna é me, nau piwiâ tà tèpa bée Iésu, è pwina é côo.

Napwa wàilà, âna rà tàgère pijinünü imuru Iésu.

¹¹ Â é ina tàra wà Maria pâ: «É jèe wâro côwà wà Iésu! Ba go côoè!»

Êco na càra caa cèikî naa gooé.

—Tà tupédu a câmu kêe

¹² Pwa tupédu a câmu kà Iésu, âna ru pâra wii naigé, â ru còobé gée na ville. Â é cipàpariru wà Iésu, na jèe ité pai côoè.

* **16:5** Pwi âboro èpo na é... Pai ina wèe pâ, pwi angela. Côo mwara *Angela* naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii. **16:7** Mataio 26.32; Maréko 14.28

13 Â ru wâjué cōwâ, ba na ru piwiâ tà pàra tèpa câmu, êco na wailà mwara, âna càra caa cèikî naa gooru!

—*Tà tèpa 11 apostolo kêe*

14 Â Bénabwé wèe, âna é pipaarié tà tèpa 11 *apostolo kêe, wà Iésu, na rà bwaa gére ija. Â é pwarà, â é ina tàra pâ: «Po dau gòo ê pûruwà! Tàutàwà na guwà cèikî, na rà ina tàwà pâ, go jèe wâro cōwâ!»

15 Â é ina tàra mwara pâ: «Guwà pâra pitiri ê gòropuu, â guwà inapàpàri é *Picémara Wâdé, târa diri é pâ âboro.

16 Â wà pwina é cèikî naa goo, ma *upwaaé, âna ée mwa udò, [â o tâa tée é *âji wâro]. Â wà pwina câe caa cèikî, âna ée mwa pitèié wà Pwiduée, ma naa wârimuru tée.

17 Wàéni pâ câmu kêe naa goo tàpé na rà cèikî:

Rà o tü târa é pâ duée, naa na neeô;

Rà o pwa é pâ pwâratùra na pâ ité;

18 Rà o cipa é pâ dòèa naa na îrà;

Rà o wâdo cè jawére bà†, â o càra caa bà goo;

Rà o tòpò é du îrà naa gò tèpa maagé, â rà o wâdé cōwâ.»

19 Gée na càuru é pai ina kêe tàra pwiri, â dàgòtù too naa napwéretòtù, wà Pwi Ukai Iésu, â é tâa gòro étò kà Pwiduée [ba na é pitûâ wê].

20 Â wà tèpa câmu kêe, âna rà pâpitiri pâ napô, ba na rà inapàpàri é Picémara Wâdé. Â é pitu tàra wà Pwi Ukai. Â é *paâjupâra é Popai na rà inapàpàri, ba é naa tàra é pàtamee, ba na rà pwa é pâ câmu, na rà pò goo wà tèpa âboro.

16:14 1 Korénito 15.5   **16:15** Apostolo 1.8   **16:16** Apostolo 2.38   **16:17** Apostolo 2.4, 8.7   **16:18** Luka 10.19; Apostolo 28.3–6   † **16:18** *Rà o cipa é pâ dòèa...Rà o wâdo cè jawére bà*—Pai ina wèe pâ, wiàna rà wâdo... ba càcaa popai goro é pwina wâdé na jè pwa. Popai goro é pwina pâri ma tèepaa tà pàra tèpa câmu kà Iésu. *Jawére bà—Poison.*   **16:19** Apostolo 1.9–11, 2.33–34   **16:20** Apostolo 14.3; Hébéru 2.3–4

Picémara Wâdé na é wii wà Luka Bétapoo popai

Wàilàpà na wii tii bèeni?

Wà Luka, pwi dotée (côo *Kolosé* 4.14), na é pâra wiâ Paulo (côo *Apostolo* 16.10 ma 2 *Timotéo* 4.11). É pwi *Grec. Munaa wàé co pwi âboro na wii naa na *Tii Pwicîri, na câé caa pwi *Juif. É mudàra diri ê pwina rà ina ma wii goo Iésu wà tèpa *paâjupâraê, â é wii târa tòmiri. (Côo Luka 1.1-3.) Pai wii tii kêe, âna paari pâ, é pwi âboro na é pwi a *câmu.

É wii wiidà?

Nabibiu kêra *naja 60 ma 65, béaa kêra pai tanoori wàra é ville Iérusaléma na é naja 70.

É wii tâi?

Tà pwi jè âboro na nee Théophile, pwi âboro imaina naa jaa tèpa *Roma, na rà pitûa naa napô naawê. É jèe pwi a cèikî naa goo wà Iésu *Kériso, â é jèe picòo ê pâ muru goro ê cèikî (1.4). Ê nee *Théophile* âna pai ina wèe pâ 'Wà pwina é meari Pwiduée'. Pwiri ucina mwara goo diri tèpa cèikî na rà wâru, na càra caa tèpa Juif, â na rà wâro wâgòroigé jii napô *Judée.

Cina é wii?

É paari wà Luka pâ, ê pàara cèikî kêjè naa goo Iésu, âna muru na cimwü ma âjupâra.

Dà ère é tii bèeni?

Tii kà Luka, âna tii na tâbawêe goro wâro kà Iésu, jii pàra tii. Wâru pâ nee tii naa naporomee 10-18, na nye tiàu na *Tii kà Mataio*, ma *Maréko*.

Wà Luka, âna é paari pâ, wà Iésu Kériso, âna é pwi âboro na é tâbawêe. É piwiâ é pai tâa kà Iésu ma wà tèpa âboro, ma pimeari kêe târa (4.18-19; 19.41).

Wà Iésu, âna é dau meari tàpé na ticè nii kàra ma tàpé na pipwaée kàra:

- tèpa pwa maga (17.12-19);
- tàpé na ticè kàra (16.19-31);
- pa ilàri (7.43-48);
- pa ilàri dâpwà (7.11-17);
- tèpa tò mwani—tèpa âboro na rà èpàrirà tèpa jènererà (18.9-14);
- tàpé na èpà wâro kàra (7.36-50).

Na pàara kà Iésu, âna piticèmururu naa goo pa ilàri jii tèpa paa. Êco na jè còo naa na *Tii kà Luka* pâ, câe caa niimiri wàrapwiri wà Iésu. Â wà Luka, âna é wii nee pa ilàri na rà pâra wiâ Iésu (8.2-3; 24.10).

É piwiâ mwara wà Luka naa na tii bèeni é pâ pwi bèepwiri:

- é pwapwicîri, âna muru na dau maina naa na wâro kà Iésu (5.16);
- wakè kêra Nyuâaê Pwicîri naa na wâro kà Iésu (còo 1.80) ma tèpa âboro kà Pwидуée;
- wakè kà tèpa angela (naporomee 1, 2).

Pai pitàgoo tii kà Luka

Pitèpa Iésu ma pai maina too kêe (1.1-2.52)

Ipwabwàtié târa wakè (3.1-4.13)

Wakè kà Iésu naa Galilée (4.14-9.50)

Autapoo goo (4.16-5.16)

Rà tapoo cicaraé wà tèpa pitûâ (5.17-6.11)

É pacâmuri tèpa câmu kêe (6.12-49)

Wàilàapà pwi Iésu bèepwiri? (7.1-50)

É pwa ucina na é pacâmuri tèpa âboro (8.1-21)

Dau pwa pàtâma Iésu (8.22-56)

Pai tâa kàra ma tèpa 12 a câmu kêe (9.1-50)

É tapoo pâra dâra Iérusaléma (9.51-19.27)

É pacâmuri tèpa âboro kêe

É patère tèpa pitûâ na rà cicaraé

É wacié inapàpari pai o bà kêe

Wakè kêe naa Iérusaléma (19.28-21.38)

Pai bà ma wâro còwâ kêe (22.1-24.53)

É inapàpari tii kêe wà Luka

¹⁻³ Bwàcu'gà, co pwi ukai Théophile. Go wii é tii bèeni, ba na go piwiâ tâgà diri pâ muru na é jèe pwa wà Pwидуée naa jaabà, géé na càuru pai pitèpa wà Iésu *. Wâru tèpa *paâjupâra na rà còo pâ muru bèepwiri, â rà inapàpari, â rà picémara é *Picémara Wâdé. Â wà pâra tâpé, âna pwa na rà piwiâ naa na tii. Â wâgo mwara, âna go mudâra bwàti, ba na go wii tòimiri é jèkutâ ba kâgà, goro diri pâ muru bèepwiri.

⁴ Ba na wàrapwiri, âna gâ o mwa bàra còoina pâ âjupâra é popai na ia gâ tòpi.

Zakaria ma Élisabeth

1:1-3 Apostolo 1.1 * **1:1-3** Géé na càuru pai pitèpa wà Iésu—Grec: Géé na autapoo goo.

⁵ Na pàara na é ukai naa *Judée wà Héroda†, âna pwa pwi jè âboro wê, na ina gooé pâ Zakaria. É pwi a pwa ârapwailò, géé na pubu kà Abia. Â napwa tô wâdèe, Élisabeth, âna tô gòobàra *Arona.

⁶ Â cau wàilu, âna ru *târù na ara Pwi Ukai Pwiduée. Ba ru pitère dâra diri pâ naèa, ma é pâ pitûâ kêe, â nye ticè cèna pâri ma pitèiru goo.

⁷ Êco na nye ticè èpo kàru, ba càcaa pâri ma é pièrù‡ wà Élisabeth. Â jèe cau pwanümaru.

É cai Zakaria pwi jè angela

⁸ Na jè tòotù, â wà Zakaria, âna é pwa wakè kêe na *Wâra pwapwicîri kà Pwiduée. Ba nye tòotù na rà wakè na i pubu kêe.

⁹ Wiâra é pai pwa kà tèpa pwa *ârapwailò, â rà picàù noo kâra tii, ba na rà pitòrigari pwi âboro géé goorà, na ée tò naa na ére na dau pwicîri, naa na Wâra pwapwicîri. Â naawê, âna é cîri *encens* [pâ dà na ûrea na jè cîri] ba na âraimeai tà Pwiduée.

Â, na tòotù bèepwiri, âna wâru noo kâra tii kà wà Zakaria. Â é too nau pwa é wakè kêe.

¹⁰ Â, na é gére cîri i *encens* [naa gò béreca] â dau wâru tèpa âboro§ na rà gére pwapwicîri boo gòroigé.

¹¹ [Ûna é gére wàrapwiri wà Zakaria] â é nye cipàparié kaa, wà pwi jè *angela kà Pwi Ukai, na é coo gòro étò kâra i béreca.

¹² Â é pò wà Zakaria, â dau wâgotêe, [â é pwùkùru].

O pwa pwi èpo'gà

¹³ Êco na é ina tée wà pwi angela pâ: «Gà cibwaa nama wâgotâgà, co Zakaria! Ba é jèe tère é pwâra pwapwicîri kàu wà Pwiduée. Â wà tô wâdâgà, âna [ée mwa nyarana, â] ée mwa pitâmari pwi èpo'gà, â gà mwa pitunee tée pâ Ioane.

¹⁴ Â gàu mwa puràra, ma ipwâdée. Â o mwa wâru mwara tàpé na rà o ipwâdée goo.

¹⁵ Ba wà pwina naîgà, âna ée mwa pâ nau pwi âboro na dau imaina na ara Pwi Ukai. Â o pwicîri na é wâdo dipâa ma cè jawé gòo. Ba ée jèe nye dipitirié kaa é *Nyuâaê Pwicîri na é bwaa tâa nanaa nyaa kêe.

¹⁶ «Dau wâru tàpé géé na é Ba *Isaraéla, na ée mwa tòimirirà, ba na rà wâjué còwâ dari Pwi Ukai, Pwiduée kâra.

† **1:5** Héroda—Héroda na nee 'Héroda Maina'. Còo mwara Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii. ‡ **1:7** Càcaa pâri ma é pièrù—Stérile. Rà ina mwara wà tèpa ijiaa pâ: Ilàri mwari. **1:9** Exode 30.7 § **1:10** Wâru tèpa âboro—Grec: Diri é Ba {kà Pwiduée}. **1:15** Nombres 6.3

17 O tâa gooé ê pàtàmara ê Nyuâaê Pwicîri, pwacèwii *péroféta Élia biu. Â ée mwa tòimiri ma pwabwàti ê Ba kêe, béaa kêra pai tèepaa kà Pwi Ukai. [Ba o càcaa gòiri, â ée jèe tèepaa.] Â gée goo pwina naîgà, âna wà tèpa caa, âna rà o naa nūmarà naa goo tèpa naîrà*. Â wà tàpé na càra caa pitère dà Pwiduée, âna rà o mwa pinūnūma, pwacèwii tèpa âboro na rà *târù na ara Pwiduée.»

Go wà nau târa pai cèikî kôo?

18 É ina wà Zakaria tà pwi angela pâ: «Go wà nau târa pai cèikî kôo, naa goo ê pwina gà ina? Ba go jèe po dau ijiao, â wà mwara wâdòo, âna é jèe jiiàmumu.»

19 Â é tòpi tée pâ: «Ico pwini! Wâgo, âna wâgo angela Gabriel, â go pwi a coo ara Pwiduée, ba na go piâboro kîri kêe. Â wàè na é cùruo me, ba na go inapàpari tâgà ê popai wâdé bèeni.

20 Wâdé na gà tâmogòori pâ, diri ê pâ muru na go ina tâgà, âna o mwa tèepaa, na pàara na é jèe tòpò wà Pwiduée. Êco na wâgà, âna câgà caa cèikî naa goo! Â gà còo, gà o cîô, tiagoro é tootù na o mwa coo diri ê pwina go ina tâgà!»

21 Na pàara na ru gére pitùra na, wà Zakaria ma wà pwi angela, âna rà gére tapacîê wà tèpa âboro. Â rà pò [ma pitawèerirà] pâ, cina gòirié dò wâ.

22 Ūna é mwa bàra còobé [gée na ére na dau pwicîri] âna é jèe cîô. Â é po pwa ineremuru târa, goro îê. Â rà pâra na tâmogòori pâ pwa cè pwina é còo, cèna me gée goo Pwiduée.

23 Nabwé, â é tubanabwé ê wakè kêe wà Zakaria, naa na i Wâra pwapwicîri, â é pâra naa pwârawâ kêe.

É nyarana Élisabeth

24 Gée na càùé, â wà tô wâdèe Élisabeth, âna é nyarana. Â é nye tà tâa pwârawâ naa na 5 parui. Â é nye tà niimiri pâ,

25 'É dau wâdé ba kôo wà Pwi Ukai. Ba ia go po dau kamu, ba nye tô a ticè èpo kôo. Â é meario, â é jèe dàgòtù ê pwâra kamu kôo.'

Inapàpari pai pitèpa Iésu

26 É jèe nyarana wà Élisabeth naa na 6 parui. Â, na pàara bèepwiri, â wà Pwiduée, âna é panuâ wà pwi angela kêe, wà Gabriel, naa Nazareth wâ Galilée,

27 naa jaa tô jè èpo ilàri, na nee Maria. Wà tôobà, âna ru ipwa câbawâdé† ma wà pwi âboro, na ina gooé pâ Ioséfa, pwi gòobàra pwi ukai *Davita.

1:17 Malachie 3.1,24, 4.5-6; Mataio 17.11-13 * 1:17 4e phrase—é, O pwa pinaanapò naa nabibiu kà pa nyaa ma caa, ma tèpa naîrà. 1:19 Daniel 8.16, 9.21

1:27 Mataio 1.16,18 † 1:27 Ipwa câbawâdé—Wâjaa tèpa Juif, âna càcaa pai ina wèe pâ, ru ipuu naima.

28 Â é piâpâparié‡ pwi angela, â é ina têe pâ: «Cidòri nyuâagà, co Maria! Ba wà Pwi Ukai Pwiduée, âna é jèe *pwényunyuâarigà goro é pimeaari kêe, â é wâjaagà.»

29 Â é pò wà Maria, ba câé caa tâmogòori é pwina é ina têe. Â é pinünüma ma pitèi pâ: ‘Cina é pacidòri nyuâaô wà Pwiduée?’

30 Â é ina têe wà pwi angela pâ: «Gà cibwaa nama wâgotâgà, co tòoni! Ba é ipwàdée googà wà Pwiduée, â é pitòrigarigà.

31 Â gà o nyarana, â gà o pitâmari pwi nari èpo paaò, â gà mwa pitunee têe pâ Iésu§.

32 Wàé, âna wàé pwi âboro na dau imaina na ara Pwiduée. Â o pitunee têe pâ *Pwina naî Pwiduée na é dau wâdòiti’. Â wà Pwiduée, Pwi Ukai kêe, âna ée mwa naa têe é pwâra ukai kà Davita, pwi jojooroé.

33 Â ée pwi ukai kâra Ba Isaraéla dâra gòiri awé. Â é pitûâ kêe, âna o nye ticè pwâadèrè.»

34 Â é ina wà Maria tà pwi angela pâ: «Gona êpwiri, âna o wânau târa cè pai tèepaa wèe?! Ba câbu caa pé ipuu ma pwi éao, ma cè pwi jèe paaò!»

O mwa wàrapwiri gée goro Nyuâaê Pwicîri

35 É tòpi têe wà pwi angela pâ: «Ê Nyuâaê Pwicîri, âna ée mwa boome naa gògà, â é pàtâma Pwiduée na é dau wâdòiti, âna ée mwa wâjaagà*. Â é pwi nari èpo na gà o mwa pitâmariê, âna wàé kaa na é pitòrigarié wà Pwiduée, â o mwa ina gooé pâ Pwina naî Pwiduée.

36 «Gà côo, wà tô jèneregà, Élisabeth, na ia jèe mu ina naa gooé pâ: “O jèe càcaa pitâmari!” Êco na ée mwa pitâmari pwi jèe nari èpo. Ba é gére nyarana ni—jèe 6 parui kêe.

37 Ba nye ticè cèna pwacoé tà Pwiduée!»

38 Â é tòpi têe wà Maria pâ: «Go tô ênawéna kà Pwi Ukai. Â go nye pwa co é câbawâdé kêe!»

Â, na wàrapwiri, â é còpòo jiié i pwi angela.

É cai Élisabeth wà Maria

39-40 Pâra tootù gée na càué, â é piwâcî pâ wà Maria, nau cai wà Élisabeth. (Ê village kêe, âna é tâa gòrojaa na jè ére gée goo Judée.)

41 Ūna é tère pwâra pwabwâcu kà Maria wà Élisabeth, â é nye gù kaa i pwi èpo naa nanaaê. Â wà Élisabeth, âna nye dipitirié kaa é Nyuâaê Pwicîri,

‡ 1:28 Piâpâparié—é, Pièpâparié. 1:31 Ésaïe 7.14; Mataio 1.21–23 § 1:31 Iésu—Pai ina wèe naa na hébéru pâ, wà Pwi Ukai, âna é pa-udòjè. 1:32 2 Samuel 7.12,13,16;

Ésaïe 9.6 * 1:35 Ée mwa boome naa gògà... Grec: Ée mwa cajipigà pwacèwii é ânuuê.

1:37 Genève 18.14

42 â é tomara too pâ: «Wà Pwидуée, âna é dau pwényunyuâarigà jii diri pa èpo ilàri, â é pwényunyuâari mwara è èpo bèepwiri gére wâgoogà!

43 Po dau muru na maina ba kôo! Ba gà me naa jaa, wâgà tô nyaa kà Pwi Ukai kôo!

44 «Gà còo co tô béèò, ûna go tère pwâratùra'gà, â é ipwàdée i pwi èpo kôo, â é gù ni nanaaô!

45 Cidòri nyuâagà! Ba gà jèe cèikî pâ, ée mwa pacoo è pwina é ina tâgà, wà Pwi Ukai.»

Nyabi kà Maria

46 É ina wà Maria pâ:

«Ipwàdée pwâranümoo!

Go pwamaina Pwi Ukai!

47 Puràra pwâranümoo!

Ba é upao géé na èpà

wà Pwидуée Caa.

48 É câbapwamuru naa gooò,

tô ênawéna kêe,

na go po dau kîri.

Rà o cau ina pâ:

“Pwényunyuâari wà tôoni!”

49 É paari nii kêe

wà Pwina é dau maina.

É pitu tôo goro îê étò,

wà Pwina é pwicîri.

50 Maina pai wâdé kêe,

dàra gòiri awé,

ba kà tèpa âboro;

tà tàpé na rà papwicîriê.

51 É wakè goro pàtamee.

Tadidiri tèpa cuâcâda.

52 Téura pwâra ukai,

kà tàpé na rà maina.

Caa pagòtù too

tàpé na rà kîri.

53 É naa neemuru

tàpé na ticè kàra.

É pawâjuépiri

tàpé na pwa kàra,

ma ticè ère îrà.

54 É pitu târa Ba kêe,

pwi Ba Isaraéla,

pwi ênawéna kêe.
 É ciburà mearié.
 55 É ipwataâboro
 tà tèpa jojoorjè,
 tà *Abéraama,
 ma tèpa gòobèrèè diri.
 É pacoo auina kêe,
 dàra gòiri awé. Nabwé!»

56 Wà Maria, âna é tàpo tâa jaa Élisabeth, naa na âracié parui. Â géewê, â é wâjué naa jaaé.

Pai pitèpa Ioane Pwi a piupwaa

57 Tèepaa naa na pàara na ée pitàmari† èpo na, wà Élisabeth, â é pitàmari pwi âboro èpo paa.

58 Â wà tèpa tàmwünyabwerié ma wà tèpa jènerèê, âna rà tère pâ é pwényunyuâarié wà Pwi Ukai. Â rà capai ipwàdéè diri, naima ma wàé.

59 Â géé na càuru caapwi nadàpàra pwapwicîri, â rà me, ba na rà pwa *kamaî tà i pwi nari èpo [wiâra é *Naèà kà Moosé]. Â nùmarà na rà naa tée i nee caa kêe, wà Zakaria,

60 èco na é ina tàra wà tô nyaa kêe, pâ: «Bwa, o pitunee tée pâ Ioane.»

61 Â rà ina tée pâ: «Gorodà? Nye ticè jènerègà, cèna é popa é neere âboro bèepwiri.»

62 Â rà po pwa ineremuru tà pwi caa kêe, Zakaria, ba na rà tawèrié pâ, o nùmee na é picipa nee.

Nee âna o Ioane

63-65 É pwa ineremuru tàra wà Zakaria, ba na rà naa tée é noo kâra tii, ba na é pwa tii naa na. Â é wii pâ 'Ioane'. Â géewê, âna é nye tura còwâ kaa, â é pwamaina Pwiduée.

Â rà pò diri [tàpé na rà tèreê] â wâgotàra. Â rà piwiâ é jèkutâ goo, na diri pâ ére wâ gòrojaa, wâ napô Judée.

66 Â wà diri tàpé na rà tère é popai bèepwiri, âna rà dau pinünüma, â rà ina pâ: «Ée! O po dau maina awé é pwina ée mwa pwa, wà pwi nari èpo bèepwiri!» Ba wà Pwi Ukai, âna é wâjaaé.

É pwamaina Pwiduée wà Zakaria

67 Wà Zakaria, pwi caa kà i pwi nari èpo, âna dipitirié é Nyuâaê Pwicîri, â é inapàpari é popai na é naa tée wà Pwiduée. Â é ina pâ:

1:55 Genèse 17.7; Michée 7.20 † 1:57 Pitàmari—Accoucher, donner naissance à (enfant). 1:59 Genèse 17.12; Lévitique 12.3; Luka 2.21

68 «Pwamaina Pwi Ukai,
Pwiduée kâra ê Ba,
ê Ba Isaraéla.
Ba é pa-udòjè,
tipijè jii èpà kâjè.

69 Dau pwa pàtâma
wà pwi a-upajè,
pwi gòobàra Davita,
pwi ênawéna kêe.

70 Jèe nye gòiri
ê pai ina kêe pwiri.
Ba rà inapàpari
tèpa péroféta
na é pitòrigarirà.

71 Ba é jèe ina pâ:
“Go o mwa pa-udòwà
jii tèpa pièpàriwà.”

72 Maina pimeaari kêe
tà tèpa jojoorojè.

É nye paccoo diri kaa
auipwataâboro kêe,
73 na é naa tà Abéraama,
wà pwi jojoorojè,
naa na pimeaari kêe.

É gére ina naa goojè, pâ:

74 “Go upa tèpa naígà,
jii tèpa pièpàrirà.

Rà o piênawéna kôo;
o càcaa wâgotàra.

75 Rà o wâdé na arao,
â o târù pwâranümarà,
na diri pai wâro kâra
wâni gòropuu.” Nabwé.»

76 Â wà Zakaria, âna é pame ê popai bèeni [goo wà pwina naîê,
Ioane]: «Wâgà pwi nari âboro èpo bèeni, âna:

Gà o pwi Péroféta:

Gà o ipa popai
kà Pwiduée Caa,
na é tâdòjiti.

Gà o pâbéaa
kà wà Pwi Ukai;

pwabwàti naigé kêe.

⁷⁷ Gà o ina târa Ba kêe:

Ée mwa pa-udòwà,
[ba na guwà wâro].

Ée mwa pwanauri
ê pâ èpà kàwà.

⁷⁸ Maina pai wâdé kêe!

É tèepaa marijè;
é pame ê pwéelaa,
pwacèwii pai tèepaa
kâra dapàra tòotù.

⁷⁹ É èù mari tàpé
na rà tâa na bàutê,
bàutê kâra pwâra bà.

É tòcia târa naigé
naa na pinaanapô.
Nabwé.»

É pimaina too Ioane

⁸⁰ Wà i pwi âboro èpo, Ioane, âna é pimaina too, â pimaina pâ é pàtàmara Nyuâaê Pwicîri naa gooé. Â é wâro namaré[‡], tèepaa naa goro i pwi tòotù, na ée mwa ipaarié târa pwi Ba Isaraéla.

2

Pai pitèpa Iésu

Mataio 1.18-25

¹⁻² Na pàara napô bèepwiri, âna é pwi kupénoo na Syrie wà Quirinius, â wà Auguste, âna é pwi ukai kà tèpa *Roma. Â é tûâri wà Auguste pâ, na pûra diri é jéuru âboro wâna diri pâ napô [na tâa na é pwâra ukai kêe]. (Â mwa nye piècè kaa na rà pwa pwi bèepwiri.)

³ Â diri é pâ âboro, âna rà jèpa ipiina naa na jèpa village ma ville kà tèpa jooororà, ba na rà wii é neerà.

⁴⁻⁵ Napwa naa goo wà Ioséfa, âna é còpòo gée Nazareth wà Galilée, ba na é pâra naa Bétéléma wâ napô *Judée, nau wii é nee. Ba ia é pitèpa naawê wà ukai *Davita, wà pwi jojoroé. Â é popa wiâê wà Maria, tô wâdèe, na é gére nyarana, ba é tapaci [pwi ciiri] èpo* kêe.

⁶ Na ru tâa Bétéléma, â tèepaa me pàara, na ée jèe pitàmari èpo wà Maria.

1:77 Jérémie 31.34   **1:78** Ésaïe 60.1-2   † **1:80** Namaré—Désert. Ére na aupiticia.
Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Naa gòmromweedà.   * **2:4-5** Ciiri èpo (é, ciàra èpo)—Premier-né.

7 Â é pitàmari pwi ciiri èpo kêe. Â é cajipié naa na pé kupétuu, â é papuué naa na aunaa uti kêara macii, ba ticè autâa kàru† [ba po dau wâru âboro].

Tèpa wéaari mutô

8 Na pwi bàrane-bà, na pwi jè ére gòrojaa géewê, âna pwa tèpa âboro na rà wéaari pâ mutô kêara naawê.

9 Â é nye tèepaa me kaa, pwi jè *angela kà Pwi Ukai, â é coo ararà. Â nye pwéelaa bèepirà kaa ê muugèrè kà Pwi Ukai. Â nye dau wâgotàra kaa.

10 Â é ina tàra wà pwi angela pâ: «Guwà cibwaa nama wâgotàwà. Ba go pame tàwà ê popai na wâdé; popai na rà o dau ipwàdéé goo, wà diri tèpa âboro!

11 Ba na pwi ne bèeni, âna pitèpa *pwi a pa-udòwà, naa na village kà Davita. Âna wà pwi *Mesia‡, Pwi Ukai [na ia guwà tapacié géé na biu].

12 Wàéni câmu, ba na guwà o côoinaê: Guwà o pâmari ê ji nari èpo na cajipié goro pé kupétuu, â papuué naa na aunaa uti kêara macii.»

13 Na nye wàrapwiri kaa, â rà nye tèepaa boome kaa géé *napwéretòotù, pàra tèpa angela na rà dau wâru. Â rà cibèepi i pwi angela. Â rà nyabi ma ipwamaina Pwiduée:

14 «Ipwamaina Pwiduée,
nidò naa napwéretòotù!
Bèe ma dàrèbòò
naani gòropuu!
Moo ma awé
ba kà diri tàpé
na wâdé tée wàilà!»

Rà pâra nau cai i èpo

15 Géé na càùé, â wà i tèpa angela, âna rà còpòò jii tèpa wéaari mutô, â rà wâjué too còwâ naa napwéretòotù. Â wà tèpa wéaari mutô, âna rà pi-ina tàra pâ: «Jè pâra naa Bétéléma, ma jè jèe côo cai ê pwina tèepaa, na é gére ina tâjè wà Pwi Ukai.»

16 Â rà nye piwàcî kaa, â rà pâmari wà Maria, ma wà Ioséfa, ma i ji pwi nari èpo na é gére puu na ê aunaa uti kêara macii.

17 Ûna rà côoê, â rà pâra nau piwiâ târa diri ê pâ âboro, i pwi ia é ina tàra wà i pwi angela.

18 Â wà diri tàpé na rà tère, âna rà dau pò goo.

19 Â wà Maria, âna é nye po tàmaari diri ê pâ namuru bèepwiri, â é dau pinünüma naa goo.

† 2:7 Ticè autâa kàru—Grec: Ticè autâa kàru wâna é wâ, na rà mu tâa wê wà tèpa pârame. ‡ 2:11 Mesia—Kériso naa na pâ Tii Pwicîri naa na popwaaélé. (Còo Ioane 1.41.)

²⁰ Nabwé, â wà i tèpa wéaari mutô, âna rà wâjué cômâ [dari ê pubu macii kâra]. Â rà dau nyabi ma pwamaina Pwiduée, goro diri ê pâ muru na rà côm ma tère. Ba nye po cau coo diri, i pwi ia é ina târa wà i pwi angela.

Paari Iésu naa na Wâra pwapwicîri

²¹ Gée na càuru caapwi nadâpara pwapwicîri, â wà Ioséfa ma Maria, âna ru popa pâ i pwi èpo kâru, ba na pwa *kamaî tée, [wiâra ê *Naèà kâ Moosé]. Â ru nama nee pâ Iésu, i pwi neere âboro na ia é jèe mara ina i pwi angela, béaa kâra ê pai nyarana kâ Maria.

Ru panuâê tà Pwiduée

²²⁻²⁴ Tèepaa me ê pàara, na wà Maria, âna é pwa i *ârapwaaailò târa pai pinuwa^S [gée na càuru pai pitâmari èpo kêe]. Ba jèe wii naa na Naèà kâ Moosé pâ: *Wâdé na é naa du ârailu déamu, é, du ârailu déjéé.*

Lévitique 12.8 Êkaa na ru pâ naa na *Wâra pwapwicîri na *Iérusaléma wà Maria ma wà Ioséfa, ba na ru wàrapwiri. Â ru popa pâ wiâru mwara i èpo kâru, ba na ru naaê tà Pwi Ukai. Ba jèe wii mwara naa na é Naèà kâ Pwi Ukai, pâ: *Wà pwi ciâra èpo paaò, âna kâ Pwi Ukai.* *Exode 13.2*

É pwamaina Pwiduée wà Siméon

²⁵ [Na pwi pàara bèepwiri] na Iérusaléma, âna pwa pwi jè âboro na nee Siméon, pwi âboro na é târù, ma pitòimiriê na ara Pwiduée, â tâa gòé ê Nyuâaê Pwicîri. Â é nye tà tapacîri ê pai tèepaa kâ [pwi Mesia] pwi a pa-udò ê Ba *Isaraéla.

²⁶ Â é ina tée ê Nyuâaê Pwicîri pâ: «Gà tère co Siméon, gà o bwaa nye côm pai tèepaa kâ pwi Mesia kâ Pwi Ukai Pwiduée, béaa kâra pai bà'gà!»

²⁷ Â é cùrué pâ naa na i Wâra pwapwicîri. Â nye na ji pwi pàara bèepwiri kaa, na wà du nyaa ma caa kâ Iésu, âna ru gére popa me i èpo kâru, [ba na ru paarié tà Pwi Ukai] wiâra ê Naèà.

²⁸ Â wà Siméon, âna é tàma i pwi nari èpo, â é pwamaina Pwiduée, ma ina pâ:

²⁹ «Nabàni, co Pwi Ukai, âna [go ipwàdéé] wâgo pwi ênawéna'gà! Gà popao naa jaagà naa na pinaanapô'gà. Ba gà jèe pacoo

2:21 Luka 1.31   **2:22-24** Lévitique 12.1-8; Exode 13.2,12   **S 2:22-24** Ârapwaaailò târa pai pinuwa—Wiâra ê pwapwicîri kâ tèpa Juif, âna wâdé na é pwa ârapwaaailò bèepwiri wà tô ilâri, 40 tóotù gée na càuru ê pai pitâmari èpo kêe. Côm mwara *Pinuwa* naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadâra tii.

auinabéaa'gà.

30-31 Gà cùrué me naa jaabà
pwi a pa-udò diri ê pâ Ba;

Â go jèe côôê, wàé.

32 Pwi pwéelaa kêra ê gòropuu diri.

Pwényuâa kêra ê Ba,

ê Ba'gà, Isaraéla.»

33 Wà du nyaa ma caa kêra i èpo, âna ru pò goo ê pwina é ina naa gooé wà Siméon.

34 Â nabwé, â é *pwényu-nyuâariru, â é ina tà Maria, pâ: «Ê pwi èpo'gà, âna ée mwa pwi câmu kêra ê Ba Isaraéla. Â o wâru tàpé na rà o cicaraé, â rà o pâiti jii Pwiduée. Â o wâru mwara tàpé na rà o cimadò géee gooé ma rà o pâmari Pwiduée*.

35 Â o mwa pwéelaa goo ê pâ aunünüma na wâbinyiri kà tèpa âboro. Â napwa naa googà, co tîoni, âna gà o nye dau maagè côo gooé, pwacèwii na tòtée pwâranümagà goro tauwa.»

É pwaolé tà Pwiduée wà Anne

36-37 [Na pwi pâara bèepwiri, âna] é tâa na Wâra pwapwicîri wà tô jè ilàri *péroféta, na nee Anne, tô èpo kà Phanuel, géee na wâao kà Asser. (Wà tîoni, âna ru pitâa ma wà pwi éaé naa na 7 naja, â é bà jiié. Â é jèe jiiitamu naa na é pai dàpwà kêe. Â jèe po 84 naja kêe nabà.) Â é mu nye tà tâa na Wâra pwapwicîri, naa ne ma pwaa. Â é piênawéna tà Pwiduée naa na *ipwanya—é panuâ ija, ba na é pwapwicîri bwàti.

38 Â é tèepaa me, na pwi pâara na rà tâa wê wà Siméon, [ma wà ji pwi nari èpo, ma wà du nyaa ma caa kêe]. Â é pwapwicîri wà Anne, ma pwaolé tà Pwiduée. Â é pwa jèkutâ goo Iésu tà diri tàpé na rà tapacîri é pai tèepaa me kà pwi [Mesia, ba] na é upa Iérusaléma.

Rà wâjué côwâ naa Nazareth

39 Wà du nyaa ma caa kà Iésu, âna ru pacoo ê pwina ina naa na Naèa kà Pwiduée—[muru na mu pwa naa tèepaa ê nari èpo]. Ūna ru géee pacoo diri, â ru wâjué côwâ naa jaaru, naa Nazareth wâ napô Galilée.

É pimaina too Iésu

2:30-31 Ésaïe 52.10; Luka 3.6; Tito 2.11   **2:32** Ésaïe 42.6, 49.6, 52.10   **2:34** Ésaïe 8.14; Mataio 21.42; 1 Pétéru 2.8   * **2:34** Â o wâru tàpé na rà o cicaraé... Grec: *É wâni târa é pai tûu, ma pai dàgòtù tàpé na wâru na Isaraéla.*   **2:39** Mataio 2.23

40 É pimaina too Iésu, i pwi nari èpo, naa na pai tâmogòrimuru, ma tà manga. Â é *aupwényunyuarî kâ Pwîduée, âna nye tà wâjaaé.

Iésu na 12 naja kêe

41-42 Nye câmaajé tà du nyaa ma caa kâ Iésu, na ru pâra naa Iérusaléma, na diri é pâ naja, naa goro pwapwicîri, na tòotù *Paséka. Ūna 12 naja kâ Iésu, â é pâra wiâru.

43 Géé na càuru é pwapwicîri, â ru jèe wâjué còwâ, èco na, napwa naa goo Iésu, âna é tà tâa Iérusaléma. Â tà càru caa còo pâ tiàué,

44 ba ru tà niimiri pâ, é wâjaa pâra tèpa béerâ goro pâra wii naigé.

Èco na, géé na càuru caapwi tòotù, â [ru còo pâ tiàué. Â] ru tapoo mudèe, nabibiu kâ tèpa jènereru ma tèpa béeru.

45 Ūna càru caa pâmarié â ru wâjué còwâ naa Iérusaléma nau mudèe.

46 Na béaracié kâra tòotù, â ru mwa pâmarié naa na Wâra pwapwicîri, na é gére tâaboo naa nabibiu kâ tèpa pacâmu tèpa *Juif. Ba é gére têrerâ ma pitawiârâ [goro é *Tii Pwicîri].

47 Â wâ diri tàpé na rà tèreé, âna rà po dau pò goo pai tâ manga kêe ma pai tòpi kêe.

Go wakèri neemuru Caa kôo

48 Ūna ru còoé wâ du nyaa ma caa kêe, â ru nye dau pò kaa gooé, â é ina tée nyaa kêe pâ: «Pwiini, gorodâ na gà pwa tâbu na wàrapwiri? Gà còo, wàibu ma caa'gâ, âna dau wâgotâbu. Â [bu wâjué còwâ, ba na] bu mudàgâ!»

49 Â é tòpi tàru pâ: «Gorodâ na gàu mudòo? Gona gàu ipwanauri pâ, wâdé na go wakèri é pâ neemuru Caa kôo? Êkaa na go wâni na wâ kêe.»

50 Èco na càru caa tâmogòori é pwina é pwa na é ina tàru.

51 Géé na càué, â rà wâjué còwâ ma wâé naa Nazareth. Â é nye dau pitère dà du nyaa ma caa kêe. Â wâ nyaa kêe, âna é nye tà naa nùmee naa goo diri é pâ muru bèepwiri.

52 Â é pimaina too wâ Iésu, â imaina mwara é autâmogòrimuru kêe. Â rà dau wâdéarié wâ Pwîduée, ma wâ mwara tèpa âboro.

3

Wakè kâ Ioane Pwi a piupwaa

Mataio 3.1-17; Maréko 1.1-11; Ioane 1.19-28

¹ Jèe 15 naja, na é pwi ukai kà tèpa *Roma wà Tibère. Â, na pwi pàara bèepwiri, âna wà Ioane, âna é tapoo inapàpari ê popai kà Pwiduée. Wàilà-ni tèpa kupénoo kà ukai Tibère napwiri:

Wà Ponce Pilato, kupénoo naa napô Judée;
 Wà *Héroda Antipas, naa Galilée;
 Wà Filippo (pwi aéjii kà Héroda Antipas) naa Iturée ma tia Traconite;
 Wà Lysanias, naa Abilène.

² Â wà Hanne ma wà Caiphe, âna ru du *ukai kà tèpa pwa ârapwaailò. Â naa na pàara bèepwiri, âna wà Ioane, pwina naí Zakaria, âna é tâa namaré. Â é patùraé wà Pwiduée, [ba na é inapàpari ê popai kê].

É picémara pai pinünüma

³ Wà Ioane, âna é pâ naa na diri ê pâ ére gée goo nairiwâ Ioridano. Â é inapàpari tà tèpa âboro pâ: «Guwà pinünüma ma guwà biiwà. Â guwà pwa ma *upwaawà, ba na paari pâ pitòotéri ê wâro kàwà. Â, na wàrapwiri, â ée mwa pwanauri ê pâ èpà kàwà wà Pwiduée.»

⁴ Ba jèe wii naa na tii kà *péroféta Isaia pâ:

*Pwa pwi âboro naa namaré
 na é tomara too:*

*“Ée me Pwi Ukai!
 Pwabwâti é naigé!*

*Pwa ma bâracaari
 pwi ére na ée pâ wê!*

⁵ *O pwaai pâ autâgòro;
 tébapuu nyi autoo;*

*tébatàrù aucüu naigé;
 tébabâracaari aupâra kêe.*

⁶ *Rà o còo pâ âboro
 pàtâma Pwi Ukai.*

*É me nau pa-udòjè,
 wà Pwiduée Caa.”*

Ésaie 40.3–5

O pitèi tèpa âboro!

⁷ Wâru pâ âboro na rà medari Ioane, ba na é upwaarà [naa nairiwâ]. Â é ina [tà pàra tàpé gée goorà] pâ: «Guwà tèpa nari dòèa, ma tèpa pwâ! Wàilàapà na ina tàwà pâ, guwà o udò jii é pitèimuru ma wârimuru, na ée mwa naa tàwà wà Pwiduée?

⁸ Bwa! Guwà mara pwa cè tûâ cèna wâdé, târa ma o paari

pâ guwà jèe pitòotéri ê wâro kàwà! Â gona guwà tà niimiri pâ, guwà udò, gée goo na wà *Abéraama, âna é pwi jooorowà? Bwa! [Piticèmururu naa goo.] Ba [wiàna nùmee, â] o pâri wà Pwiduée ma é bii ê pâ atù bèeni, ma rà o tèpa gòobàra Abéraama!

9 «É jèe tà pwabwàti é gi kèe [wà Pwiduée]. Â ée mwa tètèpàgà naa na wàé diri é pâ upwàra na càcaa wâdé é pâ pwêe, â ée mwa cîri naa na ânye!»

Guwà pwa cè tûa cèna wâdé!

10 Ê auwâru gée goo tàpé na rà tère Ioane, âna rà tawèerié, pâ: «Dà cèna o pâri ma bà pwa, ma bà o pitòotéri ê wâro kâbà?»

11 Â é tòpi tàra pâ: «Wiàna ârailu ârabwée'gà, â gà naa jèpwi tà pwina ticè tée. Â wiàna pwa utimuru'gà, â gà naa tà pwina ticè tée.»

12 Â pwa pàra tèpa *tò mwani wâripû, na rà me mwara, ba na é upwaarà wà Ioane. Â rà tawèerié pâ: «Pwi a pwa pupûra, dà cèna o pâri ma bà pwa?»

13 Â é tòpi tàra pâ: «Na guwà tò mwani wâripû [ba kà tèpa Roma] â guwà cibwaa popa [ba kàwà] cè mwani cèna piwéna jii é âji wâripû.»

14 Â wà mwara pàra tèpa coda, âna rà tawèeri Ioane pâ: «Â wàibà, âna o dà cèna bà o pwa?»

Â é tòpi tàra pâ: «[Guwà naaco pai pwa kàwà na èpà tà tèpa âboro.] Guwà cibwaa pwa kûu tàra, â guwà cibwaa tacoo goorà, ba na rà naa mwani tàwà. Wâdé na guwà ipwàdéé co goro é wâriwà.»

É inapàpari pai tèepaa kà Iésu

15 Ê diri tèpa âboro, âna rà tapacîri naa na ipwàdéé cè pwina o tèepaa, â rà pitawèerirà jècaa pâ: «Gona wà Ioane, âna pwiri nye wàé kaa pwi *Mesia [—wà *pwi a pa-udò na jè tapacîé gée na biu?]

16 Â wà Ioane, âna é inapàpari tàra diri pâ: «Wâgo, âna go upwaawà goro jawé. Êco na wà pwina ée mwa me pwicò kôo, âna dau pwa pàtamee jiio. Â càcaa pâriô, ma go tipi é otàpwe goro é du wâraâê [ba é Pwi Ukai]. Â wàé, âna ée mwa upwaawà goro é Nyuâaê Pwicîri ma ânye*.

17 Â é jèe nye tà pwabwàtié, ba na é [pitèi tèpa âboro. Â ée mwa naaitiri tàpé na rà wâdé jii tàpé na rà èpà, pwacèwii pai] pinaaitiri é pudòro upwàra jii é parawée. Â é tòimiri é pudòé, â é cîri parawée naa na ânye na ticè pwâadèrè.»

18 Wâru pai pwa kà Ioane na wàrapwiri, târa ma é patùra ê Ba [kà tèpa *Juif] ma inapàpari târa ê *Picémara Wâdé.

Càcaa wâdé tà Héroda

19 Wà Ioane, âna é jèe ciburà ina tà kupénoo Héroda pâ, càcaa wâdé é tûâ kêe. Ba ru ipâra ma Hérodiade, tô wâdà pwi aéjii kêe, â wâru mwara pàra muru na èpà na é pwa.

20 Â [gée goo é pwina é ina wà Ioane, â] é tòpòé naa na karapuu wà Héroda. Â, na wàrapwiri, â wà Héroda, âna é âjagò mwara goro é pâ tûâ kêe na dau èpà.

É upwaa Iésu wà Ioane

21 Na pàara na é upwaa wà tèpa âboro na wà Ioane, â wà mwara Iésu, âna upwaaé. Ûna é gére pwapwicîri, â nye tàpiri kaa é napwéretòotù,

22 â é nye boome kaa naa gòé é Nyuâaê Pwicîri, pwacèwii é déamu. Â é tère é pwâratùra me gée napwéretòotù, na ina tée pâ: «Gà Pwina naîô [na caapwi co] na go dau meaarigà. Wâgà kaa âna go jèe nye pitòrigarigà, ba dau wânümoò googà.»

Tèpa jojooro Iésu Kériso

Mataio 1.1-17

23 Na é gére wâna 30 naja wà Iésu, â é tapoo inapàpari ê Picémara Wâdé. Naa na auniimiri kà tèpa âboro, âna nye pwina naî Ioséfa. [Wàilà-ni tèpa jojooroé]:

Wà Ioséfa,

âna é pwina naî Héli,

24 na é pwina naî Matat,

na é pwina naî Lévi,

na é pwina naî Melki,

na é pwina naî Jannaï,

na é pwina naî Ioséfa,

25 na é pwina naî Matatias,

na é pwina naî Amos,

na é pwina naî Nahoum,

na é pwina naî Esli,

na é pwina naî Nagai,

26 na é pwina naî Mahath,

na é pwina naî Matatias,

na é pwina naî Séméïn,

na é pwina naî Yosec,

na é pwina naî Yoda,

27 na é pwina naî Yoanan,

na é pwina naî Résa,

na é pwina naî Zorobabel,
na é pwina naî Chéaltiel,
na é pwina naî Néri,
²⁸ na é pwina naî Melki,
na é pwina naî Adi,
na é pwina naî Kosam,
na é pwina naî Elmadam,
na é pwina naî Er,
²⁹ na é pwina naî Yéchoua,
na é pwina naî Éliézer,
na é pwina naî Yorim,
na é pwina naî Matat,
na é pwina naî Lévi,
³⁰ na é pwina naî Siméon,
na é pwina naî *Juda,
na é pwina naî Ioséfa,
na é pwina naî Yonam,
na é pwina naî Éliakim,
³¹ na é pwina naî Méléa,
na é pwina naî Menna,
na é pwina naî Matata,
na é pwina naî Natan,
na é pwina naî *Davita,
³² na é pwina naî Jessé,
na é pwina naî Obed,
na é pwina naî Booz,
na é pwina naî Sala,
na é pwina naî Nachon,
³³ na é pwina naî Aminadab,
na é pwina naî Admine,
na é pwina naî Arni,
na é pwina naî Hesron,
na é pwina naî Pérès,
na é pwina naî Juda,
³⁴ na é pwina naî Iakobo,
na é pwina naî Isaaka,
na é pwina naî Abéraama,
na é pwina naî Téra,
na é pwina naî Nahor,
³⁵ na é pwina naî Seroug,
na é pwina naî Réou,
na é pwina naî Péleg,
na é pwina naî Éber,
na é pwina naî Chéla,

36 na é pwina naî Quénan,
 na é pwina naî Arpaxad,
 na é pwina naî Sem,
 na é pwina naî Noa,
 na é pwina naî Lémek,
 37 na é pwina naî Matusalem,
 na é pwina naî Hénok,
 na é pwina naî Yéred,
 na é pwina naî Malaléel,
 na é pwina naî Quénan,
 38 na é pwina naî Énos,
 na é pwina naî Seth,
 na é pwina naî *Adamu,
 na é pwi jooro âboro, na é tòpò wà Pwiduée naani gòropuu†.

4

É tacai Iésu wà Caatana
Mataio 4.1-11; Maréko 1.12-13

1 É wājué cōwâ wà Iésu géé nairiwâ Ioridano. Â é Nyuââé Pwicîri, âna é tâa gòé, â é popaé pâ naa namaré.

2 Â é tâa wê wà Iésu naa na é 40 tòotù. Â é pwa ma tacaié naawê wà *Caatana, pwi a cicarajè. Â, na pwi pàara-bà, âna câé caa ija wà Iésu, â é dau copwa.

3 Â é pàdarié wà Caatana, â é ina tée pâ: «Wiàna gà *Pwina naî Pwiduée, â gà bii é pwi atü bèeni, ma poloa!»

4 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Jèe nye wii naa na *Tii Pwicîri, pâ: *Câé caa wâro co goro poloa wà pwi âboro.*» *Deutéronome 8.3*

5 Â é popaé too kaamwara naanidò [gòrojaa] wà Caatana. Â é nye paari tée kaa, na ji pàara bèepwiri, diri é pâ napô ma mwaciri gòropuu.

6 Â é ina tée pâ: «Go o mwa naa tâgà é muugère kâra diri pâ mwaciri bèeni, bau aupitûâri* naa goorà, ba jèe naa tôo. Â pâri ma go naa, wiâra câbawâdé kôo.

7 Â go mwa cau naa tâgà diri, wiàna gà tùu jùrugà arao ma gà ipwamainâo.»

8 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Jèe nye wii naa na Tii Pwicîri, pâ: *Gà ipwamaina Pwi Ukai Pwiduée'gà, â nye wàé co, na gà ipwa âboro kîri kêe.*» *Deutéronome 6.13*

3:36 Genèse 11.10-26   3:38 Genèse 4.25-26   † 3:38 Adamu... Grec: Adamu, na é pwina naî Pwiduée.   4:4 Deutéronome 8.3   * 4:6 Aupitûâri—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Auiipâdipoi.   4:8 Deutéronome 6.13-14

9 Â é nye popa Iésu, pâ naa *Iéruusaléma. Â é popaé too naa gòro pûru *Wâra pwapwicîri. Â é ina tée pâ: «Wiâna gà Pwina naî Pwiduée, â gà êgò géeni!

10 Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri pâ:

*Ée mwa tûâri
tà tèpa *angela kêe,
wà Pwi Ukai Pwiduée,
ba na rà wéaarigà.*

11 *Rà mwa tapigà.
O càcaa tanoori âgà
naa gòro atü.»*

Psaume 91.11-12

12 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Bwa. Ba jèe nye wii naa na Tii Pwicîri pâ: *Gà cibwaa pigàdâ*Pwi Ukai Pwiduée'gà.*» Deutéronome 6.16

13 Ûna é jèe tacaié diri wà Caatana, â é pâra jiié. Â é tapacîri mwara cè jè tòotù.

*É tapoo wakè kêe Iésu
Mataio 4.12-17; Maréko 1.14-15*

14 Wà Iésu, âna dipitirié é Nyuâaé Pwicîri, â é wâjué còwâ naa napô Galilée. Â rà jèe tapoo pwa jèkutâ gooé naa na diri é pâ ére.

15 É pacâmuri tèpa âboro naa na pâ *wâra pitapitiri, â rà dau inaé ba wâdé‡.

É wâjué me còwâ naa na village kêe

16 É wâjué me còwâ wà Iésu naa Nazareth, wâna ia é maina naawê. Â naa [na tapoo] *tòotù pwicîri, âna é tò naa na wâra pitapitiri, wâra na mu nye câmaajé tée. Â é cimadò, ba na é pûra é Tii Pwicîri.

17 Â é ilari jii pwi jè ênawéna§ é tii kà *péroféta Isaia. Â é pwara, â é pitòrigari é pâ popai, [na é pûra târa]:

18 *É wâgò-o Nyuâa Pwi Ukai.*

É pitòrigario;
é panuâô pâ†,
ma go pame Popai Wâdé*

4:10 Psaume 91.11-12   **4:12** Deutéronome 6.16; 1 Korénito 10.9   † **4:12** *Pigàdâ—Provoquer.*   **4:13** Hébéru 2.18, 4.15   ‡ **4:15** *Pi-inaé ba wâdé—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Pinabawâdé.*   **4:17** Ésaie 61.1-2   § **4:17** *Â é ilari jii pwi jè ênawéna—Grec: Â naa tée.*   * **4:18** *Pitòrigari—Grec: Oint. (Oindre, âna wicèpwiri.)* Rà wicèpwiri é l'huile naa gò é pûru pwi ukai, târa tòpò pwâra ukai kêe, ba na é tòpi é aupwényunyûari ma nii kà Pwiduée târa wakè kêe.   † **4:18** *É panuâô pâ—Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà naagée pâ popai bèeni: Ma go nama wâdé còwâ tàpé na tòina pwâranûmarà.*

tà tàpé na ticé kàra.
 Go inapàpari ê tàrù‡
 tà tèpa pwa karapuu;
 pai niâ kà tèpa bwi;
 pai tipi tàpé na piirà.
 19 Wàéni ê pàara kêe
 na o inapàpari ê pimeaari;
 pai wâdé kà Pwi Ukai.

Ésaïe 61.1-2

20 É pipîri i tii wà Iésu, â é naa còwâ tà i pwi ênawéna, â é tâaboo.
 Â rà gére po niâriê diri ê pâ âboro naa na i wâra pitapitiri.
 21 Â é ina tàra pâ: «Guwà jèe nye tère ê auinapàpari kâra ê Tii Pwicîri. Â nabàni, âna jèe pacoo [na arawà diri].»

Tàutàra gooé

22 Rà picagòtù Iésu ma pi-inaê ba wâdé, ba rà po dau pò goro ê pâ pwâratùra kêe na pwényuâa. [Êco na, gée na càùé] â rà tapoo pi-ina tàra pâ: «[Gorodà na wàrapwiri ê pai tùra kêe? Na nye pwi âboro pwacèwiijè.] Ba nye pwina naí Ioséfa!»

23 Â é tòpi tàra pâ: «Guwà jèe nye tère ê pâ namuru na go pwa na Capernaüm. Â nümawà na go pwa mwara cèna ipaiwà, naani napô kôo.

«Pwiri guwà o ina tîo ê ucina bèeni: “Ico pwi dotée, gà pinama tiâu ê maagé'gà còwâ.”

24 «Êco na go ina tàwà pâ: “Wà pwi péroféta, âna càcaa pitòpié bwàti naa na napô kêe.”

25 «Âjupâra, [ba ipaiwà] na pàara kà péroféta *Élia. Ba ia càcaa coo boo cè popaa, â pwa copwa na maina, naa na diri ê napô, naa na âracié naja â gòobèrèè. Â po dau wâru ê pa dàpwà na napô *Isaraéla, [na rà copwa].

26 Êco na wà Pwiduée, âna câe caa panuâ Élia, ba na é pitu târa cè caapwi dàpwà, wâ Isaraéla, [napô kêe]. Â é nye panuâê pâ naa jaa tô jè dàpwà na village Sarepta, naa na jè ére goro Sidon.

27 «Â guwà jèe niimiri cai mwara wà péroféta Élisée. Ba é pwa ma tiâu maga kà Naaman co, pwi âboro géee Syrie. Êco na dau wâru wà tèpa pwa maga na Isaraéla.»

28 Ūna rà tère pwiri, wà tèpa âboro naa na i wâra pitapitiri, â rà po dau putàmu naa goo Iésu.

‡ 4:18 Tàrù—Pai ina wèe naani pâ: *Liberté* (pai tipi). 4:22 Mataio 13.54-57; Maréko 6.2-6 4:22 Luka 3.23; Ioane 6.42 4:24 Ioane 4.44 4:25 1 Rois 17.1,7 4:26 1 Rois 17.8-16 4:27 2 Rois 5.1-14

²⁹ Â rà nye cimadò kaa, â rà dàtié too, naanidò gòro i jaa, na tâa wê i village kàrà[§]. Â rà pwa na rà tüê tabàtù niboo.

³⁰ Êco na é nye pâ nabibiu kàrà, â [câé caa ipacè naa goorà. Â] é pâra jjiirà.

*É pacâmuri tèpa âboro â é nama rà wâdé còwâ
Mataio 8.14-17; Maréko 1.21-39*

³¹ É tèepaa wà Iésu naa Capernaüm, village wâ Galilée. Â é tò naa na wâra pitapitiri, na jè tòotù pwicîri. Â é pacâmuri tèpa âboro.

³² Â rà pò goo é pai tùra kêe wà tàpé na rà gére tèreê. Ba pwa pàtàmara é popai kêe na é pacâmurirà goo.

É tü târa duée

³³ [Na é gére tùra wà Iésu] â é tò naa na wâra pitapitiri é pwi âboro na pwa duée gooé. Â é wiikau burà ina pâ:

³⁴ «Éé! Iésu géé Nazareth, nye ticè cèna gà pwa jaabà! Gà me na tubaèpà tâbà? Go tàgére còoinagà, ba wâgà pwi âboro, na é pitòrigarigà wà Pwiduée, â é panuâgà me!»

³⁵ Â é nye kànari kaa i pé duée, wà Iésu, ma ina tée pâ: «Gà târi pwâgà, â gà còobé géé goo pwi âboro bèeni!»

Â i pwi duée, âna é tüboo i pwi âboro, na ara diri tàpé na rà tâa wê. Â é còobé géé gooé, â câé caa tubaèpà tée.

³⁶ Â nye po dàpàgà târa diri é pâ âboro, â rà pitawèerirà jècaa, ma ina pâ: «Gà còo, wà pwi âboro bèeni, âna pwa pàtàmara é pwina é ina. Â é pitûâ târa mwara pâ duée, â rà pitère dèe, â rà còobé!»

³⁷ Â nye pâra kaa é jèkutâ goo Iésu, pitiri é napò bèepwiri.

É nama tiâu maagé kà tèpa âboro

³⁸ É còobé géé na wâra pitapitiri wà Iésu, â é pâra naa jaa Simona Pétèru. Â rà ina tée wà tàpé na rà gére tâa wê, pâ, wà tô nyaa kà wâdà Simona, âna é dau maagé, ba é pitòoka, â rà ilari jjié pâ, na é pitu tée.

³⁹ Â é medarié wà Iésu, â é cùué boo. Â é pacoo é maagé kêe. Â nye tiâu jjié kaa é pitòoka! Â é cimadò â é naa èrà.

⁴⁰ Na capàto na bàrane*, âna rà popa medari Iésu diri tèpa maagé. Â é tòpò îê naa gòrà diri, â nye tiâu kaa é pâ na jèpapara maagé kàrà.

⁴¹ Â rà còobé mwara pâ duée géé goo tàpé na wâru. Â rà tomara too i pâ duée, ma ina pâ: «Wâgà Pwina naî Pwiduée.»

[§] 4:29 Naanidò gòro i jaa... Village na bari naa gòrojaa, goro jènere pé atù na dau catòpàgà. 4:32 Mataio 7.28-29 * 4:40 Na bàrane—Grec: Géé na càuru é pai duu kàrà é tòotù. Jèe nabwé tòotù pwicîri kàrà na capàto na bàrane. 4:41 Mataio 8.29; Maréko 3.11-12

Êco na é papwicîri jîirâ ba gòo na rà tùra. Ba rà jèe tâmogòori pâ wàé, âna é pwi *Mesia, [wâ *pwi a pa-udò na é cùru me wâ Pwîduée].

É inapàpari Picémara Wâdé

⁴² Na dàuru kêe, â é còobé géee na village wâ Iésu, â é pâra naa na jè ére na ticia wê. Êco na rà pâra nau mudèe wâ tèpa âboro, ba na rà ilari jîié pâ, na é bwaa tàpo tâa jaarâ.

⁴³ Êco na é tòpi tàra pâ: «Bwa. Ba wâdé na go inapàpari ê *Picémara Wâdé goro ê Mwaciri kâ Pwîduée, naa na pâra village. Ba wâépwiri majoroé ma go boome.»

⁴⁴ Â é pâpitiri wâ *Judée†, â é picémara ê Picémara Wâdé, naa na pâ wâra pitapitiri.

5

É todâ tèpa tapoo câmu kêe

Mataio 4.18-22; Maréko 1.16-20

¹ Na jè tòtù, âna é tâa niboo bàrawiâ Galilée* wâ Iésu. Â é picémara ê popai kâ Pwîduée. Â wâru pâ âboro na rà cibèepié, ba na rà têreê.

² Â é còo ê du wànga, na ru gére tâa niboo najawé mwünyabweri bàrawiâ. Ba rà gére boo géee gò i tèpa pwa puà, â rà gére nuwa i puà kàra.

³ Â é too naa gò i jè wànga, wànga kâ Simona Pétèru. Â é ina tà Simona [ma wâ tèpa bée] pâ: «Guwâ tàpo cètùu boopaé i wànga.»

Â é tâaboo, â é tapoo pacâmuri mwara tèpa âboro.

⁴ Ūna é gére tùra diri, â é ina tà Simona [ma wâ tèpa bée] pâ: «Guwâ toome, ba na jè tàpo dau boo naa na numwiri. Â guwâ mwa bàra panuâ i pâ puà kàwâ.»

⁵ Â é tòpi tée wâ Simona pâ: «Ico pwi a pwa pupûra, gà còo: Bà jèe nye wakè kaa, diri na pé ne bèeni, â nye ticè cèna bà taa. Êco na, géee goro pai ina'gà tâbâ, â go o pwa.»

⁶ Â [rà too naa gòro i wànga, â rà tàpo boopaé] â rà panuâ i pâ puà. Â nye dau wâru kâa ê pâ ârawéa na rà coo na. Â pwa na tidàpa i pâ puà.

⁷ Â rà piara dà tèpa béera na rà tâa gòro i jè wànga, ba na rà pitu tàra. Â pwa na wâbé i du wànga goro ârawéa, â ru pwa na ru mwü.

4:44 Mataio 4.23 † **4:44** Judée—Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà ina pâ: Galilée.

5:1 Mataio 13.1-2; Maréko 3.9-10 * **5:1** Galilée—Grec: Génésareth. Còo mwara Nawiâ Galilée naa na Neeremuru (Vocabulaire). **5:5** Ioane 21.3-8

8-10 Â po dau wâgo tà wà Simona ma wà diri tèpa bée—wà Jacques ma wà Ioane, tupédu nai wà Zébédée, ma wà pàra tàpé. Â é tùu jùrué ma cigòboo na ara Iésu wà Simona, â é ina tée pâ: «Pwi Ukai, gà cibwaa coo jaa! [Ba gà pwi âboro pwicîri] â wâgo, âna go pwi âboro na go èpà!»

Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Gà cibwaa nama wâgotâgà. Ba tapoo nabàni, âna gà o pwi a pwapuàri âboro.»

11 Â rà [wâjué còwâ naa bàrawià, â] rà dàti too naa gòromwari i du wànga. Â géé na càùé, â rà naaco diri, â rà pàra wiâ Iésu.

*É nama tiàu maagé kà du 2 âboro
Mataio 8.1-4, 9.1-8; Maréko 1.40-2.12*

Pwi a pwa maga

12 Ûna é tâa na jè village wà Iésu, â é tèepaa me wà pwi jè a pwa maga†. Ûna é còo Iésu, â é tùu jùrué ma cigòboo na araé, â é ilari jiié pâ: «Wiàna nye nümagà, â gà o nama tiàu maagé kôo.»

13 Â é tùu pâ îê, â é tu naa gooé, â é ina tée pâ: «Nümo! Wâdé na tiàu ê maagé'gà!»

Â nye po tiàu jiié kaa ê maagé kêe, â é jèe wâdé.

14 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà cibwaa pwa jèkutâri. Â gà pàra nau ipaarigà tà pwi a pwa ârapwailò, â gà naa [tà Pwiduée] i pwi *ârapwailò na ia é ina wà *Moosé naa na i *Naèà kêe. Ba naa wàrapwiri, â rà o còo diri wà tèpa âboro pâ gà jèe wâdé.»

15 Êco na dau ipâra pâ é jèkutâ goo Iésu. Â mu dau wâru tàpé na rà mu me marié, nau tèreê, ma ilari jiié pâ, na é nama tiàu è pâ maagé kàra.

16 Â é mu pàra acari, naa na pâ ére aupiticia, ba na é pwapwicîri.

Pwi a pitâbwamwa

17 Na jè tòotù, âna é pacâmuri pâ âboro wà Iésu. Â wà pàra tèpa *Farasaio ma *dotée goro é Naèà, âna rà gére tèreê. Ba rà medarié, géé na pâ village géé Galilée ma *Judée, ma géé *Iéruçaléma. Â é pàtâma Pwi Ukai Pwiduée, âna é tâa gò Iésu, ba na é nama tiàu maagé kà tèpa âboro.

18 Â rà tèepaa me è pàra âboro, na rà pitûri me goro aupuu è pwi âboro na é pitâbwamwa. Ba nûmarà na rà popaé too naa na i wâ, ma tòpòé na ara Iésu.

19 Êco na ticé pai pwa wèe, majoroé è pai wâru wàra è âboro. Â rà tàmee too naa gòrowâ‡, â rà dàgòtù è jè ére gòrowâ. Â rà

5:11 Mataio 19.27 † 5:12 *Maga—Lèpre*. Wà tèpa Juif, âna rà miiri tèpa pwa maga.

5:14 Lévitique 14.1-32 ‡ 5:19 *Gòrowâ—Pwa goro puu, â po bàracaari bwàti, â pâri ma jè pàra gò. Còo Mataio 24.17.*

panuâê boo gòro ê aupuu kêe, na ara Iésu, ma wà tèpa âboro na rà cibèepié.

20 Â é pò goo ê cèikî kà tèpa âboro bèepwiri, wà Iésu, â é ina tà pwi a pitâbwamwa pâ: «Pwiini, jèe pwanauri ê pâ èpà'gà.»

21 Wà tèpa Farasaio ma tèpa dotée goro ê Naèà, âna rà pi-ina tàra pâ: «Kaa! Wàilàapà pwi âboro bèeni, na é [nama ipaiwàilu ma wà Pwiduée ma] pinabaèpà[§] ê nee! Wàilàapà na tâmogòori ma é pwanauri ê pâ èpà? Na nye wàco Pwiduée!»

22 Êco na é nye tâmogòori wà Iésu ê pwina rà niimiri, â é ina tàra pâ: «Gorodà na wàrapwiri ê pâ pwâranümawà?

23 Piticècoé na go ina tée pâ: “Jèe pwanauri ê pâ èpà'gà” jii na go ina tée pâ: “Gà cimadò, â gà pâra*!”

24 [Â wiàna pâri ma go nama é pâra, na arawà diri] â guwà mwa tâmogòori pâ, pwa tàrù kà *Pwina naîri âboro, ma é pwanauri ê pâ èpà naani gòropuu.»

Â é ina tà pwi a pitâbwamwa pâ: «Go ina tâgà ni pâ: Gà cimadò, â gà popa ê aupuu'gà, â gà pâra naa jaagà.»

25 Â é nye cimadò kaa, naa nabibiu kêa i pâ âboro. Â é popa ê aupuu kêe, â é pâra naa pwârawâ kêe, â é pwamaina Pwiduée.

26 Â rà dau pò goo wà diri tàpé na rà côo pwiri. Â nye po dàpàgà tàra, â rà nye pi-ina cùuru pâ: «É! Nye dau ité kaa ê pâ pwina jè côo nabà!»

Â rà pwamaina Pwiduée.

É todà Lévi (Mataio) wà Iésu

Mataio 9.9-13; Maréko 2.13-17

27 Géé na càué, ûna é pâra wii naigé wà Iésu, â é côo wà Lévi, pwi a *tò mwani wâripû, na é tâa na wâra wakè kêe. Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà me wiâô!»

28 Â é pò ma cimadò wà Lévi, â é panuâ diri, â é pâra wiâê.

29 Géé na càué, â é pwa ê pi-ija na maina wà Lévi, naa jaaé, ba na é pwamaina wà Iésu. [Â é todà Iésu ma wà tèpa *câmu kêe.] Â wâru pâ âboro na rà pi-ija naima ma wàilà—wà tèpa tò mwani, ma wà pâra tàpé mwara.

30 Â rà tâa wê mwara wà pâra tèpa Farasaio. Â wà pâra tàpé géé goorà, âna rà tèpa dotée goro ê Naèà. Â rà cau pikûuri tèpa câmu kêe, â rà ina tàra pâ: «Kaa! Gorodà na guwà picaaija ma pibéewà ma tàpé na èpà ê wâro kâra, ma wà tèpa tò mwani?»

31 Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Càra caa bu dotée wà tàpé na rà wâdé. Â nye wàco tàpé na rà maagé.

5:20 Ésaïe 43.25; Luka 7.48 § 5:21 Pinabaèpà (é, pi-ina ba èpà)—Dire du mal de.

* 5:23 Côo note goo Mataio 9.5. 5:24 Ioane 5.8 5:30 Luka 15.1-2

32 Cãgo caa me, nau todà tàpé na rà niimiri pâ wâdé ê wâro kàra. Bwa! Go me nau todà tàpé na rà tâmogòori pâ èpà ê wâro kàra, ba na rà biirà, ma pitòotéri ê wâro kàra.»

Popai goro ipwanya

Mataio 9.14-17; Maréko 2.18-22

33 Rà tapoo patùra Iésu wà tèpa Farasaio, [goro ê *ipwanya—pai panuâ ija na jè ji pàara, ba na jè pwapwicîri]. Â rà ina tée pâ: «Wà tèpa câmu kà *Ioane Pwi a piupwaa, âna rà tàgére ipwanya, ma pwapwicîri. Â ipaiwà naa goo tèpa câmu kâbà. Â wà tèpa câmu'gà, âna rà nye ija ma wâdo. [Gorodà na càra caa ipwanya?]

34 Â é tòpi tàra pâ: «Gona rà o ipwanya, wà tàpé na jè todàra naa goro ê piéa, na é bwaa tâa jaarà wà pwi a piéa? Bwa! Na pàara na é bwaa tâa jaarà, â rà pi-ija ma wâdo.

35 Êco na o mwa me ê tòotù na ée mwa pâra jiiirà wà pwi a piéa. Â géewê, na rà o mwa bàra ipwanya.»

36 Â é ina tàra mwara ê ucina bèeni wà Iésu, pâ: «Nye ticè jè âboro, cèna é dàdàpa ê gòobàra ê ârabwée na bwaa bwùu, ma é taiti naa goro ê ârabwée na jèe dòroé. Ba o jèe dànoori i ârabwée na bwùu, â o càca ipaiwà i du noo kàra imwaano, naa goro i ârabwée na jèe dòroé.

37 «Guwà còo ê *wâra jawé na pwa goro parawére macii†: Cãjè caa popa ê dipâa na bwaa âmuê, ma jè upwâwii ê wâra jawé na jèe dòroé. Ba o taaò i wâra jawé, [ba pwacoé ma é tèe]‡. Â o tubatiàu i dipâa bau i wâra jawé.

38 Bwa! Wâdé na jè tòpò ê dipâa na bwaa âmuê, naa na é wâra jawé na bwaa bwùu.

39 Êco na wà tàpé na rà mu wâdo ê dipâa na jèe gòiri, âna tàutàra goro ê dipâa na bwaa âmuê. Ba rà ina pâ: “Dau wâdé nùmara é dipâa na jèe gòiri§.”»

6

Pwi apooro tòotù pwicîri

Mataio 12.1-14; Maréko 2.23-3.6

1 Na jè *tòotù pwicîri, âna rà pâra wii ê naigé na tapàgà na aupwanapô wà Iésu ma wà tèpa *câmu kêe. Â wii naigé, â rà tàpo pétâ pâ pwâra blé wà tèpa câmu. Â rà iitiri naa na îrà, â rà uti ê pudóé.

5:34 Ioane 3.29 † 5:37 Wâra jawé... Còo ê ânuuru i wâra jawé na Mataio naporomee 9. ‡ 5:37 Pwacoé ma é tèe—Còo note goo Maréko 2.22. § 5:39 Munaa ucina goo wà tèpa pitûâ kà tèpa Juif na tàutàra goo ê ârapupûra kà Iésu. 6:1 Deutéronome 23.26

² Wà pàra tèpa *Farasaio, âna rà [côorà, â rà] ina tàra pâ: «Tàpéebà, gona cina guwà pwa na wàrapwiri? Âna muru na papwicîri, na é tòotù pwicîri*!»

³ Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Gona câguwà caa pûra naa na Tii Pwicîri é pwina é pwa wà pwi ukai *Davita? Ba, na jè tòotù, â rà copwa, wàilà ma wà tèpa bée, â nye ticè cèna rà uti.

⁴ Â é tò naa na wâra pwapwicîri pwa goro imwaanof. Â é pa é poloa, na naa tà Pwiduée, â é ija. Â é pa, â é nama rà ija mwara wà tèpa bée. Êco na é poloa-bà, âna nye wàco wà tèpa pwa *ârapwailò, na pwa tàrù kàra ma rà ija.»

⁵ Â é ina mwara wà Iésu pâ: «Wà *Pwina naîri âboro, âna é pwi apooro é tòotù pwicîri.»

É nama tiâu maagé na pwi tòotù-bà

⁶ Na jè tòotù pwicîri, â é tò naa na *wâra pitapitiri wà Iésu. Â é pacâmuri tèpa âboro. É tâa wê mwara wà pwi âboro na bà é îê.

⁷ Â wà tèpa *dotée goro é Naèa ma wà tèpa Farasaio, âna rà còo bwàti wà Iésu, pâ, pwiri é pwa ma é wâdé còwâ wà pwi âboro bèepwiri, na tòotù pwicîri? Ba rà mudàra cè pai pwa wèe, ba na rà o mwa pitòtié.

⁸ É tâmogòori é auniimiri kàra, wà Iésu â é ina tà pwina bà i îê pâ: «Gà cimadò, â gà me naani, na ara diri pâ âboro.»

Â é cimadò wà pwiibà, [â é me naa jaa Iésu, na ara pâ âboro].

⁹ Â é ina wà Iésu tà tàpé na rà tâa wê pâ: «Wà nau? É *tàrù na tòotù pwicîri, na jè pwa pwina wâdé, é na jè pwa pwina èpà? Wâdé na jè pawâro pwi âboro, é, wâdé na jè panuâê ma é bà‡?»

¹⁰ Â é po niàrirà diri wà Iésu. Â é ina tà i pwi âboro pâ: «Gà patàrù é îgà.»

Â é patàrù i îê, â é nye wâdé kaa.

¹¹ Â rà nye dau putàmu kaa wà tèpa Farasaio ma wà tèpa dotée goro é Naèa. Â rà pitùra goro cè pwina rà o pwa tà Iésu.

É pitòrigari tèpa 12 apostolo kêe

Mataio 10.1-4; Maréko 3.13-19

¹² Na jè tòotù, âna é too wà Iésu, naa gòrojaa. Â é pwapwicîri tà Pwiduée, tiagoro pwa.

6:2 Ioane 5.10 * **6:2** Muru na papwicîri... Dau pwicîri tà tèpa Juif na rà wakè na tòotù pwicîri, â rà niimiri pâ iitiri pwiri blé naa na îrà, âna 'wakè'. **6:3** 1 Samuel 21.1-6 **6:4** Lévitique 24.5-9 † **6:4** Wâra pwapwicîri pwa goro imwaanof—Grec: Wâ kà Pwiduée. Còo Neeremuru (*Vocabulaire*). ‡ **6:9** Panuâê ma é bà—Grec: Tanoorié.

¹³ Ûna pwaa, â é todà diri tàpé na rà mu pâra wiâê. Â é mwa pitòrigari gée jaarà tèpa 12 âboro, na é nama neerà pâ *apostolo.

¹⁴ Wàilà-ni:

Simona—é pitunee tée wà Iésu pâ Pétéru;

André, wà pwi jié;

Jacques;

Ioane;

Filipo;

Barthélemy;

¹⁵ Mataio;

Toma;

Jacques, pwina naí Alphée;

Simona, pwi *Zéloté*§;

¹⁶ Jude, pwina naí pwi jè âboro na nee Jacques*;

Judas Iscariote, wà pwina ée mwa icuri† Iésu.

Wâru âboro na rà medari Iésu

Mataio 4.23-25

¹⁷ Rà wâjué boo còwâ gée gòrojaa, wà Iésu ma tèpa 12 apostolo kêe. Â rà coo na ére na tàbwàti. Â dau wâru pâ âboro na rà medarirà—wà tàpé na rà mu pâra wiâ Iésu, ma pâra tèpa âboro gée Iérusaléma ma gée na diri napô *Judée; ma gée na ére bàrawiâ wâgoro jènere du ville Tyr ma Sidon.

¹⁸ Ba rà cau me, ba na rà tère Iésu, â ba na é pwa ma tiâu maagé kàra. Â é tü târa mwara pâ duée na wâru.

¹⁹ Â wâru tàpé na pwa na rà tu naa gooé. Ba pwa é pàtamee na tâa gooé, â nye cau tiâu maagé kàra.

Ipupûra kà Iésu

Mataio 5.1-12, 43-48, 7.1-29

Cidòri nyuâa

²⁰ É tabiié wà Iésu dà tèpa câmu kêe. Â é ina tàra pâ:

«Cidòri nyuâawà, wâguwà na ticé kàwà, ba o mwa kàwà é *Mwaciri kà Pwiduée!

²¹ Cidòri nyuâawà, wâguwà na guwà copwa ni, ba guwà o mwa pwàro!

Cidòri nyuâawà, wâguwà na guwà i ni, ba guwà o mwa ipwàdée.

§ **6:15** *Zéloté*—Pwi âji âboro Judée na nümee na é paêgò tèpa Roma gée napô kêe.

* **6:16** *Jude*... Nee mwara Thaddée. (Còo Mataio 10.3; Maréko 3.16-19.) † **6:16** *Icùri*—*Tahir*: Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: *Ipwa tûâ tée*. **6:21** Psaume 126.5-6; Ésaie 61.3; Auinapàpari 7.16-17

22 Cidòri nyuâwà wiàna rà pièpàriwà, ma tàutàra goowà, ma piècaariwà, ma tobapwâwà, géé goo [na guwà tèpa âboro kôo, wâgo] Pwina naîri âboro.

23 Ba wà tèpa jooororà, âna rà nye wàrapwiri tà tèpa *péroféta. Â go ina tàwà pâ: Guwà ipwâdéé ma piégòtùru, ba o maina pumara wakè‡ kàwà naanidò *napwéretòotù!»

O pwa aré ma tòina kà pàra tàpé

24 «[Wàèni popai kôo naa goowà] wâguwà na pwa kàwà:

O pwa aré ma tòina kàwà. Ba jèe nye êkaa é ipwâdéé kàwà é neemuruwà ni, â o jèe nye êkaa é jara ipwâdéé kàwà.

25 O pwa aré ma tòina kàwà, wâguwà na guwà pwàro. Ba guwà o mwa copwa.

O pwa aré ma tòina kàwà, wâguwà na guwà ipwâdéé ni. Ba guwà o mwa i ma pijinünü.

26 O pwa aré ma tòina kàwà, wâguwà na rà pi-inawà ba wâdé wà tèpa âboro. Ba [o dau maina é wârimuru kàwà jii] wà tèpa péroféta a pwâ, na ia rà nye dau pi-inarà ba maina wà tèpa âboro.»

Gà meaari tèpa èpàrigà!

27 «Guwà tàpo tàmaariô, [wiàna nümawà] na guwà tère: Gà meaari tàpé na rà èpàrigà, â gà pwa na wâdé tà tàpé na rà miirigà.

28 Â gà *pwényunyuâari tàpé na rà pinajajaigà. Â gà pwapwicîri ba kà tàpé na rà pi-inabaèpàgà.

29 Â wiàna é tamagéri jè upwaégà wà pwi jè âboro, â gà panuâ tée mwara jèpwi. Â wiàna é popa cimiici'gà, â gà naa tée mwara é palito'gà.

30 Wiàna é ilari jiigà cè jè muru, wà pwi jè âboro, â gà naa tée. Â wiàna é popa é jè neemurugà, â gà cibwaa ilari pâ, na é pitôowâri.

31 Üu, go ina tàwà pâ: Gà pwa tà pàra tàpé é pâ muru na nümagà na rà pwa tâgà.»

32 Ba wiàna gà wâdéari co tàpé na rà wâdéarigà, â cina gà tapacîri cè câmagà [jii Pwiduée]? Ba wà tèpa âboro èpà, âna rà nye pwa mwara é pwiibà.

33 Â wiàna gà pwa na wâdé tà tèpa béégà, â cina guwà tapacîri cè câmagà? Ba wà tèpa âboro èpà, âna rà nye pwa mwara é pwiibà!

34 Â wiàna gà naa mwani co tà tàpé, na rà o mwa pitôowâri, â cina gà tapacîri cè câmagà? Ba wà tèpa âboro èpà, âna rà nye pwa mwara é pwiibà!

35 «Guwà tère! Gà meari tàpé na rà èpàrigà, â gà pwa na wâdé tàra, â gà naa tà tèpa âboro, naa goro piticèmururu naa goo^S. Ba wiàna gà wàrapwiri, â o dau maina é câmagà na ée mwa naa tâgà wà Pwiduée, na é wâ napwéretòotù. Ba [gà paari goro é càragà bèepwiri pâ] gà pwi âji naiê. Ba wàé, âna é meari tàpé na càra caa pwaolé tée, ma tàpé na rà pwa na èpà.

36 Êkaa na wâdé na gà pimeari, pwacèwii pwi Caa'gà na é pwi a pimeari.»

Gà cibwaa pitèi pàra tàpé!

37 «Gà cibwaa pitèi [ma pitòti] pàra tàpé, â o câé caa pitèigà wà Pwiduée. Â gà pwanaurirà, â wàé, âna ée mwa pwanaurigà.

38 Â gà naa, [naa goro piticèmururu naa goo] ba gà o tòpi. Ba o nye piâjagò tâgà còwâ. Â guwà o mwa tòpi pâ muru na piédò ma piwéna. Ba o naa tâgà, pwacèwii é pai naa kâgà tà pàra tàpé* .»

39 É ina tàra é ucina bèeni wà Iésu, pâ: «Gona wà pwi a bwi, âna pâri ma é popa pwi jè a bwi? Bwa! Ba ru o cau tûu naa na pwêe!

40 Â go ina tàwà pâ: Wà pwi a câmu, âna câé caa piwéna jii pwi a pacâmuriê. Êco na, wiàna é dau câmu bwàti, â ée pâ nau pwacèwii pwi a pacâmuriê.

41-42 «Gà dau còu bwàti é mapûpûru na wâna âraporomee pwi aéjii'gà. Â gà niâ jai é diopwaa kâra pàara upwâra na âraporomeegà! Â gà wânau pai ina tà pwi aéjii'gà pâ: “Nama go jèe patâjii i mapûpûru bèepwiri na âraporomeegà”?

«Gà pwi a-ipwacôwârimuru! Gà mara patâjii béaa é diopwaa kâra pàara upwâra bèepwiri na âraporomeegà! Â géewê, mwa bàra pwéelaa tâgà cè pai patâjii wàra é mapûpûru na âraporomee pwi aéjii'gà!»

Ê upwâra bau é pwêe

S 6:35 Naa...naa goro piticèmururu naa goo—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Naa imudi. **6:37** Mataio 6.14 **6:38** Maréko 4.24 * **6:38** Naa na grec, âna ucina goo é mai (maïs) na jè wâri géee na aupwa jèna. Pwacèwii é mai na wicèpwiri piticèmururu naa goo, naa na pé cio, â géee na càuè, âna jèe ngarû é cio, ba naa pwaaié bwàti, tiagoro na jèe ni pwêe i cio. **6:39** Mataio 15.14 **6:40** Mataio 10.24–25 **6:41-42** Mataio 7.3 **6:41-42** Mataio 7.4–5

43 «Ê upwâra na wâdé, âna [é nye tòpò pwêe na wâdé târa uti, â] pwacoé ma é tòpò pwêe na èpà. Â é upwâra na èpà, âna [é nye tòpò pwêe na èpà, â] pwacoé ma é tòpò pwêe na wâdé.

44 Ba jè côoina i upwâra gée goro é pwêe. Ba câjè caa pétâ pwâra î gée goro cè upwâra aru! Â câjè caa pétâ pwâra dipâa gée goro é upwâra na pwa daae!

45 Ê pâ muru na wâdé, âna me gée goo pwi âboro na é wâdé, ba wâdé pwâranümee. Â é pâ muru na èpà, âna me gée goo wà pwi âboro na é èpà, ba èpà pwâranümee. Ba jè tùra, gée goo é pwina é tâa na pwâranümajè.»

Ucina goo du wâ

46 «Gorodà na guwà po ciburà ina tîo pâ: “Pwi Ukai, Pwi Ukai!” â câguwà caa pitêre dòo?

47 [Guwà tère cai é ucina bèeni]:

«Wà pwi âboro na é tère diri pâ popai kôo, â é pitêre dâra,

48 âna é pwacèwii pwi âboro na é bari é wâ kêe. Â é îri boo tiagòro atü, ba na é tòpò naawê é pàara wâ. Ûna ca é jèpé, â é ti goro i wâ, â câé caa taura, ba bari naa gòro atü.

49 Â wà pwina é tère popai kôo, â câé caa pitêre dâra, âna é pwacèwii pwi âboro, na é pacima é wâ kêe, âna ticè pàaé. Â ca i jèpé, â é ti goro i wâ, â é nye tûu kaa i wâ, â nye tanoori diri kaa.»

7

Pai cèikî kà pwi coda roma

Mataio 8.5-13

1 Ûna é gére ina diri pwiri tà tèpa âboro wà Iésu, â é wâjué me cõwâ naa Capernaüm.

2-3 Â wà pwi jè caa kêra coda roma, na é tâa wê, âna é tère jèkutâ goo Iésu. Â é panuâ pàdari Iésu pàra tèpa âboro imaina kà tèpa *Juif, ba na rà ilari jiié pâ, na é pwa ma tiàu maagé kà pwi ênawéna kêe. Ba é po dau maagé wà pwiibà, â é pwa na é bà. Â dau wânüma wà pwi caa kêra coda gooé.

4 Â rà pàdari Iésu wà tàpéebà, â rà tacoo gooé pâ, na é pitu tà i pwi caa kêra coda. Â rà ina tée pâ: «Gà cõo, co pwi ukai, wà pwiibà, âna é pwi âboro na é dau wâdé. Â wâdé ma gà pitu tée.

5 Ba é meaari é Ba kâjè [wàjè tèpa Juif] tiagoro na é bari é *wâra pitapitiri kâjè.»

6 Â é pâra wiârà wà Iésu. Â ûna rà tèepaa mwünyabweri é pwârawâ kà i pwi caa kêra coda, â wà pwiibà, âna é panuâ pàdari Iésu pàra tèpa bée, ba na rà pame tée é popai bèeni: «Ico pwi ukai, càcaa pâri naa good ma gà tèepaa naa pwârawâ kôo.

⁷ Â càcaa pâri naa good mwara na go pâdarigà. Wâdé na gà nye po tûra co, â o tiâu maagé kà pwi ênawéna kôo.

⁸ Ba wâgo, âna go pitêre dâra pwi a pitûa kôo, â go pitûa kà tèpa coda. Â, na go ina tà pwi jèpwi pâ: “Gà pâra!” â é pâra. Â, na go ina tà pwi jèpwi pâ: “Gà me!” â é me. Â, na go ina tà tèpa ênawéna kôo pâ: “Guwà pwa ni!” â rà nye pwa.»

⁹ Â wà Iésu, âna é [dau pò ma] picâdiri i pwi caa kâra coda. Â é tabèrèè, â é patûra tèpa âboro na wâru, na rà gére pâra wiâê. Â é ina tàra pâ: «Guwà tère bwàti: Câgo caa pâmari cè pwi âboro cèna maina cèikî kêe, pwacèwii pwini, tia na [mwara ê âji Ba kà Pwiduée] *Isaraéla.»

¹⁰ Ūna rà wâjué còwâ naa jaa i pwi coda wà tèpa bée, â rà pâmari i pwi ênawéna kêe, âna é jèe nye wâdé còwâ.

É nama é wâro còwâ pwi âboro

¹¹ Géee na càué, â é pâra wà Iésu naa na village na ina goo wê pâ Naïn. Â rà pâra wiâê wà tèpa *câmu kêe, ma pâra tèpa âboro na wâru.

¹² Ūna rà gére tèepaa pâ naa na goropwârawâ naa na i village, â rà pâmari tèpa âboro, na rà po cia pâ pwi jè a bà naa na auipwâni. Nye wâé co tà nyaa kêe, â wâru âboro na pâra wiâ wà tîobà.

¹³ Ūna é còoè wà Pwi Ukai, â po dau maina ê pai meaarié kêe, â é ina tée pâ: «Tôoni, gà cibwaa i.»

¹⁴ Â é géee paé, â é tu naa goo i bòkòci*. Â wà i tèpa kâa wèe, âna rà coo. Â é ina tà i pwi a bà pâ: «Pwiibà, gà tàcî. Ba go ina tâgà.»

¹⁵ Â é nye cimadò nau tâa kaa†, â é tûra! Â é naaê boo wà Iésu, ma naaê tà nyaa kêe.

¹⁶ Â dau wâgo tà diri tâpé na rà tâa wê, â rà picâdiri Pwiduée. Â rà pi-ina tàra pâ: «É boome na wakè jaajè wà Pwiduée! Ba é cùru me marijè wà pwi jè *péroféta kêe na dau imaina.»

¹⁷ Â rà pijèkutâri é pwina é pwa wà Iésu, naa na diri ê pâ ére wâ *Judée ma wâbèepi.

É pwi Mesia na rà tapacîê

Mataio 11.1-6

¹⁸ Wà tèpa câmu kà *Ioane [Pwi a piupwaa] âna rà piwiâ tée diri ê pâ pwina é pwa wà Iésu. Â é todà tupédu ârailu wà Ioane,

¹⁹ â é panuâru pâdari Pwi Ukai, ba na ru tawèerié pâ: «Pwiri nye wâgà kaa pwi *Mesia, [*pwi a pa-udò] na ée mwa tèepaa? É, na bà bwaa nye tapacîri cè pwi jèpwi?»

* 7:14 Bòkòci (é, bòoci)—Cercueil. 7:15 1 Rois 17.23; 2 Rois 4.36 † 7:15 Ticè tàra bòkòci. 7:16 Luka 1.68 7:19 Psaume 40.8; Malachie 3.1; Auinapàpari 1.8

20-21 Â ru pâra, â na pwi pâara na ru pâdari Iésu na, â ru côo pâ é pwa ma tiâu maagé kà tèpa âboro na wâru. Â é tû târa pâ duée, â é pwa ma rà niâ cowa, wà pâra tàpé na rà bwi. Â ru ina tõe pâ: «É panuâbu medarigà wà Ioane, ba na bu tawèerigà pâ: Pwiri nye wâgà kaa pwi Mesia? É, na bà bwaa nye tapacîri cè pwi jèpwi?»

22 Â é tòpi tàru pâ: «Gàu wâjué cowa nau piwiâ tà Ioane é pwina gàu côo, ma é pwina gàu tõe. Ba wà tèpa bwi, âna rà jèe niâ; wà tàpé na rà bee, âna rà jèe pâra bwàti; wà tàpé na rà pwa maga, âna rà jèe wâdé; wà tèpa kee, âna rà jèe tõeje; â wà tèpa bà, âna rà jèe wâro cowa; â wà tàpé na ticè kàra, âna rà jèe tòpi é *Picémara Wâdé.

23 Cidòri nyuâa pwina é còoinaô, ma cèikî naa good‡!»

*É ina Ioane wà Iésu
Mataio 11.7-19*

24 Ũna ru jèe wâjué cowa wà tupédu a câmu kà Ioane, â é ina wà Iésu târa pâ âboro na rà gére tâa wê, pâ: «Na ia guwà pâra naa namaré [nau tõe Ioane] â dà cèna guwà pâra nau ucâri? [Pwi âboro na ipwaée kèe na é pwacèwii] é bàra watü na pòbagü pwéretòtù?

25 Bwa! Â gona dà na guwà pâra nau côo? Pwi jè âboro na é coona pâ ârabwée na po wâdé? Bwa! Wà tèpa âboro na wàrapwiri, âna rà tâa na é wâra ukai, â dau wâru neemururà!

26 Nye dà cèna guwà pâra nau côo? Pwi jè péroféta? Ũu kaa, â go ina tàwà pâ: Wà pwiibà, âna é pwi péroféta maina!

27 Ba nye wà kaa Ioane, na é inaê wà Pwiduee, naa na *Tii Pwicîri, pâ:

*Go mwa panuâ paé
pwi a pa popai kôo.
Ée mwa pâbéaa'gà
ma pwabwàti naigé'gà.*

Malachie 3.1

28 «Guwà tõe bwàti: Nye ticè pwi jè âboro gòropuu, cèna é piwéna jii Ioane Pwi a piupwaa. Êco na go ina tàwà pâ: Wà pwina ée dau kiriwi naa na *Mwaciri kà Pwiduee, âna o [tâa tõe é pwina] mwa piwéna jii wà Ioane.»

29 Wà tèpa âboro na rà tère pwiri, ma tèpa *tò mwani wâripû§, âna rà jèe cau côo pâ, é wâdé ma *tàrù wà Pwiduee. Â rà pâra dari Ioane, ba na é *upwaarà*.

30 Êco na, napwa naa goo wà tèpa *Farasaio ma wà tèpa *dotée goro é Naèà, âna càra caa pitère dàra é câbawâdé kà Pwiduee, ba tàutàra na rà pâra dari wà Ioane ma é upwaarà.

Rà picocooribu ma Ioane

31 É ina mwara wà Iésu pâ: «Go ipwacèwii naa goro dà é pâ âboro nabà?

32 Rà pwacèwii pâ nari èpo na rà gére ipuburirà naa na aupitapitiri, â [tàutàra dàra kòcò ma wà tèpa béerà na rà pitakàna] ma ina tàra pâ:

“Bà tòjò† tàwà,
â tàutàwà dàra câbu.
Bà nyabiri tàwà
nyabi târa ipwàni,
â tàutàwà dàra i!”

33 «Ba é tèepaa me wà Ioane Pwi a piupwaa, â câé caa ija poloa, â câé caa wâdo dipâa, â guwà ina pâ: “Pwa duée gooé!”

34 «Ûna é jèe tèepaa me, wà *Pwina naîri âboro, â é ija ma wâdo [pwacèwii pâra tàpé]. Â guwà ina pâ: “Wà pwini, âna é dau pwi a wâdo ma pwi a-ija! Â é pabée tèpa tò mwani, ma wà pâra tèpa âboro èpà.”

35 «Êco na [âjupâra é pwina jè mu ina pâ]: “Ê tà manga‡, âna jè côo taaci naa na pwâra wakè kêe.”»

Tô ilàri na é wicèpwiri jawé ûrea naa gò Iésu

36 Na jè tòotù, âna é todà Iésu wà pwi jè Farasaio, ba na rà picaaija. Â rà tâaboo naa goro i taapà§, â rà tapoo ija.

37 Â é tèepaa me wà tô jè ilàri gòronaigé*, ba é jèe tère pâ é wêe wà Iésu. Â é pame é wâra jawé atü na dau wâdé, na wâbé goro é jawé ûrea.

38 Â é tùu jùrué ma cigòboo na ara Iésu, â é i. Â é pâ nùru i kêe, âna rà tûuboo naa gò du â Iésu. Â é câtura goro wàrapûruê, ma bwénüu é du âê, â é wicèpwiri i jawé ûrea naa gò du âê.

7:29 Luka 3.12 § 7:29 Tò mwani wâripû—Pai ina wèe pâ, tàpé na èpà é wâro kàra.

Côo Neeremuru (*Vocabulaire*). * 7:29 Nee tii 29 ma 30, âna munaa popai kà Luka,

wà pwi awii tii bèeni. Êco na, pwiri gòbàra popai kà Iésu. 7:30 Mataio 21.32

† 7:32 Tòjò—Grec: *Upi kuruò*. 7:34 Luka 15.2 ‡ 7:35 Ê tà manga kà pwi âboro—é,

Ê tà manga kà Pwiduee. § 7:36 Tâaboo naa goro i taapà—Còo note goo Luka 14.15.

7:37 Mataio 26.7; Maréko 14.3; Ioane 12.3 * 7:37 Tô jè ilàri gòronaigé—Grec: *Tô jè ilàri na èpà é wâro kêe*.

39 Wà i pwi apooro pwârawâ, wà i pwi Farasaio, âna é cõo pwiri, â dau èpà têe, â é niimiri pâ, 'Wiàna wà pwini, âna é pwi jè péroféta [na é cùrué me wà Pwidueé] â pwiri é tâmogòori pâ wà tô ilàri bèeni, âna é tô ilàri gòronaigé. Êco na é nama é tu naa gooé wà tõi.'

40 [Êco na é nye tâmogòori kaa é auniimiri kêe] wà Iésu, â é ina têe pâ: «Pwini Simona, gà têe, ba pwa pwina nũmoo na go ina tâgà.»

Â é tòpi têe wà pwini pâ: «Îgà.»

41 Â é ina têe wà Iésu [é ucina bèeni]:

«É mwa tâa pwi jè âboro. Â ârailu tupédu âboro na ru pwa kéredi têe—pwi jèpwi, âna 500 000, â wà pwi jèpwi 50 000†.

42 «Êco na càcaa pâri ma ru wâri wà tupéeni. Â é ina tàru pâ: "Jèe wâdé! Guwà naaco i kéredi kàu." Â é cau pwanauriru goo diri i mwani bèepwiri.»

[É tubanabwé i ucina kêe wà Iésu, â é tawèeri wà Simona, wà i pwi Farasaio, pâ]: «Wàilàapà gée goo tupéebà, na dau cõoina é pai wâdé kà i pwi apooro i mwani‡? Gà niimiri pâ wàilàapà?»

43 Â é tòpi têe wà Simona pâ: «Munaa wà i pwi a maina kéredi kêe.»

Â é ina têe wà Iésu pâ: «Gà âjupâra.»

44-46 Â é tabiié wà Iésu dà i tô ilàri, â é ina tà Simona pâ: «Pwiini, na go tõe naani pwârawâ'gà, â câgà caa pwabwâti tõe, [wiâra é nyamanya kâjè]. Ba câgà caa naa tõe cè jawé, ba na go nuwa du âô. Â câgà caa naa tõe é l'huile târa é pûruô. Â gà cõo i tô ilàri bèeni, âna câe caa nao goro [pwa é pwina wâdé. Ba é] nuwa é du âô goro é nũru i kêe, â é cõtùra goro wàrapûruê. Â é wicèpwiri é jawé ûrea na dau maina wâri wèe, naa gòro é du âô.

47 Ba dau maina é pimeaari kêe, ba dau wâru é pâ èpà kêe na jèe pwanauri. Â gà têe, wà pwi âboro na càcaa pwanauri têe pâ èpà kêe na wâru, âna o càcaa maina é pimeaari kêe.»

48 Â é ina tà i tô ilàri pâ: «Tõi, jèe pwanauri é pâ èpà'gà.»

49 Â wà tàpé na rà gére picaatâa ma wàé goro taapà, âna rà pi-ina tàra pâ: «Wàilàapà pwi âboro bèeni, na pâri ma é pwanauri é pâ èpà?»

50 Â é ina tà i tô ilàri wà Iésu pâ: «Cidòri nyuâagà co tõi! Gà udò [ma tâa tâgà é *âji wâru] gée goo é cèikí'gà! Â gà pâra, â é mwa tâa jaagà é pinaanapô.»

† 7:41 500 000...50 000—Grec: 500 deniers...50 deniers. Caapwi *denier*, âna wâri pwi caapwi âboro naa na caapwi tòotù. ‡ 7:42 *Cõoina é pai wâdé kà i pwi apooro...* Grec: *Meari i pwi apooro i mwani.* 7:50 Luka 8.48, 18.42

8

É pacâmuri pa âboro na rà pâra wiâê

Mataio 12.46-13.23; Maréko 3.31-4.25

¹⁻² Gée na càùé, â rà pâra wà Iésu ma wà tèpa 12 a *câmu kêe, naa na pâ village. Â é picémara naawê ê *Picémara Wâdé goo ê *Mwaciri kà Pwiduée.

Pa ilàri na rà pâra wiâê

Pwa mwara pa ilàri na rà pâra wiârà—wà pa ilàri na ia é nama tiâu maagé kàra, ma tũ târa pâ duée gée goorà:

Wà Maria gée Magdala na ia é tũ târa pâ 7 duée gée gooé;

³ Wà Jeanne, tô wâdà Chuza, pwi caa kà tèpa ênawéna kà ukai

*Héroda;

Wà Suzanne;

Wâru mwara pâra ilàri na rà mu naa mwani ma neemururà, ba na rà pitu tà Iésu ma tèpa câmu kêe.

Ucina goo pwi a picâmi

⁴ Dau wâru é pâ âboro na rà medari Iésu, gée na pâ village. Â é ina târa é ucina bëeni:

⁵ «É mwa tâa wà pwi jè âboro. Â é mwa còobé, na jè tòotù, ba na é uri é arapwüru. [Â é uri, â é uri, â é uri...] Â napwa é pâra arapwüru, âna rà tũu naa gòro nyi nari naigé [na aupwanapô] â rà còogai tèpa âboro. Â rà me pâ marü, â rà uti diri.

⁶ Â napwa é pâra pwi, âna rà tũu naa gòrotàrarà. Â rà pò ma cipu, êco na rà marü, ba ticè jawé wê.

⁷ Â napwa é pâra pwi, âna rà tũu naa nabibiu kâra pâ nari upwâra na pwa daarà. Â, na rà cipu i pâ nari upwâra bèepwiri, â rà cõtâmwara i arapwüru.

⁸ Â napwa é pâra pwi, âna rà tũu naa na napuu na wâdé. Â rà cipu, â rà imaina too, â rà tòpò pwâra na po dau wâru awé—tiagoro 100.»

[Â é tubanabwé é ucina bèepwiri wà Iésu] â é tomara too pâ: «Wà pwina pwa pwâranyüruê, âna wâdé na é têre!»

Tápé na rà têre â càra caa pitêre dàra

⁹ Wà tèpa câmu kêe, âna rà tawèeri Iésu goo é pai ina wàra é ucina bèepwiri.

¹⁰ Â é tòpi târa pâ: «Wà Pwiduée, âna é paari tàwà ê âji pai pwa goo é Mwaciri kêe. Êco na, napwa naa goo diri é pâra âboro, âna rà o nye po têre co é pâ ucina {ba na: *Rà côo taaci, â càra caa côoina; rà têre taaci, â càra caa têreina* *Ésaïe 6.9*}.»

Êre i ucina goo pwi a picâmi

11 É ina tàra mwara wà Iésu, pâ: «Wàéni é pai ina wàra é ucina bèepwiri: Ê arapwüru, âna é Popai kà Pwidueé.

12 «[Â é pàra arapwüru, âna rà tûu naa gòro naigé.] Ê naigé, âna é ipwacèwii naa goo wà tèpa âboro, na rà tère é popai, êco na é tèepaa me còwâ wà *Caatana. Â é dàgòtù còwâ é popai, géé na é pwâranümarà. Ba péa rà tà cèikí naa goo, â rà udò [ma tâa tàra é *âji wâro].

13 «[Â é pàra arapwüru, âna rà tûu naa gòrotàrarà.] Ê gòrotàrarà, âna wà tèpa âboro na rà tòpi é popai naa na ipwadée, â rà tàpo cèikí na jè pàara. Êco na càcaa wàawà naa goorà é popai na rà tère. Â ûna tèepaa me marirà é tacai, â rà nama panuâ cèikí.

14 «Â é pàra arapwüru, âna rà tûu naa na é pâ na nari upwâra na pwa daarà. [Ê napuu bèepwiri] âna wà tèpa âboro na rà tère é popai, êco na, ûna rà pâra, â rà tapoo pidumapié goro é pâ namuru na tèepaa naa na gòropuu bèeni. Â rà itàa burà é pâ neemuru gòropuu, bau é pâ muru na rà wâdéari. Â câamwara é popai naa goorà, â o càra caa tòpò cè pwêe na târa.

15 «Êco na, napwa naa goo pàra arapwüru, âna rà tûu naa na é napuu na wâdé. [Â é pwi napuu bèepwiri] âna wà tèpa âboro na rà *târù ma âjupâra, ma wâdé é pwâranümarà. Â ûna rà tère é popai, â rà tòpi, â rà pitère dâra. Â rà pidàpwicâarirà, â pwa pwâra é popai naa goorà.»

Ucina goro wâra ânye

16 [É ina tàra mwara wà Iésu pâ]: «Câjè caa nuri é wâra ânye*, ma jè cajipi goro é jè cio, é wâpà wiàna jè tòpò na aranara aupuu! Bwa! Jè nye tòpò dòiti, ba na rà o còo bwàti wà tàpè na rà tò naawé.

17 Êdiri pâ muru na jèe naapwàniri, âna o mwa paari naa na pwéelaa. [Â o pâri ma jè còo bwàti.]

18 Guwà pwacôoco bwàti é popai na guwà tère, [tàra ma pimaina too é pwina guwà tâmogòori!] Ba wà pwina jèe pwa tée, âna o jèu âjagò tée còwâ. Â wà pwina kîri é pwina tà tée, âna o dàgòtù jiié còwâ é ji dàramuru na tà tée.»

Âji tâa kà Iésu

19 Géé na càué, â rà tèepaa me wà nyaa kà Iésu, ma wà tèpa jiié, ba na rà còoê. Êco na càcaa pâri ma rà medarié, géé goro é pai wâru wàra pâ âboro na rà tâbèepié.

20 Â é ina tà Iésu wà pwi jè âboro, pâ: «Gà còo, rà wâboo gòroigé wà nyaa'gà ma wà tèpa aéjii'gà. Â rà mudàgà.»

21 Â é tòpi tàra pâ: «Guwà tère, wà tàpé na rà tère é popai kà Pwiduée, â rà wârori, âna wàilà kaa pwiri tô nyaa kôo, ma wà tèpa aéjii kôo.»

É pacoo pòu Iésu

Mataio 8.23-27; Maréko 4.35-41

22 Na jè tòotù, â rà tò naa gòro é jè wànga wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe. Â é ina tàra pâ: «Jè gée naanigée, na ére gée còwâ kâra nawià.» Â rà còpòo.

23 Â, na rà pâra, â é puu wà Iésu. Â é tapoo uu ba maina i pwéretòotù naa nawià. Â jèe pimaina too wià, â jèe pwii naa na i wànga.

24 Â rà patacî Iésu, â rà ina tée pâ: «Pwi a pwa pupûra, jè o jèe mwû!»

Â é pwa i pwéretòotù bau i nawià. Â é nye coo kaa i pòu, â é nye po tânana kaa i napô.

25 Â é ina tàra pâ: «Gona câguwà caa cèikî?»

Êco na dau wâgotàra. Â rà pò gooé, â rà pi-ina tàra pâ: «É! Gona wàilàpà pwi âboro bèeni, na é pitûâ kâra é pwéretòotù ma é nawià, â ru pitère dèe?»

É tû tàra pâ duée gée goo 'Wâraduée'

Mataio 8.28-34; Maréko 5.1-20

26 Rà tèepaa wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe, naa Gadara†, wâna ére gée còwâ kâra napô Galilée.

27-29 Na napô bèepwiri, âna pwa pwi jè âboro na pwa pâ duée gooé. Jèe gòiri na é pitâa nacârû, â é cicàpé. Â wâru pâ pàara, na rà ipa-imwûrué é pâ duée, ma é pwa-imudirimuru. Â wà tèpa âboro wê, âna rà pwa ma pii é du îê ma du âê ma tòoe goro itùpàò. Êco na é nye taaci pòpàgà kêe. Â rà cètùué pâ naa namaré i pâ duée.

Ûna é boo gée gò i wànga wà Iésu [naa napô kà pwi âboro-bà] â wà pwiibà, âna é nye tèepaa me caraé kaa. Â wà Iésu, âna pwa na é tû târa pâ duée gée gooé.

Êco na é tûu jûrué ma cigòboo na araé wà pwiibà, â é tomara too pâ: «Iésu, *Pwina naî Pwiduée nidò *napwéretòotù! Dà na nûmagà dàra pwa tôo? Go ilari jiigà pâ, gà cibwaa pwa tôo cè pwina èpà.»

30 Â é tawèerié wà Iésu pâ: «Gona dà neegà?»

Â é tòpi tée pâ: «Wâraduée‡.»

† 8:26 Gadara—Nee mwara Gérasène. ‡ 8:30 É tòpi tée pâ: «Wâraduée»—é, Rà tòpi tée tèpa duée pâ: «Aupò goro duée.»

Ba rà dau wâru tèpa duée na wâgooé.

³¹ Â rà tacoo goo wà Iésu, ma ina tée pâ: «Gà cibwaa túbà naa na i Oolaaſ!

³² Êco na gà naabà pâ ma bà too naa na ê pâ puàkà bèepwiri.» Ba pwa ê pé pubu puàkà na dau maina, na rà tàgére ija géeni gopaére jaa.

³³ Â é naa tàra ê pwina rà ilari wà Iésu. Â rà còobé gée goo i pwi âboro, â rà gée naa goo i pâ puàkà. Â rà nye itàa kaa i pâ puàkà, géenidò gòro i jaa, boo naaniboo najawé, â rà mwü naawê.

Pipâra i jèkutâ

³⁴ Wà tèpa wéaari wàra i pâ puàkà, âna rà itàa pâ, nau wiâ é jèkutâ bèepwiri, naaniboo na village, ma pitiri é napô.

³⁵ Â rà me ê pâ âboro, nau còo ê pwina gére tèepaa. Ûna rà tèepaa mwünyabweri Iésu, â rà còo i pwi âboro na ia pwa duée gooé, na é tàgére tâaboo na ara Iésu. Â é jèe coona ê pâ ârabwée, âna jèe po wâdé ê pai tâa kêe. Â nye po dàpàgà tàra, â dau maina ê pai wâgotàra.

³⁶ Â wà tàpé na rà po còo diri ê pwina tèepaa, âna rà piwiâ tà pàra tàpé, é jèkutâ goro i pai wâdé còwâ kêe.

³⁷ Â wâgo tà tèpa âboro naa napô bèepwiri wâ Gadara. Â rà ina tà Iésu pâ, na é pâra jiiirà. Â é tò naa gò i wànga, ba na é wâjué còwâ naa na ére gée còwâ kâra nawia.

³⁸ [Pwa na é pâra] â i pwi âboro, âna é me nau ilari jiié pâ, na é pâra wiâé. Êco na é tòpi tée pâ:

³⁹ «Bwa. Gà wâjué naa pwârawâ'gà, â gà wiâ tàra diri ê pâ muru, na é pwa ba kâgà wà Pwiduée.»

Â é wâjué còwâ wà pwini. Â é wiâ pitiri naa na i village, é muru [na dau pwényuâa] na é pwa ba kêe wà Iésu.

Pai wâdé còwâ kà du ilàri

Mataio 9.18-26; Maréko 5.21-43

⁴⁰ É tèepaa me wà Iésu naa na ére gée còwâ kâra nawia. Â rà tòpié [naa na ipwàdé] wà tèpa âboro wê, ba rà tàgére tapaciê.

⁴¹ Â é tèepaa medarié pwi jè âboro na nee Jaiirus, pwi jè caa kâra *wâra pitapitiri. Â é tùu jùrué ma cigòboo na ara Iésu. Â é tacoo gooé pâ, na é nama pâra wiâé, naa na pwârawâ kêe.

⁴² Ba wà tô nari èpo kêe, âna ée jèe pwa na é bà. Jèe 12 naja kêe, â nye wàé co tà du nyaa ma caa kêe. Â é pâra wiâé wà Iésu.

Tô ilàri na 12 naja kêe goro maagé

ſ 8:31 Oolaa—Pwêe na dau wâgòro ('Abîme'). Karapuu kâra pâ duée. (Còo Auinapàpari naporomee 9.)

[Na é gére pâra wà Iésu, â] wâru é pâ âboro na rà po cibèepié, â rà dau pi-igabiarà.

43 Â é tâa nabibiu kà tèpa âboro bèepwiri, tô jè ilàri, na jèe po 12 naja kèe goro maagé, ba mu tèepaa me é pàara na mu itàa domii gooé. Â é jèe po tubatiàu é mwani kèe* naa goro pâ dotée, êco na càcaa pâri ma rà nama tiàu maagé kèe.

44 Â é mee ni càù Iésu, â é tu naa goro é gòobàra ârabwée kèe. Â nye nama coo kaa é pai joro wàra é domii gooé.

45 É ina wà Iésu pâ: «Wailàapà na tu naa goo i ârabwée kôo?»

Â rà cau tòpi tée pâ: «Càcaa wàibà!» Â é ina tée wà Pétéru pâ: «Pwi a pwa pupûra, gorodà na gà ina pwiri? Ba gà côo, po dau wâru pâ âboro ni, â rà cibèepijè, â rà cau igabiarà naa googà!»

46 Êco na é ina mwara wà Iésu pâ: «Bwa. Pwa pwi jè âboro na é tu naa goo i ârabwée kôo. Ba go tère pâ é pâra gée good è jè jènere nii kôo.»

47 Napwa naa goo wà tô ilàri, âna é céca, goro pai wâgotée. Ba é côo pâ é tâmogòori é pwina tàgère tèepaa wà Iésu. Â é tùu jùrué ma cigòboo na araé. Â é ina tée, na ara diri tèpa âboro, é majoroé ma é tu naa gooé, ma é pai nama tiàu é maagé kèe.

48 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Cidòri nyuâgà, co tòoni! Gà jèe wâdé côwâ goo é cèikî'gà! Â gà pâra, â ée mwa tâa jaagà é pinaanapô.»

Tô èpo kà Jàirus

49 Na é bwaa gére ina pwiri wà Iésu, â é tèepaa me wà pwi jè âboro, gée jaa Jàirus, i pwi apooro i wâra pitapitiri. Â é ina tà Jàirus, pâ: «Au! É jèe bà i èpo'gà. Â gà cibwaa cèpo tà pi-iluuri wà pwi a pwa pupûra.»

50 Â é tère é pâ pwâratùra bèepwiri wà Iésu, â é ina tà Jàirus, pâ: «Gà cibwaa pwa ma wâgotâgà! Â gà cèikî, ba ée mwa wâro!»

51 Ûna rà tèepaa pâ naa pwârawâ kà Jàirus, â [pwa na é tò wà Iésu, nau côo i tô nari èpo. Â] é papwicîri jii tèpa âboro na rà tò naa na i wâ; wàco Pétéru, ma wà Ioane, ma Jacques, bau du nyaa ma caa kêra i èpo.

52 Ba rà cau gére i ma pijinünü goo wà tô èpo.

Â é ina tàra pâ: «Guwà cibwaa i, ba câé caa bà; â é nye po puu.»

53 Â rà pitaurée gooé, ba rà tâmogòori bwàti pâ é jèe bà.

54 [Â é tò naa na i wâ.] Â é tu pâ naa goro î tô èpo, â é ina too pâ: «Tòoni, gà cimadò!»

* 8:43 Â é jèe po tubatiàu é mwani kèe—Pâ popai bèepwiri, âna nye tiàu na pàra Tii Pwicîri naa na grec. 8:48 Luka 7.50

⁵⁵ Â é nye wâro cowa kaa, â é cimadò! Â é ina wà Iésu tà tèpa âboro pâ: «Guwà naa cè uti kêe.»

⁵⁶ Â ru nye dau pò kaa wà du nyaa ma caa kêe. Êco na é ina târu wà Iésu pâ, na ru cibwaa pwa jèkutâ goo ê pwina tèepaa marirà.

9

É cùru pâ tèpa 12 apostolo kêe

Mataio 10.5-15; Maréko 6.7-13

¹⁻² Wà Iésu, âna é todà tèpa 12 *apostolo kêe me naa jaaé. Â é panuàrà pâ, ba na rà picémara târa pâ âboro ê *Mwaciri kà Pwiduée. Â é naa târa ê târù ma pàtamee, ba na rà tü târa ê pâ duée, ma nama tiâu maagé kà tèpa âboro.

³ Â é ina târa pâ: «Guwà cibwaa pa cè muru wiàna guwà pâra —wiàna cè tâjò, ma cè atà, ma cè poloa, ma cè mwani. Â guwà nye coona co caapwi ârabwée.

⁴ «Â wiàna tòpiwà naa na cè jè pwârawâ, â wâdé na guwà tâa wê, tiagoro cè tòtù cèna guwà mwa pâra [gée na napô-bà].

⁵ Â wiàna càcaa nûma tèpa âboro na rà tòpiwà naa na cè jè ére, â guwà pâra géewê. Â guwà tauri é dàuru puu goro âwà, ba na guwà paari pâ, càcaa wâdé ê pwina rà pwa.»

⁶ Â rà pâra wà tèpa *câmu naa na pâ village, â rà picémara ê *Picémara Wâdé, â rà nama tiâu maagé kà tèpa âboro.

É tère jèkutâ gooé wà Héroda

Mataio 14.1-12; Maréko 6.14-29

⁷⁻⁹ Wà pwi ukai *Héroda Antipas âna é tère ê jèkutâ [goro pâ *câmu kâra pàtamee na é pwa wà Iésu].

Â é ina pâ: «Go pwa ma tépàgà nya* Ioane Pwi a piupwaa. Â wàilàapà pwi âboro bèeni, na go tère pâ jèkutâ gooé?»

Â é tapoo dumapiê, ba rà ina gooé wà pâra tàpé pâ: «Wàé, âna wàé *Ioane Pwi a piupwaa na é wâro cowa gée na aubà.» Â wà pâra tàpé, âna rà ina pâ wà *péroféta Élia†, é, pwi jè péroféta na jè pàara napô, na é wâro cowa.

Â wà Héroda, âna pwa na é cò mwara wà Iésu.

É pa-ija 5 000 âboro Iésu

Mataio 14.13-21; Maréko 6.30-44; Ioane 6.1-15

¹⁰ Rà wâjué cowa wà tèpa apostolo [gée na pâ village, â rà pitapitirirà] naa jaa Iésu. Â rà piwiâ tée diri ê pâ namuru na rà

9:3 Luka 10.4-11   9:7-9 Mataio 16.14; Maréko 8.28; Luka 9.19   9:7-9 Luka

23.8   * 9:7-9 Nya (é, nyiâ)—Cou.   † 9:7-9 Élia—Pwi péroféta kà Pwiduée na é wâro 800 naja béaa kà Iésu Kériso.

pwa. Â é poparà pâ naa na jè ére na wâmwünyabweri ê village Bethsaïda, ba na rà tâa acari wê.

11 Êco na wâru ê pâ âboro, na rà tère pâ rà pâra naawê, â rà pâra wiârâ. Â é tòpirâ wà Iésu, â é pacâmurirâ goro ê Mwaciri kà Pwiduée, â é nama tiâu maagé kàra.

12 Jèe pwa na é duu i tootù, â rà medarié wà tèpa câmu kêe, â rà ina tée pâ: «Gà panuâ pâ ê pâ âboro bèeni naa na pâ village ma pâ pwârawâ na tàmwünyabwe, ba na rà o pa cè uti kàra, ma puu wê. Ba aupiticia ni.»

13 Â é tòpi târa pâ: «Bwa, guwà naa cè uti kàra!»

Â rà ina tée pâ: «Auwa! Nye 5 poloa co, ma ârailu ârawéa na wâjaabà! Gona nûmagà na bà pâra nau wâri cè utimuru ba kàra diri? Ba o nye êco kaa pwiri cè pai naa cè uti kàra!»

14 (Ba é jéu tèpa pao maina na rà tâa wê, âna po 5 000 kaamwara.)

Â é ina târa wà Iésu pâ: «Bwa. Guwà ina târa ê pâ âboro bèeni pâ, rà pwa nari pubu goro 50 jècaa, â rà tâaboo.»

15 Â rà cau tâaboo tèpa âboro.

16 Â é popa i pâ 5 poloa ma i du ârawéa wà Iésu. Â é tagòtùè too *napwéretòotù, â é pwaolé tà Pwiduée. Â é tubiti i poloa, â é naa tà tèpa câmu kêe, â rà ipâdi târa ê pâ âboro. Â é wàrapwiri târa mwara i du ârawéa.

17 Â rà cau ija diri, tiagoro na rà jèe po cau pwàro diri. Â rà panaimari còwâ é dàra noo kàra poloa. Â é dèrèè, âna rà pwaai 12 nakébò goo.

É pwi Mesia wà Iésu

Mataio 16.13-28; Maréko 8.27-9.1

18 Na jè tootù, â é pwapwicîri acari wà Iésu. [Ûna é nabwé] â é medari tèpa câmu kêe, â é tawèerirâ pâ: «Gona dà na rà ina good wà tèpa âboro? Rà ina pâ gona wâgo wàa?»

19 Â rà tòpi tée pâ: «Rà ina wà pâra pwi pâ wâgà Ioane Pwi a piupwaa. Â rà ina wà pâra tàpé pâ wâgà péroféta *Élia. Â rà ina wà pâra tàpé mwara pâ gà pwi jè ârapàara tèpa péroféta biu, na é wâro còwâ géé na aubâ.»

20 Â é tawèerirâ wà Iésu pâ: «Â, na wâguwà na?»

Â é tòpi tée wà Pétèru pâ: «Wâgà, âna gà pwi *Mesia, [*pwi a pa-udò] na gà me géé jaa Pwiduée!»

21 Êco na é nye âji papwicîri jiiirâ kaa na rà inapàpari pwiri.

Ée mwa bà ma wâro còwâ

22 É ina târa pâ: «O tèepaa ê pâara, na go mwa dau pwa é maagé còo na wâgo *Pwina naîri âboro. Ba wà tèpa pitûâ; ma

wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwailò; ma wà tèpa *dotée goro ê Naèà, âna o nye tàutàra good. Â rà mwa pwa ma go bà. Êco na, naa na béaracîé kâra tòotù géé na càùé, âna go mwa wâro còwâ.»

Pai pâra wiâê

23 É ina tà diri tèpa âboro wà Iésu pâ: «Wiâna nûma cè pwi jè âboro na é me wiâô, â é cibwaa mwa tà piniimiriê còwâ. Â, diri na pâ tòotù, âna wâdé na é kâa é *kurucé kêe, â é me wiâô.

24 Ba wà pwina nûmee na é ipwamuru ê wâro kêe, âna ée mwa tubatiâu. Â wà pwina é panuâ ê wâro kêe ba kôo, âna wà pwiibà, âna ée udò [â o tâa tée é *âji wâro].

25 Â târa dà kà pwi âboro na é tòpi diri ê pâ neemuru gòropuu, wiâna é tubatiâu ê nyuâaê?

26 «Wà pâra tâpé, âna rà kamu good ma é popai kôo na ara pâ âboro. Â, na wàrapwiri, â wâgo, Pwina naîri âboro, âna go o mwa kamu goorà, wiâna go o mwa me, [naa na pwi tòotù kôo. Na pwi tòotù-bà] â o paari é pai maina ma muugère ma pai pwicîri kâbà, ma Caa kôo ma wà tèpa *angela kêe‡.

27 Â go ina tàwà é âjupâra pâ: Wà pâra tèpa gére wâni nabà, âna rà bwaa còo é pai tèepaa kâra i Mwachiri kà Pwiduée, béaa kâra cè pai bà kâra.»

Paari pai maina ma muugère kà Iésu naa gòrojaa Mataio 17.1-8; Maréko 9.2-8

28 Wâpâ na 8 tòotù géé na càùru é pai ina kà Iésu pwiri, â é popa wà Pétèru, ma Ioane, ma Jacques. Â rà too, naa gòrojaa, ba na rà pwapwicîri wê.

29 Ûna é gére pwapwicîri wà Iésu, â pitòotéri pai còo é naporomee. Â pâra ma po dau pwaa é pâ ârabwée kêe, â é pwâra.

30-31 Â ru nye tèepaa kaa wà *Moosé ma wà Élia, [tupédu péroféta béaa]. Â po dau maina awé é muugère kà Pwiduée naa goorà. Â rà pitùra ma wà Iésu goro é pai o bà kêe na *Iérusaléma. Ba o wàrapwiri é pai o pacoo [é auniimiri kà Pwiduée géé na biu].

32 Ûna rà gére wàrapwiri, âna rà tàgére puu wà Pétèru ma wà tupédu a câmu bée, goro pai oratàra. Ûna rà tàcî, â rà còo é pai muugère kà Iésu, â rà còo wà tupédu péroféta,

33 na pwa na ru pâra jirà.

9:23 Mataio 10.38; Luka 14.27

9:24 Mataio 10.39; Luka 17.33; Ioane 12.25

9:26 Mataio 10.33; Luka 12.9

‡ 9:26 Angela kêe—Grec: Tèpa angela pwicîri.

9:30-31 Luka 9.22

9:32 2 Pétèru 1.16-18

Â é nye ina kaa wà Pétéru pà: «Pwi a pwa pupûra, nye po dau wâdé tâbà, na bà gére tâa ni jaagà. Â wâdé na bà pacima cè tèpa âracié nacapè—ba kâgà jèpwi, â kà Moosé jèpwi, â kà Élia jèpwi.»

É ina pwiri, ba câé caa tâmogòori cèna é ina, [goo pai dàpàgà tée].

³⁴ Na é bwaa gére tûra, â é nye tèpeaa me kaa ê jè nee, â é cajipirà. Â po dau wâgotàra ma wà tupédu a câmu bée.

³⁵ Â rà tère ê pwâratûra géé na nee, na ina pà: «Wà pwini, âna wàé co kaa pwiri, wà Pwina naîô [na caapwi co] na go pitòrigarié. Â guwà pitère dèe.»

³⁶ Ūna é nabwé i pwâratûra, â jèe nye tà wàilà acari ma wà Iésu. Â càra caa pwa jèkutà goo, naa na pâ parui na wâruŜ.

É nama wâdé còwâ pwi jè èpo na pwa duée gooé

Mataio 17.14-18; Maréko 9.14-27

³⁷ Na dàuru kée, â rà boome còwâ géé gòrojaa wà Iésu ma wà tèpa âracié a câmu kée. Â rà medarirà pâ âboro na dau wâru.

³⁸ Â pwi jè ârapàarà, âna é tomara too, ma ina tà Iésu pà: «Pwi a pwa pupûra, go ilari jiigà pâ, gà pitu tà pwina naîô, na é caapwi co.

³⁹ Ba é mu popaé ê duée, â é mu nama é uu, ma tûu ma pòtata pâ napuu, â é nama còobé ê pâ oropwêe. Â é mu po dau pwatarié, ma tubaèpà tée, béaa kâra pai còobé kée géé gooé.

⁴⁰ Â go ilari jii tèpa câmu'gà pâ, na rà tû târa i duée, éco na càcaa pâri naa goorà.»

⁴¹ Â é ina târa wà Iésu pà: «Au, [go nyi meariwà] wâguwà tèpa âboro nabà! Ba bwaa câguwà caa cèikî, â guwà tèpa imwûru! Tiagoro wiidà na go o bwaa nye tà tâa jaawà, ma pidàpwicâariô naa goowà? Popa me cai naani i pwi nari âboro èpo!»

⁴² Ūna rà gére popaé me, â i duée, âna é tûê boo naa napuu, â é nama é céca. Â é nye pwa kaa i duée wà Iésu. Â é nye nama tiàu maagé kà pwini, â é naaê tà caa kée.

⁴³ Â rà po dau pò wà diri tèpa âboro, na rà còo ê câmu bèepwiri kâra ê pàtâma Pwiduée na dau maina.

Pàra popai kà Iésu tà tèpa câmu kée

Mataio 17.22-18.6; Maréko 9.30-41

Rà o pwa ma go bà

Wà tèpa âboro, âna rà picâdiri diri ê pwina é pwa wà Iésu. Â é ina tà tèpa câmu kée pà:

44 «Guwà tère bwàti, ma tà niimiri ê pwina go ina tàwà: O mwa icurio tà tèpa âboro, wâgo Pwina naîri âboro. Â rà o tâjùruo, â rà o pwa ma go bà.»

45 Êco na càra caa tâmogòori ê pwina é ina. Ba cârù tàrà ê pai ina wèe. Â wâgotàra na rà tawèerié goo.

Wà pwina é imaina naa na Mwaciri

46 Gée na càué, â rà tapoo pitòocia wà tèpa câmu. Rà pitawèerirà pâ, o wàilàapà gée goorà cè pwina pwamuru naa gooé.

47 Êco na é tâmogòori ê pwâra-nümarà wà Iésu. Â é popa ji nari èpo, â é tòpòé boo naa goro jènereé.

48 Â é ina tàrà pâ: «Wà pwina é tòpi naa na neeô pwi jè nari èpo pwacèwii pwini, âna é tòpio. Â wà pwina é tòpio, âna é tòpi mwara Pwina é cùruo me. Ba wà pwina é dau ipakîriê, naa nabibiu kàwà, âna wàé kaa pwiri, wà pwi âboro na é imaina.»

Naaco pwina câé caa cicarajè

49 É ina wà Ioane tà Iésu pâ: «Pwi a pwa pupûra, bà còo pwi jè âboro, na é tü târa ê pâ duée, naa na neegà. Â pwa na bà ina tée pâ, na é cibwaa pwa, ba câé caa pwi béejè.»

50 Â é tòpi tàrà pâ: «Guwà cibwaa pacooé! Ba wà pwina câé caa cicarajè, âna é pwi béejè.»

Tàutàra gooé naa Samaria

51 O jèe tèepaa ê pàara na o mwa dàgòtù còwâ wà Iésu naa napwéretòotù. Â é nye ipagòorié, ba na é pâra naa Iérusaléma.

52 Â é cùru béaa tèpa ipa popai kêe pâ, na rà pâra naa na jè village na napô *Samaria, ba na rà o pwabwàti ê pai o tèepaa pâ kêe.

53 Êco na wà tèpa âboro wê, âna tàutàra gooé*. Ba [rà tère pâ] ée mwa caa pâra géewê naa Iérusaléma, [ville wâ napô *Judée].

54 Ûna ru tère ê pwiibà wà tupédu a câmu kêe, wà Jacques, ma wà Ioane, â ru ina tée pâ: «Kaa! Pwi Ukai, jè mwa ilari é ânye napwéretòotù, ba na cîri tàpéeni!»

55 Â é tabiié Iésu, â é nye pwaru kaa: {«Câgàu caa tâmogòori pâ po dau èpà pwâranümau!

56 Ba wâgo Pwina naîri âboro, âna câgo caa me, ba na rà bà wà tèpa âboro. Â go me, ba na rà udò.}»

Â rà pâra naa na jè village.

Tàpé na nümarà na rà pâra wiâ Iésu

Mataio 8.19-22

⁵⁷ Na rà pâra wii naigé, â é medari Iésu wà pwi jè âboro, â é ina tée pâ: «[Nümoò na go pwi a câmu'gà] â go o pâra wiâgà, naa na diri cè ére cèna gâ o pâ wê.»

⁵⁸ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Ê pâ macii a piugà, âna pwa aucârü kàra, â pâ marü, âna pwa na wânâirà. Â napwa naa good, Pwina naîri âboro, âna nye ticè aunao kôo.»

⁵⁹ Â ipaiwà naa goo pwi jè âboro. Ba é ina tée wà Iésu pâ: «Gà me wiâô.» Êco na é ina tée wà pwini pâ: «Tàpo coo. Ma go jèè mara pâra nau ipwàniri caa kôo.»

⁶⁰ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Bwa, gâ naaco tèpa bà, ma rà nye ipwànirirà còwâ! Â wâgà, âna gâ pâra, â gâ inapàpari ê Mwachiri kà Pwiduée.»

⁶¹ Napwa naa goo pwi jè âboro, âna é ina tà Iésu pâ: «Ûu, co Pwi Ukai, go o mwa pâra wiâgà. Êco na gâ naaô ma go mara picijii ê tâa kôo.»

⁶² Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Wà pwina é tòpò îê naa goro ê béû, â é ciburà niâ wâjué còwâ, âna wà pwiibà, âna o càcaa pâri ma é tò naa na Mwachiri kà Pwiduée.»

10

É cùru pâ tèpa 70 âboro Iésu

Mataio 11.20-24, 13.16-17

¹ Wà Pwi Ukai, âna é pitòrigari 70* âboro, â é ipanuârà ba ârailu, béaa kêe, naa na pâ village ma pâ ére na é niimiri pâ é pâra naawê.

² Â é ina tàra pâ: «Dau maina ê ârapiûnya na o pwa†. Êco na càcaa wâru a wakè. Guwà pwapwicîri ma ilari cai jii pwi apooro aupwanapô, ma é panuâ me mwara cè pâra tèpa wakè, ba na rà o pitu.

³ Guwà pâra, [â guwà ipwacôoco]! Ba go cùruwà pwacèwii ê pâ nari mutô naa nabibiu kâra macii a piuti.

⁴ Â, na guwà pâra, â guwà cibwaa pa cè mwani, ma cè atà. Â guwà popa co du wâraâwâ. Â guwà cibwaa tà pwa jèkutâ‡ ma cè jè âboro wii naigé.»

⁵ «Â, na guwà tò naa na jè pwârawâ, â guwà ilari jii Pwiduée ê [aupwényunyuâari ma] pinaanapô kêe, naa gò tàpé na rà tâa wê.

9:61 1 Rois 19.20   **10:1** Maréko 6.7   * **10:1** 70—é, 72 na pâra Tii Pwicîri naa na grec.   **10:2** Mataio 9.37-38; Ioane 4.35   † **10:2** *Dau maina ê ârapiûnya na o pwa*—Pai ina wèe pâ, dau wâru tàpé na càra caa tère ê Picémara Wâdé.   **10:3** Mataio 10.16   **10:4** Mataio 10.7-14; Maréko 6.8-11; Luka 9.3-5   ‡ **10:4** *Tà pwa jèkutâ*—Grec: *Ipwabwâcu*. Ba péa o gòrirà, â càra caa pwa é wakè na é cùruwà goo.

⁶ Â wiàna rà tèpa âboro na rà jèe tâa na é pinaanapô, â o mwa tâa târa é aupwényunyuâari. Â wiàna càcaa wàrapwiri, â o nye wâjué còwâ naa gòwâ é aupwényunyuâari kàwà.

⁷ Na guwà tâa na cè jè village, â wâdé na guwà tâa na caapwi pwârawâ. Â guwà cibwaa piwâ na guwà tòpi jiiirà é utimuru, ba wà pwi a wakè, âna wâdé na é tòpi é uti kêe.

⁸ «Wiàna rà tòpiwà wà tèpa âboro naa na village, â guwà tòpi é utimuru na rà naa tàwà.

⁹ Â guwà nama tiâu é maagé kà tèpa âboro wê. Â guwà ina târa jècaa pâ: “É tàgére tòpò é Mwachiri kêe wà Pwiduée, â gà jèe tàmwünyabwerié!”»

Tàpé na tàutàra goro popai

¹⁰ «Wiàna càra caa tòpiwà naa na jè village, â guwà pâra naa na aupitapitiri kà tèpa âboro, â guwà inapàpari târa pâ:

¹¹ “Bà cåtùra é dàuru puu kâra é napô kàwà, gée goo âbà, [ba naa câmu kâra é pitèimuru kà Pwiduée! Â guwà ipwacôoco, ba jèe tàmwünyabweri é Mwachiri kêe!”

¹² «Â go ina tàwà é âjupâra pâ: Ée mwa pwa wârimuru târa wà Pwiduée, na Tòotù na ée mwa pitèi pâ âboro. Â o dau maina é wârimuru kàra, jii tàpé gée *Sodoma.

¹³ «Guwà ipwacôoco, wâguwà tèpa âboro wâ Korazine ma Bethsaïda[§]! Ba o naa wârimuru tàwà! Ba go jèe pwa pâ muru na dau maina naa jaawà, â câguwà caa cèikì! Niimiri cai du ville Tyr ma Sidon biu, [âna dau èpà é tûâ kà tèpa âboro wê]. Êco na, wiàna rà còo é pwina go pwa naa jaawà, â pwiri jèe gòiri cè pai pitòotéri é wâro kàra. Â pwiri rà paari naa goro cè pai coona dodà kàra, ma pitâmirà goro dà*!

¹⁴ Â o dau maina é wârimuru kàwà, jii tàpé Tyr ma Sidon.

¹⁵ «Â ipaiwà naa goowà, wâguwà tèpa âboro naa na village Capernaüm. Ba guwà niimiri pâ pwamuru naa goowà, â guwà pwacèwii Pwiduée[†]. Bwa! [Nye piticèmururu naa goowà, â ée] mwa naawà boo dari tèpa bà!»

¹⁶ Â é ina mwara wà Iésu tà tèpa âboro kêe pâ: «Wiàna é pitère dàwà cè pwi jè âboro, âna wâgo na é pitère dòo. Â wiàna câé caa tòpiwà cè pwi jè âboro, âna wâgo na câé caa tòpio. Â wiàna câé caa tòpio, âna câé caa tòpi Pwina é cùruo me.»

[Â rà pâra pâ wà tèpa 70[‡].]

10:7 Lévitique 19.13; 1 Korénito 9.6–14; 1 Timotéo 5.18   **10:8** 1 Korénito 10.27   **10:11** Apostolo 13.51, 18.6   **10:12** Genèse 19.24–25; Mataïo 10.15, 11.24   **§ 10:13** *Korazine ma Bethsaïda*—Du ville na wâmwünyabweri é nawiâ Galilée.   * **10:13** *Coona dodà...pitâmirà*—Pai pwa kà tèpa Juif na rà pinünüma, é, na rà pijinünü.   † **10:15** 2e phrase—Grec: *Gona guwà too naa napwéretòotù?*   **10:16** Mataïo 10.40; Luka 9.48; Ioane 5.23   ‡ **10:16** 70—é, 72 na pâra Tii Pwicîri naa na grec.

Rà wâjué me cowa

17 Ûna rà wâjué me cowa, âna po dau maina pai ipwadée kàra, â rà ina pâ: «Pwi Ukai, gà cowa, wà mwara tèpa duée, âna rà pitère dàbà, na bà tũ tara^S naa na neegà!»

18 Â é tòpi tãra wà Iésu pâ: «Guwà tère! Go cowa wà *Caatana, na é tũuboo géé napwéretòtù pwacèwii ê âra!

19 Â go jèe naa tàwà ê tàrù ma pàtamee, naa gò Caatana. Â guwà o pâra goro cè dòèa, ma cè keecii*, â o nye ticè cèna cowa^{riwà}.

20 Êco na guwà cibwaa ipwadée co, géé goro na rà pitère dàwà ê pâ duée! Â wadé na guwà dau ipwadée, géé goro na é jèe wii ê neewà wà Pwiduée, naa na Tii kêe, naa *napwéretòtù.»

É pwaolé tà Pwiduée wà Iésu

21 Ûna é ina pwiri wà Iésu, â é nye dau ipwadée kaa goro é Nyuâê Pwicîri. Â é ina tà Pwiduée pâ: «Go ipwaolé tâgà, co Caa, wâgà na gà Pwi Ukai kâra napwéretòtù ma gòropuu! Ba gà naapwàniri pâ muru bèepwiri, jii tèpa tâmogòrimuru ma wà tèpa tâmanga, â gà paari tà tàpé na càra caa câmu[†]. Ba nye wiâra ê câbawâdé'gà.»

22 [Â é ina tà tàpé na rà tèreê pâ]: «Êdiri ê pwina tâa tà Caa kôo, âna é jèe naa tôo. Nye wàé co na é tâmogòorio, wâgo Pwina naîê. Â nye wâgo co na go tâmogòorié. Â go paarié tà pâra tàpé, ba na rà tâmogòorié mwara.»

23 Ûna rà tâa acari ma wà tèpa *câmu kêe, â é ina tãra wà Iésu pâ: «Dau wadé ba kàwà, ma cidòri nyuâwà, ba wâguwà na guwà cowa pâ muru [na dau pwényuâa]!

24 Ba go ina tàwà pâ: Wãru tèpa *péroféta ma tèpa ukai na dau nũmarà na rà cowa ê pwina guwà cowa, êco na càra caa cowa. Â nũmarà na rà tère ê pâ popai na guwà tère, êco na càra caa tère.»

É pimeaari âna é Naèa na piwéna

25 [Na jè tòotù, âna] é tèepaa medari Iésu wà pwi jè *dotée goro ê Naèa. Ba nũmee na é tacaié. Â é tawèerié pâ: «Pwi a pwa pupûra, dà cèna go pwa, ma o tâa tôo ê *wãro dàra gòiri jaa Pwiduée?»

26 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Dà cèna wii naa na é *Naèa? Dà cè pai tâmogòori'gà?»

^S 10:17 Tũ tara—Grec: Patũrara. 10:18 Ioane 12.31; Auinapãpari 12.8–9 10:19

Psaume 91.13; Maréko 16.18 * 10:19 Keecii—Scorpion. Gòowaa. 10:20 Filipi

4.3; Auinapãpari 3.5 † 10:21 Tãpé na càra caa câmu—Grec: Tèpa nari èpo. 10:22

Ioane 3.35, 10.15 10:25 Mataio 22.35–40; Luka 18.18

27 Â é ina têe i pwi âboro pâ: «Wâdé na gà meaari Pwi Ukai Pwidue'e'gà, géé na diri ê pwâranümagà, ma é wâro'gà, ma é nii'gà, ma é pai tâmogòori'gà. Deutéronome 6.5 Â gà meaari tèpa âboro †pwacèwii é pai pimeaarigà còwâ.» Lévitique 19.18

28 Â é tòpi têe wà Iésu pâ: «Ûu kaa. Gà po tòpi bwàti. Â gà wàrapwiri cè pai pwa'gà, ba na o tâa tâgà ê *âji wâro.»

29 Êco na wà i pwi âboro, âna nümee na é paari pâ é *târù. Â é tawèrié mwara pâ: «Â gona wàilàapà pwi âboro, na wâdé na go meaarié?»

30 [Â é pwa ucina wà Iésu, ba na bétòpi têe.]

Ucina goo pwi Samaria

É ina pâ: «É mwa tâa wà pwi jè âboro, [pwi jè jènerejè, tèpa *Juif. Â, na jè tòotù] â é mwa boo géé *Iérusaléma naa Iériko. Â, na é pâra wii naigé, â rà èié ma pwatarié wà tèpa mura. Â rà popa diri pâ mwani kêe ma pâ ârabwée kêe. Â rà panuâe na pwa na é jèe bà.

31 «Â nabwé, â é me wii naigé [wà pwi jè jènerejè] wà pwi jè a pwa *ârapwailò. Ûna é pâmari i pwi âboro, â é nye pàgà kaa gooé, â é nye pâra wii naigé kêe.

32 Â é tèepaa me wà pwi jè ênawéna kâra *Wâra pwapwicîri. Â é nye pwacèwii pwi a pâbéaa, â é nye wiâ naigé kêe.

33 «Â nabwé, â é tèepaa me pwi jè ârapàara tàpé *Samaria—[wàilà na guwà pièpà ma wàilà]. Â é còo i pwi âboro, â nye dau maina kaa pai meaarié kêe.

34 Â é tuboo naa gooé, â é wicèpwiri ê wâi*, naa gòro pâ aurumuru kêe, â é târamiri. Â é tàmee too naa gòro i buriko kêe. Â é popaé pâ naa na wâ kà tèpa pârame, â é wéaarié naawê.

35 «Na dàuru kêe, âna [é ipwa-bwàtié, ba na é wiâ còwâ é naigé kêe. Â] é naa mwani† târa i pwi apooro i pwârawâ ma ina têe pâ: “Gà wéaari bwàti wà pwini. Â wiàna càcaa pâri é mwani bëeni, â go mwa wâri cè dèrèè, wiàna go wâjué me còwâ.”

«Â nabwé, â é pâra wii naigé kêe.»

36 [Â é tubanabwé ê ucina bèepwiri wà Iésu, â é tawèrié pwi dotée goro é Naèà pâ]: «Wàilàapà, géé goo tèpa âracié âboro bèepwiri, [na é âji meaari wà i pwi âboro na pwatarié? Wàilàapà] na é pwi âji jènereé? Dà cè auniimiri'gà?»

10:27 Lévitique 19.18; Deutéronome 6.5 † 10:27 Tèpa âboro—Grec: Pwi âboro na é tâmwünyabwerigà, é, pwi jèneregà. 10:28 Lévitique 18.5 § 10:32 Ênawéna kâra

Wâra pwapwicîri—Grec: Léвите. Wakè kâra é wâao kà Lévi. * 10:34 Wâi—L'huile

ma dipâa. † 10:35 Mwani—Grec: Ârailu mwani pwa (deniers), pwacèwii wâri pwi caapwi âboro naa na ârailu tòotù.

37 Â é tòpi i pwi dotée goro ê Naèa pâ: «Wà pwi na ia é pwa na wâdé tée ma pitu tée.»

Â é ina tée Iésu pâ: «Gà pâra, â gà ipwacèwiié!»

Ru tòpi Iésu wà Marthe ma Maria

38 Rà pâra wii naigé [dàra Iéusaléma] wà Iésu ma tèpa câmu kée. Â rà tèepaa naa na jè village, na é tâa wê tô ilàri na nee Marthe. Â é tòpirà na pwârawâ kée.

39 Â pwa tô jiié, na nee Maria, na é tâaboo naa jaa Iésu, ba na é tàmaari diri ê popai kée.

40 Â wà Marthe, âna é nye gére pâracùu goro pwaailò, â é putàmu naa goo tô jiié, â é ina tà Iésu pâ: «Pwi Ukai, wà tô jiio, âna é nye tà panuâô ma go wakè acari! Â pwiri nye wâdé ba kâgà? Gà ina tée pâ é me, ma é pitu tô!»

41 Â é ina tée wà Pwi Ukai pâ: «Au, tôoni, gà po dau géaa nabà, goro pâ muru [na piticèmururu naa goo].»

42 Â gà côo, nye caapwi co ji muru na pwamuru naa goo. Â wà Maria, âna é jèe pâmari. Â o câ mwa caa pa jiié.»

11

Popai goro pai pwapwicîri

Mataio 6.9-13, 7.7-11

1 Na jè tòotù, â é pwapwicîri na jè ére wà Iésu. Â géé na càùé, â wà pwi jè ârapàara tèpa *câmu kée, âna é ina tée pâ: «Pwi Ukai, gà pacâmuribà goro pwapwicîri, ba é wàrapwiri wà *Ioane Pwi a piupwaa tà tèpa câmu kée.»

Pwi Caa kâbà...

2 É tòpi tée pâ: «Wàéni cè pai pwapwicîri kàwà:

“Pwi Caa kâbà,
Wâdé naa papwicîri é neegà.

Wâdé naa coo é Mwaciri'gà.

3 Gà naa tâbà cè utimuru cèna pâribà diri na pâ tòotù.

4 Gà pwanauri pâ èpà kâbà, pwacèwii na bà pwanauri tàra é pâ èpà na rà pwa tâbà.

Gà cibwaa panuâbà naa na tacai.”»

Ucina goro pai pwapwicîri

5-6 Wà Iésu, âna [é pacâmuri mwara tèpa câmu kée goro ê pai pwapwicîri] â é ina tàra é ucina bèeni: «Guwà jèe niimiri cai ni: É tèepaa me wà pwi jè âboro naa jaagà, na po nabibiu kâra ne. Â ticè utimuru wà pwârawâ'gà. Â gà itàa naa jaa pwi jè béégà, â gà ilàri jiié é âracié poloa.

⁷ «Êco na é jèe puu wà pwini, â câé caa còbé naa googà, â é po ina boo co pâ: “Naaô! Bà jèe cau puu ma tèpa nari èpo kôo. Â jèe kiiri i goropwârawâ, â tàutôo dâra còbé!”»

⁸ [Â é ina wà Iésu pâ]: «Pwiri o câé caa pitu tâgà gée goo na é pwi béégà. Êco na ée mwa pitu tâgà, [wiàna gà tà cùu taaci. Â] gée goo pai pidàpwicâarigà ma wàrakee'gà*, â ée mwa naa tâgà é pwina nūmagà goo.

Guwà ilari jii Caa â o naa tàwà

⁹ «Êkaa na go ina tàwà pâ: Wâdé na guwà nye tà ilari taaci [jii wà Pwiduee] ba ée mwa naa tàwà. Â guwà nye tà mudàra taaci, ba guwà o mwa pâmari. Â guwà nye tà cùu taaci é goropwârawâ, ba o mwa tàpiri tàwà.

¹⁰ Ûu, ba wà pwina é ilari, âna o naa tée. Â wà pwina é mudàra, âna é pâmari. Â wà pwina é cùu é goropwârawâ, âna o tàpiri tée.

¹¹ «{Â o wàilàapà nawà, na o naa cè atù târa cè èpo kée, wiàna é ilari jiié cè poloa?} O wàilàapà na o naa cè dòèa, târa cè èpo kée, wiàna é ilari cè ârawèa?»

¹² Â o wàilàapà na o naa tée cè wàramiida† wiàna é ilari cè narija?

¹³ Ba wâguwà, tèpa âboro èpà, âna guwà tâmogòori naa é pwina wâdé tà tèpa nari èpo kàwà. Â wà Pwiduee Caa kàwà nidò napwéretòotù, na é wâdé, âna ée mwa naa, [naa goro piticèmuru naa goo] é Nyuâaê Pwicîri, tà tàpé na rà ilari jiié.»

É cicara Caatana ma tèpa duée

Mataio 12.22-30, 43-45; Maréko 3.22-27

¹⁴ Na jè tòotù, â wà Iésu, âna é tū târa é duée gée goo pwi âboro na é kùkù. Ûna é còbé i duée, â é nye tûra kaa i pwi a kùkù. Â rà pò gooé diri pâ âboro na rà tâa wê.

¹⁵ Êco na wà pàra tàpé gée goorà, âna rà ina pâ: «É tū târa é pâ duée goro é pàtâma *Caatana‡, pwi ukai kà tèpa duée!»

¹⁶ Wà pàra tàpé, âna nūmarà na rà pitù tûa tée. Â rà ina tée pâ: «Paari tâbâ é *câmu kâra pàtâma Pwiduee na wâgoogà.» [Ba nūmarà na rà paari pâ câé caa wakè goro pàtâma Pwiduee.]

Go wakè goro pàtâma Pwiduee

¹⁷ Â é tâmogòori auniimiri kàra wà Iésu. Â é ina tàra pâ: «Wiàna é ipaa dèe còwâ é jè mwaciri, â o tédidirié§.

* **11:8** Wàrakee (é, wàrakee)—Insistance, obstination. † **11:12** Wàramiida—Grec: Keecii (scorpion). **11:15** Mataio 9.34, 10.25 ‡ **11:15** Caatana—Grec: Béelzébul. Còo mwara Caatana naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii. **11:16** Mataio 12.38 § **11:17** Tédidiri—Casser en morceaux. Grec: Â o mwa tûu naa gòrà é pâ wà kée.

18 Wiàna é ipaa dèe còwâ wà Caatana, â o wànau târa cè pai cimwü wàra é mwaciri kêe?! Guwà ina pâ, go tũ târa pâ duée goro é pàtama Caatana.

19 Êco na, wiàna wàrapwiri, â wàilàapà, na naa tà tèpa béewà é pàtamee, ma rà tũ târa pâ duée? Bwa! Ê pwina rà pwa, âna paari tàwà pâ guwà tàgére pitanami naa good.

20 Ba wâgo, âna go tũ târa pâ duée, goro é pàtama Pwiduee. Â wiàna wàrapwiri, â [jè cau còo bwàti pâ] é jèe mara tòpò é Mwaciri kêe naa jaawà!

21 «Â guwà jèe niimiri cai ni: Wà pwi âboro na pwa nii kêe, âna pwa gò ma da kêe, â o pâri ma é wéaari é wâ kêe ma neemurué.

22 Â càcaa wâgotêe, ba é pûra naa goo pâ neemuru paa kêe. Êco na, wiàna é me nau ipaa dèe pwi jè âboro na dau pwa nii kêe, â ée piétò jiié. Â ée mwa popa jiié diri pâ neemuru paa kêe, bau diri pâ muru na tâa na wâ kêe.

23 «Guwà tère, wà pwina cáe caa wâjaa, âna é cicarao. Â wà pwina cáe caa pitu tóo ma bu panaimari, âna é tédidiri.»

Pai pâra ma wâjué kà tèpa duée

24 «[Guwà tère cai ni]: Wiàna pwa duée, goo pwi jè âboro; â wiàna é còobé gée gooé, â gona é pâ naapà? É paé ma me, na pâ ére na aupiticia. Ba é mudàra cè ére cèna é tâa wê. Êco na cáe caa pâmari. Â é niimiri pâ, 'Go wâjué pâ còwâ, naa na i pwârawâ kôo.'

25 «Â é wâjué, â é pâmari i wâ, âna nye po baléri bwàti, ma pitòimiri bwàti.

26 Â é wâjué nau mudàra tèpa 7 duée bée, na rà dau èpà jiié. Â rà tò nau pitâa na i wâ. Â wà pwi âboro-bà, âna é mwa dau èpà kaa jii béaa!»

Pàra pai tòpi kà Iésu târa pâ âboro

Mataio 12.38-42

27 Ūna é gère tũra wà Iésu, â é nye tomara too kaa tó jè ilàri —tò jè ârapàara tèpa âboro na rà tàmaari Iésu. Â é ina pâ: «Cidòri nyuâa tó ilàri na é pitàmarigà, ma pa-digà!»

28 Â é tòpi wà Iésu pâ: «Cidòri nyuâa tàpé na rà tère é popai kà Pwiduee, ma pitère dàra!»

Cibwaa mudàra cè jè câmu kêe

29 Wâru tèpa âboro na rà pâmari wà Iésu, [ba na rà tàmaarié] â rà tapoo igabiarà naa gooé.

Â é ina tàra mwara pâ: «Wà tèpa âboro nabà, âna rà dau èpà, ba [càra caa pitère dà wà Pwiduee. Â] rà ciburà ilari jiiè cè câmu kêra pàtamee. O nye ticè câmu na rà mwa caa còo mwara, jii i pwi ia é tèepaa tà *péroféta Iona*.

³⁰Ba wàépwiiri é câmu kêe tà tèpa âboro wâ Ninive [pâ, nye wà Pwiduee na ia é cùrué pâdarirà]. Â wàrapwiri [é pwina o tèepaa tòo] *Pwina naîri âboro, na o câmu tà tèpa âboro nabà.»

³¹⁻³² «Wà tèpa âboro wâ Ninive, âna rà tère é pupûra kà péroféta Iona, â rà nye pinünüma ma pitòotéri é càrarà. Â guwà còo, é wâni, pwi jè âboro na é dau piwéna jii Iona. Â o tèepaa é Tòotù na ée mwa pitèi tèpa âboro na wà Pwiduee. Â, na tòotù-bà, âna wà tàpé Ninive, âna rà o cimadò na arawà, wâguwà tèpa âboro nabàni, â rà o piciapwâ goowà. [Ba tàutàwà na guwà tère.]

«Â guwà jèe niimiri cai wà tô ilàri ukai naa napô Saba† na pàara biu, âna ia é me gée napô kêe na dau wâiti, ba na é tère pwàratùra kà ukai *Solomona na tâbawêe goro autâmogòori kêe. Â guwà còo, é tà wâni jaawà pwi jè âboro na é dau piwéna jii Solomona. Â, na Tòotù na ée mwa pitèi é pâ âboro na, wà Pwiduee, â wà tô ilàri ukai-bà, âna ée mwa cimadò na arawà, wâguwà tèpa âboro nabà, â ée mwa piciapwâ goowà. [Ba tàutàwà na guwà pinünüma ma guwà biiwà!]

Guwà wâro na pwéelaa

Mataio 5.15, 6.22-23

³³ «Câjè caa nuri é wâra ânye, ma jè cajipi goro é jè cio, é wâpà wiàna jè naapwàniri naa na jè ére! Bwa! Jè nye tòpò dòiti, ba na rà o còo bwàti wà tàpé na rà tò naa wâ.

³⁴ Guwà tère, é âraporomeejè, âna é pwéelaa kêra naiijè. Â wiàna nye wâdé é âraporomeejè, â diri é naiijè, âna é tâa na pwéelaa. Â wiàna èpà é âraporomeejè, â diri é naiijè, âna é tâa na bàutê.

³⁵ Guwà ipwacòoco, ba péa é pwéelaa naa wâgoowà, âna é péa pâra nau bàutê.

³⁶ Wiàna é tâa googà é pwéelaa, â o ticè jè ére gée googà cèna o tâa na bàutê. Ba é pwacèwii é ânye na é èurugà goro é pwéelaa kêe.»

É patère tèpa Farasaio wà Iésu

Mataio 23.1-36; Maréko 12.38-40

* **11:29** Iona—Péroféta na pàara biu, âna ia âracié tòotù ma âracié ne kêe, nanaara i ârawèa (Mataio 12.40). Ucina goo pai tâa na aubà kà Iésu, béaa kêra pai wâro còwà kêe. **11:31-32** 1 Rois 10.1-10 **11:31-32** Jonas 3.5-10 † **11:31-32** Naa napô Saba—Grec: *Du sud*. **11:33** Maréko 4.21; Luka 8.16

37 É tubanabwé ê pupûra bèepwiri wà Iésu. Â é me wà pwi jè *Farasaio, â é todà Iésu, ba na rà pi-ija na pwârawâ kêe [ma wà tèpa Farasaio béé]. Â rà tèpeaa naa pwârawâ, â rà tâaboo naa goro taapà.

38 Â wà Iésu, âna câé caa nuwa ê du îê béaa kêra ê pai ija [wàra naa na nyamanya kà tèpa *Juif]. Â é pò wà pwi Farasaio [â càcaa wâdé têe].

39 Â é ina têe wà Pwi Ukai Iésu pâ: «Wâguwà tèpa Farasaio, âna guwà nuwa bwàti gòroigé kêra wârado ma ngapò. Êco na é pwâranümawà, âna nye po wâbé kaa goro ê pwina èpà, â guwà tèpa iau ma pwa kûu!

40 Guwà tèpa imwûru! Ba gona câguwà caa tâmogòori pâ, wà Pwiduée na é pwa é gòrocàuru ngapò, âna nye wâé kaa mwara, na é pwa é nanaara ngapò?

41 Wâdé na guwà naa tà tàpé na ticé kêra ê pwina tâa na pâ ngapò ma wârado kàwà. Ba na wàrapwiri, â o po pwéelaa bwàti ê du îwà bau ê pwâranümawà!»

42 «Guwà naa tà Pwiduée ji caapwi géé goro 10, géé goro pâ jèpa arapwûru‡. [Â nye wâdé.] Guwà ipwacôoco, làpé! Ba câguwà caa pâra wiâra [é pwina piâjimuru naa na é *Naèà]—ê pai tòmiri tèpa âboro, ma pai mearirà wiâra ê câbawâdé kà Pwiduée§. Wâdé na guwà pacoo diri pâ pwiibà, na maina, bau diri é nyi nari naèà na kîri.

43 «O dau maina wârimuru kàwà, wâguwà tèpa Farasaio! Ba guwà nye mudàra ê pâ autâa na tâa béaa, na pâ *wâra pitapitiri. Â dau wâdé tàwà, na rà nye pwabwàcu tàwà, ma pwamainawà, na ara diri tèpa âboro.

44 «Guwà pwacèwii ê pâ bwàmu na càcaa tòmiri*. Ba, na jè pâra naa gò, â câjè caa tâmogòori pâ jè gére pâra gò cè bwàmu.»

45 Wà pwi jè *dotée goro é Naèà, âna [é têe é popai kà Iésu bèepwiri, goo wà tèpa Farasaio. Â] é ina têe pâ: «Pwi Ukai, na gà ina pwiri, â gà pi-inabà ba èpà mwara, wàibà tèpa dotée goro é Naèà!»

46 Â é tòpi têe pâ: «Ipaìwà naa goowà mwara! Guwà ipwacôowà, co tèpa dotée goro é Naèà! Ba o dau maina mwara é wârimuru kàwà. Ba pâ pitûâ kàwà, âna pwacèwii pâ nakake na dau tòina, na guwà nama rà kakeri wà tèpa âboro. Â tàutàwà na guwà tu naa goo, goro ji caapwi mangadaîwà!

‡ 11:42 Géé goro pâ jèpa arapwûru—Napéaati naa na grec pâ: *Menthe ma rue ma diri pâra doromuru.* § 11:42 Ê pai tòmiri...wiâra é câbawâdé kà Pwiduée—Grec: Ê tàrù ma pimeari kà Pwiduée. Ê tàrù (justice), âna, na jè pitòmijè ma pacoo é napârajè

tà pâra tàpé, ma naa tàra é pwina wâdé. * 11:44 Bwàmu na càcaa tòmiri—é, Bwàmu na câjè caa côoé.

47-48 «Üu! O dau maina wârimuru kàwà. Ba wà tèpa jo-joorowà, âna rà pòtàmwara tèpa péroféta [kà Pwidueé]. Â nabàni, âna guwà bari é bwàmu kà tàpé na rà pòtàmwararà! Â, na wàrapwiri, â guwà paari pâ, guwà wâgoo é pwina rà pwa wà tèpa nyimuwà ma upàwà!

49 Ba wàéni é pwina é ina goowà wà Pwidueé, wà Pwina é tâmogòori diri: “Go o mwa panuâ pâ tàwà tèpa péroféta kôo, ma tèpa *apostolo kôo. Â guwà o tubaèpà tàra, tiagoo na guwà o tètàmwara pàra tàpé.”

50 «Â ée mwa pitèiwà wà Pwidueé, goro é pai pòtàmwara diri tèpa péroféta kêe, gée na autapoo goro gòropuu—

51 tapoo naa goo Abéla, tiagoo Zakaria†, pwina naí Barakie. Ba wàé na ia rà pòtàmwereê, naa nabibiu kâra i aupwa *ârapwailò, ma i ére na dau pwicîri! Â go ina tàwà pâ: O wâguwà, tèpa âboro nabà, na o pitèiwà goo‡!

52 «Wâguwà tèpa dotée goro é Naèà, âna napârawà ma guwà tàpiri tà tèpa âboro é autâmogòorimuru naa na *Tii Pwicîri. Êco na guwà naapwàniri jiiirà§! Tàutàwà na guwà tò naa na *Mwaciri kà Pwidueé. Â guwà pacoò pàra tàpé, na nûmarà na rà tò naa na. Êkaa na go ina tàwà pâ: O dau maina wârimuru kàwà!»

53 [É tubanabwé é pwina é ina wà Iésu, â] é còobé gée na wà [kà i pwi Farasaio]. Â rà nye dau putàmu kaa, wà tèpa Farasaio ma wà tèpa dotée goro é Naèà. Â tapoo gée goo é pwi pàara-bà, âna rà ciburà tacaié, ba na rà tère cè pwina é ina.

54 Ba rà bu naigé ma rà pitòtié gée goro cè pai mwa tòpi kêe.

12

Ê pagòo tèpa câmu kêe wà Iésu

Mataio 10.19-33

1 Na pàara na é gére patùra tèpa *Farasaio wà Iésu, âna jèe pâra na dau piwâru too é pâ âboro, na rà me [nau tèreê]. Â rà tapoo pi-igabiarà.

Â béaa kâra é pai patùrarà kêe, âna é pacâmuri tèpa *câmu kêe.

Ê pwina cârü âna o inapàpari

É ina tàra pâ: «Guwà ipwacôoco é ‘nyaa kâra poloa’ kà tèpa Farasaio—ba rà paari é pwina wâdé, â rà pwàniri é èpà kâra.

† 11:51 Zakaria—Pwi Bénabwé âboro gée goo tàpé na pòtàmwararà naa na Aamwari Béaa (l’Ancien Testament). ‡ 11:51 É ina wà Iésu pâ, ipaiwà naa goorà, ba rà o jèe pòtàmwereê, âna é pwi péroféta mwara. § 11:52 Napârawà ma guwà tàpiri... Grec: Guwà patâjii é kii tàra autâmogòorimuru.

² Ba diri ê pwina jêe naapwàniri nabà, âna o mwa paari naa na pwéelaa widàuru. Â o pâri ma jè côo bwàti!

³ Â ê muru na guwà ina pwàniri naa na bàutê, âna o inapàpari naa na pwéelaa. Â ê muru na guwà pitànunuuri, naa na naditàrawâ, âna o mwa tomara too, naa na gomu kêra âboro.»

Dau pwamuru naa goowà

⁴ «Â guwà cibwaa nama wâgotàwà goro pâ âboro, co tèpa béeò. Ba wiàna rà pôtàmwara naiiwà, â o nye ticè jè muru, cèna o piwéna mwara jii pwiri.

⁵ Êco na guwà ipwacôowà. Wâdé na guwà nama wâgotàwà goo Pwidueé! Ba wâé na pâri ma é pôtàmwara ê naiiwà, ma tûwà naa na ére, na o maagé ma tòina naawé ê nyuâawà.

⁶ «Guwà jêe côo cai pâ marü na kêri: Jè icuri 5 marü naa goro ârailu mwani. Êco na nye ticè géé goorà cèna é imwüru jiié wà Pwidueé.

⁷ Â wâguwà, âna é nye cau tâmogòoriwà bamwara, tiagoro mwara jéûru wàrapûruwà. Êkaa na go ina tàwà pâ: Guwà cibwaa nama wâgotàwà! Ba dau pwamuru naa goowà na ara Pwidueé, jii ê pâ marü na dau wâru!»

Guwà gòo â guwà inapàpario

⁸ «Go ina tàwà pâ: Wà pwi âboro na é ina pâ, é pwi âboro kôo, na ara pâ âboro, â wâgo mwara, âna go o ina pâ, é pwi âboro kôo, na ara tèpa angela kà Pwidueé.

⁹ Â wà pwi âboro na é pitütôowâriô, na ara pâ âboro, â wâgo mwara, âna go o pitütôowâriê, na ara tèpa angela kà Pwidueé.

¹⁰ Â o pwanauri diri tàpé na rà tûra ba èpà naa goo *Pwina naîri âboro. Êco na wà pwi âboro na é tûra ba èpà naa goro é Nyuââ Pwicîri, âna o câcaa pâri ma pwanaurié.

Ée pitu tàwà Nyuââ Pwicîri

¹¹ «Guwà tère, rà o mwa tâjûruwà, ba na rà pitèiwà naa na *wâra pitapitiri, ma na ara tèpa ukai, ma tèpa kupénoo. Â, na diri pâ pàara bèepwiri, â guwà cibwaa pidumapié goro cè pai tòpi kàwà tàra.

¹² Ba é Nyuââ Pwicîri, âna ée mwa paari tàwà, cè pwina guwà mwa ina na guwà coo ararà.»

Popai goro mwani ma neemuruje

Mataio 6.19-34

¹³ É ina tà Iésu wà pwi jè ârapàara tàpé na rà tà bèepié, pâ: «Pwi a pwa pupûra, é jèe bà wà pwi caa kôo jii ê neemurué. Â

câe caa ipâdi naa goobu wà pwi ciòo. Gà ina têe pâ é naa tôo pwina kôo!»

14 Â é tòpi têe wà Iésu pâ: «Pwiini, wàilàpà na nama go pwi a pitèi ma ipâdi é neemuru-u?»

15 Â é ina târa pâ âboro pâ: «Guwà ipwacôowà, ma guwà cibwaa ciburà mudàra ma wâru tàwà é pâ muru! Ba é *âji wâro kà pwi âboro, âna càcaa géé goro é pâ muru na tâa têe.»

Ucina goo neemurujè

16 É piwiâ tàra é ucina bèeni:

«É mwa tâa wà pwi jè âboro na dau pwa neemuruê. Dau wâru têe é arapwüru na é piûnyari géé na napuu kêe.

17 Â é mwa pitawèeri pâ: “O dà cèna go o pwa? Ba o càcaa pâri i napié kôo, ma go tòpò i ârawakè kôo.”

18 «Â é pi-ina têe pâ: “Wâdé na go tédàpa i na autòpò arapwüru na wâdditi, â go o tapoo còwâ cè jèpwi cèna maina. Â go o tòpò naawê diri é pâ ârawakè kôo, ma êdiri pâ neemuruô.

19 Â géé na càùé, â o mwa tâa tôo pâ utimuru ma neemuruô na wâru, târa pâ naja na wâru. Â go o mwa tàpo nao, ma ija, ma wâdo, ma ipwàdéé.”

20 «Êco na é ina têe wà Pwiduée pâ: “Gà piwârau*! Naa ne nabà, âna go o pacòwâri jiigà é wâro'gà. Â diri é pâ neemurugà na gà iauri, âna o mwa kâi?”»

21 Â é ina tà tèpa âboro wà Iésu pâ: «Guwà ipwacôoco! Ba wàépwiri é pwina o tèepaa mari diri tàpé na rà iauri pâ wâdé kàra naani gòropuu. Ba nye ticè âji wâdé kàra naa jaa Pwiduée!»

Ê pwina âjimuru jii neemurujè

22 É tabiié wà Iésu naa goo tèpa câmu kêe, â é ina tàra pâ: «Wàépwiri é majoroé ma go ina tàwà pâ: Guwà cibwaa géaa goro é wâro kàwà, ma é naiiwà. Guwà cibwaa pitawèeri pâ: “Jè o mwa ija dà?” ma “Jè o mwa coona dà?”

23 Ba é wâro kàwà, âna é âjimuru jii é utimuru; â é naiiwà, âna é âjimuru jii ârabwée!

24 Guwà jèe còo cai é pâ marü. Ba càra caa picâmi ma piûnya, ma càra caa tòpò cè bwà târa pâ tòotù. Êco na wà Pwiduée, âna é nye pa-ijarà. Â gona câguwà caa dau piwéna jii é pâ marü? Akaé!

25 Càcaa géé goro pai géaa goro ija ma wâdo, ma picoona ârabwée, na guwà tàpo nama gòri é wâro kàwà!

26 Ê pidumapié kàwà, âna o pwacoé ma é tòotéri é ji caapwi muru. Êkaa na guwà cibwaa pidumapié!

27 «Guwà jèe côo cai pâ murubuké na-araé. Ba rà cipu, â càra caa pâti, ma càra caa ta ârabwée. Â go ina tàwà pâ: Wà pwi ukai *Solomona, naa na diri ê muugère kêe, âna ê pâ ârabwée kêe, âna càcaa dau wâdé jii ê pwi caapwi murubuké.

28 Â guwà jèe côo cai ê aramwatò: É cipu nabà, â o cîri widàuru naa gòro ânye. Â wà Pwiduée, âna é naa ârabwée kàra. Â gona o câe caa naa ârabwée kàwà na piwéna jii? Nye dau kîri kaa ê cèikî kàwà!

29 «Ûu kaa, go ina tàwà pâ: Guwà cibwaa dumapiê ma géaa, goro cè pwina guwà o ija ma wâdo!

30 Ba wà tàpé na càra caa tâmogòori Pwiduée, âna càra caa nao goro mudàra ê pâ pwiibà. Êco na wâguwà, âna wà Pwiduée Caa kàwà, âna é nye tâmogòori ê pwina nûmawà goo.

31 Guwà mudàra béaa ê Mwaciri kêe Â ée mwa âjagò tàwà mwara goro diri pâ pàra muru bèepwiri.»

Âji wâdé naa napwéretòotù

32 «Guwà cibwaa nama wâgotàwà, co tèpa âji béeò, wâguwà na guwà pubu âboro kôo. Ba é jèe pacoò wà Caa kàwà pâ, na ée naa tàwà ê Mwaciri kêe!

33 Guwà icuri pâ wâdé kàwà, â guwà naa tà tàpé na ticè kàra. Â, na wàrapwiri, â guwà o wéaari ê pâ âji wâdé na rà wâ *napwéretòotù, na o tà tâa awé. Ba ticè a mura wê, na ée popa. Â ticè madé na uti, ma ticè waaca† na iri. Â o càcaa wai ma botére.

34 Ba é pwâranûmagà, âna é wâna é wêe ê wâdé'gà.»

Popai goro pai tà tàcî ma pitêre dâra

Mataio 24.45-51; Maréko 13.33-37

35-36 [É ina mwara tà tèpa câmu kêe wà Iésu pâ]: «Guwà tà tàcî, pwacèwii tèpa ênawéna, na rà tapacîri ê pai wâjué còwâ kà pwi ukai kàra. Ba rà o ipwabwàtirà, â rà coona bwàti pâ ârabwée na wâdé, â rà popa ê wâra ânye kàra. Â wiàna ée wâjué còwâ gée goro pwa-ija goro piéa, â ée mwa cùu goropwârawâ. Â rà o pò ma tàpiri tée.

37 Â o dau wâdé ba kà tàpé na é pâmarirà, wiàna rà tà tàcî ma tapacîê.

«Go ina tàwà ê âjupâra pâ: Wà i pwi ukai, âna ée mwa coona é ârabwée kàra ênawéna. Â ée mwa patâaboorirà naa goro taapà, â ée mwa naa èrà.

38 Ûu, [na pàara na rà tapacîê, âna càra caa tâmogòori wiidà na ée mwa tèepaa me]—wiàna naa nabibiu kàra ne, é, wiàna

too i tòotù. [Êco na] o cidòri nyuâarà, wiàna é tèepaa me, âna é pamarirà na rà tà tàcì ma ipwabwàtirà!

39 «Guwà jèe niimiri cai ê pwini: Wà pwi apooro pwârawâ, âna câé caa tâmogòori cè ineretòotù na ée mwa tò naa na wâ kêe, wà pwi a mura na é me naa ne. Ba wiàna é tâmogòori, â pwiri é pacooé.

40 Wàé kaa pwiri na go ina tàwà pâ: Guwà tà tàcì. Ba go o mwa tèepaa me còwâ, wâgo Pwina naîri âboro. Êco na o câguwà caa tâmogòori cè pàara cèna go o mwa tèepaa na.»

Pwi ênawéna pwi a pitêre dâra

41 É tawèeri Iésu wà Pétéru pâ: «Pwi Ukai, gona ê ucina bèepwiri na gà ina, âna ba kâbà co [wàibà tèpa câmu'gà] é, kâra diri pâ âboro?»

42 Â é tòpi tée wà Pwi Ukai pâ: «[Kâra diri] tèpa ênawéna na rà pitêre dâra ma pitòimirà. Â wàilàapà pwi ênawéna bèepwiri? Wàeni: I pwi ia é ina tée wà pwi ukai kêe pâ: “Go panuâ tâgà é wakè bèeni: Gà pa-ija pàra tèpa ênawéna, naa na pàara na o pâri.”

43 «Â o dau wâdé ba kà pwi ênawéna bèepwiri, wiàna é tèepaa me wà pwi ukai, âna é nye tàgère wakè bwàti!

44 Guwà còo, wà pwi ukai, âna ée naa tée é pitûa naa goo ê pâ wâdé kêe.

45 Êco na, wiàna wà i pwi ênawéna, âna [é pwi âboro èpà, â] é piniimiri pâ, ‘O câé caa nama tèepaa me wà wà pwi ukai.’ Â é tapoo èi tèpa bée goro wakè. Â é dau ija ma wâdo ma ipwirié.

46 Â, na jè tòotù na é tàpilée‡, â é nye wâjué me còwâ kaa wà pwi ukai. Â ée mwa naa é wârimuru na dau gòo tà i pwi ênawéna bèepwiri, wàilà diri ma pàra tèpa ênawéna, na càra caa pitêre dâra.

47 «Ûu, o dau maina é wârimuru kêe, gée goo na é tâmogòori é câbawâdé kà pwi ukai kêe, â câé caa pacoo, â ticè na é pwabwàti ba kêe.

48 Êco na o câcaa dau maina é wârimuru kà tàpé na càra caa tâmogòori pâ èpà é pwina rà pwa. Ba wà pwina naa tée ba wâru, âna o ilari jiié na wâru. Â wà pwina jèu âjagò tée còwâ, âna o jèu ilari jiié mwara.»

Rà pitadàrùrà pâ âboro good

49 «Guwà tère, go tèepaa me, ba na go pame é ânye naa gòropuu. Â po dau nümoo na jèe tubanabwé é wakè bèepwiri!§

12:39 Mataio 24.43–44; 1 Tésalonika 5.2 12:44 Mataio 25.21,23 ‡ 12:46 Na jè tòotù na é tàpilée—Grec: Na tòotù na câé caa tapacié na, ma na ineretòotù na câé caa tâmogòori. 12:47 Jacques 4.17 § 12:49 Jèe tubanabwé é wakè bèepwiri—Grec: Jèe udàrù i ânye.

50 Ba o upwaa o goro pwi *piupwaa [goro maagé cõo na dau maina]. Â go bwaa nye tàgére tapacîri naa na picâri.

51 Guwà cibwaa niimiri pâ go tèepaa me naani gòropuu, ba na go pame pinaanapô. Èkâ! Ba rà mwa pitadàrùrà ê pâ âboro good.

52 Tapoo nabà, âna rà o pitadàrù pâ pwârawâ. Ba pwiri o ârailu âboro géé goorà na ru wâgood, â âracié na rà o cicarao*, é, pwiri o âracié na rà wâgood, â o ârailu na ru cicarao.

53 Â o pitadàrù wà tupédu aénaî, ma du duanaî, ma du duatâa.»

Côoinari pwina tàrù, â guwà pwa!

54 É ina mwara wà Iésu târa pâ âboro na wâru, pâ: «Wiàna guwà cõo pâ nee na dau duu, na rà me géé nawia†, â guwà nye nama ina pâ, “O popaa” â nye popaa kaa.

55 Â wiàna é cima é dàré‡, â guwà ina pâ, “O wâdé napô” â nye wâra.

56-57 Üu, guwà po dau tâmogòori ina naa wâdé napô, é, naa èpà napô. Â gorodà na câguwà caa côoinari ê âjupâra, naa na pâ muru na gére tèepaa nabà? Guwà tèpa gòmapwa! [Ba wiàna guwà gére côoinari, â pwiri guwà tâmogòori ê pwina tàrù ma guwà pwa. Êco na tàutawà.

58 «Wàéni é pwina tàrù]: Wiàna é piciapwâ googà wà pwi jèpwi, â gàu mara pinaanapô ma wâé, wiàna gàu bwaa gére wâ naigé pâ naa na aupitèimuru. Ba é péa panuâgà tà pwi a pitèimuru, na ée mwa panuâgà târa pwàliici ma tòpògà naa na karapuu.

59 Â go ina tâgà ê âjupâra pâ: O câgà caa còobé géé na kara-puu, wiàna ina pâ, bwaa câgà caa pé wâri diri ê wârimuru'gâ!»

13

Guwà tòotéri wâro kàwà!

1 Na pàara bèepwiri, âna rà medari Iésu wà pàra tèpa âboro, â rà ina tõe pâ: «Wà ukai *Pilato, âna é nama tètâmwara pàra tèpa âboro géé Galilée, na pàara na rà pwa *ârapwaaillò tà Pwiduée, naa na *Wâra pwapwicîri wâ *Iéusaléma.»

2 Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Gona guwà niimiri pâ, rà bà, ba rà dau tèpa pwa na èpà, jii pàra tàpé?

12:50 Maréko 10.38-39   12:51 Mataio 10.34-36   * 12:52 Na ru wâgood, â âracié na rà o cicarao—Grec: Na ru cicara âracié géé goorà.   12:53 Michée 7.6   12:54 Mataio 16.2-3   † 12:54 Géé nawia—Grec: Géé na auduu kâra tòotù.   ‡ 12:55 Dàré—Grec: Vent du sud.   12:58 Mataio 5.25-26   13:2 Ioane 9.2

³ Bwa! Â go ina tàwà pà: Guwà ipwacôowà, â guwà biiwà ma pitòotéri ê wàro kàwà. Ba câguwà caa tâmogòori cè pwi pàara na guwà o bà na*!

⁴ Â guwà jèe niimiri cai wà tèpa 18 âboro, na ia tûu naa gòrà i auba na Siloé, â caagairà. Gona rà dau tèpa âboro èpà jii pàra tèpa âboro Iérusaléma?

⁵ Bwa! Â go ina tàwà mwara pà: Wâdé na guwà pinünüma ma guwà biiwà. Ba guwà péa tà cau bà wài, pwacèwiirà!»

Upwâra wâi na ticè pwêe

⁶ É ina tàra ê ucina bèeni wà Iésu:

«É mwa tâa wà pwi jè âboro. Â é mwa [pwa wâru] pàra naa na aupwanapô kèe, ba na é côo ê *upwâra wâi kèe, ma pwa ma mudàra cè pwêe. Êco na mu nye ticè.

⁷ «Â é pwa ma ina tà pwi a wakè kèe pà: “Gà côo! Po âracié naja na go me nau mudàra cè pwêe, â nye ticè. Tépàgàè tâjii! Ba càcaa wâdé na é cèpo tà pi cipu naa goro piticèmururu naa goo, naa ticè pwêe!”

⁸ «Â é tòpi tée i pwi a wakè kèe pà: “Pwi ukai, tàpo naaê, ba na go bwaa pwabwàti goo. Go o mwa îri tabéaa gooé, ma naa wai kâra upwâra ma pwa puu naa goo. Â ju mwa côo na naja noowê†.

⁹ Â wiàna pwa pwêe, â nye wâdé. Â wiàna ticè, â gà o mwa bàra tépàgàè.”»

É nama tiâu maagé kà tô ilàri na tòotù pwicîri

¹⁰ Na jè *tòotù pwicîri, âna é tâa na *wâra pitapitiri wà Iésu. Â é gére pacâmuri tèpa âboro.

¹¹ Â é tâa wê mwara tô jè ilàri, na é maagé naa na 18 naja. Ba tâa gooé é duée, â too é càuè, â càcaa pàri ma é citàrù.

¹² Â é todèe wà Iésu, â é ina tée pà: «Tòoni, é jèe tiâu ni i maagé'gà!»

¹³ Â é tòpò îe naa gòé. Â é nye citàrù kaa, â é dau ipwamaina Pwiduée!

¹⁴ Êco na é po dau putàmu wà pwi a pitûâ kâra na wâra pitapitiri, géee goo na tòotù pwicîri. Â é pwa tèpa âboro, ma ina tàra pà: «Kaa! Tàpéeni, 6 tòotù na jè wakè na. Wiàna nümawà na tiâu maagé kàwà, â guwà me naa nadàpàra pwapwicîri! Â guwà naaco é tòotù pwicîri!»

* **13:3** Dernière phrase—Grec: *Ba guwà péa tà cau bà pwacèwiirà.* **13:7** Luka 3.9 **13:8** 2 Pétèru 3.9,15 † **13:8** *Noowê—Na wâwê.* **13:14** Exode 20.9–10; Deutéronome 5.13–14

15 Â é tòpi têe wà Pwi Ukai pâ: «Wàéco! Gà ina, â gà têere còwâ! Gona câguwà caa tipi ê macii kàwà ma pawâdoorà, na tòotù pwicîri? Â?

16 Â wà tô ilàri bèeni, âna é tô gòobàra *Abéraama, pwi jojoorojè. Â é piié wà *Caatana naa na 18 naja. Â wànau, o nye ticè tàrù kôo ma go tipi ê maagé kêe na tòotù pwicîri?»

17 Â rà kamu diri tàpé na rà cicara Iésu. Êco na é auwâru géee goo tèpa âboro, âna rà dau ipwadéee goro pâ muru na muugèere na é pwa.

Du nari ucina goro Mwachiri

Mataio 13.31-33; Maréko 4.30-32

18 É ina mwara wà Iésu pâ: «Napwa é *Mwachiri kà Pwiduee, âna é pwacèwii dà? Wàéni é pwi ucina, târa ma guwà tâmogòori:

Pudòro moutarde

19 «Ê Mwachiri kà Pwiduee, âna é pwacèwii é jè pudòro moutarde [na dau kîri]. Wà pwi jè âboro, âna é câmi, â é cipu. Â é jèe pâ nau dau maina. Â pâri ma rà pwa wânaîrà, naa gò pâ ditèe, ê pâ marü.»

Nyaa kâra poloa

20 «Ê Mwachiri, âna o pwacèwii mwara ni:

21 Wà tô jè ilàri, âna é popa é nyaa kâra poloa, â é biinaimari bau 25 kilo goro dàuru poloa. Â é tü tiagoro na é tùu too† i poloa!»

Goropwârawâ na picu

Mataio 7.13-14, 21-23

22 É géere pâra dâra Iérusaléma wà Iésu. Â é pwa ma pacâmuri tèpa âboro naa na pâ village ma napô, wii naigé.

23 Â é tawèerié wà pwi jè âboro pâ: «Pwi Ukai, gona o dau pwâco wà tàpé na rà o udò [ba na tâa tàra é *âji wâro]?»

Â é ina tà tèpa âboro wà Iésu pâ:

24 «Guwà còo, nye dau picu kaa é goropwârawâ, [pâ naa na é âji wâro]. Â guwà ipwadârapwa cai ma guwà tò naa na. Ba wâru tàpé na nûmarà na rà tò, êco na o pwacoé tàra.

25 Ba, na ée târi ma kiiri é goropwârawâ, wà pwi apooro pwârawâ, â o càcaa pâri ma guwà tò. Guwà o tà coo boo gòroigé, ma cùu taaci i goropwârawâ, ma ina têe pâ: “Pwi ukai, gà tàpiri tâbâ!”

«Â ée mwa tòpi tàwà pâ: “Bwa. Guwà pâra, ba câgo caa tâmogòoriwâ.”

26 «Â guwà o mwa ina têe pâ: “Bwa. Nye wàibà kaa, na ia jè mu pi-ija ma wâdo ma wâgà. Â wàibà na ia gà mu pacâmuri pâ ni jaabà!”

27 «Â ée mwa po ina tàwà géee pâ: “Bwa! Câgo caa tâmogòoriwà! [Guwà tèpa còobé géepà?] Guwà pâra jiiio, ba guwà tèpa pwa ê pâ tûâ na èpà! [Ba câguwà mu caa pwa ê câbawâdé kôo.]”

28 «Â o mwa tûwà naa gòroigé. Â guwà o mwa i ma tòngüru poropwâwà, [goro pai tòina kàwà]. Ba guwà mwa còo [tèpa jooorowà]—wà *Abéraama, ma Isaaka, ma Iakobo—ma wà diri tèpa *péroféta, na rà cau tâa diri na ê Mwaciri kà Pwiduée.

29 Â o mwa wâru diri cè tàpé cèna rà o mwa me, géee na diri é gòropuu[§]. Â o pwa autâa kâra, na é pi-ija maina, naanidò na Mwaciri kà Pwiduée.

30 Â guwà còo, wâru tàpé na rà pwicò nabà, na rà o mwa caa pâbéaa na pwi pâara-bà. Â wâru tàpé na rà pâbéaa nabà, na rà o mwa caa pwicò.»

Pimeaari kà Iésu goo tàpé Iérusaléma

Mataio 23.37-39

31 Ũna é géee ina pwiri wà Iésu, â rà nye tèepaa me kaa wà pâra tèpa *Farasaio, â rà ina têe pâ: «Pwiini, bà tere pâ, ée pwa na é tètâmwaragà wà ukai *Héroda Antipas! Â wâdé na gà uru géeni!»

32 Â é tòpi tàra pâ: «Guwà ina tà pwi macii a piugà bèepwiri pâ, nabà ma widàuru, âna [go o bwaa mara pwa é wakè kôo ni—ba] go o bwaa tû târa pâ duée, â go o bwaa nama tiâu maagé kà tèpa âboro. Â naa na béaracé kâra tòotù géee na càùé, âna go mwa tubanabwé diri.

33 Êco na go o mwa coo gòobàra é naigé kôo [pâ naa Iérusaléma]. Ba o càcaa wâdé wiàna o tètâmwara pwi jè péroféta [kà Pwiduée] wâgòroigé jii Iérusaléma [é ville pwicîri kêe]!

34 «Au! Nyi wâriwà co tàpé Iérusaléma! Guwà catâmwara tèpa péroféta na é cùrurà medariwà wà Pwiduée, ba guwà èi pâra tàpé goro atü, â guwà pòtâmwara pâra tàpé goro cè jè pai pwa wèe. Nye ciburà nümoo na go panaimariwà, pwacèwii jè nyaa kâra ja, na é panaimari nyi naîê, na aranara itooé. Êco na tàutàwà.

35 Â guwà còo, [go o mwa pâra jiiwà, â] o jèe ticia na é Wâra pwapwicîri kàwà! Â go ina tàwà pâ: O jèe câguwà caa còoô, tiagoro é tòotù na guwà o ina pâ: *Cidòri nyuûa pwi âboro na é me naa na nee Pwi Ukai!*»

Psaume 118.26

14

É patêre tèpa Farasaio wà Iésu

Mataio 22.1-14

1-2 Na jè *tòotù pwicîri, âna rà pi-ija wà Iésu, na pwârawâ kà pwi jè *Farasaio. Â é tâa wê mwara wà pwi jè âboro, na é maagé, ba tèe naparawée. Â wà diri tèpa âboro, âna rà tà wéaa goo Iésu, [ba na rà còo pâ pwiri é nama tiâu maagé kêe].

3 Â é tawèeri tèpa *dotée goro é Naèa ma wà tèpa Farasaio pâ: «Gona muru pwicîri, é, nye pwa tàrù ma jè nama tiâu maagé kà pwi jè âboro, na tòotù pwicîri?»

4 Â càra caa tòpi tée. Â é tabiié pâ dàra i pwi a maagé, â é nama tiâu i maagé kêe, â é ina tée pâ, na é wâjué còwâ naa jaaé.

5 Â é tawèeri diri pàra âboro pâ: «Wiàna é tûu naa na pwârajawé wà pwi naîgà, é wiàna macii'gà, na tòotù pwicîri, â gà o pwa dà? Gona o câgà caa pò ma dàtié dò wài géé na pwêe?»

6 Â càcaa pâri ma rà tòpi tée.

Gà cibwaa ipwamainagà

7 Wà pàra tàpé na todàra naa na pi-ija, âna rà pwa na rà pitòri é autâa na tâa béaa. Ûna é còo pwiri wà Iésu, â é ina tàra pâ:

8 «Guwà ipwacòoco! Ba wiàna todàgà naa goro cè jè pi-ija goro piéa, â gà cibwaa pâra nau tâa gòro autâa kà tèpa âboro imaina. Ba é péa tà todà cè pwi âboro cèna é piwéna jiigà

9 wà i pwi apooro pi-ija! Â é péa tà ina tâgà pâ: “[Gà cimadò, â] gà pâra géé na autâa bèepwiri.” Â o maina kamu'gà na gà pâra na mudàra cè autâa'gà.

10 «Bwa! Wâdé na gà tâa boobà càuru tâa. Â ée mwa ina tâgà wà pwina é todàgà, pâ: “Pwi béeò, gà me, â gà tâa gò autâa kà tèpa âboro imaina.” Â rà o còo naawé é pai ipwamainagà kà pwi apooro pi-ija, na ara diri tèpa âboro!

11 Ba wà pwina é ipwamainae, âna o naae boo. Â wà pwina é ipakîrié, âna o naae too.»

Gà todà tàpé na ticè kàra

12 Géewê, â é ina wà Iésu tà pwina é todèe pâ: «Wiàna gà ipwabwàti cè jè pi-ija [na wàrani] â gà cibwaa todà co tàpé na rà o pitòowâri tâgà—wiàna wà tèpa béegà, ma tèpa jèneregà, ma wà tàpé na dau pwa neemururà.

13 «Bwa! Wâdé na gà todà tàpé na ticè neemururà, ma wà tèpa maagé, ma wà tèpa bee, ma wà tèpa bwi.

14 Â o cidòri nyuâagà, ba wailà diri, âna càcaa pâri ma rà pitôowâri tâgà. Â wà Pwiduée, âna ée mwa naa tâgà é pumara wakè'gà, naa na é tootù na ée mwa pawâro còwâ géee na aubà, wà tàpé na rà pwa na wâdé. Â o dau maina é aupwényunyuâari na ée mwa naa tâgà.»

Tàutàra goro pi-ija kà Pwi Ukai

15 Pwa pwi jè âboro na ru tâa goro taapà* ma wà Iésu, â ûna é tère é pai pwa pupûra kêe, â é ina tée pâ: «Pwi Ukai, o po dau cidòri nyuâa tàpé na rà tâa na pwi pi-ija maina naa na *Mwaciri kà Pwiduée!»

16 Â é pwa ucina wà Iésu, tâa ma é tòpi tée. Â é ina pâ:

«É mwa tâa pwi jè âboro. Â é mwa pwabwàti é jè pi-ija na dau maina. Â é mwa todà tàpé na dau wâru, ma rà ija.

17 Â nabwé, â po coo i tootù kâra pi-ija. Â é cùru pâ pwi ênawéna kêe, ma é todà me tàpé na rà o pi-ija ma wàé.

18 «Â é tèepaa naa goo pwi jè ârapàararà. Êco na é tòpi tée wà pwini pâ: “Au, gà ina tà pwi ukai pâ, na é pwanaurio, ba càcaa pâri ma go me nau pi-ija. Ba go me géee auwâri é aupwanapô, â wâdé na go bwaa pâra nau cai.”

19 «Â nabwé, â é pâmari pwi béârailu kà tàpé na todàra. Â é tòpi tée wà pwini pâ: “Au! Gà ina tà pwi ukai pâ, na é pwanaurio, ba càcaa pâriô ma go me. Ba go me géee auwâri é 10 paaci târa û, â wâdé na go nama tacairà jècaa.”

20 «Â nabwé, â é pâmari é pwi béâracié kà tèpa âboro. Â é tòpi tée pâ: “Go pwi a bwaa tàgére piéa, â càcaa pâri ma go me. [Au! Gà ina tà pwi ukai pâ é pwanaurio.]”

«Cau tàutàra diri na rà me, ba rà cau ina pâ, pwa wakè kàrà†.»

É todà pâra tàpé

21 «Â é wâjué còwâ wà pwi ênawéna, â é wiâ tà pwi ukai kêe é pai tòpi kà tèpa âboro bèepwiri.

«Â é nye dau putàmu kaa wà pwi ukai, â é ina tée pâ: “Gà pâra wai, pitiri pâ napô, â gà todà me tàpé na ticè kâra, ma wà tèpa bee, ma wà tèpa pitàbwamwa, ma wà tèpa bwi.”

22 «[Â é pâra i pwi ênawéna.] Ûna é wâjué me còwâ, â é ina tà pwi ukai kêe pâ: “Go jèe todàra diri, pwacèwii pai ina'gà tôo, êco na bwaa nye pwa dâra autâa.”

23 «Â é tòpi tée pâ: “Gà pâra naa na pâ ére na tàpo wâiti jii ni, â gà todà tèpa âboro na gà pâmarirà, ba na o wâbé i wâra pi-ija!»

14:14 Ioane 5.29   14:15 Luka 13.29   * 14:15 *Tâa goro taapà*—Càra caa tâaboo naa goro taapà pwacèwii jè. Rà tàpo puu gòro jènererà.   14:20 1 Korénito 7.33

† 14:20 Dernière phrase—Popai géee na nee tii 18.

24 Â napwa naa goo wà tàpé na ia go mara todàra, âna o càra mwa caa ija cè ji noo kâra utimuru, gée gòro taapà kôo.” [Nabwé naawê!]

Pai pâra wiâ Iésu

Mataio 10.37-38

25 Na pwi pàara bèepwiri, â wâru pâ âboro na rà gére pâra wiâ Iésu.

Â é tabiié naa goorà, â ina tàra pâ:

26 «Wà pwina nūmee na é me wiâô, âna wâdé na é meaario, jii du nyaa ma caa kêe, ma wà wâdèe, ma pâ èpo kêe, ma tèpa aéjii kêe, ma wà pa naigé kêe, tiagoro é wâro kêe, wàé còwâ. Ba, na càcaa wàrapwiri, â càcaa pâri ma é pwi a *câmu kôo.

27 Wà pwina câé caa kâa é *kurucé kêe, ma é me wiâô, âna wà pwiibà, âna càcaa pâriê ma é pwi a câmu kôo.»

Guwà mara nūnūmari bwàti

28 «[Â wâdé na é mara nūnūmari bwàti naa goo é pwina ée mwa pwa.] Ba wà pwi jè âboro na é niimiri na é pacima é wâ na maina, â é mara pwa kilo naa goo cè wâri wèe, wiâra é mwani na wâjaaé, pâ, pwiri o pâri.

29 «Ba é péa tòpò è pàara wâ, â càcaa pâri [è mwani kêe] ma é tubanabwé.

«Â rà picocoorié,

30 ma ina pâ: “Gà còo wà pwiibà—nye wàé kaa, na é tapoo bari i wâ, â câé caa tubamwara!”

31 «Â jèpwi mwara, âna guwà jèe niimiri cai pwi jè ukai, na po 10 000 coda kêe, na ée pwa paa ma pwi jè ukai, na po 20 000 coda kêe. Ba wâdé na é mara nūnūmari bwàti béaa kâra cè pai paa kêe!

32 «Ba wiàna càcaa pâriê, â wâdé na é cùru pâ cè pwi a-ipa popai kêe, dari pwi jè ukai, na é bwaa wâiti, ba na é ilari jiié è pinaanapô.»

33 Â é ina mwara wà Iésu pâ: «Êkaa na go ina pâ: Wiàna nūmagà na gà pwi a câmu kôo, â wâdé na gà mara panuâ diri pâ muru ba kôo.

Còo na ticè nūmee

34 «Guwà jèe niimiri cai è còo‡, âna muru na wâdé, [târa ma pwa nūmara é utimuru]. Êco na, wiàna tubatiâu é nūmee, â jè o wànau târa ma jè o pwa ma tèepaa còwâ é nūmee? Bwa, pwacocé!

35 Â càcaa mwa caa wâdé târa utimuru, â càcaa wâdé târa tòpò naa na aupwanapô mwara. Â jè o tâjii naa gòroigé. Wà pwina pwa pwâranyüruê, âna wâdé na é tère!»

15

É meari tèpa âboro na èpà

Mataio 18.12-14

¹ Wâru tèpa âboro na èpà ê wâro kàra—wà tèpa *tò mwani wâripû, ma wà pàra tàpé—na rà medari Iésu, ba na rà tère ê pai pwa pupûra kêe.

² Â dau càcaa wâdé tà tèpa *Farasaio ma wà tèpa *dotée goro ê Naèà. Â rà picocoorié, ma pi-ina tàra pâ: «Kaa! Wà pwini, âna rà picaatâa ma tàpé na èpà ê wâro kàra, tiagoro na rà picaaija ma wàé!»

Ucina goro mutô na tiàué

³ É ina tàra wà Iésu ê ucina bèeni:

⁴ «Guwà jèe tère cai ê pwini: Wà pwi jè ârapàarawà, âna pwa 100 mutô kêe. Â wiàna tiàu naa namwatò ê pwi caapwi gée goorà, â ée pwa dà? Ée naaco i 99 mutô, â é pâ nau mudàra i mutô kêe na ia tiàué.

⁵ Â wiàna é pâmariê, â ée dau ipwàdéé, â ée mwa kâaê [ma popaé me còwâ, mari i pubu mutô].

⁶ «Â wiàna é tèepaa me naa pwârawâ, â ée todà tèpa bée, â é ina tàra pâ: “Tàpéebà, guwà me, ba na jè ipwàdéé naima! Ba go jèe pâmari i mutô na ia tiàué!”»

⁷ Â é tubanabwé ê ucina bèepwiri wà Iésu, â é ina pâ: «Â guwà còo, o ipaiwà naanidò *napwéretòotù. Ba [wà Pwiduée ma wà tèpa âboro kêe, âna rà] o dau ipwàdéé, goo ji pwi caapwi âboro èpà, na é pitòotéri ê wâro kêe, jii ê pâ 99 na [rà niimiri pâ] wâdé ê wâro kàra.»

Ucina goro mwani na pâmari còwâ

⁸ [É pwa jè ucina wà Iésu, â é ina tàra pâ]:

«É mwa tâa wà tô ilàri, na pwa 10 mwani atü* kêe. Â, na jè tòotù, â é tubatiàu caapwi gée goo. Â é mwa nuri wâra ânye, â é dau baléri ê wâ, â é mudàra bwàti i mwani kêe. [Â é mudàra, mudàra...] tiagoro na é pâmari!

⁹ «Â é todà tèpa bée, â é ina tàra pâ: “Guwà me, ma jè ipwàdéé ma wâgo! Ba go jèe pâmari còwâ i mwani atü kôo!”

¹⁰ «Â go ina tàwà pâ: O po dau maina ê ipwàdéé kà tèpa *angela kà Pwiduée, goo ê pwi caapwi âboro na é èpà, na é pitòotéri ê wâro kêe.»

Ucina goo pwi âboro èpo dopwa na é wâjué còwâ naa jaa caa kêe

¹¹ É wià tàra mwara ê jè ucina wà Iésu:

«Rà mwa tâa wà paénaî.

12 Â wà pwi pwêedi, âna é ina tà caa kàru pâ: “Gà naa tôo é wâdé kôo, géé goro é neemurugà†.”

«Â wà pwi caa kàru, âna é nye naa tée.

13 «Nabwé, â wà pwini, âna é popa diri é wâdé kêe, â é icuri. Â é popa i mwani goo, â é pâra naa na jè napô na wâiti. Â é mudàra é wâro na wâdé tée, â é ipwa-imudiri i mwani kêe.

14 [Paé pâ parui, paé, paé, paé...] Â é pâra na po tubatiâu diri i mwani kêe. Â tèepaa é copwa na dau maina naa na i napô bèepwiri. Â é dau copwa.

15 Â é mudàra cè wakè kêe, ba na é ija. Â é pâ nau wéaari pâ puàkà‡ kà pwi jè âboro naa napô bèepwiri.

16 Êco na é jèe dau copwa tiagoro na dau nùmee na é ija géé goro i uti kâra i pâ puàkà. Ba nye ticè âboro wê, cèna é naa cè uti kêe.

É niimiri pâ ée mwa wâjué còwâ

17 «Â tèepaa naa na jè pâara, â é pinünüma, ma niimiri pâ, ‘Wâjaa caa, âna dau pwa utimuru, ba kà diri tèpa âboro, tiagoo tèpa ênawéna kêe na rà dau kîri. Â pwa ma nye wâru mwara jîrà! Â wâgo, naani, âna go bàtiri copwa!

18 Jèe pâri! Go wâjué còwâ dari caa, â go ina tée pâ: Caa, gà pwanaurio, ba go pitanami, na ara Pwiduée ma na aragà.

19 Jèe càcaa pâri ma go pwi naigà. Â gà pwa ma go pwacèwii pwi jè ênawéna'gà.

20 Â é cimadò, â é pâra.»

É dau meaarié caa kêe

«Ûna é gére me wii naigé, â é côoinaê wà caa kêe, â é dau meaarié. Â é itàa caraé, â é ta-imwüê ma bwénüüê.

21 Â é ina tà caa kêe pâ: “Caa, gà pwanaurio, ba go pitanami, na ara Pwiduée ma na aragà. Jèe càcaa pâri ma gà ina gooò pâ go pwina naigà...”

22 «Êco na [câe caa pâji tûra diri] â é jèe ina caa kêe tà tèpa ênawéna kêe pâ: “Guwà wàcî! Guwà pame jè ârabwée na dau wâdé, ma é coona wà pwina naîô. Â guwà naagéé naa goro îê jè pwiâ, â è du wâraâ naa goro âê.

23 Â guwà taa i nari paaci na ia jè gére pa-ijaé bwàti târa jè tootù. Ba nabà, âna jè o pi-ija naima ma ipwàdèe!

† 15:12 Ilari é neemuru caa kêe, béaa kâra pai bà kêe, âna càcaa muru apwa, naa na nyamanya kà tèpa Juif. Paari pâ, é pwi acuâcâda ma iau wà pwi pwêedi. ‡ 15:15 Wéaari pâ puàkà—Wîâra é auniimiri kà tèpa Juif, âna é pa-ija puàkà, âna pwi wakè na dau miiri, ba rà niimiri pâ é puàkà, âna macii na dau miiri, â càra caa uti. 15:18 Psaume 51.6

24 Ba guwà còo, wà pwi naîô bèeni, âna pwacèwii na é jèe pwi a bà, â é jèe wâro còwâ. Â jèe pwi a tiàué, â jè pâmariê còwâ!”
«Â rà tapoo é pi-ija kàra.»

É putàmu pwi cièe

25 «Na rà gére wàrapwiri, â wà pwi cièe, âna é tà wakè na aupwanapô. Ûna é wâjué me còwâ naa pwârawâ, â é tère é pwâra nyabi ma airi câbu.

26 Â é todà pwi jè ênawéna, â é ina tée pâ: “Wà nau? [Cina guwà po dau ipwàdéé?]”

27 «Â é tòpi tée pâ: “Gà còo, é jèe wâjué còwâ i pwi jii gâ. Â é nye dau ipwàdéé kaa wà caa kàu na é piêgòtùru. Â é nama bà taa i paaci, [ba na jè pi-ija ma ipwàdéé]!”

28 «Êco na é putàmu wà pwi cièe, â tàutée na é tò naa pwârawâ. Â é còobé wà caa kée, â é tacoo gooé pâ, na é tò darirà.

29 «Êco na é tòpi tée pâ: “Gà tère, co caa, jèe wâru é pâ naja na go po dau wakè'gâ. Â câgo caa pâji pwa ciritàu, ma tàutôo na go pitère dàgâ. Â câgâ caa pâji naa tôo cè ji nari nani ma bà ipwa-ija ma tèpa béed!

30 Â wà pwi bèepwiri, âna é jèe tubatiàu é mwani'gâ naa goro pa ilàri gòronaigé. Ûna é wâjué me còwâ, â gà nye nama taa é paaci na dau tée, ba kée!”»

Jè ipwàdéé ba jè pâmariê còwâ

31 «Â é tòpi tée wà caa kée pâ: “Gà tère, co pwina naîô, [nye dau wânümoo mwara googà! Go ipwàdéé na] gà nye tà ciburà tâa jaa, ba diri é pwina kôo, âna kâgâ.

32 Êco na wâdé na jè pwa pi-ija nabà, ma ipwàdéé. Ba wà pwi naîô bèeni, âna pwacèwii na é jèe pwi a bà, â é jèe wâro còwâ. Â jèe pwi a tiàué, â jè pâmariê còwâ.” [Nabwé naawê!]»

16

Ucina goo pwi ênawéna na é pwi a-ipwacôôé

1 É pacâmuri tèpa *câmu kée wà Iésu, â é ina tàra é ucina bèeni:
«É mwa tâa wà pwi ênawéna kà pwi jè âboro na pwa neemurué. Ba é pwi a piwéaari é mwani kée ma neemurué.

«Â na jè tòotù, âna wà para tèpa âboro, âna rà me na piciapwâ tà pwi ukai kée, â rà ina tée pâ: “Wà pwi ênawéna'gâ, âna é po pwa-imudiri é mwani'gâ.”

2 «Â é todèe wà pwi ukai, â é ina tée pâ: “Pwiini! Rà piciapwâ tôo googà! Nabàni, âna o câgâ mwa caa pwi a wakè kôo. Êco

na gà inapàpari tōo cai cè pwina gà pwa goro i mwani ma neemuruô. Ba o câgà mwa caa tà wéaari!"

³ «Â é pi-ina tēe cōwâ wâ i pwi ênawéna pâ: "[Go po nabwé diri!] Â go o pwa dà? Jèe ticè nii kōo ma go wakè napuu. Â go kamu na go îla."

⁴ «Â é nye niimiri kaa ê pwina ée pwa, ba na o wâru cè tēpa bée na rà o pitu tēe*, wiàna ticè wakè kêe.

⁵ «Â é pitodà jècaa tàpé na pwa kéredi kâra, jaa pwi ukai kêe. Â é tawèeri pwi a pâbéaa pâ: "Âradipi kéredi'gà?"

⁶ «Â é tōpi tēe pâ: "100 pwirijawé goro l'huile."

«Â é ina tēe i pwi ênawéna pâ: "Bwa. Gà pitōowâri co 50, co pwi béeò. Wàéni noo kâra tii bépaâjupâra wèe. Â jèe nabwé awé ê kéredi'gà."

⁷ «Â nabwé, â é todà pwi jèpwi, â é tawèerié pâ: "Â wâgà, co pwini, âna âradipi kéredi'gà?"

«Â é tōpi tēe pâ: "Auwa! Po 100 baikè blé."

«Â é ina tēe i pwi ênawéna pâ: "Bwa. Wâdé. Wàéni noo kâra tii'gà, â gà tàpo wii co 80, [â jèe nabwé awé ê kéredi'gà]."

⁸ «Â nabwé, â [ûna é tēre pwiri] wâ pwi ukai, â é pò, â é picâdiri i pwi âboro bèeni goo ê pai ipwacôôe, wiàna nye âjupâra pâ, é pwi a pwa tûa.»

[Â é tubanabwé ê ucina bèepwiri wâ Iésu, â é ina pâ]: «Guwà cōo, wâ tēpa âboro ni gōropuu, âna rà dau tâmogòori ipwacôora, jii tēpa âboro kâ Pwiduée na *târù ma âjupâra ê pâ tûa kâra†.

⁹ Â go ina tàwà pâ: Ê mwani, âna pwi a-ipa-imwùrùjè! Â wâdé na gà popa mwani'gà‡, ba na gà pitu tà pàra tàpé goo, naani gōropuu, ba na o pwa béegà. Ba gée na càué, na gà jèe pâra jii ê mwani, â wâ Pwiduée, âna é nye tōpigà bwàti naa na pwârawâ kêe, [naa *napwéretòotù] dàra gòiri awé!»

Pàra popai kâ Iésu naa goro mwani

¹⁰ [É patùrarà mwara wâ Iésu goro mwani, â é ina pâ]: «Wiàna gà tâmogòori tòmiri ji muru na kîri, â gà o nye tâmogòori tòmiri ê pâ muru na maina mwara. Â wiàna câgà caa tâmogòori tòmiri ji muru na kîri, â o câgà caa tâmogòori tòmiri ê pâ muru na maina.

¹¹⁻¹² Ûu, wiàna câgà caa tâmogòori tòmiri ê pâ muru imudi naani gōropuu, â gorodà na gà niimiri pâ [wâ Pwiduée, âna ée] mwa naa tâgà, ba na gà wakèri ê pâ wâdé na dau âjimuru [wâ

* 16:4 Pitu tēe—Grec: Tōpi tēe naa na pwârawâ kâra. † 16:8 Tēpa âboro kâ Pwiduée... Grec: Tēpa nari pwéelaa. ‡ 16:9 Mwani'gà—é, Mwani na gà tōpi goro ipwa tûa. 16:10 Luka 19.17-26

napwéretòtù]? Â gorodà na gà niimiri pâ, ée mwa naa tâgà é pwina é wéaari ba kâgà?

¹³ «Nye ticè âboro cêna pâri ma é piênawéna bwàti kâra ârailu ukai. Ba ée mwa tà piênawéna bwàti kà pwi jèpwi, â ée pwa-imudiri tà pwi jèpwi. Üu, o càcaa pâri ma guwà cau piênawéna kà Pwiduée ma é mwani!»

¹⁴ Wà pàra tèpa Farasaio, âna rà tère é popai bèepwiri. Â rà ipwaêrea gooé, ba rà wâdéari mwani.

¹⁵ Â é ina tàra pâ: «Guwà ipwacôoco, làpé! Guwà tèpa ipaariwà na ara tèpa âboro, êco na é tâmogdori pwâranümawà wà Pwiduée. Ê pwina rà pwamaina wà tèpa âboro, âna muru na miiri na ara Pwiduée.»

Pàra popai goro Naèa ma Mwaciri

¹⁶ [É pacâmuri tèpa âboro wà Iésu goro pàra popai. Â é ina tàra pâ]: «Ê *Naèa kà Moosé, ma é pâ popai kà tèpa *péroféta, âna [rà pitûa kâjè] tiagoo [na é tapoo pwa pupûra] wà *Ioane Pwi a piupwaa. Êco na nabàni, âna [go tàgére] picémara é *Picémara Wâdé goro é *Mwaciri kà Pwiduée. Â dau wâru tèpa âboro na rà dau ipwadàra[§], ma rà tò naa na, [ba na rà tèpa âboro kà Pwiduée].

¹⁷ Êco na, ûna bwaa tâa é napwéretòtù ma gòropuu, â o nye ticè cè ji caapwi âmu na o câtûra géé goro é Naèa.

¹⁸ «Êkaa na go ina pâ: Wiàna gà tû tà tô wâdàgà, ma gà jèu éa còwâ, â gà jèe pâ nau toomura*, ba gà cîaa jii tô wâdàgà béaa. Â ipaiwà wiàna gàu piéa ma wà tô jè ilàri na ia é jèe tapàgà piéa béaa.»

Pwi a pwa neemurué ma Lacaro

¹⁹ É ina wà Iésu é ucina bèeni:

«[Ru mwa tâa wà tupédu ârailu âboro.] Wà pwi jèpwi, âna pwi âboro na dau pwa neemurué. Â é mwa coona pâ ârabwée na dau wâdé ma dau too wâri wèe. Diri tòotù, âna é pwa é pwina wâdé tée, â é pwa pâ pi-ija na dau maina.»

²⁰⁻²¹ «Â wà Lacaro, âna ticè neemurué, â é pwi diibére†, ma pwi a-ila. Â dau wâru aurumuru kêe, ba é pwa tonga, â rà dipi aurumuru kêe é pâ akàna. É nye tà puu goropwârawâ goro i babé goro wâ kà pwi a pwa neemurué. Â dau nùmee na é ija é dàra utimuru, na é tâjii géé gòro taapà kêe wà pwi a pwa neemurué.

16:13 Mataio 6.24   **16:15** Mataio 23.28; Luka 18.9-14   **16:16** Mataio 11.12-13

§ **16:16** Rà dau ipwadàra—é, Rà mudàra ma rà tòpò é Mwaciri goro nii kàra. Grec: Rà tò goro nii.   **16:17** Mataio 5.18   * **16:18** Toomura—Adultère.   † **16:20-21** Diibère—Indigent, mendiant. Pwi âboro na pwi a-ila, ba ticè neemurué, â ticè tâa kêe.

22 «Â nabwé, â ru jèe bà wà i tupédu âboro bèepwiri. Â rà me wà tèpa *angela, â rà popa wà Lacaro pàdari *Abérama, [naa napwéretòotù]. Â napwa naa goo i pwi a pwa neemuruê,

23 âna popaé boo naa jaa tèpa bà. Â é dau maagé ma picâri naawê.

«Â é tagòtùé too, â é côo wà Lacaro ma wà Abérama na ru dau wâiti jiié.

24 Â é tomara too tà Abérama, pâ: “Au, caa wée, gà meaario! Gà panuâ boome Lacaro, ba na é pitu tóo. Wâdé na é tùu boo naa na jawé ji gòobàra mangadaîé co, ma é tòpò naa gòro ùmemeeô. Ba go po dau tòoka goro ânye.”

25 «Â é tòpi tée wà Abérama pâ: “Pwina naiô, gà nye niimiri na pàara na gà bwaa wâro [wâ gòropuu]. Âna nye ticè cèna tiàù tâgà, â gà wâro na ipwàdé. Â wà Lacaro, âna ia é tâa na aré ma tòina. Â gà côo, nabà, âna é ipwàdé, â wâgà, âna gà tâa na aré ma tòina.

26 Jèpwi mwara, âna pwa pé pwêe na dau maina awé, na é wânabibiu kâjè. Â pwacoé ma bu boopaé géeni dariwà, â pwacoé ma gà toome géé pwiri, daribà.”

27 «Â wà i pwi a pwa neemuruê, âna é tòpi tée pâ: “Na wàrapwiri, co caa. Â go ilagà pâ, gà cùru pâ wà Lacaro naa pwârawâ kà caa kôo.

28 Ba rà wêe tèpa 5 aéjii kôo, â wâdé na é patùrarà goro ê pwi ére bèeni, na go tâa na. Ba rà péa boome naani, naa na aré ma tòina.”

29 «Â é tòpi tée wà Abérama pâ: “Bwa! Ba jèe nye wâjaara é popai kà Moosé ma tèpa péroféta. Â wâdé co na rà nye pitère dâra!”

30 «Â é ina tée wà pwiibà pâ: “Caa, bwa. Ba o dau wâdé na é wâjué còwâ géé na aubà wà pwi jè âboro, ma é patùrarà, ba na rà o pinünüma ma rà biirà.”

31 «Êco na é tòpi tée wà Abérama pâ: “Na càra caa pitère dà Moosé ma wà tèpa péroféta, â o càra caa pitère dà pwi âboro na é wâjué còwâ géé na aubà!” [Nabwé naawê!]

17

Pàra popai kà Iésu tà tèpa câmu kêe

Mataio 18.6-7, 21-22; Maréko 9.42

1 [Na jè tòotù, â] é ina tà tèpa *câmu kêe wà Iésu pâ: «O nye ciburà wâru pâ naigé mara èpà na o paari tâjè [naa na gòropuu bèeni]. Êco na é tojii, âna é tatée pwi âboro na é popa pwi jè bée, naa na naigé bèepwiri!»

Gà cibwaa ténoori cèikî kêe!

² «Gà ipwacôoco. Gà cibwaa pwa ma gùmagù ê cèikî* kà [pwi jè âboro kôo, na é pwacèwii] ji pwi nari èpo. Ba ê wârimuru'gà, âna o dau maina jii na jè tòo naa goro nyagà cè pé atü cèna maina, ma jè tügà naa najawé!

³ Â gà tère, wiàna é pwa cèna èpà [tâgà] wà pwi a cèikî béegà, â gàu mara pitùra bwàti, â gà paari tée é èpà kée. Â wiàna é pinünüma ma é biié, â gà pwanaurié.

⁴ Â wiàna é tà ciburà pwa na èpà tâgà, na diri pâ tòotù†, â wiàna é biié ma picigòboo tâgà taaci, â gà pwanaurié taaci.»

Pâri naa goo ji cèikî na dau kîri

⁵ [Na jè tòotù, â] rà ina tà Iésu wà tèpa câmu kée, pâ: «Gà naa tâbà cèikî na dau maina.»

⁶ Â é tòpi tàra pâ: «Wiàna é cèikî kàwà, âna dau kîri pwacèwii ji nari murunyabu‡, â o pâri ma guwà ina târa é upwâra bëeni pâ: “Càügà ma câmigà naa nawià!” â o nye wàra!»

Guwà wakè naa na ipakîri

⁷ [É pacâmurirà mwara wà Iésu, â é ina tàra pâ]: «Guwà jèè còo cai pwi ênawéna na é ûmwari aupwanapô, é, é wéaari macii. Wiàna é wâjué còwâ géé na aupwanapô, âna cáé caa tâaboo wài naa goro taapà, ba na é mara ija, béaa kà pwi ukai kée!

⁸ Bwa! É pitòotéri wài ârabwée kée, ba na é mara piênawéna kà pwi ukai. Â é pwabwàti é utimuru kée, â é tòpò tée naa goro taapà.

⁹ Â càcaa pâri ma é pwaolé tée wà pwi ukai, ba é pwina é pwa, âna nye wakè kée.

¹⁰ «Ipaiwà naa goowà. Ba wiàna guwà pwa diri wakè na é naa tàwà wà Pwidueé, â wâdé na guwà ina tée pâ: “Bà tèpa ênawéna'gà na piticèmuru naa goobà. Â bà nye pwa co é wakè na gà naa tâbà.”»

É nama tiàu maagé kà tèpa 10 a pwa maga

¹¹ É gére pâra géé napô Galilée dàra *Iéruusaléma wà Iésu, â é tèepaa naa na ére na wâmwünyabweri é napô *Samaria.

¹² Â é pagà naa na jè village.

Ûna é tèepaa pâ, â pwa na rà pime mariê tèpa 10 âboro na rà pwa maga.

* **17:2** Gùmagù é cèikî—é, Nama é pwa na èpà. Grec: Nama é tûu. **17:3** Mataio 18.15

† **17:4** Wiàna é tà ciburà pwa na èpà tâgà... Grec: Wiàna é pwa 7 pwa na èpà tâgà naa na caapwi tòotù. **17:6** Mataio 17.20, 21.21 ‡ **17:6** Murunyabu—Grec: Puddòro

moutarde (é, sénevé). Muru na dau kîri awé, êco na, na é cipu, â é pâ nau maina. (Còo Luka 13.19.)

13 Ûna rà bwaa wâiti jiié§, â rà uu too ma ina pâ: «Pwi Ukai Iésu, gà mearibà [ma pwa ma tiâu maagê kâbà]!»

14 Â é ucârirà wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Guwà pâra nau ipaariwà tà tèpa pwa *ârapwailò.»

Ûna rà bwaa gére pâra, â nye tiâu kaa i pai maga kàra.

15 Â é côo wà pwi jè ârapàaràrà pâ, jèe tiâu i maga kêe. Â é nye itàa wâjué me còwâ kaa, â é tomara naa na pai ipwàdéé kêe, pâ: «Pwamaina Pwiduée!»

16 Â é tùu jùrué ma cigòboo na ara Iésu, ba na é pwaolé tée. Napwa naa goo wà pwi âboro bèepwiri, âna pwi âboro géé Samaria*.

17 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Ico pwini, wâpà tèpa 9 béégà?

18 Gorodà na câguwà caa capai wâjué còwâ ma guwà pwa-maina Pwiduée? Â wàco wâgà, na gà pwi a pârame!

19 Gà cimadò, â gà pâra, ba gà jèe wâdé còwâ goo ê cèikî'gà.»

Pai tèepaa kà Pwina naîri âboro ma Mwachiri kêe

Mataio 24.23-28,37-41

20 [Na jè tòotù] â wà pâra tèpa *Farasaio, âna rà tawèeri Iésu pâ: «Wiidà cèna ée mwa tòpò ê Mwachiri kêe wà Pwiduée?»

Mwachiri âna é jèe wâni

Â é tòpi tàra pâ: «Càcaa muru na guwà o côo goro âraporomeewà! Â o càcaa pâri ma [guwà tà tapacîri ê câmu kêe,

21 ba na] guwà o pi-ina tàwà pâ: “É wâni” é, “É wâpwiri”. Ba ê *Mwachiri kà Pwiduée, âna é jèe wânabibiu kàwà†!»

Rà mwa cau côo pai wâjué kôo

22 Géé na càué, â [ûna rà tâa acari] wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe, â é ina tàra mwara pâ: «O mwa tèepaa ê pâara na o dau nûmawà na guwà côo ê pai wâjué còwâ kôo, ma jè o piwâro naima, wiàna na ji caapwi tòotù‡. Êco na o càcaa pâri.

23 Â [guwà ipwacòwà, ba pwiri] rà o ina tàwà pâ, go tâa ni, é, go tâa na jè ére. Â guwà cibwaa cèikî naa goorà, â guwà cibwaa pâra nau mudò wê.

24 Ba wiàna go tèepaa boome còwâ, wâgo *Pwina naîri âboro, â [o ticè âboro cèna é cidaée! Ba] o pwacèwii ê âra na ée pwéelaa, na jè o côo pitiri gòropuu.

17:13 Lévitique 13.45–46   § **17:13** Ûna rà bwaa wâiti jiié—Wà tèpa pwa maga, âna pwicîri ma rà dau me burà pâra tèpa âboro.   **17:14** Lévitique 14.2–3; Ioane

3.3, 18.36   * **17:16** Samaria—Wà tèpa Juif, âna rà miiri tèpa Samaria, ba càra caa niimiri pâ, rà tèpa âji âboro kà Pwiduée pwacèwiirà. Côo mwara Samaria naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii.   † **17:21** É jèe wânabibiu kàwà—é, É jèe wâgoowà jècaa. Ba é tâa jaarà wà Iésu, â wàe na é pame é Mwachiri kà Pwiduée.

‡ **17:22** Guwà côo é pai wâjué còwâ kôo... Grec: *Guwà côo Pwina naîri âboro.*   **17:23** Maréko 13.21; Luka 21.8

²⁵ Êco na, béaa kêra ê pwiibà, âna wâdé na go dau pwamaagé côo, â wâdé na rà tütâjiio wà tèpa âboro nabà.

O tabapò tèpa âboro

²⁶⁻²⁷ «Â go ina tàwà pâ: Rà o pò goro pai wâjué còwâ kôo wà tèpa âboro, pwacèwii tàpé na ia rà pò goro i jawé, na ia tûpwütùru gòropuu, na pàara kà Noa[§]. Ba rà nye tà pi-ija ma wâdo; â rà piéa, ma paéari ê pa èpo kàra. Â ticè cèna rà tâmogòori, tèepaa naa goro i tòotù, na é tò naa na i wànga kêe wà Noa. Â é nye tèepaa me kaa i jawé, â cau tubatiàurà diri [wàco Noa ma é tâa kêe na rà wâro].

²⁸ «Â ipaiwà mwara bau i pwi ia tèepaa [naa *Sodoma] na pàara kà Lota*. Ba rà tà pi-ija ma wâdo, â rà pi-icu ma wâri, â rà pwa napô, ma ba wâ.

²⁹ [Â ticè cèna rà tâmogòori, tèepaa naa goro] i tòotù, na é uru jii é ville kàra wà Lota. Â é nye tèepaa me kaa é ânye ma dà na tò[†], na é tûu naa gòrà géé napwéretòotù, [pwacèwii é popaa]. Â cau tubatiàurà diri[‡].

³⁰ Â o nye ipaiwà mwara, naa goo ê pai tèepaa me còwâ kôo, wâgo Pwina naîri âboro. [Ba o tabapò wà tèpa âboro.]»

O popa pwi jèpwi

³¹ «Na pwi tòotù-bà, â wà pwina é nao gòroigé jii wâ[§], âna o càcaa pâri ma é tò naa na wâ, nau popa cè jè muru. Â wà pwina é wakè na ê na aupwanapô, âna o càcaa pâri ma é bwaa wâjué còwâ naa jaaé.

³² Â guwà niimiri ê pwina é tèepaa naa goo wâdà Lota, [na ia é niâ wâjué còwâ. Ba ia tiàué ma wà tàpé Sodoma].

³³ «Ba wà pwina nùmee na é wéaari ê wâro kêe, âna ée mwa tubatiâu. Â wà pwina é panuâ ê wâro kêe, âna wà pwiibà, âna ée udò [â o tâa tée ê *âji wâro].

³⁴ Na go o mwa wâjué còwâ, [â go mwa popa tèpa âboro kôo]. Ba géé goo wà tupédu âboro cèna ru puu na caapwi naditàrawâ, âna o popa pwi jèpwi, â o naaco pwi jèpwi.

³⁵ Â géé goo du ilàri cèna ru tòbiti blé naima, âna o popa tô jèpwi, â é tà tâa tô jèpwi.

{

17:26-27 Hébéru 11.7 [§] **17:26-27** Rà o pò goro pai wâjué còwâ kôo... Grec: Êpwina ia tèepaa na pàara kà Noa, âna o tèepaa na tòotù kà Pwina naîri âboro. **17:28** Genèse

18.20, 19.25 * **17:28** Lota—Pwi niaa goo wà Abéraama na ia é pâra wiâe naa napô na ia é naa tà Abéraama wà Pwiduée. (Còo Genèse naporomee 18 ma 19.) † **17:29** Dà na tò—Soufre. ‡ **17:29** Cau tubatiàurà diri—Wàco Lota ma du èpo ilàri kêe, na

rà wâro. **17:31** Mataio 24.17-18 [§] **17:31** Nao gòroigé jii wâ—Grec: Tâa gòrowâ. Còo Mataio 24.17. **17:33** Luka 9.24

³⁶ «Â gée goo wà tupédu âboro cèna ru wakè na aupwanapô, âna o popa pwi jèpwi, â é tà tâa pwi jèpwi.»

³⁷ [Ûna rà tère ê popai bèepwiri] wà tèpa câmu kêe, â rà tawèrié pâ: «Gona wiidà na o mwa tèepaa pwiri, co Pwi Ukai?»

Â é tòpi tàra pâ: «[Guwà tàcî, â guwà còo pâ câmu kêe. Ba pwacèwii na jè mu ina pâ]: “Wâna é tâ tabéaa wê bwaooré*, âna é wêe é macii bà.”»

18

Tô dâpwà na é tà ila taaci

¹ É ina é ucina bèeni wà Iésu tà tèpa *câmu kêe, ba na é paari tàra pâ, wâdé na jè ciburà pwapwicîri, â jè cibwaa nama oratâjè.

²⁻³ Â é ina tàra pâ:

«É mwa tâa wà tô jè dâpwà* [na ticè kêe]. Â, na jè tòotù, â é pâra dari pwi jè a pitèimuru, [pwi âboro na dau imaina] nau ilari jiié pâ, na é tèi pwi jè âboro na ia é pwa na èpà tée. Â é ina tée wà tòoni pâ: “Pwi ukai, gà pitu tòi!”

«Êco na wà pwi a pitèimuru, âna câé caa pwi a papwicîri wà Pwидуée, â câé caa papwicîri tèpa âboro mwara.

⁴⁻⁵ Â tàutêe, â é pawâjuépiri wà tô dâpwà†. Êco na é ciburà medarié diri pâ tòotù wà tòoni, tiagoro na ée mwa tèreê.

«Â nabwé, â é pi-ina tée wà pwi a pitèimuru pâ: “Auwa! Po dau oratôo goo wà tòoni! Ticè cèna go còo naa goo Pwидуée. Â ticè cèna go còo naa goo tèpa nari âboro na pwacèwii tòoni. Êco na go o jèe naa tée tàrù, ba na o câé mwa caa me nau ciburà iluurio.”»

⁶ Â é ina mwara wà Pwi Ukai Iésu pâ: «Guwà jèe còo cai é pwina tèepaa!

⁷ É pitu tée wà pwi a pitèimuru bèepwiri na é èpà. Â gona wà Pwидуée, âna o câé caa tère tèpa âboro kêe, ma pitu tàra, wiàna rà todèe ûna ne ma pwaa?

⁸ Akaé! É nye nama tère dàra wài. Êco na, ûna go o mwa wâjué còwâ [naani gòropuu] wâgo *Pwina naîri âboro, â gona go bwaa pâinari tèpa âboro na rà cèikî?»

Pwi Farasaio ma pwi a tò mwani wâripû

⁹ Pwa pâra tèpa âboro na rà niimiri pâ rà *tàrù na ara Pwидуée, â rà pitaurée goo wà pâra tàpé. É ina jè ucina wà Iésu, ba kàra:

* **17:37** *Bwaooré (é, bwaawàré)—Aigle pêcheur (ici pour aigle).* **18:1** Kolosé

4.2; 1 Tésalonika 5.17 * **18:2-3** *É mwa tâa wà tô jè dâpwà... Grec: Pwa pwi jè apitèimuru...Pwa mwara tô jè dâpwà.* † **18:4-5** *1re phrase—Grec: Jèe gòiri na tàutêe.*

10 «Ru mwa tâa wà tupédu ârailu âboro. É pwi *Farasaio pwi jèpwi—[pwi a ciburà pwapwicîri tà Pwидуée]. Â é pwi a *tò mwani wâripû pwi jèpwi—[pwi a pwa tûâ goro é mwani wâripû]. Â, na jè tootù, â ru pâra nau pwapwicîri na *Wâra pwapwicîri.

11 «Â é cimadò wà pwi Farasaio, â é ina naa na pwâranümee pâ: “Pwидуée kôo, go ipwaolé tâgà, ba câgo caa wâra pâra tâpé, na èpà é wâro kâra. Ba câra caa *târù, â rà tèpa mura, â rà tèpa piwâmi pa wâdàra. Â câgo caa wârapwiri! Â go ipwaolé tâgà, ba câgo caa wâra pwi a tò mwani wâripû bèeni.

12 Â [go pâra wiâra bwàti é naèà kâra pwapwicîri. Ba] go mu naaco é utimuru na jè ji pâara, ba na go pwapwicîri tâgà‡, naa na ârailu tootù, naa na nadàpâra pwapwicîri. Â go tòpò tâgà caapwi ére gée goro 10, gée goro é ârawakè kôo.”

13 «Â napwa naa goo wà i pwi a tò mwani wâripû, âna càcaa pâri ma é tagòtùè dò naa napwéretootù, na é pwapwicîri. Â é cùu é nawâaè ba é ipakîriè, â é ina tà Pwидуée pâ: “Pwидуée wée, gà meario! Ba go pwi âboro èpà.”»

14 Â é ina wà Iésu pâ: «Gona wàilàapà gée goo tupédu âboro bèepwiri, na é nama wâdé pwâranümee wà Pwидуée? Wàilàapà na é târù na araé? Nye wâco pwi a tò mwani wâripû, â càcaa wà pwi Farasaio. Ba wà pwina é ipwamainâè, âna o naaè boo. Â wà pwina é ipakîriè, âna o naaè too.»

É pwényunyuâari nyi nari èpo

Mataio 19.13-15; Maréko 10.13-16

15 [Na jè tootù, âna] rà medari Iésu wà pâra tèpa âboro. Â rà pame tée é nyi nari èpo kâra, ba na é tu naa goorà, [ma é *pwényunyuâarirà]. Êco na wà tèpa câmu kêe, âna rà pwa tèpa âboro, ma pacoorà.

16 Êco na é ina târa wà Iésu pâ: «Guwà naaco nyi tèpa nari èpo, ma rà medario! Guwà cibwaa pacoorà! Ba é *Mwaciri kà Pwидуée, âna o kâra é pâ âboro na rà wâra é nyi nari èpo.

17 Üu, âjupâra é pwina go ina tàwà pâ: Wà pwi âboro na câe caa tòpi é Mwaciri kà Pwидуée pwacèwii é nari èpo, âna wà pwiibà, âna o pwacoé tée ma é tò naa na.»

Pwi âboro na po dau pwa neemurué

Mataio 19.16-30; Maréko 10.17-31

18 Wà pwi jè a pitûâ [kâra é pwapwicîri] kà tèpa *Juif, âna é tawèeri Iésu pâ: «Pwi a pwa pupûra, gà nye dau pwi âboro

18:12 Ésaïe 58.2-3; Mataio 23.23 ‡ 18:12 Go mu naaco é utimuru... Go ipwanyà (jeûner). 18:13 Psaume 51.3 18:14 Mataio 23.12 18:17 Mataio 18.3 18:18 Luka 10.25

wâdé kaa. O dà cèna go pwa, ma o tâa tôo ê *wâro dàra gòiri jaa Pwiduée?»

19 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Gona cina gà ina goodè pâ, go pwi âboro wâdé? [Âjupâra pai ina'gà.] Ba nye ticè pwi âboro na wâdé; â nye caapwi co—wà Pwiduée.

20 [Â napwa naa goo ê pai tawèeri'gà, âna] gà tâmogòori bwàti ê pâ *Naèà:

Gà cibwaa toomura (gà cibwaa cîâa jii tô wâdàgà, é, wà pwi éagà);

Gà cibwaa tètâmwara âboro;

Gà cibwaa mura;

Gà cibwaa ina cè popai na pwâ, naa goo cè pàra âboro§;

Gà papwicîri du nyaa ma caa'gà.» Exode 20.12-16

21 Â é tòpi tée wà pwi âboro-bà pâ: «Ûu kaa, go jèe pitère dàra kaa pâ pwiibà géee na aukîri kôo.»

22 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà tère, nye caapwi co jèe muru, na bwaa tiâu jiiigà. Wàéni: Gà pâra, â gà nye icuri kaa diri ê pâ neemurugà, â gà naa ê mwani wâri wèe tà tàpé na ticè kàra. Ba na wàrapwiri, âna o pwa cè wâdé'gà naa jaa Pwiduée. Â gà me wiâô!»

23 Êco na é po dau pikîri wà pwini, ba po dau pwa neemuruê.

24 Â é niâ wiâê wà Iésu, [na é géee pâra]. Â é ina tà tèpa câmu kêe pâ: «Guwà còo, wà tàpé na dau pwa neemururà, âna dau pwacoé tàra, na rà tò naa na Mwaciri kà Pwiduée!

25 «Gona ê kaamela*, âna pâri ma é tò na é pwêe goro kaju? Bwa, pwacoé! Â go ina tàwà pâ: Wà pwi âboro na pwa neemuruê, âna mwa nye dau pwacoé tée awé, ma é tò naa na Mwaciri kà Pwiduée.»

26 Â rà mwa nye dau pò kaa, tàpé na rà tèreê, â rà nye ina pâ: «A? Â gona wàilàapà cè pwina o pâriê ma é udò [ma tâa tée ê *âji wâro]?»

27 Â é tòpi tàra pâ: «Ê pwina pwacoé tà pwi âboro na é pwa, âna pâri wà Pwiduée.»

28 Â é ina tée wà Pétèru pâ: «Gà còo, wàibà, âna bà jèe nye po panuâ diri, ba na bà pâra wiâgà!»

29 Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Wàépwiri. Â go ina tàwà ê âjupâra pâ: Wâru tàpé na rà o mwa panuâ ê pwârawâ kàra†, ba na rà piênawéna kàra ê Mwaciri kà Pwiduée. Â rà o panuâ pâ wâdàra

18:20 Exode 20.12-16; Deutéronome 5.17-20 § 18:20 *Gà cibwaa ina cè popai na pwâ... Pai ina wèe pâ, gà cibwaa wàrapwiri naa na aupitèimuru.* * 18:25 *Kaamela—Chameau.* Pai ina wèe ni pâ, é macii na po dau maina. (Còo Mataio 19.24.) † 18:29 *Wâru tàpé na rà o mwa panuâ ê pwârawâ kàra... Grec: Wiâna pwi jèe âboro...*

ma pâ èpo kàra, ma du nyaa ma caa kàra ma wà tèpa aéjii kàra, [ba na rà pâra wiâô. Êco na go ina pâ: Wà tàpé na rà wàrapwiri]
 30 âna rà mwa tòpi tapoo nabà, cè muru na piwéna, na dau maina ma dau wâru. Â géé na càué, â rà mwa tòpi é wâro dâra gòiri jaa Pwiduée.»

É jèu ina pai bà ma wâro còwâ kêe

Mataio 20.17-19; Maréko 10.32-34

31 Càcaa gòiri é pai tèepaa dò naa *Iéruusaléma kà Iésu ma wà tèpa câmu kêe. Â é poparà iti, ba na é patûrarà goro pâ muru na o jèe tèepaa tée. Â é ina tàra pâ: «Wà tèpa *péroféta biu, âna wâru pâ popai na rà wii naa goodò, wâgo Pwina naîri âboro. Â guwà còo, naa Iéruusaléma, âna o jèe cau coo diri.

32 «Ba o jèe panuâô tà tàpé na càra caa tèpa Juif. Â rà o pitaurée goodò, ma tubaèpà tòo, ma èdurio,

33 ma pâdio goro ubati. Â rà o nama go bà. Â, naa na béâracié kâra tòotù géé na càué, âna go o mwa wâro còwâ géé na aubà.»

34 Êco na càra caa tâmogòori é pwina é ina wà tèpa câmu kêe —wiâna ji caapwi popai. Ba naapwâniri jiiirà é pai ina wèe ma autâmogòori goo.

É nama wâdé còwâ pwi a bwi

Mataio 20.29-34; Maréko 10.46-52

35 [Rà bwaa nye gére pâra naa Iéruusaléma wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe.] Â rà tèepaa pâ naa Iériko. Â [wâru mwara tèpa âboro na rà gére pâra wiâê. Â naa na autò goro é pwi village-bà, âna] pwa pwi jè a bwi, na é tà tâa bàra naigé, âna é gére îla, ba pwi a ticè kêe.

36 Ūna é tère é pwâratùra kâra diri pâ âboro na rà pâra wiâ Iésu, â é ina tàra pâ: «Wànau, co tàpéebà?»

37 Â rà tòpi tée pâ é gére paé wà Iésu, pwi âboro géé Nazareth.

38 Â é nye tà tomara too pâ: «Iésu, *Pwina naî Davita, gà meaario, â gà pitu tòo!»

39 Wà tàpé na rà pâbéaa kà Iésu, âna rà kànariê, ba na rà pacooé.

Êco na é mwa nye dau to too kaa burà ina pâ: «Pwina naî Davita, gà meaario, â gà pitu tòo!»

40 Â é tàpo coo wà Iésu, â é ina tàra pâ, na rà popaé medarié. Â é ina tée pâ:

41 «Dà cè pwina nūmagà goo? Dà cèna pâri ma go pwa ba kâgà?»

Â é tòpi têe pâ: «Gà pwa ma go niâ ma wàra béaa, co Pwi Ukai.»

⁴² Â é ina têe wà Iésu pâ: «Gà niâ còwâ! Gà jèe wâdé còwâ, goo ê cèikî'gà!»

⁴³ Â é jèe nye niâ kaa, wàra béaa. Â é pâra wiâ Iésu, âna é gére pwamaina Pwiduée. Â wà mwara diri tàpé na rà còo pwiri, âna rà cau pwamaina Pwiduée goo!

19

Iésu ma Zakaio

¹ É tèepaa pâ naa Iériko wà Iésu, â é gére tapàgà i village-bà.

² É tâa wê wà pwi âboro na nee Zakaio, na é pwi caa kà tèpa *tò mwani wâripû. É pwi âboro imaina, â dau pwa mwani kêe.

³ Â é imudàra cè pai còo kêe wà Iésu, êco na càcaa pâri, ba ji pwi âboro ûgé. Â po dau wâru pâ âboro na rà cibéaa kêe, [ba na rà me nau còo wà Iésu].

⁴ Â é itàa béaa kâra é pâ âboro, â é too wii jè upwâra, ba na é còo Iésu wiàna é me niboo aranaê.

Nabà âna ju pi-ija naima jaagà

⁵ Ūna é tèepaa pâ naa jaaé wà Iésu, â é tagòtué too, â é ina têe pâ: «Pwi ukai Zakaio, gà boo wài géé gò é upwâra bèepwiri. Â gà wàcî! Ba nabà, âna pâri ma ju pi-ija naima jaagà.»

⁶ Â é dau ipwàdéé wà pwini Zakaio, â é nye tàbàtù boo kaa, â é popa Iésu pâ naa jaaé.

⁷ Â wà tèpa âboro, âna rà putàmu, â rà ina pâ: «Kaa! Po èpà na é pâra naa jaa pwi âboro èpà* bèepwiri!»

⁸ Êco na é coo ara Iésu wà Zakaio, â é ina têe pâ: «Têre co Pwi Ukai, go o mwa naa tà tèpa ticè kàra jè ére mwani kôo. Â wiàna go popa ba kôo cè mwani cèna piwéna [jii é âji wâripû] â go pitôowâri tà pwi âboro cè pwina go mura jiié. Â go o mwa naa têe cèna dau piwéna†.»

⁹ Â é tòpi têe, na ara tèpa âboro, wà Iésu pâ: «Wà Pwiduée, âna é pa-udògà‡, bau é pwârawâ'gà! Ba [gà paari pâ] gà pwi âji gòobàra *Abéraama!

¹⁰ Ba é cùruo me wà Pwiduée, wâgo *Pwina naîri âboro, ba na go mudà tàpé na rà imwüru pwacèwiigà. Â go mwa pa-udòrà, [ma naa tàra é *âji wâro].»

19:7 Luka 15.2 * **19:7** Pwi âboro èpà—Wà tèpa tò mwani, âna wâru pâ mwani na rà mura jii tèpa jènererà. Còo mwara Tò mwani naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii. **19:8** Exode 21.37; Nombres 5.6-7 † **19:8** Cèna dau piwéna—Grec: 4 fois. **19:9** Luka 13.16; Apostolo 16.31 ‡ **19:9** Pa-udògà—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Pa-udòwà géé goo na rà wâru (wàé ma pwârawâ kêe). **19:10** Luka 15.4; Ioane 3.17; 1 Timotéo 1.15

Ucina goo tèpa âracié ênawéna

Mataio 25.14-30

¹¹ Wâru pâ âboro na rà gére tàmaari ê pwâratùra kà Iésu. Â é ina tàra ê ucina, [ba na rà tâmogòori ê âji pai pwa goo ê pai tèepaa kâra *Mwaciri kà Pwидуée]. Ba é tàmwünyabweri *Iérusaléma, â rà niimiri pâ pwiri ée jèe tòpò ê Mwaciri, ûna é tò naa na ville.

¹² Â é ina tàra pâ:

«É mwa tâa wà pwi jè âboro géé na jè wâao na imaina. [Â rà mwa todèe, ba na ée pwi ukai naa napô kêe.] Â é mwa pwabwàti pai pâra kêe, naa na jè napô na wâiti, ba na é [côo pwi ukai maina naawê, ma] tòpi pwâra ukai kêe.

¹³ Â é todà tèpa 10 ênawéna kêe. Â é jèpa ipâdi tàra jèpa mwani na wâru\$, â é ina tàra pâ: “Guwà wakèri i mwani kàwà ba na o piwâru too—guwà wakèri tiagoro cè tòotù na go mwa wâjué me còwâ!”

¹⁴ [Â nabwé, â é pâra, ba na é tòpi pwâra ukai kêe.]

«Éco na wâru tàpé naa napô kêe na rà èpàrié, â rà cùru tèpa âboro wiâê, naa na napô na é pâra naawê, ba na rà ina [tà pwi ukai maina] pâ: “Tàutâbà goo pwi âboro bèeni! Tàutâbà na é pwi ukai kâbâ.”

Wâdé ba gà pwi a wakè bwàti!

¹⁵ «É jèe nye nama é pwi ukai. Â nabwé, â é jèe nye wâjué còwâ. Â é todà me tèpa ênawéna kêe, na ia é pâdi tàra i mwani kêe, ba na é côo cè pwina piwéna géé goo.

¹⁶ Â wà pwi jèpwi géé goorà, âna é tòpi tée pâ: “Pwi ukai, wàéni i caapwi miliô mwani* na gà naa tóo. Â wàéni mwara 10 miliô na go naa dòme!”

¹⁷ «Â é ina tée i pwi ukai pâ: “Po dau wâdé, ba gà pwi a wakè bwàti. Ba gà pitère dàra, naa na nyi muru na kîri, â [go mwa naa tâgà ê pumara wakè'gà. Wàéni]: Gà mwa pwi kupénoo kôo, naa na pâ 10 ville!”

¹⁸ «Â é me wà pwi jè ênawéna, â é ina tà pwi ukai kêe pâ: “Pwi ukai, wàéni i caapwi miliô na gà naa tóo. Â wàéni mwara 5 miliô na go naa dòme!”

¹⁹ «Â é ina tée i pwi ukai pâ: “Wâdé! [Wàéni ê pumara wakè'gà]: Gà mwa pwi kupénoo kôo naa na pâ 5 ville!”»

Gà pwi ênawéna na èpà!

§ 19:13 *Mwani na wâru*—Grec: 10 mines. Pai ina wèe pâ, caapwi mine jècaa. Caapwi mine, âna wâri pwi caapwi âboro naa na 3-4 parui. * 19:16 *Caapwi miliô mwani*—Grec: *Caapwi mine*. Ipaiwà naa na nee tii 18. (Còo note goo nee tii 13.)
19:17 Luka 16.10

20 «Â nabwé, â é me wà pwi jèpwi, â é ina tée pâ: “Au, pwi ukai, gà popa còwâ i mwani'gà. Â [nye ticè mwani na go naa dòmè, ba] go nye tà naapwàniri,

21 ba wâgotôo [na go tubatiâu]. Ba [go nye tâmogòori pâ] gà pwi a putâmu [naa goo tàpé na càra caa wakè bwàti]. Ba gà pwi a piûnyari ê ârawakè na câgà caa câmi, â gà panaimari ê pwina câgà caa wakèri.”

22 «Â é tòpi tée wà i pwi ukai kêe pâ: “Ò! Pwiini! Gà pwi ênawéna èpà! Gà pitòtigà còwâ goro ê pwina gà ina! Wânau, [gà ina pâ] gà tâmogòori pâ, go pwi a putâmu naa goo tàpé na càra caa wakè bwàti? Â gà tâmogòori pâ, go piûnyari ê pwina câgo caa câmi, â go panaimari ê pwina câgo caa wakèri?”

23 Â gorodà na câgà caa tòpò naa na cè wâra mwani i mwani kôo?! Ba wiàna gà gére wàrapwiri, â pwiri go o mwa gére pa còwâ géè na wâra mwani, bau cè naîê†!”

24 «Â é ina tà tèpa pwàliici kêe‡, wà i pwi ukai pâ: “Popa jiié i mwani bèepwiri, â guwà naa tà pwi ênawéna na ia wâru mwani kêe!”

O jèu âjagò còwâ tà pwi a wakè bwàti

25 «Èco na rà tòpi tée pâ: “Jèe po dau pâra na wâru mwani kà pwiibà!”

26 «Â é ina tàra wà pwi ukai pâ: “Guwà còo, [é wakèri bwàti i pwi ia naa tée, ba na pwa cè naîê.] Â wà pwina jèe pwa tée, âna o jèu âjagò tée còwâ. Â wà pwina kîri ê pwina tà tée, âna o nye dàgòtù jiié còwâ ê ji dàramuru na tà tée.

27 Â ni, na wâpà tèpa âboro na rà cicarao, â tàutàra na go pwi ukai kàra? Guwà tâjùrurà, â guwà poparà me naani. Â guwà tètâmwararà na arao!” [Nabwé naawê!]

É tò naa Iéusaléma wà Iésu

Mataio 21.1-17; Maréko 11.1-19; Ioane 12.12-19

28 Ûna é ina diri ê ucina bèepwiri wà Iésu, â é tabiié, â é coo gòobàra ê naigé kêe pâ naa Iéusaléma. Â rà pwicò kêe wà tèpa *câmu kêe.

29 Â rà tèepaa mwünyabweri Bétani, ma wâ Bethfagé, du village na ru tâa goro jènere ê gòrojaa ÉlαιοŠ.

Â é panuâ pâ ê tupédu a câmu kêe wà Iésu,

30 â é ina tàru pâ: «Gàu pâra naa na village bèepwiri, tâa béaa kâjè. Â gàu o pâmari naawê, ê ji nari buriko, na tòoé goro

† 19:23 Mwani; Naîê—L'argent; Son intérêt. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Mwani bèreè. ‡ 19:24 Tèpa pwàliici kêe—Grec: Tâpé na rà tâa wê. 19:26 Mataio 13.12;

Luka 8.18 § 19:29 Gòrojaa Élαιο—Mont des Oliviers.

otàpwe, na bwaa nye ticè âboro cèna mu caa tâa gòé. Â gàu tipié, â gàu popaé me naani.

31 Â wiàna rà tawèriu pâ: “Gorodà na gàu tipié?” â gàu tòpi tàra pâ, “Bu popaé pàdari Pwi Ukai.”»

32 Â ru pâra, â ru pâmari i nari buriko, pwacèwii na ia é ina tàru.

33 Ûna ru gére tipié, â wà tèpa apooé, âna rà ina tàru pâ: «Gorodà na gàu tipi é pwi nari buriko bèepwiri?»

34 Â ru tòpi tàra pâ: «É ina tâbu pwi ukai pâ, na bu popaé pàdarié, ba pwa wakè kêe.»

35 Â ru popa me i nari buriko dari Iésu. Â ru tòpò pâ ârabwée, naa gòro càùé, â rà nama é tâa gòé wà Iésu.

Rà pwamainaê tèpa âboro

36 É tâa gò pâ i buriko, [naa Iérusaléma] wà Iésu. Â wâru é pâ âboro, na rà pòpwara béaa kêe naa gòro naigé é pâ ârabwée kàra, [ba na rà pwamainaê].

37 Â rà tèepaa naa na pwi ére, na i naigé, âna é tapoo boo géé gò i gòrojaa Élaio, â é boo dàra Iérusaléma. Â wà diri tèpa âboro na rà gére pâra wiâ Iésu, âna rà tapoo uu too ma pwamaina Pwiduée. Â rà picàdirié géé goro diri é pâ câmu kâra pàtàmee, na dau muugère, na ia rà jèe côo na é pwa.

38 Â rà cau tomara too pâ:

«Cidòri nyuâa Pwi Ukai bèeni!

É me na nee Pwiduée,

nee Pwi Ukai maina!

Pinaanapô ma ipwamaina

wânidò napwéretòtù;

Cidòri ma tòbuari

naa na autâa kêe!»

39 Êco na wà pâra tèpa *Farasaio na rà tâa wê, âna rà pwa Iésu, â rà ina tée pâ: «Pwiini, [dau càcaa wâdé é pwina rà ina wà tèpa béégà bèeni. Â] gà ina tàra pâ rà târi pwârà!»

40 Â é tòpi tàra pâ: «Wiàna pâri ma târi pwârà, â rà o pwamaina Pwiduée é pâ atü bèeni!»

É imuru Iérusaléma

41 É pâmwünyabweri Iérusaléma wà Iésu, â ûna é côo i ville na coo béaa kêe, â é imuruê.

42 Â é ina pâ: «Au! Wârico! Ico Iérusaléma, dau nümo na wâgà mwara, âna gà pâmari é pinaanapô nabà. Êco na tàutâgà, â o càcaa mwa caa pâri ma tèepaa nabàni!

43 Ba o càcaa gòiri, â rà o mwa tèepaa medarigà tèpa pièpàrigà. Â rà o cibèepigà ma cuwârigà, naa na diri é pâ ére. Rà o pwa bèepigà pâ auba wâragu*, â rà o ipaa dàgà.

44 Â [rà o tédidiri é auba babé wâri'gà, â] o mwa ticè atü na o mwa pitâagòrà too wê. Â rà o còogaiwà, ma êdiri tèpa âboro'gà. Wàrapwiri ba câgà caa còoinari é pwi pàara na é medarigà na, wà Pwiduée, ba na é pa-udògà.»

É pacòobé tèpa pi-icu

45 [Rà tèepaa pâ naa Iérusaléma, â] é tò wà Iésu naa na *Wâra pwapwicîri. Â é pacòobé tèpa gére pwa jèna†, gére na [gòroigé kâra] Wâra pwapwicîri.

46 Â é ina tàra pâ: «É ina wà Pwiduée naa na *Tii Pwicîri, pâ: *O mwa ina goo é wâ kôo pâ, wâ târa pwapwicîri. Ésaïe 56.7* Êco na wâguwà, âna guwà gére pwa ma aucârü kà tèpa mura!»

47 Gére na càué, â wà Iésu, âna é pacâmuri tèpa âboro, naa na Wâra pwapwicîri, na diri pâ tòotù. Napwa naa goo wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwailò, ma wà tèpa *dotée goro é Naèà, ma wà tèpa pitûâ [kà tèpa Juif] âna rà tapoo mudàra cè pai pwa wèe, ba na rà tètâmwereê.

48 Êco na càra caa pâmari, ba po dau wâru tèpa âboro, na rà càdiri é pâ popai na é pacâmurirà goo.

20

Dà tàrù na é wakè goo wà Iésu?

Mataio 21.23-27; Maréko 11.27-33

1 Wà Iésu, âna é pacâmuri tèpa âboro naa na *Wâra pwapwicîri, â é picémara tàra é *Picémara Wádé.

Na jè tòotù, ûna é gére wàrapwiri, â rà me burèe wà pàra tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwailò, ma wà tèpa *dotée goro é Naèà, ma wà tèpa pitûâ.

2 Â rà tawèerié pâ: «Pwiini, wàilàapà na naa tàrù tâgà, ma gâ pwa é pâ muru bèepwiri? Wàilàapà na cùrugà?»

3 Â é ina tàra pâ: «Go bwaa nama tawèeriwà, goro ji caapwi muru. Wàéni:

4 Wàilàapà na naa tàrù tà Ioane ma é *piupwaa? Wà Pwiduée, é, wà tèpa âboro?»

5 Â rà dau pitùra goo, â rà pi-ina tàra pâ: «Wiàna jè tòpi tée pâ: “Tàrù gére jaa wà Pwiduée” â ée mwa ina tâjè pâ: “Â gorodà na câguwà caa cèikî naa goo é pwina é ina tàwà wà Ioane?”

* 19:43 Wâragu—Refuge. 19:44 Luka 21.6 † 19:45 Còo note goo Mataio 21.12. 19:47 Luka 21.37

6 Â wiàna jè tòpi tée pâ: “Tàrù gée jaa tèpa âboro” â rà o péa èijè goro atü wà tèpa âboro. Ba rà cau cèikî ba gòo pâ wà Ioane âna é pwi *péroféta, [na é pame é popai gée jaa wà Pwiduée].»

7 Â êkaa, na rà tòpi tà Iésu pâ: «Îi, câbà caa tâmogòori.»

8 Â é ina tàra pâ: «Â wâgo mwara, âna o câgo caa ina tàwà, wàilàapà na naa tàrù tô ma go pwa é pwina go pwa.»

Ucina naa goo tèpa wéaari nadipâa

Mataio 21.33-46; Maréko 12.1-12

9 Wà Iésu, âna é piwiâ tà tèpa âboro é ucina bèeni:

«É mwa tâa wà pwi jè âboro. É mwa câmi jè nadipâa. Â nabwé, â [é niimiri pâ é pâra nau ipokâa naa jè napô. Â] é wâri pâra tèpa âboro, ba na rà wéaari i na aupwanapô kée. Â é pâra, â tàpo gòiri pai tâa kée naa napô bèepwiri.

10 [Paé pâ parui, paé, paé, paé...] tèepaa naa na pâara na jè pétâ pwâra dipâa na. Â é panuâ pâ pwi jè âboro kîri kée, ba na é tòpi jii tèpa wéaari nadipâa cè kée gée goro é piûnya. Êco na rà pâdié, â rà panuâê pâ còwâ, â nye ticè cèna rà naa tée.

11 «Â géewê, â é panuâ me còwâ pwi jè âboro kîri kée. Â rà èiè mwara, â rà pé pidurié. Â rà panuâê pâ còwâ, â nye ticè cèna rà naa tée.

12 Â nabwé, â é panuâ pâ mwara é pwi béaracié kà tèpa âboro kîri kée, â rà tanoorié, â rà tü tée.

13 «Â nabwé, â é pi-ina tée wà pwi apooro nadipâa pâ: “Dà cèna go o mwa pwa? Go o mwa panuâ pâ pwi âji naiô, na dau wânümoogoé. Ba pwiri rà o mwa tòimirié.”

14 «Êco na, ûna rà còoê wà tèpa âboro èpà bèepwiri, â rà pitèrerà, â rà ina pâ: “Guwà còo, wàé kaa ni wà pwi ia ée mwa pwi apooro i na aupwanapô, na cè jè tòotù. Wâdé na jè tètâmwereé cawi, ba na o mwa tà kâjè i na aupwanapô!”

15 «Â rà dàtié còobé jii i na aupwanapô. Â rà tètâmwereé.»

Â wà Iésu, âna é tawèeri tàpé na rà gére tèreê, pâ: «Â o dà cèna ée pwa wà pwi apooro i nadipâa?

16 Ée mwa po me wàé, â ée mwa nama tètâmwara i tèpa wéaari wàra i na aupwanapô. Â ée mwa caa naa é nadipâa bèepwiri tà pâra tàpé, ba na rà wéaari. Nabwé!»

Êco na wà tàpé na rà gére tère é ucina bèepwiri, âna rà pò, â rà ina pâ: «Bwa! Pwacoé! O càcaa wàrapwiri!»

17 Â é niârirà wà Iésu, â é tòpi tàra pâ: «Guwà jèe niimiri cai i pwi ia wii naa na Tii Pwicîri pâ:

*I pwi atü na rà tètâjii
wà tèpa ba wâ,*

âna nye wâé kaa pwiri,
i âji êkêe!
[Tàutàra goo
pwi ò kâra wâao!]

Psaume 118.22

¹⁸ «Wiàna é tûu cè pwi jè âboro naa gòro pwi atü-bà, â o tadidiri é naiié. Â wiàna é tûu i pwi atü-bà naa gòro pwi jè âboro, â é câgagaié.»

Wâripû kà tèpa Roma

Mataio 22.15-22; Maréko 12.13-17

¹⁹⁻²⁰ Wà tèpa dotée goro é Naèa, ma wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò, âna rà tâmogòori pâ é tàgére pwa ucina wà Iésu naa goorà. Â dau nûmarà na rà tâjûrué wài, ba na rà icurié tà pwi kupénoo kà tèpa *Roma. Êco na wâgotàra, géé goo na wâru tèpa âboro na rà wâdéarié, â rà naaé. Â rà gére piwéaa gooé.

Na jè tòotù, â rà panuâ pâdarié tèpa âboro, ba na rà tawèerié goo pàra muru. Â wàilà, âna rà ina tée pâ, nûmarà na rà tâmogòori é âjupâra. Êco na rà mudàra cè pai pitòtié, naa na pai tòpi kêe tàra.

²¹ Wàéni pwâra pitûra kàra ma wâé: «Pwi a pwa pupûra, bà nye tâmogòori pâ, gà ina é âjupâra, â câgà caa ipwaké goro âboro. Ba gà nye picémara ba tàrù diri é pâ muru na nûma Pwiduée na bà pwa.

²² Â êkaa, na nûmabà na bà tawèerigà pâ: Pwiri wâdé* na jè wâripû† tà pwi ukai kà tèpa Roma? É, o càcaa wâdé?»

²³ Êco na é tâmogòori ji ipwa tûâ kàra wà Iésu. Â é ina tàra pâ:

²⁴ «Paari tîo é jè mwani atü. Naporomee î ma nee î, na wâgòro é mwani bèeni?»

Â rà tòpi tée pâ: «Kà pwi ukai kà tèpa Roma.»

²⁵ Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Â jèe wâdé, guwà pitôowâri tà pwi ukai é pwina kêe; â guwà pitôowâri tà Pwiduée é pwina kà Pwiduée.»

²⁶ Â rà po dau pò goo é pai tòpi kêe, ba càcaa pâri ma rà pwa tûâ tée na ara tèpa âboro. Â nye ticè cèna rà tòpi tée goo.

Pai o wâro còwâ kà tèpa bà

Mataio 22.23-33; Maréko 12.18-27

²⁷ Napwa naa goo wà tèpa *Sadukaio, [jè ditàra pwapwicîri kà tèpa *Juif] âna càra caa cèikî pâ, rà o wâro còwâ wà tèpa bà. Â

20:18 Ésaïe 8.14-15   **20:19-20** Luka 11.54   * **20:22** Pwiri wâdé... é, Pwiri pwa tàrù kâjé. Pwiri rà ina é Naèa kàra Wâra pwapwicîri kà tèpa Juif.   † **20:22** Wâripû—Impôt.

wà pàra tàpé géé goorà, âna rà medari Iésu. [Â târa ma rà paari pâ rà âjupâra] â rà tawèrié pâ:

²⁸ «Ico pwi a pwa pupûra, é jèe wii tâjè wà *Moosé naa na é *Naèà pâ: *Wiàna é bà wà pwi âboro, na ticè èpo kêe, â wâdé na é popa tô dàpwà kêe wà pwi jiié, ma ru piéa. Deutéronome 25.5* Â, na wàrapwiri, â é naa cè gòobàra pwi a bà.

²⁹ «Â wâdé. Êco na gà jèe niimiri cai ni: Pwa tèpa 7 aéjii. Â é piéa wà pwina ciàra, êco na é bà, â nye ticè èpo kêe.

³⁰ Â pwi a pâ wê, âna ru piéa ma tô dàpwà, êco na é bà mwara wà pwini, â nye ticè èpo kàru.

³¹ Â wà pwi béâracié, âna ipaiwà. Â wàrapwiri naa goo wà tèpa 7 aéjii bèepwiri. Ba rà cau bà, â nye ticè èpo kàra.

³² Â géé na càurà diri, â é mwa bàra bà wà i tô ilàri.

³³ [Gà ina pâ] rà o mwa wâro còwâ wà tèpa bà, na jè tòotù. Â wiàna wàrapwiri, â wàilàapà narà, na o pwi éa tô ilàri-bà, na tòotù bèepwiri? Ba rà nye cau tèpa éaé diri! Â?! Gà tòpi cai!»

Pai tòpi kà Iésu

³⁴ É tòpi tàra wà Iésu pâ: «[Guwà pitanami.] Ba jè piéa co naa na pàara bèeni na jè bwaa wâro naa gòropuu.

³⁵⁻³⁶ Â o càcaa wàrapwiri naa na pàara noowê. Ba wà Pwiduée, âna ée mwa pitòrigari tèpa naiê—tàpé na é niimiri pâ pâri ma rà picaatâa ma wàé. Â nye wàilà kaa na ée mwa pawârorà còwâ géé na aubà, â rà o pwacèwii tèpa *angela kêe. Ba o càra mwa caa bà còwâ. Â o càra mwa caa piéa còwâ.

³⁷ «[Guwà tawèerio] naa goo ê pai wâro còwâ géé na aubà. Â gona câguwà caa tâmogdori ê pwina é ina wà Moosé? Ba é pwa jèkutâ [naa na é tii kêe] goro i ji na nari upwâra, na ia tòo gò i ânye. Ba é ina goo Pwi Ukai Pwiduée pâ, é *Pwiduée kà *Abéraama, ma Isaaka, ma Iakobo.* Exode 3.6

³⁸ [Pai ina wèe pâ] rà nye cau tàgére *wâro jaa Pwiduée! Ba wà Pwiduée, âna câé caa Pwiduée kà tèpa bà, â é Pwiduée kà tàpé na rà wâro.»

Pai tòpi kêe tà tèpa dotée goro Naèà

Mataio 22.41-23.12; Maréko 12.35-40

³⁹ Wà pàra tèpa dotée goro é Naèà, âna rà tère ê pwina é ina wà Iésu tà tèpa Sadukaio, â rà ina tée pâ: «Aipaa! Nye dau wâdé kaa é pai tòpi'gà, co pwi a pwa pupûra!»

⁴⁰ Ba ipwacoé tàra, na rà tawèri wà Iésu goo cè pàra muru.

⁴¹ Â é ina tàra pâ: «Gorodà na rà ina wà tèpa âboro pâ, wà pwi *Mesia, [pwi ukai na guwà tapaciê] âna é pwi âboro kîri jii *Davita, géé goo na é pwi gòobèrèè co?»

‡ 20:41 Grec: «Gorodà na rà ina pâ, wà pwi Mesia, âna é pwina nai Davita?»

Dau pwamuru naa goo pwi Mesia

42-43 «Bwa, càcaa wàrapwiri, ba nye wà Davita kaa, na é ina naa na tii Salamo, pâ:

*Popai kà Pwi Ukai,
Pwi Ukai Pwiduée
na é patùra Pwi Ukai kôo:
“Gà me ma gà tâa ni.
Tâa ni gòro îô étò.
[Go naa tâgà è pitûâ.
O pwamainagà awé.]
Go nama gà còogai
tèpa ipaa dàgà.”*

Psaume 110.1

44 «Ba ûna é ina pâ, *Pwi Ukai kôo*, âna é tàgére ina wà pwi Mesia. Â é paari pâ, wà pwi Mesia, âna pwi âboro na é piwéna jii diri pàra tàpé§!»

Cibwaa ipwacèwii tèpa dotée-bà!

45 Wâru pâ âboro na rà gére tàmaari é pwina é ina wà Iésu. Â, na ararà diri, â é ina tà tèpa *câmu kée pâ:

46 «Guwà pwacôoco! Guwà cibwaa pwaduwà kà pàra tèpa dotée goro é Naèè! Ba dau wâdé tàra, na rà pâra na è pâ ârabwée gòri*. Â wâdé tàra, na rà nye pwabwàcu tàra, ma pwamainarà pâ âboro, naa na diri è pâ ére aupitapitiri. Â rà nye mudàra taaci è pâ autâa na tâa béaa, na *wâra pitapitiri, ma naa na pâ na aupi-ija maina.

47 Â rà pwa è pâ nyakâra pwapwicîri [ba na jè o niimiri pâ rà tèpa âboro na rà wâdé]. Êco na, ûna rà gére wàrapwiri, â rà popa diri jii è pa dàpwà è pâ muru na tà tàra. Â géé goro kaa pwiri, âna o mwa pwa tàra è wârimuru na dau maina jii è wârimuru kà pàra tàpé.»

21

*Iésu naa na Wâra pwapwicîri
Mataio 24.1-2; Maréko 12.41-13.2*

Tô dàpwà na ticè neemurué

1 É tâa na *Wâra pwapwicîri wà Iésu. Â é gére còo tèpa âboro na dau pwa neemururà na rà tòpò mwani târa Wâra pwapwicîri.

20:42-43 Psaume 110.1 § 20:44 Grec: *Wà Davita kaa, na é ina gooé pâ 'Ukai', â gorodà na é pwina naiê?* * 20:46 *Ârabwée gòri*—Naa jaa tèpa Juif biu, âna câmu kà tèpa tàmanga ma tèpa pipapwicîrìrà.

² Â é tèepaa me tô jè dàpwà, na piticè neemuruê. Â é naa ji du ârailu nari mwani atü.

³ Â é ina wà Iésu tà tèpa *câmu kêe pâ: «Go ina tàwà ê âjupâra pâ: Wà tô dàpwà bèeni na piticè neemuruê, âna po dau wéna awé ê pwina é tòpò, jii pàra tàpé.»

⁴ Ba rà tòpò upûuê (ba ji ére mwani gée goro aumaina goo wârirà). Â, na wàé, âna jèe nye piticè neemuruê kaa. Êco na é nye naa kaa diri ê mwani na o pâri ma é wâro goo.»

O mwa tédidiri Wâra pwapwicîri

⁵ Gée na càué, â rà picâdiri i Wâra pwapwicîri wà pàra tèpa âboro, pâ: «Nye dau wâdé kaa ê pâ atü goro ê auba, goo ê pé wâ bèeni! Po dau pwa kaamwa kêe. Â dau muugère pâ cûuê* na rà naa tèpa âboro, ba na urâpâra tà Pwидуée!»

⁶ Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Guwà côo diri pâ pwiibà? Âna go ina tàwà pâ: O mwa tèepaa ê tòtù na o téura diri. Â o mwa ticé atü na o mwa pitâagòrà too wê.»

Ê pwina o tèepaa na pwâadèrèè

Mataio 24.3-35; Maréko 13.3-31

⁷ Rà tawèeri Iésu wà tèpa câmu kêe pâ: «Ico pwi a pwa pupûra, gà ina tâbà pâ o wiidà cèna o tèepaa ê pwina gà gére ina. Â o dà cè câmu kêe ma bà o tâmogòori pâ, o jèe tèepaa me ê pwi pàara-bà?»

⁸ Â é ina tàra pâ: «Guwà ipwacôowà, â guwà cibwaa pwa ma ipa-imwûruwà. Ba o wâru tàpé na rà o tèepaa me, â rà o pa é neeô. Â rà o ina tàwà pâ: “Wâgo pwi Mesia [na go me gée jaa Pwидуée, na guwà tapacîê]!” â “Jèe wâni ê pàara kôo.” Êco na guwà cibwaa pâra wiârà!»

⁹ Wiâna guwà tère jèkutâ goro pâ paa, ma pâ pai èpà wèe ê gòropuu, â guwà cibwaa nama wâgotâwà! Ba o nye mara tèepaa ê pâ pwiibà, êco na o càcaa pâji pwâadàra gòropuu.»

¹⁰ Â é ina mwara wà Iésu pâ: «[Na pwi pàara-bà, â o wâru pâ ipaa pitiri gòropuu: Ba] ê pwi jè Ba, âna ru ipaa ma pwi jè Ba. Â wà pwi jè ukai, âna ru pipaa ma cè pwi jè ukai.»

¹¹ Â o gù napuu, na pâ pàra ére gòropuu, â o pâ nau tèepaa ê pâ copwa na maina, ma pâ pwécapa†. Â o wâru pâ muru na jè pwùkùru goo, â o wâru pâ câmu kêe, naanidò napwéretòtù.»

O tubaèpà tà tèpa cèikî

¹² «Béaa kâra diri pâ pwiibà, âna o dau tubaèpà tàwà, wâguwà tèpa câmu kôo. Ba rà o tâjûruwà, â rà o mwa popawà pâ, naa na pâ *wâra pitapitiri, ma naa na pâ wâra karapuu. Â rà o dàtiwà

^{21:3} 2 Korénito 8.12   * ^{21:5} Cûuê—Décoration.   ^{21:6} Luka 19.44   † ^{21:11} Pwécapa—Épidémie. Pâ maagé na pâpitiri napô.

na ara tèpa kupénoo, ma wà tèpa ukai, gée goro na guwà tèpa âboro kôo.

¹³ Â, na pwi pàara-bà, âna o naa tàwà, ba na guwà o tèpa *paâjupâraô, na ararà.

¹⁴ Â guwà cibwaa dau nünüma ma pidumapiê goro pai tòpi kàwà târa.

¹⁵ Ba go o mwa naa tàwà ê pâ popai na guwà o ina, bau ê autâmogòrimuru. Â o càcaa pâri ma rà tòpi tàwà wà tèpa pièpàriwà!

¹⁶ «Rà o icuriwà wà du nyaa ma caa kàwà, ma wà tèpa aéjii kàwà, ma wà tèpa jènerewà, ma wà tèpa béewà, tiagoro na o tètâmwarà pàra tàpé gée goowà.

¹⁷ Â rà o pièpàriwà gooò diri ê pâ âboro.

¹⁸⁻¹⁹ Êco na wà pwina é cimwü, âna ée mwa udò, â o tà tée ê *âji wâro. Â o nye ticè na rà pwa, na o tigée goro ê wâro bèepwiri na wâgoowà‡.»

O dau pwaée kà tàpé Iérusaléma

²⁰ «Na guwà côo pâ pwâra paa^S na rà cibèepi *Iérusaléma, â wàè kaa pwiri na guwà o tâmogòori pâ o jèe tédidiri i auba.

²¹ Wà tàpé na rà wâgòroigé jii i ville, âna rà cibwaa tò naa na! Â wà tàpé na rà tâa na i ville, âna rà uru wài! Üu, wâdé na rà cau uru wài naa gò pâ jaa, wà diri tàpé na rà tâa napô *Judée!

²²⁻²³ Au! Wârico! Ba, naa na pâ tòotù bèepwiri, âna po dau pwaée kâra pa ilàri na rà nyarana, ma pa ilàri na rà pa-di é èpo kâra. Ba wàépwiri é pàara na wà Pwiduée, âna ée mwa naa wârimuru târa ê Ba kêe, [wà tèpa *Juif]. Êkaa na wàrapwiri cè pai pacoò diri pâ popai kà tèpa *péroféta wâna *Tii Pwicîri.

«Â o po dau maina é pwâra putâmu kêe, â rà o dau pwa-maagé côo tèpa âboro wê, na pwi pàara-bà.

²⁴ Â o dau wâru tàpé na o tètâmwararà goro ê tauwa. Â o wâru mwara tàpé na o piirà ma poparà pâ, naa na pâ napô na wâru, ba na rà tèpa *ênawéna kîri kà tèpa âboro wê. Ba é pwi pàara bèepwiri, âna o pàara kà tàpé na càra caa tèpa Juif. Â rà o pwatari diri Iérusaléma. Â rà o mwa còogai é napuu kêe bau é Ba kêe, tiagoro ê tòotù na ée mwa pacoò pwiri [wà Pwiduée].»

Pai wâjué me còwâ kà Iésu

²⁵⁻²⁶ «[Gée na càuru pwiri] â o pwa pâ câmu na ité naa na i tòotù, ma é parui, ma é pâ îricò. Ba o gùmagù é pàara

21:14 Luka 12.11–12

21:15 Apostolo 6.10

21:16 Mataio 10.21–22

‡ **21:18-19** Â o nye ticè... Grec: Â o nye ticè ji caapwi wàrapûrué na o tiâu. **S 21:20**

Pwâra paa—Armée. **21:22-23** Jérémie 5.29, 46.10; Osée 9.7 **21:24** Psaume 79.1;

Auinapàpàri 11.2 **21:25-26** Ésaïe 13.10; Ézékiel 32.7; Joël 3.4; Auinapàpàri 6.12–13

napwéretòtù. Â [o nye ité mwara i nawià, â] o pwa pâ diopwaa kâra pàri wià*, â o dau maina airà. Â wà tèpa âboro gòropuu, âna rà o pò goo diri pwiri, â o dau wâgotàra, â rà o pwùkùru. Ba rà o còo pâ, o jèe tèepaa é pàara na po dau èpà awé naa gòropuu.

²⁷ Â nabwé, â rà o mwa bàra còoô, wâgo *Pwina naîri âboro, wiàna go tèepaa me na nee, naa na é pàtâmoò, ma é pai maina ma muugère kôo.

²⁸ Êkaa na go ina tàwà pâ: Wiàna guwà còo pâ, jèe tapoo coo é pâ muru bèepwiri, â guwà gòo ma ipwàdéé! Ba o jèe càcaa gòiri é tòotù, â ée mwa pa-udòwà wà Pwiduée!»

Câmu goro iri wâi

²⁹ Wà Iésu, âna [é patùrarà mwara goro é pwina o tèepaa. Â] é ina tàra é ucina bëeni pâ: «Guwà còo é *iri wâi, é, pwi jè upwâra.

³⁰ Ba, na é tapoo ti, â guwà tâmogòori pâ, ée jèe tèepaa me é pàara na ucuu i napô.

³¹ Wàrapwiri na guwà còo pâ, gére tèepaa é pâ pwi bèepwiri, na ia go ina, â guwà o tâmogòori pâ, ée jèe tapoo tòpò é Mwaciri kêe wà Pwiduée.

³² Â go ina tàwà é âjupâra pâ: [O càcaa gòiri.] Ba wà pàra tèpa âboro nabà, âna rà o bwaa nye còo pwiri, béaa kâra pai o bà kâra.

³³ Ba o tiàu é napwéretòtù ma é gòropuu; â napwa é popai kôo, âna o càcaa tiàu.»

Guwà tà tàcî!

³⁴ «Guwà ipwacòoco! Guwà cibwaa wârori é wâro imudi; guwà cibwaa dau wâdo ma ija! Â guwà cibwaa géaa goo é pâ muru [na o tubatiâuwà naa goo] naani gòropuu. Ba wiàna guwà tà èrà goo pâ muru bèepwiri, â péa guwà mwa tà pò, ma piticè càrawà, na go tèepaa me còwâ,

³⁵ pwacèwii diri pàra âboro gòropuu. Ba go o mwa cau papòrà diri, pwacèwii [pwi a pwa puà, na é tü] puà kêe naa gòro é pu ârawéà.

³⁶ Êkaa na guwà tà tàcî! Â wâdé na guwà pwapwicîri tà Pwiduée, ma ilari jiié pâ, na é wéaariwà jii diri pâ muru na èpà na o mwa tèepaa. Â [go o mwa ipwàdéé goowà] wâgo Pwina naîri âboro, na guwà cima arao. Nabwé!»

³⁷⁻³⁸ [Na pàara na é tâa Iérusaléma na wà Iésu] â é tò naa na Wâra pwapwicîri na diri pâ tòotù, ba na é pacâmuri tèpa âboro. Ba mu ipitirirà naawê, naa diri pâ dàuru, ba na rà tèreê. Â, na bàrane, â é mu wâjué còwâ naa gòrojaa Élaio, â é tâa wê naa ne.

* 21:25-26 Pàri wià—Les grands brisants.

21:27 Daniel 7.13; Mataio 26.64;

Auinapàpari 1.7

22

É icuri Iésu wà Judas

Mataio 26.1-16; Maréko 14.1-2; Ioane 11.45-53

¹ Jèe pâmwünyabweri ê *tòotù maina kà tèpa *Juif, na ina goo pâ tòotù Paséka—pwi tòotù na rà ija poloa na ticè nyaa kêe.

² Â wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwailò, ma wà tèpa *dotée goro ê Naèà, âna rà imudàra cè pai pwa wèe, ba na rà tètàmwara wà Iésu. Êco na wâgotàra goo wà tèpa âboro. [Ba dau wâru tàpè na rà wâgoo Iésu.]

³ Â, na pwi pàara bèepwiri, âna wà *Caatana, âna é nye too kaa naa goo wà Judas Iscariote, wà pwi jè ârapàara tèpa 12 *apostolo kà Iésu.

⁴ Â é pâra wà Judas, nau còo tèpa caa kà tèpa pwa ârapwailò, ma wà tèpa caa kà tèpa wéaari ê *Wâra pwapwicîri. Â é ina tàra pâ, na ée mwa panuâ Iésu tàra.

⁵ Â rà nye dau ipwàdée kaa, â rà ina tée pâ, na rà o mwa naa cè mwani tée.

⁶ Â gée na càué, âna é imudàra cè naigé, ba na é icuri pwàniri tàra wà Iésu.

Pi-ija kà Pwi Ukai

Mataio 26.17-30; Maréko 14.12-26; 1 Korénito 11.23-25

⁷ É jèe tèepaa ê bétapoo tòotù kâra 'pi-ija poloa na ticè nyaa kêe'—tòotù na rà mu taa é nari mutô târa Paséka.

⁸ Â wà Iésu, âna é panuâ pâ naa *Iérusaléma wà Pétéru ma Ioane, â é ina tàru pâ: «Gàu pâra béaa naa na ville, â gàu pwabwàti é utimuru kâjè, târa é tòotù Paséka.»

⁹ Â ru tawèerié pâ: «Wâpà na nûmagà na jè pi-ija wê?»

¹⁰ Â é tòpi tàru pâ: «Na gàu tò naa na ville, â o ipitiwà ma pwi âboro, na é popa é wâra jawé. Â gàu pâra wiâê. Â, na é tò naa na jè pwârawâ,

¹¹ â gàu ina tà pwi apooro wê pâ: “É tawèeri me wà pwi a pwa pupûra kâbà pâ, o wâpà é naditârawâ, na bà o ija naima é utimuru târa Paséka?”

¹² «Â ée paari tàu é jè naditârawâ na wâdditi—pwi naditârawâ maina na jèe ipwabwàti. Â gàu pwabwàti i uti kâjè naawê.»

¹³ Â nabwé, â ru pâra wà Ioane ma Pétéru, â ru pâmari wàra na é ina tàru wà Iésu. Â ru pwabwàti é utimuru târa Paséka.

I poloa ma i dipâa

¹⁴ Na bàrane, ûna jèe tèepaa ê pàara na rà pi-ija na, â rà tâa goro taapà wà Iésu ma i tèpa 12 apostolo kêe.

15 Â é ina tàra pâ: «Jèe gòiri na go tapacîri ê ji pwi pàara bèeni, na jè pi-ija naima ê utimuru târa Paséka, béaa kêra pai picâri kôo.

16 Ba go ina tàwà pâ: O câgo mwa caa ija ê utimuru bèeni ma wâguwà, [naani gòropuu]. Go o mwa ija còwâ na go o mwa bàra tubanabwé ê waké [kâra âji Paséka] na pàara na é tòpò Mwachiri kêe wà Pwiduée* .»

17 Â é popa é wârado dipâa. Â é pwaolé tà Pwiduée, â é ina tàra pâ: «Guwà popa, â guwà cau wâdo jècaa.

18 Ba go ina tàwà é âjupâra pâ: O câgo mwa caa wâdo cè dipâa [naani gòropuu]. Go o mwa wâdo é dipâa na bwaa âmuê, naa na pàara na é tòpò Mwachiri kêe wà Pwiduée.»

19 Â é popa é poloa, â é pwaolé tà Pwiduée. Â é tubiti, â é naa tàra, â é ina tàra pâ: «Êni, âna naiio, na go panuâ ba kàwà. Â, na wàrapwiri, â guwà o mwa nye tà pitaniimiri ê pwina go pwa tàwà.»

20 Géé na càuru é pi-ija, â é pa i wârado dipâa†, â é ina tàra mwara pâ: «Êni, âna *câmu kêra *auipwataâboro na bwaa âmuê, na é pwa wà Pwiduée goro é domiî kôo na o jèe joro. [Ba o wàrapwiri pai tòpò pinaanapô naa nabibiu kàwà ma wàé.]»

É patûrarà mwara na rà pi-ija

Mataio 26.20-35; Maréko 14.17-31; Ioane 13.21-38

21-22 [É ina tàra mwara pâ]: «Wâdé na go bà, wâgo *Pwina naîri âboro, ba na pacoo é auniimiri kà Pwiduée géé na biu. Êco na, napwa naa goo wà pwi âboro na é pi-icurio, âna po dau pwaée kêe. Â guwà còo, co tèpa béeò, é tâa jaajè ni, wà i pwi âboro bèepwiri, ba jè gére ija ma wàé.»

23 Â wà tèpa câmu kêe, âna [rà pò goo pâ popai bèepwiri, â] rà pitànunuu, â rà pitawèerirà pâ: «Wàilàapà na o pwa pwiri?»

Guwà ipakîriwà pwacèwiio

24 Rà tapoo pitòocia wà tèpa câmu. Ba rà imudàra cè pwi âboro na é imaina naa jaarà.

25 Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Guwà còo, naa jaa wà tàpé na càra caa tèpa âboro kà Pwiduée‡, âna wà tèpa ukai ma wà tèpa pitûâ, âna rà còogai tèpa âboro. Â nûmarà na jè tà pwamainarà ma pwaolé tàra taaci§.

* 22:16 Dernière phrase—Grec: *Tiagoro na o pacoo, naa na Mwachiri kà Pwiduée.*

† 22:20 *É pa i wârado dipâa*—Munaa é wàrapwiri na é naa tàra é wârado na caapwi (nee tii 17), é, munaa é wàrapwiri géé na càué, ba wiâra é nyamanya kà tèpa Juif, âna rà wacié wâdo i wârado dipâa, na tòotù Paséka. 22:21-22 Psaume 41.10; Ioane 13.21-22 22:24 Luka 9.46 22:25 Mataio 20.25-27; Maréko 10.42-45 ‡ 22:25

Naa jaa wà tàpé... Grec: Naa jaa pâ Ba. § 22:25 Dernière phrase—Grec: Â rà nama jè ina goorà pâ 'Tèpa pwa na wâdé'.

26 Â wâguwà, âna guwà cibwaa pwacèwiirà! Ba wà pwi âboro imaina nabibiu kàwà, âna wâdé na é pwacèwii pwi nari èpo. Â wà pwi a pitûâ, âna wâdé na é pwacèwii pwi ênawéna.

27 «Ba [naa jaa tèpa âboro gòropuu, âna] wà pwi ukai, âna é tâa goro taapà; â wà tèpa ênawéna kêe, âna rà naa èe. Â guwà côo, nye càcaa wàrapwiri naa nabibiu kâjè. Ba go jèe pâ nau pwi ênawéna kàwà.

28 «Â wâguwà, na guwà tâa jaa na go tâa na aré ma tòina,

29 âna go mwa naa tàwà [ê autâa na] é Mwaciri, na é jèe naa tîo wà Caa kôo.

30 Â jè o mwa pi-ija naima ma wâgo. Â guwà o mwa tâaboo naa gòro autâa kà tèpa ukai, ba guwà o pitûâ kà tèpa 12 wâao *Isaraéla.»

Gà mwa pitütôowâriô, co Pétéru

31 Wà Iésu, âna é tabiié naa goo Simona Pétéru, â é ina pâ: «Têre! Wà Caatana, âna é ilari pâ, na é jèpa tacaiwà. Â ée mwa nama gùmagù é pwâranümawà, naa na jè ji pâara*.

32 [Â ée mwa dau tacaigà co Simona, pwi âji béèò! Au, mearigà! Ba gà o mwa tûu.] Êco na go jèe pwapwicîri ba kâgà, ba na gà mwa cimadò còwâ. Â wiàna gà o mwa wâjué me còwâ dario, â [pâragà, na] gà pagòo tèpa aéjii'gà bèeni.»

33 Â é tòpi tée wà Pétéru pâ: «Bwa! Bwa, co Pwi Ukai! Nye pâriô mwara ma go picâri pwacèwiigà, wiàna naa na karapuu, é ju capai bà!»

34 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Bwa, go ina tâgà é âjupâra, co pwini, pâ: Naa na ne nabà, âna béaa kêra cè pai to kêra i ja, âna gà o wacié pitütôowâri pâ, câgà caa tâmogòorio.»

Guwà ipwabwàtiwà târa ipaa!

35 É ina mwara wà Iésu tà tèpa câmu kêe pâ: «Na ia, âna go cùruwà [ba na guwà Picémara é *Picémara Wâdé] âna ticè mwani, ma atà, ma wâraâwà na guwà popa wiâwà. Â wànau, gona nye tiàu jiiwà cè muru?»

Â rà tòpi tée pâ: «Bwa.»

36 Â é ina târa pâ: «Êco na nabani, âna go ina tàwà pâ, wâdé na guwà popa cè mwani ma atà kàwà! Â wiàna ticè tâuwa kàwà, â wâdé na guwà icuri ârabwée kàwà, ba na o wâri wèe.

37 [Ba rà o jèe tubaèpà tîo pwacèwii na go pwi âboro èpà.] Ba pwa jè popai goòo, na wii naa na *Tii Pwicîri, pâ: *Rà naa*

22:26 Mataio 23.11; Maréko 9.35   22:27 Ioane 13.12-15   22:30 Mataio 19.28

* 22:31 Pwa ucina naa na grec goo é pai ura pwâra blé târa ma pinaaitiri é pudòro blé ma é parawée.   22:32 Ioane 17.15   22:35 Luka 9.3, 10.4   22:37 Ésaïe 53.12

wârimuru têe; ba rà ina pâ, é pwi a pwa na èpà.Ésaïe 53.12 Â o jèe nye coo é popai bèepwiri.»

38 Â rà ina têe wà tèpa câmu kêe pâ: «Wàéni é du ârailu tàuwa, co Pwi Ukai!»

Â é tòpi tàra pâ: «Jèe pâri†!»

É pwapwicîri wâ gòrojaa Élaio

Mataio 26.36-46; Maréko 14.32-42

39 Rà còobé géé na wâ wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe, â rà pâra naa gòrojaa Élaio. Ba mu nye câmaajé tàra [na rà puu wê].

40 Ūna rà tèepaa naawê, â é ina tàra pâ: «Guwà pwapwicîri ba na o pwa cè nii ma gòò kàwà, wiàna tacaiwà.»

41 Â é tàpo paé jiiirà, â é tùu jùrué, â é pwapwicîri tà Pwидуée.

42 Â é ina pâ: «Caa, wiàna nūmagà, â gà patâjii jiio é pâ aré ma tòina bèeni. Êco na gà cibwaa pwa é pwina nūmoo goo, â gà nye pwa câbawâdé'gà.»

43 Â é nye tèepaa kaa pwi jè *angela, me géé *napwéretòotù, â é pagòoé.

44 Â é nye pwapwicîri mwara wà Iésu, â jèe po dau maina é aré ma tòina kêe. Â é wétàu kêe, âna jèe pâra nau domii, â joro naa napuu pwacèwii é pwâra jawé.

45 Â nabwé, â é cimadó, â é wâjué me còwâ dari tèpa câmu kêe. Êco na é còo pâ rà puu. Ba dau oratàra géé goo pai pikîri kàra.

46 Â é ina tàra pâ: «Cina guwà puu? Guwà tà tàcî, â guwà pwapwicîri ba na o pwa cè nii ma gòò kàwà, wiàna tacaiwà.»

Rà tâjùru Iésu

Mataio 26.47-56; Maréko 14.43-52; Ioane 18.3-12

47 Ūna é bwaa gére ina pwiri wà Iésu, â é po tèepaa me wà Judas, wà i pwi jè ârapàara tèpa 12 apostolo kêe. Â rà tèepaa me wiâé pâ âboro na wâru, [ba na rà tâjùru Iésu]. Â é nye pâra dà Iésu kaa wà Judas, â é pwabwàcu têe, ma bwénüüé.

48 Â é ina têe wà Iésu pâ: «Wà nau, co Judas? Gà wàrapwiri tàra pai pi-icurio, wâgo Pwina naîri âboro, goro é pai bwénüüo'gà?»

49 Wà tèpa câmu kà Iésu, âna rà còo pâ rà o jèe tâjùrué wà tèpa âboro. Â rà pò ma ina têe pâ: «Wâdé co Pwi Ukai, na jè piokée! Wàéni tàuwa!»

50 Â wà pwi jè ârapàararà, âna é nye tüboo kaa é tàuwa kêe naa gòro pûru pwi âboro kîri kà pwi ukai kà tèpa pwa ârapwailò. [Êco na] é tépàgà co i doronyürué.

† 22:38 Jèe pâri—Munaa pai ina wèe pâ: Jèe nabwé na jè tùra.

51 Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Bwa! Jèe pâri! Guwà cibwaa cicararà!»

Â é tu naa goo i doronyüruê, â nye wâdé cõwâ kaa.

52 Â é patùra tèpa pitûâ kà tàpé na rà me nau tâjùrué—tèpa caa kà tèpa pwa ârapwailò, ma wà tèpa caa kà tèpa wéaari é Wâra pwapwicîri. Â é ina tàra pâ: «Wànu? Guwà me nau popao, goro ê pâ tàuwa, ma é bàra upwâra, pwacèwii na go pwi a pòtàmwara âboro!»

53 Diri é pâ tòotù, âna go tâa nabibiü kàwà, naa na Wâra pwapwicîri, êco na câguwà caa tâjùruo! Bwa, wâdé na wârapwiri. Ba ni, âna jèe pàara kàwà—pàara na é pitûâ é pàtàmara é bàutê.»

54 Â rà tâjùru Iésu.

É pitütôowâri Iésu wà Pétéru

Mataio 26.69-75; Maréko 14.66-72; Ioane 18.16-27

Rà popa pâ Iésu naa pwârawâ kà pwi *ukai kà tèpa pwa ârapwailò. Napwa wà Pétéru, âna é picâwiâê géé iti.

55 Â é pâmari pàra tèpa wéaa, naa na gòroigé kâra pwârawâ. Ba rà pwa é pé na ânye, â rà pwacârau. Â é coo burà pwacârau jaarà wà Pétéru.

56 Â wà tô jè ênawéna, âna é cõoê naa na pwéelaa kâra ânye. Â é ciburà ucâriê, â é cõoinaê, â é ina [tà tèpa âboro na rà tâa wê] pâ: «É! Wà pwini, âna é pwi jè bée Iésu géé Nazareth!»

57 Êco na é pitütôowâri wà Pétéru, â é ina tée pâ: «Bwa! Câgo caa tâmogòorié, co tõi.»

58 Â géé na càuru é ji pàara bèepwiri, â wà pwi jè âboro, âna é cõoinaê mwara, â é ina tée pâ: «Pwiini, gona câgà caa pwi jè bée Iésu?»

Â é tòpi tée wà Pétéru, pâ: «Bwa!»

59 Â wâna caapwi ineretòotù, â wà pwi jè âboro, âna é nye gòro goro ina tà tèpa bée pâ: «Akaé! Âjupâra pâ é pwi jè bée! Ba wàè mwara, âna é pwi a me géé Galilée!»

60 Â é tòpi tée wà Pétéru pâ: «Kaa! Gà tère, co pwini! Câgo caa tâmogòori é pwina nümagà na gà ina!»

Ûna é bwaa gére ina pwiri, â é to i ja.

61 Â wà Pwi Ukai Iésu [na rà tàgére pitèié naa na jè ére gòroigé] âna é nye tabiié kaa, â é ucâri wà Pétéru. Â é nye niimiri kaa wà Pétéru i pwi ia é ina tée wà Iésu pâ: «Béaa kâra é pai to kâra i ja, âna gà o wacié pitütôowâri pâ, câgà caa tâmogòorio.»

62 Â é còobé naa gòroigé wà Pétéru, â é dau i pijinünü.

Rà tubaèpà tà Iésu ma pitèié

Mataio 26.63-27.2; Maréko 14.53-15.1; Ioane 18.13-14,19-24

⁶³ Wà tèpa âboro na rà wéaari Iésu, âna rà pitaurée gooé, â rà èié.

⁶⁴ Â rà târamiri ê naporomee, â ûna rà tòbitié, â rà ina tée pâ: «Wàilàapà na èigà? Gà pinadàra cai, [wiàna gà pwi *péroféta na gà tâmogòori diri ê muru]!»

⁶⁵ Â rà dau tànyirié, ma ina tée pâ muru na po dau èpà.

Wâra pitèimuru kà tèpa Juif

⁶⁶ Êna po dàuru moo, â rà pitapitirirà naima diri ê wâra pitûâ kà tèpa Juif—wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwailò, ma wà tèpa pitûâ, ma tèpa dotée goro ê Naèa. Â rà ina [tà tèpa wéaa] pâ, na rà popa me Iésu na ararà.

⁶⁷ Â rà ina tée pâ: «Wiàna wâgà wà pwi *Mesia, â gà ina tâbà!»

Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Wiàna go ina tàwà ê âjupâra, â o câguwà caa cèikî naa goodò.

⁶⁸ «Â wiàna go tawèriwà goro cè jè muru, â o câguwà caa tòpi tîo.

⁶⁹ Êco na o jèe tèepaa ê pàara, na wà Pwina naîri âboro, âna ée mwa tâa gòro étò kà Pwiduée na dau pwa pàtamee, [â ée mwa pitûâ].»

⁷⁰ [Êna rà tée pwiri, â rà nye dau putàmu kaa] â rà ina pâ: «Ico pwini! Gona gà ina pâ wâgà, âna gà *Pwina naî Pwiduée?»

Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Guwà jèe nye tàgére ina!»

⁷¹ Â rà pi-ina pâ: «Jèe pâri! Guwà nye tée ê pwina é ina. Naaco cè tèpa pitòtié, [ba é jèe ipitòtié còwâ]!»

23

Iésu na ara Pilato ma Héroda

Mataio 27.11-26; Maréko 15.2-15; Ioane 18.28-19.16

¹ Rà cau cimadò diri tèpa *wâratûâ kà tèpa Juif, â rà cia Iésu dari wà *Pilato, [pwi kupénoo kà tèpa Roma].

² Â rà pitòti Iésu, ma ina pâ: «Wà pwi âboro bèeni, âna é pitoo naa na pûru ê Ba kâbà [tèpa Juif] ba na rà cicara César, pwi ukai. Ba é ticia jiiirà, na rà wâri mwani wâripû tée, â é ina pâ wàè pwi *Mesia, pwi jè ukai maina.»

³ Â é tawèri Iésu wà Pilato pâ: «Gona nye wâgà kaa, na gà Pwi Ukai kà tèpa Juif?»

É tòpi tée wà Iésu pâ: «Gà jèe nye tàgére ina.»

Ticè pwina é pwa na èpà!

4 É tabiié wà Pilato naa goo tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwailò, ma wà pàra tèpa âboro na rà tâa wê. Â é ina tàra pâ: «Câgo caa pâmari cè majoro wârimuru kêe.»

5 Êco na rà ina ba gòo tée pâ: «Bwa! Gà côo, é nama gùmagù napô pitiri, goro é pai pwa pupûra kêe—tapoo na Galilée, tia ni *Iérusaléma!»

6 Â é ina tàra wà Pilato pâ: «Wà nau? Guwà ina pâ, é pwi âboro géé Galilée?»

7 Ūna rà tòpi tée pâ «Ūu», â é panuâ pâ Iésu naa jaa *Héroda Antipas. Ba wàé na é pwi kupénoo na Galilée. Â, na pwi pàara-bà, âna é tàgére tâa Iérusaléma.

É coo ara Héroda Antipas

8 É nye dau ipwàdéé kaa wà Héroda na é côo Iésu, ba jèe nye dau gòiri pai tère kêe é jèkutâ gooé. Â nye dau nùmee na é côo cè jè *câmu kêra pàtâmee cèna é pwa.

9 Â é tawèerié mwara goro pâ muru na wâru. Êco na câé caa tòpi tée wà Iésu.

10 Â [naa na diri é pàara na ru gére wàrapwiri, â] wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwailò ma wà tèpa *dotée goro é Naèà, âna rà tàgére tâa wê, â rà dau tùra too ma pitòtié.

11 [Jèe pâ nau ora tà Héroda gooé] â rà tànyirié ma piècaarié, wàé ma wà tèpa coda kêe. Â rà pwa ma é coona é pé ârabwée kêra ukai. Â rà panuâê còwâ pàdari Pilato.

12 Tapoo na pwi tòotù-bà, âna ru pitèreru wà Héroda ma Pilato. Ba béaa, âna nye tupédu a pièpà.

É coo còwâ ara Pilato

13 Wà Pilato, âna é panaimari é napô, bau tèpa pitûâ kêra, ma tèpa caa kà tèpa pwa ârapwailò.

14 Â é ina tàra pâ: «Guwà pame pwi âboro bèeni, na guwà gére ina pâ: “É pitoo naa na pûru tèpa âboro, ba naa gùmagù é napô.” Â go tawèerié goo, na arawà. Êco na câgo caa pâmari cèna èpà na pâri ma pwa wârimuru tée goo.

15 «Â wà ukai Héroda Antipas mwara, âna câé caa pâmari cè èpà cèna é pwa, â é panuâê còwâ me naani. Â nye ticè majoroé ma naa wârimuru tée, ma é bà.

16 Na wàrapwiri, â go o nye pwa ma pâdié co, â go o nye panuâê còwâ.» {

17 Ba pâra Pilato na é pacòobé é pwi jè âboro géé na karapuu, na diri pâ naja, na tòotù *Paséka.}

Nùmarà goo Barabbas

18 [Ûna é ina pwiri wà Pilato] â rà nye cau wiikau too kaa é pâ âboro, ma ina pâ: «Nama é bà wà pwi âboro bèepwiri! Gà panuâ wà Barabbas!»

19 (Wà pwini Barabbas, âna é tâa na karapuu, ba é pwi a tètâmwara âboro. Â é pwi jè ârapàara mwara tàpé na pwa na rà cicara tèpa *Roma, naa Iérusaléma.)

Tanamiriê naa goro kurucé!

20 Wà Pilato, âna nùmee na é panuâ Iésu, â pwa na é patùra tèpa âboro, [ba na é pacoora].

21 Êco na rà mwa nye dau uu ma tomara too kaa pâ: «Tanamiriê! Tanamiriê naa goro *kurucé!»

22 É bwaa wacié tawèerirà wà Pilato pâ: «Dà cè èpà cèna é pwa pwi âboro bèeni? Na nye ticè majoroé ma é bà. Go o nye nama pâdié co, ma panuâê còwâ.»

23 Êco na rà mwa nye dau pwatàngürurà* ma uu too ma ina pâ: «Tanamiriê!»

24 Â é nye niimiri bamwara wà Pilato pâ, na é pwa é pwina nùmarà goo.

25 Â é panuâ wà Barabbas, wà i pwi pòroca†, â é panuâ wà Iésu tà tèpa coda kêe, ba na rà tètâmwereê‡.

Rà popa pâ Iésu ma rà nama é bà

Mataio 27.32-34; Maréko 15.21-24; Ioane 19.17

26 Wà tèpa coda roma, âna rà popa pâ Iésu, [âna é kâa i kurucé kêe]. Â ipitirà ma pwi jè âboro géé na ville Cyrène, na nee Simona, na é wâjué me géé na aupwanapô. Â rà tacoo gooé, ba na é kâa pwicò i kurucé kà Iésu.

27 Â dau wâru pâ âboro na rà pâra wiâ Iésu. Â wà pa ilàri, âna rà imurué ma pijinünü.

28 Â é tabiié Iésu naa goorà, â é ina tàra pâ: «Pa èpo géé Iérusaléma, guwà cibwaa imuruô! Guwà imuruwà còwâ, ma pâ èpo kàwâ.

29 Ba o jèe tèepaa é pàara na [o dau gòo. Ba] o mwa ina pâ: “Rà ipwàdéé pa ilàri na càcaa pâri ma rà ipièrù, ma wàilà na càra caa pâji pitâmari èpo, ma wàilà na càra caa pâji pa-di èpo!”

30 «Â [o dau maina é pai picâri kà tèpa âboro, tiagoro na] o nùmarà na tûu naa gòrà é pâ jaa§, ba na naapwàwirà [jii é pé tòina bèepwiri]!

* 23:23 Pwatàngürurà—Se révolter, se débattre. † 23:25 Pwi pòroca—Meurtrier.

‡ 23:25 Ba na rà tètâmwereê—Grec: Ba na rà pwa tée é pwina nùma tèpa âboro goo.

§ 23:30 O nùmarà na tûu naa gòrà é pâ jaa—Grec: Rà o ina tà tèpa jaa: Guwà câjipibà! Rà mwa ina tàra nari jaa: Guwà tûu naa gòbà. (Còo Osée 10.8.)

31 «Ba “Wiàna rà cîri i upwâra na bwaa bwùu*, â rà o mwa wànau târa ê upwâra na jèe mwari?” [Ba rà tubaèpà tòo nabà, â rà o mwa tubaèpà tàwà géé na càué.]»

32 Â wà tèpa coda, âna rà capai popa Iésu ma wà tupédu a pwa na èpà, ma capai tanamirirà.

Rà tanamiriê naa goro kurucé

Mataio 27.35-44; Maréko 15.25-32; Ioane 19.18-27

33 Rà popa Iésu pâ, tèepaa naa na ére na ina goo pâ ‘Nap-wiripûru âboro’. Â rà tanamiriê naa goro *kurucé. Â rà tanamiri mwara i tupédu a pwa na èpà; pwi jèpwi naa gòro étò kèe, â pwi jèpwi naa gòro aèmwü.

34 Â wà Iésu, âna é ina tà Pwiduee pâ: «Caa, gà pwanaurirà, ba càra caa tâmogòori é pwina rà pwa.»

Â wà tèpa coda, âna rà picàù noo kâra tii, naa goro é ârabwée kèe.

35 Wâru pâ âboro na rà coo wê, â rà gére ucâri diri é pwina tèepaa. Â wà tèpa pitûâ kà tèpa Juif, âna rà pitaurée goo Iésu, â rà ina pâ: «É pi-ina gooé pâ é pwi Mesia, [*pwi a pa-udò na é cùrué me wà Pwiduee!] Â é tâmogòori ma é pa-udò para tàpé, êco na câe caa tâmogòori ma é ipa-udòé còwâ!»

36-37 Wà tèpa coda, âna rà pitaurée mwara gooé. Ba rà nye tà pame darié dipâa na maga, â rà nye tà ina tée pâ: «É! Pwiini, wiàna gà pwi ukai kà tèpa Juif, â gà nye ipa-udògà còwâ!»

38 Â rà ténamiri dòiti kâra pûrué jè ére upwâra na wii naa goo é aupwa tii na ina pâ: IÉSU, PWI UKAI KÀ TÈPA JUIF.

39 Â wà i pwi jè bâadi na ia tanamiriê naa goro jè jènere Iésu, âna é dau tànyirié, â é ina tée pâ: «A! Wànau co pwini? Gà ina pâ, wâgà pé pwi Mesia. Â gà upagà ni, â gà cau upajè naima!»

40 Êco na é tòpi tée wà pwi bée, na ia é tâa goro jè jènere Iésu, ma ina tée pâ: «Pwiibà, gorodà na càcaa wâgotâgà goo Pwiduee, wâgà na gà o jèe tàpo bà†, [â gà o mwa coo araé]?

41 Gà còo, nye *tàrù é pai pwa wârimuru kâju, ba ju dau tupédu a pwa na èpà. Â napwa wàé, âna nye ticè èpà na é pwa!»

42 Â é ina tà Iésu pâ: «Au, Iésu, gà nyi niimiriô, wiàna gà mwa tâa na ê Mwaciri'gâ.»

43 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Go ina tâgà é âjupâra pâ: Nabàni, âna gà o tâa jaao, naa napô kôo na tâa wê pinaanapô‡.»

* **23:31** *Wiàna rà cîri i upwâra...* Pai ina wèe pâ, wiàna é picâri wà Iésu, wàé, na câe mu caa pwa na èpà, â rà o mwa dau picâri kaa wà tèpa jènereê, tèpa Juif, na rà pwa na èpà. **23:34** Psaume 22.19; Ésaïe 53.12 **23:35** Psaume 22.8-9 **23:36-37** Psaume 69.22 † **23:40** *Wâgà na gà o jèe tàpo bà*—Grec: *Wâgà na ipaiwà é wârimuru kâu.* ‡ **23:43** *Napô kôo na tâa wê pinaanapô*—Grec: *Paradis.* Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: *Paradaiso.*

*Maagé bà kà Iésu**Mataio 27.45-56; Maréko 15.33-41; Ioane 19.28-30*

44-45 Ûna po gopaé bwàti, â câé mwa caa té i tòotù, â nye po bàutê pitiri ê napô§ tiagoro na âracié ineretòotù na càuru ija. Â é pé ciità maina, [na é târiwâri ê ére na dau pwicîri] naa na i *Wâra pwapwicîri, âna nye tidàpa kaa.

46 Â é tomara ba maina wà Iésu pâ: *Caa, go panuâ tâgà còwâ ê nyuâaô!* *Psaume 31.6* Â nye êgò kaa ôomaa kêe.

47 Ûna é còo pai bà kêe, wà pwi caa kâra coda roma, â é pwamaina Pwiduée, â é ina pâ: «Nye âjupâra pâ, wà pwi âboro bèeni, âna nye ticé èpà na é pwa!»

48 Â wà diri tèpa âboro na ia rà tâa wê, âna rà wâjué còwâ naa jaarà, â dau tòina pwâranümarà.

49 Napwa naa goo wà tèpa bée Iésu, ma wà mwara pa ilàri na ia rà pâra wiâê géé Galilée, âna rà tà coo iti ma còo pwiri.

*Tòpòé naa na auipwàni**Mataio 27.57-61; Maréko 15.42-47; Ioane 19.38-42*

50-51 Pwa pwi jè âboro na nee Ioséfa, pwi âboro géé Arimathée wâ napô *Judée. É pwi âboro na é pitòimiriê, ma é pwi âboro na é *târù na ara Pwiduée. Â é pwi a nye tà gòo goro tapacîri é pai tèepaa me kâra ê *Mwaciri kà Pwiduée. Â é pwi jè a tâa na wâratûâ kà tèpa Juif, êco na dau càcaa wâdé tée é pwina rà pwa tà Iésu wà tèpa wâratûâ bée.

52 Â wà pwiibà, âna é pâra naa jaa ukai Pilato, â é ilari jiié i naii Iésu, [â é naa târù tée wà Pilato].

53 Â é tapwùtù i naii Iésu géé gòro i *kurucé. Â é târamiri goro imwaano na gòri. Â é popaé, â é tòpòé naa na ê auipwàni na bwaa âmuê, pé pwêe na îri naa na pé atü, na bwaa nye ticé âboro bà na tòpòé naa na.

54 Diri é pâ namuru bèepwiri, âna pacoo na papwicî, tòotù béaa kâra é *tòotù pwicîri kà tèpa Juif. (Na papwicî, âna rà pwabwàti é pi-ija târa tòotù pwicîri.)

55 [Ûna é gére popa i naii Iésu géé goro kurucé wà Ioséfa, â] wà i pa ilàri géé Galilée, âna rà còoê, â rà pâra wiâê. Â rà còo i auipwàni, na tòpò Iésu naawê.

56 Â nabwé, â rà wâjué còwâ naa pwârawâ, â rà pwabwàti é pâ wâi ma jawé ûrea, ba na rà wicêpwiri naa gòro é naii Iésu. Êco na, [ûna bàrane, â] rà tàpo coo, ba jèe tapoo i tòotù pwicîri. Â pwicîri na rà wakè na pwi tòotù-bà.

24

É wâro cōwâ géé na aubà

Mataio 28.1-10; Maréko 16.1-8; Ioane 20.1-10

¹ Na pwapwicîri, [na dàuru kêra *tòotù pwicîri kàra] na bwaa gòropwaa, â rà pâra naa na auipwàni wà i pa ilàri. Â rà popa pâ i jawé ûrea na ia rà pwabwàti.

² Â rà cōo i atü, bécamoori i pwêe, âna jèe pwùru tâjii.

³⁻⁴ Â rà tò, â rà dau pò, ba càra caa pâmari i naii Iésu. Na rà gére pitawèerirà goro ê pwina gére tèepaa, â ru nye piâpâparirà kaa tupédu âboro, na ru coona ê ârabwée na dau pwaa, ma pwâra*.

⁵ Â rà cigòboo i pa ilàri, ba po dau wâgotàra.

Êco na ru ina tàra pâ: «Gorodà na guwà mudàra nacârü, pwi âboro na é jèe wâro [cōwâ]?

⁶ Jèe tiâu Iésu ni! Ba é jèe wâro cōwâ géé na aubà†! Gona câguwà caa niimiri i pwi ia é ina tàwà, na guwà bwaa tâa ma wâé na Galilée?

⁷ Ba ia é ina pâ, o mwa panuâê tà tèpa âboro èpà, wâé *Pwina naîri âboro. Â rà o mwa tanamiriê naa goro *kurucé. Â, naa na béaracîé kêra tòotù géé na càué, âna ée mwa wâro cōwâ géé na aubà.»

⁸ Â wà i pa ilàri, âna rà nye niimiri kaa pâ, ia é jèe nye ina pwiri tàra wà Iésu.

⁹ Â rà nye itàa kaa géé na auipwàni, ba na rà piwiâ tà tèpa *câmu kêe, ma êdiri pàra tèpa âboro ê pwina tèepaa marirà.

¹⁰ Napwa naa goo wà pa ilàri bèepwiri, âna wà Maria géé Magdala, ma Jeanne, ma Maria tô nyaa kà Jacques, ma wà pàra ilàri mwara.

Â rà pwa jèkutâ tà tèpa *apostolo.

¹¹ Êco na càra caa cèikî naa goorà, ba rà niimiri pâ rà piwâmirà.

¹² Êco na wà Pétéru, âna é cimadò, â é itàa naa na auipwàni, [ba na é cōo. Â câé caa tò] â é nye po cùué boo co, â é niâ dò naadò wâ, â é pò na é cōo ê pâ imwaano co na gére tâaboo naani napuu. Â é wâjué cōwâ naa pwârawâ, â é dau pinünüma naa goro ê pwina gére tèepaa.

É ipaarié naa gòro naigé Emmaüs

Maréko 16.12-13

* **24:3-4** Tupédu âboro... Pai ina wèe pâ, tupédu angela. Cōo mwara *Angela* naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii. **24:6** Luka 9.22 † **24:6** Jèe tiâu Iésu... Pâ popai bèepwiri, âna nye tiâu na pàra Tii Pwicîri naa na grec.

13 Na tòotù bèepwiri, âna ru pâra wà tupédu ârailu bée Iésu, naa Emmaüs, pwi village, wâpâ na 11 kilomètres géé *Iérusaléma.

14-15 Â wii naigé, âna ru gére pwa jèkutâ goro é pâ pwina gére tèepaa. Â é pâmwünyabweriru wà pwi jè âboro, â rà picaapâra. Nye wà Iésu kaa,

16 êco na càru caa côoinaê.

17 Â é tawèeriru pâ: «Dà é pwina gàu gére pwa jèkutâ goo, co tupéeni?»

Â ru coo, na ru nye dau pikîri.

18 Â wà pwi jèpwi (na nee Cléopas), âna é tòpi tée pâ: «Wà nau, co pwini? Gona câgâ caa tâmogòori é pwina gére tèepaa na pâ tòotù bëeni? Diri é pâ âboro wâ Iérusaléma, âna rà nye tâmogòori, â nye wâgâ co?»

19 Â é tòpi tàru pâ: «Gona dà?»

Â ru ina tée pâ: «Ê pwina tèepaa dari Iésu géé Nazareth, pwi *péroféta na é piwéna! Ba dau pwa pàtàmara é pwâratùra kêe, ma é pwina é pwa. Â é dau wâdé na ara Pwiduée, â wâru tèpa âboro mwara na rà picâdirié.

20 Â wà tèpa pitûâ kâjè, ma tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwailò, âna rà tâjùrué, ma panuâê [tà tèpa *Roma] ba na rà pwa wârimuru tée, ma é bà. Â rà nama tanamirié naa goro *kurucé.

21 Â [wàibà-ni, âna bà nye po dau pikîri kaa] ba bà nye tà wâari pâ, wàé kaa [pwi *Mesia, na é] *pwi a pa-udò é Ba kâjè *Isaraéla. Â ni, âna jèe âracié tòotù géé na càuru pai bà kêe.

22 «Â èri, âna wà pàra ilàri géé jaabà, âna rà dau papòbà kaa [goro jèkutâ kàra]. Ba, na bwaa po dàuru, âna rà pâra naa na auipwàni.

23 Â càra caa pâmari i naiié, â rà ina pâ rà côo du *angela, na ru ina tàra pâ, é jèe wâro côwâ wà Iésu!

24 Â wà pàra tèpa paao géé goobà, âna rà itàa pâ naa na auipwàni, ba na rà côo, â nye âjupâra pâ, tiâu naii Iésu! [Nye dau ité kaa!]

É tòpi tàru

25 É ina tàru wà pwini pâ: «Au, meaariwà! Ba nye ticè cèna guwà tâmogòori! Po dau ipwâ ma guwà cèikî naa goro é pâ pwi ia rà wii wà tèpa péroféta biu!

26 Ba rà ina pâ: Wâdé na é pwamaagé côo wà pwi Mesia naa na pai pwa wèe bèepwiri, béaa kâra pai o paari é pai maina ma muugère kêe.»

27 Â, [na rà gére pâra wii naigé, â] é napéaati tàru wà pwini, êdiri pâ jèkutâ gooé na wii naa na *Tii Pwicîri—tapoo naa goro pâ tii kà *Moosé, tèepaa naa goro pâ tii kà tèpa péroféta.

28 Â nabwé, â rà tèepaa pâ naa na village na ru pâra naawé wà tupédu âboro. Â wà pwiibà, âna pwa na é pâra jiiru.

29 Êco na ru tacoo gooé, â ru ina tée pâ: «Bwa, gà tàpo tâa jaabu‡, ba jèè bàrane.»

Â rà pàgà naa pwârawâ, â rà tâa wê.

Ru còoinaê na é tubiti poloa

30 Nabwé, ûna rà tâa goro taapà, â é popa ê poloa wà pwini, â é pwaolé tà Pwiduée, â é tubiti i poloa, â é ipâdi tàru.

31 Ûna wàrapwiri, â ru nye còoina kaa pâ wà Iésu, êco na, na ji pâara bèepwiri, âna é nye pò ma tiàué jiiru kaa.

32 Â ru pi-ina naa gooru pâ: «Nye dau ité kaa ê pé ipwàdéé, na tâa na pwâranümaju, na ia é tàgére patùraju me wii naigé, goro ê Tii Pwicîri!»

33 Ru cimadò, â ru wâjué còwâ wài naa Iérusaléma, ba na ru ina tà tèpa 11 a câmu na rà gére caatâa wê, ma pâra tèpa bée Iésu.

34 Êco na rà mara ina tàru pâ: «Nye âjupâra kaa pâ, é jèè wâro géé na aubà wà Pwi Ukai! Ba é còoê wà Simona Pétéru!»

35 Â wà i tupédu âboro, âna ru piwiâ ê pwina tèepaa mariru wii naigé. Â ru ina mwara pâ: «Bu nye còoinaê kaa, na é tubiti ê poloa.»

É ipaarié tà tèpa câmu kêe

Mataio 28.16-20; Maréko 16.14-18; Apostolo 1.6-8

36 Wà tèpa câmu kà Iésu ma wà tèpa béerà, âna rà pwa jèkutâ [goro pai wâro còwâ kêe géé na aubà]. Na rà bwaa gére pi-ina pwiri, â é nye coo kaa nabibiu kàra wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Bwàcu kàwà! Cidòri nyuâawà!»

37 Â rà cau pò ma po dau wâgotàra, ba rà niimiri pâ pé duée.

38 Êco na é ina tàra wà Iésu pâ: «Cina wâgotàwà ma gùmàgù pwâranümawà? Gorodà na câguwà caa cèikî pâ wâgo?»

39-40 Â é paari tàra ê du iê ma i du âê, â é ina tàra pâ: «Guwà còo ê du îô, ma ê du âô. Nye wâgo kaa! Guwà còo naiio, â guwà tu naa goo! Ba é duée, âna nye ticè naiié!»

41 Â rà po dau pò wà tèpa câmu kêe. Â rà ipwàdéé, [ba nūmarà na rà cèikî] êco na rà piwâ, ba càra caa pâji cèikî bwàti. Â é pwa ma tawèerirà Iésu pâ: «Nye pwa cè uti kâjè?»

42 Â rà naa tée jè noo kâra ârawèa na cîri,

43 â é uti na ararà.

É tàpiri pai côoina kàra é Tii Pwicîri

44 É pwa ma ina tàra pâ: «Guwà niimiri, na jè bwaa tâa ma wâgo, â ia go ina tàwà pâ: O mwa coo diri é pâ pwina rà wii naa gooò, wà Moosé, ma wà tèpa péroféta, ma naa na tii *Salamo.»

45 Â é tàpiri pai côoina kàra ma pai tâmogòori kàra é Tii Pwicîri.

46 Ba é ina pâ: «Jèe wii naa na Tii Pwicîri pâ, wà pwi Mesia, âna wâdé na é pwamaagé côo, ma bà. Â naa na béaracié kàra tòotù§, â ée mwa wâro còwâ gée na aubà.

47 «Â [go panuâwà, ba na guwà] picémara târa diri é Ba, tapoo na Iéusaléma, é popai goro pai pinünüma. [Â guwà ina tàra] naa na neeò pâ: “Guwà biiwà ma pitòotéri é wâro kàwà, â ée mwa pwanauri tàwà é pâ èpà kàwà wà Pwiduée!”

48 «Ba nye wâguwà, na guwà tèpa *paâjupâra é pwiibà!

49 Êco na guwà bwaa tàpo tâa ni, na ville, tapacîri cè pai tòpi kàwà é pàtâma Pwiduée. Ba go o mwa panuâ me tàwà é [Nyuââé Pwicîri] âraimeai na ia é ina béaa wà Caa.»

É too jîirà naa napwéretòotù

Maréko 16.19-20; Apostolo 1.9-11

50 Wà Iésu, âna é popa tèpa câmu kêe, naa na jè ére na wâmwünyabweri Bétani. Â é tòpò naa gòrà é du îê, â é *pwényunyuarirà.

51 Ũna é gére wàrapwiri, â dàgòtùé too jîirà naa napwéretòotù.

52 Â rà dau pwamainâé. Â nabwé, â rà wâjué còwâ naa Iéusaléma, â nye dau maina kaa é ipwâdéé kàra.

53 Â rà gòo goro picâdiri Pwiduée taaci naa na *Wâra pwapwicîri.

24:44 Luka 9.22   **24:46** Psaume 16.10; Ésaïe 49.6, 53.10-11   § **24:46** Naa na béaracié kàra tòotù—É bà wà Iésu na papwicî, â é wâro còwâ na pwapwicîri. Nabà, âna jè ina pâ, ârailu tòotù gée na càué. Êco na wiâra é pai pûra tòotù kà tèpa Juif, âna papwicî, âna pwi pâbéaa kàra tòotù; â capàto, âna pwi béarailu kêe; â pwapwicîri, âna pwi béaracié kêe.   **24:48** Ioane 15.27; Apostolo 1.8   **24:49** Ioane 14.16, 15.26; Apostolo 1.4

Picémara Wâdé na é wii wâ Ioane Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?

Wà Ioane, pwi *apostolo. Êco na câé caa ina é nee naa na é tii bèeni. Â nye po ina co pâ 'pwi jè a *câmu', ma 'wà pwi na ia dau wânüma Iésu gooé'. (Còo 13.23; 19.26; 21.24.)

É wii wiidà?

Nabibiu kêra *naja 70 ma 100 (munaa 80–85), na pàara na wà Ioane, âna é tâa na province Asia (naa napô Turquie nabà). É wii géé na càù wà Mataio, ma Maréko ma Luka.

É wii tâi?

Tà diri tàpé na rà mudàra é naigé, ma é âjupâra, ma é wâro (14.6).

Cina é wii?

Nüma wà Ioane na é popa me tèpa âboro na rà tère é popai, ba na rà tâmogòori pâ wà Iésu, âna é pwi *Mesia, wà *Pwina naí Pwiduée, na ia rà jèe inapàpari biu wà tèpa *péroféta.

Dà ère é tii bèeni?

Câé caa ipaiwà pai wiâ kà Ioane bau é pai wiâ kà Mataio, ma Maréko, ma Luka. Ba câé caa wiâ diri é pâ popai ma wakè kà Iésu. Â é inapàpari co é pâ muru, na tâa na wâbinyiri, wâna é pâ popai ma wakè kà Iésu. Wàéni ère é tii: Wà Iésu Kériso, âna é pwi Popai na é wâjaa Pwiduée, béaa kêra pai tapoo diri pâ muru. Â é biié ma é âboro, â é wâro nabibiu kêjè naani gòropuu. Wàé, âna wàé é âji pwéelaa; wàé na é pwi naigé, ma é goropwârawâ târa é *âji wâro jaa Pwiduée. Â wàé mwara 'pwi a wéaari mutò', na é popajè tèpa âboro pàdari wà Caa.

7 câmu ma 7 pai ina wèe naa na Tii kà Ioane

Wà Ioane, âna é popa é nimaro 7 (na câmu kêe goo é pwina tâbawêe) ba na é paari pâ wà Iésu, âna é Pwina naí Pwiduée:

7 câmu kêra pàtàma Iésu

É bii jawé ba na dipâa (2.1–12)

É nama tiâu maagé kà pwi âboro (4.43–54)

É pwa ma é wâdé pwi a pitàbwamwa na tòotù pwicîri (5.1–18)

É pa-ija pâ âboro na wâru (6.1–15)

É pâra gòro parawére jawé (6.16–21)

É nama é niâ pwi a bwi (9.1–7)

É nama é wâro cowa Lacaro (11.1-44)

7 ucina cowa naa gooé na é ina wà Iésu

É ina wà Iésu pâ: *WÂGO, âna go:

Poloa târa wâro (6.35,51)

Pwéelaa kâra gòropuu (8.12)

Goropwârawâ kâra é pâ mutô (10.7,9)

A piwéaari é pâ mutô (10.11,14)

Pwina é naa é wâro, ma pawâro cowa tèpa âboro géé na aubà (11.25)

Naigé, ma *ÂJUPÂRA, ma Wâro (14.6)

Âji majoro vigne (15.1,5)

Jè wârani târa pai wii wèe «WÂGO» ba târa paari pâ, wà Iésu, âna é popa é nee Pwiduée, «WÂGO pwi a tâa napwiri, nabà, â dâra gòiri awé.» (Còo *Ioane* naporomee 8 ma 13, ma *Exode* 3.14.) É wârapwiri ba na é paari tâjè pâ, câé caa pwi âboro co, ba é me géé goo Pwiduée Caa.

Pai pitàgoo tii kà Ioane

Iésu, âna é pwi Popai na me géé goo Pwiduée (1.1-18)

Opaâjupâra ma ipwabwâti (1.19-51)

Wakè kêe naa jaa tèpa âboro (2.1-12.50)

Wakè kêe naa Judée ma Samaria (2.13-4.54)

Rà tapoo cicaraé wà tèpa pitûâ (5.1-6.71)

Wakè kêe naa Iérusaléma (7.1-12.50)

Ipicijii ma ipagòo kêe tèpa câmu (13.1-17.26)

Bénabwé pi-ija (13.1-30)

Bénabwé ipagòo (13.31-16.33)

Bénabwé pwâra pwapwicîri (17.1-26)

Pai bà ma wâro cowa kêe (18.1-21.25)

Rà tâjûrué ma nama é bà (18.1-19.42)

É wâro cowa géé na aubà (20.1-21.25)

Pwi Popai na é tâa jaa Pwiduée

¹ É jèe nye tâa é Popai
naa na autapoo goo
[é gòropuu].

É tâa jaa Pwiduée.
Ba nye tàgére wàè
Pwiduée.

² É nye wâjaa Pwiduée
naa na autapoo goo.

³ É nama é pwa diri
pâ namuru wà Pwiduée.
Diri é pâ muru,

âna wâè na pwa.

4 É wâjaaé *âji wâro,
na nama rà wâro
na pwéelaa pâ âboro.

5 Ê pwéelaa, âna é èù
naa nanaara é bàutê.

Â é bàutê, âna câé caa
câtâmwereê*.

Pai paâjupâra pwéelaa

6 Wà Pwiduée, âna é cùru me pwi jè âboro na nee Ioane.

7 É pwi a *paâjupâra é pwéelaa, ba na é pwi naigé mara é cèikî
kà tèpa âboro diri.

8 Càcaa wâè é pwéelaa, â é tèepaa, ba na é *paâjupâra é pwéelaa.

9 Wàépwiri é âji pwéelaa, na é tèepaa naa gòropuu, ba na é nama
pwéelaa goo tèpa âboro diri.

10 É jèè nye tâa gòropuu é Popai, â é tòpò é gòropuu wà
Pwiduée goo é Popai. Êco na càra caa câmogòorié wà tèpa âboro
gòropuu†.

11 É jèè tèepaa [naa napô kêe] naa jaa tèpa bée; â càra caa tòpié
wà tèpa jènerêê.

12 Êco na wà tàpé na rà tòpié ma cèikî naa gooé, âna é nama
rà tèpa naî Pwiduée.

13 Wà tèpa naîê, âna càra caa tèepaa gée goro é câbawâdé kâra
âboro. Ba rà nye tèepaa gée goro é câbawâdé kà Pwiduée.

É pa naiiri âboro é Popai

14 É pa naiiri âboro é Popai, â é wâro nabibiu kâjè. Po tâbawêe
naa gooé é *pimeaari imudi, ma é *ÂJUPÂRA. Â bà jèè côo é pai
maina ma muugère kà Pwina naîê, na é caapwi co, na é tòpi jii
Caa.

15 É tomara too wà Ioane, ba na é pamogòorié tà tèpa âboro,
â é ina pâ: «Wâè kaa pwiri i pwi âboro na ia go jèè picémaraé
tàwà, na ia go ina pâ, é bwaa pwicò kôo wà pwi âboro na dau
pwamuru naa gooé jiio, ba é jèè nye wâro béaario‡.»

16 Jè pitòpi naa gò é pâ wâdé ma *aupwényunyuâari, gée goo
pimeaari imudi kêe.

17 Béaa, âna é pinaigé mara é *Naèà wà *Moosé. Â nabàni,
âna é pinaigé mara é pimeaari imudi ma *ÂJUPÂRA, wà Iésu
*Kériso.

1:4 Ioane 5.26   1:5 Ioane 3.19   * 1:5 Câé caa câtâmwereê—é, Câé caa tâmogòorié,
é, câé caa tòpié.   1:6 Mataio 3.1; Luka 1.13–17,76   1:9 Ioane 8.12   † 1:10 Tèpa
âboro gòropuu—Grec: Gòropuu. Wà Ioane (pwi awii tii bèeni), âna é ina diri tèpa âboro
na tàutàra goo wà Pwiduée, â na rà cicara Iésu ma wà tàpé na rà pâra wiâê.   1:13
Ioane 2.11, 3.3–6; Filipi 2.7; 1 Pétèru 1.23   ‡ 1:15 Béaario—Béaa kôo.   1:17 Exode
34.28; Roma 6.14

18 Nye ticè pwi jè âboro cèna é mu jèe còo Pwiduée. Êco na wà Pwina naiê na caapwi co, âna wàe kaa na pamogòorié tâjê. Ba é nye tà tâa jaa Pwiduée, â nye tàgére wàe còwâ mwara Pwiduée.

Opaâjupâra kà Ioane Pwi a piupwaa

Mataio 3.1-12; Maréko 1.1-8; Luka 3.1-18

19-20 Wà tèpa caa kà tèpa *Juif^S géé *Iéruusaléma, âna rà panuâ pâ pàra tèpa ênawéna kâra Wâra pwapwicîri*, ma pàra tèpa pwa *ârapwailò dari Ioane. Â rà tawèerié pâ: «Wâgà wàa?»

Â nye ticè na é naapwàniri goorà, ba é ina ba pwéelaa tàra pâ: «Càcaa wâgo pwi *Mesia, [na ée mwa pa-udò é Ba].»

21 Â rà tawèerié pâ: «Â gona wâgà wàa? Gona càcaa wâgà Élia, pwi *péroféta [na ée mwa pâbéaa kêe]?»

«Bwa†.»

«Â gona câgà caa i pwi Péroféta [na é inaê wà Moosé]‡?»

«Bwa.»

22 «Â gona wâgà wàa? Gà ina tâbà, ba na bà ina tà tàpé na rà panuâbà me.»

23 Â é tòpi tàra pâ: «Wâgo wà pwi âboro na ia é inaô wà Isaia, pwi péroféta, na ia é wii pâ:

Pwi âboro naa namaré

na é tomara too:

“Ée me Pwi Ukai!

Patàrù naigé kêe!”»

Ésaïe 40.3

24 Rà tâa nabibiu kà tèpa âboro bèepwiri cùrurà, pàra tèpa *Farasaio.

25 Â rà tawèerié mwara pâ: «Wiàna càcaa wâgà pwi Mesia, é, Élia, é, pwi Péroféta, â gorodà na gà *piupwaa?»

1:18 Exode 33.20; Ioane 6.46; 1 Timotéo 6.16 § **1:19-20** *Tèpa caa kà tèpa Juif*—Wà Ioane, âna é pwa wâru wii pâ, *tèpa Juif*, naa na tii bèeni, âna pai ina wèe pâ, *tèpa pitûâ kà tèpa Juif*. É, na pàra pwi, âna pai ina wèe pâ, diri tèpa âboro na rà gére tâmaari Iésu (par ex. naa na pâ nee tii 6.41, ma 8.22, ma 12.9). Â bà wii pâ, *tèpa âboro* naawé.

* **1:19-20** *Ênawéna kâra Wâra pwapwicîri—Lévite*. Pwi âboro géé na wâao kà Lévi na é pitu tà tèpa pwa ârapwailò. **1:21** Deutéronome 18.15,18; Malachie 3.23; Mataio 11.14 † **1:21** Câe caa pâji tâmogòori wà Ioane é pai maina kâra é wakè kêe. Ba é ina wà Iésu naa na Mataio 11.14 pâ, nye wà Ioane kaa, na é pwa é wakè kà Élia. Còo mwara *Mesia* ma *Élia* naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii. ‡ **1:21** *Pwi Péroféta na é inaê wà Moosé*—Pwi Péroféta na dau imaina, na ée mwa pwi apa popai nabibiu kà Pwiduée ma tèpa âboro. Càra caa tâmogòori wà tèpa Juif pâ, wà pwi âboro bèepwiri, âna wàe kaa pwi Mesia na rà tapacîé. Â càra caa tâmogòori pâ, tàgére wà Iésu Kériso. Còo *Péroféta* naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii. **1:23** Ésaïe 40.3

26 **Â** é tòpi tàra wà Ioane pà: «Wâgo, âna go piupwaa goro jawé. Êco na é wânabibiu kàwà, é pwi âboro na câguwà caa câmogòorié.

27 **Wàé**, âna ée mwa pwicò kôo. Êco na po dau càcaa pârîô, ma go tipi é otàpwe goro du wâraâê^S, [ba é Pwi Ukai].»

28 **Ê** pwâra pitûra kàra bèepwiri, âna rà pwa na Bétani, pwi vilage na wâdò còwâ kàra nairiwâ Ioridano, wâna na é piupwaa naawê wà Ioane.

É Pwina naî Pwiduée wà Iésu

29 Na dàuru kêe, â é còo Iésu wà Ioane, na é me burée, â é ina pà: «Wàéni i *Pwi nari mutò kà Pwiduée! Wàé na é patâjii é èpà kàra pà âboro gòropuu!

30 **Wà** i pwi âboro, na ia go inaê tàwà napwiri pà: É bwaa pwicò kôo wà pwi âboro, na dau pwamuru naa gooé jiio, ba é jèe nye wâro béaario.

31 «Béaa, âna câgo caa câmogòori* pà wàilàapà pwi âboro na ia go picémaraê tàwà. Â go me nau piupwaa goro jawé, ba na rà o câmogòorié wà tàpé *Isaraéla.»

32 **Â** é paâjupâra mwara wà Ioane pà: «Go còo é *Nyuââê Pwicîri, na é boo géee napwéretòotù, wâra déamu, â é boo naa gòé.

33 **Béaa**, âna bwaa câgo caa pâji câmogòori pà pwiri wàilàapà. Êco na wà Pwiduée, na é cùruo me, nau piupwaa goro jawé, âna é jèe ina tòo béaa pà: “Gà mwa còo é Nyuââê Pwicîri, na boo naa gò pwi jè âboro, â é mwa tâa gooé. Âna wàé kaa, pwi âboro na ée mwa piupwaa goro Nyuââê Pwicîri.”

34 «**Â** wàé kaa pwiri é pwina go còo, â go nye paâjupâra pà, wà pwi âboro bèepwiri, âna Pwina naî Pwiduée.»

É tapoo todà tèpa câmu

35 Na dàuru kêe, âna rà tâa wê còwâ wà Ioane ma tupédu âboro ârailu a *câmu kêe.

36 **Â** é còo Iésu na é paé, â é ina pà: «Wàéni i Pwi nari mutò kà Pwiduée!»

37 **Â** ru tèreê, â ru pâra wiâ Iésu.

38 **Â** é tabèrèè wà Iésu, â é còoru, na ru gére pâra wiâê, â é ina tàru pà: «Gàu mudà î?»

Â ru tòpi tée pà: «Gà pitâa pà, co pwi Rabbi?» (Ê popai *Rabbi*, âna pai ina wèe pà ‘Pwi a pwa pupûra’.)

39 **Â** é ina tàru pà: «Gàu me, ba na gàu o còo.»

1:27 Ioane 1.15   **S 1:27** *Tipi é otàpwe goro du wâraâê*—Ê wakè kà tèpa ênawéna na dau kîri.   **1:29** Ésaie 53.6-7; 1 Pétèru 1.18-19   **1:30** Ioane 1.15   * **1:31** *Câmogòori—Reconnaître* (cf *tâmogòori, còoina*).   **1:32** Mataio 3.16   **1:34** Mataio 3.17   **1:36** Ioane 1.29

Jèe ârapàpé ineretòotù na càuru ija. Â rà pâra naima, nau côo na é pitâa wê, â rà jèe tà burà tâa wê.

⁴⁰ Wà pwi jèpwi géé gooru, âna wà André, pwi aéjii kà Simona Pétéru.

⁴¹ Â é pò ma pâmari pwi aéjii kêe, â é ina tée pâ: «Bu jèe pâmari pwi Mesia!» (Ê popai 'Mesia', âna pai ina wèe pâ 'Kériso'.)

⁴² Â é popaé pâdari Iésu. Â é côo wà Simona wà Iésu, â é ina tée pâ: «Wâgà Simona, pwina naî Iona[†]. O mwa pituneegà pâ Céphas[‡], é, Pétéru.» (Ê pwi neere âboro bèeni, âna pai ina wèe pâ 'Atü'.)

É todà Filipino ma Natanaël

⁴³⁻⁴⁴ Na dàuru kêe, â nūma Iésu na é wâjué cōwâ naa napô Galilée. Ūna é pâra, â ipitiru ma Filipino, pwi âboro géé Bethsaïda, village kà André ma Pétéru. Â é ina tée wà Iésu pâ: «Me wiâô!»

⁴⁵ Â wà Filipino, âna ipitiru ma Natanaël[§], â é ina tée pâ: «Gà côo, bà jèe côo pwi âboro, na ia é inaê wà Moosé naa na i Naèà kêe—wà pwi âboro na ia rà picémaraê mwara wà pàra tèpa péroféta. Wà pwiibà, âna wà Iésu, pwi âboro géé Nazareth, pwina naî Ioséfa.»

⁴⁶ Â é ina tée wà Natanaël pâ: «Gona nye pâri ma me géé Nazareth, cè jè muru cèna wâdé? Auwa!»

Â é tòpi tée wà Filipino pâ: «Me, ma gà côo!»

⁴⁷ Ūna é gére medari Iésu wà Natanaël, â é côoê wà Iésu, â é ina pâ: «Wàéni é pwi âji Isaraéla, ba é pwi âboro na é *tàrù ma âjupâra!»

⁴⁸ Â [é pò wà pwiibà, â] é ina tée pâ: «Gà tâmogòorio géepà?»

Â é ina tée wà Iésu pâ: «Béaari é pai todàgà kà Filipino, âna go jèe tà cōgà na aranara i *upwâra wâi.»

⁴⁹ Â é ina tée wà Natanaël pâ: «Pwi a pwa pupûra, wâgà Pwina naî Pwiduée, â gà Pwi Ukai naa Isaraéla!»

⁵⁰ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Gona gà cèikî, géé goo na go ina tâgà pâ, go cōgà na aranara i upwâra wâi? Tàpo coo, ba gà o mwa côo é pâ namuru na dau maina jii pwiri!»

⁵¹ Â é ina [tàra diri] pâ: «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ: Guwà o mwa côo é napwéretòotù, wiàna tàpirié. Â guwà o mwa côo wà tèpa *angela kà Pwiduée, na rà too ma tàbàtù, wâgò-o *Pwina naîri âboro.»

1:40 Mataio 4.18-20   **1:42** Mataio 16.18   † **1:42** Iona—é, Ioane.   ‡ **1:42** Céphas—Nee naa na araméen, Pétéru naa na grec.   **1:45** Deutéronome 18.18; Ésaïe 7.14, 9.5; Jérémie 23.5; Ézékiel 34.23   § **1:45** Natanaël—Nee Barthélemy naa na pâ tii kà Mataio, Maréko ma Luka.   **1:49** Mataio 14.33, 16.16; Maréko 3.11   **1:51** Genèse 28.12

2

É tâa goro piéa na Kana wà Iésu

1 Géé na càuru ârailu tòotù, âna pwa jè piéa na Kana, jè village géé Galilée. Â é tâa goo wà nyaa kà Iésu.

2 Â rà todà mwara Iésu ma tèpa *câmu kêe, naa goro piéa.

3 [Bwaa càcaa pâji pwâadàra i tòotù, â] jèe pâ nau ticè dipâa*. Â é todà Iésu wà nyaa kêe, â é ina tée pâ: «Au, meaarirà, ba jèe ticè dipâa kàra.»

4 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Naa càcaa wâgà, na pitûâri tôo, cè pwina go o pwa†. Ba bwaa càcaa pâji tèepaa me é pàara kôo‡.»

5 Â é ina wà nyaa kêe tà tèpa ênawéna pâ: «Guwà pwa diri é pwina ée mwa ina tàwà.»

6 Â tâa wê é tèpa wâra jawé atü na po 6, na piwâpâ na 100 litres. Wà tèpa *Juif, âna rà mu pa é jawé géé na, târa é 'pwapwicîri târa pai *pinuwa', wiâra é nyamanya kàra.

7 Â é ina tà tèpa ênawéna wà Iésu pâ: «Pwaa ma wâbé tèpa wâra jawé bèepwiri, goro jawé.»

Â rà pwaai ma wâbé diri.

8 Â é pwa ma ina tàra cõwâ pâ: «Guwà cia cõwâ, â guwà popa pàdari wà pwi apooro pi-ija.»

Â rà cia pàdarié.

9 Nabwé, â é nacai i jawé wà pwini [â é pò, ba] jèe pâra nau dipâa. Â câé caa tâmogòori wâna na me géewê, i dipâa bèepwiri. (Êco na wà tèpa ênawéna, âna rà nye tâmogòori.) Â é todà pwi a piéa,

10 â é ina tée pâ: «Naa na é pai pwa kêjè, âna jè ipâdi béaa é dipâa na dau wâdé. Ûna rà jèe dau wâdo, â jè mwa pâdi é dipâa na câe caa po dau wâdé. Êco na wâgà, âna gà nye tàgére wéaari dipâa na wâdé, tiagoo ni!»

11 Wâé kaa pwiri tapoo pàtàmara wakè, na é tapoo wà Iésu na Kana wâ Galilée. Ba é câmu bèepwiri, âna é paari é pai maina ma muugère kêe. Â rà cèikî naa gooé wà tèpa câmu kêe.

12 Géé na càùé, â é boo naa Capernaüm wà Iésu, wailà ma wà nyaa kêe, ma tèpa aèjii kêe, ma wà tèpa câmu kêe. Â càcaa wâru pâ tòotù na rà tâa wê na.

*É tü tà tèpa pi-icu géé na Wâra pwapwicîri
Mataio 21.12; Maréko 11.15; Luka 19.45*

* 2:3 Ticè dipâa—Dau maina kamu kà tèpa apooro é tòotù. 2:4 Ioane 7.30, 8.20

† 2:4 Naa càcaa wâgà, na pitûâri tôo... é, Dà cèna pwina nûmagà goo? Grec: Târa dà'gà é pwina kôo? ‡ 2:4 Pàara kôo—Ê pàara na o mwa paari é pai muugère ma maina kà Iésu. 2:12 Mataio 4.13

13 Jèe tàpo wâmwünyabwe ê tòotù *Paséka, tòotù maina kà tèpa Juif. Â é too naa *Iéruusaléma wà Iésu[§].

14 Â ûna é tò naa na [gòroigé kâra] ê *Wâra pwapwicîri, â é pàdari ê pâ âboro, na rà gére pi-icu paaci ma mutô ma déa, â é côo mwara tèpa pitòotéri mwani*, na rà tâaboo naa goro taapà kâra.

15 Â é bàpi ê otápwe, ba na ubati, â é cau tütürà† géé na Wâra pwapwicîri—cau wàilà mara pâ mutô ma paaci kâra. Â é tawicèpwiri tâjii ê pâ mwani atü kà tèpa pitòotéri mwani, ma pugòboori ê pâ taapà kâra.

16 Â é tûâri tà tèpa pi-icu marü, pâ: «Guwà patâjii géeni ê pâ muru bèeni! Â guwà nabwé na guwà pwa ma wâra pi-icu ê wâ kà Caa kôo!»

17 Â wà tèpa câmu kêe, âna rà mwa niimiri ê jè auwii naa na *Tii Pwicîri, pâ: *Dau maina é pwâranümoogo é Wâra pwapwicîri'gà.* Psaume 69.10

Ucina goo pai wâro còwâ kêe

18 Rà ina tée wà tèpa pitûâ kà tèpa Juif pâ: «Dà cè câmu kêe, na gà pwa, târa paari tâbà pâ é pwina gà pwa, âna muru me géé jaa Pwiduée?»

19 Â é ina tàra pâ: «Téura tâjii ê wâra pwapwicîri bèeni, â go mwa pacima còwâ naa na âracié tòotù!»

20 Â rà ina tée pâ: «A?! Po 46 naja goro pai bari wâra é Wâra pwapwicîri bèeni! Â wânau? Wâgà, âna gà ina pâ gà o pacima còwâ naa na âracié tòotù?!»

21 Êco na é 'wâra pwapwicîri' na é ina wà Iésu, âna é ina é naiié.

22 Ūna ée mwa wâro còwâ géé na aubà, â rà mwa niimiri wà tèpa câmu kêe, pâ, é mu jèe nye [pwa wâru] ina tàra ê pwi bèepwiri. Â rà cèikî naa goo é Tii Pwicîri, ma pâ pwina é jèe nabwé ina wà Iésu.

É tâmogòori pwâranümara âboro

23 Ūna é bwaa tâa Iéruusaléma wà Iésu, na tòotù Paséka, â dau wâru âboro na rà cèikî naa gooé. Ba rà jèe côo pâ câmu kâra pàtâma Pwiduée na é pwa.

24 Êco na câe caa po cèikî naa goorà, ba é jèe nye cau câmogòorirà diri.

2:13 Exode 12.1-27 § 2:13 Munaa wà Iésu, âna é wailu pacòobé tèpa pi-icu géé na Wâra pwapwicîri—naa na pai tapoo tâa kêe na Iéruusaléma, na wii ni na Ioane 2.13-22; ma naa na bêaracé kâra pai tâa kêe wê, na wii na Mataio 21, ma Maréko 11, ma Luka 19. * 2:14 Pitòotéri mwani—Còo note goo Mataio 21.12. † 2:15 Tütürà—Tütàra. 2:17 Psaume 69.10 2:19 Mataio 26.61, 27.40 2:21 1 Korénito 6.19 2:22 Luka 24.6-8; Ioane 12.16 2:23 Ioane 7.31

25 Ba càcaa âjimuru têe, wiàna ina têe ê pai pwa kâra âboro, ba é nye tâmogòori pwâranûmarà.

3

Pitùra kà Iésu ma Nicodème

1 Pwa pwi jè âboro na nee Nicodème, pwi jè ârapàara [tèpa pwapwicîri géé jaa] tèpa *Farasaio. Â é pwi âboro imaina kà tèpa *Juif.

2 Â é pâra dari Iésu na jè ne, â é ina têe pâ: «Pwi ukai, bà jèe tâmogòori pâ, gà pwi a pwa pupûra na gà me géé goo Pwiduée. Ba nye ticé pwi âboro, na pâri ma é pwa é pâ *câmu kâra pàtâma Pwiduée na gà pwa, wiàna câé caa wâjaaé wà Pwiduée.»

Wâdé na jèu pitèpawà còwâ

3 É tòpi têe pâ: «Gà tère bwàti, ba go ina tâgà é âjupâra pâ: Wiàna càcaa jèu pitèpa còwâ* wà pwi âboro, â o càcaa pâri ma é còo é *Mwaciri kà Pwiduée.»

4 Â é ina têe wà Nicodème pâ: «A? É wànau târa cè pai pitèpaé còwâ, wà pwi jè âboro na é jèe maina? Gona nye pâri ma é tò còwâ naa nanaa nyaa kêe, ma o mwa jèu pitèpaé còwâ?»

5 Â é tòpi têe wà Iésu pâ: «Go ina tâgà é âjupâra pâ: Wiàna càcaa jèu pitèpa còwâ wà pwi âboro, goro jawé ma é Nyuâaé Pwicîri, â o càcaa pâri ma é tò naa na Mwaciri kà Pwiduée.

6 Wà pwina pitèpaé géé goro âboro, âna nye pwi âboro. Â wà pwina pitèpaé géé goo é Nyuâaé Pwicîri, âna nye pwi âboro kà Pwiduée.

7 Gà cibwaa pò, na go gére ina tâgà pâ, wâdé na jèu pitèpawà còwâ.

8 Gà còo, é pwéretòtù, âna é nye pâ naa, na nye nümee na é pâ wê. Â gà tère aié, â câgà caa tâmogòori na é me géewê, ma wâna é pâ naawê. É wàrapwiri mwara naa goo pwi âboro na pitèpaé naa na é Nyuâaé Pwicîri.»

O cipa too wà Pwina naîri âboro

9 É ina têe wà Nicodème pâ: «[É 'pitèpa bèeni naa na é Nyuâaé Pwicîri' na gà ina, âna] o wànau târa cè pai pwa wèe?»

10 Â é tòpi têe wà Iésu pâ: «Gà pwi *dotée goro é Naèà, â gà pwi âboro imaina na *Isaraéla. Â gona câgà caa tâmogòori é pâ pwi bèepwiri?

11 Go ina tâgà é âjupâra pâ: Bà† ina pâ pwina bà tâmogòori, â bà *paâjupâra é pwina bà còo. Â câguwà caa tòpi é pwina bà paâjupâra.

3:1 Ioane 7.50, 19.39   3:3 Mataio 18.3; 1 Pétèru 1.23   * 3:3 Pitèpa còwâ—é, Pitèpa géé goo Pwiduée na é wânidò.   3:5 Ézékiel 36.25–27   3:6 Ioane 1.13   † 3:11 Bà—Munaa wà Ioane, âna é popa é popai kà Iésu, ba na popai kâra diri é wâra pwapwicîri.

12 Na go ina tàwà pwina tèepaa naa na gòropuu, â câguwà caa cèikî naa goo. Â guwà mwa wà nau târa cè pai cèikî kàwà, wiàna go ina tàwà ê pâ muru na wânidò *napwéretòotù?

13 Nye ticè pwi jè âboro cèna é too naa napwéretòotù; â wâdé co wâgo *Pwina naîri âboro‡, na go boome gée napwéretòotù.

14 «[Gà pitaniimiri ê pai pwa kà] *Moosé, naa namaré. Ba é cipa too naa goro ê bàra upwâra, ê dòèa na pwa goro paò. Â o wàrapwiri ê pai cipa too wà *Pwina naîri âboroS,

15 ba na wà pwina é cèikî naa gooé, âna o tà tée ê *wâro dâra gòiri jaa Pwiduée.

Dau wânüma Pwiduée gooje

16 «Ba po dau wânüma Pwiduée goo ê pâ âboro gòropuu, êkaa na é panuâ me wà Pwina naîê na é caapwi co, ba na wà pwina é cèikî naa gooé, âna câé caa bà, êco na o tà tée ê wâro dâra gòiri.

17 Ba câé caa cùru me Pwina naîê, wà Pwiduée, ba na é pitèi tèpa âboro gòropuu. Â é cùrué me, ba na rà udò ê pâ âboro gée gooé, [ma tâa târa ê *âji wâro jaaé].

18 Wà pwina é cèikî naa goo wà Pwina naîê, âna càcaa pitèié; â wà pwina câé caa cèikî naa gooé, âna jèe pitèié. Wàrapwiri, ba câé caa cèikî naa goro *Pwina naî Pwiduée, na é caapwi co.

19 «Â é aupitèi bèepwiri, âna êni: É jèe tèepaa me ê pwéelaa naa gòropuu, êco na wà tèpa âboro, âna wâdé târa ê bàutê jii é pwéelaa. Ba é pâ càrarà ma tûa kàra, âna nye taaci èpà.

20 Ba wà pwina é pwa taaci na èpà, âna é èpàri ê pwéelaa. Â câé caa me naa na pwéelaa. Ba péa o còo ê pâ tûa kée na èpà.

21 Â wà pwi âboro na é wakè na *ÂJUPÂRA, âna é me naa na é pwéelaa, ba na inapàpari diri pâ wakè kée, na me gée goo Pwiduée.»

É inapàpari Iésu wà Ioane

22 Gée na càué, â rà pâra wà Iésu ma wà tèpa *câmu kée, naa napô *Judée. Â rà tàpo tâa wê, â é *upwaa tèpa âboro.

23 Â wà Ioane mwara, âna é *piupwaa naa na ére wâ Énon, wâmwünyabweri Salim, gée goro na wâru najawé wê. Â rà pâra wiâê ê pâ âboro, ba na é upwaarà naawê.

24 (Ba bwaa câé caa pâ pwa karapuu, na pàara bèepwiri.)

25 Na jè tòotù, âna wà pwi jè Juif, âna é tapoo pitùra ma wà tèpa câmu kà Ioane. Â rà pâ nau pitòocia goro é 'pwapwicîri târa *pinuwa' wiâra é nyamanya kàra.

‡ 3:13 Pwina naîri âboro—Pwina naîri âboro na é wânidò napwéretòotù na pàra Tii Pwicîri naa na grec. 3:14 Nombres 21.9; Ioane 8.28, 12.32 S 3:14 Pwiri popai kà Iésu, é, pwiri popai kà Ioane. 3:15 Ioane 20.31 3:16 Ioane 3.36, 10.28; Roma 5.8, 8.32; 1 Ioane 4.9-10 3:17 Luka 19.10 3:18 Ioane 5.24 3:19 Ioane 1.5,9, 8.12 3:22 Ioane 4.1-2

26 Â rà pàdari Ioane, â rà ina tée pâ: «Pwi ukai, gà niimiri i pwi âboro na ia gà paâjupâraê, na ia gàu caatâa na ére géee cowa kâra Ioridano? Â gà cowa, nabani, âna é jèe gére piupwaa! Â jèe po dau wâru é pâ âboro na rà gére pâra darié!»

27 Â é tòpi târa wà Ioane pâ: «Nye ticè jèe muru cèna é tòpi wà pwi âboro, wiàna caé caa naa tée wà Pwiduee.

28 Ba wâguwà kaa, âna guwà jèe nye tèreô, na go ina pâ, càcaa wâgo *Mesia [na ée mwa pa-udò é Ba]. Ba wâgo, âna cùruo me, ba na go pàbéaa kêe.

29 «Guwà cowa, wà pwina é tâa jaa wà tô a piéa, âna wà pwi a piéa. Â napwa naa goo wà pwi bée pwi a piéa; âna é tà coo goro jènereê, â é tâmaariê. Â é dau ipwadée goro é pwâratùra kêe. Â ipaiwà naa good, ba nye tâbawêe nabà é ipwadée kôo.

30 Â wâdé na é pimaina too; â go pikiri boo.»

Wà Pwina é me géenidò napwéretòtù

31 Wà pwi âboro géee gòropuu, âna é nye géee gòropuu. Â é nye tura pwacèwii pwi âboro géee gòropuu. Êco na wà pwina é me géenidò napwéretòtù, âna é nye wâjaijèe diri. Ūu, é wâjaijèe diri kaa*.

32 Â é nye paâjupâra é pâ muru na é jèe cowa ma tère. Â nye ticè âboro cèna é tòpi é pâ muru na é ina.

33 Â wà pwi âboro na é tòpi é pipaâjupâra kêe, âna é inapàpâri pâ, wà Pwiduee, âna é ina é âjupâra.

34 Ba wà pwi âboro na é cùrué wà Pwiduee, âna é ina é popai kà Pwiduee. Â wà Pwiduee, âna é naa bamwara tée é Nyuââé Pwicîri.

35 Wà Pwiduee Caa, âna wânümee goo Pwina naîê, â é naa tée pitûa naa gòro diri pâ muru.

36 Wà pwi âboro na é cèikî naa goo Pwina naîê, âna tà tée é wâro dàra gòri jaa Pwiduee. Â wà pwi âboro na tàutêe na é cèikî, âna o caé caa wâro. Â é pwâra putâmu kà Pwiduee, âna o nye tà tâa good.

4

Pwâra pwa jèkutâ kà Iésu ma tô jè ilàri géee Samaria

1-3 Rà tère wà tèpa *Farasaio pâ, wâru é pâ âboro na é todàra wà Iésu, ma *upwaraà, jii wà Ioane. (Êco na caé caa *piupwaa wà Iésu; â wà tèpa *câmu kêe co na piupwaa.) Ūna é tère pwiri wà Iésu, â é pâra géee napô *Judée, naa Galilée.

3:28 Mataio 11.10; Ioane 1.20   3:31 Ioane 8.23   * 3:31 Pwiri popai kà Ioane Pwi apiupwaa, é pwiri Iésu, é pwiri Ioane pwi awii é tii bèeni.   3:32 Ioane 3.11

3:35 Mataio 11.27; Ioane 5.20   3:36 Ioane 3.16-18; 1 Ioane 5.12   4:1-3 Ioane 3.22

⁴ Â é pitapàgà pâ napô *Samaria.

⁵ Â é tèepaa naawê, â é pâra naa na pwi jè village, na nee Sikar, na é wâmwünyabweri ê napuu, na ia é jèe naa wà Iakobo* tâ pwina naîê Ioséfa, [na pàara biu].

⁶ É tâa wê ê pwârajawé kà Iakobo†. Â é tàpo tâaboo naawê wà Iésu, ba dau oratêe, goro ê pai pâra kêe, â jèe gopaé.

Pwârajawé târa wâro

⁷⁻⁸ Wà tèpa câmu kêe, âna rà pâra naa na village nau wâri cè èrà. É tèepaa naa goro pwârajawé wà tô jè ilàri gée Samaria, nau cia jawé. Â é ina tée wà Iésu pâ: «Tôoni, go ilagà na gà naa cè wâdooò.»

⁹ Â é tòpi tée i tô ilàri pâ: «Ée! Cina gà ila jawé jiio, wâgà pwi *Juif? Ba wâgo, âna go tô Samaria.» (Ba càra caa piwâdé wà tèpa Juif ma tèpa Samaria‡.)

¹⁰ Â é tòpi tée pâ: «Câgà caa câmogòorio, wâgo pwi a gére ila jawé jiigà. Â câgà caa câmogòori mwara ê uràpâra kà Pwiduée. Ba wiàna gà còoinari, â pwiri gére wâgà na ila jawé jiio; â pwiri go gére naa tâgà cè jawé târa wâro!»

¹¹ Â é ina tée wà tôobà pâ: «Gà o wànau târa cè pai pa wàra i jawé târa wâro, na gà gére ina? Ba nye ticè wàra cia, â é po dau tâgòro i pwârajawé.

¹² Wànau? Gà piwéna jii Iakobo, pwi caa kâbà§? Ba wàé na naa tâbà i pwârajawé bèeni. Â rà wâdo ni, ma tèpa naîê, ma é pâ macii kêe diri.»

¹³ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Ê pâ âboro na rà wâdo na pwârajawé bèeni, âna o bwaa nye tà nùmarà dâra wâdo còwâ.

¹⁴ Êco na wà pwi âboro na é wâdo ê jawé na go naa tée, âna o càcaa mwa caa nùmee dâra wâdo. Ba é jawé na go o mwa naa tée, âna ée mwa pâra nau pwârapò gooé—pwi pwârapò na ée mwa tà ciburà pò, tia naa na é wâro dâra gòiri jaa Pwiduée!»

¹⁵ Â é ina tée wà tôoni pâ: «Naa tôo ê jawé bèepwiri! Naa tôo, ba na o câ mwa caa nùmoo dâra wâdo còwâ! Â o câgo mwa caa me còwâ nau cia jawé wâni!»

Wâgo pwi Mesia na patùragà

4:5 Genèse 33.19; Josué 24.32 * **4:5** Iakobo—Pwi jojooro diri tèpa Juif. Còo mwara *Abérama*, ma *Isaaka*, ma *Iakobo* naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadâra tii. † **4:6** *Pwârajawé kà Iakobo*—É dau tâgòro, â jè panuâ boo é cio na tòo goro otâpwe, târa cia jawé. **4:9** Esdras 4.1–5 ‡ **4:9** *Ba càra caa piwâdé... é, Wà tèpa Juif, âna càra caa ija ma wâdo na é ngapò ma wârado na rà jèe ija na, tèpa Samaria.* **4:10** Ioane 7.37–38; Auinapàpari 21.6 **4:12** Ioane 8.53 § **4:12** *Kâbà—é, Kâjè.* Ba wà Iakobo, âna é pwi jojooro Iésu ma diri tèpa Juif. Êco na wà i tô ilàri, âna nùmee na é pinadârù é nyamanya kà tèpa Samaria, jii é nyamanya kà tèpa Juif. **4:14** Ioane 6.35

16 É tòpi tée pà: «Pàra nau todà pwi éagà; â gàu me naani.»

17 «Nye ticè éao.»

«Nye âjupâra ê pai ina'gà pà nye ticè éagà.

18 Ba jèe po 5 éagà. Â wà pwina gàu gére pitâa ma wàéni, âna càcaa pwi éagà mwara. Ûu, nye âjupâra kaa ê pai tòpi'gà!»

19 Â é ina tée wà tô ilàri pà: «Go côo pà gà pwi *péroféta, [na gà pame ê popai me géee jaa wà Pwiduée]!

20 Wà tèpa ijiao kâbà, âna rà pwamaina Pwiduée gòro ê jaa bèeni. Â napwa naa goowà tèpa Juif, âna guwà ina pà ê ére na jè pwamainâe naawê, âna wâ *Iérusaléma.»

21 Â é ina tée wà Iésu pà: «Tôoni, gà cèikî naa good, na go ina pà: O mwa tèepaa me ê pwi pàara, na o jèe nabwé na pwamaina Caa, naa gò pwi jaa bèeni, ma wâ Iérusaléma mwara.

22 Ba wâguwà tèpa Samaria, âna câguwà caa tâmogòori wà Pwina guwà pwamainâe. Wâdé wàibà tèpa Juif, ba bà nye tâmogòorié. Ba ê pai udò kà tèpa âboro, âna me géee goo tèpa Juif.

23 Êco na o mwa tèepaa ê pwi pàara, â jèe wàé kaa ni, na rà o mwa pwamaina wà Caa wà tèpa âboro, naa na nyuâa* ma na *ÂJUPÂRA. Ba wàé kaa pwiri ê pai pwamaina, na é ilari wà Caa.

24 Ba wà Pwiduée, âna é nyuâa. Â wâdé na wà tèpa âboro na rà pwamainâe, âna rà pwamainâe naa na nyuâa ma na *ÂJUPÂRA.»

25 Â é ina tée wà tô ilàri pà: «Go tâmogòori pà ée mwa tèepaa wà pwi *Mesia, jè nee mwara Kériso. Â wiâna ée mwa tèepaa, â ée mwa inapàpari tâjè diri ê pà muru.»

26 Â é ina tée wà Iésu pà: «*WÂGO pwini na tàgéere patùragà!»

É inaé tà para tàpé wà tô ilàri

27 Ûna ru bwaa gére pitùra, â rà tèepaa me còwâ wà tèpa câmu kêe. Â rà dau pò, na rà côoê na ru ipwa jèkutâ ma tô jè ilàri. Êco na nye ticè géee goorà cèna tawèeri tô ilàri pà: «Dà cè pwina na gà ina tà pwini?» Â ticè na tawèeri Iésu pà: «Cina gà pwa jèkutâ ma wà tóni?»

28 Â é panuâ naawê i wâra cia jawé kêe wà tô ilàri. Â é pâra còwâ naa na village, â é ina târa ê pà âboro pà:

29 «Ée! Guwà me nau côo pwi âboro na é cau inapàpari tôo diri ê pà muru na go pwa! [Pwiri wàilàapà?] Pwiri wà Mesia?»

30 Â rà cau pâra diri nau côo Iésu.

Âji utimuru âna pai pitêre dà Caa

4:20 Deutéronome 12.5-14; Psaume 122.1-5   4:22 2 Rois 17.29-41; Ésaïe 2.3;

Roma 9.4-5   * 4:23 Nyuâa-Pai ina wèe pà, ê Nyuâaê Pwicîri.   4:24 Roma 12.1; 2 Korénito 3.17; Filipi 3.3   4:26 Maréko 14.61-62

31 Na pwi pàara-bà, â rà tàgére tacoo goo wà Iésu wà tèpa câmu kêe pâ, na é pa cè uti kêe: «Pwi Ukai, gà jèe tàpo ija!»

32 Êco na é ina tàra pâ: «Wâgo, na pwa é uti kôo, na câguwà caa tâmogòori.»

33 Â rà pitawèirirà pâ: «Pwiri jèe pwa cè âboro cèna pame cè uti kêe?»

34 Â é tòpi tàra pâ: «Ê uti kôo, âna, na go pwa é câbawâdé kà Pwina é cùruo me, â go tubanabwé diri é pâ wakè† na é naa tîo.

35 «Guwà [tâmogòori é auina na] ina pâ: “Bwaa dàra ârapàpé parui târa piûnya.” Êco na go ina tàwà pâ: Còo bwàti é pâ aupwanapô, ba jèe pàara târa piûnya‡!

36 «É tàgére tòpi é wâriê wà pwina é piûnya, ba é piûnya dàra é *wâro dàra gòiri jaa Pwiduée. Êkaa na ru cau ipwâdé, wà pwina é câmi, ma wà pwina é piûnya.

37 Â éna âjupâra é pai ina wèe pâ: “Jè âboro, âna é câmi, â jèpwi, âna é piûnya.”

38 «Wâgo na go cùruwà nau piûnya é pwina câguwà caa câmi. Ba wà pàra tàpé, âna rà wakèri, â wâguwà, âna guwà mwa caa piûnya.»

Wâru tàpé na rà cèikî naa gooé

39 Wâru tèpa Samaria gée na village Sikar, na rà cèikî naa goo Iésu, gée goo jèkutâ kà tô ilàri, na ia é ina tàra pâ: «É po cau ina tîo diri é pâ muru na go pwa.»

40 Â rà pâmari Iésu, â rà tacoo gooé pâ, na é bwaa tàpo tâa jaarà. Â é tâa jaarà naa na ârailu tîotù.

41 Mwa dau wâru âboro còwâ, na rà cèikî naa goo Iésu, gée goro é pai tûra kêe.

42 Â rà ina tà tô ilàri pâ: «Câbà caa cèikî gée goro é jèkutâ'gà co. Ba nabàni, âna bà jèe tèreê. Â bà tâmogòori pâ wàé kaa, âna é *pwi a pa-udò pâ âboro gòropuu!»

É nama tiâu maagé kà pwi naî pwi jè âboro imaina

43 Gée na càuru du tîotù bèepwiri [na napô Samaria] â é wâjué còwâ wà Iésu naa Galilée.

44 É nye tàmara ina béaa pâ: «Wà pwi péroféta, âna càra caa papwicíriê, naa na é âji napô kêe.»

45 Êco na, ûna é tèepaa naa Galilée, â rà tòpié bwàti. Ba rà jèe còo é pâ muru na é pwa na Iérusaléma, na rà tâa wê ma wàé naa goro i *Paséka.

4:34 Ioane 6.38 † 4:34 Wakè—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: *Pwâranyere*. 4:35 Luka 10.2 ‡ 4:35 *Aupwanapô; Piûnya*—Pai ina wèe pâ, êdiri pâ âboro na jè naara too naa na Mwaciri kà Pwiduée. 4:42 1 Ioane 4.14 4:44 Mataio 13.57 4:45 Ioane 2.23

46 Â é wâjué cōwâ naa Kana, i pwi village gée Galilée, wâ na ia é bii i jawé ma dipâa. É tâa wê é pwi jè âboro imaina kà ukai *Héroda, na é maagé é pwi naîê, naa na village Capernaüm.

47 Â é tère pâ é jèe tèepaa wà Iésu naa Galilée, me gée Judée. Â é pâdarié, â é tacoo gooé, ma é boo naa Capernaüm, nau pwa ma é wâdé pwina naîê. Ba jèe tòina maagé kêe.

48 Â é ina wà Iésu [tà tàpé na rà tâa wê] pâ: «Wiàna câguwà caa cōo é pâ *câmu kêra pàtâma Pwiduée naa gooò na guwà pò goo, â o câguwà caa cèikî!»

49 Â é ina tée wà pwi âboro pâ: «Gà wàcî, co Pwi Ukai, â gà me naa jaaò, ba ée jèe pwa na é bà wà pwi naîò!»

50 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà wâjué cōwâ, ba é jèe wâdé i pwi naîgà.»

Â é cèikî wà pwiibà naa goro i popai kà Iésu, â é pâra.

É jèe wâdé cōwâ pwina naîê

51 Ûna é bwaa gére pâra, â ipitirà ma tèpa ênawéna kêe, â rà ina tée pâ, é jèe wâdé i pwi naîê.

52 Â é tawèerirà goro é ineretòotù na tiàu i maagé kêe na. Â rà ina tée pâ: «Tiàu é pai pitòoka kêe, géecaa na caapwi ineretòotù na càuru ija.»

53 Â é cōo pâ, wàè kaa pwiri i pwi ineretòotù na ia é ina tée wà Iésu pâ: «É jèe wâdé ni i pwi naîgà.» Â rà cèikî naa goo Iésu, wàilà ma êdiri pwârawâ kêe.

54 Wàépwiri é béarailu kêra câmu kêra pàtâma Pwiduée, na é pwa wà Iésu naa napô Galilée, na é me gée Judée.

5

É nama é wâdé pwi a pitàbwamwa na tòotù pwicîri

¹ Gée na càùé, â rà pwa é pi-ija na *Iérusaléma wà tèpa *Juif. Â é too naawê wà Iésu.

² Â, naa Iérusaléma, âna pwa é jè na auiпитoo, na nee Béthesda* naa na *héberu. Â é wâmwünyabweri é pwi jè goropwârawâ goro é ville, na rà ina goo pâ Goropwârawâ kêra mutò. Â naa goo é pwi auiпитoo-bà, âna pwa 5 goropwârawâ. Â naa na jèpa goropwârawâ, âna jè pâra nabibiu kêra du nee âra wâ.

³ Â po dau wâru tèpa maagé na rà tà puu wê na curuu—wà tèpa bwi, ma wà tèpa bee, ma tèpa pitàbwamwa. {Ba rà tà tapacîri é pai gù kêra i jawé.

4 Ba é boome na pàra pàara ê jè *angela kà Pwi Ukai, nau gù na i jawé. Â wà pwi âboro maagé na é êgò boo béaa naa na auiptoo, géé na càuru pai gù kâra jawé, âna jèè tiâu ê maagé kêe.}

5 É tâa wê wà pwi jè âboro, na jèè po 38 naja kêe goro maagé.

6 Â é côô wà Iésu, na é gére puu. Â é jèè tâmogòori pâ jèè po dau gòiri ê pai maagé kêe. Â é ina têe pâ: «Nümagà na tiâu ê maagé'gà?»

7 Â é tòpi têe pâ: «Ûu kaa! Êco na ticé âboro cèna tüô boo naa najawé, na é bwaa gére gù! Ba ûna go pwa ma go êgò boo, â é jèè êgò béaario wà pwi jèpwi.»

8 Â é ina têe wà Iésu pâ: «Gà cimadò, â gà pa aupuu'gà, â gà pâra!»

9 É nye wâdé kaa. Â é pa ê aupuu kêe, â é pâra.

Càcaa wâdé tà tèpa pitûâ

Napwa tòotù bèepwiri, âna *tòotù pwicîri [kà tèpa Juif].

10 Â rà ina têe wà tèpa caa kà tèpa Juif pâ: «Ée! Tòotù pwicîri nabà, â [wiâra ê *Naèà] âna pwicîri na gà pa aupuu'gà!»

11 Â é tòpi tàra pâ: «Bwa, wà pwina é pwa ma go wâdé, âna é ina tôo pâ, na go popa aupuu kôo, ma go pâra.»

12 Â rà ina pâ: «Kaa! Wàilàpà cè pwi a gére ina tâgà pwiri?»

13 Êco na câé caa tâmogòori pâ pwiri wàilàpà. Â càcaa pâri ma é paari tàra Iésu, naa nabibiu kâra pâ âboro, ba rà po dau wâru[†].

14 Mwa géé na càùé, â wà Iésu, âna é côo wà pwi âboro-bà naa na *Wâra pwapwicîri, â é ina têe pâ: «Gà côo, jèè tiâu ê maagé'gà. Gà cibwaa pwa còwâ ê pwina èpà. Ba o péa tèepaa darigà cè pwina o po dau èpà na dau maina.»

15 Â é wâjué còwâ wà pwiibà dari tèpa caa kà tèpa Juif, â é ina tàra pâ wà Iésu na é pwa ma é wâdé.

16 Â géewê, â rà mudàra ma rà tubaèpà tà Iésu, géé goro ê pai pwa ma tiâu ê maagé, na tòotù pwicîri.

17 Êco na é ina tàra pâ: «Wà Caa kôo, âna é nye tà ciburà wakè. Tèepaa naa goro tòotù nabà, â o câé caa coo. Â go nye wàrapwiri mwara wâgo.»

18 Â géé goo ê pai ina kêe pwiri, âna rà nye dau pibu naigé kaa ma rà pòtâmwereê. Càcaa géé goro co pai êgòjai ê tòotù pwicîri, â géé goo mwara ê pai ina kêe pâ, wà Pwiduée, âna é pwi âji Caa kêe. Ba ûna é wàrapwiri pai ina kêe, â é nama ipaiwàilu ma Pwiduée.

5:8 Mataio 9.6   5:10 Néhémie 13.19; Jérémie 17.21   † 5:13 Rà po dau wâru—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Rà dau wâru wàilà.   5:18 Mataio 26.4; Ioane 7.1, 10.30

É tòpi tà tèpa pitòtié wà Iésu

Pwiduée na é naa tée tàrù

19 É ina tàra wà Iésu pâ: «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ: Go côo é pwina é pwa wà Caa kôo, â go pwa, ba càcaa pâri ma go pwa jè muru gée goodò. Üu, é pâ muru na é pwa wà Caa, âna go pwa mwara wâgo, Pwina naîê.

20 Ba wânüma Caa goodò, â é paari tóo diri pâ muru na é pwa‡. Â ée mwa paari tóo mwara é pâ pàra muru na dau maina, na go o mwa pwa. Â o dau dàpàgà tàwà wiàna guwà mwa côo.

21 Ba wà Caa, âna é pacimadò còwâ wà tàpé na rà jèe bà, ma pawârorà còwâ. Â go wàrapwiri mwara, wâgo Pwina naîê, ba go naa é *âji wâro tà tàpé na nümoo na go pawârorà.

22 «Napwa wà Caa, âna câe caa pitèi tèpa âboro. Â é nye naa tóo, Pwina naîê, diri é tàrù ma go pitèirà.

23 Â, na wàrapwiri, â rà o cau pwamainao diri é pâ âboro wàra é pai pwamainà kâra wà Caa. Ba wà pwina câe caa ipwamainao, Pwina naîê, âna câe caa ipwamainà mwara wà Caa na é cùruo me.

24 «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ: Wà pwi âboro na é pitère dàra é popai kôo, â é cèikì naa goo wà Pwina é cùruo me, âna é jèe tòpi é *wâro dàra gòiri jaa Pwiduée. Â o jèe càcaa pwa wârimuru tée, ba é jèe pâra gée na bà, naa na wâro.

Rà o pitère dòo wà tèpa bà

25 «Go ina tàwà é âjupâra pâ: O mwa tèepaa é jèe tòotù, â jèe wàeni kaa, na rà tère é pwàratùra kôo, wâgo *Pwina naî Pwiduée, wà tàpé na rà bwaa bà. Â wà tàpé na rà pitère dòo, âna o tâa tàra é âji wâro.

26 Ba wà Caa, âna tà tée é pàtama târa ma é naa wâro, â é naa tóo mwara, wâgo Pwina naîê.

27 Â é naa tóo mwara é tàrù, ba na go pwi a pitèimuru, gée goo na go Pwina naîri âboro.

28 Guwà cibwaa pò na go ina tàwà pâ: O mwa me é tòotù, na rà o tère é pwàratùra kôo wà diri tàpé na rà jèe bà.

29 Â rà o cau wâro còwâ gée na aubà. Â wà tàpé na rà pwa na wâdé, âna rà o cimadò còwâ naa na âji wâro. Â wà tàpé na rà pwa na èpà, âna rà o cimadò còwâ nau pwa wârimuru.»

Tèpa paâjupâra Pwina naîri âboro

30 [É ina tàra mwara wà Iésu pâ]: «Càcaa pâri ma go pwa cè jè muru gée goodò. Â go pitèi wiàra na é ina tóo wà Caa. Â

5:19 Ioane 5.30 ‡ 5:20 Muru na é pwa—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Pwàranyere. 5:22 Ioane 5.27; Apostolo 10.42 5:23 Filipi 2.10-11; 1 Ioane 2.23

5:24 Ioane 3.15-18 5:29 Daniel 12.2; Mataio 16.27; Apostolo 24.15 5:30 Ioane 5.19, 6.38

napwa pitèimuru kôo, âna *târù. Ba câgo caa mudàra ma go pwa ê câbawâdé kôo. Â go pwa ê câbawâdé kà Pwina é cùruo me.

31 «Wiàna wâgo na go pipa-âjupâraô còwâ, â o ticèmuru naa goo ê pwina go ina.

32 Êco na nye pwa mwara Pwi jèpwi na é *paâjupâraô§. Â go tâmogòori pâ nye âjupâra ê pwina é ina naa gooò.

Ioane

33 «Guwà cùru pâ tèpa âboro dari *Ioane Pwi a piupwaa, â é jèkutâ gooò na é wiâ tàwà, âna âjupâra.

34 «Wâgo, âna càcaa âjimuru tôo é pai paâjupâra kà pwi âboro. Êco na go ina tàwà é pâ muru bèepwiri, ba na guwà udò, [ma tâa tàwà é âji wâro].

35 Ba wà Ioane, âna é wàra é ânye na udàrù, â pwa pwéelaa kêe. Â guwà ipwâdé naa na pwéelaa kêe é pâ popai kêe, naa na jè ji pàara na càcaa gòiri.»

Wakè kà Iésu

36 «Êco na pwa é bépaâjupâraô, na piwéna jii Ioane. Ba é pâ namuru na é nama go pwa wà Caa, âna rà paâjupâraô, â rà paari pâ é cùruo me.»

Pwiduée Caa

37 «Wà Caa, na é cùruo me, âna é jèe paâjupâraô diri. Â câguwà caa pâji têe é pwâratùra kêe, ma còo mwara é naporomee.

38 Â câguwà caa tòpi é popai kêe naa na pwâranümawà. Ba câguwà caa cèikí naa gooò, wâgo na é cùruo me.

Tii Pwicîri

39 «Guwà mudàra na é *Tii Pwicîri, ba guwà niimiri pâ, guwà o pâmari é wâro dâra gòiri jaa Pwiduée. Â êkaa pâ popai bèepwiri, na rà paâjupâraô!

40 Êco na tàutàwà na guwà me mariô, ma guwà tòpi é âji wâro!

41 «Câgo caa mudàra ma rà pwamainâo wà tèpa âboro.

42 Â go nye tâmogòori pâ, nye càcaa wânümawà goo Pwiduée.

43 Go jèe me na nee Caa kôo, â câguwà caa tòpio. Êco na, wiàna é tèepaa cè pwi jè âboro na é nye me na nee, wàe pwi âboro, â guwà nye tòpié!

44 Guwà ipwamainawà gée goowà còwâ, wâguwà tèpa âboro. Â câguwà caa mudàra é âji ipwamaina, na me gée goo Pwiduée na é caapwi co. Guwà mwa wànau târa cè pai cèikí kàwà?

§ 5:32 Paâjupâra—Témoigner, attester. Còo mwara Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii. 5:36 Ioane 3.2, 14.11 5:37 Mataio 3.17; Ioane 5.32, 8.18 5:39 Luka 24.27

45 Êco na guwà cibwaa niimiri pâ go o mwa pitòtiwà*, na ara wà Caa. Bwa, càcaa wâgo, â nye wà *Moosé, wà pwina guwà wâari pâ ée mwa pitu tàwà!

46 «Wiàna âjupâra pâ, guwà cèikî naa gooé, â pwiri guwà gére cèikî naa gooò mwara! Ba é wii é popai gooò naa na é pâ tii kêe.

47 Â wàra na jèe câguwà caa cèikî naa goo é auwii kêe, â guwà o mwa wànau târa pai cèikî kàwà, naa goo é pâ popai kôo?»

6

É pa-ija pâ âboro na wâru

Mataio 14.13-21; Maréko 6.30-44; Luka 9.10-17

1 Tâpo pwa ji pàara, â gée na càué, â rà tapàgà é *nawià Galilée, wà Iésu [ma wà tèpa *câmu kêe]. (Ê nawià bèepwiri, âna jèe nee mwara Tibériade.)

2 Â rà nye tà pâra wiâé é pâ âboro na wâru, ba rà côo *câmu kêra pàtâma Pwiduée naa gooé na é nama tiàu maagé kà tèpa âboro.

3 Â rà too naa gòrojaa wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe, â rà tâaboo.

4-5 Â ûna é tagòtùé wà Iésu, â é côo diri tèpa âboro bèepwiri na rà gére me burè. [É tâmogòori pâ] jèe tâpo wâmwünyabwe é *Paséka, tòotù kêra pi-ija kà tèpa *Juif. Â é ina tà Filipino pâ: «Jè o mwa wâri géepà cè poloa, târa ma jè pa-ijarà diri?»

6 (É ina pwiri, ba na é tère cè pwina é ina wà Filipino. Ba wà Iésu, âna é jèe nye tà tâmogòori é pwina ée pwa.)

7 Â é tòpi tée wà Filipino pâ: «Wiàna pwa tâjê pâ miliô*, ma jè wâri poloa goo, â o càcaa pâri ma jè naa târa diri cè nyi nari noo kêra poloa!»

8 Êco na é medari Iésu wà pwi jè a câmu kêe, wà André, pwi aèjii kà Simona Pétèru. Â é ina tée pâ:

9 «É wâni pwi nari âboro èpo, na wâjaaé 5 poloa†, ma ârailu ârawéà. Êco na o târa dà, naa goro pé jéúru âboro bèeni?»

É patâaboorirà â é pa-ijarà

10 É ina wà Iésu pâ: «Guwà patâaboorirà.»

Â rà tâaboo wà tèpa âboro naa gòro nuruga. Â é jéú tèpa paa maina na rà ija, âna wâmwünyabweri 5 000.

11 Â é popa i pâ poloa wà Iésu, â é pwaolé tà Pwiduée goo. Â é pwa ma rà ipâdi, târa diri é pâ âboro na rà tâaboo. Â é wàrapwiri

* 5:45 Pitòti (é, pitòtiri, tòti)—Accuser. 5:46 Apostolo 3.22 * 6:7 Pâ miliô—Grec: 200 mwani pwa (deniers). Wâri pwi caapwi âboro naa na 8 parui. † 6:9 Poloa—Poloa na pwa goro orge. (Orge, âna pwacèwii é pwâra mai.)

naa goo i du ârawèa mwara. [Â é pâdi naa goorà diri, â rà nye ija] tiagoro na rà jèe po cau pwàro diri.

12 Â nabwé, â é ina tà tèpa câmu kêe pâ: «Guwà panaimari ê dâra utimuru, ba na o nye ticè cèna tà pwatéteri târa.»

13 Â rà panaimari ê pâ dâra uti kâra. Â rà pwaai ê 12 nakébo goro ê dâra noo kâra i tèpa 5 poloa!

14 Ūna rà còo ê pàtâma Pwiduée naa goo Iésu, â rà ina pâ: «Âjupâra pâ wàé kaa i pwi Péroféta, na ia [ina pâ] ée mwa tèepaa me naani gòropuu!»

15 Â é jèe tà tâmogòori wà Iésu pâ, rà o me nau popaé, ba na rà pacimaé ma é pwi ukai kâra. Êkaa na é pâra còwâ acari naa gòrojaa.

É pâra gòro parawére jawé

Mataio 14.22-33; Maréko 6.45-52

16 Na bàrane, â rà boo naa bàrawià wà tèpa câmu kà Iésu.

17 Â rà pa wànga, â rà tapàgà i nawià, â rà pâra cima Capernaüm, na ére gée còwâ. Ūna ne, â bwaa câé caa tèepaa darirà wà Iésu.

18 Â é uu ba maina ê pwéretòtù, â maina wià.

19 Ūna rà tapwauru naa na 5 é 6 kilomètrés, â rà còo Iésu, na é câwiârà na é po pâra gòro parawére jawé. Â é pâmwünyabwéri i wànga. Â po dau wâgotàra.

20 Êco na é ina tàra pâ: «Guwà cibwaa pwa ma wâgotàwà, ba *WÂGO!»

21 Â pwa na rà nama é too darirà naa gòro wànga. Êco na rà jèe pò ma tèepaa gée, wâna na rà gée naawê.

Iésu âna poloa târa wâro

22-24 Napwa naa goo wà tèpa âboro na ia é pa-ijarà wà Iésu, âna rà nye tà tâa bàrawià, na ére gée còwâ kâra nawià. Na dàuru kêe, âna rà pò na tiâu Iésu jaarà[‡]. Ba rà tâmogòori pâ, câé caa pâra wià tèpa câmu kêe gòro i pwi wànga. Â, [na rà gère mudèe, â] rà tèepaa me pâra wànga na rà me gée na ville Tibériade, â rà tâdòò[§] naawê. Â wà tèpa âboro, âna rà tò naa gò, ba na rà pâ naa Capernaüm, nau mudà Iésu naawê.

Mudàra poloa na tâa cawi

25 Rà pâmari Iésu wà tèpa âboro, na ére nawià gée còwâ. Â rà ina tée pâ: «Pwi ukai, gà tèepaa naani wiidà?»

26 Â é tòpi tàra pâ: «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà ê âjupâra pâ: Câguwà caa mudòo, gée goo i pwina go pwa [goro ê pàtâma

6:15 Ioane 18.36 † 6:22-24 Na dàuru kêe... Ina mwara naa na grec pâ: Rà còo pâ, nye caapwi co wànga. § 6:22-24 Tâdòò—Accoster (bateau).

Pwiduée]. Bwa. Guwà medario ba ia go naa èwà na ia guwà copwa!

²⁷ Êco na go ina tàwà pâ, guwà cibwaa wakè târa utimuru na o wai tiâu. Wâdé na guwà wakè dâra é utimuru na tâa cawi— utimuru na é naa é *wâro dâra gòiri jaa Pwiduée. Â nye wâgo, *Pwina naîri âboro, na go naa tàwà é utimuru bèepwiri. Ba é naa tôo é tàrù kêe ma pàtâmee wà Pwiduée Caa.»

²⁸ Â rà ina tée pâ: «Dà cè pâ wakè na bà pwa, ba na bà pacoo é câbawâdé kà Pwiduée?»

²⁹ Â é tòpi tàra pâ: «Wàéni co é wakè na nümee na guwà pwa: Na guwà cèikî naa goo pwina é cùrué me.»

Poloa târa wâro gée goo Caa

³⁰ Rà tawèerié mwara pâ: «Dà cè câmu kêe, cèna gà o pwa, ma bà côo é pàtâma Pwiduée naa googà, â na bà o cèikî naa googà?»

³¹ Napwa wà tèpa jojoorojè, âna rà ija *manne** naa namaré. Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri pâ: *É naa tàra poloa me gée napwéretòotù, ba na rà ija.*» *Psaume 78.24*

³² Â é tòpi tàra pâ: «Go ina tàwà é âjupâra pâ: Càcaa wà *Moosé na é naa tàwà é poloa na me gée napwéretòotù. Â wà Caa kôo.

³³ Ba é âji poloa kà Pwiduée, âna wà Pwina é boome gée *napwéretòotù. Â é naa é *âji wâro tà diri tèpa âboro gòropuu.»

³⁴ Â rà ina tée pâ: «Pwi Ukai, gà ciburà naa tâbà é poloa bèepwiri!»

Wâgo âna go pwi poloa

³⁵ É tòpi tàra wà Iésu pâ: «*WÂGO âna go pwi poloa târa wâro! Wà pwi âboro na é medario ma cèikî naa good, âna o câ mwa caa nümee dâra ija ma wâdo.

³⁶ Êco na, ia go jèe nabwé ina tàwà pâ: Guwà jèe côoô, êco na câguwà caa cèikî naa good.

³⁷ Â rà o medario diri é pâ âboro na é naa tôo wà Caa, â câgo caa naa còobé wà pwina é medario.

³⁸ «Ba go boome gée napwéretòotù, nau pwa é câbawâdé kà Pwina é cùruo me, â càcaa é câbawâdé kôo.

³⁹ Â wàéni é câbawâdé kêe: Na go cibwaa caa tubatiâu cè pwi jèpwi, gée goo tàpé na é jèe naarà tôo; â na go mwa pawâroé còwâ gée na aubà na Tòotù pwicò†.

⁴⁰ Â wàéni é câbawâdé kà Caa kôo: Wà pwi âboro na é côoô, wâgo *Pwina naî Pwiduée, ma cèikî naa good, âna ée mwa tòpi

6:27 Ioane 6.48–58   **6:29** 1 Ioane 3.23   **6:30** Mataio 16.1; Ioane 2.18   **6:31**

Exode 16.14–15; Nombres 11.7–9; Psaume 78.24   * **6:31** *Manne*—Utimuru na pwacèwii nyi nara mwünyaté, na é naa wà Pwiduée tà tèpa Juif naa namaré.   **6:35** Ioane 4.14   **6:39** Ioane 10.28–29, 17.12   † **6:39** *Tòotù pwicò*—Tòotù na ée mwa wâjué còwâ wà Iésu Kériso. (Còo note goo 1 Pétéru 1.5.)

ê wâro dâra gòiri jaa Pwiduée. Â go mwa pawâroé gée na aubà na Tòotù pwicò.»

Càcaa wâdé tà tèpa pitûâ

41 Wà tèpa âboro, âna rà jèe tapoo picocoori Iésu, gée goro ê pai ina kêe pâ: «Wâgo ê pwi poloa na é boome gée napwéretòotù.»

42 Â rà bwaa nye tà pi-ina târa pâ: «Kaa! Gona câé caa wà Iésu, pwina naî Ioséfa? Ba jè tàgére tâmogòori du nyaa ma caa kêe! Â gorodà na é ina pâ é boome gée napwéretòotù?»

43 Â é ina târa wà Iésu pâ: «Tàpéeni, guwà cibwaa ipicocoo.

44 Nye ticè pwi jè âboro cèna é medario, wiàna câé caa todèe me wà Caa, wà pwi a cùruo me. Â go mwa pawâroé còwâ gée na aubà na Tòotù pwicò.

45 Â jèe wii naa na tii kà pwi jè *péroféta pâ: *Rà o cau picòo jii Pwiduée. Ésaïe 54.13* Â êdiri pâ âboro na rà tòpi é pwina é ina târa wà Caa, âna rà cau medario.

46 Nye ticè pwi âboro cèna é mu còo wà Caa; wàco wà Pwina é me gée jaa Pwiduée.»

Wà pwina é cèikî âna tà tée wâro

47 «Go ina tàwà é âjupâra pâ: Wà pwi âboro na é cèikî naa goòò, âna o mwa tà tée é wâro dâra gòiri jaa Pwiduée.

48 WÂGO ê poloa târa wâro.

49 Rà ija *manne* wà tèpa jooorowà, naa namaré. Êco na rà jèe bà.

50 Â napwa é poloa na é boome gée napwéretòotù, âna wiàna é ija pwi jè âboro, â o câé caa bà.

51 WÂGO ê pwi poloa târa wâro, na go boome gée napwéretòotù. Wiàna é ija poloa bèepwiri wà pwi jè âboro, â é wâro dâra gòiri awé. Â é poloa na go mwa naa, âna é naiio, na go naa tà tèpa âboro gòropuu, ba na rà wâro.»

Naiio âna âji utimuru

52 Géewê, âna rà pitòocia wà tèpa pitûâ kà tèpa Juif, â rà pi-ina târa pâ: «Wà pwini, âna é wànau târa cè pai naa tâjè é naiié, ma jè ija?»

53 Â é ina târa wà Iésu pâ: «Guwà tère bwàti: Wiàna câguwà caa ija é naii Pwina naîri âboro, ma wâdo é domii kêe, â o nye ticè âji wâro wâgoowà.

54 Â wà pwina é ija é naiio, ma wâdo é domii kòo, âna o mwa tà tée é wâro dâra gòiri jaa Pwiduée. Â go mwa pawâroé còwâ gée na aubà na Tòotù pwicò.

55 Ba é naiio, âna é âji utimuru; â é domii kôo, âna é âji jawé.

56 Â wà pwi âboro na é ija é naiio, ma wâdo é domii kôo, âna é wâro good, â go wâro gooé.

57 «Wà Caa na é cùruo me, âna é wâro, [â wàé, âna é Pwina é naa é wâro]. Â wâgo, âna go wâro gée gooé. Â wâra mwara pwina é ija naiio, âna é wâro gée good.

58 Wàéni é pwi poloa na é boome gée napwéretòtù. Càcaa wâra é poloa na ia rà ija wà tèpa jooorowà—ba rà cau bà. Â wà pwi âboro na é ija é pwi poloa bèeni, âna é wâro dâra gòiri awé.»

59 É ina é pâ popai bèepwiri wà Iésu, na é pwa pupûra naa na *wâra pitapitiri wà Capernaüm.

Pàra tàpé âna rà pâra jii Iésu

60 Ûna rà tère é pwina é ina wà Iésu, â é auwâru gée goo tàpé na rà mu ciburà pâra wiâé, âna rà pi-ina pâ: «Auwa! Po dau gòo é popai bèepwiri! O wàilàapà cèna pârié ma é tòpi?»

61 Â é tère naa gooé pâ, rà tàgére picocoorié goo, â é ina tàra pâ: «Wànau? Po dau tanooriwà é popai bèepwiri?»

62 Â wiàna guwà côoô, wâgo Pwina naîri âboro, na go too côwâ naa na autâa kôo béaa, â o dà cè pwina guwà niimiri?

63 Ba nye êkaa gée goo pâ popai kôo, na é me é Nyuââ Pwicîri, wàé na é naa wâro. Ba napwa [pâ wakè kà] tèpa âboro, âna càcaa pâri [ma rà naa wâro].

64 Êco na rà wânabibiu kàwà pàra tèpa âboro na càra caa cèikí naa goo é pâ popai kôo.»

Ba é nye tâmogòori wà Iésu, gée na autapoo tàpé na càra caa cèikí, ma wà pwina é ipwa tûâ tée.

65 Â é ina tàra mwara pâ: «Wàépwiri é majoroé ma go jèe ina tàwà pâ: Nye ticè pwi jè âboro cèna é me wiâô, wiàna câé caa todèe medario wà Caa.»

66 Â tapoo napwiri, âna wâru pàra tèpa âboro kêe âna rà coo jiié, â jèe càra caa pâra côwâ wiâé.

Rà tà cimwü wà tèpa apostolo

67 É ina wà Iésu tà tèpa 12 a câmu kêe, pâ: «Â wâguwà, âna nûmawà mwara na guwà wâjué côwâ?»

68 Â é tòpi tée wà Simona Pétéru pâ: «Pwi Ukai, na bà pâra wiâ î? Ba nye wâjaagà é pâ popai târa wâro dâra gòiri jaa Pwiduée.

69 Ba bà nye côoina pâ, wâgà Kériso, wà Pwina é jèe pitòrigarigà ma cùrugà me wà Pwiduée. Â bà jèe cèikí naa googà.»

⁷⁰ Â é ina tàra pâ: «Wâgo na ia pitòrigariwà, wâguwà tèpa 12 a câmu kôo. Êco na pwi jè ârapàarawà, âna pé pwi naî *Caatana‡!»

⁷¹ É ina pwiri naa goo wà Judas, pwina naî Simona Iscariote. Ba wàé, géé goo tèpa 12 *apostolo, âna ée mwa ipwa tûa tà Iésu.

7

É too naa goro tòotù maina naa Iérusaléma

¹ Géé na càùé, â é pâpitiri napô Galilée wà Iésu. Ba nye càcaa nùmee dàra pâpitiri wâ *Judée. Ba rà pibu naigé wà tèpa caa kà tèpa *Juif, ba na rà pòtàmwereê.

² Jèe pâmwünyabwe ê *tòotù maina kà tèpa Juif. Â, na pâ tòotù bèepwiri, âna rà tâa nacapè*.

³ Â wà tèpa aéjii kà Iésu, âna rà ina tée pâ: «Gà pâra géeni naa Judée, [ba na gà too naa goro i tòotù maina]. Ba wâdé na rà côo mwara ê pâ muru na gà pwa wà tèpa âboro'gà [na tâa Judée].

⁴ Ba nye ticè pwi âboro cèna é naapwàniri ê pwina é pwa, wiàna nùmee na picagòtùé. Â wiàna gà pwa ê pâ muru bèepwiri [goro ê pàtàma Pwiduée] â gà ipaarigà, ba na rà côogà wà tèpa âboro.»

⁵ Ba wà tèpa aéjii kêe, wàilà mwara, âna bwaa càra caa pâji cèikî naa gooé.

Càcaa pâji pàara kôo

⁶ É tòpi tàra pâ: «Wâdé naa goowà, ba nye pâri ma guwà nye tà pâra imudi. Â napwa naa gooò, âna càcaa pâji pàara kôo.

⁷ Ba tèpa âboro gòropuu, âna ticè pai pwa wèe ma rà èpàriwà. Â napwa naa gooò, âna rà nye èpàrio, ba go inapàpari ê pâ tûa kàra na èpà.

⁸ Bwa, guwà too naa goro pi-ija, wâguwà. Â wâgo, âna câgo caa too, ba càcaa pâji tèepaa ê pàara kôo.»

⁹ Ûna é jèe ina pwiri tàra, â é bwaa tàpo tâa Galilée.

¹⁰ Êco na, ûna rà jèe too naa goro tòotù maina, â ée mwa tà pwicò kàra, â câé caa pipaarié.

Rà mudèe tèpa caa kà tèpa Juif

¹¹ Napwa wà tèpa caa kà tèpa Juif, âna rà imudà Iésu na aupwa-ija. Â rà pitawèeri pâ: «Wâpèe?»

¹² Â rà dau pwa jèkutâ gooé wà tèpa âboro. Ba rà ina pàra pwi pâ: «É pwi âboro wâdé.»

Â rà ina pàra tàpé pâ: «Bwa, é pwi a pwa ma rà imwüru tèpa âboro.»

‡ 6:70 Pwi naî Caatana—Grec: *Pé duée*. 7:1 Ioane 5.18 7:2 Lévitique 23.34

* 7:2 Rà tâa nacapè—*Fête des huttes*. Côo mwara Tòotù maina naa na Neeremuru (*Vocabulaire*). 7:5 Apostolo 1.14

13 Êco na nye ticè âboro cèna inapàparié, ba wâgotàra goo tèpa pitûâ kàra.

É ipaarié â é pwa pupûra

14 Na po nabibiu kâra pwa-ija, â é too naa na *Wâra pwap-wicîri wà Iésu, â é tapoo ipupûra tà tèpa âboro wê.

15 Â rà dau pò gooé wà tèpa Juif, â rà pi-ina tàra pâ: «É tâmogòori géepà ê pâ *Naèa wà pwini, na nye ticè caa kâra câmu kêe?»

É cùruo wà Pwidueé

16 É ina tàra pâ: «Ê pwina go ina tàwà, âna càcaa muru me gée gooò, â gée goo Pwidueé na é cùruo me.

17 Ba wiàna nùmawà na guwà pwa ê câbawâdé kà Pwidueé, â guwà mwa tâmogòori pâ, wiàna é pwina go ina, âna me gée jaa Pwidueé, é, me gée gooò.

18 Wà pwina é ina é pwina é nye niimiri wàé, âna é mudàra pai pwa wèe ma picâdirié. Â wà pwina é imudàra ma é ipwamaina pwina é cùrué me, âna é *târù, ba é nye ina co pwina âjupâra.

Wâdé na guwà tèi wiâra târù!

19 «Gona câe caa naa tàwà ê Naèa wà *Moosé? Â nye ticè pwi jè âboro cèna é pâra wiâra! Cina nùmawà na guwà pôtâmwarâ?»

20 Â rà ina tée pâ: «Kaa! Pwa duée wâgoogà! Wàilàpà na mudàra ma pôtâmwaragâ?»

21 Â é tòpi tàra pâ: «Nye caapwi co ji muru na go pwa [goro pàtama Pwidueé na *tòtù pwicîri] â guwà dau pò goo.

22 Êco na wâguwà mwara, âna [guwà wakè] na tòtù pwicîri, na guwà pwa *kamaî tà pwi nari èpo. Ba [guwà ina pâ] é pwa kamaî, âna me gée goo wà Moosé. (Êco na càcaa me gée gooé, â wà tèpa jojoorojè béaa kêe, na rà pwa.)

23 Ûu, guwà pwa kamaî na tòtù pwicîri, ba na câguwà caa êgòjai é Naèa kà Moosé. Â wâgo, âna go pwa ma tiàu awé maagé kà pwi jè âboro, na tòtù pwicîri. Â cina guwà putàmu naa gooò?

24 Guwà cibwaa tèi wiâra é pai côo kàwà. Wâdé na guwà tèi wiâra târù!»

Pwiri é pwi Mesia wà Iésu?

25 Rà ina pâra âboro gée *Iéusaléma pâ: «Gona càcaa wà i pwi ia rà mudàra ma rà pôtâmwereê?

26 Guwà côo! Cêe caa picârû, â rà nye tàgére pitùra ma pàra tàpé, â nye gére ticè na rà ina tée wà tèpa pitûâ! Gona pwiri rà côoinaê pâ wàé pwi *Mesia, [pwi ukai na jè tapaciê]?

27 Êco na, wà pwi Iésu bëeni, âna jè tâmogòori wâna na é me géewê. Â napwa wà pwi Mesia, âna nye ticè jè âboro cèna o tâmogòori wâna na ée me géewê†.»

28 Ūna é bwaa gére pwa pupûra wà Iésu, naa na Wâra pwapwicîri, â é tomara too pâ: «Gona guwà nye niimiri kaa pâ guwà jèe tâmogòorio? Â guwà tâmogòori wâna na go me géewê? Bwa! Ba câgo caa me géee good. Â wà Pwi a cùruo me, âna pwina pâriê ma guwà tòpò naa gooé é cèiki kàwà. Êco na guwà nye âji càcaa tâmogòorié.

29 Â wâgo, âna go nye tâmogòorié, ba go me jiié, â wàé na é cùruo me.»

30 Â wà tèpa âboro, âna rà imudàra cè naigé ma rà tâjùrué, êco na nye ticè pai pwa wèe. Ba bwaa càcaa pâji tèepaa é pàara.

31 Êco na rà jèe dau wâru géee goo tàpé na rà tèreê, na rà cèiki naa gooé. Â rà ina pâ: «[Munaa wàé pwi Mesia. Ba] nye dau wâru kaa pâ câmu kêra pàtâma Pwiduée na é pwa. Â wiàna càcaa wàé pwi Mesia, â pwiri càcaa wàrapwiri‡.»

Rà bu naigé ba na rà tâjùrué

32 Wà pàra tèpa *Farasaio, âna rà tère é pai picocoo naa goo Iésu. Â rà pitèrerà ma wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaailò, ba na rà cùru wà tèpa wéaari Wâra pwapwicîri nau tâjùrué.

33 Â é ina tàra wà Iésu pâ: «O càcaa gòrio jaawà, â go o mwa pâra còwâ naa jaa Pwina é cùruo me.

34 Â guwà o mwa pimudò, â o câguwà caa pâdario, ba càcaa pâri ma guwà pâra naa na, na go pâ naawê.»

35 Â rà pi-ina tàra pâ: «Gona wâpà na, na é pâra naawê, ma o càcaa pâri ma jè o pâmariê? Wànau? Gona é còobé jii é napô kâjè, târa ma é pacâmuri tèpa jènerejè, na rà wâro naa nabibiu kà tàpé na càra caa tèpa Juif?

36 Dà é pwina é pwa na é ina tâjè, na é gére ina pâ: “Guwà o mwa pimudò, â o câguwà caa pâdario, ba càcaa pâri ma guwà pâra naa, na go pâ naawê”?»

Go naa tàwà jawé târa wâro

37 Jèe pwi bènabwé tòotù kêra pi-ija kà tèpa Juif, pwi tòotù na

7:27 Ioane 7.41, 9.29 † 7:27 Rà pitanami wà tèpa âboro-bà, ba ia é inapàpari wà Michée, pwi péroféta, pâ, wà pwi Mesia, âna ée mwa me géee na village Bétéléma. (Còo nee tii 42 ma Michée 5.1 ma Mataio 2.6.) 7:28 Mataio 11.27; Ioane 8.55

7:30 Ioane 7.44 ‡ 7:31 Dernière phrase—Grec: «Wiàna ée mwa tèepaa cè pwi Mesia, â pwiri ée mwa pwa cè pâ câmu kêra pàtâmee na wâru, jii é pâ pwina é pwa wà pwini?»

7:34 Ioane 8.21, 13.36 7:37 Lévitique 23.36; Ésaïe 55.1; Ioane 4.14

dau pwamuru naa goo. Â é cimadò wà Iésu, na ara diri ê pâ âboro. Â é tomara too pâ: «Wiàna pwa cè pwi âboro na nùmee dàra wâdo, â wâdé na é medario ma é wâdo!

38 Ba wà pwina é cèikí naa good, âna o mwa pò géé gooé ê pwârajawé târa wâro, wâra ê pai ina naa na *Tii Pwicîri.»

39 É ina pwiri goo ê Nyuââ Pwicîri, na rà o mwa tòpi ê pâ âboro na rà o mwa cèikí naa gooé. Êco na, na pwi pàara-bà, âna càcaa pâji naa ê Nyuââ Pwicîri, ba bwaa cáé caa pâ too naa na muugèrè kêe wà Iésu.

Càra caa pitêrerà gooé

40 Ûna rà tère ê pâ popai bèepwiri, â wâru ê pâ âboro na rà ina pâ: «Âjupâra pâ wà pwini, âna nye wàè kaa i Pwi Péroféta na jè tapacîê!»

41 Â rà ina wà pàra tàpé pâ: «Wàè kaa wà pwi Mesia!»

Êco na rà ina wà pàra tàpé pâ: «Gona ée mwa me géé Galilée wà pwi Mesia? Bwa!

42 Ba jèe wii naa na ê Tii Pwicîri pâ, ée mwa tèepaa wà pwi Mesia géé na wâao kà pwi ukai *Davita. Â ée mwa me géé Bétéléma, village kà Davita§.»

43 Êkaa na rà pitadàrùrà goo Iésu.

44 Â nùma pàra tàpé na rà tâjùrué, êco na nye ticè pai pwa wèe.

Càra caa cèikí tèpa pitûâ

45 Napwa wà tèpa wéaari Wâra pwapwicîri [na ia cùrurà pâ, ba na rà tâjùrué] âna rà wâjué còwâ. Â rà tèepaa dari tèpa caa kà tèpa pwa ârapwailò ma tèpa Farasaio. Â wà tàpéebà, âna rà tawèerirà pâ: «Gorodà na câguwà caa popa me Iésu?»

46 Â rà tòpi tàra pâ: «Nye ticè âboro cèna mu tûra bwàti pwacèwiié!»

47 Â rà ina tàra wà tèpa Farasaio pâ: «Wànau, é ipa-imwüruwà mwara?

48 Nye ticè pwi jè ârapàarajè, wàijè tèpa pitûâ ma tèpa Farasaio, na cèikí naa gooé.

49 Â napwa diri ê nyi tèpa âboro bèeni na rà cèikí naa gooé, âna càra caa tâmogòori ê Naèà kà Moosé. Â jèe tojiirà!»

50 Êco na wà Nicodème, pwi jè béerà—wà i pwi a pâmari Iésu [na ne]—âna é ina tàra pâ:

7:38 Ésaïe 58.11 7:39 Ioane 16.7, 20.22; Apostolo 2.4 7:40 Ioane 6.14 7:41

Ioane 1.46 7:42 2 Samuel 7.12; Psaume 89.4-5; Michée 5.1-2 § 7:42 Càra caa tâmogòori pâ, wà Iésu, âna pitèpaé naa Bétéléma. 7:46 Maréko 1.22 7:48 Ioane 12.42 7:50 Ioane 3.1-2

⁵¹ «Pwicîri naa na é Naèà kâjè, na jè pwa wârimuru tà wà pwi âboro, béaari é pai [pitèié. Wâdé na jè mara] tâmaari é pwina é ina târa ipwamuruê.»

⁵² Â [rà tapàgà tée, â] rà ina pâ: «Kaa! Gà pwi âboro me gée Galilée, wâgà mwara? Mudàra cai na é Tii Pwicîri, â gà o pâ nau côo pâ, nye ticè *péroféta cèna me gée Galilée!»

{
⁵³ Â nabwé, â rà jèpa ipiina naa na jèpa pwârawâ kàra.}

Naporomee 8.1–11, âna nye tiâu na pâ Tii Pwicîri naa na grec na muru béaa.

8

Tô a mura paao

¹ Â é pâra wà Iésu, naa gòrojaa Élaio*.

² Â, na dàuru kée, na bwaa dau dàuru, â é wâjué còwâ naa na *Wâra pwapwicîri. Â rà medarié, é pâ âboro na wâru. Â é tâaboo†, â é tapoo pacâmurirà.

³ Â wà pâra tèpa *dotée goro é Naèà, ma wà pâra tèpa *Farasaio, âna rà dâti medarié é tô jè ilàri. Ba rà pâmariê, na ru gére ipuu ma pwina càcaa pwi éaé. Â rà popaé me, na ara diri é pâ âboro.

⁴ Â rà ina tà Iésu pâ: «Pwi a pwa pupûra, wà tôoni, âna tâjùrué na é bwaa gére mura paao.

⁵ Jèè wii naa na é *Naèà kà Moosé, pâ, o caamwara goro atü é tô ilàri na é wàrapwiri. Â wâgà, âna dà cèna gà ina naa goo?»

⁶ Rà ina pwiri tée, ba na rà tacaié. Ba nûmarà na rà pa é pai tòpi kée, ma bépiciapwâ gooé. Êco na é cùué boo wà Iésu, â é pwa tii goro é mangadaîê, naa napuu.

Wàilàpà pwina ticè èpà kée?

⁷ Úna rà nye tà ciburà tawèerié, â é cimadò, â é ina tàra pâ: «Wâdé na wà pwi âboro, na mu nye ticè èpà na é pwa, âna é tapoo èié goro atü.»

⁸ Â é jèu cùué boo còwâ, ma pwa tii na napuu.

⁹ Â rà jèpa ipiina, tapoo gée goo tèpa ijiao, tèepaa naa goo tèpa âboro kîri. Â ru mwa tà tâa acari, wà Iésu ma wà i tô ilàri.

¹⁰ Â é tagòtùé wà Iésu, â é ina tée pâ: «Tôoni, rà wâpà, tàpé na ia rà pitòtigà? Gona nye ticè âboro cèna é tâa, ma é naa cè wârimuru tâgà?»

7:52 Ioane 7.41–42 * 8:1 Gòrojaa Élaio—Mont des Oliviers. † 8:2 Â é tâaboo—Naa jaa wà tèpa Juif, âna rà tâaboo wà tèpa pwa pupûra na rà pacâmuri âboro. 8:5 Lévitique 20.10; Deutéronome 22.22–24 8:7 Deutéronome 17.7

11 Â é tòpi tée pà: «Nye ticè.» Â é ina tée wà Iésu pà: «Â wâgo mwara, âna câgo caa naa cè wârimuru tâgà. Gà pàra, â gà cibwaa pwa còwâ cè tûa cèna èpà!»

Iésu âna é pwi pwéelaa kâra gòropuu

12 É ina mwara tà tèpa âboro wà Iésu pà: «*WÂGO kaa é pwéelaa kâra gòropuu. Â wà pwi âboro na é me wiâô, âna o mwa pwa é pwéelaa na wâgoóe na naa tée é âji wâro. Â o cáe mwa caa pà naa é bàuté.»

13 Â rà ina tée wà tèpa Farasaio pà: «Nye piticèmururu naa goo é pwina gà ina, ba gà nye pipaâjupâragà còwâ#!»

14 Â é tòpi tàra pà: «Bwa. Wiàna go nye pipaâjupâraô còwâ, â nye âjupâra é pai pipaâjupâraô kôo. Ba go tâmogòori wâna na go me géewê, ma wâna na go pàra naawê. Â napwa wâguwâ, âna câguwâ caa tâmogòori wâna na go me géewê, ma wâna na go pàra naawê.

15 Ba guwà pitèi wiâra é tûa kà tèpa âboro. Â wâgo, âna nye ticè pwina go tèié.

16 Êco na, wiàna go nye tèi, â o nye âjupâra é pai tèi kôo. Ba càcaa wâgo co, â nye wâibu naima ma Pwiduée Caa, na é cùruo me.

17 Ba ia wii naa na é Naèa kàwà pà, é aupaâjupâra kâra ârailu âboro, âna nye âjupâra kaa.

18 Â *WÂGO, âna go nye *paâjupâraô, â é nye paâjupâraô mwara wà Caa, Pwina é cùruo me.»

19 Â rà tawèirié pà: «Gona wâpà Caa'gà?»

Â é tòpi tàra pà: «Câguwâ caa tâmogòoribu ma Caa kôo. Ba wiàna guwà gére tâmogòorio, â pwiri guwà gére tâmogòori mwara wà Caa kôo.»

20 É ina é pà popai bèepwiri wà Iésu, ûna é bwaa gére pwa pupûra wâna Wâra pwapwicîri, wâna autòpò âraimeai tà Pwiduée. Â nye ticè jè âboro cèna é tâjùrué, ba bwaa càcaa tèepaa é pàara kêe.

É inapàpari pai còpòo kêe dari Caa

21 É ina mwara wà Iésu pà: «Go o jèe pàra, â guwà o mwa mudòo. Â guwà o bà naa na èpà kàwà. Ba wâna na go pàra naawê, âna o càcaa pàri ma guwà pàra naawê.»

8:11 Ioane 5.14   **8:12** Ésaïe 49.6; Ioane 1.4–9, 9.5, 12.46   † **8:13** Pipaâjupâragà còwâ—Rendre témoignage de toi-même. Còo mwara Paâjupâra naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii.   **8:14** Ioane 5.31–32, 7.28   **8:15** Ioane 12.47
8:16 Ioane 5.30, 8.29   **8:17** Deutéronome 19.15   **8:18** 1 Ioane 5.9   **8:20** Ioane 7.30   **8:21** Ioane 7.34, 13.33

22 Â rà pi-ina tàra wà tèpa âboro pâ: «[Dà pai ina wèe ni?] Pwiri ée mwa pipòtàmwereê còwâ? Ba é ina pâ càcaa pâri ma jè pâra naa na é pâra naawê.»

23 Â é tòpi tàra pâ: «Wâguwà âna guwà tèpa âboro géeniboo, â wâgo, âna go me géenidò. Ba guwà tèpa âboro gòropuu, â câgo caa pwi âboro géeni gòropuu.

24 Géee goro pwiri, na ia go ina tàwà pâ, guwà o bà naa na èpà kàwà, wiàna câguwà caa cèikî pâ, «*WÂGO [na go napwiri, nabà, â dâra gòiri awé].»

25 Â rà ina tée pâ: «Gona wâgà wàa?»

Â é tòpi pâ: «I pwi ia go jèe ina tàwà, géee na autapoo goo§.

26 Â wâru pâ muru na pâri ma go ina naa goowà, ma pitèiwà goo. Êco na go inapàpari [tàwà co] é pwina go tère jii wà Pwina é cùruo me naa jaawà. Ba wàé na é ina é âjupâra.»

27 Êco na càra caa tèreina pâ é pwa jèkutá goo [wà Pwiduee] Caa.

28 Â é ina tàra pâ: «Wiàna guwà mwa naaô too naanidò*, wâgo *Pwina naîri âboro, â guwà o mwa còoinari pâ, 'WÂGO [na go napwiri, nabà, â dâra gòiri awé]. Â guwà o mwa còoina mwara pâ, câgo caa po pwa cè jè muru géee goodò. Ba go ina co é pwina é ina tôo wà Caa.

29 Â wà Pwina é panuâo me, âna é nye tà wâjaao, â càcaa mu nama tà wâgo acari. Ba go pwa taaci é pâ muru na wâdé tée.»

30 Ûna é wàrapwiri pai tùra kèe tàra, â wâru tàpé na rà cèikî naa gooé.

ÂJUPÂRA âna ée mwa tipiwà!

31 É ina wà Iésu tà tèpa Juif na rà cèikî naa gooé, pâ: «Guwà tèpa âji a *câmu kôo, wiàna guwà tà cimwü goo é popai kôo.

32 Â géewê, na guwà mwa tâmogòori é *ÂJUPÂRA, â é ÂJUPÂRA âna ée mwa tipiwà.»

33 Â rà ina tée [wà pàra tàpé] pâ: «Cina gà ina pâ, o mwa tipibà? Ba wàibà, âna bà tèpa gòobàra *Abéraama, â nye ticè pwi âboro cèna é mu caa nama bà tèpa *ênawéna kîri kèe!»

34 Â é tòpi tàra pâ: «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ: Wà pwi âboro na é pipanuâê târa èpà, âna é pwi ênawéna kîri kâra èpà.

35 Â wà pwi ênawéna kîri, âna càcaa pwâraê naa na tâa kà pwi a pitûa kèe. Â wâdé co naa goo é pwi èpo naa pwârawâ.

8:23 Ioane 3.31 § 8:25 I pwi ia go jèe ina tàwà, géee na autapoo goo—é, Gorodà na

go tòpi tàwà? 8:28 Ioane 3.14 * 8:28 Naaô too naanidò—É ina wà Iésu goro

é pai ténamiriê naa goro satauro, â goro é pai wâjué còwâ kèe naa jaa wà Pwiduee naa napwéretòotù. 8:33 Mataio 3.9 8:34 Roma 6.16,20

36 Â wiàna go tipiwà, wâgo Pwina naîri âboro, â o nye ticè kaa cèna câguwà mwa caa èrà goo.

37 Go tâmogòori pâ guwà tèpa gòobàra Abérama. Êco na guwà pimudàra ma guwà pòtàmwaràô, ba câguwà caa tòpi é popai kôo.

38 Go ina é pâ muru na go còo naa jaa wà Caa kôo. Â wâguwà, âna guwà nye pwa é pwina guwà tère jii pwi caa kàwà.»

39 Â rà tòpi tée pâ: «Nye pwi âji caa kâbà, âna wà Abérama!»

Â é ina pâ: «Wiàna guwà tèpa âji naîê, â pwiri guwà gére pwa pâ wakè na ia é pwa.

40 Â nabà, âna guwà pimudàra ba na guwà pòtàmwaràô, wâgo na go ina tàwà é âjupâra na go tère jii Pwiduée! Wà Abérama âna câé caa mu pwa na wàrapwiri!

41 Bwa, guwà nye pwa é pâ wakè kà pwi caa kàwà.»

Â rà ina tée pâ: «Câbà caa tèpa èbwi! Ba nye caapwi co pwi caa kâbà, âna wà Pwiduée!»

Câguwà caa tèpa naî Pwiduée

42 É tòpi tàra pâ: «Wiàna é pwi caa kàwà wà Pwiduée, â pwiri gére wânümawà goodè. Ba go me gée jaa Pwiduée, â go wâni gée goodè. Ba câgo caa me imudi, â é cùruo me.

43 Gorodà na câguwà caa tâmogòori é pwina go ina tàwà? Ba nye tàutàwà na guwà tòpi é popai kôo.

44 «Bwa, wà pwi caa kàwà, âna wà *Caatana, wà Pwi âboro èpà! Êkaa na nye nümawà na guwà pwa é câbawâdé kêe. Wà pwiibà, âna é pwi a pòtàmwarà âboro, gée na autapoo goo. Â câé caa tâa na ÂJUPÂRA, ba nye ticè ÂJUPÂRA goodè. Ba é nye tà pwâ, ba é nye pwi a wàrapwiri, ba é pwi caa kà tèpa pwâ.

45 «Â wâgo, âna go ina é âjupâra, êkaa na câguwà caa cèikî naa goo.

46 Wàilàapà gée goowà cèna ée paari pâ pwa cè èpà na go pwa? Â wiàna go ina tàwà é âjupâra, â cina câguwà caa cèikî naa goodè?

47 Wà tèpa âboro na rà me gée goo Pwiduée, âna rà tère é popai kà Pwiduée. Êco na câguwà caa tère é popai kêe, ba câguwà caa me gée goo Pwiduée.»

Iésu ma Abérama

48 Rà ina tà Iésu wà pàra tèpa Juif pâ: «Bà nye âjupâra pâ gà pé pwi *Samaria, â pé pwi a pwa duée googà!»

49 Â é tòpi tàra pâ: «Bwa, càcaa pwa duée goodè! Êco na go pitòimiri Caa kôo, â wâguwà, âna câguwà caa pitòimiriô.

⁵⁰ Cãgo caa pimudàra cè pai pwamainao. Êco na pwa Pwi a pitèimuru, na é pwi a-imudàra ba kôo.

⁵¹ Go ina tàwà é âjupâra pâ: Wà pwi âboro na é pitère dàra é popai kôo, âna o càcaa pâri ma é bà [dàra gòiri].»

⁵² Â rà ina tée pâ: «Bà jèe tâmogòori ni, pâ, gà pé wàra duée! Ba é jèe bà wà Abéraama, â rà jèe bà mwara wà tèpa *péroféta. Â wâgà âna gà ina pâ: “Wà pwi âboro na é pitère dàra bwàti é popai kôo, âna o câe caa bà.”

⁵³ «Pwiini, wâgà ilàapà?! Gona gà maina jii Abéraama, pwi caa kâbà? Wàé na é jèe bà, â rà jèe bà mwara wà tèpa péroféta!»

Go mara tâa béaa kà Abéraama

⁵⁴ Ê tòpi tàra wà Iésu pâ: «Wiàna go ipwamainao, â napwa é pâ popai kôo, âna piticèmuru naa goo. Êco na wà Caa kôo, âna é nye ipwamainao ma paari é pai muugère kôo. Wàé na guwà ina gooé pâ é Pwiduée kàwà!

⁵⁵ Êco na câguwà caa tâmogòorié, â wâgo, âna go tâmogòorié. Ba wiàna go ina tàwà pâ câgo caa tâmogòorié, â go pwi a pwâ, pwacèwiiwà. Êco na go nye tâmogòorié, êkaa na go pâra wiàra é popai kêe.

⁵⁶ Wà Abéraama, pwi caa kàwà, âna é jèe tàmara còo é pwi pâara kôo, â é dau ipwadée, goo pai mwa tèepaa me kôo.»

⁵⁷ Â rà ina pâ: «A? Bwaa càcaa pâ 50 naja'gà, â gà jèe còo Abéraama?!»

⁵⁸ Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ: Na bwaa nye tiàu Abéraama, âna go jèe tâa, ba 'WÂGO [na go napwiri, nabà, â dàra gòiri awé].»

⁵⁹ Â ûna rà tère [pâ, é nama ipaiwàilu ma wà Pwiduée] â rà nye tòri kaa pâ atü, ba na rà éié goo. Êco na é picârü goorà, â é còobé géé na Wàra pwapwicîri.

9

É nama é niâ pwi a bwi

¹ Úna é pâra wii naigé wà Iésu, â é còo pwi jèe âboro, na é pwi a bwi géé na aukîri kêe*.

² Â rà tawèerié wà tèpa *câmu kêe pâ: «Pwi ukai, cina é bwi wà pwini? Pwiri géé goro cè èpà kêe, é, géé goro cè èpà kà du nyaa ma caa kêe?»

³ Â é tòpi tàra pâ: «Bwa, càcaa géé goro èpà kêe, â càcaa géé goro cè èpà kà du nyaa ma caa kêe. Ê pai bwi kêe, âna pwa, ba na paari é pàtâma Pwiduée naa gooé.

4 Ba, na pàara naa bwaa pwaa, âna wâdé na jè pacoo ê pâ wakè kà Pwina é cùruo me. Ba é wâmwünyabwe é bâutê, â o jèe nye ticè âboro na pâri ma é wakè na bâutê.

5 Ba, na go bwaa wâni gòropuu, âna go pwéelaa kâra é gòropuu.»

6 Â é èdu boo naa napuu, â é biinaimari é nûru èdu kêe ma puu. Â é tâmi é du parawére âraporomee i pwi a bwi.

7 Â é ina tée pâ: «Gà pâra nau nuwagà naa najawé Siloé.» (Siloé, âna pai ina wèe pâ 'Cùrué'.)

Â é pwa wà pwini, â ûna é wâjué me còwâ [naa pwârawâ] â é jèe nye niâ!

Rà pò gooé tèpa âboro

8 Wà tèpa âboro na rà wâro goro jènereê, ma wà tàpé na rà mu côoê na é mu ila, âna rà pò ma pi-ina târa pâ: «Gona càcaa wà i pwi âboro na ia é mu nye tà tâaboo burà ila?»

9 Â rà ina wà pàra tàpé pâ: «Akaé.» Êco na rà ina wà pàra tàpé mwara pâ: «Bwa! Pwacèwii naa wàé.»

Â wà pwiibà, âna é tòpi târa pâ: «Bwa, nye wâgo kaa.»

10 Â rà tawèrié pâ: «Ico pwini, gà wànau târa é pai pwa wèe ma gà côojè?!»

11 Â é tòpi târa pâ: «Wà pwi jè âboro na nee Iésu, âna é pwa ma go côojè. Ba é bii é puu, â é tâmi é du parawére âraporomeeô goo. Â é ina tôo pâ, na go nuwao naa najawé Siloé. Ûna go wàrapwiri, â go nye niâ kaa!»

12 Â rà ina tée pâ: «Â é wâpà wà pwi âboro-bà?»

Â é tòpi pâ: «Îi, câgo caa tâmogòori.»

Rà tawèrié tèpa Farasaio

13 Rà popa wà i pwi a bwi, pâdari tèpa *Farasaio.

14 Ba napwa é tòotù bèepwiri ia é bii i puu na† wà Iésu, ma é pwa ma é niâ, âna tòotù pwicîri.

15 Â rà tawèrié mwara wà tèpa Farasaio, goro é pai niâ kêe.

Â é tòpi târa pâ: «É tâmi i du parawére âraporomeeô goro dùuru, â go nuwa, êkaa na go niâ.»

16 Â jèe pâra nau pitadàrù é pai tâa kâra. Ba rà ina wà pàra tàpé pâ: «Wà pwi âboro na é pwa pwiri, âna câé caa me gée goo Pwiduée! Ba câé caa papwicîri é *tòotù pwicîri!»

Â rà ina wà pàra tàpé pâ: «Bwa, wiàna é pwi âboro èpà, â pwiri càcaa pâri ma é pwa é pâ *câmu kâra pàtâma Pwiduée.»

9:5 Mataio 5.14; Ioane 8.12 9:6 Maréko 8.23 † 9:14 Ê tòotù...ia é bii i puu na—Rà ina pâ, pai bii é puu, âna 'wakè', â pwicîri na tòotù pwicîri.

17 Â rà tawèeri mwara i pwi âboro a bwi pâ: «Dà cè pai niimiri'gà naa gooé, na é nama gà niâ?»

Â é tòpi tàra pâ: «É pwi *péroféta [na é me gée goo wà Pwiduée].»

Rà todà du nyaa ma caa kêe

18 Wà tèpa pitûâ kà tèpa *Juif, âna càcaa nûmarà na rà cèikí pâ, wà pwiibà, âna pwi a bwi béaa. Â rà bwaa nye pwa mwara ma ru me, wà du nyaa ma caa kêe.

19 Â rà tawèeriru pâ: «Pwi naîu wà pwini? Â âjupâra pâ é bwi gée na aupitèpaé? Â gorodà na é niâ nabà?»

20 Â ru tòpi tàra pâ: «Ûu kaa, é pwi naîbu. Â é pwi a bwi gée na aupitèpaé.

21 Â é jèe niâ nabà, êco na câbu caa tâmogòori cè majoroé. Â câbu caa tâmogòori mwara cè pwi âboro, cèna é nama wâdé ê du âraporomee. Wâdé na guwà nye tawèerié cai, ba jèe nye pwi âboro maina, â jèe nye pâri ma é ina tàwà!»

22 Ru ina pwiri, ba wâgotàru goo tèpa pitûâ kà tèpa Juif. Ba rà jèe pitèrerà pâ na rà o pacoo gée na *wâra pitapitiri kàra, êdiri pâ âboro na rà ina pâ wà Iésu, âna é pwi *Mesia [na é me nau pa-udò ê Ba].

23 Wâépwiiri ê majoroé ma ru ina wà du nyaa ma caa kêe pâ: «Guwà jèe nye tawèerié cai, ba jèe nye pwi âboro maina.»

Rà jèu tawèeri pwi a bwi

24 Rà jèu todà còwâ wà i pwi a bwi wà tèpa Farasaio. Â rà ina tée pâ: «Gà ina é âjupâra na ara Pwiduée! Ba bà tâmogòori pâ wà pwi âboro na é nama gà wâdé, âna é pwi âboro èpà.»

25 Â é tòpi tàra pâ: «Câgo caa tâmogòori pâ, pwiri pwi âboro èpà. Â caapwi co é pwina go tâmogòori, âna, béaa, âna go pwi a bwi, â nabàni, âna go jèe niâ.»

26 Â rà ina tée mwara pâ: «Gona dà na é pwa tâgà? É wànau târa é pai pwa wèe, ma gà niâ?»

27 Â é tòpi tàra pâ: «Ia go jèe ina tàwà, â tàutàwà na guwà tère! Â gorodà na guwà bwaa jèu tawèeri mwara? Pwiri nûmawà na guwà tèpa âboro kêe mwara?»

28 Â rà pwaé, ma ina tée pâ: «É! Pwiini! Nye wâgà na gà pwi âboro kêe! Ba wàibà, âna bà tèpa pâra naa goo wà *Moosé!

29 Bà nye tâmogòori pâ é patùra Moosé wà Pwiduée. Â wà pwiibà, âna ji pwi a me géepà?!»

É paâjupâra tàra pàtâma Iésu

30 É ina tàra wà pwiibà pâ: «Nye ité, ba é nama go niâ, êco na wâguwà, âna câguwà caa tâmogòori na é me géewê!

³¹ Â jè jèe cau tâmogòori pâ, câe caa tère tèpa âboro èpà wà Pwiduée. Â é tère tàpé na rà papwicîriê, â na rà pwa é câbawâdé kêe.

³² Mu nye tice âboro na é nama é niâ cè pwi jè âboro, na é bwi géé na aupitèpaé!

³³ Â wiàna câe caa me jii Pwiduée wà pwi âboro bèepwiri, â pwiri càcaa pâriê ma é pwa cèna wàrapwiri.»

³⁴ Â rà putàmuriê wà tèpa Farasaio ma ina tée pâ: «Pwiini! Gà pwa na gà pacâmuribà, wâgà na gà pé pwi a pwa na èpà, géé na aupitèpagà?»

Â rà tû tée‡ géé na wâra pitapitiri.

É cèikî naa goo Iésu

³⁵ É tère wà Iésu pâ rà tû tà i pwi ia é bwi, â é pâmariê. Â é ina tée pâ: «Gà nye cèikî naa goo wà *Pwina naîri âboro?»

³⁶ «Pwi ukai, wàilàapà pwiri, ba na go cèikî naa gooé?»

³⁷ «Gà jèe tàgére côoê, ba wàé na é tàgére patùragà!»

³⁸ «Ûu, co Pwi Ukai, go cèikî naa googà!»

Â é cigòboo ma tûu jùrué na ara Iésu.

Tàpé na tàutàra na rà côo

³⁹ É ina wà Iésu pâ: «Go tèepaa me naani gòropuu, na pinaaitiri tèpa âboro—ba na rà niâ tèpa âboro na rà bwi; â na rà bwi tèpa âboro na rà niâ.»

⁴⁰ Na rà tère pwiri wà pàra tèpa Farasaio, na rà gére tâa wê, â rà ina tée pâ: «Wà nau? Wàibà mwara âna bà tèpa bwi?»

⁴¹ Â é tòpi tàra pâ: «Wiàna guwà gére tèpa bwi, â pwiri nye gére tice èpà kàwà. Êco na guwà ina pâ guwà niâ. Êkaa na guwà tà tâa na é èpà kàwà.»

10

Iésu âna é pwi âji a wéaari mutô

¹ É ina tàra mwara wà Iésu pâ: «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra: Wà pwi âboro na é too wii iti jii é goropwiinawâ goo nababé kâra mutô, âna é pé pwi a mura, ma pé pwi bâadi. Ba câe caa tò naa é goropwârawâ.

² Â napwa wà pwina é tò naa é goropwârawâ, âna wàé na é pwi âji a piwéaari mutô.

³ [Â, naa dàuru, âna] wà pwi âboro na é wéaari goropwârawâ [naa ne] âna é tàpiri tée. Â wà diri tèpa mutô kêe, âna rà nye tèreina é pwâratùra kà pwi âji a piwéaari mutô*. Â é ina jèpa

9:31 Psaume 34.16   **9:34** Psaume 51.7   ‡ **9:34** Tû tée—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Tütüê.   **9:40** Mataio 15.14   * **10:3** Tèpa mutô kêe, âna rà nye tèreina... Naa jaa tèpa Juif, âna pâ mutô kà tèpa âboro na wâru, âna rà pitànaima naa na caapwi nababé naa ne.

neerà, â é pacòobérà naa gòroigé.

⁴ Ûna é cau pacòobérà diri, â é pâbéaa kàra. Â rà nye cau pwicò kêe, ba rà tèreina é pwâratùra kêe.

⁵ Pwacoé ma rà pâra wiâra cè pwi jèpwi. Ba càra caa tèreina pwâratùra kêe. Â rà o upié.»

⁶ Êco na wà tàpé na rà tère é ucina bèepwiri kà Iésu, âna càra caa tâmogòori é pai ina wèe.

Go pwi goropwârawâ

⁷ É ina tàra mwara pâ: «Go ina tàwà é âjupâra pâ: *WÂGO pwi goropwârawâ kâra é pâ mutô.

⁸ Wâru tàpé na rà tèepaa me béaario, na rà tèpa mura, ma tèpa bâadi. Â wà tèpa mutô âna càra caa pitère dâra.

⁹ *WÂGO pwi goropwârawâ. Wà pwi âboro na é tòme gooò, âna ée udò, [â o tâa tée é *âji wâro]. Â o pâri ma é pâra naa na nümee goo wê†, â ée mwa tà pâdari uti kêe.

¹⁰ «Napwa wà pwi a mura, âna é nye tèepaa co, ba na é mura, ma pôtâmwara, ma ténoori. Â wâgo, âna go me, ba na rà wâro wà tèpa âboro, wailà tèpa mutô kôo. Â o tà tàra é âji wâro na tâbawêe.»

Go pwi âji a wéaari mutô

¹¹ «WÂGO, âna go pwi âji a piwéaari é pâ mutô. Â wà pwi âji a piwéaari é mutô, âna é panuâ é wâro kêe ba kàra.

¹² Â wà pwi âboro na é nye po wakè co târa mwani, âna câe caa pwi âji a piwéaari mutô. Ba wiâna é côo é *loup* na é tèepaa me, â é panuâ i pâ mutô, â é uru, ba càcaa mutô kêe. Â o utirà ma tadidirirà.

¹³ Â é uru wà pwi âboro bèepwiri, ba é pwi a wakè târa mwani co, â càcaa wânümee goo é pâ mutô.»

Go panuâ wâro kôo ba kàra

¹⁴ «Ûu, WÂGO, âna go pwi âji a piwéaari mutô. Â go nye tâmogòori é pâ mutô kôo, â rà nye tâmogòorio mwara.

¹⁵ Ipaiwà naa goobu ma Caa. Ba wà Caa, âna é tâmogòorio, â wâgo, âna go tâmogòori wà Caa. Â go panuâ é wâro kôo, ba kàra é pâ mutô kôo.

¹⁶ Â bwaa pwa mwara é pâra mutô kôo‡, na càra caa pâ toome naa na é nababé bèeni. Â wâdé na go mudàra mwara. Â rà o mwa tère é pwâratùra kôo. Â o mwa caapwi pubu goorà diri, ma caapwi cè pwi a piwéaarirà.

10:8 Jérémie 23.1–2; Ézékiel 34.2–3 † **10:9** É pâra naa na nümee goo wê—Grec: É tà tò ma còobé. **10:11** Psaume 23.1; Auinapàpàri 7.17 **10:12** Apostolo 20.29

10:15 Mataio 11.27; 1 Ioane 3.16 **10:16** Ésaie 56.8; Ézékiel 34.23 ‡ **10:16** Â bwaa pwa mwara é pâra mutô kôo—Tèpa cèikì na càra caa tèpa Juif.

17 «Dau wânüma Caa goodò, ba go panuâ ê wâro kôo. Go panuâ, ba go o mwa nye tòpi còwâ.

18 Nye ticè pwi jè âboro cèna é popa jiio, â go nye naa, géé goodò. Ba pwa tàrù kôo ma go naa é wâro kôo, â nye pwa tàrù kôo ma go nye popa còwâ. Ba wàépwiri é aupitûâri kà Caa kôo.»

Rà pitadàrùrà mwara gooé

19 Rà pitadàrùrà mwara wà tèpa *Juif, géé goro é pâ popai bèepwiri.

20 Ba wâru géé goorà na rà ina pâ: «Pwa duée gooé, â é pigù! Cina guwà gére pitêre dèe?!»

21 Êco na rà ina wà pàra tàpé pâ: «Bwa, ba càcaa wàrapwiri é pai tùra kà pwi âboro na pwa duée gooé! Ê duée, âna càcaa pâri ma é pwa ma rà niâ§ é pâ âboro na rà bwi!»

Tàutàra na rà cèikî naa goo Iésu

22 Pwa é pwi *tòotù maina na *Iéruusaléma—pwi tòotù na pitaniimiri é pai tàpiri còwâ é *Wàra pwapwicîri, na pàara aumoo.

23 Â é tâa goo wà Iésu, â é nye tàgére ipokâa na i Wàra pwapwicîri, naa na 'Wâ kà *Solomona*', wâ cikòmaa.

24 Â rà tapitirirà naa gooé wà pàra tèpa Juif, â rà ina tée pâ: «Gà tà ciburà nama bà pibu âboro naa googà, tiagoro wiidà? Wiàna wâgà wà pwi *Mesia, [*pwi a pa-udò na bà tapacîê] â wâdé na gà inapàpari tâbà!»

25 Â é tòpi tàra pâ: «Ia go jèe nye ina tàwà, â câguwà caa tòpi. Rà *paâjupâraô é pâ muru, na ia go pwa naa na nee Caa kôo.

26 Êco na tàutàwà na guwà cèikî naa goodò, ba câguwà caa tèpa mutô kôo.

Rà còoinaô tèpa mutô kôo

27 «Ba rà nye tère é pwâratùra kôo wà tèpa mutô kôo, â go nye còoinarà, â rà nye pâra wiâô.

28 Â go naa tàra é *wâro dàra gòiri jaa Pwiduée. Â o càra caa tâmogòori ma rà o bà. Â o nye ticè pwi jè âboro cèna o pâriê ma é poparà géé na-araraî†.

29 Ba wà Caa kôo na é panuârà tîo, âna é dau maina awé jii diri é pâ muru. Â nye ticè pwi jè âboro cèna o pâriê ma é popa cè jè muru, géé na-araraî Caa.

30 Â napwa wàibu ma Caa, âna bu nye caapwi.»

Pwa na rà èié

10:17 Filipi 2.8-9 § 10:21 Pwa ma rà niâ—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Paniâ.

* 10:23 'Wâ kà Solomona'—Pé wâ cikòmaa na dau maina é pâ âê. (Còo note goo Apostolo 3.11.) 10:28 Ioane 3.16, 6.39 † 10:28 Na-araraî (é, na-arai)—Paume.

31 [Ûna rà tère pwiri] wà tèpa âboro, â rà jèu tòri còwâ ê pâ atü, ba na rà catàmwerèê goo.

32 Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Dau wâru ê pâ muru na wâdé, na go pwa na arawà—muru na me gée goo wà Caa. Â gona dà cè pwina gére nümawà dàra catàmwaraô goo?»

33 Â rà tòpi tée pâ: «Pwiini, càcaa goo cè wakè na wâdé na gà pwa. Nye gée goo co na gà inabaèpà wà Pwiduée. Ba gà nye pwi âboro, â nümagà naa wâgà Pwiduée!»

Go wâgoo Caa â é wâgood

34 É ina tàra pâ: «Jèe wii naa na *Naèà kà Pwiduée pâ: *Guwà tèpa 'pwiduée'*‡. *Psaume 82.6*

35 Â é ina pwiri [tà tèpa jooorowà] na rà tòpi ê Naèà! Â jè tâmogòori diri pâ càcaa pâri ma cåtùra ê pwina jèe wii naa na é Naèà.

36 Napwa wâgo, âna é pitòrigario wà Pwiduée Caa, â é cùruo me naa gòropuu, â go ina pâ, go Pwina naîê. [Â wiàna é ina wà Pwiduée Caa tà tèpa âboro pâ, rà tèpa 'pwiduée'] â cina guwà putàmu naa good§, wiàna go ina pâ wâgo Pwina naîê?

37 «Wiàna câgo caa pwa ê pâ wakè kà Caa kôo, â guwà cibwaa cèikî naa good!

38 Êco na go nye tàgère pwa; â wâdé na guwà cèikî. Ba wiàna pwacoé tàwà ma guwà cèikî naa good; â guwà cèikî naa good gée goo ê pâ muru na go pwa. Â, na wàrapwiri, â guwà tâmogòori bwàti pâ go wâgoo Caa, â é wâgood.»

39 Gée goo pwiri, â rà pimudàra mwara cè naigé ba na rà tâjùrué. Êco na é nye uru taaci.

40 Géewê, â é jèu pâra còwâ wà Iésu, naa na ére gée còwâ kâra nairiwâ Ioridano, wâna na ia é *piupwaa béaa naawê wà Ioane. Â é tàpo tâa wê.

41 Â rà medarié pâ âboro na wâru, â rà pi-ina tàra pâ: «Wà Ioane, âna câé caa pwa cè jè *câmu kâra pátàma Pwiduée, êco na po coo diri ê pâ popai, na ia é ina naa goo pwi âboro bèeni!»

42 Â dau wâru ê pâ âboro wê, na rà cèikî naa goo Iésu.

11

Pai bà kà Lacaro

1-2 Pwa pwi jè âboro, na nee Lacaro. Â rà tâa Bétani ma du naigé kée, wà Maria ma Marthe. (Wà Maria, âna wà i tô ilàri

10:33 Lévitique 24.16   **10:34** Psaume 82.6   ‡ **10:34** Tèpa 'pwiduée'—Élohim naa na hébéru. Du àrailu pai ina wàra pwi popai bèepwiri: *Pwiduée, é, pwi apitèimuru*. Naa na tii Salamo, âna popai goo wà tèpa pitèimuru kà tèpa Juif.   § **10:36** *Cina guwà putàmu naa good*—Grec: *Cina guwà ina pâ, go inaê ba èpà?*   **10:38** Ioane 14.10-11
10:40 Ioane 1.28   **11:1-2** Luka 10.38-39   **11:1-2** Ioane 12.3

na ia é wicèpwiri ê jawé ûrea naa gòro â wà Pwi Ukai Iésu, â cåtùra* goro wàrapûruê.)

É dau maagé wà Lacaro,

³ â wà du duajii ilàri, âna ru panuâ pâ pwi jè âboro dà Iésu, nau ina têe pâ: «Pwi Ukai, [gà me wài, ba] wà i pwi âji béegà, âna é maagé!»

Câé caa pò ma pâra

⁴⁻⁵ Wà Iésu, âna é dau wânümee goo wà Marthe ma Maria, ma Lacaro. Êco na, ûna é têe ê popai, [â câé caa pò ma pâra]. Â é ina pâ: «Ê maagé kà Lacaro, âna o câé caa bà goo. Gée goo pwiri, â o pwamaina Pwiduée, ma paari é pai muugère kêe. Â o paari é pai muugère kôo mwara, Pwina naiê.»

⁶ Â é bwaa nye tâa wê, naa na ârailu tòotù mwara.

⁷ Gée na càùé, â é ina tà tèpa *câmu kêe pâ: «Wâdé na jè pâra còwâ naa *Judée.»

⁸ Â rà tòpi têe pâ: «Pwi Ukai, bwaa càcaa pé gòiri, na rà pibu naigé wà pâra tèpa *Juif naa Judée, ba na rà catàmwaragà. Â nümagà dâra wâjué còwâ naawê?»

⁹ Â é ina tàra pâ: «Wânau, càcaa 12 ineretòotù na é té na tòotù? Wà pwi âboro na é pâra na bwaa pwaa, âna o câé caa cigòtù âê, ba bwaa pwéelaa.

¹⁰ Êco na, wiàna é pâra na ne, â o cigòtù âê, ba bàutê.»

É maagé bà Lacaro

¹¹ Gée na càùé, â é ina tàra pâ: «É jèe puu wà Lacaro, pwi béejè, â go o pâra nau patàcîê.»

¹² Â rà ina têe pâ: «Wâdé, co Pwi Ukai, ba wiàna é gére puu co, â ée nye wâdé!»

¹³ Ba càra caa tâmogòori pâ, é ina tàra pâ é bà wà Lacaro. Rà niimiri pâ é nye âji puu.

¹⁴ Â é inapàpari tàra pâ: «Bwa, é jèe maagé.

¹⁵ Êco na go ipwâdéee goowà, na câgo caa tâa jaaé napwiri. Ba na wàrapwiri â guwà o mwa [còo ê pwina go pwa, â guwà mwa] cèikî naa goodò. Guwà me! Ma jè pâra darié!»

¹⁶ Â é ina wà Toma (jè nee 'Bérepidu') tà tèpa câmu bée pâ: «Jè pâra mwara, ba na jè cau bà naima ma wà Pwi Ukai†.»

Ru dau tòina du naigé kêe

¹⁷ Êna é pâmwünyabweri Bétani wà Iésu, â é têe pâ jèe ârapapè tòotù kà Lacaro na auipwàni.

* 11:1-2 Cåtùra (é, cètùra)—Essuyer. 11:4-5 Ioane 9.3 11:16 Maréko 14.31

† 11:16 É tâmogòori wà Toma pâ, wiàna rà pâ naa Iérusaléma, â péa rà catàmwara Iésu wà tèpa Juif.

18-19 Â ru imuru pwi bàraru wà Marthe ma Maria, â dau wâru tèpa âboro géé *Iéruusaléma, na rà medariru ba na rà patàmarù-ru. (Ba Bétani, village kàru, âna wâmwünyabweri Iéruusaléma, wâpâ na âracié kilomètres.)

20 É tère wà Marthe pâ é jèe tèepaa wà Iésu, â é cimadò, â é pâra caraé [naa gòro naigé]. Â wà Maria, âna é nye tà tâa wâ.

21 Â é ina tà Iésu wà Marthe pâ: «Au! Pwi Ukai, wiàna gà nye gére tâa ni, â pwiri câé caa gére bà wà pwi bàrao!»

22 Êco na go tâmogòori pâ é nye naa tâgà wà Pwidueé êdiri pâ muru na gà o mwa ilari jiié ni.»

Wâgo pwina é naa wâro

23 É tòpi tée pâ: «Ée jèe wâro còwâ géé na aubà wà pwi bàragà.»

24 Â é ina tée wà Marthe pâ: «Ûu, go cèikî pâ ée mwa wâro còwâ géé na aubà, na rà wâro còwâ wà tèpa bà, na pwi Tòotù pwicò.»

25 Â é ina tée wà Iésu pâ: «*WÂGO [pwina é naa] ê wâro, ma pawâro còwâ tèpa âboro. Wà pwi âboro na é cèikî naa goodò, âna wiàna é bà, â ée mwa nye wâro còwâ.

26 Â wà pwi âboro na é wâro ma cèikî naa goodò, âna o câé mwa caa bà [dàra gòiri]. Gona gà nye cèikî naa goro ê popai bèepwiri?»

27 Â é tòpi tée pâ: «Ûu kaa, co Pwi Ukai, go nye cèikî pâ, wâgà pwi *Mesia, wà *Pwina naí Pwidueé, na ée mwa tèepaa naani gòropuu.»

Ru pitùra ma Maria

28 Nabwé, â wà Marthe, âna é pâra nau pitodà pwàniri Maria, tô jiié. Â é ina tée pâ: «É jèe tèepaa wà pwi a pwa pupùra, â é todàgà.»

29 Â é nye cimadò kaa wà Maria, â é pàdari Iésu.

30 Ba bwaa câé caa pâ tèepaa me naa na village, â é bwaa tâa, wâna na ipitiru naawê ma Marthe.

31 Wà tèpa Juif na rà tâa wâ, na rà patàmarù Maria, âna rà còoé na é piwàcì còobé. Â rà pâra wiâé. Ba rà niimiri pâ é pâra nau i, nacârù.

32 Ûna é tèepaa medari Iésu wà Maria, â é cigòboo ma tùu jùrué na araé, â é ina tée pâ: «Au! Pwi Ukai, wiàna gà nye gére tâa ni, â pwiri câé caa gére bà wà pwi bàrao!»

É imuru pwi bée

33 É côôê wà Iésu, na rà gére i ma tèpa Juif na rà pâra wiâê. Â dau gùmagù pwâranümeê, â é wataù‡.

34 Â é tawèerirà pâ: «Guwà pwàniriê naapà?»

Â rà ina têe pâ: «Pwi Ukai, me ma gà côo.»

35 Â é i wà Iésu.

36 Â rà ina wà tèpa Juif pâ: «Au! Guwà côo, é po dau niimiri wà Lacaro!»

37 Êco na rà picocoorié wà pâra tàpé ma pi-ina tàra pâ: «Wà pwiibà, âna é pwi a nama é niâ wà pwi a bwî. Â gona càcaa pâriê ma é pwa ma câé caa bà wà Lacaro, pwi bée?»

É pawâroé côwâ géé na aubà

38-39 Dau gùmagù pwâra-nüma Iésu. Â é pâra naa goo pé pwâramara-atü, wâna na ia ipwàniri wà Lacaro naawê. Â é ina tàra pâ: «Pwùru tâjii ê atü.» Ba i pwâramara-atü, âna târi goro atü.

Êco na é ina wà Marthe, wà tô naigé kà pwi a bà, pâ: «Ai! É jèe gére wâbu, co pwi ukai, ba jèe ârapapé tòotù kêe wê!»

40 Â é ina têe wà Iésu pâ: «Gona câgo caa ina tâgà pâ, wiàna gà cèikî, â gà o côo ê pai maina ma muugèrè kà Pwiduée?»

41 Â rà pwùru tâjii i atü. Â é niâ too naa napwéretòotù wà Iésu, â é ina pâ: «Caa wée, go ipwaolé tâgà, ba gà tèreô!»

42 Wâgo, âna go nye tâmogòori pâ gà nye tèreô taaci. Â go ina pwiri, goo tàpé na rà cibèepio, ba na rà o cèikî pâ, wâgà pwi a cùruo me.»

43 Â é tomara too pâ: «Lacaro, còobé boome!»

44 Â é còobé wà i pwi a bà! Â napwa ê du îê ma du âê, âna pii târamiri goro noo kêra imwaano na gòri. Â é naporomee, âna târamiri goro pwi jè imwaano. Â wà Iésu, âna é ina tà tèpa âboro wê pâ: «Guwà tipié ma panuêê, ma é pâra.»

Rà pitêrerà ma rà pòtàmwereê

45 Wà tèpa Juif na rà tèepaa dari Maria, âna rà côo ê pwina é pwa wà Iésu. Â wâru géé goorà na rà cèikî naa gooé.

46 Êco na wà pâra tàpé, âna rà pâdari tèpa *Farasaio, â rà piwiâ tàra é pwina é pwa.

47 Â wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwailò ma wà tèpa Fara-saio, âna rà panaimari é *wâratûâ maina, â rà pi-ina tàra pâ: «Jè o pwa dà? Gà côo, jèe po dau wâru ê pâ *câmu kêra pàtamee na é pwa wà pwini.

‡ 11:33 Dau gùmagù pwâranümeê, â é wataù—Grec: Ê putàmu. Pwiri é putàmu goo wà tèpa Juif na tàutàra na rà cèikî (nee tii 37), é, pwiri é putàmu goo ê pwâra bà na tatée tèpa âboro. 11:37 Ioane 9.6 11:45 Ioane 7.31 11:46 Luka 16.31

48 «Â wiàna jè nye tà panuâê, â rà jèe nye po cèikî diri naa gooé ê pâ âboro. Â rà o tèepaa wà tèpa coda *roma, â rà o ténoori ê *Wàra pwapwicîri kâjè, ma ê Ba kâjè!»

Wâdé na é bà pwi caapwi âboro

49 Â é tapoo tùra wà pwi jè âboro géé goorà, na nee Caïphe. Wàé na é pwi *ukai kà tèpa pwa ârapwaaìlò na naja bèepwiri. Â é ina tàra pâ: «Tàpéeni! Po dau ticè na guwà tâmogòori!

50 Wà nau? Câguwà caa côoina é pwina é âjimuru ba kâjè? Wâdé na é bà pwi caapwi âboro, ba kâra é Ba, ba na o cibwaa ténoori diri é Ba kâjè!»

51 (Ûna é ina pwiri, âna [câé caa tâmogòori pâ] é nye tàmara ina béaa pâ, ée mwa bà wà Iésu ba kâra é Ba. Ba [nye wà Pwiduée kaa na é tùra gooé] géé goo na é pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaaìlò na naja bèepwiri.

52 Â jèpwi mwara, âna é pai bà kà Iésu, âna càcaa ba kâra é Ba kà tèpa Juif co. É bà, ba na é dànaimari ma rà caapwi, êdiri wà tèpa naí Pwiduée, na rà jèpa tâa pâ.)

53 Géé na càuru é ipitiri kàra bèepwiri, âna rà tapoo pibu naigé wà tèpa pitûâ kà tèpa Juif, ba na rà pòtâmwara Iésu.

54 Â géewê, â é tàpo coo, goro pâra naa nabibiu kà tèpa âboro. Â é pâra naa Éfraïm, wâmwünyabweri namaré. Â rà caatâa wé ma tèpa câmu kêe.

Rà tapaciê naa Iérusaléma

55 Ûna jèe wâmwünyabwe é *Paséka, tòotù maina kà tèpa Juif, â dau wâru é pâ âboro na rà me géé na pâ jèpa ére, naa Iérusaléma. Ba nûmarà na rà pwa é pâ 'pwapwicîri târa pai *pinuwa', béaari i tòotù maina.

56 Ûna rà tâa na Wàra pwapwicîri, â rà mudà Iésu, [êco na càra caa pâmariê] â rà pi-ina tàra pâ: «Dà cèna guwà niimiri? Gona ée mwa me naa goro i *tòotù maina, é...?»

57 Ba wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaaìlò ma wà tèpa Fara-
saio, âna rà ina ba gòo tà diri tèpa âboro pâ: «Wiàna guwà côo na é wêe wà Iésu, â guwà nama inapàpari tâbà, ba na bà tâjùrué.»

12

*É nuwa du â Iésu wà Maria
Mataio 26.6-13; Maréko 14.3-9*

1 Bwaa 6 tòotù béaari é *Paséka, tòotù maina kà tèpa *Juif. Â é pâra wà Iésu naa Bétani. Bétani, âna village kà Lacaro, wà pwi ia é pawâroé côwâ géé na aubà wà Iésu.

§ 11:48 Wà tèpa pitûâ kà tèpa Juif, âna wâgotàra pâ wà tèpa cèikî naa goo wà Iésu, âna rà cicara tèpa Roma, wàilà na rà pitûâ naa napô kàra. 11:52 Ioane 10.16
11:53 Ioane 5.18 12:1 Ioane 11.1,43

² Â rà ija wê ma wà Lacaro, na é pwi bée tèpa tâa goro taapà. Â wà Marthe, âna é tô a picia èrà ma wâdoorà.

³ Â napwa naa goo wà Maria, âna é popa jè wâra jawé, na pwaai goro jawé ûrea*—pwi jawé na dau maina é wâri wèe. Â é wicèpwiri naa gòro ê du â Iésu, â é câtùra goro wàrapûruê. Â po dipitiri i wâ i ûraaê.

⁴ Â càcaa wâdé tà Judas Iscariote, pwi jè ârapàara tèpa *câmu kà Iésu—wà pwina ée mwa ipwa tûtà tà Iésu. Â é ina pâ:

⁵ «Gorodà na càcaa icuri i jawé ûrea bëeni, ma o naa é wâri wèe tà tàpé na ticè kàra? Ba wâri wèe, âna pâ miliô†!»

⁶ Câé caa ina pwiri gée goro cè pai meaari kêe tàpé na ticè kàra. Â é ina ba pé pwi a mura. Ba é pwi a tà pa wàra i wâra mwani kàra, â é mu nye tàpo pa gée goro é mwani na tòpò naa na.

⁷ Â é ina wà Iésu pâ: «Naaê! Ba é jèe tàmara pwa é pwi bèepwiri, târa é pwi tòotù na o ipwàniriô na.

⁸ Guwà o nye tà ciburà tâa ma tàpé na ticè kàra, êco na wâgo, âna o câgo caa tà ciburà tâa jaawà.»

Nümarà na rà pòtàmwarà Lacaro

⁹ Dau wâru tèpa âboro na rà tère pâ é tâa Bétani wà Iésu, â rà pâra naawê, ba nümerà na rà côoê. Â rà pâra mwara ba na rà côo Lacaro, wà pwi ia é pawâroé còwâ gée na aubà.

¹⁰ Â rà pitùra wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaailò, ba na rà pwa ma pòtàmwarà mwara wà Lacaro.

¹¹ Ba wàrapwiri gooé, â jèe dau wâru wà tèpa Juif, na rà pâra jjiirà, â rà cèikî naa goo Iésu.

Rà pwamaina Iésu na é tò naa Iérusaléma

Mataio 21.4-9; Maréko 11.7-10; Luka 19.38-38

¹² Na dàuru kêe, âna wà tèpa âboro na rà me naa *Iérusaléma naa goro é pwapwicîri kâra Paséka, âna rà tère pâ wà Iésu âna é gére toome mwara.

¹³ Â rà còobé jii é ville, â rà dàciò é pâ îri upwâra‡ [ba na rà pwamainaê] â rà pâra caraé. Â rà uu ma ina pâ:

«Hosana[§] ma cidòri!
Pwamaina Pwiduée!
Cidòri nyuâa pwi âboro,

12:2 Luka 10.40   **12:3** Luka 7.37-38   * **12:3** Jawé ûrea—Nee nard.   † **12:5** Pâ miliô—Grec: 300 mwani pwa (deniers). Wâri pwi caapwi âboro naa na caapwi naja.   **12:8** Deutéronome 15.11   **12:11** Ioane 11.45   **12:13** Psaume 118.25-26; Ioane 1.49   ‡ **12:13** Îri upwâra—Îri upwâra na pwacèwii nu. Rà tòpò naa gòro naigé na ara Iésu wiâra pai pwa kàra na rà pwamaina é jè ukai kàra. (Còo Mataio 21.9.)

§ **12:13** Hosana—Popai naa na hébéru, na rà ina wà tèpa Juif na rà pwapwicîri. Wâni, âna pai ina wèe pâ: Jè pwamaina Pwiduée!

na é me na nee

Psaume 118.26

—wà Pwi Ukai naa *Isaraéla!»

14 Â é popa é nari buriko wà Iésu, â é tâa gòé. Wàra na jèe wii naa na é *Tii Pwicîri pâ:

15 *Cibwaa nama wâgotâgà,
co tô èpo *Siona,
[ville Iérusaléma]!
É tèepaa me wà Pwi Ukai'gà.
É tâa gò ji nari buriko.*

Zakarie 9.9

16 Ba diri é pâ muru-bà, na rà pacoo [wà tèpa âboro] ba kà Iésu, âna jèe tàmara ina béaa naa na Tii Pwicîri. Êco na, na pwi tòotù-bà, âna càra caa tâmogòori wà tèpa câmu kêe. Â rà mwa nye tà tâmogòori gée na càuè—na pàara na é wâro còwâ wà Iésu gée na aubà, ma paari é pai maina ma muugère kêe.

17-18 Dau wâru tèpa âboro na rà pâra mariê [na pwi tòotù-bà]. Ba wà tàpé na rà còoè na ia é pawâro còwâ wà Lacaro, âna rà nye dau pwa jèkutâ goo.

19 Napwa naa goo wà tèpa *Farasaio, âna rà pi-ina tàra pâ: «Gà còo, o jèe nye ticè cè pwina pâri ma jèe pwa. Ba rà jèe nye pâra wiâé diri é pâ âboro!»

Pwi âji ênawéna kà Iésu

20 Na Iérusaléma, âna pwa pàra tàpé na càra caa tèpa Juif, na rà jèe tòpi é pwapwicîri kà tèpa Juif. Â rà me nau pwamaina wà Pwiduée na pwi tòotù Paséka.

21 Â rà me burà wà Filipino, pwi âboro gée Bethsaïda, wà Galilée. Â rà ina tée pâ: «Pwi ukai, nümabà na bà còo Iésu.»

22 Â é pâra wà Filipino, â é ina tà André, â ru pâra nau ina tà Iésu.

23 Â é ina tàra diri wà Iésu pâ: «O jèe tèepaa é tòotù na ipwamaina *Pwina naîri âboro.

24 Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ: Ê pwi pwâra blé na é tûuboo naa napuu, âna wâdé na é wai, ba na é naa cè pwâra blé na wâru. Ba wiàna càcaa wai, â o nye tà wàè co.

25 «Wà pwi âboro na wânümee târa é wâro kêe, âna é tubatiâu. Â wà pwi âboro na dau wânümee goo Pwiduée, jii é wâro kêe naani gòropuu, âna wà pwiibà, âna câé caa tubatiâu é wâro kêe. Â o mwa tâa tée é *wâro dâra gòiri jaa Pwiduée.

26 «Wà pwi âboro na nümee na é piênawéna kôo, âna wâdé na é me wiâô. Â wâna na go tâa wê, âna bu caatâa wê ma wâé. Â ée mwa nye tòpi é pumara wakè kêe jii Caa.»

É ina pai bà kêe wà Iésu

27 [É ina mwara wà Iésu pâ]: «É pikîri nabà é pwâranümoo. Gona go mwa ina pâ: “Caa, upao jii é picâri kâra é tòtù bèeni?” Bwa, ba go jèe tèepaa naani gòropuu, ba na go pacoo é pwi tòtù bèeni.

28-29 Caa, paari pâ wâgà Pwiduée na gà maina!»

Wà tàpé na rà tâa wê, âna rà tère é pwâratùra géé napwéretòtù na ina pâ: «Go jèe paari pâ, wâgo Pwiduée naa na pai maina ma muugère kôo. Â go bwaa nye tà wàrapwiri mwara.» Â rà niimiri wà pàra pwi pâ, é kûu i tikakara. Êco na rà ina pàra tàpé pâ: «Bwa! É patùraé é jè *angela!»

30 Â é ina tàra wà Iésu pâ: «I pwâratùra bèepwiri, âna càcaa me ba kôo, â wàrapwiri goowà.

31 O jèe nabàni, na é pitèi pâ âboro gòropuu bèeni wà Pwiduée. Â é tû còobé naaboo gòroigé wà *Caatana, pwi ukai kâra gòropuu bèeni.

32 Â wiàna naaô too géeni gòropuu, â go mwa dàti medario é pâ âboro diri.»

33 Ūna é ina pwiri, â é jèe gére inapàpari tàra é pai pwa kàra tée, ma rà o nama é bà.

Tòpi pwéelaa

34 Rà ina tée é pâ âboro pâ: «Ina naa na pâ tii goro *Naèà pâ wà pwi *Mesia, âna é nye tà wâro dàra gòiri awé. Â cina gà ina pâ, o wâdé naa naatoo géeni gòropuu wà Pwina naîri âboro? Â gére wàilàapà é Pwina naîri âboro bèepwiri?»

35 Â é tòpi tàra pâ: «O jèe càcaa tà gòiri, na bwaa tà tâa jaawà i pwéelaa. Â wâdé na guwà pâra, ûna é bwaa tâa jaawà, ba na o câé caa papòwà* é bàutê. Ba wà pwi âboro na é pâra na é bàutê, âna câé caa tâmogòori wâna na é pâ naawê.

36 Tòpi é pwéelaa, ûna é bwaa tâa jaawà, ba na guwà tèpa âboro kâra pwéelaa.»

Ūna é ina pwiri wà Iésu, â é pâra jiià, â é picârü goorà.

Càra caa cèikî naa gooé tèpa Juif

37 Wâru pâ *câmu kâra pàtâma Pwiduée na é pwa wà Iésu, na ara tèpa Juif. Êco na càcaa wâru tàpé na rà cèikî naa gooé.

38 Â jèe coo é popai na é ina biu wà Isaia, pwi *péroféta, pâ:

*Pwi Ukai, Pwидуée,
wàilàapà na cèikî
naa goo popai kâbà?
Gà paari tât
pâtâma'gà ma nii'gà?*

Ésaïe 53.1

39 Â o pwacoé mwara ma rà cèikî, ba é jèe nabwé ina wà Isaia, pâ:

*40 Âraporomeerà na bwi;
pwâranümarà na gòo.
Ba wakè kà Pwi Ukai
—Pwi Ukai Pwидуée
na nama rà wârapwiri.
Ba péa rà biirà,
ma medarié còwâ.
Péa nama tiàu
pâ maagé kâra Ba.*

Ésaïe 6.10

41 É ina pwiri wà Isaia goo Iésu, ba é jèe tàmara còo é pai maina ma muugère kèe.

42 Êco na pwa pàra tàpé na rà cèikî naa gooé, tiagoo pàra tèpa pitûâ kà tèpa Juif mwara. Caapwi co na càra caa inapàparirà, ba wâgotàra goo tèpa Farasaio. Ba rà péa pacòobérà géé na *wâra pitapitiri.

43 Ba wâdé tàra, é pai pwamainarà kà tèpa âboro, jii é pai pwamainarà kà Pwидуée.

O pitèi tèpa âboro goro pâ popai kà Iésu

44 É tomara too wà Iésu pâ: «Wà pwina é cèikî naa goodò, âna câé caa cèikî naa goodò co, â é cèikî mwara naa goo Pwina é cùruo me.

45 Â wà pwi âboro na é còoô, âna é còo mwara Pwina é cùruo me.

46 Wâgo, âna go pwi pwéelaa, na go me naa na gòropuu, ba na câé caa tâa na bàutè cè pwi jèpwi cèna é cèikî naa goodò.

47 «O càcaa wâgo na go pwa wârimuru tà tàpé na rà tère é popai kòo, â càra caa pâra wiâra. Ba câgo caa me nau pwa wârimuru târa pâ âboro gòropuu. Â go me nau pa-udòrà [ma naa tàra é *âji wâro].

48 «Wà pwi âboro na tàutêe goodò, ma câe caa tòpi ê pâ popai kôo, âna o pitèié na Bénabwé tòotù†, gée goro ê pâ popai na go ina.

49 Ba câgo caa po ina gée goodò ê pâ popai-bà. Â wà Caa na é cùruo me, âna é nye dàbacoo‡ tôo pâ namuru, na go me nau ina ma picémara.

50 Â go nye tâmogòori pâ ê aupitûâri kêe, âna naa é wâro dâra gòiri jaaé. Ûu, ê pâ popai na go ina, âna ê pwina é ina tôo wà Caa.»

13

É nuwa â tèpa câmu kêe

1-2 Jèe pwi bénabwé tòotù béaari ê tòotù *Paséka. Â rà ija na bàrane wà Iésu ma wà tèpa *câmu kêe.

É jèe tâmogòori wà Iésu pâ, é jèe tèepaa ê pàara na na é pâra na, géeni gòropuu naa jaa [wà Pwiduée] Caa. Â mu nye dau wânümee goo pâ âboro kêe na rà tâa ni gòropuu. Ba nye tà wânümee goorâ tia pwâadèrèè.

Napwa naa goo wà Judas Iscariote, pwina naî Simona, âna wà *Caatana, âna é jèe nabwé tòpò naa na pwâranümee jè auniimiri târa ma é pwa tûâ tà Iésu.

3 Wà Iésu, âna é jèe nye tâmogòori pâ é nye me gée jaa Caa, â ée mwa wâjué còwâ naa jaaé. Â é tâmogòori mwara pâ é jèe tòpi jii Pwiduée ê pitûâ naa goro diri ê pâ muru.

4 Na rà bwaa gére ija, â é cimadò, â é tòpwùtù ê ârabwée kêe [na tâa géeme còwâ] â é pa ê jè imwaano, â é piié goo.

5 Â é wicèpwiri ê jawé naa na wâra jawé, â é pwa ma nuwa é â* tèpa câmu kêe. Â é câbaigé goro i imwaano na ia é piié goo.

Go nuwa â pwina pwa kêe jaa

6 Ûna é tèepaa pâ naa jaa Simona Pétèru, â é ina tée wà Pétèru pâ: «Bwa, Pwi Ukai, càcaa pâri naa goodò na gà nuwa é du âô.»

7 Â é tòpi tée pâ: «Câgà caa tâmogòori nabà ê pwina go pwa tâgà, êco na gà o mwa nye tà tâmogòori.»

8 «Bwa! O câgà mwa caa nuwa é du âô!»

«Wiàna câgo caa nuwa é du âgà, â o nye tice kâgà jaa.»

9 «Wiàna wàrapwiri, co Pwi Ukai, â càcaa êco é du âô na gà nuwa, â wâdé mwara na é du îô, ma pûruô mwara!»

10 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Wà pwi âboro na é jèe ipitoo, âna é jèe pwéelaa diri, â càcaa pâri ma jè nuwaé diri. Jè po nuwa co é du

† 12:48 Bénabwé tòotù—Còo note goo 1 Pétèru 1.5. ‡ 12:49 Dàbacoo—Décider, définir.

13:1-2 Luka 22.3; Ioane 13.27 13:3 Ioane 3.35, 16.28 * 13:5 Nuwa é â—Wakè kâra ênawéna na dau kîri naa jaa wà tèpa Juif. 13:10 Ioane 6.64, 70-71, 15.3

âê†. Â wâguwà âna guwà jèe pwéelaa diri. Êco na càcaa wâguwà diri.»

11 Ba é jèe tâmogòori wà pwina ée mwa ipwa tûâ têe. Êkaa na é ina pâ: «Câguwà caa cau pwéelaa diri.»

Guwà piênawéna kàwà

12 Ūna é jèe cau nuwa diri é pâ ârà, â é coona còwâ é ârabwée kêe, â é tâaboo còwâ naa goro taapà, â é ina tàra pâ: «Gona guwà nye câmogòori é pwina go pwa tàwà?»

13 Ba guwà ina tôo pâ 'pwi a pwa pupûra' ma 'Pwi Ukai', â guwà nye âjupâra, ba nye wâgo kaa.

14 Â wiàna go nuwa é âwà, wâgo Pwi Ukai ma pwi a pwa pupûra, â wâdé mwara na guwà mwa tà pinuwa é âwà jècaa.

15 Ba go naa tàwà nabà é câmu, ba na guwà ipwacèwii é pwina go paari tàwà.

16 Guwà tère bwàti: Wà pwi ênawéna âna câe caa piwéna jii pwi ukai kêe. Â càcaa pwamuru naa goo wà pwi âboro na cùrué, jii wà pwi a cùrué.

17 «Â nabà, âna guwà jèe tâmogòori é pâ pwi bèepwiri. Â wâdé na guwà wârori, â guwà o ipwàdée.»

Càcaa cau wâguwà diri

18 «Câgo caa ina pwiri naa goowà diri, ba go nye câmogòori tàpé na go nye càwairà†. Êco na wâdé na é coo é auwii naa na é Tii Pwicîri, pâ: *Wà pwina bu pi-ija naima ma wàè i poloa, âna wàè na é jèe cicarao*§. *Psaume 41.10*

19 «Nabàni, âna go ina pwiri tàwà, na bwaa càcaa pâji tèepaa. Ba wiàna coo, âna guwà o cèikî pâ, '*WÂGO [na go napwiri, nabà, â dâra gòiri awé]'.

20 Go ina tàwà é âjupâra pâ: Wà pwina é tòpi pwi âboro na go cùrué, âna é tòpio mwara. Â wà pwina é tòpio, âna é tòpio mwara Pwina é cùruo me.»

É inapàpari pai icurié kà Judas

Mataio 26.20-25; Maréko 14.17-21; Luka 22.14-23

21 Ūna é ina diri pwiri wà Iésu, â dau gùmagù é pwâranümee. Â é ina tàra pâ: «Guwà tère bwàti: Wà pwi jè ârapàarawà âna ée mwa pwa tûâ tôo.»

22 Â rà piucârirà wà tèpa câmu kêe, â rà pitawèerirà pâ wàilàpà na é inaê.

† **13:10** *Jè po nuwa co é du âê*—Pâ popai bèepwiri, âna nye tiâu na pàra Tii Pwicîri naa na grec. **13:14** *Mataio 20.28; Luka 22.27* **13:15** *Filipi 2.5; Kolosé 3.13; 1 Pétèru 2.21* **13:16** *Mataio 10.24* **13:18** *Psaume 41.10* ‡ **13:18** *Câwai—Choisir: Pitòrigari.* § **13:18** *Cicarao*—Naa na hébéru ma grec, âna ina pâ: *É pagòtù è waraaé tàra cicarao.* **13:19** *Ioane 14.29, 16.4* **13:20** *Mataio 10.40*

23-24 Â wà Simona Pétéru, âna é pwa ineremuru tà pwi a câmu na wânüma Iésu gooé*, ba na é tawèeri Iésu pâ, wàilàapà na é inaê. Ba wà pwiibà âna é tâa goro jènere Iésu, naa goro taapà.

25 Â é tabiié pâ dà Iésu, wà pwi a câmu bèepwiri, â é ina tée pâ: «Pwi Ukai, wàilàapà?»

26 Â é tòpi tée pâ: «Wà pwi âboro na go o naa tée é noo kâra poloa na go nuwa.»

Â é pa i noo kâra poloa, â é nuwa, â é naa tà Judas, pwi naî Simona Iscariote.

27 Ūna é pa i noo kâra poloa wà Judas, â é nye tò kaa naa gooé wà Caatana.

Â é ina tée wà Iésu pâ: «Ê pwina gà pwa, âna gà pwa wài!»

28 Â nye ticé ârapàararà, cèna é tâmogòori pâ cina é ina wàrapwiri tà Judas.

29 Ba rà niimiri wà pàra tàpé pâ é ina tée wà Iésu pâ: «Gà wâri cè muru cèna pârijè târa i *tòotù maina» é, «Gà pa é mwani, â gà naa tà tàpé na ticé kàra.» Ba wà Judas, âna pwi a tà pa wàra é wâra mwani kàra.

30 Ūna é ija diri i noo kâra poloa na ia é naa tée wà Iésu, â é nye còobé kaa wà Judas, na jèe bàutê.

bénabwé ipagòo tèpa câmu kêe

(Naporomee 14-16)

31-32 Ūna é còobé wà Judas, â é ina tàra wà Iésu pâ: «Nabàni, âna o jèe paari é pai maina ma muugère kôo, wâgo, *Pwina naîri âboro, â o còo naa good è pwényuâa† kà Pwiduée. Â wiàna wàrapwiri, â nye wà Pwiduée kaa, na ée mwa paari è pwényuâa kôo. Â ée jèe nye tapoo paari.»

Guwà pimeariwà

33 «Tèpa âji naîô, jèe càcaa gòiri ji pàara na go bwaa tâa jaawà. Â guwà o mudòo, éco na càcaa pâri ma guwà tèepaa pâ naa na go pâra naawê. Êkaa pwiri i pwi ia go jèe ina mwara tà tèpa *Juif.

34 Go naa tàwà è naèa na bwaa âmuê, pâ, guwà pimeariwà, pwacèwii è pai mu meariwà kôo.

35 Ba wiàna guwà pimeariwà, â rà mwa tâmogòori diri è pâ âboro pâ, guwà tèpa câmu kôo.»

Gà mwa pitütôowâriô, co Pétéru

* 13:23-24 Tà pwi acâmu na wânüma Iésu gooé—Munaa wà Ioane, pwi awii tii bèeni. (Còo mwara Ioane 19.26; 20.2; 21.7,20.) 13:27 Ioane 13.2 13:31-32 Ioane 12.23
13:31-32 Ioane 17.5 † 13:31-32 Pwényuâa—Gloire. Pai maina ma muugère.
13:33 Ioane 7.33-34 13:34 Ioane 15.12,17; 1 Ioane 3.23; 2 Ioane 1.5

36 É ina tée wà Simona Pétéru pâ: «Pwi Ukai, gona gà pà naapà?»

Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Wâna go pâra naawê, âna càcaa pà pâri nabà, ma ju capai pâra naawê. Êco na gà mwa nye tà me wiâô na cè jè pàara.»

37 Â é ina mwara wà Pétéru pâ: «Pwi Ukai, gorodà na càcaa pâri ma go pâra wiâgà nabàni? Ba o câgo caa piwâ na go panuâ wâro kôo ba kâgà.»

38 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Gona gà o panuâ wâro'gà ba kôo? Go ina tâgà ê âjupâra pâ: Wiâna bwaa câé caa to ê ja, âna gà o jèe wacié pigòo pâ, câgà caa tâmogòorio.»

14

Go pwabwàti cè autâa kàwà

1 É ina mwara wà Iésu tà tèpa *câmu kêe pâ: «Guwà cibwaa nama gûmagù ê pwâranûmawà. Wâdé na guwà cèikî naa goo Pwiduée, â guwà cèikî naa goò mwara.

2 Ba dau wâru pâ wâ wânidò na pwârawâ kà Caa kôo. Â go pâ nau pwabwàti cè autâa kàwà. Ba wiâna càcaa gére âjupâra, â pwiri câgo caa gére ina tàwà.

3 «Wiâna go jèe pwabwàti cè autâa kàwà, â go mwa me còwâ. Â go mwa popawà, ba na guwà caatâa ma wâgo, wâna na go tâa wê.

4 Â guwà jèe tâmogòori ê naigé pâ naawê.»

Wâgo naigé, ÂJUPÂRA ma wâro

5 É ina wà Toma pâ: «Bwa, Pwi Ukai, câbà caa tâmogòori wâna, na gà pâra naawê. Â bà o wânau târa cè pai tâmogòori ê naigé pâ naawê?»

6 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «*WÂGO ê naigé, ma *ÂJUPÂRA, ma wâro. Â nye ticè pai pwa kà pwi âboro ma é pâdari wà Caa, wiâna câé caa me jaao.

7 Â wiâna guwà jèe câmogòorio, â guwà jèe câmogòori mwara wà Caa kôo. Â tapoo nabàni, âna guwà jèe tâmogòorié, â guwà jèe còoê.»

Wà pwina é còoô âna é còo Caa

8 É ina tée wà Filipo pâ: «Pwi Ukai, gà paari tâbà wà Caa, â bà o ipwàdée*!»

9 Â é tòpi tée pâ: «Jèe nye gòrio kaa jaawà, â câgà caa pâji câmogòorio kaa, co Filipo? Â cina gà bwaa ina pâ: “Nama bà

côo wà Pwiduée Caa”? Ba wà pwi âboro na é côô, âna é côo mwara wà Caa.

¹⁰ Gona bwaa câgà caa cèikî pâ, go wâro goo Caa, â é wâro good? Napwa é pâ popai kôo, âna câgo caa ina gée good. Ba wà Caa na é wâgood, â wâé na é gère wakè.

¹¹ Cèikî naa goo é pwina go ina tàwà pâ go wâro wâni goo wà Caa, â é wâro wâni good wà Caa. Wiàna câguwà caa cèikî goo é pâ popai bèepwiri, â wâdé na guwà cèikî goo é pâ muru na go pwa.»

O dau maina pâ wakè kàwà

¹² «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ: Wà pwi âboro na é cèikî naa good, âna ée mwa pwa é pâ wakè [goro é pàtama Pwiduée] na go pwa. Â jèpwi mwara, âna o mwa wârû† é pwina ée pwa, jii é pwina go pwa. Ba wâgo, âna go pâra dari wà Caa.

¹³ Â diri é pâ muru cèna guwà ilari naa na neeô, âna go mwa pwa, ba na go paari é pai maina ma muugère kà Caa, wâgo Pwina naîé.

¹⁴ Ûu, wiàna guwà ilari cè muru naa na neeô, â go o pwa.»

O naa tàwà Nyuâaé Pwicîri

¹⁵ «Wiàna wânümawà good, â guwà o pâra wiâra é pâ aupitûari na go ina tàwà.

¹⁶ Â go o mwa ilari jii Caa cè pwi Bèpitu tàwà, ba na é tà tâa jaawà, diri na pâ tòotù, dàra gòiri kaamwara.

¹⁷ Ê pwi bèpitu-bà, âna é Nyuâaé Pwicîri; wà pwi Nyuâaé na é paari é ÂJUPÂRA. Càra caa tâmogòori tòpié pâ âboro gòropuu, ba càra caa côoinaé ma tâmogòorié. Êco na wâguwà, âna guwà câmogòorié, ba é tâa jaawà, â é nye tà wâro awé wâgoowà.

É pitère dòo pwi âboro kôo

¹⁸ «Â o câgo caa nama tà wâguwà acari. Ba go o mwa me mariwà côwâ.

¹⁹ Càcaa gòiri, â o jèe càra mwa caa côô wà tèpa âboro gòropuu. Êco na wâguwà, âna guwà mwa côô na go mwa wâro [côwâ]. Â guwà o wâro mwara.

²⁰ Wiàna mwa tèepaa é pwi tòotù-bà, â guwà o mwa tâmogòori pâ go wâro goo wà Caa kôo. Â wâguwà âna guwà wâro good, â go wâro goowà mwara.

²¹ Wà pwi âboro na é tòpi é pâ aupitûari kôo, ma pâra wiâra, âna wâé kaa pwiri pwina wânümeé good. Â wà pwina é

14:10 Ioane 12.49   **14:11** Ioane 10.38   **14:12** Maréko 16.19-20   † **14:12** O mwa wârû-é, Omwa maina.   **14:13** Mataio 7.7; Ioane 15.16   **14:15** Ioane 15.10; 1 Ioane 5.3   **14:16** Ioane 14.26, 15.26, 16.7   **14:17** Ioane 16.13   **14:20** Ioane 17.21-23

wânümee goodò, âna o mwa wânüma Caa kôo gooé. Â o mwa wânümoò gooé, â go o mwa ipaarrio tée.»

²² Â é tawèerié wà Jude[‡] (câcaa wà Judas Iscariote, â nye pwi jèpwi), â é ina pâ: «Pwi Ukai, wiâna gà o ipaarigà tâbà, â gorodà na càra caa cògà mwara, wà pàra tèpa âboro[§]?»

²³ Â é tòpi tée pâ: «Wà pwi âboro na wânümee goodò, âna é pâra wiâra é pâ popai kôo. Â wânüma wà Caa gooé. Â bu mwa me marié wàibu ma Caa. Â bu mwa pitâa jaaé.

²⁴ Â wà pwi âboro na câcaa wânümee goodò, âna câé caa pâra wiâra pâ popai kôo. Napwa é pwina na go ina tàwà, âna câcaa popai kôo; â popai me géé jaa Caa na é cùruo me.

Go naa tàwà pinaanapô

²⁵ «Go jèe nye tàmara ina tàwà pwiri, na go bwaa tâa jaawà.

²⁶ Â ée mwa cùru me é Nyuâaé Pwicîri wà Caa, ba na é pwa é wakè kôo*. Â ée mwa pitu tàwà é Nyuâaé Pwicîri, â ée mwa pacâmuriwà goo diri pâ namuru. Â ée mwa taniimiri tàwà diri é pâ popai na ia go jèe ina tàwà.

²⁷ «Go tòpò naa jaawà é pinaa-*napô*; üu, go naa tàwà é pinaanapô kôo. Câgo caa naa pwacèwii é pai naa kà tèpa âboro gòropuu. Êkaa na guwà cibwaa pidumapié ma wâgotàwà [goo cè pwina o tèepaa].

²⁸ Ba guwà jèe tère é pai ina kôo tàwà pâ: Go o jèe pâra, â go o mwa me mariwà còwâ.

«Wiâna âji wânümawà goodò, â guwà o dau ipwàdéé na go pàdari Caa. Ba [wàé, na ia é cùruo medariwà, ba] é dau maina jüo.

²⁹ Nabàni, âna go ina pwiri tàwà, na bwaa câcaa pâji tèepaa, ba, wiâna coo, âna guwà o cèikí naa goo.

³⁰ O jèe câcaa wâru é pwina go ina tàwà. Ba ée jèe tèepaa me wà *Caatana, pwi ukai kâra gòropuu bèeni. Napwa wâgo, âna nye ticè pwina pâri ma é pwa tóo.

³¹ Êco na [é pwina tèepaa mariô, âna, naa] kâra pâ âboro gòropuu, ba na rà tâmogòori pâ, wânümoò goo Caa. Â é pwina go pwa, âna go pwa é pwina é tûâri tóo. Nabwé.

«Â ni, cimadó, ma jè pâra géeni!»

15

Wâgo âji majoro vigne

[‡] **14:22** *Jude*—Du nee *Judas* ma *Jude*, âna ipaiwà naa na grec. Pwi *Jude* bèeni, âna munaa nee mwara *Thaddée*. (Còo *Luka* 6.16.) [§] **14:22** *O càra caa cògà mwara, wà pàra tèpa âboro*—Grec: *Câcaa {ipaarigà} târa é gòropuu.* **14:24** *Ioane* 7.16 * **14:26** *Ba na é pwa wakè kôo—é, Géé goo na guwà tèpa âboro kôo, é, Géé goo na go ilari jii Caa.* Grec: *Naa na neeô.* **14:28** *Ioane* 20.17 **14:29** *Ioane* 13.19

¹ [Gée na càùé, âna é ina tàra wà Iésu pâ]: «*WÂGO ê pwi âji majoro vigne, â wà pwina é pwabwàti ê vigne, âna wà Caa kôo.

² Êdiri pâ ditàra upwâra âna rà wâgoò. Â wiàna câé caa pwâ ê ditèe, â é tapàgà tâjii wà Caa kôo. Â wiàna é pwâ, â é tédità pàra ditèe wà Caa kôo, â é tòimiri pàra pwi, ba na o dau wâru ê pwêe.

³ «Wâguwà, âna guwà pwacèwii pâ ditàra vigne na tòimiri, [ba jèe patâjii èpà gée na pwâranümawà] goro é pâ popai na go jèe ina tàwà.

⁴ Wâdé na guwà tà tâa goò, pwacèwii na go tà tâa goowà. Ba pwacoé ma é pwâ ê ditàra upwâra, wiàna câé caa tâa goo é majoroé. Â wàrapwiri mwara naa goowà, âna o nye ticé pwâra wakè kàwà*, wiàna câguwà caa tà tâa goò.

⁵ «*WÂGO, âji majoro vigne, â guwà pâ ditèe. Â wà pwi âboro na é tà tâa goò, â go tà tâa gooé, âna o dau wâru pwêe. Ba càcaa pâri ma guwà pwa cè jè muru, wiàna tiàuo jiiwà.

⁶ Wà pwina câé caa tâa goò, âna o tüè còobé, pwacèwii pwi ditàra upwâra na tapàgà. Â é mwari, â jè tòri, â jè tüè naa na ânye, â tòo.»

Wâdé na guwà tâa goò

⁷ «Wiàna guwà tâa goò, â wiàna é pâ popai kôo âna tâa goowà, â guwà ilari diri cè pwina nümawà goo, â o naa tàwà.

⁸ Wâdé na dau pwa pwâra wakè kàwà. Â wiàna wàrapwiri, â guwà paari pâ guwà tèpa *câmu kôo. Â guwà paari mwara é pai maina ma muugère kà Caa.

⁹ «Wânümoo goowà pwacèwii pai wânüma Caa goò. Wâdé na guwà tà mwü naa na pimeari kôo.

¹⁰ Â wiàna guwà pitère dâra é pâ aupitûâri kôo, âna guwà tà mwü na pimeari kôo. Guwà pwacèwii, ba go pitère dâra é pâ popai kà Caa kôo. Â go tà mwü naa na pimeari kêe.

¹¹ «Go ina tàwà é pâ namuru bèepwiri, ba naa tâa goowà é ipwàdée kôo, â na o tâbawêe é ipwàdée kàwà.»

Guwà mwa tà pimeariwà

¹² «Wàéni é aupitûâri kôo: Guwà mwa tà pimeariwà, pwacèwii é pai jèe meariwà kôo.

¹³ Â wàéni é pimeari na dau imaina: Na é panuâ é wâro kêe wà pwi jè âboro ba kà tèpa bée.

¹⁴ Guwà tèpa béeò, wiàna guwà pitère dâra pâ muru na go ina tàwà.

15 Â o câgo mwa caa ina goowà còwâ pâ guwà tèpa ênawéna kôo. Ba pwi ênawéna, âna câé caa tâmogòori ê pwina é pwa wà pwi ukai kêe. Â go ina goowà nabà pâ, guwà tèpa béed.

«Ba go jèe pwa ma guwà tâmogòori diri pâ muru na é ina tôo wà Caa kôo.

16 Ba càcaa wâguwà na pitòrigario. Â wâgo na pitòrigariwà. Â go cùruwà, ba na o pwa pwâra wakè kàwà—ê pwâra wakè na o tà tâa. Êkaa na ée mwa naa tàwà wà Caa êdiri pâ namuru na guwà ilari jiié, naa na neeò.

17 Wàéni é aupitûâri kôo tàwà: Na guwà pimeariwà.»

Rà o mwa èpàriwà géé good

18 «Wiàna rà èpàriwà tèpa âboro gòropuu, â wâdé na guwà mwa tà niimiri pâ, rà jèe mara èpàrio.

19 Ba wiàna guwà bwaa tâa jaarà, â rà nye wâdéariwà. Êco na câguwà caa tâa jaarà, ba go jèe pitòrigariwà jii é gòropuu. Êkaa na rà èpàriwà.

20 Guwà pitaniimiri é popai na ia go jèe ina tàwà pâ: Wà pwi ênawéna âna càcaa piwéna jii pwi ukai kêe.

«Â wiàna rà tubaèpà tôo, â rà o nye tubaèpà tàwà mwara. Ba càra caa tòpi é popai kôo, â o càra caa tòpi mwara é popai kàwà.

21 «Rà o pwa tàwà é pâ muru [na èpà] ba wàrapwiri good, â wàrapwiri mwara ba càra caa tâmogòori wà Pwina é cùruo me.

22 Wiàna câgo caa gére ina tàra é pâ namuru bèepwiri, â pwiri nye gére ticè èpà kàra. Êco na go jèe me kaa, â go jèe ina tàra. Â géé goo kaa pwiri, â o ticè pai tòpi kàra, [na tòotù na o pitèirà] goro é muru na èpà na rà pwa.

23 «Wà tèpa âboro na rà èpàrio, âna rà nye èpàri mwara wà Caa kôo.

24 Go pwa naa naporomeerà é pâ muru, na câé caa pâji pwa cè pwi jèpwi. Ba wiàna câgo caa pwa é pâ muru bèepwiri, â pwiri nye gére ticè èpà kàra. Êco na rà jèe côo, â rà èpàribu ma wà Caa kôo.

25 Â rà wàrapwiri, ba na o coo é auwii naa na tii goro *Naèà kàra, pâ: *Rà èpàrio, âna nye ticè majoroé. Psaume 35.19*

Go panuâ me pwi a pitu tàwà

26 «Napwa naa goowà, âna go o mwa panuâ me pwi a pitu tàwà na é me géé jaa wà Caa—âna é Nyuûaê Pwicîri, na é [paari ê] Âjupâra. Ba, ûna é tèepaa medariwà, â ée mwa paâjupâraò.

27 Â wâguwà mwara âna guwà o mwa paâjupâraò, ba guwà mu tèpa tâa jaao géé na autapoo.»

16

Go ina tàwà ba na guwà cimwü

¹ «Go jèe ina tàwà ê pâ muru bèepwiri, târa ma guwà cibwaa pwa ma tiâu cèikî kàwà.

² Ba o pacoowà gée na pâ *wâra pitapitiri. Â o me cè pàara na rà o pòtàmwarawà tèpa âboro. Ba rà niimiri pâ rà piênawéna tà Pwiduée.

³ Rà o wàrapwiri tàwà, ba càra caa câmogòoribu ma Caa.

⁴ Â go ina tàwà ê pâ muru bèepwiri, ba wiàna o mwa tèepaa ê pwiibà, â guwà mwa tà niimiri, ba go jèe tàmara ina tàwà.»

Wâdé na go pâra jiiwà

«Câgo caa inapàpari tàwà ê popai bèepwiri, na ia go tapoo todàwà, ba go bwaa tâa jaawà.

⁵ Â nabà, âna go o jèe pâra dari Pwina é cùruo me, â nye ticè pwi jè ârapàarawà cèna é [niimiriô na é] tawèerio pâ: “Gona gà pâ naapà?”

⁶ «Â po dau pikîri ê pwâranümawà, gée goro ê pwina go gére ina tàwà.

⁷ Êco na go ina tàwà ê âjupâra pâ: Wâdé ba kàwà na go pâra. Ba wiàna câgo caa pâra, â o câe caa tèepaa medariwà wà pwi a pitu tàwà. Ba go pâra, â go o mwa cùrué medariwà.

Wakè kêra Nyuâaê Pwicîri

⁸ «Wiàna ée mwa tèepaa me, â ée mwa paari târa pâ âboro gòropuu pâ, rà pitanami [naa na pai tâmogòori kàra. Ba càra caa tâmogòori ê pai pwa] goo ê èpà ma ê *tàrù*, bau ê pitèimuru kà Pwiduée [na o mwa tèepaa].

⁹ Rà pitanami naa goo ê èpà; ba ê èpà kàra na dau maina, âna pai càcaa cèikî kàra naa good†.

¹⁰ Â rà pitanami naa goo ê tàrù; ba go o jèe pâra mari wà Caa, [wâgo ê Tàrù]. Â o jèe câguwà mwa caa còoô còwâ.

¹¹ Â rà pitanami mwara, naa goo ê pitèimuru kà Pwiduée. Ba wà Pwiduée, âna ée jèe pitèi diri [wà *Caatana] pwi ukai kêra gòropuu bèeni.

¹² «Bwaa nye dau wâru ê pâ muru na nümoo na go ina tàwà mwara. Êco na o bwaa dau tòina tàwà‡ wiàna guwà tère ni.

16:2 Mataio 24.9; Luka 6.22; Ioane 9.22   **16:3** Ioane 15.21   **16:7** Ioane 14.16   * **16:8** Tàrù—Justice. Còo mwara Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii. † **16:9** Ê èpà kàra na dau maina, âna pai càcaa cèikî kàra naa good—Grec: Càra caa cèikî naa good. **16:11** Ioane 12.31   **16:12** 1 Korénito 3.1–2   ‡ **16:12** Obwaa dau tòina tàwà—é, Ticè nii kàwà.

13 Wiàna ée mwa tèepaa wà Nyuâaê Pwicîri[§] na é [paari ê] *ÂJUPÂRA, â ée mwa pwa ma guwà tâmogòori diri ê ÂJUPÂRA. Ba o câé caa po ina cè pâ muru cèna me géé gooé, êco na ée mwa ina tàwà diri ê pâ pwina é tère [jiibu ma wà Caa]. Â ée mwa inapàpari tàwà ê pâ muru na o mwa tèepaa.

14 Â ée mwa paari ê pai maina bau ê muugère kôo. Ba ée mwa inapàpari tàwà ê pâ pwina go ina tée.

15 Ba diri ê pâ pwina kà Caa âna kôo. Â wàé kaa pwiri na go ina pâ: Ê Nyuâaê Pwicîri âna ée mwa inapàpari tàwà diri ê pâ pwina go ina tée*.»

Ê pikîri âna o pâra nau ipwàdéé

16 «Càcaa tà gòiri, â o jèe câguwà caa côoô. Â càcaa gòiri mwara géé na càùé, â guwà o mwa côoô còwâ†.»

17-18 Â rà pi-ina tàra wà pàra tèpa *câmu kée pâ: «Gona cina é ina pwiri? Â cina é ina mwara pâ càcaa tà gòiri â o câjè caa côoé, â o càcaa gòiri còwâ géé na càùé, â é pâra dari wà Caa kée? Gona dà ê pwina nùmee na é ina tâjè, na é gére ina tâjè pâ: “Càcaa gòiri”?»

19-20 É jèe tâmogòori wà Iésu pâ nùmarà na rà tawèerié, â é ina tàra pâ: «Tàpéebà, guwà gére pitawèeriwà goro é pwina go ina tàwà. [Guwà tère bwàti, ba] nye âjupâra pâ: Càcaa tà gòiri, â o jèe câguwà caa côoô. Â càcaa gòiri mwara géé na càùé, â guwà o mwa côoô còwâ. Â guwà o i ma pijinünü, êco na pâ âboro gòropuu, âna rà mwa ipwàdéé. Â guwà o pikîri, êco na é pikîri kàwà âna o mwa pâra nau ipwàdéé.

21 «Wàra ê jè ilàri na ée jèe picôo èpo. Ba ûna é tapacîri ê tòotù kée, â é dau maagé. Â wiàna é jèe picôo èpo, â jèe câé caa niimiri còwâ ê pai maagé kée. Ba é jèe ipwàdéé goro é pai tèepaa kâra pwi nari èpo, naa gòropuu.

22 Â wàrapwiri, na guwà o bwaa pikîri nabà. Êco na go o mwa tèepaa me mariwà còwâ, â o mwa ipwàdéé ê pwâranümawà. Â o nye ticé pwi jè âboro cèna é popa jiiwà ê ipwàdéé kàwà.

Guwà ilari, ba guwà o tòpi

23 «Na pwi tòotù bèepwiri, âna o jèe câguwà caa me nau tawèerio goo cè jè muru. [Ba é Nyuâaê Pwicîri, âna ée mwa

§ 16:13 Wà Nyuâaê Pwicîri—Wiàra é naèà goro é pai ina wèe naa na grec (la grammairre), âna wâdé na jèe wii pâ é Nyuâaê Pwicîri. Êco na wà Ioane, âna é wii ni pâ, wà Nyuâaê Pwicîri, ba na é paari tâjè pâ é Nyuâaê Pwicîri, âna é pwacèwii Pwiduée, ma Iésu, â pwa pwâranümee. * 16:15 Ê pâ pwina go ina tée—é, Ê pâ pwina tâa tòo.

16:16 Ioane 14.19 † 16:16 Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà naagéé pâ popai bèeni: Ba go wâjué còwâ naa jaa Caa. 16:23 Mataio 7.7

pacâmuriwà]. Â go ina tàwà ê âjupâra pâ: Diri ê pâ muru na guwà o ilari naa na neeô, âna é naa tàwà wà Caa.

²⁴ Tiagoo ni, âna bwaa nye ticè jè muru cèna guwà ilari naa na neeô. Wâdé na guwà ilari, ba guwà o tòpi, â o tâbawêe ê ipwàdéé kàwà.»

Go o jèè pâra còwâ dari Caa

²⁵ «Go mu pwa ucina tàwà na ia go patùrawà. Êco na o mwa tèepaa me ê tòotù, na o câgo caa pwa ucina còwâ tàwà. Ba go o nye inapàpari tàwà ê popai goo Caa.

²⁶ Na tòotù bèepwiri, âna guwà o pwapwicîri tà Caa naa na neeô.

«Câgo caa ina tàwà pâ go o pwapwicîri tà Caa ba kàwà.

²⁷ Ba wà Caa âna dau wânümee goowà, gée goro ê pai wânümawà goodè ma pai cèikí kàwà pâ go me jiié.

²⁸ Go nye me jii Caa, â go tèepaa me naani gòropuu. Â nabàni, âna go o jèè pâra còwâ géeni gòropuu, dari wà Caa.»

Go jèè piétò jii gòropuu!

²⁹ Rà ina tée wà tèpa câmu kêe pâ: «Gà còo, gà jèè po inapàpari nabà, â jèè câgà caa pwa ucina.

³⁰ Nabà, âna bà jèè còoinari pâ, gà tâmogòori diri pâ muru. Â câgà caa tapacîri ma bà tawèerigà goo cè jè muru, [ba gà mara tâmogòori ê auniimiri kâbà]. Êkaa na bà nye cèikí kaa pâ gà me jii wà Pwiduée.»

³¹ Â é tòpi tàra pâ: «Gona guwà cèikí ni?

³² Guwà còo, o mwa tèepaa ê pàara, â é jèè tàgère tèepaa, na o mwa nama guwà jèpa ipiina jiio, â o mwa tà wâgo acari. Êco na càcaa wâgo acari, ba wàibu ma Caa.

³³ Go ina tàwà pwiri, ba na tâa goowà ê pinaanapô, wiàna guwà tà tâa goodè. Ba guwà mwa dau picâri naani gòropuu. Êco na guwà gòo, ba go jèè piétò jii ê gòropuu.»

17

Pwâra pwapwicîri kà Iésu

¹ Ūna é nabwé ina pwiri wà Iésu, â é niâ too naa napwéretòotù, â é ina pâ: «Caa wée, jèè wàéni i pwi pàara kôo. Paari ê pai maina ma muugère kôo, Pwina naîgà, ba na go paari mwara ê pai maina ma muugère'gà.

² Ba gà jèè naa tôo ê pitûâ naa gò diri tèpa âboro. Êkaa na go naa ê *wâro dàra gòiri, tà diri tàpè na gà panuârà tôo.

³ Â wàéni ê wâro: Na rà câmogòorigà, wâgà Pwiduée, na gà nye caapwi co; â na rà câmogòorio, wâgo Iésu Kériso, na gà cùruo me.

⁴ «Go jèe paari ê pai maina ma muugère'gà naani gòropuu. Ba go jèe tubamwara diri pâ wakè, na gà panuâ tôo ba na go pwa.

⁵ Êni, co Caa, âna gà naa tôo còwâ ê pai maina ma muugère kôo, pwacèwii na nye tà tôo béaa na go bwaa wâjaagà béaari ê pai tòpò ê gòropuu* .»

É pwapwicîri ba kà tèpa câmu kêe

⁶ «Go jèe inapàparigà tà tèpa âboro —tà tàpé na ia gà pitòrigarirà gée na ê gòropuu, â gà naarà tôo. Ba rà nye tèpa âboro'gà, â gà jèe panuârà tôo. Â rà jèe pâra wiâra ê pâ popai'gà.

⁷ Â rà jèe tâmogòori nabà pâ, êdiri pâ muru na tâa tôo, âna nye muru me gée jaagà.

⁸ Ba go naa tàra ê pâ popai na gà naa tôo, â rà jèe cau tòpi. Â rà jèe nye câmogòorio bwâti pâ go nye me jiigà, ba rà cèikí pâ wâgà na gà cùruo me.

⁹ «Go pwapwicîri ni ba kàra, â càcaa ba kà tèpa âboro gòropuu. Ûu, go nye pwapwicîri ba kà tàpé na gà naarà tôo, ba rà nye tèpa âboro'gà.

¹⁰ Ba diri ê pwina kâgà, âna kôo mwara. Â ipaiwà mwara naa goo ê pwina kôo, âna kâgà. Â naa goorà, âna gère paari ê pai maina ma muugère kôo.

¹¹ «Nabà, âna jèe câgo caa tâa na ê gòropuu bèeni, ba go o jèe tòpaé darigà. Êco na wailà, âna rà o tà tâa ni. Caa, wâgà na gà dau maina awé†, go ilari pâ gà wéaarirà, naa na ê pàtàmara neegà, i pwi neegà na gà naa tôo. Ûu, gà wéaarirà, ba na rà o caapwi pwacèwiiju na ju caapwi.

¹² Na go bwaa tâa jaarà, â go wéaarirà, naa na i neegà na gà naa tôo. Â go jèe nye wéaarirà, â càcaa pwa cè pwi jèpwi cèna tiàué jiiirà, êco, wà pwi âboro caapwi. Ba wàé, âna pitòrigarié‡, ba na o tiàué [dàra gòiri awé] ba na o coo ê auwii naa na *Tii Pwicîri.»

Gà wéaarirà na rà tâa gòropuu

¹³ «Caa wée, go o jèe paé darigà. Â go ina ê pâ popai bèeni, na go bwaa tâa ni gòropuu. Go ina pwiri, ba na tâa goorà ê ipwàdéé kôo, pwi ipwàdéé na tâbawêe.

¹⁴ Go jèe naa tàra ê popai'gà.

17:3 1 Ioane 5.20   **17:4** Ioane 4.34   **17:5** Ioane 1.1   * **17:5** Pai tòpò ê gòropuu—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: *Pai tòpò wàra ê gòropuu.*   † **17:11** Caa, wâgà na gà dau maina awé—é, Caa na gà pwicîri.   ‡ **17:12** Ioane 6.39, 13.18   † **17:12** Pitòrigarié—é, É pitòrigari naigé kêe.

«Wà tèpa âboro gòropuu, âna rà èpàrirà [ba càra caa pwacèwiirà]. Ba ê gòropuu bèeni, âna càcaa âji napô kàra. Ba rà pwacèwii, ba câgo caa pwi âboro ni gòropuu.

15 Êco na câgo caa ilari jii gâ pâ, na gà poparà géeni gòropuu. Go ilari jii gâ pâ, na gà piwéaarirà jii wà Pwi âboro èpà, wà *Caatana.

16 Ūu, ba càcaa tèpa âboro ni gòropuu, ba rà pwacèwii, na câgo caa pwi âboro ni.

17 «Pacâmurirà goro ê popai'gà, ba na rà wâgoogà bwàti. Ba ê popai'gà, âna é ÂJUPÂRA §.

18 «Go cùrurà pâ naa na gòropuu, pwacèwii na gà jèe cùruo me naa na gòropuu.

19 Â go nye ipanuâô tâgà bwàti, ba na rà tèpa âji âboro'gà mwara goro ê popai'gà na âjupâra.»

É ila ba kà diri tàpé na rà o cèikí

20 «Câgo caa pwapwicîri ba kàra co, â ba kâra mwara ê pâ âboro na rà o mwa tà cèikí naa good, géé goro ê popai kàra.

21 Wâdé na rà caapwi. Ba ju caapwi, co Caa, ba gà wâro good, â go wâro googà. Â go pi-ila ba kàra diri, pâ, wâdé na rà caapwi naa goojû. Êkaa na rà mwa cèikí pâ âboro gòropuu pâ, gà cùruo me naa jaarà.

22 «Go jèe naa tà tèpa âboro'gà ê pai maina ma muugère na gà naa tôo. Êkaa na rà o caapwi, wàra pai caapwi kâju—

23 wâgo naa goorà, ma wâgà naa good—ba na rà o caapwi bwàti. Â wà tèpa âboro gòropuu, âna rà mwa tâmogòori pâ gà cùruo me, â wânümagà goo tèpa âboro kôo, pwacèwii ê pai wânümagà good.

24 «Caa, gà jèe naarà tôo. Â nümo na rà tâa na ê pwi ére na go o tâa wê, ba na rà o côo ê pai maina ma muugère na gà naa tôo. Ba wânümagà good na bwaa càcaa tòpò ê gòropuu.

25 Caa, wâgà na gà *târù, âna càra caa câmogòorigà ê pâ âboro gòropuu. Êco na wâgo âna go câmogòorigà. Â wà tèpa *câmu kôo, âna rà tâmogòori pâ gà cùruo me.

26 Â go jèe inapàparigà tàra, â go bwaa inapàparigà tàra mwara. Wàépwiri, ba na o wâgoorà ê pwi pimeari na gà meario goo, â go wâgoorà mwara.»

18

*É popa tèpa coda wà Judas ba na rà tâjùru Iésu
Mataio 26.47-56; Maréko 14.43-52; Luka 22.47-53*

17:15 Mataio 6.13; 2 Tésalonika 3.3 § 17:17 Grec: *Papwicîrirà goro ê ÂJUPÂRA; ê popai'gà, âna é ÂJUPÂRA.* 17:18 Ioane 20.21 17:22 Apostolo 4.32

¹ Ûna é pwapwicîri diri wà Iésu, â rà tapàgà napwé Cédron, wàilà ma tèpa *câmu kêe. Â rà pâ naa na jè ére na câmi goro upwâra, â rà tò naawê.

² Â wà Judas, wà pwina ée mwa pwa tûâ tà Iésu, âna é nye tâmogòori bwàti é pwi ére-bà. Ba rà mu nye ciburà pâra naawê ma wà Iésu.

³ Â é popa me naawê é pâ coda na wâru, wàilà bau pâra tèpa wéaari *Wâra pwapwicîri. Ba rà cùrurà wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaailò, ma tèpa *Farasaio. Â rà popa pâ é pâ wâra ânye, bau pâ uèù, bau pâ neemuru paa.

Wâgo Iésu gée Nazareth

⁴ Wà Iésu, âna é jèe nye tâmogòori diri é pâ muru, na o tèepaa mariê. Â é pâra cararà, â é ina tàra pâ: «Wàilàapà na guwà mudèe?»

⁵⁻⁶ «Wà Iésu, pwi âboro gée Nazareth.»

«*WÂGO kaa.»

Â rà ti còwâ*, ma tûuboo naa napuu. Napwa naa goo wà Judas, âna é bwaa tâa jaarà.

⁷ Â é tawèerirà mwara wà Iésu pâ:

«Wàilàapà na guwà mudèe?»

«Wà Iésu gée Nazareth.»

⁸ Â é tòpi tàra pâ: «Go jèe ina tàwà èri pâ wâgo kaa. Â wiàna nye wâgo kaa na guwà mudòo, â wâde na guwà panuâ tàpéeni, ma rà pâra.»

⁹ É ina pwiri, ba na pâ nau coo é popai, na ia é jèe tâmara ina pâ: «O càcaa tiàù cè pwi jè âboro gée goo tàpé na gà naarà tòo.»

¹⁰ Â wà Simona Pétèru, âna pwa é tauwa kêe, â é càù dò gée na wêe. Â é pwa na é tûuboo kaa naa gòro pûru Malkus, pwi ênawéna kà pwi *ukai kà tèpa pwa ârapwaailò. [Éco na] é tèpàgà co i doronyûruê ètò.

¹¹ Â é ina tà Pétèru wà Iésu pâ: «Gà tùu boo còwâ i tauwa'gà naa na i wêe! Gona gà niimiri pâ, o tàutòo na go wâdo é na wârado kâra maagé còo, na é pwabwàti ba kòo wà Caa?»

Naa jaa pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaailò

Mataio 26.57-75; Maréko 14.55-72; Luka 22.54-71

¹² Rà tàjûru Iésu wà tèpa coda—wà tèpa coda kà tèpa *Roma, ma wà pwi caa kàra; wàilà ma wà tèpa coda kà tèpa *Juif. Â rà piie goro é pâ utàpwe†.

¹³ Â rà popaé béaa pâdari Hanne, pwi caa kà wâdà Caïphe. (Wà Caïphe âna é pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaailò, na pwi naja-bà.

* 18:5-6 *Ti còwâ—Reculer.* 18:9 Ioane 17.12 18:11 Mataio 26.39 † 18:12 *Utàpwe—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Otàpwe.*

14 Â wàé kaa, na ia é ina tà tèpa Juif pâ: «Wâdé na é bà wà pwi caapwi âboro ba kâra ê Ba.»)

Ru picâwiâê tupédu a câmu kêe

15 Ru picâwiâ Iésu wà Simona Pétéru, ma pwi jè a câmu mwara. Wà pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaailò, âna é tâmogòori bwàti wà pwi a câmu bèepwiri. Êkaa na, ûna é tò wà Iésu, â é jèe nye tò mwara wà pwini naanidò gòroigé kà pwi ukai.

É pitütôowâriê Pétéru

16 Wà Pétéru âna é jèe tà coo boo gòroigé, goro goropwârawâ. Â é còobé còwâ i pwi jèpwi. Â é patùra i tò ilàri na é piwéaari goropwârawâ, ba na é nama é tò mwara wà Pétéru.

17 Â é ina tà Pétéru wà tòoni pâ: «É! Pwiini, gà pwi jè bée Iésu?»

Â é ina pâ: «Bwa, bwa.»

18 Rà tà tâa wê wà pàra tèpa ênawéna, ma wà tèpa wéaari Wâra pwapwicîri. Â rà pwa é pé na ânye, â rà pwacârau, ba dau maina kaa é moo. Â é tà coo burà pwacârau jaarà wà Pétéru.

É pitawiâ Iésu wà Hanne

19 Wà [Iésu, âna é coo ara Hanne] pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaailò [béaa. Â wà Hanne] âna é pitawiâê naa goo tèpa câmu kêe ma pai pwa pupûra kêe.

20 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Go mu nye tura na ara diri é pâ âboro. Â go mu ipupûra na é Wâra pwapwicîri, ma wâna é pâ *wâra pitapitiri. Â nye ticé jè popai cèna go pinaapwàniri.

21 Â gorodà na gà bwaa pitawiâô? Wâdé na gà tawèeri é pâ âboro na rà tère é popai kôo. Ba rà tâmogòori é pâ muru na go ina.»

22 Â é tamagérié wà pwi jè a wéaari Wâra pwapwicîri, na é cimwünyabwerié, â é ina tée pâ: «Kaa! Gà wàrapwiri târa pai tòpi'gà tà pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaailò?!»

23 Â é ina tà Hanne wà Iésu pâ: «Wiàna èpà cè pai tòpi kôo, â gà paari tóo cai cè popai èpà na go ina. Â wiàna *târù, â cina gà nama tamagério?»

24 Â é panuâê pâ wà Hanne, dari wà Caïphe, géé goo na é pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaailò, na pwi pàara-bà. Â bwaa nye tàgére pii wà Iésu.

É jèu pitütôowâriê Pétéru

25 Na bwaa gére wàrapwiri, â rà tàgére pwacârau wà Simona Pétéru ma wà pàra tàpé. Â rà jèu ina tée pâ: «Pwiini, gà pwi jè a câmu kà Iésu mwara?»

Â é pitütôowâri wà Pétéru, â é ina pâ: «Bwa, [câgo caa tâmogòori pwiibà].»

26 Â é tâa jaarà mwara wà pwi jè ârapàara tèpa ênawéna kà pwi ukai kà tèpa pwa ârapwailò. Wà pwi ênawéna-bà, âna pijènereru ma wà i pwi ia é tépàgà i doronyüruê wà Pétéru. Â é ina tée pâ: «Pwiini, akaé! Wâgà kaa na go côogà naa jaa wà Iésu, na i ére na câmi goro upwâra.»

27 Â é pitütôowâri mwara wà Pétéru. Â é nye to kaa i ja.

Iésu naa jaa Pilato

Mataio 27.11-31; Maréko 15.2-20; Luka 23.1-25

28 Bwaa nye dau dàuru kaa, â rà popa Iésu wà tèpa coda, jii wà Caïphe. Â rà dàtié pâ naa na pwârawâ kà *Pilato, pwi kupénoo roma. Â wà tèpa caa kà tèpa Juif, âna càra caa too naa na i pwârawâ; [wàrapwiri ba câé caa pwi Juif wà Pilato]. Ba péa rà tà piwâtàmurirâ*, [wiâra ê naèà kâra pwapwicîri kâra] â o càcaa pâri ma rà ija ê utimuru pwicîri na tòotù *Paséka.

29 Êkaa na é còobé cararà wà pwi kupénoo Pilato. Â é ina tàra pâ: «Gona dà cè pwina èpà cèna é pwa wà pwi âboro bèeni, na guwà me nau piciapwâ gooé?»

30 Â rà ina tée pâ: «Wiâna ticè cè pwina é pwa na èpà, â gona gà niimiri kaa pâ bà o popaé medarigà?»

31 Â é tòpi tàra wà Pilato pâ: «Guwà popaé còwâ, â guwà pitèié wiâra ê naèà kàwà.»

Â rà ina tée pâ: «Nye ticè tàrù kâbà [wiâra ê naèà kàwà] ma bà pòtâmwara cè pwi jè âboro.»

32 Tèepaa me ê pâ bèepwiri, tàra ma coo é popai na é jèe ina wà Iésu, na é inapàpari ê pai o bà kêe§.

Càcaa wâni Mwachiri kôo

33 É tò còwâ wà Pilato naa na i wâ. Â é todà Iésu, â é tawèerié pâ: «Gona gà pwi ukai kà tèpa Juif?»

34 Â é tòpi tée pâ: «Gà ina géé googà ê popai bèepwiri, é, pwa cè jè âboro cèna é inaò tâgà?»

35 Â é ina tée wà Pilato pâ: «Gona go pwi Juif mwara, wâgo? Rà panuâgà tôo wà tèpa jènerégà, ma wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwailò. Ba dà cèna gà pwa?»

36 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Càcaa wâni gòropuu ê Mwachiri kôo. Ba wiâna wâni gòropuu, â pwiri rà gére ipwamuruô wà tèpa ênawéna kôo, ma càcaa panuâô tà tèpa pitûâ kà tèpa Juif. Bwa, càcaa wâni gòropuu ê Mwachiri kôo.»

18:27 Ioane 13.38 † 18:28 Piwâtàmuri—Devenir impur. 18:31 Ioane 19.6-7

18:32 Ioane 3.14, 12.33 § 18:32 Pai o bà kêe—Ténamiriê naa goro satauro (kurucé), wiâra pai pòtâmwara âboro kà tèpa Roma. 18:35 Ioane 1.11

37 Â é tawèerié mwara wà Pilato pâ: «Gona gà pwi jè ukai?»

Â é tòpi têe wà Iésu pâ: «Âjupâra é pai ina'gà! Ba go Pwi Ukai. Â go tèepaa naani gòropuu, ba na go picémara é *ÂJUPÂRA. Â wà diri tàpé na rà tâa na é ÂJUPÂRA, âna rà tàmaari é pâ popai kôo.»

38 Â é ina wà Pilato pâ: «Â gona dà 'âjupâra?»

Nûmarà goo Barabbas

É còobé còwâ wà Pilato, â é ina tà tèpa Juif pâ: «Câgo caa pâmari cè pwina pâri ma é pwa wârimuru goo, é pwi âboro bèeni.

39 Nye câmaajé tâjè, na go panuâ còwâ tàwà é pwi jè a pwa wârimuru, na tòotù Paséka. Â wànau, nûmawà na go panuâ còwâ Iésu, 'pwi ukai kà tèpa Juif?»

40 Â rà nye cau ina too kaa pâ: «Bwa! Càcaa wàé! Gà panuâ Barabbas!» (Napwa wà pwini Barabbas, âna pwi a mura*.)

19

Rà tubaèpà têe

1 Wà *Pilato âna é panuâ Iésu ma pâdié goro ubati.

2 Â wà tèpa coda, âna [rà piècaarié]. Rà pàti é bwe goro é îri upwâra na dau pwa daaé. Â rà tòpò naa gòro pûru Iésu, wàra pé bwe korona [kà pwi jè ukai]. Â rà pwa ma é coona é pé ârabwée na dau mii*.

3 Â rà pime burée, â rà pitaurée gooé ma ina têe pâ: «Wée! Cidòri nyuâgà, co pwi ukai kà tàpé Juif!» Â rà dau tamagérié.

Ténamirié naa goro satauro!

4 É còobé còwâ wà Pilato, â é ina tà tèpa âboro pâ: «Guwà còo, go jèe panuâe tàwà, ba na guwà tâmogòori pâ, nye ticé pwina é pwa na pâri ma é pwa wârimuru goo.»

5 Â é pacòobé wà Iésu, âna é bwèri i bwe kêe na pwa daaé, â jèe wâgoóe i ârabwée mii. Â wà Pilato, âna é ina tàra pâ: «Wàépwiri i ji pwi âboro.»

6 Ūna rà còoé wà tèpa pitûâ kà tèpa Juif, â rà uu ma tomara too pâ: «Ténamirié naa goro *satauro! Ténamirié naa goro satauro!»

Â é ina tàra wà Pilato pâ: «Tàpéebà, [wiàna nûmawà na] guwà ténamirié, â guwà nye popaé còwâ. Ba wâgo, âna nye ticé èpà kêe cèna go còo.»

* 18:40 *Pwi amura*—Pwiri wà Barabbas, âna é pwi apaa dà tèpa Roma (tèpa pârame na rà pwa kûu tà tèpa apooro napô). Êkaa na wâdè tà tèpa âboro-bà wâé. 19:2 Luka

23.11 * 19:2 *Ârabwée na dau mii*—Na pàara bèepwiri, âna rà coona ârabwée mii wà tèpa ukai.

⁷ Êco na rà tòpi têe pâ: «É ina pâ é *Pwina naî Pwidueé, muru na dau pwicîri wiâra ê naèà kâbà. Â wâdé na é bà!»

É tawèerié mwara Pilato

⁸ Na é têre bèepwiri wà Pilato, â dau wâgotêe.

⁹ Â é too còwâ naa na i wâ, â é tawèeri Iésu pâ: «Gà pwi a me géepà, co pwini?»

Êco na câé mwa caa tòpi têe wà Iésu.

¹⁰ Â é ina têe mwara wà Pilato pâ: «Pwini, câgà caa tòpi tôo? Gona câgà caa tâmogòori pâ, tà tôo pitûâ ma go panuâgà, é, ma go pwa ma ténamirigà naa goro satauro?»

¹¹ Â é tòpi têe wà Iésu pâ: «O nye ticè tàrù'gà naa goodò, wiàna câé caa panuâ tâgà wà Pwidueé géenidò. Napwa naa goo wà pwi âboro na ia é icurio tâgà, âna é dau pwa na èpà jiigà.»

Nümee na é panuâê còwâ

¹² Wà Pilato, âna é tagére bu naigé ba na é panuâ Iésu còwâ. Êco na wà [tèpa pitûâ kà] tèpa Juif, âna rà ina têe pâ: «Wiàna gà panuâ pwi âboro bèeni, â câgà caa pwi bée wà César, ukai'gà. Ba wà pwi âboro na é ina pâ é pwi ukai, âna é pwi a cicara César.»

¹³ Â wà Pilato, âna é pacòobé wà Iésu naa gòroigé. Â é tâaboo naa gòro é autâa kà pwi a pitèimuru, naa na ji ére na ina goo pâ Gabbatha naa na *hébèru (pai ina wèe pâ 'Naigé na pwa goro atü').

¹⁴ Napwa é tòotù bèepwiri, âna tòotù na pibwéka târa tòotù *Paséka, â po gopaé. Â é ina wà Pilato tà tèpa âboro pâ: «Wàéni i pwi ukai kàwà!»

¹⁵ Â rà tomara too pâ: «Caamwereê! Caamwereê! Ténamirié naa goro satauro!»

Â é ina tàra wà Pilato pâ: «Gona nümawà na go pwa ma ténamiri wà pwi ukai kàwà?»

Â rà tòpi têe wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwailò pâ: «Nye caapwi co, wà César, pwi ukai kâbà! Nye ticè pwi jèpwi mwara!»

¹⁶ Â é panuâê tàra ma ténamirié naa goro satauro. Â rà popa Iésu wà tèpa coda.

Rà ténamirié naa goro satauro

Mataio 27.33-50; Maréko 15.22-37; Luka 23.33-46

¹⁷ Wà Iésu, âna é nye kâa i satauro kêe, â é còobé jii i ville. Â é pâra dàra é pwi ti kâra jaa, na ina goo wê pâ Golgota naa na hébèru, âna pai ina wèe pâ 'Goro pwiripûru âboro'.

18 Â rà ténamiriê† naa goro satauro naawê. Â rà ténamiri mwara ê tupédu ârailu âboro, naa goro du jènereê.

19 É nama rà wii ê jè aupwa tii wà Pilato, â rà tòpò naa goro i satauro kà Iésu. Â wàèni ê pwina wii naa gò: IÉSU, PWI ÂBORO GÉE NAZARETH, PWI UKAI KÀ TÈPA JUIF.

20 Âna wii goro pwa hébéru, ma roma, ma grec. Wâru tèpa âboro na rà pûra, ba ê ére na rà ténamiri Iésu naawê, âna é tâmwünyabweri é ville.

21 Wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaaailò, âna rà pwa ma ina tà Pilato pâ: «Gà cibwaa wii pâ: “Pwi ukai kà tèpa Juif”. Â gà wii pâ: “É INA PÂ é pwi ukai kà tèpa Juif.”»

22 Êco na é tòpi tàra wà Pilato pâ: «Ê pwina go wii, âna o jèè càcaa tòotéri.»

Rà ipâdi ârabwée kêe

23 Wà tèpa ârapapé coda, na ia rà ténamiri Iésu, âna rà popa é pâ ârabwée kêe. Â rà ipâdi naa goorà ma ipârirà. Â rà popa mwara i ârabwée kêe na gòri, na nye ticè autaa‡ na.

24 Â rà pi-ina tàra pâ: «Jè cibwaa pidàdàrù. Wádé na jè picàù noo kâra tii naa goo, ba na jè tâmogòori cè pwina kêe.»

Êkaa na jèè pâra nau coo é auina naa na *Tii Pwicîri, na ina pâ:

*Rà ipâdi ârabwée kôo.
Rà picàù noo kâra tii
naa goro ârabwée gòri.*

Psaume 22.19

Ba wàépwiri é tûâ kà tèpa coda.

Rà côoê pa âboro kêe

25 Pwa ârapapé ilàri na rà cimwünyabweri i satauro—wà nyaa kà Iésu, ma tô ilàri aéjii kà nyaa kêe, ma wà Maria, tô wâda Cléopas, ma wà Maria gée Magdala.

26 Â é tâa wê mwara wà pwi jè a *câmu na dau wânüma Iésu gooé§. Âna é coo goro jènere nyaa kà Iésu.

Ûna é côoru wà Iésu, â é ina tà nyaa kêe pâ: «Nyaa, wàépwiri é pwina naîgà.»

27 Â é ina mwara tà pwi a câmu kêe pâ: «Wàèni wà nyaa'gà.»

Â tapoo napwiri, â é popaé pâ naa na pwârawâ kêe wà pwi a câmu kêe bëeni.

† 19:18 Ténamiri (é, pònamiri, tanamiri)—Clouer. ‡ 19:23 Ticè autaa na—Sans couture. 19:24 Psaume 22.19 19:25 Mataio 27.55–56 19:26 Ioane 13.23

§ 19:26 Pwi jèè acâmu na dau wânüma Iésu gooé—Munaa wà Ioane. (Còo note goo Ioane 13.23.)

É maagé bà Iésu

²⁸ É tâmogòori wà Iésu pâ é jèe tubamwara diri é wakè kêe, â é ina pâ: «Nümoo dàra wâdo.» Êkaa na pacoo é auina naa na Tii Pwicîri.

²⁹ Â tâa wê jè wâra jawé, na pwa dipâa na maga na. Â wà tèpa coda, âna rà popa jè imwaano, â rà tòo naa goro pé bàra upwâra *hysope*. Â rà tùu boo naa na i dipâa, â rà cipa too na pwâ Iésu.

³⁰ Â é nacai.

Â nabwé, â é ina pâ: «Go jèe po cau pacoo diri.»

Â é cigòboo, â êgò ôomaa kêe.

É tòté jènereê pwi jè coda

³¹ Bwaa papwicî, tòtù béaa kâra é *tòtù pwicîri kà tèpa Juif. Â rà ilari jii wà Pilato wà tèpa pitûâ kâra pâ na rà téciò é pâ duuru â tàpé na rà tâa goro i satauro [ba na o wâcî pai bà kâra]. Ba nûmarà na tapwùtùrà, ba na o càra caa tà utòtòro goro satauro*, na tòtù pwicîri. Ba wà pwi tòtù pwicîri-bà, âna pwi tòtù na dau ipwamuru naa goo.

³² Â [é cùru pâ pàra tèpa] coda, â rà téciò du duuru â wà tupédu ârailu âboro na ru tâa goro jènere Iésu.

³³ Êco na, ûna rà tèepaa pâ naa goo wà Iésu, â rà côo pâ é jèe bà, â càra caa burà téciò âê.

³⁴ Êco na wà pwi jè coda, âna é tòté i jènereê†, goro da, â nye joro kaa domii ma jawé.

³⁵ (Wâgo, [pwi a wii é tii bèeni] âna go wiâ é pwina go côo, â jèkutâ na âjupâra. Â go wiâ, ba na guwà cèikî naa goo, wâguwà mwara.)

³⁶⁻³⁷ Jèe pâra nau tèepaa é pâ muru bèepwiri, ba na coo é du auina naa na Tii Pwicîri, pâ: *O nye ticé duué na o téciò. Exode 12.46* Â: *Rà mwa côo wà pwina rà tòté goro da. Zakarie 12.10*

Tòpòé naa na auipwàni

Mataio 27.57-61; Maréko 15.42-47; Luka 23.50-56

³⁸ Pwa pwi jè âboro na nee Ioséfa, pwi âboro géé Arimathée. Wà pwiibà âna é wâgoo wà Iésu, êco na câé caa pâra wiâé pàpari, ba wâgotêe goo tèpa pitûâ kà tèpa Juif. Â é ilari jii wà Pilato i naii wà Iésu, â é naa tàrù tée wà Pilato. Â é pâra wà Ioséfa, ba na é popaé.

19:28 Psaume 22.16   **19:29** Psaume 69.22   **19:31** Deutéronome 21.22-23

* **19:31** *Utòtòro goro satauro*—Muru na miiri wiâra é naèà kà tèpa Juif. (Còo Deutéronome 21.22-23.) *Utòtòro—Accrocher.* † **19:34** *Jènereê*—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: *Gòrowâaé.* **19:35** Ioane 21.24   **19:36-37** Exode 12.46; Nombres 9.12; Psaume 34.21   **19:36-37** Zakarie 12.10; Auinapàpari 1.7

³⁹ Â é pâra wiâê wà Nicodème, wà i pwi âboro na ia é pâra dari Iésu na ne. Â é pwa ma pame ê jawé ûrea, na pwa goro aloès ma *myrrhe*, na wâna 30 kilo.

⁴⁰ Ru popa ê naiti Iésu, â ru târamiri goro imwaano na gòri. Â ru *upwaaé goro i jawé ûrea, wiâra ê nyamanya kà tèpa Juif, na rà ipwàni.

⁴¹⁻⁴² Â ru popaé pâ naa na jè ére na câmi goro upwâra, na wâmwünyabweri i ére na ténamiri Iésu naawê. Â ru tòpòé naa na pé pwi diopwaa kâra pwâramara-atü, na bwaa nye ticè âboro bà na tòpòé naa na. Ru pwàniriê naawê, gée goo na, o jè tapoo tòotù pwicîri [naa bàrane, â pwicîri na rà pwàniri âboro bà, na pwi tòotù-bà].

20

Jèe tiàu Iésu na auipwàni

Mataio 28.1-7; Maréko 16.1-8; Luka 24.1-12

¹ Na pwapwicîri, [na dàuru kâra *tòotù pwicîri* kâra] na bwaa gòropwaa, âna é pâra naa na auipwàni wà Maria gée Magdala. Â é côo i diopwaa kâra atü, bécamoori i pwêe, âna jèe pwùru tâjii.

² Â é itàa† wâjué còwâ, nau pâmari Simona Pétèru, ma wà pwi jè a *câmu na dau wânüma Iésu gooé. Â é ina tàru pâ: «Rà jèe popa wà Pwi Ukai gée na auipwàni, â câbà caa tâmogòori cèna rà tòpòé naawê.»

³⁻⁴ Â ru pò ma pâra wà Pétèru ma pwi bée, â ru itàa naa na auipwàni. Â é dau awài wà pwini jii wà Pétèru, â é mara tèepaa pâ.

⁵ Â câe caa tò, â é nye po cùué boo, â é niâ dò naadò wâ, â é côo ê pâ imwaano co na gère tâaboo naani napuu.

⁶ Ûna é tèepaa pâ wà Simona Pétèru, â é nye tò kaa naadò wâ na auipwàni. Â é côo pâ imwaano na tàgère tâaboo naani napuu.

⁷ Napwa naa goo ê imwaano bépii pûruê, âna càcaa pitànaima bau ê pâ imwaano-bà. É nye pwa-ité tâa naa na jè ére, na nye cùu bwàti.

⁸ Â ée mwa caa pwicò kà Pétèru wà pwi bée. Â é côo, â é cèikí [pâ wà Iésu, âna é jèe wâro còwâ gée na aubà].

⁹ (Êco na càru caa pâji po tâmogòori bwàti ê pâ auina naa na *Tii Pwicîri, naa goro paì wâro còwâ kà Iésu.)

19:39 Ioane 3.1-2   * **20:1** Tòotù pwicîri—Còo mwara Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii.   † **20:2** Itàa—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Itàtà.   **20:9** Apostolo 2.24-32; 1 Korénito 15.4

10 Nabwé, â ru pâra cowa wà tupéeni naa pwârawâ na ru pitâa na.

É ipaarié wà Iésu tà tèpa âboro kêe

Mataio 28.9-10; Maréko 16.9-11; Luka 24.35-49

—*Tà Maria gée Magdala*

11 Napwa naa goo wà Maria, âna é tà coo boo goo i pwâramara-atü, âna é nye tà i wê. Â é cùué boo, ba na é niâ dò naadò wâ.

12 Â é nye cowa kaa du *angela, na ru coona ârabwée pwa. Wà pwi jèpwi, âna é tâa na na ia tâa wê i pûru wà Iésu; â wà pwi jèpwi, âna é tâa na na ia tâa wê i du âê.

13 Â ru tawèrié pâ: «Tôoni, cina gà i?»

Â é ina tàru pâ: «Go imuru Pwi Ukai kôo, ba rà jèe popaé, â câgo caa tâmogòori cèna rà tòpòé naawê.»

14 É ina pwiri, â é tabiié, â é cowa wà Iésu na é tàgère coo wê, êco na câe caa cowaâ.

15 Â é ina tée pâ: «Tôobà, cina gà i? Gà mudà i?»

Êco na é tà niimiri wà Maria pâ, wà pwiibà âna wà pwi âboro na é tòimiri i na upwâra. Â é ina tée pâ: «Wiâna wâgà pwi a popa [nâii Pwi Ukai Iésu] â gà paari tôo na gà tòpòé naawê, ba na go pâ nau popaé.»

16 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Maria!»

Â é tabèrèè wà Maria, â é nye cowaâ kaa, â é ina tée naa na pwâratura *hébèru, pâ: «Au, *Rabbouni!*» (Pai ina wèè pâ 'Pwi a pwa pupûra'.)

17 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà cibwaa tu naa good, ba bwaa câgo caa too dari Caa. Â gà pâra naa jaa tèpa béeò. Â gà ina tàra pâ, go o jèe too dari Caa kôo, wà pwi Caa kàwà mwara; wà Pwiduée kôo, ma wà pwi Pwiduée kàwà mwara.»

18 Â é pâra wà Maria, â é pâdari tèpa câmu. Â é ina tàra pâ: «Tàpéebà! Go jèe cowa wà Pwi Ukai!» Â é piwiâ tàra ê pwâra pitûra kàru.

—*Tà tèpa câmu kêe*

19 Na bàrane kâra pwi pwapwicîri-bà, âna rà pitànaima na jè pwârawâ wà tèpa câmu. Â rà kiiri é pâ goropwârawâ, ba wâgotàra goo tèpa pitûâ kà tèpa *Juif. Â é nye tèepaa kaa naa nabibiu kâra wà Iésu. Â é ina tàra pâ: «Cidòri nyuâawà!»

20 Â é paari tàra du na-araraîe ma é jènereê. Â rà nye dau ipwadée kaa na rà cowa wà Pwi Ukai.

21 Â é jèu ina tàra pâ: «Cidòri nyuâawà! É cùruo me wà Caa naa na gòropuu; â nabàni, âna go cùruwà pwacèwii pai pwa kêe tòo.»

22 Â é upirà, ma ina tàra pâ: «Guwà tòpi ê Nyuâaê Pwicîri!

23 Wiàna guwà pwanauri ê pâ èpà kâra ê pâ âboro, â é pwanaurirà wà Pwiduée. Â wiàna câguwà caa pwanaurirà, â ê pâ èpà kâra âna o nye tà tâa.»

—Tà Toma

24 Napwa naa goo wà Toma (pwi ârapàara tèpa 12 a câmu, jè nee mwara 'Bérepidu'), âna tà tiàué jaarà na é pwi tòotù na é tèepaa marirà wà Iésu.

25 Â rà mwa tà ina tée wà para tèpa câmu pâ: «É cipàparibà wà Pwi Ukai.»

Éco na é tòpi tàra pâ: «Auwa! Pwacoé na go cèikî [pâ é wâro còwâ]! Wâdé co wiàna go còo é auru paò goro du na-araraîê. Â wiàna go tùu géee goo é mangadaîo naa na é auru paò, ma tòpò mwara é na-araraîo naa goo i jènereê!»

26 Géee na càuru caapwi nadàpara pwapwicîri, â rà pitànaima mwara wà tèpa câmu naa na i wâ, â jèe wailà ma Toma. Â rà kiiri é pâ goropwârawâ, êco na é tèepaa marirà wà Iésu. Â é coo nabibiu kâra, â é ina tàra pâ: «Cidòri nyuâawà!»

27 Â é ina tà Toma pâ: «Gà còo i du na-araraîo. Â gà tòpò i mangadaîgà naa na. Â gà pame i na-araraîgà, â gà tòpò naa goo i jènereô. Â gà cibwaa pidumapiê, â gà cèikî!»

28 Â é tòpi tée wà Toma pâ: «Pwi Ukai kòo ma Pwiduée kòo!»

29 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà mwa cèikî ba gà còoô. Cidòri nyuâa tèpa âboro na rà cèikî, na càra caa còoô.»

Gorodà na wii pwi tii bèeni?

30 Dau wâru é pâ *câmu kâra pàtâma Pwiduée na é pwa wà Iésu, na ara tèpa câmu kêe. Càcaa wii diri naa na é tii bèeni.

31 Éco na é pâ popai bèeni géee wii, âna wii, ba na guwà cèikî pâ, wà Iésu âna é pwi *Mesia, *Pwina naî Pwiduée. Â wiàna guwà cèikî naa gooé, â o tà tàwà é *âji wâro na wâgooé.

21

Na bàrawià Galilée

1 Géee na càuru para tòotù, â é ipaarié mwara wà Iésu, tà tèpa *câmu kêe, na bàrawià Galilée*. Â wàeni é pai ipaarié tàra:

² Rà picaatâa [wà pàra tèpa câmu kêe]—wà Simona Pétéru, ma Toma (jè nee mwara 'Bérepidu'), ma Natanaël† (pwi âboro géé Kana wâ Galilée), ma wà tupédu naî Zébédée, ma tupédu ârailu mwara.

³ Â é ina tàra wà Simona Pétéru pâ: «Go bwaa pâra nau pwa puà.»

Â rà ina tée pâ: «O wàijè.»

Â rà pâra, â rà too naa na i wànga, â rà pâra nau pwa puà. Êco na, na pwi ne-bà, âna nye ticè ârapokâa kàra.

⁴ Na pâra nau pwaa dôme, âna wà Iésu, âna é nye tà tâa nidò bàrawià. Êco na bwaa càra caa còoinaê.

⁵ Â é ina tàra pâ: «Ico tàpéeni, nye pwa cè ârawéa kàwà?»

Â rà tòpi tée pâ: «Auwa, nye âji ticè.»

Rà còoina Iésu

⁶ Ê ina tàra pâ: «Guwà tòpò i puà naa gòro étò kàwà, ma o pwa cè ârawéa kàwà!»

Â rà tòpò, â jèe càcaa pâri ma rà dàgòtù, ba dau tòina goro é pai wâru wàra pâ ârawéa.

⁷ Â wà i pwi a câmu na ia dau wânüma Iésu goocé, âna é ina tà Pétéru, pâ: «Ée! Wà Pwi Ukai pwiri!»

Â wà Pétéru, âna é nye nama pòpii i ârabwée kêe goro opiié, â é nye êgò kaa naa nawià, [â é éoo too dari Iésu].

⁸ Â rà gére me mariru wà pàra tèpa câmu bée gòro i wànga. Â rà jèe po tadàti i puà, goro é pai wâru wàra é ârawéa na. Ba rà jèe tà wâmwünyabweri é bàrawià‡.

⁹ Â rà tâdò, â rà boo géé na i wànga, [â rà tòpaé]. Â rà pâmari é poloa bau é pâ ârawéa na tâa na dàuru ânye.

¹⁰ Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Pame cè pàra ârawéa géé goro é pwina guwà bwaa taa.»

¹¹ Â wà Simona Pétéru, âna é wâjué còwâ naa na i wànga ba na é dàti dò naa gòromwari i puà. Â po 153 ârawéa maina na tâa na i puà, êco na càcaa madàpa i puà.

¹²⁻¹³ Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Jè ija.» Â é popa i poloa ma i ârawéa, â é jèpa naa tàra jècaa.

Â nye ticè pwi jèpwi géé goorà, cèna é tawèrié pâ «Gona wâgà wàa?» Ba rà jèe nye tâmogòori pâ wà Pwi Ukai.

¹⁴ Wàépwiri béaracié kàra pai ipaarié kêe tà tèpa câmu kêe, géé na càuru é pai wâro còwâ kêe géé na aubà.

Ru pitùra Iésu ma Pétéru

† **21:2** Natanaël—Nee *Barthélemy* naa na pâ tii kà Mataio, Maréko ma Luka. **21:3** Luka 5.4-7 **21:7** Mataio 14.29; Ioane 13.23 ‡ **21:8** *Wâmwünyabweri...* Napéaati naa na grec pâ: *Wâpâ na 100 mètres.* **21:11** Luka 5.6 **21:14** Ioane 20.19,26

15 Gée na càuru ê pai pi-ija kàra, â wà Iésu, âna é tawèeri Simona Pétéru pâ: «Simona, pwina naî Iona[§], gona dau pimaina ê pwâranümagà gooò, jii ê pwâranüma wà tàpéeni gooò?»

Â é tòpi tée wà Pétéru pâ: «Ûu kaa, co Pwi Ukai, gà jèe nye tâmogòori pâ go pwi gòrobéegà.»

Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà mwa tà pa-ija i pâ nari mutô kôo.»

16 Â é wailu tawèerié pâ: «Simona, pwina naî Iona, gona dau wânümagà gooò?»

Â é tòpi tée mwara pâ: «Ûu kaa, co Pwi Ukai, ba gà nye tâmogòori pâ go pwi gòrobéegà.»

Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà mwa tà wéaari i pâ mutô kôo.»

17 Â é wacié tawèerié pâ: «Gona gà nye pwi gòrobéè?»

Â é nye dau pikiri kaa wà Pétéru, gée goro na é jèe po wacié tawèerié.

Â é tòpi tée pâ: «Pwi Ukai, gà nye tâmogòori diri ê pâ muru, â gà nye tâmogòori pâ go pwi gòrobéegà.»

Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà mwa tà pa-ija i pâ mutô kôo.»

18 Gà tère bwàti, ba go ina tâgà ê âjupâra pâ: Na pàara na gà bwaa dopwa na, âna gà nye ipii acari ê karapuu'gà. Â gà nye pâra naa na ére na gà câbawâdé. Êco na, wiàna gà mwa ijiao, â gà o mwa patàrù é du îgà, â ée mwa pii ê karapuu'gà cè pwi jèpwi. Â ée mwa popagà pâ naa na ére na càcaa nümagà na gà pâ naawê.»

19 (É ina pwiri, ba na é inapàpari ê pai o bà kà Pétéru*, târa ma o pwamaina wà Pwидуée.)

Ûna é jèe ina pwiri, â é ina tée wà Iésu mwara pâ: «Gà me wiâô!»

Wà pwina wânüma Iésu gooé

20 [Na gére wàrapwiri, â] wà pwi a câmu na ia dau wânüma Iésu gooé, âna é gére me wiâru. (Wà pwiibà, âna i pwi ia é tâa goro jènere wà Iésu, na i pwi Bénabwé pi-ija kàra, na ia é ina tée pâ: «Pwi Ukai, wàilàapà na o ipwa tûâ tâgà?»)

Â é tabiié wà Pétéru

21 â é còoê, â é ina tà Iésu pâ: «Pwi Ukai, âna wà pwini na?»

22 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Wiàna nümoo na câe caa bà, tiagoro cè pai wâjué kôo còwâ; â é pwiibà âna târa dà'gà? Wàéni é pwina go ina tâgà: Gà me wiâô!»

23 Gée goo pwiri, na ipâra ê jèkutâ wânabibiu kà tèpa pâra wiâ Iésu, pâ, pwiri o câe caa bà wà pwi a câmu-bà. Caapwi co, na câe caa ina wà Iésu pâ, o câe caa bà. Â é nye po ina co pâ:

§ 21:15 Iona—é, Ioane. 21:16 Apostolo 20.28 21:19 Mataio 16.24–25; 2 Pétéru 1.14 * 21:19 Pai o bà kà Pétéru—Pai ina wèe pâ, rà o tètâmwara Pétéru wà tèpa cicaraé. 21:20 Ioane 13.23–25

«Wiàna nūmoo na câé caa bà, tiagoro cè pai wâjué kôo cōwâ, â târa dà'gà?»

²⁴ Napwa naa goo wà pwi a câmu-bà, âna wàé na é *paâjupâra é pâ muru bèepwiri, ma wii naa na tii. Â bà jèe nye tâmogòori pâ âjupâra é pai ina kêe.

²⁵ Nye dau wâru awé é pàra muru na é pwa wà Iésu. Êco na, wiàna jè cau wii diri, â go niimiri pâ, é gòropuu âna é po dau kîri târa ma tâa na! Nabwé!

Wakè kà tèpa Apostolo Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?

Nye wà Luka, wà pwina é wii ê *Tii kà Luka*. É tapoo pâra wiâ *apostolo Paulo naa nabibiu kêra béârailu kêra pai pâra kà Paulo. Tapoo géé goro nee tii 16.10, âna é wii pâ «*Bâ pâra...*»

É wii wiidà?

Nabibiu kêra *naja 61 ma 65, géé na càuru pai tapoo tâa kà Paulo na karapuu wâ *Roma. (Còo naporomee 27–28.)

É wii tâi?

Tà pwi jè âboro na nee Théophile, pwi jè âboro imaina naa jaa tèpa Roma. Còo naa na autapoo goo ê *Tii kà Luka*.

Cina é wii?

É tòobàra bétapoo tii kêe. Naa na *Tii kà Luka*, âna é piwiâ wâro kà Iésu, ma pai bà ma wâro còwâ kêe. Â naa na tii bèeni, tii *Apostolo*, âna é piwiâ pâ, é pibwiari pâ, é *Picémara Wâdé géé *Iérusaléma, tia diri napô Judée, ma Samaria, ma tia Roma, pwi ville na dau maina naa gòropuu na pwi pàara bèepwiri. Ba é tâa gò tèpa apostolo é pàtàmara Nyuââé Pwicîri, ba na rà pwa i pwi ia é pwa wà Iésu.

Munaa nûma Luka na é paari mwara tà tèpa Roma (na rà tèpa pitûa na pâ napô na wâru) pâ, wà tèpa cèikî naa goo Iésu, âna rà tèpa âboro na pitòdimiri wâro kàra, â càcaa nûmarà na rà pagù é napô.

Dà ère é tii bèeni?

É tapoo goro pai boome kêra Nyuââé Pwicîri, naa gò tèpa apostolo (naporomee 2). Naa naporomee 3–12, âna é piwiâ wakè kà Pétèru ma pàra tèpa bée naa na ville Iérusaléma, ma napô *Judée, tiagoro napô na tàmwünyabwerié, wâ *Samaria.

Naa na autapoo goo, âna wà tèpa cèikî naa goo Iésu, âna rà cau tèpa *Juif. Â càcaa nûmarà na rà piwiâ popai tà tàpé na càra caa tèpa Juif. Êco na wà Pwiduée, âna é paari tà Pétèru pâ, é Popai Wâdé, âna kêra diri pâ Ba wâ gòropuu (naporomee 10–11, ma 15).

Jè pûra naa naporomee 9 é pai todà Paulo, pwi âboro na ia dau tubaèpà tà tèpa cèikî béaa. Â é biié, â é pâra wiâ Iésu. Naa naporomee 13–28, âna wà Luka, âna é piwiâ wakè kà Paulo, naa na âracié pai pâra kêe na pâ napô na wâru. É picémara é Picémara Wâdé, ma tapoo pâ wâra pwapwicîri, ma pagòo tèpa

cèikî wê, tèepaa naa na ville Roma, naa naporomee 28, na ê naja 62.

Ê pâ tii kà Paulo (*Roma—Philémon*), âna é wii tà tèpa cèikî na pâ ére-bà na ia é mara tâa wê. Êkaa na, ê tii bèeni, *Apostolo*, âna târa pitòobàra diri pâ tii bèepwiri. Na ê naja 51, é, 52, âna é tâa Korénito naa napô Grèce (*Apostolo 18.1-18*). Â gée na càùé, na naja 53-55, âna é wii tii *1 Korénito* tà tèpa cèikî wê, na pàara na é tâa na ville Éféso. (Còo *Apostolo 19.8-10*.) Â gée na càùé mwara, na é tâa Roma (piwiâ na *Apostolo* naporomee 28), â é wii tà tàpé Éféso.

Ê piwiâ mwara wà Luka naa na tii bèeni é pâ pwi bèepwiri:

- Ê wâro na wâdé, ma ê picaatâa ma pai pwapwicîri kà tèpa tapoo a cèikî;
- Ê pai tubaèpà tà tèpa cèikî naa Iérusaléma. Gée goo pwiri na rà ipiina ma picémara pitiri é popai;
- Ê pâ ipwa pupûra kà Pétéru, ma Paulo, ma Étienne.

Pai pitàgoo tii Apostolo

É cùru tèpa cèikî wà Iésu ba na rà paâjupâraê pitiri (*1.1-2.13*)

Ipwabwàtirà (*1.1-2.6*)

Rà tòpi Nyuâaê Pwicîri (*2.1-13*)

Paâjupâra Iésu naa Iérusaléma (*2.14-7.59*)

Pétéru (*2.14-5.42*)

Étienne (*6.1-7.59*)

Paâjupâra Iésu naa Judée ma Samaria (*8.1-9.43*)

Todà Paulo (*8.1-9.31*)

Paâjupâra Iésu tà tàpé na càra caa tèpa Juif (*10.1-12.25*)

Pétéru (*10.1-11.18*)

Tubaèpà tàra (*12.1-25*)

Pai pâra kà Paulo (*13.1-21.26*)

Paâjupâra Iésu tiagoo tèpa Roma (*21.27-28.31*)

Tâjûru Paulo (*21.27-23.35*)

Paulo naa Césarée ma Roma (*24.1-28.31*)

Gée na càùru pai wâro còwâ kà Iésu

¹ Théophile*, naa na ê tapoo tii kôo, âna go piwiâ tâgà diri ê pwina é pwa wà Iésu, ma é pacâmuri gée na autapoo goo,

² tiagoro é tòotù na dàgòtùé too naa *napwéretòotù. Béaa kêra ê pai too kêe, âna é naa tà tèpa âboro ê pâ naèà kêe, goro ê pàtàmara ê Nyuâaê Pwicîri. Wà tèpa âboro bèepwiri, âna é jèè pitòrigarirà, ba naa tèpa *apostolo kêe.

É ina pai me kêra Nyuâaê Pwicîri

1:1 Luka 1.3   * **1:1** Théophile—É wii é tii bèeni wà Luka tà pwi jè âboro imaina na nee Théophile.   **1:2** Maréko 16.19; Luka 24.49-51

³ Gée na càuru ê pai bà kêe, â é piâpâparié tàra. Â wâru ê pâ muru na é pwa, ba na é paari tàra pâ é jèe wâro cowa. Â é pipaarié tàra na pâra pâara naa na 40 tòotù, â é picémara ê *Mwaciri kà Pwiduée.

⁴ Ūna é bwaa tâa jaarà, â é ina tàra pâ: «Guwà cibwaa pâra gée *Iéruusaléma, ba na guwà tapacîri i pwi, na ia é jèe ina béaa wà Caa, â ia go jèe ina tàwà mwara.

⁵ Ba wà Ioane, âna é *piupwaa goro jawé. Â napwa naa goowà, âna càcaa dàra wâru cè pâ tòotù, â o *upwawà goro é Nyuâaê Pwicîri.»

É too naa napwéretòotù

⁶ Ūna rà caatâa wà tèpa apostolo ma wà Iésu, â rà tawèerié pâ: «Pwi Ukai, o napwiri na gà o tòpò cowa ê mwaciri wâ *Isaraéla?»

⁷ Â é tòpi tàra pâ: «Càcaa wâguwà na, na guwà tâmogòori ê pâ pâara ma tòotù na é tòpò wà Caa wiâra ê câbawâdé kêe.

⁸ Êco na guwà o tòpi ê pàtàmara ê *Nyuâaê Pwicîri, na ée mwa me naa gowà, ba na guwà o mwa tèpa *paâjupâraô na Iéruusaléma, ma naa na diri ê pâ ére wâ napô *Judée ma Samaria, ma tia pwâadàra ê gòropuu.»

⁹ Gée na càuru na é ina tàra pwiri, â càué too jiià naa napwéretòotù. Â tiàué naa na pé nee.

¹⁰ Ūna rà bwaa nye tàgére niâ too wiâê, â rà pò goo tupédu âboro na ru coona ârabwée pwaa†,

¹¹ â ru ina tàra pâ: «I tàpè Galilée, cina guwà tàgére coo awé? Cina guwà tàgére còo ê napwéretòotù? Guwà nye còo ê pai too kà Iésu bèeni naa napwéretòotù, â na o mwa wàrapwiri cè pai wâjué cowa kêe‡.»

Pai tòotéri Judas

¹² Wà tèpa apostolo, âna rà wâjué cowa gée gòrojaa Élaio§, pâ naa Iéruusaléma, tàpo wâna caapwi kilomètre.

¹³ Ūna rà tèpeaa pâ, â rà too naa na é pwi naditàrawâ na tâdòiti wâna é pwârawâ na rà mu ciburâ tâa wê. Wà tàpéebà, âna wà Pétéru, Ioane, Jacques ma André, Filipino ma Toma, Barthélemy ma Mataio, Jacques pwina naî Alphée, Simona pwi Zéloté*, ma wà Jude pwina naî wà Jacques.

1:3 Luka 24.36–49; Apostolo 10.41   **1:4** Luka 24.49; Ioane 14.16–17; Apostolo 2.33   **1:5** Mataio 3.11   **1:6** Luka 24.21   **1:7** Maréko 13.32   **1:8** Mataio 28.19; Luka 24.48   † **1:10** *Tupédu âboro...* Pai ina wèe pâ, tupédu angela. Còo mwara Neeremuru (*Vocabulaire*).   **1:11** Mataio 26.64; Luka 21.27   ‡ **1:11** *Pai wâjué cowa kêe*—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: *Pai wâjué kêe cowa*.   **1:12** Luka 24.50–53   § **1:12** *Gòrojaa Élaio—Mont des Oliviers*.   **1:13** Mataio 10.2–4   * **1:13** *Zéloté*—Pwi âji âboro Judée na nùmee na é paègò tèpa Roma gée napô kêe. Còo mwara *Judée, Roma* naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii.

14 Â rà caajurirà, â rà nye tà pwapwicîri taaci, wàilà ma pa ilàri, ma wà Maria nyaa kà Iésu, ma wà tèpa jii Iésu.

É patùra tèpa cèikî wà Pétéru

15 Na pwi jè tòotù, âna po 120 wàilà tèpa cèikî na rà picaatâa, â é cimadò géé nabibiu kàra wà Pétéru, â é ina tàra pâ:

16-17 «Tèpa aéjii kôo, wâdé na coo é auinapopai naa na Tii Pwicîri, na é pinaigé mee é Nyuâaê Pwicîri na ia é tura goo wà *Davita. Ba é jèe ina béaa pâ wà Judas—pwi jè apostolo béebà—âna ée mwa pwi naigé mee, ma rà tâjùru wà Iésu.»

18 (Napwa naa goo wà Judas, âna é pa é napuu goo wâri wàra pai icuri kêe wà Iésu, â é tûu, â tabòaa é naaê, â tabaègò é pâ wâgooé.

19 Ê pwi jèkutâ bèepwiri, âna rà capai tâmogòori diri wà tèpa âboro na ville Iérusaléma, â rà pwa ma neere é pwi ére-bà pâ Hakeldama, na pai ina wèe naa na pairà pâ 'napuu na pwa domii na'.)

20 [Â é tòobàra pâ wà Pétéru, â é ina pâ]: «Ba jèe wii naa na tii Salamo pâ:

O ticia pwârawâ kêe.

O ticè cèna ée mwa tâa wê.

Psaume 69.26

«Â jèe wii mwara pâ:

É tòotérié pwi jèpwi.

É popa wakè kêe.

Â wâdé na wàra.

Psaume 109.8

21-22 «Êkaa na wâdé na pwa cè pwi jè béebà, ba na pwi jè a *paâjupâra é pai wâro còwâ kà Iésu. Wâdé na wà pwi âboro-bà, âna pwi jè ârapàara tàpé na rà mu nye ciburà pâra wiâjè, naa na pâara na é bwaa tâa jaajè wà Pwi Ukai kâjè—tapoo na é piupwaa wà Ioane; tiagoro é pai too kà Iésu naa napwéretòotù.»

Rà pitòrigari Matthias

23 Rà pitòrigari tupédu ârailu—wà Ioséfa na nee Barsabbas, jè nee mwara Justus, ma wà Matthias.

24 Â rà capai pwapwicîri, â rà ina pâ: «Pwi Ukai, wâgà na gà tâmogòori é pwâranümara diri é pâ âboro; gà paari tâbà cè pwi âboro na gà jèe pitòrigarié naa na tupédu âboro bèeni,

²⁵ ma é pa wakè kà Judas ma pwi apostolo. Ba é jèe panuâ é wakè kêe wà Judas, â é jèe pâra naa na é pwi ére kêe. [Ba é jèe tòpi é pumara wakè kêe na èpà.]»

²⁶ Â rà càù noo kâra tii† naa gooru, â wâru noo kâra tii kà wà Matthias, â rà naaê gée, ma pwi bée wà tèpa 11 apostolo.

2

É me Nyuâaê Pwicîri naa gò tèpa cèikî

¹ Na tòotù kâra Pentecôte, [*tòotù maina kâra piûnya] âna rà pitànaima na jè ére wà tèpa cèikî.

² Â rà nye tère kaa é pwina é boome gée napwéretòotù na pwa aié na pwacèwii é airi pwéretòotù na dau maina. Â é nye pwaai kaa é wâ na rà tâa na.

³ Â rà còo na tèppaa me é pâ pwina pwacèwii é doromara ânye, â jèpa ti gòrà jècaa.

⁴ Â é Nyuâaê Pwicîri, âna é nye tûu kaa naa gòrà diri, â rà tûra na é na jèpapara pwâratûra, wiâra na é naa tàra é Nyuâaê Pwicîri.

Wâru tàpé na tère na jèpa pairà

⁵ Na pwi pâara bèepwiri, âna rà wâro wâ *Iérusaléma wà tèpa *Juif na dau wânûmarà tàra é pwapwicîri, âna rà me gée na diri é gòropuu pitiri.

⁶ Â wà tàpéebà, âna rà cau itàa, ma caatâa naa, na rà tère pâ naawé i pwi airimuru. Â po tabaticè nûmarà, ba rà tère tèpa cèikî na rà tûra naa na jèpapara pwâratûra.

⁷ Po dàpàgà tàra, â rà pitawèerirà pâ: «Gona wà tèpa âboro bèeni na rà gére tûra, âna càcaa tèpa âboro diri gée Galilée?»

⁸ Â gorodà na jè térerà, na rà gére tûra na jèpa paijè jècaa*?»

⁹ Ba gée nabibiu kâra, âna pwa tèpa âboro na rà me gée napô *Judée. Â pwa pàra tàpé na rà me gée na pâ napô—gée Parthes, ma Médie, ma Élam ma Mésopotamie. Â pwa pàra tàpé na rà me gée na jè province kà tèpa *Roma—Cappadoce, ma Pont, ma Asia,

¹⁰ â gée na ére mwara wâ Phrygie ma Pamphylie†. Â wà pàra tàpé, âna rà me gée napô *Aigupito, â gée na nyi nari napô gée goo na ville Cyrène wâ Libye. Â wà pàra tàpé mwara, âna rà me gée Roma,

† **1:26** *Noo kâra tii—Tirage au sort.* Wâni Kalédoni, âna jè pwa goro noo kâra tii, êco na wà tèpa ijiao kà tèpa Juif, âna rà pwa goro atù. **2:1** Lévitique 23.15-21; Deutéronome 16.9-11 **2:3** Mataio 3.11 **2:4** Maréko 16.17; Apostolo 4.31,

10.44-46, 19.6 * **2:8** Nee tii 9-11 naa na grec, âna gòobàra popai na rà ina wà tèpa âboro naa na nee tii 7 ma 8. † **2:10** *Cappadoce, Pont, Asia...Phrygie ma Pamphylie—Rà tâa napô na ina goo pâ Turquie nabà.*

11 â gée gòropô wâ Crète; â gée napô Arabie. Â pwa pàra tàpé gée jaarà, âna rà nye tèpa âji Juif; ma wà tàpé na rà cèikî naa goro ê pwapwicîri kà tèpa Juif.

Â rà pitawèerirà pâ: «Gona dà majoroé ma jè tère wà tèpa âboro Galilée bèepwiri na rà gére ina naa na é jèpa paijè ê pâ muru na maina na é pwa wà Pwидуée?»

12 Â rà dau pò diri, â càra caa tâmogòori cèna rà niimiri, â rà pi-ina tàra pâ: «Dà pai ina wèè ni?»

13 Êco na pwa pàra tàpé na rà piècaari tèpa cèikî, â rà ina pâ: «Bwa! Rà nye dau ipwirié kaa goro dipâa!»

É patùra ê Ba wà Pétéru

14 É cimadò wà Pétéru ma wà tèpa 11 *apostolo bée, â é mwa patùrarà, ba na rà tâmogòori bwàti. «Bwa; guwà tère, co tèpa jènerèô‡, ma wâguwà diri na guwà wâni Iérusaléma. Guwà tàpo tâmaa ma go ina bwàti tàwà é pwina gére tèepaa.

15 Wà tèpa âboro bèeni, âna càra caa ipwirié pwacèwii ê pai niimiri kàwà, ba mwa nye gére 9h§ dàuru kaa.

16 Bwa! Wàèni kaa i popai kà [Pwидуée, na é naigé mee wà] *péroféta Joël:

17 *Go o mwa naa boopaé*

ê Nyuâaê kôo

naa gò tèpa Ba,

na tòotù pwicò.

Go o mwa naa popai kôo

tà pa èpo paao

ma èpo kàwà.

Rà mwa tomara too

tàra inapàpari.

Go o mwa paari

pâ muru na nyuâa

tà pa èpo dopwa kàwà.

Go o mwa patùra

tèpa ijiao kàwà

naa na naurune.

18 *Go o naaboo Nyuâaô,*

na pwi pàara-bà,

naa goo pâ ênawéna kôo,

pa ilàri ma paao.

Rà mwa picémara popai kôo.

19-20 *Go o nama tèepaa*

pâ muru na ité

‡ 2:14 Tèpa jènerèô—Tèpa Juif. § 2:15 9h—Wà tèpa Juif, âna rà mwa ija ma wâdo na 10h dàuru gée na càuru pwapwicîri. 2:17 Joël 3.1-5

*na càcaa mu cõo
 naa gopaérenao
 ma naa gòropuu.
 Too ânye ma mu.
 O câe caa té tòotù.
 Ba é biié ma bàutê
 O miì parui
 pwacêwii domii.
 O cau coo diri
 béaa kêra pwi tòotù
 —tòotù kà Pwi Ukai.
 Nyamu ma pwényuâa
 pwi tòotù kôo-bà.
 21 Ée mwa udò awé
 wà pwina ée mwa todò
 na pwi tòotù-bà!»*

Joël 3.1-5

É jèe wâro cõwâ Iésu

22 [É ina mwara wà Pétéru pâ]: «Tèpa âboro *Isaraéla, tàpo tàmaraari ê popai na go ina tàwà: Wà Iésu pwi âboro Nazareth, âna wà pwi âboro na é jèe tàmara pitòrigarié wà Pwiduée. Â wà Pwiduée, âna é jèe paarié tàwà, ba é nama é pwa é pâ *câmu kêra pàtamee naa nabibiu kàwà, na guwà pò goo.

23 Wà pwiibà, âna pinaaê tàwà, â guwà pwa ma é bà, ma guwà nama rà tanamirié naa goro *kurucé wà tèpa âboro èpà. Êco na é mara tâmogòori diri pwiibà wà Pwiduée, â nye câbawâdé kêe na wàrapwiri.

24 [Â géee na càuru é maagé cõo kà Iésu] â é upaé jii ê pwâra bà, â é pawâroé cõwâ. Ba nye ticé pàtàmara ê pwâra bà naa gooé.

25 Ba é jèe tàmara picémaraê wà *Davita na é ina pâ:

*Go nye tà cõo taaci
 wà Pwi Ukai béaa kôo.
 É tâa gòro âji îô,
 â câgo caa gùmagù.
 26 Go ipwàdéee ma picagòtùé!
 Ba wiâna go bà,
 â o nye tà wâdé naa good.
 27 [Go ina tée pâ]:
 Gà jèe pitòrigario
 ma go pwi ênawéna'gà.
 O câgà caa panuâ nyuâaô
 ma é tâa na aubà*.
 O câgà caa panuâ naiio*

ma o wai ma botére.
²⁸ *Gà jèe paari tôo*
ê naigé mara wâro.
Go o mwa ipwâdée,
ba gà tà wâjaaol!»

Psaume 16.8-11

²⁹ [É tòobàra pâ wà Pétèru, â é ina tàra pâ]: «Tèpa jènereô, câgo caa piwâ† na go ina ba pwéelaa tàwà pâ: Wà pwi jooorojè Davita, âna é bà, â pwàniriê, ba jè bwaa tà côo nabàni é bwàmukêe, naa jaajè.

³⁰ Êco na é nye pwi péroféta, [ba é pame é popai gée jaa Pwiduée] â é nye tâmogòori é *auipwataâboro kà Pwiduée na é ina tée pâ:

Go o mwa pitòrigari
cè pwi âboro caapwi
gée goo wà tèpa gòobàragà.
Ée mwa tâa na autâ'gà.
Ba wâgo na go o mwa pwa.

Psaume 132.11

³¹ «Ûna é ina pwiri wà Davita, â é mara ina wà pwi *Mesia na ée mwa me. Ûna é ina pâ, o câé caa panuâê naa na aubà, â o càcaa wai ma botére é nàié, â é inapàpari é pai wâro còwâ kà pwi Mesia.

³² Â wà pwi Iésu na go gére ina tàwà, âna wàé kaa pwiri, ba wà Pwiduée, âna é jèe pawâroé còwâ gée na aubà. Â nye wàibà kaa tèpa *paâjupâraê diri.

³³ «Â é naaê too wà Pwiduée Caa naa gòro âji îê [ba na é pitûâ kâra diri pâ muru] â é naa tée é Nyuâaê Pwicîri, na é jèe nabwé ina béaa. Êkaa na naa boome naa gòbà é Nyuâaê Pwicîri, wàra na guwà gére côo ma tère nabà.

³⁴⁻³⁵ Ba wà Davita, âna câé caa too naa napwéretòtù, êco na é ina pâ:

Popai kà Pwi Ukai,
Pwi Ukai Pwiduée
na é patùra Pwi Ukai kôo:
“Gà me ma gà tâa ni.
Tâa ni gòro îô étò.
[Go naa tâgà é pitûâ.
O pwamainagà awé.]

*Go nama gà còogai
tèpa ipaa dàgà.”*

Psaume 110.1

³⁶ «Wâdé na wâguwà ê Ba Isaraéla, âna guwà câbaâjupâra‡ pâ, wà i pwi Iésu na ia guwà tanamiriê naa goro kurucé, âna é nama é pwi Mesia ma Pwi Ukai wà Pwiduée.»

Dau wâru tàpé na rà cèikî

³⁷ Na rà tère é popai bèepwiri, â cau tatée ma tabagéaa diri é pwâranümarà, â rà ina tà Pétéru ma tèpa apostolo bée pâ: «Tèpa jènerebà, na bà pwa dà?»

³⁸ Â é ina tàra wà Pétéru pâ: «Guwà pinünüma ma guwà biiwà. Â guwà nama *upwaa wà jècaa, naa na nee wà Iésu *Kériso, ba na o pwanauri é pâ èpà kàwà, â na guwà o tòpi é âraimeai, i Nyuâaê Pwicîri.

³⁹ Ba é auinabéaa bèepwiri, âna kàwà ma tèpa naîwà ma diri é pâ âboro na rà wâiti awé§ na ée mwa todàra wà Pwiduée, Pwi Ukai kâjè.»

⁴⁰ Dau wâru mwara é pâ popai na é paâjupâra tàra ma pagòora goo wà Pétéru. Â é ina tàra mwara pâ: «Guwà upiri é pâ naneeâboro na èpà tûâ kàra, [ba na o tâa tàwà é *âji wâro].»

⁴¹ Nye wâpâ na 3 000 âboro kaa, na rà tòpi é popai kà Pétéru na pwi tòotù bèepwiri. Â rà cèikî naa goo wà Iésu, â *upwaarà. Â mwa tèpa bée tàpé na rà cèikî béaa.

Pai wâro kà tèpa cèikî

⁴² Wà tèpa cèikî, âna rà nye tà ciburà pitànaima ma tèpa apostolo, ba na rà tère bwàti é pupûra kàra. Â rà pitubiti naima é poloa*, ma pwapwicîri naima.

⁴³ Wâru pâ câmu kàra pàtâma Pwiduée na rà pwa wà tèpa apostolo. Â wà tèpa âboro, âna rà pò goo, â rà pitòimirà ma piaabòrirà.

⁴⁴ Wà diri tèpa cèikî âna caapwi pwâranümarà, â rà pwa ma é jèpa neemururà, âna capai kàra.

⁴⁵ Rà icuri é pâ napuu kàra ma é pâ wâdé kàra, â rà ipâdi naa goorà é wâri wèe, wiâra é pwina tiâu jiiirà.

2:36 Apostolo 5.30-31 ‡ **2:36** Câbaâjupâra—Reconnaître la vérité, être convaincu (cèikî, tòpi, tâmogòori). **2:39** Ésaïe 57.19 § **2:39** Ê pâ âboro na rà wâiti awé—Wàjè diri tèpa âboro na câjè caa tèpa Juif. **2:41** Apostolo 2.47, 4.4 **2:42** Apostolo 20.7

* **2:42** Pitubiti naima é poloa—Pi-ija kà Pwi Ukai. Jè ina mwara nabà pâ Caanilo, é, Pa-utimuru (Sainte-Cène, eucharistie). Pi-ija bépitanimiri i Bénabwé pi-ija kà Iésu ma wà tèpa 12 apostolo kèe, béaa kàra é pai bà kèe. (Còo Mataio 26.26-29.) **2:44** Apostolo 4.32-35

⁴⁶ Na diri ê pâ tòotù, âna rà capai pwapwicîri naima wâna *Wâra pwapwicîri. Â rà pi-ija naima naa na ê pâ pwârawâ kâra, naa na ipwâdée ma ipakîri.

⁴⁷ Â rà pwamaina wà Pwiduée, â rà ipwâdée goorà wà tèpa âboro. Â wà Pwi Ukai, na diri ê pâ tòotù, âna é nama piwâru too tàpé na rà udò.

3

Pai wâdé kà pwi a pitâbwamwa

¹ Na pàara kâra pwapwicîri na, na âracié ineretòotù na càuru ija, â ru too naa na *Wâra pwapwicîri wà Pétéru ma wà Ioane.

² Wâgoro ê Wâra pwapwicîri bèepwiri, âna pwa pwina é pitâbwamwa géé na ê pai pitèpaé. Â popaé me, na diri ê pâ tòotù, â tòpòé naa goro ê goropwârawâ, na ina goo pâ Goropwârawâ Wâdé. Â é ila mwani jii tèpa âboro na rà tò naadò wâ.

³ Ūna é côo wà Pétéru ma Ioane na pwa na ru tò naa na Wâra pwapwicîri, â é ilaru.

⁴ Â ru nye po ucâriê kaa, â é ina tée wà Pétéru pâ: «Niâribu!»

⁵ Â é nye po niâriru kaa, tapacîri cè pwina ru naa tée.

Gà cimadò naa na nee Iésu!

⁶ Êco na é ina tée còwâ wà Pétéru pâ: «Ticè mwani mii ma mwani pwaa* kôo, êco na é pwina tà tîo, âna go o naa tâgâ. Naa na nee wà Iésu Kériso géé Nazareth, gà cimadò, â gà pâra!»

⁷ Â é tuboo naa goro îê étò wà Pétéru, â é dàgòtùé. Â nye wâdé kaa é du âê.

⁸ Â é too na coo, â é jèe pâra. Â rà tò ma wàé naa na Wâra pwapwicîri. Â é ipwâdée, â é êgò ma pwamaina Pwiduée.

⁹ Diri ê pâ âboro na rà côoê na é pâra, âna rà ipwamaina Pwiduée.

¹⁰ Ba rà côoina pâ, wà i pwi ia é mu nye tà tâaboo goro Goropwârawâ Wâdé, ba na é ila mwani. Â cau dâpàgà tàra goo ê pwina tèpaa mariê.

Popai kà Pétéru tà tèpa Isaraéla

¹¹ Wà pwi âboro bèeni, âna é tàgére tâa goo wà Pétéru ma wà Ioane, â wà tèpa âboro na rà pò gooé, âna rà itâa medarirà naa na pwi wâ cikòmaa na ina goo pâ 'Wâ kà *Solomona'†.

¹² Ūna é côo pwiri wà Pétéru, â é ina tàra pâ:

2:47 Apostolo 6.7, 11.21   **3:4** Apostolo 14.9   **3:6** Apostolo 4.10, 16.18   * **3:6** Mwani mii ma mwani pwaa—Or ma argent.   † **3:11** 'Wâ kà Solomona'—Pé wâ cikòmaa na dau maina ê pâ âê, â pwa naigé na, târa ipokâa. Pwiri wà ukai Solomona na é nama bari é wâ bèepwiri.

«I tàpé *Isaraéla, gorodà na guwà pò goo ê pai wâdé kà pwini? Cina guwà gére côobu, pwacèwii na wàibu na pwa? Caa caa pâra wà pwi âboro bèeni, géé goo cè pàtàmabu, ma cè aupitòimiri kâbu!

13 «Wà Pwiduée kà *Abéraama, ma Isaaka, ma Iakobo, wà Pwiduée kà tèpa jooorojè, âna é paari pâ é dau maina, â é dau muugère wà pwi ênawéna‡ kêe, wà Iésu. Â wâguwà na guwà icurié tà tèpa ukai kàwà, â guwà pitütôowârié na ara wà pwi kupénoo *Pilato. Wà Pilato, âna é jèe nye niimiri pâ, na é panuâê còwâ,

14 Êco na tàutàwà na panuâ pwi âboro *târù na ia é pitòrigarié wà Pwiduée, â guwà mwa nye nama panuâ pwi a catàmwara âboro!

15 «Êkaa na guwà pwa ma é bà wà Pwi Ukai kâra wâro. Êco na wà Pwiduée, âna é pawâroé còwâ jii tàpé na rà jèe bà. Â wàibà kaa na *paâjupâra.

16 «Â nabàni, âna guwà cau còo é pwina tèepaa tà pwi a pitâbwamwa bèeni, pwi âboro na guwà tâmogòorié. Ba é jèe wâdé na arawà diri, goro é nee wà Iésu, ba bu cèikî naa gooé. [Ûu, go ina tàwà pâ]: Ê cèikî naa goo wà Iésu na é nama é wâdé.

Guwà biiwà medari Pwiduée!

17 «Êco, co tèpa jènereô, na go tâmogòori pâ i pwi ia guwà pwa tà Iésu, wâguwà ma tèpa ukai kàwà, âna guwà pwa na câguwà caa tâmogòori.

18 Êco na wà Pwiduée, âna é pacoo wàrapwiri é auinabéaa kà tèpa *péroféta kêe pâ, wà Pwi *Mesia, âna ée mwa wâro na é picâri.

19 «Guwà pinünüma ma guwà biiwà medari Pwiduée, ba na o catura é pâ èpà kàwà.

20 Ba ée mwa naa tàwà é pinaanapô kêe, â ée mwa panuâ medariwà wà Iésu, pwi Mesia kêe, na é jèe pitòrigarié béaa, ba kàwà.

21 «Êco na, ni, âna é bwaa wâ *napwéretòotù tiagoro é pàara na o tòpò còwâ diri é pâ namuru. Wà Pwiduée, âna é jèe cùru biu wà tèpa péroféta, ba na rà picémara pwiri.

22 Ba é ina wà *Moosé pâ: *Wà Pwiduée ma Pwi Ukai kàwà, âna ée mwa pacima géé nabibiu kàwà cè pwi péroféta na é pwacèwii. Wâdé na guwà mwa tà pitère dèe naa na diri é pâ pwina é ina tàwà*§.

Deutéronome 18.15

3:13 Exode 3.6,15; Luka 23.13-25; Apostolo 2.23 ‡ 3:13 Ênawéna (kà Pwiduée)—Wà pwi Mesia. Còo mwara Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii.

3:17 Luka 23.34; 1 Timotéo 1.13 3:19 Apostolo 2.38 3:22 Deutéronome 18.15,18-19 § 3:22 Naa na diri é pâ pwina é ina tàwà—é, Wiâra é pwina é ina tàra wà Pwiduée.

23 Wà pwina câé caa pitêre dàra pwi péroféta bèepwiri, âna o naaê còobé jii ê Ba, â o catàmwereê. *Deutéronome 18.19*

24 «Wà diri tèpa péroféta na tapoo géé goo wà Samuêla, âna rà pitòoté goro inapàpari ê pwina tèepaa nabàni.

25 «Guwà tèpa naî tèpa péroféta, â ê pwi auina bèeni, âna kàwà mwara. Ba wà Pwiduee, âna é jèe pwa ê *aupwataâboro kêe tà tèpa caa kâjè, na é ina tà Abéraama pâ: *Gée goo tèpa gòobàragà, âna go mwa *pwényunyuâari diri ê pâ wâao ma tâa, na wâna é gòropuu.* *Genèse 22.18*

26 «Ba nye mara kàwà béaa, na é panuâ me pwi ênawéna kêe wà Pwiduee. Ba nümee na é naa tàwà é *aupwényunyuâari, ma dàbiiwà jècaa géé na ê pâ èpà kàwà.»

4

Pétèru ma Ioane na ara wâratûâ kà tèpa Juif

1 Na ru gére patûra ê pâ âboro bèepwiri wà Pétèru ma Ioane, â rà nye tèepaa me kaa wà pàra tèpa pwa *ârapwaaailò, ma wà pwi caa kà tèpa wéaari *Wâra pwapwicîri, ma pàra tèpa *Sadukaio.

2 Â rà po dau putâmu, ba ru gére pacâmuri ê pâ âboro pâ, é wâro còwâ wà Iésu. [Ba càra caa cèikî naa] goo ê pai wâro còwâ.

3 Â rà nye tâjùruru kaa, â rà tòpòru naa na karapuu, tiagoro dàuru, ba jèe bàrane.

4 Êco na dau wâru géé goo tèpa tère ê popai na rà cèikî, â ê jéu tèpa cèikî, âna é pitoo wâmwünyabweri 5 000 âboro.

5 Na dàuru kêe, âna wà tèpa *wâratûâ kà tèpa *Juif—wà tèpa ukai, ma tèpa ijiao, ma tèpa *dotée goro ê *Naèà—âna rà pitapitirirà na *Iérusaléma,

6 wàilà ma Hanne*, pwi *ukai kà tèpa pwa ârapwaaailò, ma diri tèpa âboro naa é tâa kêe—wà Caïphe, Jean, ma Alexandre, ma pàra tàpé mwara.

7 Â rà tòpò Pétèru ma Ioane naa nabibiu kàra, â rà tawèeriru pâ: «Gée goro pàtama î, ma naa na nee î, na gàu pwa ma é wâdé còwâ wà pwi ia maagé?»

8 Â wà Pétèru, âna nye dipitirié kaa ê Nyuâaê Pwicîri, â é ina tàra pâ: «Tèpa ukai ma tèpa ijiao kâra Ba *Isaraéla,

9 bu pwa na wâdé tà pwi âboro na é pitàbwamwa, â nabàni, âna guwà gére tawèeribu goro ê majoro é pai tiàu wàra é maagé kêe.

10 «Wâdé na guwà cau tâmogòori, wâguwà ê Ba Isaraéla, pâ: Wà pwi âboro bèeni na é jèe wâdé, âna é gére coo arawà géé goro

3:25 Genèse 22.18   3:26 Apostolo 13.46   4:4 Apostolo 2.41   * 4:6 Hanne; Caïphe—Wà Caïphe, âna pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaaailò na pàara bèepwiri. Wà Hanne, âna pwi caa kà wâdà Caïphe. Wà Hanne, âna é pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaaailò béaa kêe.   4:10 Apostolo 3.6,13-16

ê nee Iésu Kériso géé Nazareth, i pwi na ia guwà tanamiriê naa goro *kurucé, êco na é mwa pawâroé cōwâ wà Pwiduée.

¹¹ É ina naa na Tii Pwicîri pâ:

*I pwi atü na rà têtâjii
wà tèpa ba wâ,
âna nye wàé kaa pwiri
i âji êkêe!
[Tàutàra goo
pwi ò kâra wâao!]*

Psaume 118.22

«Wà pwi atü bèepwiri, âna wà Iésu. Â wâguwà tèpa ba wâ na têtâjiié.

¹² Êco na nye ticé cè pwi neere âboro wâni gòropuu, ma wânidò *napwéretòotù, cèna naa tâjè tèpa âboro, ba na jè udò goo. Nye géé goo Iésu co, [na naa tâjè é *âji wâro].»

Ticé pai tòpi kàra

¹³ Úna rà cōo wà tèpa wâratûâ é pai cimwü kà Pétèru ma Ioane, â rà dau pò, ba rà tâmogòori pâ wàilu, âna tupédu âboro géé na é Ba, â càru caa dau câmu. Â rà cōoinari pâ mu tupédu bée wà Iésu.

¹⁴ Êco na, úna rà cōo naa jaaru i pwi âboro na ia é jèe wâdé, â jèe ticé pai tûra kàra.

¹⁵ Â rà nye ina tàru kaa pâ, na ru còobé jii é wâra pitûra, ba na rà bwaa pitûra.

¹⁶ Â rà pi-ina tàra pâ: «Dà cèna jè pwa tà tupédu âboro bèeni? Ba jèe po dau tàpâpaa na ara tèpa âboro wâ Iérusaléma é pàtamara i pwi ia ru pwa. Â nye ticé pai pwa wèe ma jè ina pâ pwâ.

¹⁷ Êco na càcaa wâdé na é dau ipâra pâ i jèkutâ gooru. Wâdé na jè papwicîri jiiru na ru pwa jèkutâ cōwâ goo wà Iésu Kériso.»

¹⁸ Â rà todàru cōwâ, â rà ina ba gòo tàru pâ, na ru cibwaa mwa caa tûra goo é nee Iésu, ma pacâmuri tèpa âboro gooé.

¹⁹ Êco na ru tòpi tàra pâ: «Guwà jèe pwadàra pitèi cai na ara Pwiduée pâ, pwiri *tàrù na bu pitère dâwà, é, na bu pitère dèe?

²⁰ Ba wàibu, âna càcaa pâri ma câbu caa ina é muru na bu cōo, ma é muru na bu tère.»

²¹ Â rà jèu pwaru cōwâ, êco na rà panuâru, ba càra caa tâmogòori cè pai pwa ma ru pwa wârimuru, wàrapwiri goo é Ba, ba rà capai pwamaina Pwiduée goo é pwina tèepaa.

22 Ba wà pwi âboro bèepwiri ia é wâdé, âna é jèe wâdò còwâ kâra 40 naja.

Pwapwicîri kà tèpa cèikî

23 Pnanû Pétèru ma Ioane, â ru nama pâra dari tèpa béeru, â ru piwiâ tàra diri é pâ pwina rà ina tàru wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaaìlò ma wà tèpa ijiao.

24 Â wà tèpa cèikî, âna rà capai pwamaina Pwидуée naa na é caapwi pwâranüma. Â rà ina pâ: «Pwi Ukai, wâgà na tòpò é napwéretòotù ma gòropuu, ma nawià, ma diri é pâ pwina wâna.

25 Wâgà na cùru me é Nyuââe Pwicîri, ma é tùra goo pwi caa kâbà, pwi ênawéna'gà *Davita pâ:

Cina rà putàmu pâ Ba?

*Gorodà na rà bu tûâ
na piticèmururu naa goo?*

26 Rà paa dà Pwидуée

tèpa ukai maina;

rà caajurirà

tèpa ukai kîri—

cicara Pwi Ukai

ma pwi *Mesia†kêe.

Psaume 2.1-2

27 «Âjupâra, ba wà ukai *Héroda Antipas ma wà kupénoo Ponce *Pilato, âna rà picinaima ma tèpa âboro, ma é pâ wâao Isaraéla, na napô bèeni. Â rà cicara pwi ênawéna, wà Iésu, na gà pitòrigarié, ba na é pwi Mesia.

28 Êco na, na wàrapwiri, â rà pacoò diri é pwina gà jèe tòpò béaa, wiâra é câbawâdé'gà ma pàtamagà.

29 «Â êni co Pwi Ukai, âna gà còo é pai pwa kûu kâra, â bà ilari jiiigà pâ, na gà nama bà gòo, wàibâ tèpa ênawéna'gà, ba na o câbà caa piwâ na bà ina é popai'gà.

30 Wâdé na gà naame é pàtamagà, ba na rà wâdé tèpa maagé. Â gà pwa cè pâ *câmu kêe na rà o pò goo wà tèpa âboro; naa na nee Iésu, pwi ênawéna na gà pitòrigarié.»

31 Na rà pwapwicîri diri, â nye céca kaa é ére na rà tâa wê. Â é Nyuââe Pwicîri, âna é nye tûu kaa naa gòrà, â jèe càra caa piwâ na rà picémara é popai kà Pwидуée.

Pimeaari kà tèpa cèikî

4:24 Exode 20.11; Néhémie 9.6; Psaume 146.6 4:25 Psaume 2.1-2 † 4:26 Mesia—Grec: Oint. Pwina é pitòrigarié wà Pwидуée. (Còo note goo Luka 4.18.)

4:27 Mataio 27.1-2; Luka 23.7-11; Apostolo 3.13 4:28 Apostolo 2.23 4:29 Éfeso 6.19

32 Nye êdiri kaa tèpa cèikî na caapwi pwâranümarà ma caapwi auniimiri kàra. Nye ticè pwi jè ârapâararà na é ina pâ, napwa é pâ wâdé kêe, âna nye kêe acari; â capai kàra diri.

33 Rà picémara ba gòo wà tèpa *apostolo ma *paâjupâra é pai wâro còwâ kà Ukai Iésu. Â é panuâ boo naa gòrà diri é *aupwényunyuuâri kêe wà Pwidiúée.

34 Nye ticè pwi jèpwi géé nabibiu kàra, na pwa cè pwina tiâu jiié. Ba wà diri tàpé na pwa na aupwanapô kàra, â pwa wà kàra, âna rà icuri. Â rà pame mwani goo,

35 â rà naa tà tèpa apostolo, â rà mwa jèpa pâdi tàra, wiâra pwina tiâu jiià.

36 Pwacèwii naa goo wà Ioséfa pwi Lévíte[‡] na pitèpaé naa gòropô Chypre. Wà pwi âboro-bà, âna rà pitunee tée wà tèpa apostolo pâ, Barnabas, na pai ina wèe pâ 'Pwi a pagòjè'.

37 Wà pwiibà, âna é icuri na aupwanapô kêe, â é pame é mwani goo, â é naa tà tèpa apostolo.

5

Ru pwâ Ananias ma Saphira

1 Pwa du duadà na ru icuri é napuu kàru—wà pwi pao âna nee Ananias, â wà wâdèe âna nee Saphira.

2 Â ru niimiri pâ, na ru naa é mwani tà tèpa *apostolo. Êco na ru pitêreru pâ, na ru cégòtù é jè jènere mwani géé goo, [â càru caa tà inapàpari tàra].

3 Â é ina tée wà Pétèru pâ: «Ananias, cina gà pitère dà wà *Caatana ma gà pwâgàri é Nyuâaé Pwicîri? Cina gà cipa é jè ére géé goo é wâri wàra i napuu?

4 Béaa kàra é pai icuri'gà i napuu, âna, nye kâgà! Â géé na càuru é pai icuri'gà, âna bwaa nye kâgà mwara é mwani goo! Cina gà wàrapwiri é pai niimiri'gà? Ba càcaa wà tèpa âboro na gà pwâgàrirà, â gà pwâgàri wà Pwidiúée.»

5 Úna é tère pâ na popai bèepwiri wà Ananias, â êgò é ômaa kêe, â é tûuboo. Â nye dau maina kaa é pai wâgo tà tèpa tère wàra é pwi jèkutâ-bà.

6 Â rà me wà tèpa âboro èpo â rà târamiriê, â rà pwa ma popaé còobé nau pwàniriê.

Ipaiwà naa goo tô wâdèe

7 Wâpâ na âracié ineretòotù géé na càùé, â é tèepaa me wà wâdà Ananias, â na nye ticè na é tâmogòori géé goo i pwi ia tàgère tèepaa.

8 Â é tawèerié wà Pétéru pâ: «Nye êkaa ni wâri wèe i napuu na gàu icuri?»

Â é tòpi têe pâ: «Ûu, nye êkaa.»

9 Â é ina têe wà Pétéru pâ: «Gàu wà nau târa ê pai pitéreu, ma gàu bumuru goo ê Nyuâaê Pwicîri kà Pwi Ukai? Gà côo, wà tàpé na rà me gée aupwàniri pwi éagà, âna wàilà-ni goropwârawâ, â rà o popagà mwara.»

10 Â nye êgò kaa ê ôomaa kêe, â é nye tûuboo kaa naa goro â Pétéru. Rà toome i tèpa âboro èpo, â rà pâmarié na é jèe bà. Â rà popaé pâ nau pwànirié naa jaa wà pwi éaé.

11 Nye dau maina kaa ê pai wâgo tà tèpa cèikî, ma wà diri pàra tàpé na rà tère ê jèkutâ bèepwiri.

Maina pàtâma Pwiduée naa goo tèpa apostolo

12 Wâru ê pâ *câmu kâra pàtâma Pwiduée na rà pwa wà tèpa apostolo naa nabibiu kà tèpa âboro. Â rà pò goo ê pwina rà côo. Napwa naa goo wà tèpa cèikî, âna rà pitànima na wâ cikòmaa 'Wâ kà Solomona'.

13 Nye ticè gée jaa tàpé na càra caa cèikî, na nùmee na é pàdarirà. Êco na rà dau pwamainarà wà pàra tèpa âboro.

14 Â é nye tà pitoo pâ ê jéu tèpa paa ma ilâri na rà cèikî naa goo Pwi Ukai, â rà pàdari wà tàpé na rà jèe cèikî.

15 Wà tèpa âboro [na Iérusaléma] âna rà popa me tèpa maagé naa gòro naigé, â tòpòrà naa gòro aupuu tâdòiti ma aupuu pipîri, ba wiàna é me wà Pétéru, â, na o tii goo cè pàararà é ànuué.

16 Dau wâru mwara ê pâ âboro na rà me gée pàra village, naa *Iérusaléma. Â rà popa me tàpé na rà maagé, ma pwa duée goorà. Â rà po capai wâdé diri.

Wà tèpa apostolo âna tâjùrurà

17 Na gére wàrapwiri, â wà pwi *ukai kà tèpa pwa ârapwaailò ma wà tèpa bée (é gére pâra kà tèpa *Sadukaio), âna rà nye dau piboo goo tèpa apostolo, â rà cau cimadò.

18 Â rà nye tâjùrurà kaa, â rà türà dò naa na karapuu na ara diri ê pâ âboro*.

19 Êco na, na ne, âna wà pwi *angela kà Pwi Ukai, âna é tàpiri diri ê pâ goropwârawâ kâra i na karapuu, â é pacòobérà. Â é ina tàra pâ:

20 «Guwà pâra nau tâa na *Wâra pwapwicîri, â guwà picémara édiri pâ na popai goo ê pwi *âji wâro bèeni.»

21-22 Â rà pò ma too naa na Wâra pwapwicîri na bwaa po dâuru, â rà pacâmuri tèpa âboro.

Tiàurà naa na karapuu!

Na gére wàrapwiri, â wà pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaaìlò ma tèpa bée, âna rà todà diri tèpa *wâratûâ, wà tèpa ijiao kêra Ba *Isaraéla, ba na rà ipitiri. Â rà panuâ pâ tèpa wéaa, ba na rà popa me tèpa apostolo, géee na karapuu.

Êco na, na rà tèepaa pâ naa na karapuu, â càra caa pâmarirà. Â rà wâjué còwâ, â rà ina târa wâratûâ pâ:

23 «Bà pâmari i na karapuu, âna nye po târi bwàti é pâ goropwârawâ goo, â wà tèpa wéaari wèe, âna rà nye jèpa coo na é auwéaa kàra. Êco na, na bà tàpiri pâ goropwârawâ, âna jèe ticè âboro na!»

24 Ūna rà tère pwiri wà pwi caa kà tèpa wéaari Wâra pwapwicîri ma wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaaìlò, â càra caa tâmogòori cèna rà niimiri naa goo é pai tiâu tèpa apostolo, ma cè pwi cèna o tèepaa.

25 Na bwaa gére wàrapwiri, â é tèepaa me pwi jè âboro na ina târa pâ: «Tâpéeni! Wà i tèpa âboro na ia guwà tòpòrà naa na karapuu, âna rà wâna Wâra pwapwicîri ni, â rà gére pacâmuri é pâ âboro!»

26 Â rà nye pâra kaa naa na Wâra pwapwicîri wà tèpa wéaa ma wà pwi caa kàra, ba na rà tâjuru tèpa apostolo. Êco na rà nye poparà me bwàti, ba wâgotàra goo i Ba, ba é péa tà èirà goro atù.

Na ara wâratûâ kà tèpa Juif

27 Rà popa me tèpa apostolo, â rà poparà pâdari é wâratûâ maina. Â é tawèerirà wà pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaaìlò pâ:

28 «Tâpéeni! Gona ia câbà caa dau papwicîri jiiwà na guwà pacâmuri naa na pwi neere âboro bèepwiri? Â còo, nabàni, âna guwà nama pâra pitiri Iérusaléma é câmu kàwà! Â guwà inapàpari pâ nye wàibà kaa na bà tèpa majoro é pai bà kêe†.»

Bà pitère dà Pwiduée co!

29 É tòpi târa wà Pétéru, na wàilà ma wà tèpa apostolo bée, pâ: «Bà pitère dà wà Pwiduée, â càcaa tèpa âboro!»

30 Wâguwà kaa na tètâmwara wà Iésu, ba guwà nama é utòtòro goro *kurucé. Êco na é pawâroé‡ còwâ wà Pwiduée kà tèpa caa kêjè.

5:28 Mataio 27.25 † 5:28 Dernière phrase—Grec: «Nūmawà na guwà nama tūu naa gòbà é domii kà pwi âboro-bâ?» 5:29 Apostolo 4.19 ‡ 5:30 Pawâro—Faire vivre.

³¹ Â é naatoo Iésu naa gòro âji îê [ba na é pitûâ kâra diri pâ muru]. Â é tòpòé ma é Pwi Ukai, ma é *pwi a pa-udò. É wârapwiri, ba na é tâmogòori é Ba Isaraéla pâ, pâri ma é pinünüma ma o pwanauri é èpà kêe.

³² Â wàibà kaa tèpa *paâjupâra wàra diri é pâ namuru bèepwiri, wàibà ma é Nyuââé Pwicîri, na é naa wà Pwiduée tà tàpé na rà pitêre dèe.»

³³ Ūna rà tère pwiri wà tèpa wâratûâ, â rà dau putâmu, â rà pwa na rà tètâmwara wà tèpa apostolo.

É patêre tèpa bée wà Gamaliel

³⁴ Êco na é cimadò gée nabibiu kâra é pwi *Farasaio na nee Gamaliel (na é pwi jè *dotée goro é Naèà mwara), na rà dau picâdirié diri é Ba. Â é ilari pâ, na rà tàpo pacòbé tèpa apostolo.

³⁵ Â é ina tà tèpa wâratûâ bée pâ: «Ico tèpa béeò Isaraéla, guwà ipwacôowà bwàti goo cè pwina guwà niimiri pâ na guwà pwa tà tèpa âboro bèepwiri.

³⁶ Càcaa pâ gòiri é pàara na é tèepaa na wà Theudas, pwi âboro na é nye niimiri pâ dau pwamuru naa gooé. Â wâpâ goro 400 âboro na rà pâra wiâê. Êco na, ûna caamwereê, â rà jèe ipiina diri, â jèe ticè airà.

³⁷ Gée na càué, na pàara na pûra jéûru âboro na, â é cimadò wà Judas[§], wà pwi âboro me gée Galilée. Â wâru tèpa âboro na rà pâra wiâê. Êco na, na é bà, wàé mwara, â wà tèpa âboro bèepwiri, âna rà jèpa ipiina mwara.

³⁸ Â nabàni, âna go ina tàwà pâ, na guwà cibwaa kairi tàpé bèepwiri. Bwa, guwà nama rà pâra, ba wiàna é pwina rà pwa, âna me co gée jaa tèpa âboro, â o tiâu.

³⁹ Êco na, naa muru me gée jaa wà Pwiduée, â o càcaa pâri ma guwà paco. Guwà cibwaa ipwaji ma guwà cicara Pwiduée!»

Â wà tèpa pitûâ, âna rà pâra naa goo é pai ina kà wà Gamaliel.

⁴⁰ Â rà todà còwâ tèpa apostolo, â rà nama pâdirà. Â rà panuârà, â rà tûari tàra pâ, na rà cibwaa mwa caa tûra na nee Iésu.

⁴¹ Wà tèpa apostolo, âna rà còobé jii é wâratûâ, â rà dau ipwàdée, ba wà Pwiduée, âna é tèi pâ, pâri ma pâdirà goo é nee Iésu.

5:31 Apostolo 2.33-34; Éfeso 1.20; Héberu 2.10, 12.2   **5:36** Apostolo 21.38

§ 5:37 Judas—Càcaa wà Judas, pwi acâmu kà Iésu, na ia é icurié (1.16-18).   **5:40**

Apostolo 4.18   **5:41** Mataio 5.10-12; 1 Pétèru 4.13

⁴² Â êdiri na tòotù, naa na Wâra pwapwicîri, ma ê pâ pwarawâ, âna rà nye taaci pacâmuri tèpa âboro. Â rà picémara ê *Picémara Wâdé goo Iésu, pwi *Mesia, [pwi a pa-udòjè].

6

Tèpa pitu tà tèpa apostolo

¹ Na pwi pàara-bà, âna jèe pitoo ê jéú tèpa cèikî. Â wà tàpé na rà pwa grec*, âna rà pikûuri wà tèpa âboro *Juif na rà pwa *hébéru. Ba wà pa dàpwà kàra, âna po dau càcaa wâdé pai pwa tàra, naa na ipâdimuru na rà pwa na diri ê pâ tòotù.

² Wà tèpa 12 *apostolo, âna rà todà diri tèpa cèikî, â rà ina tàra pâ: «Càcaa wâdé na bà coo jii ê picémara popai kà Pwiduée, ma bà pâdi ê utimuru.

³ Êni co tèpa cèikî béèò, âna guwà pitòrigari cè tèpa 7 âboro gée jaawà, tèpa âboro na guwà còo pâ, nye wâdé kaa ê càrarà ma tâu kàra, na dipitirirà ê Nyuââê Pwicîri ma autâmogòrimuru kà Pwiduée. Â bà o nama wakè kàra pwiri.

⁴ Ba wàibà, âna bà o jèe nye po tâa co kaa naa goo ê pwapwicîri, ma picémara ê popai.»

⁵ Â wâdé târa diri tèpa cèikî, â rà pitòrigari tèpa âboro bèeni:

Étienne (na dau maina ê cèikî kée, â dau tâa gòé ê Nyuââê Pwicîri);

Filipo;

Procore;

Nicanor;

Timon;

Parménas;

Nicolas gée na ville Antioche. (Ia é biie naa goro pwapwicîri kà tèpa Juif.)

⁶ Â rà poparà medari tèpa apostolo, â rà pwapwicîri kàra wà tèpa apostolo ma tòpò îrà naa gòrà.

⁷ Â napwa ê popai kà Pwiduée, âna nye pâra ba maina kaa, â é jèe dau pitoo ê jéú tèpa cèikî na *Iéruusaléma. Â wâru tèpa pwa *ârapwaailò na rà cèikî.

Rà tâjùru Étienne

⁸ Wà Étienne, âna pwi âboro na dau maina naa gòé ê *aupwényunyuâari kà Pwiduée. Â é pwa ê pâ *câmu kàra pàtâma Pwiduée naa nabibiu kàra pâ âboro—muru na maina, na rà pò goo.

6:1 Apostolo 4.35 * **6:1** Tàpé na rà pwa grec—Tèpa cèikî na rà tèpa Juif, â na rà pitâa gòroigé jii napò Judée. **6:7** Apostolo 2.41, 16.5

⁹ Êco na pwa pàra tèpa âboro na rà cicaraé—pàra tèpa Juif gée na du ville Cyrène ma Alexandrie na rà me gée na *wâra pitapitiri kà tèpa *ênawéna kîri na jèe tipirà còwâ. Â pwa mwara tèpa Juif gée na du province Cilicie ma Asia na rà cicara Étienne. Â rà pitùra ma wàé [ma pwaé].

¹⁰ Êco na ticè na rà wà tée†, ba é tura na autâmogòrimuru na é naa tée é Nyuâaê Pwicîri.

¹¹ Wà tàpéebà, âna rà wâri tèpa âboro, ba na rà piciapwâ gooé ma ina pâ: «Bà tère na é ina pâ popai na èpà naa goo wà *Moosé ma wà Pwiduée.»

¹² Â rà tubagùra nùma tèpa âboro ma wà tèpa pitûâ kàra. Â rà ègò gée paé, â rà tâjùru wà Étienne, â rà popaé pâ naa na *wâratûâ maina.

¹³ Rà tòpò mwara tèpa âboro na rà pwâ, na rà ina pâ: «Wà pwi âboro bèeni, âna câé caa nao goro dàbaèpà è *Wâra pwapwicîri ma é *Naèà.

¹⁴ Â bà tère na é gére ina pâ, wà Iésu, é pé pwi Nazareth bèepwiri, âna ée mwa ténoori é Wâra pwapwicîri bèeni, â ée mwa tóotéri é pâ nyamanya na é naa tâjè wà Moosé!»

¹⁵ Wà diri tèpa wâratûâ, âna rà niâri pâ wà Étienne. Ba pé pwâra é naporomee, pwacèwii naporomara *angela.

7

Pai pupûra kà Étienne

¹ É tawèeri wà Étienne wà pwi *ukai kà tèpa pwa ârapwaailò pâ: «Nye âjupâra kaa é pwina rà gére ina naa googà?»

É piwiâ jèkutâ goo tèpa Isaraéla —Abéraama

² Â é tòpi tée pâ: «Tèpa jènereô ma tèpa caa, guwà tère, wà Pwiduée na é maina ma muugère, âna é pièpàparié tà pwi caa kâjè *Abéraama, na é bwaa tâa napô Mésopotamie, béaa kâra é pai pâra kêe nau tâa na ville Haran.

³ «Â é ina tée wà Pwiduée pâ: *Gà pâra jii é tâa'gà ma é napô'gà, â gà pâra naa na é pwi napô na go mwa tòcia tâgà. Genèse 12.1*

⁴ «Â é còbé wà Abéraama gée napô kà tèpa Kaldé, â é tâa Haran. Gée na càùé, â é bà wà caa kêe. Â wà Pwiduée, âna é popaé me, naa na é pwi napô bèeni, na jè gére tâa na nabà.

⁵ «É tàmara ina tée wà Pwiduée pâ: *Go o mwa naa tâgà, ma wà tèpa gòobàragà, é pwi napô bèeni. Genèse 17.8* Na

pwi pâara bèepwiri, âna é bwaa càcaa pâ pipièrù wà Abéraama! Â ticè caapwi ére na pwacèwii auduu goro pwùruîjè, na é naa tà Abéraama wà Pwiduée.

6:10 Luka 21.15 † 6:10 Ticè na rà wà tée—Ils ne pouvaient rien faire contre lui.

7:2 Genèse 11.31, 12.1

7:4 Genèse 11.31–12.5

7:5 Genèse 12.7, 15.18, 17.8

⁶ «Â é ina tée mwara wà Pwiduee pâ: Wà tèpa gòobàragà, âna rà o mwa pwa pârame naa na pwi jè napô, ârà o mwa piâboro kîri, â o mwa tubaèpà tàra naa na 400 naja.

⁷ Êco na go o mwa pwa wârimuru târa é pwi Ba, na é pwa ma rà tèpa piâboro kîri kêe. Â gée na càué, â rà mwa còobé wà tèpa gòobàragà, ârà o mwa pwamainao, naa na pwi ére bèeni.» Genèse 15.13-14

Isaaka ma Iakobo

⁸ «Gée na càué, â wà Pwiduee, âna é pacoo é *ipwataâboro kàru ma Abéraama. Â é nama câmu kêe—é pwa *kamaî. Â wà Abéraama, âna é pwa kamaî tà pwi naîê Isaaka, na caapwi nadàpara pwapwicîri kêe. Â wà Isaaka, âna é pwa kamaî tà pwi naîê Iakobo, â wà Iakobo, âna é pwa tà tèpa 12 naîê, wà tàpé na rà mwa pâra nau tèpa jojoro 12 wâao *Isaraéla.»

Ioséfa

⁹ «Wà tèpa aéjii-bà, âna rà piboo goo wà Ioséfa, pwi jè aéjii kàra. Â rà icurié, â é pâra nau piâboro kîri wâ napô *Aigupito. Êco na é nye tà wâjaaé wà Pwiduee,

¹⁰ â é nye popaé jii é pâ aré ma tòina. Â é naa tée é autâmogòrimuru, â é nama é wâdéari wà Ioséfa wà Faraô, pwi ukai naa Aigupito. Wà Faraô, âna é pwa ma é pwi a pitûâ naa napô Aigupito, tèepaa naa goro é pwârawâ kêe.

¹¹ «Tèepaa me é copwa na maina, naa na diri é napô Aigupito ma *Kanana*. Â dau pwaée kà tèpa âboro. Â wà tèpa caa kâjè, âna jèe ticé uti kàra.

¹² Ūna é tâmogòori pâ, pwa utimuru wâ Aigupito wà Iakobo, â é tapoo panuâ boo [tèpa naîê] wà tèpa caa kâjè.

¹³ «Naa na béwailu boo kàra, â wà Ioséfa, âna é nama rà còoinaé wà tèpa cièe. Géewê, â wà Faraô, âna é mwa bàra tâmogòori é tâa kà Ioséfa.

¹⁴ Â wà Ioséfa, âna é nama popa me wà caa kêe Iakobo, ma diri é tâa kêe, na rà po 75 diri.

¹⁵ Â é boo naa Aigupito wà Iakobo, â é mwa bà naawê, wàilà ma tèpa caa kâjè.

¹⁶ Â nye popa dò còwâ é napwùrudòrà naa na ville Sikem. Â tòpòrà naa na nacârû na é wâri goro mwani wà Abéraama târa é wâao kà Hamor.

¹⁷ «Â jèe pâmwünyabweri pwi pâara na o jèe coo i auinabéaa

7:6 Genèse 15.13-14; Exode 12.40   **7:7** Exode 3.12   **7:8** Genèse 17.9-14, 21.4   **7:9** Genèse 37.11,28, 39.2,21-23   **7:10** Genèse 41.37-44   **7:11** Genèse

41.54, 42.1-2   * **7:11** Kanana—Napô na ia é naa tà Abéraama ma tèpa gòobèrèè wà Pwiduee. (Còo nee tii 4.) Còo mwara Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii.

7:13 Genèse 45.1-4,16   **7:14** Genèse 45.9-11, 46.27   **7:15** Genèse 46.1-7, 49.33

7:16 Genèse 23.2-20, 33.19; Josué 24.32   **7:17** Exode 1.7

na é ina wà Pwiduée tà Abéraama. Ba wà tèpa Isaraéla, âna rà pimaina ma ipwénaî na Aigupito.

18 Êco na é pâra nau cimadò ê pwi jè ukai naa Aigupito, na é câbapiticèmururu naa goo ê wakè kà Ioséfa.

19 Wà pwi ukai-bà, âna é ipwa tûâ târa i Ba kêjè, â é pwa ma tubaèpà tàra. Â é tacoo goorà ma rà pâra jii ê tèpa nari èpo kàra, ma panuàrà, ba na rà bà.»

Moosé

20 «Na pwi pàara-bà, âna pitèpa wà *Moosé, pwi nari èpo na dau wâdé pai côoê, â wâdé tà Pwiduée wâé. Â ipièrù gooé naa na âracié parui naa jaa du nyaa ma caa kêe.

21 Â ûna ru panuâê [wiâra ê autûâri] â é pâmariê wà tô na naî wà ukai Faraô. Â é popaé ma pwi naîê.

22 Â rà pacâmuriê naa na diri ê tàmanga kà tèpa Aigupito, â pwi a tûra bwàti, ma pwi a wakè bwàti.

23 «Ûna 40 naja kêe, â me naa na pwâranümee pâ, na é cai wà tèpa aéjii kêe, ê Ba Isaraéla.

24 Â é pâmari pwi jè Aigupito na é gére èi pwi jè âboro Isaraéla. Â é pwamuruê jii pwi a èié, â é tètâmwarà wà pwi Aigupito.

25 É tà niimiri pâ wà tèpa aéjii kêe, âna rà o tàmogòori pâ, wà kaa Pwiduée na é cùrué pâ, ba na pwi a pa-udòrà, êco na càra caa tàmogòori.

26 «Â, na pwi tòotù géé paé côwâ, âna é côo wà tupédu âboro Isaraéla na ru gére piokée. Â é picoo nadàpàru, â é ina tàru pâ: “Du âboro èpo, gàu tàgére tupédu aéjii, cina gàu pipwa tàu na èpà?”

27 Êco na wà pwi âboro na é pwa na èpà tà pwi bée âna é cètùu wà Moosé. Â é ina tée pâ: *Wàilàpà na pacimagà ma gà pwi ukai ma gà pwi a pitèimuru?*

28 *Wà nau? Pwa na gà tètâmwaràô pwacèwii pai tètâmwaragà, géecaa, wà pwi Aigupito?* *Exode 2.14*

29 Ûna é tère pwiri wà Moosé, â é nye uru kaa. Â é pâra na pwa pârame naa na napô Madian. Â pitèpa naawê wà tupédu naîê.

30 «Gée na càuru 40 naja, â é tâa wà Moosé naa namaré, wâmwünyabweri gòrojaa Sinai. Â é côo ê nari upwâra na tòo. Â wà pwi jè *angela, âna é nye cipàparié kaa na doromara ânye.

31 É nye dau pò kaa wà Moosé, â é me mwünyabweri, ba na é côo bwàti. Â é tère ê pwâratùra kà Pwi Ukai, na é ina tée pâ:

32 *Wâgo Pwiduée kà tèpa caa'gà, wà Pwiduée kà *Abéraama, ma Isaaka, ma Iakobo. Exode 3.6* Â é nye pwùkùru† kaa wà Moosé goo é pai wâgotêe, â pwacoé têe ma é niâri.

33 «Â é ina têe wà Pwi Ukai pâ: *Gà tòpwùtù du wâraâgà, ba napwa é pwi ére bèepwiri na gà gére coo wê, âna ére na pwicîri.*

34 *Go jèe còo i aré ma tòina kâra i Ba kôo Isaraéla, na Aigupito, â go tère é pwâra càwé kêe. Â go boome, ba na go pacòobée. Êni, âna gà pâra, ba go o mwa nama gà pâ naa Aigupito. Exode 3.5-10*

35 «[É naa tà Moosé é tàrù bèepwiri wà Pwiduée] êco na càra caa còoinaê wà tèpa jènereê, â rà ina pâ: *Wàilàapà na pacimagà ma gà pwi ukai ma gà pwi a pitèimuru? Exode 2.14* Wàé kaa na é panuâê wà Pwiduée ma pwi a pitûâ, ma pwi a pipoparâ‡. Ba wàé na ia é pitòrigarié wà pwi angela kà Pwiduée na é cipàparié naa na i na nari upwâra.

36 «Â wà Moosé na é nama còobé é Ba kêe géee Aigupito. Naa na 40 naja, âna é pwa é pâ *câmu kâra pàtâma Pwiduée naa napô Aigupito, naa nawiâ Mii, ma naa namaré. Â rà pò goo wà tèpa âboro.

37 *Wà kaa pwi Moosé bèepwiri na é ina târa é Ba Isaraéla pâ: Wà Pwiduée, âna ée mwa pacimadò géee nabibiu kàwà cè pwi *péroféta na é pwacèwiio. Deutéronome 18.15*

38 Nye wà mwara wà Moosé na é tâa jaa tèpa caa kâjè, na rà caatâa namaré. Â nye wàé mwara na ia é patùraé i pwi angela, naa gòrojaa Sinaï, â na ia é naa têe é pâ popai târa wâro, ba na ée mwa naa tâjè.»

Tàutàra goo Moosé

39 «Éco napwa wà tèpa caa kâjè, âna tàutàra na rà pitère dèe, â tàutàra gooé, â nùmarà dàra wâjué còwâ naa Aigupito.

40 Â rà ina tà wà *Arona [pwi cièe] pâ: *Gà pwa cè pâ ânuuru duée kâjè cèna rà pâbéaa kâjè. Ba pé pwi Moosé bèepwiri, wà pwi a pacòobéjè géee napô Aigupito, âna câjè caa tâmogòori cèna géee tèepaa marié. Exode 32.1*

41 Na tòotù-bà, âna rà pwa é pé nari paaci, ba na pé ânuuru duée kàra, â rà pwa ma pwa *ârapwaaìlò têe. Â rà dau ipwàdée kaa goo pwina rà pwa.

42 Napwa naa goo Pwiduée, âna é panuârà ma rà pwapwicîri târa [é tòotù ma parui ma] é pâ ìricò. Ba jèe wii naa na é tii kà tèpa péroféta, pâ:

† 7:32 Pwùkùru—Avoir la chair de poule, trembler de peur. ‡ 7:35 Apipoparà—Leur dirigeant (a-pi-popa-rà). 7:36 Exode 7.3, 14.21; Nombres 14.33 7:38 Exode 19.3 7:40 Exode 32.1 7:41 Exode 32.2-6 7:42 Amos 5.25-27

Tòpi tõe co, Isaraéla!
 Guwà pwapwicîri tâi
 na guwà tâa namaré?
 Guwà pwa ârapwaailò tâi
 naa na 40 naja?
 43 Nye càcaa wâgo!
 Guwà popa wâ imwaano
 kêra duée Molok[§]!
 Guwà popa ê îricò
 kêra duée Réphan*!
 Guwà ipwamainaru
 goro *ânuurumuru
 na ia guwà pwa goro îwà.
 Êkaa na guwà tère:
 Go nama guwà còobé awé
 jii napô kâwà.
 Guwà o pwa karapuu
 naa napô *Babulona.»

Amos 5.25-27

Wâra pwapwicîri goro imwaano

44 «Wà tèpa caa kêjè, âna rà pwa ê wâra pwapwicîri goro imwaano, ba na é wâjaarà wà Pwiduee. Rà pagotù i wâ-bà wiâra ê pai câmuri kà Pwiduee, na ia é paari tà Moosé.

45 Gée na càurà, â wà tèpa naîrà, âna rà tòpi ê pwi wâra pwapwicîri-bà. Â rà popa wiârà na rà pâra wiâ wà Iosua. Â rà pa goro paa ê napô [Kanana] â rà tâaboo naawê. Ba wà Pwiduee, âna é pwâri tèpa Ba na rà tâa wê béaa kàra. Â i wâra pwapwicîri-bà, âna é tâa wê tiagoro ê pàara kà ukai *Davita.

46 Â napwa wà Davita, âna wâdé tà Pwiduee wàé. Â é ilari jiié pâ, na é pacima cè Wâra pwapwicîri kêra ê Ba Isaraéla†.

47 Â wà *Solomona na é mwa bari ê wâ kà Pwiduee.

48 «Êco na wà Pwiduee na é tâjaijè, âna câé caa tâa na è wâ na pwa goro na-araraîri âboro. Ba wâéni é pwina é ina, na é naigé mee wà pwi péroféta kêe:

49 Ê napwéretòtù,
 âna autâa kôo;
 Ê gòropuu diri,
 aucò kêri kôo.
 Wâpà cè wâ
 na guwà bari,

§ 7:43 Molok—Pwi jè duée kà tèpa Kanana. * 7:43 Réphan—Pwi jè duée kà tèpa Babulona. 7:45 Josué 3.14-17 7:46 Exode 25.40; 2 Samuel 7.1-16 † 7:46 Ba Isaraéla—Grec: Pwârâwà kà Iakobo. 7:47 1 Rois 6.1-38

na pâri ma go tâa na?
 Wâpà cè wâao
 cèna go tâa wê?
 50 Ba nye wâgo kaa,
 na go tòpò diri,
 goo du na-araîô.»

Ésaïe 66.1-2

Guwà tèpa cicara Pwiduée!

51 É ina mwara wà Étienne tà tèpa pitûa pâ: «Po dau gòo é pâ pûruwà! Ba tàutawà na guwà tère é popai kà Pwiduée! Guwà nye ciburà cicara é Nyuâaé Pwicîri, pwacèwii wà tèpa caa kâwà.

52 Ba rà tubaèpà ma pòtâmwara tèpa péroféta diri, wailà na rà tàmara[‡] inapàpari é pai tèepaa kà Pwina é *tàrù.

«[Wà pwiibà, âna é pitòrigarié wà Pwiduée] êco na guwà icurié, â guwà tèpa pòtâmwereê.

53 Wâguwà tàpé na guwà tòpi é Naèà kà Pwiduée na rà pinaigé mee tàwà é pâ angela[§], â câguwà caa pâra wiâra.»

Rà tètâmwara Étienne

54 Na rà tère é popai-bà wà tèpa pitûa, â rà nye dau putâmu kaa, â rà pitòngûru poropwârà, naa goo wà Étienne.

55 Êco na é boo naa gòè é Nyuâaé Pwicîri, â é niâ too naanidò *napwéretòotù wà Étienne, â é côo é muugèrè kà Pwiduée, â é côo wà Iésu na é coo gòro étò kà Pwiduée*.

56 Â é ina pâ: «Guwà tère! Go côo é napwéretòotù na é tàpirié, â wà *Pwina naîri âboro na é coo gòro étò kà Pwiduée!»

57 Â rà nye uu too kaa wà tèpa pitûa, burà cémoori é pwâranyürurà, â rà nye itàa me kaa naa gòè.

58 Â rà bèerié boo naa gòroigé jii é ville, â rà tòpwütù ârabwée kàra, ma tòpò naa goro majoro â é pwi âboro èpo, na nee Saulo. Â rà èi Étienne goro atü, ba na rà catâmwereê.

59 Â é pwapwicîri burà ina pâ: «Pwi Ukai Iésu, gà tòpi é nyuâaô.»

60 Â é tùu jùrué, â é tomara too pâ: «Pwi Ukai, gà cibwaa pitôowâri tàra é pwi èpà bèeni rà pwa tòo!» Â é bà.

8

1 Wà Saulo, âna é wâgoo é pai tètâmwara wà Étienne.

7:51 Ésaïe 63.10   7:52 Mataio 23.31   ‡ 7:52 Tàmara—En avance. Tà-mara.

§ 7:53 Ê pâ angela—Rà ina wà pâra tèpa Juif pâ, é Naèà, âna rà pinaigé mee wà tèpa angela.   7:55 Psaume 110.1   * 7:55 Gòro étò kà Pwiduée—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Gòro âji î wà Pwiduée.   7:56 Kolosé 3.1   7:60 Luka 23.34

É tubaèpà tà tèpa cèikî wà Saulo

Nye na kaa pwi tòotù-bà, na nye maina pâ kaa ê pai tubaèpà tà tèpa cèikî wâ *Iéruusaléma. Â rà jèpa ipiina pâ naa pâ ére gée goo *Judée ma Samaria. Â wàco tèpa *apostolo na rà nye tà tâa Iéruusaléma.

² Wà tèpa âboro na rà dau pitòimirà naa goro ê pwapwicîri, âna rà pwàniri wà Étienne, â rà dau imuruê ba maina.

³ Êco napwa naa goo wà Saulo, âna é nye dau tubaèpà kaa tà tèpa cèikî, â é tédidirirà. Â é ipâra wii pâ pwârawâ kàra, â é pwa ma dàti còobé ê paa ma ilàri, â naarà dò naa na karapuu.

Wakè kà Filipino na Samaria

⁴ Wà tèpa cèikî na ia rà ipiina, âna rà jèpa pâra naa ê pâ napô, â rà picémara ê *Picémara Wâdé.

⁵ É pâra wà Filipino* naa na pwi ville gée goo Samaria, â é picémara tà tèpa âboro naawê [pâ, wà Iésu, âna é] pwi *Mesia, [pwi a pa-udòjè].

⁶ Â rà nye po cau tàmaari bwàti ê pwina é ina tàra, [na pâ tòotù] ba rà tère ma côo ê pâ câmu na é pwa, goro ê pàtâma Pwiduée.

⁷ Ba é pâ duée, âna rà uu too, na rà còobé gée goo tàpé na rà wâru. Â wâru mwara tèpa pitàbwamwa ma tàpé na rà bee na rà capai wâdé diri.

⁸ Â dau maina ê ipwàdée na é pwi ville-bà.

Simona pwi a pwa tutê

⁹ É nye mara tâa na é pwi ville-bà ê pwi âboro na ina gooé pâ Simona. É pwi a pwa tutê, â é nama dau pwamuru naa gooé. Â wà tèpa âboro na napô Samaria, âna rà dau pò goo ê pwina é pwa.

¹⁰ Wàilà diri, tapoo gée goo tèpa nari èpo tiagoo tèpa ijiao, âna rà mu nye po tàmaariê bwàti, â rà nye cau ina diri kaa pâ: «Wà pwini, âna nye tâa gooé kaa ê pàtâma wà Pwiduée, na dau maina awé!»

¹¹ Rà nye dau tàmaariê bwàti kaa, ba jèe dau gòiri ê pàara, na é pwa ma rà pò goro ê pai pwa tutê kèe.

¹² Êco na, [ûna é tèepaa me] wà Filipino, â rà cau tèreê, na é picémara tàra ê Picémara Wâdé goo wà Iésu Kériso, ma é *Mwaciri kà Pwiduée. Â rà cèikî naa goo, â rà nama *up-waarà—wà tèpa paa ma pa ilàri mwara.

¹³ Napwa naa goo wà Simona, âna é cèikî mwara, â *up-waaé. Gée na càué, â jèe câé caa pâra jii wà Filipino. Â é côo

8:3 Apostolo 9.1,13, 22.4, 26.9-11
tèpa apostolo. (Còo Apostolo 6.5.)

* **8:5** Filipino—Pwi jè ârapàara tèpa 7 apitu tà

ê pâ *câmu na maina kêra pàtama Pwiduée na gére coo, â po dâpàgà têe, wàé mwara.

14 Wà tèpa apostolo, na rà tâa Iérusaléma, âna rà tere pâ rà jèe tòpi ê popai kà Pwiduée wà tèpa âboro Samaria. Â rà panuâ pâ wà Pétèru ma Ioane.

15 Ûna ru tèepaa pâ naa jaarà, â ru pwapwicîri kàra, ma rà tòpi ê Nyuââ Pwicîri.

16 Ba câe caa pâji boo naa gò cè pwi jè ârapàararà, ba bwaa nye po upwaarà co naa na nee Pwi Ukai Iésu.

17-18 Â ru tòpò îru naa gòrà, â rà tòpi ê Nyuââ Pwicîri.

Ûna é côo pwiri wà Simona, [â é pò]

19 â é ina tà tupédu apostolo pâ: «Gàu naa tóo mwara ê pwi pàtama bèepwiri, ba na go tòpò ê îo naa gò pâ âboro, ba na rà tòpi ê Nyuââ Pwicîri.»

Â pwa na é naa mwani tàru.

20 Êco na é ina têe wà Pétèru pâ: «Pwiini! Wâdé na tiàugà bau ê mwani'gà! Wànau? Gà tà niimiri pâ, ê âraimeai kà Pwiduée, âna muru wâri goro mwani?

21 O nye ticè kâgà géee goo ê wakè kâbu! Ba po dau èpà ê pwâranümagà!

22 Biigà jii ê pâ auniimiri'gà na èpà, â gà pwapwicîri tà Pwi Ukai, ba na é pwanauri tâgà ê auniimiri'gà.

23 Ba go côo pâ jèe dipitirigà ê èpà, â gà dau pwi a piboo. Ba é èpà, âna é pii ê pwâranümagà ma auniimiri'gà.»

24 Â é tòpi tàru wà Simona pâ: «Tupéeni, gàu pwapwicîri ba kôo, ba na o càcaa tèepaa mariô ê pâ namuru na gàu géee ina!»

25 Ru picémara ê popai kà Pwi Ukai wà Pétèru ma Ioane. Â géee na càué, â ru wâjué còwâ naa Iérusaléma. Â wii naigé, âna ru picémara ê Picémara Wâdé naa na ê pâ village na wâru, géee goo Samaria.

É cèikî pwi âboro géee Éthiopie

26 Napwa naa goo wà Filippo, âna é patúraé ê pwi *angela kà Pwi Ukai, â é ina têe pâ: «Gà cimadò, â gà pâra wii naigé na é boo géee Iérusaléma naa Gaza, pwi naigé na càra caa ciburà wédò na.»

27 Â é nye cimadò kaa wà Filippo, â é pâra. Ûna é pâra wii ê naigé, â ipitiru ma pwi jèe âboro géee napô Éthiopie†. Wà pwiibà, âna pwi âboro imaina‡ naa na pitûa goo ê pâ mwani kà tò ilàri ukai naa Éthiopie. Ba é wâjué còwâ géee goro aupwamaina Pwiduée na Iérusaléma.

8:17-18 Apostolo 19.6 † 8:27 Éthiopie—Napô wâ Afrique, wâboo iti kêra Aigupito (Égypte). ‡ 8:27 Pwi âboro imaina—Grec: *Pwi eunuque, pwi âboro imaina.* (Còo Mataio 19.12.)

28 Â é gére pûra ê tii na é wii wà *péroféta Isaia, na ê na wàtio kêe.

29 É ina tà Filippo ê Nyuâaê Pwicîri pâ: «Gà paé, ba na gà cimwünyabweri ê pwi na wàtio bèepwiri gére me.»

É patùraé goo Iésu

30 É itaa pâ wà Filippo, â é têre wà pwi Éthiopie na é gére pûra ê tii kà péroféta Isaia. Â é tawèerié wà Filippo pâ: «Gà nye tâmogòori é pwina gà gére pûra?»

31 Â é tòpi têe pâ: «Na o wànau târa cè pai tâmogòori kôo, wiàna nye ticè na paari tôo?» Â é ila wà Filippo pâ, na é too ma é tâa jaaé.

32-33 Napwa pwi ére na tii na é gére pûra, âna wàéni:

*Rà popaé pâ,
pwacèwii pwi mutô
na tapàgà na wàé.
É tà tâa, é tà cîô
na rà pwa têe na èpà.
Nye dau ticè *tàrù
kâra é pwina rà pwa.
Rà dàtié pâ
dàra pwâra bà kêe,
pwacèwii pwi mutô
naa na wâra taa macii.
Rà wâpà pâ naîé?
Â dà cè jèkutâ
na piwiâ goorà?
Au, bwa, ba nye ticè!
Ba jèe patâjii
é wâro kêe ni
na é tâa gòropuu.*

Ésaïe 53.7-8

34 Â é tawèeri Filippo wà pwi a pitûâ, pâ: «Pâri ma gà ina tôo, pâ, wailàapà na é inaê naani wà pwi péroféta? É nye pi-inaê còwâ, é, é ina cè pwi jèpwi?»

35 Â, tapoo gée goo pwi auinapopai-bà, â é inapàpari têe wà Filippo é Picémara Wâdé goo wà Iésu.

É cèikî ma upwaaé

36 Na ru pâra wii naigé, â ru pâmari ê najawé, â é ina tà Filippo pâ: «Dà cè pwina o pacoo wiàna upwaaao na jèe wàéni i najawé.»

{
 37 Â é tòpi têe wà Filipino pà: «Wiàna gà cèikî gée na âji pwâranümagà, â pâri ma upwaagà.»

Â é tòpi têe pà: «Go cèikî pà, wà Iésu Kériso âna *Pwina naí Pwидуée.»}

38 Â é nama pacoò i na wàtio, â ru boo ma wà Filipino naa najawé, â é upwaaé.

39 Na ru tò còwâ gée najawé, â é nye dàgòtù wà Filipino kaa é Nyuâaé kà Pwi Ukai, â câe mwa caa còwâ wà pwi a pitûâ. Êco na é dau ipwadée kaa, â é nye pâra wii naigé kêe.

40 É mwa tòpò wà Filipino naa na ville Azot é Nyuâaé kà Pwi Ukai. Â géewê, â é pâra naa Césarée wà Filipino. Â wii naigé, â é picémara é Picémara Wâdé naa na diri é pâ ére.

9

É todà Saulo Pwi Ukai Iésu

1 Na pwi pàara-bà, âna é dau putàmu wà Saulo naa goo wà tèpa cèikî naa goo wà Iésu. Dau nümee na é pòtàmwararà, â é mudàra cè pai pwa wèe. Â é pâra nau cò wà pwi *ukai kà tèpa pwa ârapwaaìlò.

2 Â é ilari jiié pà, na é wii cè tii, tà tèpa pitûâ kâra pà *wâra pitapitiri na ville Damas. Ê tii-bà, âna é naa é tàrù kêe ma é tâjuru diri tèpa cèikî na é pâdarirà—wà tèpa paaò ma ilàri na rà wâgòò é pai *pâra wiâ Pwi Ukai—ba na é poparà me naa *Iérusaléma.

3 Â, na é gére pâra wii naigé pà naa Damas, â ûna é pâmwünyabweri wê, â nye me kaa géenidò *napwéretòtù é pwi pwéelaa, â é pwéelaa bèepié.

4 É nye tûuboo kaa naa napuu, â é tère pwi pwâratùra na ina têe pà: «Saulo, Saulo, cina gà tubaèpà tòo?»

5 [Nye dau wâgò tà Saulo kaa] â é tawèeri pà: «É?! Wâgà wàa, co Pwi Ukai?»

Â é tòpi têe wà Pwi Ukai pà: «Wâgò Iésu, na gà gére tubaèpà tòo*»

6 Gà cimadò, â gà tò naa Damas, ba o mwa ina tâgà naawê, cè pwina gà pwa.»

7 Wà tèpa âboro na rà pâra wiâê, âna nye po dàpàgà tàra, â càra caa tâmogòori cèna rà ina. Ba rà nye tère é pwâratùra, êco na nye ticé âboro cèna rà còo.

8:40 Apostolo 21.8   **9:1** Apostolo 8.3   * **9:5** Pàra Tii Pwicìri naa na grec, âna rà naagée pà popai bèeni: «O dau gòò naa googà, na gà cicara Pwидуée.» Po dau dàpàgà tà Saulo, â é dau céca. Â é ina pà: «Pwi ukai, dà na nümagà na go pwa?» Â é tòpi têe wà Pwi Ukai pà...

⁸ Ûna é cimadò géé napuu wà Saulo, â é niâ, êco na jèe câé caa côojè. Â rà mwa po tu naa goro îê, â rà popaé pâ naa Damas.

⁹ Â âracié tòotù na é tâa, â câé caa côojè, â câé caa ija ma wâdo.

É cùru Ananias pâdari Saulo

¹⁰ É tâa Damas pwi jè a cèikî na nee Ananias. Â é pièpàparié tée wà Pwi Ukai, â é ina tée pâ: «Ananias!»

Â é tòpi tée pâ: «Wànau?»

¹¹ Â é ina tée wà Pwi Ukai pâ: «Gà cimadò, â gà pâra naa na pwi naigé na nee 'Tàrù' â gà mudàra na pwârawâ kà Judas, wà pwi âboro géé na ville Tarse, na nee Saulo. Ba é gére pwapwicîri, â go nama é côo naa na nyuâa

¹² Ê pwi âboro na nee Ananias na é gére tôme. Â é tòpò du îê naa gôé, ba na é côojè còwâ.»

¹³ Â é tòpi tée wà Ananias pâ: «Au, Pwi Ukai, wà pwi âboro-bà, âna wâru tèpa âboro na rà inaê ba èpà tòo. Ba rà ina pâ: “Po dau wâru pâ muru na èpà, na é pwa tà tèpa âboro kà Pwiduée—tèpa cèikî naa goo wà Iésu—na Iérusaléma.”

¹⁴ Â é gére wâni pa ê tàrù, na rà naa tée wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaaîlò, ba na é tâjùru diri wà tèpa âboro na rà ipwamainagà.»

¹⁵ Êco na é tòpi tée wà Pwi Ukai pâ: «Gà pâra, ba go jèe pitòrigari wà pwi âboro bèepwiri, ba na é pwi neemuru wakè kôo. Ba ée mwa pamogòori ê neeô na ara ê pâ Ba ma tèpa ukai kàra, ma na ara mwara ê Ba *Isaraéla.

¹⁶ Â go o mwa paari tée diri ê pwina, na ée pwa naa na aré ma tòina, ba kôo.»

¹⁷ Â é nye còobé kaa wà Ananias, â é pâra.

É pwapwicîri kêe Ananias

É tò wà Ananias naa na pwârawâ na é tâa wê wà Saulo. Â é tòpò du îê naa gôé, â é ina tée pâ: «Saulo, pwi a cèikî béeò, é cùruo wà Pwi Ukai Iésu—wà Pwi Ukai na ia é piâpàparié tâgà na naigé Damas. Â é panuâo me, ba na gà côojè còwâ, â, ba na dipitirigà ê Nyuâaê Pwicîri.»

¹⁸ Â nye tûu kaa géeni na âraporomee Saulo ê pâ pwina pwacèwii ê upàra ârawéa, â é côojè còwâ. Â é cimadò, â pwa ma *upwaaé.

¹⁹ Â é ija, â me còwâ ê nii kêe.

É tapoo inapàpari Iésu wà Saulo

Bwaa tàpo pwa tòotù kà Saulo na Damas jaa tèpa cèikî.

20 Â géewê, âna é nye picémara kaa ê popai, pâ naa é pâ wâra pitapitiri. Â é inapàpari tàra pâ wà Iésu, âna nye wàé kaa *Pwina naí wà Pwiduée.

21 Wà diri tàpé na rà gère tàmaariê, âna rà dau pò. Â rà ina pâ: «É! Gona càcaa wàé kaa, na ia é dau gòo goro tubaèpà tà tèpa cèikî naa goo Iésu, na Iérusaléma? Â é me mwara naani nau tâjùrurà ma poparà pàdari tèpa caa kà tèpa pwa ârapwailò!»

22 Êco na pimaina too é pàtama Pwiduée naa goo ê pai tùra kà Saulo. Â é pamogòori tà wà tèpa *Juif gée Damas pâ, wà Iésu, âna é Pwi *Mesia, [pwi a pa-udò na rà tapacî gée na biu]. Â càra caa tâmogòori cè pwina rà tòpi tée.

É uru jii tèpa pièpàrié

23 Jèe tàpo pwa pàara kà Saulo wâjaarà, â rà ipitiri wà tèpa Juif, â rà pitèrerà, ba na rà tètàmwereê.

24 Â, na diri ê pâ ne ma pwa, âna rà wéaa dèe goo ê pâ goropwârawâ goro napô, ba na rà catàmwereê. Êco na é pâra nau tâmogòori pwiri Saulo.

25 Â, na jè ne, âna rà nama é uru wà tèpa bée. Ba rà tòpòé naa na pé na ai, â rà panuê boo wii é pé goropwiinawâ babé wâri napô.

É pitu tée Barnabas

26 É pâra naa Iérusaléma wà Saulo, â é mudàra cè pai pwa wèe, ba na é pâra mari tèpa cèikî. Êco na wâgotàra diri gooé, ba càra caa wâari pâ é jèe pwi jè a cèikî.

27 Êco na é pitu tée wà Barnabas†. Ba é popaé pàdari wà tèpa *apostolo, â é piwiâ tàra pâ: «Wà Pwi Ukai, âna é piâpàpariè tà pwiibà naa gòo naigé, â é patùraé. Â ni, âna câe caa piwâ na é picémara naa na nee Iésu na Damas.»

28 Tapoo géewê, âna é jèe tâa jaarà wà Saulo, â é pâra ma me naa Iérusaléma, â é picémara ba gòo naawê, naa na nee Pwi Ukai.

29 Â é patùra mwara wà tèpa Juif na rà pwa grec. Êco na rà pwaé goro pwina é ina tàra, â wàilà mwara, âna rà mudàra cè pai pwa wèe, ba na rà catàmwereê.

30 Ûna rà tâmogòori pwiri wà tèpa cèikî, â rà popaé pâ naa na ville Césarée. Â géewê, âna rà pwa ma é pâra naa Tarse.

³¹ Na pwi pàara-bà, âna rà wâro na ê tàbwàti wà tèpa cèikí wâna diri ê pâ napô *Judée, Galilée ma *Samaria. Rà pi-pagòora, â rà papwicîri wà Pwiduée. Â dau pitoo ê jéùrà ba é pitu tàra ê Nyuâaê Pwicîri.

Wakè kà Pétèru na Lydda ma Joppé

É pâra còwâ wà Énée

³² Wà Pétèru, âna é cai pâ mwara tèpa âboro kà Pwiduée na diri ê pâ napô, â é pwa ma boo tia jaa wà tàpé na rà tâa na village Lydda.

³³ Â é pâmari naawê pwi jè âboro na nee Énée, na jèe 8 naja kèe goro puu gòro aupuu kèe, ba é pitàbwamwa.

³⁴ Â é ina tée wà Pétèru pâ: «Énée, é pwa ma gà wâdé ni wà Iésu Kériso! Cimadò, â gà pipîri é aupuugà!» Â é nye cimadò kaa.

³⁵ Ûna rà còoê [na é pâra] â rà cèikí naa goo wà Pwi Ukai wà diri tèpa âboro Lydda, ma Saron‡.

É pawâro còwâ Tabitha

³⁶ Wâjaa tèpa cèikí na ville Joppé, âna pwa é tô ilàri, na nee Tabitha [naa na *hébèru] ma Dorcas naa na grec. É tô a nye po wakè kèe pwa pwina wâdé. Ba é pitu tà tàpé na piticè neemururà.

³⁷ Êco na, na pàara-bà, âna é maagé, â é bà. Géé na càuru na rà papitooé, â rà popaé too naa na pwi narawâ na tâdòiti.

³⁸ Ûna rà tâmogòori wà tèpa cèikí wê pâ, wà Pétèru âna é tâa Lydda, â rà cùru pâ tupédu ârailu béerà nau ina tée pâ, na é wàcî medarirà. (Ba càcaa wâiti Lydda pâ naa Joppé.)

³⁹ Â é nye pâra kaa wiâru wà Pétèru. Ûna é tèepaa pâ, â rà popaé too naa na pwi narawâ na tâdòiti. Â wà diri ê pa ilàri dâpwà, âna rà cibèepié burà i, â rà paari tée na jèpapara ârabwée na é pwa wà Tabitha, na é bwaa wâro.

⁴⁰ Â é pacòobérà diri wà Pétèru, â é tùu jùrué, â é pwapwicîri; â é tabiié dâra i naiiri âboro bà, â é ina tée pâ: «Tabitha, cimadò!»

Â é nye niâ kaa wà tôobà, â ùna é còo wà Pétèru, â é nye too kaa nau tâa!

⁴¹ Â é tu pâ dèe wà Pétèru, â é pacimadòé. Â nabwé, â é todà pa ilàri dâpwà ma diri pâra âboro kà Pwiduée, â é paari tàra wà Tabitha, na é jèe wâro còwâ!

⁴² Diri tèpa âboro wâ Joppé, âna rà tère é pwi jèkutâ-bà, â dau wâru tàpé na rà cèikí naa goo wà Pwi Ukai.

⁴³ Tàpo gòiri wà Pétèru wê, â é pitâa jaa pwi âboro na nee Simona, pwi a wakè goro parawére macii.

‡ 9:35 Saron—Nacé na maina, 80 km pai gòri wèe, ma 15 km pai maina wèe.

10

Pétéru ma Corneille

¹ Pwa pwi âboro na é tâa Césarée na nee Corneille, pwi *Roma. Wà pwiibà âna é pwi jè caa kêra 100 coda, gée nabibiu kêra wâra coda kà tèpa Italie.

² Wà pwi âboro-bà, âna wâdé tée é pwapwicîri kà tèpa *Juif, wâé mara é pwârawâ kêe. É dau pwi a pimeai tèpa Juif na ticé kêra, â é pwi a nye tà pwapwicîri tà Pwiduée.

É patùra Corneille pwi angela

³ Na jè tòotù, na âracié inere-tòotù na càuru ija, â é pwapwicîri, â é nye po còo bwàti kaa pwi *angela kà Pwiduée na é tò marié naa wâ, â é ina tée pâ: «Corneille!»

⁴ Â é nye po còoê kaa wà Corneille, â dau wâgotêe, â é ina pâ: «Dà, co Pwi Ukai?»

Â é ina pwi angela pâ: «Napwa é pâ pwâra pwapwicîri'gà, âna é tère wà Pwiduée, â é còo é pai imeaigà, â câé caa imwuru jii.

⁵ Gà naa pâ ni naa Joppé cè tèpa âboro, ba na rà pâ nau todà me wà Simona, na ina gooé mwara pâ Pétéru.

⁶ É pitâa jaa wà Simona, pwi a wakè goro parawére macii. É pwârawâ kà pwiibà, âna tâa bàrawià.»

⁷ Na é pâra còwâ i pwi angela, â wà Corneille, âna é todà tupédu ârailu âboro gée jaa tèpa ênawéna kêe. Â é todà mwara pwi jè coda kêe, gée nabibiu kà tèpa coda na é pitûâ kêra—pwi coda na jèe dau gòrié jaaé, â pwi a pitòimirié naa goro pwapwicîri.

⁸ Gée na càuru na é wiâ tàra diri é pâ pwina tèepaa marié, â é cùrurà pâ naa Joppé.

É patùra Pétéru é Nyuâaé Pwicîri

⁹ Na tòotù gée paé còwâ, na po gopaé bwàti, âna rà pâmwünyabweri Joppé. Na pwi pâara-bà, âna é too wà Pétéru naanidò gòrowâ*, nau pwapwicîri,

¹⁰ na rà pwabwàti é uti kêe [wà tèpa âboro wâ pwârawâ]. Na é gère pwapwicîri, â me marié pwâra copwa, â nūmee dàra ija. Â wà Pwiduée, âna é paari tée naa na nyuâa é pâ muru.

¹¹ É nye còo kaa é napwéretòotù na é tàpirié, â é boome géewé é pwina pwacèwii é pwérela na dau maina na cipa pâ ârapapé naûrué. Â é tàbàtù boome naa gòropuu.

¹² Â tâa na, diri é pâ na pwâra macii na ârapapé ârà, ma êdiri pâ âgòri ma âûtòo ma dòèa, ma êdiri pâ marù mwara.

¹³ Â é ina tée pwi pwâratùra pâ: «Gà cimadò co Pétéru, â gà taa, â gà uti.»

* 10:9 Gòrowâ—Pwa goro puu, â po bàracaari bwàti, â pâri ma jè pâra gò.

14 Êco na é ina wà Pétéru pâ: «Bwa! Tàutôo co Pwi Ukai, ba câgo caa mu uti ê pwina papwicîri [ê *Naèà kâbà].»

15 É jèu tère mwara i pwâratùra, na é ina têe pâ: «Gà cibwaa câbaèpà ê pwina é ina wà Pwiduée pâ muru na wâdé.»

16 É wacié tèepaa ê pâ namuru bèepwiri, â géé na càùé, â càù too còwâ naa napwéretòtù.

17 Â, na gére wàrapwiri, â wà i tèpa âboro na ia é cùrurà wà Corneille, âna rà jèe pitawèeri cèna é wêe i pwârawâ kà Simona, â tòcia tàra i pwârawâ. Â rà tèepaa pâ naa goropwârawâ, na pàara na wà Pétéru na é bwaa gére pimudàra cè pai ina wàra i pwi na ia é paari têe wà Pwiduée.

18 Â rà to, â rà tawèeri pâ: «Gona nye wâni kaa na é pitâa wê wà Simona, pwina nee Pétéru?»

Rà pâmarié wà tèpa âboro kà Corneille

19 Na é bwaa gére pinünüma wà Pétéru naa goo i pwi na ia é còo, â é ina têe ê Nyuâaê Pwicîri pâ: «Pwiini, rà wâni wà tèpa âracié âboro na rà mudàgà.

20 Cimadò ma gà boo, â gà cibwaa piwâ na gà pâra wiârà, ba wâgo na naarà me.»

21 Â é boo wà Pétéru, â é ina tà tèpa âboro bèeni pâ: «Wà pwi âboro na guwà gére mudèe, âna wâgo kaa. Dà cè majoroé ma guwà me?»

22 Â rà tòpi têe pâ: «É cùrubà me wà Corneille, pwi caa kâra coda, pwi âboro na é *târù, â wâdé têe ê pwapwicîri kà tèpa Juif. Wà diri mwara tèpa Juif, âna rà pi-inaê ba wâdé. É piâpâparié wà pwi angela kà Pwiduée, â é ina têe pâ, na é pwa ma gà me naa pwârawâ kêe, ba na é tère cè pwina gà ina têe.»

23 Nabwé, â é ticiarà wà Pétéru ma rà bwaa puu.

É pâra wiârà naa jaa Corneille

Na dàuru kêe, âna é jèe pâra wiâ tèpa âracié âboro bèeni wà Pétéru. Â rà pâra wiâê mwara wà pâra tèpa cèikí na tâa Joppé.

24 Na pwi tòotù géé paé còwâ, â rà tèepaa pâ naa Césarée. Â é tà tapacîrà wê wà Corneille, ma wà tèpa âboro géé na tâa kêe ma tèpa âji bée, na é nye todàra me.

25 Na é tò wà Pétéru, â é pâra caraé wà Corneille, â é tùu jùrué burà cùué boo naa goro â wà Pétéru.

26 Êco na é dàgòtùé wà Pétéru, â é ina têe pâ: «Gà cimadò, ba go nye pwi âboro pwacèwiigà!»

27 É nye gére tùra burà too naa na wâ wà Pétéru, â é pâmari pâ âboro na wâru, na rà jèe tàgére tâa wê.

28 Â é ina tàra pâ: «Guwà jèe nye tâmogòori pâ muru pwicîri tà tèpa Juif, na rà pabée tàpé na càra caa tèpa Juif. Â papwicîri jìrà mwara na rà tò naa jaarà. Êco na é jèe paari tóo wà Pwíduée pâ, na go cibwaa cábaèpà pwi âboro ma go cibwaa miiriè.

29 Êkaa na, na guwà todòo me, â nye ticè pwina na go bwaa èrà goo.»

«Â go tawèeriwà pâ: Dà cè majoroé ma guwà nama go me?»

30 Â é ina tée wà Corneille pâ: «Jèe âracié tootù nabà, gée na càuru pwi tootù na go pwapwicîri ni, na âracié ineretòotù. Â pwi tootù-bà, âna é piâpàpario pwi âboro na pwâra é ârabwée kêe†, â é ina tóo pâ:

31 “Corneille, wà Pwíduée, âna é jèe tòpi é pwâra pwapwicîri'gà. Â cáe caa imwüru é pai imeaigà.

32 Â ni, âna gà cùru pâ naa Joppé cè tèpa âboro nau todà me wà Simona, pwina nee mwara Pétèru, na é pitâa na pwârawâ kà Simona, pwi a wakè goro parawére macii. Napwa pwârawâ kêe, âna tâa bàrawià.”

33 Êkaa na go panuâ wài paé tèpa âboro, ba na rà todàgà, â nye dau wâdé kaa na gà me. Êni, âna bà jèe wâdiri ara Pwíduée, ba na bà tère diri é pâ namuru na é jèe naa tâgà wà Pwi Ukai, ba na gà ina tâbà.»

É patùra tàpé na càra caa tèpa Juif

34 É inapàpari tàra wà Pétèru pâ: «Go mwa nye tàgère tâmogòori kaa pâ napwa wà Pwíduée, âna cáe caa pwaké goro âboro.

35 Ba, naa na diri é pâ napô, âna wà pwi âboro na é papwicîri wà Pwíduée ma pwa é pwina wâdé, ma imeai, âna é wâdéarié wà Pwíduée.

36 É jèe panuâ é popai târa é Ba *Isaraéla—é Picémara Wâdé târa é pinaanapô na é naigé mee wà Iésu Kériso, Pwi Ukai kâra diri é pâ âboro.

37 «Guwà jèe tâmogòori é pwina tèepaa béaa na Galilée, géewé, tia na diri é napô *Judée, gée na càuru é pai picémara é *piupwaa kà Ioane.

38 Ba wà Pwíduée, âna é naaboo‡ é pàtàmara é Nyuâaê Pwicîri naa gò wà Iésu, pwi âboro gée Nazareth. É pâra diri naa pâ ére, â é pwa na wâdé tà tèpa âboro, ba é wâjaaé wà Pwíduée. Â é nama rà wâdé còwâ wà [tàpé na rà maagé, ma] êdiri wà tàpé na wâgoorà é pàtâma wà *Caatana.

† 10:30 Pwi âboro na pwâra é ârabwée kêe—Pai ina wèe pâ, pwi jèe angela. (Còo Apostolo 1.10.) 10:34 Deutéronome 10.17; Roma 2.11 10:37 Mataio 4.12–17

10:38 Mataio 3.16; Luka 4.17–20 ‡ 10:38 Naaboo... Grec: Oint. Còo note goo Luka 4.18.

39 «Wàibà kaa tèpa *paâjupâra wàra diri ê pâ pwina é pwa, na *Iérusaléma, tia na pàra ére napô géé goro Judée[§]. Êco na rà tanamiriê naa goro *kurucé, â é bà.

40 «Êco na wà Pwidueé, âna é nama é wâro còwâ, na pwi béaracié kâra tòotù géé na càùé. Â é pwa ma é piâpâparié tâbà cò.

41 Wàibà tàpé na pitòrigaribà béaa, ba na bà mwa tèpa paâjupâraê. Wàibà tàpé na bà picaaija ma wâdo ma wàé, géé na càuru na é wâro còwâ jii tèpa bà. Ba câé caa pwa ma piâpâparié târa diri ê pâ âboro.

42 Â nye wà Iésu kaa na é jèe cùrubà pâ, ba na bà pâra nau picémara é *Picémara Wâdé târa é Ba, ma inapâpari pâ, jèe wàé kaa pwina é jèe tòpòé wà Pwidueé, ba na ée mwa pwi a pitèi tàpé na rà wâro ma tàpé na rà bà.

43 «Â wà diri tèpa *péroféta, âna rà jèe tàmara ina pâ, cè pwina é cèikî naa goo Iésu, âna o pwanauri é èpà kêe, naa na nee.»

É boo Nyuâaê Pwicîri naa gòrà

44 Ûna é bwaa gére tûra wà Pétéru, â é nye boome kaa é Nyuâaê Pwicîri naa gò diri tàpé na rà tàmaari é popai kà Pwidueé.

45 Wà tèpa Juif na rà cèikî, na ia rà me wiâ wà Pétéru*, âna rà pò, na naa boome mwara é Nyuâaê Pwicîri naa gò tàpé na càra caa tèpa Juif.

46 Ba rà térerà na rà tûra naa é pâ pwâratûra na ité, ma pwamaina Pwidueé. Â é ina wà Pétéru pâ:

47 «Wànau, o nye pâri ma câjè caa *upwaa tàpé na rà jèe tòpi é Nyuâaê Pwicîri, pwacèwiijè?»

48 Â é naa tàrù wà Pétéru, ba na upwaarà naa na nee Pwi Ukai Iésu.

Géé na càùé, â rà ilaé pâ, na é bwaa tàpo pwa cè pàra tòotù wâjaarà.

11

É piwiâ tà tèpa apostolo wà Pétéru

1 Wà tèpa *apostolo ma tèpa cèikî, na rà tâa napô *Judée, âna rà tère pâ wà pàra tàpé na càra caa tèpa *Juif, âna rà jèe cèikî mwara naa goro é popai kà Pwidueé.

2 Ûna é too naa *Iérusaléma wà Pétéru, â wà tèpa cèikî na rà tèpa Juif*, âna rà cagòtù tée é pwina é pwa, â rà ina tée pâ:

§ 10:39 Pàra ére napô géé goro Judée—Grec: Napô kà tèpa Juif. 10:41 Luka 24.42–43; Apostolo 1.8 10:42 Apostolo 17.31; 1 Pétéru 4.5 10:43 Ésaïe 53.5–6;

Jérémie 31.34 10:44 Apostolo 11.15, 15.8 * 10:45 Wà tèpa...cèikî na ia rà me wiâ wà Pétéru—Còo nee tii 23. 10:46 Apostolo 2.4, 19.6 10:48 Apostolo 2.38

* 11:2 Tèpa Juif—Grec: Tàpé na pwa kamaî târa. Ipaiwà naa na nee tii 3.

³ «Cina gà too naa jaa tàpé na càra caa tèpa Juif, ma guwà pi-ija naima ma wàilà?»

É patùrao Pwiduée

⁴ Â wà Pétèru, âna é piwiâ tàra bwàti é pâ namuru na tèepaa mariê, géé na autapoo goo é pwi jèkutâ-bà. Â é ina pâ:

⁵ «Go tâa Joppé, â na pàara na go bwaa gére pwawwicîri na, âna go côo jè muru, na é paari tôo naa na nyuâa wà Pwiduée —pé pwina pwacèwii é pwérela na dau maina, na cipa é pâ ârapàpé naûrué. Â é boome géé napwéretòotù tia jaa.

⁶ Ûna go ucâri é pé pwérela bèepwiri, â go côo naa na, pâ macii âraèrù, ma macii a piugà, ma pâ âgòri, ma pâ âûtòo, ma pâ dòèa, ma pâ marü mwara.

⁷ Â go tère é pwâratùra, na ina tôo pâ: “Gà cimadò co Pétèru, â gà taa, â gà uti.”

⁸ «Êco na go ina pâ: “Bwa! Tàutòo co Pwi Ukai, ba muru pwicîri [naa na é *Naèà kâbà]. Â câgo caa mu uti géé goo!”

⁹ «Â go jèu tère mwara i pwâra-tùra na me géé napwéretòotù, na ina pâ: “Gà cibwaa câbaèpà é pwina é ina wà Pwiduée pâ muru na wâdé.”

¹⁰ É wacié tèepaa é pâ namuru bèepwiri, â géé na càùé, â càurà too côwâ naa napwéretòotù.

Go pâra wiârà naa Césarée

¹¹ «Â rà nye tèepaa medario kaa wà tèpa âracié âboro me géé Césarée naa na pwârawâ na bà tâa na.

¹² Â é ina tôo é Nyuâaê Pwicîri pâ: “Gà cibwaa piwâ na gà pâra wiârà[†].” Â wà tèpa 6 bééjè na wàilà-ni[‡], âna rà me wiâo naa Césarée, â bà capai too naa na é pwârawâ kà Corneille.

¹³ «Â é piwiâ tâbà wà Corneille é pai côo kêe pwi *angela naa pwârawâ na é ipaarié têe, ma ina têe pâ: “Panuâ pâ cè âboro naa Joppé nau mudà Simona, pwina ina gooé mwara pâ Pétèru,

¹⁴ ba ée mwa ina tâgà pâ, na popai na gà o udò goo, wâgà ma diri é pwârawâ'gà, [ba na o tâa tàwà é *âji wâro.]”

É boome Nyuâaê Pwicîri

¹⁵ «Ûna go tapoo tùra, â é boome naa gòrà é Nyuâaê Pwicîri, pwacèwii naa gòjè naa na autapoo goo.

11:3 Apostolo 10.28; Galatia 2.12   **11:5** Apostolo 10.9–48   † **11:12** Gà cibwaa piwâ na gà pâra wiârà—é, Pâra wiârà, â gà cibwaa pwaké goro âboro.   ‡ **11:12** Tèpa 6 bééjè na wàilà-ni—Tâpé na rà me wiâ Pétèru géé Joppé. (Còo Apostolo 10.23,45.)

11:14 Apostolo 16.31   **11:15** Apostolo 2.4

16 Â go nye tà niimiri ê pwi popai kà Pwi Ukai, na é ina pâ: “Wà Ioane, âna é *piupwaa goro jawé, êco na wâguwà, âna o mwa *upwaawà goro ê Nyuââê Pwicîri.”

17 «Wà Pwiduée, âna é nye naa tàra mwara ê âraimeai, i Nyuââê Pwicîri, ma pwacèwiijè, na jè cèikî naa goo Pwi Ukai Iésu Kériso. Â go pwi wàa, ma go cicara wà Pwiduée?»

18 Gée na càuru ê pai tère kàra pwiri, â rà jèe nabwé na rà putàmu, â rà pwamaina Pwiduée, â rà ina pâ: «Ûu kaa! Âjupâra pâ wà Pwiduée, âna é naa mwara ê âji wâro tà tàpé na càra caa tèpa Juif, na rà pinünüma ma biirà dèe.»

Tèpa cèikî wâ Antioche na Syrie

19 Gée na càuru ê pai bà kà Étienne, â tapoo pwa-imudiri tà tèpa cèikî, â rà jèpa ipiina pâ naa é pâ napô, naa Phénicie, ma naa na ville Antioche ma gòropô Chypre. Â rà picémara ê popai naawê; êco na rà nye picémara co tà tèpa Juif.

20 Êco na wà pàra tàpé gée jaarà, tèpa âboro gée Chypre ma na ville Cyrène, âna rà me naa Antioche. Â rà picémara ê *Picémara Wâdé kà Pwi Ukai Iésu tà tàpé na càra caa tèpa Juif.

21 Nye tâa gòrà é nii kà Pwiduée, â wâru tèpa âboro, na rà biirà naa goo wà Pwi Ukai, â rà cèikî.

22 Ûna rà tère pwiri wà tèpa cèikî na wâra pwapwicîri Iérusaléma, â rà panuâ pâ wà Barnabas naa Antioche.

23 Ûna é tèepaa pâ, â é côo ê *aupwényunyuâari kà Pwiduée naa gò tèpa âboro, â é dau ipwàdée. Â é pagòrà diri ma rà cimwü bwàti naa goo Pwi Ukai.

24 Ba wà Barnabas, âna pwi âboro na é dau wâdé, â maina é cèikî kêe. Â dau tâa gòé ê Nyuââê Pwicîri. Â wâru mwara tàpé na rà cèikî naa goo Pwi Ukai.

25 Géewê, â é pàra naa na ville Tarse, ba na é mudà wà Saulo.

26 Ûna é pâmariê, â é popaé me naa Antioche. Ru tâa wé naa na caapwi naja. Ru pàra taaci naa na pâ ipitiri kàra wâra pwapwicîri, â rà pacâmuri pâ âboro na wâru. Nye tapoo kaa na Antioche, na tapoo ina goo tèpa cèikî pâ *chrétiens*, [pai ina wèe pâ ‘tèpa cèikî naa goo wà Kériso’].

Rà pitu tà tèpa cèikî naa Judée

27 Na pàara bèepwiri, âna rà boome gée Iérusaléma naa Antioche pâ tèpa *péroféta [na rà pame é popai gée jaa wà Pwiduée].

11:16 Apostolo 1.5   **11:18** Apostolo 13.48, 14.27   **11:19** Apostolo 8.1–4   **11:22**

Apostolo 4.36   **§ 11:22** Tapoo gée na nee tii bèeni, â tiagoro tii Auinapàpari, âna é popai wâra pwapwicîri, âna pai ina wèe pâ, é picaatâa kà tàpé na rà cèikî naa goo Iésu, â càcaa é auba maina na Iérusaléma na é pwi Wâra pwapwicîri kà tèpa Juif. Côo mwara Wâra pwapwicîri naa na Neeremuru (*Vocabulaire*).   **11:25** Apostolo 9.30

²⁸ Pwi jè ârapàarà, âna nee Agabus. Â wâgooé ê pàtàmara Nyuâaê Pwicîri. Â é cimadò, â é ina tàra pâ: «O mwa pwa cè copwa na dau maina pitiri gòropuu.» (Â nye coo pwi auina-bà na pàara kà Claude, pwi ukai kà tèpa *Roma.)

²⁹ Napwa naa goo wà tèpa cèikî, âna rà pitêrera, ba na rà panuâ pâ cè bépitu kàra tà tèpa cèikî na rà tâa Judée. Rà nye jèpa naa ê pwina pâri ma rà naa [wiâra ê pumara wakè kàra].

³⁰ Â wà Barnabas ma Saulo, âna ru pa pâ i âraimeai dari tèpa pitûâ kàra wâra pwapwicîri.

12

Rà tòtàmwara Jacques ma tâjùru Pétèru

¹ Na pàara-bà, âna é tubaèpà tà pàra tèpa cèikî wà ukai *Héroda Agrippa I.

² Â é naa tàrù, ba na tòtàmwara goro tàuwa wà Jacques, pwi aéjii kà Ioane.

³ Ũna é côo pâ wâdé tà tèpa *Juif, â é nama tâjùru mwara wà Pétèru, na pwi jè *tòotù maina kàra, pwi tòotù na pi-ija poloa na ticè nyaa kêe.

⁴ Â é pwa ma tüê naa na karapuu, â é nama wéaarié ê ârapàpé gommu na piârapàpé coda naa na. Ba nùmee na pitèi Pétèru na ara diri ê pâ âboro, gée na càùru tòotù *Paséka.

⁵ Â rà wéaari wà Pétèru naa na karapuu. Â napwa wà tèpa cèikî, âna rà gòo goro pwapwicîri taaci ba kêe.

É pacòobé Pétèru pwi angela

⁶ Na pwi bàrane béaa kàra ê pai pitèié, âna wà Pétèru, âna é puu nabibiu kàra ârailu coda. Â tòoé goro itùpaò, naa goo tupédu coda. Â pwa mwara tèpa coda, na rà wéaari ê goropwârawâ goro karapuu.

⁷ Êco na é nye pwairi tèepaa kaa pwi jè *angela kà Pwi Ukai, â nye po pwéelaa kaa na karapuu. Â wà pwi angela, âna é pitaci* gòro jènere wà Pétèru. Â é ina tée pâ: «Gà cimadò wài!» Â nye tûu kaa gée goro ê du î wà Pétèru î pâ itùpaò.

⁸ Â é jèu ina tée còwâ wà pwi angela pâ: «Gà piigà goro î karapuu'gà, â gà coona î du wâraâgà.» Â é nye pitèrè dèe wà Pétèru.

Â é ina tée mwara wà pwi angela pâ: «Wâdé. Â gà coona î palito'gà, â gà me wiâô.»

⁹ Â é pâra wiâê gée na karapuu wà Pétèru. Êco na câé caa tâmogòori pâ ê pâ pwina é pwa tée wà pwi angela, âna nye tàgèrè âjupâra. Ba é niimiri pâ é pwa âcòwâ.

10 Â ru wénari ê tèpa coda na rà wéaa béaa, â ru wénari mwara wà tàpé na rà coo wê. Â ru tèepaa pâ naa goo ê goropwârawâ paò na babé wâri ê ville. Â é nye pitâpirié acari béaa kâru, â ru còobé, â ru pâ naa jè naigé. Géé pwiri, â nye tàpo tiâu kaa i pwi angela.

11 Â pitâmogòo nûma wà Pétéru, â é ina pâ: «Nye âjupâra kaa! Wà Pwi Ukai, âna é nye panuâ me pwi angela kêe, ba na é upao géé na-araraî wà Héroda! Â é upao jii ê pâ pwina èpà na rà pwa na rà pwa tôo tèpa Juif [na rà cicarabà].»

É pâra naa jaa tèpa cèikî béé

12 É pâra wà Pétéru naa na pwârawâ kà Maria, nyaa kà Ioane (na jè nee mwara Maréko). Rà tàgére tâa wê ê jè auwâru goro tèpa cèikî, â rà nye tàgére pwapwicîri.

13 Â é cùu ê goropwârawâ na autò wà Pétéru, â é me wà Rhode nau tàpiri. (Wà tòoni, âna tô ênawéna na pwi pwârawâ-bà.)

14 Â é têreina ê pwâratùra kà Pétéru, â naa na pai wâdé têe, â é itâa pâ, na ina pâ: «É! Wà Pétéru na é wâboo gòroigé!» Â é imwûru na é tàpiri i goropwârawâ!

15 Â rà ina têe pâ: «Gà ipwirié co tòoni!» Êco na é nye gòo goro ina pâ: «Akaé! Go nye âjupâra.» Â rà ina mwara têe pâ: «Bwa! O gére nyuâaê†.»

16 Na rà gére wârapwiri pai tùra kàra, âna wà Pétéru, âna é nye tàgére gòo goro cùu taaci i goropwârawâ! Â rà mwa tàpiri, â rà nye dau pò kaa.

17 Â é pwa ineremuru tàra pâ, na rà cibwaa tùra. Â é piwiâ tàra ê pai pacòobée géé na karapuu. Â é ina tàra pâ: «Guwà mwa ina tà Jacques‡ ma pâra tèpa cèikî bééjè.» Â é còobé jiiirà, â é pâra naa na jè ére.

18 Úna pwaa dòme, â rà paé ma me wà tèpa coda. Â rà dau géaa, ba càra caa tâmogòori cèna é wêe wà Pétéru, â dau wâgotàra.

19 Â é nama rà mudèe bwàti wà Héroda, êco na càra caa pâmariê. Â é pitawiâ wà tèpa wéaa, â é nama catâmwararà.

Géé na càué, â é boo wà Héroda géé napô *Judée naa Césarée, ba na é pitâa wê.

É bà ukai Héroda Agrippa I

12:10 Apostolo 5.19 † 12:15 Nyuâaê—é, Pwi angela kêe. Rà cèikî wà tèpa Juif pâ, rà wéarajè jècaa ê pâ angela. ‡ 12:17 Jacques—Pwi jii wà Iésu. (Còo note goo Apostolo 15.13.) 12:18 Apostolo 5.22-24

20 É dau putàmu wà ukai Héroda naa goo wà tèpa âboro gée Tyr ma Sidon. Êco na rà me nau côoê, ba na rà ilari jiié é pinaanapô. (Ba é du ville kàra, âna ru wâro goo é napô kà Héroda.) Â rà nama é pwi naigé mee wà Blastus, pwi ênawéna kà pwi ukai, pwi a wéaari é pwârawâ maina kêe.

21 Na pwi tòotù na é jèe dàbacoò na wà Héroda, â é coona é ârabwée kàra ukai kêe. Â é too naa gòro é autâa kêe, â é patùra tèpa âboro.

22 Â rà nye dau picâdirié, ma ina pâ: «É! Càcaa pwi âboro na gére tura! Â pwi jè pwiduée!»

23 Â wâdé tée na rà pwamainâê jii wà Pwiduée. Êkaa na é nye èié kaa é pwi angela kà Pwi Ukai, â rà iri é naparawée é pâ âgù, â é bà.

24 Napwa naa goo é popai kà Pwi Ukai, âna jèe dau picémara ba maina pâ, â é pitoo é jéu tèpa cèikì.

25 Gée na càuru é pai wakè kà Barnabas ma Saulo, â rà wâjué còwâ gée[§] *Iéruusaléma, wàilà ma Ioane-Maréko.

bétapoo pai pâra kà paulo

13

(*Naporomee 13.1-14.28*)

Rà pitòrigari Barnabas ma Saulo

1 Naa na wâra pwapwicîri naa Antioche wâna province Syrie, âna pwa pâra tèpa *péroféta, ma tèpa ipacâmu—wà Barnabas, wà Siméon pwina ina gooé pâ 'Pwi âboro duu'; Lucius gée na ville Cyrène; Manaën na ia ru pimaina naima ma pwi kupénoo *Héroda Antipas; ma wà Saulo.

2 Pwa pwi pâara na rà gére ipwanya—ba rà panuâ é ija, ba na rà gére pwapwicîri tà Pwi Ukai.

Â é ina tàra é Nyuâaê Pwicîri pâ: «Guwà pitòpò naaiti wà Barnabas ma wà Saulo, târa é wakè na go todàru naa goo.»

3 Gée na càuru é ipwanya ma pwapwicîri kàra, â rà tòpò îrà naa gòru [ba na pwényunyuâariru] â rà panuâru pâ.

Ru pâra naa gòropô Chypre

4⁵ É cùru pâ Barnabas ma Saulo é Nyuâaê Pwicîri. Â é pâra wiâru wà Ioane-Maréko, ba na é pitu tàru. Rà boo naa na ville Séleucie, â géewê, â rà pâ gòro wânga naa gòropô Chypre. Ûna rà tèepaa pâ naa na ville Salamine, â ru picémara é popai kà Pwiduée wà Barnabas ma Saulo, naa na pâ *wâra pitapitiri kà tèpa *Juif.

12:23 Daniel 5.20 12:24 Ésaïe 55.11 12:25 Apostolo 11.29-30, 15.37 § 12:25 Gée Iéruusaléma—Pâra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà ina pâ: *Naa Iéruusaléma.* 13:2 Apostolo 9.15 13:3 Apostolo 6.6 13:4-5 Apostolo 12.12, 15.39

É cicararu Élymas

⁶ Ūna ru jèe pâra pitiri ê pô, tia na ville Paphos, â ru pâmari pwi jè Juif na nee Bar-Jésus (Élymas naa na grec)*. Wà pwi âboro-bà, âna pwi a pwa tutê, â é ina pâ wàé pwi péroféta kà Pwiduée [na é pame popai kêe].

⁷ Wà pwiibà, âna pwi bée Sergius Paulus, pwi kupénoo kêra pô-bà, na pwi a tàmanga. Wà pwi kupénoo-bà, âna é todà wà Barnabas ma Saulo, ba dau nùmee na é tère ê popai kà Pwiduée.

⁸ Êco na wà Élymas, âna é mudàra, ba na é dàbii ê aucèikî kà pwi kupénoo.

⁹ Wà Saulo (na ina gooé mwara pâ Paulo)†, âna dipitirié ê Nyuâaê Pwicîri, â é ucâri Élymas burà ina tée pâ:

¹⁰ «Pwina naî *Caatana! Gà pwi a cicara ê pwina *târù! Dau pwi a maina kaa ê pwa tûâ naa googà! Wànau? Bwaa caa pâ nabwé kaa ê pai cicaragà ê pâ naigé na târù kà Pwi Ukai?

¹¹ Êe tatégà wà Pwi Ukai, â gà o bwi ni, â o tâpo pwa pâara na o câgà caa côjè.»

Â nye me kaa ê bàutê naa gò wà Élymas, â jèe câé caa côjè. Â é mudàra ma cèi dàra pâ âboro, ba na rà pipopaé.

¹² Napwa naa goo wà pwi kupénoo, âna é pò goro ê pwina gére tèepaa, ma é pàtàmara ê popai kà Pwiduée, â é nye cèikî kaa.

Na Antioche goro jènere Pisidie

¹³ Gée na càué, â wà Paulo ma tèpa bée, âna rà pa wànga gée Paphos, pâ naa na ville Perge gée goo province Pamphylie. Â é pâra jiiru naawê wà Ioane-Maréko, â é wâjué còwâ naa *Iéruusaléma.

¹⁴ Â gée Perge, âna ru pâra wà Paulo ma Barnabas, â ru pâra wii é naigé pâ naa Antioche goro jènere pwi ére napô Pisidie.

Ūna ru tèepaa pâ naawê, â ru tò naa na wâra pitapitiri kà tèpa Juif, na *tòotù pwicîri.

¹⁵ Wà tèpa âboro na rà pwapwicîri wê, âna rà gére pûra i tii goro *Naèà kà Moosé, ma i tii kà tèpa péroféta. Â rà ina târu wà tèpa pitûâ pâ: «Tupédu jènerebà, wiàna pwa cè popai kàu, târa pagòjè, â gàu cimadò ma gàu tùra.»

É patùra tèpa jènereê Paulo

¹⁶ É cimadò wà Paulo, â é pwa ineremuru, ba na rà cibwaa tùra, â é ina pâ: «Bwa; guwà tère diri, i tàpé *Isaraéla, ma wâguwà mwara na guwà gére pwapwicîri naima.

* **13:6** Élymas naa na grec—Popai gée na nee tii 8. † **13:9** Saulo; Paulo—Nee naa na héberu pâ: Saulo, nee naa na grec pâ: Paulo. **13:11** Apostolo 9.8 **13:13** Apostolo 15.38

17 Wà Pwiduée kâra ê pwi Ba kâjê Isaraéla, âna é pitòrigari wà tèpa caa kâjê. Â é pwa ma é pimaina too ê Ba, na pwi pàara na rà bwaa pwa pârame naa napô *Aigupito. Â é pwa ma rà còobé, goro é nii ma pàtamee.

18 Â é pa-ijarà[‡] na wâpâ na 40 naja, naa namaré.

19 «É pwa ma rà pwâri ma catâmwara ê 7 mwaciri naa napô *Kanaana, â é panuâ târa ê napô, ba na tèpa âji apooé.

20 Ê pwi pàara-bà, âna wâmwünyabweri 450 naja [gée na càuru pai pitòrigarirâ kêe na Aigupito]. Â é naa târa wà tèpa ukai juges, târa pipoparâ tiagoro ê pàara kâ péroféta Samuélia.

21 «Nye, na pwi pàara-bà, na wà tèpa ijiao kâjê, âna rà ilari jii Pwiduée cè pwi ukai kàra. Â é naa târa wà Saül, pwina naî Kis gée na wâao kâ *Benjamin. Â wà Saül âna é pwi ukai kàra naa na 40 naja.

É pwi a pa-udòjè Iésu

22 «Gée na càué, â é tapwütù Saül wà Pwiduée, â é naa târa ê Ba wà pwi ukai *Davita. É ina wà Pwiduée gooé pâ: *Go jèè pâmari wà Davita pwina naî Jessé, pwi âboro na wânümoò gooé, na ée mwa pacoo diri câbawâdé kôo.* 1 Samuel 13.14

23 «Â é autûari kâ Pwiduée, âna na ée mwa còobé gée na é tâa kâ Davita, wà Iésu pwi a-upa Isaraéla.

24 «Béaa kâra ê pai tèepaa kâ wà Iésu, âna é me wà *Ioane Pwi a piupwaa, â é picémara tà tèpa Isaraéla. Â é ina târa pâ: “Guwà pinünüma ma guwà biiwà ma *upwaawâ.”

25 Úna é pwa na é tubanabwé ê wakè kêe, â é mu nye tà ciburâ ina târa wà Ioane pâ: “Gona guwà gére niimiri pâ wâgo wâa? Ba càcaa wâgo pwi *Mesia, [pwi ukai na guwà tapacîé gée na biu]. Guwà còo, ée mwa pwicò kôo wà pwiibâ, na po dau càcaa pâri ma go tipi é otâpwe goro du wâraâê.”»

Càra caa còoinaê tèpa pitûâ

26 [É ina mwara wà Paulo pâ]: «Tâpo tâmaariô, co tèpa jènerèô, tèpa gòobàra *Abérama, ma wâguwà mwara na papwicîri wà Pwiduée. Jèe panuâ medarijè diri é pwi popai bèeni, ba na jè udò, [ma tâa tâjè é *âji wâro].

27 Êco na wà tèpa âboro Iérusaléma ma tèpa ukai kàra, âna càra caa câmogòori pâ, wà Iésu, âna é me, ba na jè udò. Càra caa tâmogòori é popai na rà ina béaa wà tèpa péroféta; é popai na

13:17 Exode 1.7, 6.6, 12.51 13:18 Nombres 14.34; Deutéronome 1.31 ‡ 13:18 É pa-ijarâ—é, É pidâpwicâariê naa goorâ. 13:19 Deutéronome 7.1; Josué 14.1 13:20 Juges 2.16; 1 Samuel 3.20 13:21 1 Samuel 8.5,19, 10.20–24 13:22 1 Samuel 13.14, 16.12; Psaume 89.21 13:23 2 Samuel 7.12–16 13:24 Mataio 3.1–2 13:25 Ioane 1.20,27

rà mu pûra diri na é pâ tòotù pwicîri! Êco na rà pacoó ê popai-bà, na rà pwa ma é bà wà Iésu.

28 «Â rà nye tâmogòori pâ, nye ticè na é pwa wà Iésu na pâri ma tètâmwereê goo. Êco na rà nye ilari jii wà *Pilato pâ, wâdé na é bà [naa goro *kurucé].

29 Ba rà pacoó diri é pâ namuru na ina naa gooé. Â géé na càué, â rà naaé boo géé goro kurucé, â rà tòpòé naa na auipwàni.»

É pawâroé còwâ Pwiduée

30 «Êco na wà Pwiduée, âna é pawâroé còwâ, géé nabibiu kà tèpa bà.

31 Â naa na pâ tòotù na dau wâru, â é ipaarié taaci wà Iésu tà tèpa âboro na ia rà too ma wàé géé Galilée naa Iérusaléma. Â nabàni, âna rà jèe tèpa *paâjupâraé naa nabibiu kâra é Ba Isaraéla.

32 «Â wàibà, âna bà picémara tàwà é pwi *Picémara Wâdé bèepwiri. Ba é jèe mara ina béaa wà Pwiduée tà tèpa jojoorjè pâ ée mwa pwa jè muru.

33 Â nabàni, âna é pwa ba kâjè tèpa naîrà§ [ma pàra tàpè mwara]. Ba é pwa ma é wâro còwâ wà Iésu.

«Jèe wii gooé, naa na béârailu kâra salamo kà Davita pâ:

*[Wàéni popai kôo,
na go ina] nabà:
Gà pwina naîô,
â go pwi caa'gâ*.*

Psaume 2.7

34 «Â wà Pwiduée, âna é pawâroé còwâ, géé nabibiu kà tèpa bà, ba na é cibwaa wâjué còwâ naa na auipwàni, â é cibwaa wai ma botére. Ba ée jèe mara ina wà Pwiduée pâ: *Go mwa naa tàwà é *aupwényunyuâari na go jèe mara ina tà Davita.Ésaïe 55.3*

35 «Â âjupâra, ba é wii mwara wà Davita, naa na jè ére pâ:

*Gà jèe pitòrigario
ma go pwi ênawéna'gâ.
O câgà caa panuâ nyuâaô
ma é tâa na aubà.*

13:28 Mataio 27.22-23 13:29 Mataio 27.59-60 13:31 Apostolo 1.3,8 13:33

Psaume 2.7 § 13:33 Kâjè tèpa naîrà—é, Kà tèpa naîrà. * 13:33 Wàéni popai kôo na go ina nabà... Grec: Nabà, âna gà jèe pwi naîô, â go jèe pwi caa'gâ. Naa na tii Salamo (Psaumes), âna é ina wà Pwiduée é popai bèepwiri tà pwi Mesia kêe, ûna é pwa ma é Pwi Ukai kâra diri é pâ muru. (Wà Paulo, âna é paari pâ wà Iésu Kérise, âna pwi Mesia.) 13:34 Ésaïe 55.3 13:35 Psaume 16.10

*O câgà caa panuâ naiio
ma o wai ma botére.*

Psaume 16.10

³⁶ «Wà ukai Davita, âna é nye tà piênawéna kà Pwiduée, tiagoro é pai bà kêe, â é pacoo é câbawâdé kà Pwiduée. Êco na é bà, â pwànriré pwacèwii diri tèpa caa kêe, â é jèe wai ma botére naa na auipwàni.

³⁷ Êco na wà pwina é jèe pawâroé wà Pwiduée, âna câe caa wai ma botére.»

É pame pai pwanauri èpà kâjè

³⁸⁻³⁹ «Wâdé na guwà tâmogòori bwàti, co tèpa jènerèô, pâ, bà picémara tàwà nabà é pai pwanauri èpà naa na nee Iésu. Â nye géee gooé kaa, na tòpò pinaanapô naa nabibiu kâjè ma wà Pwiduée†, ba na jè tèpa âboro na jè tàrù na araé. Ba càcaa pâri, é Naèà kà Moosé ma pwanauri é èpà, ma nama jè tàrù.

⁴⁰ Â guwà pwacôoco, ba péa tà tèepaa mariwà é pwina rà jèe ina tèpa péroféta:

*41 Guwà pwacôowà,
wâguwà tèpa ipwamainawà!
Go mwa papòwà,
â guwà jèpa ipiina!
Go o mwa pwa wakè kôo
na guwà bwaa wâro;
wakè na muugère
ma dau maina awé.
Â wiàna wiâ tàwà,
â câguwà caa wâari.»*

Habakuk 1.5

⁴²⁻⁴³ [Â ûna é ina diri pwiri wà Paulo, â] jèe nabwé é ipitiri, â ru còobé ma Barnabas géee na i wâra pitapitiri. Â rà ilari jiiru wà tèpa âboro pâ, na ru mwa tòpò cè gòobàra é popai kàru, na é tòotù pwicîri noowé. Â wâru tàpé na rà pâra wiâru—wà tèpa Juif, ma tàpé na rà biirà naa goro é pwapwicîri kà tèpa Juif. Â rà ipwa jèkutâ naima, â ru pagòora ba na rà cimwù naa na *pimeaari imudi kà Pwiduée.

Ru pâdari tàpé na càra caa tèpa Juif

⁴⁴ Na pwi tòotù pwicîri pâ còwâ, âna ipiti êdiri tèpa âboro na ville Antioche wâ Pisidie, ba na rà tère é popai kà Pwi Ukai.

13:38-39 Roma 10.4 † **13:38-39** Tòpò pinaanapô naa nabibiu kâjè ma wà Pwiduée—Còo note goo Roma 1.17. **13:41** Habakuk 1.5

⁴⁵ Ūna rà cōo pwiri wà [tèpa pitûâ kà] tèpa Juif, â rà iboo goo wà Paulo, â rà tobpawâe ma inaê ba èpà.

⁴⁶ Êco na ru ina ba gòo tàra wà Paulo ma Barnabas pà: «Bu mara me mariwà ba wâguwà tàpé na, na guwà mara tère é popai kà Pwiduee. Ūna guwà tūma, êkaa na, bu o biibu dà tàpé na càra caa tèpa Juif. Ba munaa càcaa kàwà é *wâro dâra gòiri jaa Pwiduee?!

⁴⁷ Ba wàéni é pwina é jèe ina tâbà wà Pwi Ukai pà:

Go tòpògà ma cùrugà.

Gà mwa pwéelaa kâra pà Ba.

Ina târa gòropuu:

“É jèe me wà Pwi Ukai;

me nau pa-udòwà!”»

Ésaïe 49.6

Dau wâru tàpé na rà cèikî

⁴⁸ Ūna rà tère pwiri wà tàpé na càra caa tèpa Juif, â rà dau ipwadée. Â rà ina pà: «Nye dau wâdé kaa é popai kà Pwi Ukai!» Â rà cèikî wà tàpé na é jèe pitòrigarirà wà Pwiduee, ba na tà tàra é wâro dâra gòiri jaaé.

⁴⁹ Â napwa naa goo é popai kà Pwi Ukai, âna é pâpitiri napô.

⁵⁰ Êco na wà tèpa cicara Paulo ma Barnabas, âna rà pinaa ârapûru wà tèpa âboro, ba na rà tubaèpà tàru ma pacòobéru. Wàilà âna tèpa ijiao kâra napô, ma pàra ilàri na wâdé tàra é pwapwicîri kà tèpa Juif, â na pi-inarà ba wâdé na pwi napô-bà. Â rà pacòobéru gée napô kàra.

⁵¹ Â ru tauri é dàuru puu goro âru‡, â ru pàra naa na ville Iconium.

⁵² Â wà tèpa cèikî na rà tâa Antioche, âna dipitirirà é Nyuââe Pwicîri, â é nama rà dau ipwadée.

14

Paulo ma Barnabas na Iconium

¹ Ipaìwà é pwina tèepaa na Iconium ma wâ Antioche. Ba ru too wà Paulo ma Barnabas naa na *wâra pitapitiri kà tèpa *Juif; â ru picémara é popai kà Pwiduee; â wâru tèpa âboro na rà cèikî—wà tèpa Juif, ma wà tàpé na càra caa tèpa Juif mwara.

² Napwa naa goo wà pàra tèpa Juif, âna tàutàra dâra cèikî naa goo é popai na ru ina; â rà pitoo naa na pûru wà pàra tèpa tâa wê, ba na rà putâmu naa goo wà Paulo ma Barnabas.

³ Êco na càru caa pò ma pàra, â ru bwaa nye tàpo tâa wê. Â

13:46 Apostolo 3.26, 18.6   **13:47** Ésaïe 49.6   **13:51** Mataio 10.14; Apostolo 18.6
‡ **13:51** Tauri é dàuru puu goro âru—Pai ina wèe pà, o càcaa pûra naa gooru cè pwina o tèepaa marirà.   **14:3** Maréko 16.20; Hébéru 2.4

càru caa piwâ na ru picémara ê *pimeaari imudi kà Pwi Ukai, ba tupédu a cèikî naa gooé. Â é *paâjupâra ê pâ popai na ru ina wà Pwiduée, na é nama ru pwa ê pâ *câmu kâra pâtamee na rà pò goo wà tèpa âboro.

⁴ Â rà pitadàrùrà wà tèpa âboro na napô bèepwiri. Ba é jè ére géé goorà, âna é pâra wiâ [tèpa caa kà] tèpa Juif; â jè ére, âna é pâra wiâ wà tupédu *apostolo.

⁵ Pwa mwara pâra tàpé na càra caa tèpa Juif [na rà cicara Paulo ma Barnabas]. Â rà pitêrerà ma wà tèpa Juif, ma wà tèpa caa kâra*, ba na rà catâmwararu goro atù.

⁶ Êco na, ûna ru tâmogòori pwiri, â ru uru pâ naa napô Lycaonie—naa na du ville Lystre, ma Derbe, ma é pâ na ére goro jènereru.

⁷ Â ru picémara naawê ê *Picémara Wâdé.

Na Lystre ma Derbe

⁸ Na pâara bèepwiri, âna é tâa Lystre ê pwi a pitâbwamwa. Géé na aukîri kêe, âna càcaa pâri ma é cimadò ma é pâra.

⁹ Â, na jè tòotù, âna é tâmaari wà Paulo na é gére picémara ê popai. Â é nye po ucâriê kaa wà Paulo, ba é côo pâ é cèikî wà pwiibà pâ o mwa wâdé du âê.

¹⁰ Â é dau tùra too wà Paulo, â é ina tée pâ: «Gà cimadò, â gà citàrù!»

Â é nye ègò kaa, â é too na citàrù, â é pâra!

¹¹ Wâru ê pâ âboro géé Lycaonie na rà côo pwiri, â rà uu burà ina naa na pwâratùra kâra pâ: «É! Wà tèpa duée kâjè, âna rà jè pipwârùrà† naa goo tèpa âboro, â rà boome darijè!»

¹² Â rà naa tàru ê nee tèpa duée kâra. Ba rà ina goo Barnabas pâ Zeus, nee pwi ukai kà tèpa duée; â wà Paulo pâ Hermès‡ ba nye wâé na é pwi a pame ê popai.

¹³ Pwa é wâra pwapwicîri kà Zeus, âna é wâni na jè tapoo tò naa na ville§. Â wà pwi a pwa ârapwaailò kêe, âna é pame ê pâ paaci bau pâ buké, â é tòpò boo naa goro ê pâ goropwârawâ. Ba nûmarà ma wà tèpa âboro na rà pwa *ârapwaailò tà tupédu apostolo.

Caapwi co pwi âji Pwiduée!

14:5 Apostolo 14.19 * **14:5** Tèpa caa kâra—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Tèpa naporomeerà. **14:11** Apostolo 28.6 † **14:11** Pipwârùrà—Se transformer.

‡ **14:12** Zeus; Hermès—Biu, âna wà tèpa Grec bèeni, âna dau wâru tèpa duée kâra.

§ **14:13** Wâni na jè tapoo tò naa na ville—À l'entrée. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Wâna autò na ville.

14 Êco na, ûna ru tère pwiri, â dau càcaa wâdé târu, â ru tidàpa ê ârabwée kàru*. Â ru itaa pâ naa nabibiu kâra pâ âboro, â ru tomara too pâ:

15 «Bwa! Tèpa béebu, dà na guwà pwa? Wàibu, âna bu nye tupédu âboro pwacèwiiwà! Â bu me nau picémara tàwà ê Picémara Wâdé. Wâdé na guwà panuâ ê pâ duée kàwà na ticèmuru naa goorà. Guwà biiwà naa goo wà Pwiduée na é wâro. Ba wàè na é pwa ê napwéretòtù ma gòropuu ma nawià, ma diri ê pâ namuru na wâna.

16 «Â wà pwi Pwiduée-bà, naa na pâ pàara biu, âna é panuâ ê pâ Ba, ma rà pwa ê pâ câbawâdé kâra.

17 Êco na é mu nye tà paari tâjè ê pimeaari kêe, na é pwa ê pâ muru na wâdé ba kâjè. Ba é naa tâjè ê popaa me gée napwéretòtù, ma ê pàara na piûnya na. Â wàè na é naa tâjè ê pâ utimuru na dau wâru, â é naa mwara ma jè dau ipwâdéé.»

18 Â ru jèe nye ina târa ê pâ popai bèepwiri wà Paulo ma Barnabas, êco na ru bwaa nye tâpo paa goro ticia jiiirà pâ, na rà cibwaa pwa ârapwaa ilò târu.

Rà èi Paulo goro atü

19 Êco na rà tèepaa me naawê wà tèpa Juif na ia rà cicara Paulo ma Barnabas naa Antioche ma Iconium. Â rà too naa na pûru wà pàra tèpa âboro, ba na rà catàmwara Paulo. Â rà dau èié goro atü, â rà bëerié còobé gée na napô, ba rà tà niimiri pâ é jèe bà.

20 Êco na rà cibèepié wà tèpa cèikî, â é cimadò â é tò naa na ville.

Na pwi tòotù gée paé còwâ, â ru pâra ma Barnabas naa na ville Derbe.

Ru wâjué còwâ naa Antioche wâ Syrie

21 Géewê, âna ru picémara ê Picémara Wâdé na Derbe, wà Paulo ma Barnabas. Â wâru tèpa âboro na rà cèikî. Â ru wâjué me còwâ naa Lystre, ma Iconium, ma Antioche wâ Pisidie.

22 Ru pagò tèpa cèikî, ba na rà cimwü naa na cèikî kâra naa goo wà Pwi Ukai. Â ru ina târa pâ: «Jè wâro na é pâ picâri, na jè pâra wii é naigé pâ naa na é *Mwaciri kà Pwiduée.»

23 Ru pitòrigari wà pàra tèpa âboro, ba na rà tèpa pitûâ naa na jèpa wâra pwapwicîri. Â ru ipwanya—ru panuâ ê ija na jè pàara, ba na ru pwapwicîri kâra bwàti.

* **14:14** *Tidàpa ê ârabwée kàru*—Rà tidàpa ê ârabwée kâra wà tèpa Juif na rà po dau pikîri. É, na po dau dàpàgà târa goo cè jè muru, pwacèwii na rà pwa cèna èpà tà Pwiduée. **14:15** Psaume 146.6; Apostolo 10.26 **14:16** Apostolo 17.30 **14:17** Jérémie 5.24 **14:19** Apostolo 17.13; 2 Korénito 11.25 **14:22** Apostolo 15.32; 1 Tésalonika 3.3

²⁴ Â nabwé, [â ru picijiirâ] â ru tapàgà boo Pisidie, â ru tèepaa naa na province Pamphylie.

²⁵ Â ru picémara ê popai kà Pwiduee naa na du ville wê—naa Perge, ma Attalie.

²⁶ Géewê, â ru pa wànga ba na ru wâjué còwâ naa Antioche wâ Syrie. Ba nye wà tèpa cèikî na pwi ére-bà, na ia rà panuâru na aranara ê pimeaari imudi kà Pwiduee, târa pwi wakè na ru gére tubamwara.

²⁷ Ūna ru tèepaa pâ, â ru panaimari tèpa cèikî. Â ru piwiâ târa diri ê pâ namuru na é nama ru pwa wà Pwiduee. Â ru piwiâ mwara ê pai tàpiri ê goropwârawâ tà tàpé na càra caa tèpa Juif, ma rà cèikî.

²⁸ Â bwaa tàpo gòiriru goro tâa wê.

15

Pwâra pitùra goro Naèà kà Moosé

¹ Pwa pàra tèpa âboro, na rà me gée napô *Judée, na rà pacâmuri tèpa cèikî pâ: «Wiàna câguwà caa pipwa *kamaî tàwà wiàra ê *Naèà kà Moosé, â o câguwà caa udò.»

² Êco na wà Paulo ma Barna-bas, âna ru dau pitakàna ma wailà goro ê pwi auniimiri-bà. Â rà pâ nau pitêrerà pâ, wâdé na rà too naa *Iérusaléma, wàilu ma wà pàra tàpé gée goorà, ba na rà o pitùra wà tèpa *apostolo ma wà tèpa pitûâ kâra wâra pwapwicîri, goo ê pwi auinapopai bèepwiri.

³ Â êkaa, na é panuârâ pâ ê wâra pwapwicîri. Â rà pâra wà tàpéeni, â rà tapàgà du ére napô Phénicie ma *Samaria. Â rà piwiâ tà tèpa cèikî wê ê pai cèikî kà tàpé na càra caa tèpa *Juif. Â rà dau ipwadée goo, wà tàpé na rà tère ê pwi jèkutâ-bà.

Ipitiri na Iérusaléma

⁴ Ūna rà tèepaa pâ naa Iérusaléma wà Paulo ma Barnabas ma wà tèpa béeru, â é tòpirâ ê wâra pwapwicîri—êdiri wà tèpa cèikî ma tèpa apostolo ma tèpa pitûâ kâra wâra pwapwicîri. Â rà piwiâ târa diri ê pâ muru na é nama rà pwa wà Pwiduee.

⁵ Êco na rà wâjaarà wà pàra tèpa *Farasaio na rà jèe cèikî naa goo wà Iésu. Â rà cimadò, â rà ina târa pâ: «Wâdé na rà pwa kamaî tà tèpa cèikî na càra caa tèpa Juif, â wâdé na rà pâra wiâ bwàti ê Naèà kà Moosé.»

⁶ Rà ipitiri wà tèpa apostolo ma tèpa pitûâ, ba na rà pitùra goo ê popai bèepwiri.

É patùrarà Pétéru

⁷ Rà dau pièi popai goo, â jè pàara, â é cimadò wà Pétéru â é ina tàra pâ: «Bwa; tèpa cèikî béed, guwà tâmogòori pâ, jèe gòiri na é pitòrigario wà Pwiduée gée nabibiu kàwà, ba na go picémara é popai tà tàpé na càra caa tèpa Juif. Ba nùmee na rà tère é popai goro wâro, â na rà o cèikî naa goo.

⁸ Wà Pwiduée, âna é tâmogòori é pwâranüma tèpa âboro. Â é naa tàra mwara é Nyuâaé Pwicîri pwacèwii naa gooje. É nye tàgére paari tâjè pâ, é nye tòpirà mwara.

⁹ Cáo caa ipwaké gooje ma wàilà. É cèitiri* é èpà kàra, â é nama wâde é pwâranümarà na araé, ba rà cèikî naa gooé.

¹⁰ «Â nabàni, âna guwà bwaa gère bumuru goo Pwiduée? Gorodà na guwà tòpò naa gò tèpa cèikî é jè nakake, na càcaa pâri ma rà kakeri wà tèpa jojooròje, ma wàijè mwara?

¹¹ Bwa! Jè cèikî pâ, jè udò gée goo é *pimeaari imudi kà Pwi Ukai Iésu, ipaiwàijè ma wàilà.»

¹² Â po tèepaa me é tànana naa na i ipitiri. Â rà tàmaari wà Barnabas ma wà Paulo, na ru piwiâ tàra é pâ *câmu kâra pàtâma Pwiduée, na é nama ru pwa, naa nabibiu kà tàpé na càra caa tèpa Juif.

Aupitèi kà Jacques

¹³ Ūna ru jèe tùra diri, â é tùra wà Jacques†, â é ina pâ: «Bwa; tèpa cèikî béed, guwà tàmaariô.

¹⁴ É piwiâ wà Simona Pétéru é pai tapoo pitòrigari kà Pwiduée cè Ba kèe, gée nabibiu kà tàpé na càra caa tèpa Juif, ba na é pwi Ba kèe.

¹⁵ Ba jèe pwacèwii é pwina é ina wà Pwiduée, na rà naigé mee wà tèpa *péroféta kèe. Ba jèe wii pâ:

¹⁶ *Gée na càuru pwiri,
â go o mwa me còwâ.
Go o mwa bari còwâ
pwârawâ kà *Davita‡,
pwâra ukai na jèe tûu.
Go mwa pacimadò còwâ.*

¹⁷ *Rà o mwa mudòo
tèpa âboro diri;
pâmariô pâ Ba,
tàpé na go todàra,
ba na o pwi Ba kôo.*

15:7 Apostolo 10.1–43   **15:8** Apostolo 10.44, 11.15   * **15:9** Cèitiri—Patâjii, purifier de, éliminer.   **15:10** Mataio 11.30; Galatia 3.10   **15:11** Galatia 2.16; Éféso 2.5–8   **15:13** Galatia 2.9   † **15:13** Jacques—Pwi jii wà Iésu. (Còo Maréko 6.3.) Cáo caa pwi jèe ârapàara tèpa 12 apostolo, éco na é pâ nau pwi apostolo ma pwi âboro imaina naa jaa tèpa cèikî wà Iérusaléma. (Còo Galatia 1.19; 2.9.)   **15:16** Amos 9.11–12   ‡ **15:16** Pwârawâ kà Davita—É Ba Isaraéla, wà tèpa Juif.

18 *Wàépwiri popai kôo,
wâgo Pwi Ukai.
Go jèè tàmarà ina;
pacoo géè na biu.»*

Amos 9.11-12

19 É ina mwara wà Jacques pâ: «Go niimiri pâ, na cibwaa naa mwara cè jè nakake kà tàpé na càra caa tèpa Juif na rà jèè cèikí naa goo wà Pwiduée.

20 Wâdé na jè pwa tii pâdarirà ma jè ina tàra pâ, na rà cibwaa uti é pâ macii na pwa *ârapwailò goo târa pâ ânuuru duée. Â rà cibwaa ipuu imudi§. Â rà cibwaa uti é domii, ma uti é pâ macii na dàûru nyarà* (ba jèè càcaa còobé é domii kàra).

21 [Diri é pâ pwiibà, âna rà tâmogòori] ba jèè gòiri na picémara é Naèà kà Moosé, naa na pâ napô. Â wà tèpa Juif, âna rà pûra i Naèà naa na é pâ *wâra pitapitiri, diri é pâ *tòotù pwicîri.»

Rà wii tii tà tèpa cèikí na Antioche

22 Wà tèpa apostolo, ma wà tèpa pitûâ, ma diri é wâra pwapwicîri, âna rà pitêrerà ma rà wii tà tèpa cèikí naa Antioche. Â rà pitòrigari wà Silas, ma wà Jude, na ina gooé pâ Barsabbas—tupédu âboro na rà cèikí naa gooru—ba na ru pâra wiâ Paulo ma Barnabas ma popa pâ i tii.

23 Wàéni é pwina rà wii:

Bwâcu kâwà co tèpa cèikí wâ Antioche, ma Syrie, ma Cilicie! Wàibà—wà tèpa apostolo ma tèpa pitûâ—na wii é tii bèeni. Câguwà caa tèpa Juif, éco na [guwà cèikí naa goo wà Kériso, ékaa na] guwà tèpa aéjii kâbà naa na nee.

24 Bà tère pâ, pwa pâra tàpé na rà pâra géè jaabà, â rà paé nau tuba-imwûruwà goro é pâ popai kàra, â rà jèè nama gù é pwâranûmawà. Éco na càcaa wàibà na naa tàrù tàra.

25 Ékaa na bà pitapitiri, â bà niimiri pâ, wâdé na bà pitòrigari cè tupédu âboro géè jaabà, ma bà panuâru paé dariwà. Â ru paé wiâ tupédu a cèikí béebà, tupé na dau wânûmabà gooru, wà Paulo ma Barnabas.

26 Ba ru panuâ wâro kàru, naa na nee Pwi Ukai Iésu Kériso.

27 Bà naa paé wà Jude ma Silas, ba na ru mwa po ina tàwà goro pwâru ma napéaati é pwina wii naa na tii bèeni.

28 Ba bà pitêrebà, wàibà ma é Nyuâaê Pwicîri, pâ, càcaa wâdé na bà tòpò còwâ naa gòwà cè nakake. Éco na wàéni é pwina âjimuru:

15:20 Exode 34.15-17; Lévitique 17.10-16 § 15:20 *Rà cibwaa ipuu imudi—é,
Rà cibwaa pwa é wârogòronaigé (prostitution). * 15:20 Dàûru nya (é, dàûru
nye)—Étrangler. 15:28 Mataio 23.4*

²⁹ Guwà cibwaa uti ê pâ macii na pwa *ârapwaa ilò goo târa ê pâ ânuuru duée;
 Guwà cibwaa uti ê domii, ma ê pâ macii na dàûru nyarà (ba jèe càcaa còobé ê domii kàra);
 Guwà cibwaa ipuu imudi.

Ê pâ namuru bèepwiri, âna wâdé na guwà nabwé jii.
 Topai tàwà.

Dau pagòo tèpa cèikî

³⁰ Êkaa na rà pâra naa Antioche wà Paulo, Barnabas, Jude ma Silas. Â rà papitiri diri tèpa cèikî, ba na rà naa târa i tii.

³¹ Ûna rà pûra i tii wà tèpa cèikî, â nye dau piwâdé nûmarà kaa.

³² Napwa naa goo wà Jude ma Silas, âna ru tupédu péroféta, â tàpo gòriru jaarà. Â ru pame ê popai kà Pwiduée tà tèpa cèikî, â ru dau pagòora.

³³ Géee na càuru ê jè pàara, â rà picijiiru wà tèpa cèikî wà Antioche, ba na ru wâjué còwâ dari tàpé na rà naaru me. {

³⁴ Êco na é niimiri wà Silas pâ wâdé na é bwaa tà tâa. }

³⁵ Wà Paulo ma Barnabas, âna ru nye tà tâa Antioche. Â rà pacâmuri tèpa âboro ma inapàpari ê popai kà Pwi Ukai, wàilu ma pâ âboro na wâru.

béârailu kâra pai pâra kà paulo

(Naporomee 15.36-18.22)

Ru ipiina Paulo ma Barnabas

³⁶ Géee na càuru ê jè pàara, â é ina wà Paulo tà Barnabas, pâ: «Ju wâjué còwâ naa na ê pâ napô na ia ju picémara pâ wê ê popai kà Pwi Ukai. Wâdé na ju cai tèpa cèikî na rà jèpa wâna, ba na ju còo pâ, pwiri rà géee wànau.»

³⁷ Nûma wà Barnabas na é popa mwara wà Ioane-Maréko.

³⁸ Êco na tàu tà wà Paulo, ba é nye pwa-itépâra jiiru wà pwiibà, tapoo géee na province Pamphylie. Â câe caa pitu tàru tiagoro ê pwâadàra wakè kàru.

³⁹ Ru dau pitùra, â ru iputàmù, tiagoro na ru ipiina. Â é popa Ioane-Maréko wà Barnabas, â ru pâra gòro wànga naa gòropô Chypre.

⁴⁰ Napwa naa goo wà Paulo, âna é popa Silas. Â wà tèpa cèikî, âna rà panuâru, na aranara ê pimeaari imudi kà Pwi Ukai, â ru pâra.

⁴¹ Â ru tapàgà ê du province Syrie ma Cilicie, â ru pagòo pâ ê pâ wâra pwapwicîri.

16

É pâra wiâ Paulo wà Timotéo

¹ É pâra wà Paulo géewê naa Derbe, ma naa Lystre (du ârailu ville). Naa Lystre, âna é pâmari pwi a cèikî na nee Timotéo, pwi naîri tô ilàri Juive, na tô a cèikî naa goo wà Iésu. Â napwa naa goo wà caa kêe, âna câé caa pwi *Juif.

² Wà tèpa cèikî géé na du ville Lystre ma Iconium, âna rà ina pâ, é dau pwi âboro wâdé wà Timotéo.

³ Â é todèe wà Paulo, ba na é pâra wiâê. É mara pwa *kamaî têe, ba naa wâdé tà tèpa Juif na rà tâa na ére bèepwiri. Ba rà nye tâmogòori diri pâ, wà caa kêe, âna câé caa pwi Juif*.

⁴ Na pâ napô na rà pâ naa, âna ru ina tà tèpa cèikî, wà Paulo ma Silas, na rà pâra wiâra bwàti é pâ aupitûâri kà tèpa *apostolo ma tèpa pitûâ géé *Iérusaléma.

⁵ Wà tèpa âboro kà Pwiduée, âna rà pimaina too naa na cèikî, â é pitoo mwara é jéûrà diri na pâ tòotù.

Todà Paulo naa Macédoine

⁶ Ê Nyuâaê Pwicîri, âna é còwâri wà Paulo ma Silas, na ru pwa na ru picémara é popai kà Pwiduée naa na province Asia. Â rà tapàgà pwi ére naa nadàpàra Phrygie ma Galatia [ma wà tèpa béeru].

⁷ Ūna rà tèepaa pâ naa gòobàra napô Mysie, â rà pwa na rà too naa na province Bithynie, êco na câé caa tàpiri tàra é Nyuâaê Pwicîri kà Iésu.

⁸ Êkaa na rà tapàgà Mysie, â rà tèepaa boo naa Troas, pwi aucoo kêra wànga†.

⁹ Ūna ne, â wà Paulo, âna é còo naa na nyuâa, pwi âboro géé na province Macédoine, na é coo, â é gére tacoo gooé burà ina têe pâ: «Gà me naa Macédoine nau pitu tâbà.»

¹⁰ Géé na càuru pwina paari têe, â bà‡ mudàra ma bà piwàcî pâ naa Macédoine, ba bà jèe tâmogòori pâ, wà Pwi Ukai na é todàbà ba na bà picémara é *Picémara Wâdé naawê.

Na Filipi

¹¹ Bà tò naa gòro wànga na Troas, â bà itàa dàra é pô Samothrace. Â, na dàuru kêe, â bà êgò boo naa Néapolis, pwi aucoo kêra wànga.

16:1 Apostolo 14.6; 2 Timotéo 1.5   **16:2** Filipi 2.19–22   * **16:3** Nüma Paulo na é pa pâ é Picémara Wâdé dari tèpa Juif. Êco na o càra caa tòpié bwàti goo wà Timotéo, ba bwaa càcaa pâ pwa kamaî têe. Ba wà caa kà Timotéo, âna câé caa pwi Juif.   **16:4** Apostolo 15.23–29   **16:6** Apostolo 18.23   † **16:8** Aucoo kêra wànga—Port. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Aucoo wànga.   ‡ **16:10** Bà—Wà Luka, pwi awii é tii bèeni, âna é tapoo pâra wiâ wà Paulo géeni.

¹² Géewê, â bà pâra naa Filipi, pwi ville gée na province Macédoine[§] (pwi colonie kà tèpa *Roma). Bwaa tàpo pwa tòotù kâbà naa na pwi napô bèepwiri.

É cèikî Lydie

¹³ Na *tòotù pwicîri, â bà còobé jii ê napô, â bà pâra naa bàra nairiwâ, ba bà niimiri pâ tâa wê, cè ére cèna rà mu pwapwicîri wê wà tèpa Juif. Bà tâaboo, â bà patùra pa ilàri na rà gére pitapitirirà naawê.

¹⁴ Wà tô jèpwi, na nee Lydie, tô âboro gée na ville Thyatire, âna tô a pi-icu imwaano mii, na dau maina ê wâri wèe. Cæé caa tô Juive, êco na wâdê tée ê pwapwicîri kà tèpa Juif. Â é tâmaari bwàti ê popai kâbà. Â é tàpiri ê pwâranümee wà Pwi Ukai.

¹⁵ Â *upwaaé bau ê tèpa âboro na rà tâa pwârawâ kêe.

Â gée na càué, â é ina tâbà pâ: «Wiàna guwà câbaâjupâra pâ, go âji cèikî naa goo Pwi Ukai, â guwà me wiâô naa pwârawâ kôo.» Â é tacoo goobà, ba na bà pâra wiâê.

É pacòobé duée gée goo tô ilàri

¹⁶ Na jè tòotù, na bà gére pâra naa na aupwapwicîri, â é me carabà tô jè ilàri na pwa duée gooé. Wà pwi duée-bà, âna é cètùué nau ina tà tèpa âboro ê pâ namuru na o mwa tèepaa. Â dau wâru mwani na rà tòpi gée goo ê pâ pwina é ina wà tàpé na é piwakè kàra.

¹⁷ Â é me wiâbà, na wàibà ma Paulo, â é tomara pâ: «Wà tèpa âboro bèeni, âna tèpa ênawéna kà Pwiduée na é tâjaijè, â rà picémara tàwà è pai udò kâjè [naa na *âji wâro].»

¹⁸ É nye tà wàrapwiri diri na pâ tòotù, â jèe tubagùra nüma wà Paulo. Â é nye tabiié kaa, â é ina târa i duée pâ: «Gà còobé gée goo tô ilàri bèeni naa na nee Iésu Kériso!»

Â é nye còobé kaa gée gooé.

Tâjùru Paulo ma Silas

¹⁹ Ũna rà côo wà tèpa pitûâ kêe pâ, jèe tiâu ê opamwani kàra, â rà nye tâjùru kaa wà Paulo ma wà Silas, â rà dàtiru boo naa na aupitèimuru, na ara tèpa pitûâ kàra napô.

²⁰ Rà paariruru tà tèpa pitèimuru kà tèpa Roma, â rà ina tàra pâ: «Wà tupédu âboro bèeni, âna ru tubagù è napô.

²¹ Ba tupédu Juif, â ru gére picémara ê pâ tûâ na càcaa pâri ma jè tòpi ma wârori, wàijè tèpa Roma.»

§ 16:12 Province Macédoine—é, Ê bécaapwi ére gée goo wà Macédoine. 16:17 Maréko 1.24 16:20 Maréko 13.9

22 Â rà nye putàmu kaa naa gooru wà tèpa âboro. Â wà tèpa pitèimuru, âna rà nama dàdàpa é ârabwée kàru, â rà pwa ma pàdiru goro bàra upwâra.

23 Â rà tòpòru naa na wâra pwa karapuu, â rà ina tà pwi a wéaa pâ, na é wéaariru bwàti.

24 Êkaa na é tòpòru naa na pwi bénabwé naditàrawâ na wâra pwa karapuu, â é pwa ma dàgabia é du âru naa na é pâ upwâra.

Gù napuu

25 Naa nabibiu kâra ne, âna wà Paulo ma Silas, âna ru nye tà pwapwicîri ma nyabi, â ru tòbuari Pwiduée. Â rà tàgére tâmaariru wà pàra tèpa pwa karapuu béeru.

26 Â nye tèepaa kaa é pé gù napuu na dau maina, â é tébagù é pâ pàara wâ wâna wâra pwa karapuu. Â rà cau tàpirirà diri é pâ goropwârawâ, â tûu mwara é pâ itùpaò na tòo diri tèpa pwa karapuu goo.

27 Ûna é pò tàcî wà pwi a wéaa, â nye dau dàpàgà tée kaa. Â é côo é pâ goropwârawâ maina kâra na karapuu na tàpirirà, â é nye càù kaa é tauwa kée, ba na é pitaé còwâ, ba é niimiri pâ rà jèe uru wà tèpa pwa karapuu*.

28 Êco na é kànarié wà Paulo, â é ina tée pâ: «Pwiini, gà cibwaa pipwa tâgà cèna èpà, ba bà cau wâni diri!»

29 Â é nye ilari kaa cè ânye wà pwi a wéaa, ma wàcî dò naa na wâra pwa karapuu, â é tûu jùrué burà céca naa goro â wà Paulo ma Silas, goo é pai wâgotée.

É cèikî pwi a wéaa

30 É pacòobéru, â é ina tàru pâ: «Tupédu ukai, dà cè pwina na go pwa ba na go o udò [ba na o tâa tóo é âji wâro].»

31 Â ru tòpi tée pâ: «Gà cèikî naa goo Pwi Ukai Iésu, â gà o udò, wâgà ma é pwârawâ'gà.»

32-34 Â é poparu wiâê, naa na pwârawâ kée, na bwaa ne, â é nuwa aurumuru kàru, â é naa uti kàru. Â ru picémara tàra ma tèpa âboro na é pwârawâ kée, é popai kà Pwi Ukai. Â rà cèikî naa goo, â ru *upwaarà. Â rà dau ipwàdé.

Rà panuâ Paulo ma Silas

35 Ûna pwaa, â rà cùru tèpa pipa popai wà tèpa pitûâ kàra, ba na rà ina tà pwi a wéaa pâ, na é panuâru.

36 Â é ina tà Paulo pwiibà pâ: «Wà tèpa pitûâ, âna rà panuâ popai me, pâ, o jèe panuâru, â gàù pàra na é pitàbwàti.»

16:22 2 Korénito 11.25; 1 Tésalonika 2.2   16:27 Apostolo 12.18-19   * 16:27 Naa na é naèà kà tèpa Roma, âna wà pwi awéaari na karapuu, âna é nye tòpi é wârimuru kà pwi âboro na é pwa karapuu, wiàna é uru wà pwini. Nye ciburà pwâra bà é wârimuru.   16:30 Apostolo 2.37

37 Â é ina wà Paulo tà tèpa pipa popai pâ: «Tàpéeni, wàibu, âna bu tupédu Roma†. Êco na rà pitèibu wà tèpa pitûâ kàwà, â rà nama pàdibu, na ara ê pâ âboro diri, â rà tûbu naa na karapuu! Â gona pwa na rà pacòobébu ni pwàniri? Bwa! O càcaa wàrapwiri! Wâdé na rà nye me wàilà ma rà panuâbu.»

38 Rà pawâjué ê pai ina kà Paulo wà tèpa pipa popai, â dau wâgo tà tèpa pitèimuru na rà tère pâ ru tupédu Roma.

39 Â rà me nau picigòboo tàru. Â rà pacòobéru, â rà tacoo gooru pâ, na ru pâra géé na napô.

40 Ru pâra wà Paulo ma Silas, â ru too dari Lydie. Géé na càuru ê pai côo tèpa cèikî, â ru pagòorà, â ru pâra.

17

Wà Paulo ma Silas na Tésalonika

1 Ru pâ naa du ville Amphipolis ma Apollonie wà Paulo ma Silas, â ru tèepaa naa Tésalonika, wâna tâa wê pwi jè *wâra pitapitiri kà tèpa *Juif.

2 Â é tò naa na wâra pitapitiri wà Paulo, wiâra ê nye pai pwa kêe. Â âracié tòtòtù pwicîri na é pwa pupûra goo ê popai na é pa géé na *Tii Pwicîri.

3 É paari tàra diri pâ auinapopai goo pwi *Mesia, [*pwi a pa-udò na rà tapacîê]. Ba wii pâ, ée mwa maagé côo, â [ée mwa bà. Êco na] ée mwa wâro còwâ géé na aubà. Â é ina tàra wà Paulo pâ: «Guwà côo, wà pwi Iésu na go picémaraê tàwà, âna wàé kaa pwi Mesia.»

4 Wà pâra tàpé géé goorà, âna rà cèikî, â rà pâra wiâ Paulo ma Silas. Dau wâru tàpé géé goo tèpa *Grec na rà pâra wiâru—tàpé na wâdé tàra ê pwapwicîri kà tèpa Juif—wàrapwiri mwara géé jaa ê pa ilàri imaina.

5 Êco na rà dau iboo wà pâra tèpa Juif, â rà todà tèpa âboro na nye ticè na wâdé naa goorà, ma rà pinaa ârapûru tèpa âboro na ville, ba na rà putâmu naa gooru. Â rà itàa pâ nau mudàru naa na pwàrawâ kà pwi âboro na nee Jason, ba na rà poparu pâ naaniboo gòro naigé, na ara diri ê pâ âboro, [ba na pitèiru].

6-7 Êco na càra caa pâmariru, â rà dàti pâ wà Jason ma pâra tèpa cèikî naa jaa tèpa pitûâ kêra napô, â rà tomara pâ: «Wà pwini, âna é tòpi tupédu âboro èpà, wà Paulo ma Silas, na ru tubagù ê gòropuu diri, â nabàni, âna ru tèepaa naani! Wà tàpéeni ma wà tèpa béerà, âna rà cicara ê naèà kà César, pwi ukai kà tèpa *Roma. Ba rà ina pâ, nye caapwi co ê pwi ukai, â wà pwiibà, âna wà Iésu.»

† 16:37 *Tupédu Roma*—Wà Paulo ma Silas, âna ru me géé na pâ napô na rà popa wà tèpa Roma. Naa na naèà kà tèpa Roma, âna pwicîri na rà pâdi pwi âboro na tâa na tii kêra. 17:6-7 Luka 23.2; Ioane 19.12

⁸ Ûna rà tère pwiri wà tèpa âboro ma wà tèpa pitûâ, â nye dau céepwâa* tàra kaa.

⁹ Â rà mwa panuâ cawi wà Jason ma wà pàra tèpa bée, na rà wâri i wârimuru kàra.

Na Bérée

¹⁰ Ûna ne, â wà tèpa cèikî, âna rà pitu tà Paulo ma Silas, ba na ru pâra pwàniri [gée Tésalonika. Â ru pâra] naa na ville Bérée.

Ûna ru tèepaa pâ, â ru too naa na wâra pitapitiri kà tèpa Juif.

¹¹ Wà tèpa Juif na tâa Bérée, âna rà dau wâdé jii tèpa Juif na rà tâa Tésalonika. Ba rà tòpi é popai naa na ipwâdé. Â diri na pâ tootù, âna rà còo bwàti é Tii Pwicîri kàra, ba na rà còo pâ pwiri nye âjupâra kaa é pâ popai na é ina tàra wà Paulo.

¹² Wâru gée goorà na rà cèikî, â wâru mwara gée jaa tèpa Grec—pa ilàri imaina, ma tèpa paa.

¹³ Êco na rà tère wà tèpa Juif gée Tésalonika pâ, wà Paulo, âna é picémara é popai kà Pwiduée mwara na Bérée. Â rà me nau naa ârapûru tèpa âboro wê, ba na rà putàmu naa gooé.

¹⁴ Êco na rà nye êgò kaa mwara wà tèpa cèikî, â rà popa Paulo naa na aucoo kâra wànga. Â napwa naa goo wà Silas ma Timotéo, âna ru bwaa nye tà tâa Bérée.

¹⁵ Wà tàpé na rà picia wà Paulo, âna rà ciaé tia na ville Athènes. Â é cùrurà còwâ naa Bérée, ba na rà ina tà wà Silas ma wà Timotéo pâ, na ru piawài goro medarié.

Paulo na Athènes

¹⁶ Wà Paulo, âna é bwaa tàpo cipacî Silas ma Timotéo wà Athènes. Â é còo pâ wà tèpa âboro na pwi napô-bà, âna nye itémuru kaa é pâ ânuuru duée na rà pwamaina. Â nye dau tòina kaa é pwâranümee.

¹⁷ Â é pâra naa na wâra pitapitiri kà tèpa Juif, â é patûrarà, wailà ma wà tàpé na wâdé tàra é pwapwicîri kàra. Â diri na pâ tootù, âna é patûra mwara wà tàpé na é pâdarirà naa na aupwa jèna.

¹⁸ Rà pitûra mwara ma wàé wà pàra tèpa pacâmuri âboro gée goo wà tàpé na ina goorà pâ, tèpa *épicurien* ma tèpa *stoïcien*†. Wà pàra tàpé gée goorà, âna rà ina pâ: «Gona dà na é gére tòri ma uti tâjè wà pwi bèepwiri?»

* **17:8** Céepwâa—*Inquiet, être dans l'affliction.*   **17:17** Apostolo 18.19   † **17:18** Tèpa *épicurien* ma tèpa *stoïcien*—Wà tàpé na rà câwiâ wà Épicure, é Zénon, tupédu philosophe kà tèpa Grec biu. É ina wà Épicure pâ, é muru na dau piwéna tà tèpa âboro, âna é 'wâdé na maina'. É ina wà Zénon (pwi caa kà tèpa stoïcien) pâ, jè wâro wâna é 'wâdé na maina' wiàna jèe câjè caa tâmogòori é maagé, ma é ipwâdé, â wiàna jè jèe nye dàpàgàjè jii wà tèpa âboro.

Â wà pàrà tàpé mwara, âna rà ina pâ: «Wàrà munaa é picémara cè pâ duée na nye ité‡.» Ba rà tère wà Paulo na é picémara wà Iésu ma é pai wâro còwâ.

19 Â rà ciaé naa jaa é wâratûâ kâra napô, na nee Aréopage, â rà ina tée pâ: «Nümbà na bà tâmogòori bwàti é pâ namuru bèepwiri bwaa âmuê, na gà gére ina tâbâ.

20 Ba gà pwa ma bà tère é pâ muru na ité, â nümbà na bà tâmogòori é pai ina wèe.»

21 (Ba wà diri tèpa âboro géeni Athènes, ma wà tàpé na tèpa pârame na rà wâro wâni, âna rà nye tà taa goo é pâ jèkutâ na bwaa âmuê.)

22 Â é cimadò wà Paulo, â é ina pâ: «Bwa; tàpé Athènes, go còo pâ guwà tèpa dau tòimiri é pâ duée.

23 Ba, na go gére tabéaa na é ville kàwà, â go còo é pâ auba na guwà pwamaina ma pwapwicîri naa goo. Â go pwa ma pâmari mwara é pwi aupwa *ârapwaa ilò na wii naa goo pâ: *Tâ pwi jè duée na câjè caa tâmogòorié.*

«Guwà còo, wà Pwina guwà pwamainâ na câguwà caa tâmogòorié, âna wàè kaa, na go me nau picémaraé tàwà.

24 Wà Pwiduée na é pwa é gòropuu, ma diri é pâ namuru na tâa na, âna wàè Pwi Ukai kâra napwéretòotù ma é gòropuu. Â câé caa tâa na é pâ wâra pwapwicîri na rà bari wà tèpa âboro.

25 Â càcaa pâri ma jè pitu tée, wàijè tèpa âboro, pwacèwii na nümee goo cè jè muru jiijè!

«Ba wàè na é naa tâjè diri é wâro ma ôomaa, ma diri é pâ namuru.

26 Â é pwa ma wà tèpa âboro diri, âna rà còobé gée goo é pwi caapwi âboro, ba na rà wâro pitiri wâna é gòropuu. Â é jèè nabwé tòpò tàra é jèpa pàara na naja, ma é pwâadàra é jèpa napô.

27 «É wàrapwiri é pai tòpò kée wà Pwiduée, ba na rà o mudèe wà tèpa âboro. Ba câé caa wâiti jiijè. Â wiàna rà mudèe imudi wà tèpa âboro, â péa rà nye tà pâmarié.

28 Ba jèè nabwé ina pâ: “Jè wâro gée gooé, â jè gù gée gooé, â jè tèpa âboro gée gooé.” Wàra na rà ina mwara pàrà tèpa pwa tii kàwà pâ: “Jè tèpa naîê mwara§.”

29 «Gée goro na jè tèpa naîê, â jè cibwaa niimiri pâ wà Pwiduée, âna é pwacèwii é duée na pwa goro atü, é, na pwa

‡ 17:18 Cè pâ duée na nye ité—Wâru tèpa duée kà tàpé Athènes. Â rà niimiri pâ wà Paulo, âna é tûra goo tupédu duée na bwaa âmuê. Jèpwi, âna wà pwi duée paao na nee Iésu; â jèpwi, âna tò duée ilàri na nee Wâro Còwâ. 17:24 1 Rois 8.27; Apostolo

7.48 17:25 Psaume 50.12 17:27 Psaume 145.18; Jérémie 23.23 § 17:28 Jè tèpa naîê mwara—Wà Paulo, âna é ina é popai na ru wii tupédu poète grec. 17:29 Ésaïe 40.18–20, 44.10–17; Apostolo 19.26

goro mwani mii ma mwani pwaa, wiâra ê auniimiri kà tèpa âboro!

³⁰ Rà wàrapwiri wà tèpa âboro na jè pàara, êco na wà Pwiduée, âna é dau pidâpwicâarié goorà, ba ticè na rà tâmogòori.

«Êco na nabàni, âna é tacoo goorà, ba na rà pinünüma, ba na o tòotéri ê wâro kàra.

³¹ Ba é jèe nabwé tòpò ê Tòotù na ée mwa pitèi diri ê pâ âboro naa gòropuu, â ê aupitèi kêe, âna o *târù. Ée mwa pinaigé mee ê pwi âboro, na é jèe nabwé pitòrigarié târa pwi tòotù-bà. Â é pawâroé còwâ gée na aubà, ba na é paari tâjè diri pâ wàé kaa pwiri, ê pwi a pitèimuru na ia é jèe pitòrigarié.»

Rà pitadârùrà goo ê popai

³² Ūna rà tèreê na é gére tûra goro ê wâro còwâ gée na aubà, â [rà pitadârùrà wà tèpa âboro-bà]. Wà pàra tàpé, âna rà pitaurèe gooé; â wà pàra pwi, âna rà ina pâ: «Bà o mwa tèreğà còwâ goo pwiri, na cè jè tòotù.»

³³ Â é còobé jirà wà Paulo.

³⁴ Êco na, pwa pàra tàpé mwara, na rà tâa gooé, â rà cèikî naa goo ê popai kêe. Wàrapwiri naa goo wà Denys, pwi jè a tâa na wâratûâ kà tàpé Athènes, ma tô jè ilàri na nee Damaris, ma pâ pàra âboro mwara.

18

Na Korénito

¹ É pâra wà Paulo gée Athènes, naa na ville Korénito.

² Â é pâmari naawé pwi jè *Juif na nee Aquilas, pwi âboro gée na province Pont, na ru bwaa tàgère tèepaa me gée Italie, ma wà Priscille, tô wâdèe. Ba wà Claude, pwi ukai kà tèpa *Roma, âna é jèe nabwé ina tà diri tèpa Juif pâ, na rà còobé gée Roma.

Wà Paulo, âna é pâra nau cairu.

³ Â é pâra nau pitâa jaaru ma rà piwakè naima. Ba po caapwi bwàti ê wakè kàra—rà tèpa pwa wâ imwaano*.

⁴ Â, diri pâ tòotù pwicîri, â é picémara ê popai wà Paulo, naa na ê pâ *wâra pitapitiri. Â é patûra tèpa Juif ma tèpa *Grec, â é mudàra ma rà cèikî naa goo ê popai na é ina.

É biie dà tàpé na càra caa tèpa Juif

⁵ Na ru mwa tèepaa me gée na province Macédoine wà Silas ma Timotéo, â wà Paulo, âna é nye po tâa goo kaa ê picémara ê popai. Â é ina tà tèpa Juif pâ: «Wà Iésu, âna nye wàé kaa pwi *Mesia, [*pwi a pa-udò na guwà tapacîé gée na biu].»

6 Êco na rà cicaraé, â rà pi-inaê ba èpà. Â é tauri tètâjii ê dàuru puu† gée goro ârabwée kêe wà Paulo, â é ina tàra pâ: «Wiàna tiâuwà jii ê wâro kà Pwiduée, âna mwa nye gée goowà, â câgo caa pwi majoroé. Nabàni, âna go pâra dari tàpé na càra caa tèpa Juif.»

7 Â é còpòo jiiirà, â é pâra naa jaa pwi jèpwi na nee Titius Justus, pwi âboro na wâdé tée ê pwapwicîri kà tèpa Juif. Ê pwârawâ kêe, âna é tàpo wâmwünyabweri é wâra pitapitiri.

8 Â wà Crispus, pwi ukai kâra wâra pitapitiri, âna é cèikî naa goo wà Pwi Ukai, cau wàilà diri mara é pwârawâ kêe. Â wâru mwara tèpa Korénito na rà tère Paulo, â rà cèikî, â *upwaarà.

9 Naa jè ne, â é pipaarié naa na nyuâa wà Pwi Ukai tà Paulo, â é ina tée pâ: «Gà cibwaa pwa ma wâgotâgà, â gà cibwaa pwacimarù‡, â gà nye tà coo goo ê picémara é popai kôo.

10 Ba go nye tà wâjaagà, â o nye ticè pwi jè âboro cèna é tâjùrugà, ma o pwa tâgà cèna èpà. Gà nye tà ina é popai, ba wâru é pâ âboro kôo na rà wâna é ville bèepwiri.»

11 Â é tâa wê wà Paulo naa na caapwi naja, â 6 parui. Â é pacâmuri tàpé Korénito goro é popai kà Pwiduée.

Dàtié na ara pwi kupénoo roma

12 Na pàara na wà Gallion, âna pwi kupénoo naa na province Akaïe§, â rà cau cinaima wà tèpa Juif, â rà tâjùru wà Paulo, â rà popaé pâ naa na aupitèimuru [na ara pwi kupénoo].

13 Â rà ina tée pâ: «Wà pwi âboro bèeni, âna é tacoo goo tèpa âboro, ba na rà pwamaina wà Pwiduée, naa na pai pwa na pi-ité jii ê *Naèà [kâra pwapwicîri kâbà].»

14 Bwaa câé caa pâji tûra wà Paulo, â é tòpi tàra wà Gallion pâ: «Tàpéeni, wiàna wà pwi âboro bèeni, âna [é pòtâmwara âboro, é wiàna] é gére pwa cè pwina dau èpà, â pwiri go gére tâmaariwà.

15 Êco na guwà pitòcia goro ê pâ popai, ma ê pâ neere âboro, ma ê naèà kàwà. Â èpwiri, âna nye pikàwà. Càcaa nûmoo na go pwi a pitèi é pâ namuru bèepwiri.»

16 Â é pwa ma tû tàra gée na é aupitèimuru.

17 Â rà ègò, cau wàilà diri, â rà tâjùru wà Sostène, pwi ukai kâra wâra pitapitiri, â rà pièié na ara é wâra pitèimuru. Êco na nye ticè na é còo naa goo wà Gallion.

Pai wâjué còwâ naa Antioche

18:6 Apostolo 13.46,51, 20.26 † 18:6 Tauri tètâjii ê dàuru puu—Pai ina wèe pâ, o càcaa pûra naa gooé cè pwina o tèepaa marirà. ‡ 18:9 Pwacimarù—Être silencieux.

18:10 Josué 1.9; Ésaïe 41.10 § 18:12 Akaïe—Napô Grèce nabà.

18 Bwaa nye tàpo gòiri ê pai tâa kà Paulo wâ Korénito. Â géewê, â é picijii tèpa cèikî. Â é popa wiâê wà Priscille ma Aquilas, â rà pâra naa Cencrées. Rà tò naa gò jè wànga, pâ naa na province Syrie. Na é bwaa tâa Cencrées wà Paulo, â é pwa é jè *ipwataâboro. Â é pwa ma pwârû diri ê pûruê, wiâra é naèa kà tèpa Juif.

19 Nabwé, â rà pâra géewê gòro wànga. Â rà tèepaa naa na ville Éféso. Â é tò wà Paulo naa na wâra pitapitiri, â rà pitùra ma wà tèpa Juif.

20 Â rà ilari jiié pâ, na é bwaa tàpo tâa jaarà.

21 Â é ina tàra pâ: «Bwa*, êco na, wiâna câbawâdé kà Pwiduée, â go o mwa wâjué còwâ medariwà.» Â é pâra jiià.

Â é còpòo gòro wànga géé Éféso, [â ru jèe tà tâa wê wà Priscille ma Aquilas].

22 Ûna é ti wâ Césarée wà Paulo, â é too [naa Iérusaléma] nau pwabwâcu tà tèpa cèikî. Â nabwé, â é wâjué còwâ naa Antioche wâ Syrie [na ia é tapoo i pâra kêe géewê].

béâracié kêra pai pâra kà paulo

(Naporomee 18.23-21.16)

23 Bwaa nye tàpo gòiri ê pai tâa kà Paulo wâ Antioche. Géé na càùé, â é pâra còwâ mwara. Â é pâra pitiri Galatia ma Phrygie, nau pagòo tèpa cèikî.

Wakè kà Apollos na Éféso

24 Na pàara bèepwiri, âna é me naa Éféso wà pwi jè Juif na nee Apollos, pwi âboro géé na ville Alexandrie. Wà pwiibà, âna pwi âboro na é tura bwàti ma tâmogòori bwàti é *Tii Pwicîri.

25 Â jèe pacâmurié naa goo é pai *pâra wiâ Pwi Ukai, â é pwi a tàcî. Â é picémara tà tèpa âboro é *Picémara Wâdé kà Kériso. Â é pacâmurirâ ma napéaati bwàti é popai gooé. Êco na é nye tâmogòori co é *piupwaa kà Ioane.

26 Â é tapoo tura na é wâra pitapitiri, â nye ticè na wâgotêe goo. Â ru tèreê wà Aquilas ma Priscille, â ru popaé naa jaaru, â ru ina tée bwàti é naigé kà Pwiduée.

27 Ûna nùmee na é pâra naa Akaïe, â rà pagòoé wà tèpa cèikî, â rà pwa tii pâdari tèpa cèikî wê, ba na rà tòpié bwàti.

Ûna é tèepaa pâ naawê, â é pwi jè bépitu na maina, ba kà tàpè na rà jèe cèikî géé goro é *pimeaari imudi kà Pwiduée.

18:18 Nombres 6.18; Apostolo 21.24 * 18:21 Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà naagée pâ popai bèeni: *Ba nùmoo na go tâa goo é tòotù maina na Iérusaléma.*

28 Â rà pitùra ma wà tèpa Juif na ara diri âboro, â po ticè na rà wà tée, ba é *paâjupâra tàra goro ê Tii Pwicîri pâ, wà Iésu âna wàè kaa pwi Mesia.

19

Paulo na Éféso

1 Na é bwaa tàgére tâa Korénito wà Apollos, â wà Paulo, âna é tapàgà pâ é pâ ére na tâa gòrojaa*, â é tèepaa naa Éféso.

Â é pâmari naawê pàra tèpa cèikî, â é tawèerirà pâ:

2 «Ûna na ia guwà cèikî, â é nye boome naa gòwà ê Nyuâaé Pwicîri?»

«Câbà caa tâmogòori pâ pwa cè nyuâaé pwicîri!»

3 «Âna dà *piupwaa cèna *upwawà goo?»

«Goo é piupwaa kà Ioane.»

4 Â é ina tàra wà Paulo pâ: «Wà Ioane, âna é upwaa tàpé na rà pinünüma ma rà biirà naa goo wà Pwiduée. Â é ina tà tèpa *Juif pâ, na rà cèikî naa goo wà pwi âboro na ée mwa pwicò kèe—wà Iésu.»

Rà tòpi Nyuâaé Pwicîri

5 Wà tèpa cèikî, âna rà nama upwaarà naa na nee Pwi Ukai Iésu.

6 Ûna é tòpò du îê naa gòrà wà Paulo, â é boome naa gòrà ê Nyuâaé Pwicîri, â rà tùra na pâ pwâratùra na ité, â rà inapàpari é pâ popai na é naa tàra wà Pwiduée.

7 Wà tèpa âboro-bà, âna rà jèe wâpâ na 12 ma.

É picémara popai naawê

8 Géewê, â é ciburà too naa na *wâra pitapitiri wà Paulo naa na âracié parui. Â câé caa piwâ na é picémara é popai goo é *Mwaciri kà Pwiduée, â é dau mudàra ma rà cèikî wà tèpa âboro naa goo é pwina é ina tàra.

9 Êco na wâru tàpé na rà pagòò pûrurà ma tàutàra na rà cèikî. Â rà pitaurée goo é pai *pâra wiâ Pwi Ukai, na ara diri é pâ âboro. Â é pâra jiiirà wà Paulo, â é popa tèpa cèikî, â é pacâmurirà diri na pâ tòotù, naa na é jèe wâra ipitiri kà Tyrannus†.

10 É piwàrapwiri é pai pwa kèe wà Paulo naa na ârailu naja, êkaa na rà tère é popai kà Pwi Ukai diri wà tàpé na rà tâa na province Asia—wà tèpa Juif ma wà tàpé na càra caa tèpa Juif mwara.

Tèpa naî Scéva

18:28 Apostolo 9.22 19:1 1 Korénito 3.6 * 19:1 Ê pâ ére na tâa gòrojaa—Na Phrygie ma na province Asia. 19:2 Apostolo 8.16 19:4 Mataio 3.11 19:6 Apostolo 8.17; 10.44,46 † 19:9 Wâra ipitiri kà Tyrannus—Pwiri é mu pacâmuri tèpa âboro naawê wà pwina nee Tyrannus.

11 Wà Pwiduée, âna é pwa ma é pinaigé mee wà Paulo ê pâ câmu kêra pàtamee na nye dau wâdé kaa, na rà pò goo wà tèpa âboro.

12 Â wà tèpa âboro, âna rà popa ê pâ ârabwée ma pâ noo kêra imwaano, ba na é tigée goo wà Paulo. Â rà popa pàdari tèpa maagé, â rà jèe nye wâdé kaa! Â wà tèpa duée, âna rà còobé, â rà pâra.

13 Pwa mwara pàra tèpa Juif, na rà nye tà pipàra wii napô, ba na rà tũ còobé ê pâ duée gée goo ê pâ âboro. Â rà pimudàra ma rà pwa naa na nee Pwi Ukai Iésu. Â rà ina tàra pâ: «Naa na nee wà Pwi Ukai Iésu na é picémaraé wà Paulo, â guwà còobé!»

14 Wà tàpéebà, âna wà tèpa 7 naî Scéva, pwi jèe caa kà tèpa pwa *ârapwaailò.

Go tâmogòori Iésu. Wâguwà wàa?

15 Êco na é tòpi tàra i pé duée pâ: «Go tâmogòori wà Iésu, â go tâmogòori mwara wà Paulo. Â gona wâguwà, âna guwà tèpa wàa?»

16 Â wà pwi âboro bèepwiri na tâa gooé i duée, âna é êgò gée paé, â é tâjùrurà‡, â é dau èirà. Â rà mwa uru pa ê aurumuru kàra gée pwàrawâ kêe, âna rà jèe cicàpé!

17 Ûna rà tâmogòori ê jèkutâ bèepwiri wà tàpé Éféso—wà tèpa Juif ma wà tàpé na càra caa tèpa Juif mwara—â nye dau maina kaa ê pai wâgotàra, â rà cau papwicîri ê nee Pwi Ukai Iésu.

18 Wâru gée goo tàpé na rà jèe cèikî, na rà me nau inapàpàri na ara diri ê âboro ê pâ muru na rà pwa pwàniri.

19 Ê jèe auwâru goo tàpé na rà tèpa patùra pâ duée, âna rà pame ê pâ tii kàra, â rà cîri na ara ê pâ âboro. Â ê jéùru wâri wàra diri ê pâ tii bèepwiri, âna dau maina awé. Ba é tèepaa naa goro 50 000 mwani atü kàraŠ.

20 Êkaa na é jèe pipàra pâ ê popai kà Pwi Ukai, â é pwa ma pimaina mwara ê pàtamee.

Rà cicara Paulo tèpa wakè wà Éféso

21 Gée na càuru ê pâ muru bèepwiri, â é niimiri wà Paulo pâ, na é tapàgà pâ ê du province Macédoine ma Akaïe, ba na é pâra naa *Iérusaléma. Â é ina mwara pâ: «Wiàna go tèepaa pâ, â wâdé mwara na go pâ naa *Roma.»

19:11 Apostolo 14.3   19:12 Apostolo 5.15   ‡ 19:16 Tâjùrurà—Pàra Tii Pwicîri naa na latin, âna rà ina pâ: Tâjùru tupédu ârailu gée goorà.   19:17 Apostolo 5.11 Š 19:19 50 000 mwani atü kàra—Po dau maina awé wâri wèe. Wâri pwi caapwi âboro naa na wâro kêe.   19:21 Apostolo 23.11; Roma 1.13

22 Â é panuâ pâ béaa kêe naa Macédoine wà Timotéo ma Érate, tupédu ârailu âboro gée goo tèpa pitu tée. Â wàé, âna é bwaa tà tâa na province Asia na jè pàara.

É ina ba èpà Paulo wà Démétrius

23 Na pàara bèepwiri, âna gùmagù ba maina é napô [gée goro é popai kà Paulo] goo é pai pâra wiâ Pwi Ukai.

24 Ba pwa pwi jè âboro na nee Démétrius na pwi a wakè goo é pâ paò pwaa. Â é pwa é pâ nari wâra pwapwicîri kà Artémis*, tô jè duée. Â dau maina é mwani na rà tòpi ma wà tèpa bée.

25 Â é cau panaimarirà diri, â é ina tàra pâ: «I tàpé wée, guwà tâmogòori pâ é wâdé kâjè, âna é me gée goro é pwâra wakè kâjè bèeni.

26-27 Ba po dau wâru tèpa âboro ni na province Asia, ma pitiri gòropuu, na rà pwamaina Artémis. Êco na guwà jèè tàgére còo ma tère é pwina é pwa é ji pwi Paulo bèepwiri. Ba é gére inapàpari pâ, ticèmuru naa goo ânuuru duée, ba muru na pwa goro na-araraîri âboro. Â rà pâ nau wâru wà tàpé na rà cèikî é pwiibà, càcaa wâco wâni Éféso, â jèè wâpitiri Asia.

«Po dau èpà, ba o péa o ina ba èpà é wakè kâjè, bau imara† i wâra pwapwicîri kà Artémis, â péa o nabwé na jè pwamainaê!»

Gùmagù napô

28 Rà nye dau putàmu kaa tèpa wakè goro paò, â rà tomara too pâ: «Wà Artémis kâjè tàpé Éféso, âna é tâjajjè diri!»

29 Â pâ nau gùmagù é pé napô diri, ba cau tèpa âboro diri, âna rà piwàcî pâ naa na auptapitiri. Â rà dàti wiàrà wà Gaïus ma Aristarque, tupédu âboro gée na province Macédoine, tupédu bée wà Paulo goro picémara é popai.

30 Nüma wà Paulo na é pâra mari é pâ âboro, ba na rà pitùra, êco na rà pacooé wà tèpa cèikî.

31 Â wà pàra tèpa bée mwara, tèpa âboro imaina me gée Asia, âna rà panuâ popai tée pâ, na é cibwaa cipàpari é pâ âboro naa na wâra ipitiri.

32 Napwa naa goo wà tèpa âboro, âna jèè càra caa pitàmarirà, ba wà pàra tàpé, âna rà tomara pâ, wàrani. Â wà pàra pwi, âna rà tomara é jè pai ina wèe. Â wâru tàpé na càra caa gére tâmogòori pâ gée goro dà na rà gére ipitirà.

33 Wà pàra tèpa Juif, âna rà popa pwi jè âboro na nee Alexandre, â rà piwiâ tée é majoro é pitapitiri kà tèpa âboro bèepwiri.

19:23 2 Korénito 1.8 * 19:24 Artémis—Tô duée kà tèpa Grec, târa pwaapàì ma ipwénaì. Nee naa na latin pâ Diana. † 19:26-27 Imara (imee)—Sentiment de respect, de crainte, qui se dégage de splendeur. 19:29 Apostolo 20.4, 27.2; Kolosé 4.10; Philémon 1.24

Â rà cètùué, ba na é pwi a pitùra kàra na ara pâ âboro. Â é cimadò, â é pagotù ê îê, ba na é ilari jii tèpa âboro pâ, na é tùra.

³⁴ Êco na, na rà tâmogòori pâ é pwi Juif [na é cèikî naa goo wà Pwidueé] â rà cau tomara too diri pâ: «Wà Artémis kâjè tàpé Éfeso, âna é tâjaijè diri!» Â po ârailu ineretòotù kàra goro tomara pwiri.

É pacoora pwi jè a pitûa

³⁵ É mwa bàra pâra nau pacoora wà pwi a pwa tii kâra wâratûa kâra napô. Â é ina tàra pâ: «Bwa; i tàpé géé Éfeso! Jè tâmogòori diri pâ ê napô bèeni, âna é pwi a piwéaari ê wâra pwapwicîri kà Artémis, ma é ânuué pwicîri—ê ânuué na pwa goro atù, â na tûu boome géé napwéretòotù! Wàilàapà pwina câé caa tâmogòori pwiri?

³⁶ Nye ticè pwi jèpwi cèna é tobpwâ. Wâdé na guwà moo, â guwà cibwaa ûri imudi.

³⁷ Ba guwà pame naani wà tèpa âboro bèeni. Êco na nye ticè na rà mura géé na é wâra pwapwicîri, ma ticè na èpà na rà ina naa goo Artémis, tô duée ilari kâjè.

³⁸ «Wà Démétrius ma tèpa bére wakè kêe, âna munaa nûmarà na rà bu èpà, naa goo cè pwi jèpwi. Wâdé, êco na nye pwa tèpa pitèimuru, â nye pwa mwara ê pâ tòotù kâra pitèimuru. Wàépwiri wâna na, na rà pâra nau piciapwâ naawê.

³⁹ Wiàna bwaa pwa cè muru cèna nûmawà na guwà tawèeri, â jè mwa pitùra goo naima, na pai pwa wèe na wâdé, na cè tòotù kâra wâratûa.

⁴⁰ Ba péa rà niimiri wà tèpa Roma pâ, jè nama gûmagù napô, géé goo é pwina tèepaa nabà. Â wiàna rà tawèerijè goro majoro é pitapitirijè, â o ticè na jè tòpi tàra goo.»

Â géé na càuru é pai tùra kêe, â é ina tàra pâ, na rà ipiina.

20

Paulo na Macédoine ma na Grèce

¹ Ũna jèe nabwé é pai pipwa kàra, â é papitiri tèpa cèikî wà Paulo, â é pagòora.

Géé na càuru ê jè pàara, â é picijiirà, â é pâra naa na province Macédoine.

² Â é tapàgà ê pâ napô Macédoine, â é dau pagòo tèpa cèikî na rà tâa wè goro é pâ popai na wâru. Â géewê, â é pâra naa Grèce.

³ Â é bwaa tà tâa wè, naa na âracié parui. Â géé na càué, â é pwa na é tò naa gòro wànga pâ naa na province Syrie. Êco na é tère pâ, pwa na rà pwa tûa tée wà tèpa *Juif. Â é niimiri pâ, na é wâjué, ma é pâ naa Macédoine.

⁴ Wâru tèpa âboro na rà pâra wiâê gée na pâ jèpa ville—wà Sopater gée Bérée, pwina naî wà Pyrus; wà Aristarque ma Secundus gée Tésalonika; wà Gaïus gée Derbe; â âracié âboro mwara gée na province Asia—wà Timotéo, ma Tychique, ma Trophime.

⁵ Rà pâra béaa kâbà*, â rà mwa tà tapacîbà wâna ville Troas.

⁶ Â napwa naa goobà, âna bà pa wànga gée na ville Filipi, gée na càuru ê pâ *tòotù maina kâra 'pi-ija poloa na ticè nyaa kée'. Â gée na càuru ê 5 tòotù, â bà mwa pâdarirà naa Troas. Â bà bwaa tà tâa wê naa na caapwi nadâpara pwapwicîri.

Paulo na Troas

⁷ Na bàrane kâra *tòotù pwicîri, â bà caatâa naima târa pa utimuru, ma tubiti ê poloa†. Â é patùra tèpa cèikî wà Paulo, tiagoro nabibiu kâra ne, ba ée jèe pâra jìirà, na dàuru.

⁸ Bà picaatâa na ê pwi naditârawâ na tâdòiti. Â dau wâru ê pâ ânye na tâa wê.

É pawâro còwâ Eutyque

⁹ Pwa pwi âboro èpo, na nee Eutyque, âna é tâa na goropwârawâ kîrî‡. Â, na é gére pwa nyakâra tûra wà Paulo, â é puuia wà pwini, â é tûu gée na âracié narawâ tâdòiti. Â, na rà pipagòtùé, âna é jèe bà.

¹⁰ Â é boo wà Paulo, â é cùué boo, â é tòtòopié, â é ina pâ: «Guwà cibwaa nama wâgotàwà, ba é bwaa nye wâro.»

¹¹ Ũna é too còwâ wà Paulo, â é tubiti ê poloa, â rà ija. Â é bwaa tûra ba gòiri mwara tiagoro pwârapwaa. Â gée na càuru pwiri, â é pâra jìirà.

¹² Â wà tèpa cèikî, âna rà pâra wiâ i pwi âboro èpo [naa jaaé]. Â rà nye dau ipwâdée diri kaa.

É tapoo pai wâjué còwâ kêe

¹³ Bà pâra béaa kà Paulo gòro wànga, ba nùmee na é pâ napô tia na ville Assos, â na bà mwa popaé géewê.

¹⁴ Â é tòme daribà naa gòro wànga naa Assos, â bà pâra naa na ville Mytilène.

¹⁵ Géewê, na tòotù gée paé còwâ, âna bà pâ goro jènere gòropô Kio. Â, na dàuru kêe, â bà coo na gòropô Samos. Â, na tòotù gée paé còwâ, â bà tèepaa naa na ville Milet.

¹⁶ Ba é jèe nye tûari wà Paulo pâ, o câé caa coo na Éféso, târa na o câé caa tà èrà wâna province Asia. Ba é wàcî, târa na

* **20:5** Kâbà—Wà Luka, pwi awii i tii bèeni, âna é bwaa tà tâa jaa wà Paulo. † **20:7** Tubiti ê poloa—Sainte-Cène, eucharistie. Còo note goo Apostolo 2.42. ‡ **20:9** Tâa na goropwârawâ kîrî—Câcaa muru pwicîri naa na pai pwa kâra.

é tèepaa naa *Iérusaléma, wiàna pâri, na tòotù kâra Pentecôte, [*tòotù maina kâra piûnya].

É picijii tèpa cèikî na Éféso

¹⁷ Ũna bà tèepaa naa Milet, â é panuâ popai wà Paulo pâ naa Éféso, jaa tèpa pitûâ kâra wâra pwapwicîri, ba na rà me marié naa Milet.

¹⁸ Ũna rà pitànaima, â é ina tàra pâ: «Guwà jèe nye côo é pai wâro kôo naa nabibiu kàwà, tapoo na tòotù na go tèepaa medariwà naa na province Asia.

¹⁹ Â go piênawéna kà Pwiduée, na é ipakîri. Â, na pàra tòotù, âna go mu i, â go mu dau pidàpwicâariô goo é pâ tûâ na èpà, na rà pwa tôo wà tèpa Juif.

²⁰ Guwà tâmogòori pâ go jèe ina tàwà diri é pâ pwina wâdé ba kàwà, â nye ticè na go naapwàniri goowà. Ba go picémara ma pacâmuriwà, béaa kâra diri é pâ âboro, ma naa na mwara é pâ pwârawâ kàwà.

²¹ Go ina ba gòo tà tèpa Juif, ma tàpé na càra caa tèpa Juif mwara pâ, na rà pinünüma ma rà biirà naa goo Pwiduée, â na rà cèikî naa goo Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso.»

O câjè mwa caa picôjè còwâ

²² «Â êni, âna é tacoo gooo é Nyuââ Pwicîri, ba na go pâra naa Iérusaléma, â câgo caa tâmogòori cè pwina o tèepaa mariô.

²³ É mu nye tà patêrêo naa na é pâ napô é Nyuââ Pwicîri pâ, é karapuu, ma é maagé côo, âna rà nye tàgére tapacîo.

²⁴ Êco na pé piticèmuru naa goo, na go bà, é, na go wâro. Ba wàéni é pwina dau pwamuru naa goo: Na go tubamwara[§] é wakè na é naa tôo wà Pwi Ukai Iésu, na go picémara é *Picémara Wâdé, goo é *pimeaari imudi kà Pwiduée.

²⁵ «Ia go picémara pâ jaawà é *Mwaciri kà Pwiduée. Â nabàni, âna go tâmogòori pâ o câjè mwa caa picôjè còwâ.

²⁶ Êkaa pwiri, na go ina ba gòo tàwà nabàni, pâ: Wiàna cè pwi jè ârapàarawà, âna o tiàué jaa Pwiduée, â câgo caa pwi majoroé.

²⁷ Ba go jèe picémara tàwà, diri é pâ pwina, na guwà tâmogòori, naa goo é auniimiri kà Pwiduée. Â nye ticè cèna go pwàniri goowà.»

Tòimiri bwàti tèpa cèikî

²⁸ «Guwà ipwacôowà, â guwà tòimiri bwàti mwara é wâra pwapwicîri kèe, ba tèpa âboro kà Pwiduée. Ba é Nyuââ Pwicîri,

20:17 Apostolo 18.21   **20:18** Apostolo 18.19   **20:23** Apostolo 9.16, 21.11

20:24 Apostolo 21.13; 2 Timotéo 4.7   § **20:24** Na go tubamwara—Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà naagée pâ popai bèeni: Naa na ipwâdé.   **20:28** 1 Timotéo 4.16; 1 Pétèru 5.2-4

âna é naarà tàwà, ba na guwà wéaarirà, wàilà na é jèe wâirirà wà Pwiduée, goro é pai bà kà Pwina naîê Iésu*.

29 Ba go nye tâmogòori pâ gée na càuru é pai pâra kôo, â rà o tèepaa me wà tèpa âboro na tèpa pwâ. Â rà pwacèwii tèpa macii a piuti na rà o tòdidiri é na gomu goowà.

30 Â nye gée nabibiù kàwà mwara, na rà o cimadò géewê wà tàpé na rà pwâ, ba na rà dàti tèpa cèikî wiàrà.»

Guwà ipwacèwii

31 «Guwà tà tàcî, â guwà tà niimiri pâ po âracié naja na go tâa jaawà. Â pwa é pâra pâara na, mu tûu é pwâra jawé kôo na go mu pagòowà jècaa, naa ne ma pwaa.

32 Â nabàni, âna go naawà tà Pwiduée, ma é popai goro é pimeaari imudi kêe. Ba wàé na tà tée é pàtamee, târa ma é pagòowà, ma naa tàwà é pâ *aupwényunyuaari na é jèe nabwé ipwabwàti, ba kà tèpa âboro kêe.

33 «Ûna go bwaa tâa jaawà, â càcaa nûmoo goo cè mwani pwaa, ma cè mwani mii, ma cè ârabwée kâra cè pwi jèpwi.

34 Ba guwà nye tâmogòori pâ go nye wakè goro é du nararaîò bèeni, ba târa é pwina nûmabà goo, ma wà tèpa béeò.

35 Â go jèe paari tàwà mwara pâ, na jè wakè, târa ma jè pitu tà tàpé na rà maagé ma piticè kàra. Na jè wàrapwiri, â jè niimiri é popai kà Pwi Ukai Iésu na é ina pâ: “Dau maina ipwadée kà pwina é naa, jii pwina é tòpi.”»

36 Â gée na càuru é pai tùra kêe bèepwiri, â é tùu jùrué wà Paulo, â rà capai pwapwicîri naima.

37 Â rà ibwénüu, ba na rà picijiié, â rà nye po cau i diri.

38 Ba po dau pikîri é pwâranûmarà, gée goro na é ina tàra pâ, o càra mwa caa picòora còwâ. Â géewê, â rà ciaé boo tiagoro é wànga.

21

Gòobàra pâra kà Paulo naa Iéusaléma

1 Bà ipicijii ma tèpa pitûâ kâra wâra pwapwicîri na Éféso, â bà tò naa gòro wànga. Â bà itàa ba tàrù naa gòropô Cos*. Ûna dàuru, â bà too naa gòropô Rhodes, â géewê, â bà pâra naa na ville Patara.

2 Naawê, âna bà pâmari pwi wànga pâ naa na ére napô Phénicie, â bà tò naa gò, â bà pâra.

* **20:28** Goro é pai bà kà Pwina naîê Iésu—é, Goro é pai bà kêe {Pwiduée}. Grec: Goro é pai joro domii kêe. **20:29** Mataio 7.15; Ioane 10.12 **20:31** 1 Tésalonika

2.11 **20:33** 1 Korénito 9.11–12 **20:34** Apostolo 18.3; 1 Tésalonika 2.9 * **21:1** Cos; Rhodes—Ârailu pô na nawiâ Méditerranée naa goro jènere napô Turquie. (Wà Turquie, âna é province Asia naa na pâara kà Paulo.)

³ Â bà pâra, â ûna bà niâ pâ, â bà côo ê pô Chypre, â bà tòpòé naa gòro aèmwü. Â bà itaa dàra province Syrie, â bà ti wâna pwi jè ville wê, na nee Tyr, wâna na na kai naawê ê wànga.

⁴ Ûna bà pâmari tèpa cèikî wê, â bà tà tâa jaarà naa na caapwi nadàpara pwapwicîri. Â ê Nyuâaê Pwicîri, âna é naa târa ê popai goo Paulo. Â rà ina tée pâ, na é cibwaa too naa *Iérusaléma†.

⁵ Êco na, géé na càuru caapwi nadàpara pwapwicîri, â bà coo gòobàra pâra kâbà. Â rà piciabà wà tèpa tâa wê, wàilà mara wâdàra, ma èpo kàra. Rà ciabà tia bàrawiâ, â na bà tèepaa boo, â bà tùu jùrubà, â bà pwapwicîri.

⁶ Nabwé, â bà tò naa gòro wànga, â rà wâjué còwâ naa jaarà wà tèpa cèikî.

Patêre Paulo pâ o tâjùrué

⁷ Bà còpòo géé Tyr, â bà pâra naa Ptolémaïs, pwi aucoo kâra wànga. Â bà tubanabwé naawê ê pâra kâbà gòro wànga. Géewê, â bà pâra nau pwabwàcu tà tèpa cèikî, â bà bwaa tàpo tâa caapwi tòotù wâjaarà.

⁸ Bà còpòo pâ naa Césarée na dàuru. Ûna bà tèepaa naawê, â bà pitâa jaa wà Filipo, pwi a picémara ê *Picémara Wâdé, wà pwi jè ârapàara tèpa 7 dikona na ia pitòrigarirà na Iérusaléma.

⁹ Wà pwiibà, âna ârapàpé ê pa èpo dopwa kêe, na rà pa *péroféta. [Ba rà inapàpari ê pâ popai na cùrurà goo Pwидуée.]

¹⁰ Â jèe dau wâru ê tòotù kâbà naa na pwi ére-bà.

Â, na pàara-bà, âna é tèepaa boome géé napô *Judée wà pwi jè péroféta, na nee Agabus.

¹¹ Â ûna é pamaribà, â é pa karapuu kà Paulo, â é ipii còwâ é du âe ma du îe goo, â é ina pâ: «Wàéni é pwina é ina é Nyuâaê Pwicîri: “Wà pwi âboro na kêe ê karapuu bèeni, âna rà wàrani târa cè pai piié wà tèpa *Juif na Iérusaléma. Â rà o mwa naaê tà tàpé na càra caa tèpa Juif‡.»

¹² Ûna bà tère pwiri, wàibà ma tèpa tâa wê, â bà tacoo goo wà Paulo pâ, na é cibwaa too naa Iérusaléma.

¹³ Êco na é tòpi tâbà pâ: «Cina guwà gére i, ma pwa ma pikîri é pwâranümo? Wiàna tòo-o ma pòtàmwarâo naa goo nee Iésu na Iérusaléma, âna go jèe pipwabwàtio.»

21:4 Apostolo 20.23 † **21:4** Munaa é ina é Nyuâaê Pwicîri pâ, o tubaèpà tà Paulo, wiàna é pâra naa Iérusaléma. Pwiri wàilà tèpa âboro na rà pame popai-bà, âna rà niimiri pâ, pai ina wèe pâ, na é cibwaa pâra naawê. **21:8** Apostolo 6.5, 8.40

21:10 Apostolo 11.28 **21:11** Apostolo 20.23, 21.33 ‡ **21:11** Tàpé na càra caa tèpa Juif—Wà tèpa coda roma na rà tanamiri Iésu naa goro kurucé. **21:13** Apostolo 20.24

¹⁴ Ûna càcaa pâri ma bà tubatûu ê pwâranümee, â bà nabwé na bà tacoo gooé, â bà ina pâ: «Wâdé na coo ê câbawâdé kà Pwi Ukai.»

¹⁵ Gée na càuru ê pâ tòotù-bà, â bà too naa Iérusaléma.

¹⁶ Â rà me wiâbà wà pàra tèpa cèikî gée Césarée, â rà popabà pàdari pwi âboro na nee Mnason, ba na bà pitâa jaaé. Wà pwiibà, âna pwi âboro gée gòropô Chypre, â pwina jèe gòrié na è cèikî.

Paulo ma tèpa pitûa gée Iérusaléma

¹⁷ Ûna bà tèepaa naa Iérusaléma, â rà tòpibà naa na ipwadée wà tèpa cèikî.

¹⁸ Na tòotù gée paé còwâ, âna bà pâra wiâ Paulo naa jaa wà Jacques§. Â rà cau ipitiri naawê wà tèpa pitûa kâra wâra pwapwicîri.

¹⁹ Ûna é pwabwàcu tàra diri wà Paulo, â é piwiâ tàra diri ê pâ namuru na é pwa wà Pwiduée, naa nabibiu kà tàpé na càra caa tèpa Juif, na pàara na é picémara tàra ê popai.

²⁰ Ûna rà tère pwiri, â rà dau pwamaina Pwiduée.

Tèpa cèikî na rà tèpa Juif

Â rà ina tée pâ: «Gà còo, co pwi béebà, jèe po dau wâru tèpa Juif na rà cèikî [naa goo Iésu] âna rà bwaa dau déi goo é *Naèà kà Moosé.

²¹ Â rà tère pâ wâgà, na picòo tà pàra tèpa Juif—wàilà na rà piwâro naima ma pàra tèpa âboro ité—pâ, na rà biirà jii é Naèà kà Moosé. Â rà tère mwara pâ gà ina tàra pâ, na rà cibwaa pwa *kamaî tà tèpa nari èpo kàra, â na rà cibwaa pâra wiâra é nyamanya kà tèpa Juif.

²² O mwa wànau? Ba rà mwa tère pâ gà wâni.

²³ «Gée goro pwiri, â wâdé na gà pwa pwina bà ina tâgà. Ba rà wâni nabibiu kâbà ârapapé âboro na rà pwa é *ipwataâboro tà Pwiduée.

²⁴ Wâdé na gà poparà wiâgà, ba na guwà pwa ma wàilà é 'pwapwicîri târa pai pinuwa*'. Â gà wâri é pwina tiâu jiirà goro é wakè bèepwiri, ba na rà o pwârû é pûrurà. Â rà o tâmogòori wà tèpa âboro pâ, é pwina rà tère naa googà, âna pwâ. Â nye wâgà mwara, âna gà o paari pâ gà pwi a pitòimirigà mwara, naa goro é Naèà.

Tii tà tàpé na càra caa tèpa Juif

§ 21:18 Jacques—Còo note goo Apostolo 15.13.   21:19 Apostolo 15.12   21:20 Apostolo 15.1,5   21:23 Nombres 6.1-20; Apostolo 18.18   * 21:24 Pai pinuwa; Pwârû é pûrurà—Còo mwara Ipwataâboro naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii. Pwiri wà tàpé na rà pwa é auipwataâboro bèepwiri, âna rà tà pitanami, â wâdé na rà pwa é 'pwapwicîri târa pai pinuwa' ba na rà wâdé mwara na ara Pwiduée.

25 «Â napwa naa goo wà tàpé na càra caa tèpa Juif, na rà jèe cèikî, âna bà jèe pwa tii darirà. Â bà ina tàra ê aupitûâri kâbà: “Guwà cibwaa uti ê pâ macii na pwa *ârapwaaîlò goo târa pâ ânuuru duée. Guwà cibwaa uti ê domii, ma ê pâ macii na dàúru nyarà (ba jèe càcaa còobé ê domii kàra). Â guwà cibwaa ipuu imudi.”»

26 Â é wâgoo ê auniimiri kàra wà Paulo, â é popa tèpa ârapàpé âboro bèepwiri. Â, na tòotù géeme còwâ, â rà tapoo ma wàé ê ‘pwapwicîri târa pai pinuwa’ wiâra ê naèà kà tèpa Juif. Â géé na càué, â é too naa na *Wâra pwapwicîri wà Paulo, â é inapàpari ê tòotù na rà o mwa jèpa pwa ârapwaaîlò na; ba na rà paari pâ, rà jèe tubanabwé ê *auipwataâboro kàra.

Rà tâjùru Paulo pàra tèpa Juif

27 Naa pwâadàra ê caapwi nadàpàra pwapwicîri, âna wà tèpa Juif géé na province Asia, âna rà còo wà Paulo naa na Wâra pwapwicîri, â rà pinaa ârapûru wà tèpa âboro, ba na rà tâjùrué.

28 Â rà ina pâ: «Tèpa *Isaraéla, guwà me nau pitu tâbà! Wàéni ê pwi âboro na é picémara pitiri pâ, naa cicara ê Ba kâjè, ma é Naèà kà Moosé, ma é Wâra pwapwicîri bèeni! Â nabà, âna é jèe còbèedari† mwara ê pwi ére pwicîri bèeni, ba é jèe pwa ma naadò naawê wà tàpé na càra caa tèpa Juif!»

29 (Rà ina pwiri, ba rà còoru naima ma Trophime, pwi âboro géé Éféso, naawê na Iérusaléma, â rà niimiri pâ é popaé dò naa na Wâra pwapwicîri wà Paulo.)

30 Â diri é ville, âna é pikòì, â rà itàa me diri ê pâ âboro, â rà tâjùru wà Paulo. Â rà dàtié còobé géé na Wâra pwapwicîri, â rà nye pò ma târi kaa ê pâ goropwârawâ‡.

31 Â rà jèe pimudàra, ba na rà tètàmwereé.

Rà pacoora tèpa coda roma

Éco na é pâ nau tère wà pwi caa kâra coda *roma pâ, rà gùmagù diri tàpé Iérusaléma.

32 Â é nye pò ma popa kaa tèpa coda ma tèpa caa kàra, â rà itàa pâ dàra. Ūna rà còora wà tèpa âboro, â rà nye nabwé kaa na rà èi wà Paulo.

33 É nye pâra kaa wà pwi caa kâra coda, â é tâjùru Paulo, â é pwa ma pié goro ârailu itùpaò. Â é tawèeri tèpa âboro pâ: «Wàilàpà pwini, â dà cè pwina é pwa?»

21:25 Apostolo 15.29   21:26 1 Korénito 9.20   † 21:28 Còbèedari—Profaner. Pwicîri na popa too é pwi âboro na càé caa pwi Juif naa na Wâra pwapwicîri kà tèpa Juif. Ê wârimuru kée, âna pwâra bà.   21:29 Apostolo 20.4   ‡ 21:30 Rà...târi kaa é pâ goropwârawâ—Rà pwa pwiri, ba pwicîri na jè pwa é pwina èpà naa na, â pwi ére na pâri ma jè càrù wâwê. Â càcaa nùmarà na wà Paulo, âna é uru too naawê.

³⁴ Â rà ina wà pàra tàpé pâ wàrani, â rà ina pàra tàpé pâ wàrana. Â câe caa tâmogòori wà pwiibà pâ, wàilàapà cèna âjupàra ba rà po dau pikòì. Â é ina pâ, na popa Paulo too naa na wàra coda.

³⁵ Â rà popaé wà tèpa coda. Ûna rà tèepaa naa gòro aucò too, â rà jèe po tàmee, ba rà po dau putàmu wà tèpa âboro, â nye nùmarà na rà èié.

³⁶ Ba rà cau pâra diri wiâê burà tomara pâ: «Naaê, ba na bà pòtàmwereê!»

É patùra tèpa Juif Paulo

³⁷ Wà tèpa coda, âna pwa na rà naadò wà Paulo naa na wàra coda, â é ina tà pwi caa kàra [naa na pwâratùra grec] pâ: «Pwiri o nye pâri ma go ina tâgà cè jè muru?»

Â é pò wà pwini, â é tòpi tée pâ: «Gona gà pwa grec?

³⁸ Gona càcaa wâgà pwi *Aigupito^S, pwi a pwa ma gùmagù é napô?—wà pwi a pa pâ naanigée namaré é 4 000 âboro târa tû paa dâra é pwâra ukai kâbà?»

³⁹ Â é tòpi tée wà Paulo pâ: «Bwa! Wâgo, âna go pwi Juif, â go pwi a tèpa naa Tarse, napô gée na province Cilicie, pwi napô na dau maina. Â go ilari jiigà pâ, càcaa pâri ma go patùra é pâ âboro bèeni?»

⁴⁰ Â é ina wà pwiibà pâ: «Îgà!»

Â é coo gò i aucò wà Paulo, â é pwa ineremuru târa é pâ âboro goro îê. Ûna nye po ticè pwâratùra kaa, â é patùrarà, goro *hébèru, pwâratùra kà tèpa Juif.

22

¹ Â é ina pâ: «Bwa; tèpa jènereô ma tèpa caa, guwà tère pwina go ina tàwà ni, ba târa béipwamuruô.»

² Ûna rà tère na é patùrarà naa na é pwâratùra kàra, â mwa dau ticè airà kaa.

Go pwi âji Juif

É ina tàra wà Paulo pâ:

³ «Go pwi *Juif, pitèpao naa Tarse wâna province Cilicie, êco na èrùo naani *Iérusaléma. Â wà Gamaliel* na é pacâmuriô, pwi âboro imaina naa jaa wà tèpa caa kâra câmu. Â é còo tôo bwàti é *Naèà kà tèpa jojoorojè. Go pwi a tàcì ba kà Pwидуée pwacèwiiwà diri nabà.

21:36 Luka 23.18   **21:38** Apostolo 5.36–37   **S 21:38** Pwi Aigupito na é pwi Juif, na nùmee na rà paègò tèpa Roma gée napô Judée. (Còo é popai goro *Zélate* na 1.13.)

22:3 Apostolo 5.34   * **22:3** Gamaliel—Còo Apostolo 5.34.

⁴Go tubaèpà tà tàpé na rà *pâra wiâ Pwi Ukai Iésu. Ba go pwa ma tâjûrurà ma piirâ—tèpa pao ma ilâri mwara—â go tûrà naa na karapuu. Â go pwa ma tètâmwara pâra tàpé géé goorâ.

⁵«Wà pwi *ukai kà tèpa pwa ârapwaaîlò ma è *wâratûâ kà tèpa ijiao, âna rà o *paâjupâraô. Ba go tòpi jîirâ è pâ tii, ba na go naa tà tèpa jènerejè, tèpa Juif na rà tâa Damas. Ê pâ tii-bâ, âna rà naa è tàrù kôo, ma go pâra naawê, nau tâjûru tèpa cèikî naa goo Iésu, ma poparâ me naa Iérusaléma, ba na pwa wârimuru târa. Â go pwa diri è pâ muru bèepwiri.»

É piwiâ pwâra to kà Pwi Ukai

⁶«Êco na, ûna go gére pâra wii naigé, ûna po gopaé bwâti, na go pâra mwûnyabweri Damas, â é nye me kaa géenidò napwéretòotù è pwi pwéelaa na dau maina, â é èuruo.

⁷Go nye tûboo kaa naa napuu, â go tère è pwâratûra na ina pâ: “Saulo, Saulo, cina gà tubaèpà tôo?”

⁸«Â go tòpi tée pâ: “Wâgà wâa, co pwi ukai?”

«Â è tòpi tôo pâ: “Wâgo Iésu géé Nazareth, na gà gére tubaèpà tôo.”

⁹«Wà tàpé na rà pâra wiâô, âna rà côo è pwéelaa, êco na càra caa tère è pwâratûra kà pwina é patûrao.

¹⁰«Â go ina pâ: “O dà cèna go pwa, co Pwi Ukai?”

«Â é tòpi tôo wà Pwi Ukai pâ: “Gà cimadò, â gà pâra naa Damas, ba o mwa ina tâgà naawê, cè pwina gà o pwa.”

¹¹«Ûna go niâ, â jèe câgo caa côojè. Â rà mwa po tu naa goro îo wà tèpa béèò, â rà popao pâ naa Damas.

¹²«Pwa pwi jè âboro wê, na nee Ananias. Wà pwiibâ, âna pwi âboro na é dau pwi a pitòimirîe, ma pâra wiâra è Naèà kà *Moosé. Â rà dau inaê ba wâdé wà diri tèpa Juif na rà tâa Damas.

¹³Â é me mariô wà pwiibâ, â é ina tôo pâ: “Saulo, pwi a cèikî béèò, gà niâ còwâ!”

«Â go nye niâ còwâ kaa, â go côoê.

¹⁴Â é ina tôo pâ: “É jèe pitòrigarigà wà Pwiduée kà tèpa jojoorojè, ba na gà tâmogòori è câbawâdé kèe, ba na gà côo wà pwina é *tàrù, wà Iésu; ba na gà tère è pâ popai na é ina tâgà.

¹⁵Ba gà mwa pwi a paâjupâraê, naa jaa tèpa âboro diri, goo è pâ namuru na gà côo ma tère.

¹⁶Â êni, âna dà na gà cipacîri? Gà cimadò ma *upwaagà. Â gà pwapwicîri tà Pwi Ukai†, ba na o pwanauri è pâ èpà'gà.”

Pâdari tàpé na càra caa tèpa Juif

17 «Gée na càùé, â go jèe wâjué còwâ naa Iérusaléma. Â, na jè tòotù, na go bwaa gére pwapwicîri wâna *Wâra pwapwicîri, â é pipaarié tîo naa na nyuâa wâ Pwi Ukai.

18 Â é ina tîo pâ: «Gà piwâcî, â gà còobé wâi géé Iérusaléma, ba wâ tèpa âboro wâni, âna o càra caa tîpi é pai paâjupârao kâgâ.»

19 «Â go tîpi tîe pâ: «Pwi Ukai, rà nye tâmogòori pâ béaa, âna go pâra naa na *wâra pitapitiri, â go pwa ma tâjûru wâ tàpé na rà cèikí naa googâ. Â go nama pâdirà, ma naarà dò naa na karapuu.

20 Ûna nama catâmwara wâ Étienne, pwi ênawéna'gâ, âna go tâa wê mwara. Ba go pwi jè a wâgoo é auniimiri kâ tàpé na rà catâmwereê, â go wéaari mwara é ârabwée kâra.»

21 «Êco na é ina tîo wâ Pwi Ukai pâ: «Gà còobé [géé Iérusaléma] ba go mwa nama gà pâ naa na, na wâiti wê, dari tàpé na càra caa tèpa Juif.»»

Pwa na rà pâdié tèpa coda

22 Rà tàmaari wâ Paulo tia wê wâ tèpa Juif. Êco na, ûna é ina pâ, na é pâra dari tàpé na càra caa tèpa Juif, [â rà nye putâmu kaa] â rà tomara too pâ: «Kaa! Jè gére wéaari târa dà, é pwâra âboro na wârani?! Catâmwereê! Ba càcaa pâri ma é wâro!»

23 Â rà nye wiikau kaa, â rà tòpwùtù ma tâjii é pâ ârabwée kâra, â rà tû too é dàuru puu‡.

24 Wâ pwi a pitûâ kâra coda *roma, âna é ina tà tèpa coda kêe pâ, na rà popa dò wâ Paulo naa na wâra coda. Â pwa na rà pâdié goro ubati§, ba na é ina tàra é majoroé ma rà uu [ma putâmu naa gooé] wâ tèpa Juif.

Neeò âna tâa na tii kàwà

25 Êco na, ûna rà tîoé, ba na rà pâdié, â é ina wâ Paulo tà pwi jè caa kâra coda na é tâa wê, pâ: «Gona nye pwa tàrù kàwà ma guwà pâdi pwina é tâa na tii kàwà, tèpa Roma, na bwaa càcaa pâji pitèié?»

26 Â [é pò] wâ pwi caa kâra coda, na é tère pwiri, â é pâra nau patère pwi a pitûâ maina kâra pâ: «O dà cèna gà pwa tà pwi âboro bèeni? Ba é pwi Roma!»

27 Â é me wâ pwi a pitûâ dari wâ Paulo, â é tawèerié pâ: «Ico pwini, gà pwi a tâa na tii kâjè tèpa Roma?»

«Ûu.»

22:18 Apostolo 9.29-30

22:19 Apostolo 8.3, 26.9-11

22:20 Apostolo 8.1

22:21 Apostolo 9.15

‡

22:23 Tòpwùtù ma tâjii é pâ ârabwée...

Rà wârapwiri na rà miiri é jè muru, é, na rà putâmu. Rà niimiri pâ, é ina wâ Paulo pâ: «É tûtâjii tèpa Juif wâ Pwiduée, â é pitòrigari tèpa Ba.»

§

22:24 Ubati—Dau èpà, ba pwa noo kâra duuru macii, târa ma dàpàgâ é naparawéere âboro.

22:25 Apostolo 16.37

28 «Gà côo, wâgo, âna po dau wâru mwani na go tòpò târa ma go pwi Roma!»

«Wâgo âna na pitèpao, âna go jèpwi Roma.»

29 Ûna é tère pwiri wà pwi a pitûâ, â nye dau wâgotêe kaa. [Ba pwicîri] na rà pii wà pwi a tâa na tii kàra. Â napwa naa goo wà tèpa coda na ia rà pwa na rà pâdié, âna rà panuê kaa!

Paulo na ara wâratûâ maina

30 Wà pwi a pitûâ kà tèpa coda, âna nùmee na é tâmogòori bwàti cè majoroé ma rà pitòti* Paulo wà tèpa Juif. Â, na dàuru, âna é tûâri tà tèpa pwa *ârapwailò, ma diri é wâratûâ maina kà tèpa Juif pâ, na rà ipitiri. Â é nama tapwùtù é pâ itùpaò gée goo Paulo, â popaé me, ma tòpòe naa nabibiu kàra.

23

1 É nye po niâri tèpa wâratûâ wà Paulo, â é ina tàra pâ: «Tèpa jènereô, càcaa gùmagù é pwâranümoo na ara Pwiduée, goo é wâro kôo tiagoro nabàni.»

2 Â ûna é tère pwiri wà Ananias, pwi *ukai kà tèpa pwa ârapwailò, â [é putàmu. Â] é cùru tàpé na rà cimwünyabweri wà Paulo pâ, na rà tamoori pwêe.

3 Â é ina tée wà Paulo pâ: «Ée mwa wâri tâgà wà Pwiduée! Ba nùmagà na gà tèio goro é *Naèà, êco na gà gère còbèedari é Naèà, ba gà pwa ma rà èio! Wâgà na po dau wâdé pwâgà, êco na, napwa naa goo é pwâranümagà, âna po dau bàutê na!»

4 Â wà tàpé na rà tâa goro jènere wà Paulo, âna rà ina tée pâ: «É! Gà tàgère ina ba èpà wà pwi ukai kà tèpa pwa *ârapwailò kà Pwiduée!»

5 Â é tòpi tàra wà Paulo pâ: «[Pwanaurio] co tèpa jènereô, ba câgo caa tâmogòori, pâ, é pwi ukai kà tèpa pwa ârapwailò! Âjupâra pâ é ina é *Tii Pwicîri pâ: *Gà cibwaa tùra ba èpà naa goo pwi a pitûâ kàra é Ba'gà.*»

Exode 22.27

Rà pitadàrùrà tèpa wâratûâ

6 É nye tà tâmogòori wà Paulo pâ wà tèpa tâa na é wâratûâ, âna [tèpa tâa na, du ârailu ére goro pwapwicîri]—wà tèpa *Farasaio ma wà tèpa *Sadukaio. Â é ina tàra pâ: «Tèpa jènereô! Go pwi Farasaio, â wà caa kôo, âna pwi Farasaio, â go cèikî naa goo é pai o wâro còwâ kà tèpa bà. Êkaa na rà tèio!»

7 Ûna é ina pwiri, â wà tèpa Farasaio ma tèpa Sadukaio, âna [rà nye iputàmu kaa] â rà pitadàrùrà.

⁸ (Ba rà ina wà tèpa Sadukaio pà, nye ticè wâro còwâ kà tèpa bà, â nye ticè *angela, â nye ticè duée. Â napwa naa goo wà tèpa Farasaio, âna rà cèikí naa goo diri é pà pwi bèepwiri.)

⁹ Ūna rà jèe gére dau pitùra too, â rà nye cimadò kaa wà pàra tèpa *dotée goro é *Naèà, gée nabibiu kà tèpa Farasaio. Â rà ina pà: «Nye ticè cèna bà còo cèna èpà cèna é pwa wà pwi âboro bèeni. Pwiri é patùraé cè angela?»

¹⁰ Ūna jèe pàra nau pimaina too é pai iputàmu kàra, â é niimiri wà pwi a pitùâ kà tèpa coda pà, péa rà tà ténoori wà Paulo, â é ina tà tèpa coda kêe pà, na rà popaé dò còwâ, naa na wâra coda.

¹¹ Na ne, âna é pièpàparié tà Paulo wà Pwi Ukai, â é ina tée pà: «Gà gòo, ba gà jèe *paâjupâraô naani *Iérusaléma, â o wâde mwara na gà paâjupâraô na *Roma.»

Rà ipwa tûâ ba na rà catàmwereê

¹² Na dàuru kêe, âna rà pitòpò tûâ wà pàra tèpa *Juif, â rà *ipwataâboro pà o càra caa ija ma wâdo béaa kàra cè pai caamwara wà Paulo.

¹³ Wà tàpéebâ, âna rà wâdò còwâ kàra 40 âboro.

¹⁴ Â rà pàdari tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwailò ma tèpa ijiao, â rà ina tàra pà: «Bà jèe ipwataâboro pà o câbà caa ija, tiagoro na bà mwa tètàmwara wà Paulo.

¹⁵ Êkaa na, wâde na guwà nama ilari jii wà pwi a pitùâ kàra coda pà, na é popa me wà Paulo dariwà, wâguwà ma diri é *wâratùâ maina. Â guwà ina tée pà nümawà na guwà jèu còo bwàti còwâ é pai gére pwa wârimuru kêe. Â wàibâ, âna bà o caamwereê béaa kàra cè pai tèepaa me kêe naani.»

É patêre Paulo pwi niaa gooé

¹⁶ Êco na wà pwina niaa goo Paulo, âna é tée pà pwa na rà ipwa tûâ tà Paulo. Â é too nau patêreê naa na wâra coda.

¹⁷ Â wà Paulo, âna é todà pwi jè caa kàra coda, â é ina tée pà: «Gà popa pà pwi âboro èpo bèeni dari pwi a pitùâ kàwà, ba pwa jè muru na nümee na é ina tée.»

¹⁸ Â é popa wà pwini, â é ciaé pàdari pwi a pitùâ kêe, â é ina tée pà: «É todò wà Paulo, pwi a pwa karapuu, â é cùruo pà, na go cia medarigà wà pwi âboro èpo bèeni, ba pwa jè muru na nümee na é ina tâgà.»

¹⁹ Â é dàti i pwi nari âboro èpo wà pwi a pitùâ, â ru tàpo gée paé nau coo, â é tawèerié pà: «Dà cèna nümagà na gà ina tòo?»

²⁰ Â é tòpi tée pà: «Rà pitêrerà wà tèpa Juif, ba na rà ilari jiigà pà, na gà nama é me widàuru wà Paulo, naa na wâratùâ maina

kàra. Ba rà o ina pâ nùmarà na rà tâmogòori bwàti cè pwina é pwa.

²¹ Êco na gà cibwaa pitêre dàra! Ba rà o ipwa tûa têe. Ba rà wâdò còwâ kâra 40 wà tàpé na rà jèe ipwataâboro pâ o càra caa ija ma wâdo, tiagoro cèna rà o pòtàmwereê. Â êni, na rà jèe nabwé ipwabwàtirà, â rà tapacîri co cèna gà ina.»

²² Â é tòpi têe wà pwi a pitûâ pâ: «Gà cibwaa wiâ é pwâra pitùra kâju!» Â é panuâê.

Rà popa Paulo pàdari pwi kupénoo

²³ Wà pwi a pitûâ, âna é todà tupédu caa kâra coda kêe, â é ina tàru pâ: «Gàu ipwabwàti 200 coda [na rà pa tauwa] ma 70 coda na tâa gòro òoci, â 200 coda na rà tèpa tò da, ba na rà pâ naa Césarée na 9h bàrane.

²⁴ Guwà pwabwàti mwara cè tèpa òoci, ba na cia pâ wà Paulo naa jaa wà pwi kupénoo Félix. Â guwà wéaarié bwàti, ba na càcaa tèepaa têe cè pwina èpà.»

²⁵ Â nabwé, â é wii é tii bèeni:

²⁶ Tii kà Claude Lysias tà kupénoo Félix. Bwàcu'gà.

²⁷ Go panuâ paé darigà wà pwi âboro bèepwiri. Ba wà tèpa Juif, âna rà popaé, ba na rà tètàmwereê. Êco na, ûna go tere pâ pwi âratii kâjè tèpa Roma, â bà pâra ma tèpa coda kôo nau upaé jiiirà.

²⁸ Â nùmoo na go tâmogòori cè majoroé ma rà pitòtié goo, â go popaé pâ, naa na wàratûâ kàra.

²⁹ Â go pàdari pâ nye ticé èpà cèna é pwa na pâri ma pòtàmwereê goo, é, ma é pwa karapuu goo. Ba é pâ pwina rà pitòtié goo, âna nye êco, pâ popai goro naèà kàra.

³⁰ Ûna patêreô pâ rà pitù tûa têe wà pâra tèpa Juif, â go nye pò ma panuâê paé darigà. Â go ina mwara tà tàpé na rà pitòtié pâ, na rà mwa nye ina tâgà, cèna rà ina naa gooé.

Topai tâgà.

³¹ Â wà tèpa coda, âna rà pwa é pwina é ina tàra wà pwi a pitûâ kàra. Ba, na ne, âna rà popa pâ wà Paulo, naa na ville Antipatris.

³² Na dàuru kêe, âna rà wâjué còwâ [wà tèpa po pâra] naa na wâra coda. Â wà tàpé na rà tâa gòro òoci, âna rà tà pâra co ma wà Paulo.

³³ Â rà tèepaa pâ naa Césarée, â rà naa i tii tà pwi kupénoo, â rà panuâ Paulo têe.

³⁴ Géé na càuru é pai pûra kêe i tii, â é tawèeri wà Paulo pâ: «Gona gà pwi âboro géé na dà province?»

Â é tòpi tée pâ: «Gée Cilicie.»

³⁵ Â é ina tée wà pwi kupénoo pâ: «Go mwa tawiâgà, wiàna rà tèepaa me wà tèpa pitòtigà.» Â é tûâri tàra pâ, na wéaari wà Paulo naa na pwârawâ maina na é nama bari wà ukai *Héroda Maina.

24

Paulo na ara pwi kupénoo Félix

¹ Po 5 tòotù gée na càué, âna rà tèepaa boo naa Césarée wà Ananias, pwi *ukai kà tèpa pwa ârapwaaailò, ma wà pàra tèpa ijiao kà tèpa *Juif, ma wà pwi apoka* na nee Tertullus. Â rà pàdari wà pwi kupénoo Félix, ba na rà piciapwâ tée goo wà Paulo.

² Â é todà me wà Paulo i pwi kupénoo [ba na é coo araé].

É pitòti Paulo wà Tertullus

É pitòti Paulo wà Tertullus [na ara pwi kupénoo] â é ina pâ: «Bwa; Kupénoo Félix, wiàna bà wâro na é tàbwàti ma é pinaanapò, â na wàrapwiri gée googà, â gée goro é pai tûârigà, ma é pai pa'gà bwàti é napô kâbà.

³ Bà pwaolé tâgà, gée na âji pwâranümabà, goo é pâ namuru bèepwiri.

⁴ Càcaa nümoo dàra popa jiià cè pàara cèna gòri, êkaa na go ilari jiià pâ, gà pidàpwicâarigà na ji pàara, ba na gà tère cè pwina go o ina tâgà.

⁵ «Bà côo pâ wà pwi âboro bèeni, âna é nye dau pwi âboro èpà kaa, ba é tò dii ma bara, naa nabibiu kà tèpa Juif, wà gòropuu pitiri, â é pwi caa kà tèpa *Nazaréen* (neere pé pwi jè pwapwicîri).

⁶ Wàé mwara na é mudàra ba na é còbèedari é *Wâra pwapwicîri, êkaa na bà tâjùrué {ba nümabà na bà tèié wiâra é *Naèà kâbà.

⁷ «Êco na wà pwi a pitûâ kâra wâra coda, Lysias, âna é me, â é nye pò ma popaé imudi jiià.

⁸ Â é ina tà tèpa pitòti Paulo pâ, na rà medarigà, ma rà ina tâgà é pâ namuru na bà pitòtié goo.} Â wiàna nümagà, â gà tawèeri Paulo, ba wâdé na é nye ina tâgà é pwina bà pitòtié goo. Nabwé.»

⁹ Â wà tèpa Juif, âna rà ina pâ é pwina é ina wà pwini apoka Tertullus, âna âjupâra.

É ipwamurué Paulo

* **24:1** *Pwi apoka—Avocat.* Pwi a-ipamuruje naa na wâra pitèimuru.

10 Wà pwi kupénoo, âna é pwa ineremuru tà Paulo pâ, na é tûra.

É cimadò wà Paulo, â é ina pâ: «Bwa; go tâmogòori pâ gà pwi a [pitûa ma] tèi ê napô kâbà tèpa Juif, naa na pâ naja na jèe wâru, â câgo caa dumapié na go ipwamuruô naa naporomeegà.

11 «Gà pitawèri paé, ba càcaa pâji wénari 12 tòotù na go tèepaa me naa *Iérusaléma, nau pwamaina Pwiduée.

12 Â câgo caa pitaèkâa ma cètùu tèpa âboro, naa na Wâra pwapwicîri, ma na wâra ipitiri, ma na ville. Nye ticè âboro cèna é ina pâ é côoò na go pwa é pâ pwiibà.

13 Â wà tèpa âboro bèeni, âna càcaa pâri ma rà *paâjupâra tâgà, é pwina rà pitòtio goo.

14 «Âjupâra pâ go pwi a *pâra wiâ Pwi Ukai, [wiâra é naigé na bwaa âmué] ba na go piênawéna kà Pwiduée kà tèpa jooorojè. Â âjupâra pâ, wà tèpa pitòtio bèeni, âna rà ina pâ, i naigé-bà, âna pwâ. Êco na go cèikî naa goo diri é Naèà kà *Moosé, ma diri é pâ tii kà wà tèpa *péroféta.

15 Ba bà capai cèikî ma tèpa âboro bèeni pâ, wà tèpa bà, naa na wâdé ma èpà, âna rà o mwa wâro còwâ.

16 Êkaa na go nye pimudàra taaci, ba na é nye tânana é pwâranûmoo, na ara Pwiduée, ma tèpa âboro, â nye ticè cèna pâri ma pitòtio goo.

Ticè èpà na rà côo naa good!

17 «Gée na càuru é pâ naja na wâru, na tiâuo gée Iérusaléma, â go wâjué pâ còwâ naawê, ba na go pa pâ é mwani, bépitu târa é Ba kôo, â târa mwara ma go ipwa *ârapwaaillò tà Pwiduée.

18 Êkaa pwiri na go tà tâa goo, naa na Wâra pwapwicîri, ûna rà pâmariô, ba go gére tubanabwé é 'pwapwicîri târa pai *pinuwa'. Nye ticè cè jè âboro na go pame naawê, â nye ticè pwâra pikòli wê.

19 «Êco na rà tâa wê wà pâra tèpa Juif gée na province Asia. Â wiâna go pwa cèna èpà na tòotù-bà, â gorodà na càra caa tâa ni nabà wà tàpéebà, ba na rà pitòtio?

20 Â wà mwara tèpa âboro bèeni, âna nye ticè èpà na ia rà côo naa good, na ia rà popao na ara é wâratûa maina.

21 É, pwiri nûmarà na tèio, goo i ji popai na ia go ina, naa nabibiu kàra pâ: “Go cèikî pâ, rà o wâro còwâ wà tèpa bà”? Êkaa na go gére tâa ni, nabà na arawà. Nabwé.»

Picàù too còwâ pai pitèi Paulo

22 Napwa naa goo wà kupénoo Félix, âna é dau tère é pâ popai goro é pai pâra wiâ Pwi Ukai. É picàù too còwâ é pai tèi wà

Paulo, â é ina tà tèpa Juif pâ: «O mwa tèi cawi wà Paulo, wiàna é tèepaa me wà Lysias, wà pwi a pitûâ kâra wâra coda.»

²³ Â é ina tà pwi jè caa kâra coda pâ, na é wéaari Paulo naa na karapuu, â na é cibwaa tóóé ma pwa-imudiri tée, â na nye panuâ tà tèpa bée mwara, ma rà me nau caié. [Â é pâra wà Félix.]

²⁴ Pàra tòotù gée na càùé, â ru tèepaa me còwâ wà Félix, ma Drusille† tó wâdèe, tó ilàri Juive. Â ru pwa ma é me wà Paulo, â ru tèreê, na é tûra goo é cèikí naa goo Iésu Kériso.

²⁵ Êco na, ûna é tûra goro ê wâro na *târù na ara Pwi Ukai, ma ê pai pidâpwicâarijè naa na diri ê muru, ma ê pitèimuru kà Pwiduée na o mwa me, â wâgo tà wà Félix. Â é ina tà Paulo pâ: «Êni, jè o bwaa tàpo pacoo i ipitiri kâjè. Wâdé na gà pâra jiio ni, êco na, wiàna mwa pwa cè pàara kôo, â go mwa todàgà còwâ.»

²⁶ Ba é nye tà wâari mwara pâ, é péa tà naa cè mwani kêe wà Paulo. Â é pwa ma rà nye tà ciburà popa me wà Paulo darié, ba na ru pitûra.

Paulo na ara kupénoo Festus

²⁷ Paé ârailu naja, â é tòotéri wà pwi kupénoo Félix wà Porcius Festus. Êco na wà Félix, âna câe caa panuâ Paulo, â é pwa ma é nye tà tâa na karapuu, ba na o wâdé tà tèpa Juif wàé.

25

¹ Wà Festus, âna é tèepaa naa na province *Judée, â âracié tòotù gée na càùé, â é too gée Césarée naa *Iéusaléma.

Rà jèu pitòti Paulo

² Wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaailò, ma tèpa âboro imaina gée jaa tèpa *Juif, âna rà piciapwâ tée goo wà Paulo.

³ Rà tacoo gooé, ma ilàri jiié pâ, na é pwa ma é me naa Iéusaléma wà Paulo. Ba wà tâpéeni, âna rà tà pwa é jè tûâ, ba na rà o mwa caamwereê naa naigé.

⁴ Â é tòpi wà Festus pâ: «Bwa, ba wà Paulo, âna wéaarié na Césarée, â wâgo, âna câcaa gòirio wâ Iéusaléma, ba go o pâra còwâ.

⁵ Â wà tèpa pitûâ kàwà, âna wâdé na rà boome wiâô naa Césarée. Â wiàna pwa cè muru cèna èpà cèna é pwa pwi âboro-bà, â rà mwa ina naawê.»

Paulo naa na wâra pitèimuru

⁶ Wà Festus, âna é tâa jaarà co naa na 8, é, na 10 tòotù, â é boo còwâ naa Césarée. Â, na dàuru kêe, âna é pwi a pitèimuru, â é tûâri tàra pâ, na rà popa me wà Paulo.

† 24:24 Drusille—Tó naigé kà ukai Agrippa II, â tó cià Bérenice. (Còo Apostolo 25.13.) 25:2 Apostolo 24.1 25:3 Apostolo 23.15

7 Ûna é tèepaa me wà Paulo, â rà cibèepié wà tèpa Juif na rà boome géé Iérusaléma. Â wâru é pâ pwina dau èpà na rà ina naa gooé, ma rà pitòtié goo. Êco na càcaa pâri ma rà *paâjupâra.

8 Â é tòpi wà Paulo ma é ipwamuruê, â é ina pâ: «Nye ticè èpà na go pwa naa goo é *Naèà kâbà tèpa Juif, ma naa goo é *Wâra pwapwicîri, ma naa goo wà César, [pwi ukai kà tèpa *Roma].»

9 Wà Festus, âna nùmee na rà wâdéarié wà tèpa Juif, â é tòpi tà Paulo pâ: «Nümagà na gà too naa Iérusaléma, ba na go pitèigà goo pwiri, naawê?»

Go to pâdari César!

10 É ina tée wà Paulo pâ: «Bwa. Go coo ara é wâra pitèimuru kà César, â o mwa nye pitèio naawê. Ba gà nye tàgére tâmogòori bwàti pâ, nye ticè èpà na go pwa tà tèpa Juif.

11 Â wiàna go pwa cèna càcaa tàrù, cèna pâri ma caamwaraô goo, â wâdé na caamwaraô. Êco na, wiàna é pwina rà ina naa good, âna pwâ, â nye ticè pwi âboro cèna pwa *tàrù kêe, ma é popao darirà. Bwa! Go to pâdari wà César*!»

12 Â rà tàpo pitùra wà Festus ma tèpa pwa ipitiri, â nabwé, â é ina tà Paulo pâ: «Wâdé. Ûna gà to pâdari wà César, â gà o nye pâdarié!»

Piwiâ jèkutâ goo Paulo tà Agrippa

13 Géé na càuru é pâ tòotù na wâru, âna wà pwi ukai *Agrippa ma wà Bérenice, tô naigé kêe, âna ru tèepaa naa Césarée nau pwabwâcu tà Festus.

14 Bwaa wâru tòotù na rà bwaa tâa wê na, â wà Festus, âna é piwiâ tà Agrippa, é pai pwa goo wà Paulo, â é ina tée pâ: «Wà Félix na é nama é pwa karapuu wà Paulo.

15 Na pàara na go tâa Iérusaléma, âna wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwailò, ma tèpa ijiao kà tèpa Juif, âna rà piciapwâ, ma ilari pâ, na é pwa wârimuru.

16 «Â go tòpi tàra pâ: “Wâjaabà tèpa Roma, âna càcaa wârapwiri é pai pwa kâbà. Ba câbà caa pwa wârimuru tà pwi âboro, béaa kâra é pai pitèié. Ba wâdé na bà nye pitùra ma wà tèpa pitòtié, ba na é nye ina cè popai târa pipwamuruê.”

17 Êkaa na rà capai tèepaa me naani dario. Â câgo caa bwaa tapacîri, â na dàuru, â go tâa na aupitèimuru, â go ina pâ, na popa me wà pwi âboro bèepwiri.»

Pitaèkâa goo pwapwicîri kàra

25:7 Apostolo 24.5-6 * 25:11 Go to pâdari wà César—Wà pwi atâa na tii kà tèpa Roma, âna pâri ma é to pâdari wà César, pwi ukai kà tèpa Roma, ba na é pitèié, wàra Cour d'Appel. 25:14 Apostolo 24.27

18 «Go gére niimiri pâ, pwiri o dau maina ê èpà na é pwa. Êco na é pwina rà pitòtié goo, âna ticèmuru naa goo.

19 Ba rà nye pitaèkâa goo é pwina wâna é pwapwicîri kàra, naa goo cè pwi Iésu cèna é bà, â na wà Paulo, âna é ina pâ é wâro còwâ.

20 «Â câgo caa tâmogòori cè pwina go pwa, naa na pai pitùra kàra. Â go tawèeri wà Paulo pâ, pwiri nùmee dàra pâ naa Iéruusaléma, ma o pitèié naawê goo é pâ namuru bèepwiri.

21 Êco na é to pàdari wà César, ba na é pitèié. Â go naa tàrù ma wéaarié tiagoro é pai panuâê kôo dari wà César.»

22 Â é ina wà Agrippa tà Festus pâ: «Wâgo mwara, âna nùmoo na go tère pwi âboro-bà.»

Â é tòpi tée wà Festus pâ: «Widàuru, âna gà o mwa tèreê.»

Rà too naa na wâra pitèimuru

23 Na dàuru kée, â wà Agrippa ma Bérenice, âna ru tèepaa naa na wâra pitèimuru, wàilà ma tèpa pitûâ kàra coda, ma tèpa âboro imaina na napô. [Â rà dau pwamainaru wà tèpa âboro wiâra é pai pwa kàra.] Â é naa tàrù wà Festus ma popa me wà Paulo.

24 Â é coo wà Festus, â é ina pâ: «Bwa; Ukai Agrippa ma cau wâguwà diri na guwà wâni jaabà, guwà còo pwi âboro bèeni. É pwi majoro tura kà diri tèpa Juif, na Iéruusaléma ma wâni, â rà jèe me nau còoô gooé. Â rà capai ina too diri pâ, wâdé na caamwereê.

25 «Naa gooò, âna câgo caa pâmari cè èpà cèna o pâri ma caamwereê goo, êco na nye wâé còwâ na é ilari pâ, na é pâra dari wà pwi ukai César. Â go niimiri pâ, na go panuâê pâ.

26 «Êco na câgo caa tâmogòori cèna go wii pàdari wà ukai naa gooé. Â êkaa majoroé ma go pwa ma é coo aragà, co Ukai Agrippa, ma arawà diri. Guwà pitawiâê diri, ma ina tòo, cèna go o wii tà pwi ukai.

27 Ba càcaa tàrù tòo na go panuâ pâ tée cè pwi a pwa wârimuru, wiâna càcaa po pwéelaa bwâti cè majoroé.»

26

É ipwamuruê Paulo na ara Agrippa

1 É mwa ina wà ukai *Agrippa tà Paulo pâ: «Pwiibà, go panuâ tâgà ma gà tura, ma gà ipwamurugà.»

Â é naatoo ê îê wà Paulo, â é ina pâ:

2 «Bwa; go nye dau ipwàdéé kaa, co Ukai Agrippa, na go tura na aragà nabà, ma go tobpwâ é pwina rà pitòtio goo wà tèpa *Juif.

³ Ba gà dau tâmogòori bwàti é nyamanya kâjè tèpa Juif*, ma é pâ namuru na jè mu pitùra goo, â go ilagà pâ gà jèè tàpo pidàpwicâarigà, ma gà têreô.»

Rà cau tâmogòori pai wâro kôo

⁴ «Wà diri tèpa Juif, âna rà tâmogòori é wâro kôo, gée na autapoo goo, na go bwaa pwi âboro èpo, naa nabibiu kâra é Ba kôo [na province Cilicie] tia *Iéruusaléma.

⁵ Jèè gòiri é pai tâmogòori kàra pâ go pwi a wâro wâna *Farasaio, pwi jè ére kâra pwapwicîri na nye dau tâa goo diri pâ naèa. O pâri ma rà *paâjupâra wiàna nûmarà.

⁶ «Â nabàni, âna jèè pitèio, ba go cèikî pâ o coo é auinabéaa kà Pwiduée tà tèpa caa kâjè.

⁷ Êco na, nye muru na rà cau cèikî naa goo, wà diri tèpa 12 wâao kâjè, na rà piênawéna kà Pwiduée, naa ne ma pwaa.

«Êkaa na rà tèio, co Ukai Agrippa, wà tèpa Juif bèepwiri.

⁸ Â wâguwà tèpa Juif nabàni, âna gona dau pwacoé tà Pwiduée, ma é pawâro còwâ tèpa bà? Â gorodà na câguwà caa cèikî naa goo?»

Béaa âna go cicara Iésu

⁹ «Béaa, âna go niimiri pâ, napâraô âna na go cicara ba gòo é nee Iésu gée Nazareth.

¹⁰ Â go tòpi jii tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaaailò é tàrù, ba na go naa wârimuru tà tèpa âboro kêe. Dau wâru tàpé na go nama tòpòrà naa na karapuu naa Iéruusaléma. Â go pwi a wâgoo mwara é pai catâmwararà.

¹¹ Go nye taaci kaa èirà naa na é pâ *wâra pitapitiri, â pwa na go nama rà ina ba èpà é nee Iésu. Ûu kaa, ba ia go dau pwi a putâmu naa goorà, â go dau pwa tàra na èpà, tia na é pâ napô na wâiti.»

É jèu piwiâ pai todèe kà Pwi Ukai

¹² «Êkaa pwiri é majoroé ma go pâ naa Damas, wiâra é tàrù, na rà naa tîo wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaaailò.

¹³ Bà pâra wii naigé, co pwi Ukai Agrippa, â, na po gopaé bwàti, â go nye còo kaa é pwi pwéelaa na é me gée napwéretòtù, naa gòbà ma wà tèpa béeò. Â é dau pwéelaa jii é tòotù.

* **26:3** Nyamanya kâjè tèpa Juif—Ê wâao kà tèpa Héroda, âna càra caa tèpa âji Juif. Jèè gòiri na rà biirà dàra pwapwicîri kà tèpa Juif. Êco na càra caa dau tâa goo é pai pwa kâra pwapwicîri. **26:5** Filipi 3.5–6 **26:6** Apostolo 23.6, 28.20 **26:9** Apostolo 8.3

14 Bà capai tûu diri naa napuu, â go tère ê pwâratûra na é ina tõe naa na *héberu pâ: “Saulo, Saulo, gorodà na gà pwa tõe na èpà? O dau gòo naa googà, na gà cicara Pwiduée†.”

15 «Â go tawèeri pâ: “Wâgà wàa, co Pwi Ukai?”

«Â é tòpi tõe pâ: “Wâgo Iésu na gà gére pwa tõe na èpà.

16 Cimadò, ba go âpàparigà, ba na gà pwi ênawéna kôo. Â gà o pwi a paâjupâraô, â gà mwa piwiâ é pwina gà còo nabà, bau é pâ pwina go o mwa paari tâgà.

17 Go panuâgà pàdari é Ba'gà, tèpa Juif, bau é pàra Ba mwara, â go o mwa pwi a wéaarigà.

18 Go cùrugà, ba na gà tàpîri é du âraporomeerà, ba na rà o còobé géé na é bàutê, pâ naa na é pwéelaa—géé na pàtama *Caatana, naa jaa Pwiduée. Ba wiàna rà cèikî naa goodò, â o pwanauri é pâ èpà kàra, â o pwa autâa kàra ma wà diri tàpé na rà cèikî naa goo Pwiduée.”»

Ni, âna go inapàpari Iésu pitiri

19 «Wàrapwiri co Ukai Agrippa, â po dau pwacoé tõe ma cãgo caa pitère dàra é pwina go còo, ba é muru na me géé jaa wà Pwiduée.

20 Â go picémara é popai—tapoo na Damas, ma wâ Iérusaléma, ma wâdiri na é pâ napô kà tèpa Juif, ma wâjaa mwara tàpé na càra caa tèpa Juif. Â go ina tàra diri pâ: “Guwà pinünüma ma guwà biiwà naa goo wà Pwiduée. Â guwà paari naa na é càrawà pâ guwà jèe pinünüma.”

21 «Wàépwiri kaa é majoroé ma rà tâjùruo wà tèpa Juif naa na *Wâra pwapwicîri, â rà pwa na rà pòtàmwaraô.

22 Êco na wà Pwiduée, âna é wéaario tiagoo ni. Êkaa na go nye tà paâjupâraê na ara tèpa âboro kîri ma maina.

«Â napwa é pwina go ina, âna càcaa pi-itê jii i pwi ia rà mara ina wà tèpa *péroféta ma wà *Moosé, pâ:

23 [Wà Pwiduée, âna é cùru medarijè] wà Pwi *Mesia. Â wâdé na é pwamaagé còo, â na é pâbéaa nau wâro còwâ géé nabibiü kà tèpa bà, ba na o picémara é pwéelaa târa é Ba kôo, wà tèpa Juif, ma wà tàpé mwara na càra caa tèpa Juif.»

Wâdé na gà cèikî, co pwi ukai!

24 Na é wàrapwiri pai ipwamuruê kêe wà Paulo, â é ina too wà Festus pâ: «Pigù é pûrugà co pwini! Gà po dau câmu, â gà jèe pimwüru goro é tàmanga'gà!»

25 Â é tòpi tõe wà Paulo, pâ: «Bwa, càcaa wàrapwiri, co Kupénoo, ba nye êkaa popai na âjupâra ma pitâmogòo na go ina.

† 26:14 Na gà cicara Pwiduée—Ucina naa na grec goo ê docî na tàutêe na é pitère dà pwi atâa gòe. 26:18 Ésaie 42.16; Éfeso 2.2; Kolosé 1.13 26:23 Luka 24.44–47; 1 Korénito 15.20

26 Wà ukai Agrippa, âna é jèe nye tâmogòori ê pâ namuru bèepwiri, ba càcaa ê cè muru cèna ipwa pwàniri, â câgo caa piwâ na go piwiâ têe.»

27 [Â é tabiié wà Paulo dà ukai Agrippa, â é tawèerié pâ]: «Ico pwi ukai, gona gà nye cèikî naa goo tèpa péroféta? Go tâmogòori pâ gà nye cèikî naa goorà...»

28 Â é tapàgà têe wà Agrippa: «Ico pwini, gà nye niimiri kaa pâ, na go pò ma cèikî naa goo Iésu Kériso ni?!»

29 Â é tòpi têe wà Paulo pâ: «Naa pò ma ni, é, naa mwa tàpo pwiri, wiâra ê câbawâdé kà Pwidueé! Ba nūmoo na guwà pwacèwii, co Ukai Agrippa, ma wâguwà diri tàpé na guwà gére tâmaariô ni. Êco na, na càcaa piiwà goro itùpaò pwacèwii.»

Ticè èpà na é pwa wà Paulo

30 Nabwé, â rà cau cimadò diri wà pwi ukai, ma wà pwi kupénoo, ma wà Bérenice, ma wà diri tàpé na rà gére tâa wê.

31 Â rà còobé, â rà pi-ina tàra pâ: «Wà pwi âboro bèeni, âna nye ticè cèna èpà cèna é pwa, na pâri ma é pwa karapuu goo, ma o mwa pòtàmwereê goo.»

32 Â é ina wà ukai Agrippa tà wà Festus pâ: «Ûu kaa. Â wiàna câé caa gére to pàdari César, â jèe tà pâri ma panuâê còwâ.»

27

Panuâ Paulo naa Roma

1 Pidàbacao tòotù na é pâra naa Roma* [wà Paulo]. Â bà pâra wiâê. [Wà tèpa coda, âna] rà naa Paulo ma wà pâra tèpa pwa wârimuru, tà Julius, wà pwi jè caa kêra coda géé na ê pâ coda na rà wéaari wà pwi ukai César.

2 Â [wà Julius, âna é nama] bà tò naa gòro é wànga géé na ville Adramytte, na é pâra dàra pâ aucoo kêra wànga wâ province Asia. Â bà picaapâra ma wà Aristarque, pwi âboro géé na ville Tésalonika, wâna province Macédoine.

3 Na dàuru kêe, âna bà tèepaa pâ naa na ville Sidon. Â wà Julius, âna é wâdé naa goo wà Paulo, â é nye panuâê ma é pâra dari wà tèpa bée naawê, nau pa jjiirâ ê pwina tiâu jjié.

4 Bà pâra géewê, â bà itàa mwünyabweri é pô Chypre, â bà po pi-itàa na ânueê, ba é uu carabà ê pwéretòotù.

5 Géé na càuru é pai tapàgà kâbà ê nawià Cilicie ma Pamphylie, â bà tèepaa naa na ville Myra wâna province Lycie.

* 27:1 Roma—Grec: *Italie*. Roma, âna ville na maina naawê. Còo naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii. 27:2 Apostolo 19.29

⁶ Â naawê, âna wà pwi caa kêra coda, âna é pâmari ê pwi wànga géé na ville Alexandrie, na é pâra naa Italie, â é nama bà tò naa gò.

⁷ Jèe nye tàpo wâru tòotù kâbà goro nye tà pi-itàa ba ciâa, â nye dau gòo târa kaa ma bà tèepaa mwünyabweri Cnide, pwi aucoo kêra wànga. Â càcaa pâri ma bà ti wê goro ê pwéretòotù, â bà itàa na ânuuru i pô Crète, pâ goro i goromee Salmoné.

⁸ Bà tàpo itàa wii i pô, â po dau gòo ê pai tapàgà kâbà wê, â bà tèepaa naa Bons Ports, pwi aucoo kêra wànga, na wâmwünyabweri ê ville Lasée.

Jèe pàara kêra èpà napô

⁹ Jèe dau wâru ê pàara na bà tubatiàu, â càcaa wâdé târa tòobàra i pâra kâbà, ba jèe pàara kêra èpà napô, ba jèe paé ê *tòotù maina kêra parui septembre[†].

¹⁰ Êkaa na é patêrerà wà Paulo, â é ina tàra pâ: «Guwà còo, co tèpa béed, go tâmogòori pâ wiàna jèe pâra, â jèe pâmari cèna èpà. O tanoori i wànga bau é êreê, â péa jèe tà mwü mwara.»

¹¹⁻¹² Êco na wà tèpa tâa gòro i wànga, âna càcaa wâdé tàra na rà tòpò wànga naawê, na pwi pàara kêra èpà napô. Â nùmarà na rà tàpo paé naa na aucoo kêra wànga Phénix wâ Crète, ba ciimiri wê[‡]. Â wà pwi caa kêra coda, âna nye dau piâjimuru tée ê pwina ru ina tée wà pwi a pa wànga, ma wà pwi apooé, jii ê popai kà Paulo.

¹³ É tàpo uu ba kîri ê pwéretòotù, na toome niboo nawià, â rà niimiri pâ wâdé, â rà càù jinu, â bà itàa wii ê gòropô Crète [pâ naa Phénix].

Pòu na nawià

¹⁴ Bwaa càcaa gòri ê pai pâra kâbà, â nye uu kaa ba maina ê pé dàré gòro jaa, pé dàré na ina goo pâ Euraquilon. Â pâ nau pòu,

¹⁵ â jèe càcaa pâri ma bà itàa caraé, ba é jèe pòtò i wànga, â bà po ipanuâbà ma é popabà.

¹⁶ Bà pâ naa ânuuru Cauda, ji pwi nari pô. Â dau gòo târa ma bà naatoo medaribà i nari wànga na bà tadàti.

¹⁷ Êco na bà mwa bàra càùé dòme.

Wà tèpa wakè gòro wànga, âna rà pa é pâ otàpwe, â rà dàgabiaé bwàti naa goo i wànga maina. Ba dau wâgotàra na citàwé naa pâ namarawâ wâ Libye. Â rà naaboo i noo, â rà panuâ ma é pòtòbà i pwéretòotù.

[†] 27:9 Tòotù maina kêra parui septembre—Grec: Tòotù kêra ipwanya. Còo mwara Tòotù maina naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii. [‡] 27:11-12 Ba ciimiri wê—Ba é ti co wâna sud-ouest ma nord-ouest i pwéretòotù.

18 Na dàuru kêe, ûna jèe dau maina ê pai uu kêra i pwéretòotù, â rà tütâjii ê pâ êre i wànga naa nawià.

19 Â, na béaracîe kêra tòotù, â rà tâjii mwara ê pâ neemuru wànga.

20 Jèe wâru tòotù na é nye uu taaci i pwéretòotù, â câbà caa côo ê tòotù ma îricò§. Â bà jèe pâra nau càcaa wâari pâ bà o udò.

21 Â jèe wâru tòotù mwara na câbà caa ija na.

É pagòo tèpa bée wà Paulo

É cimadò wà Paulo naa nabibiu kêbà, â é ina pâ: «Tèpa béeò, wiàna guwà gére pitère dàra i pwi ia go ina pâ na jè cibwaa pâra géee Crète, â pwiri câe caa gére tèepaa marijè cè pwina èpà wârani.

22 Êco na go ina tàwà pâ: Guwà gòo! Ba o nye ticè cè pwi jè ârapàarajè cèna é bà, êco i wànga na o tiâu.

23 «Go pwi ênawéna kà Pwiduée, â èruune, âna é cùru me pwi jè *angela kêe,

24 na é ina tôo pâ: “Gà cibwaa pwa ma wâgotâgà co Paulo, ba gà o nye tèepaa pâdari wà César, [pwi ukai kà tèpa *Roma]. Ba wà Pwiduée na pwi a pimeaari, âna é nama rà wâro diri wà tàpé na rà pâra wiâgà. É wàrapwiri googà.”

25 «Géee goro pwiri co tèpa béeò, â guwà gòo, ba go nye cèikí naa goo Pwiduée pâ, o wàra é pwina é ina tôo.

26 Êco na jè o citàwé gò cè jè pô.»

Rà pâmwünyabweri napô

27 Géee na càuru ê pâ tòotù na wâru, na bé 14 kêra ne, â é nye popabà taaci i pòu naa nawià Méditerranée*. Â nabibiu kêra ne, â wà tèpa wakè gòro wànga, âna rà pitère naa goorà pâ, bà pâra mwünyabweri cè napô.

28 Â rà tòcai é najawé goro otâpwe, ba na rà côo ê pai numwiri wèe, â rà timari pâ 37 mètres. Nabwé, â bà tàpo paé, â rà jèu tòcai mwara, â rà timari co 28 mètres.

29 Wâgotàra pâ bà o tatée cè gòorawé, â rà tüboo ê ârapàpé pàiri jinu géee pwâràgòro wànga. Â géewé, âna bà tâa, â jèe dau nùmarà na awài gòropwaa.

30 Nabwé, â wà tèpa wakè gòro wànga, âna rà pwa na rà uru. Ba rà naaboo é nari wànga naa najawé, â rà gòma-ina pâ na rà pâra nau tüboo cè pâra pàiri jinu naadòbà naporomara wànga.

31 Êco na é ina wà Paulo tà tèpa coda ma pwi caa kêra pâ: «Wiàna rà pâra géee gòro wànga wà tèpa âboro bèepwiri, â o capai tiâu wà diri.»

§ 27:20 Câbà caa côo é tòotù ma îricò—Ticè pai pwa wèe ma rà pa cè câmu kêra naa goro îricò. 27:24 Apostolo 23.11 27:26 Apostolo 28.1 * 27:27 Méditerranée—Grec: Adriatique.

32 Â rà nye êgò kaa wà tèpa coda, â rà tapàgà ê pâ otàpwe na cipa i nari wànga, â rà panuâê naa nawià ma é wâri.

É pagòorà mwara Paulo

33 Na bwaa pwa dâra ne, â é ina tâbà[†] diri wà Paulo pâ: «Wâdé na jè pa cè uti kâjè. Ba jèe ârailu nadàpàra pwapwicîri na jè po tâa, â câjè caa ija.

34 Â êni, âna go âji ilawà pâ, na guwà pa cè èwà, ba na o pwa nii kàwà târa ma guwà udò. Ba o nye ticè jè ârapàarawà cèna o tiàu cè ji caapwi wàrapûruê.»

35 Â é pa ê poloa, â é pwaolé tà Pwiduee béaa kàra, â é tubiti, â é ija.

36 Â bà po capai piêgòtùru diri, â bà ija.

37 (Po 276 kaamwara wàibà naa gòro i wànga.)

38 Ûna bà jèe pwàro, â rà tètâjii pâ baikè blé naa nawià, ba na puràra i wànga.

Rà citàwé naa na namarawâ

39 Na pwaa, â wà tèpa wakè gòro wànga, âna càra caa còoina ê napô, êco na rà còo too ê namarawâ naa bàrawià, wâna pwi jè nanarawé. Â rà niimiri pâ na rà naadò wê i wànga, wiàna pâri.

40 Â rà tipi tâjii ê pâ pàiri jinu naa nawià, â rà tipi mwara ê pâ otàpwe na cipa pâ ârawànga[‡] goo. Â rà càu too ê pwi noo na tâa naporomara wànga, â pipòtòbà too dâra bàrawià.

41 Êco na, na bà too, â bà citàwé naa na namarawâ, ba é kàrù i naporomara wànga, â câé mwa caa gù. Â napwa naa goo ê pwâragòro wànga, âna tabòaa goro ê pai maina wàra ê wià.

Rà cau udò diri

42 Rà niimiri wà tèpa coda pâ, na catàmwara diri tèpa pwa wârimuru, ba wâgotàra pâ rà péa tà uru gée gòro wànga.

43 Êco na wà pwi caa kàra, âna nùmee na é wâro wà Paulo, â é pacoora, â é ina tà tèpa tâmogòori éoo pâ, na rà êgò béaa ma rà mara éoo too naa gòropô.

44 Â é ina tà pàra tàpé pâ, na rà pa cè ére upwâra, é cè noo kâra wànga, ma rà éoo gò. Â [bà éoo diri, â] nabwé, â bà capai tâdòo diri napô, â bà capai udò diri.

28

Paulo naa gòropô Malte

1 Bà pâra na tâmogòori pâ ê pwi pò bèepwiri, âna nee Malte.

[†] 27:33 Tâbà—Grec: Târa. Ipaiwà naa na pâ nee tii 36 ma 38. É wâjaara wà Luka, pwi awii tii bèeni. [‡] 27:40 Ârawànga—Gouvernail. Rà ina mwara wà tèpa ijiaa pâ: Poé, é, pòé.

² Â wà tèpa âboro wê, âna rà dau tòpibà ma pitu tâbà bwàti. Ûna dau maina é popaa ma moo, â rà pwa é na ânye na dau maina, â rà nama bà pwacârau.

³ É pa na ûdòro upwâra wà Paulo ma é tü dò naa gòro ânye, â pwa é dòèa na é còobé géé na, goro tòoka, â é uti î wà Paulo.

⁴ Ûna rà còo pwiri wà tèpa âboro naa napô bèepwiri, â rà pi-ina tàra pâ: «É! Guwà còo, é pwi a pòtâmwara âboro wà pwini, ba é udò jii nawià, êco na é pwa wârimuru tée i pwiduée kâjê, â é nama é bà.»

⁵ Êco na é ura i îê wà Paulo, â é tûu naa na ânye i dòèa, â câé caa tà pimaagé goo wà Paulo.

⁶ Â rà ucâriê wà tèpa âboro, ba rà niimiri pâ é tée, é, pwiri é tàpo tûuboo ma é bà. Â jèe gòiri é pai ucâriê kàra, â ûna rà còo pâ câé caa maagé, â pitòotéri i auniimiri kàra, â rà ina pâ: «Bwa! Pé duée!»

É nama tiâu maagé kà tèpa âboro

⁷ Wâna pwi ére-bà, âna pwa é napuu kà Publius, pwi âboro pimaina naa gò pò-bà. Wà pwini, âna é tòpibà bwàti, â bà pitâa jaaé naa na âracié tòotù.

⁸ Napwa wà caa kêe, âna é dau maagé, ba é pitòoka ma coori domii. Â é tàgére puu gòro aupuu. Â é pâra wà Paulo nau còoê, â é tòpò é îê naa gòè, â é pwapwicîri kêe, â tiâu i maagé kêe.

⁹ Géé na càué, â rà mwa tà me mwara wà pâra tèpa maagé géé na napô bèepwiri, â é pwa ma tiâu é maagé kàra.

¹⁰ Â rà dau pwabwàti tâbà, â rà naa tâbà é pwina tiâu jiiibà târa pâra.

É coo gòobàra pâra kêe naa Roma

¹¹ Po âracié parui é pai tâa kâbà [na gòropô wâ Malte]. Â nabwé, â bà tò naa gò é pwi wànga géé na ville Alexandrie, na nee Castor ma Pollux*, pwi wànga na é tà tâa wê na pâara na èpà napô.

¹² Â [bà pâra, â] bà tâdò wâna ville Syracuse, â bà tà tâa wê naa na âracié tòotù.

¹³ Géewê, â bà itâa wii i napô, tèepaa naa na ville Reggio. Na dàuru kêe, âna é uu i pwéretòotù, â ârailu tòotù kâbà pâ naa Pouzzoles, pwi aucoo kâra wànga.

¹⁴ Â bà pâmari tèpa cèikî naawê, â rà ilari jiiibà pâ, na bà tàpo tâa jaarà, naa na caapwi nadàpàra pwapwicîri, â bà bwaa tàpo tâa jaarà. Â bà mwa bàra pâra naa *Roma.

28:2 2 Korénito 11.27   28:5 Maréko 16.18   28:6 Apostolo 14.11   * 28:11
Castor ma Pollux—Neere tupédu duée najawé bérepidu kà tèpa Grec. Nee mwara pâ les Dioscures.

15 Na rà tère ê jèkutâ goobà wà tèpa cèikî na rà tâa Roma, â rà me carabà naa na Aupwa jèna kâ Appius ma naa na ê pâ Âracié Wâra ija. Â, na é côora wà Paulo, â nye dau piwâdé nùmee kaa, â é ipwaolé tà Pwiduée.

Paulo âna é patùra tèpa Juif na Roma

16 Na bà tèepaa pâ naa Roma, â rà naa tàrù tà Paulo ma é tâa na jè pwârawâ, â caapwi pwi coda na é wéaarié.

17 Gée na càuru ê âracié tòotù, â wà Paulo, âna é papitiri wà tèpa pitûâ kâ tèpa *Juif na tâa Roma. Â é ina tàra pâ: «Bwa; tèpa jènereô, nye ticè na go pwa na èpâ târa é Ba kâjè, ma é pâ nyamanya kâ tèpa ijiao kâjè. Êco na rà tâjùruo ma tòpò-o naa na karapuu, na *Iérusaléma. Â rà popao, â rà naaô tà tèpa Roma.

18 Â rà pitawiâô wà tèpa Roma, â nùmarà na rà panuôô còwâ, ba nye ticè na rà pâmari naa gooò cèna pâri ma rà catâmwarâô goo.

19 «Êco na wà tèpa Juif, âna tàutàra. Êkaa na go jèe po ilari pâ, na go to pâ naa jaa wà César, pwi ukai. Êco na càcaa nùmoo na go pinatòti é Ba kôo.

20 Êkaa na go todàwâ ba na jè pitùra. Ba wàijè tèpa Juif, âna jè cèikî naa goo pwi [*Mesia, *pwi a pa-udòjè] na é me [gée goo Pwiduée]. Êkaa na gére pwa jinu gooò nabà.»

21 Â rà tòpi tée pâ: «Bwa. Câbâ caa tòpi cè tii googà gée napô *Judée, â nye ticè cè pwi jènerejè mwara cèna é me nau pipwa jèkutâ googà tâbâ, é wâpâ na é inagâ ba èpâ.

22 Êco na wâdé na gà napéaati tâbâ bwàti é pwi ditàra pwapwicîri bèepwiri, ba bà tère pâ, dau pi-inawâ ba èpâ pitiri.»

É picémara Iésu tàra

23 Rà càù tée ê jè tòotù, â wâru tàpé na rà medarié, naa na i wâ na é pitâa na. Â é pinapéaati tàra bwàti [é pwina é cèikî naa goo] â é picémara tàra é *Mwaciri kâ Pwiduée. É *paâjupâra Iésu tàra goro é *Naèà kâ Moosé, ma é pâ auina kâ tèpa *péroféta. Â rà pitùra, tapoo na dàuru tiagoro bàrane. Ba é imudàra na é tàpiri é pwâranùmarà naa goo Iésu.

24 Wà pàra tàpé, âna rà tèreina é pwina é ina, â wà pàra pwi, âna tàutàra dàra cèikî naa goo.

25 Jèe pwa na rà ipiina, â càra caa pitêrerà, â é ina tàra wà Paulo pâ: «É nye âjupâra é Nyuâaê Pwicîri na ia é ina tà tèpa jooorowâ na é naigé mee wà péroféta Isaia, na é ina pâ:

26 *Gà pâra co pwini*

ma ina tà pwi Ba:
“Guwà tère taaci,
â câguwà caa tèreina.
Ucâri taaci,
â câguwà caa cõo.”
²⁷ *[Go ina naa goorà—*
goo pwi Ba kôo bèeni]:
Pwâranümarà na gòo,
pwâranüürurà na kee,
[âraporomeerà na bwi].
Ba péa rà cõo
ma cõoina bwàti
Â péa rà tère
ma tèreina diri.
Â péa rà biirà
ma medario cõwâ.
Péa nama tiâu
pâ maagé kâra Ba.»

Ésaïe 6.9–10

²⁸ Â é tubanabwé wà Paulo, â é ina tàra pâ: «Wâdé na guwà tâmogòori pâ, wà Pwiduée âna é jèe panuâ ê *Picémara Wâdé kêe pâdari tàpé na càra caa tèpa Juif, â rà o tère, â rà o udò, [â o tâa tàra ê *âji wâro].»

{
²⁹ Â nabwé, â rà pâra wà tèpa Juif, â rà dau pitaèkâa goo é pwina é ina tàra.}

É pacâmuri diri tàpé na rà medarié

³⁰ Napwa wà Paulo, âna é tâa na é wâ na é pa, naa na du ârailu naja†. Â é tòpi diri ê pâ âboro na rà me nau cõoê.

³¹ Â cáé caa piwâ na é picémara tàra ê Mwaciri kà Pwiduée, ma pipacâmurirà goo diri ê pâ namuru goo wà Pwi Ukai Iésu Kériso. Â nye ticè jè muru, cèna pipaèràè naa na é pai tùra kêe.

† **28:30** Munaa rà panuâ Paulo wà tèpa Roma, géé na càuru ârailu naja. Â é mwa pwa béarapapé kâra pai pâra kêe, na càcaa piwiâ naa na Tii Pwicíri. Munaa é cai tèpa cèikí wà Akaïe (Grèce). Â pwiri é pâra tia Espagne mwara. (Cõo Roma 15.24 ma 28.) É wii bétapoo kâra tii kêe tà Timotéo ma tii tà Tito na pàara bèepwiri. Â géé na càùé, â wà Néron, pwi ukai kà tèpa Roma, âna é nama jèu tâjùrué mwara. Â rà tètâmwereê wâpâ na naja 67 naa Roma.

Tii kà Paulo tà tàpé Roma Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?

Wà Paulo, pwi *apostolo. Wâru tèpa cèikî na rà tâa jaaé, na rà panuâ pâ bwàcu kàra tà tèpa béerà naa *Roma (naporomee 16).

É wii wiidà?

Na é *naja 57. Wà Paulo, âna é wii géé na ville Korénito, naa na béaracié kàra pai pâra kêe, béaa kàra pai wâjué kêe còwâ naa *Iéruusaléma. (Còo *Apostolo* 15.25–31.)

É wii tâî?

Tà tèpa âboro naa na ville wâ Roma, na ia rà tère é *Picémara Wâdé, â ia rà cèikî naa goo. (Càcaa wà Paulo na é picémara târa.) Wâru géé goorà, âna càra caa tèpa *Juif. (Còo 1.13; 11.13,30,31.) Êco na pwa pâra tàpé na rà tèpa Juif. (Còo 2.17; 7.1.) Rà ipitiri wà tèpa cèikî, naa na pâ pwârawâ. (Còo naporomee 16.)

Cina é wii?

Wà Paulo, âna é napéaati é ère cèikî kâjè, naa goo Iésu Kériso, ma pai pwa goo, na é pa-udòjè wà Pwiduée, ma naa tâjè é *wâro dàra gòiri jaaé.

Pwiri pwa pitaèkâa nabibiu kà tèpa cèikî na rà tèpa Juif, ma wà tàpé na càra caa tèpa Juif. É paari wà Paulo pâ, tâa tà tèpa Juif é *aamwari na pwicîri géé goo Pwiduée, êco na nabà, âna é tòpi diri tèpa âboro na medarié, â câe caa pwaké goro âboro.

É pwa pupûra tà tèpa cèikî, ba na rà wârori é wâro na *tàrù ma âjupâra.

Jèpwi mwara, âna é patère tèpa cèikî naa Roma pâ, ée mwa tâa jaarà wiàna é pâra naa Espagne (1.10–13; 15.22–28).

Dà ère é tii bèeni?

É tii bèeni, âna tii na é napéaati bwàti é pai pa-udòjè kà Pwiduée:

Béaa, âna jè cau tèpa pwa na èpà, â jè tapacîri é wârimuru na dau gòo jii Pwiduée (naporomee 2–3). Êco na dau maina *pimeaari imudi kêe ba kâjè, â é pa-udòjè tèpa âboro jii pâ èpà kâjè, wiàna jè cèikî naa gooé. Wàèpwiri auniimiri kêe géé na biu. É pacoò nabà pwi auniimiri kêe-bà. Â é nama é pinaigé mee wà Iésu Kériso, na é pipanuâé, ba na é wâri é wârimuru kâjè, na é bà naa goro *satauro (3.23). Géé goo kaa pwiri, â wà Pwiduée, âna é nama jè tèpa âboro na jè *tàrù na araé, â é

nama pwacèwii na câjè mu caa pwa na èpà. Wàrapwiri co gée goo ê pwina é pwa wà Kériso, â jè tòpi wiàna jè cèikî naa gooé. Càcaa gée goo cè pwina wâdé na jè pwa, é, pai pitère dàra kâjè cè jè naèà.

Wà *Abéraama, pwi âboro imaina kà tèpa Juif, âna é câmu tâjè. Ê wâro kêe, âna *paâjupâra ê pwina é ina wà Paulo. Ba wà Abéraama, âna é cèikî naa goo wà Pwiduée, â wà Pwiduée, âna é nama é pwi âboro na tàrù na araé (naporomee 4).

Gée goo ê pwina é pwa wà Kériso, â wà Pwiduée, âna é tapàgà ê pàtàmara èpà naa na wâro kâjè, â é jèe tipijè, ba na jè wârori ê wâro na tàrù. O càcaa mwa caa pitèijè. Ba wà Pwiduée, âna é jèe inapàpari pâ, jè tèpa âboro kêe na jè wâdé na araé (8.1). Â ticè muru na pâri ma pinaaitirijè jii ê pimeaari kêe (8.38).

Gée goo kaa pwiri, â wâdé na jè pipanuâjè bamwara tée, ba na jè pwacèwii ê *ârapwaailò na wâro, na dau wâdé tée. Ba wàè kaa pwiri ê âji pwapwicîri, na pâri ma jè naa tée (12.1).

Jè wârori pâ wâro na pitòimiri—jè pitère dà tàpé na tâa gòrà ê pitûâ naa na napô (13.1); jè cibwaa pitèi ma pi-ina tèpa cèikî béejè (14.4). Jè pidâpwicâarijè goo pàra tàpé na càcaa mwü é cèikî kàra. Â jè ipwadàra ma jè pwa cè muru na wâdé tàra, â jè pitu tàra, ma pagòo cèikî kàra (15.1).

Pai pitàgoo tii tà tàpé Roma

Ipwabwàcu ma pwâranüma Paulo (1.1-17)

Jè cau tèpa pwa na èpà (1.18-3.20)

Pai nama jè tàrù na ara Pwiduée goro cèikî kâjè (3.21-5.21)

Pai wâro kâjè na bwaa âmuê (6.1-8.39)

Ba Isaraéla ma pàra Ba (9.1-11.36)

Câmu goro pai wâro kâjè (12.1-15.13)

Bénabwé popai ma ipwabwàcu (15.14-16.27)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo Paulo, pwi ênawéna kà *Kériso Iésu, âna go pwa tii [tàwà, tèpa cèikî naa *Roma]. É todòo wà Pwiduée, ba na go pwi *apostolo. Â é pitòrigario, ba na go inapàpari ê *Picémara Wâdé kêe,

² na é jèe mara inapàpari béaa—ba é nama rà pinaigé mara ê pwiibà wà tèpa *pérofèta kêe, na rà wii naa na Tii Pwicîri—

³ Picémara Wâdé goo Pwina naîê, wà Iésu Kériso, Pwi Ukai kâjè. Wàé, âna pwi gòobàra pwi ukai *Davita*.

1:1 Apostolo 9.15   1:2 Roma 16.25-26   * 1:3 É, ...Pwi gòobàra pwi ukai Davita naa na naiiri âboro... AÂ napwa naa goo âji èreê na pwicîri, âna wà Pwiduée, âna é paari goro pàtàmee pâ, é Pwina naîê, na é nama é wâro còwâ gée na aubà. É, ...âna é paari pâ, é Pwina naîê na dau pwa pàtàmee...

4 Â wà Pwidueé, âna é paari pâ, é Pwina naîê, na é nama é wâro cowa gée na aubà, goro pàtàmara é *Nyuâaê Pwicîri.

5 É pacimaô wà Pwidueé, ba na go[†] pwi apostolo kà Kériso. Â ê wakè kôo, âna, na go inapàparié târa diri ê pâ Ba, ba na rà cèikî naa gooé, ma pitêre dèe.

6-7 Wâguwà mwara tàpé Roma, âna guwà tèpa bée tàpéebà. Ba dau wânüma wà Pwidueé tàwà. Â é todawà, ba na guwà tèpa âboro kà Iésu Kériso, ma guwà tèpa âji Ba kà Pwidueé. Wâdé na tà tàwà é pimeaari imudi ma pinaanapô na me gée goo Pwidueé kâjè ma Pwi Ukai Iésu Kériso. Cidòri nyuâawà!

Nüma Paulo na é cairà

8 Go tapoo goro pwaolé tà Pwidueé kôo goowà diri, naa na nee Iésu Kériso, ba jèe po jèkutâri pitiri gòropuu é cèikî kàwà.

9 Â go nye tà niimiriwà naa na pwâra pwapwicîri kôo — üu, pâri ma é *paâjupâra é pwiibà wà Pwidueé. Wâé na go piênawéna kée gée na diri é pwâranümo, na go inapàpari é Picémara Wâdé goo Pwina naîê.

10 Go nye ciburà ilari jiié pâ, na go caiwà, wiàna câbawâdé kèe.

11 Ba nye dau nümo na go pagòowà, ma jè ipâdi ma wâguwà é *aupwényunyuâari me gée goo é Nyuâaê Pwicîri.

12 Â jè mwa pipagòojè goro cèikî kâjè naa goo Kériso.

13 Tèepaa naa goro nabà, âna càcaa pâri ma go paé dariwà. Êco na wâdé na guwà tâmogòori, co tèpa béeò naa na nee Kériso, pâ, jèe dau wâru pai niimiri kôo pâ, na go pwa. Ba wâdé tôo na go còo é pwâra wakè kôo naa jaawà, pwacèwii é pai còo kôo, naa [jaa tàpé na càra caa tèpa *Juif] na pàra napô.

14 Ba go dau niimiri [diri tèpa âboro]—tàpé na rà pwacèwiijè, ma wà pàra tàpé na pi-itè é nyamanya kâjè ma wàilà‡; â wà tèpa âboro na rà câmu, ma wà tàpé na bwaa càra caa câmu.

15 Êkaa na dau nümo na go caiwà na Roma, ba na go picémara é Picémara Wâdé naa jaawà.

Êre Picémara Wâdé

16 Go cèikî ba mwü§ naa goro é Picémara Wâdé. Ba wàépwiri pwi neemuru wakè kà Pwidueé na dau pwa nii kée* târa ma é pa-udò tàpé na rà cèikî naa goo Kériso [ma naa tàra é *âji wâro jaaé]—tapoo gée goo wà tèpa Juif béaa, ma tubanabwé naa goo pàra tàpé.

1:5 Apostolo 26.16–18; Galatia 2.7–9 † 1:5 Go—Grec: Bà. Còo note goo 2 Korénito 1.6. 1:6-7 Nombres 6.25–26 1:10 Apostolo 19.21; Roma 15.23 1:13 Apostolo 19.21 ‡ 1:14 Tàpé na rà pwacèwiijè, ma wà pàra tàpé... Grec: Tèpa Grec ma tèpa Barbare. 1:16 Maréko 8.38; Apostolo 13.46; 1 Korénito 1.18–24 § 1:16 Go cèikî ba mwü—Grec: Câgo caa kamu. * 1:16 Neemuru wakè kà Pwidueé, na dau pwa nii kée—Grec: Ê jè pàtàmara Pwidueé.

17 Ba é Picémara Wâdé, âna é paari tâjè tèpa âboro pâ, wà Pwiduée âna é tòpò pinaanapô naa nabibiu kâjè ma wâé†, â é nama jè tèpa âboro na jè tàrù na araé‡. É wàrapwiri tâjè goro é cèikî kâjè. Ba é ina [wà Pwiduée] naa na Tii Pwicîri, pâ, Wà pwina é cèikî, âna é tàrù na arao. *Â o tâa tée é wâro. Habakuk 2.4*

jè cau tèpa pwa na èpà

(Naporomee 1.18-3.20)

18 Wà Pwiduée, âna é paari, géenidò *napwéretòotù, é pwâra putàmu kèe tà tèpa âboro na èpà. [Â ée mwa tèirà ma naa wârimuru tàra] wiâra pwâranümarà ma é pâ tûâ kàra na èpà. Ba rà pâiti jii é âjupâra, â rà pwa ma càra caa còo Pwiduée wà pàrà tàpé.

19 Êco na nye pâri ma rà tâmogòori Pwiduée, wiàna nümarà. Ba é jèe nye tòpò [naa na pwâranümajè, wàijè tèpa âboro] é pai pwa wèe ma jè tâmogòorié.

20 Ba wiàna câjè caa còo goro du âraporomeejè, â é pipaarié bwàti naa na è pâ pwina é pwa gée na autapoo goo. Ba é tòpò é gòropuu, ma napwéretòotù, ma diri é pâ namuru na tâa na. Â pâri ma jè còo pâ, é tâjaijè awé, â pwa pàtamee dàra gòiri.

21 Êkaa na, rà o mwa wànau târa pai ipwamururà wà tàpé na rà naa càurà naa gooé?

Wà tàpéebà, âna rà nye tâmogòori pâ, nye pwa cè Pwiduée, êco na càra caa pwamainâe ma pwaolé tée, wàra na nümee goo. Ba rà imwüru naa na é bàutè, â piticèmuru naa goo é auniimiri kàra.

22 Rà niimiri pâ rà tàmanga, êco na rà piwârau.

23 Ba rà naa càurà naa goo Pwiduée na é tâa dàra gòiri na muugère kèe, ba na rà ipwamainâ é pâ *ânuurumuru na o tiàurà—ânuuru âboro, ma marü, ma macii, ma dòèa.

É panuârà wà Pwiduée

24 Gée goo kaa pwiri, na é panuâ tèpa âboro wà Pwiduée, ma rà pwa pâ tûâ na èpà na nümarà goo. Â rà tubaèpà é naiirà, â rà pitubakamurà còwâ.

25 Rà pâ na naaco Pwiduée na é âjupâra, â rà itàari é nyi duée imudiŒ. Â rà ipwamainâ é pwina é tòpò jii na rà

1:17 Habakuk 2.4; Roma 3.21-22 † 1:17 Tòpò pinaanapô naa nabibiu kâjè ma wâé—*Il nous a réconciliés*. É popai bèepwiri, âna pâra wiâra é auina pâ: *É nama jè tèpa âboro na jè tàrù na araé (justifiés)*, êkaa na napéaati naa na tii bèeni. Còo mwara Tàrù naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii. ‡ 1:17 1re phrase—Grec: *Ba é tàrù kà Pwiduée, âna naa {tà pwi âboro} goro é cèikî kèe, ba kà {tàpé na} rà cèikî.*

1:19 Apostolo 14.15-17, 17.24-28 1:20 Job 12.7-9; Psaume 19.2 1:21 Êfeso 4.17-18 1:22 Jérémie 10.14; 1 Korénito 1.20 1:23 Deutéronome 4.15-19; Psaume

106.20 Œ 1:25 Duée imudi—Grec: *É pwina pwâ.*

ipwamaina wà Pwina é tòpò diri! (Êco na [wàijè, âna] wâdé na jè ipwamaina Pwiduée na é âjupâra dâra gòiri! Wâdé na wàra!)

²⁶ Wàé kaa pwiri, na wà Pwiduée, âna é panuâ tèpa âboro, ba na rà pwa é tûâ na jè kamu goo. Ba wà pa ilàri kàra, âna jèe càra caa puu ma tèpa paaò, â rà puu ma pàra ilàri. Â jèe càcaa wàra é pai pwa goo!

²⁷ Ipaiwà naa goo tèpa paaò, ba jèe càra caa ipuu ma wà pa ilàri; ba rà nama dàtirà é pâ câbawâdé kàra na miiri, â rà ipuu ma pàra paaò! Â êkaa pwiri, na rà tòpi naa na naiirà é wârimuru kàra jèpa èpà na rà pwa.

²⁸ Ūna rà naa càurà naa goo wà Pwiduée, â é panuârà wiâra é pâ auniimiri kàra na èpà, â rà pwa é pâ namuru na càcaa muru a pwa na jè miiri goo.

²⁹⁻³¹ Rà pâ nau po dau èpà naa na diri pai pwa wèe, â jèe piaraégò é tûâ kàra:

Rà tèpa iau;

Rà tèpa iputàmù;

Rà tèpa ipwamainarà;

Rà tèpa ipwa tûâ;

Rà tèpa ipwagoo;

Rà tèpa ipawâmi;

Rà tèpa pi-ina kàra;

Rà tèpa picocoo;

Rà tèpa pièpà;

Rà tèpa pitànyiri;

Rà tèpa piokée, tiagoo na;

Rà pâ nau tèpa pipòtàmwarà âboro.

Càra caa pinùnùma naa goo é èpà na rà pwa, ba gòò pûrurà.

Càra caa pitu tà pàra tàpé, ba ticé imeaari goorà.

Càra caa pacoo ipwataâboro kàra, ba rà tèpa pwâ.

Càra caa pitère dâra pa nyaa ma caa kàra.

Càra caa papwicîri Pwiduée, â rà pâ nau tèpa cicaraé.

Rà ciburà pâmari é pâ na jèpapara tûâ târa pwa pwina èpà.

³² Wàépwiri kaa! Rà dau tâmogòori bwàti é pitûâ kà Pwiduée, â càra caa ipacè naa goo. Jèpwi mwara, âna rà pagòò mwara tàpé na rà pwaduwa kàra. Wâdé na rà bà wà tèpa âboro na wàrapwiri càrarà!

2

Pitèimuru kà Pwiduée

¹ [Pwiri gà gére pi-ina tâgà pâ: «Rà nye dau èpà kaa wà tèpa âboro bèeni!»] Wàéco, na gà nye tàgére pwa mwara é càrarà! Â

o po dau pwacoé tâgà na gà ipwamurugà còwâ. Ba wiàna gà pitèira, â gà pipwa wârimuru còwâ tâgà.

² Ba jè nye tâmogòori bwàti pâ, é *târù wà Pwidueé na é pitèi wà tàpé na rà wàrapwiri.

³ Â wâgà, pwi a gére pwacèwiirà, âna gà gére tèirà. Â wànau? Gà gére niimiri pâ, gà uru jii é pitèimuru kà Pwidueé?

⁴ Cângà caa gére còo pâ, é dau pidàpwicâarié naa googà wà Pwidueé, â é nye dau wâdé naa googà? Gà nye gére pa ma piticèmururu naa goo pwiri? É wàrapwiri wà Pwidueé, ba nùmee na gà pitòotéri é wâro'gà.

⁵ Êco na tàutâgà goo, ba po dau gòo pûrugà! Â gà nye tà piâjagò é wârimuru'gà. Ba o tèepaa pwi Tòotù na ée mwa paari é pwâra putâmu kêe wà Pwidueé tà tàpé na rà pwa na èpà. Â ée mwa paari é pai târù kâra é pitèimuru kêe.

⁶ «Ba wà tèpa âboro, âna rà jèpa tòpi é jèpa câmarà*, wiâra jèpa wakè kâra.»

⁷ Wà pàra tàpé, âna rà ipwadàra ma rà pwa é pwina wâdé, ba na é wâdéarirà wà Pwidueé†. Â rà mudàra é aupwényunyuâari kêe, ma é wâro na ticè pwâadèrèè na wâjaaé. Â wà Pwidueé, âna ée mwa nama rà wâro awé jaaé.

⁸ Êco na wà pàra tàpé, âna rà cicaraé, â càra caa pitère dâra é âjupâra, â rà nye tà ciburà pwa é tûâ na èpà. Â wà Pwidueé, âna ée mwa putâmurirà, â ée mwa naa wârimuru târa.

⁹ Wà diri tàpé na rà pwa na èpà—wà tèpa *Juif ma pàra tàpé na càra caa tèpa Juif—âna o pwaée kâra, â rà o mwa tâa na aré ma tòina.

¹⁰ Â wà diri tàpé na rà pwa pwina wâdé—wà tèpa Juif ma wà mwara pàra tàpé na càra caa tèpa Juif—âna rà mwa tòpi jii wà Pwidueé é pwényuâa ma muugère, ma ipwamaina ma pinaanapô.

¹¹ Ba câé caa ipwaké goro âboro.

Ipaiwà wiàna pwa Naèà, é ticè Naèà

¹² Wà tèpa Juif, âna tâa târa é *Naèà kà Moosé, â wà pàra tàpé, âna tiâu jaarà é Naèà. [Êco na ipaiwà wàilà. Ba] na rà pwa na èpà, â ée mwa tèirà ma pwa wârimuru târa wà Pwidueé. Â é pitèimuru kêe tà tèpa Juif, âna o pâra wiâra é Naèà.

¹³ Wiàna tâa tâjè é Naèà, â wiàna câjè caa pitère dâra, â o [coo é wârimuru kâjè]. Êco na, wiàna jè pitère dâra, â wà Pwidueé, âna [é tòpò pinaanapô naa nabibiu kâjè ma wàé, â] é nama jè tèpa âboro na jè *târù na araé.

2:4 Éfésò 1.7; 2 Pétèru 3.15   2:6 Psaume 62.13; Proverbes 24.12; Mataio 16.27;

2 Korénito 5.10   * 2:6 Câma—Récompense. Pumara wakè. † 2:7 Ba na é wâdéarirà wà Pwidueé—Grec: Rà mudàra é muugère.   2:8 2 Tésalonika 1.8

14 Wà tàpé na càra caa tèpa Juif, âna càra caa tâmogòori ê Naèà. Êco na, ûna rà wâro wiâra *pwâratùra-nigée-goorà, âna, pwacèwii na rà wâro wiâra ê Naèà‡.

15 Â rà nye tà paari pâ, é nye tâa na pwâranümarà ê Naèà. Â ê pwâratùra-nigée-goorà, âna é *paâjupâra pwiri. Ba, na pàra pàara, âna rà pitòtirà còwâ, â na pàra pàara, âna rà ipwamururà còwâ.

16 Jè o mwa còo bwàti na Tòotù kâra Pitèimuru. Ba wà Pwiduée, âna é nama é pitèi ê pwina cârû na pwâranüma diri tèpa âboro wà Kériso Iésu. Â wàépwiri pwi *Picémara Wâdé na go inapàpari.

Ba Isaraéla ma Naèà

17 Wâgà, pwina gà pwi Juif, gà nama pàagà ê Naèà, â gà pi-ina kâgà, ba gà pwi âboro kà Pwiduée.

18 Â gà ina pâ gà tâmogòori ê câbawâdé kêe; â é pitu tâgà ê Naèà, ma gà tâmogòori cè pai pâra'gà na wâdé.

19 Â gà niimiri pâ gà pwi a pipopa tèpa bwi, â gà pwi pwéelaa kà tàpé na rà tâa na bàutê.

20-21 Â gà pwi a picòo tàpé na càra caa tâmogòori pwa pwina wâdé. Â gà pwi a pacâmuri tàpé na bwaa càra caa gòò^S. Ba gà niimiri pâ, tâa tâgà ê autâmogòorimuru ma ê âjupâra, me géé goro ê Naèà.

Pwiini! Gorodà na câgà caa picòogà còwâ? Ba gà ina tà pàra tàpé pâ, na rà cibwaa mura, â wâgà, âna gà pwi a mura!

22 Â gà papwicîri ê toomura, â wâgà, na gà pwi a toomura! Â gà èpàri ê pâ duée imudi, êco na gà mura [pâ ânuurà] géé na pâ wâra pwapwicîri kàra*!

23 Gà pi-ina kâgà, ba tâa jaagà i Naèà, êco na câgà caa pitère dàra! Â gà gére tubaèpà tà Pwiduée goro ê tûâ'gà.

24 Ba jèe nye wii naa na *Tii Pwicîri pâ: *Â gà pwi majoroé ma wà tàpé na càra caa tèpa Juif, âna rà pi-ina ba èpà é nee Pwiduée. Ésaïe 52.5*

Âji kamaî

25 [Wâgà na gà pwi Juif, âna pwa *kamaî tâgà.] Â wiàna gà pacoo ê Naèà, â ê pai pwa kamaî'gà, âna piâjimuru. Êco na,

2:14 Apostolo 10.35 ‡ 2:14 2e phrase—Grec: *Ûna rà pwa, géé goorà, é pwina é ina é Naèà, â rà pâ nau {tèpa} naèà kàra, wàilà còwâ.* 2:20-21 2 Timotéo 3.5

2:20-21 Mataio 23.3-4 § 2:20-21 *Tàpé na bwaa càra caa gòò*—Grec: *Tèpa nari èpo.*

* 2:22 *Gà mura...géé na pâ wâra pwapwicîri kàra—é, Câgà caa tòimiri é neemuru na pwicîri. Pwiri wà pàra tèpa Juif, âna rà icuri pâ ânuuru duée, na me géé na pâ wâra pwapwicîri kà tàpé na càra caa cèikî naa goo Pwiduée. Muru na pwicîri naa na Naèà. (Còo Deutéronome 7.25.)* 2:24 Ésaïe 52.5

wiàna câgà caa pitêre dâra ê Naèà, â o piticèmuru naa goo ê pai pwa kamaî'gà.

²⁶ Wà tàpé na càra caa tèpa Juif, âna càcaa pwa kamaî tàra. Êco na, wiàna rà pitêre dâra ê Naèà kâ Pwidueé, â wà Pwidueé, âna é côorà ma rà pwacèwii tàpé na pwa kamaî tàra.

²⁷ O wàilà na rà pitèigà, wâgà, pwi Juif, na pwa kamaî tâgà. Â gà o tòpi ê wârimuru na dau maina. Ba gà tàgére tâmogòori ê Naèà, êco na tàutâgà na gà pitêre dâra.

²⁸ Gona wàilàapà tèpa âji Juif? Câjè caa tèpa Juif, gée goro ê pâ muru na jè côo goro âraporomeejè. Â ê âji kamaî, âna càcaa ê câmu kêe na pwa naa na naiijè tèpa âboro.

²⁹ Jè tèpa âji naî Pwidueé†, gée goro ê wakè kêra Nyuââê Pwicîri naa na pwâranümajè. Â càcaa ê naèà na pwa pwiri. Â wiàna wârapwiri, â dau pwacoé naa goojà tèpa âboro ma jè ipwamainajè mwara. Â nye wàco wà Pwidueé na pâri ma é ipwamainajè.

3

Dau tàrù pwina é pwa wà Pwidueé

¹ Wiàna wà pwi jè âboro, âna é pwi *Juif, â gona muru na wâdé, é, muru na càcaa wâdé? Â é pwa *kamaî, âna pwamuru naa goo pwiri?

² Ũu, nye dau wâdé ba kêe naa na pâ muru na wâru. Ba wà Pwidueé, âna é naa tà tèpa Juif ê popai kêe, ba na rà wéaari.

³ Wiàna wà pàra tàpé gée goorà, âna càra caa wéaari é pâ auinabéaa kàra têe, â gona wà Pwidueé, âna o câé caa wéaari é pâ auinabéaa kêe tàra?

⁴ Akaé! Ba wiàna rà pwâ wà tèpa âboro, â wà Pwidueé, âna wàè Pwidueé na é *tàrù, â é nye wakè na âjupâra. Ba jèe nye wii naa na *Tii Pwicîri pâ:

*Na gà tùra, co Pwidueé,
â gà tàrù ma âjupâra.
Tèpa âboro diri,
âna rà côoina popai'gà.
Â gà nye ciburà piétò,
jii tàpé na rà pitòtigà.*

Psaume 51.6

⁵ Napwa naa goo pâ tûâ kâjè na èpà, âna rà paari pâ, nye ticè èpà goo Pwidueé. Â gée goo kaa pwiri, â rà ina pàra tàpé* pâ:

2:26 Galatia 5.6   **2:29** Deutéronome 30.6; Kolosé 2.11   † **2:29** Tèpa âji naî Pwidueé—Grec: Tèpa Juif, tàpé na pwa kamaî tàra.   **3:4** Psaume 51.6   * **3:5** Rà ina pàra tàpé—Grec: Go tùra pwacèwii tèpa âboro.

«Càcaa wâdé wiàna é pwa wârimuru tâjè wà Pwiduée, [ba pâ tûa kêjè na èpà, âna paari pai wâdé kêe]!»

⁶ Akaé! Ba wiàna wàrapwiri, â pwiri càcaa tàrù è pai pwa kà Pwiduée, â pwiri o wànau târa cè pai tèi kêe tèpa âboro ni gòropuu?

⁷ [Â wâgà, pwiri gà pwacèwii tàpéebà, â gà gére niimiri pâ] ‘Ê pâ tûa kôo na èpà, âna paari pâ, piwéna jiijè è pwina é pwa wà Pwiduée. Â jè côoinari pai muugère kêe goo. Êkaa na càcaa tàrù na é pwa wârimuru tôo goo wà Pwiduée.’

⁸ [Bwa. Gà cibwaa ina pwiri. Ba nye ipaiwà] na jè ina pâ: «Wâdé na jè pwa na èpà, ba na o tèepaa è pwina wâdé!» (Â pwa pàra tèpa pwâ na rà ina pâ, go ina pwiri. Â wà tàpéebà, âna pâri ma pwa wârimuru târa.)

Ticè âboro na é tàrù na ara Pwiduée

⁹ Jè ina pâ wànau naa goobà, wàibà tèpa Juif? Gona bà piwéna jii wà pàra tàpé na ara Pwiduée? Bwa! Càcaa wàrapwiri! Ba go jèe nye ina pâ: Êdiri pâ âboro, âna rà jèe cau piênawéna kâra è [auniimiri kâra na] èpà—wà tèpa Juif ma wà mwara tàpé na càra caa tèpa Juif.

¹⁰ Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri pâ:

*Nye ticè pwi jè âboro
cèna é tàrù na ara Pwiduée.
Nye ticè ji pwina caapwi wàé!*

¹¹ *Nye ticè jè âboro
cèna é wâro naa âjupâra.
Nye ticè pwina é mudà Pwiduée!*

¹² *Rà nye cau naa càùrà
naa goo Pwiduée.
Rà cau tèpa âboro na rà èpà.
Nye ticè na pwa na wâdé.
Nye ticè ji pwina caapwi wàé!*

Psaume 14.1-3

¹³ *Na rà tùra, âna pimo;
piârailu ûmemeerà.
Ba rà pigòé ma tubé.*

Psaume 5.10

*Popai kâra, âna pwacèwii aru.
Rà utijè pwacèwii dòèa.*

Psaume 140.4

¹⁴ *Maina tojii na pwârà.
Jè maagé goo pwâratùra kâra.*

Psaume 10.7

¹⁵ *Rà nye itàa co, nau ipòtàmwara.*

¹⁶ *Wâna rà pâ wê, na rà tòdidiri.*

Rà câmi ê aré ma tojii.

¹⁷ *Càra caa tâmogòori*

ê naigé mara pinaanapô.

Ésaïe 59.7-8

¹⁸ *Ba càra caa papwicîri Pwiduée.*

Psaume 36.2

¹⁹ Napwa naa goro ê *Naèa, ma ê pâ popai na wâna, âna mara tatée wà tàpé na é naa ba kàra ê Naèa [wà tèpa Juif]. É paari diri pâ tûâ kà tèpa âboro na càcaa *târù na ara Pwiduée, â na ée mwa pitèira goo. Â nye ticé jè âboro naa gòropuu diri cèna pâri ma é ipwamuruê.

²⁰ Ba nye ticé jè âboro cèna é ina pâ é pwi âboro na é târù na ara Pwiduée goro cè pai pitère dâra kêe ê Naèa. Ba ê wakè kâra ê Naèa, âna, na rà tâmogòori tèpa âboro pâ, rà tèpa âboro na rà èpà.

pai nama jè târù na ara pwiduée goro cèikî kâjè

(Naporomee 3.21-5.21)

²¹ Nabàni, âna é jèe paari wà Pwiduée ê pai pwa goo, ma jè o tèpa âboro na jè târù na araé. Â, na é nye pwa, âna nye ticé Naèa. Ba ê Naèa kà *Moosé ma ê pâ popai kà tèpa *péroféta, âna rà nye po *paâjupâra co é pwina é pwa wà Pwiduée.

²² Ba wà Pwiduée, âna [é tòpò pinaanapô naa nabibiu kâjè ma wàé, â] é nama jè târù na araé, wiâra ê cèikî kâjè. Â é pwa tà diri tèpa âboro na rà cèikî naa goo Kériso, â nye ticé ipwaké goo.

²³ Ba jè cau pwa na èpà diri, â jè wâiti jii ê pwényuâa ma muugère kà Pwiduée.

²⁴ Â wà Pwiduée, gée goro ê *pimeaari imudi kêe, âna é naa tâjè ê âraimeai na wàrapwiri—[ê pinaanapô, na é tòpò naa nabibiu kâjè ma wàé. Â é nama pwacèwii na câjè mu caa pwa na èpà] ba na jè tèpa âboro na jè târù na araé. Ê pwiibà, âna âraimeai kêe tâjè, na é naigé mee wà Kériso Iésu, na é tipijè jii ê pâ na èpà.

²⁵⁻²⁶ Wà Pwiduée, âna é naa wà Kériso, ba na é pwi *ârapwailò ba kâjè. Gée goo ê domii kêe, â wà Pwiduée, âna é pwanauri ê pâ èpà kâjè tèpa cèikî naa gooé. Â wàépwiri na é paari pâ, târù é pai pwa kêe. Ba béaa, âna é pidàpwicâarié naa gooje, â câé caa pwa wârimuru tâjè goro èpà kâjè. Â nabà, âna é nama jè tèpa âboro na jè târù na araé, na jè cèikî naa goo Iésu.

É paâjupâra Naèà é cèikî kâjè

²⁷ Géewê, âna o ticè majoroé ma jè pi-ina kâjè. Â piticèmuru naa goro é pai pitère dâra é Naèà. Ba é pwina é âjimuru, âna cèikî.

²⁸ Ba go ina tàwà pâ: Wà Pwiduée, âna [é jèè tòpò pinaanapô naa nabibiu kâjè ma wàé, â] é nama jè tèpa âboro na jè tàrù na araé, wiâra cèikî kâjè. Â càcaa géé goo é pai pacoo kâjè é Naèà.

²⁹ Wànau, gà niimiri pâ, wà Pwiduée, âna é nye Pwiduée kà tèpa Juif co? Â gona câé caa Pwiduée kà pàra tàpé mwara? Akaé, ba é Pwiduée kâra gòropuu diri†!

³⁰ Ba é nye caapwi co wà Pwiduée. Ba wàé na ée mwa nama rà tèpa âboro na rà tàrù na araé wà tèpa Juif, wiâra cèikî kâra. Â wàé mwara na ée mwa nama rà tàrù na araé pàra Ba, wiâra cèikî kâra.

³¹ Êco na jè cibwaa niimiri pâ, piticèmuru naa goo é Naèà, wàrapwiri goro é cèikî kâjè. Bwa! Càcaa wàrapwiri! Ba é cèikî kâjè, âna é paâjupâra é Naèà.

4

É pwi a cèikî wà Abéraama

¹ Jè o ina pâ wànau naa goo wà *Abéraama, pwi jojorojè*? Dà cè câmaé géé goro é wakè na é pwa?

² [Nye ticè.] Càcaa géé goo é pwina é pwa, na é jèè pwi âboro na é *tàrù na ara Pwiduée. Â càcaa pâri ma é pi-ina kêe.

³ Ba jèè nye wii naa na *Tii Pwicîri pâ: *Wà Abéraama, âna é cèikî naa goo Pwiduée, â géé goro é cèikî kêe, âna wà Pwiduée, âna é nama é pwi âboro na é tàrù na araé.* Genèse 15.6

⁴ Napwa naa goo wà pwi jè âboro na é pwi a wakè, âna é mwani na é tòpi, âna wârié goro wakè kêe, â càcaa po mwani naa wàrapwiri.

⁵⁻⁶ Êco na càcaa ipaiwà naa goo wà pwi âboro na nümee na é wâdé na ara Pwiduée, ba ticè wakè na pâri ma é pwa. Â wâdé co é cèikî kêe naa goo Pwiduée. Géé goo é cèikî kêe, âna wà Pwiduée, âna [é tòpò pinaanapô naa nabibiu kâru ma wàé, â] é nama é pwi âboro na é tàrù na araé.

Wà ukai *Davita, âna é nyabiri é ipwàdéé kà pwi âboro na wàrapwiri, na é ina pâ:

⁷⁻⁸ *Rà nye ipwàdéé kaa*

3:29 Roma 10.12 † **3:29** Gòropuu diri—Grec: *Pàra tèpa Ba (les païens).* **3:30**

Deutéronome 6.4; Galatia 3.20 **3:31** Mataio 5.17 * **4:1** *Abéraama, pwi jojorojè*—Grec: *Abéraama, pwi jojorojè wiâra é naiiri âboro.* Wà Abéraama, âna é pwi jojoro tèpa Juif. Êco na é pâ nau pwi jojoro mwara, diri tàpé na rà cèikî naa goo Pwiduée. (Còu du nee tii 11 ma 12.) **4:3** Genèse 15.6; Galatia 3.6 **4:7-8** Psaume 32.1-2

wà tàpé na nuwarà.
 É pa jiirà tojii
 wà Pwiduée Caa.
 Rà puràrà wàilà,
 ba pwanauri awé
 diri pâ èpà.
 Caa mwa caa còo
 é pwina rà pwa!

Psaume 32.1-2

Càcaa kamaî na nama jè wâdé

⁹ Ê ipwâdéé [na é ina wà Davita] âna gona nye kà tèpa *Juif co? Bwa. Nye kâra diri é pâ Ba. Ba ia go jèe nye mara ina pâ: Wà Abéraama, âna é cèikî naa goo Pwiduée, â géé goro é cèikî kêe, âna wà Pwiduée, âna é nama é pwi âboro na é tàrù na araé. Genèse 15.6

¹⁰ Ba wiidà na wà Pwiduée, âna é nama tàrù wà Abéraama na araé? Pwiri géé na càuru é *kamaî kêe? Bwa, càcaa géé na càué, â nye béaa.

¹¹ Ba wà Pwiduée, âna é nye nama é tàrù na araé, na bwaa càcaa pwa kamaî tée, géé goro é cèikî kêe naa goo Pwiduée. Â géé na càué, â é tòpi é câmu wà Abéraama goro é kamaî kêe, na paari pâ, ée mwa bàra tàrù na ara Pwiduée géé goro é cèikî kêe.

Â, na wàrapwiri, â wà Abéraama, âna é jèe pâ nau caa kà diri tèpa cèikî naa goo Pwiduée na càcaa pwa kamaî tàra. Â wà diri tàpéebà, âna wà Pwiduée, âna é nye nama rà tèpa âboro na rà tàrù na araé.

¹² Wà Abéraama, âna é nye pwi caa kà tàpé na pwa kamaî tàra, [âna wà tèpa Juif] wiàna rà pâra na cèikî, wiàra naigé na ia é pwa. Ba wàé, âna é cèikî naa goo Pwiduée, béaa kâra é pai pwa kamaî tée.

Auinabéaa kà Pwiduée tà tèpa cèikî

¹³ Wà Pwiduée, âna é ina tà Abéraama ma wà tèpa gòobèrèe, pâ, ée mwa naa tàra é gòropuu diri. Càcaa géé goro na é pitère dâra é *Naèà wà Abéraama. É wàrapwiri tée wà Pwiduée, ba é jèe nama é pwi âboro na é tàrù goro cèikî kêe.

¹⁴ Ba wiàna pwi aupwényunyuâari bèepwiri, âna kà tàpé na rà pitère dâra é Naèà kà *Moosé, â pwiri piticèmururu naa goo é cèikî bau i pwi ia é ina wà Pwiduée.

¹⁵ Bwa! Ê Naèà, âna é pame co é wârimuru [tà tàpé na pwa na rà wârori é Naèà. Ba pwacoé na rà pâra wiàra diri]. Â wiàna nye ticè naèà, â pwiri [nye ticè napârajè na jè wârori. Â] nye ticè pai pitanami kêjè.

¹⁶ Ê aupwényunyuuâari [na é ina wà Pwiduée] âna me gée goro ê *pimeaari imudi kêe, â gée goro mwara ê cèikî kà Abéraama. Â rà pâra na tâa na tèpa gòobèrèè. Â càcaa kà tàpé co na rà pâra wiâra é naèâ; â kà pâra tàpé mwara na rà cèikî naa goo Pwiduée, pwacèwii Abéraama, pwi caa kâjè diri.

¹⁷ Ba jèe nye wii naa na Tii Pwicîri pâ: *Go pwa ma gà pwi caa kâra é pâ Ba na wâru.* Genèse

17.5 Êkaa na é pwi caa kâjè wà Abéraama, ba é cèikî naa goo wà Pwiduée. [Ba é tâmogòori pâ wà Pwiduée, âna pâri ma é pacoo é auinabéaa kêe.] Ba wà Pwiduée, âna wàè na é pawâro còwâ tèpa bà. Â wàè mwara na é tòpò é pwina bwaa âmuê, na câjè caa pâji pâmari naani gòropuu.

¹⁸⁻¹⁹ Ûu, é nye wâari wà Abéraama naa goro i pwi ia é ina tée wà Pwiduée, â é pidâpwicâarié goro tapacîri. Ba é cèikî naa goo Pwiduée na ia é ina tée pâ: *O dau wâru awé tèpa gòobàragâ.* *Genèse 15.5* Â êkaa pwiri, na é pâ nau *pwi caa kâra é pâ Ba na wâru.* Genèse 17.5

Ê cèikî kà Abéraama, âna é cimwü. Êco na jè muru na pwacoé, ba jèe po 100 naja kà Abéraama, â é jèe pâmwünyabweri na é bà. Â wà Sara, tô wádèe, âna jèe càcaa pâri ma é ipièrù.

²⁰ Êco na câé caa pidumapiê, â é nye cèikî naa goro é auinabéaa kà Pwiduée. Â é cèikî kêe, âna é pagdoé, â é nye ipwamaina Pwiduée.

²¹ Ba é tâmogòori pâ, wà Pwiduée, âna dau pwa pàtamee, ma é pacoo i pwi ia é mara ina tée.

²² Â wàè kaa pwiri, na wà Pwiduée, âna é *nama é pwi âboro na é tàrù Abéraama na araé.* Genèse 15.6

Popai ba kâjè mwara

²³ Ê pâ popai bèepwiri, âna càcaa kà wà Abéraama co,

²⁴⁻²⁵ â popai ba kâjè mwara. Ba é jèpa còo é cèikî kâjè wà Pwiduée, â ée mwa tòpijè. Wàè na é naa Iésu, Pwi Ukai kâjè, ba na é pwa wârimuru goro é pâ èpà kâjè, [tiagoro é pai bà kêe]. Â wà Pwiduée, âna é pawâroé còwâ gée na aubà, ba na [é tòpò pinaanapô naa nabibiu kâjè ma wàè, â] é nama jè tèpa âboro na jè tàrù na araé.

5

Pinaanapô naa nabibiu kâjè ma Pwiduée

¹ Wà Pwiduée, âna é nama jè tèpa âboro na jè *tàrù gée goro é cèikî kâjè. Â nabàni, âna jè tâa na é pinaanapô ma wà Pwiduée na é naigè mee wà Pwi Ukai kâjè, Iésu Kériso.

² Gée goro ê cèikî kâjè naa gooé, â jèe pâri ma jè pâdari Pwiduée, ba é naigé kâjè wà Iésu. Â jè jèe tòpi ê *pimeaari imudi kée, â jè wârori nabà. Â jè jèe ipwàdée, ba jè cimwü naa na é cèikî kâjè, pâ, jè o tòpi é câmajè—pai tâa kâjè na é pai maina ma muugère kà Pwiduée*.

³ Jèpwi mwara, âna jè ipwàdée na pâ aré kâjè, ba jè tâmogòori pâ, é aré, âna é nama jè pidàpwicâarijè.

⁴ Â, na jè pidàpwicâarijè, â jè cimwü naa na pâ tacai. Â, na jè cimwü, â o pimaina too é cèikî kâjè, na jè tapacîri [ê auinabéaa kà Pwiduée].

⁵ Â é cimwü é cèikî kâjè naa gooé, ba o câé mwa caa panuâjè wà Pwiduée. Ba jèe dipitiri pwâranümajè é pimeaari kée na dau maina awé, na é pinaigé mee é Nyuáaê Pwicîri, na jèe naa tâjè.

É bà ba kâjè na jè bwaa èpà

⁶ Ba, na bwaa nye càcaa pâri [ma jè ipa-udòjè] â wà Kériso, âna é jèe bà ba kâjè, wàjè tèpa âboro na jè èpà, na pwi pàara, na é jèe nye dàbacoo wà Pwiduée.

⁷ [Â jè pinünüma cai naa goo ni]: Po dau pwacoé ma jè bà ba kà pwi âboro na *târù é wâro kée. Â matâra pâ, pwa nii ma gòo kâjè ma jè bà ba kà pwi âboro na é dau meaari pàra tàpé†.

⁸ Êco na wà Kériso, âna é bà ba kâjè na jè bwaa tèpa âboro èpà. Wàé kaa pwiri, na wà Pwiduée, âna é paari é pimeaari kée ba kâjè.

⁹ Â nabàni, âna é jèe nama jè târù na araé goro é pai pwa *ârapwailò kée—[ê pai bà kà Kériso]. Â wiàna é pwa é muru na maina na wàrapwiri, â wà Kériso, âna ée mwa pa-udòjè jii é wârimuru [na Tòotù na ée mwa pitèi tèpa âboro na wà Pwiduée].

¹⁰ Ba, na pàara na jè bwaa tèpa cicara wà Pwiduée, â é tòpò pinaanapò naa nabibiu kâjè ma wàé goro pai bà kà Pwina naîê. Â wiàna é wàrapwiri tà tèpa cicaraé, â ée mwa upajè goro pai wâro [côwâ] kà Pwina naîê, nabàni na jè jèe tèpa bée.

¹¹ Â jè ipwàdée ma ipwamainaê, gée goo Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso, na é jèe tòpò é pinaanapò bèepwiri.

Adamu ma Iésu Kériso

¹² [Wàèni é pwina tèepaa]: Ê Èpà‡, âna jèe tèepaa me naa gòropuu, é majoroé pwi caapwi âboro, wà *Adamu. Â é Èpà,

* 5:2 Grec: *Ba gée gooé na tàpiri tâjè é pimeaari imudi bèepwiri, â jè cimwü naa na, â jè ipwàdée, naa na auwâri, goro é pai maina ma muugère kà Pwiduée.* 5:3 Jacques 1.2-3; 1 Pétèru 1.5-7 † 5:7 *Na é dau meaari pàra tàpé*—Grec: *Na é wâdé.* 5:8 Ioane 3.16; 1 Ioane 4.10 5:9 Roma 1.18, 2.5 5:12 Genèse 3.6; Roma 6.23 ‡ 5:12 Ê Èpà—*Le péché, le mal.* Ê câbawâdé na tâa na pwâranüma diri tèpa âboro, âna cètùujè, ba na jè pwa é pâ na jèpapara muru na èpà.

âna é pwa ma jè bà, wàijè diri tèpa âboro. Ba jè cau pwa na èpà, â jè o cau bà.

¹³ Ba jèe wâni gòropuu é Èpà, béaa kâra é pai naa é Naèà kà Pwiduée tà *Moosé. (Èco na, na bwaa ticè naèà, â câjè caa naa nümajè naa goro é pâ èpà na jè pwa.)

¹⁴ Êkaa na, tapoo na pàara kà Adamu, tèepaa naa goo wà Moosé, â pwa nîi kâra é pwâra bà naa goro tèpa âboro. [Ba rà cau bà.] Ipaiwà wiàna càra caa pwa é pwi èpà na ia é pwa wà Adamu. (Ba wàé, âna é pwa é pwina é papwicîri jiié wà Pwiduée.)

Napwa naa goo wà Adamu, âna é pwi ânuuru Pwina ée mwa tèepaa.

¹⁵⁻¹⁶ Êco na càru caa ipaiwà. Ba é èpà na é pwa wà pwi caapwi âboro, wà Adamu, âna po dau pi-ité jii é âraimeai na é naa naa goro piticèmururu naa goo^S wà Pwiduée na é naigé mee pwi caapwi âboro, Iésu Kériso. Géé goo é èpà kà Adamu, âna rà cau bà diri é pâ âboro. Â géé goro é pwina é pwa wà Kériso, âna rà cau tòpi é pâ aupwényunyuâari na é naa wà Pwiduée naa na pimeaari imudi kée.

Ba é èpà kà Adamu, âna é pame é pitèimuru ma wârimuru. Â é âraimeai na é nye naa naa goro piticèmururu naa goo wà Pwiduée, âna é pame pai tipijè, wàijè pâ âboro na jè wâru. Â ipaiwà, wiàna dau wâru pâ èpà kâjè. Ba dau pwa pàtàmara é pimeaari imudi kà Pwiduée jii i èpà kà Adamu.

¹⁷ Ba géé goro é èpà kà pwi caapwi âboro, wà Adamu, â é pwâra bà, âna é piétò jii diri pâ âboro. Èco na wà Pwiduée, âna é naa tâjè naa goro piticèmururu naa goo é aupwényunyuâari kée na é naigé mee pwi caapwi âboro, wà Iésu Kériso. Â é nama [pwacèwii na câjè mu caa pwa na èpà, ba na] jè tèpa âboro na jè tàrù na araé. Â é nama jè piétò naa na *âji wâro.

¹⁸ [Go ina mwara pâ]: Géé goro é tûâ na èpà kà pwi caapwi âboro, â êdiri pâ âboro, âna cau tèirà ma pwa wârimuru tàra. Â géé goro é tûâ na wâdé kà pwi caapwi âboro, â wà Pwiduée, âna é tipi diri tèpa âboro, ma rà wâro. Â é nama rà tèpa âboro na rà tàrù na araé.

¹⁹ Ba wà pwi âboro na é caapwi, wà Adamu, âna câé caa pitère dà Pwiduée. Â géé goo kaa pwiri, âna êdiri pâ âboro, âna rà jèe pâ nau tèpa pwa na èpà. Â wà pwi âboro na é caapwi, wà Iésu Kériso, âna é nye pitère dà Pwiduée. Â géé goo pwiri, na wà Pwiduée, âna [éé mwa tòpò pinaanapô naa nabibiù kâra diri pâ âboro ma wàé, â] é nama rà tèpa âboro na rà tàrù na araé.

5:13 Roma 4.15   **S 5:15-16** Naa, naa goro piticèmururu naa goo—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Naa imudi.   **5:18** 1 Korénito 15.22   **5:19** Ésaïe 53.11

É piétò ê pimeaari kà Pwiduée

²⁰ Ūna é tèepaa me ê Naèà, â rà pâ nau dau pimaina too ê èpà. Êco na ê aupwényunyuaari kà Pwiduée, âna o nye dau pimaina too awé.

²¹ [Â go tubanabwé naawê ê auniimiri bèeni]: Na pàara béaa, âna é piétò ê Èpà. Ba é pame ê pwâra bà [naa goo diri pâ âboro gòropuu]. Â nabàni, âna piétò ê pimeaari imudi kà Pwiduée. Ba é pame tâjè ê pinaanapô ma tàrù na é naigé mee Iésu Kériso, Pwi Ukai kâjè. Â é naa tâjè ê *wâro dâra gòiri jaa Pwiduée.

pai wâro kâjè na bwaa âmué

6

(Naporomee 6-9)

Na upwaajà è jè bà è jè wâro còwâ ma Kériso

¹ O dà cèna jè ina? Gona jè o bwaa ciburà pwa na èpà, ba na wà Pwiduée, âna ée mwa paari tâjè ê *pimeaari imudi kèe na maina awé?

² Bwa. Jè cibwaa pwa na wàrapwiri! Ba jèe nye ticè pàtàmara pwâra bà naa goojà. Â gorodà na jè bwaa nye tà ciburà pwa na èpà?

³⁻⁴ Ba guwà tâmogòori bwàti pâ, géee goo è pai *upwaajà naa najawé, â jè caapwi ma wà Kériso Iésu. Pai ina wèe pâ, na ia upwaajà, â pwacèwii na jè bà, [â pwànirijè ma wàè]. Êco na wà Pwiduée Caa na é maina ma muugère ma pwa pàtàmee, âna é pawâro wà Kériso géee na aubà, ba na o wàijè mwara, âna jè o wârori è wâro na bwaa âmué.

Wâro kâjè ba kà Pwiduée

⁵ Ba jè jèe caapwi ma wàè, géee goro è pai bà kâjè. Â jè o caapwi ma wàè naa na pai o wâro còwâ kâjè géee na aubà.

⁶ Wâdé na guwà tâmogòori bwàti ni, pâ: Ê wâro kâjè béaa, âna é jèe bà naa goro *satauro ma wà Kériso. Â jèe tubatiàu è pàtàmara Èpà na tâa na pwâranümajè. Â jèe câjè caa tèpa *ênawéna kîri kâra Èpà*.

⁷ Ba wà pwina é bà, âna jèe dàgòtùè jii è pàtàmara è Èpà.

⁸ Â wiàna jè bà ma wà Kériso, â jè cèikî mwara pâ, jè o wâro còwâ ma wàè.

⁹ Ba jè tâmogòori pâ, na tòotù na é wâro còwâ géee na aubà wà Kériso, â o jèe câe mwa caa bà còwâ. Ba è Maagé Bà, âna jèe ticè nii kèe naa gooé.

10 Ba ûna é bà wà Kériso, â é jèe dàgòtù ê pàtàmara ê Èpà dàra gòiri awé. Â nabàni, âna é wàrori ê wâro kêe ba kà Pwiduée.

11 Â wâguwà mwara, âna wâdé na guwà tâmogòori pâ, pwacèwii na guwà jèe bà, â jèe ticè pàtàmara Èpà naa goowà. Â guwà wâro, ba guwà caapwi ma Kériso Iésu. Â é wâro kàwà, âna guwà wàrori ba kà Pwiduée.

12 Â wâdé na guwà wâro pwacèwii na ticè pàtàmara ê Èpà naa na naiiwà na ée mwa bà na cè jè tòotù. Êkaa na guwà cibwaa pitère dàra é aunünüma na èpà kâra naiiwà.

13 Guwà cibwaa naa cè ére gée goro naiiwà, ma é piênawéna kâra Èpà, wàra pâ neemuru wakè târa pwa na èpà. Bwa. Guwà ipanuâwà tà Pwiduée, ba na guwà tèpa ênawéna kêe. Ba guwà pwacèwii tèpa âboro na wâro còwâ gée na aubà.

14 Ba jèe càcaa é *Naèà na é pitûâ kàwà, â jèe nye é pimeaari imudi kà Pwiduée. Â êkaa pwiri, na guwà cibwaa pwa ma é pitûâ kàwà é Èpà.

Jè tèpa ênawéna kà Pwiduée

15 Guwà cibwaa ina pâ: «Wâdé na jè pwa na èpà, ba é pimeaari imudi kà Pwiduée, na é pitûâ kâjè, â càcaa é Naèà.»

16 Bwa! Gona câguwà caa tâmogòori pâ, wiàna guwà pïpanuâwà tà pwi jè âboro, ba na guwà tèpa ênawéna kîri kêe, â guwà pitère dèe. Wâpà wiàna guwà tèpa ênawéna kâra èpà, é, wâpà wiàna guwà tèpa ênawéna kà Pwiduée. Wiàna guwà pitère dàra é èpà, â guwà o bà. Â wiàna guwà pitère dà wà Pwiduée, [â é tòpò pinaanapô naa nabibiù kàwà ma wàé] â é nama guwà tèpa âboro na guwà *târù na araé.

17 Jè capai pwaolé tà Pwiduée kâjè. Ba béaa, âna guwà tèpa ênawéna kâra èpà. Â nabàni, âna guwà pitère dàra é pâ popai na guwà tòpi, gée na diri pwâranümawà.

18 Â nabàni, âna jèe tipiwà jii é Èpà. Â guwà tèpa ênawéna kà [Pwiduée, ba na guwà pwa] é pwina *târù ma wâdé.

19 Go tâmogòori pâ, po dau pwacoé tàwà, ma guwà tâmogòori bwàti†. Â go napéaati, na go pwa ucina goro é wâro kâjè na diri pâ tòotù. Béaa, âna pwacèwii na guwà tèpa ênawéna kîri kâra Èpà. Â guwà panuâ bamwara é naiiwà, ba na guwà wàrori é wâro na èpà ma miiri. Â nabàni, âna guwà tèpa ênawéna kîri [kà Pwiduée]. Â wâdé na guwà panuâ bamwara é naiiwà, ba na guwà piênawéna tà [Pwiduée, â guwà pwa] é pwina wâdé. Êkaa na, guwà piaabòriwà, ba na o wâdé tà Pwiduée wâguwà.

6:11 2 Korénito 5.15; Galatia 2.19   6:12 Genèse 4.7   6:13 Roma 12.1   6:14 1 Ioane 3.6   6:16 Ioane 8.34; 2 Péteru 2.19   † 6:19 1re e phrase—Grec: *Gée goo é pai ticè nii kàwà.*

20 Na pàara na guwà pwa âboro kîri kâra Èpà, â câguwà caa pitacoo goowà, ma guwà pàra wiâra ê autûâri kà Pwiduée.

21 Â dà ê pwâra wakè kàwà? Guwà kamu, na guwà niimiri nabàni! Ba ê pâ muru bèepwiri, âna pame ê pwâra bà.

22 Nabàni, âna tipiwà jii ê Èpà, â guwà jèè pâ nau pwa âboro kîri kà Pwiduée. Â ê pwâra wakè kàwà, âna, na guwà piaabòriwà, ba na wâdé tà Pwiduée wâguwà. Â gée goo pwiri, â tâa tàwà ê wâro dâra gòiri jaa Pwiduée.

23 Ba ê wâri wâra ê èpà, âna ê pwâra bà. Â wà Pwiduée, âna é nye po naa tâjè wàrapwiri ê *wâro dâra gòiri, na é naigé mee Kériso Iésu, Pwi Ukai kâjè.

7

Tipijè jii ê Naèà

1 Tèpa béèò naa na nee Kériso, go niimiri pâ guwà tàpo tâmogòori pai pwa goro ê pâ naèà. Ê *Naèà, âna é pitûâ kâjè tèpa âboro, na pàara na jè bwaa wâro.

2 Pwacèwii wà tô ilâri na é jèè piéa, âna piié naa goo pwi éaé goo ê Naèà na pàara co na é bwaa wâro na wà pwiibà. Â wiàna é bà wà pwi éaé, â jèè pâri, ma é pwa còwâ ê câbawâdé kêe*.

3 Â wiàna é tâa wà tòoni ma wà pwi jè âboro, na pàara na é bwaa wâro na wà pwi éaé, â jè ina pâ é toomura (é ciâa jiié), [ba câé caa pitère dâra ê Naèà]. Êco na, wiàna é tâa ma wà pwi jè paaò, gée na càuru pai bà kà pwi éaé, â jèè câé caa toomura, ba câé caa ègòjai ê Naèà.

4 Ico tèpa béèò, jèè ipaiwà naa gooje, tèpa cèikî. Ba ê Naèà, âna jèè câé caa piijè còwâ†. Â jè tèpa âboro kà pwi jèpwi, wà Kériso, na é bà ba kâjè‡, â é wâro còwâ gée na aubà. Â gée goo pwiri, âna wâdé na é wâro kâjè, âna naa cè pwâra wakè na wâdé ba kà Pwiduée.

5 Ba béaa, âna jè wâro wiâra ê pâ câbawâdé kâjè. Â ê Naèà, âna é pwa ma pimaina too ê auniimiri na èpà na naiijè. Â gée goro pwiri, âna jè o bà.

6 Êco na nabà, âna wà Pwiduée, âna é tipijè jii ê Naèà, na pwa wârimuru tâjè§. Â jè piênawéna kà Pwiduée goro pai pwa na bwaa âmuê. Ba jè pitère dâra ê Nyuâaê Pwicîri, â câcaa ê Naèà kà *Moosé.

Jè cicara èpà na wâgoojè

6:23 Roma 5.12,15 * 7:2 Jèè pâri, ma é pwa còwâ ê câbawâdé kêe—Grec: Jèè tipié jii é naèà na é piié naa goo pwi éaé. 7:4 Roma 6.2,11 † 7:4 Ba é Naèà, âna câé caa piijè còwâ—Grec: Jè bà naa goro é Naèà. ‡ 7:4 Na é bà ba kâjè—é, Ba é jèè caajurijè naa na é naiié, âna é wâra pwapwicîri. 7:6 Roma 8.2, 6.4 § 7:6 Na pwa wârimuru tâjè—Grec: Ba jè bà naa goo i pwi ia tâjùrjè.

⁷ Gona jè ina pâ, ê naèà âna é èpà? Bwa! Ba nye gée goro co ê naèà, na go côoina ê pwina èpà. Ba wiàna ticè naèà, â càcaa pâri, ma go tâmogòori pâ, ê auniimiri kôo, âna èpà*.

⁸ [Go o tûra goo ê Èpà, pwacèwii na é pwi jè âboro]: Ê Èpà†, âna é mudàra naa gooè ê pai pwa wèe goro ê Naèà, ba na é pawâro diri ê pâ na jèpapara auniimirimuru na èpà na wâgooò. Â é tòpò naa na pwâranûmoo pâ câbawâdé na èpà. Ba wiàna ticè Naèà, â pwacèwii na nye ticè pàtàmara ê Èpà.

⁹ Béaa, âna câgo caa tâmogòori ê pâ naèà, na rà papwicîri jiio na go pwa ê pàra muru. Â go nye wâro. Êco na, ûna go tâmogòori pâ pwa ê autûâri, â é nye wâro gooò kaa, ê Èpà, â é pitûâ kâra pwâranûmoo‡.

¹⁰ [Â pitèio ma go pwa wârimuru tiagoro pwâra bà.] Guwà côo pâ, é naa ê autûâri [kêe wà Pwiduée] ba na go wâro goo. Êco na ê autûâri, âna é pwa ma go bà.

¹¹ Ba ê Èpà, âna é pa ê autûâri, ba na é pa-imwüruò, â é nama go bà.

¹² Napwa naa goo ê Naèà, âna muru na pwicîri, ba é me gée goo Pwiduée. Â ê jèpa autûâri, na tâa na ê Naèà, âna muru na pwicîri, ma *târù, â wâdé ba kâjè.

¹³ Gona ê muru na wâdé, âna é pwa ma go bà? Bwa, càcaa wârapwiri. Ba nye ê Èpà, na é pa ê pwina wâdé, ba na é pwa ma go bà. Â, na é pwa pwiri, â é paari pâ, é po dau èpà. [Napwa naa goo ê autûâri, âna é papwicîri jiijè na jè pwa na èpà.] Â ê Èpà, âna é pa ê autûâri, ma jè dau pwa na èpà jii béaa§!

Ipa na dau gòo

¹⁴ Jè nye tâmogòori bwàti pâ, ê naèà âna é me gée goo Pwiduée. Êco na wâgo, âna go pwi âboro na ticè nii kôo. Â go pâ nau pwi *ênawéna kîri kâra ê Èpà.

¹⁵⁻¹⁶ Â câgo caa tâmogòori awé cè pwina go pwa. Ba câgo caa pwa ê pwina nûmoo goo, â go pwa ê pwina tàutôo goo. Â êpwiri na go mwa tâmogòori pâ, ê naèà, âna muru na wâdé.

¹⁷ Ba càcaa wâgo na pwa pwiibà, â ê Èpà, na é wâna pwâranûmoo.

7:7 Exode 20.17; Deutéronome 5.21 * **7:7** Dernière phrase—Grec: *Wiàna ticè naèà na ina pâ: «Cà cibwaa iari muru», â pwiri o câgo caa tâmogòori iari muru.* † **7:8** Ê Èpà—Péché. Côo note goo Roma 5.12. ‡ **7:9** Grec: *Béaa, na ticè naèà, âna go wâro; êco na, na é tèepaa me é aupitûâri, â é nye wâro {gooò} kaa ê Èpà, â go jèe bà.* § **7:11** Genèse 3.13 **7:12** 1 Timotéo 1.8 § **7:13** Dernière phrase—Grec: *Goo é aupitûâri, âna ê Èpà âna é pipaarié, pâ po dau èpà awé.* **7:15-16** Galatia 5.17

18 Go tâmogòori bwàti pâ, càcaa tâa gooò ê wâdé, géé goro na go pwi âboro na ticè nii kôo. Â wiàna nümoo na go pwa ê pwina wâdé, â pwacoé.

19-20 Ûu, câgo caa pwa ê pwina wâdé, na nümoo goo. Â go pwa pwina èpà, na càcaa nümoo goo. Â wiàna wàrapwiri, â [pwacèwii na] càcaa wâgo, na go pwa pwiri, â ê Èpà, na wâna pwâranümoo.

O wàilàapà na upao?

21 Êkaa na go tâmogòori pâ, pwa pé 'naèà' [na wâgooò] âna, na nümoo na go pwa na wâdé, â càcaa pâri. Â go nye ciburà pwa co ê pwina èpà.

22 Guwà còo pâ wâna âji pwâranümoo, âna wâdé tòo ê naèà kà Pwiduée.

23 Êco na pwa ê jè 'naèà' na é wâna naiio—naèà kâra Èpà. Â ru nye ipaa ma ê naèà kà Pwiduée. Â ê pwi naèà bèepwiri na é wâgooò, âna pwacèwii na é popao, ma tòpò-o naa na karapuu.

24 Au, wârico! O wàilàapà na upao jii, ê pwâranümoo na èpà *, na é popao dâra ê pwâra bà?

25 Wàco Pwiduée, na é naigé mee wà Pwi Ukai Iésu Kériso†! Wâdé na jè picagòtùé!

[Wàéni ê ère pwina go ina]: Nümoo na go pitère dâra, ê naèà kà Pwiduée, êco na ticè nii kôo, â go nye pitère dâra, ê naèà kâra Èpà.

8

É tipijè jii èpà ê Nyuâaê Pwicîri

1 Wà tàpé na rà tâa goo Kériso Iésu, âna nye ticè pitèimuru ma wârimuru kâra *.

2 Ba, na go wâgoo wà Kériso Iésu, â ê Nyuâaê Pwicîri, âna é naa tòo ê wâro naa wâjaaé. Â é pâ nau pwi naèà kôo na bwaa âmué. Â é tipio jii ê pwi naèà na é popao naa na Èpà† ma é pwâra bà‡.

3 Napwa naa goo ê *Naèà kà Moosé, âna pwacoé ma é tipijè géé goro ê pai ora kâra pwâranümajè. [Ba ticè nii kêe, ma pitòotéri ê pwâranümajè na èpà.] Êco na wà Pwiduée, âna é jèe tipijè. Ba é jèe panuâ me Pwina naîé, na é pa naiiri âboro

7:23 Galatia 5.17; 1 Péteru 2.11 * 7:24 Pwâranümoo na èpà—Grec: Naiiri âboro.

7:25 1 Korénito 15.57 † 7:25 1re phrase—Grec: Êco na {jè} pwaolé tà Pwiduée

goo Iésu Kériso, Pwi Ukai kâjè. * 8:1 Pâra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà naagée

pâ popai bèeni: Ba rà wâro wiâra ê Nyuâaê Pwicîri, â càcaa wiâra ê pâ câbawâdé kâra na èpà. † 8:2 Èpà—Péché. Còo note goo Roma 5.12. ‡ 8:2 Grec: Ba é naèà kâra

Nyuâaê {Pwicîri na é naa} wâro naa goo Iésu Kériso, âna é jèe tipio jii ê naèà kâra Èpà ma é Pwâra bà.

pwacèwiijè—wàijè tèpa pwa na èpà—ba na é tipijè jii è Èpà. Â é jèe tubatiâu é pwi Èpà bèepwiri, na pitûa naa na naiiri âboro,
 4 ba na jè wâro wiâra é naèa na é *târù. Ba câjè caa wâro wiâra é auniimiri kâra naiiri âboro. Â jè wâro wiâra é Nyuâaê Pwicîri.

5-6 Ba wà tàpé na rà pâra wiâra auniimiri kâra naiiri âboro, âna rà nye pitêre dâra é câbawâdé kâra. Â rà pâra dâra pwâra bà. Êco na wà tàpé na rà wâro wiâra é Nyuâaê Pwicîri, âna rà nye pitêre dâra é câbawâdé kêe. Â, â tâa târa é *âji wâro ma pinaanapô.

7 Wiâna jè pâra wiâra é pâ câbawâdé kâra naiiri âboro, â o nye pwacoé ma jè pitêre dâra, é naèa kà Pwiduée. Â jè pâ nau tèpa cicara Pwiduée, ma tèpa pièpârié.

8 Êkaa na wà tàpé na rà pâra wiâra é pâ câbawâdé-bà, âna pwacoé ma rà wâdé na ara Pwiduée.

Jè pâra wiâra Nyuâaê Pwicîri

9 Êco na wâguwà, âna jèe câguwà caa pâra wiâra é pâ câbawâdé kâwà bèepwiri. Ba guwà pitêre dâra é Nyuâaê Pwicîri kà Pwiduée, na é tâa goowà. Wà pwi âboro na câé caa tâa gooé é Nyuâaê Pwicîri kà Kériso, âna câé caa pwi âboro kà Kériso.

10 Êco na wâguwà, âna é wâgoowà wà Kériso. Â wiâna ée mwa bà é naiiwà majoroé è Èpà, â âjupâra mwara pâ wà Pwiduée, âna é nama pwacèwii na câguwà mu caa pwa na èpà, ba na guwà tèpa âboro na guwà *târù na araé. Â é jèe tòpò pinaanapô naa nabibiu kâwà ma wâé. Â é Nyuâaê Pwicîri kêe, âna é nama guwà wâro§.

11 Üu, ée mwa bà é naiiwà, êco na, wiâna é wâgoowà é Nyuâaê Pwicîri, â ée mwa pawârowà wà Pwiduée, pwacèwii é pai pawâro kêe wà Kériso Iésu, gée na aubà.

É nama jè tèpa naî Pwiduée

12 Êkaa pwiri, co tèpa béeò naa na nee Kériso, âna pwacèwii na pwa kéredi kâjè. Ba napârajè [na jè wâro na é Nyuâaê Pwicîri] na jè cibwaa wâro wiâra é câbawâdé kâra naiiri âboro.

13 Ba wiâna guwà wâro wiâra é pâ câbawâdé bèepwiri, â guwà o bà [dâra gòiri awé]. Êco na, wiâna guwà nama bà é pâ câbawâdé bèepwiri, gée goo é Nyuâaê Pwicîri, â o tâa tâwà é âji wâro.

14 Ba wà tàpé na rà wâro wiâra é câbawâdé kâra é Nyuâaê Pwicîri kà Pwiduée, âna tèpa naî Pwiduée.

8:4 Galatia 5.16,25   8:9 1 Korénito 3.16, 12.3   8:10 Galatia 2.20   § 8:10 Grec: Â, wiâna é wâgoowà wà Kériso, â âjupâra pâ, é bà é naiiri âboro gée goo è Èpà; êco na é Nyuâaê, âna {é naa} é wâro, gée goo é pai târù {kà Pwiduée}.   8:13 Galatia 6.8; Kolosé 3.5

15 Â, na jè tòpi ê Nyuâaê Pwicîri, âna caê caa piijè ma nama wâgotâjè. Â é nama jè tèpa naî Pwiduée. Â é pitu tâjè ma jè tomara too tà Pwiduée, ma ina têe pâ: «Pwi Caa kôo!»

16 Â ê Nyuâaê Pwicîri, âna é *paâjupâra târa nyuâajè pâ, jè tèpa naî Pwiduée*.

17 Â wiâna jè tèpa naî Pwiduée, â jè o tòpi ê aupwényunyûari na é jèe ina béaa, pâ, ée mwa naa târa ê Ba kêe. Â jè o mwa cau tòpi ma wà Kériso. Ba wiâna jè tâa na é aré ma tòina pwacèwiie, â jè tòpi mwara pwényuâa ma muugère pwacèwiie.

Aupwényunyûari kâjè noowê

18 Guwà tère, ê pâ aré kâjè nabà, âna po dau kîri awé, jii é muugère na maina na ée mwa naa tâjè wà Pwiduée!

19 Ba diri ê pâ namuru na é jèe tapoo [wà Pwiduée —ê gòropuu bau diri pâ muru na wâna, ma diri ê napwéretòtù ma pâ îricò]—âna rà tapacîri naa pidâpwicâari, ba na rà côo é pàara na ée mwa paari ê pai maina ma muugère kà tèpa naîê wà Pwiduée.

20 Ba diri ê pwina é tapoo wà Pwiduée, âna jèe càcaa pâri ma rà tâbawêe, ba rà jèe tanami. Â wàrapwiri, wiâra ê auniimiri béaa kà Pwiduée†,

21 tapacîri ê tòotù na [ia é jèe pacoò gée na biu. Na tòotù bèepwiri] âna ée mwa cau tipì tèpa naîê, gée na wai ma botére. Â o muru na dau wâdé ma pwényuâa awé‡.

22 Â jè cau tâmogòori pâ, diri ê pâ muru bèepwiri na é tapoo wà Pwiduée, âna rà càwé goro pai maagé côo kâra, pwacèwii tô ilâri na ée pitâmari êpo.

23 Â wâjè mwara, tèpa naî Pwiduée, âna jè gére càwé wâna pwârânûmajè, na jè pitapacîri i pàara na ée mwa tipijè wà Pwiduée, â na jè mwa bàra picaatâa ma wàè dâra gòiri awé§. Êco na é jèe naa tâjè ê Nyuâaê Pwicîri kêe, na é pâbéaa kâra âraimeai, na é jèe ina béaa wà Pwiduée pâ, na ée mwa naa tâjè.

24 Ba é jèe pa-udòjè, gée goro pai cèikî kâjè naa gooé, [â é naa tâjè ê âji wâro jaaé]. Â jè tapacîri [ma jè mwa bàra tòpi diri ê wâro kâjè ma wàè]. Â guwà côo, wiâna jè jèe côo é pwina jè wâari naa goo, â é cèikî kâjè, âna càcaa âji cèikî. Ba câjè caa tapacîri ê muru na jèe tâa tâjè.

8:15 Maréko 14.36; 2 Timotéo 1.7   **8:15** Galatia 4.5-7; Auinapâpari 21.7   **8:16**

2 Korénito 1.22   * **8:16** Ê, Ê Nyuâaê Pwicîri, âna ru paâjupâra, naima ma nyuâajè pâ, jè tèpa naî Pwiduée.   † **8:20** Genèse 3.17-19   † **8:20** Grec: Ba é pwina é tòpò {naa gòropuu, wà Pwiduée}, âna tâa aranara é pitûâ kâra pàra muru na piticèmuru naa goo.   ‡ **8:21** O muru na dau wâdé... é, O pwa câmarâ—pai tâa kâra na é pai maina ma muugère kêe.   § **8:23** 2 Korénito 5.2-4   § **8:23** Na jè mwa bàra picaatâa ma wàè, dâra gòiri awé—Grec: Na jè o tèpa naîê (l'adoption).

25 Â wiàna jè cèikî naa goo ê pwina câjè caa còo, â jè o mwa dau pidàpwicârijè goro tapacîri.

É pitu tâjè Nyuââê Pwicîri

26 Jèpwi mwara, âna é Nyuââê Pwicîri, âna é me nau pitu tâjè, wàijè na piticè nii kâjè, [ma kîri cèikî kâjè]. Ba câjè caa tâmogòori pai pwapwicîri bwàti. Â é Nyuââê Pwicîri, âna é càwé ma pwapwicîri tà Pwiduée ba kâjè. Â é pwâra pwapwicîri kêe, âna piwéna jii é pâ pwâratùra.

27 Â wà Pwiduée, âna é còo é pwina wâna pwâranüma pwi âboro, â é tâmogòori é pwina nüma é Nyuââê Pwicîri goo. Ba é Nyuââê Pwicîri, âna é pwapwicîri wiâra é câbawâdé kà Pwiduée, ba kà tèpa âboro kêe.

28 Ba jè tâmogòori mwara é pwini, pâ: Êdiri pâ muru, âna tèepaa, ba na béwâdé kâjè*, wàijè na wânümajè goo wà Pwiduée. Ba é todàjè wiâra câbawâdé kêe, nau pacoo é pwina wâdé ba kâjè.

29 Ba é jèe mara pitòrigarijè béaa. Â é jèe nye mara tûâri béaa, pâ, na jè o pwacèwii Pwina naîê, na ée pwi ciàra tèpa aéjii kêe na dau wâru.

30 Â wàilà na é tàmara pitòrigarirà béaa wà Pwiduée, â na é jèe nye todàra mwara. Â wàilà na é jèe todàra [â é tòpò pinaanapò naa nabibiu kàra ma wàé] â é nama rà tèpa âboro na rà tàrù na araé. Â ée mwa nye naa tàra mwara é câmarà—pai tâa kàra na é pai maina ma muugère kêe.

Nye ticè na ipapiinarijè jii pimeaari kà Pwiduée

31 O dà cèna jè ina cèna piwéna? Wiàna wàijè naima ma Pwiduée, â wàilàapà na cicarajè [ma piwéna jijjè]? Nye ticè!

32 Ba é nye panuâ pwi âji Naîê [ma é pwi *ârapwaaìlò] ba kâjè diri, â câé caa upaé jii é maagé còo. Ûna wàrapwiri, â gona wàilu ma wà Pwina naîê, âna gona càru caa naa tâjè imudi diri é pâ muru? Akaé!

33 Â o wàilàapà na o pitòti tàpé na é pitòrigarirà wà Pwiduée? Nye ticè! Ba wà Pwiduée, âna é tòpò pinaanapò naa nabibiu kàra ma wàé.

34 Â o wàilàapà na pitèira ma pwa wârimuru tàra? Nye ticè! Ba wà Kériso Iésu, âna é jèe bà ba kàra.

Â jèpwi mwara, âna é nye wâro còwâ gée na aubà. Â é jèe wâgòro étò kà Pwiduée [â jèe tâa tée diri é pitûâ]. Â é pwapwicîri ba kâjè.

8:27 Psaume 139.1   8:28 Éféso 1.11   * 8:28 Êdiri pâ muru... é, Na diri pâ namuru, âna wà Pwiduée, âna jè picaawaké ma wàé.   8:29 Kolosé 1.18; Hébéru 1.6   8:31 Psaume 118.6   8:33 Ésaïe 50.8-9

³⁵ Â o dà mwara cèna ipapiinarijè jii ê pimeaari kà Kériso? Nye ticè! Càcaa pâ aré ma tòina, ma pai pidumapiê kâjè, ma pâ maagé, ma pai tubaèpà tâjè, ma copwa, ma pai ticè neemurujè, ma pâ pwécapa, ma diri na jèpapara muru na èpà na papòjè. Â càcaa mwara ê pwâra bà na pâri ma é ipapiinarijè jii ê pimeaari kà Kériso.

³⁶ Âna jèe nye wii naa na *Tii Pwicîri pâ:

*Wàrapwiri googà,
â rà pwa kûu tâbà,
rà tètâmwara bà,
na diri pâ tòotù.
Â rà pwa-imudi tâbà,
pwacèwii pâ mutô,
na gére poparà pâ,
naa na autaa macii.*

Psaume 44.23

³⁷ Êco na, na diri ê pâ pwina tèepaa maribà, âna bà dau piétò awé, majoroé wà Pwina é jèe meaaribà.

³⁸⁻³⁹ Ba go nye cèikí ba mwü, pâ:

*Tâbawêe ê pimeaari
kà Pwiduée ba kâjè!
Ticè cèna pâri
ma ipapiinarijè jii.
Càcaa ê pwâra bà.
Càcaa ê wâro.
Càcaa pâ *angela.
Càcaa pâ duée.
Càcaa pâ pàtâma na èpà.
Ticè cè muru—
muru na gére nabà,
muru na o widàuru,
muru nidò,
muru niboo,
muru naa gòropuu diri.
Ticè muru na pâri
ma pinaaitirijè
jii pimeaari kêe
naa goo Kériso Iésu,
Pwi Ukai kâjè!*

ba isaraéla ma pàra ba

9

(Naporomee 9-12)

É imuru tèpa jènereê Paulo

¹ Go patùrawà ni géé na âji pwâranümoo, â ê pwina go ina, âna nye âjupâra, â câgo caa pwâ. Ba bu nye caapwi ma wà Kériso. Â ê Nyuâaê Pwicîri, âna é pitûâ kêra é pwâranümoo. Â wàè na é *paâjupâra é pwina go ina tàwà.

²⁻³ Êni: Go po dau pikîri, â tòina é pwâranümoo, goo tèpa jènereô, é Ba *Isaraéla. Ba wiàna pâri ma go pitu tàra [ma rà udò] â pwiri go panuâô, ma é tojiio wà Pwiduée, ma ipapiinariô jii Kériso.

⁴ Ba é nye pitòrigari é Ba kôo wà Pwiduée, ba na Ba kêe, ma tèpa naîê. Â é jèe nye paari tàra é pai maina ma muugère kêe. Â é pwa *ipwataâboro tàra, â é naa tàra é *Naèà. Â é naa tàra mwara é tàrù, ba na rà pwapwicîri tée, [na pai pwa wèe na âjupâra]. Â wàilà, na rà jèe nye tòpi é pâ aupwényunyuâari kêe, na é jèe mara ina tàra béaa.

⁵ Ba wà tèpa jojoorà, âna rà tèpa âboro, na tèpa pwamuru naa goorà, na araé. Â é té géé goorà wà Kériso, naa na naiiri âboro. Wâdé na jè cau ipwamaina dâra gòiri wà Pwiduée, na é wâjai diri pâ muru*!

Tèpa âji naî Pwiduée

⁶ Wiàna wàrapwiri, â gona jè o niimiri pâ, câe caa pacoo é auinabéaa kêe wà Pwiduée? Akaé! É jèe nye pacoo, ba, é âji Ba kà Pwiduée, âna é dau maina jii é Ba Isaraéla†.

⁷ Jèpwi mwara, âna câe caa [niimiri wà Pwiduée pâ] wà tèpa cau té géé goo *Abéraama, âna rà jèe tèpa âji naîê. Ba é ina tà Abéraama, pâ: *Wà tèpa gòobàragà na ia go inarà, âna o mwa pitèparà géé goo Isaaka, pwina naîgà.* Genèse 21.12

⁸ [Wà Abéraama, âna nye pwa mwara pàra tèpa naîê.] Pai ina wèe pâ, càcaa tàpé na rà tèepaa, géé goro é câbawâdé kêra âboro, na rà o tèpa naî Pwiduée. Ba wà tèpa âji naîê, âna wà tàpé na tèepaa, géé goro é auinabéaa kà Pwiduée.

⁹ Â wàèni é pwina é ina wà Pwiduée, tà Abéraama, [na é ipwataâboro tée]: *Na go o mwa wâjué còwâ, naa na caapwi naja, â wà Sara, tô wâdàgà, âna ée mwa pitàmari pwi nari èpo paao.* Genèse 18.10

9:2-3 Exode 32.32   **9:4** Exode 9.4   * **9:5** Wâdé na jè cau ipwamaina dâra gòiri, wà Pwiduée, na é wâjai diri pâ muru—é, {Wà Kériso}, na é wâjai diri pâ muru, ba é Pwiduée na, naa pwamainaé dâra gòiri awé.   † **9:6** Grec: Êco na câe caa pitanami é popai kà Pwiduée. Ba {é Ba} Isaraéla, âna càcaa wà diri tàpé na rà té géé goo Isaraéla.

9:7 Genèse 21.12**9:8** Galatia 4.23**9:9** Genèse 18.14

¹⁰ Â nye coo pwacèwii pai ina kêe. Â napwa naa goo wà pwi âboro èpo bèepwiri, âna wà kaa, Isaaka, pwi jojooro tèpa *Juif. Â gée na càùé, â ru piéa ma Rébéka. Â Rébéka, âna é pitàmari du bérepidu‡.

¹¹⁻¹³ Â é ina tée wà Pwiduee pâ, wà pwi ciàra èpo, wà Ésaü, âna ée mwa piâboro kîri kà pwi jiié, Iakobo. Ba jèe nye wii naa na *Tii Pwicîri pâ: *Go wâdéari wà Iakobo, jii wà Ésaü. Malachie 1.2-3* Â é tàmara ina pwiri, na bwaa càru caa tèepaa, wà tupédu bérepidu. Â bwaa nye ticè èpà ma wâdé, na ru pwa. Â é wàrapwiri pai pitòrigari kêe wà Pwiduee, ba naa coo ma wàra é auniimiri kêe. Ba é nye pitòrigari wà tèpa âboro, wiàra é câbawâdé kêe, â càcaa goro é pâ wakè kàra.

Pwiduee co na é pitòrigari

¹⁴ Gona jè ina pâ, câé caa *tàrù wà Pwiduee? Bwa!

¹⁵ Ba é jèe ina tà *Moosé, pâ: *Wiàna wâdé tóo, â go meaari pwi jèpwi. Â wiàna wâdé tóo, â go pwa na wâdé, ba kà pwi jèpwi. Exode 33.19*

¹⁶ Ba nye wà Pwiduee na é niimiri pâ, é pwa na wâdé ba kâjè. Â càcaa gée goro cè câbawâdé kâjè, ma wakè kâjè.

¹⁷ Jèe wii naa na Tii Pwicîri pâ, é ina wà Pwiduee, tà Faraô, pwi ukai naa *Aigupito, pâ: *Wâgo na go pwa ma gà pwi ukai, ba na paari é pàtàmo naa googà, ma rà o tâmogòori é need, diri é gòropuu. Exode 9.16*

¹⁸ Ba wiàna nüma wà Pwiduee, â é meaari wà para tàpé. Â wiàna nümee, â é nama gòo pûru para tàpé.

É pwa pwina nümee goo

¹⁹ Pwiri gà o ina tóo, pâ: «Wiàna wà Pwiduee, na é nama jè pwa diri é pâ tûa kâjè, â cina é pa-icòojè? Ba càcaa pârijè, ma jè pagòo pûrujè tée!»

[Â go tòpi tâgà, pâ]: Gona wâgà wàa, na gà cicaraé?

²⁰ Ba gona é muru na pwa[§], âna é ina tà pwina é tòpòé, pâ: «Gorodà na gà tòpò-o, ma go wàrani?»

Bwa!

²¹ Ba wà pwi a pwa é ilò puu, âna é pwa é pwina nümee goro i puu kêe. Â wiàna nümee, â é nye pwa goro i puu bèepwiri, é ngapò târa diri pâ tootù, bau jè ngapò na dau wâdé.

²² Wàrapwiri mwara naa goo Pwiduee. Ba wiàna nümee, â pâri, ma é paari é pwàra putàmu kêe, ma é pàtamee, ma é

‡ 9:10 Grec: *Jèpwi mwara, wà Rébéka, ba é pitàmari {du} naí Isaaka, pwi caa kâjè.*

9:11-13 Genèse 25.23

9:11-13 Malachie 1.2-3

9:15 Exode 33.19

9:16

Éfeso 2.8

9:17 Exode 9.16

9:20 Ésaïe 29.16, 45.9

§ 9:20 Muru na pwa—Grec:

Pala na pwa {goro puu}. 9:21 Jérémie 18.6

ténoori tèpa âboro èpà*. Êco na é dau dàpwicâarié ba kàra, [ba wàé na é pitûâ].

²³ Â wàé na é pitòrigari, na é meaari pàra tàpé, ba wâdé tée na rà tòpi é câmarà—pai tâa kàra na é pai maina ma muugère kée.

Câé caa todà tèpa Juif co

²⁴ Wà tèpa âboro-bà, âna wàijè. Câé caa todàjè co, gée nabibiu kà tèpa Juif, ba nye gée nabibiu kà mwara tàpé na càra caa tèpa Juif.

²⁵ Ba wà Pwiduée, âna é ina naa goorà, naa na tii kà *péroféta Osée, pâ: *Ê Ba, na càcaa pwi Ba kôo, âna go jèe ina goorà nabàni pà "Ba kôo". Â é Ba, na câgo caa meaarié, âna go o jèe meaarié. Osée 2.25*

²⁶ Béaa, âna go ina tàra pâ: *"Câguwà caa pwi Ba kôo." Â go ina goorà nabàni pâ: "Guwà tèpa naí Pwiduée na é wâro." Osée 2.1*

²⁷ Napwa naa goo wà tèpa Juif, âna é tomara too wà péroféta Isaia, â é ina pâ: *Wà tèpa Isaraéla, âna rà o mwa wâru, pwacèwii é marawâ niboò bàrawià. Êco na o pwâco gée goorà, cèna rà o udò, [ma rà wâro awé].*

²⁸ Ba wà Pwi Ukai, âna ée awài, goro tèi é gòropuu diri. *Ésaïe 10.22-23*

²⁹ Â é nye tàmara ina béaa mwara, wà Isaia, pâ: *Wà Pwiduée, na dau pwa pàtàmee awé naa goro diri pâ muru, âna é nye panuâ pàra tèpa gòobàrajè, ba na rà wâro. Ba wiàna càcaa wàrapwiri, â o cau tiàujè, pwacèwii du ville *Sodoma ma Gomora. Ésaïe 1.9*

Càra caa cèikî tèpa Juif

³⁰ Dà pai ina wèe diri é pâ pwi bèepwiri? Ba jèe còo pâ, wà tàpé na càra caa tèpa Juif, âna càra caa mudà wà Pwiduée. Êco na, na rà jèe pâ nau cèikî naa gooé [â é tòpò pinaanapò naa nabibiu kàra ma wàé] â é nama rà tèpa âboro na rà *tàrù na araé.

³¹ Napwa naa goo tèpa âboro kàra é Ba Isaraéla, âna rà mudàra é naèa, ba na é nama rà tàrù na ara Pwiduée. Êco na càra caa pâmari.

³² Â gorodà? Ba rà imudàra ma rà tàrù, gée goro é pâ na wakè kàra, â càcaa gée goo é cèikî kàra [naa goo Pwiduée]. Â cigòtù ârà, naa goro i atù, pwi a nama jèe tûu.

³³ Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri é popai bèeni kà Pwiduée:

*Gà còo ma gà tère!
Go tòpò naa *Siona,
[naa napô pwicîri]*

* 9:22 Tèpa âboro èpà—Grec: Tàpé na wâdé na ténoorirâ. 9:25 Osée 2.25 9:26 Osée 2.1 9:27 Ésaïe 10.22-23 9:29 Ésaïe 1.9 9:32 Ésaïe 8.14 9:33 Ésaïe 28.16; 1 Pétèru 2.6

*pwi Atü na wâdé,
pwi Atü na mwü.
O cigòtù â
tèpa cicarao.
Rà tûuboo awé
gée goo Atü kôo-bà!
Rà piétò awé†
tàpé na cèikî;
na pûra naa goo
pwi Atü kôo-bà.*

Ésaie 8.14; 28.16

10

¹ Tèpa béeò naa goo Kériso, dau nümoo na rà udò wà tèpa *Juif, ê Ba kôo, [ma tâa tàra ê *âji wâro]. Â wàé kaa pwiri ê pwâra pwapwicîri kôo tà Pwiduée.

²⁻³ Ba go tâmogòori bwàti pâ, nûmarà na rà pâra wiâ Pwiduée. Êco na càra caa tâmogòori ê naigé kà Pwiduée, târa ma é tòpò pinaanapô naa nabibiu kà tèpa âboro ma wàé. Â tàutàra goro ê naigé kêe, â rà nye pâra wiâra, ê naigé kàra. Â rà ipwadàra [ba na rà pitère dàra ê *Naèà kà Moosé.]

⁴ Êco na nabàni, âna jèe piticèmuru naa goo ê Naèà. Wàrapwiri, gée goo wà Kériso. Ba wà tàpé na rà cèikî naa gooé, âna [é tòpò pinaanapô wà Pwiduée, naa nabibiu kàra ma wàé, â] é cau nama rà tèpa âboro na rà *tàrù na araé.

Rà udò diri tàpé na rà todà Pwi Ukai

⁵ Béaa, âna é naigé ma jè tàrù na ara Pwiduée, âna, na jè pâra wiâra ê Naèà. Â é ina wà Moosé, pâ: *Ê Naèà, âna é naa wâro, tà pwina é pitère dàra diri é pâ na autûari, na wâna. Lévitique 18.5*

⁶ Êco na nabàni, âna jè *tàrù na ara Pwiduée gée goro é cèikî kâjè [naa goo wà Kériso]. Â o càcaa mwa caa pâri ma jè pitawèerijè pâ: «Wàilàapà, na o too naa *napwéretòotù?» ba na é naa boome darijè [*pwi a pa-udòjè. Ba é jèe nye boome] wà Kériso.

⁷ Â o câjè caa pitawèerijè mwara pâ, «O wàilàapà, na boo naa na aubà*?» ba na pawâro còwâ wà Kériso. Ba é jèe nye too.

⁸ [Â é pame darijè é pai udò kâjè.] Â wâdé co na jè cèikî naa gooé.

Wàé kaa ê popai na bà picémara. Ba é jèe nye ina Moosé mwara, naa na *Tii Pwicîri pâ: *Napwa é popai,*

† 9:33 *Rà piétò awé—é, O câgo caa panuârà. Grec: O càra caa kamu. 10:5 Lévitique 18.5 10:6 Deutéronome 30.12-14 * 10:7 Aubà—Grec: Oolaa ('Abîme'). Còo Auinapàpari naporomee 9.*

âna é tâmwünyabwerigà. É tâa pwâgà, â é wâna pwâranümagà. Deutéronome 30.14

⁹ Ba wiàna gà inapàpari goro pwâgà, pâ, wà Iésu Kériso, âna é Pwi Ukai, â wiàna gà cèikî, géé na âji pwâranümagà, pâ, é pawâroé côwâ wà Pwiduée géé na aubà, â gà o udò. [Â o tâa tâgà ê *wâro dâra gòiri jaaé.]

¹⁰ Ba wiàna gà âji cèikî naa gooé, ma inapàparié, â wà Pwiduée, âna [é tòpò pinaanapô naa nabibiu kàu ma wàé, â] é nama gà pwi âboro na gà tàrù na araé, â é pa-udògà.

¹¹ Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri pâ: *Rà mwa piétò† wà tèpa âboro na rà cèikî naa gooé.* Ésaïe 28.16

¹² Â [wâna é popai bèepwiri, âna] nye ticè nadàpà wà tèpa Juif, ma tàpé na càra caa tèpa Juif. Ba nye caapwi co Pwi Ukai kâjè diri, â é naa, naa goro piticèmururu naa goo, é aupwényunyuâri kêe, ba kà diri tàpé na rà todèe.

¹³ Ba wàra na jèe wii mwara naa na Tii Pwicîri pâ: *Wà diri tàpé na rà todà Pwi Ukai, âna rà o udò.* Joël 3.5

Picémara é Picémara Wâdé

¹⁴ O wànau târa cè pai todà wà Pwi Ukai, wiàna câjè caa cèikî naa gooé? Â o wànau târa cè pai cèikî naa gooé, wiàna câjè caa tère cè popai gooé? Â o wànau târa cè pai tère, wiàna ticè na inapàparié?

¹⁵ Â o wànau târa cè pai inapàparié, wiàna ticè cèna cùrué ma é ina? Ba jèe nye wii naa na Tii Pwicîri pâ: *Pwényuâa é pai tèepaa kà tàpé na rà inapàpari é pinaanapô, wàilà na rà picémara é picémara na wâdé.* Ésaïe 52.7

¹⁶ Â càcaa po wàilà diri [tèpa Juif] na rà pitère dâra é *Picémara Wâdé. Ba é ina wà *péroféta Isaia, pâ: *Pwi Ukai, Pwiduée, wàilàpà na cèikî naa goo popai kâbà?* Ésaïe 53.1

¹⁷ Üu, jè cèikî, naa goo pai tère kâjè é Picémara Wâdé goo wà Kériso. Â jè cèikî naa goo, ûna rà picémara.

¹⁸ Â napwa mwara naa goo tèpa Juif, âna gona càra caa tère é popai bèepwiri? Akaé. Ba jèe nye wii naa na Tii Pwicîri pâ:

*Jèe nye picémara pitiri
é popai bèepwiri.
Rà tère pitiri gòropuu diri.*

Psaume 19.5

¹⁹ É, gona càra caa tâmogòori i popai? Akaé! Ba wà Pwiduée, âna jèe tàmara ina béaa, na é naigé mee wà Moosé, pâ:

10:11 Ésaïe 28.16 † **10:11** *Rà mwa piétò—é, O câgo caa panuâra.* Grec: *O càra caa kamu.* **10:12** Apostolo 15.9 **10:13** Joël 3.5 **10:15** Ésaïe 52.7 **10:16** Ésaïe 53.1 **10:18** Psaume 19.5 **10:19** Deutéronome 32.21

*Go nama guwà piboo,
goo pàra tàpé.
[Go paari wâdé kôo
tà pàra tèpa Ba.]
Càra caa Ba kôo.
Â càra tâmogòorio.
Guwà o putàmu
naa goo tàpéebà.*

Deutéronome 32.21

²⁰ Â wà Isaia, âna câé caa piwâ, na é ina ê popai bèeni, me géé jaa Pwiduée, pâ:

*Càra caa mudò,
â rà jèe pâmariô.
Càra caa todò,
â go jèe ipaario tàra.*

Ésaïe 65.1

²¹ Â wà Pwiduée, âna é ina mwara goo tèpa *Isaraéla, pâ:

*Go tu pâ goro du îô,
dàra ê Ba bèepwiri,
diri pâ tòotù.
[Go paari pwâranümo.
Â càra caa medario.]
Ba dau gòo pûrurà.
Càra caa pitêre dòo.*

Ésaïe 65.2

11

Câé caa naa càué tà tèpa Juif

¹ Pwiri na jè ina pâ wànau? Gona wà Pwiduée, âna é nye naa càué târa ê Ba kêe, wà tèpa *Juif? Bwa! Ba wâgo, âna go pwi Juif, pwi gòobàra *Abéraama, géé na wâao kà *Benjamin.

² Bwa, câé caa naa càué târa ê Ba kêe, wà Pwiduée, na é jèe nye mara pitòrigari béaa.

Ba guwà nye tâmogòori bwàti, ê pwina é ina wà *péroféta Élia, naa goo pwiibà. Ba jè pûra naa na *Tii Pwicîri pâ, é piciapwâ tà Pwiduée, goro ê Ba *Isaraéla.

³ Â é ina pâ: *Au, Pwi Ukai! Rà jèe tètâmwara tèpa péroféta'gà. Â rà ténoori é pâ aupwa *ârapwaailò tâgà. Â wâgo co, [na go pwi dàra péroféta] na go tà tâa. Â nümarà mwara, na rà pòtâmwaraô.1 Rois 19.10*

⁴ Â dà na é tòpi têe goo, wà Pwiduée? É ina têe pâ: *Akaé, rà bwaa nye tà tâa 7 000 tèpa âboro kôo, na càra caa tùu jùrurà, na ara pwi nari duée, Baal**. 1 Rois 19.18

⁵ Â nye tà ipaiwà nabàni. Ba pwa jè dàra ê Ba Isaraéla, na é pitòrigarié wà Pwiduée, ba na kêe, wiâra ê *pimeaari imudi kêe.

⁶ Â câe caa pitòrigarirà, gée goro ê pâ tûâ kàra. Ba wiàna wàrapwiri, â ê pimeaari kà Pwiduée, âna o càcaa ê pimeaari, na é naa naa goro piticèmuru naa goo[†].

⁷ Pai ina wée pâ wànau, ê pwi bèepwiri? Wà tèpa Juif, âna rà mudàra [ê pinaanapô kàra ma wà Pwiduée] éco na [ê aumaina goorà] âna càra caa pâmarié, ba gòo pûrurà; â éco tàpé na é pitòrigarirà wà Pwiduée.

⁸ Ba jèe nye wii naa na ê Tii Pwicîri pâ:

*É papuurà wà Pwiduée,
ba na ticè na rà tâmogòori.
Â é nama rà bwi, ma rà kee.
Â rà nye tà ciburà wàrapwiri.*

Deutéronome 29.3; Ésaïe 29.10

⁹ É ina mwara wà ukai *Davita, tà Pwiduée, pâ:

*Gà naa wârimuru
tà tàpé na rà èpà.
Rà pi-ija ma wâdo.
[Rà iauri pâ wâdé.]
O wâdé naa bii
diri pâ pwiibà,
ba na o pwêe
naa na naigé,
ba na rà tùu naa na.
¹⁰ Gà nama rà bwi
ba na ticè na rà côo!
[Gà naa tàra diri
pâ aré ma tòina.]
O càcaa pa jiirà.
Rà o tòcùurà‡goo
pai kakeri wèe!*

Psaume 69.23–24

11:4 1 Rois 19.18 * **11:4** Baal—Pwi jè duée kà tèpa âboro na rà tâa napô Kanana, napô na rà popa wà tèpa Isaraéla. Â wà pàra tèpa Isaraéla, âna rà naa càurà naa goo wà Pwiduée, â rà pwapwicîri tà Baal. **11:6** Galatia 3.18 † **11:6** Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà naagée pâ popai bèeni: *Â wiàna gée goo pâ waké, â càcaa muru na naa wàrapwiri. Ba du ârailu muru na nye pi-ité.* **11:8** Deutéronome 29.3; Ésaïe 29.10 **11:9** Psaume 69.23–24 ‡ **11:10** Tòcùu—*Dos courbé.*

Tàpiri tà pàra Ba

11 Ûna jè tère pwiri[§], â jè péa niimiri pâ, pwiri wà tèpa Juif, âna rà tûu dâra gòiri awé? Bwa; nye tàpo wàrapwiri naa na jè ji pàara co, ba na rà udò ê pàra Ba, [ma tâa târa ê *âji wâro jaa Pwiduée]. Â é pâ nau piboo ê Ba Isaraéla.

12 Ba, na càra caa pitère dà wà Pwiduée, â [càra caa tòpi diri ê pâ aupwényunyuâari kêe. Â] gée goo pwiri, â é dau *pwényunyuâari tàpé na càra caa tèpa Juif. Êco na, na rà mwa cau cimadò còwâ wà tèpa Juif. Â, na pwi tòotù-bà, âna o dau maina awé ê aupwényunyuâari [ba kâjê diri].

13 Napwa naa goowâ, wâguwâ na câguwâ caa tèpa Juif, âna [wà Pwiduée, âna é cùruo me, ba na] go pwi *apostolo ba kàwâ. Â ê wakè bèepwiri, âna dau wâdé tîo.

14 Â, na go gére wàrapwiri, â o wâdé, ba rà o piboo tèpa jènereô, tèpa Juif, ba na rà o udò wà pàra tàpé gée goorâ.

15 Ba ûna é naa càué târa wà Pwiduée, â é tòpò pinaanapô naa nabibiu kêra pàra Ba, naani gòropuu, ma wâé. Â wiàna ée mwa tòpi còwâ tèpa Juif, â rà o pwacèwii tèpa bà, na rà wâro còwâ.

Naagà gée naa goro Ba kêe

16 [Wiàna wà tèpa jojooro tèpa Juif, âna rà tèpa âboro kà Pwiduée, â nye ipaiwâ mwara naa goo tèpa gòobàrarâ. Ba pwacèwii ê poloa.] Ba wiàna pwi jè ére na pâbéaa gée goo i poloa, âna naa tà Pwiduée, â diri ê poloa, âna nye kêe. Â nye pwacèwii mwara ê upwâra. Ba wiàna ê wâé, âna kà Pwiduée, â é ditèe, âna kêe mwara.

17 Ba ê Ba Isaraéla, âna pwacèwii jè upwâra, na tòimiri goo, naa na aupwanapô kà Pwiduée. Â é jèe tépàgà pàra ditèe. Â wâgà, na câgà caa pwi Juif, âna gà pwacèwii ditàra upwâra còpaaci. Â é naagà gée, naa goro upwâra na tòimiri goo. Ûna wàrapwiri, â wâgà mwara, âna gà wâdo, ê nûru ê pwi upwâra bèepwiri. Â pwa câmagà, gée na aupwényunyuâari kà Pwiduée, na é ina béaa, na é *ipwataâboro tà Abéraama*.

18 Êkaa na gà cibwaa pi-ina kâgà! Gà cibwaa niimiri pâ, gà wâdé jii ê ditèe na tapàgà. Ba càcaa wâgà, na pa i pâ wâé, â é pâ wâé na rà popagà!

19-21 Âjupâra pâ, é tépàgà pàra tàpé, ba càra caa cèikî. Â wâgà, âna, é naagà gée, naa goro i upwâra, gée goro na gà cèikî. Â pwiri gà mwa ina pâ: «É jèe tépàgà i ditèe, ba na wâgo, âna naaô gée, naa goro i upwâra.» Êco na gà ipwacôoco! Ba wiàna

11:11 Apostolo 13.46 § 11:11 Ûna jè tère pwiri... Grec: *Go tawèeri pâ...* 11:17
Éféso 2.11-19 * 11:17 Dernière phrase—Grec: *Pwa kâgà gée goo ê wâé.*

é tépàgà ê âji ditèe, â é péa pwacèwii mwara, naa googà. Êkaa na go ina pâ, gà cibwaa pi-ina kâgà!

²² Gà côo, wà Pwiduée, âna é nye wâdé ba kâjè. Êco na é pitèi ba gòo tàpé na càra caa pitère dèe. Â é wâdé naa googà, wiàna gà nye ciburà pâra wiàra ê pai wâdé kèe. Â wiàna càcaa wàrapwiri, â é péa tépàgàgà, gée goo i upwâra.

²³ Pwiri wà tèpa Juif, âna rà o mwa wâjué côwâ, â rà cèikî naa goo Pwiduée. Â wiàna wàrapwiri, â pwa pàtamee, ma é naarà gée côwâ naa goro i upwâra.

²⁴ Ba ûna é naagà gée, naa goro i upwâra na tòimiri goo, âna càcaa muru a pwa. Ba wâgà, âna gà pwi ditàra upwâra còpaaci. Â napwa naa goo wà tèpa Juif, âna rà tèpa âji ditàra, ê upwâra, na nye tòimiri goo. Â dau ticècoé tà Pwiduée, ma é naarà gée côwâ naa goro i upwâra.

Ée mwa udò ê Ba Isaraéla

²⁵ Ûu, co tèpa béeò naa na nee Kériso, guwà cibwaa pi-ina kàwà! Ba dau wâru pâ namuru, na câguwà caa tâmogòori. Â nūmoo na guwà tâmogòori, ê âji pai pwa goo wà tèpa Juif, ê muru na ia tàbinyiri† béaa.

Wàéni: Wiàna pàra tàpé, âna tàutàra na rà cèikî, êco na o càra caa ciburà wàrapwiri. Ba wiàra ê câbawâdé kà Pwiduée, â wà pàra tàpé na càra caa tèpa Juif, âna rà o medarié. Â, na rà cau me côwâ wà tàpéebà, â wà mwara tèpa âji Juif, âna rà o tapoo cèikî côwâ‡.

²⁶ Â, na pàara-bà, âna ê Ba Isaraéla, âna ée mwa udò. Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri ê popai bèeni kà Pwiduée, pâ:

Ée mwa me gée *Siona

wà pwi a pa-udòjè.

Ée me ba na é tipi

tèpa gòobàra Iakobo§.

²⁷ *Go pacoo ma wàilà*

auipwataâboro.

Go pwanauri pâ èpà,

pâ tûa na rà pwa.

Ésaïe 59.20; 27.9

11:22 Ioane 15.2,4 † **11:25** Tàbinyiri—Secret. ‡ **11:25** Grec: Càcaa nūmoo na guwà niimiri pâ guwà tèpa tâmogòorimuru. Wâdé na guwà tâmogòori é auniimiri na tàbinyiri bèeni: O gòo pûru é auwâru gée goo tèpa Isaraéla, tiagoo na rà tòmè diri tàpé na càra caa tèpa Juif. **11:26** Ésaïe 59.20–21 § **11:26** Iakobo—Pwi jojooro diri tèpa Juif. Côo mwara Abéraama, ma Isaaka, ma Iakobo naa na Neeremuru (Voculaire) naa pwâadàra tii. **11:27** Jérémie 31.33–34

28 Âjupâra pâ, wâru tèpa Juif na tàutàra goo ê *Picémara Wâdé. Â rà jèe pâ nau tèpa cicara wà Pwiduée. Â ê pwiibà, âna pâ nau wâdé ba kâwà, wâguwà na câguwà caa tèpa Juif. Êco na wà Pwiduée, âna é jèe pitòrigari tèpa Juif, ba na rà pwi Ba kêe. Â é ipwataâboro tà tèpa jojoorà. Â dau wânümee tàra.

29 Ba câe caa pa còwâ é pwina é naa. Â câe caa naa càùé tà tàpé na é jèe todàra.

30-31 Béaa, âna wâguwà, [na câguwà caa tèpa Juif] âna càcaa nümawà goo Pwiduée. Ûna tàu tà tèpa Juif, na rà tòpi é pâ wâdé kêe*, â é naa tàwà. Êco na, [na jè tòotù, âna] ée mwa nye naa tàra còwâ, é pâ wâdé kêe.

32 Â é jèe nama wàrapwiri, ba na é paari tâjè diri é pimeaari kêe.

Dau maina pimeaari kà Pwiduée

33 Wà Pwiduée, âna é dau maina ma pwényuâa awé! Â po dau maina é pimeaari kêe, ma é pâ wâdé na é pwa! Dau wâgòro ma wâdòiti jijjè, é autâmogòorimuru, ma auniimiri kêe! Wàilàapà, na tâmogòori é pâ autûâri kêe? Â wàilàapà, na tâmogòori é pai pwa goro pai wakè kêe?

34 Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri pâ:

*Wàilàapà na tâmogòori
auniimiri kà Pwi Ukai?
Wàilàapà na ina tée
cè pwina é pwa?*

Ésaïe 40.13

35 *Wàilàapà na naa tée cè muru,
ba na é pitôowâri tée
wà Pwiduée Caa?*

Job 41.3

36 Ba diri é pâ namuru, âna nye me gée gooé. Â nye wàé, na é pwa diri é pâ muru, ba kêe. Wâjaaé é pai maina ma muugère, dàra gòiri awé! Amen!

câmu goro pai wâro kâjè

12

(Naporomee 12.1-15.13)

Ârapwaailò na wâro

* **11:30-31** Tàu tà tèpa Juif, na rà tòpi é pâ wâdé kêe—Grec: Càra caa pitêre dèe. **11:33** Ésaïe 55.8-9 **11:34** Ésaïe 40.13; 1 Korénito 2.16 **11:35** Job 41.3 **11:36** 1 Korénito 8.6

¹ Tèpa béèò naa na nee Kériso, é dau mearijè wà Pwiduée, â é pwa pâ pwina wâdé ba kâjè. Gée goo pwiri, â go ilari jiiwà, géé na âji pwâranümoo, pâ, guwà pipanuâwà bamwara tée, ba na guwà pwacèwii é *ârapwaaílò na wâro, na dau wâdé tée. Â wâé kaa pwiri é âji pwapwicîri, na pâri ma guwà naa tée.

² Guwà cibwaa ipwacèwii tèpa âboro gòropuu. Â guwà panuâwà tà Pwiduée, ba na é tòotéri é pwâranümawà, [ma é auniimiri kàwà, ma é càrawà]. Êpwiri, âna guwà o tâmogòori é câbawâdé kée, na pâri ma guwà pwa—na âjupâra, ma wâdé, ma tâbawée.

Jèpa naa tâjè jèpa âraimeai

³ Napwa naa goodò, âna é naa tóo, naa goro piticèmururu naa goo, é pâ wâdé kée, wà Pwiduée, [ûna é pitòrigario, ba na go pwi *apostolo kée. Êkaa na, o pâri ma] go jèpa ina tàwà jècaa, pâ: Gà cibwaa niimiri pâ pwamuru naa googà. Bwa, gà ipakîrigà, â gà pinünüma bwàti. Â gà pitèigà bwàti, wiâra é pai cèikî, na é naa tâgà wà Pwiduée.

⁴ Gà còo, wâna naiijè, âna wâru é pâ na ére. Â é jèpa ére bèepwiri, âna nye jèpa pi-itè wakè kàra.

⁵ Â wàrapwiri naa goojè, wàijè na jè wâru. Ba caapwi naiijè, na jèe caapwi ma wà Kériso. Â jèpa pwa é jèpa wakè kâjè.

⁶ Ba wà Pwiduée, âna é jèpa naa tâjè é jèpa âraimeai, [ba na jè piênawéna kée].

Êkaa na wiàna é naa tâgà é wakè goro *péroféta, â wâdé na gà pwi a pa popai kée, wiâra é câmu goo cèikî'gà.

⁷ Â wiàna é naa tâgà, ma gà pwi a pitu tà para tàpé*, â wâdé na gà pitu tàra. Â wiàna é naa tâgà, ma gà pwi a pacâmuri, â gà pacâmuri.

⁸ Â wiàna gà pwi a pagòo para tàpé, â gà pagòorà. Â wiàna gà pwi a-imeai, â gà naa, â gà cibwaa câmuri. Â wiàna gà pwi a-ipopa ba, â gà pwa, géé na âji pwâranümagà. Â wiàna gà pwi a pwa na wâdé ba kà para tàpé ma pitu tàra, â gà pwa naa na ipwàdé.

Câmu kâra wâro kà pwi a cèikî

⁹ Napwa é pimeaari kàwà, âna wâdé na âji pimeaari. Guwà cibwaa gòmapwa. Â wâdé na guwà èpàri ma miiri diri é pwina èpà, â guwà ciburà taa goo é pwina wâdé.

¹⁰ Â guwà pimeaariwà, goro é âji pwâranümawà, ba guwà tèpa aèjii, naa na nee Kériso. Â guwà pipapwicîriwà.

¹¹ Guwà cibwaa pwaora, na guwà piênawéna kà Pwi Ukai. Â guwà tà tàcî, â guwà wakè ba kêe, gée na diri ê nii kàwà ma pwâranümawà.

¹² Guwà ipwàdéé, géé goo cèikî kàwà, naa goo ê pwina é pwa, ba kàwà, wà Pwiduée. Â wiàna é tèepaa mariwà ê aré, â guwà pidàpwicâariwà, â guwà ciburà pwapwicîri.

¹³ Â wiàna wà tèpa cèikî béewà, âna ticè tàra cè jè muru, â guwà naa tàra. Â guwà tòpi bwàti, tàpé na rà me mariwà.

¹⁴ Napwa naa goo wà tàpé na rà pwa tàwà na èpà, â guwà ilari jii Pwiduée pâ, na é *pwényunyuâarirà. Üu, guwà ilari é aupwényunyuâari kêe, â guwà cibwaa tojiirà.

¹⁵ Guwà ipwàdéé, ma wà tàpé na rà ipwàdéé, â guwà i, ma tàpé na rà i.

¹⁶ Guwà cibwaa pinadàrù tèpa âboro. Â guwà pwa ma caapwi, é pai mearirà kàwà, pwacèwii na, cau tèpa âboro na pwamuru naa goorà. Â guwà cibwaa ipwamainawà. Â guwà cibwaa niimiri pâ, guwà tèpa dau tâmogòorimuru†.

Tûâ kâjè naa jaa pâ âboro diri

¹⁷⁻¹⁹ Wiàna pâri, â guwà mudàra, ma guwà wâro na pinaanapô, ma wàilà diri. Â guwà mudàra, ma guwà pwa é pwina wâdé, na ara diri pâ âboro. Tèpa âji béèò, guwà cibwaa pitôowâri tà pàra tàpé. Wiàna rà pwa tàwà na èpà, â guwà cibwaa pawâjuépiri tàra côwâ ê èpà na rà pwa tàwà. Â guwà panuâ tà Pwiduée é pwiibà, ba wàé, na ée mwa tèi, ma pwa wârimuru tàra. Ba é ina wà Pwi Ukai, naa na *Tii Pwicîri pâ:

*Nye wâgo co,
na go o mwa pitôowâri,
[tà tàpé na rà pwa na èpà].
Â wâgo co,
na go nye jèpa naa tàra
pumara é tûâ kàra.*

Deutéronome 32.35

²⁰ Â jèe wii mwara naa na ê jè ére na Tii Pwicîri pâ:

*Wiàna é copwa
wà pwi a pièpàrigà,
â gà naa cè èe.*

12:12 1 Tésalonika 5.16-18   **12:13** Hébéru 13.2   **12:14** Mataio 5.44; 1 Korénito 4.12   **12:16** Proverbes 3.7   † **12:16** É, Â wâdé na guwà caapwi. Guwà ipakîriwà. Guwà pwa é pâ wakè, na càcaa niima wà pàra tàpé, na rà pwa. Guwà cibwaa ipwamainawà, â guwà cibwaa niimiri pâ guwà tèpa dau tâmogòorimuru.   **12:17-19** 1 Tésalonika 5.15   **12:17-19** Deutéronome 32.35; Mataio 5.39   **12:20** Proverbes 25.21-22; Mataio 5.44

*Na nümee na é wâdo,
â gà naa cè wâdoocé.
[Â ê pai kamu kêe]
âna o dàuru ânye tòò,
na tâa gòro pûruê.*

Proverbs 25.21–22

[Â wâguwà, âna wâdé na guwà pwa ê pwiibà.]
21 Â guwà cibwaa nama piédò ê èpà. Â wâdé na guwà piédò jii ê èpà, goro ê pwina wâdé.

13

Pitêre dà tèpa pitûâ kêra napô

1 Guwà pitêre dà tàpé na tâa gòrà ê pitûâ naa na napô. Ba wiàna rà pitûâ, âna wà Pwiduée, na é tòpòrà. Ba nye ticè na é pitûâ, wiàna cáé caa naa tàrù tée, wà Pwiduée.

2 Wà pwina tàutêe dàra pitêre dàra ê pâ naèà, âna é cicara ê pwina é tòpò wà Pwiduée. Â wà pwiibà, âna ée mwa tòpi ê wârimuru kêe.

3 Wiàna jè pwa ê pwina wâdé, â o càcaa wâgotâjè, goo tàpé na rà pitûâ kâjè. Êco na, wiàna jè pwa na èpà, â o nye wâgotâjè goorà. Êkaa na, gà pwa na wâdé, ba na o wâdé tàra wâgà.

4 Ba wà tèpa pitûâ, âna rà pwacèwii tèpa ênawéna kà Pwiduée. Â ê wakè kêra, âna, na rà pitu tâgà ma gà pwa na wâdé. Â pwa tàrù kêra, ma rà pwa wârimuru tâgà. Ba wâépwiiri mwara pwi wakè na é naa tàra wà Pwiduée.

5 Êkaa na, wâdé na gà pitêre dàra, ba na o cáé caa putàmu naa googà, wà Pwiduée. Â jèpwi mwara: Gà tâmogòori, naa na *pwâratûra-nigée-googà, pâ, ê pitêre dàra, âna wâdé ma *tàrù.

6 Wâdé mwara, na gà naa ê mwani wâripû. Ba wà tàpé na rà tòri ê mwani, âna wà Pwiduée, na é naa tàra ê wakè bèepwiri.

7 Â gà naa tà pàra tàpé ê pwina gà nye pitôowâri tàra. Wiàna ê wâripû, â gà wâri. Â wiàna ê pitêre dàra, â gà pitêre dàra. Â wiàna ê ipakîri, â gà ipakîrigà.

Pimeaari âna Naèà kâjè

8 Wiàna pwa kéredi'gà, â wâdé na gà wâri wâi. Êco na nye pwa jè caapwi muru na càcaa pâri ma gà wâri diri—âna é pimeaari! Ba wâdé na gà ciburà meaari pàra tàpé. Â wiàna gà wàrapwiri, â gà nye pitêre dàra bwàti, ê *Naèà.

9 Wâru ê pâ autûâri, wâna ê Naèà. [Wàilà-ni pàra pwi]:

Gà cibwaa toomura (gà cibwaa cîâa jii tô wâdàgà, é, wà pwi éagà);

Gà cibwaa tètâmwara âboro;

Gà cibwaa mura*;

Gà cibwaa iari é neemuru pàra tàpé. Exode 20.13-17

Ê ère diri é pâ autûâri bèeni, bau diri é pàra pwi, âna caatâa, naa na é caapwi popai bèeni, pâ:

Gà meaari tèpa âboro†, pwacèwii é pai pimeaarigà còwâ. Lévitique 19.18

¹⁰ Ba wiàna jè meaari cè pwi jèpwi, â jèe nye po dau pwacoé ma jè pwa tée é pwina èpà! Êkaa na, wiàna jè meaarirà, â jè pitère dàra bwàti é Naèà.

Wârori wâro na é pwéelaa

¹¹ Guwà tàcî, [â guwà wârori bwàti é pwina go tàgére ina tàwà]. Guwà tâmogòori bwàti é pàara na jè gére wâro na. Ba ée jèe pâmwünyabwerijè é tòotù, na ée mwa bàra pa-udòjè na wà Pwiduée, [â é naa tâjè é *âji wâro jaaé].

Béaa, na jè mara cèikî naa goo Kériso, â é tòotù bèepwiri, âna é bwaa wâiti. Â nabàni, diri na pâ tòotù, âna ée jèe dau pime mwünyabwerijè.

¹² Ba é ne, âna ée jèe nabwé, â ée jèe êgòdò i tòotù.

Êkaa na, wâdé na jè patâjii é pâ tûâ na èpà, na jè pwa naa ne. Â jè popa é neemuru paa, târa wakè na pwaa.

¹³ Wâdé na guwà wârori é wâro na tarù ma wâdé, naa na pwéelaa. Guwà cibwaa dau wâdo ma ija; â guwà cibwaa ipuu imudi ma pàra tàpé; â guwà cibwaa pièbà, ma iputâmu.

¹⁴ Â wâdé na guwà caapwi ma wà Pwi Ukai Iésu Kériso, ma é pwacèwii é ârabwée na é wâgoowà. [Guwà ciburà pitère dèe] â guwà cibwaa nama popawà é pâ câbawâdé kàwà, ba na guwà pwa pâ tûâ na èpà.

14

Jè meaari tèpa béjè na càcaa mwü cèikî kàra

Cibwaa pitèirà

* **13:9** *Gà cibwaa mura*—Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà naagéé pâ popai bèeni: *Â gà cibwaa ina cè popai na pwâ, naa goo cè pàra âboro.* † **13:9** *Tèpa âboro*—Grec: *Pwi âboro na é tâmwünyabwerigà, é, pwi jènegà.* **13:10** 1 Korénito 13.4-7 **13:11** Éféso 5.14; 1 Tésalonika 5.6-7 **13:12** 1 Ioane 2.8 **13:13** Luka 21.34; Éféso 5.18 **13:14** Éféso 5.11

¹ Gà tòpi diri tàpé na rà *pâra wiâ Pwi Ukai. Ipaiwà mwara naa goo wà tàpé na càcaa mwü bwàti é cèikî kàra. Â gà cibwaa pitèirà ma pi-inarà.

² Pwiri wâgà, âna péa wâdé tâgà diri é pâ utimuru. Êco na wà pwina càcaa mwü é cèikî kêe, âna pwiri câé caa uti é noo kêra macii*.

³ Â gà cibwaa pi-inaé ba èpà. Â wà pwiibà, âna é cibwaa pitèigà mwara. Ba wà Pwiduée, âna é nye cau tòpiwà diri.

⁴ Wâgà wàa, ma gà pitèi é pwi ênawéna kà pwi jèpwi? Ba nye wàco pwi ukai kêe, na ée mwa pitèié, wiàna é wâdé, é, wiàna é èpà†. Â ée mwa nye pitu tée, ba na é pwa pwina wâdé.

⁵ Wàrapwiri naa goo tàpé na rà niimiri pâ, nye pwa jè tòotù na pwicîri. Â wà pàra tàpé mwara, na rà niimiri pâ, êdiri pâ tòotù, âna ipaiwà. Ba wâdé na rà nye jèpa piwéaari, é jèpa auniimiri kàra; â na rà jèpa cimwü naa goo.

⁶ Wà tàpé na rà picàdàrù‡ é tòotù, âna rà wàrapwiri, ba na rà papwicîri Pwi Ukai Pwiduée. Â wà tàpé na rà ija diri é pâ utimuru, âna rà nye wàrapwiri mwara, ba na rà papwicîrié. Â rà ipwaolé tée diri goo. Â wà tàpé na càra caa uti é noo kêra macii, âna rà pwa mwara bèepwiri, ba na rà papwicîri wà Pwiduée. Â wàilà mwara, âna rà pwaolé tée.

Jè wâro ba kà Pwi Ukai

⁷ Câjè caa piwâro ba kâjè co, â câjè caa bà ba kâjè co.

⁸ Ba wiàna jè wâro, â wâdé na jè wâro ba kà Pwi Ukai: Â wiàna jè bà, â jè bà ba kêe. Ba naa na wâro, ma naa na é bà, âna jè tèpa ênawéna kà Pwi Ukai.

⁹ Ba wà Kériso, âna é bà, â é wâro còwâ gée na aubà, ba na é pwi ukai kà tèpa bà, ma tèpa wâro.

¹⁰ Êkaa na, wà tàpé gée goowà, na rà pitèi tèpa cèikî béera, â wâdé na rà coo! Â ipaiwà naa goo tàpé na rà niimiri pâ mwü é cèikî kàra—na rà cibwaa ipwatétéri tà pàra tàpé. Ûu, guwà nabwé! Ba jè mwa cau cima diri, ara Pwiduée, naa na é aupitèimuru kêe§.

¹¹ Ba jèe wii naa na *Tii Pwicîri pâ:

14:1 Roma 15.7   **14:2** Genèse 9.3–4   * **14:2** Câé caa uti noo kêra macii—Grec: Ê ija doromuru co. (Còo nee tii 21.) Wâru pâ naèà kà tèpa Juif naa goro é utimuru. Êco na é tipijè wà Kériso gée goo diri é pâ pwiibà.   **14:3** Kolosé 2.16   **14:4** Mataio 7.1; Jacques 4.11–12   † **14:4** Wiàna é wâdé, é, wiàna é èpà—Grec: Wiàna é coo, é wiàna é tûu.   **14:5** Galatia 4.10–11   ‡ **14:6** Picàdàrù—Faire une distinction.   **14:8**

Galatia 2.20   **14:10** 2 Korénito 5.10   § **14:10** Grec: Â wâgà, âna gorodà na gà pitèi tèpa aèjii'gà? Ê, wâgà, âna gorodà na gà ipwatétéri tà tèpa aèjii'gà? Ba jè mwa cau coo naa na aupitèimuru kà Pwiduée.   **14:11** Ésaïe 45.23; Filipi 2.10–11

Wàéni popai kôo,
wâgo Pwi Ukai
na go naa wâro.
Go ina ba gôo:
Rà o cau me dòo
tùu jùrurà arao,
pwamaina neeô,
wâgo Pwiduée.

Ésaïe 45.23

12 Ba [o mwa pwa ê tòotù, na] ée mwa todàjè wà Pwiduée, ba na jè jèpa ina tée jècaa ê âjupâra kâra ê pâ tûâ kâjè jècaa.

Cibwaa nama rà pwa na èpà

13 Jè cibwaa tà ciburà pitèi ma pi-ina pwi jèpwi. Wâdé na gà tâa goo pai niimiri bèepwiri, pâ, ticè jè muru cèna gà pwa, cèna ténoori ê cèikî kà pwi béegà, ma nama é pwa na èpà.

14 Napwa naa good, âna é jèe nye inapàpari tóo wà Pwi Ukai Iésu, pâ, nye ticè utimuru na pwicîri tâjè. Êco na wà pwi jèpwi, âna wiàna é niimiri pâ, pwicîri é jè utimuru, â nye pwicîri ba kée.

15 Â wiàna gà tubaèpà tà pwi a cèikî béegà, goro é utimuru na gà ija, â jèe câgà caa wâro wiàra ê pimeaari; â é pai ija'gà, âna càcaa wâdé. Ba wà Kériso, âna é bà ba kée mwara.

16 Pwiri gà tâmogòori pâ, é pwina gà pwa, âna muru na càcaa pwicîri. Êco, na càcaa wâdé na pinabaèpà [ê nee Kériso]*, gée goo é pâ tûâ'gà.

17 Ê ija ma wâdo, âna càcaa âjimuru, [ba kâjè tèpa ênawéna] naa na *Mwaciri kà Pwiduée. Ê pwina âjimuru, âna é wâro na *târù [na ara Pwiduée] bau é pinaanapô ma ipwâdé, na é naa tâjè é Nyuââê Pwicîri.

18 Wiàna gà wàrapwiri, pai piênawéna'gà, ba kà Kériso, â o wâdé tà Pwiduée wâgà. Â o wâdé tà tèpa âboro mwara wâgà.

É pame pinaanapô

19 Gà pwa é pâ muru na o pame é pinaanapô, bau é pâ muru na o pagòo é cèikî kà tèpa béegà.

20 Â gà cibwaa tubaèpà é wakè kà Pwiduée, goro é utimuru'gà! Âjupâra pâ, go tàgére ina pâ, diri é pâ utimuru, âna wâdé ba kâjè. Êco na càcaa wâdé, wiàna diri é pâ utimuru na gà ija, âna ténoori é cèikî kà pàra tàpé, ma nama rà pwa na èpà.

14:14 Apostolo 10.15; Tito 1.15   14:15 1 Korénito 8.11-13   * 14:16 Pinabaèpà é nee Kériso—é, Pinabaèpàgà.   14:19 Roma 12.18, 15.2   14:20 1 Korénito 8.13

²¹ Êkaa na, wâdé na gà câmuri, cè pai ija ma wâdo'gà. Gà cibwaa ténoori ê cèikî kà pwi béegà goo cè pwina gà ija ma wâdo—wiàna noo kâra macii, é wiàna dipâa.

²² Â gà cibwaa inapâpari imudi, é auniimiri'gà naa goo pwiri. Gà pwâniri pwiri, ba na o nye wâco Pwiduee na còo.

Napwa naa googà, â o cidòri nyuâagà, wiàna ticè na piigà†, naa na pâ tûâ'gà ma auniimiri'gà.

²³ Êco na, wiàna gà piwâ naa goo pai ija'gà ê jè muru, â [wâdé na câgà caa ija. Ba] wiàna gà ija, â gà jèe còobé jii é aucèikî'gà. Â gà pwa na èpà, â ée mwa tèigà wà Pwiduee.

15

Jè ipwacèwii Kériso

¹⁻² Jè cibwaa wâro ba kâjè co. Wàijè na mwü é cèikî kâjè, âna wâdé na jè pidâpwicâarijè goo pàra tàpé na càcaa mwü é cèikî kâra. Â jè ipwadàra ma jè pwa cè muru na wâdé tàra, â jè pitu tàra, ma pagòo cèikî kàra.

³ Ba [jè pâra wiâ] Kériso, na câé caa wâro ba kêe co. Ba jèe wii naa na *Tii Pwicîri pâ: *Na rà tànyirigà, âna rà tànyiriô. Psaume 69.10*

⁴ Êdiri pâ popai naa na Tii Pwicîri, âna jèe tàmara wii, ba na pacâmurijè. Ba rà pagòojè, ba na maina cèikî kâjè, na pàara na jè bwaa pitapacîri, naa na pidâpwicâarijè, i pâ auinabéaa kà Pwiduee.

⁵ Ba é pidâpwicâari bau é ipagòo, âna me géé goo Pwiduee. Â wâdé na é nama guwà caapwi, naa na pwâranüma ma auniimiri kàwà, pwacèwii é tûâ kà Kériso Iésu.

⁶ Â géé goo kaa pwiri, â guwà o capai pwamaina Pwiduee, wà pwi caa kà Pwi Ukai kâjè, Iésu Kériso.

⁷ Guwà pitòpiwà bwàti, wàra pai tòpiwà kà Kériso. Â wàrapwiri, â [wà tèpa âboro, âna rà] o pwamaina wà Pwiduee.

É me wà Kériso ba kà diri tèpa Ba

⁸ Go ina tàwà pâ: Wà Kériso, âna é me naani gòropuu, ba na é pwi ênawéna kà tèpa *Juif. Â é paari pâ, wà Pwiduee, âna é pacoo é pâ auinabéaa kêe tà tèpa jojoorojè.

⁹ Â wà tàpé na càra caa tèpa Juif, âna rà pwamaina Pwiduee mwara, géé goro é pai wâdé kêe ba kàra. Ba jèe nye wii naa na Tii Pwicîri pâ:

Go o nyabiri dò;

† 14:22 Ticè na piigà—é, Ticè na pitòtigà goo, é pwâratùra-nigée-googà. 15:1-2 1 Korénito 10.24,33 15:3 Psaume 69.10 15:4 2 Timotéo 3.16 15:7 Roma 14.1 15:8 Mataio 15.24 15:9 Psaume 18.50; Apostolo 3.25

*pwamaina neegà
naa nabibiu kêra pâ Ba.*

Psaume 18.50

10 Â jèe wii mwara naa na jè ére, pâ:
*Guwà cau ipwàdéé,
wâguwà pâ Ba.
Guwà cau nyabiri
mara Ba kêé,
pwi Ba kà Pwiduée.*

Deutéronome 32.43

11 Â jèpwi mwara, âna:
*Pwamaina Pwi Ukai,
tèpa âboro diri.
Guwà nyabiri dò
ê pwényuâa kêé,
wâguwà pâ Ba!*

Psaume 117.1

12 Â é ina mwara wà *péroféta Isaia, pâ:
*Ée mwa cimadò
pwi gòobàra Jessé*.
É mwa pitûa wàé
kâra diri pâ Ba.
[Nye géé gooé kaa,
pâ aupwényunyûari,
na me géé goo Pwi Ukai.]
Nye majoroé wàé
na rà cèikî naa goo.*

Ésaïe 11.10

13 Ba wà Pwiduée na é naa tâjè ê cèikî, na jè bwaa tapacîri diri
pâ wâdé na ée mwa naa tâjè. Wâdé na é nama guwà tâbawêe,
naa na pinaanapô ma ipwàdéé, géé goro ê cèikî kàwà naa gooé.
Â, na wàrapwiri, â o maina too ê cèikî kàwà, naa na pai tapacîri
kàwà, géé goro ê pàtàmara ê Nyuûaê Pwicîri.

É piênawéna kà Kériso wà Paulo

14 Ico tèpa béeò naa goo Kériso, âna go tâmogòori pâ, guwà
tèpa âboro na guwà wâdé. Â guwà tâmogòori bwàti [ê pai wàrori
ê wâro na *târù]. Â pâriwà ma guwà pipacâmuriwà naa na.

15:10 Deutéronome 32.43 15:11 Psaume 117.1 15:12 Ésaïe 11.10; Auinapàpari
5.5 * 15:12 Jessé—Caa kà ukai Davita, pwi jojooro Iésu Kériso. (Còo Mataio 1.1–6
ma Apostolo 13.22.)

15 Êco na, naa na ê tii bèeni, âna câgo caa piwâ, na go taniimiri tàwà ê pâ pwina guwà jèe picòo. Ba wà Pwiduée, gée goro ê *pimeaari imudi kêe,

16 âna é pwa ma go pwi ênawéna kà Kériso Iésu, ba kàwà, wâguwà na câguwà caa tèpa Juif. Go jèe pame tàwà ê *Picémara Wâdé, ba na guwà tèpa uràpâra tà Pwiduée, na wâdé ba kêe. Â é pitòrigariwà, ba na guwà tèpa âboro kêe, goro ê Nyuâaê Pwicîri†.

17-18 Â go nye dau ipwàdéee kaa, gée goo ê wakè kôo ba kà Pwiduée. Â câgo caa pi-ina kôo goro cè pàra muru, â go nye ina co ê pwina é nama go pwa wà Kériso, ba bu caapwi ma wàé. Â é nama rà pitère dà Pwiduée, wà tàpé na càra caa tèpa Juif, gée goro ê pwàratùra ma tûa kôo.

19 [É pwa ma tèepaa gooò] ê pâ câmu kêe, naa na ê pàtàmara é Nyuâaê Pwicîri—ê pâ muru na rà pò goo wà tèpa âboro. Â tapoo gée *Iéruusaléma, tèepaa naa na ére Illyrie, âna go jèe picémara pitiri é Picémara Wâdé goo Kériso.

20 Êpwiri é wakè kôo na dau wâdé tîo—ê pai picémara kôo é Picémara Wâdé, naa na pâ ére napô, na càra caa mu tère é popai goo Kériso. Ba câgo caa bari naa gòro é paaé na é jèe tòpò pwi jèpwi‡.

21 Ba go pàra wiâra ê pwina wii naa na Tii Pwicîri pâ:

*Jèe càra caa tère
cè popai gooé;
Jèe càcaa piwiâ tàra
[Picémara Wâdé].
Rà mwa cau côoé,
ma tâmogòori [Pwi Ukai].*

Ésaïe 52.15

Gére pàra kà Paulo

22-23 Wâru pâ pàara na nûmoo na go pâ na caiwà, êco na é ciburà paèràò ê wakè bèepwiri. Â nabàni, âna go jèe tubanabwé ê wakè kôo naa na napô bèeni.

24 Â go jèe niimiri pâ, wiâna go o jèe pàra naa Espagne, â go bwaa tàpo coo jaawà [na *Roma]. Ba o wâdé tîo na wàrapwiri. Â gée na càùé, â guwà o mwa pitu tîo, naa na gére pàra kôo.

25-26 Nabàni, âna go pàra naa Iéruusaléma, ba go pame é âraimeai, na rà naa wà tèpa cèikî wâ Macédoine ma Akaïe, na càra caa tèpa Juif. Ba [rà ilari jiio pâ, na go pame é] âraimeai

15:16 Roma 1.5, 11.13 † 15:16 Dernière phrase—é, Â é Nyuâaê Pwicîri, âna é nama é pwicîri ma wâdé tà Pwiduée, é pwi ârapwaaîlò-bà. 15:20 2 Korénito 10.15-16

‡ 15:20 2e phrase—Ba càcaa nûma Paulo, na é pa ba kêe, é wakè kà pwi jèpwi.

15:21 Ésaïe 52.15 15:22-23 Roma 1.13 15:25-26 1 Korénito 16.1-4 15:25-26 Apostolo 24.17; 1 Korénito 16.1; 2 Korénito 8.1, 9.2,12

kàra tà tèpa Juif na rà cèikî naa goo Iésu, na rà wâ Iérusaléma. Ba wâjaa tàpéebà, âna bwaa wâru na ticè neemururà.

²⁷ Rà nye dau ipwàdée kaa wà tèpa Macédoine ma Akaïe, na rà pitu tàra goro pâ neemururà. Ba rà jèe dau tòpi é pâ aupwényunyuâari, naa na pwâranümarà, gée goorà.

²⁸ Wiàna go naa diri tàra [i mwani] â go mwa pâ jaawà, na go pâra naa Espagne.

²⁹ Â go jèe tâmogòori pâ, go o papaé tàwà, é aupwényunyuâari na tâbawêe, gée goo Kériso.

Guwà pwapwicîri kôo

³⁰ Tèpa béeò naa goo Kériso, go pi-ilawà, pâ, na guwà ciburà gòo goro pwapwicîri tà Pwiduée ba kôo. Ba jè pitànaima naa na cèikî, naa goo Pwi Ukai Iésu Kériso, â naa na é pimeaari, na é naa tâjè é Nyuâaê Pwicîri.

³¹ Guwà pwapwicîri, ba na rà o cibwaa tubaèpà tóo wà tàpé *Judée na tàutàra dàra cèikî naa goo Kériso. Â guwà pwapwicîri mwara ba kà tèpa cèikî naa Iérusaléma, ba na rà o tòpi bwàti é bépitu na go pa pâdarirà.

³² Â gée na càué, â wiàna nüma Pwiduée, â go o medariwà naa na ipwàdée. Â o pâri ma go tàpo nao jaawà.

³³ Wâdé na wà Pwiduée, wàé na é naa pinaanapô, âna é tâa jaawà diri! Amen!

16

Ipwabwàcu kà Paulo

¹ [Guwà tòpi bwàti] wà Fébée*, tô aéjii kâjè naa na nee Kériso. É tô dikona kàra wàra pwapwicîri wâ Cencreés†, â é tô ilàri na wâdé.

² Â, guwà tòpié bwàti, naa na nee Pwi Ukai, wàra pai pwa kâjè, wàijè tèpa cèikî. Â guwà pitu tée, naa na diri pâ muru, ba, wàé, âna po dau wâru tàpé na é pitu tàra, tiagooò mwara.

³ [Wâru tàpé naa jaawà, na nümoò na] guwà ina tàra mwara é bwàcu kôo:

Tà [du duadà] Priscille ma Aquilas, na bà wakè naima ma wâgo ba kà Kériso Iésu.

⁴ Wà du é-bà, âna càru caa piwâ, na ru naa diri, tiagoro na ru naa é wâro kàru, ma ru pitu tóo, â dau wânümoò tàru. Â rà nye còoinaru mwara diri pâ wàra pwapwicîri, kà tàpé na càra caa tèpa *Juif;

15:27 1 Korénito 9.11   15:29 Roma 1.11   15:30 2 Korénito 1.11; Kolosé 4.3; 2

Tésalonika 3.1   * 16:1 Fébée—Pwiri wàé na é popa pâ é tii bèeni kà Paulo tà tèpa cèikî wà Roma.   † 16:1 Cencreés—Ê ville na é pwi aucoo wànga kàra ville Korénito.

16:3 Apostolo 18.2

- 5 Târa diri tèpa cèikî na rà gére ipitiri naa na pwârawâ kàru;
Tà pwi béèò, Épénète, na é pwi a mara cèikî naa goo Kériso,
na province Asia;
- 6 Tà Maria, na é po dau wakè ba maina, ba kàwà;
- 7 Tà Andronicus ma Junias, tupédu jènereô, na bà tâa na
karapuu naima. Ru tupédu *apostolo na dau pwamuru
naa gooru, â ru tupédu a mara cèikî jiio;
- 8 Tà Ampliatius, pwi âji béèò, naa na nee Pwi Ukai;
- 9 Tà Urbain, na bu piwakè naima ba kà Kériso;
Tà pwi âji béèò Stakis;
- 10 Tà Apellès, na é paari bwàti pâ, pwi âboro *târù, kà Kériso;
Tà tàpé na pwârawâ kà Aristobule;
- 11 Tà pwi jènereô, wà Hérodione;
Tà tàpé na pwârawâ kà Narcisse, na rà cèikî naa goo Pwi
Ukai;
- 12 Tà du ilàri Trifène ma Trifose, na ru dau wakè ba maina
ba kà Pwi Ukai;
Tà tô âji béèò Perside, ba wà tòobà mwara, âna é po dau wakè
ba maina, ba kà Pwi Ukai;
- 13 Tà Rufus, pwi ênawéna kà Pwiduée na pwamuru naa gooé,
ma tà tô nyaa kêe, na é pwacèwii na é tôo nyaa kôo;
- 14 Tà Asincrite, ma Flégon, ma Hermès, ma Patrobas, ma
Hermas, ma wà pàra tèpa béèjè naa goo Kériso, na rà
wâjaara;
- 15 Tà Filologue ma Julius;
Tà Néré ma tô naigé kêe, Olimpás, ma wàilà diri tèpa cèikî,
na wâjaaru.

16 Wâguwà diri, âna wâdé na guwà pipwabwàcu tàwà, wàra pai
pwa kà tèpa aèjii naa na nee Kériso. Â wàilà diri tèpa wàra
pwapwicîri kà Kériso, âna rà panuâ paé mwara é bwàcu kàra
tàwà.

Bénabwé popai

17 Tèpa béèò naa na nee Kériso, [pwa jè muru na nümoo na
go bwaa ina tàwà]: Guwà ipwacôoco wà tàpé na rà tadàrù é
picaatâa kàwà, â na rà cicara é popai na guwà jèe tòpi. Â rà
pwa ma ténoori é cèikî kà pàra tàpé. Guwà cibwaa picaatâa ma
wàilà.

18 Ba wà tàpéebà, âna càra caa piênawéna kà Kériso, Pwi Ukai
kâjè. Ba rà pâra wiâra é câbawâdé kàra‡, ma pâ naèa kàra. Â rà
pwa cuka tà tèpa âboro, ba na rà ipa-imwùru tàpé na càra caa

gòo naa na cèikî, tàpé na rà bwaa càcaa pâri ma rà côoina bwàti ê pai pwa goro ê èpà.

¹⁹ Napwa naa goowà, âna go ipwàdé, ba rà côo diri pâ âboro, pâ, guwà pitère dà wà Pwi Ukai. Â wâdé na guwà picôoina bwàti, ba na guwà pwa ê pwina wâdé, â guwà upiri ê èpà.

²⁰ Â wà Pwiduée, pwi a naa pinaanapô, âna ée nama guwà còogai *Caatana.

Wâdé na wà Pwi Ukai Iésu Kériso, âna é *pwényunyuâariwà goro ê *pimeaari imudi kêe. Cidòri nyuâawà!

Ipwabwàcu kà pàra tàpé

²¹ Rà ina bwàcu kàwà mwara wà Timotéo, pwi béeò goro wakè, wàilà ma tèpa jènereò, Lucius, ma Jason ma Sosipater.

²² (Â wâgo mwara, wà Tertius, na go wii ê tii bèeni, naa na nee wà Paulo, âna go pwabwàcu tàwà naa na nee Pwi Ukai, na é caajurijè.)

²³ Â wà Gaïus mwara, na go pitâa jaaé, âna é pwabwàcu tàwà. Â wâjaaé kaa, na rà pitapitirirà na diri ê wâra pwapwicîri ni. Wàilu mwara, âna ru pwabwàcu tàwà, wà Éraсте, pwi a wéaari mwani kêra ville, ma wà Quartus, pwi béejè naa na nee Kériso. {

²⁴ Wâdé na é pwényunyuâariwà diri wà Pwi Ukai Iésu Kériso, goro ê pimeaari imudi kêe na dau maina. Amen. }

Ipwamaina Pwiduée

²⁵⁻²⁶ Jè pwamaina Pwiduée, na é tâa napwiri, nabàni, ma dàra gòiri awé. Wàé na mwa nama cinwü ê cèikî kàwà, naa goro ê *Picémara Wâdé goo Iésu Kériso. Ba êkaa pwiri, ê câbawâdé kêe, na tàbinyiri géee na autapoo goo. Â nabàni, âna é tûâri pâ, ê pwi popai bèepwiri, âna inapàpari, târa diri ê pâ Ba, na càra caa tèpa Juif. Êkaa na rà o cèikî naa gooé, ma pitère dèe. Â wàépwiri na o coo, ê pwina rà jèe tàmara ina béaa wà tèpa *péroféta.

²⁷ Üu, jè pwamaina Pwiduée na é caapwi co, wàé na tâbawêe ê autâmogòorimuru kêe. Wâdé na jè pwamaina ê muugèrè kêe, na jè côo géee goo Iésu Kériso, dàra gòiri awé!

Wâdé na wàra! Amen!

Pâbéaa kâra tii kà Paulo tà tàpé Korénito Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?

Wà Paulo, pwi *apostolo. Â é tâa jaaé wà Sostène.

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 53 ma 55, na pàara na é tâa Éféso wà Paulo. (Còo *Apostolo* 19.8-10.)

É wii tâi?

Târa é wâra pwapwicîri wâ Korénito, ville wâ napô Grèce. Wà Paulo, âna é tapoo ê wâra pwapwicîri wê, na ia é picémara târa ê *Picémara Wâdé goo Iésu, na naja 51, é, 52. (Còo *Apostolo* 1.1-18.) É wii ârapàpé tii tà tàpé Korénito wà Paulo, êco na ârailu co na tâa na *Tii Pwicîri. Pwi tii bèeni, *1 Korénito*, âna bêarailu kâra tii kêe târa. (Còo *1 Korénito* 5.9.)

Cina é wii?

Korénito, âna ville na maina na é wâmwünyabweri ê bàrawià, â wâru pâ âboro na rà mu tèepaa naawê, géé na pâ napô na wâiti. Â rà popa me wiàrà pâ nyamanya kâra, géé na pâ pwapwicîri kâra béaa, na ité jii é âji cèikí naa goo Iésu Kériso. Ba wà pàra tàpé, âna rà ina pâ, nye êco é nyuâajè na piâjimuru, â càcaa naiijè; êkaa na wâdé na jè wâro imudi goro naiijè.

Wâru tèpa cèikí na rà tapoo pâra wiâra pâ nyamanya bèepwiri. Â rà niimiri pâ, tâa târa é autâmogòorimuru na wâgòro, jii pàra tàpé, â rà ipwamainarà goo. Â càra caa pitèrerà, â pitadàrù é wâra pwapwicîri. Â wà Paulo, âna é wii, ba na é ina târa pâ, na rà cibwaa wàrapwiri pai pwa kâra. É wii mwara, ba na é ina târa pâ muru na rà tawèerié goo (7.1,25; 8.1; 12.1; 16.1,12).

Dà êre é tii bèeni?

É ina wà Paulo pâ, wâdé na caapwi pwâranüma tèpa cèikí (1.10-17). Càcaa wâdé na jè piputâmu, ma popa tèpa cèikí bééjè naa na aupitèimuru (naporomee 6). Jè cibwaa ipuu imudi, ma wârori é wâro imudi (naporomee 5).

Jè cibwaa ipwamainajè goro é autâmogòorimuru kâjè. Ba âji autâmogòorimuru, âna me géé goo Pwiduée, â càra caa côoina wà tèpa âboro gòropuu. Ê pai bà kà Iésu, ma pai wâro còwâ kêe géé na aubà, âna muru na dau pwamuru naa goo, naa na cèikí kâjè (1.18-2.14; ma naporomee 5).

É pacâmurijè wà Paulo goro ê pai wâro na pwicîri kà pwi âji a cèikî naa goo wà Iésu, naa nabibiu kà tèpa âboro na ité ê pwapwicîri ma nyamanya kâra. É jèe tipijè wà Kériso, â ticè na papwicîri jiiijè. Êco na jè ipwacôoco, ba càcaa diri pâ muru na wâdé ba kâjè, â wà Paulo, âna é tacoo goo, ba na jè cibwaa pwa cè muru na tanoori é cèikî kà pwi jè béejè (naporomee 8–10).

É ina pai pwa wàra picaatâa. É napéaati pâ âraimeai na é naa tâjè wà Pwiduée, ba na jè ipagòojè naa na wàra pwapwicîri. Jè cibwaa pwa-imudirimuru goro pâ âraimeai. Wâdé naa pitòimiri é pai pwa kâjè na jè pwapwicîri (naporomee 11–12).

Pwi muru na âjimuru jii diri pâra muru, âna é pimeaari. Wâdé na êdiri é pwina jè pwa, âna me gée goo pimeaari (naporomee 13).

É ina wà Paulo pai pwa goo ê pai wâro còwâ kâjè gée na aubà (naporomee 15). É pai wâro còwâ kà Iésu, âna é pwacèwii pwi autapoo kâra piûnya. Â ée mwa cau pawârojè wà Pwiduée.

Pai pitàgoo tii 1 Korénito

Ipwabwàcu ma ipwaolé (1.1–9)

Càra caa pitèrerà tèpa cèikî wâ Korénito (1.10–4.21)

Autâmogòorimuru kà Pwiduée, âna ité jii auniimiri kà tèpa âboro (1.18–2.16)

Jè pâra wiâ Kériso, càcaa pwi jè âboro (3.1–23)

Tèpa apostolo âna rà tèpa ênawéna kà Kériso (4.1–21)

Tûâ na èpà naa na wàra pwapwicîri (5.1–6.20)

Pai tòpi kà Paulo tà tàpé Korénito (7.1–11.1)

Popai goro piéa (7.1–24)

Pa âboro dopwa (7.25–40)

Noo kâra macii na pwa ârapwaaailò goo, târa ânuurumuru (8.1–11.1)

Tûâ kâjè na jè pwapwicîri naima (11.2–14.40)

Pai târamiri pûrujè (11.2–16)

Caanilo—Pa-utimuru (11.17–34)

Âraimeai gée goo Nyuûaê Pwicîri ma pimeaari (12.1–14.40)

Pai wâro còwâ gée na aubà (15.1–58)

Pàra aupitûâri kà Paulo ma ipicijii (16.1–24)

Ipwabwàcu

¹⁻² Wâgo* Paulo na pwa tii tàwà, wâguwà ê wàra pwapwicîri kà Pwiduée, wâna ville Korénito. Tàgère wàibu ma wà Sostène, pwi béejè, pwi jè a cèikî naa goo wà *Kériso Iésu. [Â é naa bwàcu kàwà mwara.] É todòo wà Pwiduée, ba na go pwi

* **1:1-2** Wâgo—Grec: Wàibu. Wà Paulo na é pwa tii, êco na é paari pâ, caapwi pwâranūmaru ma wà Sostène na é tâa jaaé.

*apostolo kà Kériso Iésu, [â é cùruo pâ, ba na go picémara é popai kêe]. Â wâguwà, âna é pitòrigariwà wà Pwiduée, ba na guwà tèpa âboro kêe, ba guwà tâa goo wà Kériso. Â é todàwà, ba na guwà wâro ba kêe. Ba é wàrapwiri tà diri tèpa âboro, na diri pâ ére, na rà cèikî naa goo Iésu Kériso, ma ipwamainaê†. Ba wàé na é Pwi Ukai kâjè.

³ Wâdé naa tà tàwà é *pimeaari imudi ma pinaanapô, na me géé goo Pwiduée kâjè ma Pwi Ukai Iésu Kériso. Cidòri nyuâawà!

É pwényunyuâarijè Pwiduée na é naigé mee Iésu Kériso

⁴ Go ciburà pipwaolé tà Pwiduée, goro pâ *aupwényunyuâari na dau wâru, na é jèe naa tàwà, na é naigé mee wà Kériso Iésu.

⁵ Ba géé goo pai tâa kàwà gooé, âna tâa tàwà diri pâ na jèpapara wâdé. Ba wà Pwiduée, âna é nama guwà tèpa tâmogòori ina popai, ma naa tàwà é autâmogòorimuru na dau maina.

⁶ Ba go‡ jèe *paâjupâra tàwà é popai goo Kériso, â guwà jèe cèikî naa goo. Â é popai bèepwiri, âna é jèe wàawà goowà.

⁷ Â géé goo kaa pwiri, âna tâa tàwà diri é pâ âraimeai kà Pwiduée, na pàara bèeni, na guwà tà tapacîri, é pai wâjué me còwâ kà Pwi Ukai Iésu Kériso.

⁸ Ba nye wàé kaa, na é nama cimwü é cèikî kàwà tia pwâadèrèè. Â, na wàrapwiri, â nye ticè na o pitèiwà goo, na Tòotù na ée wâjué còwâ.

⁹ Â jè tâmogòori ba mwü pâ, ée mwa pacoo diri é pâ pwiibà wà Pwiduée, pwacèwii auinabéaa kêe§. Ba nye wàé na é todàwà, ba na guwà piwâro naima ma wà Pwi Naîê, wà Iésu Kériso, Pwi Ukai kâjè.

càra caa pitêrerà tèpa cèikî

(Naporomee 1-4)

¹⁰ Tèpa cèikî béèò, go ilari ba gòò jiiwà, naa na nee Pwi Ukai Iésu Kériso, pâ, guwà pitêrewà, naa na caapwi pwâranüma, ma caapwi aunünüma. Wâdé naa ticè muru nabibiu kàwà, na guwà pitadàrùwà goo!

¹¹ Ba rà ina tóo wà pàra tèpa béèjè na rà tâa pwârawâ kà Cloé, pâ, guwà pitòocia.

¹² Ba pwa pàra tàpé géé jaawà, âna rà ina pâ: «Wàibà, âna bà pàra wiâ Paulo.» Â napwa pàra tàpé, âna rà ina pâ, rà pàra wiâ Apollos. Â wà pàra tàpé, âna rà ina pâ, rà pàra wiâ Pétèru. Â

† **1:1-2** Na rà cèikî naa goo Iésu Kériso, ma ipwamainaê—Grec: Na rà todà nee Iésu Kériso. ‡ **1:6** Go—Grec: Bà. É pi-inaê còwâ wà Paulo. (Còo note goo 2 Korénito

1.6.) **1:8** 1 Tésalonika 3.13, 5.23 **1:9** 1 Tésalonika 5.24; 1 Ioane 1.3 § **1:9** 1re phrase—Grec: É tàrù wà Pwiduée. **1:10** Filipi 2.2 **1:12** Apostolo 18.24-28; 1 Korénito 3.4

napwa pàra tàpé, âna rà [pi-ina kàra ma] ina pâ: «Wàibà, âna bà pàra wiâ Kériso.»

¹³ Wànau? Wà Kériso, âna pitadàrùé? Gona wâgo Paulo, âna tanamiriô naa goro *satauro ba kàwà? Â gona guwà *piupwaa naa na needô? Bwa!

¹⁴ Go pwaolé tà Pwiduée, ba câgo caa upwaa pwi jèpwi géé goowà, wàco Crispus ma wà Gaius.

¹⁵ Â, na wàrapwiri, â nye ticè pwi jè âboro, cèna é ina pâ é piupwaa naa na needô.

¹⁶ (Akaé, ba go mwa tà niimiri pâ, go piupwaa mwara wà Stéphanas ma diri é pwârawâ kêe. Êco na go niimiri pâ, nye ticè pàra tàpé na go *upwaarà.)

¹⁷ Ba wà Kériso, âna câé caa cùruo, ba na go piupwaa. Â é nye cùruo pâ co, ba na go inapàpari é *Picémara Wâdé. Â câgo caa wàrapwiri, goro pâ popai na me géé goro é tà manga kà tèpa âboro. Bwa, go paari bwàti é pàtàmara é pai bà kà Kériso naa goro satauro.

Autâmogòrimuru kà Pwiduée

¹⁸ Ê popai goro [é pai bà kà Iésu naa goro] é satauro, âna piwârau* tà tàpé na rà o tubatiâu é wâro kàra dàra gòiri awé. Êco napwa naa goojè, âna popai na jèe pa-udòjè, ba é wâna é pàtàmara Pwiduée.

¹⁹ Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri pâ:

*Go o mwa nama tiâu
autâmogòrimuru
kà tèpa tâmogòrimuru.
Go o mwa patâjii
tà manga ma nii
kà tèpa tà manga.*

Ésaïe 29.14

²⁰ Â rà mwa ina pâ wànau, wà tàpé na rà tà manga, ma wà tàpé na rà câmu, ma wà tàpé na rà tûra bwàti? Ba wà Pwiduée, âna é jèe paari pâ, é autâmogòrimuru kàra é gòropuu bèeni, âna piwârau.

Kériso âna autâmogòrimuru kêe

²¹ Càra caa tâmogòri Pwiduée wà tèpa âboro gòropuu, goro é pwi autâmogòrimuru kàra bèepwiri. Êco na é popa é pwâratûra kâbà—popai na rà ina goo pâ ‘piwârau’—ba na é pa-udò diri

1:14 Apostolo 18.8; Roma 16.23   **1:16** 1 Korénito 16.15   **1:18** Roma 1.16

* **1:18** Piwârau—Folie.   **1:19** Ésaïe 29.14   **1:20** Job 12.17; Ésaïe 19.12, 33.18, 44.25   **1:21** Mataio 11.25

tàpé na rà cèikî naa gooé, [ma naa tàra ê *âji wâro jaaé]. Â wâépwiiri na é paari ê âji autâmogòrimuru kêe†!

22 [Ê popai kâbà, âna piwârau tà] tèpa *Juif, ba rà ciburà mudàra cè pâ *câmu kâra pàtâma Pwiduée, na rà o pò goo. Â [piwârau tà] tàpé na càra caa tèpa Juif, ba rà ciburà mudàra ê 'tàmanga' ma 'autâmogòrimuru' [na me gée goo ê auniimiri kà tèpa âboro].

23 Êco na wâgo, âna go inapàpari pâ, wà Kériso, [wà pwi *Mesia na ia é cùrué me wà Pwiduée] âna é bà naa goro satauro. Ê popai-bà, âna tanoori tèpa Juif; â popai na pimwüru, ma ticè êreê, tà pàra tàpé.

24 Êco na wà Kériso, âna wàè kaa na é paari ê pàtâma, ma autâmogòrimuru kà Pwiduée, tà tàpé na é todàra—wiàna rà tèpa Juif, ma wiàna càra caa tèpa Juif.

25 [Wà pàra tèpa âboro, âna rà niimiri pâ, pimwüru] é pwina é pwa wà Pwiduée. Êco na muru na dau piêdò jii é tàmanga kà tèpa âboro. [Â rà niimiri mwara pâ, ticè nii kâra é pwina é pwa.] Êco na muru na dau piêdò jii é nii kà tèpa âboro.

É pitòrigari pwina ticè nii kêe

26 Tèpa béeò, guwà jèe còo cai pâ, wâguwà wàa, béaa kâra pai todàwà kà Pwiduée. Ba càcaa wâru gée goowà, cè tèpa tàmanga, naa na pai còo kà tèpa âboro. Â càcaa wâru tàpé cèna pwa pàtâmarà. Â càcaa wâru tàpé cèna pwamuru naa goorà.

27 Êco na wà Pwiduée, âna é pitòrigari é pwina rà niimiri wà tèpa âboro pâ piwârau, târa ma é tubakamu tèpa 'tàmanga'. Â é pitòrigari é pwina ticè nii kêe naani gòropuu, târa ma é tubakamu tàpé na pwa nii kàra.

28 Â é pitòrigari é pwina kîri tàra, bau é pwina rà niimiri pâ piticèmuru naa goo, bau é pwina rà miiri, târa ma é tanoori é pwina pwamuru naa goo tàra.

29 É wàrapwiiri wà Pwiduée, ba na o nye ticè âboro cèna é pi-ina kêe, na araé.

30 Â napwa naa goowà, âna nye wà Pwiduée, na é dànaimariwà naa goo wà Kériso Iésu. Gée goo wà Kériso, âna é nama jè tèpa tâmogòrimuru; â é nama jè *târù na araé; â é nama jè pwi Ba kêe; â é dàgòtùjè jii é pàtâmara èpà.

31 Êkaa na, wà pwina nümee na é pi-ina kêe, âna wâdé na é ina co nee Pwi UkaiJérémie 9.23 pwacèwii auwii naa na Tii Pwicîri.

† 1:21 Grec: Ê gòropuu, âna câe caa tâmogòri Pwiduée, naa na autâmogòrimuru kêe. Â wâdé tée, na é pa-udò tàpé na rà cèikî, gée goo é popai na piwârau. 1:23 Roma 9.32; 1 Korénito 2.14 1:24 Kolosé 2.3 1:25 2 Korénito 13.4 1:26 Mataio 11.25; Jacques 2.5 1:29 Éfésó 2.9 1:30 Jérémie 23.5-6 1:31 Jérémie 9.23

2

Popai kôo âna pai bà kà Iésu

¹ Na ia go tèepaa medariwà, co tèpa béeò, â go inapàpari tàwà ê auniimiri kà Pwiduée, na pwàniri béaa*. Â câgo caa ina ê pâ popai na maina ma wâgòro, ba na go paari ê tà manga ma autâmogòorimuru kôo.

² Ba câgo caa pame tàwà cè jè pai tâmogòori wèe, â êco ê popai goo Iésu Kériso, na é bà naa goro *satauro.

³ Â, na go medariwà, âna ticè nii kôo, â wâgotôo, â go pwùkùru.

⁴ Â câgo caa picémara tàwà goro ê 'autâmogòorimuru' kâra âboro. Ba ê *Nyuâaê Pwicîri, âna é *paâjupâra tàwà ê popai kôo goro pâtâmee.

⁵ Â êkaa pwiri, na ê cèikî kàwà [naa goo Kériso] âna é pâra goro ê pâtâma Pwiduée, â càcaa goo cè autâmogòorimuru kâra âboro.

Càra caa tâmogòori tèpa âboro

⁶ Na go[†] tâa jaa tàpé na jèe mwü ê cèikî kâra naa goo wà Kériso, â go tùra na autâmogòorimuru [kà Pwiduée, ba na go napéaati tàra ê popai gooé]. Â càcaa ê pé autâmogòorimuru kâra ê gòropuu bèeni, ma wà tèpa pitûâ‡, ba o cau tubatiàurà.

⁷ Ba ê pwina go napéaati, âna ê auniimiri kà Pwiduée, ma autâmogòori kêe.

Ba béaa kâra ê pai tapoo wàra ê gòropuu, âna é niimiri pâ, ée mwa nama jè tâa jaaé, naa na é pai maina ma muugère kêe. Êco na tàbinyiri ê auniimiri kêe bèepwiri tiagoro nabàni, â bwaa nye tàbinyiri tà pàra tàpé§.

⁸ Ba càra caa tâmogòori ê autâmogòorimuru kêe, wà tèpa pitûâ kâra gòropuu. Ba wiàna ina pâ, rà tâmogòori, â pwiri càra caa gére tanamiri naa goro satauro, wà Pwi Ukai na é po dau maina ma muugère.

⁹ Êkaa pwiri ê êre ê auwii naa na *Tii Pwicîri, na ina pâ:

*Câ mu caa côo
muru na wârani.
Câ mu caa tère
[pwényuâa bèepwiri];
Câ mu caa niimiri
pai wâdé na maina
jii pwina é pwa*

* **2:1** Auniimiri kà Pwiduée na pwàniri béaa—é, Ê popai goo wà Pwiduée. **2:3** Apostolo 18.9; 2 Korénito 10.1 **2:4** 1 Tésalonika 1.5 † **2:6** Go—Grec: Bà. Ê pi-inaê còwà wà Paulo naa na pâ nee tii 6 ma 7 ma 13. ‡ **2:6** Pitûâ—Pwiri tèpa âboro, é, pwiri pâ duée na rà poparà. § **2:7** Grec: Bà ina é autâmogòorimuru kà Pwiduée, na tàbinyiri ma naapwàniri, êna é pwabwàti béaa kâra autapoo wàra é gòropuu, ba na jè o maina ma muugère. **2:9** Ésaie 64.3

wà Pwíduée Pwi Ukai;
 pâ wâdé na é pwabwàti
 ba kâjè diri,
 wàjè na jè mearié.

Ésaïe 64.3

Pwéelaa tâjè aunünüma kà Kéríso

¹⁰ Wàjè, âna jè tâmogòori é pwi bèepwiri nabà. Ba é jèe paari tâjè wà Pwíduée, goo é Nyuââé Pwicîri. Ba é Nyuââé Pwicîri, âna é nye côo diri é pâ muru, tiagoo pwina tâa na aubinyiri na pwâranüma Pwíduée.

¹¹ Càcaa pâri ma jè tâmogòori é auniimiri kà pwi jè âboro. Ba jè tâmogòori co é pwina wâgoojè. Â nye wàrapwiri mwara naa goo wà Pwíduée. Ba nye ticé na tâmogòori auniimiri kêe, êco é Nyuââé Pwicîri kêe*.

¹² Â é jèe naa tâjè é Nyuââé Pwicîri wà Pwíduée, â o câjè mwa caa niimiri pwacèwii tèpa âboro gòropuu†.

Pâri ma jè tâmogòori é pâ âraimeai [na dau wâdé] na ia é jèe naa tâjè, goro é *pimeeari imudi kêe.

¹³ Â, na go patùrawà goro pâ âraimeai bèepwiri, â câgo caa wàrapwiri, géé na é autâmogòori kâra âboro. Bwa, go ina é pwina é picòo tôo é Nyuââé Pwicîri. Ba nye wàrapwiri é pai pacâmuri tàpé na é tâa goorà é Nyuââé Pwicîri‡.

¹⁴ Wà pàra tàpé§, âna càra caa tâmogòori é pwina me géé goo é Nyuââé kà Pwíduée. Â rà niimiri pâ muru na imwüru. Ba nye êco é Nyuââé Pwicîri, na é pwa ma jè côoinari é pâ namuru bèepwiri.

¹⁵ Â wà pwina é tâa gooé é Nyuââé Pwicîri, âna pârié, ma é tèi é ère diri pâ muru. Napwa naa goo wà pàra tàpé, âna càcaa pâri ma rà côoina é pwina tâa na pwâranümee*.

¹⁶ Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri, pâ:

*Wàilàapà na tâmogòori
 auniimiri kà Pwi Ukai?
 Wàilàapà na ina tée
 cè pwina é pwa?*

Ésaïe 40.13

* **2:11** Grec: *Napwa naa goo pwi jè âboro, â pwiri é tâmogòori é aunünüma kà pwi jè pwi, géé goo na ru cau tupédu âboro, â tâa târu é nyuâa kâra âboro. Êco na nye ticé na tâmogòori é aunünüma kà Pwíduée, êco é Nyuââé Pwicîri kêe.* † **2:12** *Câjè...âboro gòropuu—Grec: Â càcaa é nyuâara gòropuu.* ‡ **2:13** *Wàrapwiri é pai pacâmuri... é, Ba wiâna jè pacâmuri tèpa âboro goro pâ muru goo é Nyuââé Pwicîri, â jè wàrapwiri goro pâ popai na é naa tâjè é Nyuââé Pwicîri.* § **2:14** *Pàra tàpé—Grec: Tàpé na rà nünüma goro é pai nünüma kâra âboro co (l'homme naturel).* * **2:15** *2e phrase—Grec: Â ticé âboro na pâri ma é pitèié.* **2:16** Ésaïe 40.13

Â wàijè, âna jèe pwéelaa tâjè ê aunünüma kà Kériso.

3

Jè pâra wiâ Kériso, càcaa pwi jè âboro

¹ Tèpa béeò naa na nee Kériso, guwà gére pwaduwa kà tèpa âboro gòropuu [na càra caa tâmogòori Kériso]! Êkaa na, na ia go tâa jaawà, â go patùrawà, pwacèwii pâ nari èpo. Ba càcaa cimwü è cèikî kàwà naa goocé.

² [Na ia go pacâmuriwà, â] câgo caa naa tàwà ê utimuru cèna gòo, ba pwacoé na guwà ija. Go naa tàwà dilé, ba na guwà wâdo. Â bwaa nye ipaiwà tiagoro nabàni,

³ ba guwà nama dàtiwà ê pâ auniimiri kàwà na èpà. Â guwà piboo goowà, â guwà iputâmuriwà. Êkaa na go ina pâ, guwà ipwacèwii tèpa âboro gòropuu, [na càra caa tâmogòori Kériso].

⁴ Ba wiàna guwà ina pâ: «Wâgo, âna go pâra wiâ Paulo» é, «Wâgo, âna go pâra wiâ Apollos», â guwà paari pâ, ipaiwàguwà ma tèpa âboro gòropuu.

Bu tupédu ênawéna co

⁵ Wàilàapà Apollos? Â wàilàapà Paulo? Bu nye po tupédu ênawéna co kà Pwiduée. Â é wakè goobu, ba na guwà cèikî [naa goo wà Pwi Ukai Iésu Kériso]. Â wàibu jècaa, âna bu jèpa pwa é wakè, na é naa tâbu.

⁶ Wâgo, âna go câmi [ê popai] â wà Apollos, âna é *upwaa. Êco na nye wà Pwiduée na é pwa ma cipu.

⁷ Wà pwina é picâmi, ma wà pwina é upwaa, âna càcaa pwamuru naa gooru. Wà pwina é dau piâjimuru, âna wà Pwiduée, ba é pwa ma cipu.

⁸ Â câé caa pwaké goo wà pwina é câmi, ma wà pwina é upwaa. Ba é tòpò târu jècaa ê pumara wakè kàru, wiàra ê jèpa wakè kàru.

⁹ Ba wàibu ma Apollos, âna bu piwakè naima ba kà Pwiduée*. Â wâguwà, âna guwà pwacèwii ê aupwanapô kêe.

Guwà wâ kà Pwiduée

Guwà pwacèwii mwara ê wâ kêe [na gére bari].

¹⁰ Â go pwacèwii pwi a ba wâ na é pwabwàti ê pàaé, wiàra ê âraimeai†, na é naa tôo wà Pwiduée. Â mwa wà pâra tàpé na rà mwa bari naa gò. Â wàilà jècaa, âna wâdé na rà pwacôoco bwàti, cè pai bari kàra naa gò.

3:2 Héberu 5.12-13; 1 Pétèru 2.2

3:3 1 Korénito 1.10-11

3:4 1 Korénito 1.12

3:5 Apostolo 18.4,11 3:8 Mataio 13.3-9; Éféso 2.20-22 * 3:9 Bu piwakè naima ba kà Pwiduée-é, Bà piwakè naima ma wà Pwiduée. † 3:10 Âraimeai-Nii bau é autâmogòorimuru târa wakè kà Pwiduée. (Còo note go 1 Korénito 12.4.)

11 Ba é pàaé na jèe tòpò, âna wà Iésu Kériso. Â o nye ticé pwi jè âboro cêna ée mwa caa tòpò cè jè pàaé.

12 [O wâru na rà bari, naa gòro é pàaé bèepwiri.] Wà pàra tàpé, âna rà o tòpò mwani mii, ma mwani pwaa, ma atù na dau maina wâri wèe‡. Â wà pàra pwi, âna rà o tòpò pâ upwâra ma jò, ma murumwatò§.

13 Êco na, na cè jè tòotù, âna o nye paari bwàti wiàna wâdé, é, wiàna èpà é jèpa wakè kâra jècaa. Ba jè tapacîri é Tòotù na ée mwa [tèepaa me na wà Kériso, ba na é] tèi tèpa âboro. [Â é pitèimuru kêe, âna o] pwacèwii é ânye.

14 Â wiàna é wakè kà pwi jè âboro, âna càcaa tòo é ânye, â wà pwi bèepwiri, âna ée mwa tòpi é pumara wakè kêe.

15 Â wiàna é wakè kêe, âna tòo, â é tubatiâu diri*. Â wà pwiibà, âna pwacèwii pwi âboro, na càuè gée gòro ânye, ba na é udò.

É tâa goowà é Nyuâaé Pwicîri

16 Wâguwà, co tèpa béeò, âna guwà pwi wâ kà Pwiduée, â é Nyuâaé Pwicîri kêe, âna é tâa goowà. Â gona câguwà caa tâmogòori pwiri?

17 Â wiàna é nama tòri† é wâ kà Pwiduée wà pwi jè âboro, â ée mwa nama tiâuè wà Pwiduée. Ba é wâra pwapwicîri kà Pwiduée, âna é pwicîri, â é wâ bèepwiri, âna wâguwà [tèpa cèikî].

Guwà wâgoo Kériso

18 Guwà ipwacôoco, ba guwà péa ipa-imwüruà! Ba gona guwà niimiri pâ, tâa tàwà é autâmogòorimuru na wâgòro wiâra é autâmogòori kâra pâ âboro gòropuu? Guwà naaco pâ autâmogòorimuru bèepwiri‡, ba na o tâa tàwà é âji autâmogòorimuru!

19 Ba napwa é autâmogòori kâra pâ âboro gòropuu, âna pâra ma imwüru na ara Pwiduée. Â jèe wii naa na *Tii Pwicîri pâ: *Wà Pwiduée, âna ée mwa nama rà coo goropwiinawâ§, tèpa tàmana, goro é tàmana kâra.* Job 5.13

20 Â jèe wii mwara pâ: *Napwa wà Pwi Ukai, âna é tâmogòori, é pâ aunünüma kà tèpa tàmana. Ba nye ticèmuru naa goo. Psaume 94.11*

3:11 Ésaïe 28.16; 1 Péteru 2.4-6 ‡ **3:12** Mwani mii... Ucina goo pâ muru na pâri târa é wakè kà Pwiduée, ba muru na o tâa awé. § **3:12** Pâ upwâra...ma murumwatò—Popai na càcaa pwéelaa naa na grec. Ucina goo muru na càcaa pâri, ba o tòo naa na ânye. **3:13** 1 Korénito 4.5 * **3:15** Tubatiâu diri—é, Tubatiâu é pumara wakè kêe. **3:16** 1 Korénito 6.19; 2 Korénito 6.16 † **3:17** Nama tòri—Grec: Nama tiâu (détruire). ‡ **3:18** Naaco pâ autâmogòorimuru bèepwiri—Grec: Wâdé na guwà pâ nau pimwüruà. **3:19** Job 5.13 § **3:19** Ée mwa nama rà coo goropwiinawâ—Grec: É tâjuru. **3:20** Psaume 94.11

21-22 Êkaa na guwà cibwaa pi-ina kàwà pâ, guwà tèpa âboro kà Paulo, é, wà Apollos, é, wà Pétèru. Ba guwà côo, wà diri tàpéebà, âna rà [me na wakè ba] kàwà—wâgo Paulo, ma Apollos, ma wà Pétèru. Â cau kàwà diri pâ muru [na é tòpò wà Pwiduée]—ê gòropuu, ma é wâro, ma é pwâra bà, ma é tòotù nabà, ma é pâ tòotù na o bwaa wâ naigé!

23 Â wâguwà, âna guwà wâgoo wà Kérìso, â wà Kérìso, âna é wâgoo wà Pwiduée.

4

Tèpa apostolo âna rà tèpa ênawéna kà Kérìso

1 Wâdé na guwà côoinari pâ, wàibu [ma wà Apollos]*, âna bu tupédu ênawéna kà Kérìso. Â cùrubu, ba na bu inapàpari é auniimiri na dau pwényuâa kà Pwiduée, na é gére paco—muru na ia tàbinyiri jii tèpa âboro.

2 Â napâra pwi jè ênawéna kêe, âna, na é wakè bwàti ba kêe, ma pitère dèe.

3-4 Â câgo caa ipacè naa goo é pai pitèio kà tèpa âboro co—wiàna wâguwà, é, wiàna é jè wâra pitèimuru. Â piticèmuru mwara, naa goo é pai pitèio còwâ. Go niimiri pâ, nye ticè èpà na go pwa, êco na o càcaa wâgo na go ina pâ, go *târù na ara Pwi Ukai. Nye wàé co na ée mwa tèio.

5 Êkaa na guwà tère co tèpa béed! Guwà cibwaa mara pitèi pwi jè âboro, béaa kâra cè pai mwa wâjué còwâ kà Pwi Ukai! Ba wàé co, na ée mwa papwéelaari é pâ muru na tà cârù na bàutè. Â ée mwa paari pâ aunünüma na rà pwàniri wà tèpa âboro. Â, na wàrapwiri, â wà Pwiduée, âna ée mwa naa tà tèpa âboro, é pumara wakè kàra†.

Cina guwà pi-ina kàwà?

6 Tèpa béed, [go wâjué còwâ] naa goobu ma wà Apollos. Diri é pâ pwina go gére ina naa goobu, âna wâdé na câmu ba kàwà, ba na guwà côo. [Ba jè mu ina é auina bèeni pâ]: «Jè cibwaa pâiti jii é pwina wii.» Â wiàna guwà pitère dàra co é pwina wii [naa na *Tii Pwicîri] pwacèwiibu, â o câguwà mwa caa pi-ina kàwà pâ, guwà pâra wiâ pwi jè a pitûâ. Â o câguwà mwa caa pinabaèpà pàra tèpa pitûâ.

7 Ba gona wàilàapà cèna é pwa ma guwà piétò jii cè pàra tàpé? Ba diri é pwina tâa tàwà, âna nye wà Pwiduée na é naa tàwà. Â wiàna wàrapwiri, â gorodà na guwà pi-ina kàwà, pwacèwii na muru na me gée goowà?

* 4:1 Wàibu ma wà Apollos—é, Wàibà. Pwiri é niimiri wà Apollos ma Pétèru ma wà pàra tàpé. (Còo 1 Korénito 3.22.) 4:2 Luka 12.42 4:5 1 Korénito 3.8 † 4:5 Pumara wakè kàra—Grec: Ê pai picàdirà. 4:6 Roma 12.3 4:7 Roma 12.6

⁸ Ba pwiri guwà niimiri pâ guwà jèe tòpi diri ê aupwényunyuâari kà Pwiduee, â guwà ina pâ guwà jèe wâbè goo! Â guwà pâ nau tèpa ukai naa na cèikî! Auwa! Ba wàibà, tèpa *apostolo kà Kériso, âna câbà caa tèpa wàrapwiri! Ba wiâna gére âjupâra, â wàibà, âna pwiri bà tèpa ukai mwara[‡]!

⁹ [Êco na, na guwà cõo ê wâro kâbà, â càcaa wàrapwiri.] Ba pwacèwii na wà Pwiduee, âna é nama bà dau kîri jii diri tèpa âboro. Â bà pwacèwii [tèpa tubatiâu i paa] na poparà na ara diri tèpa âboro, béaa kâra pai o tètâmwararà. Â ê gòropuu diri, âna é cõo [pwâra kamu kâbà]—wà tèpa âboro, ma wà mwara tèpa *angela.

¹⁰ [Naa na auniimiri kà tèpa âboro, âna] bà piwârau, majoroé ê cèikî kâbà naa goo Kériso. Êco na wâguwà, [âna guwà pi-ina kàwà pâ] tâa tàwà ê autâmogòorimuru, majoroé ê cèikî kàwà! Wàibà, âna ticè nii kâbà; â wâguwà, âna pwa nii kàwà. Â wàibà, âna càra caa papwicîribà; â wâguwà, âna ipwamainawà.

¹¹⁻¹² Ûu, tiagoro nabàni mwara, âna bà bwaa ciburà copwa, â bwaa ciburà nûmabà dâra wâdo. Â ticè ârabwée kâbà. Â bà piwâro itâa. Â jèe oratâbà goro wakè goro du îbà. Â wà tèpa âboro, âna rà tànyiribà ma tamagéribà. Êco na, ûna rà wàrapwiri tâbà, â bà *pwényunyuâarirà. Ûna rà tubaèpà tâbà, â bà pidàpwicâaribà.

¹³ Â, na rà pi-inabà ba èpà, â bà tòpi naa na pidàpwicâari, â bà pimudâra, ba na bà pinaanapô ma wàilà. Tiagoro ni, âna rà bwaa nye tàgére pwa tâbà, pwacèwii na bà tèpa teepâ na rà tètâjii, ma è pâ muru na tòri, na rà miiri goo.

Tèpa naîô naa na cèikî

¹⁴ Câgo caa ina pwiri tàwà, ba na guwà kamu. Ba guwà pwacèwii tèpa èpo kôo [naa na cèikî] â po dau wânûmoo tàwà. Â nûmoo na go pwa pupûra tàwà bwàti.

¹⁵ Ba wiâna pwa cè 10 000 âboro cèna pacâmuriwà goro ê cèikî nabà, â nye caapwi co pwi caa kàwà. Ba nye wâgo kaa, na ia go mara picémara tàwà ê *Picémara Wâdé, ma pame tàwà ê *âji wâro naa goo wà Kériso.

¹⁶ Gée goo kaa pwiri, â go ilari jiiwà ba gòo, pâ, guwà ipwacèwii.

¹⁷ Wàépwiri ê majoroé ma go panuâ paé tàwà wà Timotéo, na é pwacèwii wà pwi âji naîô. É wakè kôo bwàti[§] naa na nee Pwi

‡ 4:8 Grec: *Guwà jèe pwâro; jèe tà tàwà diri pâ muru; â guwà jèe tèpa ukai, {â càcaa wàibà}*. *Wâdé tõe wiâna wàrapwiri, ba na o wàjèe diri, âna jèe o capai tèpa ukai ma wâguwà.* 4:11-12 2 Korénito 11.23-27 4:11-12 Mataio 5.44; Apostolo 18.3; 2 Tésalonika 3.8 4:15 Galatia 4.19 4:16 Filipi 3.17 4:17 Apostolo 19.22

§ 4:17 É wakè kôo bwàti—É pitêre dâra.

Ukai, â dau wânümoo têe. Â ée mwa taniimiri tàwà ê pwina go pacâmuri na diri tèpa wâra pwapwicîri, goro ê pai wâro kâjè naa goo wà Kériso.

Ipwacôoco!

18-19 [Go tère pâ] wà pàra tàpé géee goowà, âna rà pâ nau tèpa pwamainarà. Â rà pi-ina kàra [goro diri pâ muru na wâdé na rà pwa]. Â rà tà niimiri pâ, o câgo mwa caa tà wâjué medariwà. [Wâdé na rà ipwacôoco!] Ba go mwa tèepaa paé, wiàna ê câbawâdé kà Pwi Ukai. Â go o mwa côo wiàna pwa cè âji pàtàmara diri pâ pwâratùra kàra, é, wiàna nye po popai co.

20 Ba é *Mwaciri kà Pwiduée, âna càcaa muru goro pwâratùra co, â goro nii kèe ma pàtamee.

21 Dà cèna nùmawà goo? Na go tèepaa medariwà pa pimeaari, é, pa cè ubati?

tûa na èpà naa na wâra pwapwicîri

5

(Naporomee 5-6)

Rà puu imudi pàra tèpa cèikî

1 Tàpèeni, go tère ê jè jèkutâ na dau èpà naa goowà. Ba go tère pâ, pwi jè ârapàarawà, âna ru ipuu mara tô béarailu wâdà wà caa kèe. Guwà côo, dau pwicîri naa jaa tàpé na càra caa papwicîri Pwiduée! Â naa jaa jè tèpa cèikî, âna mwa nye dau pwicîri awé.

2 Â gorodà na guwà géere pi-ina kàwà [na géere wàrapwiri na wâjaawà]? Bwa, wâdé na guwà kamu ma pikîri goo. Â guwà tû tà pwi âboro-bà, géee na picaatâa kàwà!

3 Wâgo na go jèe nye mara tèié, naa na nee Pwi Ukai Iésu. Â wiàna go nye wâiti jiiwà, â go nye tà wâjaawà naa na nyuâaô.

4-5 Wâdé na guwà pitànaima naa na nee Pwi Ukai Iésu—â o wàjè naima naa na aunünüma—â guwà panuâ pwi âboro bèepwiri tà *Caatana*, [na jè ju pàara]. Â o tubatiâu ê pâ câbawâdé na èpà kàra âboro, â ée mwa udò, na Tòotù na ée mwa wâjué me còwà wà Pwi Ukai. [Â o tâa têe ê *âji wâro jaaé].

6 Üu, càcaa wâdé ê pai pi-ina kàwà! Ba gona câguwà caa tâmogòori pâ, [ji caapwi âboro na é pwa na èpà, âna é nama tòdidiri ê picaatâa? Ba pwacèwii ê ucina kâjè, na ina pâ]: «Ê ji nari nyaa kàra poloa, âna é pwa ma é tûu too ê poloa.»

7 Guwà cèitiri wài ê pwina tòri géee goowà. Â guwà o

4:20 1 Korénito 2.4   5:1 Lévitique 18.7-8; Deutéronome 23.1   5:3 Kolosé 2.5

5:4-5 1 Timotéo 1.20   * 5:4-5 Guwà panuâ pwi âboro bèepwiri tà Caatana—Munaa rà pacòobée géee na é wâra pwapwicîri, tapacîri ê pàara na é pitòotéri ê wâro kèe. (Còo 1 Timotéo 1.20.)   5:6 Galatia 5.9   5:7 Ésaïe 53.7; 1 Péteru 1.19

pwacèwii ê poloa na bwaa âmuê, na ticè nyaa kêe, târa tòotù *Paséka. Ba nye ê pai bà kà Kériso, na é nama guwà wàrapwiri. Ba nye wàé kaa, ê *ârapwailò, na é nama dàgòtù ê èpà kâjê, pwacèwii ê nari mutô na tètàmwereê târa tòotù Paséka†.

⁸ Ba [na bà] pwamaina ê tòotù Paséka, [wàibà tèpa *Juif‡, â bà] pa é poloa na bwaa âmuê na ticè nyaa kêe, â bà naaco é poloa béaa na èpà. [Wàépwiri é câmu ba kâjê diri]: Jè naaco é pâ tûâ na èpà, â jè pâra na é âjupâra.

Cibwaa pabéerà!

⁹ Go jèe inapàpari tàwà naa na jè tii, ba na guwà cibwaa pitànaima ma tàpé na rà ipuu imudi.

¹⁰⁻¹¹ [Wiàna go ina pwiri, â] câgo caa ina diri tèpa âboro, na càra caa papwicîri Pwiduée. [Ba rà wânabibiu kâjê] wà tèpa âboro na rà ipuu imudi. Â ipaiwà mwara naa goo wà tèpa mura, ma tèpa iau, ma tèpa pwamaina pâ duée imudi, ma tèpa pitànyiri, ma wà tèpa ipwirié. Â o nye pwacoé ma guwà pâiti jjiirâ, na guwà nye tàgére piwâro naima ma wàilà§! Bwa. Go ina ni pwi âboro, na é ina pâ é pwi jè a cèikî béejè. Ba wiàna é pwaduwa kà tèpa âboro gòropuu, goro pwa pâ tûâ bèepwiri na èpà, â guwà cibwaa pabée, ma pi-ija naima ma wàé.

¹²⁻¹³ Napwa naa goo wà tàpé na càra caa tèpa cèikî, âna càcaa wâgo na go pitèirâ, â nye wà Pwiduée. Â wâguwà, âna pârawà na guwà pitèi é picaatâa kàwà. Ba jèe wii naa na *Tii Pwicîri, pâ: *Guwà pacòobée géé jaawà wà pwi âboro na é èpà. Deutéronome 17.7*

6

Rà pitòocia pàra tèpa cèikî naa na wâra pitèimuru

¹ [Go tère pâ] câguwà caa pitèrewà, â guwà pâra naa na wâra pitèimuru kà tàpé na càra caa tâmogòori Pwiduée. Càcaa pâri ma guwà wàrapwiri! Wâdé na guwà nama pitùra goo, na ara [tèpa cèikî béewà, ba wàépwiri] é Ba kà Pwiduée.

² Gona câguwà caa tâmogòori pâ, jè o mwa pitèi é gòropuu diri, wàijè tèpa naí Pwiduée? Â wiàna wàrapwiri, â gorodà na càcaa pâriwà ma guwà pitèi é nyi nari muru, na càcaa pwamuru naa goo?

† **5:7** Grec: *Guwà cèitiri géé goowà ê nyaa kâra poloa béaa; ba na guwà pwi jè poloa na bwaa âmuê. Ba wà Kériso, pwi Paséka kâjê, âna panuâé, ba na é pwi ârapwailò. Ê nyaa kâra poloa (levain), âna ucina goro é èpà na pwàniri naa goojè. (Còo Luka 12.1.)*
5:8 Deutéronome 16.3 ‡ **5:8** Wàibà tèpa Juif—Wà Paulo, âna é pwi Juif na é pâra wiâ Iésu. Êco na wâru tàpé Korénito na càra caa tèpa Juif. **5:10-11** 2 Tésalonika 3.6; Tito 3.10 § **5:10-11** 4e phrase—Grec: *Ba wiàna wàrapwiri, â pwiri guwà gére pâra, géé na gòropuu bèeni. 5:12-13* Deutéronome 13.6, 17.7 **6:2** Auinapàpari 3.21

³ Â gona câguwà caa tâmogòori pâ wàijè kaa, âna jè mwa tèi tèpa *angela*? Â wiàna wàrapwiri, â o nye pârijè mwara ma jè tèi è pâ nari muru na wâro kâjè ni gòropuu.

⁴ [Èkaa na guwà nabwé na] guwà pa pâ ê pâ pitòocia kàwà bèepwiri, naa na wâra pitèimuru. Ba wà tàpé na rà pitèiwà, âna piticèmuru naa goorà naa na ê wâra pwapwicîri.

⁵ Gona nye ticè jè ârapàarawà cèna é tàpo tàmanga, ma é pinapéaati bwàti tà tèpa cèikî béewà? Â po dau kamu ba kàwà!

⁶ Ba [wiàna càcaa wâdé na] ru pitòocia tupédu a cèikî, â [nye dau èpà kaa, na] rà wàrapwiri, na ara tàpé na càra caa cèikî!

Guwà cibwaa wàrapwiri!

⁷ Jèpwi mwara, wiàna guwà pitòocia naa na wâra pitèimuru, â paari pâ guwà tàgére pitanami [naa goo ê pai wârori kàwà ê wâro na wâdé tà Kériso. Â go ina tàwà pâ]: Wiàna rà pwa tàwà cèna èpà, â wâdé na guwà pidàpwicâriwà! Â wiàna rà mura jiiwà ê jè muru, â guwà cibwaa putàmù!

⁸ Ê pwina dau èpà, âna nye piwâguwà còwâ, na pwa na èpà tà tèpa cèikî béewà, ba guwà murarà!

⁹⁻¹⁰ Guwà ipwacòoco! Wà tàpé na èpà ê wâro kàra, âna o ticè kàra naa na *Mwaciri kà Pwидуée:

Wà tèpa ipwirié;

Wà tèpa pitànyiri;

Wà tèpa iau;

Wà tèpa mura;

Wà tàpé na rà pwamaina pâ duée imudi;

Wà tàpé na rà pwa-imudiri muru goro pâ nairà (tèpa ipuu imudi ma wà pàra tàpé, ma wà tèpa toomura, ma wà tèpa paao na rà ipuu ma tèpa paao, naa na pai pwa na càcaa wâdé).

Diri tàpé na wàrapwiri ê wâro kàra, âna o ticè autâa kàra na Mwaciri kà Pwидуée.

¹¹ Béaa, âna rà wàrapwiri wà pàra tàpé géé goowà. Êco na wà Pwидуée kâjè, âna é jèe pitòrigariwà, ba na guwà tèpa âboro pwicîri kêe. Â é jèe nuwa tâjii ê èpà kàwà, [â é jèe tòpò pinaanapô naa nabibiu kàwà ma wâé] â é jèe nama guwà *târù na araé. Â é cau wàrapwiri diri, naa na nee Pwi Ukai Iésu Kériso, â na é naigé mee ê Nyuâaê Pwicîri.

Jè papwicîri naijè

* **6:3** Jè mwa tèi tèpa angela—é, jè mwa pitûâ naa goo wà tèpa angela, é, jè mwa pitûâ naa goo pâ duée, ma pitèirâ. É popai angela naa na grec, âna pwiri tèpa angela kà Pwидуée, é, tèpa duée. **6:9-10** Galatia 5.19-21; Éfeso 5.5; Auinapàpari 22.15

6:11 Tito 3.3-7

12 Pwiri guwà mwa tòpi pâ: «Nye ticè na papwicîri jiio.» Â nye âjupâra. Êco na càcaa êdiri pâ muru na wâdé ba kâjè. Â jè cibwaa nama jè tèpa *ênawéna kîri kâra muru [na jè pwa].

13 Guwà ina mwara pâ: «Ê utimuru, âna târa nanaajè, â è nanaajè, âna târa è utimuru. Â è du pwiibà, âna wà Pwiduée, âna ée mwa nama tiâu†.» Êco na [go ina tàwà pâ]: Jè cibwaa pwa-imudiri è naiijè. Ba è naiijè, âna kà Pwi Ukai, â wà Pwi Ukai, âna [é pitûâ] kâra è naiijè.

14 Â wà Pwiduée, âna ée mwa nama é wâro còwâ è naiijè géé na aubà, goro è pàtamee, pwacèwii na ia é pwa tà Pwi Ukai kâjè.

15 Gona câguwà caa tâmogòori pâ, è naiijè, âna ére géé goo è naii Kériso? Â câjè caa tòpò è naii Kériso naima ma è naiiri è ilàri gòronaigé. Bwa! Nye po dau pwacoé na wàrapwiri.

16 Wâdé na guwà tâmogòori pâ, wà pwi âboro na ru pitâa ma tô jè ilàri gòronaigé, âna jèe pâ nau caapwi è naiiru. Ba jèe wii [naa goro è du duadà] naa na è *Tii Pwicîri pâ: *Wàilu, âna ru pâra nau caapwi.* Genèse 2.24

17 Â wà pwi âboro na é wâgoo wà Pwi Ukai, âna ru pâ nau caapwi ma wàè.

18 Wiàna gà pwa-imudiri naiigà, ma pipuu ma cè âboro imudi, â gà tubamiiri è naiigà còwâ. Â nye ticè cè jè èpà, cèna wàrapwiri‡. Â wâdé na gà upiri!

19 Gona gà jèe ipwanauri pâ, wà Pwiduée, âna é jèe naa tâgà è Nyuâaê Pwicîri, na é wâro googà§? Â câgà caa pwi âboro'gà còwâ, ba è naiigà, âna wâ kâra è Nyuâaê Pwicîri.

20 Ba [é jèe pipanuê wà Kériso, ba na gà pwi âboro kêe—ba] dau maina wârigà. Êkaa na gà papwicîri è naiigà, ba na gà pwamaina wà Kériso*!

pai tòpi kà paulo tà tàpé korénito

7

(Naporomee 7-14)

Popai goro piéa

6:12 1 Korénito 10.23   **6:13** 1 Tésalonika 4.3-5   † **6:13** Ê utimuru, âna târa nanaajè... Pai ina wèe pâ, rà niimiri pâ, ticèmuru naa goo è pwina rà pwa goro è naiirà. Êco na, pwiri è popai bèepwiri, âna popai kà Paulo.   **6:14** Roma 8.11; 1 Korénito 15.20; 2 Korénito 4.14   **6:15** Éféso 5.30   **6:16** Mataio 19.5   **6:17** Ioane 17.21-23; Roma 8.9-11   ‡ **6:18** 2e phrase—Grec: Pàra èpà na jè pwa, âna wâgòroigé jii è naiijè.   § **6:19** 1re phrase—Grec: Gona câguwà caa tâmogòori pâ, è naiiwà, âna è wâra pwapwicîri kâra Nyuâaê Pwicîri?   **6:20** 1 Korénito 7.23; 1 Pétérù 1.18-19   * **6:20** 2e phrase—é, Gà pwamainaé goro è naiigà. Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà ina pâ: Gà pwamainaé goro è naiigà bau è pwâraniimagà, ba du muru na kà Pwiduée.

¹ Go tòpi tàwà ni, goro pâ muru na ia guwà pwa tii tôo. [Ia, guwà mara tawèerio pâ] pwiri wâdé na wà pwi paaò, âna ticè wâdèè*? [Â go ina pâ]: Ûu, nye wâdé.

² Êco na, târa ma câé caa ipuu imudi, â wâdé na é pa cè wâdèe. Â ipaiwà naa goo wà tô ilàri†.

³ Wà pwi paaò, âna wâdé na cibwaa tàutêe, na ru ipuu ma wâdèe. Â wàrapwiri mwara naa goo tô ilàri.

⁴ Â wàilu jècaa, âna nye ticè tàrù kàru, naa goro naiiru. Ba é naii pwi paaò, âna kà tô wâdèe; â é naii tô ilàri, âna kà pwi éaé.

⁵⁻⁶ Gàu cibwaa piwâ na gàu ipuu du duadà. Êco na, pâri ma gàu tàpo naaco naa na jè jì pàara, wiàna gàu pitêreu, ba na gàu pwapwicîri. Nye wâgàu naawê‡. Â géé na càué, â wâdé na gàu wâjué còwâ, ba péa câgàu caa piaabòriu, â péa é tà tacaiu wà *Caatana.

⁷ Napwa naa good, âna nye ticè wâdòo. Â wâdé tôo wiàna pâri ma guwà cau wàrapwiri diri. Êco na [càcaa ipaiwàijè. Â] wà Pwiduée, âna é jèpa naa tâjè jècaa é bépitu kêe.

Jèpa aupitûâri tà jèpa âboro

⁸ Wiàna câgà caa piéa§, é wiàna gà tô dàpwà, â wâdé na gà pwacèwiio, â câgà mwa caa piéa còwâ.

⁹ Êco na, wiàna pwacoé ma gà pitòimirigà, â wâdé na gà piéa, ba na o càcaa dau maina naa googà, é pâ câbawâdé kâra naiiri âboro.

¹⁰⁻¹¹ Tà tàpé na guwà jèe piéa—wiàna gà pwi paaò, é, tô ilàri—â go ina tàwà pâ: Guwà cibwaa tapàgà piéa. Â càcaa wâgo, âna wà Pwi Ukai na é pitûâ. Â wiàna gà tô ilàri, na gà jèe pâra jii pwi éagà, â wâdé na gà tâa acari. É, wâdé na gà wâjué còwâ, ba na gàu pinaanapô ma wàè.

¹² Wiàna câé caa tô a cèikî wà tô wâdàgà, â wàèni é popai kôo tâgà (â càcaa Pwi Ukai na é ina pwiri, â nye wâgo): Wiàna nùmee na gàu pitànaima wà tòoni, â gà cibwaa tapàgà piéa kàu.

¹³ Â ipaiwà wiàna gà tô ilàri, â câé caa pwi a cèikî wà pwi éagà. Ba wiàna nùmee na gàu piéa, â gà cibwaa tapàgà piéa kàu.

¹⁴ Ba nye géé googà kaa, na é pwi âboro kà Pwiduée*. Â ipaiwà naa goo tô wâdà pwi a cèikî. Ba wiàna càcaa wàrapwiri,

* **7:1** Ticè wâdèe—é, Càru caa ipuu ma wà tô jè ilàri. † **7:2** Na pàra nee tii naa naporomee 7, âna bà naanaimari popai kà Paulo tà pwi paaò, ma popai na ipaiwà tà tô ilàri, ba naa wâdé pai ina wèe naa na cí. ‡ **7:5-6** Nye wâgàu naawê—Grec: *Go ina pwiri, ba na go naa tàrù tàù; â càcaa autûâri kôo tàù.* § **7:8** Wiàna câgà caa piéa—é, Wiàna gà pwi dàpwà. **7:9** 1 Timotéo 5.14 **7:10-11** Mataio 5.32, 19.9 * **7:14** É pwi âboro kà Pwiduée; É jèe tòpirà naa na tâa kêe—Grec: *Papwicîrîe; Papwicîrîrà.*

â pwiri wà tèpa èpo kàu, âna rà gére wâgòroigé jii ê tâa kà Pwiduée†, êco na jè tâmogòori pâ, é jèe tòpirà naa na tâa kêe.

15 Wiàna nùmee na é pâra jii gâ wà pwi éagà, na câe caa pwi a cèikî, â gà naaê ma é pâra. Â o jèe ticè na piigà naa gooé. Â wàrapwiri naa goo tô wâdàgà na câe caa tô a cèikî. Ba wâdé tà Pwiduée na ru pitêreru wà du duadà‡.

16 Â gona gà tâmogòori pâ, pâri ma é udò, [ma tâa tée é *âji wâro, wiàna câgàu caa pitâiti]§?

Jè tâa na pai tâa kêjè na é naa tâjè Pwi Ukai

17 Wàeni é jè autûâri kôo, târa diri pâ wâra pwapwicîri: Wâdé na gà tà tâa na é pai tâa'gà, na ia é naa tâgà wà Pwi Ukai Iésu, béaa kêra é pai todàgà kà Pwiduée.

18 Wiàna [gà pwi *Juif, na] pwa *kamaî tâgà béaa, â gà nye tâa na é pai pwa-bà. Â wiàna câgà caa pwi Juif, â gà cibwaa nama gà pwa kamaî tâgà.

19 Ba é pai pwa kamaî, ma é pai câ pwa kamaî, âna piticèmururu naa goo. Ê pwina âjimuru âna, na gà pitêre dâra pâ aupitûâri kà Pwiduée.

20 Üu, [go ina mwara pâ]: Gà tâa na é pai tâa'gà, béaa kêra pai todàgà kà Pwiduée.

21 Wiàna gà pwi *ênawéna kêri kà pwi jè âboro, â gà cibwaa géaa goo é pwiibà. Ba nye piticèmururu naa goo. (Êco na, wiàna ina pâ, tèepaa marigà cè pai tòpi é târù'gà, â gà popa.)

22 Ba ûna é todàgà wà Pwi Ukai, âna é jèe tipigà, ba na gà pwi âboro kêe.

Â wiàna câgà caa pwi ênawéna kêri kà pwi jè âboro béaa, â gà jèe pâ nau pwi ênawéna kêri kà Kériso.

23 Ba [é jèe pipanuâê, ba na] é wârigà, goro é wâri wèe na dau maina. Â gà cibwaa nama gà pwi ênawéna kêri kêra pâ âboro.

24 [Go tubanabwé é auniimiri kôo bèepwiri, â go ina mwara pâ: Guwà wârori é wâro kàwà na ara Pwiduée. Â] guwà jèpa tâa na é pai tâa kàwà jècaa, béaa kêra é pai todàwà kà Pwiduée.

Pa âboro dopwa

25 Jèpwi mwara [na ia guwà tawèerio goo] âna wà pa âboro dopwa. [Â wàeni é pai tòpi kôo tàwà.] Nye auniimiri kôo co, ba nye ticè popai cèna é ina tôo wà Pwi Ukai naa goo pwiri. Êco

† 7:14 Wâgòroigé jii ê tâa kà Pwiduée—Grec: Tòri. 7:15 Roma 14.19 ‡ 7:15 Ba wâdé tà Pwiduée na ru pitêreru... é, Êco na, wiàna pâriu, âna gàu pitànaima. Ba wà Pwiduée, âna é todàu, ba na gàu pitêreu. 7:16 1 Pétèru 3.1 § 7:16 Pwiri pai ina wèe pâ, wâdé na gàu pitànaima, ba na ée mwa udò gée googà, pwi béegà. E, pwiri wâdé na gàu pitâiti, ba o câe mwa caa udò, wiàna gàu ciburà iputàmu. 7:19 Roma 2.25; Galatia 5.6, 6.15 7:22 Philémon 1.16; 1 Pétèru 2.16

na, pâri ma guwà cèikî naa goo, ba é nama go pwi a pitûâ*, géé goo ê pai wâdé kêe.

²⁶⁻²⁷ Wiàna gà pwi dopwa, â go niimiri pâ, wâdé na o câgà caa piéa, géé goo pâ maagé côo, na gére tèepaa marijè na pwi pàara bèeni. Êco na, wiàna pwa cè wâdàgà, â câgo caa ina pâ, na gà mudàra ba na gà tapàgà piéa.

²⁸ Êco na, wiàna nūmagà na gà piéa, â càcaa muru na èpà. Â ipaiwà naa goo wà tô èpo dopwa na nūmee na é piéa. Go ina co pâ, o wâru pâ géaa ma tacai† na wâro kà du duadà‡, â wâdé tô na guwà udò jii.

²⁹ Ê pwina go ina tàwà, co tèpa gòrobéè, âna: Càcaa gòiri è pàara na tâa tâjè [ma jè wakè ba kà Pwi Ukai]. Â tapoo nabani, âna wâdé na jè cau wâro [ba kêe] pwacèwii tàpé na càra caa piéa.

³⁰ Ipaiwà wiàna jè ipwâdéé, é, wiàna jè pikîri; â wiàna pwa neemurujè, é wiàna ticè. Ba, naa na diri pâ muru, âna wâdé na jè wâro ma wakè, ba kà Pwi Ukai co§.

³¹ Ba wiàna jè wârori è wâro-bà naani gòropuu, ma diri pâ muru na tâa na, â jè cibwaa nama rà piâjimuru tâjè. Ba o cau tiàurà diri.

Tâa coo naa goo wakè kà Iésu

³² Nye tàutôo na guwà ipacè naa goro pâ pwi bèepwiri. Wà pwi a cèikî na ticè wâdèe, âna é naa nūmee naa goro é wakè kà Pwi Ukai. Â é mudàra è pwina wâdé tà Pwi Ukai.

³³ Êco na, wiàna pwa wâdàgà, â gà o dau naa nūmagà naa goo è wâro ni gòropuu. Ba gà o pwa è pwina o wâdé tà tô wâdàgà,

³⁴ â o pitadàrù è pwâranūmagà.

Â ipaiwà naa goo wà tô a cèikî na é tô dopwa*, ba é naa nūmee co naa goro è wakè kà Pwi Ukai. É papwicîrié, â é ipanuâè bamwara tée. Êco na wà tô a cèikî na é pwa éaé, âna ée mwa naa nūmee naa goro è wâro ni gòropuu. Ba ée mudàra cè pai wâdéarié kà pwi éaé.

³⁵ Go ina tàwà diri pâ pwiibà, ba na go pitu tàwà, â càcaa na go naa tàwà cè jè naèà. Ba nūmoo na guwà wârori è wâro na wâdé, â na guwà nye po tâa goo co kaa, è wakè kà Pwi Ukai.

Tàpé na rà tapacîri na rà piéa

* **7:25** Pwi apitûâ—Grec: Pwi âboro na go pitêre dâra. † **7:28** Géaa ma tacai—Difficulté, problème. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Pipaèrà. ‡ **7:28** O wâru pâ géaa ma tacai na wâro kà du duadà—é, O dau gòò tà du duadà, naa na pâ aré na o jè tèepaa. § **7:30** Grec: Â wà tàpé na rà i, âna wâdé na pwacèwii tàpé na càra caa i. Â wà tàpé na rà ipwâdéé, âna wâdé na rà pwacèwii tàpé na càra caa ipwâdéé. Â wà tàpé na rà wâri pâ neemururà, âna wâdé na rà pwacèwii wiàna ticè neemururà. **7:31** 1

Ioane 2.17 * **7:34** Tô dopwa—Grec: Tô èpo dopwa, é, tô dopwa na é jèe jiiâtamu, é, Tô dopwa, é, tô dàpwà.

36 Jèpwi, âna [wàèni ê popai kôo] goo tèpa âboro èpo ma pa èpo ilàri, na rà tapacîri na rà piéa†: Wiàna é dau câbawâdé tô èpo ilàri wà pwi dopwa, â é niimiri pâ, péa ru ipuu ma wà tóobà‡, â wâdé na ru piéa. Êkaa na o càru caa pwa na èpà.

37 Êco na, wiàna é niimiri ba gòo naa na pwâranümee, pâ, wâdé na càru caa piéa, â [gona ée mwa pwa dà? Go ina pâ]: Nye wâdé na wàrapwiri, wiàna nye ticè pitacoo goo é pwina nümee goo, â wiàna càru caa ipuu.

38 Êkaa na, wiàna ru piéa ma i tô èpo, â tàpo wâdé. Â wiàna càru caa piéa, â nye dau wâdé awé.

Pa dàpwà

39 [Târa tubanabwé, âna wàèni ê popai kôo naa goo pa dàpwà]: Wà tô ilàri na pwa éaé, âna wâdé na ru pitâa, na pàara na é bwaa wâro na wà pwiibà. Â wiàna é bà, â pwa tàrù kà tóoni, ma é piéa cówâ, ma wà pwi jèpwi. Êco na wâdé na é pwi a cèikî naa goo Pwi Ukai.

40 Êco na go niimiri pâ, pwiri o wâdé ba kêe, wiàna é tà tâa acari. Nye auniimiri kôo pwiri, êco na é wâgòod mwara é Nyuâaé Pwicîri.

8

Ârapwaailò târa ânuurumuru

1 Wàèni popai kôo goro é pâ noo kâra macii na pwa *ârapwaailò goo, târa pâ ânuurumuru*. Pwiri guwà niimiri pâ, guwà cau tâmogòori bwàti pwiibà†. [Guwà ipwacôoco, ba] é autâmogòorimuru na wàrapwiri, âna é péa nama maina nümawà! Êco na é pimeaari, âna é pagòo tèpa bééjé.

2 Ba wà tàpé na rà ina pâ rà tâmogòori diri é muru, âna nye âji ticè na rà tâmogòori.

3 Â wà tàpé na rà meari Pwiduée, âna é tâmogòorirà wà Pwiduée.

† 7:36 1^r e phrase—é, Jèpwi, napwa naa goo pwi caa kà tô ilàri dopwa, na é jèe tàpo jütamu. Wiàna wàrapwiri, â o wàrani nee tii 36–38: 36 Wiàna é niimiri pâ, càcaa wâdé na é bwaa wéaari naa pwârawâ, â wâdé na é naaé, ba na é piéa, â càcaa muru na èpà.

37 Êco na, wiàna é niimiri ba gòo naa na pwâranümee, pâ, o câe caa nama é piéa wà tóoni, â nye wâdé, wiàna nye ticè pitacoo goo é pwina nümee goo. 38 Êkaa na, wiàna é naa tô èpo kêe, ba na é piéa, â tàpo wâdé. Â wiàna câe caa nama é piéa, â nye dau wâdé kaa. ‡ 7:36 Péa ru ipuu ma wà tóobà—Grec: O pwa kamu kà tóobà. 7:39 Roma

7.2–3 8:1 Apostolo 15.29 * 8:1 Ânuurumuru—Idole. Còo mwara Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii. Rà icuri é noo kâra macii wà tèpa âboro naa na aupwa jèna. Â càra caa pwaké goro é noo kâra macii na pwa ârapwaailò goo, ma jè noo kâra macii. Pwacoé ma é tâmogòori wà pwi âboro na é wâri. † 8:1 Guwà niimiri pâ, guwà cau tâmogòori... Grec: Âjupâra pâ, cau tà tâjé diri é autâmogòorimuru. Rà pi-ina kâra wà tàpé Korénito pâ, rà tâmogòori diri. Â rà niimiri pâ, rà mwü naa na cèikî kâra. 8:2 Galatia 6.3

4-6 Napwa naa goo ê noo kêra macii na naa târa pâ *ânuurumuru: Âjupâra pâ, naa na pai côo kâ pâra tèpa âboro, âna wâru pâ muru ni gòropuu ma naa napwéretòtù, na ina goorà pâ 'pwiduée' ma 'pwi ukai'. [Â rà pwamururà ma pwamainarà, â rà pwa ârapwaailò târa.]

Êco na jè tâmogòori pâ, nye caapwi co Pwiduée, pwi Caa. Nye gée gooé co, na tapoo diri pâ namuru. Â wiàna jè wâro, â jè wâro ba kêe. Â nye caapwi co Pwi Ukai kâjè, âna wà Iésu Kériso. Â nye gée gooé co, na cau tèepaa diri pâ muru. Â nye gée gooé co, na jè tòpi ê *âji wâro.

Niimiri tàpé na càcaa gòo cèikî kàra

Âjupâra pâ, nye dau piticèmururu naa goo pâra 'pwiduée' Â gée goo kaa pwiri, na [guwà niimiri pâ]‡ pwa tàrù kâjè ma jè uti ê noo kêra macii na pwa ârapwaailò goo târa.

[Â go tòpi tàwà pâ]: Âjupâra pâ ticèmururu naa goorà, [â càcaa pwicîri tâjè. Êco na jè ipwacôoco.]

7 Ba pwa pâra tèpa [cèikî bééjè] na càra caa tâmogòori bwàti pwiri. Ba béaa, âna rà mu pwapwicîri târa pâ ânuuru duée. Â nabàni, â wiàna rà uti ê noo kêra macii na pwa ârapwaailò goo, â o càra caa pitère dâra ê *pwâratùra-nigée-goorà, â rà tubaèpà târa pwâranümarà.

Ba rà niimiri pâ rà gère pwamaina pâ muru bèepwiri, gée goo na càcaa pâji gòo ê aunünüma kàra.

8 Êco na càcaa gée goo ê utimuru, na é tòpijè wà Pwiduée. Wiàna jè uti, é, wiàna câjè caa uti, â nye ticèmururu naa goo.

9 Êkaa na pwa tàrù'gà [ma gà uti, é, câgà caa uti]. Êco na gà niimiri wà pwi jè a cèikî béégà, na càcaa gòo ê cèikî kêe. Ba gà péa nama tûu ê cèikî kêe, ma nama é pwa na èpà.

10 Ba wiàna é côogà na gà gère ija naa na ère pwicîri kàra, na ara ê ânuuru pâ 'pwiduée' â é niimiri pâ, wâdé na é pwaduwa'gà. Â wâgà, âna gà tâmogòori pâ, càcaa pwicîri tâgà. Êco na wàé, âna càcaa gòo ê aunünüma kêe. Â wiàna é uti, â o câé caa pitère dâra bwàti ê pwâratùra-nigée-gooé.

11-12 Â gà côo, nye gée goro ê autâmogòori'gà, na gà tubaèpà§ tà pwi béégà, na kîri ê cèikî kêe. Â wiàna gà wàrapwiri, â gà pwa mwara tà Kériso, na ia é jèè bà ba kâ pwi béégà.

13 Êkaa na, wiàna é pai uti kôo ê noo kêra macii, âna o nama

8:4-6 Deutéronome 4.39, 6.4; Galatia 4.8 **8:4-6** Éféso 4.5,6 ‡ **8:4-6** Guwà niimiri pâ—Nye wà tàpé Korénito na rà mara ina pâ, pwa tàrù kàra ma rà uti ê noo kêra macii bèepwiri, gée goo na ticè pâra 'pwiduée'. Â wà Paulo, âna é üuri é pwina rà ina, êco na é pa-icòorà mwara goro é pwina rà pwa ma é pwina rà niimiri. (Còo 1 Korénito 10.19-20.) **8:9** Roma 14.13-15; Galatia 5.13 **8:11-12** Roma 14.15,20

§ **8:11-12** Tubaèpà—Grec: *Tanoori ê cèikî kêe.* **8:13** Roma 14.21

é pwa na èpà wà pwi jè a cèikî béèò, â wâdé na câgo caa uti.

9

É ipwamuruê wà Paulo

¹ Napwa wâgo, âna pwa tàrù kôo [ma go ilari jiiwà cè bépitu]. Ba go pwi *apostolo, â go jèè còo wà Iésu Kériso, Pwi Ukai kâjè, goo du âraporomeeô. Â go jèè wakè goro nii kêe. Â wâguwà, âna guwà tèpa pwâra wakè kôo.

² Â wiàna rà ina wà pàra tàpé pâ, càcaa wàrapwiri, êco na wâguwà, âna guwà tâmogòori pâ nye âjupâra. Ba ê wâro kàwà, âna *paâjupâra pâ, go pwi apostolo kà Pwi Ukai*.

Pwa tàrù kôo ba go pwi a wakè

³ Wàèni béipwamuruô ma otòpi tà tàpé na rà inaô ba èpà:

⁴ Gona nye wàibu co [ma wà Barnabas] na ticè tàrù kâbu, ma bu tòpi ê utimuru gée goro ê wakè kâbu?

⁵ Gona ticè tàrù kâbu, ma bu piéa ma du ilàri a cèikî, ma poparu wiâbu, na bu wakè? Ba rà nye cau wàrapwiri wà Pétèru† ma wà tèpa jii Pwi Ukai Iésu, ma diri pàra tèpa apostolo.

⁶ Â gona nye wàibu co, na bu wakè dàra mwani, târa ma bu wâro?

⁷ Ba wà pwi coda, âna câé caa wâri [ê neemuru paa kêe. Bwa, wàé, âna wâriê naa goro ê wakè kêe.] Â wà pwina é câmi jè upwâra, âna é nye uti ê pwêe. Â wà pwina é wéaari macii, âna é wâdo é dilé gée goo.

⁸⁻⁹ Â jè còo pâ wàrapwiri naa na wâro kâjè na diri pâ tòotù. Êco na câgo caa ina gée gooò co. Ba jèè nye wii naa na é *Naèà kà Moosé pâ: *Gà cibwaa pacoo é paaci, ma é uti ê pwâra blé, na pàara na é còogai, ba kâgà, é u mwatò goro blé. Deutéronome 25.4*

Wiàna é ina pwiri wà Pwiduée, â gona é ina co ê macii?

¹⁰ Bwa! É ina ba kâjè mwara, tèpa âboro. Ba wiàna jè û, ma pétâ, â jè tapacîri ê jè ére na kâjè, gée goro ârapiûnya.

¹¹ [Naa goobu ma wà Barnabas‡, na ia bu jèè picémara tàwà é popai] â bu nye câmi ê arapwüru naa na pwâranümawà, târa *napwéretòotù. Â gona muru na dau maina tàwà, ma bu tòpi ê pwina pâri, târa pai wâro kâbu, gée goo ê pâ neemuruwà naani gòropuu§?

9:1 Apostolo 22.17–18, 26.16; 1 Korénito 15.8–9 **9:2,2** Korénito 3.2–3 * **9:2** Ba é wâro kàwà, âna paâjupâra pâ... é, Ba é wâro kàwà naa goo Pwi Ukai, âna paâjupâra pâ, go pwi apostolo. **9:4** Luka 10.8 † **9:5** Pétèru—Grec: Céphas. **9:8-9** Deutéronome 25.4; 1 Timotéo 5.18 **9:10** 2 Timotéo 2.6 **9:11** Roma 15.27 ‡ **9:11** Naa goobu ma wà Barnabas—é, Naa goobà ma wà pàra tèpa apostolo. Popai Nous naa na grec. § **9:11** Naa na pwâranümawà, târa napwéretòotù; Pâ neemuruwà, naani gòropuu—Spirituel; Matériel.

12 Â wiàna pwa tàrù kà pàra tàpé ma rà tòpi jiiwà, â o nye dau wâdé, wiàna guwà naa tâbu mwara!

Bu jèe caa tacoo goowà

Êco na jèe nye câbu mu caa tacoo goowà pâ, na guwà wàrapwiri, â bu naaco, ba na o ticè na rà èrà goo [wà tèpa âboro, na rà tòpi] ê *Picémara Wâdé goo wà Kériso.

13 Guwà tâmogòori bwàti pâ, wà tèpa pwa *ârapwaailò, âna rà nye tòpi ê ére géé goro ârapwaailò naa na wâra pwapwicîri. Â wà tèpa ênawéna kâra, âna rà tòpi ê ére géé goo pâ âraimeai.

14 Â nye ipaiwà naa goo wà tàpé na rà picémara ê Picémara Wâdé. Ba é ina wà Pwi Ukai pâ, wâdé na rà wâro géé goo ê popai kâra.

15 Êco na wâgo, âna nye câgo caa tòpi géé goo, â càcaa majoroé ma go wii tàwà tii bèeni. Bwa, o wâdé na go bà, jii na wàrapwiri! Ba go ipwâdéé na càcaa pâri ma ina, wà pwi jè âboro pâ, go tòpi mwani jii tàpé na go picémara tàra ê Picémara Wâdé*.

16 Câgo caa pi-ina kôo, naa goro pai picémara kôo ê Picémara Wâdé. Ba nye wakè na é naa tôo [wà Pwiduée] ma go pwa. Â ée mwa pitèio ba gò[†] wiàna câgo caa pwa.

17 Wiàna wâgo na pitòrigari i wakè bèepwiri, â o wâdé na go tòpi ê mwani goo. Êco na [nye wà Pwiduée, na é] pitòrigario, â é cùruo pâ. Â câgo caa tapacîri naa wâriô goro mwani.

18 O dà cè câmaô? Wâéni: Na go picémara ê Picémara Wâdé, wiàna nye ticè wâriô naa goo. Â go ipwâdéé, ba nye pwa tàrù kôo, ma go ilari cè wâriô, êco na câgo caa ilari.

Go piênawéna kâra âboro diri

19 Géé goo kaa pwiri, â nye ticè âboro na pitûâ kôo. Êco na go piênawéna kâra diri tèpa âboro, ba na o dau wâru géé goorà, na go poparà dari Kériso.

20 Wiàna go tâa jaa tèpa *Juif, â go nye pwacèwiirà, ba na go poparà dari Kériso. Jèe tipio jii ê Naèà kà Moosé, êco na go nye pitère dâra, goorà, ba wàilà, âna rà pitère dâra.

21 Â wiàna go tâa jaa tàpé [na càra caa tèpa Juif] na càra caa tâmogòori ê Naèà kà Moosé, â go pwacèwiirà, â câgo caa po tâa co naa goo ê Naèà. Â go nye wàrapwiri, ba na go poparà dari Kériso. (Êco na é tâa goo^è ê naèà kà Pwiduée, ba go nye ciburà wârori ê naèà kà Kériso.)

9:12 Apostolo 20.34; 2 Korénito 11.9   9:13 Deutéronome 18.1–3   9:14 Mataiao

10.10; Luka 10.7; Galatia 6.6   * 9:15 Dernière phrase—Grec: *O nye ticè âboro cèna é patâjii jiio é ipwâdéé kôo bèepwiri.*   9:16 Jérémie 20.9   † 9:16 Ée mwa pitèio ba gò—Grec: *O dau pwaée kôo.*   9:20 Apostolo 21.20–26

22 Â wiàna go tâa jaa tàpé na càcaa gòo ê cèikî kàra, â go wâro pwacèwii, ma go pagòora, ba na rà wâro wiâ Kériso[‡]. Üu, go nye wâro pwacèwii tàpé na go tâa jaarà, na diri pai pwa wée, ba na o pwa tèpa âboro géé goorà, na rà o medari Kériso[§].

23 Diri ê pwiibà, âna go pwa, ba na é pâra pâ* ê Picémara Wâdé. Â, naa wârapwiri, â o tà tôo ê pâ aupwényunyuâari kée.

Go tà itàa ba na go piétò

24 Guwà tâmogòori pâ, wà pwina é piétò, naa na é pi-itàa, âna é tòpi é câmaê. Â càcaa wà diri tèpa itàa na rà tòpi. Êkaa na wâdé na guwà itàa, ba na guwà tòpi é câmawà!

25 Wà tèpa itàa ma tèpa ipaa, âna rà dau ipwabwàtirà, ma piaabòrirà, ba na rà o piétò. Napwa naa goo ê câmarà, âna o càcaa tâa dâra gòiri.

Êco na é câmajè, [wàijè tèpa cèikî] âna ée mwa tâa dâra gòiri awé.

26 Êkaa pwiri na go itàa bwàti, ba na go tèepaa naa na é pwâadèrèè. Â, na go piokée, â go tò bwàti îô, târa ma coogée.

27 Â go piaabòrio, â go wakè, ba na go ipwabwàti é naiio, târa ma é pacoo é câbawâdé kôo. Ba o càcaa wâdé, wiàna câé caa tòpio wà Pwiduée[†], géé na càuru é pai picémara kôo é popai kêe tà pàra tàpé.

10

Cibwaa ipwamaina duée imudi

1 Tèpa cèikî béèò, go taniimiri tàwà, é pwina tèepaa mari tèpa jooorojè*, wà tèpa *Isaraéla biu. [Ba wà Pwiduée, âna é tòcia tàra é naigé naa namaré.] Ba é nama é pâra béaa kàra é jè nee, ba na é wéaarirà. Â rà cau jépàgà diri é nawià Mii.

2 Â [pwacèwii na] cau *upwaarà, naa na i nee, ma nawià, ba na rà o caapwi ma wà *Moosé [pwi a pitûâ kàra].

3 Â rà cau ija diri é utimuru me géenidò napwéretòtù[†], na é naa tàra wà Pwiduée.

9:22 2 Korénito 11.29 ‡ 9:22 Ma go pagòora... Grec: Ma go poparà dari Kériso.

§ 9:22 Na rà o medari Kériso—Grec: Na go pa-udòra. * 9:23 Pâra pâ—Se répandre. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Bwiari pâ. 9:25 Filipi 3.14; 2 Timotéo 2.4–5, 4.7–8 9:27 Roma 8.13, 13.14 † 9:27 Câé caa tòpio wà Pwiduée—Grec: Tòpò-o naa goro jènereê (disqualifié). Papwicîri jiié na é itàa naa na pi-itàa. 10:1 Exode

13.21–22, 14.22–29 * 10:1 Jooorojè—Wâru tèpa cèikî naa Korénito na càra caa tèpa Juif (tèpa Isaraéla). Êco na é ina wà Paulo pâ, jooorojè, ba, é ina wà Pwiduée pâ, na wàijè diri tèpa cèikî naa goo wà Kériso, âna jè pwacèwii tèpa gòobàra Abérama, pwi joooro tèpa Isaraéla. (Còo Galatia 3.29.) 10:3 Exode 16.35 † 10:3 Me géenidò

napwéretòtù—Grec: Spirituel. Ipaiwà mwara naa goo pâ popai nye géé goro kaa é pàtamee na nee tii 4.

4 Â rà cau wâdo mwara ê jawé na é naa tàra. Ba nye goro kaa ê pàtamee, na é nama joro i jawé, gée goro pwi atü na pâra wiârà. Â ê pwi atü bèepwiri, âna wà Kériso.

5 Êco na, [gée na càuru diri pâ pwi bèepwiri, âna] wâru gée goorà, na càcaa wâdé tûâ kàra tà Pwiduée, â é nama rà bà, â é tòdidirirà naa namaré.

Cibwaa ipwacèwii Ba Isaraéla biu

6 Diri ê pâ pwi bèepwiri, âna târa câmu tâjè, ba na jè cibwaa pwaduwa kàra. Â jè cibwaa niimiri pâ, jè pwa na èpà, pwacèwiirà:

7 Jè cibwaa pwamaina tèpa duée imudi, pwacèwii pai pwa kà pâra tàpé gée goorà. Ba jèe wii naa na *Tii Pwicîri pâ: *Rà tâaboo naa na pi-ija. Â rà câbu imudi. [Â rà pwamaina ê pâ duée imudi.]* Exode 32.6

8 Jè cibwaa ipuu imudi, pwacèwii pâra tàpé. Ba gée goo kaa pwiri, â rà po 23 000 tàpé na rà bà, naa na caapwi tòotù.

9 Jè cibwaa gâdà Pwi Ukai‡, pwacèwii pâra tàpé, na utirà dòèa, â rà bà.

10 Jè cibwaa pikûu, pwacèwii pâra tàpé. Ba wà Pwiduée, âna é cùru pâ pwi jè *angela kêe na pôtâmwararà.

11 Diri ê pâ aré-bà, âna tèepaa mari wà tèpa Isaraéla biu, ba na câmu tâjè. Â jèe wii diri, ba na jè ipwacôoco. Ba o tàpo tèepaa ê pwâadàra ê pâara bèeni.

12 Wàépwiri, wà pwina é niimiri pâ gòo ê cèikî kêe, âna é ipwacôoco, ba é péa tà tûu!

13 [Êco na wâdé na guwà tâmogòori pâ]: Diri ê pâ tacai na tèepaa mariwà, âna pwacèwii pâ tacai kà pâra tàpé. Â wà Pwiduée, âna ée pwi a pacoo é auinabéaa kêe, â o câé caa nama é wénari ê nii kàwà i tacai. Â ée mwa paari tàwà ê pai udò jii, ba na guwà o nye tà cimwü naa na tacai.

14 Êkaa, co tèpa âji béeò, wâdé na guwà upiri ê ipwamaina duée imudi.

Jè caapwi ma Kériso

15 Guwà pi-ina kàwà pâ, guwà tèpa tàmanga§, ma guwà tâmogòori pitèi bwàti pâ muru. Wiàna wàrapwiri, â guwà pitèi cai é pwina go ina tàwà ni:

10:4 Exode 17.6; Nombres 20.11   **10:5** Nombres 14.29-30   **10:6** Nombres 11.4,34; 1 Korénito 10.11   **10:7** Exode 32.6   **10:8** Nombres 25.1-9   **10:9** Nombres 21.5-6   ‡ **10:9** *Pwi Ukai*—Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà ina pâ: *Wà Kériso*.   § **10:10** Nombres 16.41-49   § **10:15** *Guwà pi-ina...guwà tèpa tàmanga*—Grec: *Go patùrawà, pwacèwii wiàna guwà tèpa tàmanga*.

16 [Na jè ija ê utimuru kà Pwi Ukai] â jè pwaolè tà Pwiduée goo ê wârado goro dipâa—pai ina wèe pâ, domii kà Kériso, [na joro, na ia é bà ba kâjè]. Â ê poloa na jè ipâdi, âna ê naiti Kériso. Ûna jè wâdo, ma ija, â jè caapwi ma wà Kériso.

17 Â cau wàijè diri na jè ija i poloa, â jè tàgére caapwi naiti âboro. Ba jè cau ija géee goro ê poloa na caapwi.

Cibwaa pitànaima ma pâ duée!

18 Guwà niimiri cai [ê pai pwapwicîri kà] tèpa Isaraéla. Wà tàpé na rà uti é *ârapwailò na naa tà Pwiduée, âna rà pâ nau caapwi ma wàè.

19 Â càcaa ipaiwà naa goo wà tàpé na rà pwa ârapwailò târa pâ ânuru [muru na rà ina goorà pâ] ‘pwiduée’! Ba piticèmuru naa goo pâ pàra ‘pwiduée’, â piticèmuru naa goo pâ ârapwailò na naa târa.

20 Êco na guwà ipwacôoco. Ba pwa pâ duée [na rà cicara wà Pwiduée]. Â nye wàilà kaa na rà tòpi é pâ ârapwailò bèepwiri. Â ê utimuru na naa târa pâ duée, âna càcaa naa tà Pwiduée, na é caapwi co. Â càcaa wâdé tîo, na guwà pitànaima ma é pâ duée*.

21 Guwà tère, làpé! Càcaa pâri ma guwà picapai wâdo é wârado kà Pwi Ukai, bau é wârado kêra pâ duée imudi! Â càcaa pâri ma guwà picapai ija é utimuru kà Pwi Ukai, bau é utimuru kêra pâ duée imudi!

22 Wànau, nûmawà na guwà nama é putàmu wà Pwiduée? É, pwiri guwà niimiri pâ dau pwa nii kàwà jiié?

Jè pwa diri ba na o ipwamaina Pwiduée

23 [Jè wâjué còwâ] naa goo auina kàwà, pâ «Nye ticè muru na papwicîri jiiio.» Â go ina mwara pâ, càcaa êdiri pâ muru na wâdé. Nye âjupâra pâ, nye ticè na papwicîri jiié, [tèpa na Pwiduée] êco na càcaa êdiri pâ muru na pagò tèpa béejè.

24 Wâdé wiàna jè cibwaa po mudàra co é pwina wâdé ba kâjè; jè mudàra mwara pwina wâdé ba kà pàra tàpé.

25 [Wàéni é pwina gà mwa pwa]: Wiàna gà wâri é noo kêra macii naa na aupwa jèna, â gà cibwaa pitawèrigà [pâ, pwiri utimuru târa pwa ârapwailò]. Â, na wàrapwiri, â o càcaa tubagù é *pwâratùra-nigée-googà. [Ba napwa naa goo é utimuru, âna nye ticè na pwicîri tâjè.]

26 Ba: *Ê gòropuu diri, bau diri é pwina tâa na, âna kà Pwi Ukai. Psaume 24.1*

10:16 Mataio 26.26–28

10:17 Roma 12.5

10:18 Lévitique 7.6

10:19 1

Korénito 8.4 10:20 Deutéronome 32.17; Auinapàpari 9.20 * 10:20 Pwa tàrù kâjè ma jè uti é noo kêra macii na pwa ârapwailò goo, êco na jè ipwacôoco, na jè cibwaa pwapwicîri târa pâ duée.

10:21 2 Korénito 6.15–16

10:22 Deutéronome 32.21

10:23 1 Korénito 6.12

10:24 Roma 15.1–2

10:26 Psaume 24.1

27 Ipaiwà na rà todàgà wà tàpé na càra caa tèpa cèikî. Â gà pâra, â gà cibwaa piwâ na gà ija. Â gà cibwaa tawèerirà goro é utimuru, ba na o càcaa tubagù é pwâratùra-nigée-googà.

28-29 Êco na, wiàna é ina tâgà wà pwi âboro pâ: «Wàéni utimuru na naa târa duée», â gà cibwaa ija. Â càcaa wàrapwiri googà, â wàrapwiri gooé, ba na gà cibwaa tubagù é pwâratùra-nigée-gooé.

[Pwiri guwà o tòpi tōo pâ]: «Gorodà na go pitère dâra é aunünüma kà pwi jèpwi?

30 Ba wiàna go pwaolé tà Pwiduée goro é utimuru, â gorodà na o pitèio goro pai uti kōo?»

31 [Â go ina pâ]: Na gà ija, â na gà wâdo, â gà cau pwa, ba na béipwamaina Pwiduée. Â ipaiwà naa goro diri pâ muru na gà pwa.

32 Â gà ipwacôoco goro pâ tûâ'gà, ba gà péa tanoori é pwâratùra-nigée-goo pwi jè âboro—wiàna ina pâ, pwi jè *Juif, é, wà pwi âboro na câé caa pwi Juif, é, wiàna pwi jè âboro géé na wâra pwapwicîri kà Pwiduée.

33 Â napwa naa gooò, âna go wàrapwiri†. Ba câgo caa imudàra cè wâdé kōo acari. Â go o imudàra cèna wâdé ba kà diri tèpa âboro, ba na o wâru géé goorà, na rà o udò, [ma tâa târa é *âji wâro].

11

1 Üu, guwà ipwacèwio, ba go ipwacèwii Kériso.

tûâ kâjè na jè pwapwicîri naima

(Naporomee 11-14)

Pai târamiri pûrùjè

2 Go jèe naa tàwà pâ nyamanya ma pâ ârapupûra [na ia go jèe tòpi]. Â go ipwàdéé goowà, â go picâdiriwà, ba guwà nye tà niimiri, â guwà wâro wiâra*.

3 Â pwa mwara jè muru na nümoo na guwà tâmogòori. Wàéni: Wà Kériso, âna é pwi a pitûâ† kà pwi paa; â wà pwi paa, âna é pwi a pitûâ kà tô wâdèe. Â wà Pwiduée, âna é pwi a pitûâ kà Kériso, [pwacèwii na é pûrùjè, âna pwi a pitûâ kâra naiiri âboro kâjè].

10:28-29 1 Korénito 8.7 10:30 1 Timotéo 4.4 10:31 Kolosé 3.17 10:32 Roma 14.13 10:33 1 Korénito 9.20-22 † 10:33 1re phrase—é, Guwà ipwacèwio. (Cōo 1 Korénito 11.1.) 11:1 1 Korénito 4.16 * 11:2 Jèpa pi-itè pâ jèpa nyamanya, naa na pâ jèpa napô ma jèpa pâara. Na pâara kà Paulo, âna càcaa wâdé, na gòri wàrapûru pwi paa; â càcaa wâdé na pwârù pûru tō ilâri. Wâdé na tōimiri pai pwa kâjè, wiâra nyamanya kâra Ba kâjè, â na càcaa tanoori wà tèpa jènerejè. 11:3 Genèse 3.16; Éféso 5.23 † 11:3 Pwi apitûâ—Grec: Pwi pûru.

4 Wà pwi âboro na é târamiri ê pûruê na é pwapwicîri, é, na é ipa popai naa na nee Pwiduée, âna câé caa papwicîri wà Kériso, na é pwi a pitûâ kêe.

5-6 Êco na, napwa naa goo wà tô ilàri, âna wâdé na é târamiri ê pûruê, na é pwapwicîri, é, na é ipa popai naa na nee Pwiduée. Ê wàrapwiri, ba na é paari pai pitòimiri kêe wà pwi éaé, na é pwi a pitûâ kêe. Wiàna câé caa wàrapwiri, âna pwacèwii na tàpi pûruê, muru na kamu‡ ba kà tô ilàri§ [naa jaajè].

7 Napwa naa goo wà pwi paao, âna é cibwaa târamiri ê pûruê* [na é pwapwicîri]. Ba wà pwi paao, âna é pwacèwii ê ânuuru muugère kà Pwiduée†. Êco na wà tô ilàri, âna é pwényuâa ma muugère kà pwi paao.

8 Ba wà Pwiduée, âna câé caa tapoo é paao gée goro é nài tô ilàri. Â é tapoo ê ilàri gée goro é nài pwi paao.

9 Â câé caa tapoo é paao ba kà tô ilàri, â é nye tapoo ê ilàri ba kà pwi paao.

10 Wàépwiri ê majoroé ma é târamiri ê pûruê wà tô ilàri. Ba wàrapwiri goo wà tèpa *angela‡.

11 Êco na, naa na pai tòpò kà Pwi Ukai§, âna, wiàna ticè ilàri, â o nye ticè paao. Â wiàna ticè paao, â o ticè ilàri.

12 Ba wiàna é tapoo ilàri gée goro nài pwi paao wà Pwiduée, â âjupâra mwara pâ, wà pwi paao, âna pitèpaé gée goo tô ilàri. Â wàilu, âna ru cau me gée goo wà Pwiduée, ba wà Pwiduée na é tapoo diri pâ muru.

13 Gona guwà niimiri pâ, wâdé wiàna câé caa târamiri ê pûruê wà tô ilàri, na é pwapwicîri tà Pwiduée? Wâdé na guwà pinünüma cai bwàti naa goo, ma pitèi cai.

14 Wà pwi paao na dau gòri ê wàrapûruê, âna po dau kamu ba kâjè. Ba nye càcaa wàrapwiri wiâra é càra na naa tâjè*.

15 Â wà tô ilàri, âna nye naa tée, ba na gòri wàrapûruê, bêtâramiri ê pûruê, ba pwényuâa ma muugère kêe.

‡ 11:5-6 Kamu—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Pitubaârankaé. § 11:5-6 Muru na kamu ba kà tô ilàri—Wà tèpa Juif béaa, âna rà tàpi pûru tô ilàri na é pwa pâ tûâ na èpà. Tâpi pûru pa ilàri gòronaigé mwara. Grec: Â wiàna tàutée na é târamiri ê pûruê, â wâdé naa tàpi! 11:7 Genèse 1.26-27 * 11:7 É cibwaa târamiri ê pûruê—é, Ticè pitacoo gooé na é târamiri ê pûruê. † 11:7 Pwacèwii...Pwiduée—É jèe tòpò pwi âboro wà Pwiduée, ba na é pwacèwiié, wàé Pwiduée. 11:8 Genèse 2.18-23 ‡ 11:10 Ba wàrapwiri goo wà tèpa angela—Càcaa pwéelaa pai ina wèe. Wàèni pàra auniimiri kà pàra tèpa dotée goro é Tii Pwicîri: • Wà tô ilàri, âna é paari tà tèpa angela pâ, pwa tàrù kêe, ba na é pwapwicîri ma ipa popai naa na nee Pwiduée. Â é tàrù bèepwiri, âna é me gée goo wà Pwiduée. É, • É paari tà tèpa angela pâ, é papwicîri pwi éaé. É, • É pipwamurué jii wà tèpa angela kà Caatana (tèpa duée), ûna é gére pwapwicîri. É, • O pwa pàtamee jii pâ duée, ba na é piétò jiià. § 11:11 Naa na pai tòpò kà Pwi Ukai—é, Naa na wâro kâjè naa goo Pwi Ukai. * 11:14 É càra na naa tâjè—Grec: La nature. Munaa pai ina wèe ni pâ, tèpa nyamanya kà tèpa âboro.

16 Â wiàna pwi càra âboro-bà, âna câé caa wâdé tà wà pwi jèpwi, â go ina co pâ nye câmaajé tâbà†. Â ipaiwà pai pwa bèepwiri naa na pàra wâra pwapwicîri.

Caanilo—Pa-utimuru

17 Go patûrawà ni, goro pâ tûâ kàwà na càcaa wâdé tîo. Ba, na guwà mu picaatâa [nau pwapwicîri] â guwà dau pitubaèpà tàwà [géé goro ê pâ càrawà na èpà].

18 Ba jèpwi, âna go tère pâ, na guwà ipitiri, â guwà pitadârùwà. Â go niimiri pâ, âjupâra ê pwâratûra bèepwiri.

19 (Êco na péa wâdé wiàna pwa cè pitadârù wânabibiu kàwà, ba na jè tâmogòori tàpé na rà âjupâra.)

20 Jèpwi: Na guwà pitànaima, â guwà niimiri pâ, na guwà pi-ija ê utimuru kà Pwi Ukai‡.

21 Êco na guwà pitòri, ba wà pàra tàpé, âna rà copwa, â wà pàra tàpé, âna rà ipwirié.

22 Wànau? Nye ticè pwârawâ kàwà ma guwà ija ma wâdo wê? Gona càcaa âjimuru tàwà ê wâra pwapwicîri kà Pwiduée? Â nûmawà na guwà tubakamu tàpé na ticè kàra? Go mwa inaanau§ tàwà? Pwiri guwà niimiri pâ go mwa picâdiriwà? Bwa!

Êre Caanilo—Pa-utimuru

23 Guwà tère! Wàéni mwara ê nyamanya, na ia go tòpi jii wà Pwi Ukai, âna go pacâmuriwà goo: Na bàrane, na icuri wà Pwi Ukai Iésu na, âna é popa ê poloa.

24 Â é pwaolé tà Pwiduée goo, â é tubiti ma ipâdi, â é ina pâ: «Êni, âna naiio, na go panuâ ba kàwà. Wiàna guwà ija, â guwà pitaniimiri ê pwina go pwa tàwà.»

25 Géé na càuru ê pi-ija, â wà Pwi Ukai, âna é popa mwara ê wârado dipâa, â é ina pâ: «Êni, âna câmu kâra *auipwataâboro na bwaa âmuê—auipwataâboro na é pwa wà Pwiduée goro ê domii kôo [na joro, ba na é tòpò pinaanapô naa nabibiu kàwà ma wâé]. Wiàna guwà wâdo, â guwà pitaniimiri ê pwina go pwa tàwà.»

[Wàépwiri ê popai kà Pwi Ukai Iésu.]

26 Êkaa na, wiàna jè ija ma wâdo, â târa inapàpari ê pai bà kà Pwi Ukai ba kâjè, tèepaa naa goro cè pai wâjué me còwâ kêe.

Jè pwapwicîri Caanilo—Pa-utimuru

† **11:16** Câmaajé tâbà—é, Câmaajé tîo. **11:18** 1 Korénito 1.10–12 ‡ **11:20** Utimuru kà Pwi Ukai—Naa na bétapoo wâra pwapwicîri, âna nye ticè Caanilo, é, Pa-utimuru (Sainte-Cène, eucharistie) pwacèwiijè. Rà nye ija pwacèwii pai ija kâjè diri tòotù.

§ **11:22** Inaanau—Ina pâ wànau. **11:24** Mataio 26.26–28; Maréko 14.22–24; Luka 22.19–20 **11:25** Exode 24.6–8; Hébéru 8.8–13

27 Wiàna gà tòpi imudi ê poloa ma ê wârado dipâa kà Pwi Ukai, â gà còbèedari ê naiié bau ê domii kêe.

28 Êkaa na, gà nye mara pinünüma bwàti, béaa kêa ê pai ija ma wâdo'gà.

29 Ba wiàna gà ija ma wâdo, âna câgà caa côoina ê naii Pwi Ukai*, â ée mwa pitèigà wà Pwидуée, â ée mwa naa wârimuru'gà.

30 Wàépwiri kaa, na wâru géee goowà, na rà tâa na aré ma maagé, tiagoro na rà bà.

31 Wiàna jè mara pitèi bwàti ê càrajè, â pwiri o câe caa pitèijè wà Pwi Ukai [ma naa wârimuru kâjè].

32 (Êco na, wiàna é tèijè ma patàrùjè, âna tâa ma o câjè caa dau pwa wârimuru, ma tèpa âboro gòropuu.)

33 Êpwiri co tèpa cèikî béèò, wiàna guwà picaatâa goro ê pi-ija kà Pwi Ukai, â guwà pitapacîwà.

34 Ba wiàna guwà po dau copwa, â wâdé na guwà mara ija béaa naa pwârawâ kàwà. Ba na wàrapwiri, â wiàna guwà ipitiri, â o câe caa naa wârimuru kàwà wà Pwидуée.

[Nabwé naawê.] Napwa naa goo pàra pwina guwà ilari jiio, âna go o mwa ina tàwà, wiàna go mwa wâjué me còwâ dariwà.

12

Âraimeai géee goo Nyuâaê Pwicîri

1 Tèpa cèikî béèò, go patùrawà ni, goro pâ âraimeai, na me géee goo ê Nyuâaê Pwicîri. Ba wâdé na guwà tâmogòori bwàti ê pai pwa goo.

2 Béaa, na bwaa câguwà caa pâji tâmogòori wà Pwидуée, âna guwà pwamaina pâ *ânuurumuru na guwà ina pâ 'pwiduée', na ticè wâro goorà. Â, na guwà wàrapwiri, â rà pa-imwüruwà pâ duée imudi. Â càcaa pâri ma guwà cicararà*.

3 [Êco na nabà, âna é popawà ê Nyuâaê Pwicîri kà Pwiduée]. Â nümoo na guwà câmogòori ê pwina me géee gooé. Ba wiàna é tùra géee goo ê Nyuâaê Pwicîri, wà pwi jè âboro, â o càcaa pâri ma é pinajajai Iésu. Â wiàna é inapàpari pâ, wà Iésu, âna é Pwi Ukai, â nye géee goo kaa ê Nyuâaê Pwicîri.

11:27 Hébéru 10.29 * 11:29 *Câgà caa côoina é naii Pwi Ukai*—Ârailu pai ina wèe: Jèpwi âna, *Câgà caa côoina pâ, guwà caapwi ma wà tèpa cèikî béegà na rà ija ma wâdo, ba guwà cau caapwi naiiri âboro, é naii Kériso.* Jèpwi âna, *Câgà caa côoina pâ é pwina gà wâdo ma ija, âna {câmu kêa} é naii Kériso ma domii kêe, na é bà ba kâgà; âna muru na dau pwicîri.* 11:32 Hébéru 12.5-6 12:2 Habakuk 2.18-19 * 12:2 Grec: *Guwà tâmogòori pâ, na pàra na guwà bwaa tèpa païens (tàpé na càra caa tâmogòori Pwiduée), âna ipa-imwüruwà goro pâ idoles (ânuru pâ 'pwiduée') na càcaa pâri ma rà tùra. Êco na rà pitûâ kàwà.* 12:3 1 Ioane 4.2-3

Caapwi co Nyuââ Pwicîri na é naa

⁴⁻⁵ Ê Nyuââ Pwicîri, âna é jèpa naa tâjè jècaa pâ âraimeai† na pi-ité. Â wiàna wâru pâ jèpa pai piênawéna kâjè, êco na jè piênawéna kâ Pwi Ukai na é caapwi co.

⁶ Â wâru pâ jèpa wakè kâjè, êco na caapwi co Pwiduée na é wakè goojè diri.

⁷ Â é Nyuââ Pwicîri, âna é paari é pai tâa goojè kêe, ûna é naa tâjè jècaa ê jèpa âraimeai, ba na o pagòo diri [ê wâra pwapwicîri].

⁸⁻¹⁰ É naa tà pwi jèpwi, jè âraimeai, â é naa tà pwi jèpwi, jè âraimeai. Âna nye pwi caapwi Nyuââ Pwicîri na é naa. [Wâéni pàra pwi]‡:

Ê pai tâmogòori tèi bwàti pâ muru;

Ê popai goro autâmogòorimuru;

Ê cèikî na maina;

Ê pai nama tiàu maagé;

Ê pai wakè goro pàtamee;

Ê pai ipa popai naa na nee Pwiduée (*péroféta);

Ê pai nadàrù é pwina me gée goo wà Pwiduée, ma é pwina càcaa me gée gooé;

Ê pai tùra na pâ pwâratùra na ité§;

Ê pai bii é pâ pwâratùra bèepwiri.

¹¹ Êdiri pâ pwiibà, âna nye é Nyuââ Pwicîri na é ipâdi tâjè jècaa wiàra câbawâdè kêe.

Wâguwà naima âna guwà naii Kériso

¹² Guwà jèe côo cai é naiijè [wàijè tèpa âboro]: Nye caapwi naiiri âboro, êco na nye dau wâru é nyi ére gée goo. Â ipaiwà naa goo é naii Kériso, [pai ina wèe pâ, é wâra pwapwicîri kêe].

¹³ Ba jèe cau *upwaajè naa goo é Nyuââ Pwicîri na é caapwi, ba na jè o caapwi naiiri âboro. [Âjupâra naa goojè diri tèpa cèikî] wiàna jè tèpa *Juif, é, câjè caa tèpa Juif; â wiàna jè tèpa *ênawéna kîri kâra pâ âboro, é, wiàna pwa tàrù kâjè. Ba jè cau tòpi é Nyuââ Pwicîri naa na é pwâranümajè.

¹⁴ Â napwa naa goo é naiiri âboro, âna wâru pâ ére gée goo.

12:4-5 Roma 12.6 † **12:4-5** Âraimeai—Pai ina wèe ni pâ, é nii bau é autâmogòorimuru na naa tâjè, ba na jè wakè kâ Pwiduée, ma ipagòo é wâra pwapwicîri kêe (*talent, aptitude, capacité*). ‡ **12:8-10** Na pàra nee tii na é naporomee bèeni, âna wâru pâ popai na caapwi pai ina wèe, naa na paicî. Â câbà

caa ciburà ina còwâ é pwina caapwi. § **12:8-10** Pwâratùra na ité—Ê pwâratùra na câjè caa câmu goo, na jè pwamaina Pwiduée goo. Pwiri é âji pai tèpa âboro, pwiri é pai tèpa angela (còo 1 Korénito 13.1), pwiri càcaa âji pajijè. **12:11** 1 Korénito 7.7

12:12 1 Korénito 10.17 **12:13** Galatia 3.28

15 Â câé caa ina ê âjè pâ: «Gée goo na câgo caa îjè, â câgo caa tâa na naiiri âboro.»

16 Â câé caa ina ê pwâranyürujè pâ: «Gée goo na câgo caa âraporomeejè, â câgo caa tâa na naiiri âboro.»

17 Ba wiàna ina pâ, nye po êco ê âraporomeejè naa na naiijè, â jè o mwa wànau târa cè pai tère kâjè? Â wiàna ina pâ, nye po êco pwâranyürujè naa na naiijè, â jè o mwa wànau târa pai tère ûraara muru?

Wà Pwидуée na é jèpa tòpòjè

18 Ba wà Pwидуée, âna é jèpa tòpò jèpa ére, naa na naiiri âboro, wiàra é nye pai niimiri kèe.

19 Â wiàna ina pâ, nye po êco caapwi ére, â o càcaa naiiri âboro na tâbawêe.

20 Ûu, ba wâru diri ê pâ jèpa ére gée goro ê naiiri âboro.

21 Wàépwiiri na, càcaa pâri ma é ina é âraporomeejè târa îjè pâ: «Càcaa pwamuru naa googà.» Â càcaa pâri ma é ina é pûrujè târa du âjè pâ: «Càcaa pwamuru naa goou.»

22 Jèpwi mwara, âna pwa pàra ére gée goro ê naiijè, na jè niimiri pâ, ticè nii kàra. Êco na nye wàilà kaa na dau pwamuru naa goorà.

23 Â é pâ ére na jè pinaapwàniri, âna jè nye dau pipapwicîrirà. Â é pâ ére na câjè caa còo, âna jè dau piwéaarirà,

24 jii é pàra ére. Ba nye wàrapwiri, pai tòpò kà Pwидуée é naiijè.

25 Â êkaa, na càcaa pâri ma pitadàrù é naiijè. Â êdiri pâ ére bèepwiri, âna rà nye pitòimirirà còwâ.

26 Ba wiàna é tâa na aré pwi jè ére, â êdiri pàra ére, âna rà cau tâa na aré ma wàé. Â wiàna ipwamaina jè ére, â wàilà diri, âna rà cau ipwàdéé ma wàé.

Pàra wakè naa na wâra pwapwicîri

27 Wâguwà naima, âna guwà naii Kériso, é wâra pwapwicîri kèe. Â wâguwà jècaa, âna guwà jèpa ére gée gooé.

28 Â wàéni [pàra tèpa wakè] na é jèe tòpò wà Pwiduée naa na wâra pwapwicîri:

Tèpa apostolo, na rà tèpa pábéaa;

Tèpa ipa popai (péroféta);

Tèpa picémara popai;

Â wàéni pàra tàpé mwara:

Tèpa wakè goro pàtamee;

Tèpa nama tiàu maagé;

Tèpa pitu tà pàra tàpé;

Tèpa pitûâ;
Tèpa pwa pâ pwâratùra na ité.

²⁹ Gona [guwà niimiri pâ] jè cau tèpa *apostolo diri? Bwa! Â câjè caa capai tèpa péroféta diri, ma tèpa picémara popai, ma tèpa wakè goro pátamee.

³⁰ Â gona jè cau tèpa nama tiâu maagé, ma tèpa pwa pâ pwâratùra na ité, ma tèpa bii pâ pwâratùra bèepwiri? Bwa. [Ba jèe naa tâjè jècaa ê jèpa âraimeai.]

³¹ Â wâguwà, âna wâdé na guwà iari ê pâ âraimeai na pwamuru naa goo.

Êco na go o mwa paari tàwà ê naigé na dau piwéna ma wâdé awé.

13

Pimeaari

¹ Wiàna go pwa
pâ pairi pâ âboro diri,
ma pâ pai tèpa *angela,
â wiàna ticè pimeaari goodò,
â nye po pwa aio co,
pwacèwii kilo,
é, târa ilò na é tûu*.

² Wiàna go pame
popai kà Pwiduée;
wiàna go tâmogòori diri
pâ muru ni gòropuu,
pâ muru na tâa na wâbinyiri;
â wiàna ticè pimeaari goodò,
â nye piticèmuru naa goodò.
Wiàna dau maina cèikî kôo,
ma go pagù pâ jaa,
â wiàna ticè pimeaari goodò,
â nye piticèmuru naa goodò.

³ Wiàna go naa
diri pâ neemuruô
tà tàpé na ticè kàra;
â wiàna go panuâ naiio
ba na go pi-ina kôo†,
â wiàna ticè pimeaari goodò,
â nye piticèmuru naa goodò.

Wàéni pai pwa wàra pimeaari

12:31 1 Korénito 14.1 * **13:1** Târa ilò na é tûu—Grec: *Sinebalo (cymbale) na pwa aié.* **13:2** Mataio 17.20 † **13:3** Ba na go pi-ina kôo—é, Ba na o cîri. Càcaa pwéelaa naa na grec.

4 Wàéni ê pai pwa
 wàra ê pimeaari:
 Jè pidàpwicâarijè.
 Jè pitu tà pàra tàpé.
 Câjè caa tèpa piboo.
 Câjè caa pi-ina kâjè.
 Câjè caa tèpa maina nūma.
 5 Câjè caa pwa-imudiri muru.
 Câjè caa piniimirijè co.
 Câjè caa tèpa putàmu.
 Câjè caa tèpa tà niimiri na èpà
 naa na pwâranümajè.

6 Wàéni ê pimeaari:
 Na jè ipwàdéé
 goro ê âjupâra;
 â jè pikîri goro
 ê pwina càcaa *târù.
 7 Jè nye ciburà cèikî.
 Jè nye ciburà tapacîri.
 Jè nye ciburà kakeri.
 Â càcaa oratâjè goo.

Ée mwa tâa dâra gòiri awé

8 Dâ na ée mwa tâa
 dâra gòiri awé?

Nye ê pimeaari!
 [O nye cau tiâu
 pâ âraimeai]:
 O nye tiâu
 tèpa *péroféta.
 O nye tiâu
 pai pipa popai
 naa pwâratùra na ité.
 O nye tiâu
 pai tâmogòrimuru.

9 Càcaa tâbawêe
 ê autâmogòrimuru
 na naa tâjè.

Càcaa tâbawêe
 ê popai kâjè
 naa na nee Pwiduée.

10 O tiâu diri
 ê pwina càcaa tâbawêe,
 ba ée mwa tèepaa me
 pwina tâbawêe!

11 Na go bwaa èpo,
 â go tùra pwacèwii nari èpo,
 â go niimiri pwacèwii nari èpo.

Ûna go jèe maina,
 â go naaco diri
 pai pwa kêra nari èpo.

12 Bwaa câjè pâji côo bwàti;
 jè niâ naa na garaaci [na tòri].

Êco na, na jè tòotù,
 âna jè o mwa bàra côoê
 naa na pai tâa kêe.

Bwaa câjè caa tâmogòori diri.

Êco na, na jè tòotù,
 â jè mwa bàra tâmogòori bwàti‡,
 pwacèwii Pwiduée,
 na é tâmogòorijè bwàti.

13 Tâa tâjè pâ muru na âracié:
 Ê cèikî, ê pitapacîri,
 bau ê pimeaari.

Â wà pimeaari,
 na dau maina naa nadàpara.

Nabwé!

14

Pai pwa goo du âraimeai

1 Guwà imudàra béaa é pimeaari, naa na diri é pwina guwà pwa. Â wâdé na guwà iari é pâ âraimeai géé goo é Nyuâaé Pwicîri.

Dau wâdé wà pwini ipa popai naa na nee Pwiduée.

2 Ba wiàna gà tùra na é pwâratùra na ité goo é Nyuâaé Pwicîri, â gà nye patùra co wà Pwiduée. Ba wà para tàpé, âna càra caa tâmogòori é pwina gà ina. Ba gà ina pâ muru na tàbinyiri târa.

3 Êco na, wiàna gà ipa popai naa na nee Pwiduée, â gà patùra pâ âboro. Â gà pagòora, ma patàmarùrà. Â gà pitu târa diri é wâra pwapwicîri.

4 Ba wà pwina é tùra na pâ pwâratùra na ité, âna é nye ipagòoé côwâ. Â wà pwina é ipa popai naa na nee Pwiduée, âna é pagòo diri é wâra pwapwicîri.

5 Wâdé tôo na guwà cau tùra na pâ pwâratùra na ité. Êco na nye dau wâdé tôo jii pwiri, wiàna guwà pame é popai naa

‡ 13:12 Jè mwa bàra tâmogòori bwàti—Jè mwa bàra côo Pwiduée ma tâmogòorié bwàti. Grec: *Jè mwa côo{ê} naa na naporomee.* 13:13 1 Tésalonika 1.3 14:1 1 Korénito 12.31, 14.39

na nee Pwiduée, [naa na pwâratùra na jè cau tâmogòori diri]. Ba wàépwiri ê muru na piwéna. Êco na, wiàna gà tùra na ê pwâratùra na ité, â wiàna wà pwi jèpwi, âna é bii popai na gà ina, â nye wâdé mwara. Ba wiàna wârapwiri, â [ê popai'gà, âna ée] pagòo diri ê wâra pwapwicîri.

Pwa na gà pagòo tèpa cèikî

⁶ Wiàna ina pâ, go tèepaa mariwà, co tèpa cèikî béèò, â go patùrawà co naa na ê pwâratùra na ité, â o mwa wànau târa ma pagòowà? Bwa, wâdé na go pame ê popai na guwà tâmogòori—naa na pai pupûra kôo, é, naa na popai goro autâmogòorimuru, é, naa na popai na go pame tàwà naa na nee Pwiduée, é, naa na popai goro é pwina é paari tîo wà Pwiduée naa na nyuâa. Ba êdiri pâ pwi bèepwiri, âna târa pitu tàwà.

⁷⁻⁸ [Guwà jèe niimiri cai pâ neemuru nyabi] pwacèwii ê kuruò, ma kitara. Wiàna càcaa pwéelaa ê aié, â jè o mwa wànau târa cè pai tâmogòori ê wéégére nyabi*? Â wiàna càcaa pwéelaa cè airi ê tutu, â o wailàapà na o pitapitirirà ma pwabwàtirà târa ipaa? [Â wiàna wârapwiri naa goo] pâ muru bèepwiri, na ticè wâro goorà,

⁹ â o nye ipaiwà naa goowà! Ba wiàna càcaa pwéelaa tâjè é pwina gà ina, â o wànau târa ma jè tâmogòori ê éreê? Ba gà tùra pwacèwii pâ marû.

¹⁰ Dau wâru pâ pwâratùra kà tèpa âboro gòropuu. Â rà nye jèpa tâmogòori é jèpa pwâratùra kàra jècaa.

¹¹ Êco na wâgo, âna câgo caa tâmogòori é pairà. [Â wailà, âna càra caa tâmogòori é paio.] Â go pwi pârame ba kàra, â rà tèpa pârame ba kôo.

¹² Â ipaiwà naa goowà [wiàna guwà tùra co na pwâratùra na ité]. Êkaa na wâdé na guwà mudàra pâ âraimeai, târa pagòo é wâra pwapwicîri, [â càcaa muru na kàwà co].

Bii popai ba na rà tâmogòori

¹³ Wàépwiri, wiàna gà tùra na ê pwâratùra na ité, â wâdé na gà pwapwicîri, ma o naa tâgà é âraimeai târa bii popai. [Â, na wârapwiri, â jè o cau tâmogòori é popai na gà pame.]

¹⁴ Ba, na go pwapwicîri na ê pwâratùra na ité, â nye ticè na go tâmogòori naa na ê pâ pwina go gére ina. Ba nye é Nyuâaé Pwicîri† na é gére pwapwicîri wâgooò.

¹⁵ Â dà cèna go pwa? Wâdé na go pwapwicîri ma nyabi naa na nyuâa; â wâdé mwara na go pwapwicîri ma nyabi goro autâmogòorimuru kôo.

* 14:7-8 Cè pai tâmogòori é wéégére nyabi—é, Cè pai picàdarù-ru wèe. † 14:14 Ê Nyuâaé Pwicîri—é, Ê nyuâaò.

16 Wiàna guwà picaatâa târa ma guwà pwapwicîri, â wâdé na guwà niimiri tàpé na càra caa tâmogòori ê pai pwa goo ê pâ âraimeai gée goo ê Nyuâaê Pwicîri. Ba wiàna gà pwaolé tà Pwiduée, co, naa na ê pwâratùra na ité, na é naa tâgâ ê Nyuâaê Pwicîri, â rà mwa o wànau târa ma rà pâra wiâgâ, naa na pwâra pwapwicîri'gâ? Ba o càra caa tâmogòori ê pâ pwina gà ina‡.

17 Péa po dau wâdé pai pwapwicîri'gâ. Êco na càcaa pitu ma pagòo tàpé na rà gére tère.

18 Napwa naa good, âna go pwi a tura na pâ pwâratùra na ité—â go dau pwa awé jiiwâ. Â go pwaolé tà Pwiduée goo.

19 Êco na wâna ê ipitiri kà tèpa cèikî, âna nümoo na go ina co 5 popai na pwéelaa, ba na go pacâmurirà, jii ê pâ 10 000 popai, na ina naa na jè pwâratùra na càra caa tâmogòori.

Pwâratùra na ité âna câmu kêe

20 Tèpa cèikî béèò, napwa naa goo ê pâ tûa na èpà, âna wâdé na guwà pwacèwii nyi nari èpo, na ticè na rà tâmogòori. Êco na, naa na diri pâra muru, âna wâdé na guwà pinünüma pwacèwii tèpa âboro maina.

21 Jèe wii naa na *Tii Pwicîri pâ é ina wà Pwi Ukai pâ:

*Go o mwa patùra é Ba kôo,
naa na jè pwâratùra na ité.*

*Go o mwa pacâmurirà,
naa na pai tèpa pârame.*

Â o càra caa pitère dòo.

Êsaïe 28.11–12

22-23 Êkaa na, wiàna jè tura na pwâratùra na ité, âna càcaa muru na wâdé§ ba kà tàpé na càra caa cèikî. Ba wiàna rà tèepaa naa na wâra pwapwicîri wiàna guwà gére jèpa tura na jèpa pwâratùra na ité, â rà mwa ina pâ, gù pûruwâ!

Êco na, wiàna jè ipa popai naa na nee Pwiduée, â o muru na wâdé ba kà tàpé na bwaa càra caa pâji cèikî*, [ba o tàpiri pwâranümarà].

24 Ba wiàna rà tèepaa, na guwà gére jèpa pame ê popai naa na nee Pwiduée, naa na pwâratùra na rà tâmogòori, â rà o mwa côoina pâ tûa kàra na èpà, â rà o pinünüma ma rà biirà†.

‡ 14:16 Grec: *Wiàna gà pwaolé goro ê nyuâa, â wà pwina é tâa wê wà pwi âboro na é tâmaari...âna ée mwa wànau târa ma é tòpi pâ «Amen» târa pwâra pipwaolé kâgâ? Ba câe caa tâmogòori é pwina gà ina.* 14:20 Êféso 4.14 14:21 Êsaïe 28.11–12 14:22-23

Apostolo 2.13 § 14:22-23 *Càcaa muru na wâdé*—Grec: *Câmu kêe*; na pai ina wèe pâ, é aupitèi kà Pwiduée—wiàna pwâra putàmü kêe naa goo tàpé na tàutàra na rà cèikî, é, ipwàdée kêe goo tàpé na tàpiri pwâranümarà. * 14:22-23 *Muru na wâdé, ba kà tàpé na bwaa càra caa pâji cèikî*—Grec: *Câmu ba kà tèpa cèikî.* 14:24 Ioane 16.8

† 14:24 *Rà o pinünüma ma rà biirà*—Grec: *O pitèirà, é, rà pitèirà.*

25 Ba o papwéelaari ê pâ muru na tâa na wâbinyiri na pwâranûmarà. Â rà o mwa tùu jûrurà, ma pwamaina Pwiduée. Â rà o mwa ina pâ: «Âjupâra pâ wà Pwiduée, âna é wâjaawà!»

Càrajè na pitòimiri naa na wâra pwapwicîri

26 Tèpa cèikî béèò, jè o wànau, târa pai pwa kâjè na jè ipitiri? Wàeni:

Wà pwi jèpwi, âna é nyabi târa ma pwamaina Pwiduée.

Wà pwi jèpwi, âna é ipacâmuri‡.

Wà pwi jèpwi, âna é pame é popai goro é pwina é paari tée wà Pwiduée naa na nyuâa;

Wà pwi jèpwi, âna é tùra na é pwâratùra na ité;

Wà pwi jèpwi, âna é bii é popai bèepwiri.

Â diri é pâ pwiibà, âna târa ma pagòò é wâra pwapwicîri diri.

27 Wâdé na ârailu, é, âracié âboro co, na tùra na pâ pwâratùra na ité; â rà pitapacîrà. Â wâdé na pwa pwi a bii pwâratùra kàra.

28 Ba wiàna ticè, â rà cibwaa tùra. Â rà nye jèpa patùra co wà Pwiduée.

29 Napwa naa goo wà tàpé na rà ipa popai naa na nee Pwiduée, âna wâdé na ârailu, é âracié. Â wà pàra tàpé, âna rà o tère é popai na rà pame, ma pitèi é pwina o pwa§.

30 Â wiàna é naa é popai kée wà Pwiduée tà pwi jèpwi, â wà pwina é gère tùra, âna wâdé na é coo.

31 Â, na wàrapwiri, â wà diri tàpé na rà tòpi é popai gée goo wà Pwiduée, âna o pâri ma rà jèpa pame tàwà. Â o pacâmuriwà ma pagòowà.

32 Ba wâdé na rà tâmogòori pai pitòimirà.

33-34 Ba càcaa wâdé tà Pwiduée na jè pwa-imudiri muru naa na wâra pwapwicîri; â wâdé tée na jè pitòimirijè, ma wakè na tàbwàti.

Càra pa ilàri

Napwa naa goo wà pa ilàri, âna rà cibwaa tùra imudi*, naa na ipitiri kàwà. Ba ticè tàrù kàra ma rà wàrapwiri. Ipaìwà naa na diri pàra wâra pwapwicîri†. Â wâdé na rà papwicîri [tèpa pitûâ] wàra na jèè wii naa na é Naèà kà *Moosé.

14:26 1 Korénito 12.8-10 ‡ 14:26 *Ipacâmuri*—Pwiri pai ina wèè pâ, ipa popai naa na nee Pwiduée goro é pàtama Nyuâaè Pwicîri (prophétiser). Ba jè wàrapwiri na jè pwa pupûra, wiàna é popajè è Nyuâaè Pwicîri. 14:29 1 Tésalonika 5.21

§ 14:29 *Pitèi è pwina o pwa*—Pai ina wèè pâ, pitùra goo cè pai wàrori wèè. É, *Pitèiè*.

14:33-34 1 Korénito 11.3; 1 Timotéo 2.12 * 14:33-34 *Tùra imudi*—Grec: *Tùra*. Naa na nee tii 11.5, âna é ina wà Paulo pâ, pwa tàrù kà pa ilàri ma rà ipa popai naa na nee Pwiduée. Càcaa wâdé tà Paulo na rà pacoo é pwapwicîri na rà tawèeri ère pai pwa pupûra, é, na rà pwa jèkutá co. (Còo mwara *note* goo 1 Timotéo 2.11-12.)

† 14:33-34 *Ipaìwà naa na...* Pwiri pâ popai bèepwiri, âna rà tâa goro pâ popai naa na nee tii 32.

³⁵ Wiàna nùmarà na rà tâmogòori bwàti, â wâdé na rà tawèeri tèpa éarà naa pwârawâ kàra. Ba càcaa wâdé na rà tùra [imudi] naa na picaatâa.

³⁶⁻³⁷ Êdiri pâ pwiibà, âna autûâri kà Pwi Ukai, [â tacoo goowà pâ, na guwà pitêre dâra]. É, gona guwà tà niimiri pâ é popai kà Pwiduée, âna é me géé jaawà? É, pwiri nye wâguwà co na guwà tòpi? Wiàna dau tâa gòwà é Nyuââé Pwicîri, [pwacèwii na guwà ina] â wâdé na guwà côoina pâ, go patûrawâ naa na nee Pwi Ukai. Ipaiwà mwara wiàna guwà ina pâ guwà tèpa pame popai kêe.

³⁸ Ba wà tàpé na tàutàra na rà côoina pwiri, âna o càcaa côoinarâ‡.

³⁹ [Go tubanabwé goro é auniimiri bèeni] co tèpa cèikî bééò: Wâdé na guwà iari na guwà ipa popai naa na nee Pwiduée. Â guwà cibwaa pacoo tàpé na rà tùra na é pwâratùra na ité.

⁴⁰ Êco na wâdé na guwà pwa diri naa na pitòimiri ma tàbwàti.

pai wâro còwâ géé na aubà

15

(Naporomee 15)

É jèe wâro còwâ wà Kériso

¹ Tèpa cèikî bééò, go taniimiri tàwà é *Picémara Wâdé na ia go jèe inapàpari tàwà. Ba guwà jèe tòpi, â nabàni mwara, âna guwà bwaa nye tà tâa goo.

² Ê picémara bèepwiri, âna ée mwa pa-udòwà, [ma naa tàwà é *âji wâro] wiàna guwà tà cimwü naa goo, wàra pai ina kôo tàwà. Êco na, wiàna càcaa wàrapwiri, â o piticèmuru naa goro é cèikî kàwà!

³ Go jèe naa tàwà é ârapupûra na ia go jèe tòpi. Wàéni é pwina dau pwamuru naa goo:

Wà Kériso, âna é bà,

ba na o tipijè

jii é pâ èpà kâjè,

wàra pai jèe ina

naa na Tii Pwicîri.

⁴ Tòpòé naa na auipwàni.

Pawâroé còwâ géé na aubà,

naa na béâracié kâra tòotù,

wàra pai jèe ina

naa na Tii Pwicîri.

⁵ Â é ipaarié [tà tèpa âboro kêe]:

14:36-37 1 Ioane 4.6 ‡ **14:38** O càcaa côoinarâ—O câe caa côoinarâ wà Pwiduée, é, Â câguwà caa ipacè naa goorà. **15:3** Ésaie 53.5-12 **15:4** Mataiao 12.40; Apostolo 2.24-32 **15:5** Mataiao 28.16-17; Luka 24.34

tà Pétéru* pwi a pábéaa;
 tà tèpa 12*apostolo;
 6-7 tà tèpa cèikî na rà wâna 500;
 tà Jacques;
 tà diri pàra tèpa apostolo.

Wà pàra tàpé gée goo tèpa 500 âboro-bà, âna rà jèe bà. Êco na dau wâru tàpé na rà bwaa tàgére wâro nabàni.

É ipaarié tà Paulo

⁸ Gée na càuru diri pâ pwi bèepwiri, â é ipaarié tôo, wâgo, pwi 'pwêedi'†.

⁹ Ba po dau piticèmuru naa gooò jii diri tèpa apostolo béèò. Â càcaa pâriô ma rà ina gooò pâ, na go pwi apostolo, gée goo ê pai tubaèpà kôo târa é wâra pwapwicîri kà Pwiduée béaa.

¹⁰ Êco na, gée goro é *pimeaari imudi kà Pwiduée, â gére wâgo ni. Ba é pimeaari imudi bèepwiri, âna é jèe tòpò é pwâra wakè kée naa gooò. Ba go jèe dau wakè jii pàra tèpa apostolo. Â nye càcaa wâgo na wakè, â nye wà Pwiduée, goro é pimeaari imudi kée.

¹¹ Â wiàna nye wâgo [na go picémara é popai tàwà] é, wiàna wà tèpa apostolo béèò, â wàè kaa pwiri é Picémara Wâdé, na ia bà picémara tàwà, â na ia guwà cèikî naa goo.

Ée mwa pawârojé Pwiduée

¹² Wà Kériso, âna é jèe wâro còwâ gée na aubà—wàépwiri é popai na bà picémara. Â gorodà na rà ina pàra pàarawà‡ pâ, o càra caa wâro còwâ wà tèpa bà?

¹³ Ba wiàna wàrapwiri, â wà mwara Kériso, âna pwiri câé caa wâro còwâ gée na aubà!

¹⁴ Â pwiri piticèmuru naa goo é Picémara Wâdé kâbà, â ipaiwà mwara naa goro é cèikî kàwà.

¹⁵ Â pwiri bà tèpa pwâ, ba bà jèe picémara tàwà pâ, wà Pwiduée, âna é pawâroé còwâ.

¹⁶ [Go ina mwara pâ]: Wiàna âjupâra pâ, càra caa wâro còwâ wà tèpa bà, â wà Kériso, âna pwiri câé caa wâro còwâ.

¹⁷ Â napwa é cèikî kàwà, âna pwiri piticèmuru naa goo. Â pwiri é bwaa piiwà é pàtàmara é pwina èpà, â pwiri càcaa pwanauri é pâ tûâ kàwà na èpà§.

* **15:5** Pétéru—Grec: *Céphas*. (Âna jèe nee Pétéru. Còo Ioane 1.42.) **15:6-7** Luka 24.50 **15:8** Apostolo 9.3-6 † **15:8** Wâgo, pwi 'pwêedi'—Grec: *Pwacèwii na pitèpao béaa kâra parui kôo*. Pwiri rà pitunee tà Paulo, gée goo é pai tubaèpà kée tà tèpa cèikî, béaa kâra pai cèikî naa goo wà Kériso. **15:9** Éféso 3.8; 1 Timotéo 1.15 **15:10** 2 Korénito 11.23 ‡ **15:12** Pàra pàarawà—Pwa tèpa pacâmu na rà ina pâ, wà Iésu, âna câé caa wâro còwâ gée na aubà. § **15:17** 2e phrase—Grec: *Â pwiri guwà bwaa tâa na pâ èpà kàwà*.

18 Â pwiri wà tèpa cèikî, na rà jèe bà, âna rà wâiti jii Pwiduée.

19 Ba wiàna ê cèikî kâjè naa goo Kériso, âna nye târa co ê pwi wâro ni gòropuu, â pwiri nye wâijè kaa tàpé na dau ipwaée kâjè naa na diri tèpa âboro!

'Pwi autapoo kâra piûnya'

20 Êco na càcaa wàrapwiri! Ba é jèe nye wâro còwâ wà Kériso, â é pwacèwii pwi autapoo kâra piûnya. Â o wâru wâijè na jè o mwa pwicò kêe.

21 Ba jèe cau bà diri, goo pwi caapwi âboro, wà *Adamu, na ia me gooé ê pwâra bà. Â jèe o mwa wâro còwâ géee na aubà, goo pwi âboro, wà Kériso.

22 Êdiri pâ âboro, âna rà cau bà, ba rà caapwi ma Adamu. Â wâijè diri*, âna jèe o mwa wâro còwâ géee na aubà, géee goo na jèe caapwi ma wà Kériso.

23 Wà Pwiduée, âna é jèe mara pawâro wà Kériso, ba é pwi a pâbéaa. Â ée mwa caa pawârojè mwara, na tòotù na ée mwa wâjué me còwâ naani gòropuu wà Kériso†.

24 Â géee na càuru pwiri, âna o pwâadàra pâ muru. Â wà Kériso, âna ée mwa tédidiri awé ê pàtàmara diri pâ duée, ma pâ u, ma pâ pitûâ na èpà. Â nabwé, â ée mwa panuâ còwâ tà Pwiduée Caa, ê pitûâ kêe ma pwâra ukai kêe.

25 Ba [é jèe tàmara pacoò wà Pwiduée pâ] na ée mwa pitûâ wà Kériso, tiagoro na ée mwa còogai diri tàpé na rà ipaa dèe.

26 Â wà pwi Bénabwé, âna ê pwâra bà. Â ée mwa pwa ma tiàué awé wà Kériso.

27 Ba jèe wii naa na *Tii Pwicîri pâ, wà Pwiduée, âna é jèe nye nama é pitûâ naa gòro diri é pâ muru. *Psaume 8.7*

28 Â, na ée piétò, wà Pwina naîê, naa goro diri pâ muru, â ée mwa ipakîriê na ara Pwiduée. Â wà Pwiduée, âna ée mwa pitûâ bamwara, kâra diri pâ muru, ma wà diri tèpa âboro.

Êkaa na guwà tàcî!

29 [Go wâjué còwâ naa goo ê pai wâro còwâ géee na aubà.] Ba pwa jèpwi mwara: Gorodà na rà *piupwaa wà pàra tàpé ba kà tèpa bà kàra, wiàna o càra mwa caa wâro còwâ wà tèpa bà‡?

30 Â jèpwi mwara, âna wàibà [ma wà tèpa apostolo béèò] âna cina bà nye tà ciburà pipanuâbà, [ba na bà picémara é pâ

15:21 Roma 5.12 * 15:22 Wâijè diri—Grec: Wà diri tèpa âboro. Pai ina wèe pâ, wâijè tèpa cèikî naa goo wà Kériso. 15:23 1 Tésalonika 4.16; Auinapàpari 20.5

† 15:23 Napéaati naa na grec pâ: O mwa jèpa pwa tà diri tèpa âboro, naa na jèpa autâa kâra jècaa. 15:25 Mataio 22.44 15:26 Auinapàpari 20.14 15:27 Psaume 8.7

‡ 15:29 Piupwaa...ba kà tèpa bà—Pwiri rà wàrapwiri wà pàra tèpa cèikî, na pàara kà Paulo. Êco na ticé popai goro é pai pwa wèe bèepwiri naa na jèe ére na Tii Pwicîri.

15:30 Roma 8.36

popai-bà, wiàna ticè wâro còwâ gée na aubà]? Ba dau wâru pâ muru na èpà na tèepaa maribà, na diri pâ tòotù.

³¹ [Gona câguwà caa tâmogòori] co tèpa cèikî béèò, pâ go còo è pwâra bà na arao na diri pâ tòotù? Go nye *ipwataâboro pâ, nye âjupâra pwiri, pwacèwii na nye âjupâra pâ, go dau inawà ba wâdé tà pàra tàpé, goo [è pwina é pwa tàwà] wà Pwi Ukai kâjè Kériso Iésu^S.

³² Ba dau gòo è ipaa kòo dà tàpé [na rà cicarao] naa na ville Éféso, ba rà pwacèwii pâ macii a piugà. Â wiàna ticè wâro còwâ gée na aubà, â pwiri piticèmuru naa goo ipaa kòo. Â pwiri wâdé na jè [pwa è pwina rà ina wà pàra tàpé, pâ]: *Ija ma wâdo, ba widàuru, âna jè o bà.* *Ésaïe 22.13*

³³ [Bwa! Càcaa wàrapwiri.] Â guwà cibwaa nama rà ipa-imwüruwà wà pàra tàpé. Ba [âjupâra mwara è auina bèeni, pâ]: «Wà tèpa béèjè na èpà, âna rà o mwa tubaèpà è càrajè na wâdé.»

³⁴ Êkaa na guwà tà tàcî! Guwà niimiri bwàti. Â guwà pitòotéri è càrawà na èpà ba na o wâdé*! Ba go ina tàwà pâ: Pwa pàra tàpé gée goowà, na càra caa tâmogòori Pwiduée! Â wâdé na guwà kamu goo.

Naiiri âboro na bwaa âmué

³⁵ Gà péa tawèerio pâ: «O wànau cè pai pwa goo è pai wâro còwâ kà tèpa bà? È pâ naiirà, âna o pwacèwii dà?»

³⁶ Gà pinünüma cai! Na jè câmi pudòro upwâra, â é mara wai naa napuu, béaa kêra cè pai cipu kêe. Â wâdé na wàrapwiri.

³⁷ Â câjè caa câmi è upwâra na jèe maina, â jè câmi co pudòe, wiàna pwâra blé, é, wiàna jèpwi.

³⁸ Â, na é cipu, â pwa è naiié, na é naa wà Pwiduée. Ba é nye jèpa ipâdi târa jèpa pudòro upwâra è jèpa naiirà, wiâra câbawâdé kêe.

³⁹ Â nye pi-ité mwara è naiiri âboro, ma è naiiri macii, ma è naiiri marü, ma è naiiri ârawèa.

⁴⁰ Nye ipaiwà naa goo pâ muru gòropuu, ma è pâ muru nidò napwéretòotù. Po dau pwényuâa è pai còorà diri, êco na nye jèpa pi-ité è pwényuâa kàra.

⁴¹ Jèpwi mwara, âna jèpa pi-ité è pwéelaa kêra tòotù, ma è pwéelaa kêra parui, ma è pwéelaa kêra pâ îricò. Â è pâ jèpa îricò mwara, âna nye jèpa pi-ité è pwéelaa kàra.

Èjipi naiijè ma o pwa pwi jèpwi

⁴² Nye wàrapwiri naa goo pai wâro còwâ kâjè gée na aubà. Ba è naiiri âboro na jè èjipi naa napuu, âna pwacèwii è pudòro

^S 15:31 *Goo...Kériso Iésu—é, Naa na nee Pwi Ukai kâjè Kériso Iésu.* 15:32 *Ésaïe 22.13*

* 15:34 *Guwà pitòotéri è càrawà na èpà, ba na o wâdé—é, Nabwé na guwà pwa na èpà.* 15:36 *Ioane 12.24*

upwâra. Ba ée mwa wai ma botére naawê. Êco na ê naiijè na é wâro cômâ géee na aubà, âna câe caa mwa caa wai ma botére. Ba ée jèe *wâro dâra gòiri awé.

43 Ê naiiri âboro na jè èjipi naa napuu, âna càcaa wâdé pai côo wèe. Êco na, na é wâro cômâ géee na aubà, â é nye dau pwényuâa kaa. Na jè èjipié, â piticè nii kêe. Êco na, na é wâro cômâ, âna nye dau pwa nii kêe kaa.

44 Jè nye èjipi co ê naiiri âboro. Â géee na càùé, âna o naiiri âboro na bwaa âmuê, na é nama é wâro cômâ ê Nyuâaê Pwicîri. Ba wiâna pwa naiiri âboro naani gòropuu, â âjupâra pâ, pwa ê âji naiiri âboro na bwaa âmuê, na ée mwa naa tâjè ê Nyuâaê Pwicîri.

Du naiiri âboro na pi-ité

45 Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri pâ: *Wà Pwiduée, âna é naa wâro, tâ Adamu, pwi jojoro diri tèpa âboro.* *Genèse 2.7*

Â pwa pwi jèpwi na jè tuneee tée pâ ‘Wà Pwi bénabwé Adamu’, [âna wà Kériso]. Â tâa gooé ê Nyuâaê Pwicîri, â wâé, Kériso, na é naa ê âji wâro.

46 Ê pwina mara tèepaa, âna muru géee goro ê naiiri âboro [naani gòropuu]. Â ê pwina é pwicò, âna muru géee goo é Nyuâaê Pwicîri.

47 Wà Pwiduée, âna é tapoo pwi jojoro âboro, wà Adamu, géee goro puu. Â wà Kériso, ‘wà Pwi bénabwé Adamu’, âna é me géee *napwéretòtù.

48 Ê naiijè naani gòropuu, âna pwacèwii naii wà Adamu, na ia pwa goro puu. Â ê naiijè naanidò napwéretòtù, âna o pwacèwii naii wà Kériso, na é me géenidò napwéretòtù.

49 Ûu, nabàni, âna jè pwacèwii Adamu, â na tòotù na bwaa wà naigé, âna jè o pwacèwii Kériso†.

Piétò jii pwâra bà

50 Tèpa cèikî béee, go nye ina tàwà pâ: Nye ticè autâa wâna *Mwaciri kà Pwiduée, kâra naiijè nabà, na pwa goro pièe ma domii. Ba é pwina o wai ma botére, âna o càcaa tâa tée cè wâro dâra gòiri awé.

51 Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà ê pwina dau pwényuâa kaa—ê pwina tàbinyiri béaa, êna é jèe paari tâjè wà Pwiduée. Â wâéni: O câjè caa capai bà, êco na o capai pitòotérjè‡.

15:43 Filipi 3.20-21 15:45 Genèse 2.7 † 15:49 Adamu; Kériso—Grec: Wà pwina é me géee gòropuu; Wà pwina é me géee napwéretòtù. 15:51 1 Tésalonika 4.15-17

15:51 Mataio 24.31 ‡ 15:51 Pwiri é niimiri wà Paulo pâ, ée mwa wâjué me cômâ wai wà Kériso, na rà bwaa tà wâro wà pâra tèpa cèikî béee. (Còo 1 Tésalonika 4.15-17.)

⁵² Â o nye piawài kaa. Ba o upi ê tutu, â wà diri tèpa [cèikî na rà jèe] bà, âna rà o wâro cõwâ dâra gòiri awé. Â wàijè, âna o nye pitòotéri kaa ê naiijè [â o câ mwa caa wai ma botére].

⁵³⁻⁵⁴ Ûu kaa, ê naiijè naani gòropuu, âna é muru na câe caa gòiri, ba é pâ nau bà, ma wai^S. Â o wâdé na pitòotérié, ma é naiiri âboro na é wâro dâra gòiri awé. Ûna wârapwiri, â o coo é auwii naa na Tii Pwicîri, na ina pâ:

*É piétò bamwara
jii ê pwâra bà.
É tubatiâué awé!*

Ésaïe 25.8

⁵⁵ Wâpà piétò'gà, co pwâra bà?
Wâpà é nii ma gò'o'gà?
Gà o mwa wânau
târa cè pai tubaèpà tâbà cõwâ*?

Osée 13.14

⁵⁶ (Ba é pàtàmara ê pwâra bà naa goojè, âna é me gée goo pâ èpà [na jè pwa]. Â é pàtàmara ê pâ èpà, âna é me gée goo [pai càcaa wârori kâjè bwàti] é Naèà kà *Moosé.)

⁵⁷ Êco na nabà, âna jè pwaolé tà Pwiduée, ba é nama jè piétò awé, gée goo Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso!

⁵⁸ Êpwiri co tèpa âji béeò, wâdé na guwà gòo, ma cimwü! Â guwà tà tâa taaci goo é wakè kà Pwi Ukai. Ba diri ê pwina guwà pwa, goro é nii kàwà na é naa, âna o pwamuru naa goo.

16

Pâra aupitûâri kà Paulo

Bépitu ba kà tàpé Iérusaléma

¹ [Wàéni é autûâri kôo] naa goo é mwani na guwà o mwa tòri, ba kà tèpa cèikî wâ *Iérusaléma: Wâdé na guwà pâra wiâra é pwina go ina tà tèpa wâra pwapwicîri wâ Galatia.

² Wàéni: Diri pâ pwapwicîri, âna guwà jèpa tòpò naa jaawà, jè ére gée goro é mwani kàwà. Ba na wârapwiri, â guwà naanaimari diri é mwani, béaa kâra pai tèepaa kôo dariwà.

³ Â guwà pitòrigari pâra tàpé, ba na rà pa pâ é bépitu kàwà bèepwiri naa Iérusaléma. Â wiàna go o mwa tèepaa paé dariwà, â go* o mwa wii cè tii, cèna rà o pa pâdari tèpa wâra pwapwicîri

15:53-54 2 Korénito 5.4   **15:53-54** Ésaïe 25.8   ^S **15:53-54** 1re phrase—Grec: *Wâdé na, é pwina é wai, âna é coona é pwina câe caa wai; â wâdé na, é pwina é bà, âna é coona é pwina câe caa bà.*   **15:55** Osée 13.14   * **15:55** Gà o mwa wânau... Grec: *Wâpà da'gà?*   **15:56** Roma 7.13   **16:1** Roma 15.25–26; 2 Korénito 8.1–9   * **16:3** Go—é, Guwà.

naawê, ba na o *paâjupâra târa pâ, nye wàijè kaa, na jè panuârà.

⁴ Â wiàna go mwa côo pâ pâri ma go pâra wiârà, â go o mwa piciarà.

É pwabwàti pai pâra kêe

⁵ [Napwa é pé pâra kôo, âna] go o jèe tapàgà é province Macédoine, â géewê, âna go o mwa me mariwà côwâ.

⁶⁻⁷ Dau nümoo na tâpo gòiri é pai tâa kôo jaawà, wiàna é câbawâdé wà Pwi Ukai. Â pwiri go o mwa tâa jaawà, naa na diri é pàara na pièpà napô na. Â wiàna wàrapwiri, â guwà o mwa pitu tôo, ma go pâra naa na cè jè ére.

⁸ Â ni, âna go nye tà tâa ni Éféso, tèepaa naa goro tòotù Pentecôte†.

⁹ Ba jèe pàara, na go pwa cè wakè na maina naani. [Ba nye dau wâru kaa, tàpé na rà tòpi é Picémara Wâdé.] Êco na dau wâru mwara tàpé na rà cicarao.

¹⁰ Wiàna é medariwà wà Timotéo, â guwà ipwabwàti tée. Ba é piênawéna kà Pwi Ukai, pwacèwiiio.

¹¹ Â guwà cibwaa ipwatétéri tée. Â [wiàna jèe nabwé pai tâa kêe jaawà] â guwà pacidòri nyuâaé, ma pitu tée, ba na é wâjué me mariô. Ba go tà tapacîrà ni, wàilà ma cè pàra tèpa bée.

¹² Napwa naa goo pwi aéjii kâjè, wà Apollos, âna go dau tacoo gooé, ma é pâra wiâ pàra tèpa cèikî béejè na rà paé dariwà. Êco na tàutêe na é nama pâra‡. Â ée mwa nye tà pàdariwà wiàna pâri.

Bénabwé popai

¹³ Wâdé na guwà tà tàcî, â guwà cimwü naa na é cèikî kàwà! Â guwà gòo, â guwà piègòtùru!

¹⁴ Â guwà wârori é wâro kàwà naa na pimeaari.

¹⁵⁻¹⁶ Jèpwi, co tèpa béeò: Go tacoo goowà pâ, na guwà pitère dà tèpa pitûâ kàwà naa na cèikî, na rà wakè ba gòo, ba na rà piênawéna kàwà. Â go niimiri tàpé na rà pwacèwii Stéphanas. Ba guwà tâmogòori pâ, wàilà ma é tâa kêe, âna rà tèpa mara cèikî naa na province Akaïe. Â rà dau ipanuârà, ma rà pitu tà tèpa cèikî.

¹⁷⁻¹⁸ Go dau ipwàdéé na rà jèe me naani, wà Stéphanas, ma Fortunatus ma Akaïcus. Ba rà dau pagòo-o, na pwi pàara bèeni, na guwà wàiti jiio. (Â go niimiri pâ, o pagòowà mwara, na

16:5 Apostolo 19.21   **16:6-7** Roma 15.24   † **16:8** Tòotù Pentecôte—Tòotù kâra piünnya. Côo mwara Tòotù maina naa na Neeremuru (*Vocabulaire*).   **16:9** Apostolo 19.8–10; 2 Korénito 2.12   **16:10** 1 Korénito 4.17   **16:11** 1 Timotéo 4.12   **16:12** 1 Korénito 3.6   ‡ **16:12** Tàutêe na é nama pâra—Pwiri pai ina wèe pâ, càcaa câbawâdé kà Pwiduée na é pò ma pâra.   **16:15-16** 1 Korénito 1.16

guwà tère pâ nye wàrapwiri.) Wâdé na guwà papwicîri tàpé na rà wàrapwiri, ma pwamainarà.

Ipicijii

¹⁹ Tèpa wâra pwapwicîri na province ni Asia, âna rà naa paé bwàcu kàwà. Â wà Aquilas ma Priscille, ma wà pàra tàpé na rà ipitiri jaaru, âna rà naa paé bwàcu kàwà mwara, naa na nee Pwi Ukai.

²⁰ Â wà mwara diri tèpa cèikî na rà wâni, âna rà naa bwàcu kàwà.

Â wâguwà, na guwà ipitiri, âna wâdé na guwà tà ipwabwàcu tàwà, wâra pai pwa kà tèpa naî Pwi Ukai.

²¹ Wâgo, Paulo, âna go popa i opwa tii, ba na go tubanabwé ê tii bèeni.

²² Wiàna câé caa meaari Pwi Ukai, wà pwi jè [ârapàarawà] â guwà naaê iti jii ê picaatâa kàwà§.

Maranatha—Wâdé na gà me, co Pwi Ukai kâjè!

²³ Wâdé na é *pwényunyuâariwà wà Pwi Ukai Iésu, goro ê *pimeaari imudi kêe! Amen! Wâdé na wâra!

²⁴ Dau wânümoò tàwà naa na nee Kériso Iésu!

16:19 Apostolo 18.2,18,26   **16:22** Galatia 1.8-9
picaatâa kàwà—Grec: *O tojié, o pinajajaié (maudit).*

§ **16:22** *Guwà naaê iti jii ê*

Béârailu kâra tii kà Paulo tà tàpé Korénito Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?

Wà Paulo, pwi *apostolo. Â é tâa jaaé wà Timotéo.

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 55 ma 57, é tâa Macédoine wà Paulo. (Côo *Apostolo* 16.6–17.15.) É wii tii bèeni caapwi naja géé na càuru na é wii 1 Korénito.

É wii tâi?

Târa ê wâra pwapwicîri wâ Korénito. Côo *1 Korénito* Bétapoo popai. É wii ârapapé tii tà tàpé Korénito wà Paulo, êco na ârailu co na tâa na *Tii Pwicîri. Pwi tii bèeni, *2 Korénito*, âna béârapapé kâra tii kêe târa.

Cina é wii?

Wâna jè tii na ia é wii târa béaa (na pitubatiâu), âna é pwa tàpé Korénito wà Paulo. É patêrerà goro pai pwa kâra na èpà (2.3). Wâru tàpé géé goorà, na rà biirà (7.8–13). Êco na pwa pàra tèpa maina nûma na rà ina pâ, ticè tàrù kêe ma é patûrarà. Ba rà tòpi pàra tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ. Wà tàpéebà, âna rà ina pâ wàilà co na rà tèpa âji apostolo, â rà inabaèpà wà Paulo (naporomee 10–11). É wii tii bèeni wà Paulo, ba na é ipwamuruê, ma paari ê pimeaari kêe ba kà tèpa cèikî wâ Korénito (2.4; 6.11), ma ê pimeaari kà Pwiduée ba kâra (5.14–15). Nûmee naa é naa târa cè jè pàara, ba na rà pinünûma béaa kâra pai wâjué còwâ kêe (13.10).

É wii mwara, ba na é pwa pupûra târa, ba na rà pacoo ê auinabéaa kâra pâ, na rà tòri mwani ba kà tèpa cèikî wâ *Iérusaléma, na pàara na pwa copwa wê (naporomee 8).

Dà êre ê tii bèeni?

Rà ina tèpa pitòti Paulo pâ, câe caa pwi âji apostolo, â càcaa tâa gòè é pàtâmara Nyuâaê Pwicîri, géé goo na é pwi âboro na é picâri ma ticè nii kêe.

Êco na é paari wà Paulo pâ, wiàna jè âji ênawéna kà Kériso, â jè o mwa tâa na aré ma tòina pwacèwii Kériso, â wâdé na jè tòpi naa na ipakîri ma pidâpwicâarijè. Wiàna jè tâa na aré nabà, âna târa ipwabwâtijè, ba na o tâa tâjè é muugère, na o dau maina awé, dàra gòiri awé (4.17).

Wiàna ticè nii kâjè, â pâri ê pàtâma Pwiduée ma é wakè goojè, ma biijè, ba na jè pwacèwii Iésu. Â jè o paari naa goojè tà tèpa âboro gòropuu, ê pàtâma Pwiduée ma pai maina ma muugère kèe.

É paari wà Paulo pâ, wà tàpé na rà pitòtié, âna càra caa tèpa âji ênawéna kà Kériso, ba rà tèpa maina nùma, â tàutàra na rà picâri ba kèe.

É ina mwara pâ, wiàna jè pwa na èpà, â wâdé na jè pinünüma ma jè biijè, ma tòotéri ê pwina jè pwa na càcaa wâdé. Wiàna wàrapwiri, â jè o mwa tèpa pitêre dà Pwiduée, ma tèpa meeari âboro, â o pwicîri ma *târù wâro kâjè. Êco na càcaa wàrapwiri ê wâro kà tàpé na rà pitòti Paulo.

Naa na tii bèeni, âna wà Paulo, âna é dau paari ê pwâranümee tà tàpé Korénito. É dau meearirà, â é putàmurirà mwara gée goo é èpà na rà ina naa gooé. Â é po dau putàmu goo tèpa âboro na rà ipa-imwûrurà.

Pai pitàgoo tii 2 Korénito

Ipwabwàcu ma bétapoo popai (1.1-11)

Pai tâa kà Paulo ma tàpé Korénito (1.12-7.16)

Târù pâ tûâ kèe tàra (1.12-2.17)

É pame auipwataâboro târa wâro (3.1-18)

Picémara Wâdé, âna é pagòoé na é tâa na aré goo wà Kériso (4.1-6.13)

Autûari kèe tàra (6.14-7.16)

Bépitù ba kà tèpa cèikî wâ Iérusaléma (8.1-9.15)

Ipwamuruê kà Paulo jii tèpa pitòtié (10.1-13.10)

Paulo ma tèpa apostolo a pwâ (11.1-15)

É tâa na aré goo wà Kériso (11.16-33)

É pwina é còo Paulo naa na nyuâa (12.1-10)

É pidumapiê goo tàpé Korénito (12.11-21)

Bénabwé popai (13.1-10)

Ipicijii (13.11-14)

Ipwabwàcu

1 Wâgo* Paulo, na pwa tii, wâgo pwi *apostolo kà Iésu *Kériso, wiâra ê câbawâdé kà Pwiduée. [Ba é cùruo pâ, ba na go picémara ê popai kèe.] Go wii tàwà, wâguwà ê wâra pwapwicîri kèe, na tâa na ville Korénito, â târa mwara pâ âboro kèe, na province Akaïe. Tàgére wàibu ma wà Timotéo, pwi a cèikî béejè. [Â é naa bwàcu kàwà mwara.]

* 1:1 Wâgo—Grec: Wàibu. Wà Paulo na é pwa tii, êco na é paari pâ, caapwi pwâranümaru ma wà Timotéo na é tâa jaaé.

² Wâdé na tà tàwà ê *pimeaari imudi ma pinaanapô, na me gée goo Pwiduée kâjè ma Pwi Ukai Iésu Kériso. Cidòri nyuâwà!

É pagòjè Pwiduée na jè tâa na aré

³ Jè ipwamaina Pwiduée, wà pwi Caa kà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso†. Ba é pwi caa kâjè mwara, na dau wânümee tâjè. Â é nye tà ciburà pwa na wâdé tâjè. Â wâé na é pwi Pwiduée, na é ciburà patâmarù ê pwâranümajè ma pagòjè.

⁴⁻⁵ É wàrapwiri, na jè‡ tâa na é aré, ba jè wâro na pâ aré kà Kériso. Â wiàna dau wâru pâ aré kâjè, â o dau maina awé ê pai patâmarù pwâranümajè kêe, goo Kériso. Â é wàrapwiri tâjè, ba na jè mwa caa patâmarù pwâranüma pàra tàpé na rà tâa na aré.

⁶ Êkaa na, wiàna go§ tâa na aré, wâgo, â târa ma patâmarù pwâranümawà, â târa ma guwà udò, [ma tâa tàwà ê *âji wâro]. Ba é pagò-o wà Pwiduée, ba na go pagòwà, na pàara na guwà tâa na pâ aré, pwacèwii.

⁷ Â go tâmogòori pâ, guwà o tà cimwü [naa na é cèikí kàwà]. Ba, na guwà tâa na aré pwacèwii, â ée patâmarù pwâranümawà [wà Pwiduée] pwacèwii.

Dau tubaèpà tà Paulo na Asia

⁸ Wâdé na guwà tâmogòori, co tèpa béeò, pâ, jèe dau tubaèpà tôo naa na province Asia. Â jèe pwa na câgo caa udò gée na. Ji pwiina ma é pa-urao ma é popao, â jèe pwa na go bà.

⁹ Pwacèwii na jèe pitèio, ma pwa wârimuru tôo, tiagoro bà. Â wiàna wàrapwiri, â na târa na câgo caa tà cèikí naa goò còwâ; â ba na go pipanuâò tà Pwiduée, na é pawâro còwâ tèpa bà.

¹⁰ Â é jèe nye upao jii ê pwâra bà, â é bwaa nye tà upao mwara ni. Â go cèikí ba gòò pâ, ée bwaa nye tà ciburà upao mwara, na pâ tòotù na bwaa wâ naigé.

¹¹ Â wâguwà, âna guwà pitu tôo, goro ê pwâra pwapwicîri kàwà. Ba é tère wà Pwiduée, â é [upao ma] *pwényunyuâariò. Â o wâru tèpa âboro, na rà o pwaolé tée goo pwiri.

pai tâa kà paulo ma tàpé korénito

(Naporomee 1-7)

Tàrù pâ tûâ kêe tàra

1:3 Roma 15.5 † **1:3** Pwi Caa kà Pwi Ukai kâjè... é, Wà Pwiduée ma Caa kà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso. **1:4-5** Psaume 34.20 ‡ **1:4-5** Jè—é, Go. Munaa Paulo co, é,

pwiri wâé ma Timotéo. Grec: *Nous*. § **1:6** Go—Grec: *Bà, é, Bu (nous)*. Na diri é tii bèeni, âna wà Paulo, âna é ina pâ, *bà (nous)*, ba na é pi-inaê còwâ. Na paicî, âna jèe wii pâ *go* ba na dau pwéelaa. (Naa na pâ *note*, âna bà wii pâ: Grec: *+Go...*) Na pàra pàara, âna pwiri é inaru ma wà Timotéo mwara; â na pàra pàara, âna pwiri é inarà ma wà pàra tàpé mwara. **1:8** Apostolo 19.23; 1 Korénito 15.32 **1:10** 2 Timotéo 4.18

12 [Wâdé na guwà tâmogòori pâ] diri ê pwina go pwa naani gòropuu, âna go pwa naa na âjupâra, â géé na âji pwâranümo*. Â ipaiwà naa goo ê pâ tûâ kôo tàwà [ba nye ticè èpà na]. Â ê *pwâratùra-nigée-gooò, âna é *paâjupâraô, na go ina pwiri. Ba go pâra wiâ Pwiduée, càcaa wiâra ê tâmanga kà tèpa âboro.

13-14 Ba, na go mu wii tàwà, âna [nye ticè na go pinaapwàniri goowà. Ba] ê pwina guwà pûra, âna âji pai pwa goo. Êkaa na [o câguwà caa kamu gooò] na cè tòotù na ée mwa wâjué me còwâ na wà Pwi Ukai kâjê Iésu. Bwa, guwà o ipwàdéé gooò, wàra pai ipwàdéé kôo goowà. Guwà jèè tàpo tâmogòori pwiri, co tèpa béèò. Â nümo na guwà tâmogòori bamwara.

Dau nümee na é cairà

15 Béaa, âna go niimiri pâ, guwà tâmogòori bwàti [ê pwâranümo]. Â êkaa pwiri, na ia go niimiri pâ, [na go wailu caiwà] ba na é wailu pwényunyuâariwà wà Pwiduée gooò—

16 jèpwi, na pai pâra kôo naa na province Macédoine; â jèpwi, na pai wâjué kôo còwâ naa *Judée. Â ia go niimiri pâ, pwiri guwà o pitu tóo, goro pai wâjué kôo còwâ naawé.

17 Wâépwiri auniimiri kôo béaa. [Â gorodà na câgo caa wâjué me còwâ dariwà]†? Pwiri guwà gére niimiri pâ câgo caa nünüma bwàti? Pwiri go pwaduwà kà tàpé na rà ina pâ «üu» naa nûmarà na rà ina pâ «bwa»?

18 Bwa. Câgo caa wàrapwiri. Â é nye paâjupâraô wà Pwiduée. Ba wiàna é tà mwü, â wâgo mwara, âna go tà mwü. Â wiàna go ina tàwà pâ «üu», âna pai ina wèè pâ «üu»‡!

19 Guwà tère, wà pwi Kériso Iésu, na bà picémara tàwà ma wà Silas ma wà Timotéo, âna wàé kaa *Pwina naî Pwiduée [na é âjupâra. Ba wàé, âna é popai géé jaa Pwiduée] na é ina tâjê pâ «Üu, wâdé na wàra!» Â cáé caa pwi a-ina pâ «Matâra...»§.

20 Â é ina pâ «üu» ba na jèè tòpi diri ê pâ aupwényunyuâari kà Pwiduée, na é jèè nye mara ina. Â nye géé goo Kériso, na jèè cau pwamaina Pwiduée ma ina diri pâ: «Üu! Amen! Wâdé na wàra!»

* **1:12** Pwiri wà pâra tàpé na Korénito, âna rà pitòti wà Paulo pâ, càcaa âjupâra na ia é ina tàra pâ ée mwa wailu cairà. Â é wii, ba na é ipwamurué. **1:13-14** 2 Korénito 5.12; Filipi 2.16 **1:16** 1 Korénito 16.5-6 † **1:17** 2e phrase—Wà tèpa èpàri Paulo, âna rà ina pâ, é pwi apwà, ba cáé caa cairà wiâra auinabéaa kée. É ipwamurué ni wà Paulo, ma ina pwi majoro pwina é pwa: Dau nümee na é cairà, èco na, géé na càuru pai tère kée pâ, bwaa càcaa wâdé pâ tûâ kàra, â é pitòtèri auniimiri kée. Ba wiàna é cairà wài, â péa tà tòina pai pitâa kàra ma wàé, â o càcaa wâdé tée. Êkaa na é pwa tii tàra, ba na é pwarà ma patèrerà. (Còo 2 Korénito 2.3.) Â é niimiri pâ, ée mwa cairà, géé na càùé, naa na ipwàdéé. (Còo 2 Korénito 13.10.) ‡ **1:18** Grec: *Wà Pwiduée, âna é tâa na pai tâa kée, ba na é popai +kôo tàwà, âna càcaa «üu» ma «bwa».*

1:19 Apostolo 18.5 § **1:19** *Matâra... Grec: «Üu» ma «bwa».* **1:20** Auinapàpàri 3.14

21 Â nye wà Pwiduée, na é nama jè cimwü [wâgo ma wâguwà] naa goo Kériso. Ba wàé na é pitòrigarijè* ba kêe.

22 Â é jèe nye naa tâjè ê *Nyuââê Pwicîri, naa na pwâranümajè, ba na câmu kêe [pâ, jè tèpa âboro kêe]. Wàépwiri ê bétapoo *aupwényunyuâari, na naa tâjè.

Majoroé ma câe caa me

23 Go nye âjupâra†, â é paâjupâraô mwara wà Pwiduée, na go ina pâ: Wàéni é majoroé ma câgo caa wâjué còwâ medariwà naa Korénito. Ba càcaa nümoo na guwà tòina [goro pâ popai kôo tàwà na gòo].

24 Ba càcaa nümoo na go pitûâ jaiwà. Ba guwà jèe nye cimwü naa na é cèikî kàwà. Â nümoo na jè piwakè naima, ba na jè cau ipwàdéé.

2

1-3 Wiàna go ipwàdéé, â wâguwà mwara, âna guwà ipwàdéé. Â mu nye tà wâguwà, na mu dau pagò-o; â wâdé na wàrapwiri. Êco na, wiàna guwà tòina, â o wàilàpà na o mwa nama go ipwàdéé? Êkaa na jèe càcaa nümoo na go patùrawà ba gòo mwara goo cè pwina go pâmari naa jaawà*. Wàé kaa pwiri é majoroé ma go pitòotéri auniimiri kôo,

4 â go po pwa tii paé dariwà†. Êco na po dau tòina ma pikîri é pwâranümoo, â go dau i, ba go tâmogòori pâ guwà o tòina goro é pwina go ina‡. Dau wâdé tóo co, na go paari tàwà é pimeaari kôo, na dau maina ba kàwà.

Pwanauri pwi âboro na é pwa na èpà tàwà

5 Wà pwi âboro na é wâjaawà, na ia é tubaèpà tóo§, âna dau maina é èpà na é pwa tàwà, jiio. Wàépwiri é majoroé ma jè cau tòina. Êco na câgo caa dàbamaina*, ba càcaa muru na dau maina.

6 Ba guwà jèe nye pitèié†, â guwà nye paari tée é èpà kêe. Â jèe nye pâri.

* **1:21** Pitòrigarijè—Grec: Oint. Còo note goo Luka 4.18. **1:22** 2 Korénito 5.5; Éféso 1.13-14 † **1:23** Go nye âjupâra—Grec: {Go ipwataâboro} naa goro é wâro kôo. **1:24** 1 Pétèru 5.3 **2:1-3** 1 Korénito 4.21 * **2:1-3** 4e phrase—Grec: Êkaa na go niimiri pâ, o câgo caa wâjué còwâ naa jaawà, ma go nama guwà pikîri. **2:4** Apostolo 20.31 † **2:4** Go po pwa tii paé dariwà—Ê tii bèepwiri, âna pitubatiâu. (Câe caa ina é bétapoo tii tà tàpé Korénito, na tâa na Tii Pwicîri.) ‡ **2:4** Ba go tâmogòori pâ, guwà o tòina goro é pwina go ina—Grec: Càcaa târa ma guwà pikîri. § **2:5** Wà pwi âboro na é wâjaawà, na ia é tubaèpà tóo—Grec: Wiàna é nama {jè} pikîri wà pwi jè âboro. * **2:5** Dàbamaina—Exagérer. † **2:6** Guwà jèe nye pitèié—Grec: Ê auwâru géé goowà, âna rà jèe pitèié. Pwiri é pai pitèi kà tèpa cèikî na rà ipitiri.

⁷ Â nabàni, âna wâdé na guwà pwanaurié, ma pagòoé mwara. Ba é péa panuâ [ê cèikî kêe] gée goro ê pai tòina kêe, na dau maina.

⁸ Â go tacoo goowà pâ, na [guwà nama caapwi pwâranümawà, ma] guwà paari tée còwâ ê pimeaari kàwâ[‡].

⁹ Â, na ia go wii, âna târa ma còo [ê pwâranümawà] pâ, pwiri guwà pitêre dòo, naa na diri pâ ére.

¹⁰ Â wiàna guwà pwanauri wà pwi âboro bèepwiri, â wâgo mwara, âna go o pwanaurié. Â nye âjupâra pâ, go jèe pwanaurié, ba kàwà, naa na nee Kériso. Â go niimiri pâ, ê èpà na é pwa tóo, âna càcaa dau maina[§].

¹¹ Wiàna jè wàrapwiri, â o ticè naigé kà *Caatana, ma é piwâmijè. Ba jè tâmogòori bwàti ê pâ tûâ kêe.

Jè piétò gée goo Iésu Kériso

¹² Go jèe pâra naa Troas, ba na go picémara ê *Picémara Wâdé kà Kériso. Â, na ia go tèepaa pâ, â go pâmari pâ, é jèe nye pwabwàti ê naigé kòo wà Pwiduée.

¹³ Êco na go po dau pidumapié goo pwi béèd Tito. Ba go tapaciê, â câe caa tèepaa. Â go jèe picijii tàpé Troas, â go wâjué me còwâ naani, Macédoine, [ba na go mudèe].

¹⁴ Êco na jè ipwaolé tà Pwiduée! Ba é jèe piétò wà Kériso. Â é popajè*, na ara tèpa âboro diri, pwacèwii ê pwâra paa kêe na é piétò. Â jè paarié naa na diri pâ ére, pwacèwii jè ûraara muru na wâdé, na é pâra pitiri pâ ére.

¹⁵⁻¹⁶ Üu, jè pwacèwii ê jawé ûrea, ê pwi âraimeai, na é naa tà Pwiduée, wà Kériso. Â wà pâra tàpé na é gére pa-udòrà mwara, âna rà tère pwi jawé ûrea-bà na dau wâdé awé, â é naa tàra é *âji wâro [dàra gòiri jaaé]. Â napwa naa goo wà tàpé na rà gére tubatiâu ê wâro kàra, wâiti jiié, âna rà tère co ê ûraara muru na bà, na wâbu, na pame tàra é pwâra bà.

O wàilàapà na pâri ma é pwa é wakè bèepwiri, [wakè kàra *apostolo? O nye ticè, êco pwi âboro na é pitu tée wà Pwiduée].

¹⁷ Po dau wâru tàpé na rà pa popai kà Pwiduée, ba na rà bu mwani ma bu neemururà goo. Â câgo caa pwacèwiirà. Ba wâgo, âna go pwi ênawéna kà Kériso, na go ina é âjupâra, na ara Pwiduée. Ba wàé pwi a cùruo.

[‡] **2:8** Paari tée còwâ ê pimeaari kàwà—Pwiri pai ina wèe pâ, rà tòpié còwâ naa na picaatâa kàra. **§ 2:10** Dernière phrase—Grec: *Wiàna go pwanaurié goo cè jè muru.*

2:11 Luka 22.31 **2:12** Apostolo 14.27; 1 Korénito 16.9 **2:13** Apostolo 20.1

* **2:14** *Popajè—é, Popabà.* Pwiri é inaê ma pâra tèpa apostolo. **2:15-16** Luka 2.34; 2 Korénito 3.5-6

3

Go picémara auipwataâboro târa wâro

¹ Gona [guwà niimiri pâ] go tapoo pi-ina kô mwara? Bwa. Ba câgo caa pwaduwa kà tèpa pwa pupûra, na rà nama guwà wii ê pâ popai na wâdé naa goorà, ba na rà paari târa pâra wâra pwapwicîri. Bwa; câgo caa wârapwiri!

² Ba ê tii kô, âna wâguwà, na jèe nye wii naa na pwâranümoo. Â pâri ma rà pûra diri tèpa âboro, [na rà côiina ê wakè kô naa jaawà].

³ Ba wà Kériso, âna wàé na é jèe nye wii ê tii bèepwiri. Â wâgo, âna go nye po pwi a-ipa popai—popai naa na tii na càcaa wii goro bépwa tii, â wii goro ê Nyuââê Pwicîri kà Pwiduée, na é wâro*. Tii na càcaa wii mwara, naa gòro atü†, â wii naa na pwâranümara âboro.

⁴ Go cimwü [na go ina pwiri] géee goo na go cèikî ba gòo naa goo Pwiduée, ba go tâa goo Kériso.

⁵ Â câgo caa niimiri pâ go ipwa acari, ê wakè na é naa tôo. Â nye wà Pwiduée, na é nama pâriô ma go pwa.

⁶ Â wàé na é nama go pwi a pame ê *auipwataâboro kêe na bwaa âmuê, [na é pwa ba kâjè, wàjè ê Ba kêe].

Ê auipwataâboro bèepwiri, âna càcaa me géee goro ê naèa na wii; ba muru me goro ê Nyuââê Pwicîri. Ê naèa na wii, âna é nama jè bà. Êco na é Nyuââê Pwicîri, âna é nama jè wâro.

Dau maina awé muugère

⁷ Wà *Moosé, âna ia é pame ê naèa, na wii naa gòro atü. Â é naèa bèepwiri, âna é pame co ê pwâra bà. Âjupâra pâ, na ia é tèepaa, â é tèepaa naa na muugère kà Pwiduée. Ba ê naporomee wà Moosé, âna dau pwâra goo, â càcaa pâri ma rà ucâri wà tèpa *Isaraéla. Êco na é muugère bèepwiri âna càcaa gòiri.

⁸ Â napwa naa goo ê auipwata-âboro‡ na é pawârojè, na é pame ê Nyuââê Pwicîri, âna dau maina awé ê muugère kêe.

⁹ Â wiàna é naèa na é naa wârimuru tâjè, âna muugère, â o mwa wânau cè pai maina awé ê muugère kâra auipwata-âboro, na é nama jè *târù [na ara Pwiduée]?

3:1 Apostolo 18.27; 2 Korénito 5.12   **3:2** 1 Korénito 9.2   **3:3** Exode 24.12; Jérémie

31.33; Ézékiel 36.26–27   * **3:3** Pwiduée, na é wâro—é, Pwiduée, na é naa é wâro.

† **3:3** Wii...naa gòro atü—Ê ina wà Paulo é Naèa kà Moosé. (Còo Exode 24.12.) Â é mara inapàpâri béaa wà i péroféta Iéremia pâ, é naèa na bwaa âmuê, âna o wii naa na pwâranüma tèpa âboro (Còo Jérémie 31.33; Ézékiel 11.19; 36.26–27.)   **3:6** Jérémie

31.31; Ioane 6.63; 1 Korénito 11.25   **3:7** Exode 34.29   ‡ **3:8** Auipwataâboro—Grec:

Wakè (ministère). Ipaiwà naa na pâ nee tii 9 ma 10.   **3:9** Deutéronome 27.26; Roma

¹⁰ Ūu, ê muugère [kâra ê naèà] âna muru na dau kîri, naa goro jènere ê muugère [kâra auipwataâboro na bwaa âmuê].

¹¹ Ba wiàna jèe pwa muugère kâra ê pwina càcaa gòiri, â o mwa wànau cè pai dau muugère kâra ê pwina tâa dâra gòiri?

Jèe côo muugère kà Pwi Ukai

¹² É nama jèe gòo ê auipwataâboro bèepwiri, na é pwa ba kâjè wà Pwidueé^S. Â câjè caa piwâ, [na jèe piênawéna kêe].

¹³ Â câjè mu caa pwaduwà kà Moosé, na ia é cajipi ê naporomee, na ia é coo ara ê Ba kêe, tèpa Isaraéla. Ba tàutêe na rà côo ê muugère na tâa gòé, na é gère pitiâu boo.

¹⁴ Â napwa naa goo wà tèpa Isaraéla, âna nye dau câmoori kaa ê pwâranümarà, tèepaa naa goro nabà. Ba, naa rà pûra ma tère ê pâ tii goro ê naèà*—tii goro ê auipwataâboro béaa—[â càra caa côoina ê âjupâra na tâa na. Ba pwacèwii na] târamiri ê naporomeerà goro cè imwaano. Â càcaa [pâri ma rà] dàgòtù ê imwaano bèepwiri, êco wiàna rà tâa goo Kériso.

¹⁵ Ūu, âjupâra pâ, tiagoo nabàni, âna pwacèwii naa târamiri aunünüma kà tèpa Isaraéla, na rà mu pûra ê tii kà Moosé.

¹⁶ Êco na, wiàna é biie dà Pwi Ukai wà pwi jèe âboro, â o tûu ê ocajipi naporomee.

¹⁷ Ba wà Pwi Ukai, âna wàé ê Nyuââê. Â ê Nyuââê kà Pwi Ukai, âna é tipijè gée goo ê pâ pwina tòojè, â jèe nye ticè na cipajè.

¹⁸ Â jèe cau dàgòtù gée naporomeejè ê ocajipi wèe, ba na jèe pwacèwii ê garaaci na pwâra, goro ê muugère kà Pwidueé. Ba ê Nyuââê kà Pwi Ukai, âna é gère pitòotérijè, ba na jèe pwacèwié, â ba na jèe tâa na ê muugère, na pimaina too.

4

Picémara Wâdé âna pwéelaa naa na bàutê

¹ Wà Pwidueé, âna é panuâ tôo ê wakè bèepwiri, naa na pai wâdé kêe. Wàèpwiri ê majoroé ma câgo caa pidumapié, â càcaa oratôo [goo ê pâ aré ma tòina na go tâa na].

² Â go jèe mara niimiri pâ, [wiàna go picémara târa pâ âboro] â o câgo caa ina cè ji caapwi popai na pwâ. Â câgo caa naapwâniri cè ji caapwi muru, [ba na go nama puràra ê wakè kôo]. Bwa! Tautôo goo ê pwâra càra âboro, na jèe kamu goo. Ba go wakè na âjupâra. Â câgo caa ébii ê Popai kà Pwidueé; â go paari bwàti ê âjupâra naa naporomee Pwidueé. Â wà tèpa

^S 3:12 Ê auipwataâboro bèepwiri, na é pwa ba kâjè wà Pwidueé—Grec: *Espérance*.

3:13 Exode 34.33 * 3:14 Ê pâ tii goro ê naèà—Aamwari Béaa (*L'Ancien Testament*). 3:16 Exode 34.34 3:17 Ioane 8.36; Roma 8.2 4:2 2 Korénito 2.17; 1 Tésalonika 2.5

âboro, âna rà o tâmogòori naa na *pwâratùra-nigée-goorà [pâ, go pwi âboro na câgo caa piwâmirà].

³ Ba ê Picémara Wâdé na go inapàpari, âna pwéelaa. Â pâri ma rà tâmogòori ê éreê.

Êco naa goo tàpé na rà tubatiàu ê wâro kâra, wâiti jii Pwiduée, ba cârû tàra*.

⁴ Ba wà *Caatana, pwi ukai kâra ê gòropuu bèeni, âna é nama rà bwi, ba na o càra caa tâmogòori, ma càra caa cèikî. Êkaa na càra caa côo ê pwéelaa—ba càra caa tâmogòori ê *Picémara Wâdé, goo ê pai muugère kà Kériso. Ba wà Kériso, âna wàé kaa, na é paari tâjè wà Pwiduée, ba na jè tâmogòorié bwàti†.

⁵ Ba, na go pwa pupûra, â câgo caa pi-inapàpario còwâ tàwà. Â go inapàpari co wà Kériso Iésu, Pwi Ukai. Â géé gooé, âna go pwi ênawéna kàwà.

⁶ Biu, âna é ina wà Pwiduée pâ: *Wâdé na é tèepaa ê pwéelaa naa nabibiu kâra ê bàutê. Genèse 1.3* Â wà pwi Pwiduée-bà, âna wàé kaa, na é nama tèepaa ê pwéelaa kêe, naa na pwâranümo, ba na go o tâmogòori pâ, ê muugère kêe, âna é tâa goo Kériso‡.

Cimwü cèikî kà Paulo naa na aré

⁷ [Ê pwi pwéelaa bèepwiri na é wâgoojè, âna é pwacèwii] ê pâ wâdé, na dau maina ê wâri wèe. Êco na jè pwacèwii ê wâra jawé puu [na càcaa gò]. Â êkaa pwiri, na rà nye tâmogòori pâ âboro, pâ, càcaa me géé goojè, ê pàtâmee na dau maina awé na tâa goojè; â nye me géé goo wà Pwiduée.

⁸ Üu, go§ nye dau tâa na aré ma tòina na diri pâ ére, êco na càcaa còogaio. Â nye ciburà pwa na go pidumapiê, êco na go nye tà cimwü.

⁹ Rà nye ciburà pwa ê pwina èpà tôo, êco na wà Pwiduée, âna câé caa panuâô. Â rà nye téurao naa napuu, êco na go nye cimadò còwâ.

¹⁰⁻¹¹ Êdiri pâ tòotù, âna go nye pipwabwàtio târa bà, ba kà Iésu. Ba pwacèwii na go tàgère pa naa na naiio pai bà kêe—ê naiio na ée mwa bà. Êco na go nye popa mwara naa good è pai wâro kêe còwâ. Â wà tèpa âboro, âna rà o côo pwiri.

* **4:3** Grec: *Nye târamiri ê Picémara Wâdé +kôo, tà tàpé na rà gére bà.* **4:4** Éféso 2.2; Kolosé 1.15; Hébéru 1.3 † **4:4** Dernière phrase—Grec: *Ba é pwi ânuru Pwiduée.*

4:6 Genèse 1.3; Ésaïe 9.1; 2 Korénito 3.18 ‡ **4:6** Ê muugère kêe, âna é tâa goo Kériso—Grec: *Ê muugère kà Pwiduée, naa goro naporomee Kériso.* **4:7** 2 Korénito

5.1 **4:8** 2 Korénito 1.8, 7.5 § **4:8** Go—Grec: *Nous (pwacèwii bu, bà, é, jè) naa na paici.* Êco na wà Paulo, âna é ina pâ muru na tèepaa tée, pwi apostolo. Ipaiwà naa na pâ nee tii 8–15. (Còo mwara note go 2 Korénito 1.6.) **4:10-11** 1 Korénito 15.31 **4:10-11** Roma 8.36

¹² Â wiàna go pibwéka târa ma go bà, â târa ma tâa tàwà ê *âji wâro*.

¹³ Ba jèe nye wii naa na *Tii Pwicîri, pâ: Go cèikî naa goo Pwiduee. Êkaa na go tùra. Psaume 116.10 Â ê cèikî bèepwiri, âna ê cèikî kôo. Â êkaa pwiri na go picémara ê popai kêe.

É pawâroò còwâ ba go tâa gooé

¹⁴ Ba go tâmogòori pâ wà Pwiduee, âna é pawâro còwâ Pwi Ukai Iésu gée na aubà. Â ée mwa pawâroò còwâ, ba go tâa goo Iésu. Â ée mwa popajè naima ma wâguwà, ma jè cima araé.

¹⁵ Êkaa na *pwényunyuâariwà, na go tâa na aré. Â, na wârapwiri, â ê pâ wâdé kà Pwiduee, âna pibwiri† pâ. Â o wâru cè tèpa âboro, na rà o tâmogòori ê pâ aupwényunyuâari kêe, na me gée goo ê *pimeaari imudi kêe. Â rà o ipwaolé ma ipwamainaê. Â o pimaina pâ ê muugère kêe, ma ê pai maina kêe‡.

Càcaa gòiri aré kâjè nabà

¹⁶ Gée goro diri [pâ aupwényu-nyuâari-bà] â o càcaa oratâjè. Ba wiàna jèe pitàbàtù§ boo còwâ ê naiijè [ma ée pâra dâra ê pwâra bà]; â napwa naa goo ê âji wâro na wâgoojè, âna é pimaina too.

¹⁷ Â wiàna jèe tâa na aré na pâ tòotù bèeni, âna càcaa maina, â o càcaa târa gòiri. Ba ê pâ pwiibà, âna târa ipwabwâtijè, ba na o tâa tâjè ê muugère. Â ê muugère-bà, âna o dau maina awé, jii ê pai tâa na aré kâjè nabà. Â é tà tâa jaajè dâra gòiri awé.

¹⁸ Êkaa na, jèe cibwaa nama piâjimuru tâjè ê pâ pwina jèe còo goro du âraporomeejè. Ba o càra caa tà tâa awé. Â jèe dau naa nümajè naa goro pâ muru na câjè caa còo goro du âraporomeejè. Ba pâ muru na rà o tâa dâra gòiri awé.

5

Naiiri âboro na bwaa âmué

¹ Ūna jèe gére wâro ni gòropuu, â ê naiijè, âna pwacèwii ê wâ imwaano, na o mwa ténoori na jèe tòotù. Êco na jèe tâmogòori pâ, pwa ê pwi wâ kâjè, na é wânidò *napwéretòotù. Ê pwi wâ-bà, âna é nye tà tâa awé, ba wâ bari kà Pwiduee, â càcaa muru bari kâra âboro. [Ê pwi wâ bèepwiri, âna é naiijè na bwaa âmué].

* **4:12** Grec: Êkaa na é wakè pwâra bà, naa +good; â ê wâro, âna é {tâa} goowà. **4:13** Psaume 116.10 **4:14** 1 Korénito 6.14 † **4:15** Pibwiri—*Se répendre, s'élargir*. Pipâra pâ. ‡ **4:15** Grec: Ba diri pâ pwi bèepwiri, âna tèepaa gée goowà, ba na é pipâra pâ ê pimeaari imudi. Â o wâru tàpé na rà o pwamaina Pwiduee, naa na pwényuâa kêe.

4:16 Éfésò 3.16 § **4:16** Pitàbàtù—*Descendre, diminuer*. Boo. **4:17** Roma 8.17-18

4:18 Kolosé 1.16 **5:1** 2 Korénito 4.7

² Nabàni, âna jè maagé côo, â jè càwé. Ba jèe dau gòo tâjè, ma jè tapacîri ê naiijè* na o mwa naa tâjè, naanidò napwéretòotù.

³ [Ê naiiri âboro bèepwiri, âna é pwacèwii é jè ârabwée, na o mwa naa tâjè.] Â wiàna jè coona, â o câjè caa cicàpé na ara Pwiduée. Ba o naa târa é nyuâajè é naiié na bwaa âmuê.

⁴ Üu kaa. Ba ûna jè wâro ni gòropuu, â jè nye dau càwé kaa, goro pai maagé kâjè. Â wiàna càcaa nümajè naa tiâu ârabwée kâjè, êco na o mwa dau wâdé tâjè, na jè o tòpwütù é dòro ârabwée, ma jè coona jè ârabwée na bwaa jajau—[naiiri âboro] na o câ mwa caa bà!

⁵ Â nye wà Pwiduée, na é jèe pwabwàtijè, târa é wâro bèepwiri. Â é naa tâjè é Nyuâaê Pwicîri, ba na é pwi pâbéaa kêra é pâ aupwényunyuâari na é naa, â târa ma é *paâjupâra mwara pâ, jè o mwa cau tòpi diri é pàra pwi†.

⁶ Êkaa na wâdé na jè tà ciburà piègòtùru ma ipwàdé!

Jè wâro na cèikî

Âjupâra pâ, na pàara na jè gére wâro na naiijè, naani gòropuu, â bwaa câjè caa pâji pitànaima ma Pwi Ukai.

⁷ Êco na jè wâro na é cèikî, â câjè caa wâro wiâra é pwina jè côo goro é du âraporomeejè.

⁸ Â wàèpwiri é majoroé ma jè tà ciburà piègòtùru ma ipwàdé. Ba wâdé tâjè na jè pâra géé na é pwi naiiri âboro bèeni, ba na jè pitànaima ma wà Pwi Ukai.

⁹ Â é pwina piâjimuru tâjè, âna, na jè mudàra ma wâdé tà wà Pwiduée wâijè—wiàna jè bwaa wâro [ni gòropuu] na naiiri âboro bèeni, é, wiàna jè pâra géé na.

¹⁰ Ba jè o cau coo ara Iésu Kériso, ba na é pitèijè. Â ée mwa ipâdi tâjè, wiâra é pwina jè pwa naani gòropuu, wiàna wâdé, é, wiàna èpà.

Go pame popai goro pinaanapô

¹¹ Pârajè na jè piaabòrijè na ara Pwi Ukai, ma dau papwicîriê. Napwa naa good‡, âna go tà ciburà niimiri é pwiibà. Â wàè kaa pwiri, na go dau patùra pâ âboro, ba na rà pibiirà dèe. Â é tâmogòori é pwâranümoo wà Pwiduée. Â go wâari pâ, wâguwà mwara, âna guwà tâmogòorio bwàti.

5:2 Roma 8.23 * **5:2** *Jè tapacîri é naiijè*—Grec: *Nümajè na jè coona é wà bèepwiri*. Naa na pâ nee tii 2-5, âna wà Paulo, âna é naanaimari du ucina goo é naiijè—ucina goo wà imwaano, ma ucina goo ârabwée kâjè. † **5:5** 2e phrase—Ê popai grec, âna pai ina wèe pâ, *prémices* ma *garantie*. **5:6** Hébéru 11.13-16 **5:8** Filipi 1.23 **5:9** Kolosé 1.10; 1 Tésalonika 4.1 **5:10** Ecclésiaste 12.14 ‡ **5:11** *Good*—Grec: *Goobà*. Êco na munaa é pi-inaê còwâ wà Paulo, naa na pâ nee tii 10 tiagoro nee tii 15. (Còo mwara *note* goo 2 Korénito 1.6.)

¹² Guwà cibwaa niimiri pâ go ciburà pi-ina kôo. Nùmoo co, na guwà ipwadée good. Â go naa tàwà mwara, ê bétòpi tà tèpa ipwamainarà—wàilà na rà pi-ina kàra, goro pâ muru na jè còo goro du âraporomeejè, â càcaa gée goo pâ muru na wâna pwâranùmajè.

¹³ Pwiri [rà o ina pâ] go pigù, na go ina pwiri. Â wiàna wàrapwiri, â go pigù ba kà Pwiduée. Â wiàna go pwa goro tàmanga ma goro autàmogòrimuru, â go wàrapwiri, ba na guwà tòpi ê popai kôo§!

¹⁴ [Napwa naa goo ê pwina go pwa, âna] go nye pitère dâra ê pimeaari kà Kériso, [naa na diri pâ ére]. Ba go tàmogòori pâ, caapwi pwi âboro, [wà Kériso] âna é bà ba kâjè diri. Êkaa na wàjè, âna jè jèè bà [naa goro ê wâro kâjè béaa].

¹⁵ Â jè cibwaa tà wâro ba kâjè co. Ba wiàna é bà wà Kériso ma pawâroé còwâ, â wiàna é pawârojè, â wâdé na jè wâro ba kèe.

Pinaanapô na é naigé mee Kériso

¹⁶ Êkaa na jèè câgo caa còo wà tèpa âboro, goro pai còo kà tàpé na càra caa tàmogòori wà Pwiduée* Béaa, âna go† mu wàrapwiri târa pai còo kôo wà Kériso, êco na nabàni, âna jèè câgo mwa caa wàrapwiri.

¹⁷ Ba wiàna é tâa goo Kériso wà pwi jè âboro, â [wà Pwiduée, âna é] tòpò naa gooé ê wâro na bwaa âmuê. Â jèè tiàu diri pâ muru béaa. Êdiri pâ muru na wâni, âna bwaa po âmuê diri.

¹⁸⁻¹⁹ Ba wà Pwiduée, âna é jèè tòpò pinaanapô naa nabibiu kâjè ma wàé, na é naigé mee Kériso. Â é pwanauri ê pâ èpà kâjè. Ba wàèpwiri kaa ê aunünüma kèe gée na biu, na é gére naame goo Kériso, naa jaajè tèpa âboro‡. Â wàé kaa pwiri ê wakè kôo, ba na go pame târa pâ âboro ê popai goro ê pinaanapô bèepwiri,

²⁰ naa na nee Kériso. Â wâguwà, âna guwà tère ê popai, ba é todàwà wà Pwiduée, ba na o tâa tàwà è pinaanapô bèepwiri, naa nabibiu kàwà ma wàé.

Â go tacoo goowà, naa na nee Kériso, ba na guwà tòpi ê popai§.

§ 5:13 Ba na guwà tòpi ê popai kôo—Grec: Ba kàwà. 5:15 Roma 14.7-8 * 5:16 Goro pai còo... Grec: Wiàra é nairi âboro. † 5:16 Go—é, Jè, é, Bà. Còo note goo 2 Korénito 1.6. 5:17 Roma 8.1; Galatia 6.15 5:18-19 Roma 5.10 5:18-19 Roma 3.23-25 ‡ 5:18-19 3e phrase—Grec: Wà Pwiduée âna é tâa goo Kériso, ba na é wàrapwiri tà tèpa âboro. § 5:20 Grec: +Go pwi a-ipa popai naa na nee Kériso, ba pwacèwii na wà Pwiduée, na é patêrewà good. Êkaa na go tacoo goowà naa na nee Kériso, pâ, na guwà pinaanapô ma wà Pwiduée.

21 Ba wâdé tà Pwiduée na jè *târù na araé. Â é jèe pwa ma jè târù, gée goo Kériso. Guwà tère ê pwina é pwa ba kêjè wà Kériso. Ba pwi a ticè èpà kêe, êco na wà Pwiduée, âna é tòpò naa gòé, diri ê pâ èpà kêjè, ba na é tòpò naa gooje diri ê *târù ma pai wâdé kà Kériso*.

6

Tòpi pimeaari kêe nabàni!

1 Wâgo, âna bu wakè naima ma wà Pwiduée*. Êkaa na go tacoo goowà pâ, na guwà cibwaa ipwa-imudiri ê pwina é naa tàwà wà Pwiduée, naa na *pimeaari imudi kêe.

2 Ba é jèe nye ina pâ:

*Na pwi pàara,
na go o pitòrigari,
âna go o têregà.
Â go o pitu tâgà,
na tòtù na go pacoo.
Â go o pa-udògà
na pwi tòtù
na go o mwa pitapwâina†.*

Ésaïe 49.8

Â guwà tère, jèe tèepaa pwi tòtù-bà! Jèe nabà, na é upajè wà Pwiduée, [â é naa tâjè ê *âji wâro jaaé!]

Aré kà Paulo goo wà Kériso

3 Càcaa nūmoo na go nama tanoori ê pâ âboro goro cè càrao, ba na rà cibwaa ina ba èpà ê wakè kôo.

4-5 Bwa. Go nye paari, na diri pâ ére, pâ, go pwi âji ênawéna kà Pwiduée. Â wàépwiiri na go dau gòo naa na pidàpwicâari, naa na pâ muru na èpà na wâru, na tèepaa mariô—ê aré, ma ora, ma copwa, ma pai wâgotôo. Ba rà pâdio tèpa âboro, â rà tūô naa na karapuu. Â go mu uru gée nabibiu kêra pâ pubu âboro, na rà putàmu naa good. Â go nye tà ciburà wakè ba gòo, tiagoo na ticè nii kôo.

É pidàpwicâarié, â é tà wakè

6-7 Naa na diri ê pâ pwiibà, âna go nye tà ciburà paari pâ, go pwi âji ênawéna kà Pwiduée, goro pai pitòdimiriô, ma pai

5:21 Hébéru 4.15 * 5:21 Grec: Wà pwina câe caa tâmogòori ê èpà, âna é pâ nau pwi èpà, ba na jèe pâ nau târù na ara Pwiduée. * 6:1 1^r e phrase—Grec: Wàibà, âna bà wakè naima ma wà Pwiduée. Munaa é pi-inaê còwà wà Paulo. Êco na matâra pâ, é pi-inarà ma wà pàra tèpa apostolo bée. Ipaiwà naa na pâ nee tii 1-13. (Còo mwarà note goo 2 Korénito 1.6.)

6:2 Ésaïe 49.8 † 6:2 Pitapwâina—Choisir; déterminer. 6:4-5 2 Korénito 11.23-27 6:6-7 1 Timotéo 4.12

tâmogòrimuru kôo, ma pai pidàpwicâariô. Â go nye tà ciburà pitu târa pâ âboro, ma mearirà, gée na âji pwâranümo. Â go nye tà wakè goro è pàtàmara è Nyuâaè Pwicîri. Â nye tàrù na go picémara pâ è Popai kêe. Üu, è càrao bèepwiri na *tàrù, âna pwacèwii è neemuru paa kôo, târa ipwamuruô, â târa nama pipâra pâ è *Picémara Wâdé.

⁸ [Na go wakè ba kà Pwi Ukai, â câgo caa ipacè naa goo è pwina rà niimiri wà tèpa âboro.] Ba wà pàra tàpé, âna rà inaô ba wâdé; â wà pàra tàpé mwara, âna rà inaô ba èpà. Â wà pàra tàpé, âna rà picagòtùo; â wà pàra tàpé, âna rà piècaario. Â wà pàra tàpé mwara, âna rà ina pâ, go pwi a pwâ; èco na go nye ina è âjupâra.

⁹ Â rà ina pàra tàpé pâ, càra caa tâmogòorio. Êco na dau wâru tàpé na rà tâmogòorio bwàti‡. Â pwa wârimuru tôo ba gòo, â pwa na go bà§. Êco na bwaa nye wâgo-ni, tàgére wâro.

¹⁰ Üu, go nye dau tâa na aré, èco na go nye tà ipwâdé. Â wiàna ticè wâdé kôo ni gòropuu, â dau wâru pâ wâdé, na go tòpò naa na pâ pwâranümara âboro. Ba wiàna nye ticè kôo, â âjupâra pâ, kôo diri è pâ muru.

¹¹ Ico tèpa béèò Korénito, go tàpiri tàwà ni è pwâranümo. Â nye ticè na go naapwàniri goowà, naa na diri è pwina go ina tàwà.

¹² Ba dau wânümo tàwà. Â [wiàna pwa cè pwina pitâa nabibiu kâjè, â munaa] câguwà caa wâdéario gée na âji pwâranümarà?

¹³ Go patùrawà ni, pwacèwii na guwà tèpa âji naîô. Â wâguwà, âna wâdé na guwà ipwacèwio, ma tòpio bwàti naa na âji pwâranüma!

Pâra jii tàpé na rà pwa na èpà

¹⁴ Guwà cibwaa ipiiwà, naa goo tàpé na càra caa cèikî naa goo Pwiduée. Ba càcaa pâri ma guwà wârori è wâro kàra. Wànau? Pâri ma ru picaatâa è wâdé ma èpà? Pâri ma ru picaatâa è pwéelaa ma bàutê?

¹⁵ Pâri ma ru picaatâa wà Kériso ma wà Béliâl [*Caatana]? Pâri ma caapwi pai côo kà pwi a cèikî naa goo Pwiduée, ma wà pwina câé caa cèikî?

¹⁶ Dà cè pwina ipaiwà naa goo è pâ ânuuru duée*, ma è wâra pwapwicîri kà Pwiduée? Bwa! Ba wâjè, âna jè wâra pwapwicîri kà Pwiduée, na é wâro. Ba é jèe ina pâ:

6:9 2 Korénito 4.10 ‡ **6:9** 2e phrase—é, Wà Pwiduée, âna é tâmogòorio bwàti. § **6:9** 3e phrase—Grec: {Rà niimiri pâ go} gére bà. **6:13** 1 Korénito 4.14 **6:14** Éfeso 5.11 **6:16** Lévitique 26.12; 1 Korénito 3.16 * **6:16** Ânuuru duée—Idole. Côo Ânuurumuru naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii.

*Go tâa jaa pwi Ba bèeni.
 Â bu picaapâra.
 Go o mwa pwi Pwiduée kêe.
 Â ée mwa pwi Ba kôo.*

Lévitique 26.12; Ézékîel 37.27

17 Â é ina mwara wà Pwi Ukai Pwiduée pâ:

*Guwà pâra jirà.
 Guwà pwa-ité tâa.
 Naaco pâ tûâ kàra,
 tûâ na dau miiri.
 Â go o mwa tòpiwà.*

Ésaïe 52.11

18 *Go o mwa pwi caa kàwà,
 â guwà o mwa tèpa naîô†,
 paa ma ilàri.
 Wâgo Pwiduée
 na dau pwa nii kôo,
 naa gòro diri pâ muru. Nabwé!*

2 Samuel 7.8,14

7

1 [Wà Pwiduée, âna é] ina pâ muru bèepwiri, co tèpa gòrobéeò, ba kâjè [wàijè tèpa naîê]. Êkaa na, wâdé na jè pitâiti jii é pâ muru, na tubaèpà é naijè ma pwâranümajè. Wâdé na jè cèitiri é èpà géé na wâro kâjè, ma jè dau papwicîriê.

Ipwàdéé kà Paulo goo tàpé Korénito

2 Guwà naa cè autâa kôo, naa na pwâranümawà. Ba câgo mu caa piwâmi cè jè ârapàarawà. Â câgo mu caa ipa-imwûru cè jè âboro jii é cèikî kêe. Â câgo mu caa pwâgàriwà, ba na go popa cè muru jiiwà.

3 Wiàna go ina pwiri, âna càcaa târa pitòtiwà. Ba âjupâra na go jèe nye ina pâ, guwà tâa na pwâranümoo. Â o nye ciburà wârapwiri, wiàna jè bwaa wâro, é wiàna jè jèe bà.

4 Dau maina é cèikî kôo, naa goowà. Ba dau wâdé tîo é wâro kàwà, â go pwamainawà [goo é cèikî kàwà]. Â guwà dau pagòo-o naa na diri pâ aré kôo, êkaa na go dau ipwàdéé.

6:17 Ésaïe 52.11; Auinapàpari 18.4   **6:18** 2 Samuel 7.14; Jérémie 31.9   † **6:18** *Guwà o mwa tèpa naîô*—Popai na é mara ina wà Pwiduée goo pwi Mesia co. (Còo 2 Samuel 7.14.) Êco na wà Paulo, âna é naanimari é popai bèepwiri, bau é popai na me géé na Ésaïe 43.6–7 *tèpa naîô*, *paa ma ilàri*, ba na é paari pâ, wàijè diri na jè cèikî naa goo Iésu, pwi Mesia, âna jè cau tèpa naî Pwiduée, â tâa tâjè diri pâ aupwényunyuâari kà tèpa âji naîê.

⁵ [Go wâjué cōwâ naa goo i pwi ia go ina]: Na ia go tèepaa naa na province Macédoine, â nye ticè nao kôo. Ba wâru pâ wià ma pwéretòtù béaa kôo. Ba wâgòroigé, âna go pâmari tàpé na rà cicarao. Â wâna pwâranümoò, âna maina pai wâgotôo.

⁶ Êco na wà Pwiduée, âna é pwi a dau pagòo wà pwi âboro na ticè nii kêe. Â é nye pagòo-o, ba é panuâ medario wà Tito.

⁷ Go ipwàdéé goro pai tèepaa kêe medario, â go dau ipwàdéé goro é jèkutâ kêe goowà. Ba é piwiâ tōo pâ, guwà dau pagòoé. Â é ina mwara pâ, dau nümawà na guwà cōoô cōwâ, â guwà tà tapaciô. Â guwà po dau tòina [goro é pâ muru na tèepaa tōo naa jaawà]*. Â é pwa jèkutâ tōo goro é pimeaari kàwà ba kôo, â dau nümawà na guwà pitu tōo ma pwamuruô. Â dau imaina pâ é ipwàdéé kôo.

Go ipwàdéé ba guwà biiwà

⁸ Tèpa béèò wée, go tâmogòori pâ, guwà tàpo tòina, goo i tii kôo†, naa na jè ji pàara. Â wâgo mwara, âna go tàpo pinünüma cōwâ, na jè ji pàara. Êco na nabàni, âna câgo mwa caa niimiri cōwâ.

⁹ Bwa, go ipwàdéé. Â càcaa gée goo pai tòina kàwà, â nye gée goo na guwà jèe pinünüma ma guwà biiwà cōwâ. Ba muru na dau wâdé tà Pwiduée. Â go cōo pâ, i pwi ia go wii, âna càcaa èpà tàwà.

¹⁰ Ba [câjè caa tà niimiri cōwâ] é tòina na wàrapwiri, na é naa tâjè wà Pwiduée. Ba é naa, ba na jè pinünüma ma pitòotéri é wâro kâjè. Â é tòina bèepwiri, âna é pame pai udò kâjè [naa na *âji wâro]. Êco na, wiàna jè tòina, â câjè caa biijè, âna muru na èpà‡. Ba jè tà ciburà pâra dâra bà, dâra gòiri, iti jii Pwiduée.

¹¹ Tèpa béèò wée, guwà jèe cōo cai é pwina é pwa wà Pwiduée ba kàwà, goro pai tòina kàwà. Wàeni: Guwà êgò, ba na guwà coo iti jii wà pwina é inaô ba èpà§! Jèpwi: Guwà putàmu naa gooé! Jèpwi: Nümawà na guwà pwa wârimuru tée! Jèpwi: Wâgotàwà, ba guwà péa pwa jè muru na càcaa wâdé! Jèpwi: Dau nümawà na guwà cōoô [ba na guwà patàmarù pwâranümoò]. Jèpwi: Guwà paari pâ, càcaa wâguwà na guwà pwa na èpà, na pwi pàara-bà.

7:5 2 Korénito 2.13 * **7:7** Ê pâ muru na tèepaa tōo naa jaawà—Wà pwi jè ârapàara tàpé Korénito, âna é dau picocoori wà Paulo. (Cōo 2 Korénito 10.7.) **7:8** 2 Korénito 2.4 † **7:8** I tii kôo—Tii na ia é pwa, ba na é patùrarà ba gòo. Câe caa ina bétapoo tii tà tàpé Korénito, na tâa na Tii Pwicîri. (Cōo 2 Korénito 2.1-3.) **7:10** Mataiao 27.3-5; Hébéru 12.16-17 ‡ **7:10** 4e phrase—Grec: Ê pikîri na me gée goo {pâ géaa kâjè naani} gòropuu. § **7:11** Guwà êgò, ba na guwà coo iti jii wà pwina é inaô ba èpà—Grec: Guwà ipamuruwà.

¹² Na ia go wii tàwà i tii bèepwiri, âna càcaa târa ma go pitòti wà pwina é pwa na èpà, é, târa ma go pwamuru pwi jè âboro*. Â nye nùmoo na é nye paari tàwà wà Pwiduée, pâ, go âji tâa na pwâranümawà. Ba guwà nye pò ma ipwamuruô kaa.

¹³ Â wàé kaa pwiri é pwina pagò-o.

Go ipwàdéé géé goo Tito

Jèpwi mwara, co tèpa béeò: Go dau ipwàdéé, ba guwà nama é ipwàdéé wà Tito. Ba guwà [cau tòpié bwàti, â guwà] pagòé ma patàmarù é pwâranümee.

¹⁴ Ia go pi-inawà ba wâdé tée. Â câguwà caa pwa ma go pitòtèri auniimiri kôo, naa goowà. Êkaa na i pwi ia go ina tée, âna popai na âjupâra, pwacèwii na go nye ciburà ina tàwà é âjupâra.

¹⁵ Napwa naa goo wà Tito, âna dau wânümee tée wâguwà. Ba é ina pâ, guwà tòpié, naa na tòimiri ma ipakîri, â guwà dau pitère dèe. Wàé kaa pwiri é majoroé ma dau maina too é pimeaari kèe ba kàwà.

¹⁶ Üu, go nye dau ipwàdéé kaa, co tèpa béeò, ba pâri ma go pûra naa goowà, naa na diri pâ muru.

bépitu ba kà tèpa cèikî wâ iérusaléma

8

(Naporomee 8-9)

Rà dau naa tèpa Macédoine

¹ Tèpa béeò naa goo Kériso, wâdé na guwà tâmogòori é wakè na é pwa wà Pwiduée géé goro é *pimeaari imudi kèe, naa na pâ wâra pwapwicîri, wâna province Macédoine*.

² Ba rà po dau tâa na aré wà tèpa cèikî wê, â po dau ticè kàra. Êco na rà tà tâa na é ipwàdéé, â rà nye tà naa, naa goro piticèmururu naa goo [é wâdé kàra].

³ Â wâgo âna go *paâjupâra pâ, rà naa é pwina tà tàra. Â rà naa piwéna jii. Âna nye ticè âboro cèna é tacoo goorà pâ, na rà naa.

⁴ Pwa jèpwi mwara: Nye wàilà na rà tacoo goò, ba na pwa cè kàra géé goo é bépitu na jè naa, ba kà tèpa cèikî wâ *Iérusaléma.

⁵ Â é pwina rà naa, âna o dau wénari é pwina go cipacîri géé goorà. Ba rà nye pipanuârà diri tà Pwi Ukai. Â géé na càué, â rà pipanuârà còwâ tóo, ba rà pitère dàra é câbawâdé kà Pwiduée.

* **7:12** Pwi jè âboro—Pai ina wèe pâ wàé, Paulo. **8:1** Roma 15.26; 2 Korénito 9.1-2

* **8:1** Pâ wâra pwapwicîri... Pâ wâra pwapwicîri na é tòpò wà Paulo naa na du ville Filipi ma Tésalonika, ma pwiri wâ Bérée mwara. (Còo Apostolo 16-17.)

⁶ [Napwa naa goo ê bépitu ba kà tàpé Iérusaléma, âna] nye wà Tito, na é tapoo ê wakè bèepwiri. [Â wàè na é pagòowà mwara, na guwà pa cè nakake kàwà géé goo.] Êkaa na, go ina tée pâ, wâdé na é pagòowà mwara, ba na guwà tubanabwé ê auniimiri kàwà.

⁷ Ba [wà Pwiduée, âna é] dau imeaiwà, goro pâ wâdé na wâru, naa diri pâ ére—ê cèikî, ma é pwâratùra, ma é aupicôina, ma é nii, ma é pimeaari. Â guwà tà tàcî; â dau maina é pimeaari kàwà ba kôo†. Â wâdé mwara na guwà dau imeai pàra tàpé, ma naa, naa goro piticemuru naa goo.

⁸ Wiàna go ina pwiri, â câgo caa tacoo goowà. Â go nye ina tàwà co pâ: Ê pàra wâra pwapwicîri, âna nye bura tàra na rà pitu naa na ipwâdéé. Â go naa tàwà ê pai pwa wèè bèepwiri târa ma paari pâ, é pimeaari kàwà, âna âjupâra.

⁹ Ba guwà mwa tâmogòori pâ, wà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso, âna é nye ipanuâê imudi tàwà. Ba dau wâru pâ wâdé kêe [naa *napwéretòotù]. Â é panuâ diri, ba na tâa tàwà ê pâ wâdé na wâru [na ara Pwiduée].

Naa wiâra pwina tâa tàwà

¹⁰⁻¹¹ Naja géeilu, âna wâguwà na guwà tèpa mara niimiri pâ, na guwà pitu tà tàpé Iérusaléma. Ba caapwi pwâranümawà naa goo. Üu, guwà jèè niimiri, â guwà pò ma pwa. Â wàèni é auniimiri kôo: Wâdé na guwà awài, ma guwà tubanabwé é pwina guwà jèè tapoo, wiâra é pwina tâa tàwà.

¹² Ba wiàna jèè naa, géé na âji pwâranümajè, â é pwina jèè naa, âna wâdé tà Pwiduée. [Ipaiwà wiàna maina, é, wiàna kîri.] Ba câé caa ina tâjè pâ, jèè naa é pwina tiàu jaajè.

¹³ Câgo caa ina pâ, guwà nama gòo ma tòina é wâro kàwà târa ma ticècoé é pai wâro kà pàra tàpé. Wâdé co, na pwa cèè kàwà, â pwa kàra mwara.

¹⁴ Ba nabàni, âna wâru tàwà pâ muru; â wàilà, âna nye ticè. Â wâdé na guwà pitu tàra, ba, na jèè tòotù, âna o ticè kàwà, â o wàilà na rà o mwa pitu tàwà. [Â, na tòotù bèepwiri, â o cai pwa kàwà.]

¹⁵ Ba jèè wii naa na *Tii Pwicîri pâ: *Wà pwina é dau piûnya, âna o ticè upûuê‡; â wà pwina é tâpo piûnya ba kîri, â o câé caa copwa.*

Exode 16.18

É tà pa i âraimeai wà Tito

8:7 1 Korénito 16.1–2 † **8:7** *Dau maina é pimeaari kàwà ba kôo*—Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà ina pâ: *Dau maina é pimeaari kôo ba kàwà.* **8:9** Mataio 8.20; Filipi 2.6–7 **8:12** Maréko 12.43–44 **8:15** Exode 16.18 ‡ **8:15** *Upûuê*—*Surplus.* Bwà, dèrèè, utimuru na maina jii é pwina pâri ma é ija.

¹⁶ Go pwaolé tà Pwiduee [goro ê pimeaari imudi kêe]. Ba é tòpò naa na pwâranüma wà Tito, ê pimeaari ba kàwà, na é pwacèwii ê pimeaari kôo ba kàwà. Ba dau nümee na é pitu tàwà.

¹⁷ Ūna go ilari jiié pâ, na é pâ nau caiwà, â é tòpi naa na ipwàdéé, ba dau wâdé tée.

¹⁸ Â go mwa panuâé paé, ma pwi jè a cèikî bée. Wà pwiibà, âna pwi âboro na rà inaé ba wâdé diri tèpa wâra pwapwicîri, gée goo ê wakè kêe, na é picémara ê *Picémara Wâdé.

¹⁹ Â rà jèe pitòrigarié, ba na ée mwa pâra wiâô naa Iérusaléma, na go popa paé ê âraimeai. Â wàépwiri ê pai piênawéna kôo, tà Pwi Ukai, târa ma o pwamainaê. Â wàépwiri mwara, na go paari ê âji pwâranümoo.

²⁰ Dau wâru ê mwani bèepwiri [gée goo na rà jèe naa, naa goro piticèmuru naa goo]. Â go o ipwacôoco, ba o péa pitòtio goo, é mwani-bà.

²¹ Ba go mudàra ê pwina wâdé tà Pwiduee, ma tèpa âboro mwara.

²² Napwa naa goo pwi jè béeò na go panuâé paé ma tupéni, âna dau pwi a pitu tâjè [â é pwi a pitère dàra]. Â go dau cèikî naa gooé. Â wàé, âna é cèikî naa goowà, â po dau wâdé tée, na é pitu tâjè diri.

²³ Napwa naa goo wà Tito, âna é pwi bére wakè kôo ba kàwà. Â wà tupédu ârailu, âna wà tèpa wâra pwapwicîri na rà panuâru paé. Â rà cau wakè târa ma o pwamaina wà Kériso.

²⁴ Â [guwà tòpirà bwàti, â] guwà paari tàra ê pimeaari kàwà. Ba go jèe pi-inawà ba maina târa pâ wâra pwapwicîri. Â wâdé na rà tâmogòori ê âjupâra goo pwiibà.

9

Go dau inawà ba wâdé tàra

¹ Âjupâra pâ, càcaa pâri ma go wii tàwà goro ê âraimeai ba kà tèpa cèikî wâ *Iérusaléma.

² Ba go tâmogòori pwâranümawà. Â go jèe pi-inawà ba wâdé tà tàpé Macédoine. Ba go ina tàra pâ, wâguwà, tèpa cèikî gée na province Akaïe, âna guwà mara ipwabwàtiwà, â guwà jèe tapoo naa bépitu kàwà, naa naja géeilu. Â wâru gée goorà, na dau pagòrà, târa ma rà ipwacèwiiwà.

³ Éco na go panuâ paé tàwà i tèpa âracié béeò, ba na rà pitu tàwà, ba na guwà dau pibwéka. Ba go jèe nye ina tà pàra tàpé [pâ, guwà jèe ipwabwàtiwà]. Â càcaa wâdé wiàna piticèmuru naa goo ê pai pi-inawà kôo ba wâdé!

4 Ba géé na càùé, â rà o pâra wiâô naa jaawà, wà pâra tèpa Macédoine. Â wiàna rà pâmari pâ, câguwà caa pibwéka, â go o kamu, â o dau maina pwâra kamu kàwà mwara.

5 Wàé kaa pwiri, na go mara panuâ paé tàwà i tèpa âracié bére wakè kôo. Â rà o mwa pa é pâ âraimeai kàwà, na guwà jèe mara ipwabwàti. Â [wiàna bà me ma wà tèpa Macédoine, â] rà o côo pâ, é âraimeai kàwà âna me géé na âji pwâranümawà, â càcaa géé goo cè pai tacoo goowà kôo.

Naa, naa na ipwàdéé

6 Wàépwiri é pwina go tàgére ina tàwà: Wà pwina é picâmi ba kîri, â é nye piûnya ba kîri. Â wà pwina é picâmi ba maina, â é nye piûnya ba maina.

7 Wâdé na jèe naa, géé na âji pwâranümajè, ba na o nye ticè pitacoo goojè, â ticè iau. Ba wâdé tà Pwiduée, wà pwina é naa, naa na ipwàdéé.

8 Ba wàé, âna ée mwa naa tàwà é pâ na jèpapara wâdé kêe. Â é naa, naa goro piticèmuru naa goo. Â o ciburà tâa tàwà, diri pâ muru na pâri târa é wâro kàwà. Â o dau wâru tàwà jii pwiri, ba na o âraimeai kàwà, ba kà pâra tàpé*.

9 Ba jèe wii naa na *Tii Pwicîri [goo pwi âboro, na é papwicîri wà Pwiduée] pâ:

*É naa imudi
tà tàpé na ticè kàra.*

É dau uri arapwüru.

*Ê pai wâdé kêe,
âna dàra gòiri.*

Psaume 112.9

O mwa pwényunyuaariwà

10 Ê arapwüru kà pwi a picâmi, âna me géé goo Pwiduée. Â nye wàé, na é naa tâjè é utimuru kâjè. Â ée mwa naa tàwà cè arapwüru, â ée mwa pacipu. Êpwiri na o dau nama wâru cè pwâra wakè na wâdé.

11 Üu, ée mwa naa tàwà, naa goro piticèmuru naa goo†, é pâ na jèpapara wâdé. Â guwà o mwa caa naa cè kà pâra tàpé. Â o wâru cè tèpa cèikî [géé Iérusaléma] na rà o ipwaolé tà Pwiduée, goro é pâ âraimeai kàwà, na bà pa pâ tàra.

12 Wàé kaa pwiri é pai pwa wèe, ma guwà piênawéna kàra. Ba guwà naa tàra é pwina tiâu jjiirà.

9:6 Proverbes 11.24–25 * 9:8 Ba na o âraimeai kàwà, ba kà pâra tàpé—Grec: Târa pâ wakè na wâdé. 9:9 Psaume 112.9 9:10 Ésaïe 55.10 9:11 2 Korénito 1.11, 4.15 † 9:11 Naa...naa goro piticèmuru naa goo—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Naa imudi.

Muru na piwéna pwiri, â guwà o pagòorà, ba na rà dau ipwaolé tà Pwiduee.

¹³ Â guwà paari ê pai pitère dâra kàwà ê *Picémara Wâdé kà Kériso. Ba guwà ipâdi imudi ê pwina tâa tâwà, tà tèpa cèikí wâ Iérusaléma, ma wâ diri pàra tàpé mwara.

Ûu, rà o còo mwara pâ dau pwamuru naa goo ê pai piênawéna kàwà, ba kàra. Â rà o pwamaina Pwiduee goo,

¹⁴ ma pwaolé tée, géé goro ê wâdé kée na dau maina, na é jèè naa tâwà, naa goro piticèmururu naa goo. Â rà o dau pwapwicîri tée, ba kàwà, ba dau wânümarà tâwà.

¹⁵ Wâdé na jè pwamaina Pwiduee, goro Pwi âraimeai kée‡, na pièdò ma wéna, na pwacoé na jè ina!

ipwamuruê kà paulo jii tèpa pitòtié

10

(Naporomee 10-12)

¹ Pwa pàra tàpé [géé goowà] na rà ina pâ, po dau gòo ê pwina go tûâri tâwà, na pàara na jè piwâiti na; â go po dau pwi a piwâ, â ticè nii kôo, na go tâa jaawà! Â ni, âna wâgo Paulo, âna go popa ê pai pipakîri, ma pai moo kà Kériso, ba na go tacoo goowà [pâ, na guwà tâpo tâmaariô].

² Tâpéebà! Guwà tère, ba go péa tà dau tûra ba gòo, ûna go tèepaa mariwà! Wâ pàra tàpé géé jaawà, âna rà niimiri pâ ê wâro kôo, âna cáé caa pi-ité* jii tèpa âboro gòropuu na càra caa tâmogòori Pwiduee. [Rà ipwacôoco, ba rà o mwa tâmogòori bwàti pâ] go po dau pwi âboro gòo!

³ Wiàna go nye pwi âboro gòropuu, âna câgo caa pwaduwa kà pàra tàpé.

⁴ [Ba go wakè ba kà Pwiduee, â ê wakè kôo, âna pwacèwii ê paa.] Â ê pâ neemuru paa na go cipa, âna càcaa neemuru paa kâra âboro. Ba é nii kàra, âna me géé goo wâ Pwiduee, ba naa ténoori ê wârugu [kà Caatana]. Â, naa tédidiri ê pâ auniimirimuru na pwâ

⁵ kà tàpé na maina nûmarà—auniimiri na câmoorirà, ba na càra caa tâmogòori Pwiduee. Â go ipaa, târa ma o tòotéri ê pwârânûmara âboro, ba na rà o pitère dà Kériso.

‡ 9:15 Pwi âraimeai kée—Wâ Iésu Kériso, é, ê pai caajuri tèpa Juif ma wâ tàpé na càra caa tèpa Juif. Wâéni èrèè: Wâ Pwiduee, âna é pwi anaa, ma pwi apimeai, â wiàna rà pimeai ma naa, naa goro piticèmururu naa goo, wâ tèpa âboro, â na wârapwiri goo Pwiduee. 10:1 1 Korénito 2.3 10:2 1 Korénito 4.21 * 10:2 Ê wâro kôo, âna cáé caa pi-ité... Grec: Go pàra wiàra é naiiri âboro. 10:4 Éféso 6.13-17

⁶ Wâru tàpé jaawà, na rà jèe pitêre dà Kériso. Êco na nye wâru mwara, tàpé na tàutàra na rà pitêre dèe. Â wà tàpé bèepwiri, âna go o jèe tàpo pwa wârimuru tàrà†.

Jèe naa tôo pitûâ naa gòwà

⁷ Wâdé na guwà côo bwàti pâ muru‡! Pwa pwi jè âboro§ jaawà, na [é picocoorio, â é dau pi-ina kêe, â] é ina pâ é pwi âboro kà Kériso. Â jèe wâdé. Êco na wâdé na é niimiri pâ wâgo mwara, âna go pwi âboro kà Kériso.

⁸ Â wâgo, âna tâa tôo ê pitûâ naa gòwà, na me géee goo wà Pwi Ukai.

Pwiri [guwà niimiri pâ] go po dau pi-ina kôo goo pwiri? Êco na câgo caa kamu goo. Ba ê pitûâ bèepwiri, âna târa ma go pitu tàwà ma pagòwà, â càcaa târa ma go tubaèpà tàwà.

⁹ Â guwà cibwaa niimiri pâ, wâdé tôo na wâgotàwà, na go wii tàwà.

¹⁰ Napwa naa goo wà pwi âboro-bà, âna é ina pâ: «Ê pâ tii kà Paulo, âna nye dau gòo kaa, êco na, na é wânabibiu kâjè, âna é pwaduwà kâra mimi, ba câé caa tâmogòori ina popai.»

¹¹ Ipwacôoco, co pwiini! Ba wiàna go mwa wâjaawà, âna go o dau gòo, pwacèwii ê tii kôo!

Go pi-ina co wakè kà Pwiduée

¹² Wà tèpa âboro na wàrapwiri, âna rà niimiri pâ po dau pwamuru naa goorà. Â gona rà niimiri pâ ticèmuru naa good*? Â wâdé. Ba rà tèpa pigù, ba rà picâmurirà còwâ. [Â càra caa ucâri ê wâro kà tàpé na pwamuru naa goorà.]

¹³ Rà pi-ina kàrà†, naa na pâ ére na wâru, na ticè tàrù kàra naawê.

Â wâgo, âna go pi-ina kôo co, goro ê wakè na é naa tôo wà Pwiduée‡. Â wàé na é jèe naawà tôo, ba na go wakè nabibiu kàwà.

¹⁴ Nye pwa tàrù kôo, ma go pi-ina kôo§. Ba wâgo, na go mara pame tàwà ê *Picémara Wâdé goo Kériso.

† 10:6 Grec: +Go pipwabwàtio, ba na go naa wârimuru tà tàpé na càra caa pitêre dàra.

‡ 10:7 Wâdé na guwà côo bwàti pâ muru—é, Guwà pitèi wiàra é pwina guwà côo goo du âraporomeewà. § 10:7 Pwi jèe âboro—é, Pàra tàpé. Pwiri pâ nee tii 7–11 âna rà ina pwi caapwi âboro, na é pwi apacâmuri pwina apwâ, é pwiri rà ina pàra tèpa âboro.

10:8 2 Korénito 13.10 * 10:12 2e phrase—Grec: +Câgo caa picâmuribâ ma wàilà.

10:13 Roma 12.3 † 10:13 Rà pi-ina kàrà—Grec: +Â câgo caa pi-ina kôo... ‡ 10:13 2e phrase—Grec: +Go popa, ba na câmu kôo, é picée na ia é tòpò wà Pwiduée {naa goro wakè kôo}. § 10:14 1re phrase—Grec: Â câgo caa pâiti jii é picée, pwacèwii naa +câgo caa tèepaa me dariwà.

15 Â wâguwà na guwà aupwanapô kôo, â câgo caa pi-ina kôo, gée goo ê aupwanapô na é wakèri wà pwi jèpwi. Â go wâari pâ, guwà o inaô too*, wiàna é pimaina too ê cèikî kàwà.

16 Â gée pwiri, â go o picémara pâ, ê Picémara Wâdé, naa na pâ pàra ére na wâiti jiiwà. Â o ticè pai pwa wèe, ma o pitòtio pâ, go wakè co, naa na aupwanapô kà pwi jèpwi.

17 Wà pwina nùmee na é pi-ina kêe, â wâdé na é ina co nee Pwi Ukai. Jérémie 9.23

18 Wàilàapà wà pwina pwamuru naa gooé? Càcaa pwina é po pi-ina kêe co! Â nye wà pwina é ina wà Pwi Ukai pâ, pwamuru naa gooé.

11

Paulo ma tèpa apostolo a pwà

1 Pwiri [guwà tà niimiri pâ] go tùra pwacèwii pwi a pigù? Â wâdé, â guwà pidàpwicâariwà naa good!

2 [Â pwiri guwà niimiri pâ] go piboo goo cè pàra tàpé, goowà? Â wiàna wàrapwiri, â go pwacèwii Pwiduée. Ba guwà pwacèwii tô èpo ilàri dopwa, ma dau jajau. Â go jèe mara ina tà Kériso pâ, go mwa panuâwà tée, ba na guwà piéa ma wàé. Êni, âna guwà piiwà naa gooé [ba guwà tèpa âboro kêe] â câguwà caa tèpa âboro kà pwi jèpwi.

3 [Tiagoro nabà, âna *târù ma âjupâra ê pai pâra kàwà wiâ Kériso.] Guwà ipwawaiwà! Ba o péa ipa-imwüruà, ma wâiti jii Kériso ê pwâranùmawà. Ba [wà *Caatana] i Dòèa biu, âna é pwâgàri wà Éva*, â é ipa-imwüruè.

4 Na ia, go picémara tàwà Iésu [Kériso, â guwà tòpi popai kôo]. Êco na nabà, âna guwà dau awài, goro tòpi pwi jè 'Iésu', na rà picémara wà pàra tàpé. Â guwà itàa, ba na guwà tòpi cè jè 'nyuâa' na é pi-ité jii ê âji Nyuâaê Pwicîri, na ia guwà jèe mara tòpi jiio. Â pwacèwii ê pai tòpi kàwà ê pwi 'picémara wâdé', na câe caa âji *Picémara Wâdé.

5 Wà tàpé na rà inapàpari ê pâ pwiibà, âna rà ina pâ rà tèpa '*Apostolo maina'. Â gona wâgo wàa†?

6 Pwiri âjupâra pâ, câgo caa pwi a tùra bwàti. Êco na go pwi a tâmogòori wà Pwiduée [bau ê pâ wâdé kêe]. Â go ciburà paari ba pwéelaa ê pâ pwiibà, naa na diri pâ muru na go pwa.

* 10:15 Guwà o inaô too—é, O pimaina too ê wakè kôo jaawà. 10:17 1 Korénito

1.31 10:18 1 Korénito 4.4 11:2 Éféso 5.26–27 11:3 Genèse 3.4,13 * 11:3 Éva—Tô wâdà Adamu, pwi apâbéaa kà tèpa âboro naani gòropuu. (Còo 1 Timotéo 2.13–15.) 11:4 Galatia 1.8–9 11:5 1 Korénito 15.10; 2 Korénito 12.11 † 11:5 Â gona wâgo wàa?—Grec: Â go niimiri pâ, pwamuru naa good wâgo mwara. 11:6 1 Korénito 2.1,13

Câgo caa iluuriwà

⁷⁻⁸ Ūna go picémara tàwà ê Picémara Wâdé me gée jaa Pwидуée, â câgo caa ilari jiiwà pâ, na guwà pitu tōo goro cè mwani. Ba nye pàra wàra pwapwicîri na rà naa mwani kōo. Â, na go wakè jaawà, âna pwacèwii na go popa jiiirà, ba na go naa tàwà. Go wàrapwiri târa ma ipakîriô na arawà, ba na o ipwamainawà. Â wànau? Pwiri guwà niimiri pâ èpà è pai pwa kōo tàwà?

⁹ Nye pwa pàra pàara na ticè mwani kōo, â câgo caa iluuriwà goo. Â nye wà tèpa cèikî bééjè wâ Macédoine, na rà pame bépitu tōo. Ūu, câgo caa mu ilari jiiwà cè muru. Â o câgo mwa caa ilari cōwâ.

¹⁰ Â câgo caa piwâ na go pi-ina kōo, goo ê pwiibà, na diri ê ére gée goo Akaïe. Ūna go ina pwiri, â è *paâjupâraô wâ Kériso.

¹¹ Â gona guwà niimiri pâ, câgo caa meaariwà, [gée goo cè pai càcaa ilari cè jè muru jiiwà]? Guwà cibwaa niimiri pwiri! Ba wà Pwидуée, âna é nye tâmogòori pâ, go po dau meaariwà.

Rà tèpa ênawéna kà Caatana

¹² Wàépwiri ê majoroé ma o câgo caa tòpi cè jè muru jiiwà‡. Ba câgo caa panuâ tà tèpa pwâ, cè pai pwa wèe, ma rà ina pâ, go ipwacèwiirà.

¹³ Ba wà tàpéebà, âna rà ina pâ, wâ Kériso, âna é panuârà pâ, ba na rà tèpa apostolo kée, ma tèpa ênawéna kée. Êco na rà tèpa ipawâmi ma tèpa pwâ. Â rà nye po gòmapwa co.

¹⁴ Guwà cibwaa pò goo pwiibà! Ba wà pwini Caatana, wà pwi a pwâ, âna é gòmapwa ma é pwi *angela na é pwéelaa.

¹⁵ Â wà tèpa ênawéna kée, âna rà gòmapwa mwara, ma rà pwa é pwina wâdé. Êco na, [na jè tòotù, âna] rà o tòpi é wârimuru, wiâra é pâ tûâ kàra [na èpà].

É tâa na aré goo wâ Kériso

¹⁶⁻¹⁹ Go ina tàwà mwara pâ: Guwà cibwaa niimiri pâ go pigù, na go patùrawà. Êco na, wiàna wàrapwiri ê auniimiri kàwà, â wâdé, ba guwà naa tōo è pai pwa wèe, ma go tàpo pi-ina kōo, pwacèwii pwi jè a pigù. Ba wâru tàpé na rà wàrapwiri, â ni, âna go pwacèwiirà mwara. Êco na, wiàna go pwa, â è popai kōo ni, âna popai kà pwi a pigù, â càcaa popai na me gée goo Pwi Ukai. Â wâdé na guwà pidàpwicâariwà good, ma tòpi é pwina go ina, wâguwà na [guwà niimiri pâ] guwà tèpa tâmogòorimuru—wâguwà, na ia guwà po dau wâcî goro tòpi [é popai] kà tèpa âji a pigù.

11:7-8 1 Korénito 9.18   **11:7-8** 2 Korénito 12.13; Filipi 4.15-16   ‡ **11:12** 1te phrase—Grec: *É pwina go pwa, âna go o mwa tà coo gòbèrèe.*

20 [Ba wà pwi jè ârapàararà, âna é piwâmiwà goro ê pâ popai na é pame dariwà.] Â guwà panuê ma é pitûâ kàwà, â é piiwà, ba na guwà tèpa *ênawéna kîri kêe. Â é pa mwani kàwà, â é uti é pwâra wakè kàwà. Â, [na é wàrapwiri tàwà, âna] é tàgére piècaariwà, ba maina nümee. Â é [dau pwawà, pwacèwii na é] tamagéri upwaéwà goro popai kêe. Êco na guwà nye ipwadée goo wà pwiibà!

21 Â wâgo, âna câgo caa wàrapwiri. Pwiri wâdé na go kamu goo? Ba guwà ina good pâ, ticè nii kôo. Â nye wâdé. Guwà jèe niimiri cai§.

Wà pwiibà ma wà tèpa bée, âna rà gòo goro pi-ina kàra*. Â, na wàrapwiri, wâdé na go gòo, ma go tàpo pi-ina kôo. [Â wiàna go pwa, â go tâmogòori pâ, go] pwacèwii pwi a pigù.

Go dau piênawéna kêe jiiirà

22 Gona [rà pi-ina kàra pâ] rà tèpa âboro gée goo ê Ba kà tèpa *Héberu? Wâgo mwara. Â [tâa tàra é pwapwicîri kà] tèpa *Isaraéla? Wâgo mwara. Rà tèpa gòobàra *Abéraama? Wâgo mwara.

23 Rà [ina pâ rà] tèpa ênawéna kà Kériso? Wâgo mwara, ba dau maina é pai piênawéna kôo jiiirà. (Na go ina pwiri, âna go tura pwacèwii pwi a piwârau.) Üu, go jèe dau wakè jiiirà, ba kà Kériso. Jèe ciburà tòpò-o naa na karapuu. Jèe ciburà dau pâdio jiiirà. Wâru mwara pâ pàara na pwa na go bà na, [gée goo pai piênawéna kôo ba kà Kériso].

24 [Napwa naa goo ê âji Ba kôo] wà tèpa *Juif, âna rà naa tôo 5 [pwa wârimuru na nye dau gòo kaa—rà] pwa 39 pâdio goro ubati†, naa na caapwi pwa wârimuru.

25 Â naa goo tèpa *Roma, âna rà wacié pâdio goro bàra upwâra. Ba, naa jèpwi, âna rà èio goro atü, ba na rà catâmwaraò. Â jèpwi mwara, âna go wacié tâa gòro wànga, na é mwü. Â, na jè pàara, âna caapwi tòotù ma caapwi ne, na go tâa nawià.

26 Wâru pâ aupâra kôo, naa na pâ napô na pi-ité. Â go pâmari é pâ na jèpapara muru ma tacai—pâ jèpé; ma wà tàpé na rà mura gòro gòori; ma [wà tàpé na rà cicarao]—tàpé gée goo tèpa jènereò, tèpa Juif, ma tàpé gée goo pàra Ba; tiagoro mwara tàpé na rà ina pâ rà tèpa cèikî naa goo Iésu! Â go dau tâa na aré, naa na pâ ville, ma naa namaré, ma naa nawià—[naa na diri pâ ére].

11:21 Filipi 3.5 § 11:21 Â wâgo...guwà jè niimiri cai—Grec: *Go kamu, gée goo na ticè nii +kôo.* * 11:21 Wà pwiibà ma wà tèpa bée... Grec: *Wiàna pâri {ma é pi-ina kêe} wà pwi jè âboro...* 11:23 Apostolo 16.23 11:24 Deutéronome 25.3 † 11:24 39 pâdio goro ubati—Wârimuru na maina ba pwicîri, naa na naèa kàra, na wénari é 40 pai pâdi âboro. (Còo Deutéronome 25.3.) 11:25 Apostolo 16.22, 14.19 11:26 Apostolo 9.23, 14.5

²⁷ Â po dau gòo ê pai wakè kôo. Â, na pàra pwi, âna ticè nao kôo, â dau oratóo. Na pàra pwi, âna ticè utimuru ma wâdoò, â go copwa. Â, na pàra pwi, âna ticè palito ma kupétuu kôo, â go dau moo.

²⁸ Â jèpwi mwara: Wâna pwâra-nümoò, âna go mu pidumapié goro diri tèpa wâra pwapwicîri, â go nye tà niimirirà, taaci. Â jèe pâ nau pwacèwii ê nakake, na po dau tòina tóo.

²⁹ Ba wiàna ticè nii kà pwi jè a cèikî béèò, â wâgo mwara, âna go tère mwara. Â wiàna [wà pwi jèpwi, âna é] ipa-imwüruê, ba na é pwa cè jè èpà[‡], â go tòina gooé, [â go putâmu naa goo pwina é ipa-imwüruê].

Go pi-ina kôo co goo pai ticè nii kôo

³⁰ Wiàna go pi-ina kôo, â go nye pi-ina kôo co, goro pai ticè nii kôo.

³¹ Â câgo caa pwâ na go ina pwiri. Ba wà Pwiduée, wà pwi Caa kà Pwi Ukai Iésu, âna é paâjupâraô—Wà Pwina jè pwamainâe dâra gòiri awé.

³² Na ia go tâa na ville Damas, â rà ipwadârapwa ma rà tâjûruo. Ba wà pwi kupénoo wê, na é pwi a wakè kà ukai Arétas, âna é nama rà wéaa goo ê pâ goropwârawâ goo ê ville, wà tèpa coda kêe.

³³ Â [wà tèpa béèò goro wakè, âna] rà tòpò-o naa na pé na ai, â rà panuâ boo, naa goropwârawâ kîri, wii é pé goropwiinawâ babé wâri napô. Â wàèpwiri, ê pai udò kôo.

12

Ê pwina é côo Paulo naa na nyuâa

¹ Âjupâra pâ, dau piticè-muru naa goo, na go tà ciburà pi-ina kôo mwara. Êco na go nye ina tàwà, ê pâ pwina é paari tóo wà Pwi Ukai, naa na nyuâa.

² [Tàpo tère cai jèkutâ kôo]:

Pwa pwi jè âboro na é pwi a cèikî naa goo Kériso. Na jè tòotù, na jèe po 14 naja nabà, âna é dàgòtùè wà Pwiduée, naa na ére na é dau wâdòiti wâ *napwéretòotù. Â pwiri é nye gére naaco é nàié. É, pwiri é tàgére tâa na é nàié. Â câgo caa tâmogòori, wâgo, â nye wàco Pwiduée na tâmogòori.

³⁻⁴ Â wà Pwiduée, âna é popaé too naa napwéretòotù, pwi ére na dau wâdé awé. Naa na napô bèèpwiri, âna wà tèpa béè Pwiduée, âna rà nye nao na pinaanapô*. Pwiri wà pwi âboro-bà, âna pwiri é tàgére naaco nàié. É, pwiri é tàgére tâa na

[‡] **11:29** Ba na é pwa cè jè èpà—é, Ba na é panuâ ê cèikî kêe.

11:32 Apostolo

9.23-25 * **12:3-4** Naa na napô bèèpwiri...âna rà nye nao na pinaanapô—Paradis. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: *Paradaiso*.

ê nàié. Â câgo caa tâmogòori, wâgo, â nye wàco Pwiduee na tâmogòori. Â wâna é ére bèepwiri, âna é tère pâ popai na po dau wâdé awé, na pwacoé na jè ina naa na popai kà tèpa âboro. Nabwé.

⁵⁻⁶ [Guwà côo, pwi âboro-bà, âna wâgo.][†] Â câgo caa pwi a piwârau, ba nye âjupâra. [Pwiri guwà niimiri pâ] pâri ma go pi-ina kôo goo é pwiibà, êco na go nye ina co pâ: Go pwi âboro na dau ticè nii kôo. Ba càcaa wâdé na guwà niimiri pâ, pwamuru naa good, gée goo pwiri. Wâdé na guwà pitèio co, wiâra é pâ tâu kôo, ma é popai na go inapàpari tàwà.

'Dara upwâra' naa na nàié

⁷ Po dau wâdé é pwina go côo naa na nyuâa, na tòotù-bà. Êco na gée na càué, âna naa tôo é aré, na é tubaèpà tôo[‡], ba na o câgo caa ipwamainao, â na o câgo caa pi-ina kôo, goo é pwina go côo. Â é pwi aré bèepwiri, âna pwacèwii é jè dara upwâra naa na naiio, â pwacèwii mwara pwi jè a picia popai, me gée jaa *Caatana.

⁸ Â go wacié pwapwicîri tà Pwiduee, ba na é popa jiio.

⁹ Êco na é ina tôo pâ: «Jara kâgà é *pimeaari imudi kôo. Â wiâna piticè nii'gà, â o tâbawêe é pàtâmoo naa googà.»

Êkaa na, go pi-ina kôo co, na piticè nii kôo, ba na o tâa good é pàtâma Kériso.

¹⁰ Gée goo kaa pwiri, â wâdé na piticè nii kôo, ma go tâa na aré ma tòina, gée goo pai tâa kôo goo Kériso. Â wâdé mwara na rà pinabaèpào wà pàra tàpé, ma tubaèpà tôo. Â go cau tòpi é pwiibà naa na ipwâdé. Ba, na pàara na ticè nii kôo na, â wàè kaa pwiri é pàara na go dau gòo na.

É pidumapié goo tàpé Korénito

¹¹ Pwiri go tàgère tûra pwacèwii pwi a pigù, na go ina pwiri. Êco na, wiâna wàrapwiri, â gée goo na wâguwà, âna câguwà caa inaô ba wâdé! Â wiâna [guwà niimiri pâ] piticèmururu naa good, wâgo, â wàilà mwara, wà tàpé na rà ina pâ rà tèpa '*Apostolo maina', âna wà tàpéebà, âna piticèmururu naa goorà mwara!

¹² Na ia go tâa jaawà, â guwà côo pai pidàpwicâariô. Â guwà pò goo é pâ câmu kâra pàtâma Pwiduee na ia go pwa—câmu kêe, na paari pâ go pwi âji apostolo [na é cùruo me wà Pwiduee].

¹³ Â guwà tòpi diri é pwina go naa tà pàra wâra pwapwicîri. Caapwi co ji muru. Ba câgo caa ilari jiiwà cè bépitu tôo. Âna

[†] 12:5-6 Guwà côo, pwi âboro-bà, âna wâgo—Còo nee tii 7. 12:7 Job 2.6 ‡ 12:7 Ê aré na é tubaèpà tôo—Pwiri é maagé naa na nàié; pwiri pai tubaèpà tée kà tàpé na rà cicaraé. 12:9 Filipi 4.11-13 12:11 2 Korénito 11.5 12:12 Roma 15.19 12:13 2 Korénito 11.9

wà nau? Gona guwà niimiri^S pâ, èpà ê pwina go pwa? Gona guwà niimiri pâ, wâdé na go picigòboo tàwà goo pwiibà?

Ticè na go ilari jiiwà

¹⁴ Guwà tère, co tèpa béeò. Ba go o jèe tàpo wacié pàdariwà. Â o câgo mwa caa ilari jiiwà. Ba càcaa ê mwani [ma cè pàra muru] na nümoo goo jiiwà—â nye êco pwâranümawà! Ba [guwà pwacèwii tèpa âji naiô, â] càcaa tèpa nari èpo na rà wakè, ba na rà picigòtù pa nyaa ma caa kàra. Â nye wà pa nyaa ma caa, na rà picigòtù tèpa èpo kàra.

¹⁵ Êkaa pwiri na go ipwàdé, na go naa tàwà ê pwina tâa good—èdiri pâ neemuruô, ma diri pwâranümoo mwara. Â gona ê pimeaari kàwà ba kôo, âna o pikîri pâ, wiàna é pimaina pâ ê pimeaari kôo ba kàwà?

¹⁶ [Go niimiri pâ, go jèe dau paari bwàti tàwà, â] câgo caa mu tòpò naa gòwà cè nakake. Êco na wà pàra tàpé, âna rà picocoorio pâ, go pwi a piwâmi. Ba rà ina pâ, wiàna câgo caa ilari cè jèe muru, na pàara na go tâa jaawà na, âna go gòmawà, ba go jèe tà pâmari cè pai pwa wèe, na go o mwa pwa tàwà*.

¹⁷ Êco na guwà jèe tàpo niimiri bwàti cai, wà tàpé na go panuàrà pàdariwà. Gona go cùru pwi caapwi géee goorà, ba na go popa jiiwà cè jèe muru? Bwa!

¹⁸ Â [guwà jèe niimiri cai] wà Tito, na go cùrué paé dariwà, ma wà pwi jèe béeò. Â gona é piwâmiwà wà Tito? Bwa, ba wàibu, âna caapwi pwâranümabu, ma pai pàra kâbu.

Go patùrawà târa pagòowà

¹⁹ Gona guwà niimiri, [co tèpa gòrobéeò] pâ, go tàgéere ipwamuruô, na go ina pwiri? Bwa. Go patùrawà, na ara Pwiduée, géee goo na jèe cau tâa goo Kériso. Â diri ê pwina go ina tàwà, ma pwa tàwà, âna târa ma pagòowà.

²⁰ Ba wâgotôo wiàna go tèepaa paé dariwà, â péa go tà pâmari cè muru naa jaawà, na càcaa wâdé tóo. Â o péa càcaa wâdé tàwà cè pai tòpi kôo tàwà mwara. Péa go tà pâmari naa jaawà cè pitòocia, ma ipwagoo, ma iputàmu, ma piècaa, ma picocoo, ma pâ ipwamaina? Péa go tà pâmari cè tûa na èpà, naa na picaatâa kàwà?

²¹ Ba ûna ia go tâa jaawà béaa, â wâru géee goowà, na rà tàgéere ipuu imudi ma pàra tàpé, ma pwa pâ tûa na miiri, goro naiiri âboro.

^S 12:13 Âna wà nau? Gona guwà niimiri... Grec: Guwà ipwanaurio goro ê pwina càcaa tàru. * 12:16 Dernière phrase—Grec: Â go tâjùruwà. 12:18 2 Korénito 8.6,16–18, 17.11 12:21 2 Korénito 13.2

Â wâgotôo ni, ba péa go tà tèepaa paé, â bwaa câguwà caa pâji pinünüma ma guwà biiwà. Â ée péa nama go kamu goowà, wà Pwiduée, â go péa imuruwà.

13

Bénabwé popai

¹⁻² Wâna béwailu caiwà kôo, âna ia go nye ina tàwà pâ, guwà ipwacôoco. Ba wà pàra ârapàarawà, âna rà pwa pwina càcaa wâdé. Â nabàni, na go bwaa wâiti jiiwà na, âna go ina tàwà mwara pâ, guwà ipwacôoco. Ba go o jèe wacié tèepaa dariwà. Â jèe wii pâ: *Wiàna pitòti pwi jèpwi goro é èpà, â o càcaa pâri ma caapwi co pwi a *paâjupâra wèe. Â nye wâdé wiàna ârailu ma âracié. Deutéronome 19.15* Â go o péa tà dau gòo naa goowà, na go tèepaa dariwà.

³ Guwà mudàra na go paari tàwà pâ, go tùra naa na nee Kériso? [Go o mwa paari tàwà bwàti pâ] é dau pwi a pwa nii kêe, â dau pwi a pwa pàtâmee târa ma é wakè good naa jaawà.

⁴ Na ia é bà naa goro *satauro, naa na naiiri âboro, â ticè nii kêe. Êco na é nye wâro còwâ gée na aubà, goro é pàtâma Pwiduée.

Â wâgo mwara, âna ticè nii kôo naa naiiri âboro, êco na go tâa goo Kériso, â go piwâro naima ma wàé. Â tâa good é pàtâma Pwiduée gée goodé. Â guwà o mwa còo é pwiibà.

⁵ Guwà jèe pinünüma cai, wiàna é wâro kàwà, âna *âji wâro kà tèpa cèikí [naa goo Kériso]. Â wiàna guwà pâmari pâ, câe caa tâa jaawà wà Kériso, â guwà jèe nye pitanami!

⁶ Â go wâari pâ, guwà tâmogòori pâ, wâgo, âna é jèe pitèio [Pwiduée, â dau wâdé tée wâgo] â câgo caa pitanami.

⁷ Â go pwapwicîri tà Pwiduée ba kàwà, ba na guwà nabwé na guwà pwa na èpà. Â càcaa târa ma go paari pâ, câgo caa pitanami [goro é wakè kôo naa jaawà]. Ba wâdé tôo co, na guwà pwa na wâdé.

Â ticèmururu naa goo, wiàna rà pitèi [pàra tàpé] pâ, èpà wakè kôo.

⁸ Ba go pwi ênawéna kâra é popai na âjupâra. Â go nye wakè co, ba na é imaina pâ é wakè. Â càcaa pâri ma go pacoóé.

⁹ Â go ipwàdéé, goro pai ticè nii kôo, wiàna guwà gòo. Â go pwapwicîri, ba na o wâdé còwâ é pwâranümawà na ara Pwiduée*.

13:1-2 Mataio 18.16; 1 Timotéo 5.19

13:4 Filipi 2.7-8

13:5 1 Korénito

11.28

* 13:9 Ba na o wâdé còwâ é pwâranümawà, na ara Pwiduée—Grec: Ba na guwà tâbawêe.

¹⁰ Wàépwiri ê majoroé ma go wii ê tii bèeni, na go bwaa wâiti. Ba tàutôo na go tùra ba gòo, wiàna go tâa jaawà. Ba wà Pwi Ukai, âna é jèe naa pitûâ tôo, ba na go pagòowà, â nye càcaa târa ma go tubaèpà tàwà.

Ipicijii

¹¹ Go tubanabwé naani, co tèpa cèikî béèò, â go ina tàwà pâ: Guwà ipwàdéé†! Guwà biiwà géé na pâ èpà kàwà. Â guwà ipagòowà naima. Â wâdé na caapwi ê pwâranümawà. Wâro na pinaanapô, â ée mwa wâjaawà, wà Pwiduée, pwi a mearijè, ma pwi a naa pinaanapô.

¹² Guwà pipwabwàcu, wàra pai pwa kà diri tèpa âji a cèikî bééjè.

Wà diri tèpa cèikî ni, âna rà naa bwàcu kàwà.

¹³ Wâdé na é *pwényunyuâariwà wà Pwi Ukai Iésu Kériso, goro é *pimeaari imudî kêe. Wâdé na tâa tàwà diri ê pimeaari kà Pwiduée. Wâdé na é caajuriwà ê Nyuâaê Pwicîri!

Cidòri nyuâawà!

13:10 2 Korénito 10.8 † **13:11** *Guwà ipwàdéé...guwà ipagòowà naima—é, Topai tàwà...guwà pitêre dòo.*

Tii kà Paulo tà tàpé Galatia Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?
Wà Paulo, pwi *apostolo.

É wii wiidà?
Munaa nabibiu kâra *naja 48 ma 49, na é tâa Antioche wà Paulo, béaa kâra é ipitiri maina kà tèpa pitûâ kâra wâra pwapwicîri kà Kériso wâ *Iérusaléma na naja 50. (Côo *Apostolo* naporomee 15.) Munaa pwi pâbéaa kâra tii na é wii wà Paulo.

É wii tâi?
Târa pâ wâra pwapwicîri na ére Galatia, naa nakakò kâra napô Turquie nabà. Munaa é province Galatia, wâna tâa wê pâ ville Iconium, ma Lystre, ma Derbe. Â wà Paulo ma wà Barnabas, âna ru picémara é *Picémara Wâdé naawê na naja 46-47 (côo *Apostolo* naporomee 14), po ârailu naja béaa kâra na é wii tii târa.

Cina é wii?
Wâru tàpé Galatia na càra caa tèpa *Juif. Â géé na càuru pai cèikî kàra naa goo wà Iésu, â rà me wà pàra tèpa ipacâmuri âboro, na rà tacoo goorà pâ, na rà pâra wiâra diri pâ naèà kâra pwapwicîri kà tèpa Juif, pwacèwii é pai pwa *kamaî, ma é pâ papwicîri pàra tòotù. É dau putàmu wà Paulo naa goo wà tàpé na rà ina pwiri. Â é putàmu naa goo tèpa Galatia mwara, ba rà nama ipa-imwürurà jii é âji cèikî (1.6-9; 3.1-3). É dau mearirà, ba rà pwacèwii tèpa âji naîê, naa na nee Iésu Kériso (4.19).

Dà ère é tii bèeni?
Wà Kériso, âna é jèe tipijè, ba na ticè na piijè (6.1). Piticèmuru naa goo diri pâ naèà kâra pwapwicîri béaa. Ba pwacoé ma jè *târù na ara Pwiduée, géé goro pai pitêre dàra kâjè é pâ naèà. Â nye êco géé goo é cèikî kâjè naa goo wà Iésu Kériso (2.16). Â wà Pwiduée, âna é pwa ma jè tèpa âboro na bwaa âmuê (6.15). Â câ mwa caa wàijè na jè wârori é wâro kâjè, â nye wà Kériso, na é wâro gooje (2.20).

Pai pitàgoo tii tà tàpé Galatia
Ipwabwàcu (1.1-5)
Caapwi co âji Picémara Wâdé (1.6-21)
Todà Paulo ba na é picémara (1.11-24)

Rà tòpié pàra tèpa apostolo (2.1-14)

Êre Picémara Wâdé (2.15-21)

É tipijè jii Naèà ê Picémara Wâdé (3.1-6.18)

Càcaa pâri ê Naèà (3.10-25)

Tèpa naî Pwiduée gée goro ê cèikî (3.26-29)

Cibwaa nama piiwà còwâ (4.8-20)

Du ârailu auipwataâboro (4.21-31)

É jèe tipijè Kériso (5.1-12)

Pitère dàra Nyuâaê Pwicîri (5.13-26)

Bénabwé popai ma ipicijii (6.1-18)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo * Paulo, na pwa tii. Go pwi *apostolo, ba ru pitòrigario wà Iésu *Kériso, ma wà Pwiduée Caa—wà Pwina é pawâro còwâ wà Iésu gée na aubà. [Â ru cùruo pâ, ba na go picémara é popai kàru.] Â câgo caa wàrapwiri gée goo é auina kà tèpa âboro, ba càcaa tèpa âboro na rà nama go pwi apostolo!

² Go wii tàwà, wâguwà diri tèpa wâra pwapwicîri wâna province Galatia. Â [rà naa bwàcu kàwà mwara wà] diri tèpa cèikî naa goo wà Iésu Kériso na rà wâni.

³ Wâdé na tà tàwà ê *pimeaari imudi ma pinaanapô, na me gée goo Pwiduée kâjè ma Pwi Ukai Iésu Kériso. Cidòri nyuâawà!

⁴ Wà Pwi Ukai Iésu, âna é panuâ wâro kêe, â é bà, ba na é tipijè jii ê pâ èpà kâjè, ma upajè jii ê [pai wâro na] èpà kâra pwi gòropuu bèeni. Ba wàèpwiri ê câbawâdé kà Pwiduée Caa kâjè.

⁵ Ê pwényuâa ma muugère, âna kà Pwiduée co, dàra gòiri awé! Wâdé na wâra! Amen!

caapwi co âji picémara wâdé!

(Naporomee 1-2)

⁶ Wà Pwiduée, âna é jèe todàjè, gée goro é pimeaari imudi kêe {na é pinaigé mee wà Iésu Kériso}†. Â go pò goowà, na guwà bujèjai wài, ba na guwà pâ nau tère pwi jè *Picémara Wâdé' [na rà pame dariwà wà pàra tàpé].

⁷ Êco na càcaa wàrapwiri! Ba nye caapwi co é Picémara Wâdé kà Kériso. Â wà tèpa pwâ na rà picémara jè popai, âna rà ébii é âji Picémara Wâdé. Â rà tubagù é pwâranümawà, ma ipa-imwüruwà.

⁸ Wâdé naa pinajajairi wà pwi âboro na é picémara cè jè popai, na pi-itè jii ê âji popai na ia bà jèe mara inapàpari tàwà!

* **1:1** Wâgo—Grec: Wàibà. Wà Paulo na é pwa tii, êco na é paari pâ, caapwi pwâranümara ma wà tèpa cèikî bée na rà tâa jaaé. **1:4** Galatia 2.20 † **1:6** Gée goro é pimeaari imudi kêe... é, Naigé mee é pimeaari imudi kà Kériso. **1:7** Apostolo 15.1,24 **1:8** 1 Korénito 16.22

Â nye ipaiwà mwara wiàna wàibà‡, é, wiàna pwi jè *angela gée napwéretòtù!

⁹ Go^S jèe ina tàwà kaa, [na ia go tâa jaawà] â go ina mwara ni, pâ: Wà tàpé na rà picémara é popai na pi-ité jii é Picémara Wâdé na ia guwà jèe tòpi, âna wâdé na é tètâjiiirà wà Pwiduée!

¹⁰ [Rà ina wà tàpéebà pâ, na] bà mudàra ma bà pitérebà ma wà tèpa âboro. Bwa! Go piénawéna kà Kériso co. Câgo mu caa mudàra ma rà wâdéario wà tèpa âboro; â go nye mudàra co ma é wâdéario wà Pwiduée!

Todà Paulo ba na é picémara

¹¹ Tèpa cèikî béèò, wâdé na guwà tâmogòori pâ, é Picémara Wâdé na go gère picémara, âna càcaa muru me gée goo tèpa âboro.

¹² Ba câgo caa tòpi jii pwi jè âboro, â nye ticè âboro na é pacâmuriô goo. Ba nye jè muru na é paari tôo [wà Pwiduée] goo wà Iésu Kériso*.

¹³ Ba guwà tâmogòori bwàti é càrao béaa, na ia go bwaa tâa na é pwapwicîri kà [tèpa jènereô, wà] tèpa *Juif. Ba go dau pwi a putâmu naa goo wà tèpa cèikî naa goo wà Iésu. Â go nama rà picâri, ma dau tubaèpà tàra. Â go pwa na go tédidiri é wâra pwapwicîri kà Pwiduée.

¹⁴ Na pàara-bà, âna go dau pitoo paé naa na pwapwicîri kà tèpa Juif, jii tèpa jènereô na pinee kâbà ma wàilà. Â go wénarirà, ba go dau pâra wiâra bwàti diri pâ tûâ ma nyamanya kà tèpa jojoorobà.

Go côo Pwina naî Pwiduée

¹⁵ Êco na wà Pwiduée, âna ia é jèe mara pitòrigario, na ia go bwaa tâa nanaa nyaa kôo, â é todòo gée goro é pimeari imudi kêe.

¹⁶ Â, na tòotù na wâdé tée, â é paari tôo wà Pwina naîe, ba na go tâmogòorié. [Â é cùruo pâ] ba na go inapàpariè tà tàpé na càra caa tèpa Juif. Â, na wàrapwiri, â câgo caa ilari autâmogòorimuru jii pwi jèpwi.

¹⁷ Ba câgo caa too naa *Iéruusaléma, ma bà pipâmaribà ma tèpa mara apostolo béaa kôo. Ba go pâra wài naa napô Arabie. Â géewê, â go wâjué còwâ naa na ville Damas.

‡ **1:8** Wàibà—é, Wâgo. Munaa é pi-inaê còwâ wà Paulo. **S 1:9** Go—Grec: Bà. É pi-inaê còwâ wà Paulo. (Còo note goo 2 Korénito 1.6.) **1:10** 1 Tésalonika 2.4 **1:11** Mataio 16.17 * **1:12** Jèe muru na é paari tôo...goo wà Iésu—é, Wà Iésu Kériso na é pwa ma go tâmogòori, é, Wà Iésu Kériso na ia é pipaarié tôo. **1:13** Apostolo 8.3 **1:14** Apostolo 22.3 **1:15** Ésaïe 49.1; Galatia 2.7

¹⁸ Géé na càuru âracié naja, â go too naa Iérusaléma, ba na bu pitâmogòribu ma Pétéru†. Êco na bu tâa wê naa na ârailu nadâpàra pwapwicîri co.

¹⁹ Â câgo caa côo pàra tèpa apostolo, wàco wà Jacques, pwi aéjii kà Pwi Ukai.

²⁰ Ê pwina go ina tàwà ni, âna go inapàpari tàwà na ara wà Pwiduée, â câgo caa pwâgàriwà.

²¹ Géewê, â [câgo caa tâa napô *Judée, â] go pàra naa na du ére wà Syrie ma wà Cilicie.

²² Êkaa na, [na diri ê pwi pàara-bà, âna] càra caa tâmogòorio wà tèpa cèikî wà Judée, ba càra mu caa côoò.

²³ Â rà nye po tère ê jèkutâ good. Ba rà ina wà pàra tàpé pâ: «Wà pwi âboro bèepwiri, âna wàé kaa pwi a dau tubaèpà tâba béaa. [Â é pacoò wà tèpa âboro, ba na rà cibwaa cèikî naa goo wà Iésu.] Â nabàni, âna é jèe picémara ê cèikî na ia é mu ténoori béaa!»

²⁴ Â géé goo kaa pwiri, â rà cau pwamaina wà Pwiduée.

2

Rà tòpié pàra tèpa apostolo

¹ Jèe 14 naja géé na càuru [ê pai pipaarié tôo kà Pwi Ukai Iésu] na bà mwa wâjué côwâ naa *Iérusaléma, wàibà ma wà Barnabas ma wà Tito.

² Ba wà Pwiduée, âna é paari tôo pâ, wâdé na go wâjué côwâ naawê. Â bà ipitiri ma wà tèpa pitûâ kâra wâra pwapwicîri, â go piwiâ tàra ê *Picémara Wâdé, na go gére picémara tà tàpé na càra caa tèpa *Juif. Ba o wâdé naa good, wiàna rà o wâgoo é pwina go pwa. Ba wiàna càcaa wàrapwiri, â pwiri ticèmuru naa goo diri ê wakè kô*.

³ [Êco na nye wâdé tàra. Â wâdé tàra mwara ê pai wakè kâbu naima ma] Tito, pwi âboro na câe caa pwi Juif. Â càra caa tacoo gooé pâ, na pwa *kamaî tée, [wiàra nyamanya kà tèpa Juif].

⁴ Ba wà *Kériso Iésu, âna é jèe tipijè, ba na o nye ticè na o mwa caa piijè côwâ†.

Êco na pwa pàra tèpa âboro, na rà cíâa me naa jaajè [naa na wâra pwapwicîri]. Rà ina pâ, rà tèpa cèikî bééjè, êco na rà tèpa ipwa tûâ. Ba rà pwacèwii tèpa coda na rà mara cíâari ê napô, ba na rà côo bwàti ê pai wâro kà tèpa âboro wê‡. [Â dau èpà

1:18 Apostolo 9.26 † **1:18** Pétéru—Grec: Céphas. (Còo Ioane 1.42, ma note.)

1:21 Apostolo 9.30 **2:1** Apostolo 15.2 * **2:2** Dernière phrase—Grec: *Péa piticèmuru naa goo pai itàa kôo béaa ma nabàni.* **2:4** Galatia 1.7, 5.1,13 † **2:4**

1re phrase—Grec: *Tâa tâjè ê libérté naa goo wà (Kériso Iésu).* ‡ **2:4** 4e phrase—Bà napéaati naani ê pai ina wàra ê popai espions.

tàra] é tàrù na é naa tâjè wà Iésu. Â pwa na rà naa, ma bà tèpa *ênawéna kîri còwâ [kâra pâ naèa ma nyamanya kâra].

⁵ Êco na câbà mu caa ipacè naa goorà, â câbà mu caa pitère dâra, naa na nyi nari muru. Â bà pwamuru ba kàwà é Picémara Wâdé, na é âjupâra diri[§].

Rà còo pâ Pwiduée na é cùruo

⁶ Napwa naa goo wà tèpa pitûâ—tèpa âboro imaina naa na cèikî, âna ticè na rà nama go pitòotéri naa na popai na go mu picémara. (Êco na càcaa âjimuru tôo, wiàna rà tèpa âboro imaina naa na pai còo kâra pâ âboro. Ba wà Pwiduée, âna câé caa pwaké goro âboro.)

⁷ Êco na rà còoina pâ ipaiwàibu ma wà Pétèru. Ba wà Pwiduée, âna é cùrué pâ, ba na é picémara é Picémara Wâdé tà tèpa Juif. Â wâgo, âna é cùruo pâ, ba na go picémara tà tàpé na càra caa tèpa Juif.

⁸ Pai ina wèè pâ, é wakè wà Pwiduée goo wà Pétèru, ba na é pwi *apostolo kèe naa jaa tèpa Juif; â é wakè good, ba na go pwi apostolo kèe, naa jaa pàra tàpé.

⁹ Â napwa naa goo wà tèpa âracié a pitûâ imaina wâna wâra pwapwicîri—wà Jacques, ma wà Pétèru, ma wà Ioane, wàilà na ina goorà pâ ‘tèpa ò kâra wâao kà Pwiduée’—âna [rà còo pâ nye wàrapwiri. Â] rà tòpibu ma wà Barnabas goro îrà étò, â rà inapàpari pâ, na bà tèpa pibéebà [naa goro wakè kà Pwiduée]. Ba napàrabu na bu pàra dà tàpé na càra caa tèpa Juif; â wàilà, âna rà pâ dâra wà tàpé na rà tèpa Juif.

¹⁰ Â rà nye ilari jiibu co pâ, na bu niimiri tàpé na piticè neemururà, naa na wâra pwapwicîri kâra, wà Iérusaléma. Â go nye pwa diri kaa géé na âji pwâranümoo.

Go patùra Pétèru

¹¹⁻¹² Géé na càué, â wà Pétèru, âna é caibà na Antioche géé Syrie. Ũna é tapoo tâa jaabà, â é mu ija naima ma wà tèpa cèikî na càra caa tèpa Juif. Êco na wà Jacques, âna é cùru medaribà géé Iérusaléma wà pàra tàpé [na rà dau pwamuru é nyamanya kà tèpa Juif]. Â wâgo tà wà Pétèru [goro é pwina rà ina naa gooé] â é tapoo piadié jii tàpé na càra caa tèpa Juif.

Ũna wàrapwiri, â câgo caa piwâ na go patùraé, na ara diri tèpa cèikî, ba na go paari tée pâ, càcaa wâdé é tûâ kèe bèepwiri.

¹³ Â càcaa wàè co, ba wà diri tèpa cèikî na rà tèpa Juif, âna rà cau pwaduwà kèe, tiagoo wà Barnabas mwara! Ba rà piwâ

§ 2:5 Ba na o càcaa pitòotéri cè ji nari muru géé goo é Picémara Wâdé, ma jè o cau tòpi diri pâ aupwényunyuaari kèe. 2:7 Apostolo 22.21 2:10 Apostolo 11.29-30 2:11-12 Apostolo 11.3

na rà paari ê âji auniimiri kàra. Êco na rà tâmogòori bwàti pâ, ê pwina rà pwa, âna èpà.

14 Ûna go còo pâ, càcaa *târù pai pâra kàra, wiâra ê Picémara Wâdé, â go ina tà Pétèru na ara diri ê picaatâa, pâ: «Gà pwi Juif, êco na, na gà tàpo naaco pai pâra kâjè wiâra ê naèà kà tèpa Juif, ba na gà wâro naima ma wà tàpé na càra caa tèpa Juif. Â gorodà na gà tacoo goo tàpé na càra caa tèpa Juif pâ, na rà ipwacèwii tèpa Juif?»

Êre Picémara Wâdé

15 Napwa naa goobà*, âna bà tèpa Juif gée na pai pitèpabà. Â béaa, âna bà mu ina goo tàpé na càra caa tèpa Juif pâ, rà 'tèpa pwa na èpà', ba càra caa pâra wiâra ê *Naèà kà Moosé†.

16 Êco na nabàni, âna bà jèe tâmogòori pâ, câe caa *târù na ara Pwiduée wà pwi jè âboro, gée goro ê pai pitère dàra kèe ê naèà kà Moosé; â nye êco gée goo ê pai cèikî kèe, naa goo wà Kériso Iésu. Â wàibà, âna bà nye cèikî naa gooé, [ba na o tâa pinaanapô naa nabibiu kâbà ma wà Pwiduée] ma bà tèpa âboro na bà târù na araé‡. Ê pwi pinaanapô ma târù bèepwiri, âna me gée goo ê cèikî kâbà naa goo wà Kériso, â càcaa gée goo pai pitère dàra kâbà ê Naèà. Üu, [go ina mwara pâ]: Nye ticè âboro na ée mwa târù na ara Pwiduée, gée goro pai pitère dàra kèe ê Naèà!

17 Êkaa na, wàibà tèpa Juif, âna ia bà mudàra cè pai pwa wèe, ba na bà mwa târù na ara Pwiduée. Â bà pâmari, naa goo wà Kériso. Â wà pâra tàpé, âna rà pitòtibà pâ, na bà 'tèpa pwa na èpà', ba câbà mwa caa pitère dàra diri ê Naèà. Üu, rà ina pâ, wà Kériso, âna é popabà, ba na bà tèpa pwa na èpà! Bwa! Càcaa âjupâra§!

18 Wàéni ê pwina èpà—wiàna go wâjué còwâ naa goro ê Naèà na ia go jèe tètâjii*!

19 Na go wâro wiâra ê Naèà, â dau pwacoé ma wâdé tà Pwiduée wâgo. Êco na nye gée goo ê Naèà kaa, na go còoina pwiri! Â ni, âna go jèe panuâ ê Naèà, ba na go wâro ba kà Pwiduée. Â câe mwa caa piio còwâ, ba jèe pwacèwii na go bà naa goo ê Naèà.

* 2:15 Napwa naa goobà—é, Napwa naa gooju. Pwiri pâ popai naa na nee tii 15 ma 16 (pwiri tiagoro nee tii 21), âna gòobàra ê popai kà Paulo tà Pétèru. † 2:15 Grec: Wàibà, âna bà tèpa Juif gée na pai pitèpabà, â câbà caa tèpa pwa na èpà gée na pâra Ba.

‡ 2:16 Apostolo 15.10–11; Roma 3.20–28; Galatia 3.11 † 2:16 O tâa pinaanapô...bà târù na araé—Grec: Justifiés. Còo note goo Roma 1.17. § 2:17 Grec: Wiàna bà còoina pâ, bà tèpa pwa na èpà, gée goo pai còoina kâbà ê pai târù gée goo Kériso, â gona wà Kériso, âna é pwi ênawéna kâra ê èpà? Bwa! Càcaa wàrapwiri.

* 2:18 Grec: Ba wiàna go bari còwâ i pwi ia go jèe tubatiâu, â go paari pâ go pwa na èpà.

Ba wiàna é bà naa goro *satauro wà Kériso, âna wàibu ma wàé[†].

²⁰ Â wiàna go wâro, â càcaa wâgo, â wà Kériso na wârori ê wâro kêe wâgoò. Â ê wâro kôo nabàni naa na naiiri âboro, âna go wârori naa na cèikî, naa goo wà *Pwina naî Pwiduée na é meaario, â é bà ba kôo.

²¹ Wàépwiri ê âraimeai, na é naa tâjè wà Pwiduée, gée goro é *pimeaari imudi kêe, ba na jè tàrù na araé. Â wànu? Gona go o mwa tètâjii pwiri, ba na go tâa goro ê Naèà? Bwa! Ba wiàna pâri ma pwa pinaanapô naa nabibiu kêjè ma wà Pwiduée, ma jè tèpa âboro na jè tàrù na araé, gée goro pai pitère dâra kêjè é Naèà, â pwiri gère piticèmururu naa goo é pai bà kà Kériso[‡].

é tipijè jii naèà é picémara wâdé

3

(Naporomee 3-4)

¹ [Go pò goowà] co tàpé Galatia, ba pwacèwii na pigù é pûruwà! Dà na é ipa-imwüruwà [ma guwà pàgà jii é âjupâra]? Go wadipi ina tàwà pâ, wà Kériso, âna é jèe bà naa goro *satauro [ba na wâdé tà Pwiduée wâguwà]?

² Wàéni co é pwina nümoò na go tâmogòori jiiwà: Gona guwà niimiri pâ, guwà jèe tòpi é *Nyuâaê Pwicîri, gée goo é pai wâro kàwà wiâra é *Naèà? Bwa! Nye gée goo é pai cèikî kàwà, naa goo é *Picémara Wâdé goo wà Kériso! [Â guwà tâmogòori bwàti é pwiibà!]

³ Gorodà na guwà nama ipa-imwüruwà jii?

Nye é Nyuâaê Pwicîri, na é tapoo é wakè naa goowà. Â gona guwà niimiri pâ, guwà mwa tubanabwé goro naiiri âboro? Guwà tèpa pigù!

⁴ Gona guwà nama piticèmururu naa goo diri é pai tâa na aré kàwà tiagoo ni*? Guwà tètâjii diri pâ pwiibà?

⁵ Wà Pwiduée, âna é jèe naa é Nyuâaê Pwicîri, â é nama guwà pwa pâ *câmu kêra pàtâmee, na rà pò goo wà tèpa âboro. Â gona guwà niimiri pâ, nye gée goo é pai pitère dâra kàwà é Naèà? Bwa! [Go ina mwara pâ]: Nye gée goo co é pai cèikî kàwà, naa goo é Picémara Wâdé goo wà Kériso!

Abéraama âna é pwi câmu

[†] 2:19 Grec: Ba nye gée goro é naèà na go bà naa goo é naèà, ba na go wâro ba kà Pwiduée. Tanamiribu naa goro satauro, wâgo ma wà Kériso. 2:20 Galatia 1.4

[‡] 2:21 Grec: Câgo caa tètâjii é pimeaari imudi kà Pwiduée. Ba wiàna jè tàrù gée goro é Naèà, â pwiri piticèmururu naa goo wà Kériso. *

3:4 Diri é pai tâa na aré kàwà—é, Diri é pwina guwà jèe wârori. Pwiri pâ aré ma tòina kàra, majoroé é pai cèikî naa goo wà Kériso, é, aupwényunyuaari na rà tòpi.

⁶ [Jè pûra naa na *Tii Pwicîri pâ] Wà *Abéraama, âna é cèikî naa goo wà Pwiduée, â gée goro é cèikî kêe, âna wà Pwiduée, âna é nama é pwi âboro na é *târù na araé. *Genèse 15.6*

⁷ Êkaa na wâdé na guwà tâmogòori pâ, wà diri tàpé na rà cèikî [naa goo wà Pwiduée] âna nye wàilà kaa pwiri tèpa gòobàra Abéraama.

⁸ Ba jè pûra mwara naa na Tii Pwicîri pâ, wà Pwiduée, âna é mara ina tée é popai wâdé bèeni, pâ: *Go o mwa *pwényunyuâari diri tèpa Ba wâ gòropuu, gée googà!* *Genèse 12.3*

Wàépwiri, na é mara inapàpari pâ, ée mwa tòpi tàpé na càra caa tèpa Juif, [ma tòpò pinaanapô naa nabibiu kàra ma wàé] ma nama rà tàrù na araé. Â nye gée goo kaa é cèikî kàra na é wàrapwiri.

⁹ Wàrapwiri naa goo diri tàpé na rà cèikî [naa goo wà Pwiduée] ba rà o tòpi jiié i aupwényunyuâari na ia é naa tà Abéraama, gée goro é cèikî kêe.

Càcaa pâri é Naèà

¹⁰ Êco na rà tojii wà tàpé na rà niimiri pâ, o wâdé [tà Pwiduée] wàilà, gée goo é pai pitère dàra kàra é Naèà. Ba jèe wii mwara naa na Tii Pwicîri pâ: *É tojii wà pwina câe caa pitère dàra taaci é pâ naèà, na wii naa na Tii goro é Naèà!* *Deutéronome 27.26* [Â nye dau pwacoé kaa na jè pitère dàra diri!]

¹¹ Jè côo pâ, o nye ticé âboro na o târù na ara Pwiduée, gée goro pai pitère dàra é Naèà. Bwa! [Ba, ina naa na Tii Pwicîri pâ] wà pwi âboro na é târù na ara Pwiduée, âna wà pwina é cèikî naa gooé. Â nye gée goro co é cèikî kêe, na tâa tée é wâro jaa Pwiduée†.

¹² Jè côo pâ, é Naèà, âna câe caa pâra goro é cèikî, [â nye goro é wakè kâjè]. Ba wàéni é pwina jèe wii naa na é Naèà: *É naa wâro, tà pwina é pitère dàra diri é pâ na autûâri, na wâna.* *Lévitique 18.5* [Â wiàna wàrapwiri, â jè cau tojii, ba càcaa pâri!]

¹³ Êco na wà Kériso, âna é pipanuâe, â é jèe tipijè jii é tojii kàra Naèà, ba é popa naa gòé é tojii kâjè, [na tanamirié naa goro satauro]. Ba jèe wii pâ: *Tojii wà pwina é utòtòro goro upwâra.* *Deutéronome 21.23*

¹⁴ É wàrapwiri wà Kériso, ba na o tâa tâjè tèpa cèikî naa gooé é aupwényunyuâari na ia é naa tà Abéraama wà Pwiduée. Â âjupâra mwara naa goo tàpé na càra caa tèpa Juif. Â gée goro é cèikî kâjè naa gooé, âna jè tòpi é Nyuâaé Pwicîri, na é mara ina béaa wà Pwiduée pâ, na ée mwa naa tâjè.

3:6 Genèse 12.3; Roma 4.3,16   **3:10** Deutéronome 27.26   **3:11** Galatia 2.16

† **3:11** Wà pwi âboro na é târù... Grec: Wà pwina é târù gée goro é cèikî, âna o tâa tée é wâro.   **3:13** Deutéronome 21.23; Roma 8.3

Naèà âna é me co géé na càùé

15-16 Biu, âna é ina tà Abéraama wà Pwiduée pâ, na ée mwa pwényunyuâariê. Na jè côo bwàti é popai kà Pwiduée naa na Tii Pwicîri [naa na *hébèru] â jè pûra pâ é ina pâ, na ée mwa pwényunyuâari wà Abéraama *bau é pwêe*. Pai ina wèe pâ âboro na té géé gooé. Càcaa wii pâ, *pâpwêe*, â nye wii co pâ, *épwêe*. Â go popa pwiri, ba na ucina goo wà Kériso, na é caapwi co‡.

Wà Pwiduée, âna é *ipwataâboro tà Abéraama, ba na é *paâjupâra é auina kêe bèepwiri. Â guwà côo, co tèpa béeò, pâ, napwa naa goojè, tèpa âboro, âna wiàna jè ipwataâboro goo cè jè muru na jè ina, â càcaa pâri ma jè pitòotéri, é, tubatiâu é popai na jè jèe ina. [Â wiàna wàrapwiri naa jaajè tèpa âboro]

17 â jè tâmogòori pâ, wà Pwiduée, âna o câé mwa caa pitòotéri é auina kêe, na ia é jèe ipwataâboro goo.

Wàeni é pwina nûmoo na go ina: Napwa naa goo é Naèà, âna muru na é naa wà Pwiduée, po 430 naja géé na càùru é auinabéaa kêe tà Abéraama. Â é Naèà, âna càcaa pâri ma é pitòotéri é ji nari auwii naa na é auinabéaa kêe§.

18 Â wiàna é aupwényunyuâari, âna o naa tâjè, géé goro [é pai pitère dàra kâjè] é Naèà, â pwiri câé caa me géé goro é auinabéaa kà Pwiduée. Êco na càcaa wàrapwiri, ba wà Pwiduée, âna ia é naa tà Abéraama é aupwényunyuâari kêe, géé goo é auinabéaa kêe tée. Â é naa tée piticèmuru naa goo.

19 Wiàna wàrapwiri, â târa dà é Naèà? Nye é muru na ia é naa tâjè wà Pwiduée géé na càùé, ba na paari tâjè é pâ na èpà na jè pwa. Â é coo tiagoro pai tèepaa me kà Pwi gòobàra Abéraama, na é caapwi co—wà Pwina ée mwa pinaigé mara diri é aupwényunyuâari*.

[Jèpwi mwara, âna ru pi-ité é Naèà bau é *auipwataâboro†. Ba jè ina pâ wà Pwiduée, âna é naa] é Naèà [târa é Ba] na rà pinaigé mee wà tèpa *angela. Â wà [*Moosé] âna é pwi a-ipa popai kêe.

20 Êco na, na ia é ipwataâboro wà Pwiduée [tà wà Abéraama] â nye ticè pwi a-ipa popai naa nabibiu kàru. Ba muru na é

3:15-16 Genèse 12.7, 13.15 ‡ **3:15-16** Wà Kériso, âna wàé co na é pinaigé mara diri é aupwényunyuâari ba kâjè na jè wàru. Â ina goojè pâ, jè gòobàra Abéraama, géé goro é cèikî kâjè naa goo wà Kériso. Grec: 15Go tûra goo pai pwa kà tèpa âboro: Wiàna é ipwataâboro wà pwi âboro, â paâjupâraê...â o nye ticè âboro na o pâri ma é tubatiâu, é, naa cè gòobèrè. 16Napwa naa goo pâ auinabéaa, âna muru na ina tà Abéraama, bau é pwêe, â càcaa pâpwêe na wàru. Caapwi co pwi pwêe, âna wà Kériso. **3:17** Exode 12.40

§ **3:17** Dernière phrase—Grec: Â é Naèà, âna càcaa pâri ma é pitòotéri, nama tiâu é auipwataâboro. **3:18** Roma 4.14 **3:19** Apostolo 7.38; Roma 5.20 * **3:19** Wà Pwina... Grec: Wà Pwina pwa é auinabéaa ba kêe. † **3:19** Auipwataâboro—Auinabéaa

(promesse). Ipaiwà naa na pâ nee tii 20–22.

pwa gée gooé co wà Pwiduée, [â nye ticè popai kà Abéraama naa na].

Naèà âna é wakè co béaa kà Kériso

²¹ Wiàna wàrapwiri, â gona é Naèà, âna é cicara é aui-pwataâboro kà Pwiduée? Bwa! Ba nye éco aui-pwataâboro, na é pame tâjè é *âji wâro. Â [é tòpò pinaanapô naa nabibiu kâjè ma wàé, â] é nama jè tèpa âboro na jè tàrù na araé. Â ticè jè naèà cèna pâri ma é wàrapwiri.

²² Êco na é Tii Pwicîri, âna é inapàpari pâ, na diri pâ muru ma wà diri tèpa âboro, âna rà cau tâa aranara é pàtàmara èpà. Â ticè pai pwa wèe, ma jè tòpi é aupwényunyuâari kâra aui-pwataâboro, éco gée goro pai cèikî kâjè, naa goo wà Iésu Kériso‡.

²³ Béaa, âna pwacèwii na jè tèpa pwa karapuu. Â é Naèà, âna é pwi a wéarijè na diri pâ tòotù, tapacîri pwi pàara na o paari tâjè é naigé mara é pai cèikî naa goo wà Kériso.

²⁴⁻²⁵ [Wàéni jè ucina goro é Naèà]: Béaa, âna é pwacèwii pwi caa kâra câmu kâjè, na é pacâmurijè, ma mara tòcia tâjè wà Kériso, tapacîri é pai tèepaa kêe. Â nabàni, âna é jèe nye tèepaa me kaa wà Kériso, â jè jèe cèikî naa gooé. Â é jèe nama jè tàrù na ara Pwiduée. Â o càcaa pâri ma é pacâmurijè còwâ é Naèà.

Tèpa naî Pwiduée gée goro é cèikî

²⁶ Ûna jè§ cèikî naa goo wà Kériso Iésu, â jè jèe cau tèpa naî wà Pwiduée diri.

²⁷ Na ia *upwaaajè naa na nee wà Kériso, â jè jèe coona é ârabwée na bwaa âmuê—ba na jè wàra na é wà*.

²⁸ [Na jè jèe tâa goo wà Kériso, âna] jèe nye ticè na pi-ité naa nabibiu kà tèpa Juif ma tàpé na càra caa tèpa Juif; â naa nabibiu kà tèpa *ênawéna kîri kà tèpa âboro, ma wà tàpé na pwa tàrù kàra; â naa nabibiu kà tèpa paa ma pa ilàri. Ba jè jèe caapwi, gée goo na jè caapwi ma wà Kériso Iésu.

²⁹ Â wiàna jè jèe tâa gooé, âna jè tèpa gòobàra Abéraama. Â tâa tâjè diri é pâ aupwényunyuâari, na ia é mara ina wà Pwiduée tà Abéraama.

4

Jè tèpa naîê â càcaa tèpa ênawéna co

3:21 Roma 8.2-4 ‡ **3:22** Grec: Êco na, é Tii Pwicîri, âna é tòpò diri pâ muru na aranara é èpà, ba na é auinabéaa, âna o naa tà tàpé na rà cèikî naa goo wà Iésu Kériso.

3:23 Galatia 4.3 **3:24-25** Roma 10.4 **3:26** Ioane 1.12 § **3:26** Jè—Grec: Guwà (Ipaiwà naa na pâ nee tii 26-29.) **3:27** Roma 6.3 * **3:27** Grec: Wà diri tàpé na upwaarà naa goo wà Kériso, âna rà coona wà Kériso. Ucina goo pai naaco é tûâ kâjè na èpà, ba na jè wàrori é wâro na bwaa âmuê ma wà Kériso. **3:28** Roma 10.12

3:29 Roma 4.13

¹ Guwà jèe niimiri cai ê pwini, pâ: Wà pwi âboro, âna ée mwa tòpi diri pâ neemuru wà caa kêe, [na ée mwa pwi âboro maina]. Êco na, na é bwaa nari èpo, â câe caa piwéna jii tèpa *ênawéna kîri kà pwi caa kêe.

² Â é nye ciburà pitêre dà tàpé na rà wéaarié, tèepaa naa na tootù na é jèe câmuri wà pwi caa kêe.

³ Ipaiwà naa goojè. Ba béaa, âna jè pwacèwii tèpa èpo, â jè tèpa ênawéna kîri kâra pâ naèa ma duée imudi*.

⁴ Êco na, na pàara na é jèe tàmara câmuri wà Pwiduée, â é panuâ me Pwina naîê darijè naa gòropuu†. Â é wâro aranara é pitûâ kâra é *Naèa kà Moosé.

⁵ É pipanuâê, ba na é tipijè jii ê Naèa na piijè, â é nama jè tèpa âji naî Pwiduée.

⁶ Â târa ma jè tâmogòori pâ jè tèpa naîê, âna wà Pwiduée, âna é tòpò naa na pwâranùmajè ê Nyuââê Pwicîri kà Pwina naîê. Â é Nyuââê Pwicîri, âna é cètùujè, ma jè ina tà Pwiduée [naa na ipwàdée] pâ: «Au! Pwiduée, Caa kôo!»

⁷ Êkaa na jèe ticè na piijè, ba jè jèe tèpa naî Pwiduée. Â ée mwa naa tâjè diri é pâ aupwényunyuâari kà tèpa naîê, na é tàmara ina béaa.

Cibwaa nama piwà còwâ!

⁸ Napwiri, âna câguwà caa tâmogòori Pwiduée, â guwà tèpa ênawéna kîri kâra pâ nari duée, jii wà Pwiduée na é caapwi co.

⁹ Êco na nabàni, âna guwà jèe pâmari. (Â nye âjupâra pâ, nye wà Pwiduée kaa na é jèe pâmariwà.) Â, na araé, âna ticè nii kâra pâ duée imudi, ma pâ naèa; â ticè câmu kàra.

Wànanu? Cina guwà tabiiwà wâjué còwâ, ma guwà pitêre dàra còwâ pâ muru bèepwiri?! Nùmawà na guwà jèu tèpa ênawéna kîri kàra còwâ?

¹⁰ Gorodà na guwà papwicîri pàra tootù, ma pàra parui, ma é pàra pàara, ma é pàra naja?

¹¹ Auwa! Wàra munaa piticèmuru naa goo diri é wakè kôo jaawà!

¹² Go tacoo goowà, co tèpa béèò, naa na nee Kériso, pâ, na guwà ipwacèwii, [â guwà nama tipiwà jii diri pâ pwi bèepwiri]! Ba wâgo, [pwi *Juif, âna jèe tipio jii ê Naèa, ba] na go pwacèwiiwà [na câguwà caa tèpa Juif].

Béaa, âna dau wâdé pâ tûâ kàwà tóo, â wâdé na guwà ciburà wàrapwiri‡.

4:3 Kolosé 2.20 * **4:3** Pâ naèa ma duée imudi—é, Pâ pàara é gòropuu. **4:4** Ioane 1.14; Roma 1.3 † **4:4** Darijè naa gòropuu—Grec: É pwina naî tô jè ilàri. **4:6** Roma 8.15–17 **4:10** Roma 14.5; Kolosé 2.16 ‡ **4:12** Dernière phrase—Grec: Jèe câguwà caa pwa tóo cèna èpà.

13 Na ia go mara picémara tàwà è *Picémara Wâdé, âna go jèè tèepaa mariwà, géé goo pai maagé kôo.

14 Â [go tâmogòori pâ] guwà géaa goo pwiri, êco na câguwà caa pwatétéri tôo, ma têtâjiiio. Bwa, guwà nye tòpio pwacèwii na go pwi *angela kà Pwîduée, ma pwacèwii na wâgo Kériso Iésu.

15 Â guwà nye dau ipwàdéé kaa, ma piégòtùru, ba na guwà pitu tôo. Ba guwà ipanuâwà diri bau è pâ wâdé kàwà ba kôo§!

Â nabàni, âna é wâpà è pimeaari ma ipwàdéé kàwà bèepwiri?

16 Gona guwà niimiri pâ, go pwi a cicarawà, géé goo na go ina tàwà è âjupâra?!

Cibwaa tère tèpa ipa-imwüruwà

17 [Go tâmogòori pâ, wà tèpa pacâmu na rà medariwà]*, âna rà dau kairiwà. Êco na càra caa wàrapwiri, géé na âji pwâranûmarà. Ba nûmarà na rà pa-ipiinariwà jiio, ba na guwà pâra wiârà co.

18 Na ia go tâa jaawà, â guwà gòo, ba na guwà pwa na wâdé, [â guwà pâra wiâô]. Â wâdé na guwà nye tà wàrapwiri, wiàna tiàuo jaawà†.

19 Au, [go meariwà] co tèpa âji naîô! Â go po dau maagé côo, na go niimiriwà—pwacèwii è maagé kâra ilàri na é pitâmari èpo. Â o càcaa tipio jii pwiri, na bwaa càcaa pâji tâbawêe è wâro kà Kériso naa goowà, â bwaa câguwà caa pâji pwacèwiié.

20 Êco na jèè câgo caa tâmogòori è pwina go pwa [ba na go pitu] tàwà. Â po dau nûmoo na go tâa jaawà, ba na go tàpo ina ba kîri tàwà, [êco na càcaa pâri].

Du ârailu auipwataâboro

21 Gona wà pâra tàpé géé goowà, âna nûmarà na rà pitère dàra è Naèà kà Moosé? Â wâdé, êco na wâdé na rà tère bwàti è pwina é ina i Naèà.

22 Ba jèè wii [naa na *Tii Pwicîri] pâ, wà *Abéraama, âna ârailu tupédu naîê. Pwi jèpwi, [wà Ismaël] âna wà pwina naî Agar, wà tô ênawéna kîri kêe; â wà pwi jèpwi, [âna wà Isaaka] âna wà pwina naî Sara, tô âji wâdèe. Ba wà Sara, âna câé mu caa tô ênawéna kîri kà pwi jè âboro.

23 Wà pwina naî tô ênawéna kîri kêe, âna pitèpaé, géé goro co è pwina é pwa wà pwi âboro, wà Abéraama. Êco na wà pwina

§ 4:15 2e phrase—Grec: *Wâpà è ipwàdéé kàwà? Go ina tàwà pâ, béaa, âna pwiri guwà èrù du âraporomeewà ma guwà naa tôo, wiàna pâri.* * 4:17 *Wà tèpa pacâmu na rà medariwà—Còo Galatia 1.7.* † 4:18 *É, Wâdé na rà imudàra ma rà pwa na wâdé na pâra na tiàuo, pwacèwii na pâra na go tâa jaawà.* Pwiri popai goo wà tàpé na rà kairi

tàpé Galatia, é, pwiri popai goo wà tàpé Galatia. 4:22 Genèse 16.15, 21.2 4:23 Roma 9.7-9

naî tô wâdèe Sara—wà tô na pwa tàrù kêe—âna pitèpaé, ba nye wà Pwiduée kaa, na é pacoo ê auinabéaa, na pàara kêe‡.

24-25 Wà du ilàri bèepwiri, âna du ucina ba kâjè, goro é du *aupwataâboro [na é pwa wà Pwiduée ba kâra é Ba kêe]. Wà Agar, tô ênawéna kîri kà Abéraama, âna é ucina [goro é Naèà, na ia é naa wà Pwiduée târa é Ba kêe, tèpa Juif]. Ba rà jèe pá nau tèpa ênawéna kîri [kâra é Naèà] pwacèwii Agar ma wà tèpa gòobèrèè. Â é ville [kà tèpa Juif] *Iéruusaléma, âna é pwacèwii é gòrojaa Sinaï wâ napô Arabie, [na ia rà mara tòpi é Naèà naawê]. Ba du ére-bà, âna câmu kâra pai pii tèpa âboro.

26-28 Napwa naa goo wà Sara, âna é ucina goo é auinabéaa kà Pwiduée, na tipi tèpa âboro jii é pwina piirà goo. Â pwa pwi jè Iéruusaléma, na wânidò *napwéretòtù, âna pwi napô kà diri tàpé na tipirà. Â dau wâru wàilà. Ba jèe nye wii naa na Tii Pwicîri pâ:

*Gà ipwàdéé wâgà,
napô Iéruusaléma
na ticè èpo'gà!
Nyabi ma ipwàdéé,
wâgà na câgà caa pitâmari èpo!
Rà jèe tètâjiiigà,
êco na gà mwa piétò!
O dau wâru èpo'gà
jii tô na pwa éaé!*

Ésaïe 54.1

Guwà côo, co tèpa béeò naa goo Kériso, wà tèpa èpo kêe, âna nye wàijè kaa! Üu, jè tèpa âji naîê, â câjè caa tèpa ênawéna kîri kà pwi jèpwi. Ba jè pwacèwii Isaaka, pwina naî Abéraama ma wà Sara[§].

29 Napwiri, âna [wà Ismaël, pwina naî tô ênawéna kîri, âna é tubaèpà tà wà Isaaka]. Guwà côo, wà pwina naîê na pitèpaé géé goro é auniimiri kâra âboro, âna é tubaèpà tà pwi naîê [na pitèpaé géé goro é auinabéaa kà Pwiduée]. Â nabàni, âna nye tàgére ipaiwà tâjè, na pitèpajè géé goo é Nyuâaê Pwicîri.

30 É ina pâ wànau i Tii Pwicîri naa goo pwi bèepwiri? Wàéni: *Guwà tú tà tô ênawéna kîri, ma wà pwina naîê. Ba wà pwiibà, âna*

‡ 4:23 Grec: *Wà pwina naî tô ênawéna kîri kêe, âna pitèpaé, wiâra é nairi âboro; â wà pwi naî tô na pwa tàrù kêe, âna é pitèpa géé goro é auinabéaa.* 4:26-28 Hébéru

12.22; Auinapàpari 21.2,10 4:26-28 Ésaïe 54.1 4:26-28 Roma 9.7 § 4:26-28 Grec: *26Éco na tô Iéruusaléma na wânidò, na é tô nyaa kâjè, âna pwa tàrù kêe... 28Éco na wâguwà, âna guwà tèpa aèjii kà Isaaka, tèpa naîê wiâra é auinabéaa.* 4:29 Genèse 21.9-10; Ioane 8.35

o câé caa tòpi pâ wâdé jii caa kêe. Wàco pwina naî tô ilàri na pwa tàmù kêe, âna ée mwa tòpi diri. *Genèse 21.10*

³¹ Guwà còo, co tèpa béeò naa goo Kériso, câjè caa tèpa ênawéna kîri kâra ê Naèà. Jè tèpa âji naî Pwiduée na pwa tàmù kâjè*!

5

É jèè tipijè Kériso

¹ É tipijè wà Kériso, ba na o ticè na o mwa caa piijè còwâ. Â wâdé na guwà cipa ba mwü pai tipiwà. Â guwà cibwaa nama guwà tèpa *ênawéna kîri còwâ kâra jè naèà.

²⁻³ Guwà tère, làpé! Ba wâgo, Paulo [pwi *apostolo] âna go ina tàwà ba gòo pâ: Wiàna guwà [mudàra ê pinaanapô ma wà Pwiduée goro ê pai] pwa *kamaî wiàra ê *Naèà, â wâdé na guwà pitère dàra diri pàra ére mwara gée goro ê Naèà. Â wiàna wàrapwiri, â piticèmuru naa goo ê pwina é pwa ba kâjè wà Kériso!

⁴ Wà pàra tàpé gée goowà, âna rà o mudàra, ma rà *tàmù na ara Pwiduée, gée goro pai pitère dàra kàra ê *Naèà. [Rà ipwacòoco!] Ba péa pa-ipiinarirà jii wà Kériso, ma ê *pimeaari imudi kà Pwiduée.

⁵ Êco na wàijè, âna jè cèikî co, â jè tapacîri naa na ipwàdéé, é tòotù, na ée mwa bàra tòpijè na araé wà Pwiduée, â o wâdé tée wàijè. Â é pitu tâjè é Nyuâaê Pwicîri, na pàara na jè bwaa tapacîri é pwi tòotù-bà*.

⁶ Wiàna pwa kamaî tâjè, é, wiàna càcaa pwa kamaî tâjè, â nye piticèmuru naa goo, ba jè tâa goo wà Kériso Iésu. Â é pwina âjimuru, âna êco é cèikî kâjè [naa gooé]. Â é cèikî kâjè, âna é âpàpaa†, wiàna jè meaari [pàra tàpé].

Wàilàapà na nama guwà pàgà?

⁷ Ico tèpa béeò, guwà jèè nye pàra bwàti [naa goo wà Kériso]. Â wàilàapà na nama guwà pàgà jii é naigé-bà?

⁸ Càcaa wà Pwiduée, ba nye wàé na é todàwà!

⁹ [Ipwacòoco, ba wà pwi caapwi âboro na é pwâ, âna pàri ma é nama guwà cau imwüru diri.] Pwacèwii na jè mu ina pâ: «Ê ji nari nyaa kâra poloa, âna pwa ma é too é poloa.»

¹⁰ Êco na go cèikî ba mwü pâ, guwà o mwa tâa goo é auniimiri kôo, gée goo pai caapwi kâjè naa goo Pwi Ukai.

* **4:31** Grec: *Câjè caa tèpa naî tô ênawéna kîri kà pwi jèpwi. Â jè tèpa naî tô ilàri na pwa tàmù kêe.* * **5:5** Grec: *Wàijè, âna jè tapacîri, gée goro é cèikî, é pai tàmù kâjè goro é Nyuâaê.*

5:6 1 Korénito 7.19; Galatia 6.15 † **5:6** *Âpàpaa—Manifester, montrer.*

5:9 1 Korénito 5.6 **5:10** 2 Korénito 11.15; Galatia 1.7

Napwa naa goo wà pwi âboro na é pwa ma gùmagù é pwâranümawà, â wà Pwiduée, âna ée mwa nye pitèié ma pwa wârimuru têe. Nye ipaiwà, wiàna wà pwiibà, na é pwi âboro imaina naa jaawà.

11 Ico tèpa béèd naa na nee wà Kériso, câgo mu caa picémara é pai pwa kamaî, wiâra é nyamanya kà tèpa *Juif. Ba wiàna go gére wârapwiri, â pwiri càra caa pi-inaô ba èpà? Bwa! Wàéni é pwina go picémara: [É bà wà pwi *Mesia, naa goro] é *satauro. Â wàépwiri muru na tanoori tèpa Juif[‡].

12 Napwa naa goo wà tèpa pi-iluuriwà, âna [jèe oratôo goorà]. Wiàna nùmarà na rà pwa kamaî tàwà, â wâdé wiàna rà pitapàgà tâjii é jè ére paao goorà!

Pitère dâra Nyuâaé Pwicîri

13 Jèe nye todàwà, co tèpa béèd naa goo Kériso, ba na tâa tàrù kàwà, â tipiwà jii diri pâ muru na piiwà. Êco na guwà cibwaa popa pai tàrù kàwà bèepwiri, ma guwà pwa-imudirimuru, wiâra é câbawâdé kàwà na èpà. Bwa. Guwà piênawéna kàwà jècaa naa na pimeaari.

14 Diri é ère Naèà kà *Moosé, âna é tâa na é aupitûâri na caapwi. Wàéni: *Gà meaari tèpa âboro*[§], *pwacèwii é pai pimeaarigà còwâ.* *Lévitique 19.18*

15 Wiàna guwà ciburà pidàdârùwà pwacèwii é pâ macii a piugà, â guwà pwacôoco, ba péa tà tiàuwà.

16 Wàépwiri na go ina tàwà: Guwà pitère dâra é Nyuâaé Pwicîri. Ba wiàna wârapwiri, â o câguwà caa pâra wiâra é pâ câbawâdé kàwà na èpà.

17 Ba é pâ câbawâdé kâjè bèepwiri, âna rà cicara é Nyuâaé Pwicîri; â é Nyuâaé Pwicîri, âna é cicara pâ câbawâdé kâjè na èpà. Â ru ipaa naa goojà. Êkaa na pitadârù é pwâranümajè.

18 Â wiàna é pitûâ kàwà é Nyuâaé Pwicîri, â o jèe câguwà caa tâa aranara é Naèà. [Â wàépwiri é ère i pwi ia go ina tàwà.]

Pwâra wakè kêra câbawâdé na èpà

19 Jè còo bwàti é pâ tûâ kà tàpé na rà pipanuârà, ba na rà pâra wiâra é pâ câbawâdé kêra:

Rà naa nùmarà naa goo pâ muru na jè kamu goo;

Rà ipuu imudi ma pâra tàpé;

Rà pwa pâ tûâ na miiri goro é pâ naiirà;

20 Rà pwamaina pâ *ânuurumuru, â rà pwa wâi, â rà pitère dâra pâ duée;

‡ 5:11 Tanoorirà ba wà pwi Mesia, âna pwi ukai me géé goo Pwiduée, na ia rà tapacîé géé na biu. Càra caa còoina pâ wà Iésu, âna é pwi Mesia. 5:13 1 Pétèru

2.16 5:14 Roma 13.9 § 5:14 Tèpa âboro—Grec: *Pwi âboro na é tàmwînyabwerigà, é, pwi jènerègà.* 5:17 Roma 7.15–23 5:19 1 Korénito 6.9–10

Rà piêbà, â rà piboo;
 Rà pièpàri, â rà iputàmu;
 Rà pipwamainarà còwâ, â rà còogai pàra tàpé;
 Rà pitadàrùrà, â rà niimiri pâ, nye âjupàra co ê pwina rà ina
 naa na jèpa pucò kàra;
 21 Rà iari pâ neemuru pàra tàpé;
 Rà ipwirié, â rà pi-ija ma piwàdo pwacèwii pâ puàkà na rà
 picaatâa.

Â wâru mwara pâ muru na èpà na rà pwa. Â go ina tàwà
 mwara ê pwina go jèe ina pâ: Wà tàpé na rà pwa ê pâ muru
 bèepwiri, âna o càra caa tòpi ê pâ aupwényunyuâari kâra ê
 *Mwaciri kà Pwiduée.

Pwâra wakè kâra Nyuâaê Pwicîri

22 Êco na wàeni ê pwêe na é tòpò ê Nyuâaê Pwicîri naa na wâro
 kâjè:

Pimeaari;
 Pipwàdée;
 Pinaanapô;
 Pidàpwicâari;
 Piwâdèari;
 Piênawéna;
 Pitère dàra;
 23 Pitâa na tànana;
 Pitòimiri.

Â ê Naèà, âna nye âji ticè na é ina naa goo pâ pwi bèepwiri.

24 Wàijè na jè tèpa âboro kà Kériso Iésu, âna jè jèe tanamiri naa
 goro satauro ê pâ câbawâdé kâjè na èpà.

25 Â wiàna é pawârojè ê Nyuâaê Pwicîri, â wâdé na jè nama é
 pitûâ kâjè.

26 Jè cibwaa pipwamainajè, ma pipaarijè! Jè cibwaa pigàdàra
 ma piputàmu! Â jè cibwaa piêbà ma piboo!

6

Bénabwé popai

1 Tèpa âji béeò naa goo wà Kériso, wiàna guwà pâmari pâ, wà
 pwi jè béewà, âna é gère pwa na èpà, â wâdé na guwà popaé me
 còwâ naa na naigé na wâdé. Wàépwiri ê napàrawà, wiàna guwà
 [ina pâ guwà] cimwü* naa na pai wâro kàwà wiâra ê Nyuâaê
 Pwicîri. Â guwà ina ba kîri tée. Â guwà ipwacôoco, wâguwà
 diri, ba péa dàtiwà mwara, ma guwà pwa ê pwina èpà.

5:24 Roma 6.6; Kolosé 3.5   5:26 Filipi 2.3   6:1 Mataio 18.15   * 6:1 Wiàna
 guwà ina pâ guwà cimwü—Grec: Wà tàpé gée goowà na rà cimwü. É ina pwiri wà
 Paulo, ba na é tatèerà, ba rà pi-ina kâra.

² Guwà pitu tàwà jècaa, ma pitûri ê nakake kàwà. Â, naa wàrapwiri, â guwà pitère dâra ê aupitûari kà Kériso [pâ, na jè pimeaarijè, ba wàépwiri ê âji *Naèà kâjè].

³ Wiàna é niimiri wà pwi jèpwi pâ, pwamuru naa gooé, â wà pwiibà, âna é pitanami, ba nye piticémuru naa gooé!

⁴ Êkaa na, gà cibwaa ciburà còo pwi jèpwi, ba na gà ipwamainagà jiié. Gà nye pitèi còwâ ê pâ tûâ'gà. Â wiàna wâdé, â pâri ma gà ipwâdéé goo.

⁵ Ba wâdé na jè nye còo jècaa ê pâ jèpa tûâ kâjè.

⁶ Jèpwi mwara: Wâdé na guwà ipâdi ê pâ wâdé kàwà ma wà pwina é pacâmuriwà goo ê Popai.

Jè piûnyari pwina jè câmi

⁷ Gà ipwacògà naa goro ê càragà! Gà cibwaa niimiri pâ gà o cârû na ara wà Pwiduée†! Ba gà o nye piûnyari é pwina gà câmi.

⁸ Ba wiàna jè câmi, wiâra pâ câbawâdé kâjè na èpà, â jè o mwa piûnyari é pwâra bà, ma pai tubatiâu-jè. Êco na, wiàna jè câmi wiâra pwina nûma é Nyuââ Pwicîri goo, â jè mwa piûnyari é *wâro dâra gòiri jaa Pwiduée.

⁹ Êkaa na jè cibwaa nama oratâjè, ma jè pwa é pwina wâdé! Â jè cibwaa pipanuâjè! Ba o mwa tèepaa ê tòotù, na jè mwa piûnyari [é aupwényunyuâari].

¹⁰ Géé goo kaa diri pwiri, â jè popa é pàara na tâa tâjè, ba na jè pwa na wâdé tà diri tèpa âboro. Â jè dau wàrapwiri tà tèpa cèikî béejè!

Ipicijji

¹¹ Wâgo Paulo, na go cipa i bépwa tii‡, ba na go tubanabwé i tii. Guwà còo pâ aupwa âmu maina na go pwa!

¹² [Wàéni é pwina go ina tàwà]: Guwà ipwacòwà goo wà tàpè na nûmarà na rà pwa *kamaî tàwà!

Rà wàrapwiri, ba na rà wâdéarirà tèpa âboro. Ba wâgotàra [goo wà tèpa *Juif]. Ba [wiàna rà picémara é popai goro é pai bà kà Kériso] naa goro *satauro, â o péa tubaèpà tàra.

¹³ Pwiri gére pwa kamaî tàra, êco na càcaa âji nûmarà na rà pitère dâra é Naèà kà *Moosé. Nûmarà co na rà pi-ina kàra, na ara tèpa Juif. Wâdé tàra na rà ina pâ, nye wàilà kaa, na rà nama guwà tòpi é nyamanya bèepwiri kà tèpa Juif§.

6:2 Roma 15.1   6:5 Roma 14.12   6:6 1 Korénito 9.11,14   6:7 Roma 8.13

† 6:7 2e phrase—Grec: *O câjè caa gâdà wà Pwiduée*.   ‡ 6:11 *Wâgo Paulo, na go cipa i bépwa tii*—Na ia é pwa tii, â é tûra, â wà pwi jè âboro (*secrétaire*), âna é wii é pwina é ina. Êco na é popa é bépwa tii wà Paulo, ba na é pwabwâcu tàra.   § 6:13 Grec: *Ba wà tàpè na pwa kamaî tàra, âna càra caa pâra wiâra é Naèà. Êco na wâdé tàra na pwa kamaî tàwà, ba na rà pi-ina kàra goo é naiiwà*.

¹⁴ Auwa! Wâgo, âna câgo caa pi-ina kôo goro ê muru na wàrapwiri. Go inapàpari co ê pai bà kà wà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso, naa goro satauro. Â géé goo kaa pwiri, â câ mwa caa âjimuru tóo diri pâ tûâ, na dau pwamuru naa goo naa na pé gòropuu bèeni. Pwacèwii na rà jèe bà diri pâ pwi bèepwiri naa good. Â wâgo, âna pwacèwii na go jèe bà, naa na càra gòropuu*.

¹⁵ Wiàna pwa kamaî tâjè, é, wiàna càcaa pwa kamaî tâjè, â nye piticèmururu naa goo. Ê pwina pwamuru naa goo, âna, naa tòotéri ê pai wâro kâjè. Ba wà Pwiduée, âna é nama jè tèpa âboro na jèe bwaa âmuê.

¹⁶ Wâguwà na guwà wâro wiâra ê aupitûâri kôo bèepwiri, âna nye wâguwà kaa ê âji Ba kà Pwiduée†—ê Ba *Isaraéla [na bwaa âmuê]! Wâdé na é cau *pwényunyuâariwà diri wà Pwiduée ma naa tàwà ê pinaanapô kêe!

¹⁷ [Go tubanabwé naa goo pai ina wèe pâ]: Wà tàpé na rà cicarao‡, âna wâdé na rà coo! Ba [nye wà Iésu kaa na é naa tàrù kôo. Â] go jèe dau pwamaagé côo na go wakè ba kêe. Â pâ aurumuru na wâ naiio, âna nye câmu kêe.

¹⁸ Tèpa cèikî béèò, wâdé na é pwényunyuâariwà wà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso, géé goo ê *pimeaari imudi kêe!

Cidòri nyuâawà! Amen!

---

* **6:14** Grec: Êco na wâgo, âna câgo caa pi-ina kôo, â go pi-ina kôo co, goro ê satauro kà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso. Géé gooé, âna jèe tanamiri naa goro satauro ê gòropuu ba kôo, â wâgo mwara ba kâra gòropuu. **6:15** 2 Korénito 5.17; Galatia 5.6 † **6:16** ...Âna nye wâguwà kaa e âji Ba kà Pwiduée—é, ...Bau ê âji Ba kà Pwiduée. **6:17** 2 Korénito 4.10 ‡ **6:17** Cicarao—Grec: Pi-iluurio. Pwiri popai goo wà tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ, na rà ina pâ, câe caa pwi âji apostolo wà Paulo. É, pwiri ora tà Paulo goo wà tàpé Galatia na rà ciburà pi-iluurié goro pai nùmarà dàra pâra wiâ ê Naèà kà Moosé.

Tii kà Paulo tà tàpé Éfésó Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?
Wà Paulo, pwi *apostolo.

É wii wiidà?
Nabibiu kàra *naja 60 ma 62, na pai tapoo tâa kà Paulo na karapuu wâ *Roma (*Apostolo 28.30-31*). Na pwi pàara bèepwiri, âna é wii mwara tii tà Philémon, ma tii tà tàpé Filipi ma tàpé Kolosé.

É wii tâî?
Tà tèpa cèikî na càra caa tèpa *Juif, wâna province Asia (Turquie nabà). Rà tâa na ville Éfésó ma pàara ére na wâmwünyabweri wê. Munaa é wii, ba na o pûra paé, naa na pâ wâra pwapwicîri. Cêe caa tâmogòori diri tèpa âboro na é wii târa (côo 1.15; 3.2), ba é wii 4, é, 5 naja géé na càùru pai tâa kêe wâ Éfésó (*Apostolo 19.10*), â jèe pipàra pâ é *Picémara Wâdé.

Cina é wii?
É wii, ba na é paari tâjè tèpa cèikî pâ, po dau maina awé *aupwényunyuâari na é pinaigé mee wà Iésu Kériso. Â é pwa pupûra tâjè ma jè wârori é wâro na wâdé tà Pwiduée.

Dà ère é tii bèeni?
Dau pwényuâa wà Pwiduée, ba é niimiri, géé na biu, pâ, na ée mwa naa tâjè diri pâ wâdé kêe. Géé goro é *pimeaari imudi kêe, â é upajè jii pâ èpà kâjè, â é naa tâjè é *âji wâro jaaé. Â é naa tâjè é autâa wâ *napwéretòotù ma wà Kériso, ma diri aupwényunyuâari kêe —aupwényunyuâari nabà, ma aupwényunyuâari na o mwa me. É wàrapwiri, géé goro é pai tâa kâjè, goo wà Kériso (2.6).

Géé goo kaa pwiri, â caajurijè ma wà diri tèpa cèikî naa goo Kériso, ma jè caapwi wâra pwapwicîri. Wâru pâ ucina goo é wâra pwapwicîri na é ina wà Paulo. Ba jè pwacèwii é naii Kériso (1.22-23); â jè pwacèwii é wâ kà Pwiduée (2.19-22); â jè pwacèwii tô wâdà Kériso (5.23-32).

Wiàna wàrapwiri, â wâdé na jè wârori é wâro na wâdé tà Pwiduée:

- Jè wakèri é âraimeai na é naa tâjè é Nyuâaê Pwicîri, ba na jè pagòo é wâra pwapwicîri (4.1-16);

- Jè tètâjii diri ê pâ tûâ ma càra na miiri, â jè wâro na pwéelaa (4.17–5.20);
- Jè wâro na ê pimeaari ma ipakîrijè naa na tâa kâjè (5.21–6.9).

É taniimiri tâjè wà Paulo pâ, jè tèpa coda kà Kériso na ipaa dà *Caatana ma ê pàtàmara èpà. Êkaa na wâdé na jè popa diri ê neemuru paa, na é naa tâjè wà Pwiduée (6.10–20).

Wâru pâ popai na pwényuâa na pwi tii bèeni goo pâ pwi bèepwiri:

- Pimeaari kà Pwiduée (1.5, 2.4 ma pàra nee tii)
- Nyuââê Pwicîri kà Pwiduée (1.13–14 ma pàra nee tii)
- Popai kà Pwiduée (1.13; 5.26; 6.17)

Pai pitàgoo tii tà tàpé Éféso

Ipwabwàcu (1.1–2)

Aupwényunyuâari na é naigé mee Iésu Kériso (1.3–3.21)

É pwapwicîri ba kà tèpa cèikî wà Paulo (1.15–23)

Béaa, âna jè bà; nabà, âna jè wâro (2.1–10)

Jè caapwi naa goo Kériso (2.11–22)

Auniimiri kà Pwiduée géé na biu (3.1–13)

Dau maina pimeaari kà Kériso ba kâjè (3.14–21)

Pai wâro kâjè naa na picaatâa na bwaa âmuê (4.1–6.24)

Wâro kâjè na bwaa âmuê (4.17–32)

Wâdé na jè wârori wâro kà tèpa âji naî Pwiduée (5.1–20)

Pai wâro kà tèpa pwârawâ na rà cèikî (5.21–6.9)

Neemuru paa kâjè (6.10–20)

Ipicijii (6.21–24)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo, Paulo, na pwa tii tàwà, wâgo pwi *apostolo kà *Kériso Iésu, wiâra é câbawâdé kà Pwiduée. [Ba é cùruo pâ, ba na go picémara é popai kêe.] Go wii tàwà, wâguwà tèpa âboro kêe, na Éféso* [ma naa na pàra ére mwara]—wâguwà, na guwà cimwü naa na cèikî, naa goo Kériso Iésu, â guwà caapwi ma wâé.

² Wâdé na tà tàwà é *pimeaari imudi ma pinaanapô, na me géé goo Pwiduée kâjè ma Pwi Ukai Iésu Kériso. Cidòri nyuâawà!

aupwényunyuâari naigé mee iésu kériso

(Naporomee 1–3)

³ Wâdé na jè pwamaina Pwiduée! Wàé, na é Pwiduée ma Caa kà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso. Ba é naa tâjè, géé napwéretòtù, êdiri pâ *aupwényunyuâari kêe. Ba é nama cidòri é nyuâajè, géé goro na jè caapwi ma wà Kériso.

1:1 Apostolo 18.19–21, 19.1
pàra Tii Pwicîri naa na grec.

* **1:1** Na Éféso—Pâ popai bèepwiri, âna nye tiâu na
1:3 Éféso 2.6

⁴ Béaa kâra na é tapoo ê gòropuu wà Pwiduée, âna é jèe mara pitòrigarijè, ba na jè tèpa âboro kêe, na é naigé mee Kériso. Â nùmee na jè tâbawêe, ma ticè èpà goojè, na araé. Ba dau wânümee tâjè,

⁵ â gée goo ê pimeaari kêe, âna é niimiri gée na biu pâ, na ée mwa nama jè tèpa naîê, goo wà Iésu Kériso. Nye câbawâdé kêe, êkaa na é pacoo.

⁶ Wâdé na jè pwamainâe, ma picagòtùé. Ba dau maina ma muugère ê pimeaari imudi kêe ba kâjè! Ba é naa piticèmuru naa goo tâjè ê pâ aupwényunyuâari kêe, na é naigé mee Pwina naîê, na dau wânümee tée.

⁷ Â jè jèe caapwi ma wâé. Â é jèe tipijè [wà Pwiduée] â é jèe pwanauri ê pâ èpà kâjè, gée goro ê domii kà Kériso [na joro na ia é bà ba kâjè]. Nye dau maina kaa, ê pimeaari imudi kêe,

⁸ na é naa tâjè, na ticè câmu goo. Â é naa tâjè diri ê tàmanga, ma autâmogòrimuru†.

⁹ É paari tâjè ê auniimiri kêe ma câbawâdé kêe, na ia tàbinyiri béaa. Â ée mwa pacoo tâjè, goo wà Kériso,

¹⁰ na pàara, na é jèe mara pacoo béaa. Ée mwa panaimari diri ê pwina [é tapoo] na wânidò napwéretòtù, ma naaniboo gòropuu. Â ée mwa cau tòpòrà diri, na aranara pitûâ kà Kériso.

É pitòrigarijè gée na biu Pwiduée

¹¹⁻¹² Wàibà, âna é pitòrigaribà wà Pwiduée—wàibà na bà mara cèikî naa goo Kériso, ma tapaciê. Â é niimiri, gée na biu, na é pwa ma bà tèpa âboro kêe, gée goro na bà caapwi ma wà Kériso. Â é pwa ma wàrapwiri, ba na é pacoo ê auniimiri kêe. Â é câbawâdé kêe âna, na bà inapàpari é pai maina ma muugère kêe.

¹³ Wâguwà mwara, âna guwà tère ê popai na âjupâra. Â é popai bëeni, âna é *Picémara Wâdé, pwi Picémara Wâdé na [é pame wà Pwiduée, ba na é] pa-udòwà goo, [ma naa tàwà é *âji wâro jaaé]. Guwà jèe tèreê, â guwà jèe cèikî naa goo wà Iésu Kériso. Â [é inapàpari wà Pwiduée, pâ, guwà jèe tèpa âboro kêe. Ba] é naagée naa goowà ê câmu kêe—ê *Nyuâaê Pwicîri, pwacèwii auinabéaa kêe.

¹⁴ Â é Nyuâaê Pwicîri bèepwiri, âna é pâbéaa kâra ê pâ wâdé kêe, na naa tâjè, tèpa âboro kêe. Â gée goo pwiri, âna jèe tâmogòri pâ, jèe o mwa tòpi diri ê pâ wâdé kêe. Â o tipijè bamwara, jii é èpà. Wâdé na jèe cagòtù wà Pwiduée, na é maina ma muugère!

1:4 Ioane 15.16   **1:5** Ioane 1.12   **1:7** Éféso 2.7; Kolosé 1.14   † **1:8** É, É pwa pwiri gée na tàmanga ma autâmogòrimuru kêe.   **1:9** Roma 16.25   **1:10** Kolosé 1.16,20   **1:11-12** Roma 8.28-29   **1:14** 2 Korénito 1.22

É pwapwicîri ba kà tèpa cèikî Paulo

¹⁵⁻¹⁶ Gée goro diri ê pâ pwi bèepwiri [na é pwa wà Pwiduée, ba kàwà] âna go ciburà niimiriwà, naa na pwâra pwapwicîri kôo. Â go ciburà pwaolé tée goowà. Ba go tère ê jèkutà goowà, pâ, guwà dau cèikî naa goo Pwi Ukai Iésu, â guwà meari diri tèpa âboro kêe.

¹⁷ [Na go pwapwicîri ba kàwà] â go ilari jii Pwiduée pâ, na é pitu tàwà ma guwà tâmogòorié bwàti, goro ê Nyuâaê Pwicîri kêe. Ba ê Nyuâaê Pwicîri, âna ée mwa paari tàwà ê âji pai pwa goo wà Pwiduée—wà Pwiduée kà Pwi Ukai kâjê Iésu Kériso, ma Pwi Caa, na é dau maina ma muugère awé.

¹⁸ Go ilari jiié pâ, naa pwéelaa tàwà bwàti, naa na pwâranümawà [ê pâ popai bèeni]:

Ê câmawà, na guwà tapacîri goro cèikî, gée na càuru ê pai todàwà kêe;

Ê pâ wâdé kêe, na dau maina ma muugère, na ée mwa naa târa diri tèpa âboro kêe;

¹⁹ Ê pàtama Pwiduée, na dau maina awé, ba kâjê, wàijè tèpa cèikî naa gooé.

Nama Kériso na é pitûâ kâra diri

Wà Pwiduée, âna é paari ê nii ma pàtamee,

²⁰ na é pawâro còwà wà Kériso, gée na aubà, â é nama é tâa gòro îê ètò, naa napwéretòtù.

²¹ Â é nama é pitûâ kâra diri—pâ pitûâ, ma duée§, ma pàtamee—[naa gopaérenao, ma wâni gòropuu]; na pàara napò bèeni, ma na pàara napò na o mwa me.

²² Ūu, é cau tòpò diri wà Pwiduée, na aranara ê pitûâ kà Kériso.

Â é nama é pwi ukai kâra ê wâra pwapwicîri kêe,

²³ na pwacèwii ê âji naiié. Â [wà Kériso, âna pwi pûruê; â] ru tâbawêe. Â êdiri pâ namuru, na é tòpò wà Pwiduée, âna rà tâbawêe*, naa goo Kériso.

2

Béaa âna jè bà; nabà âna jè wâro

1:17 Kolosé 1.9 † **1:17** Ê âji pai pwa goo wà Pwiduée—é, ... goro pâ muru. Révélation. Ê paari tâjê ê Nyuâaê Pwicîri, naa na nyuâa, é pâ namuru na câjê caa tâmogòori, goro ê tâmanga kà tèpa âboro. **1:19** Kolosé 1.11 **1:20** Psaume 110.1; 2 Korénito

13.4; Kolosé 2.12 **1:21** Kolosé 1.16, 2.10 § **1:21** Duée—Còo Éféso 2.2. **1:22**

Psaume 8.7 **1:23** Roma 12.5; Éféso 4.10,15; Kolosé 1.18 * **1:23** Rà tâbawêe, naa goo Kériso... Pai ina wèe pâ, diri pâ muru na é tòpò wà Pwiduée, âna kà Kériso, â wàe, Kériso, âna é tâa goorà, â é naa târa ê wâro. Ê, Wà Kériso, âna é tâbawêe goo diri pâ muru na é tapoo Pwiduée.

¹ Béaa, âna guwà tèpa âboro bà, [ba càcaa tâa tàwà ê *âji wâro] gée goro pâ tûâ kàwà na èpà, ma pai càcaa pitère dà Pwiduée kàwà.

² Ba ia guwà wâro pwacèwii tèpa âboro gòropuu na rà pwa na èpà. Â guwà pitère dà *Caatana, pwi caa kà tèpa duée, na rà pitûâ naa na ére gopaérenao ma wâni gòropuu. Wàé na é pitûâ kà diri tàpé na tàutàra na rà pitère dà Pwiduée.

³ Â béaa, âna wàijè, âna jè cau pwacèwiirà. Ba jè pâra wiâra é auniimiri ma câbawâdé kâjè, na èpà. Â jè pwa diri é pwina nûmajè na jè pwa goro é naiijè. Â jè tapacîri é wârimuru gée jaa wà Pwiduée. Ba é putâmu naa goo diri tèpa âboro gòropuu, na rà tèpa pwa na èpà.

Jè wâro gée goo pimeaari kêe

⁴⁻⁵ Béaa, âna jè tèpa âboro bà [na ara Pwiduée] gée goro é pâ èpà kâjè. Êco na dau wânümeê tâjè, ba dau maina é pimeaari kêe. Â é naa tâjè ê âji wâro, gée goro é pai tâa kâjè goo Kériso. Ûu, guwà udò, gée goro co é *pimeaari imudi kà Pwiduée.

⁶ É dàgòtùjè, gée na aubà, ma wà Kériso Iésu, â é naa tâjè é autâa *napwéretòotù, ma wà Kériso. Â é wàrapwiri, gée goro é pai tâa kâjè, goo wà Kériso.

⁷ Ba nûma wà Pwiduée, na é paari dâra gòiri, pâ, dau maina awé é pimeaari imudi kêe, ma dau wâru awé é pâ aupwényunyuâari ma é pâ wâdé kêe, na é naa tâjè naa goro piticèmururu naa goo, na é pinaigé mee Kériso Iésu.

⁸ Ba guwà jèe udò, gée goro é pimeaari imudi kà Pwiduée, na naigé mee é cèikî kàwà. É pai jèe udò kàwà, âna càcaa gée goowà. Ba é âraimeai, na é naa tâjè [piticèmururu naa goo] wà Pwiduée.

⁹ Â càcaa wàrapwiri goo é pâ tûâ kàwà, ba naa càcaa pâri, ma guwà pi-ina kàwà goo!

¹⁰ Ba wàijè âna jè pwâra wakè kà Pwiduée, na ia é jèe nama bwaa âmuê é wâro kâjè. É pwa na wàrapwiri, ba na jè tèpa ciburà pwa pâ tûâ na wâdé. Â é pâ tûâ bèepwiri, âna é tòpò béaa, naa na câbawâdé kêe ba na jè mwa pwa.

Jè caapwi naa goo Kériso

¹¹ Wà tèpa *Juif, âna rà ina goorà pâ 'tèpa pwa *kamaî tàra'. Â rà pi-ina kàra goo*. Â wâguwà, na câguwà caa tèpa Juif, âna rà ina goowà pâ 'tàpé na càcaa pwa kamaî tàra'.

2:1 Kolosé 1.21, 2.13   **2:2** Kolosé 3.7; Tito 3.3   **2:3** Kolosé 3.6   **2:4-5** Roma 6.13   **2:6** Kolosé 2.12   **2:9** 1 Korénito 1.29-31; 2 Timotéo 1.9   **2:10** Tito 2.14

* **2:11** Rà pi-ina kàra goo—Ba é kamaî, âna câmu kâra pai pitòrigarirà kà Pwiduée, ba na rà pwi Ba kêe.

Napwa naa goo ê pwa kamaî, âna, ê pwina po pwa na naiiri âboro co. Êco na wâdé na guwà niimiri pâ, béaa, âna câguwà caa tèpa âboro na Ba kà Pwiduée.

¹² Na pwi pàara bèepwiri, âna câguwà caa tâmogòori pâ, wàilàapà Kériso†, [wà pwi *Mesia, na é pa-udò ê Ba kà Pwiduée]. Ba câguwà caa tèpa âboro, na ê Ba *Isaraéla, na é pitòrigari wà Pwiduée. Â ticè kàwà, géé goro ê pâ *aupwataâboro, ma auinabéaa kà Pwiduée. Â, na guwà wâro na ê gòropuu bèeni, â o nye ticè aupwényunyûâri jii Pwiduée, na guwà o wâari. Ba câguwà caa tâmogòorié,

¹³ â guwà tâiti jiié.

Êco na, nabàni, âna guwà jèe medarié, ba guwà tâa goo Kériso Iésu, géé goro ê domii kêe [na joro na ia é bà ba kàwà].

¹⁴ Wà Kériso, âna jèe wàé, pwi pinaanapô kâjè. Â é dânaimarijè, ma jè caapwi Ba, wàibà tèpa Juif, ma wâguwà‡ mwara, na câguwà caa tèpa Juif. Ba ûna é bà naa goro *satauro, â é ténoori ê auba wânabibiu kâjè, na bari goro ê pai pièpàrijè.

¹⁵ [Wàibà tèpa Juif, âna bà pâra wiâra] ê Naèa kà *Moosé, â dau wâru pâ pitûâ, ma nyi nari naèa goo. [Êco na nabàni] âna ticémuru naa goo diri ê Naèa, géé goro ê pwina é pwa wà Kériso. Ba é tòpò ê pinaanapô, naa nabibiu kâbà ma wâguwà, na câguwà caa tèpa Juif. Â é naanaimarijè, ba na jè caapwi Ba, na jè tâa gooé.

¹⁶ Jèpwi mwara: É tòpò pinaanapô mwara, naa nabibiu kâjè diri, ma wà Pwiduée, géé goro ê pai bà kêe, naa goro satauro. Â é nama tiâu ê pai pièpàrijè.

¹⁷ Ûu, wà Kériso, âna é tèepaa me, nau inapàpari ê *Picémara Wâdé na pame ê pinaanapô. Â é picémara tàwà [wâguwà na câguwà caa tèpa Juif] na guwà tâiti jii Pwiduée. Â é picémara tâbà [wàibà tèpa Juif] na bà tàpo tâmwünyabweri Pwiduée.

¹⁸ Géé goo kaa ê pwina é pwa wà Kériso, âna wàijè diri—tèpa Juif ma tàpé na càra caa tèpa Juif—âna jèe pâri ma jè pâra mari wà Pwiduée Caa kâjè. Â jè cau pâra naa jaaé, géé goro ê Nyuââé Pwicîri kêe, na é caapwi co.

Jè tèpa âboro pwârawâ kêe

¹⁹ Êkaa na, wâguwà tàpé na câguwà caa tèpa Juif, âna câguwà caa tèpa pârame, â câguwà caa pwi Ba na ité. Guwà jèe tèpa

2:12 Roma 9.4; Kolosé 1.21 † **2:12** *Câguwà caa tâmogòori pâ, wàilàapà Kériso*—Grec: *Tiâu Kériso goowà.* **2:13** Kolosé 1.20 **2:14** 1 Korénito 12.13 ‡ **2:14** *Wàibà...wâguwà*—É pwi Juif wà Paulo; â càra caa tèpa wàrapwiri wà tàpé Éféso. **2:15** Kolosé 2.14 **2:16** Zakarie 9.10; Kolosé 1.20,22 **2:17** Ésaie 57.19 **2:19** Éféso 3.6

âboro kà Pwидуée, â guwà tò naa na tâa kêe, pwacèwii diri pàra tèpa âboro kà Pwидуée.

²⁰ Jè pwacèwii ê wâ, na bari naa gòro ê pàaé [na cimwü]. Ê pàara wâ, âna wà tèpa *apostolo, ma wà tèpa *péroféta§. Â ê atü pàara wâ na âji êkêe, âna wà Kériso.

²¹ Â wàè na é pwa ma é pimaina too ê wâ—[wàijè na jè cèikí naa gooé]—ma pâ nau wâra pwapwicîri kà Pwидуée.

²² Wâguwà [na câguwà caa tèpa Juif] âna guwà tèpa atü mwara naa goro ê wâ bèepwiri, gée goo ê pai tâa kàwà goo Kériso. Â ipaiwà mwara naa goobà, tèpa Juif. Â é wâro, na é wâ bèeni, ê Nyuâaê Pwicîri kà Pwидуée*.

3

Auniimiri kà Pwидуée gée na biu

¹⁻² [Wà Pwидуée, âna é caajurijè—wàibà tèpa *Juif, ma wâguwà na câguwà caa tèpa Juif.] Â gée goo kaa pwiri, na wâgo, Paulo, âna go piênawéna kà Kériso Iésu, na go wakè ba kàwà. Â nabàni, âna go tâa na karapuu gée goro ê wakè bèepwiri ba kàwà. Gona câguwà caa tâmogòori pwiri? Ba wà Pwидуée, naa na pai wâdé kêe, âna é naa tóo ê wakè bèepwiri, ba na é pacoo ê auniimiri kêe.

³ Caa caa inapàpari ê auniimiri kêe bèepwiri, gée na autapoo goo. Êco na nabàni, âna é paari tóo. Â go mwa gére tapoo ina tàwà, naa na tii bèeni.

⁴ Â, na guwà pûra, â guwà o tâmogòori, ê pwina go tâmogòori, wâgo, naa goro ê auniimiri kêe bèepwiri [na é pacoo] goo wà Kériso.

⁵ Béaa, âna ticè âboro na tâmogòori bwàti pwiri. Êco na é jèe nama pwéelaa wà Pwидуée, goro ê Nyuâaê Pwicîri kêe, tà tèpa âboro na é pitòrigarirà—tà tèpa apostolo ma *péroféta kêe.

⁶ Wàéni ê auniimiri kêe: Wiàna rà tâa goo Kériso Iésu wà tàpé na càra caa tèpa Juif, âna rà jèe pâra nau pwacèwii tèpa Juif, ba jèe pâra nau caapwi Ba*. Â rà cau tòpi ê pâ wâdé ma aupwényunyuâari kà Pwiduée. Â é auinabéaa kà Pwiduée, âna kàra diri. Wàépwiri kaa ê *Picémara Wâdé!

Cùru Paulo ba na é picémara

⁷⁻⁸ Wâgo, âna piticémuru naa gooò, jii diri tèpa âboro kà Pwiduée. Êco na [é dau pwabwàti tóo, â] é pitòrigario, ba na go

2:20 1 Korénito 3.11 § **2:20** *Apostolo...péroféta*—Còo Éféso 4.11. **2:21** 1 Korénito 3.16 **2:22** 1 Pétèru 2.5 * **2:22** Dernière phrase—é, É wâro na é wâ bèepwiri wà Pwiduée, goo é Nyuâaê Pwicîri. **3:1-2** Filipi 1.7,13 **3:1-2** Kolosé 1.25 **3:3** Éféso 1.9-10; Kolosé 1.26 **3:6** Éféso 2.13,16-19 * **3:6** *Caapwi Ba*—Grec: *Caapwi nairi âboro*. **3:7-8** Kolosé 1.25 **3:7-8** 1 Korénito 15.9-10

pwi ênawéna kêe, goro ê *pimeaari imudi kêe. Â é wakè good goro pàtamee, ba na go inapàpari ê Picémara Wâdé kêe, tà tàpé na càra caa tèpa Juif. Â go ina tàra diri pâ aupwényunyuâari kêe, na piédò ma wéna awé na é naa tâjè na jè tâa goo Kériso.

9 É cùruo pâ, ba na go paari târa diri pâ âboro ê pai pwa kêe na é pacoo ê auniimiri kêe, na ia tàbinyiri gée na autapoo goo, na ia é tòpò diri pâ muru.

10 Â [paari mwara] tà diri tèpa pitûâ ma pàtamee, naa gopaérenao ma nidò *napwéretòotù, pâ, po dau maina é autâmogòrimuru kêe, wàé Pwiduée, na wâru pai pwa goo. Ba rà o còo [pai caapwi kà tèpa Juif, ma wà pàra tàpé, naa na] é wâra pwapwicîri kêe†.

11 Diri pâ pwiibà, âna é jèe nye niimiri, gée na autapoo goo, pâ na ée mwa pwa. Â é pacoo, goo wà Kériso Iésu, Pwi Ukai kâjè.

12 Wàijè, âna jè tâa goo Kériso, â jè cèikî naa gooé. Â gée goo kaa pwiri, âna pwa tàrù kâjè, ma jè medari Pwiduée, ma jè tâa jaaé. Â câjè caa piwâ [â càcaa wâgotâjè].

13 Â êkaa, na go ina tàwà pâ, na guwà cibwaa pidumapié, goro ê pai tâa na aré kòo, ba kàwà. Ba gée goo kaa é pai tâa na aré kòo, [âna pimaina too é cèikî kàwà]. Â o naa tàwà ma guwà tâa jaa Pwiduée na é pai maina ma muugère kêe‡!

Dau maina pimeaari kà Kériso ba kâjè

14 Go tùu jùruo ara Pwiduée Caa, [na go pinünüma naa] goo pwiri.

15 Ba wàé pwi Caa kà diri tàpé na rà wânidò napwéretòotù, ma wâni gòropuu. Â é nama jè cau tèpa âboro na jè caapwi BaS.

16 É dau maina ma muugère, â dau wâru pâ wâdé ma aupwényunyuâari kêe. Â go ilari jiié, pâ, ée mwa dau pagdowà, goro é Nyuâaé Pwicîri kêe, ba na cimwü é pwâranümawà.

17 Wâdé na é tâa na pwâranümawà wà Kériso, gée goro é cèikî kàwà! Wâdé na [guwà pwacèwii é upwâra na gòo, na] é wàé, âna wâgòro, naa na pimeaari kêe.

18 Â, na wàrapwiri, na wâguwà, ma diri pàra tèpa âboro kà Pwiduée, âna guwà tâmogòori bwàti pâ, é pimeaari kà Kériso, âna po dau maina awé*.

† **3:10** Ba rà o còo...é wâra pwapwicîri kêe—é, Rà o mwa tâmogòori pwiri, gée goro é pai picémara é Picémara Wâdé kâra wâra pwapwicîri. Grec: Géee goro é wâra pwapwicîri.

3:12 Ioane 14.6; Roma 5.2 ‡ **3:13** Dernière phrase—Grec: Ba wàrapwiri é pai maina ma muugère kàwà. S **3:15** Â é nama jè cau tèpa âboro na jè caapwi Ba—Grec:

É pitunee târa pâ jèpa wâao. **3:17** Ioane 14.23; Kolosé 1.23, 2.7 * **3:18** Po dau maina awé—Grec: Large, long, haut et profond.

19 Ba é piwéna jii ê autâmogòori kâjè tèpa âboro. Â wâdé na é dipitiri ê wâro kàwà wà Pwiduée, goro ê pai tâbawêe kêe.

20 É wakè goojè wà Pwiduée, goro ê pàtâmee na dau maina. Â pâri ma é pwa é pâ muru naa goojè, na dau maina awé, jii ê pwina jè niimiri pâ, jè ilari jiié.

21 Wàijè ê wâra pwapwicîri kêe, na jè tâa goo Kériso Iésu, âna wâdé na jè pwamainâe taaci dâra gòiri awé! Amen! Wâdé na wàrapwiri!

pai wâro kâjè naa na picaatâa na bwaa âmuê

4

(Naporomee 4-6)

1 Go tâa na karapuu, ba go piênawéna kà Pwi Ukai. Â go tacoo goowà, ma [guwà niimiri diri ê pwina é pwa ba kàwà wà Pwiduée, â] guwà wârori ê wâro na wâdé tée. Ba é todàwà, ba na guwà tèpa âboro kêe.

2 Wâdé na guwà ciburà ipakîriwà, ma moo, ma pidâpwicâariwà. Wâdé na guwà ciburà pimeariwà, â guwà picâri naa goowà.

3 Ba é caajuriwà ê Nyuâaê Pwicîri. Â wâdé na guwà ciburà wâro na ê pinaanapô, ba na guwà tà caapwi.

Jè caapwi naijè ma Kériso

4 Nye caapwi co naiiri âboro. Nye caapwi co é Nyuâaê Pwicîri. Â nye caapwi co câmajè na jè tapacîri*, gée na càuru pai todàjè.

5 Nye caapwi co Pwi Ukai kâjè, nye caapwi co é cèikî, ma caapwi co *piupwaa†.

6 Nye caapwi co Pwiduée, Pwi Caa kâjè diri‡. Wàé na é pitûâ kêra diri, wàé na é wakè na diri, â é wâna diri.

7 Âjupâra pâ wà Kériso, âna é jèpa naa tâjè, naa goro piticèmururu naa goo, pâ jèpa âraimeai na pi-ité.

8 Ba jèe wii naa na *Tii Pwicîri pâ:

*É too naa na ére
na wâdòiti.*

Â é popa pâ wiâê

tâpé na ia rà cicaraé,

4:1 Kolosé 1.10   4:2 Kolosé 3.12-13   4:3 Kolosé 3.14-15   * 4:4 Dernière phrase—Grec: *Nye caapwi co é auwâari (espérance). Espérance*, âna é pwina dau wâdé na jè tapacîri naa na pidâpwicâari, gée goo é cèikî kâjè naa goo wà Iésu Kériso. † 4:5 *Caapwi co piupwaa*—Wiâna wâru pâ pai pwa goo piupwaa, â nye caapwi co pai ina wèe, âna câmu kêe, ba na jè inapâpari pâ, jè tèpa âboro kà Kériso co. 4:6 1 Korénito 12.6   ‡ 4:6 *Caa kâjè diri—é, Caa kêra diri pâ muru.*   4:7 Roma 12.3,6   4:8 Psaume 68.19

tàpé na ia é piétò jìirà.

*Â é naa âraimeai
tà tèpa âboro.*

Psaume 68.19

⁹ Dà pai ina wèe pâ: *É too naa na ére na wâdòiti?* Pai ina wèe pâ, béaa kêra é pai too kêe, âna é boo naa na ére na dau wâgòro kêra gòropuu^S wà Kériso.

¹⁰ Â wà Pwina é boo, âna wàé kaa wà Pwina é too naa na ére na wâdòiti naa *napwéretòtù, ba na é pwi ukai kêra diri pâ muru. Â pimaina pâ é pitûâ kêe* naa gò diri pâ muru, na ia é tapoo wà Pwiduée.

¹¹ [Dà pai ina wèe pâ: *É naa âraimeai tà tèpa âboro?*] Wà Kériso, âna é jèpa pâdi tà tèpa âboro kêe é jèpa wakè na rà pwa†. [Wàéni pàra pwi]:

Tèpa apostolo (tàpé na rà jèe côoê, ma picémara popai kêe);
Tèpa péroféta (tàpé na rà tòpi, naa na nyuâa, é popai kà Pwiduée, â rà mwa pame tâjè);
Tèpa *évangéliste* (tàpé na rà picémara pâ é Picémara Wâdé);
Tàpé na rà wéaari ma pacâmuri tèpa cèikî.

¹² É naa tàra é pâ âraimeai‡ bèepwiri, ba na rà o mwa caa pagòro diri tèpa âboro kà Pwiduée, ma piênawéna kàra còwâ. Â, na wàrapwiri, â o pimaina dò é wàra pwapwicîri, é naii Kériso.

¹³ Â jè o caajurijè, naa na cèikî, â o caapwi é pai tâmogòori kêjè wà *Pwina naí Pwiduée. Â jè o cau cimwü, pwacèwii Kériso, â jè o cau tâbawêe, pwacèwiié.

Wâdé na jè cimwü naa goo Kériso

¹⁴ Na o wàrapwiri, â o câjè mwa caa pwacèwii pâ nari èpo [naa na cèikî. Ba nabàni, âna càra caa pâji cimwü wà pàra tàpé géé goojè. Rà] pwacèwii é wànga na ticè poé^S, na pòtò gòro é wià ma pwéretòtù. Ba rà dau tère é pâ popai kà tàpé na rà me, nau picàù dàra, ba na rà pa-imwùrurà.

¹⁵ Bwa, jè cibwaa wàrapwiri. Wâdé na jè ciburà wâro na é âjupâra* goro é pimeaari. Â jè o pâ nau pwacèwii Kériso, naa na diri é pwina jè pwa.

4:9 Ioane 3.13 **S 4:9** *É boo... é, É boo naaniboo gòropuu.* Rà niimiri wà tèpa Juif pâ, wà tèpa bà, âna rà tâa na pé pwèe na dau wâgòro, na nee pâ: *Oolaa* ('Abîme'). Còo Auinapàpari naporomee 9. * **4:10** *Pimaina pâ é pitûâ kêe... é, É dipitiri diri pâ muru, é, É nama tâbawêe diri pâ muru.* **4:11** 1 Korénito 12.28 † **4:11** *É jèpa wakè na rà pwa—é, É jèpa âraimeai.* ‡ **4:12** *Âraimeai—Nii bau autâmogòorimuru târa wakè kà Pwiduée.* (Còo *note* goo 1 Korénito 12.4.) **4:13** Kolosé 1.28 **S 4:14** *Poé (é, pòé)—Gouvernail.* Ârawànga. **4:15** Kolosé 1.18, 2.19 * **4:15** *Wâro na é âjupâra—é, Ina é âjupâra.*

Wàé na é pwi ukai [kâra ê wâra pwapwicîri kêe] pwacèwii ê pûru âboro.

¹⁶ Wàé na é pitûa ma wéaari diri pâ ére géé goro naiié, ba na rà caapwi. É pa-ijarà, ma pitu târa, ba na rà pimeaarirà†. Â rà jèpa wakè bwàti. Êkaa na é pimaina too ê naiié, â é cimwü naa na ê pimeaari.

Wâro kâjè na bwaa âmué

¹⁷ Go tacoo goowà, naa na nee Pwi Ukai, pâ, na guwà nabwé na guwà wâro pwacèwii tàpé na càra caa tâmogòori Pwiduée, tàpé na ticè nûmarà.

¹⁸ Bàutê ê aunünüma kàra, ba gòo pûrurà, â tàutàra na rà pitère dà Pwiduée. Êkaa na [rà pitanami] â tiàu goorà ê *âji wâro na é naa wà Pwiduée.

¹⁹ Càra mu caa picàdàrù ê pwina wâdé jii ê pwina èpà. Â rà pipanuârà, ba na rà wâro imudi. Â, na rà pwa pâ na jèpapara tûa na miiri, â càra caa kamu goo.

²⁰ Càcaa wàrapwiri ê wâro kâjè wiâ Kériso na guwà picòo.

²¹ Ba guwà tère ê popai goo Kériso, â guwà tâmogòori pâ tâa gooé ê âjupâra. Ba guwà tèpa âboro kêe.

²² Êkaa na wàrapwiri, na guwà cibwaa wârori ê wâro na èpà, na ia guwà wârori béaa. Guwà tètâjii diri ê pâ tûa ma càra na miiri.

Ba béaa, âna guwà pipanuâwà târa ê auniimiri ma câbawâdé kàwà na èpà, na rà pa-imwüruwà ma tanooriwà.

²³ Guwà tòotéri ê pwâranümawà, ma é auniimiri kàwà, ma é càrawà‡,

²⁴ ba na guwà tèpa âboro na bwaa âmué ê wâro kàwà. Â guwà o pwacèwii tèpa âboro na rà tòpwütù ê ârabwée na tòri, â rà coona ê ârabwée na bwaa âmué.

Ba ûna é tòpòwà wà Pwiduée§, â câbawâdé kêe na guwà pwacèwiié, ba na guwà wâro naa âjupâra. Êkaa na wâdé na pâ tûa kàwà, âna *târù ma pitòimiri.

Jè tòotéri càrajè na èpà

²⁵ Guwà nabwé na guwà pwâ. Â guwà ina é pwina âjupâra tà tèpa [cèikî] béewà. Ba wàijè diri, âna jè caapwi [wâra pwapwicîri] pwacèwii pâ ére géé goro caapwi naiiri âboro.

† 4:16 2e phrase—Grec: *Caajurirà goro pâ aupitòobàra (jointures) na naa târa.* 4:17 Roma 1.21; 1 Pétèru 1.14 4:22 Roma 8.13; Kolosé 3.9 4:23 Roma 12.2

‡ 4:23 É, *Guwà nama tòotéri ê auniimiri kàwà goro ê Nyuâaé Pwicîri.* 4:24 Genèse

1.26; Kolosé 3.10 § 4:24 *Ba ûna é tòpòwà wà Pwiduée—é, Ba ûna é tòpò {é âmu wâro kàwà} bèepwiri.* 4:25 Zakarie 8.16; Kolosé 3.8–9

26 Wiàna guwà iputàmu ma pwi jèpwi, â guwà cibwaa pipwa tàwà na èpà. Guwà naaco ê pwâra putàmu goowà, béaa kêra ê pai duu kêra ê tòotù.

27 Ba guwà cibwaa panuâ *Caatana [ma é tacaiwà ba na guwà pwa na èpà].

28 Wiàna guwà tèpa mura, â wâdé na guwà coo. Â guwà wakè ba gòo, ba na pwa mwani kàwà, ba na guwà wâri ê pwina tiàu jiiwà, ma naa tà tàpé na ticè tàra.

29 Guwà nabwé na guwà ina pâ popai na miiri, [ma pwa na èpà tà pàra tàpé]. Â guwà ina pâ popai na wâdé, ba na pitu tàra ma pagòorà.

30 Guwà nabwé na guwà nama é pikîri ê Nyuââê Pwicîri [goo ê pwina guwà pwa]. Ba ê Nyuââê Pwicîri, âna pwi câmu na é naagée naa goowà wà Pwiduée, ba na paari pâ, [guwà tèpa âboro kêe. Â pwi câmu pâ, wà Pwiduée, âna] ée mwa tipiwà bamwara jii ê pâ èpà kàwà, na Tòotù kêe.

31 Guwà cibwaa tubaèpà tà pàra tàpé, ma pi-inarà ba èpà. Guwà cibwaa wéaari naa na pwâranümawà ê pâ èpà na rà pwa tàwà. Guwà cibwaa iputàmu, ma piokée. Â guwà cibwaa pitányiriwà.

32 Wâdé na guwà pwa na wâdé tà pàra tàpé. Â guwà paari tàra ê pimeari na wâna pwâranümawà. Â guwà pipwanauriwà, pwacèwii na é jèe pwanauriwà wà Pwiduée, gée goo Kériso.

5

Wâdé na jè wârori wâro kà tèpa âji naî Pwiduée

1 Guwà tèpa naî Pwiduée, na dau wânümeè tàwà. Â wâdé na guwà pwacèwiié.

2 Wâdé na guwà tèpa meari pàra tàpé. Ba é mearijè wà Kériso, â é panuâ ê wâro kêe, ba na *ârapwaaîlò ba kâjè, na dau wâdé tà Pwiduée*.

3 Guwà cibwaa [niimiri còwâ pâ, na guwà] ipuu imudi ma pàra pwi. Â guwà cibwaa pwa ê pâ muru na po miiri goro naiiwà. Guwà cibwaa imudàra ma wâru tàwà ê pâ muru ni gòropuu. Ba guwà tèpa âboro kà Pwiduée. Â càcaa nümoo na go tère pâ, rà ina tèpa âboro pâ guwà wàrapwiri.

4 Guwà cibwaa ina pâ popai na èpà ma miiri, na càcaa pâri ma guwà ina. Guwà cibwaa ina imudi pâ muru na jè

4:26 Psaume 4.4; Jacques 1.19–20   4:29 Kolosé 4.6   4:30 Ésaïe 63.10; Éféso 1.13–14; 1 Tésalonika 5.19   4:31 Kolosé 3.8   4:32 Mataïo 6.14, 18.22–35; Kolosé 3.12–13   5:1 Mataïo 5.48   5:2 Exode 29.18; Hébéru 10.10   * 5:2 Na dau wâdé tà Pwiduée—Grec: Na pwacèwii é ûrea na dau wâdé.

papwicîri. Â guwà cibwaa èauri ê pâ jèkutâ èpà, pwacèwii tàpé na ticè nùmarà. Bwa, wâdé na guwà ipwaolé tà Pwiduée.

⁵ Wâdé na guwà tâmogòori pâ: O nye ticè autâa na *Mwaciri kà Pwiduée ma Kériso, kà tàpé na rà ipuu imudi, ma tàpé na rà pwa ê pâ muru na miiri goro naiirà, ma tàpé na rà ciburà imudàra ê pâ muru ni gòropuu. Ba ê pwiibà, âna é pwacèwii na rà ipwamaina ê pâ duée imudi.

Jè wâro na pwéelaa

⁶ Rà ina wà pàra tàpé pâ, nye ticè èpà goo ê pâ tûâ bèepwiri. Êco na rà pwâ, â guwà cibwaa nama rà pa-imwüruwà. Ba é putàmu wà Pwiduée goo tàpé na càra caa pitère dèe, â ée mwa pitèira ma naa wârimuru târa[†].

⁷ Â guwà cibwaa pwadéi tèpa âboro na rà wàrapwiri!

⁸ Béaa, âna guwà tàpé na guwà tâa na ê bàutê. Â nabà, âna guwà tâa na pwéelaa, ba guwà tâa goo Pwi Ukai. Êkaa na wâdé na ê càrawà, âna càra tàpé na rà tâa na ê pwéelaa—

⁹ wâna é wâro na é pwényuâa, ma *târù, ma âjupâra.

¹⁰ Wâdé na guwà ciburà imudàra ê pâ pwina wâdé tà Pwi Ukai.

¹¹⁻¹² Guwà cibwaa pwaduwa kà tàpé na rà wakè na bàutê, ba ticè pwâra wakè kàra, na wâdé. Na jè po niimiri co ê tûâ kàra, â jè jèe miirirà. Guwà cicara diri pâ pwi bèepwiri. Â guwà pa pâ, naa na pwéelaa, diri ê pwina èpà.

¹³⁻¹⁴ Ba ê pwéelaa, âna é paari ê âji pai pwa goo diri pâ muru, wiàna wâdé, é wiàna èpà[‡]. Êkaa na jè ina pâ:

«Gà tàcî, co pwi a puu!
Cimadò géé na aubà.
Wà Kériso na é pame
naa googà ê pwéelaa.»

Jè wakèri bwàti pàara na naa tâjè

¹⁵ Guwà ipwacôoco ê pai wâro kàwà. Guwà ipwacèwii tàpé na pitòimiri ê wâro kàra, â càcaa tàpé na ticè nùmarà.

¹⁶ Â guwà wakèri bwàti ê pâ pàara na naa tàwà, [ba na guwà pwa na wâdé]. Ba wâru pâ èpà na pàara napô nabà.

¹⁷ Êkaa na guwà cibwaa wâro imudi, â guwà imudàra ê pwina wâdé tà Pwi Ukai[§].

5:5 1 Korénito 6.9–10; Kolosé 3.5   **5:6** Roma 1.18; Kolosé 2.4,8   † **5:6** Grec: *Guwà cibwaa nama é ipa-imwüruwà wà pwi jè âboro, goro pâ popai na ticè èrèè. Ba nye géé goo kaa pwiri, na é pwâra putàmu kà Pwiduée, âna é tâa gò tàpé na rà cicaraé.*   **5:8** Ioane 12.36; Éféso 2.13; Kolosé 1.13; 1 Pétèru 2.9   **5:13-14** Ioane 3.20–21   **5:13-14** Ésaie 26.19, 60.1; Roma 13.11   ‡ **5:13-14** 1re phrase—Grec: *Ê pwina jè còo naa na é pwéelaa, âna pâ nau pwéelaa.*   **5:15** Kolosé 4.5   § **5:17** Grec: *Êkaa na guwà cibwaa nama ticè nùmarà; â wâdé na guwà tâmogòori é câbawâdé kà Pwiduée.*

Jè wâro wiâ Nyuââê Pwicîri

18 Guwà cibwaa ipwirié goro dipâa, ba o péa tubaèpà tàwà. Wâdé na é nye dipitiriwà taaci ê Nyuââê Pwicîri.

19 Â guwà pipagòowà goro pâ nyabi—pâ *salamo, ma pâ cantique, ma pâ nyabi na é naa tàwà ê Nyuââê Pwicîri. Â, na guwà nyabi, â guwà pwamaina Pwi Ukai géé na âji pwâranümawà.

20 Wâdé na guwà ciburà pwaolé tà Pwiduée Caa, naa na nee Iésu Kériso Pwi Ukai kâjè, na é pitûâ naa goro diri pâ muru.

Tèpa pwârawâ na rà cèikî

21 Guwà papwicîri wà Kériso, â guwà ipakîriwà naa goo wà tèpa cèikî béewà.

Du duadà –Tô ilàri

22 Wà tô ilàri, âna wâdé na é ipakîrié naa goo pwi éaé, pwacèwii pai ipakîrié naa goo wà Pwi Ukai.

23 Ba wà pwi paao, âna é pwi a pitûâ kà tô wâdèe, pwacèwii na wà Kériso, âna é pwi a pitûâ kâra ê wâra pwapwicîri, na é pwacèwii ê naiié. Â wàé na é *pwi a pa-udòé.

24 Ê wâra pwapwicîri, âna é ipakîrié naa goo wà Kériso, êkaa na wâdé na wà tô ilàri, âna é ipakîrié naa goo wà pwi éaé naa na diri pâ muru.

Du duadà –Pwi paao

25 Napwa naa goo pwi paao, âna wâdé na é meaari tô wâdèe, pwacèwii na wà Kériso, âna é meaari ê wâra pwapwicîri kêe. Ba é panuâ wâro kêe ba kêe,

26 â é naaê tà Pwiduée, ba naa kêe. Â é nuwaé goro jawé, ma é popai* ,

27 ba na é dau pwényuâa ma tâbawêe, ma ticè tòpwicâ ma èpâra ma ipwatari, ma ticè èpà wâgooé, [pwacèwii tô ilàri dopwa na ru mwa piéa ma wàé].

28 Ipaiwà naa goo pwi paao. Ba wâdé na é meaari tô wâdèe, pwacèwii pai meaari kêe ê naiié. Ba wà pwina é meaari tô wâdèe, âna é pimeaarié còwâ.

29 Ba nye ticè âboro na é pièpàri còwâ ê naiié. Bwa, é pa-ijaé, ma wéaarié bwàti, pwacèwii pai pwa kà Kériso, ba kâra [ê naiié] ê wâra pwapwicîri kêe.

30 [Jè tâmogòori pwiri] ba wàjè, âna jè naiié.

5:18 Luka 21.34 5:19 Kolosé 3.16 5:20 Kolosé 3.17 5:21 1 Pétèru 5.5 5:22 Kolosé 3.18; 1 Pétèru 3.1 5:23 1 Korénito 11.3; Éféso 1.22 5:25 Kolosé 3.19; 1 Pétèru 3.7 5:26 Tito 3.5 * 5:26 Â é nuwaé goro jawé, ma é popai—Piupwaa. Ê popai bèepwiri, âna pwiri é Picémara Wâdé. Ê, pwiri pâ popai na ina na rà piupwaa wà tèpa cèikî, é, pâ popai kà pwi apiéa tà tô wâdèe. 5:27 2 Korénito 11.2; Kolosé 1.22

³¹ Jèe wii naa na *Tii Pwicîri pâ: *É panuâ ê du nyaa ma caa kêe wà pwi paaò, ba na ru pitâa ma wà tô wâdèe. Â, na wàrapwiri, â wàilu, âna ru pâ nau caapwi.* *Genèse 2.24*

³² Ê popai bèepwiri, âna tâgòro, ba go niimiri pâ, ucina goro [pai pitànaima kà] Kériso ma ê wâra pwapwicîri kêe.

³³ Târa tubanabwé, [â go ina mwara pâ]: Wà pwi paaò, âna wâdé na é meaari ê tô wâdèe, pwacèwii pai pimeaarié còwâ kêe. Â wà tô ilàri, âna wâdé na é papwicîri pwi éaé.

6

Pâ èpo ma du nyaa ma caa kâra

¹ Wâguwà tèpa èpo, âna wâdé na guwà pitère dà du nyaa ma caa kâwà. Wâépwiri napârawà, {ba guwà tèpa âboro kà Pwi Ukai}.

² Ba [jèe wii naa na *Tii Pwicîri pâ]: *Gà papwicîri du nyaa ma caa'gà.* *Exode 20.12* Êpwiri, âna

pitûâ kà Pwiduée na pâbéaa. Â wàéni ê aupwényunyuâari na é ina pâ ée mwa naa [tà tàpé na rà pitère dâra ê naèa bèepwiri]:

³ *Â ê wâro'gà naani gòropuu, âna o gòri ma wâdé. Exode 20.12*

⁴ Wâguwà tèpa caa kâra èpo*, guwà cibwaa nama rà putâmu tèpa èpo kâwà. Â wâdé na guwà pipièrù bwàti goorà, â guwà patùrarà ma pacâmurirà. [Ba wâépwiri napâra pwi a cèikî] naa goo Pwi Ukai.

Tèpa ênawéna ma tèpa pitûâ kâra

⁵ Wâguwà tàpé na guwà tèpa *ênawéna kîri kà pàra tàpé, âna wâdé na guwà pitère dà tèpa pitûâ kâwà naani gòropuu. Â guwà dau papwicîrirà, â guwà piênawéna kâra bwàti, géé na âji pwâranümawà, pwacèwii pai piênawéna kâwà tà Kériso.

⁶⁻⁷ [Guwà wakè bwàti, ba na rà ipwâdée goowà, naa na diri pâ pàara.] Â càcaa na pâ pàara co, na rà còowà na. Â guwà niimiri pâ, guwà wakè ba kà Pwi Ukai, â càcaa ba kà tèpa âboro. Ba guwà tèpa ênawéna kà Kériso, â napârawà na guwà pwa é câbawâdé kà Pwiduée, géé na diri pwâranümawà.

⁸ Ba wâdé na guwà tâmogòori pâ, wà Pwi Ukai, âna ée mwa jèpa naa tâjè câmajè, goro ê pwina wâdé na jè jèpa pwa. Ipaiwà wiàna jè tèpa ênawéna kîri kà pàra tàpé, é, wiàna jè tèpa âboro na pwa tarù kâjè†.

⁹ Wàrapwiri naa goowà mwara, co tèpa pitûâ. Wâdé na guwà papwicîri tèpa ênawéna kîri kâwà, ma pwa na wâdé tàra. Â

5:31 Mataio 19.5   **5:32** Auinapàpari 19.7   **6:1** Kolosé 3.20   **6:2** Exode 20.12

6:4 Psaume 78.4; Proverbes 22.6; Kolosé 3.21   * **6:4** *Tèpa caa kâra èpo—é, Pa nyaa ma caa kâra èpo.*   **6:5** Kolosé 3.22–23; Tito 2.9–10; 1 Péteru 2.18   **6:8** 2 Korénito 5.10; Kolosé 3.24–25   † **6:8** 2e phrase—*Esclave ou libre.*   **6:9** Roma 2.11; Kolosé 4.1

guwà cibwaa pwa kûu tàra. Ba caapwi pwi a pitûâ kàwà diri, naa *napwéretòtù, â câé caa pwi a pwaké goro âboro.

Neemuru paa kâjè

¹⁰ Go tubanabwé naa goo pai ina wèe pâ: Wâdé na guwà gòo goro é pàtama Pwi Ukai, ma nii kêe na dau maina.

¹¹ Guwà popa diri é neemuru paa, na é naa tàwà wà Pwiduée. Â o pâri ma guwà cicara é pâ tûâ na èpà kà Pwi âboro èpà, wà *Caatana.

¹² Ba câjè caa pipaa dà tèpa âboro. Jè pipaa dà tèpa pitûâ kà tèpa duée ma u, [na câjè caa côora goro du âraporomeejè]. Ûu, jè pipaa dà tèpa ukai gopaérenao, na maina pàtamarà, na rà pitûâ naa gò é gòropuu bëeni, na é tâa na bàutê.

¹³⁻¹⁴ Êkaa na go ina tàwà pâ: Guwà popa diri é neemuru paa na é naa tàwà wà Pwiduée. Ba na, o pâri ma guwà cimwü, na pâ pàara na tèepaa mariwà é èpà. Ûna jèe nabwé é pipaa, â guwà o piétò. Wàéni[‡] é neemuru paa kâjè:

Karapuu kâjè—é âjupâra kà Pwiduée;

Ârabwée paò târa nawâajè—é wâro na *târù na araé;

¹⁵ *Du wâraâjè—é pai ciburà picémara kâjè é *Picémara Wâdé na é pame é pinaanapô;*

¹⁶ *Upwâra béçâgòtù kâjè§—é cèikî kâjè naa goo Pwiduée, na diri pâ ére. (Â jè pa, ba na jè câtàmwara é doromara ânye, goro é da, na é tò wà Pwi âboro èpà);*

¹⁷ *Bwe bépwamuru pûrùjè—é wâro na é naa tâjè wà Pwiduée, ûna é pa-udòjè*;*

Tàuwa kâjè na é naa tâjè é Nyuâaê Pwicîri —é popai kà Pwiduée.

¹⁸ Guwà ciburà pwapwicîri [na diri pâ ére] ma na diri pâ pàara, wiâra é pitûâ na é naa tàwà é Nyuâaê Pwicîri. Â guwà ciburà tàcî, â guwà ciburà pidàpwicâariwà, naa goro é pwâra pwapwicîri kàwà, ba kà diri tèpa âboro kà Pwiduée.

¹⁹⁻²⁰ Guwà pwapwicîri ba kôo, ba na é naa tôo é popai wà Pwiduée. Ba é cùruo, ba na go inapàpari târa diri pâ âboro é Picémara Wâdé, na ia càra caa tâmogòori béaa. Â nye géé goo kaa é pai inapàpari kôo é Picémara Wâdé bèepwiri na tò-o goro

6:11 Roma 13.12; 2 Korénito 10.4   **6:12** 1 Péteru 5.8-9   **6:13-14** Ésaïe 11.5, 59.17; 1 Tésalonika 5.8   ‡ **6:13-14** Wàéni... Grec: *Guwà popa...* Ipaiwà naa goo diri pâ na jèpapara neemuru paa, naa na nee tii 13-17.   **6:15** Roma 10.15   § **6:16** *Upwâra béçâgòtù—Bouclier.*   **6:17** Hébéru 4.12   * **6:17** *É wâro na é naa tâjè wà Pwiduée, ûna é pa-udòjè—Grec: É pai pa-udòjè.*   **6:18** Luka 18.1; Kolosé 4.2; 1 Tésalonika 5.17   **6:19-20** Kolosé 4.3-4; 2 Tésalonika 3.1   **6:19-20** 2 Korénito 5.20; Philémon 1.9

itùpaò naani na karapuu. Êkaa na guwà pwapwicîri, ba na o câgo caa piwâ na go tà ciburà patùra tèpa âboro [goo wà Kériso].

Ipwabwàcu kà Paulo

²¹⁻²² Go cùru paé dariwà wà Tychique, ba na é piwiâ tàwà ê jèkutâ goodò, ma pagòowà. Wà pwiibà, âna é pwi âji bééjè, ma pwi ênawéna na é dau pitère dà Pwi Ukai, na bu piwakè naima ma wàé.

²³ Wâdé na wà Pwiduée Caa kâjè, ma wà Pwi Ukai Iésu Kériso, âna ru naa tàwà, diri tèpa cèikî béebu, ê pinaanapô, ma pimeaari. Ma ru pitu tàwà, ma guwà cèikî ba gòo naa gooru.

²⁴ Go ilari jii Pwiduée pâ, na é *pwényunyuâari goro ê *pimeaari imudi kêe, wà diri tàpé na rà cimwü naa na pimeaari kàra, ba kà Pwi Ukai Iésu Kériso.

Tii kà Paulo tà tàpé Filipi Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?

Wà Paulo, pwi *apostolo. Â é tâa jaaé wà Timotéo.

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 60 ma 62, na pai tapoo tâa kà Paulo na karapuu wâ *Roma (*Apostolo 28.30-31*). Na pwi pàara bèepwiri, âna é wii mwara tii tà Philémon, ma tii tà tàpé Éféso ma tàpé Kolosé.

É wii tâi?

Tà tèpa cèikî wâna ville Filipi, ma wà tèpa pitûâ kâra. É wii târa wà Paulo 12 naja géé na càuru na é mara picémara târa é *Picémara Wâdé.

Cina é wii?

Dau wânüma Paulo goo tàpé Filipi (1.8), â é wii, ba na é ina pimeaari kêe ba kâra, ma naa târa jèkutâ gooé. É pwaolé târa goro é âraimeai na rà naa tée (4.10-15). É pagòorà ba na rà cimwü naa na é cèikî kâra, â na rà piwakè naima naa na caapwi pwâranüma (1.27). Â é ina târa pâ, na rà nye tà ipwàdéé taaci, na rà tà tâa goo wà Pwi Ukai (4.4).

Dà ère é tii bèeni?

Ê tii bèeni, âna ina gooé pâ 'Tii goro ipwàdéé', ba wà Paulo, âna é pwa wâru wii *ipwàdéé*. Ê âji ipwàdéé, âna càcaa me géé goo pâ muru na wâgòroigé jiijë na tèpeaa darijë. É me géé goo é pinaanapô kà Pwiduée na tâa na pwâranümajè, géé goro pai tâa kâjë goo Iésu Kériso.

Ba jè côo naa na wâro kà Paulo pâ, é pwi a dau tâa na aré ma tòina goo wà Kériso. É wii géé na karapuu wâ Roma, â câé caa pâji tâmogòori cè tûâ gooé, ba pwiri o pwâra bà (1.7; 2.17,23). Wâru tàpé na rà èpàrié ma cicaraé (3.2), â rà pwâco tèpa cèikî na rà pitu tée (2.20,21).

Êco na é nye tà ipwàdéé taaci wà Paulo, â é tòpi ê pwina tèpeaa marié, na diri pâ ére, ma na diri ê pâ pàara. É ina pâ «Cau pâriô diri pâ pwi bèepwiri, géé goo Kériso, na é pagòo-o.» (4.13)

É wii mwara wà Paulo pâ, é pwina é dau âjimuru, âna pai tâmogòori kâjè Iésu Kériso, Pwi Ukai kâjè. Diri é pàra muru, âna nye piticèmuru naa goo, jii pwiri (3.8).

Wâdé na jè ipwacèwii Iésu na diri pâ muru. Wà Iésu, âna é ipakîrié, â é ipanuâé, ba na é bà ba kâjè naa goro *satauro. Â wâdé na jè ipanuâjè ma piênawéna kâjè jècaa naa na ipakîri, pwacèwiié.

Pai pitàgoo tii tà tàpé Filipi

Ipwabwàcu ma ipwaolé (1.1-11)

É pipàra pâ é Picémara Wâdé (1.12-18)

Wâro kà Paulo ba kà Kériso (1.19-26)

Aupitûari kà Paulo tà tàpé Filipi (1.27-2.18)

Popai goo Timotéo ma Épafrodite (2.19-30)

Âjimuru âna, na jè tâmogòori Kériso (3.1-21)

Pàra autûari kà Paulo ma ipicijii (4.1-23)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo* Paulo, na pwa tii. Tàgére wàibu, ma wà Timotéo, ba bu tupédu ênawéna kà *Kériso Iésu. Go wii tàwà, wâguwà tèpa âboro kà Pwiduée, na guwà tâa Filipi, ma wà tèpa pitûâ ma tèpa dikona. Guwà tèpa âboro kà Pwiduée, ba guwà tâa goo wà Kériso Iésu.

² Wâdé na tà tàwà é *pimeaari imudi ma pinaanapô, na me gée goo Pwiduée kâjè ma Pwi Ukai Iésu Kériso. Cidòri nyuâwà!

É pwaolé tà Pwiduée wà Paulo

³ Na diri é pàara na go niimiriwà na, âna go pwaolé tà Pwiduée goowà.

⁴ Â go nye taaci ipwàdéé, naa na pai pwapwicîri kôo ba kàwà.

⁵ Ba guwà pitu tôo, naa goo é pai inapàpari é *Picémara Wâdé, tapoo na guwà cèikî, tiagoro nabà.

⁶ Wà Pwiduée, âna é tapoo é wakè na dau wâdé, naa na é pwâranümawà. Â go cèikî ba gòo pâ, ée mwa ciburà wakè goowà, tèepaa naa goro é tòotù, na ée mwa wâjué me còwâ wà Kériso Iésu.

⁷ Dau wânümoo tàwà! Â wàrapwiri é pwâranümoo goowà diri. Ba guwà dau pitu tôo, naa goro wakè, na é naa tôo wà Pwiduée. Â jè jèe cau tòpi naima é *aupwényunyuâari kêe, nabàni, na go tâa na karapuu, pwacèwii béaa, [na càcaa pâji piio].

Na pwi pàara-bà, âna go ipwamuru é Picémara Wâdé. Â go picémara târa pâ âboro, ba na rà dau cèikî naa goo.

1:1 Apostolo 16.12-40 * **1:1** Wâgo—Grec: Wàibu. Wà Paulo na é pwa tii, êco na é paari pâ, caapwi pwâranümaru ma wà Timotéo na é tâa jaaé. **1:6** 1 Korénito 1.8

⁸ Üu, é nye tâmogòori wà Pwiduée pâ, go ina é âjupâra. Ba go cau meariwà, pwacèwii pai meariwà kà Kériso Iésu.

⁹ Wàeni é pwâra pwapwicîri kôo, ma pwâranümoo ba kàwà— na é pimaina too é pimeari kàwà. Wâdé na guwà tâmogòori bwàti [é pwi cèikî bèeni] na tâa gooje. Â wâdé na guwà còo bwàti é pai wâro kàwà.

¹⁰ Naa wàrapwiri, â guwà o tâmogòori còo ma wârori é pwina âjimuru. Â é tòotù, na é mwa wâjué còwâ na, wà Kériso, âna o nye ticè èpà wâgoowà. Â o nye ticè, na pâri ma pitèiwà goo.

¹¹ Â é pwâra wakè kàwà, âna o dau wâdé ma tâbawêe, gée goro na é wâro goowà, wà Iésu Kériso. [Â wà tèpa âboro, âna rà] o mwa còo é pai maina ma muugèrè kà Pwiduée, â rà o ipwamainâe.

É pipâra pâ é Picémara Wâdé

¹² Tèpa cèikî béèò, nümoo na guwà tâmogòori pâ, é pai tâa kôo na karapuu, âna [pwa muru na wâdé na. Ba] gée goo kaa pwiri, na é dau pipâra pâ é Picémara Wâdé!

¹³⁻¹⁴ Ba wà tèpa coda, na rà wâ pwârawâ kà pwi kupénoo, ma wà diri pàra tèpa âboro ni, âna rà jèe tâmogòori pâ, go wâna karapuu, gée goo pai piênawéna kôo, ba kà Kériso. Â wâru tèpa cèikî, na é dau pagòorà wà Kériso, ma rà picémara é popai kêe, â jèe càra mwa caa piwâ ma wâgotàra goo.

¹⁵⁻¹⁷ Ba wâru tàpé na rà picémara wà Kériso, gée na pwâranümarà na wâdé. Ba rà tâmogòori pâ, go tâa na karapuu, gée goo é pai *paâjupâra kôo é Picémara Wâdé. Â rà tâmogòori pâ, [wà Pwiduée, na é] naa tôo é wakè bèeni.

Èco na wà pàra tàpé, âna rà picémara é popai, gée goro é pai piboo kàra. Ba nümara na rà wénariô. Â pwa na rà nama go tâa na aré, na pàara na go bwaa tâa na karapuu na.

¹⁸ Wiàna rà piênawéna kà Kériso, gée na âji pwâranümarà, é, wiàna rà nye piniimirà co, â piticèmururu naa goo. Ba é nee Kériso, âna nye tà picémara, goo pâ pwina rà pwa. Â go ipwàdéé nabàni, goo pwiri; üu, go nye tà ciburà ipwàdéé!

Wâro kà Paulo ba kà Kériso

¹⁹ Go ipwàdéé, ba go tâmogòori pâ, guwà pwapwicîri kôo, [na go tâa ni na karapuu]. Â é dau pitu tôo é *Nyuâaê Pwicîri kà Kériso, [â é wéaari é nyuâaô]. Êkaa na, go cèikî pâ, o mwa tipio [gée na karapuu].

²⁰ Dau nümoo na go [piênawéna bwàti kà Kériso] â na go cibwaa kamu goo é wakè kôo. Â go wâari pâ, o câgo caa piwâ,

na go paari pâ, wà Kériso, âna é dau maina ma muugère—wiàna go wâro, é wiàna go bà.

²¹ Ba wiàna go wâro, â go wâro co, ba kà Kériso. Â wiàna go bà ba kêe, â nye dau wâdé mwara.

²²⁻²³ Ba jèe dau nùmoo na go wâjaa Kériso dâra gòiri awé.

Êco na piwâru pwâranümoo. Ba wiàna go nye tà wâro, â pwiri go nye tà pwa é wakè na wâdé, ba kêe.

²⁴⁻²⁵ Â o wâdé ba kàwà, na go tâa ni gòropuu, ba o pâri ma go pitu tàwà, ba na o pimaina pâ é cèikî ma ipwâdé kàwà.

²⁶ Wàrapwiri, wiàna go medariwà, â guwà o ipwâdé ma pwamaina Kériso Iésu, gée goo é pwina é pwa ba kôo.

Aupitûâri kà Paulo tà tàpé Filipi

Guwà tà cimwü

²⁷ Ê pwina piâjimuru ba kàwà, âna, na guwà wâro wiâra é Picémara Wâdé kà Kériso. Â wiàna go me nau caiwà, é, wiàna câgo caa me, â go o mwa tère cè jèkutâ goowà na wâdé. Nùmoo na go tère pâ, guwà cimwü naa na é cèikî kàwà, â na guwà piwakè naima naa na caapwi pwâranüma. Ba guwà pwacèwii tèpa ipaa. Wâdé na guwà wakè ba gòo, ba na é imaina pâ é cèikî kàwà, na é me goro é Picémara Wâdé.

²⁸ Guwà cibwaa nama wâgotàwà goo tàpé na rà cicarawà. Ba [wiàna guwà gòo, â] rà o còo pâ, o tubatiàurà diri, dâra gòiri awé. Â guwà o tâmogòori pâ, guwà o piétò, â ée mwa pa-udòwà wà Pwiduee, [ma naa tàwà é *âji wâro jaaé].

²⁹ Ba wàé, na é naa tàwà é cèikî, naa goo Kériso. Â wàé mwara na é nama guwà tâa na aré, goo wà Kériso, na guwà piênawéna kêe.

³⁰ Ba wâgo mwara, âna go dau tâa na aré ba kêe, nabàni, pwacèwii biu na go tâa jaawà. Â guwà còo pai wakè kôo ba gòo, na go pwamuru [é Picémara Wâdé]. Â é wakè bèepwiri, âna cau wakè kâjè diri.

2

Guwà pitêrewà

¹ Ê wâro kàwà naa goo Kériso, âna é pagòowà. Â é pimeaari kêe, âna é patàmarù é pwâranümawà. Â é Nyuâaé Pwicîri, âna é naanaimariwà ma wàé. Â guwà pimeariwà, gée na âji pwâranümawà.

² Â wiàna wàrapwiri, â go tacoo goowà pâ, na guwà pitêrewà. Wâdé na caapwi pimeari kàwà, ma caapwi pwâranümawà,

ma caapwi auniimiri kàwà. Â, na guwà wàrapwiri, â o dau maina ipwàdéé kôo.

³ Guwà cibwaa wakè ma guwà pipaariwà. Â guwà ipakîriwà, ma ipwamaina pàra tàpé. Â guwà cibwaa niimiri pâ, dau pwamuru naa goowà jiiirà.

⁴ Guwà cibwaa piniimiriwà co, â guwà mudàra cè pwina wâdé, ba kà pàra tàpé.

Guwà ipwacèwii Iésu na é ipakîriê

⁵ Wâdé na guwà ipwacèwii wà Kériso Iésu, naa na aunünüma kàwà, ma càrawà. Ba:

⁶ Ru caapwi wàilu ma Pwiduée, naa na diri ê pâ ére.

Â câé caa picipa
ma wéaari pai maina kêe.

⁷ É panuâ autâa kêe.

É panuâ diri kaa.

É pâ nau pwi âboro kîri.

É pa naiiri âboro.

⁸ É ipakîriê.

É pitêre dà Pwiduée,
tiagoro pai bà,
pai bà naa goro *satauro,
[pwacèwii teepâ,
kà tèpa âboro diri].

⁹ Â wà Pwiduée,
âna é pinaaé too.

É naa tée neere âboro,
na dau maina awé.

¹⁰ Ba na, naa na nee Iésu,
âna rà tùu jùrurà, na araé
diri pâ pwina

wânidò *napwéretòotù,
ma wâni gòropuu,
tianiboo na autâa kà tèpa bà* .

¹¹ Â rà o cau tomara too pâ:

Wà Iésu Kériso,
âna é Pwi Ukai!
Ba na, pai pwamaina

2:3 Galatia 5.26   **2:41** Korénito 10.24   **2:6** Ioane 1.1-2, 17.5   **2:7** Ioane 1.14; 2 Korénito 8.9   **2:8** Hébéru 5.8, 12.2   **2:9** Ésaïe 45.23; Apostolo 2.33; Éfésó 1.20-21; Hébéru 1.3-4   **2:10** Roma 14.11   * **2:10** *Autâa kà tèpa bà*—Rà niimiri, wà tèpa Juif pâ, pwa autâa kà tèpa bà, na aranara é gòropuu.   **2:11** Roma 10.9

Pwiduée Caa.

Nabwé!

Guwà îricò naa na bàuté

12 Ûna go bwaa tâa jaawà, co tèpa âji béeò, â guwà pitêre dòo. Â wâdé na guwà nye tà ciburà pitêre dòo, nabàni na tiàuo jaawà. Guwà dau papwicîri Pwiduée, â guwà piênawéna kêe na diri pâ muru, na guwà piwakè naima, ba na tâbawêe ê wâro kàwà† naa gooé.

13 Ba wà Pwiduée, âna é tàgére wakè goowà, â ée mwa pwa ma wâdé tàwà, ê câbawâdé kêe. Â ée mwa naa cè nii kàwà, ma guwà pitêre dèe.

14 [Na, ê wâro ma wakè kàwà, âna] guwà cibwaa nama oratàwà‡. Â guwà cibwaa pikûuriwà,

15 ba na o ticè èpà jaawà, â na o ticè na pâri ma pitèiwà goo. Â guwà o tèpa naî Pwiduée, na guwà tâbawêe, naa nabibiu kêa pâ âboro gòropuu, na rà tèpa pwâ, ma tèpa âboro èpà. Ba guwà o pwacèwii pâ îricò, na té na bàuté§,

16 na guwà pa pâdarirà ê popai târa *âji wâro*.

Wiàna guwà wàrapwiri, â go dau ipwàdéé goowà, na tòotù na é mwa wâjué còwâ na wà Kériso. Ba go jèe po dau pipanuâô, ba kàwà, pwacèwii pwi a-itàa, wâna pi-itàa. Â go o dau ipwàdéé, wiàna é wakè kôo, ba kàwà, âna pwa pwêe.

17 Â wiàna pâri ma go bà, ba kàwà, â go o naa ê wâro kôo, pwacèwii ê *ârapwailò tà Pwiduée. Â jèe o mwa tòpò naa jaa i ârapwailò na guwà naa tée, gée goro ê cèikî kàwà naa gooé. Â go dau ipwàdéé, goo pwiri.

18 Ûu, â jèe o ipwàdéé naima.

Wà Paulo âna é cùru pâ Timotéo ma Épafrodite

19 Go niimiri pâ, wiàna wâdé tà Pwi Ukai Iésu, â go cùru paé dariwà wà Timotéo, ba na go tère cè popai goowà, târa ma pagò-o.

20 Nye wàco wà Timotéo, na ipaiwà pwina tâa na pwâranümabu. Â nye ticè pwi jèpwi, cèna é niimiriwà, â nye wàé co.

21 Ba wà pàra tàpé, âna rà nye jèpa mudàra jèpa wâdé kàra. Â càra caa mudàra, ma rà pwa é pwina wâdé tà Kériso Iésu.

† 2:12 *Wâro kàwà*—Grec: *Pai pa-udòwà*. Pai ina wèe ni pâ, ê wâro naima kà tèpa cèikî naa na picaatâa. ‡ 2:14 *Nama oratàwà*—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: *Tamaki*.

2:15 Daniel 12.3; Filipi 1.10; 1 Tésalonika 2.19 § 2:15 *Îricò, na té na bàuté*—Grec:

Uèù. * 2:16 1^r e phrase—é, *Guwà tà mwü goro ê popai târa wâro*. 2:18 Filipi 3.1,

4.4 2:21 2 Timotéo 4.10

22 Êco na guwà tâmogòori pâ, é dau pitu tôo wà Timotéo. Ba bu pwacèwii tupédu aénâi, na bu wakè naima, goro é picémara ê Picémara Wâdé.

23 Â êkaa, na go niimiri pâ, go o mwa panuâê paé dariwà, wiàna go tâmogòori cè tûâ gooò, naani.

24 Â napwa naa gooò, âna go tâmogòori pâ, go o jèe tàpo paé mariwà. Ba go dau cèikî naa goo Pwi Ukai.

Tòpi bwàti Épafrodite

25 Nabàni, âna go jèe niimiri pâ, na go panuâ paé còwâ, wà pwi a cèikî bééjè, wà pwini Épafrodite—wà pwi ia guwà panuâê medario, ba na é pitu tôo. Â bu dau wakè naima ba gòo, pwacèwii tupédu a-ipaa, [na bu inapàpari ê *Picémara Wâdé].

26 Dau nùmee na é còowà diri. Â dau tòina pwâranùmee, ba guwà tère é pai maagé kèe.

27 Âjupâra pâ, é po dau maagé béaa, [â é jèe pwa na é bà]. Êco na é meaarié wà Pwiduée, â é jèe piêgòtùru còwâ. Ûna wàrapwiri, â wâgo mwara, âna upao, jii é tòina na maina.

28 Â, na go panuâê paé dariwà, â guwà o ipwàdé. Â câgo mwa caa dau pidumapié goowà.

29 Guwà tòpié bwàti naa na ipwàdé, wàra pai tòpi kâjè é pwi a cèikî bééjè, naa na nee Kériso. Â wâdé na guwà ipwamaina tèpa âboro na pwacèwiié.

30 Ba pwa na é bà, na é wakè ba kà Kériso. Â é wàrapwiri, ba na é pitu tôo, na pàara na càcaa pâri naa goowà, gée goro é pai pitâiti kâjè.

3

Âjimuru âna na jè tâmogòori Kériso

1-2 Go tubanabwé é auniimiri kôo bèeni, co tèpa cèikî bééò: Wâdé na guwà ipwàdé, goo pai tâa kàwà, ma wà Pwi Ukai.

Ipwacôoco tèpa wakè ba èpà

Guwà ipwacôoco tèpa wakè ba èpà. Câgo caa piwâ, na go ciburà ina tàwà pwiri, ba na guwà tàcî, ma pipwabwàtiwà. Ba rà ina pàra tàpé pâ, wâdé na pwa *kamaî tâjè diri, [wàijè na jè cèikî naa goo Iésu]. Rà tèpa akàna! [Nùmarà na tapàgà jè ére gée goo naijè, êco na] é pwiibà, âna piticémuru naa goo!

3 Ba é âji pwa kamaî, âna [wâna pwâranùmajè. Â] wàijè, [âna jè âji Ba kà Pwiduée]. Ba jè piênawéna kèe, goro é Nyuââé Pwicîri. Â câjè caa pi-ina kâjè, goro é pwina jè pwa, naa na naijè! Jè ina é pwina é pwa wà Kériso Iésu, ba kâjè.

⁴ Wiàna pwa pwi jèpwi, na pâri ma é pi-ina kêe, âna o wâgo. Â wiàna rà niimiri wà pàra tàpé pâ, pwamuru naa goo ê pâ tûâ kàra, â wâgo, âna go dau wénarirà awé.

⁵ Ba wâgo, âna go pwi âji *Juif, pwi *Isaraéla gée na wâao kà *Benjamin. Â pwa kamaî tîo, na bé 8 kêra tòotù gée na càuru ê pai pitèpao, [wiâra nyamanya kà tèpa Juif]. Â go pwi jè bée tèpa *Farasaio [pwi ditàra pwapwicîri kâbà tèpa Juif] na bà nye dau tâa goo ê *Naèà kà Moosé. Â go nye dau pwi a pitère dàra kaa ê Naèà,

⁶ tiagoo na, câgo mu caa tâjii* ê ji autûâri na kîri naa na.

Â go nye panuâô bamwara [târa pwapwicîri kôo] tiagoro pai tubaèpà kôo tà tèpa cèikî naa goo Iésu. [Ba go nye tà niimiri pâ, go pwa ê câbawâdé kà Pwiduée].

Ticèmuru naa goo wakè kôo béaa

⁷ Na pàara bèepwiri, âna nye dau âjimuru tîo diri ê pwiibà. Â ni, âna go jèe tâmogòori pâ, po dau ticèmuru naa goo, majoroé [ê pwina é pwa wà] Kériso.

⁸⁻⁹ Ê pwina é dau âjimuru, âna pai tâmogòori kôo Kériso Iésu, Pwi Ukai kôo. Diri é pàra muru, âna nye piticèmuru naa goo, jii pwiri. Ūu, êdiri pâ pwiibà, âna nye pwacèwii ê pâ teepâ. Â go jèe cau naaco diri, ba na go wâro goo Kériso. Â wà Pwiduée, âna [é tîpò pinaanapô naa nabibiu kâbu ma wàé, â] é nama go pwi âboro na go *târù na araé, majoroé ê cèikî kôo, naa goo Kériso. Â càcaa gée goro ê pai pitère dàra kôo, ê Naèà, [ba po dau piticèmuru naa goo pwiri].

¹⁰ Nye nûmoo na go dau tâmogòori wà Kériso, bau ê pàtâmee, na é nama é wâro cîwâ, gée na aubà. Â go pa cè napâraô gée goo pai tâa na aré ma tîina, ma pai bà kêe.

¹¹ Ba wiàna wàrapwiri, â go cèikî pâ, [wà Pwiduée, âna ée] mwa pawâroô cîwâ, gée na aubà, pwacèwii Kériso.

Jè tà paé na pai itàtà kâjè!

¹²⁻¹³ Wà Kériso Iésu, âna é jèe pwa ma go udò, ba na go pwi âboro, na go pàra nau tâbawêe, ma wâdé tà Pwiduée, ma mwü é pai cèikî kôo. Câgo caa ina tàwà pâ, go jèe tâbawêe kaa, é, na go jèe tèepaa naa goro otâpwe kêra pi-itâa. Ba bwaa dau gòri é

3:4 2 Korénito 11.18   **3:5** Luka 1.59; Apostolo 23.6; 2 Korénito 11.22   **3:6**

Apostolo 8.3   * **3:6** *Tiagoo na, câgo mu caa tâjii...* Grec: *Â jèe nye ticè cè jè muru cèna pitòtio goo (irréprochable).*   **3:7** Mataio 13.44,46   **3:8-9** Roma 3.21-22   **3:10** Roma 6.3-5, 8.17   **3:12-13** 1 Timotéo 6.12,19

naigé, co tèpa cèikî béèò. Â go tà côo co ê naigé, na wâbéaa kôo, â câgo caa niâri cômâ ê naigé, na wâcàùo†.

14 Go itàa, goro diri ê nii kôo, ba na go tòpi ê pwina é todòo naa goo‡ wà Pwiduée, gée goo ê pwina é pwa wà Kériso Iésu ba kâjè§.

15 Wàjè diri, na jèe mwü ê cèikî kâjè, âna wâdé na wàrapwiri, cè pai niimiri kâjè. Â wiàna pi-itè ê auniimiri kà pàra tàpé, naa goro cè jè muru, â ée mwa paari tàra wà Pwiduée ê ájupâra, goro é pwiibà.

16 Â wâdé na jè nye tà picaapâra, wiâra ê pitûâ, na jè jèe pâra wiâra, tiagoro nabàni.

Guwà ipwacèwii

17 Tèpa cèikî béèò, wâdé na guwà ipwacèwii. Â guwà ipwacèwii mwara, tàpé na rà ipwacèwiibà.

18 [Ipwacôowà goro pâ tûâ kàwà.] Go jèe ina tàwà béaa pâ, dau wâru [tèpa cèikî] na rà pâ nau tèpa cicara é *satauro, goro pâ tûâ kàra. Â go po dau pikîri, goro é pwiibà, â go i goo.

19 Wàilâ, âna rà ipanuârâ bamwara, târa câbawâdé kâra naiiri âboro. Â rà pi-ina kàra, goro é pwina rà pwa, na jè miiri goo. Â guwà pwacôoco, ba rà pâra dâra pai tiàurâ [wâiti jii Pwiduée, dâra gòiri awé].

20 Â napwa naa gooje, âna jè tèpa âboro *napwéretòotù, wâna é tâa wê, wà Pwi Ukai Iésu Kériso. Â jè pidàpwicâarijè, ma tapacîri, é pai wâjué me cômâ kêe, ba na ée mwa bàra pa-udjèe.

21 Â ée mwa pitòotéri é naiijè na ticè nii kêe, goro é pàtâmee, ba na o pwacèwii é naiié na pwényuâa. Â goro é pàtâmee bèepwiri, âna ée mwa piétò jii diri é pâ muru, â ée mwa pitûâ kàra.

4

Pàra autûâri kà Paulo

1 Tèpa âji pwâranümo, po dau nümo na go cômâ cômâ. Ba go ipwâdé goowà, ba guwà tèpa pwâra wakè kôo. Â go ilari jiiwà pâ, guwà tà mwü naa goo Pwi Ukai.

2 Wâgàu, co du èpo, Évodie ma Syntique, go ilari jiiu ba gòo, pâ, gàu pitèreu, ma gàu caapwi naa goo Pwi Ukai!

† 3:12-13 Grec: 12Câgo caa pâji tâbawêe. Â go pipwadârapwa, ba na o tâa tôo é câmaô, ba wâgo, âna go tâa goo Kériso. 13Câgo caa niimiri, co tèpa aéjii, pâ, jèe tâa tôo pwi bèepwiri. Â go naaco pâ muru na càuò, â go itàa dâra é pwina wâbéaa kôo. 3:14 1 Korénito 9.24 ‡ 3:14 Ê pwina é todòo naa goo—é, Ê wâro na bwaa âmué naanidò.

§ 3:14 Gée goo é pwina é pwa wà Kériso... é, Na é todjè na é naigé mee Kériso Iésu.

3:15 1 Korénito 2.6 3:17 1 Korénito 4.16 3:19 Roma 16.18 3:20 Éféso 2.6,19 3:21 1 Korénito 15.28,43-53 4:1 1 Tésalonika 2.19-20

³ Â wâdé na gà pitu tàru, co pwi âji bére wakè kôo*. Ba dau gòo é pai wakè kâbà ma wàilu, ba na é bwiari pâ é *Picémara Wâdé—wakè na bà pwa, ma wà Clément, ma wà pàra tàpé. Ê neerà, âna nye wii, naa na Tii goro wâro, kà Pwiduée†.

Guwà nye tà taaci ipwàdéé

⁴ Guwà nye tà taaci ipwàdéé, ma guwà nye tà tâa goo wà Pwi Ukai. Ûu, go nye ina mwara pâ: Wâdé na guwà nye tà taaci ipwàdéé!

⁵ Â guwà moo, naa goro diri pâ âboro. Ba ée jèe wâjué còwà wà Pwi Ukai.

⁶ Guwà cibwaa géaa naa goro pâ muru, â guwà pwapwicîri tà Pwiduée, ma ilari jiié cè muru na tiàu jiiwà. Â guwà ciburà pwaolé tée.

⁷ Â é pinaanapô, me gée jaa Pwiduée, âna ée mwa wéaari é pwâranümawà ma auniimiri kàwà, na tâa goo Kériso Iésu. Â é pinaanapô bèepwiri, âna é dau wénari awé é pai tâmogòori kâjè, tèpa âboro.

Tâa goo pâ pwina wâdé

⁸ Go tubanabwé é auniimiri kôo naani, co tèpa cèikî béèò: Wâdé na guwà tà tâa goo é pâ pwini:

Pâ pwina wâdé;

Pâ pwina âjupâra;

Pâ pwina pwényuâa;

Pâ pwina muugère;

Pâ pwina tâbawêe;

Pâ pwina jè ipapwicîri ma câdiri;

Pâ pwina pwéelaa, ma *tàrù na ara Pwiduée.

⁹ Â guwà pwacèwiiò, naa goro diri é pâ muru. Ûu, guwà pwa é muru, na guwà picòò jiiò; na guwà tòpi jiiò; na guwà tère jiiò; na guwà còo na go pwa. Â wà Pwiduée, na é naa é pinaanapô, âna ée mwa wâjaawà.

É pitu tâjè Kériso na diri pâ muru

¹⁰ Dau maina pwâranümawà gooò. Êco na, tiagoo nabàni, âna càcaa wâru pâ pàara, na guwà paari é pimeaari kàwà, ba kôo. Â nabàni, âna go dau ipwàdéé, naa goo Pwi Ukai. Ba pâri ma guwà naa tóo [é âraimeai, gée na âji pwâranümawà].

¹¹ Câgo caa ina tàwà pâ, nye tiàu jiiò cè jè muru. Ba go jèe nye tâmogòori wâro, goro pwina tâa tóo.

4:3 Luka 10.20 * **4:3** Pwi âji bére wakè kôo—Wà Paulo, âna é patùra pwi jè béé goro wakè, êco na câé caa ina nee. † **4:3** Tii goro wâro, kà Pwiduée—Còo note goo Auinapàpàri 3.5. **4:5** Hébéru 10.25; Jacques 5.8-9 **4:6** Mataio 6.25-34; Kolosé 4.2 **4:7** Ésaïe 26.3; Ioane 14.27; Kolosé 3.15 **4:9** Roma 16.20

12 Ba go nye tòpi ê pwina tèepaa mariô, na diri pâ ére, ma na diri ê pâ pàara. Â go tâmogòori wâro—wiàna wâru tôo, é, wiàna ticè tôo; â wiàna go pwàro, é, wiàna go copwa.

13 Cau pâriô diri pâ pwi bèepwiri, gée goo Kériso, na é pagòo-o.

Olé tàwà goro bépitu

14-15 Êco na nye dau wâdé tôo, ê pwina guwà pwa, goro pimeaari kàwà, co tèpa âji béeò, tàpé Filipi. Ba guwà pitu tôo, naa na pai tâa na aré kôo.

Guwà niimiri ê pai wâro kôo, na ia go pâra, gée na province Macédoine, ba na go inapàpari ê Picémara Wâdé, naa jaawà. Na pwi pàara-bà, âna nye ticè, gée goo tèpa pàra wàra pwapwicîri, na rà niimiri pâ, na rà pitu tôo, goro mwani. Nye wâguwà co.

16 Â na ia [go pâra jiiwà] â go tâa na ville Tésalonika, â wâru ê pai panuâ me tôo ê pâ âraimeai kàwà.

17 Wiàna go ina tàwà diri pâ pwiibà, âna câgo caa imudàra còwâ ê pimeaari kàwà. Êco na go nye tâmogòori pâ, wiàna guwà naa, â guwà o nye tòpi ê pumee. Â nümoo na é *pwényunyuuâriwà wà Pwiduée.

18 Ba é âraimeai kàwà tôo, âna pwacèwii ê *ârapwaailò tà Pwiduée, na nye dau wâdé tée.

Napwa naa goo ê pwina guwà naa tôo, na é naigé mee Épafrodite, âna go nye tòpi naa na ipwàdé. [Â go pwaolé tàwà ni.] Ba nye cau tâa tôo ê pwina nümoo goo. Ûu, jèe dau wâru tôo, â jèe dau wéna!

Ée mwa naa tàwà pwina tiâu

19 Wâguwà, âna ée mwa pwényunyuuâriwà wà Pwiduée goo pâ wâdé kée, na dau wâru, ma muugère. Â ée mwa naa tàwà diri cè pwina tiâu jiiwà, na é pinaigé mee Kériso Iésu.

20 Wâdé na jè pwamaina Pwiduée Caa, dàra gòiri awé! Amen! Wâdé na wàra!

Ipicijji

21 Guwà cau pwabwàcu, târa diri tèpa cèikî [na rà wâjaawà] —wà diri tèpa âboro kà Pwiduée, gée goo wà Kériso Iésu. Â wà mwara tèpa cèikî béeò, na rà gére wâni, âna rà pwabwàcu tàwà.

22 Rà ina mwara bwàcu kàwà wà tèpa cèikî, na rà wakè na pwârawâ kà pwi ukai kà tèpa *Roma, ma wà mwara pàra tèpa cèikî.

23 Wâdé na é pwényunyuuâriwà diri, wà Pwi Ukai Iésu Kériso, goro ê *pimeaari imudi kée.

Cidòri nyuâawà!

Tii kà Paulo tà tàpé Kolosé Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?

Wà Paulo, pwi *apostolo. Â é tâa jaaé wà Timotéo.

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 60 ma 62, na pai tapoo tâa kà Paulo na karapuu wâ *Roma (*Apostolo 28.30-31*). Na pwi pàara bèepwiri, âna é wii mwara tii tà Philémon, ma tii tà tàpé Filipi ma tàpé Éféso. Wâru pâ popai na é *Tii tà tàpé Kolosé*, na ipaiwâ bau é pâ popai na é *Tii tà tàpé Éféso*.

É wii tâi?

Târa é wâra pwapwicîri wâ Kolosé, ville naa province na nee pâ Asia (napô Turquie nabà) na pàara na rà pitûâ naawê wà tèpa Roma. Wà pwi jè âboro na nee Épafras, âna é picémara tàra é *Picémara Wâdé goo Iésu na naja 52-55, béaa kâra pai tâa kâru na karapuu naima ma Paulo.

Cina é wii?

Wâru tàpé géé goo tèpa cèikî wâ Kolosé, na càra caa tèpa *Juif, â càra caa tâmogòori é pâ naèà kà Pwiduée. Pwa pàra tèpa âboro, na rà ipa-imwürurà goro pâ pupûra na pwâ. Ba rà ina tàra pâ, é naijè, âna muru na èpà, â wâdé na jè wâro wiâra pâ naèà na gòo, ba na jè dau piaabòrijè. Â rà ina mwara pâ, wâdé na jè pwamaina tèpa *angela. Êdiri pâ pwi bèepwiri, âna muru na pwâ, ba muru na pâiti jii é âji Picémara Wâdé goo wà Iésu.

Dà ère é tii bèeni?

É ipwadée wà Paulo, ba é cèikî kà tàpé Kolosé, âna gòo. Â é pagòora na rà tà tâa na âji pupûra goo Kériso, â na rà cibwaa pâiti jii. Wâdé na jè pwamaina co wà Pwiduée ma wà Kériso, ba wàilu na ru pitûâ kâra diri é pâ muru naa gòropuu ma naa napwéretòtù. Â é ina mwara wà Paulo pâ, na jè cèikî naa goo wà Kériso, â o câ mwa caa pâ naèà kâra pâ âboro na o nama wâdé tà Pwiduée wàijè. Ê âji naèà kâjè, âna tâa na pwâranümajè, â ticè na piijè còwâ, wàijè na jè tâa goo Kériso, ba pwacèwii na jè jèè bà, ma wâro còwâ ma wàè.

Pai pitàgoo tii tà tàpé Kolosé

Ipwabwâcu ma pwâra pwapwicîri (1.1-14)

Kériso na é âjimuru jii diri pâ muru (1.15-23)

Wakè kà Paulo ba kâra wâra pwapwicîri (1.24-2.5)

Tâa goo Kériso (2.6-15)

Cibwaa ipacè naa goro naèa na pwâ (2.16-23)

Wârori âmu wâro naa goo Kériso (3.1-17)

Popai târa pwârawâ na rà cèikî (3.18-4.1)

Bénabwé popai ma ipicijii (4.2-18)

Ipwabwàcu

1-2 Wâgo* Paulo, na pwa tii tàwà, wâguwà tèpa âboro kà Pwiduée na ville Kolosé. Tàgére wàibu ma Timotéo, wà pwi a cèikî bééjè. [Â é naa bwàcu kàwà mwara.] Go pwi *apostolo kà *Kériso Iésu, wiâra é câbawâdé kà Pwiduée. [Ba é cùruo pâ, ba na go picémara é popai kêe.] Â wâguwà, âna é pitòrigariwà, ba na guwà tèpa âboro kêe, na guwà pitère dèe, ba guwà tâa goo Kériso.

Wâdé na tà wàwà é *pimeari imudi ma pinaanapô, na me géé goo Pwiduée kâjè. Cidòri nyuâawà!

Pwâra pwapwicîri kà Paulo

3 Bà nye ciburà pwapwicîri ba kàwà, â bà nye ciburà ipwaolé tà Pwiduée, wà Caa kà Pwi Ukai Iésu Kériso.

4 Ba bà tère é jèkutâ goro é cèikî kàwà naa goo wà Kériso Iésu ma é pimeari kàwà, ba kà diri tèpa âboro kà Pwiduée.

5 Â guwà wàrapwiri, ba guwà tapacîri goro cèikî é pâ *aupwényunyuâari na é pwabwàti ba kàwà naa *napwéretòotù wà Pwiduée. Â guwà jèe tâmogòori pwiri, na ia guwà mara tère é *Picémara Wâdé, pwi popai na é âjupâra.

6 Ê Picémara Wâdé, âna é tàgére bwiari, ma maina pâ, naa gòropuu diri. Â é tàgére tòotéri é wâro kà tèpa âboro na diri pâ ére, ma pame é pâ aupwényunyuâari naa goorà†. Â é jèe nye wàrapwiri naa jaawà, tapoo na pàara na guwà tapoo tère. Na pwi pàara-bà, âna guwà mara tâmogòori é âjupâra, goro é pimeari imudi kà Pwiduée ba kâjè tèpa âboro.

7 Ba wà Épafras, pwi béebà goro wakè, na é mara pame tàwà i popai bèepwiri. É pwi ênawéna na é dau pitère dà Kériso, â é wakè ba kàwà‡.

8 Â é piwiâ tâbà mwara é pimeari na é tòpò naa goowà é *Nyuâaê Pwicîri.

Bà pwapwicîri ba kàwà

* 1:1-2 Wâgo—Grec: Wàibu. Wà Paulo na é pwa tii, êco na é paari pâ, caapwi pwâranûmaru ma wà Timotéo na é tâa jaaé. 1:3 Éfésò 1.15,16 1:5 Éfésò 1.13; 1 Pétèru 1.4 † 1:6 2e phrase—Grec: É tòpò pwêe. 1:7 Kolosé 4.12; Philémon 1.23 ‡ 1:7 Ba kàwà—é, Ba kôo naa jaawà.

⁹ Tapoo na tòotù na bà tère ê jèkutâ goowà, â câbà caa nao goro pwapwicîri ba kàwà. Â bà ilari jii Pwiduee pâ, na é naa tàwà ê autâmogòrimuru, na é naigé mee Nyuâaê Pwicîri kêe, ba na guwà tâmogòori bwàti ê câbawâdé kêe.

¹⁰⁻¹¹ Â, naa wàrapwiri, â guwà o wârori ê wâro na o pwa-maina Pwi Ukai. Â o wâru pâ tûâ na wâdé na guwà o pwa, na o nama é ipwâdé. Â o dau pimaina too ê pai tâmogòori kàwà wà Pwiduee, na é maina ma muugère. Â é pagòowà goro ê pàtamee na dau maina, ba na guwà o tà mwü ma pidâpwicâriwà, ma ipwâdé, naa na diri pâ muru na o tèepaa mariwà.

¹² Â guwà o mwa ipwaolé tà Caa. Ba é naa tàwà ê tàrù ma o tâa tàwà ê mwato kàwà, géé goro ê pâ wâdé kêe na é pwabwàti, ba kà tèpa âboro kêe, na rà wâro na pwéelaa.

¹³ Ba é upajè jii ê pitûâ naa mwaciri kâra bàutê. Â é popajè pâ naa na Mwaciri kà Pwina naîê, na dau wânümee têe.

¹⁴ Wà Pwina naîê, âna é ipanuâê còwâ, ba na é tipijè jii ê èpà, ba na é pame tâjè ê pai pwanauri wâra ê pâ èpà kâjè.

Kériso na é âjimuru jii diri pâ muru

¹⁵ Càcaa pâri ma jè còo Pwiduee.

Êco na wà Kériso, âna é pwi
ânüu Pwiduee, na jè còoê.

Ba é pwacèwii wà Pwiduee,
naa na diri pai pwa wèe.

É Pwina naîê na é pâbéaa kâra
diri pâ muru.

É piwéna jii diri pâ muru
na é tòpò wà Pwiduee§.

¹⁶ Cau tòpòrà diri gooé:
Diri pâ muru naa napwéretòotù
ma wâni gòropuu;

diri ê pwina jè còo,
ma ê pwina câjè caa còo;
diri pâ nyuâa, ma ê pâ pàtama;
diri pâ pitûâ, ma ukai,
ma mwaciri.

Wàé na tòpò diri pâ muru
ba kêe.

Ba pwina nüma Pwiduee goo,

1:9 Éféso 1.16,17   **1:10-11** Éféso 1.19, 3.16   **1:12** Éféso 1.11,18   **1:13** Luka 22.53; Éféso 2.2   **1:14** Éféso 1.7   **1:15** Ioane 1.18; 2 Korénito 4.4   § **1:15** Grec: É ânüu Pwiduee na câjè caa còoê. É Pwina naîê, pwi apâbéaa kâra diri pâ muru na jè tòpòrà.

âna wà Kériso na pacoo*.

17 É nye tâa, béaa kêra
diri é pâ muru.

Â é pwi pâara diri pâ muru;
é tòimirirà ma caajurirà.

18 É pwi pûru é naiié—
[ukai kêra] wâra pwapwicîri kêe.

Wàé na é nama é wâro†.
Wàé pwi âboro, na é mara
wâro cowa gée na aubà
ba na é tâdòiti jiiirà diri.

19 Â wâdé tà Pwidueé,
na ipaiwàilu ma wà Pwina naiê
naa na diri pâ ére‡.

20 Gée goo wà Pwina naiê,
âna é tòpò pinaanapô
wà Pwidueé,
naa nabibiu kêe
ma wà diri tèpa âboro,
ma diri pâ muru,
wâni gòropuu
ma wânidò napwéretòtù.

É wàrapwiri goo é domii
kà Kériso
[na joro na ia é bà]
naa goro satauro.

Nabwé!

É jèe pinaanapô ma wâguwà

21 [Ê pâ popai bèepwiri, âna ina] ba kàwà mwara, ba béaa, âna guwà pitâiti jii Pwidueé. Ia guwà tèpa èpàrié, â guwà cicaraé goro pâ auniimiri ma tûâ kàwà na èpà.

22 Â nabàni, âna wà Pwidueé, âna é jèe tòpò pinaanapô naa nabibiu kàwà ma wàé. Ba wà Pwina naiê, âna é pa naiiri âboro, â é bà [naa goro *satauro] ba na é popawà na ara Pwidueé, ma guwà pwicîri ma tâbawêe na araé. Â jèe nye ticé èpà goowà, cèna ée mwa pitèiwà goo.

23 Wâdé na guwà tà cimwü naa na cèikî kàwà. Â guwà cibwaa pâiti jii é Picémara Wâdé na guwà jèe tòpi, ba wàépwiri é pâara cèikî kàwà. Gée goo pwiri, na guwà tapacîri na cèikî,

* **1:16** Wàé na tòpò diri pâ muru...wà Kériso na pacoo—Grec: Tòpò diri gooé, ma ba kêe. **1:17** Ioane 1.1, 8.58 **1:18** Apostolo 26.23; Éféso 1.22–23; Auinapàpari 1.5
† **1:18** Wàé na é nama é wâro—Grec: Wàé, âna é autapoo. **1:19** Kolosé 2.9 ‡ **1:19** Ipaiwàilu ma wà Pwina naiê... Grec: É tâa bamwara goo wà Pwina naiê. **1:20** Éféso 1.10, 2.16 **1:21** Roma 5.10; Éféso 2.12 **1:22** Éféso 2.14–16, 5.27

diri pâ aupwényunyuâari kà Pwiduée. Ê pwi Picémara Wâdé bèepwiri, âna jèe picémara pitiri naa gòropuu. Â wâgo Paulo, âna go pwi ênawéna kêe.

Wakè kà Paulo ba kâra wâra pwapwicîri

²⁴ Napwa naa goodè, âna go ipwàdée na go pwamaagé côo ba kàwà. Ba êkaa na go pa ê nakake kôo, gée goro pâ maagé côo kà Kériso ba kâra ê naiié, ê wâra pwapwicîri kêe.

²⁵ Ba wà Pwiduée, âna é cùruo, ba na go pwi ênawéna kâra diri é wâra pwapwicîri kêe, ba na go inapàpari tàwà bwàti êdiri popai kêe,

²⁶ popai goro é auniimiri kêe na é paco, ba kâjè. Béaa, âna i pwi auniimiri kêe bèepwiri, âna ia tàbinyiri. Â tiagoro nabàni, âna nye ticé âboro na tâmogòori. Â nabàni, âna ée jèe nye inapàpari tâjè, wàijè pwi Ba kêe.

²⁷ Ba nùmee na jè tâmogòori pâ, dau maina ma pwényuâa awé é pwina é pwa ba kâjè. Â muru na maina ba kâra diri na jèpapara âboro, â càcaa kà tèpa *Juif co. Â wàéni é èreé: É wâro goojà wà Kériso! Â gée goo kaa pwiri, â jè tâmogòori pâ, jè mwa tâa na é pai maina ma muugère kêe[§].

²⁸ Â wàépwiri majoroé ma bà inapàpari wà Kériso tâa diri pâ âboro. Â bà patùrarà, ma pacâmurirà, goo diri é autâmogòorimuru na tâa goobà. Bà wàrapwiri, [ba na bà poparà pâ, naa goo Pwiduée] ba na rà cimwü ma tâbawêe [naa na cèikî kàra] naa goo Kériso.

²⁹ Wàé kaa pwiri, na go wakè ba gòo, goro é pàtâma Kériso na dau maina, na é wakè goodè.

2

¹ Nùmoo na guwà tâmogòori pâ, go wakè ba gòo ba kàwà, ma tèpa cèikî wà Laodicée, ma mwara tàpé na càra caa pâji ipitibà.

² Ba nùmoo naa pagòowà diri, ma guwà o caapwi naa na pimeaari kàwà. Â guwà o cèikî ba mwü naa goo é pwina é pwa wà Pwiduée, gée goo na guwà tâmogòori bwàti é auniimiri kêe ba kâjè, na ia tàbinyiri béaa. Â é ère pwi auniimiri kêe bèepwiri, âna wà Kériso.

³ Wà Kériso, âna wàé é *aamwari kà Pwiduée, ba tâa gooé diri é autâmogòorimuru ma é tà manga kêe na tàbinyiri, [â wàé co na é paari tâjè].

1:25 Éfésó 3.2,7-8   **1:26** Roma 16.25-26; Éfésó 3.5,9   **§ 1:27** Grec: Nùmee na rà tâmogòori é pwényuâa kâra é pwina càrù, ba kà tèpa Ba. Wàéni: Wà Kériso, âna é tâa goowà, â wàépwiri é majoroé, ma guwà tapacîri é muugère.   **1:29** Éfésó 3.7,20; Filipi 4.13   **2:3** 1 Korénito 1.24,30

⁴ Go ina tàwà ê pâ pwiibà, ba na ticè jè âboro cèna ipa-imwüruwà, goro ê pâ pwâratùra na po nea.

⁵ Ba wiàna go jèe wâiti jiiwà, â go ciburà niimiriwà. Â go nye dau ipwâdée kaa, na go tère pâ wâdé wâro kàwà, â guwà pitòimiriwà, â é tà mwü ê cèikî kàwà naa goo wà Kériso.

Tâa goo Kériso

⁶ Guwà jèe tòpi wà Kériso Iésu, ba na é Pwi Ukai kàwà. Â wâdé na guwà ciburà tâa gooé,

⁷ ba na guwà wâro gée gooé, [pwacèwii ê upwâra] na wàawà, naa napuu na wâdé. Â guwà tà mwü na cèikî, na bà jèe pacâmuriwà goo, [pwacèwii ê wâ, na bari] naa gòro ê pàaé na mwü. Â guwà ipwaolè tà Pwiduée, gée na diri ê pwâranümawà.

⁸ Guwà cibwaa nama rà ipa-imwüruwà, wà pàra tàpé, goro pâ picòo na pwâ. Ê popai kàra, âna [wàra muru na po dau] tà manga, êco na nye piticèmuru naa goo. Ba nye auniimiri ma nyamanya kàra âboro co, na me gée goro ê pâ duée gopaérenao*. Â càcaa popai me gée goo Kériso.

⁹ Wiàna é pa naiiri âboro wà Kériso, êco na ipaiwâilu ma wà Pwiduée Caa, naa na diri pàra ére†.

¹⁰ Â guwà jèe tòpi ê wâro kàwà na tâbawêe, gée goo na guwà tâa gooé. Wàé na tâa tée diri ê târù ma pàtamee, naa goro diri pâ pitûâ, [ma duée] ma pàtâma.

É jèe naa tàwà âji wâro

¹¹ Jèpwi mwara: Ûna guwà jèe medari Kériso, â [jèe pwacèwii na] pwa *kamaî tàwà. Càcaa ê pai pwa kamaî naa na naiiri âboro, [â nye kamaî târa pwâranümajè]. Ba wà Kériso na é tapàgà tâjii ê pàtâmara pâ câbawâdé kàwà na èpà, na rà ciburà dàtiwà pâ, ma guwà pwa na èpà.

¹² Ba, na ia jèe *upwaawà, âna pwacèwii na ipwàniriwà, ma wà Kériso. Â guwà jèe wâro còwâ gée na aubà ma wàé, ba guwà cèikî naa goro ê pàtâma Pwiduée na é nama é wâro còwâ.

¹³ Ba béaa, âna guwà tèpa âboro bà, [ba càcaa tâa tàwà ê *âji wâro] gée goro ê pâ èpà kàwà. Â, na pwi pàara-bà, âna càcaa pâji tapàgà tâjii ê pâ câbawâdé kàwà na èpà‡.

Nabàni, âna wà Pwiduée, âna é nama jè wâro naima ma wà Kériso. Â é cau pwanauri diri ê pâ èpà kâjè.

2:4 Roma 16.18   **2:5** 1 Korénito 5.3   **2:7** Éfésò 3.17   * **2:8** Na me gée goro é pà duée... é, Auniimiri, goro é pai pwa goo é gòropuu ma napwéretòotù.   **2:9** Ioane 1.14,16   † **2:9** Ipaiwâilu ma wà Pwiduée Caa... Grec: Wà Pwiduée, âna é tâa bamwara goo wà Kériso.   **2:10** Éfésò 1.21-22   **2:11** Roma 2.29   **2:12** Roma 6.4   **2:13** Éfésò 2.1,4-5   ‡ **2:13** 2e phrase—Grec: Â gée goo na càcaa pwa kamaî tàwà.

14 Â é jèe câtura ê 'kéredi' kâjè—[pai ina wèe pâ, êdiri pâ muru èpà na jè pwa] na o mwa pitèjèe goo. Â é nama tiâu ê pàtàmara ê pâ pwiibà, ba jèe tanamiri naa goro i *satauro, na ia é bà wà Kériso.

15 Â géee goro ê satauro, âna wà Pwiduee§, âna é piétò naa na paa kàra, ma pâ duée ma pitûâ na rà cicaraé. Â é jèe popa jiiirà diri ê pitûâ kàra ma pàtàmara. Â é piirà, â é dàtirà pâ, [naa na pai kamu kàra] na ara pâ âboro diri*.

Jèe cibwaa ipacè naa goro naèà na pwâ

16 Guwà cibwaa nama rà naa cè naèà tàwà wà tèpa âboro. Guwà cibwaa nama rà pitèiwà, goro ê utimuru, ma é pwina guwà wâdo, é, géepà, [na câguwà caa papwicîri] ê pâ tòotù [na rà ina pâ, pwicîri]—pwacèwii tòotù goro pai êbé parui, ma pwi jèe tòotù naa na nadàpàra pwapwicîri.

17 Êdiri pâ pwiibà, âna po ânuuru co ê pwina o mwa tèepaa. Ê âjimuru, âna wà Kériso.

18 Ûu, guwà cibwaa nama rà pacoowà jii ê ipwàdée kàwà, [goro ê pâ naèà kàra]. Ba rà tacoo gooje pâ, wâdé na jèe dau piaabòrijèe, [naa na naiiri âboro, ba na jèe paari ê pidàpwicâari. Â rà ina mwara pâ, wâdé] na jèe ipwamaina tèpa *angela. Wà tèpa âboro-bà, âna rà niimiri pâ, rà piwéna jiijèe, géee goo [na rà tòpi ê 'autâmogòorimuru' géee na] âcôwâ. Êco na é auniimiri kàra, âna auniimiri kàra âboro co!

19 Tàutàra na rà tâa goo Kériso, na é pwi [ukai kàra ê wàra pwapwicîri kèe, pwacèwii ê] pûru âboro [na é pitûâ kàra ê naiié]. Ba wà Kériso na é pitûâ ma wéaari diri pâ ére géee goro naiié, ba na caapwi naiiri âboro†. Â é pa-ija é naiié, â wà Pwiduee, âna é nama é maina too.

Tipiwà jii pâ pitûâ na èpà

20 Wâguwà, âna guwà jèe bà ma Kériso, â é jèe tipiwà jii ê pâ pitûâ ma duée gopaérenao‡. Â wiàna wàrapwiri, â gorodà na guwà nye ciburà pâra wiàra pâ naèà [goro ê pwapwicîri] na rà me géee goo é auniimiri kàra pâ âboro?

21 Ba rà ina pâ: «Guwà cibwaa popa ê pwini!» â «Guwà cibwaa ija é pwi bèepwiri!» â «Guwà cibwaa tu naa goo!»

2:14 Éféso 2.14-16; 1 Pétèru 2.24 § 2:15 Pwiduee—é, Kériso. * 2:15 Wà tèpa Roma (tàpé na rà pitûâ kàra é gòropuu na pwi pàara-bà), âna rà mu popa diri tèpa coda na rà piétò jiiirà goro paa, â rà paarirà na ara tèpa âboro diri naa na pai kamu kàra. Wàépwiri ucina goo wà Kériso na é piétò awé jii diri tèpa duée ma pitûâ na rà cicaraé. 2:16 Roma 14.1-12 2:17 Hébéru 8.5 2:19 Éféso 2.21, 4.16 † 2:19 2e phrase—Grec: *Ba, géee gooé, na caajuri diri é naiié, goro pâ aupitòbàra ma otàpwe (jointures et ligaments) na naa tàra.* 2:20 Galatia 4.3,9; 1 Timotéo 4.3 ‡ 2:20 Duée gopaérenao—é, Pà auniimiri kàra âboro gòropuu.

²² Ê pâ naèà bèepwiri, âna târa pâ muru, na o tiâu na pàara na jè wakè goo. Munaa, naa na auniimiri kà tèpa âboro,

²³ âna nye ê naèà na po dau tàmanga. Ba rà niimiri pâ, wiàna jè pâra wiàra, â jè o wârori ê wâro na wâdé tà Pwiduée[§]. Pwa na rà pitûari tâjè pâ, na jè pwamaina tèpa angela*, ma ipakîrijè, ma pitòimiri bwàti ê pâ naiijè goro cè pai pwa wèe cèna gòo. Bwa! Piticèmururu naa goo diri ê pwiibà! Ba [go jèe nye ina pâ] nye naèà me gée goo auniimiri kâra âboro co! Â nye ticè nii kâra, naa goro ê pâ câbawâdé na èpà[†], na tâa na pwâranümajè, na rà cètùujè ma jè pwa na èpà.

3

Wârori âmu wâro naa goo Kériso

¹ [Wà Pwiduée, âna é nama] guwà wâro còwâ gée na aubà ma wà Kériso. Â é tâa *napwéretòotù wà Kériso, gòro ètò kà Pwiduée, [ba na é pitûa kâra diri pâ muru]. Êkaa na, wâdé na guwà imudàra ê pâ muru na wânidò napwéretòotù.

² Â guwà naa nünümawà naa goo pâ pwi bèepwiri, â càcaa naa goo pâ muru ni gòropuu.

³ Ba guwà jèe bà*, pwacèwii Kériso. Â tâa tàwà ê wâro [na bwaa âmuê] na é bwaa nye wéaari ba kàwà wà Pwiduée, pwacèwii pai wéaari kèe ê wâro kà Kériso. Â é wâro kàwà bèepwiri, âna bwaa càcaa pâji èpàpaa bwàti[†].

⁴ Ba é tâa goo wà Kériso. Â, na ée mwa cipàpaa [naani gòropuu] â guwà o mwa pitànaima ma wàé. Â guwà o tâa na é pai maina ma muugère kèe.

Tétâjii pâ càrawà na èpà

⁵ Wàèpwiri kaa majoroé ma guwà nama tiâu ê pâ aunünüma na èpà, na bwaa tâa goowà[‡]. Guwà cibwaa niimiri còwâ pâ, guwà ipuu imudi ma pàra pwi, â guwà cibwaa pwa pâ muru na po miiri naiiwà goo. Â guwà tétâjii ê pâ auniimiri na jè kamu goo. Guwà cibwaa imudàra ma o wâru tâgà ê pâ muru ni gòropuu. Ba ê pwiibà, âna é pwacèwii na guwà ipwamaina ê pâ duée imudi.

2:22 Mataio 15.9 § **2:23** 2e phrase—Grec: Ê pai pwapwicîri na dau gòo. * **2:23** Na jè pwamaina tèpa angela—é, Na jè pwamainaé {Pwiduée}. † **2:23** Nye ticè nii kâra... é, Rà nama pimaina too ê pâ câbawâdé na èpà. **3:1** Maréko 12.36, 16.19; Éféso 1.20 **3:2** Mataio 6.33 * **3:3** Guwà jèe bà—Jèe nabwé ê wâro béaa, wiàra ê pâ câbawâdé na èpà. † **3:3** Grec: Ba guwà jèe bà, â é wâro kàwà, âna pacârüri naa goo Kériso, na é wâgoo Pwiduée. **3:5** Roma 6.6,11; Éféso 4.19, 5.3-6 ‡ **3:5** Ê pâ aunünüma na èpà... Grec: Ê pâ muru gée na gòropuu.

⁶ Â wà Pwiduée, âna é putàmu goo tàpé na rà wàrapwiri[§], [â ée mwa pitèrà ma naa wârimuru tàrà].

⁷ Béaa, âna guwà wàrapwiri, na guwà wâro wiâra ê pâ [câbawâdé kàwà na] èpà.

⁸ Â nabàni, âna go ina tàwà pâ, na guwà tètâjii ê pâ pwiibà! Guwà tètâjii mwara ê pwâra putàmu, ma ê piokée. Guwà cibwaa tubaèpà tà pàra tàpé. Guwà cibwaa tànyirirà, â guwà cibwaa pwâ, ba na guwà pitòtirà. Guwà cibwaa ina pâ pwâratùra na miiri, na càcaa pâri ma jè ina.

⁹ Â guwà cibwaa pwâgàri [tèpa cèikí béewà].

Guwà jèe tòpwùtù ârabwée tòri

[Diri é pwiibà, âna pwacèwii cè ârabwée tòri, na] guwà jèe tòpwùtù. [Ba guwà jèe nye naaco] ê pai wâro kàwà béaa, ma diri é pâ càrawà na èpà.

¹⁰ Â guwà jèe coona [jè ârabwée] na bwaa âmué.

Wà Pwiduée, wà Pwina é tòpòwà, âna é ciburà wakè goowà, ba na guwà o ciburà ipwacèwiié, ma tâmogòorié bwàti.

¹¹ [Wâna é pwi wâro na bwaa âmué na é naa tàwà, âna] jèe nye ticè na pi-itè jii tèpa *Juif, ma wà tàpé na càra caa tèpa Juif; tàpé na pwa *kamaî tàrà, ma wà tàpé na càcaa pwa kamaî tàrà. Jèe nye ticè tèpa pârame, ma tèpa kâpuno. Jèe nye ticè 'tèpa tàmanga', ma wà 'tèpa âboro biu'*. Jèe nye ticè *ênawéna kîri, ma tàpé na pwa tàrù kàra. Ê pwina é âjimuru, âna wà Kériso, â nye wàé co. Â é cau wâgoojè diri.

¹² Wà Pwiduée, âna é meaariwà, â é pitòrigariwà, ba na guwà pwi Ba kèe na pwicîri. Â wàépwiri na wâdé na guwà tèpa pimeaari, â guwà tàpé na guwà ciburà pwa na wâdé tà tèpa âboro. Â wâdé na guwà moo, ma ipakîriwà ma pidâpwicâariwà.

¹³ Guwà tâa bwàti ma wà tèpa cèikí béewà. Â guwà pwanaurirà wiàna rà pwa cè muru na càcaa wâdé tàwà. Ba wà Pwi Ukai, âna é jèe pwanauriwà!

¹⁴ Üu, ê pwina é dau piâjimuru, âna nye pimeaari. Êkaa é utâpwe, na é dànaimarijè ma é piibamwüjè.

¹⁵ Wà Pwiduée, âna é todàwà, ba na guwà pwacèwii caapwi naiiri âboro, ba na tâa tàwà ê pinaanapô na me géee jaa wà Kériso. Wâdé na guwà nama é pinaanapô kèe bèepwiri, âna é popa ê pâ pwâranümawà [ma auniimiri kàwà]. Â guwà ciburà pwaolé tée.

¹⁶ Wâdé na é wâro goowà ê popai kà Kériso, bau diri pâ

§ 3:6 Tàpé na rà wàrapwiri—Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà ina pâ: Tàpé na rà cicaraé. 3:8 Éfésó 4.25–29, 5.4 3:9 Éfésó 4.22,25 3:10 Éfésó 4.24 3:11

Galatia 3.28 * 3:11 'Tèpa âboro biu'—é, Tàpé na ticè tàmanga kàra. 3:12 1 Péteru 2.9 3:13 Éfésó 4.2,32 3:14 Roma 13.8–10 3:15 1 Korénito 12.27; Éfésó 4.4; Filipi 4.7 3:16 Éfésó 5.19

aupwényunyuâari na é pame tàwà.

Guwà ipacâmuriwà ma pipwa pupûra tàwà jècaa, goro diri é autâmogòrimuru [na é naa tàwà]. Guwà pwaolé tà Pwiduée géé na diri é pwâranümawà. Â guwà nyabiri tée pâ *salamo, ma pâ cantique, ma cè pâ nyabi na é naa tàwà é Nyuââé Pwicîri.

¹⁷ Êdiri pâ pwina guwà pwa ma ina, âna guwà pwa naa na nee Pwi Ukai Iésu Kériso. Â, [naa na diri pâ muru, âna] guwà pwaolé tà Pwiduée Caa, géé goro é pwina é pwa wà Kériso ba kàwà†.

Popai târa pwârawâ na rà cèikî

¹⁸ Wâguwà co ipâê, âna guwà ipakîriwà na ara pâ éawà jècaa. Ba nye wârapwiri é napâra tô a cèikî naa goo wà Pwi Ukai.

¹⁹ Wâguwà tèpa paa, âna guwà meaari pa wâdàwà jècaa [naa na tàbwàti]. Guwà cibwaa pwa kûu tàra.

²⁰ Wâguwà tèpa èpo, âna guwà pitère dà du nyaa ma caa kàwà, naa goro diri pâ muru. Ba wâdé tà Pwi Ukai é pwiibà.

²¹ Wâguwà tèpa caa, âna guwà cibwaa ciburà ta-iluuri pâ èpo kàwà. Ba péa guwà tà tanoorirà, â oratàra.

Tèpa ênawéna ma tèpa pitûâ kàra

²²⁻²³ Wâguwà tèpa ênawéna kîri kà pàra tàpé, âna guwà pitère dà bwàti tèpa pitûâ kàwà naani gòropuu, géé na âji pwâranümawà. Â guwà wakè bwàti, naa na pâ pàara na rà wéaariwà na, é, naa tiàurà jaawà. Ba câguwà caa wakè, ba na é wâdéariwà wà pwi jè âboro co, â guwà wakè mwara ba kà Pwi Ukai—pwi a pitûâ kàwà, na guwà papwicîriê.

²⁴ Ba nye wàé kaa na guwà piênawéna kêe. Â guwà tâmogòori pâ, ée mwa naa tàwà é pumara wakè kàwà, géé na pâ wâdé na é wéaari ba kàra é Ba kêe.

²⁵ Â [guwà ipwacôoco, ba] wiàna càcaa wâdé é wakè kàwà, â guwà o tòpi é pumee na èpà. Ba câé caa ipwaké goro âboro wà Pwi Ukai, [ba nye pwa pumara é wakè na wâdé, bau é wakè na èpà].

4

¹ Wâguwà tèpa pitûâ, âna guwà piwéaari bwàti tàpé na rà tèpa *ênawéna kîri kàwà, naa na é pai pwa wèe na wâdé ma *tàrù. Ba guwà cibwaa ipwanauri pâ, nye wâguwà mwara, âna pwa pwi a pitûâ kàwà, na é wânidò *napwéretòotù.

Bénabwé popai

3:17 1 Korénito 10.31; Éféso 5.20 † **3:17** Géé goro é pwina é pwa wà Kériso... é, Naa na nee Kériso. **3:18** Éféso 5.22 **3:19** Éféso 5.25 **3:20** Éféso 6.1 **3:21** Éféso 6.4 **3:22-23** Éféso 6.5-8 **3:25** Roma 2.11 **4:1** Éféso 6.9

² Guwà ciburà pwapwicîri. Â guwà ciburà tàcî, naa goro é pwâra pwapwicîri kàwà, â guwà pwaolé tà Pwiduée.

³ Â guwà pwapwicîri mwara ba kâbà, ba na ée mwa naa tâbà cè pai pwa wèe, ma bà picémara é popai kèe—popai goro é auniimiri kèe, na tàbinyiri béaa, [â na é pacoo nabà naa] goo Kériso. [Guwà pwapwicîri kôo mwara, ba] go tâa ni na karapuu goro pai picémara kôo é pwi popai-bà.

⁴ Â guwà ilari pâ, na o pâri ma go napéaati bwàti é pai pwa goo pwi popai-bà tà tèpa âboro. Ba wàépwiri é wakè kôo.

⁵ Napwa naa goowà, âna wâdé na guwà wakèri bwàti é pwi pàara na guwà pitànaima ma tàpé na càra caa tèpa cèikî. Â guwà wârori é wâro na pitòimiri naa jaarà.

⁶ Guwà patùrarà bwàti, ba na o nùmarà na rà ciburà têtewà*. Â wâdé na guwà tâmogòori tòpi bwàti târa diri pâ âboro, goro é pwina rà tawèeriwà goo.

Ipwabwàcu

⁷⁻⁹ Go cùru paé dariwà wà Tychique, pwi bére wakè kôo, ma wà Onésime, wà pwi âboro gée jaawà. Ru tupédu âji bééjè, ma tupédu ênawéna na ru dau pitère dà Pwi Ukai. Â ru mwa pwa jèkutâ tàwà goobà, ma pagòowà.

¹⁰⁻¹¹ Rà naa bwàcu kàwà mwara wà Maréko†, pwi bòru wà Barnabas; ma wà Iésu‡ na pi-ina mwara gooé pâ Justus; ma wà Aristarque, na bu pwa karapuu naima.

Wâru tèpa *Juif nabàni na rà jèe cèikî naa goo Kériso. Êco na wàco tàpéebà, gée goorà diri, na rà pitu tóo ma pagòo-o, naa na wakè târa é *Mwaciri kà Pwiduée.

Napwa naa goo wà Maréko, âna pwiri ée mwa tèepaa mariwà. Â wiàna wàrapwiri, â wâdé na guwà tòpié bwàti, pwacèwii pai ina kâbà tàwà béaa.

¹² É naa bwàcu kàwà mwara wà Épafras, pwi a me gée jaawà, na é pwi ênawéna kà Kériso Iésu. Ba é ipaa ba kàwà, naa na pâ pwâra pwapwicîri kèe. Â é ciburà ilari jii Pwiduée mwara pâ, na o mwü ma tâbawêe é cèikî kàwà, â na guwà o tâmogòori é câbawâdé kà Pwiduée, ma guwà pitère dèe.

4:2 Éféso 6.18; Filipi 4.6   **4:3** Roma 15.30; Éféso 6.19   **4:5** Éféso 5.15-16   **4:6**

Éféso 4.29; 1 Pétèru 3.15   * **4:6** 1re e phrase—Wà Paulo, âna é pwa ucina naa na grec, ba é ina pâ, é pai tura kâjè na wâdé, âna pwacèwii é utimuru na pwa còo na, â wâdé nùmee.   **4:7-9** Éféso 6.21   **4:7-9** Éféso 6.22   **4:7-9** Philémon 1.10-12

4:10-11 Apostolo 12.12, 13.13, 15.37-39   † **4:10-11** Maréko—Jè nee mwara Ioane, é, Ioane-Maréko. (Còo Apostolo 12.12.) Wà pwiibà, âna wàe pwi awii tii kà Maréko. Còo mwara 2 Timotéo 4.11; Philémon 1.24; 1 Pétèru 5.13.   ‡ **4:10-11** Iésu—Càcaa wà Pwi Ukai Iésu Kériso. Wâru tèpa âboro na neerà Iésu naa jaa tèpa Juif, pwacèwii du neere âboro Bwàe ma Téa naa jaajè.   **4:12** Kolosé 1.7; 2 Timotéo 4.10-11; Philémon 1.23-24

¹³ É wakè ba gòo ba kàwà, ma tèpa cèikî mwara naa du ville Laodicée ma Hiérapolis.

¹⁴ Ru naa bwàcu kàwà mwara wà Luka, pwi gòrobéejè na pwi dotée, ma wà Démas.

¹⁵ Guwà naa bwàcu kâbà tà diri tèpa cèikî bééjè wâ Laodicée. Naa bwàcu tà Nimfa, ma wà tèpa cèikî na rà ipitiri na pwârawâ kêe.

¹⁶ Na guwà jèe pûra diri i tii bèeni naa jaawà, â guwà naa târa ê wâra pwapwicîri wâ Laodicée, ba na rà o pûra mwara. Â guwà pûra mwara ê tii kôo, na rà o naa paé tàwà.

¹⁷ Guwà taniimiri tà Arkippe pâ, wâdé na é tubanabwé bwàti ê wakè na é naa têe wà Pwi Ukai.

Ipicijii

¹⁸ Wâgo Paulo, âna go pa i bépwa tii, ba na go tubanabwé ê tii bèeni. Â guwà cibwaa ipwanaurio, na go tâa ni na karapuu!

Wâdé na é *pwényunyuâariwà wà Pwiduée goro ê *pimeaari imudi kêe!

Cidòri nyuâawà!

Pâbéaa kâra tii kà Paulo tà tàpé Tésalonika Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?

Wà Paulo, pwi *apostolo. Ru tâa jaaé wà Timotéo, ma Silas.

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 49 ma 52 naa na béârailu kâra pai pâra kà Paulo, na rà tâa na ville Korénito ma wà Timotéo ma wà Silas. (Còo *Apostolo* 18.1 ma 18.5.)

É wii tâi?

Târa é wâra pwapwicîri wâ Tésalonika, ville naa napô Grèce, ére gée goo na province Macédoine na pàara na rà pitûâ naawê wà tèpa *Roma. É picémara naawê é *Picémara Wâdé wà Paulo, naa na âracié nadàpara pwapwicîri, béaa kâra pai uru kêe jii tàpé na rà cicaraé (*Apostolo* 17.1-10). Êco na wâru tàpé na rà cèikî gée goo popai kêe, â é wii tii bèeni, pwiri caapwi naja gée na càué, ba na é pagòo é cèikî kàra na bwaa âmuê.

Cina é wii?

Ûna é tapoo é wâra pwapwicîri naa Tésalonika wà Paulo, â càcaa wâdé tà para tèpa *Juif é popai na é picémara, â rà pacòbée gée na ville. (Còo *Apostolo* 17.1-9.) É wii tà tèpa cèikî wê, ba na é pagòorà ma pacâmurirà.

Dà ère é tii bèeni?

É ipwàdé wà Paulo goo diri pâ muru na wâdé, naa na wâro kâra é wâra pwapwicîri. Â é pagòorà, ba na rà piétò jii pâ géaa ma tacai. Â é pacâmurirà goro é pai wâro kàra, na rà tapacîri é pai wâjué me còwâ kà Pwi Ukai Iésu. Ba wà para tàpé gée goorà, âna rà tapoo dumapié goro é pwina o tèepaa tà tèpa cèikî, na rà bà béaa kâra pai wâjué me còwâ kà Iésu. Â gée goo na ée mwa wâjué me còwâ wà Pwi Ukai, â wà para tàpé mwara, âna rà niimiri pâ wâdé na rà wâro imudi, ma rà pwa ciritâu.

Pai pitàgoo tii 1 Tésalonika

Ipwabwàcu (1.1)

Wâro na wâdé kà tàpé Tésalonika (1.2-10)

Wakè kà Paulo naa Tésalonika (2.1-3.13)

Wâro na wâdé tà Pwiduée (4.1-12)

Pai wâjué còwâ kà Pwi Ukai (4.13-18)

Bénabwé popai ma ipicijii (5.12-28)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo* Paulo na pwa tii. Tàgére wàibà ma wà Silas†, ma wà Timotéo. [Â ru naa bwàcu kàwà mwara.] Go wii tàwà, wâguwà ê wâra pwapwicîri wâ Tésalonika, na guwà tâa goo wà Pwiduée Caa kâjè, ma wà Pwi Ukai *Kériso.

Wâdé na tà tàwà ê *pimeaari imudi ma pinaanapô. Cidòri nyuâawà!

Wâro na wâdé kà tàpé Tésalonika

²⁻³ Bà ciburà ipwaolé tà Pwiduée Caa, na bà pwapwicîri ba kàwà. Bà pwaolé tée goro diri pâ wakè na guwà pwa, gée goro ê cèikî ma pimeaari kàwà. Â bà ipwaolé mwara tée, goro pai cimwü kàwà, ba guwà pitapacîri goro cèikî, [ê pai wâjué me còwâ kà] wà Pwi Ukai Iésu Kériso.

⁴ Tèpa béebà naa goo Kériso, bà tâmogòori pâ, é meariwà wà Pwiduée, â é pitòrigariwà, ba na guwà tèpa âboro kèe.

Guwà ipwacèwiibà

⁵ Na ia bà inapàpari tàwà ê *Picémara Wâdé, â câbà caa po ina tàwà, goro pwâratùra co; â bà picémara tàwà goro ê pàtàmara ê *Nyuâaê Pwicîri, bau ê cèikî pâ, é popai kâbà, âna âjupâra. Â guwà tâmogòori bwàti é pai wâro kâbà naa jaawà, ma pai pitu tàwà kâbà.

⁶ Â wâguwà, âna guwà pâra wiâra é pai wâro kâbà, ma é pai wâro kà Pwi Ukai. Ba guwà jèe tòpi é popai, naa na pâ aré na maina. Êco na é Nyuâaê Pwicîri, âna é naa tàwà ê ipwàdé na dau maina.

⁷ Â guwà pâ nau tèpa câmu, tà diri tèpa cèikî wâna du province Macédoine, ma Akaïe, ma na diri pâ ére mwara.

⁸ Ba é popai kà Pwi Ukai, âna é pâra jiiwà, â é aié, âna jèe tèreê pitiri wâ Macédoine ma wâ Akaïe, [pwacèwii é tikakara]. Â wà diri tèpa âboro wê, âna rà tâmogòori pâ guwà cèikî naa goo Pwiduée.

Nye ticé popai na pâri ma bà ina tàwà.

⁹ Ba ûna rà pwa jèkutá goobà, â rà piwiâ mwara é pai tòpibà kàwà naa jaawà. Â rà ina pâ, guwà jèe biiwà dà Pwiduée. Â guwà naaco é pâ ânuuru duée, ba na guwà pwamaina ma pitère dà i Pwiduée na é wâro ma âjupâra.

¹⁰ Â rà piwiâ pâ, guwà tapacîri goro cèikî, wà Pwina naîê, Iésu Kériso, na ée mwa wâjué me còwâ gée *napwéretòotù. Ba é jèe wâro còwâ gée na aubà, â é upajè gée na é wârimuru goro

1:1 Apostolo 17.1-9 * **1:1** Wâgo—Grec: Wàibà. Wà Paulo na é pwa tii, êco na é paari pâ, caapwi pwâranûmarà ma wà Timotéo ma Silas na ru tâa jaaé. † **1:1** Silas—Nee, âna *Silvain* naa na latin ma *Silas* naa na grec. (Còo Apostolo 17.1.)

1:2-3 1 Korénito 13.13; Kolosé 1.4-6 **1:5** 1 Korénito 2.4-5 **1:6** Apostolo 17.5-9

ê pâ èpà—wârimuru na ée mwa naa tà tèpa âboro wà Pwiduée, naa na pwâra putâmu kêe.

2

Wakè kà Paulo naa Tésalonika

¹ Tèpa cèikî béèò, guwà tâmogòori bwàti pâ, ê pai tâa jaawà kâbà, âna càcaa piticémuru naa goo.

² Â guwà tâmogòori pâ, béaa kêra na bà caiwà, âna bà tâa na ville Filipi. Â rà pwa-imudiri tâbà, ma tànyiribà naawê. Â wâjaawà mwara, âna wâru tâpé na rà cicarabà. Êco na wà Pwiduée, âna é pagòobà, ba na câbà caa piwâ goro pai picémara tàwà ê *Picémara Wâdé.

³ Â na ia bà picémara ê popai, â nye ticè auniimiri kâbà na tàbinyiri. Â nye ticè âboro cèna bà pwâgàrié ma pa-imwüruê.

⁴ Ba é nye cèikî naa goobà wà Pwiduée, na é naa tâbà ê Picémara Wâdé kêe. Â câbà caa tùra, ba na rà wâdéaribà wà tèpa âboro; wàco wà Pwiduée, na é còo ê pâ auniimiri na tàbinyiri wâna pwâranümabà.

⁵ [Â ipaiwà na ia bà wakè jaawà.] Ba guwà nye tâmogòori pâ, câbà caa ipwawâdé pwâratùra tàwà. Â wà Pwiduée na é *paâjupâra pâ, câbà caa bu mwani.

⁶ Â câbà caa mudàra na guwà ipwamainabà, é, na rà ipwamainabà mwara wà pàra tâpé.

⁷ Êco na, wiàna nümabà, â pwa tàrù kâbà ma bà pitûâ kàwà, géee goo na bà tèpa apostolo kà Kériso, [ba wàé na é cùrubà]. Â éco na, na ia bà tâa jaawà, â bà po dau moo, pwacèwii tô jè ilàri na é còo bwàti ê nari èpo kêe.

⁸⁻⁹ Tèpa béèò, guwà wânau târa pai ipwanauri ê wakè kâbà? Ba bà po dau meariwà, â câbà caa naa tàwà co é Picémara Wâdé kà Pwiduée, â bà naa tàwà mwara ê wâro kâbà. Â, na pàara na ia bà picémara tàwà ê Popai, â bà wakè mwara naa ne ma pwaa, ba na bà wâro. Ba càcaa nümabà na bà tòpò tàwà cèe nakake.

Tàrù càrabà naa jaawà

¹⁰ Guwà tâmogòori bwàti, â wà Pwiduée mwara, pâ, ê càrabà naa jaawà, tèpa cèikî, âna é *tàrù ma âjupâra. Â ticè na caa pitèibà goo cèna bà pwa na èpà.

¹¹ Â guwà tâmogòori mwara pâ, ba kàwà jècaa, âna bà ipwacèwii pwi caa kêra èpo na é meari tèpa naîê.

¹² Â bà pagòowà, ma tacoo goowà, ma pitûâ kàwà pâ, guwà wârori ê wâro na wâdé tà Pwiduée. Ba é todàwà, ba na guwà tò

naa na Mwaciri kêe, ba na guwà o tâa jaaé naa na pai maina ma muugère kêe.

Guwà jèe tòpi bwàti Popai

13 Bà ciburà pwaolé tà Pwiduée mwara, ba, na ia bà pame tàwà ê popai, â guwà tère ma tòpi bwàti, pwacèwii popai na é me gée jaa Pwiduée, â càcaa me gée goobà co, tèpa âboro. Â nye âjupâra, ba nye êkaa ê Popai kà Pwiduée, popai na é nye tà wakè goowà.

14 Üu, [ia guwà tòpi bwàti. Êco na] gée na càué, âna rà tubaèpà tàwà wà tèpa jènerewà. Â, na wàrapwiri, â guwà ipwacèwii tèpa cèikí béewà* naa napô *Judée. Ba na ia rà tòpi é Popai, â pàra tèpa jènererà juif, â rà tubaèpà tàra.

15 Ba nye wà pàra tèpa *Juif mwara, na ia rà pòtàmwara tèpa *péroféta biu, tiagoo Pwi Ukai Iésu. Â nabàni, âna rà tubaèpà tâbà mwara.

Dau càcaa wâdé tà Pwiduée wàilà, â rà cicara mwara diri pâ âboro!

16 Wàibà, âna bà inapàpari pâ, é pa-udò diri tèpa âboro wà Pwiduée, [â é naa tàra é *âji wâro jaaé]. Êco na pwa na rà pacoobà wà tàpéebà, na bà pame é popai-bà tà tàpé na càra caa tèpa Juif. Â êpwiri, âna pwi Bénabwé kâra é pâ èpà kâra na wâru. Â wà Pwiduée, âna ée jèe pitèrà ma pwa wârimuru tàra†.

Nümee na é còora mwara

17-18 Tèpa béèò naa goo Kériso, jè pitâiti na ji pàara bèeni‡. Êco na bà nye tà ciburà niimiriwà. Â bà dau ipwadàra, ba na bà caiwà còwâ, ba dau wânümbà tàwà. Â wâru pâ pàara na pwa na go pâra dariwà, wâgo Paulo, êco na é pacoobà wà *Caatana.

19-20 Dau wâdé tâbà wâguwà, â bà ipwadée goowà. Â gée goowà, na bà tapacîri é tòotù na ée mwa wâjué me còwâ na, wà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso. Ba, na pwi tòotù-bà, âna o wâguwà na guwà o pumara wakè kâbà, pwacèwii é bwe korona, na naa tà tàpé na rà piétò.

3

Bà cùru paé dariwà Timotéo

1-2 [Dau gòò tâbà é pai pitâiti kâjè ma wâguwà.] Â jèe càcaa pâri ma bà tà ciburà tapacîri ba gòiri. Â wàépwiri na bà

2:13 2 Tésalonika 2.13   2:14 Apostolo 17.5   * 2:14 Tèpa cèikí béewà—Grec: Pâ wâra pwapwicîri naa goo Kériso Iésu.   2:15 Apostolo 9.23,29, 13.45,50, 14.2,5,19

† 2:16 Dernière phrase—Grec: Êco na o jèe tâa gòrà é pwâra putâmu.   ‡ 2:17-18 Ru pâra gée Tésalonika wà Paulo ma Silas, ba na ru upiri tàpé na rà cicararu. (Còo Apostolo 17.10.)   2:19-20 Filipi 2.15-16, 4.1; 2 Tésalonika 1.4   3:1-2 Apostolo 17.15   3:1-2 Apostolo 16.1-3

pitêrebà, ba na bà cùru paé dariwà wà Timotéo, na bà bwaa tà tâa wâna ville Athènes. Wàé, âna pwi béebà goro wakè kà Pwidueé, goro picémara ê *Picémara Wâdé goo Iésu Kériso. Â bà niimiri pâ, dau wâdé wiâna é pagòò ê cèikí kàwà,

³ ba na guwà cibwaa dumapié, na pàara na gére tubaèpà tàwà.

Ba jè cau tâmogòori bwàti pâ, o mwa tèepaa tâjè tèpa cèikí, pâ pàara na jè tâa na aré na. Â nye wà Pwidueé na é panuâ pâ, naa wàrapwiri.

⁴ Ba wàépwiri i pwi ia bà jèè tàmara ina tàwà, na ia bà tâa jaawà, âna, jè o mwa dau tâa na aré; â jèè wàéni nabà.

É inawà ba wâdé tâbà

⁵ Üu, wàépwiri ê majoroé, co tèpa béeò, ma go panuâ paé wà Timotéo. Ba càcaa pâri ma go tà bàra tapacîri, â nümoo na é côo pai pâra kàwà naa na é cèikí. Ba wâgotôo pâ, pwiri é jèè tacaiwà wà *Caatana, ma ténoori ê wakè kâbà, naa goowà.

⁶ Â ni, âna é jèè wâjué me còwâ, géé jaawà, â é piwiâ tâbà é jêkutâ na wâdé, goro cèikí ma pimeaari kàwà. Â é ina pâ, guwà po dau niimiri bà naa na ipwàdéé, â nümawà na guwà côobà, pwacèwiibà.

⁷ Wàépwiri, co tèpa béeò naa goo Kériso, guwà dau pagòobà goro é pai mwü wàra é cèikí kàwà, naa nabibiu kâra diri pâ aré ma tòina kâbà.

⁸ Ba bà piégòtùru, na bà tère pâ, guwà gòò naa goo wà Pwi Ukai.

⁹ O wànau târa cè pai pwaolé tà Pwidueé goro é ipwàdéé kâbà géé goowà?

¹⁰ Â naa ne ma pwaa, âna bà ciburà pwapwicîri tée, géé na diri é pwâranümabà, ba na jè picòojè. Ba nümabà na bà naa tàwà é pwina tiâu jii é cèikí kàwà, ba na o tâbawêe.

Pwâra pwapwicîri ba kàra

¹¹ Üu, [wàépwiri ê pwâra pwapwicîri kâbà, pâ] wà Pwidueé Caa kâjè, ma wà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso, âna ru tàpiri é naigé, ba na bà tèepaa mariwà.

¹² Â [bà pwapwicîri mwara pâ] naa wà Pwidueé, âna é nama pimaina pâ, é pimeaari kàwà. Ma guwà pimeaariwà còwâ, â guwà meari pâra tàpé, pwacèwii pai meariwà kâbà.

¹³ [Bà ilari jiié pâ] na ée pagòowà, ba na guwà piaabòriwà na araé, â guwà cimwü. Â o ticè èpà kàwà na o pitòtiwà goo, na guwà coo ara Pwidueé Caa, na pwi tòotù na ée mwa tèepaa me còwâ wà Pwi Ukai Iésu Kériso, ma wà diri tèpa âboro kêe.

4

Wâro na wâdé tà Pwiduée

¹ Tèpa béeò naa goo Kériso, bà tubanabwé [goro ê auniimiri bèeni]: Bà jèe pacâmuriwà goo ê pai wâro na wâdé tà Pwiduée, â guwà jèe wârori. Â nabàni, âna bà tacoo goowà, naa na nee Pwi Ukai Iésu, pâ, na guwà pwa cèna piwéna.

² Ba guwà nye tâmogòori ê pâ aupitûâri, na ia bà jèe naa tàwà, naa na nee.

³ Wà Pwiduée, âna nùmee na guwà wârori ê wâro na wâdé tée, naa na diri pâ ére.

Gà cibwaa ipuu mara pâ âboro imudi;

⁴ Gà piwéaari bwàti ê naiigà*, ba na gà o pwicîri ma wâdé na ara Pwiduée;

⁵ Gà cibwaa nama dàtigà ê pâ câbawâdé kâra naiiri âboro, na èpà, pwacèwii tàpé na càra caa tâmogòori Pwiduée;

⁶ Gà cibwaa ipwa tûâ tà pwi a cèikî béégà, ma ipuu ma ê wâdèe.

Wà Pwiduée, âna ée pwa wârimuru tà tàpé na rà wàrapwiri, wàra pai jèe ina kâbà tàwà.

⁷ Ba câe caa todàjè, ba na jè wâro imudi; â é todàjè, ba na jè wâro ba kêe.

⁸ Â wà pwina é tètâjii ê popai bèepwiri, âna câe caa tètâjii aupitûâri kâra âboro, â é nye tètâjii wà Pwiduée, na é naa tàwà ê Nyuâaê Pwicîri kêe.

Nama pimaina too pimeaari kàwà

⁹ Napwa naa goo ê pai pimeaari kàwà, âna, ticè muru na go ina tàwà naa goo. Ba guwà jèe nye tâmogòori, gée goo Pwiduée, ê pai meaari tèpa béewà naa goo Kériso.

¹⁰ Â [bà tâmogòori pâ] guwà dau meaari ba maina tèpa cèikî wâ Macédoine. Â bà ina tàwà pâ, wâdé na guwà dau pwa cèna piwéna.

¹¹ Guwà imudàra ma guwà piwâro na tàbwàti ma wà pàra tàpé. Â guwà cibwaa pwa ma âranümawà ê wâro kà pwi jèpwi. Â guwà wakè bwàti, wàra pai jèe ilari kâbà jiiwà.

¹² Â, na wàrapwiri, â wà tàpé na càra caa tèpa cèikî, âna rà o câbawâdé ê pai wâro kàwà. Ba o câguwà caa tèpa ija wii pwârawâ†.

Pai wâjué còwâ kà Pwi Ukai

4:3 1 Tésalonika 5.23; 1 Pétèru 1.16   4:4 1 Korénito 6.13   * 4:4 Gà piwéaari bwàti ê naiigà—é, Gà wéaari ma papwicîri tô wâdàgà.   4:7 1 Pétèru 1.15-16   4:8 Luka 10.16; 2 Korénito 1.22   4:9 Ioane 13.34   4:11 Éféso 4.28   † 4:12 2e phrase—é, Ba na ticè cè jè muru cèna tiâu jiiwà.

Rà mwa wâro cōwâ tèpa bà

¹³ Tèpa béeò naa goo Kériso, nūmabà na guwà tâmogòori é pwina tapacîri wà tèpa [cèikî na ia rà jèe] bà. Ba na, o câguwà caa pikîri, pwacèwii tàpé na càra caa tèpa cèikî.

¹⁴ Ba jè cèikî pâ, é bà wà Iésu, â é wâro cōwâ gée na aubà. Êkaa na bà tâmogòori pâ, wiàna é bà wà pwi a cèikî naa gooé, â wà Pwidueé, âna é nama é wâro cōwâ‡ pwacèwii Iésu.

¹⁵ Üu, wàèni é popai kà Pwi Ukai na bà ina tàwà: Na tòotù na ée mwa wâjué me cōwâ wà Pwi Ukai, âna wà tèpa âboro kêe na rà jèe bà, âna [rà o mwa wâro cōwâ gée na aubà, â rà o pâmarié. Â] o càra caa tapacîri wà tàpé na rà bwaa wâro. [Ba jè mwa capai pitànaima ma wàé.]

¹⁶ Na pwi tòotù-bà, âna jè o mwa tère cè pwâra uu cèna maina—pwâratùra kà pwi ukai kà tèpa *angela, ma é airi tutu kà Pwidueé. Â wà Pwi Ukai, âna ée mwa tàbâtù boome gée napwéretòotù. Â wà tèpa cèikî naa gooé, na rà jèe bà, âna rà mara cimadò gée na aubà.

¹⁷ Â gée na càùé, â wàijè tàpé na jè bwaa wâro, âna o cau dàgòtùjè too, naima ma wàilà, too naa na pâ nee, dari wà Pwi Ukai, â o ipitijè ma wàé. Â jè o mwa pitànaima ma wà Pwi Ukai dàra gòiri awé.

¹⁸ Guwà ipagòwà, goro é popai bèepwiri!

5

O papòri tèpa âboro

¹ Cábà caa wii tàwà goro cè pàara ma cè tòotù, cèna ée mwa tèepaa wà Pwi Ukai.

² Ba guwà jèe nye tâmogòori bwàti pâ, ée wâjué me cōwâ, pwacèwii pwi a mura, na é me naa ne. [Ba o càra caa tapacîé wà tèpa âboro.]

³ Ba rà o gére tà niimiri pâ, rà jèe wâro na é pinaanapô, ma o wâdé diri naa goorà. Êco na o papòrà pwi tòotù bèepwiri, pwacèwii é pai maagé kà tô ilàri na é pitàmari èpo; â o tubatiàurà. Â o jèe càcaa pâri ma rà uru.

⁴ Napwa naa goowà, tèpa cèikî béeò naa goo Kériso, âna câguwà caa tèpa wâro na bàutê. Â o câguwà caa pò goo é tòotù bèepwiri, na é tèepaa, pwacèwii pwi a mura.

⁵ Ba guwà tèpa âboro naa pwéelaa, â guwà tèpa wakè na pwaa. Â câjè caa tèpa tâa na bàutê.

Jè tà tàcî!

4:14 Roma 14.9; 1 Korénito 15.3–4,12 ‡ **4:14** É nama é wâro cōwâ—Grec: É popaé me. **4:15** 1 Korénito 15.51–52 **5:2** Mataio 24.42–43; 2 Péteru 3.10; Auinapàpàri 3.3 **5:3** Mataio 24.39; Luka 21.34–35 **5:5** Roma 13.12

6 Êkaa na wâdé na jè tà tàcî, ma jè pitòimirijè! Jè cibwaa puu wàra pàra tàpé!

7 Ba é ne, âna kà tàpé na rà puu, ma wà tàpé na rà ipwirié.

8 [Go ina mwara pâ]: Wàijè, âna jè tèpa âboro na pwéela. Êpwiri na wâdé na jè piaabòrijè, ma coona [é ârabwée târa paa. Jè popa] i cèikî ma i pimeaari, târa ma wéaari nawâjè. Â jè pa é cèikî kâjè goro é pai o pa-udòjè, ba na bwe, târa wéaari é pûrujè.

9 Ba caé caa todàjè, ba na é pwa wârimuru tâjè, goro pwâra putàmu kêe. Â é jèe nye pitòrigarijè, ba na é upajè [ma naa tâjè é *âji wâro jaaé] na é naigé mee wà Pwi Ukai Iésu Kériso.

10 Ba wà Kériso, âna é jèe bà ba kâjè, ba na jè o wâro naima ma wâé, [wiàna jè jèe bà, é, wiàna jè bwaa wâro; â] wiàna jè tàgére puu, é, wiàna jè tà tàcî; na pwi tòotù na ée mwa wâjué me còwâ na.

11 Êkaa na, wâdé na guwà ciburà ipitu tàwà ma ipagòowà, pwacèwii na guwà nye tàgére pwa.

Bénabwé popai

12 Tèpa béebà naa goo Kériso, bà ilari jiiwà pâ, guwà tòimiri tèpa pitûa kàwà naa goo Pwi Ukai, ba rà nye dau wakè ba gòo goowà, na rà pwa pupûra tàwà, ma pacâmuriwà.

13 Guwà papwicîrîrà ma meaarîrà, gée goro diri pâ muru na rà pwa ba kàwà. Â [guwà pitu tàra, â] guwà tâa na pinaanapò ma wà tèpa béewà.

14 Guwà patûra wà tèpa pwa ciritàu*, â guwà pagòo tàpé na rà piwâ [na rà wakè kà Pwiduée] â guwà pitu tà tàpé na tice nii kàra. Â guwà pidàpwicâariwà naa goorà diri.

15 Guwà cibwaa pitòowâri tà tàpé na rà tubaèpà tàwà. Â guwà imudàra ma guwà ciburà ipwa tàwà é pwina wâdé. Â guwà wàrapwiri tà diri tèpa âboro.

16 Guwà ciburà ipwàdéé,

17 â guwà ciburà pwapwicîri.

18 Â guwà ciburà pwaolé tà Pwiduée, wiàna wâdé, é wiàna èpà naa goowà. Wâé kaa pwiri é pwina nùmee na guwà pwa, wâguwà na guwà caapwi ma Kériso Iésu.

19 Guwà cibwaa pacoo é Nyuâaé Pwicîri na é wakè,

20 â guwà cibwaa câbapiticémuru naa goo wà tàpé na rà ipa popai naa na nee Pwiduée.

21 Guwà pitèi ma naaitiri bwàti é pwina wâdé ma èpà. Â guwà cipa ba gòo é pwina wâdé,

5:8 Ésaïe 59.17; Éfésò 6.14,17   5:10 Roma 14.8-9; 1 Tésalonika 4.14   5:14 2

Tésalonika 3.6,11   * 5:14 Tèpa pwa ciritàu—é, Tàpé na càra caa pitòimirà.   5:15

Roma 12.17; 1 Pétèru 3.9   5:16 Filipi 4.4   5:18 Éfésò 5.20   5:19 Éfésò 4.30

5:21 1 Ioane 4.1

22 â guwà pâiti jii ê èpà.

Ipicijii

23 Bà ilari jii Pwiduée, wà Pwina é naa ê pinaanapô, pâ, na é nama guwà pwicîri, ma guwà wâro ba kêe co. Ma é wéaari bamwara diri ê wâro kàwà—ê nyuâawà, ma pwâranümawà, ma auniimiri kàwà, ma naiiwà. Â, na tòotù na ée mwa wâjué me còwâ na, wà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso, âna o nye ticè èpà goowà, na o mwa pitèiwà goo.

24 Ba wà Pwiduée na ée jèe todàwà, âna é coo goo ê auina kêe, â ée mwa nye pacoo diri ê pâ pwiibà.

25 Â guwà pwapwicîri ba kâbà mwara, co tèpa béebà naa goo Kériso.

26 Guwà pwabwàcu târa diri tèpa cèikî béejè, wàra pai pwa kâjè, tèpa cèikî naa goo Kériso.

27 Â go ilari jiiwà, naa na nee Pwi Ukai, pâ, guwà mwa pûra ê tii bèeni tà diri tèpa cèikî.

28 Wâdé na tâa jaawà ê *pimeaari imudi kà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso!

Cidòri nyuâawà!

Béârailu kâra tii tà tàpé Tésalonika Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?

Wà Paulo, pwi *apostolo, na rà tâa na ville Korénito ma wà Timotéo ma wà Silas.

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 49 ma 52, pàra parui géee na càuru pâbéaa kâra tii kêe tà tàpé Tésalonika.

É wii tâi?

Târa ê wâra pwapwicîri wâ Tésalonika. Còo 1 Tésalonika Bétapoo popai.

Cina é wii?

Géee na càuru na é wii pâbéaa kâra tii tà tàpé Tésalonika, â é tère wà Paulo pâ, tàgère pimaina pâ ê cèikî bau ê pimeaaari kâra (1.3). Â é ipwadéee, â é wii, ba na é pagdòrà.

Â é wii mwara ba na é pacâmurirà mwara goo ê pai wâjué còwâ kâ Pwi Ukai Iésu, ma é wâro na wâdé na pàara na jè tapaciê. Ba wâru tàpé géee goorà, na càra caa tâmogòori bwàti ê pupûra na pâbéaa kâra tii kêe, â rà niimiri pâ, jèe tèepaa pâ Bénabwé tòotù, géee goo na pimaina pâ pai tubaèpà tàra. Ba wà pàra tàpé, âna rà ina pâ, pwiri é jèe wâjué còwâ wà Iésu (2.1-2). Â wà pàra tàpé, âna rà naaco wakè (3.6-13). Â é pò ma wii tii bèeni wà Paulo, ba na é patêrerà ma pacoora.

Dà êre é tii bèeni?

É napéaati bwàti wà Paulo é pwina o tèepaa béaa kâra pai wâjué còwâ kâ Pwi Ukai, ba câe caa pâji tèepaa. Wâru tèpa âboro na rà o cicara Pwiduee. Â ée mwa cipàpaa wà pwi âboro na dau èpà, na ina gooé pâ *A cicara* (2.3). Ée mwa too na tâa na é wâra pwapwicîri kâ Pwiduee, ma inapàpari pâ, wàe Pwiduee (2.4). Â ée mwa pwa pâ *câmu kâra pàtâmee, na rà pò goo tèpa âboro, â o wâru tàpé na ée mwa ipa-imwûrurà (2.9-10). Â ée mwa tubaèpà tèpa âji âboro kâ Pwiduee.

Éco na é pagòojè wà Paulo, ba na jè cimwü naa na cèikî kâjè naa tubaèpà tâjè. Jè cibwaa pò ma cèikî naa goo tàpé na rà pame jèkutâ na ité goro ê pai wâjué còwâ kâ Pwi Ukai (2.1-3). Wâdé na jè tâa goro é popai kâ Pwiduee na jè tòpi (2.15). Jè cibwaa pwa ciritàu. Wâdé na jè wârori é wâro na pitòimiri ma wâdé tà Pwiduee tiagoro pwâadèrèe (1.12).

Pai pitàgoo tii 2 Tésalonika

Ipwabwàcu ma pwâra pwapwicîri (1.1-12)

Béaa kêra pai wâjué me còwâ kà Pwi Ukai (2.1-17)

Bénabwé popai ma ipicijii (2.13-3.18)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo* Paulo, na pwa tii. Tàgère wàibà ma wà Silas ma wà Timotéo. [Â ru naa bwàcu kàwà mwara.] Go wii tàwà, wâguwà ê wâra pwapwicîri wâ Tésalonika, na guwà tâa goo wà Pwiduée Caa kêjè, ma Pwi Ukai Iésu *Kériso.

² Wâdé na tà tàwà ê *pimeaari imudi ma pinaanapô, na me gée goo Pwiduée kêjè ma Pwi Ukai Iésu Kériso. Cidòri nyuâawà!

Ipwaolé kà Paulo

³ Tèpa béebà naa goo Kériso, bà ciburà pwaolé tà Pwiduée ba kàwà. Ba pimaina pâ ê cèikî kàwà, bau ê pimeaari kàwà jècaa ba kà pàra tàpé.

⁴ Êkaa pwiri na bà ina târa pàra wâra pwapwicîri kà Pwiduée, pâ, bà nye dau ipwadée kaa goowà. Ba guwà piwéaari ba mwù ê cèikî kàwà wâna pidâpwicâari naa na pâ aré ma tòina na wâru.

Ée mwa pitèi gòropuu wà Pwi Ukai

⁵⁻⁶ Wiàna guwà tâa na aré, âna gée goo na [guwà tèpa naîri *Mwaciri kà Pwiduée. Â] é pwabwàtiwà wà Pwiduée, ba na o pâri ma guwà o tò naa na Mwaciri kêe. Â é paari pâ, é *tàrù ma âjupâra, ba ée mwa pipaa dà wà tàpé na rà pipaa dàwà—[ée mwa pitèirà ma naa wârimuru târa] gée goro pai tubaèpà tàwà kàra.

⁷ Â ée mwa naa tâjè nao, wâguwà ma wàibà, na tòotù na ée mwa wâjué me còwâ wà Pwi Ukai Iésu Kériso.

Ba rà mwa boome gée *napwéretòotù bau tèpa *angela kêe na dau pwa pàtamarà.

⁸ Â é pa ê ânye na dau maina, ba na é pwa wârimuru tà tàpé na rà naa càùrà naa goo Pwiduée, ma càra caa pitère dàra ê *Picémara Wâdé goo Pwi Ukai kêjè Iésu.

⁹ Wàeni wârimuru kàra: Ê pai tubatiàurà dàra gòiri awé. Ba ée mwa nama tiàurà jiié, ma tiàurà jii pai maina ma muugère kà Pwi Ukai ma pàtamee, dàra gòiri awé.

¹⁰ Ê pwi bèepwiri, âna o tèpea na tòotù na ée mwa wâjué me còwâ na. Â wà diri tèpa âboro na rà cèikî naa gooé, âna rà càdirie

* **1:1** Wâgo—Grec: Wàibà. Wà Paulo na é pwa tii, êco na é paari pâ, caapwi pwâranümarà ma wà Timotéo ma Silas na ru tâa jaaé. **1:2** Roma 1.7 **1:4** 2 Korénito 7.4; 1 Tésalonika 2.19 **1:5-6** Roma 12.19 **1:7** 1 Tésalonika 3.13 **1:8** Ésaie 66.15 **1:9** Ésaie 2.10 **1:10** Kolosé 3.4

ma ipwamainaê. Â wâguwà ma wàilà, ba guwà jèe cèikî naa gooé, na ia bà paâjupâraê tàwà.

É pwapwicîri ba kâra Paulo

¹¹ Êkaa pwiri na bà ciburà pwapwicîri tà Pwiduée kâjè pâ, na é pitu tàwà, ba na guwà wârori ê wâro na wâdé tée. Ba é todàwà [ma guwà wâro ba kêe co]. Â bà ilari jiié pâ, na é pitu tàwà goro ê pâtamee, ba na guwà tubanabwé diri pâ muru na wâdé na nûmawà na guwà pwa, gée goro ê cèikî kàwà.

¹² Ūna wàrapwiri, â o pwamaina nee Iésu, Pwi Ukai kâjè, gée goowà. Â wâguwà mwara, âna o ipwamainawà ma wàé, gée goro ê pimeari imudi kà Pwiduée kâjè, ma Pwi Ukai Iésu Kériso.

2

Béaa kâra pai wâjué me còwâ kà Pwi Ukai

¹ Tèpa cèikî béebà, [nûmabà na bà pacâmuriwà] goro ê pai o wâjué còwâ kà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso, bau ê pai o naanaimarijè kêe, ba na jè tâa ma wàé.

² Guwà cibwaa nama gûmagù ê pwâranûmawà, wiàna rà ina pàra tàpé pâ, é jèe wâjué còwâ*, [ba jèkutâ na pwâ]. Â pwiri rà o ina pâ, nye ê *Nyuâaê Pwicîri na é nye paari tàra pwiri, wâna âcòwâ†, é, rà o ina pâ, wàibà na wii tàra pwiri.

³ Bwa! Guwà cibwaa nama rà ipa-imwüruwà!

Ée mwa tèepaa me 'A cicara'

O càcaa pâji tèepaa i tòotù-bà, béaa kâra pai tèepaa kâra [pàra muru. Ba o mwa mara coo] é pàara, na rà o cicara Pwiduée tèpa âboro na rà dau wâru. Â ée mwa cipàpaa wà pwina ina gooé pâ *A cicara*‡. Â wà pwiibà, âna o mwa tubatiâué.

⁴ Ée mwa piècaari diri ê pâ namuru na pwicîri, ma diri ê pwina rà ipwamaina ma papwicîri wà tèpa âboro. Â ée mwa ipwamainaê còwâ, ma ina mwara pâ, é tâdòiti jii diri pâ muru. É mwa pâra na too, na tâa na é wâra pwapwicîri kà Pwiduée, ma inapàpari pâ, wàé Pwiduée!

⁵ Go jèe nye ina tàwà diri pâ pwiibà, na pàara na ia go bwaa tâa jaawà. É, gona guwà ipwanauri pwiri?

1:11 Kolosé 1.9; 1 Tésalonika 1.2-3 * **2:2** É jèe wâjué còwâ—Grec: É jèe tèepaa i Tòotù kà Pwi Ukai. † **2:2** É Nyuâaê Pwicîri, na é nye paari tàra pwiri, wâna âcòwâ—Grec: Gée goro é nyuâaê. Pai ina wèe pâ, vision, é, prophétie (popai naa na nee Pwiduée).

2:3 1 Timotéo 4.1; 1 Ioane 2.18, 4.3 ‡ **2:3** Acicara—Pwi ukai kà tàpé na rà cicara Pwiduée, ma êgòjai pâ naèà kêe. **2:4** Ézékiel 28.2; Daniel 11.36

⁶ Wà A cicara, âna o càcaa pâri ma é ipaarié, béaa kâra ê tòotù kêe. Ba pwa pwina é pacooé tiagoro pwi tòotù bèepwiri. Â guwà nye tâmogòori bwàti wà pwiibàš.

⁷ Âjupâra pâ, é jèe tàgère wakè ni gòropuu, é pàtamee na é cicara Pwiduée. Êco na, tiagoro nabà, âna wàijè co tèpa naí Pwiduée na jè côinaê. Â wiàna é càuè còwâ wà pwina é pacooé,

⁸ â wà A cicara, âna ée mwa cipàpaa. [Wàéni é pwina o tèepaa tée na pwâadèrè]:

Ée mwa tèepaa

Pwi Ukai Iésu,

na pwényuâa kêe.

Ée mwa nama é bà,

wiàna é upié goro pwêe.

Ée mwa nama tiàué awé,

goro pai tèepaa me,

naa muugère kêe!

⁹ [Êco na, béaa kâra pwiibà, âna] wà A cicara, âna ée mwa pwa pâ câmu na wâru, goro é pàtama *Caatana—é pâ muru na rà o pò goo wà tèpa âboro, â o ipa-imwûrurà goo.

¹⁰ Â o wâru mwara pâ muru na èpà, na ée mwa pwa, ba na é pwâgàri tèpa âboro. Wà tàpéebà, âna o tiàurà awé, ba tàutàra goo é âjupâra. Ba wiàna rà gére tòpi, â pwiri rà o udò, [â o tâa tàra é *âji wâro].

¹¹ Nye wà Pwiduée, na [é panuâ ma o wàrapwiri, ba] é panuâ é pwi pàtamee-bà na èpà, ma é ipa-imwûrurà. Â rà o cèikî naa goo é pwina pwâ.

¹² Â ée mwa tèirà ma naa wârimuru tàra, géee goo na wâdé tàra na rà pwa na èpà, jii na rà cèikî naa goro é âjupâra.

Bénabwé popai

¹³ Tèpa cèikî béebà, dau wânüma Pwi Ukai tàwà, â wâdé na bà ciburà pwaolé tée goowà! Ba é jèe tàmara pitòrigariwà napwiri*, ba na é pa-udòwà [ma o tâa tàwà é âji wâro]. Â é wàrapwiri goro é Nyuâaê Pwicîri kêe, na é nama guwà tèpa âboro pwicîri kà Pwiduée, â géee goro pai cèikî kàwà naa goro é âjupâra.

Š 2:6 Dernière phrase—Càcaa pwéelaa tâjè nabà é pwina é pacoo Acicara. Pwiri é naèà kâra mwaciri kà tèpa Roma, é, é Nyuâaê Pwicîri, é, wakè kâra wâra pwapwicîri, é wà Mikaéla, wà pwi ukai kà tèpa angela. Còo mwara *Angela* naa na Neeremuru (*Vocabulaire*), ma Daniel 10.13,20–21. 2:8 Ésaïe 11.4; Auinapàpari 19.15 2:9

Auinapàpari 13.11–13 2:13 Éféso 1.4; 2 Tésalonika 1.3 * 2:13 Napwiri—é, Béaa kâra diri tèpa âboro.

14 Â é todàwà, na ia bà picémara tàwà ê *Picémara Wâdé, ba na guwà tâa na pai maina ma muugère kà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso.

15 Êkaa na wàrapwiri, co tèpa béebà, na wâdé na guwà tà mwü [naa na cèikî kàwà]. Â guwà cimwü naa goo ê popai na ia bà naa tàwà, naa na pwâratùra, é, na bà wii tàwà naa na pâ tii.

16 Wà Pwiduée Caa kâjè, âna dau wânümee tâjè. Â géé goro é *pimeaari imudi kêe, â é nye ciburà pagòojè dâra gòiri. Â é jèe naa tâjè é cèikî na maina, na pàara na jè bwaa tapacîri diri pâ wâdé na ée mwa naa tâjè. Â bà ilari jiiru ma wà Pwi Ukai Iésu Kériso pâ,

17 na ru pagòowà, ba na [o câguwà caa piwâ na] guwà ciburà pwa ma ina é pwina wâdé!

3

Guwà pwapwicîri ba kâbà

1 Bà tubanabwé [ê pâ auniimiri kâbà bèepwiri] co tèpa béebà naa goo Kériso, na bà ilari jiiwà pâ, guwà pwapwicîri ba kâbà. Guwà ilari jii Pwi Ukai pâ, na é ipâra pâ wà i popai kêe, â na rà papwicîri é popai wà tèpa âboro, na diri pâ ére, pwacèwii na guwà pwa.

2 Â guwà ilari mwara, ba na é wéaaribà jii tàpé na èpà pwâranümarà. Ba wâru tàpé na rà cicara é popai kâjè.

3 Êco na wà Pwi Ukai, âna é tâa na pai tâa kêe, â ée mwa nama guwà gòo, â ée mwa piwéaariwà jii wà *Caatana, Pwi âboro èpà.

4 Â é nye pagòobà mwara wà Pwi Ukai, ba na bà tâmogòori pâ, guwà tàgére pâra wiâra é pâ pitûâ kâbà, â guwà o wàrapwiri dâra gòiri.

5 Go pwapwicîri tà Pwi Ukai pâ, na é popa pwâranümawà naa na pimeaari kà Pwiduée [na é wâgòro]. Â, na é nama pimaina too naa goowà é pai pidâpwicâari, na me géé goo Kériso.

Wakè ba gòo pwacèwiibà!

6-7 Tèpa cèikî béebà, bà pitûâri tàwà, naa na nee Pwi Ukai Iésu Kériso, pâ, guwà cibwaa tâa jaa wà tèpa cèikî na rà pwaora—wà tàpé na càra caa pâra wiâra é aupamogòori kâbà, pâ, napârajè na jè wakè bwàti. Â guwà pwacèwiibà. Ba câbà caa tèpa pwaora naa jaawà,

8 â câbà caa po tâa, ba na guwà mwa po géaa goobà*. Bà nye wakè ba gòo, naa ne ma pwa, ba na câbà caa nakake kàwà.

⁹ Âjupâra pâ, pwa târù kâbà, ma bà ilari jiiwà pâ, na guwà pitu tâbà. Êco na nûmabà na guwà picòo géee goobà.

¹⁰ Ba, na ia bà tâa jaawà, âna bà naa tàwà é popai bèeni, pâ: Wà pwina caé caa wakè, âna wâdé na caé caa ija!

¹¹ Bà wii tàwà pwiri, ba bà tère pâ, pwa pàarawà na rà pwa ciritàu, â tàutàra dàra wakè! Â rà nye tà géaa ma tura goo é wâro kà pàra tàpé.

¹² Â bà tacoo goorà, naa na nee Pwi Ukai Iésu Kériso pâ, na rà wârori é wâro na pitòimiri ma moo, â na rà wakè dàra cè uti kàra.

Pwa taaci pwina wâdé

¹³ Tèpa béebà naa goo Kériso, â guwà cibwaa nama oratàwà goro pwa é pwina wâdé.

¹⁴ Guwà còo bwàti tàpé na tàutàra na rà pitère dàra é pwina bà ina tàwà naa na tii bèeni. Â guwà cibwaa pagòorà naa goro é pwina rà pwa†. Ba wâdé na rà kamu goo.

¹⁵ Êco na guwà cibwaa còorà pwacèwii na guwà pièpàriwà. Â guwà nye ciburà pwa pupûra tàra. Ba wâdé na wàrapwiri naa jaajè tèpa cèikî.

Ipicijii

¹⁶ Wà Pwi Ukai, âna é pwi a naa pinaanapô, â go ilari jiié pâ, na é ciburà naa tàwà é pinaanapô, na diri pâ pai pwa wèe. Wâdé na é tâa jaawà diri!

¹⁷ Wâgo Paulo, na go popa i bépwa tii, ba na go tubanabwé i tii. Ba go nye wàrapwiri tàra diri pâ tii kôo, ba [na paari pâ, nye âjupâra pâ] wâgo na go wii.

¹⁸ Wâdé na tâa jaawà diri é *pimeaari imudi kà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso!

Cidòri nyuâawà!

Pâbéaa kâra tii kà Paulo tà Timotéo Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?
Wà Paulo, pwi *apostolo.

É wii wiidà?
Nabibiu kâra *naja 62 ma 66, géé na càuru pai tapoo tâa kà Paulo na karapuu wâ *Roma, na wii naa na *Apostolo* naporomee 28. Munaa mwa géé na càué, na é mwa pâra pitiri pâra napô (pwiri tiagoo napô Espagne) ba na é picémara mwara é *Picémara Wâdé. Pwiri é wii géé Macédoine é tii bèeni. Â géé na càué, âna rà tâjûrué cowa wà tèpa Roma, â rà tètâmwereê naa napô kâra.

É wii tâi?
Tà Timotéo. Wà pwi caa kêe, âna pwi *Grec; â wà nyaa kêe, âna tô Juive, tô a cèikî naa goo Iésu Kériso. Wà Paulo, âna é pâmari Timotéo, naa na béârailu kâra pai pâra kêe, na é tâa Lystre, na é naja 49. Â wà Timotéo, âna é pâ nau pwi a *câmu jaaé (*Apostolo 16.1-3*). Géé na càué, â wà Paulo, âna é cûrué pâ, naa Tésalonika, ma Korénito (*1 Korénito 4.14-17*), ma naa Éféso, ba na é wéaari é wâra pwapwicîri wê (*1 Timotéo 1.3*).

Cina é wii?
É tère wà Paulo pâ, wà pâra tàpé, âna rà tapoo pacâmuri tèpa âboro goro pâ muru na pwâ, naa na pâ wâra pwapwicîri wâ Éféso. Êkaa na é wii tà Timotéo, ba na ée mwa pwa pupûra tà tèpa cèikî, ma wà tèpa pitûa kâra.

Dà êre é tii bèeni?
Wàéni é pâra pupûra, na é naa tà Timotéo, wà Paulo, naa na é tii bèeni:

- Gà cimwü, naa na é pai pâra'gà, wiâra é Tii Pwicîri.
- Gà wakè ba gòo, goro é Picémara Wâdé.
- Gà ina tà tèpa cèikî pâ, wâdé na rà ciburà pwapwicîri naima.
- Gà tòimiri é pâ wâra pwapwicîri.
- Gà pitòrigari cè tèpa wéaari wèe.

Pai pitàgoo tii 1 Timotéo

Ipwabwâcu (*1.1-2*)

Tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ (*1.3-20*)

Popai goro pai pwapwicîri (*2.1-3.13*)

Càrajè na jè pwapwicîri naima (*2.8-15*)

Tèpa pitûâ ma tèpa dikona (3.1-13)
 Aupitûâri kà Paulo tà Timotéo (3.14-4.16)
 Càrajè naa na wâ kà Pwiduée (3.14-16)
 Câmu na ipa-imwûru (4.1-5)
 Pwi a wakè bwàti ba kà Kériso (4.6-11)
 Ipwacôoco pai wâro'gà (4.12-16)
 Pai pacâmuri na jèpapara tèpa cèikî (5.1-6.2)
 Bénabwé popai ma ipicijii (6.2-21)

Ipwabwàcu

¹⁻² Wâgo Paulo na pwa tii tâgà co Timotéo. Go pwi *apostolo kà *Kériso Iésu, wà pwi majoro è cèikî kâjè. Ba ru cùruo pâ, wàilu ma wà Pwiduée, *pwi a pa-udòjè, [ba na go picémara è popai kà Kériso]. Gà pwi âji naiô naa na cèikî naa goo Kériso. Wâdé na tà tâgà è *pimeaari imudi ma pinaanapô, na me gée goo Pwiduée kâjè ma Pwi Ukai Kériso Iésu. Â [wâdé na gà tâmogòori] pai moo kàru naa googà. Cidòri nyuâgà!

Gà pwacôoco tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ

³ Ico pwi béedò, go taniimiri tâgà i pwi ia go ina tâgà, na ia go pâra jiiigà naa na province Macédoine. Ba go tacoo googà pâ, na gà tà tâa na ville Éféso, ba na gà pacoo tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ.

⁴ Rà nye ciburà tûra taaci, goro pâ jèmaa na pwâ, ma pâ jèkutâ gòri, goo pâ nee tèpa jooorojè*. Â gà ina tàra pâ, na rà panuâ diri è pwiibà. Ba êpwiri, âna tagòtù kaa è pitaèkâa. Â càcaa pitu târa è wakè kà Pwiduée, pwi wakè na jè pwa naa na è cèikî†.

⁵ Go ina tâgà pâ, gà pwa pwiri, co Timotéo, ba na [gà pacâmuri tèpa cèikî pâ, na] rà pimeaarirà, gée na âji pwâranûmarà. Ê pimeaari, âna me gée goro è pai pitère dâra kâjè, è *pwâratûra-nigée-goojè. Â é me gée goro mwara, è pai pâra kâjè, wiâra è cèikî kâjè, na âjupâra.

⁶ Êco na wà tèpa âboro bèepwiri na rà tèpa pwâ‡, âna rà pàgà jii è naigé bèepwiri na wâdé. Â rà jèe imwûru, ba rà tâa goro pâ popai na ticè èrèè.

⁷ Ba nûmarà na rà tèpa pacâmuri âboro goro è *Naèa kà Moosé. Êco na càra caa tâmogòori bamwara, è pâ pwina rà gére gòo goro pacâmuri!

Naèa âna wâdé wiâna jè wârori

1:1-2 Apostolo 16.1-3; Tito 1.4   1:4 1 Timotéo 4.7; Tito 1.14   * 1:4 1re e phrase—Còo note goo Tito 3.9.   † 1:4 Wakè na jè pwa naa na è cèikî—é, Ê wakè kêe, âna pai udò kà tèpa âboro. Â jè tâmogòorié goro co è cèikî.   ‡ 1:6 Wà tèpa âboro bèepwiri, na rà tèpa pwâ—Grec: Wà pâra tâpé.

⁸ Jè nye tâmogòori pâ, i Naèà âna nye wâdé, wiàna jè wârori bwâti.

⁹ Ba wà Pwiduée, âna câé caa naa é Naèà, ba kà tàpé na wâdé é wâro kàra. Â é naa i Naèà [tà Moosé] ba kà tàpé na rà ciburà pwa na èpà. Wà tàpéebà, âna tàutàra na rà pitère dàra, â rà ègòjai é pâ pitûâ kêe:

Rà naa càurà tà Pwiduée, â tàutàra na rà pwamainâé;

Rà pitaurèe goo é pâ muru pwicîri;

Rà tèpa pitétâmwara âboro, tiagoo na rà tètâmwara du nyaa ma caa kàra;

¹⁰ Rà tèpa toomura, ba rà ciâa jii wâdàra;

Rà ipuu imudi ma wà pàra tàpé—tiagoo na wà tèpa paaò, âna rà pipuu còwâ;

Rà tèpa pwa âraicu goro âboro[§];

Rà tèpa pwâ;

Rà pitòti pàra tàpé, ma *ipwataâboro pwâ, naa na wâra pitèimuru.

[È Naèà, âna naa, ba kà tàpé na rà wàrapwiri] ma wà diri tàpé na rà pwa pâ na jèpapara tûâ na èpà. Wàilà na càra caa pitère dàra é ârapupûra na *tàrù, na ia jè tòpi.

¹¹ È pwi bèepwiri, âna é me gée goo é *Picémara Wâdé, na é naa tóò wà Pwiduée, [ba na go wéaari ma inapàpari]. Dau maina ma muugère wà Pwiduée! Wâdé na jè pwamainâé*!

Ipwaolé tà Kériso na é pa-udòjè

¹² Go pwaolé tà Kériso Iésu, Pwi Ukai kâjè. Ba é niimiri pâ, pâriò ma é pûra naa goòò, ma naa tóò é wakè kêe. Â é naa tóò é nii kêe, ba na go wakè.

¹³ [Câé caa còo pâ] béaa, âna go pwi a pitaurèe gooé, ma pi-inaé ba èpà†. Â ia go po dau tubaèpà tée, [na go tubaèpà tà tèpa âboro kêe]. Êco na é meaario, â é wâdéario, [â câé caa naa wârimuru tóò]. Ba é còo pâ, go wàrapwiri, gée goro é pai càcaa tâmogòori kôo. Ba ia câgo caa pâji cèikî naa gooé.

¹⁴ Po dau maina é pimeaari imudi kà Pwi Ukai [Pwiduée] kâjè; pimeaari na é pièdò ba kôo. Â é pwa ma go cèikî, naa goo Kériso, â é pwa ma go meaari tèpa âboro kêe, goro é pimeaari kà Kériso Iésu.

1:8 Roma 7.12,16   **§ 1:10** Tèpa pwa âraicu goro âboro—*Trafiquants d'esclaves*. Rà tâjùru pâ âboro, ma icurirà ba na rà tèpa ênawéna kîri kà pàra tàpé.   * **1:11** Wâdé na jè pwamainâé—*É naa tâjè pinaanapò ma ipwâdéé*.   **1:12** Apostolo 9.15; 1 Korénito 15.9–10; Galatia 1.15–16   **1:13** Apostolo 8.3, 9.1–5   † **1:13** Pi-inaé ba èpà—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: *Pinabaèpâé*.

15 Ba [jè mu ina pâ]: «Wà Kériso Iésu, âna é me naa gòropuu, ba na é pa-udò tàpé na rà pwa na èpà, [ma naa tàra é *âji wâro jaaé].» Â wàépwiiri é popai na âjupâra, na pâri ma jè cèikî naa goo.

Wâgo, âna nye wâgo kaa, pwina go nye dau pwa na èpà kaa.

16 Êco na wà Pwiduée, âna é meاريو, [â câé caa naa wârimuru tô]. Â é wârapwiri, ba na é paari pâ, é dau pidâpwicâarié wà Iésu Kériso naa good. [Ba wiàna é wârapwiri naa good]—pwi âboro na go dau èpà jii pàra tàpé—â o câmu, ba kà pàra tèpa âboro. Â rà o cèikî naa gooé, ma tòpi jiié é *wâro dâra gòiri jaa Pwiduée.

17 Pwamaina ma picagòtù Pwiduée! Wàé na é Pwi Ukai na muugèrè; wà Pwina ticè pwâadèrèè; wà Pwina câjè caa côôè; wà Pwina é caapwi co! Pwamainâè dâra gòiri awé! Wâdé na wâra! Amen!

Gà tà cimwü naa na cèikî

18 Ê pwina go ina tâgâ, co Timotéo, pwina naîô, âna pitatéé bau i pwi ia rà ina naa googà wà tèpa *péroféta, [na ia rà pame é popai kà Pwiduée]. Ê pwiibâ, âna o naa cè nîi'gâ, ba na gà o pipaa, [târa pwamuru é Picémara Wâdé].

19 Wâdé na gà cimwü naa na cèikî'gâ [naa goo Kériso]. Â gà ipwacôoco, â gà wâro bwàti, wiâra é *pwâratùra-nigée-googà.

Ba wà pàra tàpé, âna tàutâra na rà pitère dâra é pwâratùra-nigée-goorà. Â rà jèè tubatiâu é cèikî kâra.

20 Ru wâjaara, wà Himéné ma wà Alexandre. Go jèè panuâru tà *Caatana‡, ba naa wârapwiri, â ru mwa bàra tâmogòori pâ, ru cibwaa ina pâ, ru tûra naa na nee Pwiduée.

2

Popai goro pai pwapwicîri

1 Gée goo kaa diri pwiri, â go cau tacoo goowà [ma diri é wâra pwapwicîri] pâ, na guwà pwapwicîri tà Pwiduée, ba kà [tèpa cèikî béewà, ma wà] diri tèpa âboro, [gée na âji pwâranûma]. Guwà ilari jiié pâ, na é pwa pâ muru na wâdé ba kâra; â guwà pwaolé tée goo. Wàépwiiri é pwina dau âjimuru.

2 Guwà pwapwicîri, ba kà tèpa ukai, ma tèpa pitûâ, ma tèpa âboro imaina, ma diri tàpé na rà pipopa é napô kâjè. Â, naa wârapwiri, â jè wârori é wâro, na moo ma awé. Â jè o papwicîri Pwiduée, â jè o pâra bwàti, naa na diri pâ ére.

3 Wàé kaa pwiri [é pwâra pwapwicîri] na wâdé na jè pwa, êna é ipwâdéé goo wà Pwiduée, *pwi a pa-udòjè.

1:15 Luka 19.10 1:20 1 Korénito 5.5; 2 Timotéo 4.14-15 ‡ 1:20 Go jèè panuâru tà Caatana—Munaa é pacôobéru wà Paulo gée na é wâra pwapwicîri, tapacîri é pàara na rà pitòotéri é wâro kâra.

4 Ba nūmee na rà cau udò diri tèpa âboro, [ma tâa târa ê *âji wâro jaaé]. Â wâdé tée na rà cau tòpi ma tâmogòori ê âjupâra [goo Iésu].

5 Ba nye caapwi co, wà Pwiduée [kà diri tèpa âboro]. Â é nye caapwi co wà pwi a-ipa popai nabibiu kâjê tèpa âboro ma wà Pwiduée—âna wà Kériso Iésu. Ba é jèe pa é naiiri âboro, pwacèwijiè,

6 â é panuâ ê wâro kêe, ba na o tipi diri ê pâ âboro [jii ê èpà, ma ê pwâra bà]. Wàépwiri na é jèe paari wà Pwiduée, na tòotù na é jèe tàmara tòpò, [pâ, nūmee na rà udò, wà diri tèpa âboro].

7 Â gée goo kaa pwiri, na é cùruo, ba na go pwi *apostolo kêe, tà tàpé na càra caa tèpa *Juif. É panuâô pâ, ba na go pwa pupûra târa, ma pacâmurirà goro é popai na âjupâra [goo Iésu] na jè cèikî naa gooé. Na go ina pwiri, â go nye âjupâra, â câgo caa pwâ!

Càrajè na jè pwapwicîri naima

8 Wàépwiri é aupitûâri kôo: Na diri pâ pàara, na guwà ipitiri naa na nee Pwi Ukai, âna wâdé na guwà pwapwicîri tée. Â guwà naaco é piputàmu, ma é pâ pitòocia. Na guwà pagòtù too îwà dà Pwiduée, â wâdé na guwà pwa, naa na pwâranûma na pwéelaa na araé.

9 Â go pitûâri tà pa ilàri* pâ: [Na guwà ipitiri naa na nee Pwi Ukai, â] wâdé na pitòimiri é pai pwa ârabwée kâwà, ma pai pwa wèe pûruwà. Guwà cibwaa coona ârabwée na po dau maina wâri wèe, â guwà cibwaa po dau tòpò mwani mii ma perle.

10 Ba é âji pwényuâa kà tô a cèikî, âna paari goro pâ wakè kêe, na wâdé.

11-12 Â, na pàara na gére pwa pupûra na, âna wâdé na wà pa ilàri, âna rà tàmaari naa na ipakîri ma tànana†. Â câgo caa naa tàrù târa, ma rà pacâmuri tèpa paaò, ma pitûâ jairà ma pwa kûu târa naa na pwina rà pwa‡.

13 Ba wà Pwiduée, âna é tòpò béaa wà pwi paaò, wà *Adamu; â gée na càuè, â é mwa tòpò wà tô ilàri, wà Éva.

2:6 Roma 3.29-30; Galatia 1.4   2:7 Apostolo 9.15; Galatia 2.7-8; 2 Timotéo 1.11

2:9 1 Pétèru 3.3-5   * 2:9 Pa ilàri—Pai ina kà tèpa ijiao, bépitòimiri pa ilàri. Wà pàra tàpé, âna rà ina pâ: *Tèpa ilàri.*   2:10 1 Timotéo 5.10   2:11-12 1 Korénito 14.34   † 2:11-12 *Tànana*—Munaa na pàara kà Paulo, âna wâru pa ilàri na rà niimiri pâ, pwa tàrù kàra ma rà tûra imudi naa na wâra pwapwicîri. Â nūmee na é pacoo é pai pwa bèepwiri. Êkaa na é papwicîri jiiirà na rà tûra, naa na pâ wâra pwapwicîri na é pwi apitûâ naa na.   ‡ 2:11-12 *Ma pitûâ jairà...naa na pwina rà pwa—é, Â rà cibwaa tapàgà popai na é tûra wà pwi paaò.*   2:13 Genèse 2.7,21-22; 1 Korénito 11.8-9

¹⁴ Â càcaa wà Adamu, na ia é piwâmiê [i Dòèa, *Caatana]. Â wà tô ilàri, na ia piwâmiê, â câé caa pitêre dàra é naèa kà Pwiduée.

¹⁵ Êco na pa-udòrà, naa na pai pitàmari èpo kàra§, wiàna rà tà wâro, naa na cèikî, ma pimeaari, ma ipapwicî, ma ipakîri.

3

Popai tà tèpa pitûa naa na cèikî

¹ Wàèni é jè pwâratùra [na jè mu ina, pâ]: «Wà pwina nümee na é pwi caa kà tèpa pitûa kâra é wâra pwapwicîri, âna wâdé, ba pwi wakè na âjimuru.» Nye popai na âjupâra.

²⁻³ Â wà pwi âboro bèepwiri, âna wâdé na, é wâro kêe, âna pitòimiri [na ara tèpa âboro diri]. Â wâdé na ticè na pitòtié goo. [Wàèni pâ pwina pâri ma ina naa gooé]:

É tâa bwàti goo tô wâdèe*;
Câé caa pwi a wâdo ma dau ija;
Câé caa pwi a putâmu, ma pwi a tòocia;
Câé caa pwi a wâdé tée mwani.

É pwi a piaabòrié;

É pwi a tùra ba moo;

É pwi a tòpi bwàti tèpa âboro na rà tèepaa mariê;

É tâmogòori ma é pacâmuri tèpa cèikî;

⁴ Â é pwi a pitòimiri bwàti é pwârawâ kêe, ba na rà pitêre dèe pâ èpo kêe naa na ipakîri.

⁵ Ba wiàna câé caa tâmogòori popa é pwârawâ kêe, â é wànau târa, cè pai popa kêe, é wâra pwapwicîri kà Pwiduée?

⁶ Wà pwi a pitûa kâra é wâra pwapwicîri, âna càcaa wâdé na é bwaa pwi a tapoo a cèikî. Ba é péa tà pwamainâe, â péa é tà ipa-imwürué wà *Caatana, wà Pwi âboro èpà†.

⁷ Â jèpwi mwara: Wâdé na wâro kêe, âna wâdé tà tàpé na càra caa tèpa cèikî. Ba na, o nye ticè âboro, cèna pi-inaê ba èpà. Â o câé caa tûu, naa na é jé, na é pwabwàti ba kêe, wà Pwi âboro èpà.

Tèpa dikona

⁸ Ipaiwà naa goo wà tèpa dikona‡. Ba wâdé na rà tèpa âboro

2:14 2 Korénito 11.3; Galatia 3.1-6   § **2:15** Naa na pai pitàmari èpo kàra—é, Wiàna rà tòpi bwàti é wakè kàra, na rà ipièrù goo pâ èpo kàra; é, géé goro pai pitèpa i Pwi èpo {Iésu}.   **3:1** Apostolo 20.28   **3:2-3** Tito 1.6-9   * **3:2-3** É tâa bwàti goo tô wâdèe—Grec: Nye caapwi co wâdèe.   † **3:6** Â péa é tà ipa-imwürué wà Caatana... é, Â é péa pâra nau tòpi wârimuru kêe, pwacèwii Caatana, wà Pwi âboro èpà.   **3:7** 2 Korénito 8.21   ‡ **3:8** Dikona—Naa na grec, é popai bèeni, âna pai ina wèe pâ: Pwi ênawéna. Naa na pâbéaa kâra wâra pwapwicîri, âna wà tèpa dikona, âna rà tàpé na rà pitu tà tèpa pitûa.

na rà wàrani:

Rà tèpa pitòimirà;
Rà tèpa âboro *târù, na càcaa wâru ûmemeerà;
Càra caa tèpa ipwiríe;
Càra caa tèpa ciburà bu mwani.

⁹ Â wâdé na rà pâra wiâra ê cèikî na jè pacâmurirà goo. Ba nye pwi âjupâra na é jèe paari tâjè [wà Pwiduée]. Â wâdé na rà pitère dâra bwàti ê *pwâratùra-nigée-goorà.

¹⁰ Béaa kêra na jè pitòrigari pwi jè âboro, ba na é pwi dikona, âna wâdé na jè jèe mara còo bwàti ê wakè kêe, ba na o ticè cèna pâri ma o pitòtié goo.

¹¹ Napwa naa goo wà pa wâdàra dikona[§], âna wâdé na rà wàrani:

Rà pitòimirà;
Càra caa picocoo;
Càra caa ija ma wâdo imudi;
Rà târù, ma âjupâra, naa na diri pâ ére.

¹² Wà tèpa dikona, âna wâdé na rà papwicîri pa wâdàra*. Â wâdé na rà pitòimiri bwàti ê èpo kàra, ma é pwârawâ kàra.

¹³ Â wiàna rà pwa bwàti ê wakè kàra, âna jè o pipapwicîrìrà. Â rà o cimwù, naa na cèikî kàra[†], naa goo wà Kériso Iésu.

Aupitûâri kà Paulo tà Timotéo

¹⁴ Nûmoo na go jèe tàpo paé marigà. Êco na go jèe tàmara wii tâgà pwiri,

¹⁵ ba péa go tà ipwâ. Ba wâdé tôo na gà tâmogòori, cè càrajè na wâdé, naa na é wâao kà Pwiduée. Ê wâao bèepwiri, âna êkaa é wâra pwapwicîri kà Pwiduée, na é wâro. Â é wâra pwapwicîri, âna é cipa ma ipwamuru é âji ârapupûra [goo wà Kériso]. Ba é pwacèwii pwi a cipa wàra i wâ[‡].

É dau pwényuâa Kériso!

¹⁶ Gà còo, nye dau maina ma pwényuâa kaa, é cèikî na é wâgoojè! Ba:

É pa naiiri âboro
wà Iésu Kériso.

3:11 Tito 2.3   **§ 3:11** Pa wâdàra dikona—é, Pa ilàri na rà dikona.   * **3:12** Rà papwicîri pa wâdàra—Grec: Pwa caapwi piéa.   † **3:13** Naa na cèikî kàra—é, Na rà inapàpàri é cèikî kàra.   ‡ **3:15** Pwi acipa wàra i wâ—Pwi ò kàra wâao naa jaajè na Kalédoni. Popai ni goo é wâra pwapwicîri, êco na, na pàra tii, âna popai mwara goo wà Kériso. (Còo 1 Korénito 3.11; 1 Pétèru 2.4–8.)   **3:16** Ioane 1.14; 2 Pétèru 3.3; 1 Ioane 2.18

É *paâjupâraê
 ê Nyuââê Pwicîri.
 Rà côôê pâ *angela.
 Jè inapàparié
 târa pâ Ba.
 Cèikî naa gooé
 pitiri gòropuu.
 Dàgòtùé
 naa *napwéretòotù,
 naa na muugère
 kà Pwiduée Caa.

4

O mwa ipa-imwüru para tàpé

¹ Ê *Nyuââê Pwicîri, âna é inapàpari pâ, rà o panuâ ê âji cèikî wà para tèpa âboro, nabàni, naa na pâ Bénabwé tòotù. Â rà o pâra wiâra ê pâ autâmogòori na imwüru, na me géé goo ê pâ duée.

² Wà tèpa âboro bèepwiri, âna rà tèpa pwâ, ba jèe tubatiâu ê *pwâratùra-nigée-oorà, géé goo pai càcaa mu pitère dèe kàra*.

³ Wà tàpéebà, âna rà tûâri [tà tèpa cèikî] pâ, na rà cibwaa piéa, ma rà cibwaa ija ê pâ para utimuru. Êco na ê pâ utimuru bèepwiri, âna muru na é tòpò wà Pwiduée, ba na jè ija.

Â wàijè tèpa cèikî naa goo Kériso na jè tâmogòori ê âjupâra, âna wâde na jè ija, ma pwaolé tà Pwiduée goo.

⁴ Üu, diri ê pâ muru, na é pwa wà Pwiduée, âna nye wâde! Â nye ticè na jè o papwicîri! Â jè nye tòpi diri [naa na ipwâdée] â jè ipwaolé tà Pwiduée.

⁵ Ba é pâ muru bèepwiri, âna pâ nau muru na wâde tà Pwiduée, géé goro ê popai kêe† ma é pwâra pwaolé tée.

Pwi a wakè bwàti ba kà Kériso

⁶ Wâde na gà ciburà picòo é pâ muru bèepwiri, tà tèpa cèikî béégà. Â, naa wàrapwiri, â gà o pwi âji ênawéna kà Kériso Iésu. Â gà ciburà tòpi [naa na pwâranümagà] ê ârapupûra na âjupâra, goro ê cèikî kâjè [naa goo Iésu]. Ba gà jèe nye pâra wiâra, â wâde mwara na o pwacèwii utimuru'gà, na diri pâ tòotù.

⁷ Gà cibwaa ipacè naa goo ê pâ jèmaa na pwâ, ba ticèmuru naa goo, tà pwi âboro na é papwicîri Pwiduée. Wâde na gà

* **4:2** Grec: Ê pwâratùra-nigée-oorà, âna jèe cîri goro paò mii (marqués au fer rouge dans leur conscience). Napwiri, âna wà tèpa pwa karapuu na pwa na rà uru, âna tòdàpa é jè ère géé goo naparawéerà, goro paò mii, ba na câmu kâra epà kâra. **4:3** Genèse 9.3; Roma 14.6; 1 Korénito 10.30-31 † **4:5** Ê popai kêe—Pwiri Genèse naporomee 1, na é ina wà Pwiduée pâ, diri pâ muru, âna wâde tée. **4:7** 1 Timotéo 1.4

wakè taaci ba gò, ba na gà pwi a pitòimiri, ma pwi a papwicîri Pwiduée.

⁸ Ba [jè mu ina pâ]: «Ê wakè târa ma pwabwàti ê naiijè, âna muru na tàpo wâdé. Êco na ê muru na dau wâdé awé, âna ê wakè goo ê wâro kâjè, ba na o wâdé tà Pwiduée. Gée goo kaa pwiri, na jè tòpi ê *âji wâro tapoo nabà, ma dâra gòiri.»

⁹ Ê popai bèepwiri, âna âjupâra, â wâdé na rà tòpi diri ê pâ âboro.

¹⁰ Gée goo kaa pwiri, â jè wakè ba gò. Ba jè jèe cèikî naa goo Pwiduée na é wâro, [â na é naa wâro]. Ba wâé na é *pwi a pa-udò diri tèpa âboro; âjupâra, tà tàpé na rà cèikî naa gooé.

¹¹ Â wâé kaa pwiri, ê majoroé ma gà nye tà ciburà pacâmurirà goo.

Ipwacôoco pai wâro'gà

¹² Wâdé na gà paari ê càra âboro na wâdé tà tèpa cèikî, naa na ê pwâratùra'gà, ma ê tûâ'gà, ma ê pimeari'gà, ma ê cèikî'gà, ma ê pai pitòimirigà. Â, naa wàrapwiri, â o ticè pai pwa wèe, tà pwi jè âboro, ma é piècaarigà gée goro na gà bwaa pwi dopwa.

¹³ Na gà bwaa tapacîri ê pai tèepaa kôo, â wâdé na gà po tâa coo, goo pûra *Tii Pwicîri [tà tèpa pwapwicîri]‡. Â gà pagòora taaci, ma pacâmurirà taaci.

¹⁴ Gà cibwaa ipwanauri ê âraimeai na é naa tâgà ê Nyuââê Pwicîri, na ia rà tòpò îrà naa gògà wà tèpa pitûâ§, â na ia rà pame ê popai naa googà naa na nee Pwiduée.

¹⁵ Â wâdé na gà po tâa coo, goo pâ wakè, na ia go jèe ina tâgà. Â gà ipanuâgà bwàti târa ê wakè bèepwiri, ba na rà o côo wà tèpa âboro, pâ, dau pimaina too ê pwâra wakè'gà.

¹⁶ Gà ipwacôoco ê pai wâro'gà, ma ê pai pacâmuri'gà. Â gà tà tâa taaci goo. Â ée mwa pa-udòwà wà Pwiduée—wâgà, ma wà tàpé na rà o tòpi ê popai'gà, [â ée mwa naa tàwà ê âji wâro jaaé].

5

Pai pacâmuri na jèpapara tèpa cèikî

¹ Gà cibwaa tùra ba gò, tà pwi ijiao. Wiàna gà naa cè pupûra tée, â gà papwicîriê, pwacèwii na é pwi caa'gà. Â gà pwa pupûra tà tèpa âboro èpo dopwa, pwacèwii na rà tèpa jiiigà;

² ma wà pa ilàri pwanümarà, pwacèwii na rà pa nyaa'gà; ma pa èpo ilàri dopwa, pwacèwii na rà pa naigé'gà.

Pa dàpwà

4:10 1 Timotéo 2.3–4   **4:12** Tito 2.15   ‡ **4:13** Pûra...tà tèpa pwapwicîri—Rà pwâco tàpé na rà tâmogòori pûra tii.   **4:14** 2 Timotéo 1.6   § **4:14** Rà tòpò îrà naa gògà wà tèpa pitûâ—Rà wàrapwiri gée na càuru na rà pitòrigari Timotéo, ba na rà pwényunyûariê ma pagòoé târa wakè.

³ Guwà tòimiri bwàti wà pa dâpwà na ticè âboro na pitu tàra.

⁴ Â wiàna pwa èpo kàra, ma èrùrà, â wâdé na wà tàpéebà, âna rà pitu ma pwabwàti târa tâa kàra béaa. Ba wàépwiri é âji wakè kà pwi a cèikî. Â, naa wàrapwiri, â rà o pawâjuépiri còwâ, tà wà du nyaa ma caa kàra, ma gèe ma ao kàra, é pâ muru na rà tòpi jiiirà. Â o dau wâdé tà Pwiduée.

⁵ Napwa naa goo wà pa dâpwà na ticè âboro na pitu tàra, âna wàilà kaa pwiri, pa ilàri na rà cèikî bwàti, naa goo Pwiduée. Ba rà pwapwicîri tée, naa ne ma pwaa. Â rà tà ciburà ilari jiié pâ, na é pitu tàra.

⁶ Napwa naa goo pa dâpwà na rà nye mudàra co é pipwadée kàra, âna rà jèe bà, wiàna rà bwaa tàgére wâro.

⁷ Wàé kaa pwiri, é pitûâ, na gà ina tà pa dâpwà ma tâa kàra *, ba na o nye ticè cèna jèe o mwa caa tèirà goo.

⁸ Ba wà pwina câé caa pwabwàti târa é tâa kêe—â pâbéaa é pwârawâ kêe—âna é jèe tètâjii é cèikî. Â é jèe po dau èpà awé, jii pwina câé caa pwi a cèikî.

Pa dâpwà na naa mwani kàra

⁹ Napwa naa goo pa dâpwà na é wârirà é wâra pwapwicîri†, âna wâdé na rà jèe wâdò còwâ kâra 60 naja; âna rà nye tâa bwàti goo éarà béaa‡.

¹⁰ Â rà pa ilàri na dau tâmogòrorà, goo pâ muru na wâdé, na ia rà pwa:

Rà ipièrù bwàti, goo pâ èpo kàra;

Rà tòpi bwàti é pâ âboro;

Rà piênawéna bwàti kà tèpa cèikî, naa na ipakîri§;

Rà pitu tà tèpa piticè neemururà;

Rà pwa diri pâ na jèpapara muru na wâdé.

¹¹ Guwà cibwaa naa bépitu târa pa dâpwà na rà bwaa dopwa. Ba o péa cètùurà pâ câbawâdé kâra naiiri âboro, ba na rà piéa còwâ. Â o dàtirà jii [é wakè, na rà mara ina pâ, na rà pwa ba kà] Kériso.

¹² Â wiàna wàrapwiri, â càra caa pacoo é *ipwataâboro kàra tée,

* **5:7** Gà ina tà pa dâpwà ma tâa kàra—Grec: Gà ina tàra. Munaa pa dâpwà, é, pwiri diri tèpa cèikî. † **5:9** (ma 5.11) *Pa dâpwà...* Grec: *Pa dâpwà na wii neerà naa na tii.* Wà pa dâpwà bèèpwiri, âna rà pipanuârà, ba na rà wakè ba kà Pwiduée, â rà tòpi mwani bépitu, jii é wâra pwapwicîri. ‡ **5:9** *Rà nye tâa bwàti goo éarà béaa*—Grec: *Nye caapwi co éarà.* § **5:10** *Piênawéna...naa na ipakîri*—Grec: *Nuwa é â tèpa pwapwicîri.* (Pai pitòpi âboro kà tèpa Juif ma tèpa tapoo cèikî naa goo Iésu na pàara kà Paulo.)

13 â rà péa pwa ciritàu. Â muru na èpà jii pwiri—rà péa tà ciburà pâra wii pwârawâ, ma picocoo. Â rà géé naa na pâ muru, na ticé ûraarà goo, ma ina imudi ê pâ muru.

14 Â géé goo kaa pwiri, na go ina tà pa ilâri dâpwà, na rà bwaa dopwa, pâ, wâdé na rà piéa cômâ. Â wâdé na rà pièrù goo pâ èpo kâra, ma wéaari bwâti ê pwârawâ kâra. Â, na wârapwiri, â o càra caa naa cè naigé tà tàpé na rà pièpàrijè*, ma rà pinabaèpàjè.

15 Ba napwa naa goo pàra dâpwà, âna rà jèe nye pàgà, ba na rà pâra wiâ *Caatana, â rà jèe imwûru.

16 Gà ina tà pa ilâri na rà cèikí pâ, wiàna pwa cè dâpwà naa tâa kâra, â wâdé na wâilà, na rà pitu târa. Â, naa wârapwiri, â o càcaa nakake kâra ê wâra pwapwicîri. Ba é mwa pitu târa co wà pa dâpwà na ticé âboro na pitu târa.

Tèpa pitûâ

17 Wâdé na jè papwicîri, ma wâri bwâti tèpa pitûâ na rà pipopa ê wâra pwapwicîri. Â mwa nye dau pâri kaa ma jè wârirà, wiàna rà wakè ba gòo, goro ê pai pwa pupûra ma picémara kâra.

18 Ba jè pûra naa na *Tii Pwicîri pâ: *Gà cibwaa pacoo é paaci na é uti é pwâra blé, na pàara na é còogai, ba kâgà é u mwatò goro blé. Deutéronome 25.4* Â jèe wii mwara pâ: «Wà pwi a wakè, âna wâdé na é tòpi é wâriê†.»

19 Wiàna pwa pwi jè âboro, na é pitòti pwi jè a pitûâ, â gà cibwaa ipacè naa goo, wiàna wâé acari. Wâdé wiàna ârailu ma âracié, cè tàpé na rà paâjupâra.

20 Wà tàpé na rà pwa é [pwina dau] èpà, âna gà patûrarà, na ara diri é âboro. Â, naa wârapwiri, â wà pàra tàpé, âna o wâgotàra, na rà pwa é pwina èpà.

21 Wàèpwiri é pâ pwina go pitûâri tâgà ba gòo, na ara Pwiduée ma Kériso Iésu ma tèpa *angela na pitòrigarirâ‡. Â gà pitère dâra bwâti, â gà cibwaa ipwaké goro âboro.

22 Gà còo bwâti é wâro kà pwi jè âboro, béaa kâra na gà pitòrigarié ba na é pwi a pitûâ§. Ba gà péa paari pâ, gà wâdéari ê pâ èpà kêe. Gà ipwacòoco, â gà pitòimirigà [naa na diri pâ ère].

5:13 2 Tésalonika 3.11   **5:14** 1 Korénito 7.9   * **5:14** Tàpé na rà pièpàrijè—é, Pwi apièpàrijè, wà Caatana.   **5:18** Mataio 10.10; 1 Korénito 9.9   † **5:18**...Wâdé na é tòpi é wâriê—Popai kà Iésu naa na Tii kà Luka (Luka 10.7). Paari tâjè pâ, wà Paulo, âna é pwamuru é pwina wii naa na Âmu Aamwari (le Nouveau Testament), âna ipaiwà bau é popai naa na Aamwari Béaa (l'Ancien Testament), ba cau popai kà Pwiduée.

5:19 2 Korénito 13.1   **5:20** Éfeso 5.11   ‡ **5:21** Angela na pitòrigarirâ—Pwiri tèpa angela na rà piènwéna kà Pwiduée, na ara autâa kêe, naa napwéretòotù. (Còo Auinapàpàri 5.11.)   § **5:22** Gà còo bwâti... Grec: Gà cibwaa piûri, na gà tòpò ìgà, naa gò cè pwi jè âboro, ba na é pwi apitûâ.

²³ Napwa naa googà, co Timotéo, na gà pwi a ciburà maagé, âna go ina tâgà pâ: Gà cibwaa wâdo co ê jawé moo; â gà tâpo wâdo mwara, ji dipâa, ba o wâdé târa ê nanaagà.

²⁴ Napwa naa goo tâpé na rà ciburà pwa na èpà, âna, pâbéaa kàra, ê jèkutà goorà, na rà pâra naa goro pitèimuru. Â pwa pàra càrarà, âna mwa tà pwicò me kàra.

²⁵ Pwacèwii mwara, ê pâ wakè na wâdé. Ba pwa pàra wakè kàra, na jè nye mara côo wài. Â pwa pàra pwi, na jè mwa nye tà côo pwicò.

6

Tèpa ênawéna kîri

¹ [Wàéni ê popai, ba kà tèpa cèikî, na rà] tèpa *ênawéna kîri kà pàra tâpé: Guwà papwicîri tèpa caa kàwà, ma pitère dâra bwàti. Â, naa wârapwiri, â o càra caa pitaurée goo Pwiduée, wà tèpa âboro; â o càra caa pwaèrea, goro ê cèikî kâjè.

² Â wiàna wà pwi caa'gà, âna é pwi a cèikî béégà, â càcaa pai ina wèe pâ, na câgà caa papwicîrié, naa na diri pâ ére. Bwa, wâdé na gà dau wakè bwàti ba kée, ba na gà pitu tà pwi a cèikî béégà, na é mearié wà Pwiduée.

Bénabwé popai

Wâdé na gà pacâmuri tèpa cèikî goo diri pâ pwiibà, co Timotéo. Â gà tacoo goorà pâ, na rà pitère dâra bwàti.

Picòo na pwâ

³ Pwa pàra âboro, na rà pacâmuri tèpa cèikî goro ê pâ muru na ité jii ê pwina go ina tâgà. Â càra caa pâra wiâra ê pwâratùra kà Pwi Ukai kâjè, Iésu Kériso. Ê pwâratùra bèepwiri, âna âjupâra ma tâbawêe, â é pacâmurijè goro pai wârori ê wâro na wâdé tà Pwiduée*.

⁴ Wà tèpa âboro-bà, âna maina nûmarà, â ticè na rà tâmogòori. Jè maagé kàra, âna rà nye tà tûra, ma pitòocia, goro pâ neeremuru. Â diri pâ popai kàra bèepwiri, âna tagòtù ê piboo, ma é pai pitadàrù, ma pâ pinabaèpà, ma pâ aunünüma na èpà.

⁵ [Dau wâdé târa] pâ pitapopai na ticè urèe, ba rà pâra wiâra ê pâ aunünüma kàra na càcaa *tàrù. Ba jèe càra caa côo ê âjupâra. Â rà niimiri pâ, ê cèikî naa goo Pwiduée, âna naigé, ma o pwa neemururà.

Âji wâdé kâjè

6:1 Éféso 6.5   6:2 Philémon 1.16   6:3 Galatia 1.6-9   * 6:3 Â é pacâmurijè, goro pai wârori é wâro na wâdé tà Pwiduée—é, É pâra naa goo ê cèikî kâjè.   6:5 2 Timotéo 3.8, 4.4; Tito 1.14

⁶ Nye âjupâra pâ, ê cèikî kâjè naa goo Pwiduée, âna jèe pé wâdé kâjè na maina, wiâna jè ipwâdéee goo ê pwina jèe wâjaajè.

⁷ Ba nye ticè na jè pame naani gòropuu, â o nye ticè cèna jè pawâjuépiri còwâ.

⁸ Â wiâna pwa cèna jè ija ma jè coona, â jèe nye pârijè kaa pwiri.

⁹ Â napwa tàpé na rà ciburà mudàra cè neemururà, âna rà naa [pai pwa wèe, tà *Caatana] ma é piwâmirà, â rà pâ nau pwa pâ muru na èpà. Ba càra caa còo pâ, rà pitubaèpà tàra còwâ, na rà pâra wiâra pâ câbawâdé kàra na piticèmururu naa goo. Pwacèwii na piirà goro itùpaò, ma tûrà naa nawia, ba na rà mwü, ba na o tiàurà bamwara†.

¹⁰ Ba é majoro diri ê pâ na jèpapara èpà, âna é pai wâdéari kâjè é mwani. Wâru tàpé, na rà po dau mudàra é mwani, â rà imwüru jii é cèikî. Â rà pâra, na po dau maagé goo.

Pàra aupitûâri tà Timotéo

¹¹ Gà uru jii é pâ muru bèepwiri na èpà, co Timotéo, ba gà pwi âboro kà Pwiduée. Gà mudàra ma gà pitòimirigà, ma wâdé tà Pwiduée wâgà. Gà wâro na cèikî, ma pimeaari, ma pidàpwicâari, ma moo.

¹² Gà cimwü naa na pwi paa na wâdé, wiâra é cèikî kâjè‡. Â gà cipa ba gòo é *wâro dâra gòiri jaa Pwiduée [â gà wârori bwàti nabàni]. Ba nye târa kaa, é wâro bèepwiri, na é todàgà, na tòotù na gà napàpari é cèikî'gà, na ara é pâ âboro na wâru.

¹³⁻¹⁴ Go tûâri tâgà ni pâ, na gà pitère dâra bwàti diri pâ naèà, na gà jèe tòpi. Go ina tâgà pwiri, na ara Pwiduée, na é naa é wâro kâra diri é pâ muru. Â go ina, na ara Kériso Iésu, wà pwina é ina co é âjupâra, na ia é coo ara wà kupénoo Ponce Pilato. Üu, gà wéaari bwàti é pâ naèà bèepwiri, ba na o ticè tòri ma ûra googà; â o ticè na o mwa pitèigà goo, tèepaa naa na é tòotù na ée mwa wâjué me còwâ na wà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso.

¹⁵ Ba:

Wà Pwiduée kâjè,
Ukai kà tèpa ukai,
Pwi a pitûâ kà tèpa pitûâ.
É pitûâ naa gò diri.
É jèe pacoo i tòotù.
Ée mwa paari Kériso.

6:6 Filipi 4.11-12; 1 Timotéo 4.8; Hébéru 13.5   **6:7** Job 1.21   † **6:9** Dernière phrase—Wàèpwiri ucina naa na grec. *Bamwara (é, baamwara)—Pour de bon.*

6:10 Éféso 5.5   **6:11** 2 Timotéo 2.22   **6:12** 1 Korénito 9.25-26; 2 Timotéo 4.7

‡ **6:12** *Wiâra é cèikî kâjè—é, Ba na gà pwamuru é cèikî kâjè.*   **6:13-14** Ioane 18.36-37

6:15 Auinapàpari 17.14

[Ée nama é wâjué me cōwâ]
na pwi tòotù-bà.
¹⁶ Nye wàé co kaa
na é wâro dâra gòiri awé.
Pwâra ê pwéelaa kêe,
pwacoé ma niâriê.
Câcaa pâri ma cōôê,
goro âraporomeejê.
O mwa pwamainaê,
na diri pâ tòotù.
Tâa têe pàtâmee,
dâra gòiri awé!
Wâdé na wâra! Amen!

Tèpa cèikî na pwa neemururà

¹⁷ Gà ina bwàti, tà tàpé na pwa neemururà naani gòropuu, pâ, rà ipwacôoco. Ba rà péa pipwamainarà. Â rà cibwaa cèikî naa goo ê pâ neemururà, ba o câcaa tà tâa awé. Bwa, wâdé na rà cèikî naa goo Pwiduée, wà Pwina é naa tâjè, naa goro piticèmururu naa goo, diri ê pâ muru, ba na jè o ipwâdéé goo.

¹⁸ Gà ina târa pâ, na rà pwa cèna wâdé [goro pâ wâdé kâra]. Rà nama wâru pâ tûâ kâra na wâdé, â rà naa ma ipâdi naa goro piticèmururu naa goo ma pâra tàpé.

¹⁹ Â, naa wàrapwiri, â rà o pwawéaa, târa ê jè pàara noowê ê âji neapiâ na dau pwényuâa, na o câcaa wai—âna ê *âji wâro.

Ipiciji

²⁰ Gà wéaari bwàti, co Timotéo, ê pwina é naa tâgà wà Pwiduée. Gà cibwaa tère pâ pwâratùra na ticè na, ma pipâiti jii ê cèikî. Ba wà tàpé na rà pitòocia goo pâ muru bèepwiri, âna rà ina pâ, tâa târa pâ 'autâmogòorimuru na wâgòro'. Êco na câcaa âjupâra.

²¹ Â wâru tàpé na rà pâiti jii ê âji cèikî, gée goro ê pai pâra wiâra kâra ê aunünüma bèepwiri.

Wâdé na cau tâa jaawà diri ê *pimeaari imudi kà Pwiduée!
Cidòri nyuâawà!

Béârailu kâra tii kà Paulo tà Timotéo Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?
Wà Paulo, pwi *apostolo.

É wii wiidà?
Nabibiu kâra *naja 66 ma 67, na béârailu kâra pai tâa kà Paulo na karapuu wâ *Roma. Còo 1 Timotéo Bétapoo popai. Bénabwé kâra tii na é wii, ba càcaa gòiri gée na càùè, âna é nama tètâmwereê wà Néron, pwi ukai kà tèpa Roma. Ba é pwi a èpàri tèpa cèikí naa goo Iésu.

É wii tâi?
Tà Timotéo. Còo 1 Timotéo Bétapoo popai.

Cina é wii?
É tâmogòori wà Paulo pâ, o jèè càcaa gòiri wâro kêe, â é wii tà Timotéo, ba dau wânümee têe, ba é pwacèwii pwina naîê (1.3). É wii, ba na é paari pimeaari kêe têe, ma pagòóé naa na cèikí kêe. Â é ina têe cè càraé naa goo tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ.

Dà êre é tii bèeni?
Wà Paulo, âna é pwi âboro na dau imaina naa na cèikí. Naa na tii bèeni, âna é wii bénabwé auniimiri kêe, â jèè còo pwâranümee ma pwina âjimuru têe. Wàèni é pupûra, na é naa tà Timotéo, naa na tii bèeni:

- Gà tà còo Iésu, ma pâra wiâê taaci, tiagoro pwâadèrèè, pwacèwiiio (2.8-13; 4.6-8).
- Gà papwicîri é wâro'gà (2.21-22).
- Gà cibwaa piwâ na gà pwa é wakè na é naa tâgà wà Pwi Ukai, ba é naa tâgà pàtamee (1.6-8).
- Gà pidâpwicâarigà, naa na aré ma tòina na tèepaa medarigà gée goo na gà pwi âboro kà Iésu (2.3-7; 4.5).
- Gà ciburà pitêre dâra é pâ popai na âjupâra, na tâa na Tii Pwicîri (1.13; 4.14-17), â gà ciburà picémara ma pacâmuri tèpa âboro goo (2.15; 4.5).
- Gà tètâjii é pâ ârapupûra na pwâ (2.21), â gà ipwacôoco tàpé na rà me nau ipawâmi tèpa âboro kà Pwiduée (3.1-9).
- Gà pitòrigari tèpa âboro na rà *târù, ba na rà tèpa pacâmuri pàra tàpé (2.1-2).

Pai pitàgoo tii 2 Timotéo
Ipwabwàcu (1.1-2)

Jè tà cimwü na cèikî kâjè (1.3-2.13)

É pagòo Timotéo wà Paulo (1.3-18)

Pwi coda na é pitêre dà pwi ukai (2.1-7)

Iésu Kériso, âna é pwi câmu kâjè (2.8-13)

Ipwacôoco tàpé na rà pâiti jii âjupâra (2.14-3.9)

Câmu tà Timotéo (3.10-4.8)

Bénabwé popai ma ipicijii (4.9-22)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo Paulo [na pwa tii] tâgà, co Timotéo, wâgo pwi *apostolo kà *Kériso Iésu, wiâra é câbawâdé kà Pwiduée. Ba é cùruo pâ, ba na go inapàpari é *âji wâro. Ba é jèe mara ina béaa pâ, na ée mwa naa tâjè é wâro bèepwiri, na é naigé mee Kériso Iésu.

² Gà pwi âji naîô naa na cèikî, co Timotéo, â dau wânümoò tâgà. Wâdé na tà tâgà é *pimeaari imudi ma pinaanapô, na me géee goo Pwiduée kâjè ma Pwi Ukai Kériso Iésu. Â [wâdé na gà tâmogòori] pai moo kàru naa googa. Cidòri nyuâgà!

É pagòo Timotéo wà Paulo

³ Naa ne ma pwaa, ûna go pwapwicîri, â go ciburà ina é neegà. Â go pwaolé tà Pwiduée, na ia rà piênawéna kêe wà tēpa nyimuô ma upòo, â na go piênawéna kêe mwara géee na âji pwâranümoò.

⁴ Go tà niimiri é pai dau i'gà [na ia go pâra jii]. Â po dau nümoò na go cògà còwâ. Â go o dau ipwadée, wiàna ju ipâmariju còwâ.

Tòcidàra còwâ ânye na wâgooga

⁵ Go tâmogòori pâ, gà pwi a cèikî naa goo Pwi Ukai, géee na âji pwâranümagà. Ba gà pwacèwii wà gèe'gà Loïs, na ia é mara cèikî, â wà mwara nyaa'gà, Eunice.

⁶ Êkaa na go pagòogà, ba na gà wéaari bwàti é âraimeai kà Pwiduée, na é wâgooga—na ia gà tòpi, géee goro pai tòpò é du îô naa gògà. Ba é jèe pwacèwii é ânye na jèe pwa na é bà, â wâdé na gà tòcidàra còwâ*.

⁷ Ba é Nyuâaê Pwicîri, na é naa tâjè wà Pwiduée, âna câe caa nama jè piwâ ma wâgotâjè. Ba é pame tâjè é pátamee, ma é pimeaari ma é pai pitòimirijè!

⁸ Êkaa na gà cibwaa piwâ na gà inapàpari Pwi Ukai kâjè. Â gà cibwaa nama wâgotâgà†, goro pai wâni na karapuu kôo ba kêe. Wâdé na ju kakeri ma picâri naima, ba kâra é *Picémara

1:2 Apostolo 16.11; 1 Timotéo 1.2   1:3 Apostolo 23.1   1:5 Apostolo 16.1   1:6

1 Timotéo 4.14   * 1:6 *Ânye na jèe pwa na é bà...tòcidàra còwâ—é, Ânye, na wâdé na gà nama dau udàrù.*   1:7 Roma 8.15   † 1:8 *Gà cibwaa nama wâgotâgà—É popai kamu naa na grec, âna pai ina wèe pâ: Wâgotâjè naani, ma na nee tii 12 ma 16.*

Wâdé. [Â gà cimwü naa goo Pwiduée] ba é naa tâgà ê pàtamee [na go jèe ina tâgà].

Nyabi tà Pwiduée na é pa-udòjè

9 É jèe pa-udòjè
wà Pwiduée Caa.
É todàjè diri,
ba na jè Ba kêe.
Càcaa wàjè,
na pwa pwiri;
Ba nye câbawâdé kêe,
na é pacoo géee na biu,
na bwaa tiâu gòropuu.
É paari tâjè,
pimeaari kêe,
na é naigé mee Kériso.
10 É tèepaa me Kériso,
*pwi a pa-udòjè.
É nama tiâu
pâtàmara ê pwâra bà.
É naa tâjè wâro
dâra gòiri awé!
Wâépwiri kaa
Picémara Wâdé kêe‡!

Câjè caa piwâ na jè picémaraê

11 Wà Pwiduée, âna é pwa ma go pwi apostolo kêe, ma pwi a-inapàpári ê *Picémara Wâdé kêe bèepwiri, ma pwi a pacâmuri tèpa âboro.

12 Wâé kaa pwiri, na go géee picâri goo, nabà. Êco na càcaa wâgotôo goo. Ba go nye tâmogòori wà Pwina go cèikî naa gooe. Â go nye niimiri ba mwü pâ, é tâmogòori wéaari ê wâro kôo na ia go naa têe§, tiagoro ê Tòotù pwicò*.

13 Gà pâra wiâra ê pâ popai na âjupâra, na gà jèe tòpi jiio, â gà pitère dâra. Â gà wârori pwiibà, naa na ê cèikî ma ê pimeaari, na é naa tâjè wà Kériso Iésu.

14 Â gà wéaari bwàti ê Picémara Wâdé na naa tâgà. Â ée mwa pitu tâgà ê *Nyuâaê Pwicîri, na é wâro goojè.

É cimwü pwi béjè Onésifor

1:9 Éféso 2.8-9; Tito 3.5   1:10 Hébéru 2.14   ‡ 1:10 Wâépwiri kaa Picémara Wâdé kêe—é, Géee goro ê Picémara Wâdé.   1:11 1 Timotéo 2.7   § 1:12 Ê wâro kôo na ia go naa têe—é, I pwi ia é naa tôo, pai ina wèe pâ, ê Picémara Wâdé.   * 1:12 Tòotù pwicò—Tòotù na ée mwa wâjué còwâ wà Iésu na, é, tiagoro ê pwâadèrè.   1:14 1 Timotéo 6.20

15 Napwa tèpa cèikî gée na province Asia, âna gà nye tâmogòori pâ, rà naa càurà tôo—wàrapwiri mwara naa goo wà tupédu aéjii wà Figèle, ma Hermogène.

16 Caapwi co, wà pwini Onésifor. Wâdé na wà Pwi Ukai, âna é naa é pimeaari kêe târa é wâao kêe. Ba é nye ciburà pitu tôo, â càcaa wâgotêe na é pwa karapuu, pwacèwii[†].

17 Ba ûna é tèepaa me naani na ville *Roma, â câé caa nao goro mudòo pitiri é pâ ére, â é nye pâmariô.

18 Â gà nye tâmogòori bwàti diri pâ na wakè na wâdé, na ia é pwa tôo, naa na ville kêe, Éfésò. Â go ilari jii Pwi Ukai pâ, na é paari tée é pimeaari kêe[‡], na Tòotù na ée mwa pitèi é gòropuu wà Pwiduée!

2

Pwi coda na é pitêre dà pwi ukai

1 Gée goo kaa [diri pâ muru bèepwiri] co pwina naîô, â wâdé na gà cimwü, naa goro é pàtamee ma *pimeaari imudi kà Kériso Iésu.

2 Gà jèe tère é ârapupûra na âjupâra, na go inapàpari, na ara pâ âboro na dau wâru. Wâdé na gà naa diri é pâ pwiibà, tà tèpa âboro na rà *tàrù—tà tàpé na pârirà ma rà pacâmuri pàra tàpé.

3 Gà kakeri ma picâri, pwacèwii pwi jè coda kà Kériso Iésu.

4 Ba wà pwi coda, âna nùmee na é wâdéarié wà pwi caa kêe. Â câé caa tà niimiri é pâ wakè na wâgòroigé jii wâra coda.

5 Â wà pwi a pwa kòcò mwara, âna o câé caa piétò, wiàna câé caa pàra wiàra é pâ naèà goro kòcò.

6 [Pwacèwii na jè mu ina pâ]: Wà pwi a dau wakè na aupwanapò, âna o nye wàé, na ée mwa mara tòpi béaa pwàra wakè kêe.

7 Gà nünüma bwàti naa goo é pwina go ina tâgà ni, â wà Pwi Ukai, âna ée mwa pwa ma gà po tâmogòori diri.

Iésu Kériso âna é pwi câmu kâjè

8 Gà mwa tà niimiri pâ, wà Iésu Kériso, pwi gòobàra pwi ukai *Davita, âna é jèe wâro còwâ gée na aubà. Wàé kaa pwiri é *Picémara Wâdé, na go picémara.

9 Â majoroé kaa é Picémara Wâdé bèepwiri, na go gére tòina, â tò-o goro é pâ itùpaò, naani na karapuu, pwacèwii pwi jè a pòtàmwara âboro. Êco na ticè âboro cèna pâri ma é tòo é Popai kà Pwiduée!

[†] 1:16 Càcaa wâgotêe na é pwa karapuu, pwacèwii—Grec: Câé caa kamu goo pâ itùpaò kòo. [‡] 1:18 Ê pimeaari kêe—é, Ê pimeaari kà Pwiduée. 2:3 2 Timotéo

1.8 2:5 2 Timotéo 4.8 2:6 1 Korénito 9.7 2:8 Roma 1.3; 1 Korénito 15.4

2:9 Éfésò 3.1,13; Filipi 1.12–14

¹⁰ Go pidàpwicâariô naa goo diri ê pwiibà, ba kà tàpé na é pitòrigarirà wà Pwiduee. Ba nümoo na rà udò, ma tâa târa, dàra gòiri, ê wâro ma ê muugère jaa Kériso Iésu.

¹¹ Ba âjupâra ê popai na [jè mu ina] pâ:

Wiàna jè jèe bà
naima ma Kériso,
â jè o wâro còwâ
naima ma wàé.

¹² Wiàna jè cimwü,
â jè o pitûâ
naima ma wàé.
Wiàna jè tètâjiié,
â ée mwa tètâjiiè.

¹³ Wiàna câjè caa tàrù,
êco na wàé, âna
é nye tà tâa taaci
na ê tàrù.
Ba é tâa na pai tâa kêe.

Ipwacôoco tàpé na rà pâiti jii âjupâra

¹⁴ Gà taniimiri ê pâ popai bèepwiri tà diri [tèpa cèikî]. Â gà ina ba gòo târa, na ara Pwiduee, pâ, na rà cibwaa pitòcia goro popai. Ba piticèmuru naa goo ê pâ pwâratùra bèepwiri, â nye po târa na tòdidiri tàpé na rà tère.

¹⁵ Wâgà, âna gà gòo naa na wakè'gà, â gà ina ba tàrù ê popai na âjupâra. Â wà Pwiduee, âna ée mwa ipwàdéé goo ê wakè'gà, â o câgà caa kamu goo.

¹⁶⁻¹⁷ Gà cibwaa tâa jaa tèpa âboro, na rà pwacèwii Himéné ma wà Filétos, ba ru pwa pâ jèkutâ na piticèmuru naa goo. Ba wà tàpé na rà wàrapwiri, âna càra caa papwicîri wà Pwiduee. Ê pâ popai bèepwiri, âna pwacèwii ê aurumuru naiiwà, na é imaina pâ. Â wà tàpé na rà pacâmuri tèpa âboro goro pwiri, âna rà o tâiti jii Pwiduee.

¹⁸ Napwa naa goo wà tupéebà, âna ru jèe pâiti jii ê âjupâra, ba ru ina pâ, wà tèpa bà, âna rà jèe wâro còwâ géé na aubà, [â o ticè cè jè wâro còwâ na jè tapacîri.] Â, na wàrapwiri, â ru ténoori ê cèikî kâra pâra âboro.

¹⁹ Êco na ê paaé na é tòpò wà Pwiduee, âna nye gòo ma cimwü. Â wii naa gò, pâ: *Wà Pwi Ukai, âna é nye tâmogòori tàpé na rà tèpa âboro kêe, Nahoum 1.7* ma «Wà pwina é ina pâ é pwi âboro kà Pwi Ukai, âna wâdé na é pâiti jii ê èpà.»

²⁰ [Gà niimiri cai] ê wâ na dau wâdé, âna càcaa tâa na co ê pâ ngapò, na pwa goro mwani mii ma mwani pwaa. Â pwa mwara, ê pâ ngapò, na pwa goro upwâra ma goro puu, ba nye târa diri ê pâ tòotù. Â ê ngapò na dau wâdé, âna târa pâ tòotù na jè pi-ija naima na.

²¹ Â wiàna gà cèitiri ê èpà'gà gée na pwâranümagà, [ma tètâjii ê pâ ârapupûra bèepwiri na pwâ] âna gà o pwacèwii ê ngapò na dau wâdé, ba kà Pwi Ukai. Â ée mwa popagà, ba na gà pwi neemuru wakè kêe. Â o wâru pâ na jèpapara wakè na wâdé na ée mwa pwa googà.

Gà uru jii pwina èpà ma pwina pwâ

²² Gà uru jii ê pâ câbawâdé kà tèpa âboro dopwa, co Timotéo. Â gà mudàra ma gà wârori ê wâro na tàrù. Â gà mudàra ma gà wâro na cèikî, ma pimeaari ma pinaanapô. Ba wàépwiri pai pwa kà diri tàpé na rà papwicîri wà Pwi Ukai, gée na pwâranümarà na wâdé na araé.

²³ Gà cibwaa ipacè naa goo ê pâ jèkutâ na ticè èreê, ma ticèmuru naa goo. Ba tèepaa me gée goo pwiri ê pâ pitòocia.

²⁴ Â wà pwi ênawéna kà Pwi Ukai, âna càcaa wâdé na é pwi a tòocia. Wâdé na é pwi a moo ma ipakîriê naa goo diri tèpa âboro, ma pwi a tâmogòori pacâmuri, ma pwi a pidâpwicâarié.

²⁵ Ba wâdé na é tâmogòori tûra ba moo tà tàpé na rà cicaraé. Â géewê, â wà Pwiduée, âna ée mwa pitu tàra, ma rà pinünüma, ba na rà tâmogòori ê âjupâra.

²⁶ Â wiàna pitâmogòo nûmarà, â rà o udò jii ê pwârajé kà *Caatana, wà Pwi âboro èpà, na é tâjürurà, ba na rà pwa ê câbawâdé kêe.

3

O dau wâru tèpa ipa-imwüru

¹ Wâdé na gà tâmogòori pâ, na pâ bénabwé tòotù, âna o jèe tèepaa me pâ pàara na gòo ma pwacoé.

² Ba wà tèpa âboro, âna [rà o dau èpà]:

Rà o piniimirirà co;

Rà o wâdéari mwani;

Rà o pi-ina ba èpà wà Pwiduée;

O càra caa papwicîri ê pwina pwicîri;

O maina nûmarà, â rà o pi-ina kàra;

O càra caa pitère dà du nyaa ma caa kàra, â rà o jèe tèpa cuâcâda;

³ O gòo pwâranümarà, ma ticè pimeaari goorà;

Rà o pi-ina ba èpà pàra tàpé;
 Rà o wârori ê wâro imudi;
 Rà o tèpa putàmù;
 Rà o tèpa cicara ê pwina wâdé;
 4 Rà o tèpa icuri tèpa béerà;
 Rà o tèpa pwaduwa kà tèpa pigù, â rà o ipwa-imudirimuru;
 Rà o tèpa ipwamainarà;
 O wâdé tàra ê ipwadée imudi, jii wà Pwидуée.

5 Rà o gòmapwa ma rà tèpa âboro kà Pwидуée, ma pâra wiâra ê nyamanya kâra wâra pwapwicîri. Êco na o nye ticè pàtàmara cèikî [naa na wâro kàra]. Â gà upi tèpa âboro na rà wàrapwiri.

6 [Â gére wàrapwiri ni.] Ba wà pàra tàpé géé goorà, âna rà cai pâ pwârawâ. Â rà ipiwâmi pa ilâri, na càcaa mwü ê cèikî kàra. Ba wà pa ilâri-bà, âna rà nye tà niimiri pâ, dau maina èpà kàra, ba nye tà càù pwâranümarà diri kaa ê pâ na jèpapara èpà.

7 Â dau wâdé tàra na rà tàmaari diri kaa tèpa picémara popai, êco na po dau pwacoé ma rà côoinari ê âjupâra,

8 géé goo na wà tèpa ipa-imwürurà, âna rà cicara ê âjupâra.

Wà tèpa pwa pupûra-bà, âna rà pwacèwii wà Jannès ma wà Jambres*, tupédu a cicara wà *Moosé [na *Aigupito biu]. Càcaa wâdé aunünüma kàra, ba ticè pàara ê cèikî kàra.

9 Êco na o càra caa pâra tia-iti. Ba wà diri tèpa âboro, âna rà mwa bàra côoina ê pai imwüru kàra, pwacèwii na ia rà côo ê càra Jannès ma Jambres.

Câmu na é naa Paulo tà Timotéo

10 Êco na wâgà, co Timotéo, âna gà tâmogòorio bwàti, â gà pâra wiâô naa na diri pâ muru—ê ârapupûra kôo, ma ê càrao, ma ê aunünüma kôo; â ê cèikî kôo, ma ê pidâpwicâariô; â ê pimeaari kôo, ma ê pai cimwü kôo,

11 ma ê pai tubaèpà tîo ma pâ aré kôo. Ba gà tâmogòori pâ, rà po dau tubaèpà tîo, naa na pâ ville Antioche géé Pisidie, ma Iconium ma Lystre. Â go dau pwamaagé côo goo. Êco na wà Pwi Ukai, âna é nye upao jii diri ê pâ pwi bèepwiri.

12 Â jèe wâdé, ba wiàna nümajè na jè pâra wiâ Kériso Iésu, â o tubaèpà tâjè.

13 Napwa naa goo wà tèpa piwâmi, âna rà o mwa nye ciburà dau pwa na èpà jii béaa. Â rà o ipa-imwüru pàra tàpé. Êco na rà nye ipa-imwürurà còwâ.

3:5 Mataio 7.15,21; Tito 1.16   3:8 Exode 7.11   * 3:8 Jannès ma wà Jambres—Pwiri tupédu âboro géé goo tèpa pwa tutê na rà cicara Moosé.   3:11 Apostolo 13.14-52, 14.5,8-20   3:12 Mataio 16.24; Ioane 15.20; Apostolo 14.22

14 Â wâgà, âna wâdé na gà tà pâra wiâra bwàti ê âjupâra na gà jèe picòo, â na gà jèe cèikî naa goo. Ba gà nye tâmogòori pâ, wàilàapà tàpé na rà pacâmurigà.

15 Ba é pacâmurigà ê *Tii Pwicîri, gée na aukîri'gà, â tâa tâgà ê autâmogòorimuru, târa ma gà udò, [ba na tâa tâgà ê *âji wâro] gée goo ê cèikî'gà naa goo Kériso Iésu.

16 Ba diri ê Tii Pwicîri, âna é me gée jaa Pwiduée, târa ma picòo tâjè, ma èùrujè, ma patàrùjè, ma pinadàrù ê pwina wâdé jii ê pwina èpà†.

17 Nye gée goro ê Tii Pwicîri, na [é wakè goojè wà Pwiduée, ba na] jè tèpa ênawéna kée na tâbawée. Â é pwabwâtijè, ba na jè pwa diri pâ muru na wâdé.

4

Gà inapàpari popai kà Pwiduée

1 Wà Kériso Iésu, âna ée mwa me nau pitûâ kâra diri tèpa âboro, â ée mwa pitèira diri—tèpa wâro ma tèpa bà. Êkaa na go tûari tâgà, na araé, ma na ara Pwiduée, pâ:

2 Gà picémara ê popai kà Pwiduée, na diri na pàara, wiàna wâdé, ma wiàna èpà. Gà pacâbweri* tèpa âboro; â gà patàrù tàpé na rà pwa na èpà; â gà pacâmurirà bwàti. Â gà pagòorà. Gà pwa diri pwiri, naa na pidàpwicâari.

3 Ba o jèe tèepaa me ê jè pàara, na o wà tèpa âboro, âna o jèe tàutàra na rà tère ê Popai kà Pwiduée. Â rà o nye tà pâra wiâra ê pâ câbawâdé kâra na èpà. Â rà o nye ciburà mudàra tèpa picòo na wâru wàilà, na rà ina co ê pwina wâdé tàra na rà tère.

4 Ba rà o kee naa goo ê âjupâra, ba na rà o tère ê pâ jèmaa na pwâ.

5 Êco na wâgà, âna wâdé na gà pwi a pitòimirigà na diri pâ pàara, â gà pidàpwicâarigà, naa na aré ma tòina. Â gà inapàpari ê *Picémara Wâdé. Â gà tubanabwé diri pâ wakè na é panuâ tâgà wà Pwiduée, ba gà pwi ênawéna kée.

Go jèe pwa pipaa na wâdé

6 Napwa naa good, âna go jèe panuâ ê wâro kôo, ba na go pwa *ârapwailò goo tà Pwiduée. Ba o jèe tèepaa ê pàara na go bà na.

7 Go pwa pwi ipaa na wâdé. Â go jèe tubanabwé ê itàa kôo. Â go nye cipa ba mwü ê cèikî†.

3:16 Roma 15.4 † 3:16 Pinadàrù ê pwina wâdé jii ê pwina èpà—é, Pacâmurijè goro pai wârori é wâro na wâdé ma tàrù. * 4:2 Pacâbweri—Convaincre, réitérer. 4:3 1 Timotéo 4.1 4:6 Filipi 2.17 4:7 1 Timotéo 6.12 † 4:7 Â go nye cipa ba mwü ê cèikî—é, Â go jèe pitère dâra, tiagoro ê pwâadèrè.

⁸ Go jèe piétò, ba go jèe wârori ê wâro na *târù ma wâdé tà Pwi Ukai‡, pwi a pitèi na é târù. Â tapoo nabàni, âna go tapacîri ê bwe korona—ê pumara wakè kôo—na ée mwa naa tôo, naa na pwi Tòotù, na ée mwa pitèi tèpa âboro na. Â ée mwa nye naa tà mwara, diri tàpé na wânümarà gooé, ma tapacîri ê pai o tèepaa kêe.

Bénabwé popai

⁹ Wâdé na gà piwàcî me mariô.

¹⁰ Ba wà Démas, âna é jèe panuâô, ba é po dau wâdéari ê pâ neemuru ê pé gòropuu bèeni. Â é pâra naa na ville Tésalonika. Â wà Crescens, âna é pâra naa Galatia; â wà Tito, âna é pâra naa Dalmatie.

¹¹ Tà wàco Luka, na é tà wâjaa. Â wâdé na gà mudà Maréko, â gà popaé wiâgà. Ba ia é po dau pitu tôo naa goo ê wakè na go pwa.

¹² Napwa naa goo Tychique, âna go o jèe panuâê pâ naa na ville Éféso.

¹³ Na gà mwa me, â gà tàpo coo jaa Carpus naa na ville Troas, ba na gà popa ê palito, na ia go tà ujii naa jaaé. Â gà pame mwara ê pâ tii kôo—â gà cibwaa imwüru jii i pâ tii, naa wii naa gòro parawére mutô§.

¹⁴ Wà Alexandre, wà pwi a caagai paò, âna é po dau pwa tôo ê pâ muru na èpà. Êco na wà Pwi Ukai, âna ée mwa nye naa tèe cè pumara ê pâ wakè kêe [na èpà].

¹⁵ Gà ipwacôogà gooé mwara, ba é nye dau gòro goro cicara ê popai kôo.

Rà capai panuâô

¹⁶ Na tòotù na tapoo pitèio naa na wâra pitèimuru, â nye ticè âboro cèna pitu tôo. Ba wàilà diri, âna rà capai panuâô. Wâdé na é pwanaurirà wà Pwiduée.

¹⁷ Êco na wà Pwi Ukai, âna é pitu tôo, ma pagòo-o. Â é naa tôo é nii kêe, ba na go inapàpari diri ê popai kêe, tà tàpé na càra caa tèpa *Juif, na rà tâa ni. Â é upao [jii ê pwâra bà na dau èpà, pwacèwii na upao] géee na pwâra liô*.

¹⁸ [Â go tâmogòori pâ] ée mwa pa-udò-o jii diri ê pâ pàra èpà, ma popao, naa na ê Mwaciri kêe, na wânidò *napwéretòotù.

4:8 1 Korénito 9.24–25 ‡ **4:8** Go jèe piétò, ba go jèe wârori ê wâro na târù ma wâdé tà Pwi Ukai—é, Go mwa tòpi ê pumara wakè kôo—wâro dâra gòiri—jii wà Pwi Ukai. É, Â o wâdé ma târù na go tòpi ê pumara wakè jii wà Pwi Ukai. Grec: La couronne de justice. **4:10** Apostolo 15.37–39; 2 Korénito 8.23; Kolosé 4.14 **4:13** Apostolo

20.6 § **4:13** Tii na wii naa gòro parawére mutô—Parchemins. Ê pâ tii na wii naa gòro parawére mutô, âna maina wâri wèe jii pâ pwâpié (papyrus), ba dau gòo.

4:14 Psaume 62.13; Roma 2.6; 1 Timotéo 1.20 * **4:17** Liô—Lion.

Picagòtùé ma pwényunyuâariê dâra gòiri awé! Wâdé na wàra. Amen!

Ipicijii

¹⁹ Bwàcu kà du duadà Priscille ma Aquilas, ma diri ê pwârawâ kà Onésifor.

²⁰ Wà Éraste, âna é tà tâa na ville Korénito. Â go ujii Trophime naa na ville Milet, ba é maagé.

²¹ Timotéo, gà piwàcî me, béaa kêra ê pàara aumoo.

Wà Eubule, ma Pudens, ma Linus, ma Claudia, âna rà naa paé bwàcu'gà, wàilà ma wà diri tèpa cèikî béejè naa goo Kériso, na rà wâni.

²² Wâdé na é tà jaagà wà Pwi Ukai. Wâdé na é pwényunyuâariwà diri goro ê *pimeaari imudi kêe!

Cidòri nyuâawà!

Tii kà Paulo tà Tito Bétapoo popai

Wàilàpà na wii tii bèeni?
Wà Paulo, pwi *apostolo.

É wii wiidà?
Nabibiu kâra *naja 62 ma 66, béaa kâra Bénabwé pai tâa kà Paulo na karapuu wâ *Roma, ma pai bà kêe naawê. Munaa é tâa Macédoine wà Paulo. Còo *1 Timotéo* Bétapoo popai. É wii na pàara na é wii ê pábéaa kâra tii kêe tà Timotéo.

É wii tâi?
Tà Tito, pwi naî pwi jè *Grec, na é tâa gòropô Crète. É cèikî naa goo Iésu géé goo wà Paulo (1.4). Na naja 46, âna é pâra wiâê naa *Iérusaléma (còo *Galatia* naporomee 2). Duîjè naja géé na càùé, âna é pâra wiâ Paulo naa na béaracîé kâra pai pâra kêe, â ru piwakè naima, ba na ru inapàpari ê *Picémara Wâdé (còo *2 Korénito* naporomee 2, 7, 8, ma 12). Géé na càùé, â wà Paulo, âna é panuâê naa Crète, ba na é pitûâ naa na wâra pwapwicîri (1.3).

Cina é wii?
Nüma Paulo na é naa cè câmu tà Tito, ba na é tòimiri ê picaatâa kà tèpa cèikî na Crète.

Dà ère ê tii bèeni?
Wà Paulo, âna é taniimiri tà Tito, â é ina tée ê pai wâro kà pwina nümee na é pwi a pitûâ kâra wâra pwapwicîri. Â é naa mwara ê pupûra tà tèpa cèikî—tà tèpa ijiao, tà pa ilàri dopwa, tà tèpa âboro èpo dopwa, ma tà tèpa cèikî na rà tèpa ênawéna kîri (*esclaves*) kà tèpa âboro na pwa neemururà. Â é picòo tàra cè pai wâro na o wâdé tà Pwiduée.

Pai pitàgoo tii tà Tito

Ipwabwàcu (1.1-4)

Popa bwàti wâra pwapwicîri â cicara tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ (1.5-16)

Pai wârori wâro na wâdé (2.1-3.11)

Pai pacâmuri na jèpapara tèpa cèikî (2.1-10)

Âmu wâro kà tèpa cèikî (2.11-3.11)

Bénabwé popai ma ipicijii (3.12-15)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo, Paulo, [na pwa tii tâgà, co Tito]. Go pwi ênawéna kà Pwiduée, ma pwi *apostolo kà Iésu Kériso.

[É cùruo pâ wà Pwiduée] ba na go nama pimaina too é cèikî kà tàpé na é jèe pitòrigarirà. Â é cùruo, ba na go picòo tàra é âjupâra goo Iésu, ba na rà wârori é wâro na papwicîri wà Pwiduée.

² Â, na wàrapwiri, â rà o cèikî ba gòo pâ, o tâa târa é *wâro dàra gòiri jaa Pwiduée. Ba béaa [kâra é pai tòpò kêe é gòropuu] âna é jèe mara ina pâ, na ée mwa naa tâjè é wâro bèepwiri, â câe caa pwâ.

³ Â, na pàara na é jèe tàmara pacoò wà Pwiduée, *pwi a pa-udòjè, âna é jèe pamogòori* é popai kêe bèepwiri. Â é cùruo, ba na go inapàpari.

⁴ Wâgà, co Tito, âna gà pwacèwii pwi âji naîô, gée goo é cèikî na é dânamariju. Wâdé na tà tâgà é *pimeaari imudi ma pinaanapô, na me gée goo Pwiduée kâjè ma *Kériso Iésu, pwi a pa-udòjè. Cidòri nyuâagà!

Popa bwàti wâra pwapwicîri

⁵ Na ia go picijiigà na gòropô Crète, â go ina tâgà pâ, na gà mwa tubanabwé é wakè kâju naawê. Ba wâdé na gà tòpò cè tèpa pitûâ kâra wâra pwapwicîri, naa na pâ jèpa village.

Pitòrigari bwàti tèpa pitûâ

⁶⁻⁷ Napwa naa goo pwi a pitûâ kâra wâra pwapwicîri, âna cùrué, ba na é piwéaari é wakè kà Pwiduée. Â wâdé na é wâro kêe, âna pitòimiri na ara tèpa âboro diri. Â nye ticè cèna pâri ma pitòtié goo:

É tâa bwàti goo tô wâdèè†;

Câe caa pwi a-ipwamainaé;

Câe caa pwi a wâdo;

Câe caa pwi a putâmu, ma pwi a piokée;

Câe caa pwi a bu mwani goro é pwina é ina na pwâ.

Â wà tèpa naîê, âna rà tèpa cèikî naa goo Iésu, na rà pitêre dàra, â càra caa tèpa wâro imudi;

⁸ Wâdé na:

É pwi a tòpi bwàti tèpa âboro na rà tèpeaa mariê;

É pwi a meari é muru na wâdé;

É pwi a nünüma bwàti;

É pwi a *târù ma pitòimiriê;

1:2 Kolosé 1.27   * **1:3** Pamogòori—Faire connaître.   **1:4** Roma 1.7; 2 Korénito 8.23; Galatia 2.3; 2 Timotéo 4.10   **1:6-7** 1 Timotéo 3.2-7; 2 Timotéo 2.24-26

† **1:6-7** É tâa bwàti goo tô wâdèè—Grec: Nye caapwi co wâdèè.

É pwi a piaabòrié.

⁹ Â wâdé na é pâra wiâra ê popai na târù, na picémara [naa na wâra pwapwicîri]. Â, na wârapwiri, â o târù ê pupûra na é naa tà tèpa âboro, â ée pagòora goo. Â o pâri ma é patûra tàpé na rà cicara ê popai.

Gà târi pwâ tèpa ipawâmi!

¹⁰ Po dau wâru ê pâ âboro na càra caa pitêre dâra. Â rà ipawâmi ê pâ âboro goro ê pâ popai kâra na piticèmururu naa goo. Rà dau wâjaa tèpa *Juif na rà jêe cèikî, [ba rà tacoo goo pàra tàpé pâ, na rà pwa *kamaî].

¹¹ Wâdé na gà târi ê pwârà. Ba rà pacâmuri tèpa âboro goro ê pâ muru na càcaa âjupâra, â rà nama gù è cèikî kâra diri kaa pâ wâao. Â jèpwi mwara, âna rà bu mwani goro pâ pwina rà ina na pwâ.

¹² Ba nye pwi jè âboro tà manga géee jaa tèpa âboro wâ Crète, na é ina goo ê âji Ba kêe, pâ:

«Pwi âboro géee Crète,
pwi âboro a pwâ;
pwi a pwa ciritàu;
ma pwi a dau ija.
Câé caa pitêre dâjè;
é pwi macii a piuti.»

¹³ Ê popai bèepwiri, âna âjupâra. Â géee goo kaa pwiri, âna wâdé na gà pacoora ma pwarà, ba na o târù ê pai cèikî kâra.

¹⁴ Â gà ina târa pâ, na rà nabwé na rà ciburà têre ê pâ jèmaa ma autûari kà pàra tèpa Juif, na pwâ. Ba rà naa càurà târa âjupâra.

¹⁵ [Pwa na rà papwicîri na jè uti pàra utimuru. Êco na jè tâmogòori pâ]:

Êdiri pâ muru, âna wâdé
ba kà tàpé na wâdé pwâranümarà.
Ticè na wâdé
tà tàpé na tòri pwâranümarà,
tà tàpé na tàutàra na rà cèikî.

Wârapwiri, ba tòri ê autâmogòorimuru kâra bau *pwâratûra-nigèe-goorà. [Ba càra mu caa tâmogòori na rà picâdârù ê pwina wâdé jii pwina èpà.]

¹⁶ Rà inapàpari pâ, rà tâmogòori wà Pwiduée, êco na càrarà, âna pâiti jiié. Càra caa pitère dèe, â é miiri ê pwina rà pwa. Tapidau diri ê pâ wakè kàra, â jèe nye dau pwacoé ma rà pwa cè ji caapwi muru na wâdé.

2

Pai pacâmuri na jèpapara tèpa cèikî

Pa âboro na pwanümarà

¹ Wâgà, co Tito, âna wâdé na gà pacâmuri tèpa âboro, wiâra ê picòo na *târù.

² Gà pacâmuri tèpa ijiao, ba na rà pitòimirà, ma piaabòrirà. Â wâdé na rà wâro na cèikî, ma pimeaari, ma pidàpwicâari.

³ Â gà ina tà pa jiiàmù, pâ, wâdé na rà wârori ê wâro na pwicîri, ma wâdé na ara Pwiduée. Â rà cibwaa picocoo, ma dau wâdo dipâa. Wâdé na rà paari naa na càrarà ma tûâ kàra ê pwina wâdé na jè pwa.

⁴ Â wâdé na rà pacâmuri pa ilàri na pwa éarà, ba na:

Rà meaari tèpa éarà, ma èpo kàra;

⁵ Rà pitòimirà;

Rà wakè bwàti naa na pwârawâ kàra;

Rà ipakîrirà naa goo tèpa éarà.

Â, na wàrapwiri, â wà tèpa âboro, âna o càra caa pitaurée goo ê popai kà Pwiduée.

Pa âboro dopwa

⁶ Gà pagòo tèpa âboro dopwa, ba na rà pitòimirà.

⁷ Â wâgà mwara, naa na diri pâ ére, âna wâdé na gà paari tàra ê âji càrajè. Â gà pacâmurirà, naa na âji pwâranüma, ma ipapwicîri.

⁸ Wâdé na ê pwâratùra'gà, âna târù ma wâdé, ba na o càcaa pâri ma rà pitòtigà. Â wà tèpa pièpàrigà âna rà o kamu, ba ticè na rà pâmari ma rà pi-inajè ba èpà goo.

Tèpa ênawéna kîri

⁹ Wà [tèpa cèikî na rà] tèpa ênawéna kîri kà tèpa âboro, âna wâdé na rà ipakîrirà naa goo tèpa caa kàra, naa na diri pâ ére. Wâdé na rà mudàra cè pai wâdéarirà kàra. Â rà cibwaa tòpi tàra goro putâmu.

¹⁰ Â rà cibwaa murarà. Wâdé na rà paari tàra pâ, rà âjupâra ma târù, naa na diri pâ muru na rà pwa. Êkaa na, naa

wàrapwiri, â rà o côo wà tèpa âboro pâ, ê popai kà Pwiduée, *pwi a pa-udòjè, âna muru na dau wâdé ma pwényuâa.

Âmu wâro kà tèpa cèikî

¹¹ Wà Pwiduée, âna é jèe paari ê *pimeaari imudi kêe, ba é me nau pa-udò diri tèpa âboro [ma naa tàra ê *âji wâro jaaé].

¹² Â é pacâmurijè goro ê pimeaari kêe bèepwiri, ba na jè naaco diri pâ tûâ na câjè caa papwicîri wà Pwiduée goo, ma ê pâ câbawâdé kâra ê gòropuu bèeni na èpà. Â, na wàrapwiri, â jè wârori na pwi pàara nabà, é wâro na pitòimiri, ma tàrù, na papwicîri wà Pwiduée.

¹³ Ba jè tapacîri goro cèikî é tòotù na dau pwényuâa. Na pwi tòotù bèepwiri, â ée mwa wâjué còwâ wà Kériso Iésu, naa na é pai maina ma muugère kêe. Ba wàé na é Pwiduée kâjè ma pwi a pa-udòjè.

¹⁴ É jèe panuâ é wâro kêe, ba na é tipijè jii diri ê pâ càrajè na èpà. Â é pwa ma jè pwi Ba kêe, na jèe ticè èpà kêe, â na ciburà dau nùmee na é pwa na wâdé.

¹⁵ Êkaa na wâdé na gà pacâmuri tèpa âboro goo diri ê pâ pwiibà. Â gà pagòorà, ma patùrarà. Ba tà tâgà é tàrù ma gà wàrapwiri. Â gà cibwaa panuâ ma é pwatétéri tâgà cè jè âboro.

3

Mudàra ma guwà pwa na wâdé

¹ Gà taniimiri [tà tèpa cèikî naa jaagà na Crète] pâ, na rà ipakîrirà diri tà tèpa ukai, ma tèpa pitûâ, ma tèpa kupénoo, â na rà pitère dàra. Â wâdé na rà ciburà mudàra ma rà pwa é pâ na jèpapara muru na wâdé.

² Rà cibwaa pinabaèpà cè jè âboro. Â rà cibwaa pitòocia. Wâdé na rà pitòimirà ma moo ma ipakîrirà na ara diri ê pâ âboro.

³ Âjupâra pâ, napwiri, âna wàijè mwara, âna nye ticè na jè tâmogòori [naa goo Pwiduée]. Â tàutâjè na jè pitère dèe. Â jè ipanuâjè, ba na ipa-imwürujè. Â jè pâ nau tèpa piênawéna kâra pâ câbawâdé imudi, ma ê pâ na jèpapara ipwâdéé imudi. Jè pwa é wâro na èpà. Jè tèpa piboo. Â jè tèpa pièpàrijè.

⁴ Êco na:

É paari pai wâdé kêe
wà Pwiduée Caa,
*pwi a pa-udòjè.

Ba é mearijè.

⁵ É nye pa-udòjè co,
goro *pimeaari imudi kêe.

Càcaa wàijè,
na jè piupajè còwâ,
goro pâ wakè kâjè.

É nama upwaajè
goro ê Nyuââê Pwicîri;

[É cèitiri èpà
gée na pwâranümajè.]

É nama pitèpajè còwâ,
[ma naa tâjè wâro;
wâro na bwaa âmuê].

⁶ É naaboo naa gòjè
ê Nyuââê Pwicîri;
me goo Iésu Kériso,
pwi a pa-udòjè.

⁷ É nama jè *târù na araé,
goro ê pimeaari kêe.

O tâa tâjè *wâro dâra gòiri.

Ba é jèe mara ina.

Â jè cèikî ba gòo naa goo.

⁸ Wàépwiri ê pwâratùra na âjupâra.

Naaco pitòcia goo pwapwicîri

Nümoo na gà gòo, co Tito, goro ina ê pâ pwi bèepwiri, tà diri tàpé na rà cèikî naa goo Pwiduée. Ba na wàrapwiri, â rà o ciburà pwa wakè na wâdé. Â ê pwina rà pwa, âna o wâdé ma âjimuru, ba kêra diri ê âboro.

⁹ Gà cibwaa ipacè naa goo ê pâ jèkutâ imudi, naa goo pâ nee tèpa jooorojè*—[tèpa pi-ina kêra goro pwapwicîri]. Â gà uru jii ê pâ pitòcia goro ê *Naèà kà Moosé. Ba diri ê pâ pwi bèepwiri, âna piticèmururu naa goo, â càcaa muru na pitu tâjè.

¹⁰ Wiàna pwa cè jè âboro na é tò dii ma bara naa na wâra pwapwicîri, â gà wailu patèrèê. [Â wiàna câé caa pitèrè dâgâ] â gà panuâê, â gà cibwaa ipacè naa gooé.

¹¹ Ba wà pwi âboro na é wàrapwiri, âna é jèe pàgà jii ê âjupâra. Â é tàgèrè pwa na èpà, â é pitòtié còwâ.

3:5 Éféso 5.26; 2 Timotéo 1.9   **3:6** Apostolo 2.17-18   **3:9** 2 Timotéo 2.14,16

* **3:9** 1re phrase—Muru na wâdé na jè niimiri tèpa jooorojè. Éco na càcaa wâdé na jè ipwamainajè goo, ma pitòcia ma wà pàra tàpé. Wà tàpé na é ina wà Paulo, âna munaa rà niimiri pâ, rà tòpi jii Pwiduée ê autâmogòorimuru na wâgòro, gée goo pâ jèkutâ kêra goo pâ nee tèpa jooororà.   **3:10** Mataio 18.15-17

Bénabwé popai

¹² Go o panuâ paé tâgà wà Artémas, é, wà Tychique. Â wiàna é tèepaa paé, â gà piwàcî me, nau pâmariô naa na ville Nicopolis. Ba go jèe niimiri pâ, na go tâa wê, na pàara aumoo.

¹³ Â gà pitu tà Zénas, pwi apoka[†], ma wà Apollos, â guwà pwabwàti ê pai pâra kàru jiiwà, ba na o nye ticè cè pwina tiàu tàru.

¹⁴ Â, na wàrapwiri, â wà tèpa cèikî béejè wâ Crète, âna rà picòo ê pai pwa cèna wâdé, ba na rà pitu tà tàpé na tiàu tàra. Ba wâdé na pwa pwâra cè wakè kàra.

Ipicijii

¹⁵ Wà diri tèpa cèikî na rà wâjaao, âna rà naa bwàcu'gà. Â gà pwabwàcu mwara tà tèpa âji béejè naa na cèikî, na rà wêe.

Wâdé na é cau *pwényunyuâariwà diri wà Pwiduée, goro ê pimeaari imudi kêe.

Cidòri nyuâawà!

3:12 Éféso 6.21–22; Kolosé 4.7–8   **3:13** Apostolo 18.24; 1 Korénito 3.5–6, 16.12

[†] **3:13** Pwi apoka—Avocat. Pwi a-ipamurujè naa na wâra pitèimuru.   **3:14** Éféso 4.28

Tii kà Paulo tà Philémon Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?

Wà Paulo, pwi *apostolo. Â é tâa jaaé wà Timotéo.

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 60 ma 62, na pai tapoo tâa kà Paulo na karapuu wâ *Roma (*Apostolo 28.30-31*). Na pwi pàara bèepwiri, âna é wii mwara tà tàpé Filipi ma tàpé Éféso, ma tàpé Kolosé.

É wii tâî?

Tà pwi jè a cèikî na nee Philémon naa na ville Kolosé. É pwi bérewakè kà Paulo (1.1), â é pwi âboro na wâru neemuruê, ba pwa ênawéna kîri kêe.

Cina é wii?

Wà Onésime, pwi ênawéna kîri (*esclave*) kà Philémon, âna é mura mwani kêe, â é uru. Â é tèepaa naa na ville Roma, â ipitiru ma wà Paulo naawê. Â géé goro é popai kà Paulo, â é cèikî naa goo wà Iésu wà Onésime. Â wà Paulo, âna é gére panuâê pâ còwâ naa jaa wà Philémon. Â é wii tii tée, ba na é tòpi còwâ Onésime, pwacèwii pwi a cèikî bée naa goo wà Iésu.

Dà êre é tii bèeni?

Naa na pàara na rà pitûâ na wà tèpa Roma, âna wâru tèpa âboro na pwa ênawéna kîri (*esclaves*) kàra. Naa na auniimiri kà tèpa âboro na wâru, âna piticèmuru naa goo tèpa ênawéna kîri kàra. Êco na é paari wà Paulo pâ, jè cibwaa niimiri pwiri, wàijè tèpa cèikî naa goo Iésu. Ba é ina tà Philémon pâ, wà Onésime, âna jèe câe caa pwi ênawéna kîri kêe co. É jèe pwi aéjii kêe mwara, naa na nee Kériso. Â wâdé na é tòpié wà Philémon naa na pimeaari (1.16), ma pwanauri é èpà na ia é pwa.

É tâmogòori wà Paulo pâ, é putàmu wà Philémon, géé goo é èpà na é pwa tée wà Onésime, êkaa na jè còo pâ, é patùraé ba moo, naa na pimeaari.

Naa na tii bèeni, âna jè còo mwara ucina naa goo pai pwa kà Kériso, tâjè tèpa âboro na jè pwa na èpà. Ba é pwanaurijè, â é tòpijè. É ina pâ, jè tèpa aéjii kêe. Â pwacèwii é pwina é pwa ba kà Onésime wà Paulo (1.18-19), âna wà Kériso, âna é wâri diri é kéredi kâjè goro pai bà kêe ba kâjè.

Pai pitàgòo tii tà Philémon

Ipwabwàcu (1.1-3)

Pimeaari ma cèikî kà Philémon (1.4-7)

Gà tòpi còwâ Onésime (1.8-21)

Ipicijii (1.22-25)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo* Paulo na pwa tii tâgà, co Philémon, pwi béèò goro wakè, na dau wânümoò tâgà. Go tâa na karapuu ni, goro é wakè kôo ba kà *Kériso Iésu. Â [é naa bwàcu'gà mwara] wà Timotéo, wà pwi a cèikî bééju.

² Â [gà naa bwàcu kâbu] tà Appia, tô a cèikî bééjè; ma Arkippe, pwi bééjè goro paa ba kà Ukai kâjè Iésu. Â [gà pwabwàcu mwara] tà tèpa cèikî, na rà ipitiri na pwârawâ'gà.

³ Wâdé na tà tâgà é *pimeaari imudi ma pinaanapô, na me géé goo Pwiduée kâjè ma Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso. Cidòri nyuâagà!

Pimeaari ma cèikî kà Philémon

⁴ Nye diri kaa na pàara na go mu pwapwicîri na, co Philémon, âna go pi-ila ba kâgà, â go pwaolé tà Pwiduée googà.

⁵ Ba go tère é jèkutâ, goro é cèikî'gà, naa goo wà Pwi Ukai Iésu, bau é pimeaari'gà, naa goo diri tèpa cèikî.

⁶ Go ilari jii Pwiduée pâ, wâdé na dau pimaina too é pimeaari'gà, tà tèpa cèikî béégà†. Êkaa na, wà tèpa âboro‡, âna rà o còoina bwàti, diri pâ na jèpapara muru na wâdé, na tâa tâjè géé goo Kériso§.

⁷ Nye dau ipwâdéé kaa é pwâranümoò, co pwi gòrobéeò, goo é pimeaari'gà. Ba gà patâmarù é pwâranüma tèpa âboro kà Pwiduée, â êkaa pwiri pwina dau pagòo-o.

Gà tòpi còwâ Onésime

⁸ Géé goo é pimeaari'gà, âna câgo caa piwâ, na go ilari jiiigà [pâ, na gà tòpi bwàti pwi jè béèò]*. Nye pâri tôo, ma go tûâri tâgà pwiri, naa na nee Kériso.

⁹ Êco na go ilari jiiigà co, ba dau wânümoò tâgà. Wâgo Paulo, na go jèé pwi âboro pwanümoò†, â go gére tâa na karapuu, géé goro é wakè kôo, ba kà Kériso Iésu.

¹⁰ Wâéni é pwina go ilari jiiigà: Na gà tòpi còwâ pwi *ênawéna

* **1:1** Wâgo—Grec: Wâibu. Wà Paulo na é pwa tii, êco na é paari pâ, caapwi pwâranümaru ma wà Timotéo na é tâa jaaé. **1:2** Kolosé 4.17; 2 Timotéo 2.3 † **1:6** Êpimeaari'gà, tà tèpa cèikî béégà—Grec: Êpicaatâa naa na cèikî, é, é pai picémara é cèikî.

‡ **1:6** Tèpa âboro—é, Gà. § **1:6** Ê, Go ilari jii Pwiduée pâ, wâdé na gà tâmogdori diri é pâ aupwényunyûari na é naa tâjè, géé goo é cèikî kâjè naa goo Kériso. **1:7** 2 Korénito

7.4 * **1:8** Na gà tòpi bwàti pwi jè béèò—Popai me géé nee tii 17. † **1:9** Pwi âboro pwanümoò—é, Pwi âboro na é cùruo pâ wà Kériso. **1:10** 1 Korénito 4.15; Kolosé 4.9

kîri'gà [na ia é uru jiigà]—wà pwini Onésime. Ba é jèe pâ nau pwi a cèikî, na pàara na go tâa ni, na karapuu. Â é jèe pwacèwii na é pwina naîô.

¹¹ [Gà tâmogòori pâ, *Onésime*, âna pai ina wèe pâ 'Pwi a pitu tâjè'.] Â wiàna câe caa pwi a pitu tâgà béaa; â nabàni, âna é jèe dau pitu tâju.

Go naaê paé còwâ darigà

¹²⁻¹³ Ba é pwi âboro na é té gée good. Â dau nûmoo dâra tà cipaé naani jaaò, na pàara bèeni, ba na é bwaa tâpo pitu tôo, na bwaa tiàngà. Ba go bwaa tâa na karapuu, gée goo [ê pai picémara kôo] é *Picémara Wâdé kà Iésu Kériso. Êco na go o mwa naaê paé còwâ darigà,

¹⁴ wiàna wâdé tâgà. Êco na câgo caa panuâê paé darigà, wiàna câgà caa ùuri. Ba wâdé na gà tòpié, gée na âji pwâranûmagà, â càcaa gée goo é pai tûâri kôo tâgà.

¹⁵ Âjupâra pâ, pwa cè ji pàara, cèna câgàu caa pitànaima na. Â matâra pâ wàrapwiri, ba na gàu o mwa nye pitànaima còwâ, dâra gòiri awé.

¹⁶ Ba nabàni, âna jèe câe caa pwi ênawéna'gà co. É jèe pwi aéjii kâju mwara, naa na nee Kériso. Üu, é jèe pwi gòrobéeò, â wâgà, âna wâdé na gà dau meaarié. Ba é pwi ênawéna'gà, â jèpwi mwara, âna é pwi a cèikî béégà, naa goo Pwi Ukai.

Tòpié pwacèwii naa wâgo

¹⁷ Wiàna câbaâjupâra[‡] pâ, bu tupédu bére wakè [ba kà Kériso] â gà tòpié còwâ, pwacèwii naa wâgo na gà tòpio.

¹⁸ Â wiàna é mura cè muru jiigà [na ia é uru] é wiàna é pwa tâgà cè jèe muru cèna càcaa wâdé, â gà tòpò diri naa goro neeò.

¹⁹ Tii muru wii kôo ni: *Wâgo, Paulo, na go mwa wâri tâgà*. (Êco na wâgà mwara, co pwi béeeò, âna wâdé na gà niimiri pâ, gée good, na ia gà tòpi é *âji wâro!)

²⁰ Gà pwa é pwina go ilari jiigà, naa na nee Pwi Ukai, co Philémon, ba na o patâmarù é pwâranûmoo, ba ju tupédu a cèikî, naa goo Kériso.

²¹ Go jèe cèikî naa goo é pai pitère dâra'gà, êkaa na go pwa tii paé. Â go tâmogòori pâ, gà o pwa cè pwina piwéna jii é pwina go ina paé.

Ipicijii

²² Go niimiri pâ, wà Pwiduée, âna ée jèe nama go caiwà diri; wàrapwiri goo é pwâra pwapwicîri kàwà. Êkaa na gà pwabwàti cè naditârawâ, cèna go tâa na.

1:16 1 Timotéo 6.2 † **1:17** *Câbaâjupâra—Reconnaître la vérité, être convaincu (cèikî, tòpi, tâmogòori).* **1:22** Filipi 1.25, 2.24

²³ É naa paé ê bwàcu'gà wà Épafra, pwi béeò goro tâa na karapuu, géé goro pai picémara kêe Kériso Iésu.

²⁴ Â rà naa paé ê bwàcu'gà mwara, wà Maréko, ma Aristarque, ma Démas, ma Luka, wà tēpa béeò goro wakè.

²⁵ Wâdé na é cau wâjaawà diri ê pimeaari imudi kà Pwi Ukai kâjè, Iésu Kériso!

Cidòri nyuâawà!

Tii tà tèpa Hébéru Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?

Câjè caa tâmogòori ê nee pwi a wii ê pwi tii bèeni. Êco na jè tâmogòori pâ, nye pwi jè *Juif, na é cèikî naa goo wà Iésu. É pwi a tâmogòori bwàti ê pwapwicîri kà tèpa Juif, ma é *Aamwari Béaa. Â é pwi âboro na é tâmogòori bwàti pai pwa tii naa na grec, ba é pai wii kêe, âna dau wâdé.

É wii wiidà?

Béaa kêra *naja 70. Ba, na pwi naja bèepwiri, âna wà tèpa coda roma, âna rà tanoori é *Wâra pwapwicîri kà tèpa Juif wâ *Iéruusaléma, â rà pacoo diri pâ *ârapwaailò kà tèpa Juif na é ina wà pwi a wii tii bèeni. (Còo naporomee 9 ma 10.)

É wii tâi?

Tà tèpa Juif—tèpa “*Hébéru”—na rà jèe cèikî naa goo Iésu. Pwiri rà naanaimari pâ popai kêe na wâru, naa na caapwi tii, ba na rà naa târa jè wâra pwapwicîri.

Cina é wii?

É wii, ba na rà tâmogòori bwàti ê wakè na é pwa wà Iésu ba kàra. Â é pagòorà, ba na rà cimwü ma pidàpwicâarirà, ba rà gére wâro na pàara na pitubaèpà târa.

Dà êre ê tii bèeni?

Diri pâ naèa ma pâ ârapwaailò kà tèpa Juif naa na é *Aamwari Béaa, âna rà tâbawêe nabàni naa goo Iésu Kériso. Ba wà Pwiduée, âna é pwa tà tèpa âboro é *aupwataâboro na bwaa âmuê. Â é nama é pwi âji a pwa ârapwaailò kêe na caapwi co, wà Iésu Kériso. Wàé na é pwi a pame é pâ *aupwényunyuâari kêra aupwataâboro, â wàé pwi a-ipa popai naa nabibiu kêjè tèpa âboro ma wà Pwiduée. Ba é pwi âji âboro, â é pwi âji naî Pwiduée mwara, na é caapwi co. Ba é tâa jaa Pwiduée Caa, géé na biu, â dàra gòiri awé. Êco na é boome naani gòropuu, â é pa naiiri âboro. Â é pwa é ârapwaailò na tâbawêe, na é pipanuêe târa pwâra bà. Â joro é domii kêe na é bà naa goro *satauro, târa pwanauri diri pâ èpà kêjè. Â géé goo Kériso, â pâri ma jè medari Pwiduée naa na ipwadée. Â câ mwa caa pâri ma jè pwa cè jè ârapwaailò.

Pai pitàgoo tii Hébéru

Iésu Kériso, âna é piwéna jii diri (1.1–4.13)

É piwéna jii tèpa angela (1.4-14)
 É pame pai udò na dau pwényuâa (2.1-18)
 É piwéna jii Moosé wà Iésu (3.1-6)
 Âji pinaanapô jaa Pwiduée na é pame Iésu (3.7-4.14)
 É pwi a-ipa popai nabibiu kâjè ma Pwiduée (4.14-10.18)
 É pa naîri âboro â é pitère dà Pwiduée (4.14-5.10)
 Pai patère tèpa cèikî (5.11-6.12)
 É paco auinabéaa wà Pwiduée (6.13-20)
 Melkisédek, âna é ânuu Iésu Kériso (7.1-28)
 É pwi a pwa ârapwailò maina kâjè wà Iésu Kériso (8.1-13)
 Càcaa pâri pâ ârapwailò béaa târa ma pwanauri pâ èpà
 (9.1-10)
 Tâbawêe ârapwailò kà Iésu (9.11-28)
 É wacaapwi pwa ârapwailò Kériso (10.1-18)
 Câmu tà tèpa cèikî (10.19-13.25)
 Jè ipwacèwii cèikî kà tèpa Isaraéla biu (11.1-40)
 Jè ipwacèwii Iésu, â jè cimwü (12.1-29)
 Bénabwé popai (13.1-25)

iésu kériso âna é piwéna jii diri

(Naporomee 1.1-4.13)

¹ Na pàara biu, âna é pipatùrari* wà tèpa jojoorojè† wà Pwiduée, na rà naigé mee tèpa *péroféta kêe goro pàra pai pwa wèe na wâru.

² Â, na pàara nabà—naa na pâ Bénabwé tòotù—âna é patùrajè, goo wà Pwina naîê. Ba géee gooé, âna wà Pwiduée, âna é tapoo è napwéretòotù ma è gòropuu, bau diri pâ muru na tâa na. Â nye wàé kaa na é pitòrigarié wà Pwiduée, ba na ée mwa panuâ tée diri pâ pwiibà.

³ Na jè côo Pwina naîê, â jè côo è pai muugère ma pai maina kà Pwiduée Caa. Ba ipaiwà wàilu naa na diri pai pwa wèe. Diri pâ muru, âna rà cau tèepaa ma wâro, géee goro è popai kêe, na dau pwa pàtamee.

Nye wàé kaa, Pwina naîê, na ia é cèitiri è pâ èpà kâjè. Â géee na càué, â é wâjué côwâ naa jaa Pwiduée, na é wânidò *napwéretòotù. Â wà Pwiduée—wà Pwina dau pwa pàtamee—âna é nama é tâaboo naa gòro âji îê [ba na é pitûâ kâra diri pâ muru].

É piwéna jii tèpa angela

⁴ Wà Pwiduée, âna é nama é piwéna‡ jii diri tèpa *angela, wà

* **1:1** Pipatùrari—Patùra. † **1:1** Joojoojè—Wà pwi awii é tii bèeni, âna é pwi jè Juif, â é wii tà pàra tàpé na rà tèpa Juif mwara. Â rà jèe cau cèikî naa goo wà Kériso. **1:2** Ioane 1.3 **1:3** Apostolo 2.33-34; Kolosé 1.20; Hébéru 8.1 **1:4** Filipi 2.9 ‡ **1:4** É piwéna—é, É jèe piwéna, é, É pâ nau piwéna.

Pwina naîê. Â é naa têe pwi neere âboro, na dau pwamuru naa goo, jii diri pâ neere âboro.

⁵ Ba câe mu caa ina tà pwi jè angela wà Pwiduée pâ:

*Wàéni popai kôo,
na go ina nabà:
Gà pwina naîô,
â go pwi caa'gà.*

Psaume 2.7

*é,
Go o pwi Caa kêe,
â ée mwa pwi naîô.*

2 Samuel 7.14

⁶ Ūna é paari Pwina naîê, tà tàpé na rà tâa jaaé, â é naa têe é tàrù kà pwi ciàra èpo§, â é pitûâri pâ:

*Wâdé na wà diri tèpa angela kôo,
âna rà o cau ipwamainâé diri.*

Psaume 97.7

⁷ Napwa naa goo tèpa angela kêe, âna é ina wà Pwiduée:

*Go nama rà pwacèwii é pwéretòotù;
Rà o pwacèwii é doromara ânye.*

Psaume 104.4

⁸ Êco na wàéni é pwina é ina naa goo wà Pwina naîê:

Wâgà co [Pwina naîô]

âna wâgà Pwiduée*!

O ticè pwâadàra

é Mwachiri'gà.

Gà mwa Pwi Ukai

dàra gòiri awé.

O *tàrù é pai pitûâ'gà.

⁹ *Gà wâdéari é tàrù,*

â gà miiri é èpà.

Â wâgo, Pwiduée Caa'gà,

1:5 2 Samuel 7.14; 1 Chroniques 17.13; Apostolo 13.33   **1:6** Roma 8.29   § **1:6**

*Ūna é paari Pwina naîê... Grec: Ūna é popa Pwi ciàra èpo naa na gòropuu {monde}. Munaa é pai pitèpa Kériso, é, pai wâjué còwâ kêe na jè tòotù. Ê popai monde ni, âna pai ina wèe pâ: Autâa, é, napô, é, mwaciri. Pwiri naani gòropuu, é wâpà wiàna wânidò napwéretòotù. **1:7** Psaume 104.4   **1:8** Psaume 45.7-8   * **1:8** Wâgà Pwiduée—Ê pâ popai bèepwiri géé na Psaume 45, âna popai kà pwi jè apwanyabi, goo é pai piéa kà pwi jè ukai. Naani, âna é ina wà pwina é wii é tii tà tèpa Hébéru, pâ, wà Pwiduée Caa, âna é ina pwiri tà Iésu Kériso, Pwina naîê. É wàrapwiri wà Pwiduée, ba na é paari tà tèpa âboro pâ, wà Iésu, âna é pwi ukai kâra gòropuu diri.*

*âna go jèe pitòrigarigà†
 jii diri tèpa béegà.
 Go wicèpwiri ê jawé ûrea
 naa gòro pûrugà.
 Go nama rà pipwamainagà;
 go naa tâgà ê pipwàdéé,
 na dau maina awé.*

Psaume 45.7–8

10 É ina mwara wà Pwiduée, naa goo Pwina naiê pâ:

*Naa na autapoo goo,
 âna nye wâgà, Pwi Ukai‡,
 na gà pwi a tòpò
 ê pàara gòropuu.
 Gà pwi a bari
 iri napwéretòtù.
 11 O mwa tiàu
 ê gòropuu diri,
 ma napwéretòtù,
 ma diri pwina tâa na.
 Êco na nye wâgà co
 na o mwa tâa awé.
 12 Gà o cùurà
 pwacèwii ârabwée;
 Gà o pipîrirà
 pwacèwii dòro aupuu.
 Â nye wâgà co,
 na gà nye tà tâa awé;
 Gà nye tà wâro
 dàra gòiri!*

Psaume 102.26–28

13 Â wàéni jèe muru na ia é ina wà Pwiduée:

*“Gà me ma gà tâa ni.
 Tâa ni gòro lô étò.
 [Go naa tâgà ê pitûâ.
 O pwamainagà awé.]
 Go nama gà còogai
 tèpa ipaa dàgà.”*

Psaume 110.1

† **1:9** Pitòrigarigà—Grec: Oint. Còo note goo Luka 4.18. **1:10** Psaume 102.26–28

‡ **1:10** Nye wâgà, Pwi Ukai—Ê pâ popai bèepwiri géé na Psaume 102, âna popai kà pwi jèe âboro tà Pwiduée. Naani, âna é ina wà pwina é wii ê tii tà tèpa Hébéru pâ, wà Pwiduée Caa, âna é ina pwiri tà Pwina naiê, Iésu Kériso. **1:13** Psaume 110.1

Gona guwà niimiri pâ, é ina pwiri tà pwi jè angela kêe? [Bwa! É ina pwiri tà Pwina naîê!]

¹⁴ Ba napwa naa goo wà tèpa angela, âna rà tèpa ênawéna co. Ba é cùrurà wà Pwiduée, ba na rà pitu tâjè, wàijè na ée mwa pa-udòjè, [ma naa tâjè ê *âji wâro jaaé].

2

É pame pai udò na dau pwényuâa

Jè cibwaa nama piticèmuru naa goo

¹ Gée goo pwiri*, â wâdé na jè pâra bwàti wiâra é popai na jè tère. Ba péa jè tà pâiti jii.

² Ba napwa naa goo ê *Naèà kà Moosé†, âna é nama rà pwa wârimuru wà diri tàpé, na càra caa pâra wiâra bwàti.

³ Êco na [wà Pwiduée, âna] é jèe naa tâjè ê naigé, ba na jè udò; pwi naigé na dau maina ma pwényuâa [jii ê naèà]! Â jè o wànau târa cè pai uru kâjè jii ê wârimuru, wiâna câjè caa câbaâjupâraê?! Ba nye wà Pwi Ukai Iésu kaa, na ia é mara inapàpari tâjè ê naigé bèepwiri. Â wà tàpé na rà tèreê, âna rà jèe *paâjupâraê tâjè.

⁴ Â wà mwara Pwiduée, âna é paâjupâraê, goro pâ *câmu kêa patàmee—muru na rà pò goo wà tèpa âboro. Â é jèpa naa pâ âraimeai, na é naigé mee ê *Nyuâaê Pwicîri, wiâra câbawâdé kêe.

É ipakîriê boo ba kâjè

⁵ Go gére patùrawà goro ê Mwaciri‡ na o mwa tèepaa. Â o càcaà tèpa *angela, na ée mwa nama rà pitûâ naawê, wà Pwiduée.

⁶ Ba é ina tée wà pwi jè âboro, na jè ére gée goo ê *Tii Pwicîri pâ:

Wàilàapà wà pwi âboro,

na gà o niimiriê,

[co Pwiduée]?

Gorodà na piâranümagà wàé,

wà *Pwina naîri âboro§?

‡ Gà pakîriê boo

1:14 Psaume 34.8, 91.11 * **2:1** Pwiri—Ê pai maina ma muugère kà Pwina naî Pwiduée, na napéaati naa naporomee 1. **2:2** Galatia 3.19 † **2:2** Naèà kà Moosé—Grec: *Popai na rà pame, wà tèpa angela, âna é coo.* Rà ina wà tèpa Juif pâ, rà tòpi ê Naèà kà Moosé naigé mee wà tèpa angela. (Còo Apostolo 7.53.) **2:3** Héberu 10.29, 12.25 **2:4** Maréko 16.20; 1 Korénito 12.4,11 ‡ **2:5** Mwaciri—Grec: *Gòropuu.* **2:6** Psaume 8.5–7 § **2:6** Wà Pwina naîri âboro—Popai me gée Psaume 8.4–6, na popai goojè tèpa âboro. Êco na wà pwina é wii ê tii tà tèpa Héberu, âna é ina wà Iésu, na pitunee tée pâ Pwina naîri âboro.

*jii tèpa angela
na ji pàara,
na càcaa gòiri.
Gà naa tée korona—
bwe kêra ukai.
Gà nama pwamainaê.
8 Gà nama é pitûâ
naa gòro diri pâ muru!*

Psaume 8.5–7

Ba nye ticè jè muru, cèna o tâa gòroigé jii é pitûâ kêe*. Êco na nabàni, âna jè còo bwàti pâ, càcaa pâji coo diri é popai bèepwiri. 9 Â jè còo mwara pâ, jèe pakîri wà Iésu, na ji pàara, na arana tèpa angela. Ba é pwamaagé còo, â é bà ba kêjè diri tèpa âboro, géee goro é *pimeaari imudi kà Pwiduée. Â géee goo é pwina é pwa wà Iésu, â jèe naa tée korona—bwe kêra ukai. Â jè còo pâ ipwamainaê, [pwacèwii é popai bèepwiri naa na Tii Pwicîri].

É pwi cià diri tèpa naî Pwiduée

10 Wà Pwiduée, âna é tòpò ba kêe diri pâ muru, â é tàgéere wéaa goorà. Pwa pàra tèpa naî Pwiduée mwara, na rà dau wàru, [âna wàijè kaa]†. Â wâdé tée, na é nama jè cau tâa na é pai maina ma muugère kêe. Pinaigé mara é pwiibà, é pai maagé còo kà Iésu ma pai bà kêe. Â géee goo kaa pwiri, â wà Pwiduée, âna é naa tà Iésu é autâa na tâbawêe, na pâriê. Ba wà Iésu, âna é pwi ukai, na é pa-udò diri tèpa naî Pwiduée, ma pwi a poparà pâ, [naa na *âji wâro]‡.

11 Ûu, nye wà Iésu kaa, na é pwina é popajè tèpa âboro kêe, pàdari wà Pwiduée§, [pwi caa kêe] ba na o caapwi caa kêjè diri, wàijè ma wàé. Â géee goo kaa pwiri, âna câé caa kamu, na é ina gooje pâ jè tèpa aéjii kêe.

12 Ba wàé na ia é jèe ina tà Pwiduée pâ:

*Go mwa pwamaina neegà
tà tèpa aéjii kôo.
Go mwa câdirigà*

* **2:8** Pitûâ kêe—é, Pitûâ kêjè. Pwiri é inajè tèpa âboro, é, pwiri Iésu Kériso, Pwina naîri âboro. **2:9** Filipi 2.8–9 † **2:10** Âna wàijè kaa—Bà jèe wii wàijè tèpa naîe naa na pâ nee tii 10–18, ba jè tèpa naî Pwiduée, wàijè na jè cèikî naa goo wà Iésu. (Còo Hébéru 3.6.) ‡ **2:10** É, Diri pâ muru, âna kêe {kà Pwiduée}, â rà me géee gooé, â rà tâa géee gooé. Â é popa tèpa naîe na rà wàru naa na pai maina ma muugère. Â wâdé tée na é nama é tâbawêe {wà Iésu} naigé mee é pai maagé còo kêe, wàé {wà Iésu} na é pwina é tapoo é pai udò kàra. Ê pâ popai é nama é tâbawêe {wà Iésu}, âna pwiri pai tòpi kêe é autâa kêe napwéretòtù, é, pwiri pai ina wèe pâ, na o tâbawêe é pai pa-udòjè kêe.

2:11 Mataio 25.40 § **2:11** É popajè...pàdari wà Pwiduée—é, É tipi tèpa âboro jii é pà èpà kàra. Grec: É nama rà pwicîri. **2:12** Psaume 22.23

na rà pitapitirirà* .

Psaume 22.23

13 Â é ina tée mwara pâ: *Wâgo mwara, âna go mwa cèikî naa googà.* *Ésaïe 8.17*

Â jèpwi mwara:
*Wâgo ni, ma wà tàpé
 na é naarà tóo wà Pwiduée,
 wàibà diri tèpa naîê†.*

Ésaïe 8.18

É pâ nau pwi âboro pwacèwijiè

14 Wàijè tèpa naî Pwiduée, âna jè cau tâa tâjè diri, é naiiri âboro na o mwa bà. Â é pa naiiri âboro wà Iésu, ba na é pwacèwijiè. Â é jèè bà ba kâjè, ba na tapàgà é pàtâma *Caatana, wà pwina é nama jè bà.

15 Â, na wàrapwiri, â é tipijè jii é pai wâgotâjè goro é pwâra bà, na ia piijè béaa, diri tòotù.

16 Jè tâmogòori bwàti pâ, câé caa me wà Iésu, ba na é pitu tà tèpa angela. É nye me nau pitu tà tèpa gòobàra *Abéraama.

17 Â é ipwacèwijiè, tèpa aéjii kêe, naa na diri pai pwa goo. Ba [wiàna càcaa wàrapwiri, â pwiri càcaa pâri ma] é pwi a-ipa popai nabibiu kâjè ma wà Pwiduée‡. Â é jèè pwi a pwa ârapwaailò maina kâjè, na é pitère dà Pwiduée, naa na pai piênawéna kêe tée. Â é pwi a mearijè, [wàijè na ticè nii kâjè]. Â é tòpò é *ârapwaailò, târa pwanauri é pâ èpà kâjè.

18 Â nye pâri ma é pitu tâjè, wiàna tèepaa marijè é tacai. Ba é tâmogòori é tacai, ma é maagé côo.

3

É piwéna jii Moosé wà Iésu

1 Tèpa cèikî béeò, wà Pwiduée âna é jèè todàwà, ba na guwà tèpa âboro kêe. Êkaa na guwà naa nùmawà naa goo wà Iésu, ba

* **2:12** Popai me géee Psaume 22.23, muru wii kà ukai Davita. Wà pwi awii é tii bëeni tà tèpa Héberu, âna é ina pâ, nye wà Iésu na é mara ina pâ popai bèepwiri tà Pwiduée, na ia ru tâa napwéretòotù, béaa kêa pai tòpò wàra é gòropuu. **2:13** Ésaïe 8.17,18 † **2:13** *Wàibà diri tèpa naîê*—Grec: *Ba rà cau tèpa naîô* naa na Tii kà Isaia. Êco na naani, âna é popa pâ popai bèepwiri wà pwi awii é tii bëeni, ba naa popai goo wà Iésu, bau diri tèpa âboro kêe, na rà cau tèpa naî Pwiduée ma wàé. **2:14** 1 Ioane 3.8; Auinapàpari 12.10 **2:16** Ésaïe 41.8-9 ‡ **2:17** *Pwi a-ipa popai...* Wàèpwiri wakè kà pwi apwa ârapwaailò. Côo *note* goo Héberu 6.19-20. **3:1** Nombres 12.7; Héberu 4.14, 7.26

é pwi majoro ê cèikî kâjè. Ba é cùrué medarijè wà Pwидуée, â é pacimaê, ba na é pwi a pwa *ârapwaaïlò maina kâjè*.

² Â é pitère dà Pwидуée, â é piênawéna kêe bwàti, pwacèwii *Moosé napwiri, na ia é piênawéna kâra diri ê pwârawâ kà Pwiduée.

³ Êco na dau pwamuru naa goo wà Iésu jii wà Moosé, â wâdé na dau ipwamainâ jiié. Ba wà pwi apooro ê wâ, âna é piwéna jii ê pwi ênawéna†.

⁴ Ba jèpa wâ, âna nye pwa pwi apooé, â nye wà Pwiduée na é tòpò diri pâ muru.

⁵ Napwa naa goo wà Moosé, âna é dau pwi a wakè bwàti naa na pwârawâ kà Pwiduée, â é dau pwi a pitère dàra. Êco na é nye pwi ênawéna co. Ba é pwi ânuuru‡ diri ê pwina ée mwa inapàpari wà Pwiduée, géé na càùé.

⁶ Â wà *Kériso, âna é pwina nari èpo na pwârawâ, na naa tée pitûâ. Â é pwârawâ bèepwiri, âna wàijè kaa, wiàna jè tà cimwû naa na pai pitapacîri kâjè, ma cipa ba mwû é cèikî kâjè.

Âji pinaanapô jaa Pwiduée na é pame Iésu

Cibwaa ipwacèwii tèpa Isaraéla

⁷ Géé goo é pâ pwi bèepwiri, â [wâdé na jè pitère dàra é pwina] é ina é Nyuâaê Pwicîri, pâ:

*Wiàna guwà tère
pwâra to kà Pwiduée,
na tòotù bèeni,*

⁸ *â guwà pitère dèe§!
Tàu tà wà tèpa Isaraéla
goo Pwiduée kàra,
napwiri, naa namaré.
Rà naa càùrà naa gooé
Rà nye pigàdèe,
goro pâ càrarà!*

Psaume 95.7–8

⁹ [Â ipaiwà é pwina é ina naa goorà wà Pwiduée]:

Rà tacaio naa namaré,

* **3:1** Grec: Â êkaa, co tèpa aéjii pwicîri, wâguwà tèpa béjè na todàjè géé napwéretòtù, âna wâdé na guwà naa nûmawà naa goo wà Iésu, wàé pwi apostolo ma pwi apwa ârapwaaïlò goro é cèikî kâjè. † **3:3** (2e phrase) & 3.4 Grec: ...Ipaïwà naa goo pwi aba wâ, na é piwéna jii é wâ na é bari. 4Ba édiri pâ wâ, âna o pwa pwi abari, â nye wà Pwiduée na é bari diri pâ muru. **3:5** Nombres 12.7 ‡ **3:5** Pwi ânuuru—Grec: Pwi apaâjupâra. **3:7** Psaume 95.7–11 **3:8** Exode 17.7; Nombres 20.2–5 § **3:8** Â guwà pitère dèe... Grec: Guwà cibwaa nama gòo pwâranûmawâ, pwacèwii na biu, na tàutàwà gooé.

wà tèpa caa kàwà.
 Géé goo pwiri,
 â rà côo ê pwina go pwa,
¹⁰ naa na 40 naja.
 Oratôo goorà.
 Go inapàpari:
 “Rà naa càùrà naa good!
 Càra caa pitêre dòo*!
¹¹ Go putàmu naa goorà.
 Go ipwataâboro pâ:
 O càra mwa caa me
 naa na ére aunao,
 [éere kêra pinaanapô]
 na go jèe ipwabwàtil!”

Psaume 95.9-11

Jèe cibwaa nama gòo pûrujè

¹² Êkaa na guwà ipwacôowà, co tèpa béeò! Ba wiàna guwà wéaari pâ aunünüma na èpà, â wiàna tàutàwà na guwà cèikî, â guwà péa tà pâiti jii wà Pwiduée, pwi a pawârojè†.

¹³ Ba é èpà na jèe pwa, âna é ipa-imwürujè, ma nama gòo pûrujè, [â é pwa ma jèe naa càùjè naa goo wà Pwiduée]. Êkaa na guwà ciburà ipagòowà naima, ba na o càcaa tèepaa mariwà é pwiibà! Â guwà wàrapwiri diri pâ tòotù. Ba é pwi tòotù bèepwiri na é ina é Tii Pwicîri, âna nabà, [â càcaa widàuru!]

¹⁴ Jèe jèe tèpa bée Kériso, géee na autapoo goo, na jèe cèikî naa gooé. Â wâdé na jèe cipa ba mwü é cèikî bèepwiri, tèepaa naa na é pwâadèrèe [ba na o pwa cè kêjèe géee goo é pwina tâa tée].

¹⁵ Â [jèe cibwaa ipwanauri é pwina jèe tàgèere] pûra naa na *Tii Pwicîri pâ:

*Wiàna guwà tère
 pwâra to kà Pwiduée,
 na tòotù bëeni,
 â guwà pitêre dèe!
 Guwà cibwaa
 naa càùwà naa gooé!*

Psaume 95.7-8

Càra caa tèepaa naa na aunao

¹⁶ Wàilàapà tàpé na ia rà tère é pwâra to kà Pwiduée, â na ia rà naa càùrà naa gooé? Nye wà tèpa jooorojè kaa, na ia é poparà còobé wà Moosé géee napô *Aigupito!

* **3:10** Grec: *Naa na 40 naja. Go putàmu naa goo pwi naneeâboro bèepwiri. Â go ina pâ: É ipa-imwürrà taaci é pwâranümarà. Càra caa tâmogòori é pâ naigé kôo. Ipaìwà naa na nee tii 15.* **3:11** Nombres 14.21-23 † **3:12** *Pwi apawârojè-é, Na é wâro.* **3:15** Hébéru 3.7-8 **3:16** Nombres 14.1-35

17 Â nye naa goorà kaa, na ia é putàmu wà Pwiduée, naa na 40 naja. Nye wàilà kaa na ia rà pwa na èpà naa namaré, â rà cau bà imudi naawê.

18 Â nye wàilà kaa, na ia é *ipwataâboro tàra wà Pwiduée, pâ, o càra caa tèepaa naa na ê napô, na ia é jèe pwabwàti ba kàra.

19 Â jèe càra caa tèepaa, naa na aunao [ma pinaanapô] kà Pwiduée, gée goro na tàutàra na rà cèikî naa gooé.

4

1 Wà Pwiduée, âna é mara ina [tà tèpa jooorojè] pâ, ée mwa poparà pâ naa na aunao [ma pinaanapô] na é jèe mara ipwabwàti ba kàra. Â é auina kèe bèepwiri, âna é jèe nye coo ba kâjè nabàni. Êkaa na jè ipwacôoco, ba é péa pitèi pàra tàpé gée gooje wà Pwiduée, ma ina pâ, rà jèe ipâiti*.

2 Ba jèe nye picémara tâjè é popai na wâdé [goro é aunao bèepwiri] pwacèwiirà. Êco na wàilà, âna ticè pumara é popai na rà tère, gée goro na càra caa tòpi goro cèikî†.

3 [Â wàépwiri é majoroé ma] é ina wà Pwiduée pâ:

Go putàmu naa goorà.

Go ipwataâboro pâ:

O càra mwa caa me

naa na ére aunao,

[ére kàra pinaanapô]

na go jèe pwabwàti!

Psaume 95.11

Tàpiri tâjè pwi aunao bèepwiri

Êco na wàijè na jè cèikî, âna jè o tòpi é âji nao ma pinaanapô kà Pwiduée‡, [na é jèe nabwé pwabwàti wà Pwiduée, gée na biu]. Ba êdiri auniimiri kèe goro pâ wakè na ée mwa pacoo, âna tâbawêe, béaa kàra pai tòpò kèe é gòropuu.

4 Jè pûra mwara naa na jè ére gée goro é *Tii Pwicîri [i pwi ia é pwa wà Pwiduée naa na autapoo goo]. Ba jèe wii pâ: *É nao wà Pwiduée na bé 7 kàra tòtotù, gée na càuru é pâ wakè na é pwa.* Genèse 2.2 Wàépwiri pwi bé 7 kàra tòtotù kàra nadàpàra pwapwicîri.

5 Jè wâjué còwâ naa goo i pwi nee tii, na ina pâ:

O càra mwa caa me

3:17 1 Korénito 10.10 * 4:1 É péa...ina pâ, rà jèe ipâiti—é, Ba rà péa niimiri wà pàra tàpé gée gooje pâ, na rà jèe ipwâ. † 4:2 Càra caa tòpi goro cèikî—é, Càcaa tâa goorà é cèikî kà tàpé na rà pitère dèe. Pwiri pai ina wèe pâ, wà Kaléba ma Iosua na ru cèikî naa goo wà Pwiduée. (Còo Nombres naporomee 13 ma 14.) 4:3 Psaume 95.11; Hébéru 3.11 ‡ 4:3 Jè o tòpi é âji nao... Grec: Jè o nye too naa na aunao. Jè tòpi i âji pinaanapô bèepwiri na jè tâa goo Iésu Kériso. 4:4 Genèse 2.2 4:5 Psaume 95.11

*naa na i ére aunao,
[ére kêra pinaanapô]
na go jèè pwabwàti!*

Psaume 95.11

⁶ [Na jè pûra pwiri, â jè nye tâmogòori pâ] nye pwa é aunao [ma pinaanapô] na ia é pwabwàti wà Pwiduée. Jèpwi, âna jè jèè còo pâ, wà tâpé na rà mara tòpi é popai goo, âna càra caa tò naa na, ba càra caa pitère dèe.

⁷ Â wàèpwiri na é câmuri jè tòotù wà Pwiduée, [ba na rà o tòpi é âji pinaanapô kêe^S, wà pàra tèpa âboro]. Â é pwi tòotù bèepwiri, âna i pwi tòotù na ia ina naa na i pwi nee tii wâna é Tii Pwicîri. Ba é ina pâ:

*Wiàna guwà tère
pwâra to kà Pwiduée,
na tòotù bèeni,
â guwà pitère dèe *!*

Psaume 95.7-8

Â é popai bèepwiri, âna wà ukai *Davita, na é pinaigé mee, jèè dau wâme còwâ [kêra é pai pàra kà tèpa jojooorjè naa namaré].

⁸ Êkaa na jè còo pâ é aunao [ma pinaanapô bèepwiri] âna càcaa é napô na ia é poparà pâ naawê wà Iosua[†]. Ba wiàna wàrapwiri, â pwiri câé mwa caa ina còwâ cè jè tòotù wà Pwiduée.

⁹⁻¹⁰ Â géé goo pwiri, â pwa é aunao [ma pinaanapô] ba kâjè tèpa âboro kà Pwiduée. Â, na jè o too naa na, â jè o mwa bàra nao jii é wakè kâjè. Â jè o ipwacèwii wà Pwiduée, na ia é nao naa na bé 7 tòotù, [géé na càuru pai tòpò kêe é gòropuu].

¹¹ Wiàna wàrapwiri, â wâdé na jè ipwadàrapwa ma jè tòpi é âji pinaanapô kà Pwiduée. Â jè cibwaa pwaduwa kà tèpa jojooorjè, [tèpa *Isaraéla] na ia rà ipwatàu. Ba wà pwina câé caa pitère dà Pwiduée, âna é pâiti[‡].

Popai kà Pwiduée âna tàuwa

¹² Ê popai kà Pwiduée^S, âna dau pwa pàtâmee, ba na é wakè goojè. Ba é pwacèwii é tàuwa na nye dau éa kaa é du pière, ba é tapàgà tiagoro pâ aupitòobàra ma tiagoro pâ âraduujè. Ba

4:7 Psaume 95.7-8 **S 4:7** Tòpi é âji pinaanapô—Còo note goo nee tii 3. * **4:7** Â guwà pitère dèe—Grec: Guwà cibwaa nama gòo pwâranûmawâ. **4:8** Deutéronome 31.7; Josué 22.4 [†] **4:8** 1re phrase—Grec: Ba wiàna é naa tàra aunao wà Iosua... (Iosua—Còo Apostolo 7.45.) **4:9-10** Hébéru 4.4 [‡] **4:11** Dernière phrase—Grec: Ba na o câé caa tûu wà pwi jèpwi. **4:12** Éféso 6.17; Auinapàpari 1.16, 19.13-15 **S 4:12** Ê popai kà Pwiduée—Càcaa aupwa tii co. Ba é patùrajè wà Pwiduée, na rà naigé mee wà tèpa âboro kêe, â na naigé mee é Tii Pwicîri mwara.

é géé tiagoro pâ câbawâdé ma auniimiri na tàbinyiri nigée na pwâranümajè. Â é [pwa ma pwéelaa goorà* ma] tèirà.

¹³ Ba nye ticè jè muru, ma âboro, cèna pâri ma é cârû goo wà Pwiduée. Ba wàé na é tòpòrà diri, â é tâmogòori é âji pai pwa goorà†. Â nye wàé kaa na jè o mwa coo arae ma paari tée diri é pwina jè pwa.

iésu âna é pwi a-ipa popai nabibiu kâjè ma pwiduée

(Naporomee 4.14-10.18)

É tâmogòori pai ticè nii kâjè

¹⁴ [Go gére ina tàwà pâ] wà Iésu, *Pwina naí Pwiduée, âna é pwi a pwa *ârapwaailò maina kâjè, na é jèe too naa *napwéretòtù, [ba na é pwi a-ipa popai nabibiu kâjè ma wà Pwiduée]. Êkaa na wâdé na jè tà tâjùru ba mwü é cèikí kâjè naa gooé.

¹⁵ Caa caa pwi a pwa ârapwaailò na é wâiti jijjè. Ba é tâmogòori bwàti é pai ticè nii kâjè, â jèe tacaié, naa goro diri é pwina tacaijè goo. (Êco na wàé, âna caa mu caa pipanuâé, â caa mu caa pwa na èpà.)

¹⁶ Géé goo kaa pwiri, â o câjè caa piwâ, na jè me na ara Pwiduée, Pwi Ukai‡, [na é naigé mee wà Iésu]. Ba jè o mwa tòpi géé gooé é *pimeaari imudi kêe. Â ée mwa pitu tâjè, [wàijè na piticè nii kâjè] â ée mwa dau pwa na wâdé tâjè, na pàara kêe.

5

Pwiduée na é naa tée wakè kêe

¹ Napwa naa goo wà pwi a pwa ârapwaailò maina, âna é pwi âboro na pitòrigarié, ba na é pwi a-ipa popai nabibiu kà tèpa âboro, ma wà Pwiduée. Ba é naa tà Pwiduée é pâ âraimeai ma *ârapwaailò, ba na o pwanauri é pâ èpà kà tèpa âboro.

² Â é [nye ji pwi âboro] pwacèwiirà, â é tâmogòori pai ticè nii kâra pâ âboro. Â é moo naa goorà, ma mearirà na rà imwüru, géé goro pai càcaa tâmogòori kàra.

³ Â, na pàara na é pwa ârapwaailò târa pwanauri pâ èpà kâra é Ba, âna é pwa ârapwaailò ba kêe mwara, géé goo na é pwi âboro na ticè nii kêe, pwacèwiirà.

⁴ Nye ticè cè jè âboro, cèna é tàpo cimadò géé gooé ma é pwi a pwa ârapwaailò. Ba pwi wakè na dau pwamuru naa goo. Â nye wàco wà Pwiduée na pârié ma é pitòrigari cè pwi âboro,

* **4:12** Pwa ma pwéelaa—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Papwéelaari. † **4:13** É tâmogòori é âji pai pwa goorà—Grec: Â rà nye cau cipàpaa na ara é du âraporomee. **4:14** Hébéru 3.1, 10.23 **4:16** Hébéru 10.19 ‡ **4:16** Na ara Pwiduée, Pwi Ukai—Grec: Naa goo é autâa (trône). **5:3** Lévitique 9.7, 16.6 **5:4** Exode 28.1

pwacèwii pai pwa kêe naa goo wà *Arona, [wà pwi a pâbéaa kâ tèpa pwa ârapwaaailò kâjè biu].

⁵ Ipaiwà naa goo wà Kériso. Ba câe caa ipwamainaê còwâ. Â nye wà Pwiduée, na é nama é pwi a pwa ârapwaaailò maina. Ba é ina tée pâ:

*Wàéni popai kôo,
na go ina nabà:
Gà pwina naîô,
â go pwi caa'gà.*

Psaume 2.7

⁶ Â jè pûra mwara [na jè nee *Tii Pwicîri] na é ina wà Pwiduée pâ:

*Gà pwi a pwa ârapwaaailò
dàra gòiri awé.
Ipaiwà wâgàu
ma Melkisédek*.*

Psaume 110.4

É pitère dèe Kériso â é picâri

⁷ Na é bwaa wâro ni gòropuu wà Iésu, â pwa jè pàara na é i ma tomara too tà Pwiduée, na é upaé [jii é pai bà kêe][†]. Â é tère é pwâra pwapwicîri kêe wà Pwiduée. Ba wà Iésu, âna é dau pwi a papwicîrié ma pitère dèe.

⁸ É nye Pwina naîê kaa, êco na, pâri ma é picòo é pai pitère dàra, goro pai picâri kêe.

⁹ Â [é pitère dàra tiagoro é pwâadèrèè, â] é jèe tubanabwé diri é wakè kêe[‡]. Â géé goo kaa pwiri, na ée jèe caa *pwi a pa-udò diri tàpé na rà pitère dèe. [Â é naa tàra é *âji wâro jaaé.]

¹⁰ Â é pacimaê wà Pwiduée, ma é pwi a pwa ârapwaaailò maina pwacèwii wà Melkisédek.

Pai patère tèpa cèikî

5:6 Psaume 110.4; Hébéru 6.20, 7.1 * **5:6** *Melkisédek*—Wà pwi ukai, ma pwi jè apwa ârapwaaailò kâra jè Ba, naa na pàara kâ Abéraama, pwi caa kâra é Ba Isaraéla. (Còo naporomee 7, ma Genèse 14.17–24.) **5:7** Mataio 26.36–46; Filipi 2.6–8

[†] **5:7** *1e e phrase—é, Pwa pàara na é i ma tomara too tà Pwiduée, ba na é upaé. Ba pwa pàtâma Pwiduée na é pa-udòjè jii é pwâra bà. Wà pwi awii tii bèeni, âna é niimiri é pwâra pwapwicîri kâ Iésu na Gethsémané. (Còo Mataio 26.36–46.) Pwiri é niimiri mwara pàra pàara na é i na wà Iésu, pwacèwii géé na càuru pai bà kâ wà Lacaro. (Còo Ioane 11.35.)* [‡] **5:9** *Â...é jèe tubanabwé diri é wakè kêe—é, É tòpòé wà Pwiduée, ba na é pwi apwa ârapwaaailò maina kêe. Grec: Ūna jèe nama é tâbawêe.*

11 Wâru pâ muru na nümoo na go^S ina tàwà goo [pai ipaiwà Iésu, ma Melkisédek]. Êco na o câguwà caa tâmogòori, ba guwà tèpa pwa ciritàu, â câguwà caa nünüma bwàti* [naa goo ê cèikî kâjè].

12 Jèe gòiri [na guwà cèikî, êco na bwaa dau kîri ê autâmogòori kàwà, naa goo ê popai kà Pwiduée. Wiàna guwà jèe cimwü] â pwiri guwà jèe tèpa pacâmuri pàra tàpé. Êco na guwà bwaa tèpa câmu, â câguwà caa pâ dau paé.

Guwà pwacèwii pâ nari èpo na rà bwaa di. Ba bwaa càra caa pâji ija ê utimuru cèna gòo.

13-14 Â wà pwi [a cèikî] na é wàrapwiri, âna bwaa càcaa pâri ma é pinadàrù ê pwina *târù ma é pwina èpà†. Êco na wà pwina é cimwü [naa na cèikî] âna é tâmogòori pwiri, ba é jèe wârori, â é jèe picòo. Â pâri ma é tòpi ê utimuru na gòo.

6

Jè tòpaé jii pâ pâbéaa kâra ârapupûra

1-2 Wâdé na jè tèpa âboro na jè cimwü naa na cèikî naa goo Kériso. Jè tòpaé jii pâ pâbéaa kâra ârapupûra, na ia jè tòpi na jè mara cèikî:

Ê pai pinünüma ma pai biijè jii pâ tûâ na èpà, na rà popajè dàra ê pwâra bà;

Ê pai cèikî naa goo wà Pwiduée;

Ê *piupwaa;

Ê pai tòpò du îjè [naa gò pwi jè a bwaa âmu cèikî târa *pwényunyuâariê];

Ê pai o wâro còwâ géee na aubà kâra diri tèpa âboro;

Ê pitèimuru kà Pwiduée, [târa naa tàra ê pumara wakè kàra].

(Â napwa naa goo ê aupitèi kèe, âna o coo awé.)

Ba diri pâ pwiibà, âna muru na jè jèe mara picòo béaa. Â càcaa pâri ma jè picòo còwâ.

³ Ba wâdé na jè pitòpaé, wiâra ê câbawâdé kà Pwiduée*.

^S 5:11 Go—Pai pwa kà tèpa âboro béaa, na rà wii pâ: *Wàibà*; â pai ina wèe pâ: *Wâgo*. Còo note goo 2 Korénito 1.6. * 5:11 Ba guwà tèpa pwa ciritàu, â câguwà caa nünüma bwàti—Grec: *Ba guwà jèe kee*. 5:12 1 Korénito 3.1-3 † 5:13-14 Pinadàrù ê pwina târù ma é pwina èpà—é, *Tâmogòori é popai na târù*. * 6:3 Pai ina wèe pâ, wâdé na jè pinünüma naa goo pâ muru na wâgòro, goo ê cèikî kâjè—muru na tâa na Tii Pwicîri, na câjè caa pâji tâmogòori. Â pinapéaati pàra muru bèepwiri naa na tii bèeni. Ba wâru pâ ucina goo wà Iésu Kériso, na rà tâa na Aamwari Béaa.

⁴ Dà cèna jè ina naa goo wà tàpé na rà panuâ bamwara é cèikî†? [O dau pwacoé ma rà o mwa jèu biirà.] Ba ia é nama pwéelaa tàra [é âjupâra gooé]. Â rà jèè tòpi pâ *aupwényunyuâari kèe, na me géé *napwéretòotù. Â jèè tâa jaarà é Nyuâaê Pwicîri,

⁵ â rà jèè nari géé goo é pai wâdé kâra é popai kà Pwiduée. Â rà jèè còo mwara é pàtàmara é *Mwaciri kà Pwiduée, na ée mwa bàra paari, wiàna ée mwa tòpò é Mwaciri kèe‡.

⁶ Â wiàna rà tètâjii diri pâ pwiibà, â rà nye dau pitubaèpà tàra còwâ§. Â o dau pwacoé ma o nùmarà na rà pinünüma ma wâjué còwâ. Ba pwacèwii na rà gére tanamiri còwâ wà *Pwina naí Pwiduée naa goro *satauro, ma tubakamuê, na ara tèpa âboro diri.

⁷ [Wà tàpé na wàrapwiri, âna rà pwacèwii é napuu na èpà.] Napwa naa goo é napuu na wâdé, âna é tòpi bwàti é popaa, â é nama cipu é utimuru kà tèpa wakè wèe. Â é pwényunyuâari é napuu bèepwiri wà Pwiduée.

⁸ Êco na é napuu na é nama cipu co pâ upwâra na pwa daaé, ma murumwatò na èpà, âna ticèmururu naa goo. Â é péa tojii é napuu bèepwiri wà Pwiduée, ma cîri tâjii.

Guwà tà cimwü tia pwâadèrèè

⁹ Napwa wâguwà, co tèpa âji béèò, âna go dau cèikî naa goowà. Ba go niimiri pâ, guwà tàgére tâa na é âji naigé, â guwà tàgére pâra dâra é pai udò kàwà* [naa na *âji wâro].

¹⁰ Ba wà Pwiduée, âna é *tàrù, â câé caa imwüru é pimeaari kàwà ba kèe, ma tèpa âboro kèe. Ba guwà nye dau pitu tàra, â guwà bwaa nye tàgére ci naa goo nabà.

¹¹ Â o dau wâdé tôo, na guwà tà bura ma gòo, [naa na é pimeaari kàwà bèepwiri] tiagoro pwâadèrèè. Â guwà o mwa tòpi diri é câmawà na wâdé, na guwà tapacîri.

¹² Â o câguwà caa pâ nau tèpa tàpilée! Wâdé na guwà ipwacèwii tàpé na ia rà cèikî ba gòo. Ba rà pidàpwicâarirà, tiagoro na é naa tàra i pumara wakè kàra wà Pwiduée, na ia é mara ina tàra.

É pacoo auinabéaa wà Pwiduée

† **6:4** Tàpé na rà panuâ bamwara é cèikî—Nee tii 4–8, âna pwiri popai goo wà tàpé na rà tèpa acèikî béaa, éco na rà naaco é cèikî kàra. É, pwiri popai goo wà tàpé na rà tâa jaa wà tèpa cèikî, â rà tâmogòori é âjupâra, â rà còo pâ muru na wâdé na é pwa wà Pwiduée, éco na rà tètâjii. ‡ **6:5** É pàtàmara é Mwaciri kà Pwiduée... Grec: É pàtàmara é pàara na o mwa me. ¶ **6:6** Mataio 12.31; Hébéru 10.26–27; 1 Ioane 5.16

§ **6:6** Rà nye dau pitubaèpà tàra còwâ—Grec: Tàra còwâ. Ê pâ popai-bà, âna rà tâa gòobàra pâ popai rà tanamiri còwâ wà Pwina naí Pwiduée, â pwiri pai ina wèe pâ: Goro du ìrà. ¶ **6:8** Genèse 3.17–18 * **6:9** Guwà tàgére tâa na é âji naigé... é, Tâa tàwà é pâ muru na dau wâdé {jii pwiri}, na rà o pame é pai udò kàwà. ¶ **6:10** Hébéru 10.32–34

13-14 **Biu, âna é *ipwataâboro† wà Pwiduée tà *Abérama, pwi jojorojè, â é ina pâ: Go o nye dau pwényunyuâarigà. Â go nama rà dau wâru awé tèpa gòobàragà.** *Genèse 22.17*

15 Â wà Abérama, âna é pidâpwicâariê, ba na é tapacîri é auinabéaa kà Pwiduée. Â géé goo kaa pwiri, â nye po cau coo diri tée.

16 Naa jaajè tèpa âboro, âna wiàna nùmajè na jè paari tà pàra tàpé pâ, jè ina é pwina âjupâra, â jè ipwataâboro naa na nee pwi âboro na dau pwamuru naa gooé jiiè. Â, naa wàrapwiri, â jèe pacoo diri é pwâra pikòï nabibiu kâra, â rà târi pwâra.

17 Ipaìwà naa goo wà Pwiduée. Ba ûna é ina pâ ée mwa pwényunyuâari pâ âboro, â é nye ipwataâboro naa goo, ba na é *paâjupâra tàra é pwina é ina. Êkaa na rà tâmogòori pâ, rà o nye tòpi é pwina é jèe ina, â o câé caa pitòotéri auina kèe.

18 [Ba jè tâmogòori pâ, wiàna é ina pâ ée mwa pwa cè jè muru wà Pwiduée, â o câé caa pwâ. Â wiàna é ipwataâboro naa goo, â ée nye pacoo.] Wàépwiri du ârailu muru na càcaa gù, â wàépwiri é bépagòojè, na jè jèe uru naa jaaé. Â pwa nii ma gòo kâjè, ma jè cipa ba mwü é auinabéaa kèe tâjè, na jè tapacîri goro cèikí.

19-20 Ê auwâari kâjè bèepwiri, âna é pwacèwii é pàiri jinu na gòo, na é cipa ba mwü é pwâranùmajè. Â èrà bwàti na ére na dau pwicîri naa napwéretòotù. Ba wà Iésu, âna é jèe tàpiri é pé ciità maina na é târiwâri é ére bèepwiri‡, â é mara pâbéaa kâjè, ba na é tò naawê, ba [na é pwi a-ìpa popai nabibiu] kâjè [ma wà Pwiduée]. Ba nye wàé kaa na é jèe pwi a pwa *ârapwaaìlò maina kâjè, na é pwacèwii ukai Melkisédek biu§. Â ée mwa wàrapwiri wà Iésu dâra gòiri awé.

7

Melkisédek âna é ânua Iésu Kériso

Wàilàapà Melkisédek?

1 Napwa naa goo wà Melkisédek, âna é pwi ukai naa na ville Salem, na pàara biu. É pwi a pwa *ârapwaaìlò kà Pwiduée kâjè—pwi Pwiduée, na é dau imaina awé. Â wà Melkisédek, âna ipitiru ma wà *Abérama [pwi jojorojè] na é wâjué me còwâ géé na auipaa wà Abérama. Ba é piétò jii pàra ukai na rà wâru. Ûna ipitiru, â é *pwényunyuâariê wà Melkisédek.

6:13-14 Genèse 22.16–17 † **6:13-14** É ipwataâboro—Grec: É ipwataâboro naa na nee, wàé còwâ {Pwiduée}, ba càcaa pâri ma é ipwataâboro naa na nee pwi jèpwi na é maina jiié. (Còo nee tii 16.) **6:18** Nombres 23.19 **6:19-20** Lévitique 16.2–3

‡ **6:19-20** 3e phrase—Ûna é wàrapwiri wà Iésu, â é ipwacèwii pwi apwa ârapwaaìlò maina naa na Wâra pwapwicîri kà tèpa Juif, na é tòpò naawê é ârapwaaìlò bépwanauri pà èpà kâra Ba. § **6:19-20** É pwacèwii ukai Melkisédek biu—Còo naporomee 7. **7:1** Genèse 14.17–20

² Â wà Abéraama, âna é naa tée ê âraimeai géé goro ê pwina é tòpi naa na pai paa kêe*.

[Guwà naa nūmawà cai naa goo] ê nee Melkisédek. Ba ê pai ina wèe, âna 'pwi ukai na é *târù'. Â ê pai ina wàra napô Salem, âna 'pinaanapô'. Êkaa na é pwi ukai kêra pinaanapô mwara.

³ [Càcaa wàru pâ popai gooé naa na *Tii Pwicîri. Ba]:

Càcaa ina tâjè
cè du nyaa ma caa kêe,
ma cè tèpa jojooroé.

Â càcaa tâmogò
cè pai pitèpaé,
ma cè pai bà kêe.

É pwi ucina goo
Pwina naî Pwiduée.
É pwi a pwa ârapwailò
dàra gòiri awé.

⁴ Guwà jèe còo cai ê pai maina kà pwini Melkisédek! Ba wà Abéraama, âna é pwi jojoorojè na dau pwamuru naa gooé. Êco na é nye tòpò na ara Melkisédek ê âraimeai kêe, âna caapwi ére géé goo ê 10 géé na ê pwina é tòpi naa na pai paa kêe.

⁵ Â wàépwiri pwi jéuê na é pitûâri wà *Moosé naa na ê Naèà kêe, ba na o mwato kà tèpa pwa ârapwailò. Ê naèà bèepwiri, âna kâjè, tèpa gòobàra Abéraama. Â ê pwina jè naa, âna jè naa tà tèpa jènerèjè mwara, wà tèpa a pwa ârapwailò kâjè géé na wâao kà Lévi†.

⁶⁻⁷ Â napwa naa goo wà Melkisédek, âna cáé caa pwi âboro géé na wâao kà Lévi. Êco na é nye tòpi jii wà Abéraama, caapwi ére géé goo ê 10.

Jèpwi mwara: Wà Abéraama, âna [é pwi âboro imaina, ba] ia é *ipwataâboro tée wà Pwiduée‡. Â jè tâmogòori pâ, wà pwi âboro imaina, âna é pwényunyuâari wà pwi âboro kîri. Êco na [jè pûra pâ] nye wà Melkisédek, na ia é pwényunyuâari wà Abéraama.

⁸⁻⁹ Jèpwi mwara: Napwa naa goo wà tèpa pwa ârapwailò kâjè—wà tèpa gòobàra Lévi—âna rà tòpi é âraimeai na wàrapwiri. Êco na rà tèpa âboro, na rà o nye capai bà pwacèwiijè. Napwa

* **7:2** Ê pwina é tòpi naa na pai paa kêe—Grec: Caapwi ére géé goro 10 (la dîme), géé goro é butin. Butin—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Árapaa (ére paa). **7:5** Nombres 18.21 † **7:5** Popai tà tèpa cèikî na rà tèpa Juif mwara. Grec: Wiâra é Naèà, âna pwa târù kà tèpa naî Lévi, ma rà tèpa pwa ârapwailò mwara, ma rà tòpi caapwi ére géé goro é 10, géé goo é pwina tâa tà tèpa âboro kêra Ba Isaraéla, pai ina wèe pâ, tèpa jènererà. Êco na, wàilà mwara, âna rà tèpa gòobàra Abéraama. ‡ **7:6-7** Ba ia é ipwataâboro tée wà Pwiduée—Na ia é tòpi é auinabéaa (promesse) kà Pwiduée.

wà Melkisédek, âna ina gooé pâ, pwi âboro na é nye tà wâro awé.

Ûna é naa tà Melkisédek i âraimeai kêe wà Abéraama, âna pwacèwii na rà cau wàrapwiri têe, wà diri tèpa gòobàra Lévi[§]. [Ba wà Abéraama, âna é pwi jojoororà diri.]

¹⁰ Ba wiàna wà Lévi [pwi caa kàra] âna càcaa pâji pitèpaé, âna pwacèwii na é tâa na é naii pwi jojooroé Abéraama, na ia é naa i âraimeai kêe tà wà Melkisédek.

Tòtéri pai pwa ârapwaailò béaa

¹¹ [Jè tàpo còo cai] é pai pwa ârapwaailò. [Ba jè tâmogòori pâ] nye êkaa é pwi pàara ê Naèà [kà Moosé]. Â nye wà [*Arona, ma] wà tàpé géee na wâao kà Lévi na rà tèpa pwa ârapwaailò kâjè. Êco na jè còo pâ, é pai pwa ârapwaailò bèepwiri, âna jèe câé mu caa pacoo bwàti é câbawâdé kà Pwiduée*. Ba wiàna wàrapwiri, â [wà Pwiduée, âna] pwiri câé caa panuâ medarijè pwi jè a pwa ârapwaailò maina, na ité jiià, â na é pwacèwii wà Melkisédek.

¹² Â wiàna é tèepaa wà pwi jè a pwa ârapwaailò maina na bwaa âmué é pai pwa ârapwaailò kêe, â wâdé na tòtéri mwara é naèà.

¹³⁻¹⁴ Guwà còo bwàti, pâ, na go gére patùrawà [goo wà Melkisédek, âna] go pwa ucina goo wà Pwi Ukai kâjè, Iésu Kériso, na é té géee goo é wâao kà *Juda, â càcaa wâao kà Lévi. Â nye ticè âboro géee na wâao kêe, na é mu pwi a pwa ârapwaailò. Ba ticè tàrù kàra ma rà wàrapwiri, naa na Naèà kà Moosé.

É piwéna wà Iésu Kériso

¹⁵ Guwà jèe còo pâ, wà pwi a pwa ârapwaailò kâjè, [wà Iésu Kériso] âna é ité [jii pàra tèpa pwa ârapwaailò wiàra é Naèà kà Moosé]. Â guwà mwa bàra tâmogòori, wiàna jè ina pâ, é nye pwacèwii Melkisédek.

¹⁶ Ba càcaa pacimaê, géee goo cè pai té kêe géee na cè jè wâao[†]. Â nye géee goo co é pàtàmara é wâro kêe, na o dàra gòiri awé.

¹⁷ Ba jè jèe còo pâ jèe wii naa na Tii Pwicîri gooé pâ:

*Gà pwi a pwa ârapwaailò
dàra gòiri awé.
Ipaiwà wâgàu
ma Melkisédek.*

Psaume 110.4

§ 7:8-9 Pwacèwii na rà cau wàrapwiri têe, wà diri tèpa gòobàra Lévi—Grec: Wà Lévi na é naa têe. * 7:11 Jèe câé mu caa pacoo...é câbawâdé kà Pwiduée. Grec: Câé caa pame pai tâbawêe {kâjè}. 7:13-14 Ésaïe 11.1; Mataïo 2.6; Auinapàpari 5.5 † 7:16 Géee goo cè pai té kêe... Grec: Majoroé cè jè naèà na é me géee goo é naiiri âboro. Pwiri pai ina wèe mwara pâ, géee goo pâ naèà kà tèpa âboro, é, géee goo é pwina jè còo goro du âraporomeejè.

18 Wàépwiri na nama tiàù ê Naèà kà Moosé [naa goojè]. Ba ticè nii kâra ê Naèà, ma é pacoo [ê câbawâdé kà Pwiduée].

19 Ba càcaa pâri ma é nama jè tâbawêe [ma tàrù na ara Pwiduée]. Â nabà, âna é naa tâjè ê naigé pâ naa jaaé, na dau wâdé jii ê naèà, [goro ê *auipwataâboro kêe tâjè na bwaa âmuê]‡. Â jè tapacîri goro cèikî [ê pai coo wèe].

É tâa dâra gòiri awé

20-21 Jèpwi mwara: Ûna é pitòrigari Kériso wà Pwiduée, â é ipwataâboro pâ, na ée mwa pwi a pwa ârapwaaailò kêe dâra gòiri awé. Â câé mu caa wàrapwiri naa goo pàra tèpa pwa ârapwaaailò. Ba wàéni é pwina é ina:

É jèe ipwataâboro

wà Pwi Ukai.

É jèe ina tâgà:

“Gà pwi a pwa ârapwaaailò

dâra gòiri awé!”

O câé mwa caa

pitòtèri còwâ

autòpò kêe.

Psaume 110.4

22 Gée goo kaa pwiri, â wà Iésu, âna é jèe pwi câmu^S kâra auipwataâboro na é pwa tâjè wà Pwiduée, êna é dau wâdé jii é naèà.

23 Jèpwi mwara, âna wà [Iésu, âna é piwéna jii] tèpa pwa ârapwaaailò béaa. [Ba wàé, âna é nye caapwi co, â wàilà] âna rà nye dau wâru. Ba wiàna é bà wà pwi jèpwi, â é tòtèrié wà pwi a pwicò kêe.

24 Â o nye ticè âboro cèna o tòtèri wà Iésu, ba é nye tâa dâra gòiri awé.

25 Â, na wàrapwiri, â pâri ma é pa-udò tàpé na rà medari Pwiduée naa na nee, [ma naa tàra é wâro jaaé] dâra gòiri. Ba é *wâro dâra gòiri awé wà Iésu, â é nye tà ciburà pwapwicîri ba kâra.

É pwicîri ma tâbawêe

26 Nye ticè cè jè âboro cèna pâriê ma é pwi a pwa ârapwaaailò maina kâjè, [ma pwi a-ipa popai kâjè na ara wà Pwiduée] wàco Iésu. Ba é pwicîri, â nye ticè èpà gooé, â wâdé tà Pwiduée wàé. Â wà Pwiduée, âna é jèe nama é pitâiti jii tàpé na rà pwa na èpà.

7:19 Hébéru 9.9 ‡ 7:19 Goro é auipwataâboro kêe tâjè... Ê pâ popai bèepwiri, âna

rà me gée na nee tii 22. 7:20-21 Hébéru 5.6 7:22 Hébéru 8.6, 12.24 § 7:22

Wà Iésu, âna é jèe pwi câmu—Ba gée gooé, â jè tâmogòori pâ wà Pwiduée, âna ée mwa

pacoo é auipwataâboro kêe. 7:25 Roma 8.34

Ba é jèe dàgòtùé, naa na ére na wâdòiti kâra *napwéretòotù [ba na o dau pwamainâê].

²⁷ Wà Iésu, âna câé caa pwacèwii pàra tèpa pwa ârapwailò, na rà pwa ârapwailò diri pâ tòotù, târa pâ èpà kàra còwâ, bau é pâ èpà kàra é Ba. Ba é nye wacaapwi pwa ârapwailò dàra gòiri awé, na ia é pipanuâê, ma bà [naa goro *satauro].

²⁸ Wà tèpa pwa ârapwailò na pacimarà goro é Naèà kà Moosé, âna rà tèpa âboro na ticè nii kàra [pwacèwiijè]. Â wà Pwiduée, âna [é tòotéri é Naèà] goro é auipwataâboro kêe. Â é pacima Pwina naiê, na é tâbawêe, [ba na é jèe nye pacoo diri] dàra gòiri awé.

8

É pwi a pwa ârapwailò maina kâjè wà Iésu Kériso

¹ Wàéni ére é pwina go ina: Pwa pwi a pwa ârapwailò maina kâjè, naa napwéretòotù, [ma pwi a-ipa popai kâjè] na ara wà Pwiduée. Â wà Pwiduée, na é dau pwényuâa ma dau pwa pàtamee, âna é nama é tâaboo naa gòro âji iê [ba na é pitûâ kàra diri pâ muru].

² Â é ére na dau pwicîri, na é tâa wê, âna nye âji wâ târa pwapwicîri. Ba muru pacima kà Pwiduée, â càcaa muru pwa kàra âboro*.

³⁻⁴ Pwa é âraimeai na é tòpò, ba wàépwiri wakè kà tèpa pwa ârapwailò naaniboo gòropuu. Â wiàna é bwaa tàgère tâa ni gòropuu wà Kériso, â pwiri càcaa pâri ma é pwi a pwa ârapwailò. Ba pwa pàra tâpé, ni gòropuu, na rà tèpa pwa ârapwailò wiâra é *Naèà kà Moosé. Â wakè kàra, âna na rà pwa ârapwailò ma tòpò pâ âraimeai.

⁵ Êco na, diri é pâ pwiibà, âna nye po câmu kàra ma ânuuru é âji wâra pwapwicîri na wânidò napwéretòotù. Ba, na ia é pipwabwâtié wà Moosé, ba na é pacima é wâra pwapwicîri pwa goro imwaano, âna é pitûâri tée wà Pwiduée pâ: *Gà o pwa diri é pâ muru, wiâra é câmu na go jèe paari tâgà, naanidò gòrojaa. Exode 25.40*

⁶ Ba wakè bèepwiri na ia é naa tà Kériso wà Pwiduée, âna nye dau piwéna awé, [jii é pai pwa ârapwailò wiâra é Naèà kà Moosé]. Ba wà Kériso, âna é pwi a pame tâjè é *auipwataâboro [na bwaa âmuê, na é pwa tâjè wà Pwiduée]. Â é auipwataâboro bèepwiri, âna nye dau pwényuâa kaa jii é Naèà. Â ée mwa pame tâjè pâ aupwényunyûâari na dau wâdé awé.

7:27 Hébéru 5.3 * 8:2 Grec: *É pwi énowéna kà tèpa muru na pwicîri bau é wâra pwapwicîri pwa goro imwaano, na é pacima wà Pwiduée, â càcaa âboro.* 8:5 Exode 25.40; Kolosé 2.17; Hébéru 9.23 8:6 Hébéru 7.22

Auipwataâboro na bwaa âmuê

⁷ [Biu, âna wà Pwiduée, âna é *ipwataâboro târa ê Ba kêe *Isaraéla, goro ê Naèè kà Moosé.] Â wiàna ê auipwataâboro bèepwiri, âna é jèe pacoo ê auniimiri kà Pwiduée, â pwiri cãé caa tòpò còwâ cè béârailu wèè†.

⁸ Êco na [càcaa tâbawêe ê auipwataâboro béaa, ba] é pin-abaèpà ê Ba kêe wà Pwiduée, na é ina pâ:

*O tèepaa ê pàara,
na o bwaa âmuê.
Bà mwa pitêrebà
bau wâao Isaraéla
ma wâao *Juda.
Bà mwa tòpò còwâ
cè auipwataâboro
na bwaa âmuê.
⁹ Ia bà ipwataâboro
ma tèpa caa kàra.
Ia go pacòobérà
géé napô *Aigupito.
[Go poparà còobé,
ba na rà udò.]
Bà tâaboo naima,
na pwi tòotù-bà,
â bà ipwataâboro.
Â càra caa pitêre dàra.
Rà ipwanauri é popai.
Â go naa càùo târa.
Go panuàrà pâ jiio!
Â o càcaa ipaiwà
¹⁰ é auipwataâboro
na bwaa âmuê,
na bu mwa pwa,
wâibu ma Isaraéla,
tèpa âboro kôo.
Go mwa tòpò naèè kôo
naa nanaarà.
Go mwa wii popai kôo
naa na pwâranûmarà.
Â go mwa Pwiduée kàra,
â o mwa wàilà pwi Ba kôo.
[Wàépwiri kaa
auipwataâboro
na bu mwa pwa.]*

† 8:7 Grec: Wiàna wâdé bwàti i auipwataâboro béaa, â pwiri càcaa pâri ma mudàra còwâ cè jèpwi. 8:8 Jérémie 31.31-34

11 *Rà o cau tâmogòorio
diri pâ âboro;
O càcaa pâri
ma rà pacâmuri
pwi béerà goodò.
O ticè na é pamogòori
pwi jènereé
ba na é côoinaô.
[Ba go o mwa wâjaarà.]
Rà o mwa tâa jaaò
wâ tâpé na rà kîri.
Rà o mwa medario
wâ tâpé na rà maina.*
12 *Go o mwa tipirà
jii é pâ tojii kàra.
Go o mwa pwanaurirà
goro é pâ èpà kàra.
O câgo mwa caa niimiri
é pâ càrarà na èpà.*

Jérémie 31.31-34

[Wàèpwiri é auipwataâboro, na é pwa ba kâjè wà Pwiduée.]

13 *Ûna é ina gooé pâ, pwi muru na bwaa âmué, âna pai ina wèè
pâ, jèè dòroé é auipwataâboro béaa. Ba jèè muru na jèè gòiri, â
o jèè tiàué awé.*

9

Càcaa pâri pâ ârapwaaìlò béaa târa ma pwanauri pâ èpà

Pai pwa goo du ère pwicîri

1 *Ê *auipwataâboro béaa, [âna wii naa na *Naèà kà Moosé].
Â wâna pwi naèà-bà, âna pitûâri tà tèpa âboro é pai pwapwicîri
kàra, ma é ère pwicîri kàra, naani gòropuu.*

2-3 *Ba rà pwabwàti é wâ imwaano, ba naa wâra pwapwicîri.
Â ârailu du naditàrawâ na—‘é ère na pwicîri’, ma ‘é ère na dau
pwicîri’. Â é pwi naditàrawâ bèepwiri, âna târiwâri goro pé ciità.
Â wâna i ére na pwicîri, âna pwa é taapà, bau é wâra ânye, bau
é poloa na naa tà Pwiduée.*

4 *Â pwa i béreca* na târamiri goro mwani mii, âna rà mu cîri
naawé é encens [pâ dà na ûrea]. Wâna ére na dau pwicîri, âna*

9:1 Exode 25.23-40, 26.1-30 9:2-3 Exode 26.31-33 9:4 Exode 16.33, 25.10-16,

30.1-6; Nombres 17.23-26; Deutéronome 10.3-5 * 9:4 *Béreca*—Ére na cîri é encens
naawé, ba na âraimeai tà Pwiduée. (Còo Luka 1.10.) Jè pûra na Exode naporomee
30 pâ, i béreca, âna é tâa na ére na pwicîri. Êco na é ina wâ pwina é wii tii tà tèpa
Hébéru pâ é tâa târa i ére na dau pwicîri. Ba é waké kàra béreca, âna pâra naa goo é
waké na pwa naa na ére na dau pwicîri.

pwa mwara i wâra pipwataâboro, na pwa goro mwani mii. Â wâna i wâra pipwataâboro, âna pwa [âracié muru na dau pwicîri]:

I noo kêra poloa *manne*[†] [gée napwéretòotù] wâna jè pé wârado goro mwani mii;

I tâjò kà *Arona[‡], na ia é mu;

I du atü na wii naa gò i 10 Naèà kêra auipwataâboro béaa.

5-6 Napwa naa goo i târa i wâra pipwataâboro, âna wê kaa na ia rà mu *upwaa goro é domii kêra macii, târa pwanauri pâ èpà kêra é Ba. Â ru tâdòiti kêra i têe, i du ârailu ânuuru *angela[§] [na pwa goro mwani mii]. Ba ru câmu kêra pai tâa kà Pwiduée, naa na pai muugère kêe. Â é itooru, âna cajipi i têe.

Wakè kà pwi a pwa ârapwaaailò

Wàépwiri pai pwa goo pâ muru, naa na *wâra pwapwicîri pwa goro imwaano. Dau wâru pàra popai mwara, na pâri ma jè ina naa goo diri é pâ pwiibà, êco na wâdé na jè paé.

Napwa naa goo tèpa pwa *âra-pwaaailò, âna rà mu tò naa na ére pwicîri, na diri pâ tòotù, ba na rà pwa é wakè kêra.

⁷ Â wàco pwi a pwa ârapwaaailò maina, âna pwa tàrù kêe, ma é tò naa na béârailu kêra ére wâ, [i ére na dau pwicîri]. Â é wacaapwi too naawê, naa na caapwi naja. Â é pame é domii kêra macii, na é tòpò, ba na âraimeai tà Pwiduée. Ê domii bèepwiri, âna ârapwaaailò bèpwanauri pâ èpà—pâ èpà kêe, bau diri pâ èpà na rà pwa wà tèpa jènereé, naa na pai càcaa tâmogòori kêra.

⁸ [Édiri pâ pwiibà, âna nye po târa ipwacèwii tâjè.] Ba é Nyuâaê Pwicîri, âna ée mwa paari tâjè é pai ina wèe. Wàéni: Càcaa pâri ma jè tò naa na ére na dau pwicîri [wânidò napwéretòotù] gée goro é pai pwa ârapwaaailò, naa na wâ imwaano [naani gòropuu]*.

⁹ Ba jè côo pâ, na pwi pàara nabà, âna wâru pâ uràpâra ma ârapwaaailò, na rà naa tà Pwiduée wà tèpa âboro. Êco na càcaa pâri diri pâ pwiibà, ma nama *tàrù é pwâranümarà na araé[†].

[†] 9:4 *Manne*—Wà Pwiduée, âna é pa-ija é Ba kêe Israéla naa namaré goro *manne*, pé utimuru me gée napwéretòotù, na pwacèwii é nyi nara mwünyaté. [‡] 9:4 *Tâjò kà Arona*—Wà Pwiduée, âna é nama é pa tâjò kêe wà Arona, ba na é pwa pâ wakè goro pàtâma Pwiduée. (Còo Exode naporomee 30.) 9:5-6 Exode 25.18-22; Ézékiel 10.12-15 9:5-6 Nombres 18.2-6 § 9:5-6 *Angela*—Grec: *Chérubin*. (Còo Exode naporomee 25, ma Ézékiel naporomee 10.) 9:7 Lévitique 16.2-34 * 9:8 *Gée goro é pai pwa ârapwaaailò, naa na wâ imwaano...* Grec: *Na é bwaa tâa é wâ imwaano*. Ucina goro pai pwapwicîri kà tèpa Juif. 9:9 Héberu 10.1-2 [†] 9:9 *Tàrù é pwâranümarà na araé*—Grec: *Tâbawê é pwâratùra-nigée-oorà* (conscience).

10 Ba é pwapwicîri bèepwiri bau diri pâ naèa kêe, goro utimuru, ma wâdo, ma pai *pinuwarà, âna muru târa naiijè tèpa âboro. [Â càcaa pâri ma é tigée goro é pwâranümara âboro.] Â é pâra co tiagoro na é tòpò é âji pai pwa wèe wà Pwiduée.

Tâbawêe ârapwaaïlò kà Kériso

11 Napwa naa goo wà Kériso, âna é jèe pwi a pwa ârapwaaïlò maina kâjè, na é pame tâjè diri pâ aupwényunyuâari na jè tàgère wârori[‡]. É jèe tòme naa na wâra pwapwicîri na wânidò napwéretòtù[§], na é piwéna ma tâbawêe. Ba càcaa pwa goro na-araraîri âboro, â càcaa muru gée na gòropuu bèeni.

12 Â é wacaapwi tò dâra gòiri naa na ére na dau pwicîri. Â é pame é domii naawê, [ba na ârapwaaïlò bépwanauri pâ èpà]. Êco na càcaa domii kêra nani ma paaci, â nye é âji domii kêe [na joro na ia é pipanuâê, ba na é pwi ârapwaaïlò]. Â, na wàrapwiri, â é tipî tèpa âboro jii pâ èpà kâra, dâra gòiri awé.

13 Wiâra pâ naèa kêra pwapwicîri béaa, [â wâru pâ muru] na rà 'miiri' goo wà tèpa âboro. Â wâru pâ ârapwaaïlò ma pwâra pwapwicîri târa ma cèitiri èpà kâra. Â rà mu *piupwaarà goro é domii kêra nani, ma é domii kêra paaci, ma é dâuru nari paaci ilâri na jèe tòo naa na ânye*.

14 Êco na é domii kà Kériso, âna dau pwa pàtamee awé kaa jii pwiri! Ba é cèitiri èpà gée na é pwâranümajè dâra gòiri awé[†]! Â é tipijè jii é pâ tûa na èpà na rà popajè dâra é pwâra bà! Ba é jèe pipanuâê wà Kériso, ba na é pwi ârapwaaïlò na tâbawêe, na ticè tòri ma èpà gooé. Â gée goo kaa pwiri, â o ticè na ée mwa caa pitòtijè goo é *pwâratùra-nigée-goojè. Â pâri ma jè coo ara wà Pwiduée, wà pwi a-ipawârojè[‡], ba na jè pwamainâe ma piênawéna kêe.

15 Ê pai bà kà Kériso, âna é tipijè jii é pâ èpà na jè pwa, na jè wâro na aranara é auipwataâboro béaa. Â é tòpò é auipwataâboro na bwaa âmuê. Â wà diri tàpé na é jèe todâra wà Pwiduée, âna rà o cau tòpi diri pâ aupwényunyuâari na ia é mara ina béaa. Â o tâa târa pâ aupwényunyuâari bèepwiri dâra gòiri awé.

Auipwataâboro goro domii

‡ 9:11 Na jè tàgère wârori—é, Na jè o mwa wârori. § 9:11 Na wânidò napwéretòtù—Grec: Na pwa goro imwaano. 9:13 Lévitique 16.15-16; Nombres 19.9,17-19; Hébéru 10.4 * 9:13 Grec: ...{Rà popa} é domii kêra pâ nani ma paaci, bau é dâuru nari paaci ilâri, ba na rà piupwaa tàpé na rà 'miiri', ba na...rà cèitiri èpà kêra naiiri âboro... 9:14 1 Pétéru 1.18-19 † 9:14 Ê pwâranümajè dâra gòiri awé—é, Goo é Nyuââe Pwicîri na é tâa dâra gòiri awé. Grec: Goro é nyuâa na é dâra gòiri awé. ‡ 9:14 Pwi a-ipawârojè—é, Na é wâro. (Wà Pwiduée na é wâro.)

16-17 Napwa naa goo [ê jè auipwataâboro, âna é pwacèwii] ê tii na é wii wà pwi âboro béaa kêra pai bà kêe. Ba é wii pâ nee diri tàpé na rà o tòpi ê pâ wâdé kêe^S. Êco na bwaa câé caa pâji coo ê tii bèepwiri, wiàna bwaa câé caa pâji bà wà pwi a wii wée. [Â nye ticè âboro na tòpi êkêe gée goo pâ wâdé kêe.]

18 Â ipaiwà naa goo é auipwataâboro béaa. Ba tòpò co goro pai joro wàra ê domii [kâra ê macii na tètàmwereê].

19 Ba ûna é jèe inapàpari diri pâ naèà târa ê Ba wà Moosé, â é popa domii kêra pâ nari paaci ma nani, na biinaimari bau ê jawé. Â é naaboo naa na ê na ûdòro upwâra *hysope* na pii goro wàramutò na mii. Â é upwaa i Tii goro Naèà. Â é wàrapwiri naa gò pâ âboro diri. Â é inapàpari târa pâ:

20 *Wàéni é domii bépaâjupâra* é auipwataâboro, na é pwa wà Pwiduée ba kàwà, â wâdé na guwà pâra naa goo. Exode 24.8*

21 Â é upwaa goro domii i wâra pwapwicîri pwa goro imwaano, ma êdiri pâ muru pwicîri na tâa na.

22 Êkaa na, wiâra ê Naèà, â nye êco é domii na pâri ma é nama wâdé† pâ muru na ara Pwiduée. Â rà pwâco é pâ muru [naa na Naèà] na càcaa wàrapwiri. Â nye ticè pai pwanauri wàra pâ èpà, wiàna càcaa joro é domii.

É paarijè tà Pwiduée

23 Jè jèe côo pâ, é wâra pwapwicîri pwa goro imwaano, bau ê pwina tâa na, âna wâdé na ara Pwiduée. Ba wâdé goro é domii kêra pâ macii. Êco na pâ muru bèepwiri, âna nye po câmu kêra co é pâ muru na piwéna, na wânidò napwéretòotù. Â târa pâ pwi bèepwiri, âna o wâdé co é ârapwailò na dau piwéna. [Ba càcaa pâri é domii kêra pâ macii ma catura é èpà.]

24 Wà Kériso, âna é tò naa na é wâra pwapwicîri na wânidò napwéretòotù, ba na é ipaarijè tà Pwiduée. Â câé caa wàrapwiri naa na i wâra pwapwicîri naani gòropuu, na pwa goro na-araraîri âboro. Ba é pwi wâra pwapwicîri-bà, âna nye po câmu kêra é pwi âji êkêe [na wânidò napwéretòotù].

25 Â jèpwi mwara, âna é ârapwailò na é pame wà Kériso, âna é domii kêe wàé, [â càcaa domii kêra macii].

[Â jèpwi mwara, âna] câé caa pwa wâru pwa ârapwailò, pwacèwii pwi a pwa ârapwailò maina naani gòropuu na é ciburà pwa na diri pâ naja.

S 9:16-17 Tii na é wii...na rà o tòpi ê pâ wâdé kêe—Testament. **9:19** Exode 24.6-8

* **9:20** Bépaâjupâra—En attestation, ce qui confirme. **9:21** Lévitique 8.15,19 **9:22** Lévitique 17.11 † **9:22** Nama wâdé—Grec: Cèitiri èpà (purifier). **9:23** Hébéru 8.5, 10.1

26 Ba wiàna wàrapwiri, â pwiri gére pwa wâru aré [ma bà] tapoo géé na autapoo goro ê gòropuu. Bwa! É jèe nye wacaapwi tèepaa, na pwi pàara, béaa kâra pwâadàra gòropuu. Â é ipanuâê, ba na é pwa ârapwailò gooé còwâ. Â é jèe nama tiàu ê èpà goro ê pai bà kêe.

27 Napwa naa goo wà tèpa âboro, âna rà nye wacaapwi bà co. Â géé na càué, â ée mwa pitèirà wà Pwiduée.

28 Â wà Kériso mwara, âna é jèe nye wacaapwi bà, târa pwanauri ê pâ èpà kà tèpa âboro diri. Â wiàna ée mwa wâjué me còwâ, â o càcaa târa ma é tipijè còwâ jii pâ èpà. Ée mwa jèu wâjué me, ba na é pa-udòjè, wàjè na jè tapacîe naa na pidàpwicâari. [Â é *âji wâro na é naa tâjè, âna o dâra gòiri awé.]

10

É wacaapwi pwa ârapwailò Kériso

1 [Go jèe paari tàwà pâ]: Napwa naa goo ê *Naèà kà Moosé, âna é po ânuru co ê pâ aupwényunyuâari na rà mwa tèepaa me géé na càué*. Â càcaa âji ânuru pâ pwi bèepwiri. Ba é Naèà, âna é tacoo goo wà pwi a pwa ârapwailò maina pâ, na é wacaapwi pwa *ârapwailò, na caapwi naja. Â ipaiwà na diri pâ naja, [géé na biu, â dâra gòiri].

Éco na, diri pâ ârapwailò bèepwiri, na rà dau wâru awé, âna càcaa pâri ma rà nama rà *târù ma tâbawêe na ara Pwiduée,

2 ma cèitiri pâ èpà kâra. Ba wiàna pâri, â pwiri câé caa pitòtirà ê *pwâratùra-nigée-goorà. Â pwiri o càra mwa caa pwa ârapwailò còwâ.

3 Bwa, é ârapwailò na rà naa diri pâ naja, âna rà nye tà ciburà taniimiri tàra còwâ ê pâ èpà kâra, [na nye tà ciburà wâgoorà].

4 Ba jèe nye po dau pwacoé ma cèitiri ê pâ èpà kâra pâ âboro, goro é domii kâra paaci ma nani paao.

5-6 Wàépwiri é majoro ê pâ popai bèeni na ia é ina tà Pwiduée wà Kériso, na ia é tèepaa me naani gòropuu:

*Nye càcaa nümagà
goo ârapwailò
bépwanauri pâ tojii.
Câgà caa tòpi
macii na cîri
bétipi pâ èpà.
Càcaa wâdé tâgà*

9:26 Hébéru 10.10 * 10:1 Na rà mwa tèepaa me géé na càué—Wà Kériso, âna é jèe nye pame pâ aupwényunyuâari bèepwiri, géé na càuru ê pàara kâra é Naèà kà Moosé.

10:4 Hébéru 9.13 10:5-6 Psaume 40.7-9

pâ âraimeai.

*Gà naa tôo co
ê naiiri âboro
bépiênawéna'gà.*

⁷ *Â go ina tâgà:*

“Wâgo-ni aragà.

Go mwa pwa wakè'gà;

go mwa pacoo co

ê câbawâdé'gà.”

Ba nye wàrapwiri

ê auina good

naa na i Tiì'gà.

Psaume 40.7–9

É tòpò âmu auipwataâboro

⁸ Gà còo, é ina wà Kériso pâ, càcaa wâdé tà Pwiduée pâ ârapwaaìlò, ma âraimeai, ma pâ macii na cîri! Êco na nye êkaa Naèà, na é tacoo goojè, ba na jè naa diri pâ pwi bèepwiri!

⁹ Jèpwi, âna é ina tà Pwiduée wà Kériso pâ: *Wâgo-ni aragà; go o mwa pacoo co ê câbawâdé'gà.* [Â gà còo, é pâ popai bèepwiri, âna rà paari tâjè pâ] é† nama tiàu diri ê *auipwataâboro béaa; â é tòpò ê auipwataâboro na bwaa âmué.

¹⁰ Â wà Kériso, âna é jèe nye pwa kaa ê câbawâdé kà Pwiduée, na é panuâ ê naiié, ba na é pwi ârapwaaìlò na é caapwi co. Â é jèe tipijè jii ê pâ èpà kâjè, â é nama jè tèpa âboro kà Pwiduée‡.

¹¹ [Naa na auipwataâboro béaa, âna] rà coo goro é béreca wà tèpa pwa ârapwaaìlò, na diri pâ tòtùtù§. Â rà nye pwa wâru pwa ârapwaaìlò na ipaiwà. Êco na nye ticè ji caapwi ârapwaaìlò na rà pwa, na pâri ma tipijè jii ê pâ èpà kâjè.

¹² Â napwa naa goo ê ipwa ârapwaaìlò kà Kériso*, âna é nye wacaapwi pwa co. Â nye dau pwa pàtâmee, târa ma pwanauri diri pâ èpà kâjè, dàra gòiri awé†. Â gée na càué, âna wà Pwiduée, âna é nama é tâaboo naa gòro âji îê, [ba na é pitûâ kâra diri pâ muru] dàra gòiri awé.

¹³ Â é tâa wê, tiagoro na ée mwa bàra còogai diri tàpé na rà pipaa dèe.

† **10:9** É—Kériso, é, Pwiduée Caa. **10:10** Héberu 9.12 ‡ **10:10** 2e phrase—Grec: *Sanctifiés*. Pai ina wèe mwara pâ, pâri ma jè coo arae ma pwamainae ma piênawéna kèe. **10:11** Exode 29.38 § **10:11** *Na diri pâ tòtùtù*—Pâ ârapwaaìlò na rà pwa na diri pâ tòtùtù, âna rà ité jii ê ârapwaaìlò na piwéna, na pwa co na caapwi tòtùtù kâra naja. (Còo nee tii 1.) Êco na cau ticè gée goorà na pwa pàtâmee ma é tipijè jii ê pâ èpà kâjè. * **10:12** *Ê ipwa ârapwaaìlò kà Kériso*—Pwi ipwa ârapwaaìlò kèe bèepwiri, âna wàè còwâ, ba é ipanuâé, ba na é bà. (Còo Héberu 9.28.) † **10:12** *Dàra gòiri awé*—Ê pâ popai bèepwiri, âna pwiri gòobàra pâ popai târa ma pwanauri pâ èpà kâjè, é, pwiri gòobàra pâ popai tâaboo naa gòro âji îê. **10:13** Psaume 110.1

14 Nye goro ê ârapwailò kêe na caapwi co, na é nama rà tàrù ma tâbawêe na ara Pwiduée, diri tèpa âboro, na é jèe tipirà jii pâ èpà kàrà‡.

Naèa na tòpò naa na pwâranümajè

15 É nye *paâjupâra pwiri tâjè é Nyuâaê Pwicîri, goro pâ popai bèeni [na é ina wà Pwiduée pâ]:

16 *Nye wàéni kaa
auipwataâboro
na bà o mwa pwa
[ma tèpa âboro kôo]
na pwi tòotù
na go jèe pacoo:
Go mwa tòpò naèa kôo
naa nanaarà.
Go mwa wii popai kôo
naa na pwâranümarà.*

Jérémie 31.33

17 Â é ina mwara pâ:
*Go o mwa tipirà
jii pâ tojii kàra.
Go o mwa pwanaurirà
goro ê pâ èpà kàra.
O câgo mwa caa niimiri
pâ cârarà na èpà.*

Jérémie 31.34

18 Â gà còo, wiàna jèe pwanauri pâ èpà kâjè, â o câ mwa caa pâri ma jè pwa còwâ cè jè ârapwailò.

câmu tà tèpa cèikî

(Naporomee 10.19-13.25)

Jè cipa ba mwü cèikî kâjè

19-20 Ico tèpa béèò, jèe tàpiri tâjè, i ére na dau pwicîri [na wânidò *napwéretòotù] géé goro é pai joro wàra domii kà Iésu. Ba na ia é panuâ é naiié [ba na pwa ârapwailò goo] â é tàpiri é

‡ **10:14** Na é jèe tipirà jii pâ èpà kàrà—é, Na é jèe nama rà tèpa âboro kà Pwiduée. Grec: Na jèe papwicîrirà. **10:16** Jérémie 31.33; Héberu 8.10 **10:17** Jérémie 31.34
10:19-20 Héberu 4.16 **10:19-20** Mataio 27.51

imwaano^S [bétâriwâri i ére na dau pwicîri]. Â o câjè caa piwâ na jè tôme naawê! Ba nye êkaa pwi naigé na bwaa âmuê, târa cè wâro* [dàra gòiri awé naa jaa Pwiduée].

²¹ Wàépwiri, jèe pwa ê pwi a pwa ârapwaaailò maina kâjè, na é pitûa naa na é pwârawâ kà Pwiduée.

²² Â é jèe cèitiri ê èpà kâjè, ba na jè po pwéelaa, pwacèwii na nuwajè goro jawé na èaau†. Â o jèe nye ticè cè jè muru cèna o pitòtijèe goo. Â géé goo kaa pwiri, âna mwa bàra wâdé na jè tôme naa jaa Pwiduée, naa na pwâranüma na âjupâra, ma é cèikî na mwü.

²³ Wâdé na jè tâjùru ba mwü ê cèikî kâjè, naa goo ê pâ aupwényunyuâari na jè tapacîri [na me géé jaa wà Pwiduée]. Ba é nye pwi a pacoo ê pwina é jèe mara ina béaa.

²⁴ Â wâdé na jè pitu tâjè ma ipagòojè naima, ba na o pimaina too é pimeaari kâjè, ma é pâ wakè kâjè na wâdé.

²⁵ Â jè cibwaa coo jii ê pâ ipitiri kâjè pwacèwii pàra tàpé, â wâdé na jè tà ciburà ipagòojè. Â jè tà cimwü naa goo, ba jè tâmogòori pâ, o jèe tèepaa ê Tòotù [na ée mwa wâjué còwâ na wà Pwi Ukai].

Jè ipwacôoco!

²⁶ [Jè ipwacôojè, co tèpa béeò!] Ba wiàna jè nama gòo pûrujè, ba na jè tà ciburà pwa na èpà—wàijè na jè jèe tâmogòori bwàti ê âjupâra—â o jèe nye ticè ârapwaaailò, cèna o pâri, târa ma pwanauri pâ èpà kâjè bèepwiri!

²⁷ Â nye ticè cèna jè o tòpi jii Pwiduée, èco ê pai pitèijè kèe ma pai pwa wârimuru kâjè! Â é pwi bèepwiri, âna jè tapacîri, naa na pai wâgotâjè ma pwükùru kâjè. Ba wà diri tàpé na rà cicara Pwiduée, âna ée nama tòrà naa na é na ânye na dau tòo!

²⁸ Napwa naa goo wà pwi âboro na câé caa pitère dàra é Naèa kà Moosé, âna pitèié ma tètâmwereé, wiàna pwa ârailu, é, âracié cè tèpa pitòtié. Â càra caa piwâ wà tèpa jènereé ma rà tètâmwereé.

^S **10:19-20** *Na ia é panuâ é naitié...â é tàpiri ê imwaano*—Munaa ucina goro pai too kà pwi apwa ârapwaaailò kà tèpa Juif, naa na ére na dau pwicîri, ba na é tòpò è ârapwaaailò bépwanauri pâ èpà kâra é Ba. (Pwi ârapwaaailò kà Iésu, âna é naitié, wâé.) Pwiri ucina mwara goro é pé ciità maina na é wâra pwapwicîri wà Iérusaléma na tûdârùé ûna é bà wà Iésu. (Còo Mataio 27.51.) Pwiri wà pwi awii tii bèeni, âna é ina pâ, é naiti Iésu na taé, âna pwacèwii é ciità na tûdârùé. * **10:19-20** Dernière phrase—é, Â é wâro còwâ wà Kériso, â é jèe pâ nau pwi naigé kâjè. Grec: *É tàpiri é naigé na bwaa âmuê, na wâro.*

10:22 Lévitique 8.30; Ézékiel 36.25; Éféso 5.26 † **10:22** 1re e phrase—Grec: *Jèe cèitiri ê tòri kâra pwâranümajè, â jèe nuwa é naitijèe goro jawé na èaau.*

10:25 Hébéru 3.13 **10:26** Hébéru 6.4–8 **10:27** Ésaïe 26.11 **10:28** Deutéronome 17.6, 19.15

29 *Â o dà cè wârimuru kà tàpé na rà còogai wà *Pwina naî Pwiduée goro pâ tûâ kàra? Ba ia, é jèe nama rà tèpa âboro kêe‡ goro ê domii kêe—ê domii na ia é jèe pacoo ê auipwataâboro kà Pwiduée. Â wiàna rà nama piticèmururu naa goo, â o dà cè wârimuru kàra? Â wiàna rà piècaari é Nyuâaê Pwicîri, wà pwi a pame é *pimeaari imudi kà Pwiduée, â o dà cè wârimuru kàra? [Go ina tàwà pâ]: O nye dau maina awé!*

30 *Ba jèe tâmogòori pâ, é jèe ina [wà Pwiduée] pâ:*

*Nye wâgo co,
na go o mwa pitôowâri
[tà tàpé na rà pwa na èpà].
Â wâgo co,
na go nye jèpa naa tàra
pumara é tûâ kàra.*

Deutéronome 32.35

*Â jèe wii mwara pâ:
Ée mwa nye tèi é Ba kêe
wà Pwi Ukai.*

Deutéronome 32.36

31 *Â o po dau pwaée kâjè, wiàna wà Pwiduée na dau pwa pàtamee awé, âna é tâjùrùjè, ba na é pwa wârimuru tâjèš!*

Cipa ba mwü cèikî tia pwâadèrè

32 *Wâdé na guwà pitaniimiri pâ tòotù béaa. Ba géee na càuru pai tâmogòori kàwà é âjupâra goo wà Kériso*, â guwà pâmari pâ tacai ma pâ aré ma tòina na dau gòo. Êco na guwà pidàpwicâariwà naa goo, â guwà nye tà cimwü.*

33 *Ba rà pitubaèpà tàwà, ma pitânyiriwà na ara diri tèpa âboro. Â, na pàra pàara†, âna guwà pwadéi tàpé na tubaèpà tàra pwacèwiiwà.*

34 *Ba ia guwà pitu tà tèpa [cèikî béewà na rà] pwa karapuu, â guwà picâri wiârà, naa na pai tâa na aré kàra. Â ia guwà pidàpwicâariwà, na ia pa jiiwà diri neemuruwà. Â ia guwà ipwàdée, ba guwà nye tâmogòori pâ, jèe tâa tàwà é na atà *aamwari, [na é naa wà Pwiduée] na piwéna ma tà tâa awé!*

10:29 Exode 24.8 ‡ 10:29 *É jèe nama rà tèpa âboro kêe—Grec: Papwicîrîrà. 10:30*
Deutéronome 32.25–36 § 10:31 *Grec: Po dau pwaée kâjè wiàna jè tûu naa na-ararai*
wà Pwiduée na é wâro. * 10:32 Pai tâmogòori kàwà é âjupâra goo wà Kériso—Grec:
Pai papwéelaariwà. † 10:33 Na pàra pàara—é, Ê ârapàarawà. Pwiri wà pàra tàpé géee
goorà, âna tubaèpà tàra, â wà pàra tàpé, âna rà pwadéirà. 10:34 Mataio 6.20, 19.29

³⁵ Â ni, âna guwà gòo, â guwà cibwaa nama oratàwà. Ba [wiàna guwà tà cipa ba mwü] ê cèikî kàwà [naa goo wà Pwiduée] â o maina ê câmawà!

³⁶ Â guwà tà pidàpwicâariwà mwara, ba na guwà o pwa ê câbawâdé kà Pwiduée. Ba wiàna wàrapwiri, â guwà o nye tòpi ê aupwényunyuâari, na ia é mara ina pâ, na ée mwa naa tâwà.

³⁷ Ba o càcaa gòiri, [â é tèepaa me wà Pwi Ukai] pwacèwii auwii na ina pâ:

*Êe tàpo tèepaa
wà pwi a tèepaa me.
O cáe caa ipwâ goo
pai piâpâparié.*

Habakuk 2.3

³⁸ [Â é ina mwara wà Pwiduée pâ]:

*Wà pwina é tà cèikî,
âna é *târù na arao.
Â o tâa tée ê wâro.*

Habakuk 2.4

Êco na wà pwi âboro na é piwâ ma wâjué còwâ, âna èpà tà Pwiduée wâé.

³⁹ Â wà tàpé na rà naa càurà naa goo wà Pwiduée, âna o tiàurà awé.

Êco na wàijè, âna jè tà cèikî naa goo wà Pwiduée, â é pa-udòjè [ma naa tâjè é *âji wâro jaaé].

11

Jè ipwacèwii cèikî kà tèpa Isaraéla biu

¹ Ê cèikî, âna dà cè pai ina wèe? Na jè cèikî, â jè tâmogòori ba mwü, naa na pwâranümajè, pâ, o nye tèepaa ê pwina wâdé na jè tapacîri. Ba ê cèikî, âna é *paâjupâra târa pwâranümajè, pâ, é nye coo, ê pwina bwaa câjè caa pâji còo goro du âraporomeejè.

²⁻³ Nye géé goro kaa ê cèikî, na jè tâmogòori pâ wà Pwiduée, âna é tapoo diri pâ muru goro ê popai kêe. Ba é tòpò ê gòropuu bau ê napwéretòtù, ma êdiri pwina tâa na*. Êdiri pâ muru na jè còo, âna rà cau me géé goro pâ pwina câjè caa còo.

Na pàara biu, âna rà cèikî naa goo wà Pwiduée wà tèpa âboro imaina kà tèpa ijiao kâjè. Â nye géé goro kaa pwiri, na wâdé tée wàilà, â é inarà ba wâdé:

10:37 Habakuk 2.3-4   **11:1** 2 Korénito 5.7   **11:2-3** Genèse 1.1; Psaume 33.6;

Ioane 1.3   * **11:2-3** Ê gòropuu bau ê napwéretòtù... Ê popai grec ni, âna pai ina wèe pâ, âge, monde, univers.

Abéla

⁴ Wà Abéla, âna é cèikî naa goo wà Pwiduée. Â nye géé goro kaa é cèikî kêe, na é pwa é *ârapwaaîlò na wâdé tà Pwiduée. Ba piwéna jii i pwi ia é naa wà pwi cièe, wà Kaina. Â é tòpié wà Pwiduée, â é nama é *târù wà Abéla na araé, géé goro é cèikî kêe. Â wiàna jèe gòiri é pai bà kà Abéla, â rà bwaa nye tà ciburà patùrajè é pâ pwiibà†.

Énoka

⁵ Wà Énoka, âna é cèikî naa goo wà Pwiduée. Â jèe wii naa na tii‡ pâ, é pwi âboro na wâdé tà Pwiduée wàe. Â nye géé goro kaa é cèikî kêe, na wà Pwiduée, âna é popaé too naa *napwéretòtù, na é bwaa wâro. Â càra mwa caa còôê còwâ, naani gòropuu.

⁶ Jè còô pâ, wiàna ticè cèikî kâjè, â o nye po dau pwacoé ma jè tèpa âboro na wâdé tà Pwiduée wàjè. Â wiàna [âji nümajè na] jè too naa jaaé, â wâdé na jè mara cèikî pâ, nye pwa cè Pwiduée! Â jèpwi, âna wâdé na jè cèikî pâ, é pwi a *pwényunyuâari wà tàpé na rà medarié, géé na âji pwâranümarà.

Noa

⁷ Jèpwi, âna wà Noa, âna é cèikî naa goo wà Pwiduée. Â nye géé goro kaa é cèikî kêe, na é jèe mara patùraé wà Pwiduée [goro i jèpé na maina na o mwa tèepaa]. Bwaa câe caa pâji còo i jèpé wà Noa, êco na é nye papwicîri wà Pwiduée, â é nye pitère dèe. Â é iti i wànga, â rà cau udò diri mara é tâa kêe. Â é cèikî kêe, âna paari tâjè [é pai càcaa cèikî kà] pàra tèpa âboro gòropuu, na jèe pitèirà, ma naa wârimuru tàra. Â wà Pwiduée, âna é nama é târù na araé wà Noa, ma naa tée é pâ aupwényunyuâari kêe. Cau coo diri pâ pwiibà, géé goro é cèikî kà Noa.

Abéraama

⁸ Wà *Abéraama, âna é cèikî naa goo wà Pwiduée. Â nye géé goro kaa é cèikî kêe, na é pitère dà wà Pwiduée na ia é todèe. Â é pâra jii é napô kêe, dàra é napô na ée mwa paari tée wà Pwiduée. Ba bwaa câe caa pâji tâmogòori wâna na é pâra naawê.

⁹ Úna é tèepaa naa na pwi napô na é naa tée wà Pwiduée, â é wâro wê, goro cèikî, na wâ imwaano, ba é pwacèwii pwi pârame.

11:4 Genèse 4.3-10 † **11:4** *Abéla; Kaina*—Du naí Adamu, pwi apâbéaa kà tèpa âboro naani gòropuu. **11:5** Genèse 5.21-24 ‡ **11:5** *Jèe wii naa na tii—é, Wà Pwiduée, âna é jèe paâjupâra naa gooé.* **11:7** Genèse 6.13-22, 7.1; 1 Pétèru 3.20; 2 Pétèru 2.5 **11:8** Genèse 12.1-5 **11:9** Genèse 35.12

Â ru wàrapwiri mwara wà Isaaka, pwina naîê, ma wà Iakobo, pwi èrùé. Ba é *auipwataâboro na ia é pwa tà Abéraama wà Pwiduée, âna kà diri tèpa gòobèrèè mwara[§].

¹⁰ Ba é pwi âji napô na é pitapacîri wà Abéraama, âna é napô na é bari wà Pwiduée wiâra câbawâdé kêe; napô na o tâa dâra gòiri awé.

¹¹ Wà Abéraama, ma wà tô wâdèè Sara, âna ru jèè du ijiao ma jiiâmumu. Â wà Sara, âna é tô ilàri na é mwari—ba càcaa pâri ma pwa èpo kêe. Êco na ru cèikî naa goo wà Pwiduée. Â nye géè goro kaa é cèikî kàru, na é pitâmari pwi nari èpo wà Sara*.

¹² Â rà pâ nau dau wâru awé, tèpa naneeâboro, na pitèparà géè gooé. Â rà jèè wâru pwacèwii pâ îricò nidò napwéretòotù, ma marawâ niboo bàrawià, na càcaa pâri ma jè pûra. [Ba pacoo, pwacèwii é auinabéaa kà Pwiduée.] Â guwà côo, rà cau me géè goo wà pwi caapwi âboro, na ia é jèè nye po dau ijiao!

¹³ Wà Abéraama, ma Isaaka ma Iakobo[†], âna càra caa côo diri [é pâ aupwényunyuaâri na me géè goo] é auinabéaa kà Pwiduée, na rà bwaa wâro. Êco na rà nye cèikî taaci [pâ, o mwa nye coo na cè jè tòotù]. Â rà ipwâdée, ba pwacèwii na rà côo géè iti é pai pacoo wèe. Ba rà nye cau inapâpari diri pâ, rà po tèpa pârame co naa na pwi gòropuu bèeni.

¹⁴ Â wà tàpé na rà wàrapwiri târa é pai tùra kàra, âna tèpa âboro na rà tàgére pâra dâra jè napô, na o mwa âji napô kàra.

¹⁵ Â càra caa niimiri pwi jè napô na rà me géewê. Ba pwiri nye pâri ma rà wâjué còwâ naawê.

¹⁶ Ba rà niimiri é napô na dau wâdé jii cè jè napô ni gòropuu. Ba napô na wânidò napwéretòotù, na é pwabwàti ba kàra wà Pwiduée. Â wàèpwiri é majoroé ma jè côo pâ, câe caa kamu goorà wà Pwiduée, na rà ina gooé pâ Pwiduée kàra.

¹⁷⁻¹⁸ [Jèpwi mwara naa goo] wà Abéraama: É dau cèikî naa goo wà Pwiduée. Â é ina tée wà Pwiduée pâ, o mwa dau wâru cè tèpa gòobèrèè, na o mwa pitèparà géè goo pwina naîê, wà Isaaka.

Genèse 21.12 Êco na, géè na càùé, â é tacai é cèikî kêe wà Pwiduée. Ba é tûâri tée pâ, na é pwa ârapwaailò tée goo wà Isaaka. Â wà Abéraama, âna é [pipwabwàtié, ba na é] wàrapwiri.

§ **11:9** Dernière phrase—Grec: *Ba rà tòpi ma wàè é auinabéaa.* **11:11** Genèse

18.11-14, 21.2; Roma 4.19 * **11:11** Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà ina é cèikî kà Sara, naa na pwi nee tii bèeni. Êco na pàra tàpé, âna rà ina Abéraama. Â pàra tàpé mwara, âna rà inaru. **11:12** Genèse 15.5, 22.17 **11:13** Genèse 23.4; 1 Chroniques 29.15; Psaume 39.13; 1 Pétèru 2.11 † **11:13** Abéraama ma Isaaka ma Iakobo—Grec: *Wà diri tèpa âboro-bà.* Êco na càcaa ina diri tèpa gòobàra Abéraama na rà dau wâru, na inarà naa na nee tii 12. **11:17-18** Genèse 21.12, 22.1-14

19 Ba é cèikî pâ, pâri wà Pwiduée ma é pawâro cômâ tèpa bà. [Êco na é pacooé wà Pwiduée] â é naa Isaaka cômâ tà Abéraama. Â pwacèwii na é jèe wâro cômâ wà Isaaka‡.

Isaaka

20 Wà Isaaka mwara, âna é cèikî naa goo wà Pwiduée. Â nye géé goro kaa é cèikî kêe, na é pacidòri nyuâa [tupédu naîê]—wà Iakobo ma wà pwi cièe, Ésaü. Â é naa tàru é aupwényunyuaâri kêe, na o mwa coo na cè jè tòotù na bwaa wâ naigé.

Iakobo

21 Wàrapwiri mwara naa goo wà Iakobo. Ba é cèikî naa goo wà Pwiduée. Â béaa kêe pai bà kêe, âna é dùué naa gòro é tâjò kêe, â é pwamaina Pwiduée. Â é pwényunyuaâri [tupédu èrùé] du naî Ioséfa. Â nye géé goro kaa é cèikî kêe, na é wàrapwiri.

Ioséfa

22 Wà Ioséfa, âna é cèikî pâ, o géé na càuru é pai bà kêe, âna wà Pwiduée, âna ée mwa popa é Ba kêe, *Isaraéla, géé napô *Aigupito. Â nye géé goro kaa é cèikî kêe, na é mara ina tà tèpa jènerèê pâ, wiàna coo é pwi tòotù-bà, â rà mwa popa pâ wiàrà, é napudòe géé napô Aigupito§.

Du nyaa ma caa kà Moosé

23-24 Wà du nyaa ma caa kà *Moosé, âna ru cèikî naa goo wà Pwiduée. Â nye géé goro é cèikî kàru, na càru caa pitère dàra é naèà kà Faraô, pwi ukai kà tèpa Aigupito. [Ba é tâari pâ, naa tètàmbara diri tèpa nari èpo paa na pitèpara naa jaa tèpa Isaraéla.] Â ru naapwàniri Moosé, naa na âracié parui. Ba ru còo [géé goro] pai wâdé kêe naporomee [pâ, é jèe pitòrigarié wà Pwiduée*]. Â é pâmarié wà tô èpo kà ukai Faraô, â é popaé, ba na èpo kêe.] Â é pimaina too wà Moosé [naa na pwârawâ kà pwi ukai Faraô].

Moosé

Â wàe mwara, wà Moosé, âna é cèikî naa goo wà Pwiduée. Â nye géé goro kaa é cèikî kêe, na tàutèe na rà ina gooé pâ, é pwi èrù pwi ukai kà tèpa Aigupito.

25 Â é tâa jaa [tèpa âji jènerèê, wà tèpa Isaraéla] pwi Ba kà Pwiduée, na pàara na tubaèpà tàra na. Ba wâdé tèe na é piaré

11:19 Roma 4.17 ‡ 11:19 Â pwacèwii na é jèe wâro cômâ... é, Wàepwiri é jèe ucina {ba kâjè}. 11:20 Genèse 27.27-29,39-40 11:21 Genèse 47.31-48.20 11:22 Genèse 50.24-25; Exode 13.19 § 11:22 Dernière phrase—Grec: Â é naa é pitûâ kêe, naa goro é pâ duué. 11:23-24 Exode 1.22, 2.2 * 11:23-24 Ru còo...pai wâdé kêe naporomee... Wà tèpa Isaraéla biu, âna rà cèikî pâ, é pai wâdé kêe naporomee pwi âboro, âna câmu kêe pâ, wâdé tà wà Pwiduée wàe. (Còo 1 Samuel 9.2; Luka 1.80; Apostolo 7.20.)

wiàrà, jii cè pai ipwàdéé kêe [jaa Faraô] na pwi wâro na èpà tà Pwiduée. Ba o càcaa gòiri pé ipwàdéé bèepwiri.

²⁶ Â piècaarié, pwacèwii è pai piècaari Kériso—wà pwi *Mesia [na ia ée panuê me wà Pwiduée, wâru pâ naja gée na càué]. Ba wâdé tà Moosé pwiri jii cè pai tòpi kêe diri pâ neapiâ wà napô Aigupito. É wàrapwiri târa è càraé, ba é tà niimiri è câmaé na ée mwa naa tée wà Pwiduée.

²⁷ Â nye gée goro kaa è cèikî kêe, na é [popa è Ba kêe ba na rà] còobé gée Aigupito. Càcaa wâgotêe goro cè pai putàmu kà ukai Faraô. Â é cimwü, ba é nye tàgére còo goro cèikî wà Pwina câjè caa còoè goro du âraporomeejè.

²⁸ Â nye gée goro kaa è cèikî kêe, na é [tûâri târa è Ba kêe pâ, na rà] pwa è *Paséka—rà tâmi è apwaara goropwârawâ kàra goro è domii kàra nari mutô, ba na câé caa tatèerà i pwi *angela, na ia é tètâmwara tèpa ciàra èpo [naa napô Aigupito].

Tèpa Isaraéla

²⁹ Wà tèpa jojoorjè, wà tèpa Isaraéla, âna rà cèikî naa goo wà Pwiduée, [na ia rà pâra wiâ wà Moosé gée napô Aigupito]. Â nye gée goro kaa è cèikî kàra, na jèe îgé é naigé kàra naa nawiâ Mii. Â rà tapàgà, tia na ére gée còwâ, [â rà cau udò]. Ba ûna rà pwârirà wà [tèpa coda kà] tàpé Aigupito, â é cajipirà i jawé, â rà cau mwü ma bà.

³⁰ Â wà tèpa Isaraéla, âna rà cèikî mwara naa goo wà Pwiduée. Ba nye gée goro kaa è cèikî kàra, na rà tabéaa goro è auba babé wâri napô, naa na 7 tòotù. Â é nye tûu kaa i auba.

Rahab

³¹ Wà Rahab, wà tô ilâri gòronaigé [wâ Iériko] âna é cèikî naa goo wà Pwiduée. Â nye gée goro kaa è cèikî kêe, na é tòpi wà i tupédu coda Isaraéla, na ia mara cùruru, ba na ru cai i ville. Êkaa na é udò [è tâa kêe]. Êco na rà cau bà wà diri pàra tèpa âboro naa na ville, gée goo na càra caa tèpa pitère dà wà Pwiduée.

Wâru mwara pàra tàpé

³² O dà cèna go mwa ina còwâ mwara? Na càcaa pâri cè pàara ma go piwiâ diri [pâ pwina rà pwa, gée goro è cèikî kàra—pwacèwii] wà Gidiona, ma Barak, ma Samasona, ma Jèfté, ma Samuéla, ma wà diri tèpa *péroféta mwara:

³³ Rà piétò jii pâ mwaciri wà pàra pwi;
Rà pa è pitûâ goro âjupâra wà pàra pwi;

Rà [pwa ê pwina wâdé, â rà] tòpi ê pâ aupwényunyuâari [kà Pwiduée] wà pàra pwi;
 Rà târi ê pwâra liô wà pàra pwi;
 34 Rà câtamwara pâ ânye na maina wà pàra pwi;
 Rà udò jii [tèpa pièpàrirà, na pwa] na rà tètâmwararà;
 Rà tòpi ê nii ma gòò wà pàra pwi, na dau ticè nii kàra, ba na rà piétò naa gòro paa, ma pagù ê pâ pwâra paa na dau maina.

35 Napwa naa goo ê pàra ilàri, âna [gée goro ê cèikî kàra, na] rà tòpi còwâ tèpa éarà, ma bàrarà, ma nairà[†], na ia rà wâro còwâ gée na aubà.

Â napwa naa goo wà pàra tèpa âboro, [âna gée goro ê cèikî kàra] na rà dau pidàpwicâarirà, na rà dau tubaèpà târa naiirà [wà tèpa pièpàri Pwiduée] tiagoro na rà nama rà bà. Â càra caa [panuâ ê cèikî kàra, ba na o] tipirà. Ba rà jèè tà niimiri ê wâro gée na càuru ê pwâra bà, na é mwa tòpi; wâro na dau piwéna awé [jii ê wâro bèeni gòropuu].

36 Wà pàra pwi, âna piècaarirà ma pâdirà goro ubati. Â wà pàra tàpé, âna tòpòrà naa na karapuu[‡], ma piirà goro itùpaò.

37-38 Â caamwara pàra pwi goro atü. Â tètâmwara pàra tàpé goro tauwa. Â èti ba ârailu pàra tàpé goro kiri.

Â napwa naa goo wà pàra tàpé, âna tubaèpà târa, ma pwârirà gée na jè ére naa na jè ére. Â rà uru pâ naa namaré, ma pâ gòrojaa, â ticè nao kàra. Â ticè neemururà, â rà coona co parawére mutô ma nani. Â rà picârü wâna pâ pwâramara-atü, ma wâna pâ pwêe na îri naa napuu. Â nye dau pwaée kàra kaa, â rà nye dau maagé còo kaa. [Au, meaarirà!] Ba rà dau wâdé jii ê pé gòropuu bèeni.

Rà cau tapacîri pwina jè tòpi

39 [Wàéni ê éreê, co tèpa béeò]: Wà diri tèpa âboro bèepwiri, âna rà cau cèikî diri naa goo wà Pwiduée. Â gée goro ê cèikî kàra, â é inarà ba wâdé. Êco na nye ticè gée goorà, cèna é nama tòpi na pwi pàara-bà, diri [ê aupwényunyuâari]—i pwi ia é jèè mara ina wà Pwiduée [pâ, na ée mwa naa târa i Ba kêe.

40 Âna gorodà?] Ba rà gére tapacîjè, [wàijè na jè bwaa wâro nabà]. Ba wà Pwiduée, âna é jèè mara pwabwàti gée na biu, pâ,

11:34 Daniel 3.23-27 11:35 1 Rois 17.17-24; 2 Rois 4.25-37 † 11:35 Tèpa éarà, ma bàrarà, ma nairà—é, Tèpa jènererà. Grec: Tèpa bà kàra. 11:36 1 Rois 22.26-27; 2 Chroniques 18.25-26; Jérémie 20.2, 37.15, 38.6 ‡ 11:36 2e phrase—é, Â tòpòrà naa na karapuu. Pwiri caapwi gomou goro âboro, é pwiri du ârailu gomou. 11:37-38 2 Chroniques 24.21

na ée mwa cau nama jè tàrù ma tâbawêe na araé, wàijè naima ma wàilà. Â muru na dau wâdé ba kâjè nabà§.

12

Jè ipwacèwii Iésu â jè cimwü

¹ Jèe *paâjupâra tâjè é cèikî kâ diri tàpé na rà pâbéaa kâjè na rà nye dau wâru awé kaa. Ê wâro kâra, âna câmu ba kâjè*. [Pwacèwii na jè itâa na pi-itâa.] Â wiâna wârapwiri, co tèpa bééo, â wâdé na jè panuâ tâjii diri cè nakake, na pacoo pai itâa kâjè. Â jè tétâjii pâ èpâ kâjè na cipajè! Â jè pipagòjè, ba na jè nye tà itâa, naa na pidâpwicâari, tiagoro é pwâadèrèe.

² Jè côo co wâ Iésu, ba wâé na é pàara é cèikî kâjè géé na autapoo goo, â wâé na é wéaari, ba na o tâbawêe na pwâadèrèe. Ba é tòpi é napâraê goro pai pidâpwicâariê. Â é dau aré, â é bà naa goro *satauro—ê pai bà na dau pwa kamu goo. Êco na é nama piticèmururu naa goo é pwi kamu bèepwiri, ba é tà niimiri é pai o ipwâdéé kèe naa pwâadèrèe. Â [wâ Pwiduée, âna é jèe nama] é tâaboo naa gòro âji îê [ba na é pitûâ kâra diri pâ muru].

³ Wâdé na jè niimiri é pai pidâpwicâariê na rà tubaèpâ tée ma piècaarié wâ tèpa âboro èpâ. Ba wiâna wârapwiri, â o câjè caa pwaora, ma panuâ [é cèikî kâjè].

É picòojè Pwiduée ba é mearijè

⁴ Go tâmogòori pâ, rà pipaa dàwâ wâ tèpa âboro èpâ, pwacèwii na ia rà pwa tà Kériso. Â guwâ dau tâa na aré goo. Êco na bwaa câguwâ caa pâji pwacèwiié bwàti, tiagoro cè pai bà kàwâ†!

⁵ Â jèpwi mwara, gona guwâ jèe ipwanauri pâ, é ina goowâ pâ guwâ tèpa naîê, â é tòimiriwâ [goro pai tâa na aré ma tòina kàwâ]? Ba é ina pâ:

*Pwi âji naîô wée,
gà tère Pwi Ukai na é picòowâ.
Gà cibwaa nama pièpâ tâgâ.*

⁶ É tòimiri diri tèpa âji naîê.

*É pa-icôo diri tàpé
na wânümee tàra.*

Proverbes 3.11–12

§ 11:40 Grec: Wâ Pwiduée, âna é jèe mara côo é pwina dau wâdé ba kâjè jii pwiri, ba o câcaa wâdé na é nama rà tâbawêe jiijè. (Wâéni é muru na dau wâdé ba kâjè: Ba jè côo é aupwényunyuaari kâ Pwiduée na jè bwaa wâro naani gòropuu, géé goo pai tâa kâjè naima ma wâ Kériso.) 12:1 1 Korénito 9.24–25 * 12:1 1re e & 2e phrases—Grec: Râ tâbèepijè tèpa paâjupâra na rà pwacèwii é nee na maina. (Ucina goro é jéurâ, ba rà dau wâru awé.) † 12:4 Grec: Bwaa câguwâ caa pâji cicara é èpâ tiagoro pai joro wâra domii {kàwâ}. 12:5 Job 5.17; Proverbes 3.11–12; Auinapâpâri 3.19

7-8 Êkaa na guwà tòpi bwàti ê pâ ârapupûra kà Pwiduée, na é tûari tàwà ê pâ muru. Ba é wàrapwiri tà diri tèpa naîê. Ba wailàapà pwi âboro èpo na câé caa tòimiriê wà caa kêe? Â wiàna câé caa wàrapwiri tàwà wà Pwiduée, â pwiri pai ina wèe pâ, câguwà caa tèpa âji naîê.

9 Â wiàna jè papwicîri tèpa caa kâjè naani gòropuu, na rà pa-icôo ma tòimiriè, â dau wâdé mwara na jè tòpi na é tòimiriè pwi Caa kâjè na é wânidò *napwéretòotù. Â o tâa tâjè ê *âji wâro‡.

10 Ba wà tèpa caa kâjè, âna rà nye pa-icôo ma tòimiriè na ji pwi pàara na ûgé, wiâra câbawâdé ma auniimiri kàra. Êco na wà Pwiduée, âna é nye pitûâri ma picòojè, ba na é pitu tâjè [dàra gòiri]. Ba wâdé tée na jè pâ nau tèpa âboro na jè wâdé ma pwicîri ma tâbawêe, pwacèwiie.

11 Âjupâra pâ, càcaa wâdé tâjè ê ji pàara na jè tâa na é pai pitûâ ma picòojè. Êco na, wiàna jè tòpi bwàti, ma pidàpwicâarijè naa goo, â géé na càué, â o mwa pwa câmajè na o dau wâdé. Ba jè o mwa tèpa âboro kâra pinaanapô—tèpa ciburà pwa ê pwina wâdé ma *târù.

Cimadò ma pagòo du îgà na ora!

12 Êkaa na [go jèpa ina tàwà jècaa pâ]:

Gà cimadò wài!

Pagòo du îgà!

Mudàra cè nii

târa âgà na céca!

13 Pâra wii naigé na târù!

Cibwaa pàgà jii!

[Pwa taaci na wâdé!]

Â o naa tâgà còwâ,

cè nii ma gòo,

wâgà na gà bee!

Â gà o pâra ba târù!

Ciburà pitêre dà Pwiduée!

14 [Wàéni pàra aupitûâri kôo tàwà]: Guwà mudàra ma guwà wâro na pinaanapô ma tèpa âboro diri. Â guwà wârori ê wâro na pwicîri, ma wâdé tà Pwiduée. Ba nye po dau pwacoé ma guwà còo wà Pwi Ukai, wiàna câguwà caa wàrapwiri.

15 Guwà ipwacôoco! Guwà cibwaa naa càuwà naa goo ê *pimeaari imudi kà Pwiduée, [ba o péa câguwà caa tòpi ê aupwényunyûâri kêe]. Â guwà piwéaariwà ma pitòimiriwà,

12:7-8 Deutéronome 8.5 ‡ 12:9 Â o tâa tâjè ê âji wâro—é, Â jè mwa picòo pai wârori ê wâro na wâdé tée. Grec: Â jè mwa wâro. 12:11 Jacques 3.17-18 12:12 Ésaïe

35.3 12:13 Proverbes 4.26

ba péa ée tà wàawà naa jaawà cè jè pièpà[§], na pwacèwii é murumwatò na èpà. Â é piawài goro ipâra pâ, â é tòpò pitiri é pwêe na maga.

16-17 Â guwà ipwacôoco mwara, ba na o ticè géé goowà na é ipuu imudi. Â jèpwi mwara, âna guwà cibwaa pwaduwa kà Ésaü biu. Ba jè cau tâmogòori é jèkutâ gooé. Ba é pwi ciàra èpo, na o tâa tée é aupwényunyuâari kà caa kêe. Â é icurié [imudi tà pwi jiié] naa goro caapwi ngapò utimuru co! Â géé na càùé, [ûna é mwa còoina é pwina é pwa] â é picigòboo na ara caa kêe, ma dau i, ba na é ilari jiié còwâ é aupwényunyuâari kêe. Êco na jèe càcaa pâri. Â é tètâjiié wà caa kêe. Êkaa na guwà ipwacôowà! Â guwà câbaâjimuru é pâ muru [na Mwaciri] kà Pwiduée!

Jè pâmwünyabweri jaa pwicîri

18 Ico tèpa béèò, jè jèe pâ-mwünyabweri é jaa na càcaa pâri ma jè tii goo, ma còo goro du âraporomeejè. Napwa naa goo wà tèpa jojooorjè, tèpa *Isaraéla biu, âna po dau wâgotàra na ia rà pâmwünyabweri i gòrojaa wâ Sinaï, ba na rà o tòpi pâ *Naèà kà Pwiduée. Ba rà còo naawê é doromara ânye, ma nee, ma bàutê. Â tii goorà é u kâra duée*.

19-20 Â rà tère airi tutu. Â é patûrarà [wà Pwiduée na] é pwâratûra na dau maina: [*Pwicîri na guwà pâra gò i jaa bèeni!*] *Wà pwi macii, ma wà pwi âboro cèna é tii goo, âna o câtâmwereé goro atû!*

Exode 19.12-13

Â dau tâpwi kà tèpa Isaraéla, â rà tomara too tée pâ: «Éee! Gà coo, co Pwi Ukai!» Ba càcaa pâri ma rà tèreé,

21 tiagoo mwara wà *Moosé, [pwi a pitûâ kàra]. Ba é pwùkùru, ma céca goro pai wâgotêe.

22-23 Napwa naa goojè, âna jè ipwadée, na jèe pâmwünyabweri é jaa [kà Pwiduée]—*Siona, na wânidò napwéretòotù. Â jè gére coo na é napò kà wà pwi a pitèi diri tèpa âboro, ma pwi a-ipawârojè†. Â puràra pwâranümajè, ba jè jèe pwi pitapitiri kà diri tèpa âji naï Pwiduée‡—wàijè na jèe wii neejè naa na Tii kêe, [ba na o tâa tâjè é aupwényunyuâari kêe]. Â jè picaatâa ma wà

§ 12:15 Cè jè pièpà—Pwiri é pièpà naa na pwâranümajè; pwiri pwi jè muru, é, pwi jè âboro na é tubatiâu é pinaanapò kâra picaatâa, ma tadârùé. Munaa pai naa càùjè naa goo wà Pwi Ukai, ma pai tàutâjè dàra cèikí naa gooé, ma pai pâra wiàra pâ duée imudi. (Còo Deutéronome 29.17.) 12:16-17 Genèse 25.29-34 12:16-17 Genèse

27.30-40 12:18 Exode 19.16-20; Deutéronome 4.11-12 * 12:18 Grec: *Jèe câguwà caa pâmwünyabweri é jaa na pâri ma guwà tii goo, na pwa pé diopwaa kâra ânye goo, ma é nee, ma é bàutê, ma é ukâraduée. Ukâraduée—Tourbillon.* 12:19-20 Exode 20.18-21; Deutéronome 5.22-27 12:19-20 Exode 19.12-13 12:21 Deutéronome

9.19 † 12:22-23 *Pwi a-ipawârojè—é, Na é wâro.* ‡ 12:22-23 *Âji naï Pwiduée—Grec: Tèpa ciàra èpo kà Pwiduée. Wâjaa tèpa Juif, âna wà tèpa ciàra èpo, âna rà tàpè na tâa târa é aupwényunyuâari na maina.*

diri tàpé na rà jèe bà[§], gée na biu, na wâdé tà Pwiduée wàilà— wà diri tàpé na ia é nama rà *tàrù ma tâbawêe na araé. Â rà cibèepijè è pâ *angela na rà dau wâru awé, na càcaa pâri ma jè pûra è jéûrà.

²⁴ Â jè jèe medari wà Iésu, wà pwi ia é pame tâjè è *aui-pwataâboro na bwaa âmuê, [na ia é jèe pwa wà Pwiduée] ba kâjè. Â é jèe pacoo wà Iésu goro pai joro è domii kêe [na ia é bà ba kâjè]. Â è domii kêe, âna é piwéna awé jii è domii* kà Abéla[†].

²⁵ Êkaa na guwà ipwacôoco, ba péa tàutàwà dàra pitêre dà wà Pwiduée na é gére patûrawà! Ba ia càra caa udò jii è wârimuru, wà tèpa jooorojè, tèpa Isaraéla, na ia rà naa càùrà naa goo wà Moosé. Â wà Moosé, âna é pwi âboro pwacèwiiè[‡]. Â o mwa wânau è wârimuru tà diri tàpé na rà naa càùrà naa goo wà Pwiduée na é wânidò napwéretòotù?!

²⁶ Ba ia, [wâ gòrojaa Sinai] na ia é nama gù napuu goro pwâratùra kêe. Â é jèe ina tâjè pâ: *Go o mwa tubagù còwâ è gòropuu diri. Â o càcaa gòropuu co, â o napwéretòotù mwara! Aggée 2.6*

²⁷ Pai ina wèe pâ: O tiâu è gòropuu ma diri è pwina tâa na, ba muru na ia é tòpòrà wà Pwiduée. Êco è pâ muru na tâa jaaé, âna o tà tâa awé.

Mwaciri na o càcaa gù

²⁸ Guwà còo, jè jèe tòpi [é autâa na] Mwaciri kêe na o càcaa gù! Êkaa na wâdé na jè dau pwaolé têe, ma pwamainâé. Â jè piênawéna kêe goro è wâro na pwicîri ma wâdé têe. Â jè dau papwicîriè,

²⁹ ba wà Pwiduée kâjè, âna é pwacèwii è ânye na tòotiâu diri è muru goo!

13

Bénabwé popai

¹ Wâdé na guwà tà ciburà pimeariwà, pwacèwii tèpa aéjii. Ba wàépwiri è pai pwa kà tèpa cèikî naa goo wà Kériso, tà tèpa béera.

§ 12:22-23 *Ma wà diri tàpé na rà jèe bà...* Grec: *Ma pâ nyuûa tàpé na rà tàrù, â na rà jèe tâbawêe.* 12:24 Genèse 4.10; Héberu 8.6 * 12:24 *Domii kà Abéla—é, Ârapwaaillò na ia é naa wà Abéla.* † 12:24 *Ê domii kêe, âna é piwéna awé jii, è domii kà Abéla—Wà Abéla, âna pwi apâbéaa kà tèpa âboro na tètâmwara.* (Còo Héberu 11.4.) Ê pai joro wâra è domii kêe, âna pame è wârimuru kà pwi cièe, Kaina, na ia é tètâmwereê. Êco na è domii kà Kériso, âna é pame è pai pwanauri wâra èpà kâjè diri, â é nama jè wâdé na ara wà Pwiduée. 12:25 Héberu 2.1-3, 10.26-29 ‡ 12:25 *Â wà Moosé, âna é pwi âboro pwacèwiiè—Grec: {Moosé}, na é pwi âboro gòropuu.* 12:26 Aggée 2.6 12:29 Deutéronome 4.24, 9.3

² Â guwà tòpi bwàti tèpa âboro na rà me naa jaawà. Ba wà pàra tàpé, âna càra mu caa tâmogòori pà, rà tòpi pà *angela kà Pwiduée.

³ Â guwà niimiri mwara tèpa [cèikî béewà] na rà gére wâna karapuu, â guwà tâa na é aré ma wàilà, pwacèwii na wâguwà mwara na piiwà. Â ipaiwà mwara naa goo tàpé na gére tubaèpà târa é naiirà—wâdé na guwà pwamaagé còo ma wàilà, pwacèwii na naiiwà na tubaèpà târa*.

⁴ Guwà tòimiri é pipaêwàdà kàwà. Â guwà cibwaa toomura—cibwaa cîâa jii pa wâdàwà, é tèpa éawà. Ba ée mwa naa wârimuru wà Pwiduée tà tàpé na rà wàrapwiri, ma wà diri tàpé na rà ipuu imudi ma wà pàra tàpé.

É pitu tâjè Pwi Ukai

⁵ Guwà cibwaa pwa ma âra-nümawà é mwani! Bwa! Guwà ipwàdéé co, goro é muru na tà tàwà. Ba é jèe nye ina wà Pwiduée pà: *O câgo caa imwüru jüigà; â go mwa tà tòimirigà taaci.* *Deutéronome 31.6*

⁶ Â géé goo kaa pwiri, â jèe câjè caa pidumapiè. Ba:

É nye upao

wà Pwi Ukai kôo.

O câcaa wâgotôo

goo tèpa âboro.

Dà cèna rà pwa tôo?

Psaume 118.6

Wàépwiri é popai na jè inapàpari naa na ipwàdéé!

⁷ Guwà niimiri tèpa pitûâ kàwà naa na cèikî, na ia rà mara pame tàwà é popai kà Pwiduée. Â guwà naa nümawà naa goo é pai wâro kàra, bau é aupwényunyuaari na me goorà†. Â guwà ipwacèwii é cèikî kàra.

Pâra wiâ Iésu

⁸ Wà Iésu Kériso, âna é nye tà ipaiwà napwiri, ma nabà, ma dàra gòiri awé!

⁹ Guwà cibwaa tòpi imudi é pà na jèpapara pupûra na ité. Ba rà péa ipa-imwüruwà. Ba nye éco é *pimeaari imudi kà Pwiduée, na é tâmogòori pagòo pwâranümajè, â càcaa cè pai pitère dàra kâjè pà naèa goro é pà utimuru. Ba pà po dau piticèmuru naa goo é pà pwiibà.

13:2 Genèse 18.1–8, 19.1–3; Roma 12.13 * **13:3** Pwacèwii na naiiwà na tubaèpà târa—é, Ba wâguwà mwara, âna pwa naiiwà, é, Ba guwà bwaa wâro naani gòropuu ma wàilà, é, Ba pwiri o tubaèpà tàwà na cè jè tòotù na bwaa wâ naigé. Grec: Ba nye wâguwà naa na naiiri âboro. **13:4** Éféso 5.5 **13:5** Deutéronome 31.6,8; Josué 1.5 **13:6** Psaume 118.6 **13:7** 1 Korénito 4.16 † **13:7** Aupwényunyuaari na me goorà—é, Pai bà kàra. **13:9** Roma 14.17

10 Pwa ê *ârapwaaailò‡ kâjè [na é piwéna]. Â wà tèpa pwa ârapwaaailò ni gòropuu, âna ticé ére kàra géé goo.

11 Wàilà, âna rà mu popa me ê domii kâra pâ macii na tètâmwararà, naa na ére na dau pwicîri, ba na ârapwaaailò bépwanauri pâ èpà. Â é naii pâ macii-bà, âna cîri naa gòroigé§, [naa na jè ére na wâiti jii é autâa kà tèpa âboro].

12 Wà Iésu, âna [wàé pwi ârapwaaailò kâjè. Â tètâjiié, â] é maagé còo, â é bà naa gòroigé jii ville. Â joro é domii kêe, ba na o cèitiri é pâ èpà kâjè, ba na pwéelaa [é pwâranümajè na ara wà Pwiduée].

13 Êkaa na wâdé na jè pâra wiâ Iésu, â jè tà tâa na é aré ma kamu kêe*. Â jè còobé ma wàé jii é pai wâro kà tèpa âboro [na èpà]†.

14 Ba é âji napô kâjè, âna càcaa wâna é pwi gòropuu bèeni na o tiâu. Ba é wânidò *napwéretòtù, â jè tágére pâra naawê‡.

15 Wàéni é pâ ârapwaaailò, na wâdé tà Pwiduée na jè tòpò na araé: Na jè pwamaina é nee, ma inapàpari pâ, é Pwi Ukai kâjè.

16 Â jèpwi: Na jè pwa é pwina wâdé, â jè imeai tàpé na piticé kàra. Wàé kaa pwiri é âraimeai na wâdé tée.

Ipakîriwà ma pwapwicîri

17 Wâdé na guwà ipakîriwà, â guwà pitère dà tèpa pitûâ kàwà [naa na cèikî]. Ba ée mwa tèirà goowà wà Pwiduée. Â guwà nama rà ipwàdéé goro é càrawà, â guwà cibwaa nama tòina pwâranümarà! Ba wiâna rà pikîri goowà, â o nye èpà ba kàwà mwara.

18 [Tiagoro nabàni, co tèpa béeò, âna] câé caa pitòtibà é *pwâratùra-nigée-goobà. Â wâdé na guwà tà ciburà pwapwicîri ba kâbà§, ba na o tà ciburà wâdé é càrabà naa na diri pâ ére.

19 Â jèpwi mwara, âna go tacoo goowà pâ, na guwà pwapwicîri, ba na o pâri ma go wâjué còwâ wà naa jaawà.

Aupwényunyûâri

‡ **13:10** *Ârapwaaailò*—Grec: *Aupwa ârapwaaailò (autel)*. **13:11** Lévitique 16.27

§ **13:11** *Cîri naa gòroigé...* Càmù kâra pai tètâjii pâ èpà kâra é Ba. **13:12** Ioane

19.17 **13:13** Héberu 12.2 * **13:13** *Kamu kêe*—Pai bà kêe naa goro satauro. (Còo Héberu 12.2.) † **13:13** *Jii é pai wâro kà tèpa âboro na èpà*—Grec: *Jii é ére na rà tâa wé wà tèpa âboro (hors du camp)*. Càcaa pai ina wèè pâ, jè wâro iti jii pâra tèpa âboro; wâdé na jè wârori é wâro na pwicîri, ma ité jii é wâro kàra na èpà, ba é âji napô kâjè, âna càcaa wâni gòropuu. Wâdé na jè pidâpwicâarjè, na rà tètâjijjè, ma tubaèpà tâjè, ma piècaarjè, ba pâ muru na rà nye pwa tà Iésu. **13:14** Héberu 11.10,16, 12.22 ‡ **13:14** 2e phrase—Grec: *Â jè pimudàra é napô na ée mwa tèpea me*. **13:15**

Psaume 50.14,23 **13:16** Filipi 4.18 **13:17** 1 Tésalonika 5.12 **13:18** Apostolo

24.16; 2 Korénito 1.12 § **13:18** *Ba kâbà*. Pwiri é pi-inaé còwâ wà pwi awii é ti bèeni.

20-21 Go ila wà Pwiduée, wà pwi a naa tâjè ê pinaanapô, pâ, na é naa tàwà diri cè pwina tiàu jiiwà, ba na guwà pwa é câbawâdé kêe. Go ilari jiié pâ, na é wakè goowà, na é naigé mee wà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso, ba na o pwa cè pwêe goowà, na dau wâdé têe. [Â go pwamaina] wà Kériso, na é pwi a piwéaarijè—wàijè na jè pwacèwii é pubu mutô kêe. [Ba é pipanuâê ba kâjè tiagoro na é bà.] Â é domii kêe na ia joro, âna êkaa i pwi ârapwaailò na ia é pacoo é *auipwataâboro [kà Pwiduée] tâjè, na o tâa dâra gòiri awé. Â wà Pwiduée, âna é pawâroé còwâ gée na aubà. Ûu, wâdé na tâa tà Kériso é pai maina ma muugère dâra gòiri awé! Wâdé na wàra! Amen!

Ipicijii

22 Ico tèpa cèikî béeò, go ilari jiiwà pâ, na guwà tòpi bwàti é pâ autûâri kôo naa na tii bèeni. Ba càcaa dau gòri, na go wii, ba na pagòowà ma pamogòori tàwà.

23 Jèkutâ wâdé goo pwi béejè Timotéo. Ba é jèe còobé gée na karapuu! Â wiàna é tèepaa me wài naani, â ée mwa me wiâô wiàna go caiwà.

24 Guwà naa bwàcu kôo tà tèpa pitûâ kàwà naa na wâra pwapwicîri, bau tèpa cèikî diri. Â rà naa bwàcu kàwà mwara diri tèpa cèikî ni napô Italie.

25 Wâdé na tâa jaawà é pimeaari imudi kà Pwiduée!

Cidòri nyuâawà!

Tii kà Jacques Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?

Wà Jacques, pwi jii wà Iésu. Caa caa pwi jè árapàara tèpa 12 a câmu na é bwaa wâro wà Iésu, êco na, gée na càùé, â é jèe pwi *apostolo ma pwi âboro imaina naa jaa tèpa cèikî wâ *Iérusaléma. (Còo *Apostolo* naporomee 15 ma *Galatia* 1.19; 2.9.)

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 43 ma 48, béaa kâra ipitiri maina kà tèpa pitûâ kâra wâra pwapwicîri wâ Iérusaléma na naja 50. (Còo *Apostolo* naporomee 15.) Munaa pwi pâbéaa kâra tii na wii naa na *Âmu Aamwari (*le Nouveau Testament*).

É wii tâi?

Tà tèpa *Juif na rà cèikî naa goo wà Iésu, na rà wâro wâgòroigé jii napô *Judée. (Còo *Apostolo* 2.9–11; 8.1–4.)

Cina é wii?

Rà dumapiê wà pàra tèpa cèikî, ba rà tâa na aré (1.2,12; 5.11,13). Pwiri gée goo na, wà tàpé na càra caa cèikî, âna rà tubaèpà tàra. Â é wii wà Jacques, ba na é pagòorà ma patàmarù pwâranümarà.

Jèpwi mwara, âna pwa pâ pitòocia nabibiu kà tèpa cèikî, â é wii, ba na rà nabwé (4.1). Jèpwi mwara, âna é pwacôo wà tèpa cèikî na dau pwa neemurà, pâ, càcaa wâdé pâ tûâ kâra, tà tàpé na piticé neemurà (5.1–6).

Dà êre é tii bèeni?

Wàéni pàra aupitûâri kà Jacques naa na tii bèeni:

- Wâdé na jè cimwü naa na cèikî kâjè, na jè tâa na aré;
- Wâdé na jè pwapwicîri naa na cèikî;
- Jè ilari jii wà Pwiduée é autâmogòorimuru, ba na é tòpò pâ pwêe, naa na wâro kâjè—ipakîri, pinaanapô, ma tànana;
- Wâdé na jè wârori é wâro na pwicîri ma wâdé tà Pwiduée;
- Jè ipwacôoco é ûmemeejè, ba muru na dau pwa nii kêe, wiàna târa wâdé, é, wiàna târa èpà.
- Wiàna jè ina pâ jè tèpa cèikî, â wâdé na jè paari pâ nye âjupâra é cèikî kâjè, goro é pâ càrajè na wâdé, ma é pimeaari kâjè, â càcaa goro popai co.

Pwa pàra tàpé na rà niimiri pâ, é bénabwé kâra pâ popai bèepwiri, âna é cicara é popai kà Paulo. Ba é ina wà Paulo pâ, jè udò ma tâa tâjè é *âji wâro, gée goro é cèikî co, â càcaa goro

ê pwina jè pwa. (Côo *Roma* 4.1–3.) Wàéni ê âjupâra goro du auniimiri bèepwiri: Âjupâra ê pwina é ina wà Paulo, ba nye dau pwacoé ma wâdé tà Pwiduée wàijè, gée goro ê waké kâjè. Êco na âjupâra mwara ê pwina é ina wà Jacques. Ba wiàna ê cèikî kâjè, âna âjupâra, â o pwa cè câmu kêe—ê pâ wâdé na jè pwa.

Pai pitàgoo tii kà Jacques

Ipwabwàcu (1.1)

Wâdé na jè cimwü naa na tacai (1.2-18)

Gà tère, â gà pwa (1.19-27)

Guwà cibwaa pwaké goro âboro (2.1-13)

Tûâ kâjè, âna paâjupâra cèikî kâjè (2.14-26)

Iputâmu ma pièkâa naa na picaatâa (3.1-4.12)

Patère tèpa pwa neemururà (4.13-5.6)

Bénabwé popai (5.7-20)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo Jacques, pwi ênawéna kà Pwiduée ma Pwi Ukai Iésu *Kériso, [âna go pwa tii. Go wii] tàwà, wâguwà diri tèpa âboro naa na ê Ba kà Pwiduée*, na pa-ipiinariwà naa na gòropuu diri. Bwàcu kàwà diri!

Wâdé na jè cimwü naa na tacai

² Wâdé na guwà ipwadée, co tèpa aéjii kôo, wiàna tèepaa mariwà ê pâ na jèpapara tacai ma aré!

³ Ba jè tâmogòori pâ, ê tacai, âna é nama jè pidàpwicâarijè, [â é paari é âji pai pwa goro ê cèikî kâjè].

⁴ Â wâdé na [jè tà gòo ma cimwü naa na diri pâ muru, ba na] é pidàpwicâarijè, âna tòpò diri é pwêe [naa na pwâranümajè]. Ba jè o tâbawêe ma pwényuâa naa na diri pai pwa goo, â o ticé jè muru cèna tiàu jaajè.

Jè ila Pwiduée naa na cèikî

⁵ Wiàna nûmagà goo é autâmogòorimuru kà Pwiduée, â gà ilari jiié co! Â ée nye naa tâgà. Ba é pwi a naa, naa goro piticèmururu naa goo, â câé caa putàmuri tàpé na rà ilari jiié.

⁶ Êco na wâdé na gà ilari naa na cèikî, â gà cibwaa pidumapiè. Ba wà pwi âboro na é pidumapiè, âna é pwacèwii é nawià, na ngaurié é pwéretòotù.

⁷⁻⁸ Ba é nye tà pòbiié, â câé caa tòpò é cèikî kêe naa goo é pwina caapwi. Â nye dau pwacoé kaa na é tòpi cè jè muru jii Pwi Ukai!

1:1 Mataio 13.55; Apostolo 15.23; Galatia 1.19; 1 Pétèru 1.1 * **1:1** Tèpa âboro naa na ê Ba kà Pwiduée—Grec: Tèpa 12 wâao. Ê 12 wâao, âna é Ba Isaraéla (tèpa Juif) na ia tadidirirà naa na pâ jèpa ére. É wii wà Jacques tà tèpa cèikî naa goo wà Iésu. **1:2** Roma 5.3–5 **1:3** 1 Pétèru 1.7 **1:5** Proverbes 2.3–6

Ticèmuru naa goo neemurujè

⁹ Wiàna ticè neemurugà, co pwi aèjii naa na nee Kériso, â [go ina tâgà pâ] gà tagòtùgà ma ipwàdée! Ba dau pwamuru naa googà naa na pai còo kà wà Pwiduée, [â pwa mwato'gà wâjaaé].

¹⁰ Wà tàpé na dau pwa neemururà†, âna wâdé na rà ipwàdée wiàna é pakîrirà wà Pwiduée. Â [wâdé na rà tà niimiri pâ] o mwa tiàurà, wàra murumwatò.

¹¹ Ba, na é êgòdò i tòotù, âna é dau té, â rà tûuboo ê pâ mué, â marü, â jèe tiàu ê pai muugère kàra. Â rà o wàrapwiri mwara wà tàpé na pwa neemururà. Ba o nye tiàurà kaa, bau diri pâ wakè kàra‡.

Na gà pwa na èpà âna nye wâgà

¹² Cidòri nyuâa pwi âboro na é cimwü ma pidàpwicâarié, naa na pâ tacai. Ba wiàna é piétò, â ée mwa tòpi é pumara wakè kèe—bwe korona târa wâro§, na ia é jèe ina béaa Pwi Ukai, na ée mwa naa tà tàpé na rà meaarié.

¹³ Wiàna tacaigà, â gà niimiri pâ, na gà pwa na èpà, â gà cibwaa ina pâ, wà Pwiduée na cùrugà! Càcaa pârijè ma jè cùru Pwiduée, ba na é pwa na èpà; â càcaa pâri ma é cùrujè ma jè pwa na èpà!

¹⁴ Bwa! Nye é èpà na pwâranümajè, na é dàtijè ma jè pwa é pâ tûâ na èpà.

¹⁵ Â wiàna câjè caa pacoo wài é pâ câbawâdé bèepwiri, â rà o nye cipu goojè; â é pwêe, âna pâ tûâ na èpà. Â é pâ tûâ na èpà, âna rà pimaina too naa goojè, â é pwêe, âna é maagé bà!

¹⁶ Wâdé na guwà tâmogòori bwàti, co tèpa âji béèò, pâ:

¹⁷ Diri pâ pwina pwényuâa,
 âraimeai na tâbawêe,
 na boome naa jaajè
 géenidò jaa Pwiduée,
 pwi a tòpò é pwéelaa,
 [pwi ukai kâra tòotù,
 pwi apooro parui,
 pwi caa kâra îricò]*!
 Ticè bàutê gooé;
 Ticè cèna gù naa gooé

1:10 Ésaïe 40.6-7 † **1:10** Wà tàpé na dau pwa neemururà—Pwiri wà Jacques, âna é patùra wà tèpa cèikí na dau pwa neemururà, é, pwiri é ina wà tàpé na càra caa tèpa cèikí. ‡ **1:11** Bau diri pâ wakè kàra—é, Na rà bwaa gére pwa pâ wakè kàra.

§ **1:12** Bwe korona târa wâro—Còo 2e note goo Auinapàpari 2.10. * **1:17** Pwi ukai kâra tòotù...caa kâra îricò—Grec: Pwi caa kâra pâ pwéelaa. Ba wà Pwiduée, âna é tòpò é pwéelaa, ma diri pâ muru naa napwèretòotù na pwa pwéelaa kàra.

gée na biu;
 É tâa na pai tâa kêe,
 dàra gòiri awé!

18 É panuâ me tâjè ê popai na âjupâra, ba na o tâa tâjè ê *âji wâro, gée goo ê popai-bà. Ba ê câbawâdé kêe, âna, na [jè tèpa âboro kêe. Â] pwamuru naa gooje jii diri ê pâ pwina é tòpò, pwacèwii tèpa pâbéaa kâra piûnya [na jè naa tée còwâ].

Gà tère â gà pwa!

19 Guwà jèpa tère bwàti ê popai bèeni, co tèpa âji béed:

Tàpiri taaci du pwâranyürugà;
 Tàpo târi pwâgà;
 Naaco putàmu.

20 Ba ê pwâra putàmu kâra âboro, âna o càcaa pacoo ê pâ tûâ na wâdé tà Pwiduée.

21 Â gà naaco diri ê tûâ na miiri, â gà tètâjii ê èpà gée na pwâranümagà, ba é péa dipitirigà. Â gà tòpi naa na ipakîri ê popai, na ia é jèe câmi naa na ê pwâranümagà wà Pwiduée. Ba dau pwa nii kâra ê pwi popai-bà, târa ma pa-udògà [ma naa tâgà ê âji wâro].

Gà tère popai â gà wârori

22-23 Gà tère ê popai, â gà wârori! Wiàna gà pwi a po tàmaari co, â gà pwi a-imwüru! Ba pwacèwii na gà piciânu naa na garaaci,

24 â ûna gà pâra, â gà ipwanauri ê pwina gà còo!

25 Êco na cidòri nyuâagà, wiàna gà pa cè pàara'gà, ma gà niâ naa na é naèà kà Pwiduée. Ba wàépwiri ê pwi popai na tâbawêe, â pâriê ma é tipigà jii ê pwina piigà. Â wiàna gà nye po tâa goo ê naèà kêe, â gà wârori, â o mwa pwa é *aupwényunyuaari'gà gée goo. Êco na o nye ticè, wiàna gà po tère co ma imwüru jii.

26 Wàna, gona gà tâmogòori bwàti pâ naèà na pwapwicîri? Gà tère! Wiàna câgà caa pitòimiri ê ûmemeegà†, â gà pwi a-imwüru, â piticèmururu naa goo pai pwapwicîri'gà!

27 Â wàeni ê pai pwapwicîri na *târù ma wâdé tà Pwiduée Caa kâjè: Na gà pitu tà tàpé na ticè nyaa ma caa kàra; â gà patàmarù pa dàpwà, naa na pai tâa na aré kàra. Â gà pâra jii ê pâ tûâ na miiri ni gòropuu.

1:18 Ioane 1.13 1:20 Ecclésiaste 7.9 1:21 Kolosé 3.8; 1 Péteru 2.1 1:22-23 Mataio 7.26; Roma 2.13 1:25 Roma 8.2; Jacques 2.12 1:26 Psaume 141.3

† 1:26 Wiàna câgà caa pitòimiri ê ûmemeegà—Pai ina wèe pâ, wiàna gà nye tà padma taaci ê pwâgà.

2

Guwà cibwaa pwaké goro âboro

¹ Tèpa aéjii kôo wée, wâguwà na guwà cèikî naa goo wà Pwi Ukai Iésu Kériso, na é dau maina ma muugère, guwà cibwaa pwaké goro âboro!

²⁻³ Guwà jèe niimiri cai ni: Ru tèpeaa naa na ipitiri kàwà cè du ârailu âboro. Wà pwi jèpwi, âna tâa goro îê mwani mii, â dau wâdé kaa é ârabwée kêe. Â pwiri gà dau ipacè naa gooé, â gà ina tée pâ: «Pwi ukai, gà me ma gà tâa ni, na autâa bèeni tâa béaa.»

Â wà pwi jèpwi, âna ticè kêe, â é coona dòro ârabwée. Â gà [pwaé, ma] ina tée pâ: «Kaa! Naaco autâa, co pwini, â gà tâaboo naapwiri napuu*.»

⁴ Wiàna gà wàrapwiri, â gà pinadàrù âboro, goro é auniimiri'gà na càcaa *târù.

⁵ Guwà tère cai ni co, tèpa béeò! [Cidòri nyuâa] tàpé na ticè kàra naa na pai côo kâra pâ âboro wâni gòropuu! Ba wà Pwiduée, âna é jèe pitòrigarirà, ba na o tâa tàra pâ aupwényunyuâari na wâru naa na Mwaciri kêe, gée goo é cèikî kàra naa gooé. Ba wàépwiri é auinabéaa tà tàpé na rà meaarié.

⁶ Â wâguwà, âna gorodà na guwà ipwatétéri tàra! Gona [guwà ipwanauri pâ] wà tèpa pwa neemururà na rà pwa kûu tàwà ma tùra ba gòo tàwà? Â gona càcaa wàilà na rà dàtiwà naa na wâra pitèimuru, [ba na rà popa mwani kàwà]?

⁷ Â càcaa wàilà na pi-ina ba èpà é nee [Iésu Kériso] na dau pwényuâa, â na tuneewà goo, [wâguwà tèpa cèikî naa gooé]?

Gà meaari diri tèpa âboro

⁸ Gà côo, jèe wii naa na *Tii Pwicîri pâ: *Gà meaari tèpa âboro†pwacèwii é pai pimeaarigà còwâ. Lévitique 19.18* Wàépwiri é naèa na piwéna, ba naèa kâra Mwaciri [kà Pwi Ukai kâjè]. Â wiàna gà pitère dâra bwàti, â muru na dau wâdé.

⁹ Êco na, wiàna gà pipwaké goro âboro, â gà êgòjai pwi naèa bèepwiri‡, â gà gére pwa na èpà, â ée pitèigà i naèa.

¹⁰ Matâra pâ, gà pâra wii bwàti diri é pâ aupitûâri naa na *Naèa [kà *Moosé]. Êco na, wiàna gà êgòjai é ji aupitûâri na caapwi co, â pwacèwii na gà êgòjai diri é Naèa!

¹¹ Ba wà Pwiduée, âna ia é ina naa na Naèa pâ: *Gà cibwaa toomura (gà cibwaa cîaa jii tô wâdàgà, ma pwi éagà). Exode*

2:1 Apostolo 10.34; Jacques 2.9 * **2:2-3** *Gà tâaboo naapwiri napuu*—Grec: *Gà tà cima pwiri, é, gà tâaboo naapwiri napuu.* **2:5** 1 Korénito 1.26-28 **2:8** Mataio 19.19; Galatia 5.14 † **2:8** *Tèpa âboro*—Grec: *Pwi âboro na é tàmwünyaberigà, é, pwi jènegà.* **2:9** Deutéronome 1.17 ‡ **2:9** *Pwi naèa bèepwiri—é, Ê Naèa kà Moosé.* **2:10** Mataio 5.19 **2:11** Exode 20.13-14; Roma 13.9

20.14 Â pwiri gà pâra wiâra. Êco na, ia é ina mwara pâ: *Gà cibwaa têtâmwara âboro.* Exode 20.13 Â [pwiri gà pwi a pâra wiâra diri pàra naèà, êco na] wiàna gà têtâmwara pwi jè âboro, â gà nye pwi a-êgòjai diri é Naèà.

¹² Napwa naa goojè, âna jè pâra wiâra i naèà na é piwéna jii é Naèà kà Moosé, ba i naèà goro é pimeaari na ia é jèè tipijè ma naa tàrù kâjè còwâ. Â o pitèijè goro pai pitère dàra kâjè i naèà bèepwiri. Â wâdé na gà ciburà pitaniimiri pwiri, naa na diri pâ popai'gà ma tûâ'gà[§].

¹³ Ba wiàna câgà caa meaari pàra tàpé [ma pwanaurirà] â o câgà caa pâmari é pimeaari [ma ipwanauri] naa na aupitèimuru kà Pwiduée. Êco na, wiàna gà pwi a-imeaari, â gà pwanauri tèpa âboro, â gà mwa pâmari pâ, wà Pwiduée, âna o câé caa pitèigà; â ée nye meaarigà ma pwanaurigà*.

Tûâ kâjè âna paâjupâra cèikî kâjè

¹⁴ Tèpa aèjii kôo wée: O dà cè pumee tâgà, wiàna gà ina pâ gà pwi a cèikî, â ticè tûâ na wâdé na gà pwa? Gona [gà niimiri pâ] nye gée goro é pé cèikî na wàrapwiri, na o pa-udògà [naa na *âji wâro]?

¹⁵ Wiàna pwi jè a cèikî béégà, âna ticè ârabwée ma uti kée,

¹⁶ â gà po ina tée co pâ: «Ée mwa *pwényunyuâarigà wà Pwiduée. Wâdé wiàna pwa ârabwée ma uti'gà!» â wiàna câgà caa imeaie, â o nye piticèimuru naa goo pâ popai'gà!

¹⁷ Ê pwi cèikî na wàrapwiri, na ticè tûâ bépaâjupâraê†, âna pwi cèikî na piticèimuru naa goo.

Cèikî na ticè pwêe âna pwâ

¹⁸ Pwiri gà mwa ina tôo pâ: «Wâdé, ba wà pwi jèpwi, âna tâa tée é cèikî; â wà pwi jèpwi, âna é pwi a pwa pâ tûâ na wâdé.» Â go tòpi tâgà pâ: «Gà wànau târa cè pai paari tôo pâ, âjimuru é cèikî'gà, wiàna câgo caa còo naa na wâro'gà?» Bwa, po dau pwacoé! Â wâgo, âna go mwa paari tâgà goro pâ tûâ kôo, pâ, pwa pwâra é cèikî kôo.

¹⁹ Gona [gà niimiri pâ, go o mwa câdirigà gée goo na] gà cèikî pâ, pwa cè Pwiduée na é caapwi co? Pwiini! Wà tèpa duée, âna rà nye wàrapwiri mwara. Â wàilà, âna rà céca goro pai wâgotàra!

2:12 Galatia 6.2; Jacques 1.25; 1 Pétèru 2.16   **§ 2:12** Grec: *Wâdé na popai'gà ma tûâ'gà, âna càra tàpé na o pitèirà wiâra é naèà na é naa é tàrù.*   **2:13** Mataio 5.7, 18.32-35

* **2:13** Dernière phrase—Grec: *Ê pimeaari, âna piwéna jii é pitèimuru.*

2:15 1 Ioane 3.17   † **2:17** *Bépaâjupâra—En attestation, ce qui confirme.*   **2:18** Galatia 5.6

20 Pwi a-imwüru wée, gà mwa tâmogòori wiidà pâ, piticèmuru naa goo ê cèikî, wiàna câé caa tèepaa na cè tûâ cèna wâdé?

Cèikî kà Abéraama ma Rahab

21 Gà jèe niimiri cai wà *Abéraama, pwi jooorojè. Gorodà na wà Pwiduée, âna é nama é *târù na araé? Gée goo ê tûâ kà Abéraama, na ia é tòpò wà Isaaka, pwina naîê, naa goro é aupwa *ârapwaaïlò.

22 Ba é pwi a cèikî [naa goo wà Pwiduée] â é pacoò goro ê tûâ kêe, [ê pwina é ina tée wà Pwiduée]. Â gà còo pâ, nye ê tûâ kêe na é nama tâbawêe ê cèikî kêe.

23 Wàépwiri é pai ina wàra é nee Tii Pwicîri na ina pâ: *Wà Abéraama, âna é cèikî naa goo wà Pwiduée, â gée goro é cèikî kêe, âna wà Pwiduée, âna é nama é pwi âboro na é târù na araé.* Genèse 15.6 Â é ina gooé wà Pwiduée pâ, é pwi bée.

24 Gà còo, wâdé tà Pwiduée wàijè, gée goro é pwina jè pwa, â càcaa gée goro é pé cèikî [na ticè pwêe].

25 Jèpwi mwara, âna wà Rahab, tô ilàri gòronaigé, wâna [ville Iérikò]. Âna gorodà na wà Pwiduée, âna é nama é târù na araé? Gée goo ê tûâ kà Rahab. Ba é tòpi tupédu coda *Isaraéla [na ia ru cai pwàniri i ville. Â é naapwàniriru jii tèpa coda kà tàpé Iérikò] â é mwa panuâru còwâ naa jè naigé, â càcaa còoru.

26 [Wàéni é êreê, co tèpa aéjii kôo]: Ê naiiri âboro, âna é bà, wiàna tiàu é nyuâa na. Âna é wàrapwiri mwara é cèikî. Ba é bà, wiàna ticè tûâ na wâdé.

3

Iputàmù ma pièkâa naa na picaatâa

1 Tèpa aéjii kôo wée, guwà cibwaa nama guwà wâru na guwà tèpa pacâmuri âboro [goro é popai kà Pwiduée pwacèwiibà]. Ba guwà tâmogòori pâ, o piwéna cè pai o tèibà kêe.

Ipwacôoco ûmemeejè

2 Âjupâra pâ, o cau tagabiajè*, wiàna jè pwa na èpà, naa na jèpapara pai pwa wèe. Êco na wà pwi âboro na é tâmogòori tòimiri é ûmemee, âna é tâmogòori pitòimiriê bwàti na diri pâ muru.

3 Gà còo, jè naa paò na pwâra òoci, ba na é pitère dàjè, ma jè cau dàbii diri é naiié.

4 Pwacèwii é wànga, na jè dàbiié goro é ji ârawànga na dau kîri. Â ipaiwà, wiàna dau maina i wànga, â wiàna é cètùué é pwéretòotù na dau maina.

⁵ É wàrapwiri mwara i ûmemeejè, ba ji muru na dau kîri, êco na é pi-ina kêe, naa goro é pâ muru na dau maina.

É pwacèwii ânye

Gà côo, è ji caapwi nari ânye, âna é nama po tòo diri é jè ére na dau maina.

⁶ Â ipaiwà naa goo é ûmemeejè, ba pwacèwii nari ânye, na pâri ma é tòo diri é naiijè. Ba é pwi a pa popai na èpà, â é nama dipitiri é wâro kâjè é èpà kêe. Ba é ânye na udârù gée na ânye maina kà *Caatana!

⁷ Jè tâmogòori pitûâ kâra diri pâ na jèpapara macii, ma marü, ma ârawéa, tiagoro pâ âûtòo ma dòea.

⁸ Êco na nye ticè âboro na tâmogòori ma é pitûâ kâra é ûmeme. Ba [é pwacèwii é macii na é dau piuti. Â] jè bà goro é auru é poropwêe.

⁹ Gée goo é ûmemeejè, âna jè pwamaina wà Pwiduée. Â nye gée gooé mwara, na jè tojii wà pwi âboro, na é tòpòé wà Pwiduée naa na ânuuê!

¹⁰ Gée na pwâra âboro na caapwi, âna é còobé me é aupwényunyuâari, ma é tojii.

Tèpa âji béèò wée, càcaa *târù wiàna wàrapwiri!

¹¹⁻¹² Wànau, ru pipò naima é jawé na, ma jawé maa, na pwârapò na caapwi? Bwa! Gona é *upwâra wâi, âna é tòpò cè pwâra dipâa; â é nyara dipâa, âna é tòpò cè pwâra wâi? Bwa! [O nye pwacoé ma wàrapwiri] co tèpa aéjii kôo!

Gà ipakîri ma tânana

¹³ Gona gà niimiri pâ, gà tâmogòori pitèi bwàti pâ muru? Wâdé na gà paari é autâmogòorimuru goro pâ tûâ'gà. Gà pwa é pwina wâdé ma târù, naa na ipakîri ma tânana. [Ba wàépwiri é pwâra upwâra na me gée goo é âji autâmogòorimuru.]

¹⁴ Êco na, wiàna dipitiri é pwâranümagà é ipwagoo ma iau, â wiàna nümagà na gà ciburà piwéna jii para tâpé, â gà cibwaa pi-ina kâgà [goro é autâmogòorimuru'gà] ba tiâu âjupâra na.

¹⁵ Ba é pé 'autâmogòorimuru' na wàrapwiri, âna càcaa muru me gée goo [wà Pwiduée] na wânidò *napwéretòotù. É me gée goo é pâ câbawâdé na èpà kâra naiiri âboro wâni gòropuu. Â wà Caatana kaa, na tòpò naa na pwâranümajè!

¹⁶ Â wâna tâa wê é ipwagoo bau é iau, âna é wêe mwara é iputàmu ma pitaèkâa, ma diri pâ na jèpapara tûâ na èpà.

Tûâ kâra âji autâmogòorimuru

¹⁷ Wà pwi âboro na é wâbé goro é autâmogòorimuru kà Pwiduée, âna ticè èpà na pwâranümee. [Wâéni pâ tûâ kêe:

É pwi âboro na pwicîri ê wâro kêe];
 É pwa diri géé na âji pwâranümee;
 É pwi a pwamuru diri têpa âboro, â câé caa pwaké goorà;
 É pwi a tère bwàti pàra tàpé, naa na ipakîri;
 É pwi a moo naa na pai tòpi kêe tàra;
 É pwi a meaari tàpé na rà tâa na géaa;
 É pwi âboro na dau wâru kaa pâ pwâra upwâra na wâdé naa
 na wâro kêe.

18 Wà tàpé na rà wàrapwiri, âna rà picâmi ê pinaanapô, â jè cau piûnyari diri ê pwêe—ê tàrù‡ ma piwâdé naa jaajè.

4

Tûâ na èpà kâra gòropuu

1 Rà me géé gorodà pâ iputâmu kàwà, ma ê pâ pièkâariwà? Nye me géé goo kaa pâ câbawâdé na èpà, na rà gére pipaa na pwâranümwawà!

2 Wiàna dau nümagà goo cè jè muru, na ticè kâgà goo, â gà piboo goo pwi jènerègà, na pwa tée. Â gàu piputâmu ma pitòocia ma wàé, ba na o tâa tâgà, tiagoro na pwa na gà pòtâmwereè!

Pwiri nye ticè kâgà, ba câgà mu caa ilari jii wà Pwiduée!

3 Êco na, wiàna gà ilari jiié, â o câgà caa tòpi, ba gà ilari goo ê pwâranüma na èpà. Ba gà mudàra ê pâ muru na o wâdé tâgà co, wiàra pâ câbawâdé na pitûâ'gà!

4 [Gà ina pâ gà pwi âboro kà Pwiduée, êco na] gà naa ê pwâranümagà tà pwi jèpwi, â gà pwacèwii pwi âboro na é cîâa jii tô wâdèe. Gona câgà caa tâmogòori pâ, wiàna gà pwi a wâdéari [pâ tûâ na èpà] kâra gòropuu bèeni, â gà pâ nau pwi a cicara wà Pwiduée?!

5 Ba jè pûra naa na *Tii Pwicîri* pâ, wà Pwiduée, [âna dau wânümee goo] ba é tòpò naa goo] è *Nyuâaê Pwicîri kêe, na dau wânümee gooé†. É, pwiri guwà niimiri pâ piticèmururu naa goo é auwii bèepwiri?

Ipakîriwà na ara Pwi Ukai

6 Ê *pimeari imudi kà Pwiduée, âna é dau piwéna awé. Ba wàéni jè auina naa na Tii Pwicîri:

3:18 Mataio 5.9; Héberu 12.11 ‡ 3:18 Ê tàrù—Justice. Còo mwara Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii. 4:1 Roma 7.23 4:4 Roma 8.7; 1 Ioane 2.15

* 4:5 Jè pûra naa na Tii Pwicîri—Pwiri é niimiri Exode 20.5; 34.14; Deutéronome 4.24; Zakarie 8.2. † 4:5 Ê tòpò naa goo] è Nyuâaê Pwicîri kêe, na dau wânümee gooé—é, Ê Nyuâaê Pwicîri, âna é cicara é iau ma piboo kâjè, é, Wà Pwiduée, âna é dau câbawâdé ê pwâranümagè na é tòpò naa goo] è, Ê pwâranümagè...âna é ciburà câbawâdé pâ muru, â é ciburà piboo. 4:6 Proverbs 3.34; 1 Pétèru 5.5

*Pwiduée, âna é cicara
tèpa ipwamainarà.
É naa pimeaari
tà tèpa ipakîrìrà.*

Proverbes 3.34

⁷ Â wiàna wàrapwiri, â guwà ipakîriwà, na ara wà Pwiduée, â guwà pitère dèe. Â, na guwà cicara wà *Caatana, â ée uru jiiwà.

⁸ Guwà me naa jaa wà Pwiduée, â ée mwa tâa goowà. Â wâguwà na guwà bwaa pwa na èpà, âna guwà cèitiri é èpà gée na é wâro kàwà! Â wâguwà na pitadàrù é pwâranümawà, âna guwà piênawéna kà Pwiduée naa na diri é pwâranümawà[‡]!

⁹ Nabwé èa ma ipwadée kàwà! Guwà i ma pijinünü goro é èpà kàwà!

¹⁰ Guwà ipakîriwà naa naporomee Pwi Ukai, â wàé, âna ée mwa ipwamainawà.

Cibwaa ipicocooriwà

¹¹ Tèpa aéjii kô wée, guwà cibwaa ipicocooriwà. Ba wiàna gà ipicocoori ma pitèi pwi a cèikî béegà naa goo Kériso, â gà ipa ba ticèmuru naa goo[§] é naèà kà Pwiduée, [na ina pâ, na jè pimeaari tèpa âboro. Â wàilàapà na nama gà wàrapwiri? Pâragà na] gà pitère dàra co é naèà!

¹² Ba nye caapwi co wà Pwina é naa é naèà bèepwiri, â nye wàé co na é pitèjè goo. Â wàé co na é tâmogòori pa-udò tèpa âboro, ma nama tiàurà. Â wâgà wàa, na gà niimiri pâ, gà pitèi pwina é tàmwünyabwerigà?

*Patère tèpa pwa neemururà**Càcaa wàjè na tâjùru wâro kâjè*

¹³ Guwà tàpo tàmaariô, làpé! Wà pàra tàpé gée goowà, âna rà wàrani târa pai ina kàra pâ: «Jè pâra naa na ville widàuru, ba na jè bu mwani wê. Â gée na càuru caapwi naja, â o dau wâru mwani kâjè!»

¹⁴ Wànau, gona guwà tâmogòori cè pwina o tèepaa dariwà widàuru?! Bwa! Ba é wâro kâjè, âna pwacèwii é aéra*, na é tèepaa; â càcaa gòiri, â jèe tiàué cówâ!

4:7 Éféso 6.12   **4:8** Ésaïe 1.16; Zakarie 1.3; Malachie 3.7   ‡ **4:8** Guwà piênawéna kà Pwiduée, naa na diri é pwâranümawà—Grec: Cèitiri èpà gée na pwâranümawà.   **4:10** Job 5.11; 1 Péteru 5.6   § **4:11** Ipa ba ticèmuru naa goo—Grec: Pitèi.   **4:12** Roma 2.1, 14.4   **4:13** Luka 12.18–20   **4:14** Psaume 39.6,12; Proverbes 27.1   * **4:14** Aéra—Brouillard.

15 Jè cibwaa wàrapwiri. Wâdé na jè ina co pâ: «Wà Pwi Ukai, âna é tâjuru é wâro kâjè. Widàuru, âna pâri ma é pa còwâ†.»

16 Êco na wâguwà, âna guwà pi-ina kàwà goro pâ auniimiri kàwà, na me gée goo é pai pwamainawà! Â wàèpwiri é muru na po dau èpà.

17 [Guwà ipwacôoco, ba] wà pwina é tâmogòori é muru na wâdé na é pwa, â wiàna câé caa paco, â [pwacèwii na] é pwa na èpà.

5

O pwa aré kàwà!

1 Guwà tère, wâguwà na dau wâru pâ neemuruwà! Guwà i ma càwé goro pâ aré na o tèepaa mariwà!

2-3 Ba guwà jèe nye panaimari é pâ neemuruwà târa é gòropuu bèeni na o tiàué*. Â o jèe wai é pâ neapiâ kàwà, â botére é pâ ârabwée kàwà na dau wâdé. Â o jèe cîri diri é mwani kàwà, â o panaimari é dàué, ba na bépiciapwâ goowà. Â o mwa tòpòwà naa na ânye, â tòwà†.

4 Guwà còo, é mwani na guwà iauri jii tèpa wakè kàwà‡, âna ée mwa piciapwâ goowà. Â wà Pwi Ukai Pwiduée na dau pwa pàtamee awé, âna é jèe nye tère é pwâra to kà tèpa âboro bèèpwiri!

5-6 [Ipwacôoco, ba] wâru pâ âboro na guwà dàtirà naa na wâra pitèimuru, êco na nye ticè èpà na rà pwa tàwà. Â rà tòpi é wârimuru na dau gòo, ba jèe càcaa pâri ma rà pwamururà§. Â gée goo pâ tûâ kàwà bèèpwiri, â guwà nama rà bà. [Ûu, guwà dau ipwacòowà!] Jèe po dau wâdé pai tâa kàwà ni gòropuu, ba guwà jèe piniimiriwà co. Â guwà pwa diri é pâ pwina guwà câbawâdé. Â jèe pwàro nanaawà, â jèe ipwàdéé pwâranümawà. [Â nye wâdé, ba ée jèe tèepaa tòotù na o naa wârimuru tàwà!]

Bénabwé popai

Pidàpwicâariwà naa na pâ aré

7 Tèpa aéjii kôo naa na nee Kériso, guwà pidàpwicâariwà tèepaa naa goro cè pai o mwa wâjué còwâ kà Pwi Ukai. Guwà jèe niimiri cai é aupwanapô. Jè câmi, â jèe pitapacîri é pàara

† 4:15 Grec: *Wâdé na guwà ina co pâ: Wiàna é câbawâdé wà Pwi Ukai, â jè o wâro, â jè o wàrani.* 4:17 Luka 12.47 5:2-3 Mataio 6.19 * 5:2-3 1re phrase—é, *Guwà panaimari târa pwi Bénabwé Tòotù {na wà Pwiduée, âna ée mwa pitèi tèpa âboro}.*

† 5:2-3 Grec (nee tii 3): *É mwani mii ma mwani pwa kàwà, âna jèe pwee, ba na bépitòtiwà, â o mwa uti é piàwà pwacèwii é ânye.* 5:4 Deutéronome 24.14-15 ‡ 5:4 *Tèpa wakè kàwà—Grec: Tèpa âboro na rà piûnyari é aupwanapô kàwà.* 5:5-6 Luka 16.25 § 5:5-6 1re & 2e phrases—Grec: *Guwà jèe pitèi pwi âboro na é tàrù, â guwà nama é bà. Â câé caa pwamurué.* 5:7 Deutéronome 11.14; Jérémie 5.24

kâra popaa, na é nama cipu pâ arapwüru. Â jè pidàpwicâarijè tiagoro é pàara târa piûnya. Â wàépwiri co na jè o tòpi é pumara wakè kâjè na dau wâdé*.

⁸ Êkaa na wâdé na guwà cimwü ma pidàpwicâariwà, ba ée jèe wâjué me còwâ wà Pwi Ukai.

⁹ Guwà cibwaa piciapwâ goo wà tèpa cèikî béewà, ba péa o pitèiwà. Â wà pwi a pitèimuru [na wânidò *napwéretòtù] âna é jèe pipwabwàtié, â é jèe tà wâni goropwârawâ!

¹⁰ Tèpa aéjii, guwà ipwacèwii wà tèpa *péroféta biu, wàilà na rà ipa popai naa na nee Pwi Ukai. Ba rà dau pidàpwicâarirà, naa na pai tâa na aré kàra [ma pai tubaèpà tàra].

¹¹ Â jè dau pwamaina wà tàpé na rà pidàpwicâarirà, na rà tâa na aré ma tòina [na dau maina] pwacèwii wà Job. Ba jè cau tâmogòori é jèkutâ gooé. Â jè còo pâ, géé na càuru diri [pâ muru na dau èpà, â] wà Pwi Ukai, âna é mwa naa tée pâ muru [na dau wâdé awé]. Ba wà Pwi Ukai, âna é dau pwi a mearijè, ma pwa na wâdé tâjè, ba dau wânümee gooje.

¹² Jèpwi mwara, co tèpa aéjii, âna wàéni é muru na dau âjimuru: [Gà pacoo i pwi ia gà ina.] Â gà cibwaa *ipwataâboro [imudi]. Gà cibwaa ina é neeremuru, pwacèwii 'napwéretòtù' é, 'gòropuu', ba na *paâjupâra é auipwataâboro'gà. [Ba wiàna gà pitanami] â gà o pwa wârimuru. Bwa, wâdé na gà ina co pâ «üu» [â gà pacoo]. É, wiàna tàutâgà, â gà ina co pâ «bwa».

Pwâra pwapwicîri kà pwi a cèikî

¹³ Gona pwa cè pwi jè ârapàarawà cèna é tâa na aré ma tòina? Wâdé na é pwapwicîri! Â pwa cè pwi jèpwi cèna é ipwadée? Â wâdé na é nyabi ma ipwamaina Pwiduée.

¹⁴ Pwa cè pwi jè âra-pàarawà cèna é maagé? Wâdé na é todà tèpa pitûâ kâra wâra pwapwicîri, ba na rà pwapwicîri kèe, ma *upwaaé goro l'huile†, naa na nee Pwi Ukai.

¹⁵ Ba wiàna gà cèikî ba mwü, na gà pwapwicîri kà tèpa maagé, â o tiâu maagé kàra, â ée mwa nama rà wâdé còwâ wà Pwi Ukai. Â wiàna pwa cè jè èpà kàra, â ée mwa pwanaurirà.

¹⁶ Â ipaiwà wiàna gà [pitanami, â gà] pwa na èpà. Wâdé na guwà pi-inapàpari tàwà, ba na guwà ipwapwicîri kàwà. Â ée mwa nama guwà wâdé còwâ wà Pwiduée. Ba dau pwa nii kâra é pwâra pwapwicîri kà pwi âboro na é *târù na ara Pwiduée.

* 5:7 Grec: *Wà pwi apwa napô, âna é tapacîri é pâiri napuu na dau wâdé, ba é pidàpwicâarié tiagoro na é tòpi é pâbéaa kâra popaa, bau é béârailu kâra popaa.* 5:8 Roma 13.11–12; 1 Péteru 4.7 5:11 Exode 34.6; Job 1.21–22, 2.10; Psaume 103.8 5:12 Mataio 5.34–37 5:14 Maréko 6.13 † 5:14 *Upwaaé goro l'huile*—Wà tèpa Juif, âna rà upwaa tàpé na rà maagé goro nûru élaio (olive) na rà pwapwicîri ba kàra. 5:15 Maréko 16.18

17 Guwà niimiri wà péroféta *Élia biu, âna é nye pwi âboro pwacèwiijè. Â é dau pwapwicîri, ba na o càcaa popaa. Â nye ticè popaa kaa, naa na âracié naja ma 6 parui!

18 Â géé na càùé, â é pwapwicîri còwâ, â nye cooboo kaa é popaa, â cipu còwâ utimuru.

Pawâjuépiri còwâ tèpa béewà

19-20 Tèpa âji béèò, wiàna é gére imwüru jii é âjupâra cè pwi jè a cèikî béewà, â wâdé na guwà mudàra, ma guwà pawâjuépirié me còwâ [dà wà Pwiduée]. Ba wiàna guwà wàrapwiri, â guwà o upaé jii é pwâra bà [dàra gòiri awé] â wà Pwiduée, âna ée mwa pwanauri diri pâ èpà kêe.

Pâbéaa kâra tii kà Pétéru Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?

Wà Simona Pétéru, pwi *apostolo, ma pwi âboro imaina naa na wâra pwapwicîri. É pitu têe wà Silas (côo 5.12), ba pwiri é pwi a tâmogòori bwàti pwa tii naa na grec.

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 62 ma 64, na pàara na wà pwi ukai kà tèpa *Roma, wà Néron, âna é tapoo tubaèpà tà tèpa cèikî naa goo wà Iésu. Munaa é wii géee Roma wà Pétéru (na ina goo wê pâ *Babulona' na 1 Pétéru 5.13).

É wii tâî?

Tà tèpa cèikî naa goo wà Iésu Kériso, na càra caa tèpa *Juif, â na rà wâro na province Asia kà tèpa Roma, wâna ére na ina goo pâ Turquie nabà. Â tii tà diri tèpa cèikî na tubaèpà tàra.

Cina é wii?

Wà tèpa cèikî, âna rà tâa na ê tàbwàti na pâ naja na wâru. Êco na pwa tèpa âboro na rà tapoo cicararà ma tubaèpà tàra. Â rà cètùu wà pwi ukai kà tèpa Roma, wà Néron, ba na é tubaèpà tàra mwara. É wii wà Pétéru, ba na é pagòo tèpa cèikî naa na pâ aré kàra.

Dà ère é tii bèeni?

Wàijè na jè cèikî naa goo wà Iésu, âna jè pâ nau tèpa âboro na ê Ba kà Pwiduée, géee goo pai pwa *ârapwaailò goo Iésu Kériso. Jèe *upwaajè naa na nee Kériso, â wâdé na jè wârori é wâro na pwicîri na diri pâ tòotù. Wiàna tubaèpà tâjè, â wâdé na jè niimiri pâ wà Kériso, âna dau tubaèpà têe, â wâdé na jè pidàpwicâarijè naa na ipwàdéee, pwacèwiié. Ba o tâa tâjè pâ *aupwényunyuâari na wânidò *napwéretòotù na o tâa dâra gòiri awé (1.3-4, 5.12).

Pai pitàgoo tii 1 Pétéru

Ipwabwàcu (1.1-2)

É pa-udòjè Pwiduée â é pwényunyuâarijè (1.3-12)

Wârori wâro na pwicîri (1.13-2.10)

Wâro kâjè naa jaa tàpé na càra caa tâmogòorié (2.11-25)

Popai tà du duadà (3.1-7)

Jè pidàpwicâarijè naa tubaèpà tâjè (3.8-4.19)

Popai tà tèpa pitûâ kâra wâra pwapwicîri (5.1-4)

Bénabwé popai ma ipicijii (5.5-14)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo Pétéru na pwa tii. Go pwi *apostolo kà Iésu *Kériso, [ba é cùruo pâ, ba na go picémara é popai kêe]. Go cau wii tàwà, tèpa âboro kà Pwiduée na pa-ipiinariwà pitiri pâ na province—wâ Pont, ma Galatia, ma Cappadoce, ma Asia ma Bithynie*.

² Wà Pwiduée Caa, âna é jèe pitòrigariwà, ba wàépwiri é auniimiri kêe géé na biu. Â é *Nyuâaê Pwicîri kêe, âna é nama guwà pwi Ba kêe na é pwicîri. Â wà [Pwina naîê] Iésu Kériso, âna é jèe cèitiri é pâ èpà kàwà† goro pai joro wàra é domii kêe. Â guwà jèe tèpa âboro na guwà pitère dèe.

Wâdé naa tà tàwà é *pimeaari imudi ma pinaanapô, na pièdò ma wéna! Cidòri nyuâawà!

É pa-udòjè Pwiduée â ée mwa dau pwényunyuâarijè

³ Pwamaina Pwiduée, pwi Caa kà Pwi Úkai kâjè, Iésu Kériso! Ba dau maina awé é pimeaari imudi kêe ba kâjè. Â é naa tâjè é wâro na bwaa âmuê, géé goro é pai wâro còwâ géé na aubà, kà Iésu Kériso. Â géé goo kaa pwiri, â tâa tâjè mwara é cèikî na tâbawêe,

⁴ naa goo diri pâ *aupwényunyuâari na jè tapacîri. Â wàéni: O cau tâa tâjè tèpa naî Pwiduée é *aamwari na wânidò *napwéretòtù—pwi aamwari na dau wâdé awé, â na càcaa wai ma botére, ba é tâa dâra gòiri awé!

⁵ Ba é pa-udòjè wà Pwiduée géé goro é cèikî kâjè [naa goo wà Kériso]. Â é gére wéaarijè goro é nii ma pàtamee, ba na jè o mwa bàra tòpi bamwara diri é aupwényunyuâari kêe, na o âpàpaa na Tòtù pwicò‡.

⁶ Géé goo diri pâ pwi bèepwiri, â wâdé na guwà ipwàdéé na guwà tâa na pâ na jèpapara aré ma tòina. Ba nye wâdé na wàrapwiri na ji pàara bèeni dau úgé,

⁷ ba na tacai é cèikî kàwà. Ba pwacèwii é mwani mii, na jè cîri naa gòro ânye, ba na cèitiri é pwina tòri géé goo§. Â é cèikî,

* **1:1** Pont...Bithynie—Diri pâ province bèepwiri, âna tâa napô Turquie nabà. **1:2** Roma 8.29; 2 Tésalonika 2.13 † **1:2** 3e phrase—Grec: *É pai upwaawà goro é domii kà Iésu*. Wà tèpa Juif, âna rà tètâmwara é paaci, â rà upwaa tèpa âboro goro é domii kêe, ba na rà cèitiri èpà kàra. Nabàni, âna é pai bà kà Kériso, âna é pwi ârapwaailò na cèitiri èpà kâjè. Ucina mwara goro é auipwataâboro kâjè ma wà Pwiduée, ma câmu kêe pâ, jè o mwa pitère dèe. (Còo Exode 24.5-6, ma Hébéru 9.18-21.) **1:4** Kolosé 1.12 **1:5** Ioane 10.28, 17.11 ‡ **1:5** Tòtù pwicò—Bénabwé tòtù. Ê tòtù na ée mwa wâjué còwà wà Iésu Kériso, ba na é pwi apitùâ naa goro diri pâ muru naani gòropuu ma na wânidò napwéretòtù. Na pwi tòtù-bà, âna wà Pwiduée, âna ée mwa nama bwaa âmuê diri pâ muru. **1:6** Jacques 1.2; 1 Pétéru 5.10 **1:7** Proverbes 17.3; Zakarie 13.9; Malachie 3.3; Jacques 1.3 § **1:7** Pwacèwii mwara pai wàèuru é iri da naa gòro ânye.

âna dau âjimuru awé jii ê mwani mii, na o tiâué na jè tòotù. Â wiàna é tà cimwü ê cèikî kàwà [gée na càuru pâ tacai] â guwà o mwa tòpi ê pinabawâdé ma ipwamaina ma pitòbuari, na é tòotù na ée mwa pipaarié târa diri tèpa âboro wà Iésu Kériso.

8-9 Câguwà caa mu còo wà Iésu, êco na wânümawà gooé. Â bwaa câguwà pâ còoê, êco na guwà tàgére cèikî naa gooé. Â gée goo kaa pwiri, âna é pa-udòwà wà Pwiduée, [ma naa tàwà ê *âji wâro]. Â o nye dau maina awé kaa ê ipwâdé kàwà, na pwacoé ma jè ina.

Inapàpari gée na biu pai pa-udòjè

10-11 Wà tèpa *péroféta biu, âna rà mara pame ê popai kà Pwiduée, na rà tura goo ê âraimeai na jè o mwa tòpi—ê pai udò kâjè [naa na âji wâro]. Ba é tâa goorà ê Nyuâaê Pwicîri kà Kériso, â é nama rà inapàpari béaa ê pai tâa na aré ma bà kà Kériso, bau ê pai maina ma muugère kêe gée na càué. [Êco na càra caa tâmogòori ê pai ina wàra ê popai na rà pame!] Â rà dau pinünüma naa goo, ma pimudàra ma rà tâmogòori pâ, o [wàilàapà, ma] wiidà, ma o wà nau.

12 Ba é ina tàra wà Pwiduée pâ, êdiri pâ muru na rà inapàpari naa na nee, âna o mwa coo [gée na càùrà co] ba kâjè nabà. Â [wàé kaa pwiri ê pwina tèepaa. Ba] tèpa âboro [na ia é cùrurà pâ wà Pwiduée] âna rà jèe picémara tàwà ê Picémara Wâdé, naa na é pàtàmara ê Nyuâaê Pwicîri, na é cùrué boome gée napwéretòtù. Â guwà còo, [nye muru na po dau pwényuâa] na rà niâ boo wà tèpa *angela, ba na rà còo [ê pwina tèepaa].

Wârori wâro na pwicîri

13 Guwà pitaniimiri diri pâ aupwényunyuaari bèepwiri, na o tà tàwà na tòotù na ée mwa pipaarié wà Iésu Kériso. Guwà nünümari bwàti, â guwà piaabòriwà, â guwà tà tàcî, ba na guwà pwa é wakè [kà Pwiduée].

14 Guwà pitère dèe, ba guwà tèpa naîê. Â guwà cibwaa wâro wiâra pâ câbawâdé kàwà na èpà, pwacèwii pai pwa kàwà béaa, na bwaa câguwà caa pâji tâmogòori wà Kériso.

15 Guwà ipapwicîriwà, naa na pâ tûa kàwà. Ba wà Pwiduée na é todàwà, âna é pwicîri.

16 Ba jèe nye wii naa na *Tii Pwicîri pâ: *Guwà ipapwicîriwà, ba go pwicîri.* Lévitique 19.2

Papwicîri Pwiduée

17 [Wâdé na guwà pitaniimiri pâ] wà Pwiduée na guwà pwapwicîri tée, ma ina gooé pâ Caa, âna câe caa pwaké goro

âboro. Â ée jèpa pitèjè jècaa goro ê pwina jè pwa. Êkaa na guwà dau papwicîriê, na guwà bwaa wâro ni gòropuu.

¹⁸ Ba guwà tâmogòori bwàti pâ, [guwà tèpa âboro kêe nabàni. Ba] é jèe wâriwà goro ê wâri wèe na dau maina awé. É upawà jii ê wâro kàwà béaa, na càcaa pâri ma é naa tàwà cè âji cidòri*. Ba ia guwà tèpa *ênawéna kîri kâra diri pâ tûâ na èpà, na ia guwà popa jii tèpa jojoorowà.

Câe caa wâriwà wà Pwiduée goro mwani mii, é, mwani pwaa, é, goro cè pàra muru na o wai ma botére.

¹⁹ Bwa! É upawà goro ê domii kà Kériso [na joro na ia é bà ba kàwà]—domii na po dau maina awé wâri wèe. Wà Kériso, âna ticè èpà gooé, pwacèwii ê nari mutô na pwa ârapwaaìlò gooé, na ticè tòri ma maagé gooé.

²⁰ Ba é jèe mara pitòrigarié wà Pwiduée, béaa kâra pai tòpò kêe ê gòropuu, [ba na ée mwa bà, ma tipijè jii ê pâ èpà kâjè]. Â wà Kériso, âna é jèe nye tèepaa na pàara kâjè nabà—naa na pâ Bénabwé tòotù. Â guwà côo, é jèe pwa pwiri ba kàwà!

²¹ Nye géee gooé kaa, na guwà cèikí naa goo wà Pwiduée, na é jèe pawároé côwâ géee na aubà, ma naa tée é pai maina ma muugère. Wàépwiri na guwà tâmogòori pâ, wà Pwiduée, âna ée mwa naa tàwà é pwina é jèe ina†. Â guwà tapacîri goro cèikí.

Pimeaariwà

²² Guwà jèe tòpi é [popai na] âjupâra, [é *Picémara Wâdé goo wà Iésu Kériso] â guwà pitère dèe. Â jèe cèitiri é pâ èpà kàwà géee na é pwâranümawà. Â géee goo kaa pwiri, â jèe pâri ma guwà meaari tèpa cèikí béewà, géee na âji pwâranümawà. Êkaa na wâdé na guwà tà ciburà wàrapwiri,

²³ ba jèe pitèpawà côwâ, â é wâro na guwà jèe tòpi, âna é dau piwéna jii é pwina guwà tòpi jii du nyaa ma caa kàwà. Ba èpwiri, âna muru na o wai ma botére‡. Éco na é wâro na bwaa âmué na go ina, âna o tâa dàra gòiri awé, ba é me géee goo é Popai kà Pwiduée—pwi Popai na é *wâro dàra gòiri awé.

²⁴ *Ba rà pwacèwii*

é murumwatò

diri pâ âboro.

Rà o mwari diri.

O tiâu pwényuâa kâra

pwacèwii murubuké

* **1:18** Na càcaa pâri ma é naa tàwà cè âji cidòri—Grec: Na ticèmuru naa goo. **1:19** Apostolo 20.28; Hébéru 9.12-14 **1:20** Éfeso 1.4 **1:21** Ioane 14.6; Roma 5.1-2

† **1:21** 2e phrase—*Espérance en Dieu.* **1:22** Ioane 13.34; Roma 12.10 ‡ **1:23** 1re e

& 2e phrases—Grec: *Pitèpawà côwâ, â càcaa géee goo é arapwüru na o wai ma botére; â nye géee goo é arapwüru na tâa awé.* **1:24** Ésaie 40.6-8

*na é jèe moo ma tûuboo
[ma wai ma botére].
25 Napwa naa goo
ê popai kà Pwi Ukai,
âna o tâa awé!
É cimwü dàra gòiri!*

Ésaïe 40.6–8

Guwà còo, ê popai bèepwiri, âna ê Picémara Wâdé, na jèe picémara tàwà!

2

¹ Wiàna wàrapwiri, â guwà cibwaa gòmawà! Guwà tètâjii diri pâ tûa na èpà, pwacèwii ê ipwa tûa, ê piboo, ma ê picocoo.

² Guwà jèe niimiri cai ê ji nari èpo na bwaa tapoo pitèpaé. Nye caapwi co ê muru na wâdé tée—ê nûru di. Â wâdé na guwà wàrapwiri naa goo ê popai [kà Pwiduée]. Guwà naa nûmawà naa goo, â guwà dau iari. Ba wàépwi è utimuru [tâa ê pwâranûmawà] na càcaa pinaanaimari ma cè jè muru. Â naa tàwà, ba na guwà o imaina too, â na o tâbawêe ê wâro na bwaa âmué naa goowà.

³ Ba guwà jèe nari* gée goo ê pai wâdé awé kà Pwi Ukai.

Iésu âna é âji atü pàara wâ

⁴ Guwà medari wà Pwi Ukai Iésu, [â guwà tâa jaaé]. Ba wàé pwi pàara ê wâro kâjè, ma pwi atü na é wâro! Rà tètâjiié wà tèpa âboro èpà, êco na é pitòrigarié wà Pwiduée, ba dau pwamuru naa gooé.

⁵ Â wâguwà mwara, âna guwà pwacèwii pâ atü na wâro. Wâdé na guwà pipanuâwà [tà Pwiduée] ba na é tòpòwà, naa na wâ pwicîri kée na é gére bari. Jèpwi mwara, âna guwà pwacèwii tèpa pwa ârapwaaìlò, [ârapitòrigari kà Pwiduée, ba na guwà cau piênawéna kée] naima. Â pârawà na guwà tòpò pâ âraimeai na o wâdé tée—âraimeai na me gée goo ê wakè kâra Nyuââ Pwicîri naa goowà. Â ée mwa tòpi wà Pwiduée, gée goo i pwi ia é pwa wà Iésu Kériso†.

⁶ Ba jèe wii naa na *Tii Pwicîri [goo wà Iésu] pâ:

*Gà tère ni, co Ba!
Go pitòrigari pwi atü,
atü na pwâra;
na maina wâri wèe
pwi neapiâ kôo.*

2:1 Éféso 4.22; Jacques 1.21

2:3 Psaume 34.9

* 2:3 Nari (é, namiri)—Goûter.

2:5 Éféso 2.21–22; Auinapàpari 1.6

† 2:5 Dernière phrase—é, Âraimeai na guwà

tòpò, na é naigé mee wà Iésu Kériso.

2:6 Ésaïe 28.16; Éféso 2.20

Go tòpòé naa *Siona,
 [gòrojaa kôo,
 napô pwicîri kôo.
 É atü târa wâro!]
 Rà mwa piétò[‡]
 wâ tèpa âboro
 na rà cèikî naa gooé.

Ésaïe 28.16

7 Â guwà còo, dau âjimuru tâjè i pwi atü bèepwiri—[wà Iésu Kériso] ba jè jèe cèikî naa gooé. Êco na [wàéni é popai goo] wâ tàpé na tàutâra na rà cèikî naa gooé:

*I pwi atü na rà tètâjii
 wâ tèpa ba wâ,
 âna nye wàé kaa pwiri,
 i âji êkêe!
 [Tàutâra goo
 pwi ò kâra wâao!]*

Psaume 118.22

8 Â jèpwi mwara:
 O cigòtù â
 tèpa cicarao;
 Rà tûuboo awé
 géee goo Atü kôo-bà!

Ésaïe 8.14

Wàépwiri wâ tàpé na càra caa cèikî naa gooé, [âna rà jèe tûu awé]. Ba wàépwiri é câbawâdé [kà Pwiduée] goo wâ tàpé na càra caa pitère dâra é popai kèe.

Guwà pwi Ba kà Pwiduée

⁹ Wâguwà, âna guwà pwi Ba na pwicîri kà Pwiduée, Pwi Ukai. É jèe pitòrigariwâ, ba na guwà pwi Mwaciri kèe; pacimawâ, ba na guwà tèpa pwa ârapwaaailò kèe; pa-udòwâ, ba na guwà tèpa âboro kèe; todàwâ géee na bàutê, naa na pwéelaa ma muugère kèe, ba na guwà inapàpari é pâ muru na pwényuâa na é jèe pwa!

¹⁰ Napwiri, âna câguwà caa tèpa âboro na jèe mwaciri, â nabà, âna guwà jèe pwi Ba kà Pwiduée. Béaa, âna câguwà caa tòpi é pimeari kèe, â nabà, âna guwà jèe tòpi!

Wâro na pwamaina Pwiduée naa jaa tàpé na càra caa tâmogòorié

[‡] 2:6 Rà mwa piétò—é, O câgo caa panuâra. Grec: O càra caa kamu. 2:7 Psaume 118.22 2:8 Ésaïe 8.14–15 2:9 Exode 19.6 2:10 Osée 2.25

11 Tèpa âji béèò wée, guwà tèpa pârame naani gòropuu, ba càcaa âji napô kàwà! Â go ina tàwà [gée na diri pwâranümoo] pâ, guwà cibwaa pâra wiâra ê pâ câbawâdé kàwà na èpà. Ba pâ muru bèepwiri, âna rà pipaa dâra ê pwâranümawà.

12 Guwà ipwacôoco goro ê pai wâro kàwà, naa nabibiu kà tàpé na càra caa cèikî. Wà tàpéebà, âna rà o picocooriwà, â rà ina pâ, guwà tèpa âboro èpà, êco na rà o mwa còo diri pâ muru na wâdé na guwà pwa. Â rà o pwamaina Pwiduée, na Tòotù na ée mwa tèepaa me[§].

Pitère dà tèpa pitûâ kâra napô

13 Guwà tèpa âboro kà Pwi Ukai [Iésu Kériso]*. Êkaa na wâdé na guwà ipakîriwà na ara ê pâ pitûâ kâra ê napô, wiàna pwi ukai naa napô maina,

14 é, wiàna tèpa pitûâ na é pacimarà. Ba pwa tàrù kâra, ma rà pwa wârimuru tà tàpé na rà pwa na èpà, ma câdiri tàpé na rà pwa na wâdé.

15 Ba wàépwiri câbawâdé kà Pwiduée. Â wâdé tée na guwà wârori ê wâro na wâdé, ba na guwà târi ê pwâ tàpé na rà picocooriwà imudi[†].

16 Âjupâra pâ, [é jèe tipiwà wà Pwi Ukai, â] pwa tàrù kàwà târa pwa diri pâ muru. Êco na guwà cibwaa popa ê tàrù kàwà bèepwiri, ba na guwà pwa na èpà! Bwa! Pwi tàrù, ba na guwà piênawéna kà Pwiduée [naa na diri pâ muru].

17 Êkaa na guwà tòimiri pâ âboro diri; â guwà ipakîriwà na ara pwi ukai naa napô; â guwà meari tèpa cèikî béewà; â guwà dau papwicîri wà Pwiduée.

Ipakîrijè pwacèwii Kériso

18 Wiàna gà pwi *ênawéna kîri kà pwi jè âboro, â wâdé na gà ipakîrigà, â gà dau tòimiriê. Â ipaiwà ê càragà, wiàna é pwi âboro na é tàrù ma moo, é, wiàna é pwi âboro èpà ma pwi a putàmu.

19 Ba pwiri nye ticè majoro ê pai tubaèpà tâgà kêe. Â wiàna wàrapwiri, â o cidòri nyuâagà[‡], wiàna gà pidàpwicâarigà, naa na pâ aré na wàrapwiri, gée goro pai pitère dâra'gà wà Pwiduée.

20 Êco na, wiàna gà tâa na aré, gée goro pai pwa'gà ê pwina èpà, â nye ticè cidòri'gà!

2:11 Galatia 5.17,24   2:12 Mataio 5.16   § 2:12 Na Tòotù na ée mwa tèepaa me—Pwiri pwi tòotù na ée mwa pitèi ê gòropuu wà Pwiduée, é, pwiri pwi tòotù na é cèikî naa gooé wà pwi jè âboro, â é tòpi ê âji wâro. É, pwiri mwara ê tòotù na é tâa na aré na, wà pwi jè âboro.   2:13 Tito 3.1   * 2:13 Guwà tèpa âboro kà Pwi Ukai Iésu Kériso—Grec: *Gée goo wà Pwi Ukai*.   2:15 1 Pétéru 3.16   † 2:15 Na rà picocooriwà imudi—Grec: *Na ticè nûmarà*.   2:17 Roma 12.10   2:18 Éfésò 6.5   ‡ 2:19 Cidòri nyuâagà—é, Muru na wâdé, é, Ée mwa pwényunyûariwà wà Pwiduée.   2:20 1 Pétéru 3.14,17

Dau wâdé tà Pwiduée, wiàna gà pidàpwicâarigà naa na pâ aré, gée goro pai pwa'gà ê pwina tàrù.

²¹ Ba êkaa pwiri na é todàjè naa goo. Ba gà còo, é jèe maagé còo wà Kériso ba kâjè, â é jèe naa tâjè ê câmu, â wâdé na jè pâra wii naigé kêe, ma ipwacèwiié.

²² Ba wà Kériso, âna:

*Nye ticè èpà na é pwa,
ma ticè na pwâ na é ina.*

Ésaïe 53.9

²³ Rà nye tànyiriê,
â câé caa tòpi.
Rà tubaèpà tée,
â câé kànarirà.
É ipanuâê tà Pwiduée,
na tàrù pai pitèi kêe.

²⁴ É popa èpà kâjè,
naa na naiié.
É kakeri diri
naa goro satauro.
É tapàgà pitûâ kàra§.

É tipijè jii é tojii.
[É naa tâjè tàrù]
ba na jè wâro,
ma jè pâra ba tàrù!
É nama jè wâdé còwâ;
goro aurumuru kêe.

Â tiàu maagé kâjè!
²⁵ Jè tèpa mutô kêe.

Jè jèe imwüru;
â é popajè còwâ.
É wéaarijè diri
dàra gòiri awé!

3

Popai tà du duadà

Pa ilàri

¹⁻² Napwa naa goowà co ipâê, âna guwà ipakîriwà naa goo tèpa éawà. Â ipaiwà wiàna pwi éagà, âna câé caa pwi a cèikî. Ba

2:21 Mataio 16.24; Ioane 13.15   **2:22** Ésaïe 53.9   **2:23** Ésaïe 53.7; 1 Pétéru 3.9

2:24 Ésaïe 53.5-6; Roma 6.11   § **2:24** É tapàgà pitûâ kàra... Grec: *Jè bà naa goo pà èpà kâjè.*   **2:25** Ézékiel 34.5-6; Mataio 9.36; Ioane 10.14; Hébéru 13.20-21   **3:1-2** Éféso 5.22

wiàna gà wàrapwiri, â jèe câgà caa ina têe cè popai, ba é jèe po cèikî gée goo ê tûâ'gà.

³ Gà cibwaa coona ârabwée na po dau maina wâri wèe, â gà cibwaa po dau tòpò pâ mwani mii ma perle, ba na gà pipaari-gà. Ba é pai pwa ârabwée'gà, ma pai pwa wèe pûrugà, ma pai tòpò mwani mii, âna muru naa naiiri âboro co, â càcaa âjimuru*.

⁴ Ba é âji pwényuâa'gà, âna é moo ma pitòimiri ma pinaanapò na tâa na pwâranümagà. Wàépwiri ârabwée na o càcaa wai; pwi aamwari na dau wâdé tà Pwiduée.

⁵ Ba rà wàrapwiri pa ilâri, na rà cèikî naa goo wà Pwiduée naa pàara biu, â rà piaabòrirà. Ba rà ipakîrirà naa goo tèpa éarà,

⁶ pwacèwii wà Sara, na é pitêre dà wà *Abéraama, â é ina gooé pâ 'pwi ukai'. Â gà o tô èpo kêe, wiàna gà pwa é pwina wâdé, â gà cibwaa nama wâgotâgà [na gà ipakîrigà na ara pwi éagà].

Tèpa paa

⁷ Ipaiwà naa goowà, wâguwà tèpa paa. Wiàna gà piéa, â wâdé na gà wéaari tô wâdâgà, â gà moo naa gooé, ba pwa nii'gà jiié. Â gà dau papwicîriê mwara, ba wà Pwiduée, âna é jèe naa têe é *âji wâro, pwacèwii na é jèe naa tâgà. Ba wiàna gà wàrapwiri, â ée tère é pwâra pwapwicîri'gà wà Pwiduée.

Jè pidâpwicâarijè na tubaèpà tâjè

⁸ Wâdé na caapwi pwâranümwà, [wâguwà diri tèpa cèikî naa goo Iésu]. Guwà dau pimeariwà jècaa gée na pwâranüma na moo, â guwà dau pitu tàwà, ba guwà tèpa aéjii naa na nee Kériso. Â guwà jèpa ipakîriwà.

⁹ Wiàna rà pwa tàwà é pwina èpà wà pàra tàpé, â guwà cibwaa pawâjuépiri tàra còwâ. Â wiàna rà tànyiriwà, â guwà *pwényunyuâarirà, ba é jèe todàwà wà Pwiduée, ba na guwà wàrapwiri. Ba wiàna guwà pwa, â ée mwa dau pwényunyuâariwà.

¹⁰ Ba jèe wii naa na *Tii Pwicîri pâ:

Cidòri nyuâagà

wiàna gà naaco èpà†.

Gà mwa ipwàdé

wiàna [gà pwa na *tàrù].

Gà naaco picocoo:

Gà tètâjii pwina pwâ!

¹¹ *Gà coo jii tûâ na èpà!*

3:3 1 Timotéo 2.9 * **3:3** Muru naa naiiri âboro co, â càcaa âjimuru—Grec: *Muru na wâg'oroigé.* **3:6** Genèse 18.12 **3:7** Éféso 5.25 **3:10** Psaume 34.13–17 † **3:10** Cidòri nyuâagà wiàna gà naaco èpà—Grec: *Wiàna nümagà na o wâdé é wâro'gà, â wâdé na...*

*Gà pâra na âjupâra:
Gà mudàra pinaanapô;
gà pa pàdari pàra tàpé.*

*12 É wéaari tàpé na rà tàrù,
wà Pwi Ukai Pwiduée.
É térerà na rà to.
É pipaa dà tàpé na rà èpà!*

Psaume 34.13-17

Cidòri nyuâajè na jè tâa na aré

13 Wiàna gà pwa na wâdé, â pwâco tàpé na rà o tubaèpà tâgà.

14 Êco na, wiàna gà tâa na aré, gée goo pâ tûâ'gà na tàrù, â o cidòri nyuâagà! Êkaa na:

*Gà cibwaa nama wâgotâgà,
goro pai pwa tâgà na èpà
na me gée goro âboro.
Gà cibwaa pidumapiè!*

Ésaïe 8.12

15 Bwa, gà papwicîri Kériso naa na pwâranümagà. Â gà tà ciburà wéaa, ba na o pwa cè pai tòpi'gà tà tèpa âboro, na rà tawèerigà goo è cèikî'gà.

16 Â wâdé na gà tòpi tàra goro ipapwicîri ma moo. [Gà ipwacôoco è càragà, ba] na o câé caa pitòtigà è *pwâratùranigée-googà. Â o wâdé è wâro'gà gée goo na gà pwi âboro kà Kériso. Â wà tàpé na rà pinabaèpàgà, âna rà o dau kamu, gée goo na è pâ tûâ'gà, âna po cau wâdé diri [naa na diri pâ ére].

17 Wiàna gà tâa na aré, â dau wâdé wiàna nye gée goo è càragà na wâdé, wiàra è câbawâdé kà Pwiduée. Â càcaa wâdé wiàna gée goo pâ tûâ'gà na èpà!

É tâa na aré Kériso â é jè piétò!

*18 É wacaapwi bà
wà Iésu Kériso,
bépwanauri èpà.
É maagé côo,
wà Pwina é tàrù;
[É maagé bà]
ba kêjè tèpa âboro,
na câjè caa tàrù.
É popajè pâ,
dari wà Pwiduée.*

Jèe tètàmwereê
na naiiri âboro,
[naani gòropuu].
Pawâroé còwâ,
naa na naiiri âboro
na bwaa âmuê
na o câe mwa caa bà‡!

19 [Gée na càùru pai bà kêe] â é pâra wà Kériso, ba na é pwa pupûra tà tàpés na rà bà na rà pwa karapuu [naa na autâa kà tèpa bà].

20 Wà tàpéebà, âna jèe càra caa pitêre dà wà Pwiduée napwiri, na pàara kà Noa, na é iti i wànga kêe. É dau pidàpwicâariê wà Pwiduée naa goorà [êco na càra caa biirà dèe]. Â nye 8 âboro co na uparà jii i jèpé gòro wànga.

21 Ê jawé bèepwiri, âna ucina goro ê *piupwaa kâjè nabàni, na é pinaigé mara ê pai upajè. Na *upwaa, â càcaa ba na jè nuwa tâjii ê tòri kâra ê naiiri âboro! Nye câmu kâra pai nuwa tâjii ê pâ èpà gée na pwâranümajè. Câmu mwara kâra *auipwataâboro na jè pwa tà Pwiduée [pâ, na jè o tèpa âboro kêe]*. É upajè wà Pwiduée, gée goo pai [bà ma] wâro còwâ kà Kériso gée na aubà.

22 Â é jèe too naa *napwéretòtù, â é tâa gòro étò kà Pwiduée [ba na o pwamainâe]. Â pwa tàrù kêe ma pàtâmee, naa goo diri pâ *angela, ma pâ duée, ma pâ pitûa ma pâ pàtâma.

4

Wârori wâro na wâdé tà Pwiduée

1 Wà Kériso, âna é maagé còo naa na naiiri âboro, â wâdé na guwà ipwabwâtiwâ, ba na guwà ipwacèwiié. Ba [pwacèwii na jè mu ina pâ]: «Wà pwi a cèikî na é dau maagé còo naa na naîri âboro, âna wâé kaa pwi âboro na é naaco ê èpà*.» Â guwà popa é auniimiri kà Kériso, ba na neemuru paa kâwâ, [târa ma pagòowâ na guwà maagé còo].

2 Tapoo nabàni, âna wâdé na guwà cibwaa pâra wiâra còwâ ê câbawâdé kâwâ na èpà. Guwà pâra wiâra co ê câbawâdé kà Pwiduée, na guwà bwaa tâa ni gòropuu.

‡ 3:18 Dernière phrase—é, Pawâroé còwâ gée goro ê Nyuâaê Pwicîri. Grec: Pawâroé còwâ naa na nyuâa. § 3:19 Tâpé—Munaa tèpa âboro èpà gée na pàara biu na ia rà bà, â wà Kériso, âna é inapâpari ê Picémara Wâdé târa. É, pwiri tèpa duée—tèpa angela na ia rà cicara wà Pwiduée. (Còo Genèse 6.1–4.) Â wà Kériso, âna é pâra nau tèirà, ba na rà pwa wârimuru dàra gòiri. 3:20 Genèse 6–7 * 3:21 Nye câmu kâra pai nuwa... é, Nye câmu kâra pai to kâjè dà wà Pwiduée, ba na é nuwa tâjii ê pâ èpà gée na pwâranümajè. 4:1 Roma 6.2,7 * 4:1 Wà pwi acèikî na é dau maagé còo... Munaa pai ina wèe pâ: Wà pwi acèikî na é piupwaa, ba na é paari pâ ée mwa naaco ê èpà.

³ Ba po dau gòri ê pàara na guwà wâro imudi pwacèwii tèpa béewà na càra caa tàmogòori Pwiduée. Na pwi pàara bèepwiri, âna guwà pâra wiâra pâ auniimiri kàwà na èpà; â guwà ciburà pi-ija ma piwâdo imudi, ma ipuu imudi. Â jèpwi mwara, âna guwà tèpa pwamaina pâ duée—muru na po dau miiri tà Pwiduée.

[Êco na jèe nabwé diri pwiri!]

⁴ Â wà tèpa béewà béaa, âna rà pò goowà nabà. Â rà pinabaèpàwà, ba jèe câguwà caa tâa jaarà, na rà pwa na èpà ma wâro imudi.

⁵ Êco na rà o mwa coo ara wà Pwiduée, wà Pwina é pitèi tàpé na rà wâro ma tàpé na rà bà. [Â rà o tòpi tée na é pitèirà goro é jèpa tûa kàra.]

⁶ Êkaa pwiri ê majoroé ma jèe picémara ê *Picémara Wâdé tà tèpa âboro diri, tiagoro mwara tàpé na ia rà jèe bà[†]. Wà tàpéebà, âna rà jèe bà[‡] naa na naiiri âboro, ba wàèpwiri é wârimuru na jè cau tòpi, wàjèe diri tèpa âboro. Êco na wâdé [tà Pwiduée] wiàna tâa tàra é *âji wâro, goro é Nyuâaê Pwicîri.

Guwà pitòimiriwà

⁷ Jèe wâmwünyabwe ê pwâadàra diri pâ muru. Êkaa na guwà tà piaabòriwà, ma tà tàcî, ba na guwà pwapwicîri.

⁸ Â wàéni é pwina dau âjimuru: Guwà pimeariwà taaci, géé na âji pwâranümawà. Ba «Wà tàpé na rà pimeari, âna wâru pâ èpà na rà pwanauri[§].»

⁹ Â guwà tòpi tèpa [cèikî béewà] naa na pwârawâ kàwà, géé na âji pwâranüma, â guwà cibwaa nye tà kûu.

¹⁰ [Wà Pwiduée, âna é] jèe jèpa naa tàwà jècaa é jèpa âraimeai, ba na guwà piênawéna kà wà tèpa béewà. Êkaa na guwà wakèri bwàti é uràpâra kàwà, ba na guwà pame tàra é aupwényunyuâari kà Pwiduée.

¹¹ Wiàna é naa tâgà, ba na gà pwi a pwa pupûra, â wâdé na gà pwa, ba na gà pame é popai kèe. Wiàna é todàgà, ba na gà pwi a pitu tà pâra tàpé, â gà pwa goro é nii ma pàtâma Pwiduée.

Na diri pâ muru na gà pwa, âna gà wârapwiri, ba na o ipwamaina Pwiduée, naa na nee Iésu Kériso. Wâdé na tâa jaa Pwiduée* é pai maina ma muugère dàra gòiri awé! Amen!

4:3 Éféso 2.2-3   **4:5** Apostolo 10.42   † **4:6** Tàpé na ia rà jèe bà—Pwiri tèpa âboro na rà bà béaa kâra pai tèepaa kà Iésu Kériso. Â wà Iésu na é picémara tàra na âraciè tóotù kèe nanaara napuu. (Còu du nee tii 19 ma 20.) Êco na wâru mwara pâ auniimiri goro pai ina wàra pâ popai-bà.   ‡ **4:6** Âna rà jèe bà—Grec: Âna jèe pitèirà.   § **4:8** Roma 13.11-12   ¶ **4:8** Proverbs 10.12; 1 Pétéru 1.22   § **4:8** Wà tàpé na rà pimeari... é, Wà Pwiduée, âna é pwanauri pâ èpà kà tàpé na rà meari pâra tàpé.   ¶ **4:9** Hébéru 13.2   ¶ **4:10** Roma 12.6-8   * **4:11** Pwiduée—é, Iésu Kériso.

Aré me géé goo pai pâra wiâ Iésu

12 Tèpa âji béèò wée, jèe tèepaa mariwà ê tacai, pwacèwii ê ânye na dau tòjè. Â guwà cibwaa pò goo, pwacèwii na muru na ité.

13 Bwa, wâdé na guwà ipwàdéé goo, ba guwà tèpa bée Kériso, [pwi *Mesia, pwi ênawéna kà Pwiduée] naa na pâ maagé côo kêe. Â o dau maina awé ê ipwàdéé kàwà, na tòtòtù na o paari ê pai maina ma muugère kêe.

14 Ba wiàna pinabaèpàwà, géé goro na guwà tèpa âboro kêe, â cidòri nyuâwà! Ba é tâa goowà ê Nyuâaê Pwicîri kà Pwiduée, Pwi Nyuâaê na é maina ma muugère!

15 [Câgo caa ina ê aré na é me géé goro pai pwa'gà ê pwina èpà!] Wiàna gà géé naa na wâro kà pàra tàpé, é, wiàna gà mura, é wiàna gà pwi a-ipòtâmwara, â gà mwa maagé côo goo! Guwà cibwaa wàrapwiri!

16 Êco na, wiàna gà maagé côo, géé goro na gà pwi a cèikí naa goo wà Kériso, â gà cibwaa kamu goo. Bwa, gà ipwamaina Pwiduée, ma pwaolé tée, ba gà pwi âboro kà Kériso.

17 Wà Pwiduée, âna ée mwa pitèi tèpa âboro. Â ée mwa tapoo, naa na wâao kêe. Â wiàna o pitèjè, wàjè tèpa naîê, o dà cè wârimuru kà tàpé na rà tètâjii ê Picémara Wâdé kà Pwiduée?

18 Ba jè pûra naa na *Tii Pwicîri pâ:

*Pwacoé pai upa
wà pwina é *târù.*

*Ée mwa wânau
wà pwi âboro èpà,
na é naa càùé,
naa goo wà Pwiduée?*

Proverbes 11.31

19 Wàèpwiri, [co tèpa béèò, â go tubanabwé goro ê auina bèeni]: Wiàna gà maagé côo wiàra ê câbawâdé kà Pwiduée, â wâdé na gà tà cimwü goro pwa é pwina wâdé. Â gà ipanuâgà tée, ba wàè pwi a tòpògà. Ba é tâa na pai tâa kêe, â o câé mwa caa panuâgà.

5

Popai tà tèpa pitûâ kâra wâra pwapwicîri

1 Go pwa pupûra tàwà ni, wâguwà tèpa pitûâ kâra wâra pwapwicîri. Ba wâgo mwara pwi jè ijiao pwacèwiiwà, na go inapàpàri ê pai maagé côo [ma pai bà] kà Kériso. Â o tâa tâjè ma

wâguwà ê câmajè. Ba jè o mwa tâa na pai maina ma muugèrè kêe, na tòotù na ée mwa paarié [wà Pwидуée].

Â go ilari jiiwà, pâ,

² guwà tòimiri tèpa âboro na é naa tàwà wà Pwидуée. Ba rà tèpa mutô kêe, â [é nama guwà tèpa wéaarirà. Â pârawà ma] guwà naa èrà ma tòimirà. Êkaa na guwà wàrapwiri géé na âji pwáranüma, â càcaa pwacèwii tàpé na mwa po tacoo goorà, ba na rà pwa. Guwà pwa, géé goo ê pimeaari kàwà, â guwà cibwaa bu mwani goo.

³ Guwà cibwaa naa naèà tà tèpa âboro kàwà. Â guwà paari tàra co ê pâ càrawà na wâdé. Â rà o pâra wiâwà ma ipwacèwiiwà.

⁴ Ba wiàna guwà wàrapwiri, â o tâa tàwà ê bwe korona—[é câmawà na dau pwényuâa]—na tòotù na ée mwa wâjué còwà wà [Iésu] Pwi Ukai kà tèpa wéaari mutô. Ê câmawà bèepwiri, âna ê [pai tâa kàwà jaaé, naa na] pai maina ma muugèrè kêe, na o tâa dàra gòiri awé.

Bénabwé popai

⁵ Wàéni popai kôo tàwà diri*: Guwà ipakîriwà na ara tèpa pitûâ [naa na cèikî]. Â guwà cau piênawéna kàwà jècaa naa na ipakîri. Ba jèe wii naa na *Tii Pwicîri pâ:

*Pwидуée, âna é cicara
tèpa ipwamainarà.*

*É naa pimeaari
tà tèpa ipakîrirà.*

Proverbes 3.34

⁶ Êkaa na guwà ipakîriwà, na aranara ê pàtâma Pwiduée na dau maina awé. Â ée mwa ipwamainawà na tòotù na é pitòrigari.

⁷ Â guwà panuâ tée diri ê pâ tòina kàwà, ba é tòimiriwà.

⁸ Guwà tà tàcî, â guwà tà pitòimiriwà. Ba wà pwi a pièpàriwà, wà *Caatana, âna é nye tàgére biie goowà, pwacèwii ê liô† na é imudàra cè âboro cèna é utié.

⁹ Guwà cicaraé, â guwà tà cimwü naa na cèikî kàwà! Â [guwà cibwaa niimiri pâ] guwà maagé còo [acari]. Ba rà wàrapwiri wà diri tèpa cèikî béewà, pitiri naa gòropuu.

¹⁰ [Â guwà maagé còo naa na ji pàara na càcaa gòiri.]

5:2 Ioane 21.15–17; Apostolo 20.28   5:3 2 Korénito 1.24; Filipi 3.17; Tito 2.7   5:5

Éfeso 5.21; Jacques 4.6   * 5:5 Tàwà diri—é, Diri tàpé na càra caa tèpa pitûâ. Grec: Tàwà na guwà bwaa dopwa.   5:6 Mataio 23.12; Luka 14.11; Jacques 4.10   5:7

Mataio 6.25–30   5:8 1 Tésalonika 5.6   † 5:8 Liô—Grec: Liô (lion) na é kûu.   5:9

Éfeso 6.11–13; Jacques 4.7

Êco na wà Pwiduée, âna é jèe todàwà, goo wà Iésu Kériso, ba na guwà mwa tâa ma wàilu, naa na pai maina ma muugère kàru, dàra gòiri awé. É wàrapwiri gée goo ê *pimeaari imudi kêe ba kàwà. Â gée na càuru ji pàara na ûgé na guwà maagé còo na, â ée mwa nama guwà wâdé còwâ. Â ée mwa pagòowà, ma nama guwà cimwü, ma pacimawà dàra gòiri.

¹¹ Ba tâa jaaé ê pàtamee na ticé pwâadèrèè, dàra gòiri awé! Wâdé na wàra! Amen!

Ipicijü

¹² Go jèe wii tàwà ê ji nari tii bèeni, ba na go pagòowà, ma taniimiri tàwà pâ, tâa jaawà ê pimeaari imudi kà Pwiduée. Wâdé na guwà tà cimwü na! É tâa jaaò wà Silas, â é pitu tôo na go wii ê tii bèeni. É pwi âji béèò na é *târù, â go dau cèikî naa gooé.

¹³ Rà naa bwàcu kàwà tèpa cèikî béewà géeni na ville “*Babulona”[‡]. Ba wà Pwiduée, âna é todàra, ba na tèpa âboro kêe, pwacèwiiwà.

Â é naa bwàcu kàwà mwara wà Maréko, pwina naîô naa na nee Kériso.

¹⁴ Wâdé na guwà pipwabwàcu tàwà naa na pimeaari, naa na nee Kériso.

Wâdé na cau tâa jaawà ê pinaanapô, wâguwà tèpa âboro kà Kériso!

Cidòri nyuâawà!

5:12 Apostolo 12.2,25, 13.13, 15.22,37-40   **5:13** 2 Timotéo 4.11   ‡ **5:13** ‘Babulona’—É wii tii gée na ville Roma wà Pétéru, êco na pwiri nümee na é naapwàniri jii wà tàpé na rà pièpàri tèpa cèikî. Babulona, âna câmu kà tàpé na rà pipaa dàra pwi Ba kà Pwiduée. (Còo Auinapàpari 14.8 ma 18.10,21.)

Béârailu kâra tii kà Pétéru Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?

Wà Simona Pétéru, pwi jè a *câmu kà Iésu Kériso, pwi âboro imaina naa na wâra pwapwicîri.

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 65 ma 67. É wii wà Pétéru géé *Roma, càcaa gòiri béaa kâra ê pai bà kêe naa goro *satauro, pwacèwii wà Iésu.

É wii tâi?

Tà diri tèpa cèikî naa goo wà Iésu Kériso.

Cina é wii?

Na pàara na é wii, âna wâru tèpa pwa pupûra na tèpa pwâ na rà pa-imwüru tèpa cèikî jii ê popai na âjupâra goo wà Iésu. Â é wii wà Pétéru, ba na é pa-icôo wà tèpa cèikî, ba na rà cibwaa pâra wiârà. Â é wii mwara, ba na é picijiirà, ba é tâmogòori pâ ée jèe tàpo bà.

Dà êre ê tii bèeni?

Wà Pétéru, âna é pagòjè, ba na jè ciburà pâra wiâ Iésu, ba na o ciburà pimaina pâ ê *pimeaari imudi naa goojè, ma pai tâmogòorie kâjè. Ée nye wâjué còwâ wà Pwi Ukai Iésu Kériso, â na jè cibwaa ipacè naa goo wà tàpé na rà ina pâ, o càcaa wârapwiri. O maina ê wârimuru kà tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ. Wâru pâ popai, na ipaiwà bau ê pâ popai na ê *Tii kà Jude*.

Pai pitàgoo tii 2 Pétéru

Ipwabwàcu (1.1-2)

Wârori wâro na wâdé tà Pwiduée (1.3-21)

Tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ (2.1-22)

Ée mwa nye tèepaa còwâ Pwi Ukai (3.1-13)

Bénabwé popai ma ipicijii (3.14-18)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo Simona Pétéru [na pwa tii]. Go pwi ênawéna kà Iésu *Kériso, ma pwi apostolo kêe [ba é cùruo pâ, ba na go picémara ê popai kêe]. Go cau wii tàwà, wâguwà na caapwi cèikî kâjè ma wâguwà. Ê cèikî kâjè bèepwiri, âna muru na dau pwényuâa, ba jè jèe tîpi géé goo wà Iésu Kériso, na é Pwiduée kâjè ma *pwi a

pa-udòjè. Dau *tàrù diri pai pwa kêe, â câé caa pwaké goojè, ûna é cau naa tâjè diri ê cèikî bèepwiri*.

² Wâdé na ru *pwényunyuâariwà wà Pwiduée kâjè ma wà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso†. Wâdé na o ciburà pimaina pâ ê pai tâmogòoriru kàwà, ba na o pimaina pâ naa goowà ê pimeaari imudi, ma pinaanapô kàru!

Wârori wâro na wâdé tà Pwiduée

³ É todàjè wà Pwiduée, ba na jè tâa na ê pai maina ma muugère kêe! Â géé goo pai tâmogòorié kâjè, â pâri ma jè wârori ê wâro na pwicîri ma wâdé tée. Â wà Pwi Ukai‡, âna é naa tâjè diri ê pwina âjimuru, ba na wàrapwiri ê pai wâro kâjè, goro é pàtâma Pwiduée.

⁴ Géé goo diri pwiri, â é naa tâjè wà Pwiduée i pwi ia é mara ina béaa—diri pâ *aupwényunyuâari na dau pwényuâa ma dau maina awé! Guwà cipa bwàti, ba na o tipiwà jii ê pâ câbawâdé na èpà, na tubaèpà tà tèpa âboro gòropuu! Â o caapwi é pwâranümawà ma wà Pwiduée, â guwà o pwacèwiié.

⁵ Â guwà ipwadàrapwa, ba na é cèikî kàwà, âna ée tòpò naa goowà ê pâ pwêe bèeni:

Guwà wârori ê wâro na wâdé ma tàrù;

Guwà tâmogòori Pwiduée, â o pimaina too ê pai tâmogòorié kàwà;

⁶ Guwà piaabòriwà;

Guwà pidàpwicâariwà;

Guwà papwicîri wà Pwiduée, ma pitère dèe;

⁷ Guwà dau meari tèpa cèikî béewà;

Guwà meari diri tèpa âboro.

Nama pimaina too pwina wâdé

⁸ Wiâna guwà nama rà pimaina too, pâ muru wâdé bèepwiri, naa goowà, â o pwa é pwâra wakè na wâdé na me géé na wâro kàwà. Â, na wàrapwiri, â guwà paari pâ guwà tâmogòori§ wà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso.

⁹ Êco na wà tàpé na tiâu goorà pâ pwêe bèepwiri, âna rà pwacèwii tèpa bwî. Ba càra caa côoina i pwi ia rà tòpi [na ia *upwaarà]—ê pai cèitiri diri pâ èpà kàra.

¹⁰ Wà Pwiduée, âna é pitòrigariwà, ¹⁰ tèpa béèò, â é todàwà, ba na guwà tèpa âboro kêe. Â wâdé na guwà dau gòo goro

* 1:1 Dernière phrase—é, Wâé na é nama jè tàrù na ara Pwiduée. Grec: Géé goro pai tàrù kêe. † 1:2 1re phrase—é, Wà Iésu Kériso na é Pwiduée ma Pwi Ukai kâjè. ‡ 1:3

Pwi Ukai—Munaa Iésu, é, pwiri Pwiduée. 1:6 Galatia 5.22-23 § 1:8 Â guwà paari pâ guwà tâmogòori—é, Â o pimaina too ê pai tâmogòori kàwà.

wârori ê wâro ma *paâjupâra pâ, guwà tèpa âboro kêe. Ba wiàna wàrapwiri, â o càcaa cigòtù âwà, â o câguwà caa tûu.

11 Â ée mwa bàra tòpiwà naa na ipwadée, naa na Mwachiri kà [Pwina naîê] Iésu Kériso, Pwi Ukai kâjè ma *pwi a pa-udòjè—naa na Mwachiri na ticé pwâadèrè.

O càcaa gòiri â ée bà Pétéru

12 Guwà jèe nye tâmogòori bwàti diri pâ muru bèepwiri na go ina ni, â guwà jèe nye tà cimwü naa pai wâro kàwà wiâra ê âjupâra. Êco na câgo caa piwâ na go taniimiri tàwà mwara.

13 Â go niimiri pâ, go o nye tà ciburà wàrapwiri, na go bwaa tâa ni gòropuu.

14 Ba é jèe paari tîo wà Pwi Ukai Iésu Kériso, pâ, o càcaa gòiri, â go jèe pâra jiiwà géeni.

15 Â, na go wakè ba gòo ni, ba na guwà o ciburà tà niimiri diri ê pwina go ina tàwà ni, gée na càuru pai pâra kôo.

Bà piwiâ tàwà pwina bà côo

16 [Wàibà ma wà tèpa apostolo béèò, âna] bà jèe inapàpari tàwà ê pàtâma wà Pwi Ukai Iésu Kériso, ma cè pai o mwa wâjué me còwâ kêe. Â càcaa cè jè jèmaa kà tèpa âboro, â càcaa jèkutâ, na me gée goo ê tà manga kâbà. Ba bà piwiâ tàwà co ê pwina bà côo goro du âraporomeebà.

Ba bà côo ê pai maina ma muugère kà Pwi Ukai Iésu,

17-18 na ia bà tâa gò i gòrojaa na pwicîri. Â bà tère ê pwâratùra kà Pwiduée—pwi Caa kâjè na é maina ma pwényuâa—na é dau pwamaina ma tòbuari Iésu [béaa kâbà]. Ba é inapàpari pâ: «Wà pwini, âna wàé co kaa pwiri wà Pwina naîô, na caapwi co, na go dau mearié. Wàé kaa, na go jèe nye pitòrigarié, ba dau wânümoò gooé.»

Tii Pwicîri âna popai kà Pwiduée

19 Géee goo kaa pwiri*, â pâri ma jè cèikî naa goo diri pâ popai kà tèpa péroféta, ma naa nümajè naa goo. Ba rà pwacèwii ê wâra ânye na pwéelaa na bàuté, tapacîri ê pai too kâra îricò kaatàdaa† na é pame i tòotù, [âna wà Kériso] na é jèe tèepaa me naa na pwâranümajè!

20 Ê popai [kà Pwiduée, na tâa] na *Tii Pwicîri, âna rà naigé mee tèpa péroféta kêe. Â gà cibwaa niimiri pâ, pâri ma gà tâmogòori acari‡ diri ê pai ina wèe.

1:14 Ioane 21.18–19; 2 Korénito 5.1   1:16 Mataio 17.1–5   1:17–18 Mataio 17.5

* 1:19 Géee goo kaa pwiri—Pai ina wèe pâ, géee goo na coo ê popai na ia rà mara pame wà tèpa péroféta biu, goro ê pai maina ma muugère kà Kériso. † 1:19 Îricò kaatàdaa—Étoile du matin. ‡ 1:20 2e phrase—Tèi bwàti ê Popai kà Pwiduée, âna wakè kâra diri ê wâra pwapwicîri. É, Wâdé na guwà tâmogòori pâ, ticé popai na Tii Pwicîri na é me géee goo ê auniimiri kà tèpa péroféta.

²¹ Ba ê popai na rà pame wà tèpa péroféta, âna càcaa muru gée goorà tèpa âboro. Â nye ê Nyuâaê Pwicîri na wakè goorà, ba na rà pame ê popai na me gée goo wà Pwiduée.

2

Tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ

¹ Napwiri, âna rà tèepaa mari ê Ba *Isaraéla pâ péroféta na rà pwâ*. Â o ipaiwà nabàni. Ba rà o tèepaa mariwà pwàniri tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ. Â rà mwa ina pâ, rà tèpa âboro kà Pwi Ukai kâjè. Êco na rà o tèpa tètâjiié—wàé na ia é pipanuê, ba na é wârirà [goro ê wâri wèe na dau maina awé]. Â rà o ipa-imwüru tèpa âboro ma pwa ma tûu ê cèikî kàra†. Êco na nye wàilà còwâ, na o dau wàcî ma dau èpà, ê pai tubatiàurà!

² O wâru tàpé na rà o pâra wiâra ê ârapupûra kàra, ma ê pâ tûâ kàra na miiri goro naiirà. Â gée goo pwiri, â o ina ba èpà ê âji naigé [wiâ Kériso].

³ Â wà tèpa pwa pupûra bèepwiri na rà tèpa pwâ, âna rà o tèpa iau ma piâranûmarà mwani. Â rà o pwa cuka tàwà, ba na rà popa mwani kàwà. Êco na o càcaa wâiti ê pai tubatiàurà. Ba é jèe niimiri [wà Pwiduée] gée na biu pâ, na ée mwa naa wârimuru tàra.

Rà o pwa wârimuru

⁴ Ba câe caa piwâ wà Pwiduée, na é naa wârimuru tà tèpa *angela na ia rà cicaraé. Ba é jèe nye pwairi türà naa na ére na dau bàutê, tapacîri ê tòotù na ée mwa pitèi ê gòropuu.

⁵ Jèpwi mwara, âna, na pàara biu, âna câe caa piwâ, na é nama tiàu tèpa âboro èpà gòropuu na càra caa papwicîriê. Wà pwi âboro na é caapwi, wà Noa, âna é pwa pupûra tàra pâ, na rà wârori ê wâro na *târù na ara Pwiduée, [èco na tàutàra dâra pitère dèe]. Â rà cau bà naa na pé jèpé na dau maina awé, na é pâ jai ê gòropuu diri. Â nye 8 co tàpé na rà udò—wà Noa ma é tâa kèe.

⁶ Jèpwi mwara, âna wà Pwiduée, âna é nama tiàu ê du ville *Sodoma ma Gomora. Â nye ticé na coo, èco ê dàuru ânye. É wârapwiri, ba na câmu kèe tàra diri cè pâ âboro na o tàutàra na rà papwicîriê, na pâ tòotù na bwaa wâ naigé.

⁷⁻⁸ Êco na pwa pwi jè âboro na caapwi, gée goorà, na *târù ê tûâ kèe na ara Pwiduée—âna wà Lota‡. Â diri pâ tòotù, âna

1:21 2 Timotéo 3.16; 1 Pétéru 1.11-12   **2:1** Mataio 24.11; Jude 1.4   * **2:1** Pâ péroféta na rà pwâ—Rà ina pâ, rà pame pâ popai naa na nee Pwiduée, èco na rà tèpa pwâ. † **2:1** 5e phrase—Grec: *Rà pame popai na nama tiàu (doctrines de perdition)*. **2:4** Jude 1.6   **2:5** Genèse 6-8; Hébéru 11.7; 2 Pétéru 3.6   **2:6** Genèse 19.24; Jude 1.7   **2:7-8** Genèse 19.1-16   ‡ **2:7-8** Lota—Pwi niaa goo wà Abéraama. (Còo note goo Luka 17.28.)

é côo ma têre pâ muru na miiri na rà pwa wà pàra tèpa âboro wê. Â dau tòina é pwâranümee goo, ba é côo pâ muru na càcaa *târù na ara Pwidueé. Â gée goo kaa pwiri, â wà Pwidueé, âna é upaé jii é ânye.

⁹ Guwà côo, é nye tâmogòori wà Pwi Ukai cè pai upa tàpé na rà papwicîriê, jii é pâ aré kàra. Â napwa naa goo tèpa âboro èpà, âna é tòpòrà naa na karapuu[§], tapacîri pwi tòotù na ée mwa bàra pitèi é gòropuu diri.

¹⁰ Â o dau maina é wârimuru, na ée mwa naa tà tàpé na rà wâro wiâra é pâ câbawâdé kàra na èpà, ma pwa pâ tûâ na miiri goro naiirà. Â ipaiwà naa goo wà tàpé na rà câbapiticèmuru naa goo é pitûâ kêe.

Rà tèpa maina nüma

[Rà wârapwiri wà tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ.] Ba rà tèpa maina nüma, â rà nye pwa diri kaa é pâ na pwâra èpà. Â càra caa piwâ na rà ina ba èpà tàpé na pwa pàtamarà*.

¹¹ Â guwà côo, wà tèpa angela, na dau pwa nii ma pàtamarà jii[†], âna càra caa niimiri pâ, na rà pinabaèpà tàpéebà na ara wà Pwidueé!

¹² Êco na wà tèpa pacâmu-bà, âna càcaa wâgotàra na rà piècaari é pâ muru [na dau piwéna jii[†]] na ticè na rà tâmogòori naa goo.

Napwa naa goo é wâro kàra, âna rà pwacèwii é pâ macii a piugà, na ticè nûmarà, na rà tâa ni gòropuu, ba na o capwârirà ma pòtâmwararà. Â é pâ tûâ kàra na miiri, âna poparà dâra é wârimuru dâra gòiri[‡].

¹³ Â o tubaèpà tàra, pwacèwii pai tubaèpà kàra tà pàra tàpé.

Wà tèpa âboro-bà, âna rà pwâgàriwà, wâguwà [tèpa âji a cèikî] ba rà tâmogòori pwâniri èpà kàra, na rà tâa na pi-ija kàwà, â rà tubatòri é picaatâa kàwà, ma tubakamuwà. Ba:

Rà pwa pàpari é pâ muru na miiri;

¹⁴ Rà ciburà ucâri pa ilâri, â èpà pwâranümarà goo;

Rà nye tà nûmarà dâra pwa taaci pâ câbawâdé na èpà;

Rà mudàra taaci pâ muru na rà iari;

Rà picàù dà tàpé na càcaa cimwü é cèikî kàra, ba na rà pwa na èpà.

§ 2:9 É tòpòrà naa na karapuu—é, É naa wârimuru tàra naa na karapuu. **2:10** Jude

1.7-8, Jude 1.16 * **2:10** Tàpé na pwa pàtamarà—Grec: Tàpé na rà pwényuâa. Pwiri tèpa angela, é, tèpa ênawéna kà tèpa angela, é, tèpa duée, é, tèpa âboro na rà pitûâ naani gòropuu. (Còo Jude 8.) **2:11** Jude 1.9 † **2:11** Jii[†]; Tàpéebà—Pwiri tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ, é, pwiri tèpa pitûâ na pwényuâa. **2:12** Jude 1.10 ‡ **2:12** Wârimuru dâra gòiri—Grec: Pwâra bà.

Gée goo kaa diri pwiri, â é jèe tojiirà wà Pwiduée, â ée mwa naa tàrà é wârimuru na dau maina.

¹⁵⁻¹⁶ Ba rà jèe pàgà jii é naigé na tàrù, â rà pwaduwa kà Balaam biu, wà pwina naí wà Béor^S. Ba wàé pwi *péroféta a pwâ, â dau wâdé tée pai tòpi mwani tàrà pwa na èpà. Êco na wà Pwiduée, âna é pwaé, goro é pâ tûâ kée na èpà. Â é pacoóé jii é pwina é niimiri na ée mwa pwa goro pai ticè nùmee. Ba é nama é patùràé é buriko kée, goro é pwâratùrà kà pwi jè âboro!

Rà tèpa ênawéna kîri kâra èpà

¹⁷ Wà tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ, âna [ticè muru na wâdé na rà pame]. Rà pwacèwii pâ pwârajawé na ticè jawé na, ma pâ nee na pòtòrà é pwéretòotù—po duu [éco na ticè popaa na]. Wà tàpéebà, âna é wéaari é autâa kàrà wà Pwiduée, naa na bàutê, na nye cikautê kaa.

¹⁸ Maina nùmarà ma maina pwârà, â rà pi-ina kàrà goro pâ nyakàrà pwâratùrà na ticè èreé. Â rà cètùu tàpé na rà me jii é pai wâro na èpà, ba na rà pwa còwâ diri é pâ càrarà na miiri. Ba rà ina tàrà pâ, wâdé na jè pâra wiâra diri pâ câbawâdé kàra naiiri âboro.

¹⁹ Ba rà ina pâ rà tipiwà jii é pwina puiwà, [ba na o câguwà caa tèpa ênawéna kîri kâra cè pâ naèà]. Caapwi co na wàilà, âna [piirà goro pâ tûâ kàrà na miiri] ma tèpa ênawéna kîri kâra pâ càrarà, na rà gére poparà dàrà é pai tubatiàurà! Ba wà pwi jè âboro, âna é pwi ênawéna kîri kâra é pwina pa pitûâ naa goé.

²⁰ Béaa, âna rà tâmogòori Pwi Ukai kâjè ma *pwi a pa-udjèe, wà Iésu Kériso. Â é jèe tipirà jii é pâ tûâ na miiri kà tèpa âboro gòropuu. Êco na rà wâjué còwâ, ba na rà tèpa ênawéna kîri còwâ kâra é èpà. Dau pwaée kàrà! Ba rà jèe dau èpà jii béaa!

²¹ Béaa, âna rà tòpi é aupitûari na pwicîri [jii Pwi Ukai] â rà tâmogòori é naigé na tàrù. Êco na rà tètâjii diri, â bwaa nye wâdé naa goorà wiâna càra caa tâmogòori é âjupâra!

²² Jè còo naa goorà pâ, nye âjupâra é du ârailu auina bèeni: *É ija còwâ i wéregaa kée i akàna. Proverbes 26.11* Â «jè nuwa i puakà, â é wâjué còwâ naa na dùuru.»

3

Ée mwa nye tèepaa còwâ Pwi Ukai

¹ Tèpa âji béèò wée, wàèni é béârailu kàra tii na go wii tàwà, ba na go taniimiri tàwà diri pâ muru bèepwiri, ma pagòowà, ba na o *tàrù ma pwicîri é aunünüma kàwà.

2:15-16 Nombres 22.7; Jude 1.11; Auinapàpari 2.14   **2:15-16** Nombres 22.28-35

S 2:15-16 Béor—é, Bosor.   **2:17** Jude 1.12-13   **2:20** Mataio 12.45   **2:21** Luka 12.47-48   **2:22** Proverbes 26.11

² Wâdé na guwà pitaniimiri ê pâ popai na rà mara ina béaa wà tèpa *péroféta pwicîri kà Pwидуée. Â guwà wéaari ê aupitûari kà Pwi Ukai, *pwi a pa-udòjè, na ia rà jèe inapàpari tàwà wà tèpa *apostolo kàwà.

³ Wàéni ê popai na dau âjimuru, na wâdé na guwà tâmogòori bwàti. [Ba jèe mara ina tàwà pâ] rà o mwa tèepaa medariwà, na pâ Bénabwé tòotù, wà tèpa âboro na rà pâra co wiâra ê pâ câbawâdé kàra na èpà.

Â rà o piècaariwà,

⁴ ma rà ina tàwà pâ: «Gona é wâpà wà pwi [Iésu kàwà] na ia é ina pâ ée mwa wâjué còwâ? O câé mwa caa me! Rà jèe maagé bà wà tèpa mara cèikî naa gooé*, [â càra caa còôê]! Ba nye ticé cè jè muru naani gòropuu cèna pitòotéri géee na autapoo goo!»

⁵ Wà tèpa pitaurée na rà ina pwiri, âna tàutàra na rà còoinari pâ, wà Pwидуée, âna é tòpò é gòropuu bau napwéretòotù, goro ê popai kêe. Ba é dàgòtù é pâ napô géee najawé, ba na é cibèepi ê pâ napô é najawé.

⁶ Â géee na càùé, â é nama tiàu é pâ napô goro jawé. Ba é panuâ pâ i jèpé na dau maina.

⁷ [Wàépwiri ê pwina go ina]: Wiàna ru tâa é napwéretòotù ma é gòropuu nabàni, âna nye géee goro kaa é popai kà Pwiduée. Â é wéaari diri pâ muru goro é popai kêe, tapacîri ê Tòotù na ée mwa cau pitèrà diri. Â, na pwi Tòotù-bà, âna ée mwa cîri napwéretòotù ma gòropuu, bau diri tèpa âboro na tàutàra na rà papwicîriê.

É ipwâ ba é dau mearijè

⁸ Êco na wâguwà, co tèpa béeò, âna guwà cibwaa ipwanauri pâ: «Ê caapwi tòotù, âna pwacèwii 1 000 naja, naa na pai còo kà Pwi Ukai. Â é 1 000 naja, âna pwacèwii caapwi tòotù.»

⁹ Â wàépwiri na guwà còo pâ, càcaa âjupâra é auina kà pàra tàpé pâ, wà Pwi Ukai, âna é ipwâ ma é pacoò é auina kêe! Bwa! [É cau tapacîjè] ba é dau moo ma pidàpwicârié naa gooje tèpa âboro. Ba o càcaa wâdé tée wiàna o tiàu awé cè pwi jè âboro caapwi. [Â é naa tà tèpa âboro diri é pàara] ba na rà biirà dèe, jii é pâ èpà kàra, [ma rà o cau udò].

¹⁰ Êco na ée mwa nye wâjué me còwà wà Pwi Ukai. [Â ée mwa papò tèpa âboro] pwacèwii pwi a mura. Rà o mwa tère é aié na dau maina awé, â rà pwùkùru goo, ba o tùdàrù é

3:2 Jude 1.17   **3:3** 1 Timotéo 4.1; Jude 1.18   **3:4** Mataio 24.48   * **3:4** Wà tèpa mara cèikî naa gooé—Grec: Wà tèpa caa kâjè.   **3:5** Genèse 1.6–9   **3:6** Genèse 7.11; 2 Pétéru 2.5   **3:8** Psaume 90.4   **3:9** Habakuk 2.3; 1 Timotéo 2.4   **3:10** Mataio 24.29,35; Luka 12.39; 1 Tésalonika 5.2

napwéretòotù. Â o tòotiàu diri pâ îricò naa na pé diopwaa kêra anye. Â o tubatiàu[†] é gòropuu, ma diri pâ muru na tâa na!

Wârori wâro na pwicîri

11 Wiàna o tiàu diri, â o dà cè càrawà ni? Wâéni: Guwà wârori é wâro na pwicîri ma wâdé tà Pwiduée, â guwà piênawéna kêe co.

12 Â guwà dau wàrapwiri, ba na ée mwa tèepaa me wài é pwi Tòotù bèepwiri[‡], [na ée mwa pitèi diri pâ muru wà Pwiduée]; pwi tòotù na o tòo diri é napwéretòotù bau é gòropuu.

13 Ba é jèe mara ina béaa pâ, na ée mwa tòpò é napwéretòotù ma gòropuu na bwaa âmuê. Â diri pâ muru na o mwa tâa wê, âna rà o wâro wiâra é câbawâdé kà Pwiduée[§]. Â wàépwiri é gòropuu na jè tapacîri naa na ipwâdé!

Bénabwé popai

14 Gée goo kaa pwiri, co tèpa âji béèò, guwà ipwadàra, ma guwà wârori é wâro na pwicîri, târa tapacîri é pwi Tòotù bèepwiri. Ba wiàna guwà wàrapwiri, â o ticè èpà goowà, na ée mwa pitèiwà goo wà Pwiduée. Â o pwa pinaanapô nabibiu kàwà ma wàè.

15-16 [Gorodà na é ipwâ na é wâjué me còwâ wà Pwi Ukai?] Gée goo co é pai moo ma pidàpwicâarié kêe! Â guwà cibwaa ipwanauri pâ, wâguwà, âna upawà jii é wârimuru gée goo kaa pwiri! Â wàépwiri i pwi ia é mu wii tàwà wà Paulo, pwi âji béèjè na dau wânümajè gooé. É inapàpari é pâ pwi bèepwiri na diri pâ tii kêe, goo é autâmogòori na é naa têe wà Pwiduée.

Âjupâra pâ, pàra popai kêe, âna tàpo pwacoé pai tâmogòori wèe. Â wà pàra tèpa âboro, âna rà ébii é pwina é ina. Wà tàpéebà, âna càra caa wàwà naa na âjupâra, â càra caa tèpa âji a câmu [goro é *Tii Pwicîri]. Â rà wàrapwiri mwara târa pàra ére auwii naa na Tii Pwicîri. Â gée goo kaa pwiri, â rà pame naa gòrà é wârimuru kàra na ticè pwâadèrè.

Ipiciji

17 [Go wii é tii bèeni, ba na] go mara pa-icòwà, goo wà tèpa [pwa pupûra na rà tèpa pwâ, na] càra caa papwicîri é pwina tàrù! Êkaa na guwà tà tàcî! Â guwà ipwacòoco, ba rà péa ipa-imwûruwà, â guwà péa tûu, gée na pai cimwû kàwà.

18 Wâdé na o pimaina pâ naa goowà é *pimeaari imudi kà Pwi Ukai kâjè ma pwi a pa-udòjè wà Iésu Kériso. Wâdé na

[†] 3:10 Tubatiàu—é, Pitèi. [‡] 3:12 Â guwà dau wàrapwiri... é, Â guwà ipwâdé goro pai o tèepaa me kêra pwi Tòotù bèepwiri. 3:13 Ésaie 65.17, 66.22; Auinapàpari 21.1,27

[§] 3:13 2e phrase—Grec: Ée mwa tâa wê é tàrù. 3:15-16 Roma 2.4 3:17 Maréko 13.33; 1 Korénito 10.12

pimaina pâ ê pai tâmogòorié kàwà! Wâdé na tâa jaaé ê pai
maina ma muugèrè, nabà ma dàra gòiri awé!

Wâdé na wàra! Amen!

Pâbéaa kâra tii kà Ioane Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?

Munaa Ioane, pwi *apostolo, na ia é bwaa pwi nari âboro èpo na pàara kà Iésu.

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 85 ma 100, na é jèe pwi ijiao, â é pwi a pitûâ kâra wâra pwapwicîri wâ Éféso naa province Asia (napô Turquie nabà). Na pwi pàara bèepwiri, na é wii diri tèpa 5 tii kêe na tâa na *Tii Pwicîri—ê *Picémara Wâdé (*Tii kà Ioane*); 1, 2, 3 *Ioane*, ma tii *Auinapàpari*.

É wii tâi?

Târa é pâ picaatâa kà tèpa cèikî naa goo Iésu, na rà tâa na province Asia.

Cina é wii?

É pacâmuri tèpa cèikî na Asia goro é âjupâra. Ba wà pàra tàpé géé goorà, âna rà pacâmurirà goro pâ popai na pwâ. Ba rà ina pâ, wà Iésu, âna câé caa pwi âji âboro pwacèwijiè, â câé caa tâmogòori pâ tacai ma aré kà tèpa âji âboro. Â rà ina mwara pâ, piticèmururu naa goo é naijiè ma diri pâ muru na jè còo. Êkaa na piticèmururu naa goo pai wârori é wâro kâjè, wiàna wâdé, é wiàna èpà, ba ipaiwà. Â rà jèe ipa-imwüru pàra tàpé goro é popai bèepwiri.

Dà ère é tii bèeni?

É taniimiri tâjè wà Ioane pâ, nye âjupâra pâ, wà Iésu, âna é nye pwi âji âboro pwacèwijiè. Êco na wàè *Pwina naî Pwiduée wà Kériso. Napwa wà Pwiduée, âna é pwéelaa, ma pimeaari. Â jè tâmogòori pwiri géé goo Iésu, na é jèe pwanauri é èpà kâjè. Â jè tâmogòori mwara géé goo é Nyuâaê Pwicîri na é jèe naa tâjè wà Iésu.

Napwa wà pwi âji a cèikî naa goo Iésu, âna wâdé na é ciburà tâa goo é cèikî, na jèe picòo tée géé na autapoo goo. Â wâdé mwara, na é naa é wâro kêe ba kà pàra tàpé, pwacèwii Iésu.

Na wàrapwiri â é paari é pai pimeaari kêe ba kà Pwiduée, ma pai tâmogòorié kêe.

Pai pitàgoo tii 1 Ioane

Popai kà Pwiduée na é naa wâro (1.1-4)

Jè wâro na pwéelaa wàijiè tèpa naî Pwiduée (1.5-2.17)

Tèpa cicara Kériso (2.18-28)

Jè tèpa naî Pwidueé (3.1-24)

Tèpa péroféta a pwâ (4.1-6)

Majoroé pai pimeearijè (4.7-21)

Cèikí naa goo Pwina naî Pwidueé (5.1-12)

É wii Ioane, ba na cimwü cèikí kâjè (5.13-21)

Popai kà Pwidueé na é naa wâro

1 Wà Pwi Popai, na é naa é wâro*, âna é tâa béaa kâra é autapoo goo é gòropuu. Â bà inapàparié tàwà nabà, ba bà jèe po tèreê; â bà jèe po côoê; â bà jèe po tu naa gooé; â bà jèe po nünüma naa gooé.

2 Ba é piâpàparié [tà tèpa âboro] â wàibà na bà côo pai tèepaa kêe, âna bà tèpa *paâjupâraê. Â bà picémara tàwà pâ, wâjaaé é *wâro dâra gòiri. É tâa jaa wà Caa, na é jèe paarié tâbà.

3 Êkaa na bà inaê tàwà, wâguwà mwara, ba na [jèe capai tâmogòori é wâro bèepwiri, â] o caapwi pwâranümajè. Â o caapwi pwâranümajè mwara, ma wà Caa, ma wà Pwina naîê, Iésu *Kériso.

4 Â bà† wii paé tàwà, é tii bèeni, ba na o tâbawêe é ipwàdée kâbà.

Wâdé na jè wâro na pwéelaa

5 Wàeni é popai, na bà tère jii Iésu Kériso, na bà inapàpari tàwà ni: Wà Pwidueé, âna wàè é pwéelaa, â nye tice bàutê gooé.

6 Wiàna jè ina pâ, jè tâa goo wà Pwidueé, â wiàna jè bwaa gére wâro na é bàutê, â jè tèpa pwâ, â câjè caa pâra wiâra é *ÂJUPÂRA [na ara Pwidueé].

7 Ba wà Pwidueé, âna é tâa na é pwéelaa. Â wiàna jè wâro na é pwéelaa, â o caapwi pwâranümajè goojè. Â é patâjii diri pâ èpà kâjè, wà Pwina naîê, Iésu Kériso, goro é domii kêe [na joro na ia é bà ba kâjè] ba na jè o caapwi mwara ma wàé.

8 Wiàna jè ina pâ, nye tice èpà na pwâranümajè, â jè nye pipwâgàrijè còwâ, â câé caa tâa goojè é *ÂJUPÂRA.

9-10 Â câé caa wâro goojè, é popai kêe, â jè pâ nau tèpa tobpwâ wà Pwidueé. Êco na, wiàna jè inapàpari tà Pwidueé é pâ èpà kâjè, â ée mwa pwanaurijè, ma patâjii diri é èpà na tâa goojè. Ba é *tàrù, â é pwa é pwina é ina.

1:1 Ioane 1.1 * 1:1 Pwi Popai na é naa é wâro—Pai ina wèe pâ, Iésu Kériso. (Còo Ioane 1.1.) 1:2 Ioane 1.14 1:4 Ioane 16.24 † 1:4 Bà—Wà Ioane, âna é wii é tii goro é auniimiri kâra ma wà tèpa apostolo béé. 1:5 1 Timotéo 6.16; Jacques 1.17 1:6 1 Ioane 2.4 1:8 Psaume 32.5; Proverbes 28.13

2

*Pai wâro kâjè tèpa naî Pwiduée**É pitu tâjè wà Iésu Kériso*

¹ Tèpa naîô, go wii tàwà ê pâ muru bèepwiri, ba na câguwà caa pwa ê pwina èpà. Êco na, wiàna jè [pitanami ma] pwa cèna èpà, â pwa pwi a-ipwamurujè na ara wà Caa—âna wà Iésu Kériso, na é *târù [ba nye pwi a ticè èpà kêe].

² Â wàé, âna é pipanuâê còwâ, ba na pwi *ârapwaailò târa ma patâjii pâ èpà kâjè; â càcaa pâ èpà kâjè co, â êmwara ê pâ èpà kâra diri pâ âboro gòropuu.

Jè pitère dèe wiàna jè meaarié

³ Wàéni é câmu kà pwi âboro na é tâmogòori Pwiduée: É pitère dâra é pwina é ina.

⁴ Wà pwi âboro na é ina pâ é tâmogòori Pwiduée, â na câé caa pâra wiâra bwàti é pwina é ina, âna é pwi a pwâ, ba càcaa tâa gooé ê *ÂJUPÂRA.

⁵ Â wà pwi âboro na é pâra wiâra ê popai kà Pwiduée, âna tâbawêe naa gooé ê pimeari kêe*. Wàéni é câmu kêe, na jè tâa goo Pwiduée: [Na jè pitère dèe.]

⁶ Â wà pwi âboro na é ina pâ é tâa goo wà Pwiduée, âna wâdé na é wâro pwacèwii wà Iésu Kériso.

Jè meaari tèpa cèikî bééjè

⁷ Tèpa âji bééò, guwà cibwaa niimiri pâ, go naa tàwà cè jè âmu aupitûâri. Ba jèe nye aupitûâri géé na autapoo goo† [pâ guwà pimeariwâ]. Ba i popai na ia bà picémara tàwà.

⁸ Êco na [pwacèwii na] pwi aupitûâri na bwaa âmuê, ba wà Kériso, âna é paari tâjè ê âji pai wârori. Â wâguwà, âna wâdé mwara na guwà wârori nabàni‡. Ba jèe tapoo pitiâu pâ ê bàutê, â jèe tèepaa bwàti é pwi âji pwéelaa.

⁹ Napwa naa goo wà pwi âboro na é ina pâ é tâa na ê pwéelaa, â é câbaèpà pwi a cèikî béé, âna é nye tà ciburà tâa na ê bàutê, tèepaa naa goo nabàni.

2:1 Hébéru 9.24   **2:2** Ioane 1.29; Kolosé 1.20; 1 Ioane 4.10   **2:5** Ioane 14.21,23

* **2:5** Pimeari kêe—é, Ê pai meaari Pwiduée kâjè; é, é pai meaari tèpa cèikî béé, goro é pimeari na me géé goo wà Pwiduée.   **2:7** Ioane 13.34; 2 Ioane 1.5–6   † **2:7** Géé na autapoo goo—Pai ina wèe pâ, géé na autapoo wâra é gòropuu, é, géé na pâara na ia picémara é Picémara Wâdé, é, na guwà tapoo cèikî. Ipaiwà naa 2.24 ma naa 3.11.   **2:8**

Ioane 1.9; Roma 13.12   ‡ **2:8** Ba wà Kériso... Grec: Ê autûâri bèepwiri, âna âjupâra naa goo Kériso, ma naa goowà mwara.   **2:9** 1 Ioane 4.20

10-11 Â câe caa tâmogòori cèna é pâra naawê, ba târi ê du âraporomee ê bàutê. Êco na wà pwi âboro na é meaari tèpa cèikî bée, âna é tâa na ê pwéelaa. Â o ticè èpà cèna é pwa§.

Jè cibwaa wâdéari tûa na èpà

12-14 Go wii paé tàwà co tèpa naî [Pwiduée]. Ba jèe pwanauri ê pâ èpà kàwà, ba wàrapwiri goo ê pwina é pwa wà Kériso.

Â guwà jèe tâmogòori wà Caa.

Go wii paé tàwà co tèpa 'caa'—[wâguwà na guwà jèe cimwü naa na cèikî]. Ba guwà jèe nye tâmogòori wà Pwina é tâa, béaa kêra autapoo goo—üu, é tâa béaa kêra pai tòpò diri pâ muru!

Go wii paé tàwà co tèpa âboro dopwa, ba guwà gòo, ba é tà mwü naa na pwâranümawà, é Popai kà Pwiduée. Â guwà jèe piétò jii *Caatana, wà Pwi âboro èpà. Üu, guwà jèe nye piétò jiié*!

15 Guwà cibwaa pii ê pwâra-nümawà naa goro ê pâ muru gòropuu, bau ê pâ muru [na èpà] na tâa na. Ba wiàna gà wâdéari ê gòropuu, â o cágà caa meaari wà Caa†.

16 Wàéni é pwina é me géé na é gòropuu bèeni:

Jè câbawâdé pâ muru na èpà, naa na pwâranümajè;
Jè naa nümajè naa goo ê pwina jè còo, goro du âraporomeejè;
Jè ipwamainajè goro ê pâ neemurujè.

Diri é pâ pwiibà, âna càra caa me géé goo Caa, ba rà me géé goo [ê wâro kâjè na èpà naani] gòropuu.

17 Jèe tàgère pitiâu pâ, é pwi gòropuu bèeni, bau diri pâ muru na wâna, na rà câbawâdé wà tèpa âboro. Êco na wà pwina é pwa é câbawâdé kà Pwiduée, âna ée mwa *wâro dâra gòiri jaaé.

Tèpa cicara Kériso

18 Tèpa gòrobéè, jè wâro naa pâ bénabwé tòotù. Ba guwà jèe tère pâ, ée mwa tèepaa na pwi pâara bëepwiri, wà pwi âboro na ina gooe pâ Pwi a cicara Kériso. Â guwà còo, rà jèe dau wâru nabà tèpa cicara Kériso. Â wàépwiri pai tâmogòori pâ, jè wâro na pâ bénabwé tòotù.

19 Napwa tàpéebà, âna rà pâra jii é wâra pwapwicîri, ba càra caa tèpa âji a cèikî béejè. Ba wiàna rà tèpa âji béejè, â pwiri rà

2:10-11 Roma 14.13

2:10-11 Ioane 12.35

§ 2:10-11 Â o ticè èpà cèna é

pwa—Grec: Â o câe caa tûu. * 2:12-14 Bà jèe naanaimari naa na paicî ê pâ popai, na é pi-ina cùuru wà Ioane, naa na grec. 2:15 Roma 8.7 † 2:15 O cágà caa meaari wà Caa—Grec: O càcaa tâa googà é pimeeari kà Caa. 2:16 Roma 13.14

2:17 Mataio 7.21

2:18 Mataio 24.5,24; 2 Ioane 1.7

2:19 Apostolo 20.30

tà mwü jaajè. Ûu, pai pâra kàra jiijë, âna cipàpaa âji pai pwa goorà‡.

20 Êco na wâguwà, âna é jèe pitòrigariwà wà Kériso, wà Pwina é Pwicîri, â é jèe naa tàwà é *aupwényunyuâari kêe, é Nyuââé Pwicîri§. Â nabàni, âna guwà jèe tâmogòori é *ÂJUPÂRA.

21 Wàé kaa pwiri, na go wii tàwà. Ba câguwà caa pwacèwii tàpé na càra caa tâmogòori é ÂJUPÂRA. Â go wii, ba na guwà tâmogòori pâ, nye ticè popai na pwâ, na é me gée goo wà Pwina é ÂJUPÂRA*.

22 É wàilàapà pwi a pwâ? Wàèni: Wà pwi âboro na é ina pâ, wà Iésu, âna càcaa wàé wà Kériso, [wà pwi *Mesia, na é me gée goo Pwiduée].

Wà tàpé na rà ina pwiri, âna rà pitütü† goo wà Pwina naiê, ma wà Caa kêe mwara. Wàilà kaa pwiri tèpa a cicara Kériso!

23 Ba wà pwi âboro na é pitütü goo wà Pwina naiê, âna câé caa tâa gooé wà Caa. Â wà pwi âboro na é tòpi‡ wà Pwina naiê, âna é tâa gooé wà Caa.

Nama é tâa goowà é âjupâra

24 Wâguwà, âna wâdé na é nye tà cawi goowà é popai na guwà tère na guwà tapoo cèiki§. Ba wiàna é tâa goowà é popai, â guwà o nye tà tâa goo Pwina naiê ma wà Caa.

25 Â tâa tâjë é wâro dâra gòiri jaaru, ba wàépwiri é âraimeai na é jèe ina béaa wà Kériso.

26 Go jèe wii diri tàwà é pâ muru bèepwiri, [ba na guwà côoina] tàpé na pwa na rà ipa-imwüruwà.

27 Guwà cibwaa mudâra tèpa pacâmuriwà [na rà wàrapwiri]. Ba é tà tâa goowà é Nyuââé Pwicîri, pwi aupwényunyuâari* na jèe naa tàwà. Â wàé na é nye paari tàwà diri é pwina wâdé na guwà tâmogòori. Â é pwina é pacâmuriwà goo, âna nye âjupâra, â càcaa pwâ. Â wàèni é autûâri kêe tàwà: Guwà tà tâa goo wà Kériso. Êkaa na wâdé na guwà wàrapwiri.

‡ 2:19 Cipàpaa âji pai pwa goorà—Grec: Cipàpaa pâ, càra caa tèpa béjë. 2:20

1 Korénito 2.15 § 2:20 É jèe pitòrigariwà... Grec: Â wâguwà, âna tâa tàwà é aupwényunyuâari na é wicèpwiri {‘onction’} naa gòwà, gée goo wà Pwina Pwicîri. Ê onction ni, âna câmu kâra pai pitòrigarijë. Munaa é Nyuââé Pwicîri, é, pwiri é popai kà Pwiduée. Ipaiwà naa na nee tii 27. (Còo mwara note goo Luka 4.18.) * 2:21 É, Câgo caa wii tàwà pâ, câguwà caa tâmogòori é ÂJUPÂRA. Go wii tàwà pâ guwà tâmogòori é ÂJUPÂRA. Â nye ticè popai na pwâ, na é me gée goo é ÂJUPÂRA. 2:22 1 Ioane 4.3; 2 Ioane 1.7 † 2:22 Pitütü—Rejeter. 2:23 Ioane 5.23; 1 Ioane 4.15, 5.1 ‡ 2:23

Tòpi—é, Côoina. § 2:24 Na guwà tapoo cèiki—Grec: Gée na autapoo goo. 2:27

Ioane 16.13 * 2:27 Pwi aupwényunyuâari—Grec: Onction, pwacèwii na nee tii 20. Munaa é Nyuââé Pwicîri, é, pwiri é popai kà Pwiduée.

²⁸ Ûu, co tèpa âji béeò, wâdé na guwà tâa goo Kériso, ba na o câguwà caa piwâ, ma kamu na araé, na tòotù na ée mwa wâjué me cõwâ na.

²⁹ Ba guwà tâmogòori pâ, wà Kériso, âna é tàrù ma âjupâra. Êkaa na, wà diri tàpé na pwa é pwina tàrù ma âjupâra, âna rà tèpa âji naî Pwiduée.

3

Jè tèpa naî Pwiduée

¹ Guwà cõo, dau maina awé é pimeaari kà Pwiduée Caa ba kâjè, ba é pitunee tâjè pâ, na jè tèpa naî! Â jèe wàjè gooni! Napwa naa goo wà tèpa âboro naa gòropuu bèeni, âna càra caa tâmogòori pwiri*, ba càra caa tâmogòori wà Pwiduée, Caa kâjè.

² Tèpa âji béeò, jè jèe tèpa naî Pwiduée nabà. Â o mwa wànau, na pwi tòotù na ée mwa wâjué me cõwâ na, wà Kériso*? Jè nye tâmogòori pâ, o tòotérjè, ba na jè pwacèwiié, wiàna jè cõôé géé, [naa na pwényuâa kêe].

³ Êkaa na jè pitòimirijè, ba na o ticè èpà gooè, na jè tà tapacîri goro cèikî é pwi tòotù-bà. Ba wà Kériso, âna é pitòimirié, â ticè èpà gooé.

Jè cibwaa ciburà pwa na èpà!

⁴ Wà tàpé na rà pwa na èpà, âna rà [jèe pâ nau pwacèwii wà Pwina é] cicara wà Pwiduée ma é pâ aupitûâri kêe. Ba wiàna jè pwa na èpà, â jè cicara Pwiduée.

⁵ Â guwà jèe nye tâmogòori pâ, é jèe tèepaa wà Iésu Kériso, ba na é patâjii é pâ èpà kà tèpa âboro‡, â nye ticè èpà gooé.

⁶ Wiàna jè tâa gooé, â câjè mwa caa pwa na èpà. Â wà pwi âboro na é ciburà pwa na èpà, âna câé mu caa cõoina wà Kériso, â câé mu caa tâmogòorié.

⁷ Tèpa âji béeò, guwà cibwaa nama ipa-imwüruwà. É nye *tàrù pwi âboro, wiàna é pwa é pwina tàrù ma wâdé, pwacèwii Kériso, wà pwina é dau tàrù ma wâdé awé.

⁸ Â wà pwi âboro na é ciburà pwa na èpà, âna é pwi âboro kà *Caatana, wà pwi ia é dau ciburà pwa na èpà géé na autapoo goo. Wàéni é majoroé ma é tèepaa me [naani gòropuu] wà *Pwina naî Pwiduée: É me, ba na é pwa ma tiâu diri pâ wakè na èpà kà Caatana.

2:29 1 Ioane 3.10   **3:1** Ioane 1.12–13, 16.3   * **3:1** Tâmogòori pwiri—é, Cõoinajè, é, tâmogòorijè.   **3:2** 2 Korénito 3.18   † **3:2** 2e phrase—é, Widàuru ma wiilu.   **3:5** Ioane 1.29; 1 Pétèru 2.22–24; 1 Ioane 2.2   ‡ **3:5** Ba na é patâjii é pâ èpà... é, Ba na é pitu tà tèpa âboro, ba na o càra mu caa pwa na èpà.   **3:8** Ioane 8.44

⁹ Wiàna gà pwina âji naî Pwiduée, â pwacoé ma gà ciburà pwa na èpà. Ba é tâa googà ê *âji wâro me gée goo Pwiduée[§]. Â wiàna é tâa googà wà Pwiduée, â gà o mwa wârori ê wâro kêe.

¹⁰ Wàépwiri pai côoina tèpa naî Pwiduée ma wà tèpa naî Caatana. Ba wà pwi âboro na câe caa pitêre dà Pwiduée*, âna câe caa pwi âboro kà Pwiduée. Â wà pwina câe caa meaari tèpa cèikî bée, âna câe caa pwi âboro kêe.

Wâdé na jè pimearijè

¹¹ Wàéni ê *Picémara Wâdé na guwà tère na guwà tapoo cèikî†: Wâdé na jè pimearijè.

¹² Guwà cibwaa pwacèwii Kaina, na é pwi âboro kà Caatana, wà Pwi âboro èpà. Ba wà Kaina, âna é tètâmwarà Abéla, pwi jiié. Â gorodà na é tètâmwereê? Ba é pwi a pwa pâ tûâ na èpà, â wà Abéla, âna é pwi a pwa pâ tûâ na wâdé.

¹³ Êkaa na, guwà cibwaa pò, tèpa gòrobéò, wiàna rà èpàriwà ê pâ âboro naa gòropuu bèeni [na càra caa papwicîri wà Pwiduée].

¹⁴ Wàijè, âna jè jèe pâra gée na aubà, naa na âji wâro. Wàéni ê câmu kêe—wiàna jè pimeari tèpa cèikî béejè. Ba wà pwi âboro na câe caa pimeari, âna é nye tà ciburà tâa na aubà, [wâiti jii Pwiduée].

¹⁵ [Wà Pwiduée, âna é niimiri pâ] wà pwi âboro na é èpàri pwi a cèikî bée, âna é pwacèwii pwi a tètâmwarà âboro. Â wà tèpa tètâmwarà âboro, âna càcaa wâgoorà ê *wâro dâra gòiri, [na é me gée jaa Pwiduée].

¹⁶ Wàéni ê âji pimeari: Wà Kériso, âna é panuâ ê wâro kêe ba kâjè. Â wâdé na jè panuâ ê wâro kâjè ba kà tèpa béejè.

¹⁷ Guwà côo, wiàna wâru neemurujè, â wiàna jè iauri jii pwi jè a cèikî béejè na ticè kêe, â o wànau cè pai tâa goojè ê pimeari kà Pwiduée?

¹⁸ Tèpa gòrobéò, jè cibwaa pimeari co goro popai, â wâdé wiàna jè âji pimeari goro ê tûâ ma càrajè.

Câjè caa piwâ na ara Pwiduée

¹⁹ Wiàna jè âji pimearijè goro ê pâ tûâ kâjè, â jè o tâmogòori pâ jè wâro na *ÂJUPÂRA. Â o càcaa wâgotâjè, na jè coo ara Pwiduée, [wà Pwina é ÂJUPÂRA].

3:9 1 Ioane 5.18   **§ 3:9** Ê âji wâro, me gée goo Pwiduée—é, Ê pàtâma Pwiduée, é, é Nyuâaê Pwicîri kà Pwiduée, é, é popai kà Pwiduée. Grec: Ê arapwüru kà Pwiduée.

* **3:10** Pitêre dà Pwiduée—Grec: Pwa ê pwina tàrù.   **3:11** Ioane 13.34   † **3:11** 1re e phrase—Grec: Wàéni é popai na guwà tère gée na autapoo goo.   **3:12** Genèse 4.8

3:13 Ioane 5.18–19   **3:14** Ioane 5.24   **3:15** Auinapàpari 21.8   **3:16** Ioane 13.1; Galatia 1.4   **3:17** Deutéronome 15.7   **3:18** Jacques 2.15–16

20 (Êco na, wiàna é pitòtjè è pwâranümajè, â [é bwaa nye tà mearijè wà Pwiduée. Ba] jè tâmogòori pâ, é nye piwéna jii è pwâranümajè wà Pwiduée, wàè na é tâmogòori diri pâ muru.)

21 Â wiàna câé caa pitòtjè è pwâranümajè, co tèpa âji béeò, â o câjè caa piwâ ma wâgotâjè na jè coo ara Pwiduée.

22 Â ée mwa naa tâjè diri pâ namuru na jè ilari jiié, gée goo na jè pitère dèe, ma pwa è pwina wâdé tée.

23 Â wàèni è pwina é ina tâjè: Wâdé na jè cèikî naa goo Pwina naîê, Iésu Kériso; â jè pimearijè, pwacèwii autûâri kée tâjè.

24 Wiàna jè pitère dà Pwiduée, ma tâa goooé, â wàè, âna é tâa goojè. Â jè tâmogòori pâ, é tâa goojè, ba é wâro goojè è Nyuââé Pwicîri, na é jèe naa tâjè.

4

Ipwacôoco tèpa péroféta a pwâ

1 Guwà ipwacôoco, co tèpa âji béeò. Ba wâru tèpa *péroféta a pwâ, na rà mwa tèepaa me. [Â rà ina pâ rà pame è popai kà Pwiduée.] Â guwà cibwaa nama cèikî naa goorà! Wâdé na guwà còo bwàti è pwina rà ina pâ, pwiri âji popai na me gée goo è Nyuââé Pwicîri kà Pwiduée.

2 Â guwà o còoina pâ, é tâa goorà è Nyuââé Pwicîri, wiàna [è pwina] rà ina, [âna pâra naa goo è pwina é ina wà Pwiduée] pâ: «É jèe boome wà Iésu Kériso, âna é pa naiiri âboro.»

3 Wà pwi âboro* na câé caa wàrapwiri, târa pai inapàpari kée wà Iésu, âna câé caa me gée goo Pwiduée. Âna wàépwiri câmu kà pwi a cicara Kériso, na ia guwà jèe tère pâ, ée mwa tèepaa. Â âjupâra, é jèe nye tà wâni gòropuu.

4 Tèpa âji béeò, guwà jèe tèpa âboro kà Pwiduée, â guwà jèe piétò jii tèpa pwâ bèepwiri†. Ba è Nyuââé Pwicîri‡ na é tâa goowâ, âna é maina jii *Caatana na é tâa ni gòropuu.

5 Ba wà tèpa âboro bèepwiri, âna rà nye tèpa âboro na è gòropuu bèeni [na èpà]. Â pwâratùra kàra, âna popai me gée gòropuu. Êkaa na wà tèpa âboro gòropuu, âna rà pitère dâra.

6 Êco na wàijè§, âna jè tèpa âboro kà Pwiduée. Â rà nye pitère dàjè tàpé na rà tâmogòori Pwiduée. Â wà tàpé na càra caa tèpa âboro kée, âna càra caa pitère dàjè. Â gée goo pwiri, na jè

3:21 Hébéru 4.16   **3:23** Ioane 6.29, 13.34   **3:24** 1 Ioane 4.13   **4:1** Mataio 7.15; 1 Tésalonika 5.21; 1 Ioane 2.18; 2 Ioane 1.7   **4:2** 1 Korénito 12.3   **4:3** 1 Ioane 2.18

* **4:3** Âboro—é, Duée.   **4:4** Mataio 12.29; 1 Ioane 5.4–5   † **4:4** Tèpa pwâ bèepwiri—é, Tèpa duée bèepwiri.   ‡ **4:4** Ê Nyuââé Pwicîri—é, Pwiduée, é, Iésu Kériso. Grec: Pwina.

4:5 Ioane 8.47, 15.19   § **4:6** Wàijè—é, Wàibà (wà Ioane ma wà diri tèpa apostolo na rà pacâmuri tèpa âboro goro è âjupâra).

côoina ê pwina tâa goo pwi âboro—wiàna ê Nyuâaê Pwicîri na é *ÂJUPÂRA, é, wiàna é duée na é tuba-imwürjê.

Jè pimearijè gée goo na Pwiduée âna é pwi a pimeari

⁷ Tèpa âji béeò, wâdé na jè tà pimearijè, ba é me gée goo Pwiduée é pimeari. Wiàna jè pimearijè, â jè paari pâ, jè tèpa âji naî Pwiduée, â jè paari pâ jè tâmogòorié.

⁸ Wà pwi âboro na câe caa pimeari, âna câe caa tâmogòori Pwiduée, ba wà Pwiduée, âna é pimeari.

⁹ Â é paari é pimeari kêe ba kâjê. Ba é cùru me Pwina naîê na é caapwi co, naani gòropuu, ba na, gée gooé, âna o tà tâjê é *âji wâro.

¹⁰ Wàéni é âji pimeari: Ê pimeari kà Pwiduée ba kâjê, na é po dau maina awé jii é pimeari kâjê ba kêe. Ba é cùru me pwina Naîê, ba na é pwi *ârapwaailò na patâjii é pâ èpà kâjê.

¹¹ Tèpa âji béeò, wiàna é wàrapwiri cè pai mearijè kà Pwiduée, â wâdé na jè pimearijè mwara.

¹² Nye ticè pwi jè âboro cèna é jèe côo Pwiduée [Caa]. Êco na, wiàna jè pimearijè, â é tâa gooè wà Pwiduée, â o tâbawê naa gooè é pimeari kêe.

Jè tâa goo Pwiduée â é tâa gooè

¹³ Jè tâmogòori pâ, jè tâa goo Pwiduée, â é tâa gooè. Ba é naa tâjê é Nyuâaê Pwicîri kêe, na é wâro gooè.

¹⁴ Â jè jèe côo goro du âraporomeejè* pâ, é cùru Pwina naîê wà Caa, ba na *pwi a pa-udò pâ âboro gòropuu. Â bà *paâjupâraé ma inapàparié tà pâra tàpé.

¹⁵ Â wà pwi âboro na é inapàpari pâ, wà Iésu, âna é *Pwina naî Pwiduée, âna é tâa gooé wà Pwiduée, â wàé, âna é tâa goo wà Pwiduée.

¹⁶ Â gée goo kaa pwiri, âna jè tâmogòori pâ, é mearijè wà Pwiduée, ba jè jèe cèikî naa goo é pimeari kêe bèepwiri.

Wiàna é mearijè wà Pwiduée, âna ba wàé kaa é Pimeari. Â wà pwi âboro na é wâro na pimeari, âna é tâa goo Pwiduée, â é wâro gooé wà Pwiduée.

¹⁷ Wiàna tâbawê naa gooè é pimeari kêe, â jè o pwacèwii Kériso, naa na é pai wâro kâjê, naani gòropuu. Â o càcaa wâgotâjê naa na pwi Tòotù, na ée mwa pitèi é gòropuu na.

¹⁸ Ê pimeari na tâbawê, âna é patâjii é pai wâgotâjê. Â càcaa wâgotâjê wiàna é tâa gooè é pimeari. Ba wiàna wâgotâjê, âna

4:9 Ioane 3.16   **4:10** Roma 5.8-10; 1 Ioane 2.2   **4:12** Ioane 1.18; 1 Ioane 2.5

4:13 2 Korénito 1.22; 1 Ioane 3.24   * **4:14** *Jè jèe côo goro du âraporomeejè—é, Bà jèe côo goro du âraporomeebà (wà Ioane ma wà tèpa apostolo na rà côo wà Iésu na é wâro naa gòropuu).*

pwacèwii na jè gère tapacîri ê wârimuru kâjè†; â càcaa tâbawêe ê pimeaari naa goojè.

Jè wârori pimeaari

¹⁹ Wàijè, âna jè wârori ê pimeaari, ba é nye mara mearijè béaa wà Pwiduée.

²⁰ Â wiàna é ina cè pwi jè âboro pâ, é meari Pwiduée, â é èpàri pwi a cèikî bée, âna é pwi a pwâ. Ba wà pwina câé caa meari pwi bée na é còoê, â ée mwa wànau târa cè pai meari kêe Pwiduée, na câé caa còoê?

²¹ Ba wàèni ê pwina é tûari tâjè wà Pwiduée, wàijè na jè mearié: Wâdé na jè meari tèpa cèikî béejè.

5

Cèikî naa goo Pwina naî Pwiduée

¹ Wà diri tàpé na rà cèikî pâ, wà Iésu, âna wàé pwi Kériso, [wà Pwina é me gée goo Pwiduée] âna rà tèpa naî Pwiduée. Â wà diri tàpé na rà meari Pwiduée Caa, âna rà o meari mwara wà tèpa naîé.

² Â jè tâmogòori pâ, ûna jè meari wà Pwiduée, ma pitère dàra é pwina é ina, â jè meari mwara tèpa naîé.

³ Ba [wiàna nûmajè] na jè meari wà Pwiduée, â jè o pitère dàra é pwina é ina. Â càcaa pwacoé ma jè pitère dàra.

⁴ Ba wiàna jè tèpa naî wà Pwiduée, â jè piétò jii ê [èpà naa] gòropuu, gée goro ê cèikî kâjè [naa goo wà Iésu Kériso]!

⁵ Ba o wàilàpà na piétò jii ê [èpà naa] gòropuu? Nye éco wà pwina é cèikî pâ, wà Iésu âna é *Pwina naî Pwiduée.

Tèpa 3 paâjupâra Pwina naîé

⁶ Wà Iésu Kériso, âna paari pâ é Pwina naî Pwiduée*, goro é jawé bau é domii. Càcaa goro co é jawé, â nye goro é jawé bau é domii. Â é Nyuâaê Pwicîri, âna é nye tà *paâjupâra é pwiibà. Ba é Nyuâaê Pwicîri, âna wàé é *ÂJUPÂRA.

⁷ Êkaa na rà po âracié tèpa paâjupâra†—

⁸ é Nyuâaê Pwicîri [na é patùrajè]; ma é jawé [kâra *piupwaa kà Iésu]; ma é domii kêe‡, [na joro na é bà ba kâjè]. Â wà tèpa âracié bèepwiri, âna rà nye pitèrerà.

⁹ Wiàna jè tòpi é pai paâjupâra, na me gée goro âboro, â [wâdé

† 4:18 3e phrase—é, Ê pai wâgotâjè, âna pwacèwii na jè pwa wârimuru. 4:21 Maréko

12.29-31 5:1 1 Ioane 4.15 5:3 Ioane 14.15,23-24 5:6 Ioane 1.29-34 * 5:6 Paari pâ, é Pwina naî Pwiduée—Grec: É tèepaa. † 5:7 Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà ina pâ: 7Ba rà âracié tèpa paâjupâra naa napwéretòotù—wà Caa, wà Popai, ma é Nyuâaê Pwicîri. Â rà tèpa âboro caapwi. 8Â rà âracié tèpa paâjupâra naa gòropuu—é Nyuâaê Pwicîri, é jawé ma é domii. Â rà pitèrerà wà tèpa âracié bèepwiri. 5:8 Ioane 15.26 ‡ 5:8 Jawé...ma é domii kêe—Ucina mwara goro é piupwaa kâjè, ma é dipàa na jè wâdo naa na Caanilo, ba naa pitaniimiri é pai bà kêe. 5:9 Ioane 5.32-37

na jè tòpi] é pai paâjupâra na me gée goo Pwiduee, ba é nye piwéna. Â é nye paâjupâra kaa wà Pwina naîê.

¹⁰ Â wiàna jè cèikî naa gooé, â jè mwa côoina pâ, é popai gooé, âna é âjupâra§.

Êco na, wiàna câjè caa cèikî naa goo [Pwina naî] Pwiduee, âna jè câbapwâ Pwiduee, ba câjè caa tòpi é pwina é ina goo wà Pwina naîê.

¹¹ Jè tâmogòori pâ, é pwina é ina naa gooé, âna *ÂJUPÂRA, ba é jèe naa tâjè é *wâro dâra gòiri jaaé. Â é wâro bèepwiri, âna wâgoo wà Pwina naîê.

¹² Ūu, wà pwi âboro na é tâa gooé wà Pwina naîê, âna tâa gooé é wâro bèepwiri. Â wà pwi âboro na câe caa tâa gooé wà Pwina naî Pwiduee, âna ticè *âji wâro gooé.

Go pwa tii ba na cimwü cèikî kàwà

¹³ Guwà tèpa cèikî naa goo Pwina naî Pwiduee. Â go pwa tii tàwà ni, ba na guwà tâmogòori bwàti pâ, jèe tà tàwà é wâro dâra gòiri jaa Pwiduee.

¹⁴ Wàéni gorodà na tà mwü é cèikî kâjè naa goo Pwiduee. Ba jè tâmogòori pâ, é tère é pwâra pwapwicîri kâjè, wiàna jè ilari jè muru naa na câbawâdé kêe.

¹⁵ Â wiàna jè tâmogòori pâ é tèrejè, â jè tâmogòori mwara pâ, é jèe naa tâjè é pwina jè ilari jiié!

Câjè caa pwa taaci pwina èpà

¹⁶ Wiàna gà côo pwi a cèikî béegà, na é pwa na èpà*, â wâdé na gà pwapwicîri kêe, ba na tà tée é âji wâro. Êco na pwa pwi jè èpà, na é nama é bà [dâra gòiri][†] wà pwi jè âboro. Â câgo caa tacoo googà pâ, na gà pwapwicîri ba kêe, wiàna é tàgère pwa é pwi èpà bèepwiri.

¹⁷ Ba êdiri pâ tûâ kâjè na càcaa *târù, âna wàépwiri é èpà. Êco na càcaa diri pâ èpà na jè pwa, na rà nama jè bà.

¹⁸ Jè nye tâmogòori pâ, wàijè tèpa naî Pwiduee, âna câjè caa pwa taaci é pwina èpà. Â wà *Caatana, wà Pwi âboro èpà, âna càcaa pâri ma é tubaèpà é nyuâajè. Ba é wéaarjè wà Pwina naîê.

§ 5:10 Galatia 4.6   § 5:10 Â jè mwa côoina pâ, é popai gooé, âna é âjupâra—Grec: Â tâa goojè é bèpaâjupâra.   5:12 Ioane 3.36   5:13 Ioane 20.31   5:14 Ioane 14.13; 1 Ioane 3.21–22   5:16 Mataio 12.31   * 5:16 Na é pwa na èpà—Napéaati naa na grec pâ: Na câe caa popaé naa na aubà {dâra gòiri}.   † 5:16 Pwi jè èpà, na é nama é bà dâra gòiri—Munaa é pai ciburà naa càujè naa goo Kériso (côo nee tii 12), ma pai ciburà tàutâjè na jè meaari tèpa béejè (côo 1 Ioane 3.14). Pwi pwâra bà bèepwiri, âna munaa pwâra bà dâra gòiri, wâiti jii Pwiduee, é, pwiri é pai tubaèpà târa é pai tâa kâjè ma wà Pwiduee, é, pwiri é pwâra bà kêa naiiri âboro.   5:18 1 Ioane 3.9

19 Â jè nye tâmogòori pâ, jè tèpa âboro kà Pwiduée. Â napwa naa goo diri [pàra tèpa âboro] gòropuu, âna [càra caa tèpa âboro kêe. Ba] é pitûâ kàra wà Pwi âboro èpà.

Jè tâmogòori Pwiduée

20 Jè nye tâmogòori mwara pâ, é jèe tèepaa me wà Pwina naî Pwiduée. Â é jèe naa tâjè é pai tâmogòorimuru, ba na jè tâmogòori wà Pwiduée, na é caapwi co. Â jè tâa goo wà Pwiduée, géee goo na jè tâa goo Iésu Kériso, Pwina naîê. Ba wàé Pwiduée na é caapwi co, â wàé mwara na é naa tâjè é wâro dâra gòiri jaaé.

21 Â êkaa, co tèpa âji béèò, na guwà tètâjii diri pâ muru na pwa na rà popa autâa kà Kériso, naa na pwâranümawà‡.

---

‡ 5:21 É, Guwà tètâjii é èpà géee na é pwâranümawà, é, Guwà tètâjii cè pâ ârapupûra na càcaa papwicîri wà Kériso. Grec: Guwà piwéaarivà jii pâ ânuurumuru. Còo mwara Ânuurumuru (Idole) naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadâra tii.

Béârailu kâra tii kà Ioane Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?
Wà Ioane. Còo 1 Ioane Bétapoo popai.

É wii wiidà?
Nabibiu kâra *naja 85 ma 100.

É wii tâi?
Tà tô jè ilàri na nee *Kyria*, munaa ucina goro ê wâra pwapwicîri ma tèpa cèikî na jè ére. (Pwiri wâra pwapwicîri kà Gaius. Còo 3 Ioane Bétapoo popai.) Ba, na pwi pàara-bà, âna wâru pâ âboro na rà tubaèpà tà tèpa cèikî naa goo Kériso. Êkaa na càcaa nùmee na é inapàpari é pâ âji neerà naa na tii.

Cina é wii?
Na é wii pábéaa kâra tii kêe, 1 Ioane, âna é patêre tèpa cèikî goo tàpé na rà pacâmurirà goro pâ popai na pwâ. Â é wii mwara, ba wà tàpéebà, âna rà tàgére ipâra, gée na jè ére naa na jè ére, ba na rà ipawâmi tèpa cèikî (1.10-11).

Dà ère é tii bèeni?
Du ârailu popai na âjimuru naa na tii bèeni (ma diri tii kà Ioane), âna âjupâra, ma pimeaari. Ê âjupâra, âna me gée goo wà Kériso ma popai gooé (1.1-4). Còo mwara ÂJUPÂRA naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii. Wiàna jè wâro na é âjupâra, â o paari naa na pimeaari kâjè (1.5), â jè o còoina tèpa pacâmu na rà tèpa ipawâmi, â o câjè caa pitu târa naa na wakè kâra (1.10-11).

Pai pitàgoo tii 2 Ioane
Ipwabwàcu (1.1-3)
Wâro naa *ÂJUPÂRA ma pimeaari (1.4-6)
Tèpa pwa pupûra na rà pwâ (1.7-11)
Ipicijii (1.12-13)

Ipwabwàcu
1 Tii kà [Ioane] pwi ijiao [naa na cèikî] tà tô ilàri na é pitòrigarié wà Pwiduée, ma wà tèpa naîé*. Dau wânùmoo goowà, â càcaa wâgo acari, â wà mwara diri tàpé, na rà jè tâmogòori é *ÂJUPÂRA,

* 1:1 Tô ilàri...ma wà tèpa naîé—É wii é tii wà Ioane târa é wâra pwapwicîri ma tèpa cèikî na jè ére. Còo Bétapoo popai.

² na é nye tà tâa awé goojè. Ê pwi *ÂJUPÂRA bèepwiri, âna wàé kaa é majoroé ma bà meariwà.

³ Wâdé naa tà tâjè ê *pimeaari imudi ma pinaanapô, na me géé goo Pwiduée Caa kâjè ma Pwi Ukai Iésu *Kériso. Â wâdé na jè tâmogòori pai moo kàru naa goojè, wàijè na jè tâa na ÂJUPÂRA ma pimeaari!

Wâro na é ÂJUPÂRA ma pimeaari

⁴ Go nye dau ipwadée kaa, na ia go pâmari pàra tèpa naîgà, â go côo pâ, rà wâro na ÂJUPÂRA, pwacèwii na é pitûâri tâjè wà Caa.

⁵ Â nabà, co tîoni, âna go tacoo googà pâ: «Wâdé na jè pimeaarijè.» Càcaa cè âmu aupitûâri; â jèe nye pwi aupitûâri na guwà jèe nye tâmogòori na guwà tapoo cèikî†.

⁶ Ba wiàna jè meari wà Pwiduée, â jè pitère dâra é aupitûâri kêe. Â wàéni é pwi aupitûâri, na ia jè jèe tâmogòori, géé na autapoo goo: «Wâdé na jè pimeaarijè‡.»

Tèpa pwa pupûra na rà pwâ

⁷ [Guwà ipwacòoco] tèpa pwa pupûra na rà pwâ, ba rà jèe pâ nau wâru naani gòropuu—tèpa âboro na rà ina pâ, câe caa pa naiiri âboro wà Iésu Kériso. Wà tàpéebà, âna rà tèpa ipa-imwûru tèpa âboro, ma tèpa cicara Kériso.

⁸ Guwà ipwacòowà, ba na guwà cibwaa tubatiâu é pwâra wakè kâjè§! Wâdé na guwà cimwü, ba na guwà tòpi diri é câmawà.

⁹ Wiàna guwà pàra wiâra é pwina é picémara wà Kériso, â guwà o mwa tâa goo wà Pwiduée Caa, ma wà Pwina naîê. Êco na, wiàna guwà pâiti jii é pwina é picémara wà Kériso, â o câguwà mwa caa tâa goo wà Pwiduée.

¹⁰ Wiàna é pupûra kà pwi jè âboro, âna câe caa ipaiwà bau é pwina bà ina tàwà naa goo wà Kériso, â guwà cibwaa tòpié na pwârawâ kàwà. Â guwà cibwaa pagòoé naa na é wakè kêe*.

¹¹ Ba wiàna guwà tòpié, âna guwà pwadéiri é pâ tûâ kêe na èpà.

Ipicijii

¹² Dau wâru pâ popai, na nûmoo na go ina tàwà. Êco na càcaa nûmoo na go wii naa na cè tii. Ba go wâari pâ, go mwa nye tèepaa mariwà, ba na jè pitûra ma picòojè géé. Â o tâbawêe ipwadée kâjè.

1:43 Ioane 1.3 1:5 1 Ioane 2.7 † 1:5 Na guwà tapoo cèikî—é, Géé na autapoo goo é gòropuu, é, tapoo na pàara na ia picémara é Picémara Wâdé. Grec: Géé na autapoo goo.

‡ 1:6 Wiàna jè meari Pwiduée; Wâdé na jè pimeaarijè—Grec: Wàéni é pimeaari; Wâro na pimeaari. 1:7 1 Ioane 4.1-3 § 1:8 Wakè kâjè—é, Wakè kâbà, é, wakè

kàwà na pàra Tii Pwicîri naa na grec. * 1:10 Guwà cibwaa pagòoé naa na é wakè kêe—Grec: Guwà cibwaa pwabwâcu tée.

¹³ Rà naa paé bwàcu'gà, wà tèpa naî tô aéjii'gà†, wà tô na é pitòrigarié mwara wà Pwiduée.

[Topai tàwà.]

---

† **1:13** Wà tèpa naî tô aéjii'gà—Ê wàra pwapwicîri naa na ére na é tâa wê wà Ioane, ma wà tèpa cèikî wê. (Còo *note* goo nee tii 1.)

Béâracié kâra tii kà Ioane Bétapoo popai

Wàilàpà na wii tii bèeni?
Wà Ioane. (Còo 1 Ioane Bétapoo popai.)

É wii wiidà?
Nabibiu kâra *naja 85 ma 100.

É wii tâi?
Tà pwi jè a pitûâ kâra wâra pwapwicîri, na nee Gaius. Pwiri pwi jè ârapàara tèpa âracié âboro na inarà naa na *Tii Pwicîri. É, pwiri pwi jè âboro, na é pwi a pitûâ kâra wâra pwapwicîri wâ Pergame.

Cina é wii?
Pwa pwi jè âboro na nee Diotrèphe na é dau pwa na èpà naa na wâra pwapwicîri. Tautêe na é pitêre dàra ê pitûâ kà Ioane, ba é pwi maina nûma. Â é pacoo pàra tèpa pwa pupûra gée na wâra pwapwicîri (1.9–10). Êco na càcaa wàrapwiri ê pai pwa kà Gaius. Â wà Ioane, âna é wii têe, ba na é pagòóé, ba na é ciburà pwa na wâdé, ma pa-icòôé goo wà Diotrèphe.

Rà niimiri wà pàra tèpa dotée goro ê Tii Pwicîri pâ, wà Ioane, âna é wii âracié tii kêe na caapwi pàara, â é naa tà Démétrius (1.12), ba na é naa tà Gaius ma wâra pwapwicîri kêe:

- 1 Ioane, âna pupûra târa diri pâ wâra pwapwicîri naa na province Asia (wâ napô Turquie nabà), ba ticè ipwabwàcu ma ipicijii naa na tii.
- 2 Ioane, âna tii târa ê wâra pwapwicîri kà Gaius (â câé caa ina neerà ba péa o tubaèpà tàra).
- 3 Ioane, âna tii tà Gaius co, ba na é paari têe wà Démétrius, pwi a popa tii, ma pa-icòôé goo Diotrèphe.

Dà ère ê tii bèeni?
Âracié âboro na, na jè pa cè napârajè gée goorà, naa na tii bèeni:

- Gaius, ba wâro kêe, âna wâdé ma *târù, â é tòpi bwàti diri tèpa âboro kà Pwидуée, na rà tèepaa naa napô kêe (1.3,5)
- Démétrius, ba é pwi âboro na é pâra na âjupâra (1.12)
- Diotrèphe (còo naadòbà), ba é pwa na èpà, â jè cibwaa ipwacèwiié!

Wà Ioane, âna é ina ba wâdé tèpa âji ênawéna kà Pwидуée na rà ipâra gée na jè ère naa na jè ère, ba na rà picémara ê popai

ma pagòo tèpa cèikî wê. Napârajè, wàijè tèpa naî Pwiduée, na jè tòpirà bwàti ma pitu tàra (1.6–8).

Wà tàpéebà, âna càcaa tèpa pacâmu na é inarà ba èpà, naa na 2 Ioane 1.7. Jè pinadàrù du pubu goro âboro bèepwiri, wiâra é popai na 2 Ioane 1.8. Ba wà pàra pwi, âna rà déi goo é picémara kà Kériso; â wà pàra tàpé, âna rà pâiti jii.

Pai pitàgoo tii 3 Ioane

Ipwabwàcu (1.1–4)

Wâdé pai tòpi'gà wà tèpa bééjè (1.5–12)

É pi-ina Ioane wà Diotrèphe (1.9–11)

Ipicijii (1.13–15)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo [Ioane] pwi ijiao [naa na cèikî] âna go pwa tii tâgà, co Gaius, na dau wânümoò tâgà*.

² Pwi âji bééò, dau nümoò na gà piégòtùru naa na diri pai pwa goo. Ba gà jèe piétò, naa na é nyuâa, â nümoò mwara, na gà piégòtùru, naa na naiiri âboro.

³ Na ia rà wâjué còwâ maribà wà tèpa cèikî bééjè, â rà ciburà piwiâ tâbà é wâro'gà na wâdé ma *târù, ma pai tà mwü'gà naa goo é *ÂJUPÂRA. Â go nye dau ipwadée kaa na go tere pwiri!

⁴ Ba nye ticè muru na é nama go dau ipwadée, jii na go tere pâ, rà pâra bwàti wiâra é ÂJUPÂRA, wà tèpa naîò naa na nee Pwi Ukai†.

Wâdé pai tòpi'gà wà tèpa bééjè

⁵ Pwi âji bééò wée, gà paari taaci pâ, gà pwi âji a cèikî. Ba gà cau tòpi bwàti diri tèpa bééjè‡, [na rà tèepaa naa napô'gà]. Gà cau tòpi tàpé na gà tâmogòorirà, ma wà mwara tàpé na câgà caa tâmogòorirà. Â nye dau wâdé kaa é pai pwa'gà.

⁶ Rà cau piwiâ târa é wâra pwapwicîri bëeni, é pimeaari'gà.

Â go ilari jiigà mwara pâ, gà pitu tà tàpé na rà wàrapwiri, ma naa tàra cè pwina tiâu jiiirà, ba na rà nye coo gòòbàra wakè kàra. Ba wâdé tà Pwiduée, na jè pitu tâjè wàrapwiri.

⁷ Ba wà tàpéebà, âna rà pâra naa na nee Iésu *Kériso, ba na rà wakè ba kà tàpé na càra caa pâji cèikî naa gooé. Êco na nye ticè jè muru, cèna rà ilari jiiirà.

⁸ Napârajè na jè pitu tàra, wàijè tèpa naî Pwiduée, ba na jè tèpa bére wakè kàra, naa goro picémara é ÂJUPÂRA.

É pi-ina Ioane wà Diotrèphe

1:1 Apostolo 19.29; Roma 16.23 * **1:1** Na dau wânümoò tâgà—é, Na wânümoò tâgà géé goo é âjupâra na é tâa goojü. **1:3** 2 Ioane 1.4 † **1:4** Tèpa naîò naa na nee Pwi Ukai—Grec: Tèpa naîò (tàpé na é nama rà cèikî naa goo Iésu). ‡ **1:5** Tèpa bééjè—Pai ina wèe ni, tàpé na rà me, ba na rà pacâmuri tèpa cèikî. **1:6** Tito 3.13 **1:7** 1 Korénito 9.12

⁹ Go wii paé béaa ê tii[§], târa ê wâra pwapwicîri'gà. Êco na wà Diotrèphe, âna tàutêe dàra tère ê pwina go ina. Ba nümee dàra pitûâ kàwà diri.

¹⁰ Â wiàna go mwa tèepaa mariwà, â go mwa inapàpari diri pâ pwina é pwâgàribà goo.

Jèpwi mwara: Câe caa tòpi tèpa âboro kà Pwiduée, na rà tèepaa dariwà. Â é papwicîri jii tèpa cèikî na rà tòpirà. Â wiàna rà tòpirà wà pàra tàpé, â é pacoora gée na wâra pwapwicîri!

¹¹ Pwi âji béè, gà cibwaa ipwacèwii tàpé na rà wàrapwiri! Ba pâ tûâ kàra na èpà, âna paari pâ càra caa tâmogòori Pwiduée. Wâdé na gà ipwacèwii tàpé na rà pwa na wâdé, ba pâ càrara, âna paari pâ rà tèpa âji âboro kà Pwiduée.

¹² Napwa naa goo wà Démétrius, [âna wâdé na guwà tòpié bwàti]. Ba wâru tèpa cèikî na rà pi-inaé ba wâdé. Â é pâ tûâ kée na âjupâra, âna *paâjupâraê. Â wàibà, âna bà paâjupâraê mwara. Â é pwina bà ina, âna gà nye tâmogòori pâ, nye âjupâra.

Ipicijii

¹³ Wâru ê pâ muru, na nümoo na go ina tâgà, êco na câgo caa wii paé naa na cè tii.

¹⁴ Ba go wâari pâ, o mwa nye ipitiju, â ju mwa nye pitûra gée.

¹⁵ Wâdé na tâa jaagà, ê *aupwényu-nyuâari, bau é pinaanapô kà Pwiduée! Cidòri nyuâagà!

Wà tèpa béégà, âna rà naa paé ê bwàcu'gà. Bwàcu mwara kà tèpa cèikî bééjè, na rà wâjaagà. Jèpa bwàcu kàra jècaa.

[Topai tâgà.]

§ 1:9 Ê tii—Pwi jè tii kà Ioane, na càcaa tâa na Tii Pwicîri.

1:13 2 Ioane 1.12

1:11 1 Ioane 3.6-10

Tii kà Jude Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?

Wà Jude, pwi jii wà Iésu ma wà Jacques. (Còo *Mataio* 13.55.)
Càcaa wà Jude, pwi jè *apostolo (còo 1.17–18).

É wii wiidà?

Nabibiu kàra *naja 64 ma 67, béaa kàra pai ténoori wàra ê
ville *Iérusaléma.

É wii tâi?

Pwiri tà tèpa cèikî naa goo wà Iésu, na rà tèpa *Juif mwara.
Ba é ina é pâ nee tii na wâru, na wâna é *Aamwari Béaa.

Cina é wii?

Na pàara na é wii, âna wâru tèpa pwa pupûra na tèpa pwâ, na
rà ipa-imwûru tèpa cèikî jii é popai na âjupâra goo wà Iésu. Rà
ina pâ, wà Iésu, âna câé caa Pwi Ukai, â rà pacâmuri tèpa âboro
goro é pai wâro na miiri. Â é wii wà Jude, ba na é pa-icôo wà
tèpa cèikî, ba na rà cibwaa pâra wiârà é pâ câmu-bà.

Dà ère é tii bèeni?

Ê cèikî kâjè, âna câé caa naa tâjè é tàrù, ba na jè wâro imudi,
ma pwa-imudirimuru goro naiijè. Wà Pwiduée, âna é naa
wârimuru na dau gòo tà tàpé na rà wârapwiri. Jè cibwaa pâra
wiâ tèpa âboro na rà ina pâ, na jè wârapwiri. Wâdé na jè wârori
é wâro wiâra é cèikî kâjè, na bari naa gò é pàaé na cimwü. Â jè
upa tèpa béeejè, wiàna rà tàpo pàgà jii pwiri. Wâru pâ popai naa
na *Tii kà Jude* na ipaiwà bau pâ popai naa na é *Béârailu kàra Tii
kà Pétéru*.

Pai pitàgoo tii kà Jude

Ipwabwàcu (1.1-2)

Tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ (1.3-16)

Ârapupûra ma wârimuru kàra (1.3-7)

Rà tubatòri picaatâa (1.8-13)

Énoka, âna é ina wârimuru kàra (1.14-16)

Bénabwé popai (1.17-25)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo, Jude, na pwa tii. Go pwi ênawéna kà Iésu *Kériso,
â bu tupédu aéjii ma Jacques. Go cau wii tàwà, wâguwà na é

todawà ma meariwà wà Pwidueé; wâguwà na é tòimiriwà wà Iésu Kériso.

² Wâdé na wà Pwidueé, âna é moo naa goowà, ma naa tàwà ê pimeari ma pinaanapô kêe na piêdò ma wéna!

Tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ

³ Tèpa âji béeò wée, dau nûmoo béaa na go wii tàwà ê popai goro é pai cau pa-udòjè [naa na *âji wâro]. Â [ûna go tère é jèkutâ goo é pwina é gére tèepaa mariwà, â] go pò ma awài goro wii tàwà. Â go pagòowà ni, ba na guwà pipaa ba gòo, ma guwà pwamuru [ma inapàpari] é âji cèikî kâjè, na ia jèe nye wacaapwi naa tâjè, wàijè é Ba pitòrigari kà Pwidueé.

⁴ Ba [go tère pâ] rà ciâa me mariwà, wà tèpa âboro èpà, [na rà naapwàniri é âji auniimiri kàra]. Ba càra caa papwicîri wà Pwidueé. Â rà èbii é popai goro é *pimeari imudi kêe, ba na rà wâro imudi, ma pwa pâ tûâ na miiri goro é naiirà. Â rà tètâjii wà Iésu Kériso, na é Pwi Ukai kâjè ma pwi a popajè, na é caapwi co. Guwà côo, jèe wii naa na *Tii Pwicîri géee na biu, pâ, o dau gòo é wârimuru kà diri tàpé na rà wàrapwiri!

⁵ Guwà jèe tâmogòori bwàti [é pâ jèkutâ goro é wârimuru na ia é naa wà Pwi Ukai tà tàpé na naa càurà naa gooé]. Â go mwa taniimiri tàwà ni.

Jèpwi: É* jèe cau pa-udò diri é Ba *Isaraéla jii wà tèpa Aigupito. Êco na, géee na càué, â wâru géee goorà, na tàutàra na rà cèikî naa gooé. Â é nama tiàurà diri!

⁶ Jèpwi: Wà Pwidueé, âna ia é naa tà tèpa *angela é autâa kàra [na dau pwényuâa] ba na rà pitûâ naawê. Êco na wà pàra tàpé géee goorà, âna [rà niimiri pâ càcaa pâri] â rà pâra géewê. Â é tâjûrurà wà Pwidueé, â é piirà naa na ére na dau bàutê, ba na rà pwa karapuu wê, tapacîri é Tòotù na ée mwa pitèi é gòropuu.

⁷ Jèpwi: Wà tèpa âboro na du ville *Sodoma ma Gomora ma é pâ pàra village pitiri, âna rà tèpa pwa pâ muru na càcaa wâdé na jè pwa. Â rà tèpa pwa pâ muru na miiri goro naiirà. Â wà Pwidueé, âna é nama tòrà é ânye. Â wàépwiri é câmu kâra cè pai tojii, [wà diri tàpé na càra caa pitère dà wà Pwidueé] âna é na ânye, na é tà tòo awé.

Rà tubatòri picaatâa kàwà

⁸ Rà nye wàrapwiri kaa wà tèpa pwa pupûra bèepwiri na rà tèepaa mariwà. Ba rà wârori é wâro na miiri, â rà ina pâ rà tòpi

---

1:4 Galatia 2.4; 2 Péturu 2.1   1:5 Exode 12.51; Nombres 14.29-30   * 1:5 É—Wà Iésu, é, wà Iosua na pàra Tii Pwicîri naa na grec.   1:6 2 Péturu 2.4   1:7 Genèse 19.1-25; 2 Péturu 2.6,10

tàrù kàra naa na naurune. Â rà tètâjii ê pitûâ [kà Pwi Ukai]†, â rà inabaèpà ê pâ angela kêe‡.

⁹ [Â rà niimiri pâ, rà tèpa wàa?!] Ba guwà côo, wà Mikaéla, pwi ukai kà diri tèpa angela, âna câé caa niimiri pâ, na é pinabaèpà [wà pwina dau piticèmuru naa gooé] wà *Caatana, na ru ipwamuru ê nâii *Moosé. Ba é nye ina co tée pâ: «Wâdé na é pwa wârimuru tâgà wà Pwiduée!»

¹⁰ Êco na wà tèpa ipwamainarà-bà, âna rà piècaari ê pwina pwicîri, na càra caa tâmogòori. Ba é pwina rà tâmogòori, âna pâ muru co, na me gée goro pâ câbawâdé kàra naiiri âboro, na dàtirà pwacèwii pâ macii a piugà. Â nye ê pâ muru bèepwiri na o poparà me dâra ê wârimuru kàra,

¹¹ na o dau maina awé! [Rà pwacèwii diri tèpa âboro èpà na pàara biu, na ia rà cicara Pwiduée, â o ipaiwà ê wârimuru kàra.]

Rà pâra wii naigé èpà kà Kaina;
Rà tèpa bu mwani pwacèwii Balaam;
Rà pipaa dà Pwiduée pwacèwii Koré.
Â o tubatiàurà pwacèwiirà diri!

¹² Rà tubatòri picaatâa kàwà, â rà nama miiri ê pi-ija kà Pwi Ukai. Ba rà ija ma wâdo ma piniimirirà co, â ticè kamu kàra.

Rà tèpa nee na dau duu,
â ticè popaa na rà pame.
Rà pâ upwâra na mwari,
â ticè pwârà, â ticè wàawà.
¹³ Rà pâ wià na pwii,
ma tòpò oropwâra jawé co
—pâ tûâ kàra na miiri.
Rà pâ îricò naa napwéretòotù,
â ticè pwéelaa kàra.
Rà pâra imudi naa na bàutê,
â tiàurà naa na cikautê.
O tiàurà dâra gòiri awé!

Énoka âna é ina wârimuru kàra

¹⁴ Wà [pwi jojooròjè, wà] Énoka, na é pwi bé 7 kàra na-neeâboro gée goo wà *Adamu, âna é jèe nye mara ina béaa é wârimuru kà tèpa âboro bèepwiri. Ba é ina pâ:

† **1:8** Pitûâ kà Pwi Ukai—é, Pitûâ kà tèpa âboro, é, pitûâ kà tèpa angela. ‡ **1:8** Pâ angela kêe—é, Tèpa duée. Grec: Tâpè na rà pwényuâ. **1:9** Daniel 10.13,21, 12.1; Zakarie 3.2; 2 Pétèru 2.11; Auinapàpari 12.7 **1:10** 2 Pétèru 2.12 **1:11** Genèse 4.7-8; Nombres 16.1-35; 2 Pétèru 2.15; 1 Ioane 3.12 **1:12** 2 Pétèru 2.13,17 **1:14** Genèse 5.18,21-24

«É tèepaa wà Pwi Ukai.
 É popa tèpa angela kêe.
 Dau wâru wâilâ;
 Càcaa pâri ma pûrarâ.
 15 Ée mwa pitèi ê gòropuu.
 Ée mwa naa wârimuru
 tà tèpa âboro èpâ;
 Rà jèe cicaraé
 goro pâ tûâ kàra;
 Rà jèe inaé ba èpâ
 goro popai kàra;
 Rà tànyiri ê nee na pwicîri.»

16 Wà tèpa âboro bèepwiri, âna rà tèpa picocoo ma tèpa pikûu.
 Rà tèpa pâra wiâra ê câbawâdé kàra na èpâ. Maina nûmarâ ma
 maina pwâra, â rà pwa pâ nyakâra pwâratûra béipwamainarâ
 côwâ. Â rà pwa cuka tà tèpa âboro, êco na rà mudàra co pâ, na
 jè naa tàra cè jè muru.

Bénabwé popai

17 Wâguwâ tèpa âji béeò, wâdé na guwâ pitaniimiri ê pâ
 popai kâ tèpa *apostolo kâ Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso.

18 Ba rà jèe mara inapàpari béaa tàwâ pâ: «Rà o mwa tèepaa
 medariwâ na cè pâ bénabwé tòotù, wà tèpa âboro na o càra caa
 papwicîri wà Pwiduée. Rà o tèpa pitaurée, â rà o mwa pâra co
 wii ê pâ câbawâdé kàra na èpâ.»

19 Wâilâ pwiri! Â rà gére pitadârùwâ ni. Ba rà pâra wiâra co ê
 pâ câbawâdé kàra naiiri âboro. Ba câé caa tâa goorâ ê *Nyuââé
 Pwicîri.

20 Napwa naa goowâ, co tèpa béeò, âna wâdé na guwâ
 pipagòowâ goro ê cèikî kàwâ na dau pwicîri. Â guwâ ciburâ
 pwapwicîri, wiâra ê pitûâ na é naa tàwâ ê Nyuââé Pwicîri.

21 Â guwâ wârori ê pimeari kâ Pwiduée, na guwâ gére
 tapacîri ê tòotù na ée mwa bàra paari tàwâ diri ê pai wâdé
 ma moo kêe, wà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso. Ba, na pwi tòotù
 bèepwiri, âna ée mwa nama tâbawêe ê wâro kàwâ jaa Pwiduée
 dâra gòiri.

Meaari tàpé na càcaa mwü cèikî kàra

22 Â wâdé na guwâ meaari tàpé na rà bwaa piwâ naa na é
 cèikî kàra, â guwâ moo naa goorâ!

23 Â guwâ pitu tà pâra tàpé na rà pàgâ jii naigé—wà tàpé na
 rà pâra dâra ê wârimuru dâra gòiri awé. Guwâ uparâ jii ê na
 ânye!

Â naa goo tàpé na rà pwa na èpà, âna guwà pwa na wâdé tàra. Êco na guwà dau ipwacôoco, ba péa guwà pitubatòriwà còwâ, géé goo pâ càrarà na miiri. Guwà nama dau wâgotàwà goo pwiri! Â guwà uru jii diri ê pwina tòri na rà pwa§.

Ipwamaina Pwiduée

²⁴ Wà Pwiduée, âna é tâmogòori wéaarijè, ba na o câjè caa tûu iti jiié, naa na èpà. Â é nama ticè èpà goojè, na jè mwa coo araé, naa na pai maina ma muugère kêe. Â jè o mwa dau ipwàdé na pwi tòotù-bà!

²⁵ Ba é *pwi a pa-udòjè, na é caapwi co. Wâdé na jè pwamainâé, naa na nee Pwi Ukai kâjè wà Iésu Kériso*! Ûu, wâdé wiàna tâa jaaé ê pwényuâa ma ipwamaina, ma pitûa ma pàtamee, tapoo me napwiri, â nabàni, â dâra gòiri awé!

Wâdé na wàra! Amen!

---

§ **1:23** Â guwà uru jii diri ê pwina tòri... Grec: Guwà miiri ê ârabwée na tòri géé goro ê {càra} naiiri âboro. **1:25** Roma 16.27; 2 Pétéru 3.18 * **1:25** 1re & 2e phrases—é, Ba é Pwiduée na é caapwi co, â é pawârojè, na é pinaigé mee wà Pwi Ukai kâjè, Iésu Kériso. Â wâdé na jè pwamainâé!

Auinapàpari Muru na paari tà Ioane Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?

Munaa Ioane, pwi *apostolo. (Còo 1 Ioane Bétapoo popai.) Wà tèpa *Roma, âna rà tòpòé naa na karapuu naa gòropò Patmos (na é wâmwünyabweri napô Turquie nabà). Â wà pwi jè *angela kà Pwidueé, âna é patùraé naawê, â é paari tée naa na nyuâa pâ muru na o mwa tèepaa.

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 95 ma 96 gée na càù Iésu Kériso. Na pàara bèepwiri, âna wà Domitien, âna é pwi ukai (César) kà tèpa Roma. Â é dau tubaèpà tà tèpa cèikî naa goo Iésu.

É wii tâi?

Tà tèpa cèikî, na province Asia (napô Turquie nabà). Wâru gée goorà, na rà pidumapié goro é pai tubaèpà tàra. Â càra caa còo pâ é wâjué còwâ Iésu, naa na pai piétò kêe, pwacèwii na é jèe mara ina tàra.

Cina é wii?

É pagòo tèpa cèikî na dau tubaèpà tàra, pâ wà Iésu, âna ée mwa nye piétò awé jii diri tàpé na rà cicaraé, wàilà ma wà *Caatana mwara, pwi caa kàra. Â é Mwachiri kâjè ma wà Kériso, âna o tâa dàra gòiri awé.

Dà ère é tii bèeni?

Wà Ioane, âna é wii popai kà Iésu târa 7 wâra pwapwicîri wâ Asia, ba naa patêrerà ma pagòorà (naporomee 2-3).

Gée na càùé, â é wii pâ muru na wâru na o mwa tèepaa, na é còo naa na nyuâa. Ba é còo é ipaa na maina kà Caatana ma tèpa âboro kêe na rà ipaa dà Iésu ma tèpa âboro kêe.

- È èpà, âna o pimaina pâ, â o dau wâru tàpé na rà naa càùrà naa goo wà Pwidueé. È ville *Babulona, na ina goo wé pâ “Tò ilàri gòronaigé” (naporomee 17-18), âna ucina goo ville Roma, ma ucina mwara goo diri tèpa âboro gòropuu na maina nùmarà, â na rà cicara Pwidueé ma tubaèpà tà tèpa âboro kêe.
- Wà Caatana, ucina gooé, âna Dàragô (*Dragon*), âna ée mwa dau tubaèpà tà tèpa âboro kà Kériso, é wâra pwapwicîri kêe (ucina goorà, âna tô ilàri naa naporomee 12). È tubaèpà tàra tiagoro na é tètâmwara pàra tàpé. Êco na wà Pwidueé, âna ée mwa wéaari nyuâarà.

- Ru mwa cimadò tupédu âboro na dau èpà, tupédu ênawéna kà Caatana na ina gooru pâ 'Itémuru', ma 'Pwi *péroféta a pwâ' (naporomee 13), â o panuâ tàru ma ru pwa pâ muru na èpà naani gòropuu na jè ji pàara.
- O mwa tèepaa pâ câmu na ité, â o tubatiâu jè ére géé goo napwéretòotù ma gòropuu, â o wâru pâ aré ma tòina na o mwa tèepaa tà tèpa âboro (naporomee 6–10; 15–16).
- Êco na, géé na càùé, â ée mwa wâjué còwâ Pwi Ukai Iésu, â ée mwa piétò jii Caatana ma tèpa âboro kêe. Ée mwa tédidiri 'Babulona', â ée mwa tâjùru Caatana, ma tüê naa na ânye dàra gòiri (naporomee 19–20).
- O tiâu é gòropuu ma napwéretòotù béaa, â o tèepaa é gòropuu ma napwéretòotù na bwaa âmué, na o coo dàra gòiri. Rà o wâro wê dàra gòiri awé naa na tàbwàti ma ipwàdée wà diri tèpa âboro kà Pwидуée (naporomee 21–22).

Wâru pâ auniimiri goro pâ namuru na wii naa naporomee 4–19 naa jaa tèpa dotée goro é *Tii Pwicîri. Ba ina pâ:

- Muru na cau coo na pàara kà Ioane;
- Muru na gére coo, tèepaa na tòotù kêe, ma nabà, ma géé na càùé;
- Muru na càcaa pâji tèepaa.

Munaa cau âjupâra é pâ auniimiri-bà, ba pâ auinabéaa kà Pwидуée naa na Tii Pwicîri, âna wâru pâ pai pacoo wèe—pacoo naa na tòotù na wii, â jèu pacoo géé na càùé, â mwa pacoo diri naa pwâadàra gòropuu.

Wâru pâ ucina na ité na wâna é tii bèeni—ucina na rà tâmogòori bwàti é pai ina wèe wà tèpa cèikî, na pàara biu. Êco na câjè caa dau tâmogòori bwàti nabà. Êco na dau pwéelaa ére é tii: Wà Iésu na é nye piétò jii é èpà, tapoo nabà, tiagoro é pwâadàra é pàara, â wâdé na jè tâa gooé, wàijè tèpa âboro kêe.

Nimaro 7 naa na tii Auinapàpari

Wà Ioane, âna é popa é nimaro 7 (na câmu kêe goo é pwina pwicîri ma tâbawêe), ba na é paari pâ, wà Iésu, âna é Pwi Ukai na tâbawêe. (Còo mwara naa na autapoo goo *Tii kà Ioane*.) Wàéni pâ 7 x 7 muru naa na tii bèeni:

- <α> Jèpa tii târa 7 wâra pwapwicîri (2.1–3.22)
- <β> 7 aupii goro tii (5.1–6.17; 8.1–5)
- <γ> 7 angela ma 7 tutu (8.6–11.18)
- <δ> 7 câmu (11.19–15.4)
- <ε> 7 wâra jawé bétubatòina (15.5–16.21)
- <ζ> 7 popai goo Babulona (18.1–24)
- <η> 7 muru na o coo naa pwâadàra gòropuu (19.11–21.8)

Pai pitàgoo tii Auinapàpari

Bétapoo popai (1.1–8)

Muru na tâa nabà (1.9-3.22)

É wéaari wâra pwapwicîri kêe wà Kériso —Jèpa tii târa 7 wâra pwapwicîri

Muru na o mwa tèepaa (4.1-22.5)

Tàpiri naa napwéretòotù (4.1-11)

Aré ma tòina (5.1-8.5)

Tubatiâu ére géé goo gòropuu ma napwéretòotù (8.6-11.18)

Rà pipaa dà Kériso wà Caatana ma tèpa wakè kêe (11.19-14.20)

Bétubatòina (15.1-16.21)

Tubatiâu tô ilâri gòronaigé Babulona (17.1-19.10)

Pwâadâra gòropuu. É piétò Kériso (19.11-20.15)

Âmu napwéretòotù ma gòropuu (21.1-22.5)

Bénabwé popai (22.6-21)*Bétapoo popai kà Ioane*

¹ Wàeni é pwina é paari wà Iésu *Kériso, naa goro é pâ muru na o tàpo tèepaa me. Wà Kériso, âna é tòpi géé goo wà Pwiduée Caa, â é mwa cùru pwi jè angela kêe, ba na é pame é popai tôo, wâgo Ioane, pwi ênawéna kêe. Â é tûâri tôo pâ, na go inapàpari tà tèpa âboro kà Pwiduée.

² Go *paâjupâra tàwà ni pâ é pwina go côo âna popai na é ina tôo wà Pwiduée, goo wà Iésu Kériso*.

³ Cidòri nyuâa pwi âboro na é pûra [târa pâ âboro] é popai bèeni, na me géé jaa Pwiduée. Â cidòri nyuâa mwara tàpé na rà tère ma pâra wiâra! Ba é jèe wâmwünyabwe é tòotù na ée mwa pacoò diri pwiri [wà Pwiduée].

Ipwabwàcu

⁴ Go wii târa pâ 7 wâra pwapwicîri, na province Asia†: Wâdé na tâa jaawà é *aupwényunyuâari, ma é *pimeaari imudi, ma é pinaanapô:

Aupwényunyuâari na me géé jaa wà Pwina é napwiri, ma nabà, â ée mwa me!

Aupwényunyuâari na me géé goro é *Nyuâaê Pwicîri, na é tâa béaa kâra autâa kà Pwi Ukai, [na é pwacèwii 7 nyuâa‡, naa na pai tâbawêe kêe]!

⁵ Aupwényunyuâari na me géé goo Iésu Kériso! Wàé na é inapàpari Pwiduée goro âjupâra. Â wàé na é pwi âboro na é

1:1 Auinapàpari 22.6 * **1:2** Goo wà Iésu Kériso—é, Popai kà Iésu Kériso. **1:3** Auinapàpari 22.7,10 **1:4** Exode 3.14-15; Auinapàpari 3.1, 4.5 † **1:4** Asia—Wà napô Turquie nabà. ‡ **1:4** Nyuâaê Pwicîri...na é pwacèwii 7 nyuâa—Grec: Tèpa 7 nyuâa. Nimaro 7 âna ucina goo pai tâbawêe kà Pwiduée, wiâra auniimiri kà tèpa Juif. **1:5** Psaume 89.28; Kolosé 1.18

mara wâro cowa gée na aubà. Â wàè kaa Pwi Ukai kà diri tèpa ukai wâni gòropuu!

Â wàè pwina é dau mearijè, â é tipijè jii ê pâ èpà kâjè, goro domii kêe [na joro na ia é bà ba kâjè].

⁶ Â é pwa ma jè tèpa naîri Mwaciri kêe, ma jè coo ara Pwidueé§, caa kêe, ba na jè piênawéna kêe. Wâdé na tâa jaaé ê pai maina ma muugère, ma pàtamee, dàra gòiri awé! Amen! Wâdé na wàra!

⁷ Guwà tàmaari! Ba ée jèe tàpo me, na pâ nee. Â rà o cau cowaé diri tèpa âboro—wà mwara tàpé na ia rà tòtéé goro da. Â rà o mwa i ma pijinünü diri pâ Ba wâni gòropuu. Amen! Wâdé na wàra!

⁸ É ina wà Pwi Ukai Pwidueé, pâ: «Wâgo *Alpha* ma *Oméga*, pwi autapoo goo ma pwi pwâadèreè*. Wâgo na go napwiri, ma nabà, â go o mwa me. Wâgo Pwina dau pwa Pâtâmoo naa gòro diri pâ muru.»

É cowa Iésu Kériso naa na muugère kêe

⁹ Wâgo Ioane, pwi a cèikî béewà, na jè cau pwamaagé cowa, ba wàrapwiri goo pai pâra wiâ Iésu kâjè. Êco na jè cimwü ma pidàpwicâarijè, ma jè cau tapacîri é Mwaciri kêe.

[Na pwi pàara na ia é patùrao wà Pwi Ukai, âna] go tâa na karapuu naa gòropô Patmos, gée goro é pai picémara kô é popai kà Pwidueé, ma pai paâjupâra kô Iésu.

¹⁰ Â, na jè tòotù pwapwicîri, tòotù kà Pwi Ukai, [â go gére pwapwicîri]. Â é popao é Nyuââé Pwicîri. Â go tère na càuo é jè pwâratùra na dau maina, pwacèwii airi tutu.

¹¹ Â é ina tôo pâ: «Gà wii naa na tii ê pâ muru na gà cowa. Â gà panuâ pâ, târa pâ 7 wâra pwapwicîri, wâna pâ ville bèeni—wà Éféso, ma Smyrne, ma Pergame, ma Thyatire, ma Sardes, ma Philadelphie ma Laodicée.»

¹² Â go tabiio, ba na go cowa pâ wàilàapà na patùrao. Â go cowa 7 wâra ânye mwani mii.

¹³ Â wânabibiu kàra, âna é coo wê wà *Pwina naîri âboro†. Âna é coona é ârabwée gòri. Â é pûukake‡ na pii nawââé goo, âna mwani mii.

1:6 1 Pétèru 2.9; Auinapàpari 5.10, 20.6 § **1:6** Jè coo ara Pwidueé—Grec: Jè tèpa pwa ârapwaailò. **1:7** Daniel 7.13; Zakarie 12.10; Mataio 24.30; Ioane 19.34-37;

1 Tésalonika 4.17 **1:8** Auinapàpari 21.6, 22.13 * **1:8** Wâgo...pwi autapoo goo ma pwi pwâadèreè—É tòpò diri pâ muru wà Pwidueé, â diri pâ muru, âna kêe. *Alpha*—Bétapoo aupwa âmu tii naa na alphabet na grec; *Oméga*—Bénabwé wèe.

1:13 Daniel 7.13, 10.5 † **1:13** Pwina naîri âboro—é, Pwina é pwacèwii é âboro.

‡ **1:13** Pûukake—Karapuu opii nawâajè, târa paa.

14 Â ê wàrapûruê, âna pwaa, pwacèwii ê nee na dau pwaa[§]. Â ê du âraporomee, âna pwacèwii ê doromara ânye.

15 Â ê du âê, âna pwacèwii paò mii, na tòo goro ânye, ma dau pwâra. Â pwâratûra kêe âna dau maina pwacèwii airi pwiritée* na dau maina.

16 Â é cipa goro îê étò, ê 7 îricò. Â géee pwêe, âna còobé ê tauwa, na pipwêe bèepi. Â ê naporomee âna é pwâra pwacèwii i tòotû naa po gopaé bwàti.

17 Â go cigòboo, â go tùu jùruo araé, â câgo caa gù, goo pai wâgotôo.

Êco na é tòpò îê étò naa gò-o, â é ina tôo pâ: «Gà cibwaa nama wâgotâgà! Ba wâgo-ni, wâgo na go autapoo goo ma pwâadèrèe.

18 Â wâgo, âna wâgo Pwina é wâro†. Ia go jèe bà, êco na êni, âna go jèe *wâro dâra gòiri awé, â pwa pàtâmoò naa goro é pwâra bà. Ba go tà pa é kii, târa é 'Napô kâ tèpa bà'.

19 Â gà wii naa na tii é pwina gà còo—ê pâ muru nabà, bau é pâ muru na o mwa tà tèepaa.

20 «Wàèni é pai ina wèe na tàbinyiri, goro i pâ 7 wâra ânye mwani mii, ma i pâ 7 îricò, na ia gà còo naa na îô étò: Ba i pâ 7 wâra ânye, âna tèpa 7 wâra pwapwicîri. Â i pâ 7 îricò, âna tèpa 7 angela‡ kâra.»

tii târa 7 wâra pwapwicîri <α>

2

(Naporomee 2-3)

1 <α> Tà tàpé Éféso

1 [É ina tôo* wà *Pwina naîri âboro, pâ]: «Gà wii pâ, tà pwi*angela† kâra é wâra pwapwicîri wâ Éféso pâ:

«Wàèni é popai kòo, wâgo na go cipa na na-araraîô étò i 7 îricò; â go pâra nabibiu kâra 7 wâra ânye mwani mii, [ma wéaarirà]. Â go ina tàwà pâ:

2 Go jèe tâmogòori é wâro kàwà‡, ma êdiri pâ wakè kàwà, ma é pai pidàpwicâriwà. Â go jèe tâmogòori pâ guwà cicara tàpé

1:14 Ézékiel 43.2; Daniel 7.9, 10.6; Auinapàpari 2.18, 14.2, 19.12 § 1:14 Dau pwaa—Napéaati naa na grec pâ: Pwacèwii é wàramutò na pwaa, â pwacèwii é neige.

* 1:15 Pwacèwii airi pwiritée—é, Pwacèwii pâ wià na dau maina. 1:16 Hébéru 4.12; Auinapàpari 2.12, 19.15 1:17 Ésaïe 44.6, 48.12; Auinapàpari 2.8, 22.13 † 1:18 Pwina é wâro—é, Pwina é naa wâro. ‡ 1:20 Tèpa 7 angela kâra—Pwiri tèpa angela, é, pwiri tèpa âboro. (Angela naa na grec, âna pai ina wèe pâ: Pwi apame é popai.)

2:1 Auinapàpari 1.16 * 2:1 Tôo—Wà Ioane na é wii tii. † 2:1 Pwi angela—é, Pwi apitûâ. Ipaiwà naa na nee tii 8,12,18. (Còo note goo Auinapàpari 1.20.) 2:2

1 Ioane 4.1 ‡ 2:2 Wâro kàwà—Grec: Wâro'gà. Ê tii, âna wii tà pwi apiwéaari é wâra pwapwicîri, ba kâra diri tèpa wâra pwapwicîri na é wéaarirà.

na nùmarà na rà pwa na èpà. Ba guwà jèe côoina tèpa pwâ, na rà pi-ina goorà pâ, rà tèpa *apostolo, [na go cùrurà pâ].

³ Â guwà pwamaagé côo, ba wàrapwiri gooò. Êco na câguwà caa panuâ ê cèikî kàwà naa gooò[§].

⁴ «Â caapwi co, pwa ê càragà na èpà, â go patùrawà ba gòo. Guwà jèe tubatiâu pwâranümawà gooò*, na tâa goowà béaa.

⁵ Wâdé na guwà niimiri wâna na ia guwà tûu naawê. Â guwà pinünüma ma guwà biiwà, â guwà wârori cõwâ ê càrawà béaa, [na ia wâdé tà Pwiduée!]. Ba go péa tèepaa mariwà, ma popa jiiwà i wâra ânye kàwà.

⁶ «Êco na wâéni ê càrawà na wâdé. Ba guwà èpàri, pwacèwiio ê pâ wakè kà tèpa Nicolaïtes[†].

⁷ «Wà pwina pwa pwâranýüruê, âna wâdé na é tère, ê pwina é ina é Nyuâaê Pwicîri târa pâ wâra pwapwicîri!

«Â wà pwi âboro na é piètò [jii ê èpà] âna go o mwa naa tàrù tée, ma é uti ê pwâra upwâra târa wâro, na wâna aupwanapò kà Pwiduée naa *napwéretòotù.

Nabwé!»

2 <α> Tà tàpé Smyrne

⁸ [Wà Pwina naîri âboro, âna é ina tõe mwara, pâ]: «Gà wii pâ, tà pwi angela kâra ê wâra pwapwicîri wâ Smyrne pâ:

«Wâéni ê popai kôo, wâgo na go autapoo goo ma é pwâadèrèè, na ia go bà, â go jèe wâro cõwâ. Â go ina tàwà pâ:

⁹ «Go jèe tâmogòori ê pai tâa na aré kàwà, ma pai ticè kàwà. Â po dau wâru pâ aupwényunyuâari kà Pwiduée naa gòwà! Â go jèe tâmogòori ê pâ picocoo kà tàpé na rà ina pâ rà tèpa *Juif—[tèpa âboro kà Pwiduée]—âna càra caa tàpé géewê. Ba rà tèpa âboro kà *Caatana.

¹⁰ «Â go ina tàwà pâ: O mwa pwa cè ji pàara[‡] cèna guwà o tâa na aré ma tòina na. Ba wà Caatana, âna ée mwa nama tòpò cè pàra tàpé gée goowà, naa na karapuu, ba na pai tacaiwà diri. Êco na guwà cibwaa nama wâgotàwà. Â guwà cimwü naa na é cèikî kàwà, ipaiwà na pâra nau pòtàmwarawà. Â go o mwa naa pumara wakè kàwà—ê bwe korona, târa wâro[§].

§ 2:3 2e phrase—Grec: *Càcaa oratàwà*. * 2:4 *Pwâranümawà gooò—é, Pwâranümawà goo tèpa cèikî béewà*. 2:5 Auinapàpari 3.3 † 2:6 *Tèpa Nicolaïtes—Tèpa pwa pupûra na tèpa pwâ na rà pacâmuri tèpa cèikî naa goo Kériso goro pâ popai na pwâ. Munaa rà ina pâ, tâa târa ê autâmogòorimuru na tàbinyiri, â rà niimiri pâ ê nyuâajè co na âjimuru, â càcaa naiijè, ékaa na wâdé na jè wâro imudi goro naiijè. Pwiri rà pâra wiâra pwi âboro na nee Nicolaüs. 2:7 Genèse 2.9; Auinapàpari 22.2,19 2:9 2 Korénito 11.14–15; Auinapàpari 3.9 2:10 2 Timotéo 4.8; Jacques 1.12 ‡ 2:10 *Cè ji pàara—Grec: 10 tòotù*. § 2:10 *Go o mwa naa pumara wakè kàwà—é bwe korona, târa wâro—Munaa pai ina wèe pâ: Go o mwa naa tàwà ê âji wâro, é, pwiri Go o mwa naa tàwà ê câmawà na guwà wârori ê wâro.**

11 «Wà pwina pwa pwâranyüruê, âna wâdé na é têre é pwina é ina é Nyuâaê Pwicîri târa pâ wâra pwapwicîri!

«Wà pwi âboro na é piétò [jii é èpà] âna o câé caa tatée é bêarailu kâra pwâra bà. [Ba ée mwa wâro jaa Pwiduée dàra gòiri.]

Nabwé!»

3 <α> Tà tàpé Pergame

12 [Wà Pwina naîri âboro, âna é ina mwara tôo, pâ]: «Gà wii pâ, tà pwi angela kâra wâra pwapwicîri wâ Pergame pâ:

«Wàéni é popai kôo, wâgo na pwa i tàuwa kôo, na pipwêe bèepi. Â go ina tàwà pâ:

13 «Go tâmogòori pâ wâna na guwà tâa wê, âna é pitûâ naawê wà Caatana. Êco na guwà nye cipa ba mwü é neeô. Â go jêe tâmogòori pâ rà popa jiiwà Antipas, wà pwina é *târù na é *paâjupâraô. Â rà pôtâmwereê, naa na ville kàwà, na é tâa wê wà Caatana. Êco na câguwà caa pitütôowâri é pai cèikî naa good.

14 «Â caapwi co, pwa é càragà na èpà, â go patûrawà ba gòo. Ba rà wâjaawà wà tèpa âboro na rà pwaduwa kà Balaam. Ba é [pwi *péroféta biu, pwi a pwâ, na ia é] pitu tà ukai Balak, ba na é pa-imwüru é Ba *Isaraéla. Ba é nama rà uti é pâ *ârapwaailò na naa târa é pâ ânuuru duée imudi. Â é nama rà pwa wârogòronaigé* wà pàra tàpé.

15 «Â wàrapwiri jaawà nabà, ba pwa cè ârapàarawà, na rà pâra wiâra é ârapupûra kà tèpa Nicolaïtes.

16 Â go ina tàwà pâ, guwà pinünüma ma guwà biiwà! Ba go péa tèepaa mariwà, [pame wârimuru kàwà]. Â go o pipaa ma wàilà, goro é tàuwa na me géé pwâô†.

17 «Wà pwina pwa pwâranyüruê, âna wâdé na é têre é pwina é ina é Nyuâaê Pwicîri târa pâ wâra pwapwicîri!

«Wà pwi âboro na é piétò [jii é èpà] âna go mwa naa tée é utimuru géé napwéretòtù—é *manne* na ia pacârûri‡. Â go mwa naa tée atü pwa, na wii naa goo, é nee na bwaa âmuê. Ê nee bèepwiri, âna o câé caa tâmogòori cè jè âboro, êco pwi âboro na é tòpi.

Nabwé!»

2:11 Auinapàpari 20.14, 21.8   2:14 Nombres 22-24, 25.1-2, 31.16; 2 Pétèru 2.15

* 2:14 *Wârogòronaigé—Prostitution.*   2:16 Auinapàpari 3.11   † 2:16 *Ê tàuwa na me géé pwâô—*Ucina goro é Popai kà Pwi Ukai na âjupâra. Wà Iésu, âna ée mwa popa popai kée, ba na é pitèi tèpa pwâ na rà ébii é popai kée.   2:17 Exode 16.4,14-15,33-34; Êsaïe 62.2; Ioane 6.48-50   ‡ 2:17 *Manne na ia pacârûri—*Wà Pwiduée, âna é pa-ija tèpa Isaraéla na rà tâa namaré, goro é manne. (Còo 2^enote goo Hébéru 9.4.) Rà niimiri wà pàra tèpa Juif pâ, wà péroféta Iéremia, âna é pacârûri é jè dàra manne, tapacîri é tòotù na o mwa pacoo é pwâra ukai kà pwi Mesia.

4 <α> Tà tàpé Thyatire

18 [Wà Pwina naîri âboro, âna é ina mwara tôo, pâ]: «Gà wii pâ, tà pwi angela kêra é wâra pwapwicîri wâ Thyatire pâ:

«Wàèni é popai kôo, wâgo *Pwina naî Pwiduée, wâgo na du âraporomeeô, âna pwacèwii é doromara ânye. Â du âô, âna pwacèwii paò mii, na tòo goro ânye, ma dau pwâra. Â go ina tàwà pâ:

19 «Go jèe tâmogòori é wâro kàwà, ma é pâ wakè kàwà. Ba guwà cèikî naa good, â guwà meaari tèpa âboro, ma pitu tàra. Â guwà pidàpwicâriwà. Â go tâmogòori pâ guwà dau pwa pâ wakè na wâru, jii béaa.

20 «Â caapwi co, pwa é càragà na èpà, â go patùrawà ba gòo. Ba [dau èpà tôo, na] câguwà caa pacoo tô ilàri Jézabel[§]. Wà tôobà, âna é ina pâ é tô péroféta, na é pame é popai kôo. Êco na é pwâ, â é pa-imwüru tèpa âboro kôo, ba na rà pwa na èpà. Ba é nama rà uti é pâ ârapwaailò, na naa târa é pâ ânuuru duée imudi. Â é nama rà pwa é wârogòronaigé wà pàra tàpé.

21 «Wà tôobà, âna é pwacèwii tô ilàri gòronaigé*. Â go dau naa tée pàara târa ma é pinünüma ma é biie. Êco na tàutée na é pitòotéri é wâro kêe. Ba nümee [na é tâa gòro aupuu kêe, ba] na é tà pwa pâ tûâ kêe na miiri.

22 «Â wâdé, ba ée mwa tâa gòro aupuu kêe, êco na go o jèe tàpo tugée naa gooé, â ée mwa pwamaagé côo naawê. Â ipaiwà naa goo wà tàpé na rà pwaduwà kêe, wiàna càra caa pinünüma ma rà biirà, jii é pâ tûâ na èpà bèepwiri.

23 «Ûu, go o mwa nama rà bà, diri tàpé na rà pâra wiêê†. Â diri tèpa wâra pwapwicîri, âna rà o mwa cau tâmogòori pâ, wâgo Pwina é tâmogòori diri pâ auniimiri ma câbawâdé, na tàbinyiri wâna pwâranüma tèpa âboro. [Guwà ipwacôoco!] Ba go mwa jèpa naa tàwà, wiâra jèpa wakè kàwà.

24 «Napwa naa goo wà tàpé na rà pâra wiâ Jézabel, âna rà ina pâ rà mudàra cè ‘ârapupûra na wâgòro’. Âna rà pwâ, ba rà mudà co wà Caatana‡. Êco na wà pàra tàpé gée goowà gée pwiri Thyatire, âna câguwà caa wârapwiri. Â [pwa é popai kôo ba kàwà, â] càcaa jè nakake na dau tòina.

2:18 Auinapàpari 1.14–15 2:20 1 Rois 16.31; 2 Rois 9.22 § 2:20 Jézabel—Munaa ucina goo wà Jézabel, naa na Aamwari Béaa, na ia é pame é pwapwicîri tà Baal. (Còo 1 Rois 16.31–33.) * 2:21 É pwacèwii tô ilàri gòronaigé—Ucina goro é wâro, na càcaa papwicîri Pwiduée. 2:23 Psaume 7.10; Jérémie 17.10; Auinapàpari 20.12–13 † 2:23 Diri tàpé na rà pâra wiêê—Grec: Pâ naîé. ‡ 2:24 1re & 2^ee phrases—Grec: Rà ina pâ, rà tâmogòori é pwina wâgòro naa jaa Caatana.

25 Go tûârî tàwà co pâ, guwà tâjùru ba mwü ê pâ muru na guwà tà pa§, tèepaa naa goro pai wâjué cõwâ kôo.

26-27 «Wà tàpé na rà piétò—wà tàpé na rà tà pitère dõo, tia pwâadèrèè—âna go o mwa naa tàra ê tàrù, na é naa tôo wà Caa kôo. Ba rà mwa pitûâ naa goo diri pâ Ba gòropuu. Â rà pòogairà goro tâjò paò, pwacèwii wâra jawé puu pècidaa.

28 Â go naa tàra mwara ê îricò kaatàdaa, na é pame i tòotù, [ba na câmu kêra pai piétò kàra].

29 «Wà pwina pwa pwâranyüruê, âna wâdé na é tère ê pwina é ina é Nyuâaê Pwicîri târa pâ wâra pwapwicîri!

Nabwé!»

3

5 <α> Tà tàpé Sardes

1 [Wà *Pwina naîri âboro, âna é ina tôo mwara, pâ]: «Gà wii pâ, tà pwi *angela* kêra ê wâra pwapwicîri wâ Sardes, pâ:

«Wâéni é popai kôo, wâgo na dipitirio [ê pâtâmara é Nyuâaê Pwicîri, na é pwacèwii] 7 nyuâa [naa na pai tâbawêe kêe]; â kôo mwara, tèpa 7 îricò. Â go ina tàwà pâ:

«Go jèe tâmogòori ê wâro kàwà, ma é pâ wakè kàwà. Go tère popai goowà, ba guwà paari pâ guwà tàcî ma wâro, êco na guwà jèe tàgère bà.

2 Â go cõo pâ ê tûâ kàwà, âna càcaa wâdé tà Pwiduée Caa kôo. Êkaa na go ina tàwà pâ: Guwà cimadò! Â guwà pagòo é ji dàramuru na wâdé na bwaa tà tâa jaawà. Ba guwà o péa tà bà bamwara.

3 «Guwà pinünüma ma guwà biiwà! Â guwà tà nünümari é popai na guwà jèe tère ma tòpi. Â guwà pitère dèe! Ba go o péa papòwà, pwacèwii pwi a mura. Ba câguwà caa tâmogòori cè ineretòotù, cèna go tèepaa dariwà† na.

4 «Â caapwi co, na pwa pàara gée goowà, wâ Sardes, na càra caa tubatòri ê ârabwée kàra, ba wâdé tôo, é wâro kàra. Â go o mwa naa tàra ê ârabwée pwaa na jajau. Â bà mwa picaapâra [naa na pai piétò kâbà‡, na ara diri tèpa âboro].

2:25 Auinapàpari 3.11 § 2:25 Guwà tâjùru ba mwü, ê pâ muru na guwà tàpa—Ê cèiki kàra, bau é pâ muru na wâdé na rà pwa. 2:26-27 Psaume 2.8-9 2:26-27

Psaume 2.9 2:28 Auinapàpari 22.16 3:1 Auinapàpari 1.4,16 * 3:1 Pwi angela—é, Pwi apitûâ. Ipaiwà naa na nee tii 7 ma 14. (Cõo note goo Auinapàpari 1.20.) 3:3 Mataio 24.43-44; 1 Tésalonika 5.2; Auinapàpari 2.5, 16.15 † 3:3 Ineretòotù, cèna go tèepaa dariwà na—Pai tèepaa kà Kériso naa jaarà, ba na é pitèrà, â càcaa pai wâjué cõwâ kêe, na Bénabwé tòotù. 3:4 Jude 1.23 ‡ 3:4 Naa na pai piétò kâbà—Ê ârabwée pwaa, âna ucina goro é pai piétò. Cõo nee tii 5.

⁵ «Ba wà diri tàpé na rà piétò [jii ê èpà] âna rà o coona cè ârabwée na pwaà cèna wàrapwiri. Â o câgo caa câtura ê neerà géé na ê Tii goro wâro^S. Â go mwa inapàpari, na ara Caa kôo ma pâ angela kêe, pâ, rà tèpa âboro kôo.

⁶ «Wà pwina pwa pwâranyürê, âna wâdé na é tère ê pwina é ina é Nyuâaê Pwicîri târa pâ wâra pwapwicîri!

Nabwé!»

6 <α> Tà tàpé Philadelphie

⁷ [Wà Pwina naîri âboro, âna é ina tôo mwara, pâ]: «Gà wii pâ, tà pwi angela kêra ê wâra pwapwicîri wâ Philadelphie pâ:

«Wâéni é popai kôo, wâgo na go pwicîri ma âjupâra. Wâgo na go tà pa é kii, târa pwâra ukai kà *Davita. Ê pwina go tàpiri*, âna o ticè na pâriê ma é târi; â ê pwina go târi, âna o ticè, na pâriê ma é tàpiri. Â go ina tàwà pâ:

⁸ «Go jèe tâmogòori é wâro kàwà, ma é pâ wakè kàwà. Po dau ticè nii ma pàtàmwà, êco na guwà tà pitère dâra é popai kôo. Â câguwà caa pitütôowâri é neeô. Guwà côo, go jèe tòpò na arawà é goropwârawà na jèe tàpiri. Â nye ticè âboro cèna é tâmogòori târi.

⁹ «Pwa pàra tàpé jaawà, na rà ina pâ rà tèpa *Juif [ma tèpa âji âboro kà Pwiduée]. Êco na càra caa tàpé géewê, ba rà tèpa âboro kà *Caatana. Â wà tàpéebà, âna go o mwa nama rà cigòboo na arawà. Â rà o nye tâmogòori pâ dau wânümoo goowà.

¹⁰ «Ba guwà nye pitère dâra é popai kôo, ba na guwà cimwü ma pidàpwicâariwà. Â géé goo pwiri, â go o mwa wéaariwà, na tòotù kêra aré ma tòina. Na tòotù bèepwiri, âna o tacai diri pâ âboro gòropuu.

¹¹ «Êco na guwà tà tàcî! [Ba go péa papòwà.] Â guwà tâjùru ba mwü é pâ wâdé [na wâna pwâranümawà]. Ba o péa tà upa jiiwà é câmwà.

¹² «Wà pwi âboro na é piétò [jii ê èpà] âna go o mwa nama é pwi âra wâ, târa wâra pwapwicîri kà Pwiduée Caa kôo. Â o câe caa còobé còwâ. Â go o mwa wii naa gooé, é nee Pwiduée Caa kôo, ba é pwi âboro naa napô kà Pwiduée—âna *Iéruçaléma na bwaa âmuê, na ée mwa paboome wà Pwiduée,

3:5 Exode 32.32–33; Mataio 10.32; Luka 10.2, 12.8 **S 3:5** Tii goro wâro—Munaa tii kà Pwiduée, na é wii naa na, diri pâ nee tàpé na é naa târa ê âji wâro. (Còo Filipi 4.3.) Pwiri tii na wii naa na ê pâ pumara wakè kà tàpé na dau gòo ê cèikî kâra. **3:7**

Ésaie 22.22 * **3:7** Ê pwina go tàpiri... Pai ina wèe pâ, é pitûa naa goo diri pâ muru wà Kériso, â é nye pacoó é câbawâdé kêe. Nye ticè na pâri ma é cicaraé. **3:8** 1

Korénito 16.9 **3:9** Ésaie 45.14, 49.23, 60.14; Auinapàpari 2.9 **3:10** Luka 21.19;

2 Timotéo 2.12 **3:12** Ésaie 62.2, 65.15; Auinapàpari 14.1, 21.2

gée napwéretòotù. Â go o mwa wii mwara naa gooé, ê needô na bwaa âmuê.

¹³ «Wà pwina pwa pwâranyüruê, âna wâdé na é tère ê pwina é ina é Nyuââê Pwicîri târa pâ wâra pwapwicîri!

Nabwé!»

7 <α> Tà tàpé Laodicée

¹⁴ [Wà Pwina naîri âboro, âna é ina mwara tîo, pâ]: «Gà wii pâ, tà pwi angela kâra é wâra pwapwicîri wâ Laodicée pâ:

«Wâéni é popai kôo, wâgo na ina goodô pâ ‘Amen ma Wâdé na wâra’. Wâgo kaa na go inapàpari wà Pwiduée goro âjupâra. Â wâgo pwi pâara ma pwi naigé mara diri é pâ muru na é tòpò wà Pwiduée. Â go ina tàwà pâ:

¹⁵⁻¹⁶ «Go jèe tâmogòori é wâro kàwà, ma é pâ wakè kàwà. [Câguwà caa piênawéna kôo goro diri pwâranümawà.] Wâdé na guwà moo, é wâdé na guwà tòoka. Êco na guwà tâa nabibiu. Guwà ipwacôoco, ba go péa gariwà!

¹⁷ «Guwà pi-ina kàwà pâ, dau wâru neemuruwà, ma mwani kàwà, â nye ticè cè jè muru cèna tiâu jiiwà.

«Êco na ticè tàwà, ba câguwà caa côoinari pâ po dau pwaée kàwà! Ba po dau ticè âji neemuruwà, â guwà bwi, ma cicàpé!

¹⁸ «Â go ina tàwà pâ: Wâdé na guwà wâri jiio mwani mii, na cîri naa goro ânye, na dau pwâra ma maina wâri wèe. Â o pwa neemuruwà, na ara Pwiduée. Â guwà wâri é pâ ârabwée na dau pwaa, ma guwà o coona. Ba na wârapwiri, â o câguwà mwa caa kamu, goro pai cicàpé kàwà. Â guwà wâri jiio, cè wâi târa âraporomeewà, ba na guwà o niâ bwâti.

¹⁹ «Go pa-icôo ma tòimiri tèpa âboro na dau wânümoogorà. Â gée goo pwiri, â guwà tàcî, â guwà pinünüma ma guwà biiwà. Â guwà tòotéri é wâro kàwà!

²⁰ «Guwà còo, go coo goropwârawâ, â go cùu. Â wiàna é tère ê pwâratùra kôo cè jè âboro, ma tàpiri tîo, â go too darié, ma bu pi-ija naima.

²¹ «Wà pwi âboro na é piétò [jii é èpà] âna go o mwa nama é tâaboo pwacèwiio, naa goro jènere é autâa kôo. Ba go jèe piétò, â go jèe tâaboo naa goro jènere é autâa kà Caa kôo.

²² Wà pwina pwa pwâranyüruê, âna wâdé na é tère ê pwina é ina é Nyuââê Pwicîri târa pâ wâra pwapwicîri!

Nabwé!»

4

Rà pwamaina Pwiduée naa napwéretòotù

¹ Gée na càuru ê pâ muru bèepwiri, â go còo naa na nyuâa, [wâgo Ioane] ê goropwârawâ napwéretòtù, na tàpirié. Â go tère mwara i pwâratùra, na é pwacèwii ê airi tutu. Â é ina tòo pâ: «Gà toome naani, ba na go paari tâgâ ê pâ muru na o tàpo tèepaa.»

² Â é popao ê Nyuâaê Pwicîri, â go còo ê autâa, nidò *napwéretòtù, na é gére tâa gò wà Pwi Ukai.

³ Â é po dau jajau na pai muugère kêe, â é pwâra pwacèwii jè atù na bwùucùru ma mii*, na dau maina wâri wèe. Â é tâbèepi autâa ê ubà, na é pwâra pwacèwii ê atù *émeraude*.

Tèpa 24 âboro pwanümarà

⁴ Wâbèepi autâa kà Pwi Ukai, âna go còo pàra autâa na po 24. Â rà tâa gò tèpa âboro pwanümarà na rà po 24. Â rà coona pâ ârabwée na pwaa, â rà bweri ê bwe korona mwani mii.

⁵ Â [go còo] pâ âra kâra tikakara, na pâra gée goo i autâa kà Pwi Ukai, â [go tère] ê pwâra kûu kêe. Â wâbéaa kâra autâa kêe, âna rà tâa wê ê pâ 7 uèù na tà udàrù. Â wàilà pwiri [câmu goro ê Nyuâaê Pwicîri kà Pwiduée, na é pwacèwii] 7 nyuâaê [naa na pai tâbawêe kêe].

⁶ Go còo naawê mwara, pé nawià, na dau pwéelaa awé.

Ârapàpé macii na pwa nyuâarà

Go còo pâ macii na pwa nyuâarà, na rà po 4, tèpa pwamaina Pwiduée†. Â dau wâru pâ âraporomeerà. Ba rà tâa ararà, ma wâ pwâgùrurà, â tàpitiri ê naiirà.

⁷ Â wà pwi jèpwi, âna wâra munaa liò‡, â wà pwi jèpwi, âna wâra munaa pwi nari paaci, â wà pwi jèpwi, âna é pa naporomara âboro, â wà pwi jèpwi, âna é pwacèwii ê marù bwaamata§ na é gére tâdòiti.

⁸ Â jèpa pwa 6 itoorà. Â pwa âraporomeerà pitiri goorà. Â rà nye tà nyabi, naa ne ma pwaa, ma ina pâ:

«É pwicîri! É pwicîri!
É pwicîri wà Pwi Ukai,
ba wàé Pwiduée,
na é patàrù diri.
Dau pwa nii kêe,

4:1 Auinapàpari 1.1,10 **4:2** Ésaïe 6.1 **4:3** Ézékiel 1.28 * **4:3** Atù na bwùucùru ma mii—Atù 'jaspe' ma 'sardoine'. **4:4** Auinapàpari 3.18 **4:5** Ézékiel 1.13; Zakarie 4.2; Auinapàpari 1.4, 8.5, 11.19, 16.18 **4:6** Ézékiel 1.5–10,22, 10.14 † **4:6** Macii na pwa nyuâarà...tèpa pwamaina Pwiduée—Grec: *Êtres vivants*, na rà tâa jaa Pwiduée, ba na rà pwamainaê. Pwacoé ma jè ina pâ, pwacèwii dà. Pwiri tàpo pwacèwii pâ macii, é, pâ âboro, é, pâ angela, é, pâ nyuâa. ‡ **4:7** Liò—Lion. § **4:7** Marù bwaamata—Aigle. **4:8** Ésaïe 6.2,3; Ézékiel 1.18, 10.12

naa gòro diri pâ muru.
Ba wàé nabà,
â wàé napwiri,
â é gére me còwâ!»

⁹ Â rà nye tà cagòtù, ma pwamaina, ma pwaolé tà Pwi Ukai, na é tâa gò é autâa kêe, wà Pwina é *wâro dâra gòiri awé.

¹⁰ Â, na diri pâ pàara na rà pwamainâ na, â wà i tèpa 24 âboro pwanümarà, âna wàilà mwara, âna rà cigòboo, ma tùu jürurà araé. Â rà pwamaina wà Pwina é wâro dâra gòiri awé. Â rà tapwütù i pâ bwe korona kâra na araé, â rà ina tée pâ:

¹¹ «Wâgà Pwi Ukai,
wà Pwiduée kâbà,
âna wâgà, na pâri
ma ipwamainagà,
ma cagòtùgà.
Gà dau pwényuâa;
Dau pwa pàtamagà,
naa gòro diri pâ muru.
Wâgà na gà tapoo
diri é pâ muru.
Wâgà na gà pacoo,
gée goro é cábawâdé'gà. Nabwé!»

7 aupii goro tii <β>

5

(Naporomee 5-7; 8.1-5)

É tàpiri tii wà Pwi nari mutô

¹ Go còo é tii na pipîri, na é cipa goro îê étò wà Pwi Ukai, na é gére tâa gò jè autâa. Pwa aupwa tii bèepi é pwi tii-bà. Â pwa pâ aupii na rà po 7*.

² Â go còo jè *angela na dau pwa pàtamee, na é tomara too, â é ina pâ: «Wàilàpà cèna pâriê ma é tipi é pâ aupii, ma pòpwara é tii bèeni?»

³ Êco na nye ticè pwi jè âboro, cèna pwa tàrù kêe ma pwa pàtamee ma é tipi ma pòpwara i tii, ma é còo –ticè nidò napwéretòtù, ma wâni gòropuu, ma wâna aranara napuu.

⁴ Â go i, â go dau i, gée goro na nye ticè pwi jè âboro na pâriê ma é tipi.

4:10 Auinapàpari 7.10,15, 19.4   5:1 Ésaie 29.11; Ézékiel 2.9-10   * 5:1 Pâ aupii na rà po 7—Pigabia bwàti goro buci (cire de bougie). Â wà pwi awii tii, âna é pwa câmu kêe naa na buci.

⁵ Â é ina tîo i pwi jè ârapàara i tèpa ijiao pâ: «Gà cibwaa i! Ba pwa pwi âboro caapwi, na pâri ma é tipî é pâ 7 aupii, ma pòpwarâ é tii. Ba wâ [pwina rà ina gooe pâ] Pwi liô, géé na wâao kâ *Juda; wâ pwi ukai, na é pwi gòobàra wâ ukai *Davita. Ba wâé na é jèè piétò!»

Pâri Pwi nari mutô

⁶ Nabwé, â go côo é *Pwi nari mutô na é gére coo ara é autâa kâ Pwi Ukai, wânabibiu kêra i ârapàpé macii na pwa nyuâarâ, ma i tèpa ijiao. Â wâra munaa tètâmwereê, ma pwa *ârapwaaillò gooe. Â po 7 pâ gi kêe, ba dau pwa pàtâmee, â 7 âraporomee mwara. Â wâilà pwiri [é câmu goro] é Nyuâaê Pwicîri[†], na é cùrué pâ wâ Pwiduée, naa gòropuu diri. [Ba é Nyuâaê Pwicîri, âna pwacèwii 7 nyuâa, naa na pai tâbawêe kêe.]

⁷ Â wâ i Pwi nari mutô, âna é me naa goo i autâa kâ i Pwi Ukai, na ia é popa i tii naa na îé étò. Â é pa jiié i tii.

⁸ Â rà cau cigòboo, ma tùu jùrurâ araé, i tèpa ârapàpé macii ma wâ i tèpa 24 ijiao, ba na rà pwamainâe. Â jèpa pwa gitar[‡] [kâ diri tèpa ijiao] ma é wâra jawé mwani mii, na wâbé goro jawé ûrea. Ba êpwiri, âna é pâ pwâra pwapwicîri kâ tèpa âboro kâ Pwiduée.

⁹ Â rà nyabiri é jè nyabi na bwaa âmuê, ma ina pâ:

«Wâgâ co Pwi nari mutô,

pârigâ ma gà pa i tii,

tipî é aupii goo.

Ba pòtâmwaragâ;

Gà pwi ârapwaaillò;

Gà naa wâro'gâ;

Joro domii'gâ,

ba kâ tèpa âboro,

géé na diri pâ wâao,

ma diri pâ pwâratùra,

géé na pâ napô diri,

ma diri pâ Ba.

Gà tipirà[§] diri,

jii pâ èpâ kâra,

ba na rà Ba'gâ,

ba kâ Pwiduée.

¹⁰ Râ mwa tâa jaaé*,

^{5:5} Genèse 49.9; Ésaïe 11.1,10; Auinapàpari 22.16   ^{5:6} Zakarie 4.10; Ioane 1.36; Auinapàpari 13.8   [†] ^{5:6} Nyuâaê Pwicîri—Grec: 7 nyuâa.   ^{5:8} Psaume 141.2; Auinapàpari 8.3-4   [‡] ^{5:8} Gitar—Grec: Harpe. Râ ina mwara wâ tèpa ijiao pâ: Horépa.   ^{5:9} Psaume 33.3, 40.4, 96.1, 98.1   [§] ^{5:9} Gà tipirà—Grec: Gà wârirâ.   * ^{5:10} Râ mwa tâa jaaé—Grec: Râ mwa pwa ârapwaaillò tée.

ma piênawéna kêe.
Rà o mwa pitûâ
kâra pâ âboro
naa gòropuu. Nabwé!»

¹¹ Â géé na càùé, â go côo, â go tère pâ angela, na rà po dau wâru awé, na pwacoé ma jè pûrarà. Â rà cau cibèepi ê autâa kà Pwi Ukai—pâbéaa wà tèpa ârapàpé macii, â pâ wê wà tèpa ijiao, â tubanabwé naa goo wà tèpa angela bèepwiri.

¹² Â rà dau tomara too wà tèpa angela, na rà nyabi pâ:

«Pwamaina Pwi nari mutô,
wà Pwi na ia pòtàmwereê!
Ba tà tée pàtamee,
ma neaapiâ kêe,
autâmogòori kêe,
nii ma muugère kêe.
Pâri ma cagòtùé!»

¹³ Â go tère ê pwâratùra, kâra diri ê pâ pwina é pwa wà Pwiduée naanidò napwéretòtù, ma wâni gòropuu, ma wâ nawia, ma wâboo côwâ kâra gòropuu. Â rà cau nyabi diri pâ:

«Ma jè pwamainaru:
Pwi [Ukai maina]
na é tâa goro autâa,
ma Pwi nari mutô,
Jè cagòtù-ru dâra gòiri!
Pwa muugère kâru,
nii ma gòo kâru,
dâra gòiri awé! Nabwé!»

¹⁴ Â rà tòpi i tèpa ârapàpé macii pâ: «Amen! Wâdé na wâra!»
Â rà cau cigòboo, ma tùu jùrurà wà i tèpa 24 ijiao, ba na rà pwamainaru.

6

Tipi i 7 aupii goro tii

1 <β> Pwi a tâa gòro òoci pwaa

¹ Géé na càùé, â go côo [naa na nyuâa pâ pàra muru na o mwa tèepaa]: Ba i Pwi nari mutô, âna é tipi i pâbéaa kâra i aupii goro i tii. Â go tère i pwi jè ârapàara i tèpa macii, na é tomara too, pwacèwii airi tikakara. Â é ina [tà pwi jè âboro] pâ: «Gà pâra!»

² Â é tèepaa me wà pwi a tâa gòro jè òoci pwaa. Â é tà pa wâra bàrada. Â naa tée é bwe korona kâra ukai. Ba é jèe nye pwi a piètò, â é pâra mwara nau paa, ba na é piètò mwara.

2 <β> Ipa

³ Nabwé, â wà *Pwi nari mutô, âna é tipi é béârailu kâra aupii. Â go tère é béârailu kà tèpa macii, na é ina pâ: «Gà pâra!»

⁴ Â é tèepaa é òoci na mii pwacèwii doromara ânye. Â wà pwina é tâa gò, âna naa tée é pé tauwa na maina. Â pwa târù kêe, ba na é dàgòtù é pinaanapô, géeni gòropuu, ba na rà ipòtàmwararà wà tèpa âboro.

3 <β> Copwa

⁵ Nabwé, â wà i Pwi nari mutô, âna é tipi é béâracié kâra aupii. Â go tère i béâracié kà tèpa macii na é ina pâ: «Gà pâra!» Â é nye tèepaa kaa é òoci duu. Â wà pwi a tâa gò, âna é cipa é bépicâmu* naa na îe.

⁶ Â go tère é jè pwâratùra, na é pwacèwii pwâratùra kà pwi âboro, gée nabibiu kâra é pâ ârapàpé macii. Â é ina pâ: «[Gà pâra. Â gà ténoori é jè ére, gée goro i piûnya, ba na o dau maina wâri wèe, â dau kîri é âraicu]—caapwi tòotù goro wakè, târa caapwi ji kilo goro blé. Â caapwi tòotù goro wakè, târa âracié câmu goro orge. Êco na gà cibwaa tubaèpà é l'huile ma é dipâa†!»

4 <β> Maagé Bà

⁷ Nabwé, â wà Pwi nari mutô, âna é tipi é béârapàpé kâra aupii. Â go tère i béârapàpé kà tèpa macii, na é ina pâ: «Gà pâra!»

⁸ Â é nye tèepaa kaa é òoci na pwiu. Â wà pwi a tâa gò, âna nee 'Maagé Bà'. Â pwa pwi jèpwi, na é pâra wiâê, âna nee 'Napô kà tèpa bà'. Â naa târu târù, ma ru pitûâ naa goro pwi caapwi ére gée goo 4 ére, gée goro tèpa âboro gòropuu. Â ru naa é ipaa ma copwa, ma maagé. Â rà tipi é pâ macii a piuti, ba na rà uti é pâ âboro.

5 <β> Tàpé na pòtàmwararà

⁹ Nabwé, â wà i Pwi nari mutô, âna é tipi é bé 5 kâra aupii. Â go niâ boo còwâ kâra *aamwari târa imeai‡. Â go còo naawê,

6:2 Zakarie 1.8, 6.1–6 * **6:5** Bépicâmu—Balance pour mesurer le poids. † **6:6** Gà cibwaa tubaèpà é l'huile ma é dipâa—é, Gà cibwaa tubaèpà pâ upwâra olivier ma pâ nadipâa. **6:8** Jérémie 15.1–3; Ézékiel 5.12,17, 14.21 ‡ **6:9** Aamwari târa imeai—Autel. Còo mwara Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii. É, aupwa ârapwaaillò. Pwiri câmu goro imeai na rà naa tà Pwiduée wà tèpa âboro kêe, na rà naa tée diri é wâro kâra. (Còo Filipi 2.17; 2 Timotéo 4.6.)

pâ nyuâara diri pâ âboro na pòtàmwararà, ba wàrapwiri goo ê pai paâjupâra kàra ê popai kà Pwiduée.

10 Â rà tomara too pâ: «Pwi Ukai wée! Wâgà na dau pwa pàtàmagà naa gòro diri pâ muru. Â gà pwicîri ma gà âjupâra! O wiidà na gà o mwa pitèi tèpa âboro gòropuu, goro pai pòtàmwarabà kàra? O wiidà na gà o mwa pwa wârimuru târa? Wâdé na gà pitôowâri târa, goro é domii kâbà!»

11 Â jèpa naa târa é jèpa ârabwée na pwaa, ma ina târa pâ: «[Guwà cibwaa dumapiê.] Â guwà tàpo nao, tapacîri é pai o mwa me kà diri tèpa béewà—[tèpa ênawéna kà Iésu] na o pòtàmwararà pwacèwiiwà.»

6 <β> *Gù diri pâ muru*

12 Nabwé, â wà Pwi nari mutô, âna é tipi é bé 6 kàra aupii. Â nye tèepaa kaa é kakürubwaanu^S na dau maina. Â nye po dau gù kaa é napuu. Â ê tòotù, âna é pâ nau duu, wàra é imwaano dodà. Â ê parui, âna é mii, pwacèwii é domii.

13 Â ê pâ îricò, âna rà cau tûuboo naa gòropuu, pwacèwii pai tûu kàra pwâra upwâra na bwaa bwùu, ûna pòu.

14 Â i napwéretòotù, âna tàpo pitiàué pâ, pwacèwii é jè aupuu* na jèe pipîri. Â diri é pâ jaa ma é pâ pô, âna rà gù géé na autâa kàra.

15 Â wà diri tèpa âboro gòropuu, âna rà cau uru, naa na pâ aucârü wâna pâ jaa, ma na pâ pwâramara-atü. Ba [ticè âboro na é dau gòo jii é pàara bèepwiri]—wà tèpa ukai gòropuu, ma wà tèpa âboro imaina, ma wà tèpa ukai kàra coda, ma wà tèpa pwa neemururà, ma wà tèpa pwa nii kàra, ma wà diri tèpa ênawéna, ma wà diri pàra tèpa âboro. Ba rà cau itâa naa cârû.

16 Â rà ina târa é pâ jaa, ma é pâ atü, pâ: «Guwà naapwàniribà jii Pwi Ukai, na é tâa gòro é autâa kêe. Guwà pacârübà, jii é pwâra putàmu kà Pwi nari mutô†.»

17 Ba jèe tèepaa é tòotù na dau maina awé, ma pwa pwükùru kêe! Ba ru me nau pwa wârimuru tà tèpa âboro gòropuu. Â o wàilàapà cè pwi âboro cèna é cicararu?

7

Ba kà Pwiduée

6:11 Auinapàpari 7.9,13, 19.14   **6:12** Mataio 24.29; Apostolo 2.20; Auinapàpari 8.12, 11.13, 16.18   ^S **6:12** *Kakürubwaanu—Tremblement de terre.* Pé gù napuu.

6:13 Ésaïe 34.4   **6:14** Auinapàpari 16.20   * **6:14** *Ê jèe aupuu—Grec: Ê jèe tii.*   **6:15** Ésaïe 2.10,19,21   **6:16** Osée 10.8; Luka 23.30   † **6:16** Grec: *Rà o ina tà tèpa jaa: Guwà tûu naa gòjè! Rà mwa ina târa pûru jaa: Guwà târamirijè.*   **6:17** Joël 2.11; Malachie 3.2

¹ Gée na càuru pwiri, â go côo [naa na nyuâa] pâ *angela na rà po 4. Â rà coo na pâ ârapàpé ére gée goo gòropuu. Â rà cipa ê pâ pwéretòotù na maina târa gòropuu—[ê wài, ma dàapà, ma dàré, ma pwéretòotù gòro jaa]. Rà cipa, ba na càcaa pòu naa gòropuu, ma wâ nawia, ma càcaa pònoori pâ upwâra.

² Â go côo pwi jè angela, na é toome, gée na autoo kêra tòotù, âna é tà pa é iri câmu* kà Pwiduée, wà Pwina é wâro†.

Â é tomara too tà pàra tèpa ârapàpé angela, na naa tàra é pàtamee, ba na rà tubaèpà ê gòropuu, ma najawé. Â é ina tàra pâ:

³ «Guwà tàpo coo! Guwà cibwaa pâji tubaèpà ê gòropuu, ma najawé, ma é pâ upwâra! Ba bà o bwaa mara tòpò béaa cè câmu naa gaadaa tèpa ênawéna kà Pwiduée kâjè.»

⁴ Â go tère ê jéuru tàpé na rà tòpi ê câmu kà Pwiduée. Ba po 144 000‡ âboro gée na diri ê wâao gée goro Ba *Isaraéla:

⁵ Po 12 000 gée na wâao kà *Juda;

12 000 gée na wâao kà Ruben;

12 000 gée na wâao kà Gad;

⁶ 12 000 gée na wâao kà Asser;

12 000 gée na wâao kà Neftali;

12 000 gée na wâao kà Manassé;

⁷ 12 000 gée na wâao kà Siméon;

12 000 gée na wâao kà Lévi;

12 000 gée na wâao kà Issakar;

⁸ 12 000 gée na wâao kà Zabulon;

12 000 gée na wâao kà Ioséfa;

12 000 gée na wâao kà *Benjamin.

Wàilà, âna rà po cau tòpi diri ê câmu kà Pwiduée.

Rà pwamaina Pwiduée tèpa âboro na rà dau wâru

⁹ Gée na càuru ê pâ pwi bèepwiri, â go ucâri, â go côo ê pâ âboro na rà dau wâru, na càcaa pâri ma pûrarà. Ba rà me gée na diri pâ Ba, ma wâao, ma napô, ma pwâratùra naa gòropuu. Â rà cau coo ara ê autâa kà Pwi Ukai, ma i *Pwi nari mutô. Â rà cau coona ârabwée pwaa diri, â rà cau cipa naa na ìrà, ê doro nu cè.

¹⁰ Â rà cau tomara too pâ: «Gàu jèe pa-udòbà, wâgà Pwi Ukai Pwiduée kâbà, na gà tâa gò autâa'gà, ma wâgà, Pwi nari mutô.»

7:1 Jérémie 49.36; Daniel 7.2 * **7:2** Iri câmu—Sceau. † **7:2** Wà Pwina é wâro—Pai ina wèe mwara pâ: Wà Pwina é naa Wâro. **7:3** Ézékiel 9.4,6; Auinapàpari 9.4 **7:4** Auinapàpari 14.1,3 ‡ **7:4** 144 000—Câmu kêra pai tâbawêe kêra diri tèpa âboro kà Pwiduée (12 x 12 x 1 000). Côo note goo Auinapàpari 21.16. **7:10** Auinapàpari 4.10

¹¹ Â rà cau cibèepi ê autâa bèepwiri—[wâgée me cômâ] wà tèpa angela, â pâ wê wà tèpa ijiao, â mwa wà tèpa ârapàpé macii naa goro jènere autâa. Â rà cau cigòboo ma tùu jürurà, na ara ê autâa, ma pwamaina Pwiduée.

¹² Â rà ina pâ:

«Amen! Wâdé na wàra!
Pwamaina Pwiduée kâjè!
Olé ba maina tée!
Ba tà tée pátamee,
autâmogòori kêe,
nii ma muugère kêe!
Pâri ma cagòtùé!
Wâdé na wàra! Amen!»

Rà me géé na aré ma tòina

¹³ Nabwé, â [é tabiié naa good] i pwi jè ijiao, â é tawèerio pâ: «[Gà tâmogòori pâ] wàilàapà pâ âboro bèepwiri, na rà coona pâ ârabwée pwaa? [Gà tâmogòori] na rà me géewê?»

¹⁴ Â go tòpi tée pâ: «[Gà ina tôo] co pwi ukai, ba wâgà co na tâmogòori.»

Â é ina tôo pâ: «Wàilà pwiri tèpa me géé na aré ma tòina na dau maina§. Â rà nuwa ê ârabwée kàra, ma pwaa, goro ê domii kà Pwi nari mutô*.»

¹⁵ «Â rà coo ara Pwiduée,
na é tâa gò autâa kêe.
Rà piênawéna kêe.
Â rà pwamainâe,
naa ñe ma pwaa
naa na wâra pwapwicîri kêe.

Â é wâjaarà, ma wéaarirà.

¹⁶ O càra caa copwa cômâ.

O pwa jawé kàra,
naa diri pâ pàara.
O càcaa cîrìrà ê tòotù,
[ba o tà pwa curuu kàra].

¹⁷ É ipièrù wâgoorà
i Pwi nari mutô,
na é coo ara i autâa.
É poparà pâ

7:12 Auinapàpari 5.12   **7:14** Daniel 12.1; Mataio 24.21   § **7:14** *Aré ma tòina na dau maina*—Munaa diri pâ pàara na rà pwamaagé côm, wà tèpa naí Pwiduée.

* **7:14** *Rà nuwa ê ârabwée kàra...goro ê domii kà Pwi nari mutô*—Ucina goo wà Iésu Kériso, na é nama wâdé pwâranûmarà na ara Pwiduée, na é bà ba kàra naa goro satauro.   **7:16** Ésaïe 49.10   **7:17** Psaume 23.2; Ésaïe 25.8; Auinapàpari 21.4

naa goo pwârajawé pò,
 ba jawé târa wâro.
 O ticè nûru i kâra.
 Ba wà Pwiduée Caa,
 na é câtura diri.»

8

Tipi bénabwé kâra aupii goro i tii

7 <β> *Ipwabwàti pâ tutu*

¹ [Gée na càuru pwiri, â go còo mwara naa na nyuâa, pâ pàra muru na o mwa tèepaa]: Ba wà i *Pwi nari mutô, âna é tipi i bé 7 kâra aupii goro i tii. Â ticè pwâratûra, wânidò *napwéretòotù. Â nye po tânana kaa, naa na é caapwi gòobàra ineretòotù.

² Â go còo tèpa *angela na rà po 7, na rà coo ara Pwiduée. Â jèpa naa tàra ê tutu.

³ Â é me pwi jè *angela, â é coo goro ê *aamwari târa imeai, na mwani mii, na ara autâa kà Pwi Ukai. Â é cipa jè wâra acî mwani mii—pé pala târa cîri upwâra na ûrea. Â naa tée ê pâ dâuru upwâra na wâru, târa cîri. Âna âraimeai tà Pwiduée, bére pâ pwâra pwapwicîri kà tèpa âboro kêe. Â é cîri naa na wâra acî, naa goro i aamwari.

⁴ Â too i mu na ûrea, gée naa na-araraîê, na ara Pwiduée, bau i pwâra pwapwicîri kà tèpa âboro kêe.

⁵ Â nabwé, â i pwi angela, âna é pwaai i wâra acî goro ânye, gée na aamwari. Â é tûboo naa gòropuu. Â nye pwa âra kaa tikakara, â é kûu. Â nye tèepaa kaa ê kakürubwaanu—ba dau gù kaa ê napuu.

7 angela ma 7 tutu <γ>

(Naporomee 8.6-11.18)

⁶ Rà ipwabwàtirà wà i tèpa 7 angela, ba na rà upi ê tutu kâra.

1 <γ> *Cîri ére gée goo gòropuu*

⁷ É upi i tutu kêe wà pwi a pâbéaa kà tèpa angela. Â rà nye tûboo kaa naa gòropuu ê pàiri popaa moo*, ma ânye na pwa domii na. Â é cîri tâjii ê pwi caapwi ére gée goo âracié ére, gée goo ê gòropuu, ma diri pâ upwâra ma namwatò na tâa wê.

2 <γ> *Mii ére gée goo nawia*

⁸ É upi ê tutu kêe wà pwi béârailu kà tèpa angela. Â é nye tûboo kaa naa nawia ê pé ânye, na pwacèwii ê diopwaa kâra

8:3 Exode 30.1-3; Auinapàpari 5.8   **8:5** Exode 19.16-19; Lévitique 16.12;

Auinapàpari 11.19, 16.18   **8:7** Exode 9.23-26; Ézékiel 38.22; Joël 3.3   * **8:7** Pàiri popaa moo—Grêle.

jaa. Â tatée ê pwi caapwi ére, gée goro âracié ére, gée goro ê nawia. Â é pâ nau mii wàra domii,

9 â rà bà diri pâ ârawéa, â rà mwü diri pâ wànga, na tâa wê†.

3 <γ> *Maga ére gée goo nairiwâ*

10-11 É upi ê tutu kêe wà pwi béâracié kà tèpa angela. Â é nye tûuboo kaa gée napwéretòtù ê jè pé îricò, na pé dau maina, na nee pâ 'Aru maga'. Â é pwéelaa pâ, pwacèwii ê uèu. Â é tatée ê pwi caapwi ére gée goro âracié ére, gée goro pâ nairiwâ ma aupò jawé. Â rà pâ nau dau maga, â dau wâru ê pâ âboro na rà bà goo.

4 <γ> *Bàutê ére gée goo tòtù ma parui*

12 É upi ê tutu kêe wà pwi béârapápé kà tèpa angela. Â nye tatée kaa ê tòtù, ma ê parui, ma pâ îricò mwara. Â càra caa pwéelaa, na pwi caapwi ére gée goro âracié pàara napô‡.

13 Â go niâ dò, â go còo jè marü bwaamata, na é tâ napwéretòtù. Â é tomara too pâ: «Au! Wârico! Wârico ê pâ âboro gòropuu! Ba càra caa pâji upi tutu kàra, wà pàra tèpa âracié angela! Â rà o jèe tàpo upi.»

9

Bé 5 kàra tutu

5 <γ> *Kòrée na pwa daara*

1 Wà pwi bé 5 kàra *angela, âna é upi ê tutu kêe. Â go còo naani gòropuu ê jè [angela*, na pwacèwii ê] îricò. Ba é jèe tûuboome géenidò napwéretòtù. Â naa tée ê kii târa Oolaa, ê pwêe, na dau wâgòro†.

2 Ûna é tàpiri, â toome ê mu, wàra muru ânye na dau maina. Â é tubabàutê i tòtù, ma ê napô.

3 Â rà còobé ê pâ kòrée, gée na i mu. Â rà po jara éreê i gòropuu. Â panuâ tàra ma rà utijè, pwacèwii pâ keecii‡, na dau pwa nii kàra.

4 Êco na tûâri tàra pâ, na rà cibwaa tubaèpà ê pâ murumwatò, ma muru câmi, ma upwâra. Â nye pwa tàrù kàra co, ma rà tubaèpà târa pâ âboro na ticè câmu kà Pwiduée wâ gaadaara.

† 8:9 Na tâa wê—Grec: *Caapwi ére gée goro âracié ére, gée goora*. 8:10-11 Jérémie 9.14 8:12 Ézékiel 32.7; Auinapàpari 6.12-13 ‡ 8:12 3e phrase—é, *Â tubatiâu ê pwi caapwi ére, gée goro âracié ére, gée goro ê nii kàra*. 8:13 Auinapàpari 9.12, 11.14

9:1 Auinapàpari 20.1 * 9:1 *Angela—é, Âboro é, duée*. † 9:1 *Oolaa, ê pwêe na dau wâgòro*—Karapuu kàra pâ duée ma u, wiàra ê auniimiri kà tèpa Juif (còo Luka 8.1); é, autâa kà tèpa bà (còo Roma 10.7). 9:2 Genèse 19.28; Exode 10.12-15; Joël 2.2,10 ‡ 9:3 *Keecii—Scorpion*. Gòowaa. 9:4 Auinapàpari 7.3

⁵ Ba panuâ tàra na rà nama rà dau maagé còo, naa na 5 parui, pwacèwii maagé goro au-uti kàra i keecii. Êco na papwicîri jiiirà na rà pòtàmwararà.

⁶ Â napwa naa goo wà tèpa âboro bèepwiri, âna rà o mudàra cè pai bà kàra, na pwi pàara bèepwiri. Êco na o càcaa pâri.

Pâ duée na còobé géé na oolaa

⁷ [Na go ucâri] i pâ kòrée, âna [go còo pâ] rà pwacèwii mwara pâ òoci na jèe pwabwàtirà târa paa. Â pwa bwe kàra, na pwacèwii ê bwe korona mwani mii. Â ê naporomeerà, âna pwacèwii âboro.

⁸ Â ê wàrapûrurà, âna gòri, pwacèwii ê wàrapûru ilàri. Â ê poropwârà, âna [gòri ma éa] pwacèwii ê poropwâra liô.

⁹ Â ê pâ ârabwée goro nawâarà, âna pwacèwii ârabwée paò târa paa. Â ê airi ê itoorà, âna dau maina, pwacèwii ê airi wàtio, na rà dàti ê pâ òoci na wâru, naa na aupaa.

¹⁰ Tûgò tèpa kòrée bèepwiri, âna pwa daaé, pwacèwii ê tûgòro keecii. Â pwa nii kàra, na rà nama rà maagé còo tèpa âboro, naa na 5 parui.

¹¹ Wà pwi ukai kàra, âna ê pé duée, na me géé na Oolaa. Nee naa na *hébèru, âna Abadone, ma nee naa na grec, âna Apollyon, âna pai ina wèe pâ 'Pwi a tutàmwarajè'.

¹² [Â nabwé, â go tère ê pwâratùra na ina pâ]: «Jèe nabwé ê èpà na pâbéaa, na pwa pwùkùru kêe. Êco na bwaa du ârailu ê du pwina bwaa pwicò.»

Bé 6 kâra tutu

6 <γ> Ipaà na dau maina

¹³ É upi ê tutu kêe wà pwi bé 6 kâra angela. Â go tère jèe pwâratùra na me géé goro ê pâ ârapàpé naûru i *aamwari mwani mii, na tâa ara Pwiduée.

¹⁴ Â é ina tà i pwi angela, pâ: «Gà tipi tèpa ârapàpé duée§ na piirà naa goro jènere nairiwâ maina Euphrate.»

¹⁵ Ba piirà tapacîri ê pwi naja, ma parui, ma tòotù, ma ineretòotù bèeni, na é pacao wà Pwiduée. Â é tipirà wà i pwi angela, ba na rà pipòtàmwara ê pwi caapwi ére géé goo âracié ére, géé goo diri pâ âboro gòropuu.

¹⁶ [Â rà popa ê pwâra paa na dau maina awé.]

Â go còo naa na nyuâa pâ 200 miliô coda, na tâa gòro òoci.

¹⁷ Â nye wàrapwiri mwara ê pai còorà kôo, naa na nyuâa. Pwa ârabwée paò târa nawâarà, na wâru pâ âmu kàra, âna mii

9:6 Job 3.21; Jérémie 8.3   9:7 Joël 2.4   9:8 Joël 1.6   9:9 Joël 2.5   § 9:14
 Duée—Grec: *Angela*. Pwiri tèpa angela na èpà, â na rà cicara Pwiduée.   9:15
 Auinapàpari 8.7-12

pwacèwii ê ânye, ma bwùcùru duu, pwacèwii atü pwâra, ma kari pwacèwii ê dà na tòo*. Â ê pûru pâ òoci, âna pwacèwii ê pûru liô. Â rà kòpi ê âracié muru—ânye, ma mu, ma dà na tòo.

18 Â pwi caapwi ére gée goro ê âracié, gée goo tèpa âboro gòropuu, âna rà bà, gée goo pâ âracié bépitubatòina bèepwiri, na rà kòpi i pâ òoci.

19 Ba ê pàtàmara pâ òoci, âna tâa pwâra. Â pwa nii kàra mwara, na tûgòrà, na pwacèwii ê dòèa. Ba pwa pûrurà, târa ma rà utijè.

Càra caa biirà tèpa âboro

20 Dau maina pâ maagé còo bèepwiri, târa pâ âboro. Êco na wà tàpé na rà udò jii, âna càra caa pinünüma, ma pitòotéri ê pâ tûa kàra na èpà. Ba rà bwaa nye tà ciburà piênawéna kàra pâ duée imudi. Ba rà cigòboo târa pâ *ânuurumuru†, na rà pwa goro na-araraîrà, goro mwani mii, ma mwani pwaa, ma paò, ma atü, ma bàra upwâra—ê pâ ânuurumuru na càra caa còojè, ma càra caa tèrejè, ma càra caa pâra.

21 Â rà bwaa nye tà pwa na èpà. Ba rà bwaa nye tà mura, ma ipuu imudi, ma pwa dooki. Â rà bwaa nye ipòtàmwara.

10

Angela ma nari tii

1 Go còo pwi jè *angela na dau pwa nii kèe, na é boome gée napwéretòtù. Â târamirié goro nee, ba na ârabwée kèe, â tâa gòro pûruê ê ubà, ba na bwe kèe. Â naporomee, âna pwâra pwacèwii i tòotù, â é du âê, na dau pwa nii kàru*, âna pwacèwii doromara ânye.

2 Â é còboo goro âji âê naa nawià, â é â aèmwü kèe, âna coo namwari. Â é cipa é nari tii na tàpirié.

3 Â é tûra too, pwacèwii ê liô. Â rà tòpié ê pâ 7 tikakara, â rà taaò.

4 Pwa na go wii ê pwina go tère. Êco na go tère ê pwâratûra, me gée napwéretòtù, na é ina tòo pâ: «Gà cibwaa wii ê ère pwina rà ina wà tèpa 7 tikakara bèepwiri. Â gà naapwàniri.»

5 Â nabwé, â wà i pwi angela, âna é pagòtù too ê îê étò naa napwéretòtù,

6 ba na é *ipwataâboro naa na nee Pwидуée—wà Pwидуée na é *wâro dàra gòiri awé, â na é tapoo ê napwéretòtù, ma é gòropuu, ma é nawià, ma êdiri pâ muru na wâna.

* 9:17 Dà na tòo—Soufre. 9:20 Psaume 115.4-7, 135.15-17; Daniel 5.23;

Auinapàpari 16.9,11 † 9:20 Ânuurumuru—Idole. * 10:1 Ê du âê, na dau pwa nii kàru—Grec: Ê du âê, âna {pwacèwii} du âra wà (colonnes). 10:4 Daniel 12.4,9

10:5 Deutéronome 32.40; Daniel 12.7

É *paâjupâra na araé, wà i pwi angela pâ: «O câ mwa caa gòiri [ê pai tapacîri kàwà]!

⁷ Ba wà Pwiduée, âna ée tàpo pacoo ê auniimiri kêe, na tàbinyiri gée na biu—auniimiri kêe, na é jèe inapàpari tà tèpa ênawéna kêe, wà tèpa *péroféta. Â ée mwa pacoo, ûna é upi tutu kêe wà pwi Bénabwé angela.»

Gà ija â gà inapàpari

⁸ Go tère mwara i pwâratùra, na me gée napwéretòotù, na é ina tõe cõwâ pâ: «Gà pâ nau popa i tii na ia tàpirié, na é cipa wà i pwi angela, na ia é coo gòro parawére jawé, ma wâna mwari.»

⁹ Â go pâra darié, â ûna go ilari jiié i tii, â é ina tõe pâ: «Gà popa, ma ija; â o nea, na pwâgâ, pwacèwii é narapuutâ, caapwî co, na o maga na nanaagâ.»

¹⁰ Â go popa i tii gée na-araraîê, â go ija, â é nye dau nea na pwâô, pwacèwii é narapuutâ. Êna go namiri, â é maga na nanaaô.

¹¹ Â é ina tõe mwara pâ: «Gà inapàpari mwara é popai kà Pwiduée, goo é pwina ée mwa pwa. Â gà ina tà tèpa âboro na wâru—gée na pâ Ba, ma pâ napô, ma pâ pwâratùra. Â gà ina tà tèpa ukai kâra.»

11

Tupédu a paâjupâra Pwiduée

¹ Gée na càuru pwiri, â naa tõe é jè bàra watü bécâmu. Â go tère é pwâratùra na ina tõe pâ: «Gà pâra, ma gà câmuri i wâra pwapwicîri kà Pwiduée*, bau é *aamwari târa imeai. Â gà pûra é jéuru tèpa âboro, na rà pwapwicîri wâna é wâra pwapwicîri.

² Â gà cibwaa câmuri é gòroigé goo wâra pwapwicîri. Ba jèe naa tà tàpé na càra caa tèpa Ba kà Pwiduée. Â rà o còogai é ville na pwicîri, wâ *Iérousaléma, naa na 42 parui, [pai ina wèe pâ, 1 260 tòotù].

³ «Êco na go o mwa panuâ pâ, tupédu a *paâjupâraô, tupédu *péroféta. Â ru coona dodà. Â ru mwa inapàpari é popai kõe, naa na pâ tòotù bèepwiri.»

⁴ [Â câmu kàru] âna du ârailu upwâra élaio†, ma du ârailu wâra ânye. Â ru coo ara Pwiduée Pwi Ukai kâra gòropuu. [Ba ée tàpo cùruru pâ.]

10:7 Amos 3.7   **10:9** Ézékiel 2.8, 3.1–3   **10:10** Ézékiel 3.3   **11:1** Ézékiel 40.3; Zakarie 2.5–6   * **11:1** Wâra pwapwicîri kà Pwiduée—Ucina goo é pai tâbawée kà diri tèpa cèiki naa goo Pwiduée. Ba ticè wâra pwapwicîri na wânidò napwéretòotù. (Cõo Auinapàpari 21.22.)   **11:2** Luka 21.24; Auinapàpari 13.5   **11:4** Zakarie 4.3, 11–14
† **11:4** Upwâra élaio—Olivier.

⁵ Wiàna nūma pwi jè âboro, na é tubaèpà tàru, â o tòè é ânye na é còobé géé pwâru. Â o wàrapwiri pai tètâmwara [kà Pwiduée] wà tàpé na rà pièpàriru.

⁶ Na diri pâ tòotù na ru inapàpari é popai kà Pwiduée na, âna o wâjaaru é pàtâma na dau maina. Ba o pâri ma ru pacoo é popaa, ma pubii nawia ma pâ nairiwâ, ba na mii wàra domii. Wiàna nūmaru na ru tii goo é gòropuu, â o wâru é pâ na jèpapara tòina na o tatée é gòropuu.

Ê pwina o tèepaa tàru

⁷ Wiàna ru tubanabwé é pai *paâjupâra kàru, â ée mwa toome wà Itémuru[‡], géé na i Oolaa na ia dau wâgòro. [Ba é pé duée na po dau maina, na pwacèwii pé macii na èpà.] Â ée mwa pipaa dà i du péroféta kà Pwiduée, â ée mwa piètò jiiiru, â ée mwa pòtâmwararu.

⁸ Â o tà tâa i du naiiru, wânabibiu kâra na ville maina[§], na ara diri tèpa âboro na rà pâ wê. Ê ville bèepwiri, âna ia tanamiri Pwi Ukai kàru, naa goro *satauro, naawê. Â i ville, âna é pâ nau pwacèwii du napô *Sodoma ma *Aigupito*, géé goro pâ èpà kêe.

⁹ Wâru tàpé na rà o côo é naiiru—tàpé géé na diri pâ napô, ma wâao, ma Ba, ma pwâratùra. Â rà o côoru naa na âracié tòotù â gòobèrèè. Ba o càra caa panuâ ma pwàniri é naiiru, na pwi pàara bèepwiri.

¹⁰ Êdiri tèpa âboro gòropuu, âna rà o dau ipwàdéé, géé goro é pai bà kà tupédu péroféta bèepwiri. Ba, [na pàara na ru bwaa wâro, âna] ru nama rà dau aré. Â rà o jèpa pinaa tàra é pâ uràpâra, â rà [o câbu naa na] ipwàdéé.

¹¹ [Êco na wàeni é pwina go côo naa na nyuâa, na o mwa tèepaa tàru]: Géé na càuru é âracié tòotù â gòobèrèè, â é nye pawâroru còwâ kaa wà Pwiduée, â ru nye cimadò kaa. Â dau wâgotâra diri tàpé na rà côoru.

¹² Â pwa é pwâratùra na maina, me géé napwéretòotù, na é ina tàru pâ: «Gâu toome naani!»

Â ru too naa nee, naa napwére-tòotù na ara tèpa èpàriru.

¹³ Â géewê, â nye pwa kaa kakürubwaanu. Â po dau maina pai gù napuu, â é tûuboo é pwi caapwi ére géé goo 10, géé goro i ville. Â rà bà 7 000 âboro. Â wà tàpé na rà bwaa wâro, âna dau

11:5 2 Samuel 22.9; Psaume 97.3   **11:6** Exode 7.17-20; 1 Samuel 4.8; 1 Rois 17.1   **11:7** Daniel 7.21; Auinapàpari 12.17, 13.7, 17.8   ‡ **11:7** Itémuru—Grec: *Pé macii*.   **11:8** Luka 13.34   § **11:8** *Ville maina*—Munaa ville Jérusaléma, é, pwiri ucina goro picaatâa kà diri tèpa âboro na càra caa papwicîri Pwiduée.   * **11:8** *Du napô Sodoma ma Aigupito*—Ucina goo tèpa âboro, na càra papwicîri Pwiduée.   **11:11** Ézékiel 37.5,10   **11:12** 2 Rois 2.11   **11:13** Auinapàpari 6.12, 16.18

wâgotàra, â rà papwicîri Pwiduee wânidò *napwéretòotù, â rà ina pâ, dau maina pàtamee.

¹⁴ Jèe nabwé naawê ê béârailu kêra aré ma tòina. Êco na ée tâpo tèepaa me mwara ê pwi béâracié wèe.

Bénabwé kêra tutu

7 <γ> *Mwaciri kà Pwiduee*

¹⁵ Gée na càuru pwiri, â é upi tutu kêe wà pwi bé 7 kêra *angela. Â go tère pâ pwâratùra na dau maina, boome gée napwéretòotù. Â rà tomara too pâ:

«Pitòotéri pitûâ
wâni gòropuu.
É pitûâ Pwi Ukai
ma pwi Mesia kêe,
Pwina é pitòrigarié.
Ée mwa pitûâ,
dàra gòiri awé. Nabwé!»

¹⁶ Â wà i tèpa 24 ijiao, âna rà boo gée gò autâa kêra. Â rà cigòboo ma tùu jùrurà ara Pwiduee, â rà pwamainâe.

¹⁷ Â rà ina pâ:

«Bà pwaolé tâgà,
Pwi Ukai Pwiduee!
Dau pwa pàtamagà,
naa gòro diri pâ muru.
Ba wâgà napwiri,
â wâgà nabà.
Gà ipâdi popai,
goo ê pàtamagà.
¹⁸ Rà putàmu googà pâ Ba,
na pàara béaa.
[Na rà ipwacôoco!]
Ba jèe tèepaa ni pàara
na gà putàmu na!
Gà o pitèi tèpa bà.
Gà o naa câma
tèpa ênawéna'gà,
tèpa péroféta;
ma tèpa âboro'gà,
tèpa papwicîrigà—
tèpa âboro kîri,

ma tèpa âboro maina.
 Jèe tèepaa pwi pàara
 na gà nama tiâu
 tèpa tojii âboro
 pitiri gòropuu. Nabwé!»

7 câmu <δ>

(*Naporomee 11.19-15.4*)

¹⁹ Gée na càué, â tàpiri ê wâra pwapwicîri kà Pwiduée wânidò napwéretòotù. Â go côo ê wâra pipwataâboro†. Â go tère pâ pwâratùra na maina‡. Â nye pwa âra kaa tikakara, â é kûu. Â nye pwa kaa kakürubwaanu—ba nye gù kaa ê napuu. Â coo ê popaa na dau maina, â rà nye tûuboo kaa pâ pàiri popaa moo.

12

1 <δ> *Tô ilàri ma pwi Dàragô*

¹ [Gée na càuru pwiri, â go côo mwara naa na nyuâa, pâ pàra muru na o mwa tèepaa.] Ba tèepaa naa gopaérenao ê jè câmu kêe na dau maina, [na rà pò goo pâ âboro]. Wàépwiri, ê tô jè ilàri na pwényuâa*, na é coona i tòotù, â tâa aranara du âê é parui. Â wâna pûruê ê bwe korona, na pwa goro 12 ìricò.

² Â é maagé côo, ba ée jèe pitàmari èpo. Â é i goro ê aré ma tòina kêe na dau maina.

³ Â é nye tèepaa me kaa naa gopaérenao ê jè câmu kêe—ê jè pé walàuma kâra duée, wà pwi Dàragô†. Â po mii ê naiié, â po 7 pûruê, na jèpa tâa gò, ê nari bwe korona. Â po 10 gi kêe.

⁴ Â é dàti boo, goro ê tûgòé, ê pwi caapwi ére gée goo âracié ére, gée goro ê pâ ìricò wânidò napwéretòotù. Â é urarà boo naa gòropuu. Â nabwé, â é tà coo ara i tô ilàri na pigéaa, ba na é uti i pwi èpo kêe wiàna é pitàmariê.

⁵ Napwa naa goo wà i pwi èpo, âna ée mwa pitûâ kâra diri ê pâ Ba, goro i tâjò paò kêe.

Ûna pitèpaé, â nye upaé kaa, jii i pwi Dàragô, naa jaa Pwiduée, naa na autâa kêe.

11:19 Hébéru 9.4; Auinapàpari 8.5, 15.5, 16.21 † **11:19** *Wâra pipwataâboro*—Rà tâa wê é 10 Naèà kà Pwiduée. (Còo Deutéronome 10.1-5 ma Hébéru 9.4.) Ucina goro ê pai caatâa kà Pwiduée ma ê Ba kêe. ‡ **11:19** *Pwâratùra na maina—é, Airimuru na maina.*

* **12:1** *Tô jè ilàri na pwényuâa*—Ucina goro ê Ba kà Pwiduée, na é còobé géewê wà pwi Mesia (Pwina naiê). Pwi Ba kà Pwiduée, âna wà tèpa Isaraéla, â nabàni, âna diri tàpé na rà pâra wiâ Iésu. **12:2** Michée 4.10 **12:3** Daniel 7.7

† **12:3** *Dàragô—Dragon*. Naa na tâgadé kà tèpa Juif, âna pé diopwaa kâra âgòri na tâa na numwiri, na é pwi âboro capwi. Nee mwara *Léviathan* (Psaume 74.14). Naani, âna pwi Dàragô, âna jè nee *Caatana*. (Còo nee tii 9.) **12:4** Daniel 8.10 **12:5** Psaume 2.9; Ésaïe 7.14, 66.7; Auinapàpari 19.15

6 Â é uru naa namaré i tô nyaa kêe, naa na autâa na é jèe pwabwàti ba kêe, wà Pwiduée. Â o mwa èrùe naawê, naa na 1 260 tòotù.

É ipaa dèe Mikaéla

7 Géewê, â nye pwa paa kaa wânidò *napwéretòotù [jaa Pwiduée]. Ba wà pàra tèpa *angela, ma Mikaéla, pwi ukai kàra, âna rà ipaa ma wà i pwi Dàragô ma tèpa duée‡ kêe.

8 Â rà piétò jiiirà. Â rà tü còobé i Dàragô ma tèpa duée, géé napwéretòotù,

9 boo naaniboo gòropuu.

(Napwa naa goo i pwi Dàragô maina bèepwiri, âna wàé kaa pwiri, wà i pwi dòèa géé na biu. Â nee, âna ‘Pwi a cicarajè’, é, *Caatana. Â wàé kaa pwiri, na é pwi a-ipa-imwüru tèpa âboro pitiri ê gòropuu.)

10 [Gée na càuru ê pai tûu kêe] â go tère ê pwâratùra na dau maina, naanidò gopaérenao, na ina pâ:

«Jèe tèepaa tòotù
[na jè tapacîri]!

É paari pàtamee
wà Pwiduée kâjè!

Ée pa-udò ê Ba kêe!

É tòpò Mwachiri kêe,

naa tàrù târa pitûâ

kà pwi Mesia kêe!

Ba é tü tà Caatana,

pwi a piciapwâ gooje.

Ia é mu pitôtijè

naa jaa Pwiduée,

naa ne ma pwaa.

Â é jèe tûu awé!

11 Rà jèe piétò jiié

wà tèpa béejè,

goro ê domii

kà *Pwi nari mutô;

goro ê popai

na rà *paâjupâra.

Ba càra caa piwâ,

na rà bà, ba kêe.

12 Ipwàdée naa napwéretòotù!

Maagé còo naa gòropuu!

12:7 Jude 1.9 ‡ 12:7 Tèpa duée kêe—Grec: *Angela*. Êco na rà tèpa angela na èpà, na jè ina goorà pâ, duée. 12:9 Genèse 3.1,14; Luka 10.18, 22.31; Auinapàpari 20.2

12:10 Job 1.11; Zakarie 3.1 12:12 Ésaïe 44.23, 49.13

Au, wârigà co nawià!
 É dau putàmu Caatana.
 Ba é tûuboo dariwà.
 Â jèe ticè pàara kêe. Nabwé!»

É capwâri i tô ilàri wà Dàragô

¹³ É côoina wà Dàragô pâ, jèe tü tée boo naa gòropuu. Â é capwâri i tô ilàri[§], ba na é tubaèpà tée. Ba wà tōoni na ia é pitàmari i pwi âboro èpo.

¹⁴ Êco na jèe naa tà tōoni, è du wàràiri i marü bwaamata. Â é tâ jiié*, naa namaré, wâna è autâa, na jèe pwabwàti ba kêe. Â o ipièrù wâgoocé, naawê, naa na âracié naja â gòobèrè†.

¹⁵ Â i pwi Dàragô‡, âna é kòpi géé pwêe, pâ jawé na wâru, na pâ nau jèpé, ba na é wâri gò i tô ilàri.

¹⁶ Êco na é nye òmaa kaa è napuu, â é namiri i jawé.

¹⁷ Â é nye dau putàmu kaa i pwi Dàragô, naa goo i ilàri. Â é pâra nau ipaa, tà diri pàara tèpa naî tōoni—wà tàpé na rà pitèra dà Pwiduée, ma paâjupâra pâ, rà tèpa âboro kà Iésu[§].

¹⁸ Â nabwé, â é tà coo i pwi Dàragô wâ bàrawià.

13

2 <δ> Itémuru géé nawià

¹ Géé na càùé, â go côo [naa na nyuâa, pâ pàara muru na o mwa tèepaa]: Ba go côo wà Itémuru, na é còobé géé nawià. Po 10 gi kêe. Â 7 pûrué, na jèpa tâa gò è bwe korona. Â wii naa gòro pâ jèpa pûrué, è pâ nee Pwiduée, ba na é [pa autâa kà Pwiduée, ba na é] inaé ba èpà mwara.

² Ê naiié, âna pwacèwii è naiiri léopard. Â è âê, âna pwacèwii è âra ours. Â è pwêe, âna pwacèwii è pwâra liô*. Â é naa tée è nii kêe wà i pwi Dàragô, bau è autâa kêe, ma è pitûâ kêe, na dau maina.

³ Â go côo è aurumuru na dau maina, gòro jè pûrué, pwacèwii na jèe tòdità, â wàra munaa é jèe bà. Êco na jèe nyu còwâ, â jèe wâdé.

§ 12:13 *É capwâri i tô ilàri*—Wâru pâ muru ni, na pwacèwii è pai upa tèpa Isaraéla jii ukai Faraô na Aigupito. (Còo Exode 1.22; 14.8; 19.4; Nombres 16.31–33.) 12:14

Daniel 7.25, 12.7 * 12:14 *Jiié*—Grec: *Jii i dòèa*. † 12:14 *Âracié naja â gòobèrè*—Pai ina wèe pâ, 42 parui, âna 1 260 tòotù. (Còo Auinapàpari naporomee 2–3.) Grec: *Na caapwi pàara, ma pâ pàara, ma jè gòobàra pàara*. ‡ 12:15 *Dàragô*—Grec: *Dòèa*.

12:17 Auinapàpari 11.7 § 12:17 *Paâjupâra... è, Rà tà cimwü, naa goro è âjupâra na é paari wà Iésu*. 13:1 Auinapàpari 12.3, 17.3,7–12 13:2 Daniel 7.4–6 * 13:2 *Léopard*, ba é dau itâa; *Ours*, ba dau gòri è pwùruê; *Pwâra liô*, ba dau gòri ma éa è poropwêe. 13:3 Auinapàpari 17.8

Â wà diri tèpa âboro gòropuu, âna rà picâdirié goo, â rà pâra wiâê.

⁴ Â rà pwamainaê, â rà ina pâ: «Wàilàapà cèna pwa nii kêe pwacèwii Itémuru? Wàilàapà cèna pâri ma é cicaraé? Nye ticé!»

Â rà pwamaina mwara i pwi Dàragô, ba wàé, na é naa tée é pàtamee.

É ina ba èpà Pwiduée

⁵ Jèe panuâ tà Itémuru, ma é tûra, naa na 42 parui. Â é dau pi-ina kêe [ma ina pâ wàé âna wàé Pwiduée].

⁶ Â é dau ina ba èpà wà Pwiduée, ma é nee, ma é autâa kêe wâ *napwéretòtù, ma wà diri tàpé na rà tâa wê.

⁷ Â jèe nye panuâ tée é pàtamee ma é ipaa, ma é piétò jii tèpa âboro kà Pwiduée. Â jèe panuâ tée mwara târa pitûâ, naa gòro [diri tèpa âboro gòropuu]—diri pâ wâao, ma pwâratûra, ma pâ napô, ma pâ Ba.

⁸ Â rà cau cigòboo tée diri tèpa âboro gòropuu, na jèe càcaa wii neerà, naa na Tii kà *Pwi nari mutô, béaa kêra é pai tòpò wàra é gòropuu†. Wà Pwi nari mutô, âna wàé kaa pwina é jèe bà, ba na é pwi *ârapwaailò.

⁹ [Â wâgo, Ioane na go wii é tii bèeni, âna go ina pâ]: Wà pwina pwa pwâranyüruê, âna wâdé na é tère!

¹⁰ Ba o tubaèpà tà tèpa âboro kà Pwiduée. Rà o pwa karapuu wà pâra pwi, â rà o pòtàmwara pâra tàpé. Â wâdé na rà cipa ba mwü é cèikî kàra, ma pidàpwicâarirà [naa na é pwina o tèepaa târa].

3 <δ> Pé macii géé napuu

¹¹ Géé na càùé, â go côo é béârailu kà tèpa macii [na èpà] na é còobé géé napuu. Po ârailu gi kêe, na pwacèwii é gi kêra nari mutô, êco na é pwi a takànarijè, pwacèwii é dàragô. [Â nee mwara, âna ‘Wà pwi *péroféta a pwâ’]‡.

¹² Â é wakè ba kà Itémuru, pé macii béaa, na ia jèe nyu còwâ i aurumuru kêe. Ba é tòpi jii Itémuru êdiri târù kêe ma pàtamee.

É tacoo goo diri tèpa âboro gòropuu, ba na rà cigòboo na ara Itémuru.

¹³⁻¹⁴ Â é pwa é pâ câmu na dau maina, goro pàtamee, na ara Itémuru. Ba é panuâ boo é ânye géé napwéretòtù, â rà

13:5 Daniel 7.8,25, 11.36; Auinapàpari 11.2   **13:7** Daniel 7.21; Auinapàpari 11.7
13:8 Psaume 69.29; Auinapàpari 17.8, 20.12,15, 21.27   † **13:8** Béaa kêra é pai tòpò wàra é gòropuu—Ê pâ popai bèepwiri, âna pâri ma jè tòpò naa goro jènere é pâ popai bèeni: Wà Pwi nari mutô, âna wàé na é jèe bà...   **13:10** Jérémie 15.2, 43.11; Auinapàpari 14.12   ‡ **13:11** ‘Wà pwi péroféta apwâ’—Còo Auinapàpari 16.13, 19.20, 20.10.   **13:13-14** 1 Rois 18.24-39; Mataio 24.24; Auinapàpari 19.20

cau pò goo wà tèpa âboro gòropuu. Â panuâ têe, ma é ipa-
imwûrurà. Â é tûâri tàra, ma rà pwa cè ânuu wà Itémuru, na
ia pwa aurumuru wâgooé, â ia jèe nyu còwâš.

É pawâro ânuu Itémuru

¹⁵ Panuâ tà i béârailu kà tèpa macii—[i pwi péroféta na é pwâ]
—ma é pawâro i ânuu Itémuru. Â panuâ târa i ânuuê, ma é tûra,
ma pòtâmwarà diri tèpa âboro na càra caa pwamainâe.

¹⁶ Â é tacoo goro pâ âboro diri, ma rà tòpi é câmu kêe naa goo
îrà ètò, é, wâ gaadaarà. É wàrapwiri tà tèpa âboro diri, na kîri
ma maina, â wà tàpé na pwa neemururà, ma ticè neemururà,
â wà tàpé na pwa tàrù kàra, ma wà tàpé na ticè tàrù kàra*.

¹⁷ Â ticè âboro na pâri ma pi-icu, wiâna ticè gooé é pwi câmu
bèepwiri. I pwi câmu kêe bèepwiri, âna nee wà Itémuru ma
nimaro na ucina goo nee.

¹⁸ [Wâgo, Ioane, na go wii ê tii bèeni, âna go ina tàwà pâ]: Wà
pwi âboro na é tà manga, âna wâdé na é pitadàra é nimaro kà
Itémuru. Ba é nimaro kêe, âna nee pwi jè âboro—âna 666†.

14

4 <δ> Ipwamaina nari mutô

¹ [Gée na càué, â go còo mwara, naa na nyuâa, pâ pàra muru
na o mwa tèepaa]: Ba go còo i *Pwi nari mutô, na é cima wâgòro
jaa *Siona. Â rà gére tâa jaaé 144 000 âboro*—wàilà diri na jèe
wii na gaadaarà é nee, ma nee Caa kêe.

² Â go tère é jè pwâratùra, na me gée napwéretòtù, na
pwacèwii airi gitar na dau wâru. Dau maina é aié, pwacèwii
é airi pwiritée‡, ma é airi tikakara.

³ Ba rà nyabi wà diri tèpa âboro bèepwiri, naa naporomee
[Pwiduée, na é tâa] na autâa kêe; ma na ara tèpa ârapâpé macii
na pwa nyuâarà, ma wà tèpa 24 ijiao. Â é nyabi kàra, âna bwaa
âmuê, â nye ticè pwi jè âboro cèna é tâmogòori. Â nye wâdé
co tèpa 144 000, ba nye wàilà tèpa âboro na jèe pa-udòrà jii é
gòropuu.

⁴ Wàilà tèpa âboro, na càra caa pitubamiirirà naa na wâro-
gòronaigé‡. Â rà pàra wiâ Pwi nari mutô, naa na pâ ére na é

§ 13:13-14 Ia jèe nyu còwâ—é, Ia é jèe wâro còwâ. 13:16 Auinapàpari 14.9-11,

16.2, 20.4 * 13:16 ...Pwa tàrù kàra, ma...ticè tàrù kàra—Hommes libres et esclaves.

† 13:18 666—Wiâra é auniimiri kà tèpa Juif, âna 6, âna nimaro kàra âboro. 666 âna
nimaro kà pwina nùmee na é tâa na autâa kà Pwiduée. * 14:1 14 000 âboro—Còo

note goo Auinapàpari 7.4. 14:2 Auinapàpari 1.15, 19.6 † 14:2 Pwacèwii é airi
pwiritée—é, Pwacèwii pâ wià na dau maina. 14:3 Ésaïe 42.10; Auinapàpari 5.9, 7.4

‡ 14:4 1re phrase—Ucina goro é wâro na wâdé na ara Pwiduée, ba ticè na èpà na.

pâ wê. Ba é jèe uparà wà Pwiduée, ma wârirà§, ba na rà tèpa âboro [wâna Ba] kàru ma wà Pwi nari mutô. Â rà pwacèwii é *ârapwaailò ba kêe, na pwa goro é bétapoo pwêe na jè piûnya.

⁵ Â càra mu caa tèpa pwâ. Â nye ticè èpà na rà pwa goro îrà.

5 <δ> *Popai kà tèpa 3 angela*

⁶ Nabwé, â go còo pwi jè *angela na é tâ gopaérenao. Â é pâ nau picémara é popai wâdé na âjupâra dâra gòiri awé târa diri pâ âboro gòropuu—tà tàpé géé na diri é pâ wâao, ma pwâratùra, ma napô, ma pâ Ba.

⁷ Â é tomara too pâ: «Guwà papwicîri wà Pwiduée, ma ipwamainaê! Guwà tòbuari Pwina é tapoo napwéretòotù ma gòropuu, ma nawià, ma nairiwâ. Ba jèe tèepaa i pwi pàara na ée mwa pitèi tèpa âboro gòropuu na.»

⁸ Â [ûna é pâra, â] é tèepaa me wà pwi jè angela, na é tomara too pâ:

«Ée jèe tûu *Babulona*,
téura napô-bà!
É ipa-imwüru
diri é pâ Ba.
É naa tàra dipâa.
Rà ipwirié goo.
Rà pwaduwa kêe.
Rà pwa pwina miiri.
Rà ipuu imudi,
wà tèpa âboro gòropuu. Nabwé!»

⁹ Â géé na càué, â wà pwi jè angela, âna é pâra wiâ du angela bèepwiri. Â é tomara too pâ: «Wàéni é pwina o tèepaa tà tàpé, na rà pwamaina wà Itémuru ma i ânuuê, ma tòpi i câmu kêe naa gaadaarà ma goro îrà:

¹⁰ O naa tàra, wàilà mwara, é dipâa, na é pwabwàti wà Pwiduée, dipâa goro é pwâra putàmu kêe. Â càcaa tògòtù goro jawé, [â o gòo ma maga, na rà wâdo]. Â rà o aré ma tòina goro ânye ma dà na tòo, na ara pâ angela na rà pwicîri, ma Pwi nari mutô.

¹¹ «Â é nye tà tòo awé i ânye, â rà o maagé còo goo dâra gòiri. Â o càra caa nao, naa ne ma pwaa. [Wàépwiri é pwina o mwa

§ 14:4 *Wârirà*—Ucina goro é pai pipanuâ wàra é wâro kà Kériso. 14:8 Ésaïe 21.9;

Jérémie 51.7,8; Auinapàpari 17.2, 18.2,3 * 14:8 *Babulona*—Còo mwara Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadâra tii. Ucina goo diri tàpé na rà cicara Pwiduée ma tubaèpà tà tèpa âboro kêe. 14:9 Auinapàpari 13.12–17 14:10 Genèse 19.24; Psaume 75.9; Ésaïe 51.17,22; Jérémie 25.15–16; Ézékiel 38.22; Auinapàpari 16.19, 20.10, 21.8 14:11 Ésaïe 34.10

tèepaa tà] tàpé na rà ipwamaina wà Itémuru ma i ânuuê, ma tòpi i câmu kêe.»

¹² [Wâgo, Ioane, na go wii ê tii bèeni, âna go ina pâ]: Wàépwiri ê bépipagòo tèpa âboro kà Pwiduée. Wâdé na rà pidàpwicâarirà, [ûna tubaèpà tàra] ma pitêre dâra ê pâ naèà kà Pwiduée. Wâdé na rà tà mwü naa na cèikî kâra naa goo Iésu.

¹³ Â géé na càué, â go têre ê jè pwâratùra géé napwéretòotù, na ina me tóo pâ: «Gà wii pâ: “Cidòri nyuâa tàpé na rà bà, tapoo nabà, géé goro pai cèikî kâra naa goo Pwi Ukai.”»

Â ê Nyuâaê Pwicîri, âna nye wàé mwara, na é ina pâ: «Ûu kaa, ba rà o nao jii ê pâ aré ma tòina kâra. Â rà o tòpi ê câmarà goro ê wakè kâra†.»

6 <δ> Piûnya naani gòropuu

¹⁴ Go ucâri, â go còo wà *Pwina naîri âboro‡, na é tâa na é nee na pwaa. Â é bweri ê bwe korona mwani mii, â é popa ê pwàci na po éa.

¹⁵ Â go còo wà pwi jè angela, na é còobé géé na wâra pwapwicîri§ [nidò *napwéretòotù]. Â é tomara too tà i Pwi na ia é tâa na i nee, pâ: «[Tèpa âboro gòropuu, âna pwacèwii blé na] jèe po wàèà bwàti. Jèe tèepaa ê tòotù kâra piûnya*! Gà tû paé i pwàci'gà, â gà tapàgà!»

¹⁶ Â é tüboo naa gòropuu i pwàci kêe wà pwini, â é piûnyari i gòropuu.

¹⁷ Géé na càué, â é còobé wà pwi jè angela, géé na wâra pwapwicîri, nidò napwéretòotù. Â wàé mwara, âna é cipa jè pwàci na dau éa.

¹⁸ Â nabwé, â é tèepaa me géé na *aamwari târa imeai, wà pwi jè angela, na é pitûâ naa goro ânye. Â é tomara too tà wà i pwi a cipa i pwàci. Â é ina tée pâ: «Po dau wâru [pâ âboro, wâni gòropuu na rà èpà. Â rà pwacèwii] ê pâ nacici pwâra dipâa na jèe po dau târa. Â gà tû paé i pwàci, â gà tapàgà.»

¹⁹⁻²⁰ Â é tüboo i pwàci kêe i pwi angela, naa gòropuu. Â é tapàgà i pwâra dipâa wâ gòropuu. Â é tû naa na aubigagai dipâa, naa gòroigé jii ê napô. Â còogairà, â é nama joro ê dipâa. Ba wàépwiri ê pwâra putâmu kà Pwiduée. Â o joro ê domii kà

14:12 Auinapàpari 13.10 † **14:13** Dernière phrase—é, Ê pâ wakè kâra, âna paâjupârarâ. Grec: Ê pâ wakè kâra, âna pâra wiârâ. **14:14** Daniel 7.13 ‡ **14:14** Wà Pwina naîri âboro—é, Pwi âboro na pwacèwii ê Pwina naîri âboro (Iésu Kériso). § **14:15** Wâra pwapwicîri—Ucina co, ba ticé âji wâra pwapwicîri na wânidò napwéretòotù. (Còo Auinapàpari 21.22.) * **14:15** Piûnya—Récolte. Munaa ucina goo tèpa âboro diri, na o todâra naa na pitèimuru kà Pwiduée (Osée 6.11). Ê, tèpa âboro kà Pwiduée co, na rà mwa tò naa na Mwaçiri kêe (Maréko 4.29). **14:18** Joël 4.13 **14:19-20** Ésaïe 63.3; Auinapàpari 19.15

tèpa âboro èpà, â o tù too, ma tù jai caapwi âboro†, naa na 300 kilomètres.

15

7 <δ> *Ipwabwàti 7 bétubatòina*

¹ Gée na càùé, â go côo [mwara naa na nyuâa, pâ para muru na o mwa tèepaa]. Â go pò goo jè câmu kêe na dau maina, naa napwéretòotù. Ba pwa 7 *angela, na rà tà pa pâ 7 bépítubatòina. Wàé kaa pwiri ê Bénabwé maagé côo, Bénabwé pwâra putàmu kà Pwiduée.

² Â go côo ê jè nawià na pwacèwii wàrapéa na pwa ânye na. Â pwa pâ âboro [na rà coo gòro i najawé]—wà tàpé na rà piétò jii wà Itémuru, wà i pwina pwa ânuuê ma nimaro kêe. Â rà cau cipa ê gitar na é naa tàra wà Pwiduée.

³ Â rà nyabiri i nyabi kà *Moosé, pwi ênawéna kà Pwiduée, bau nyabi kà *Pwi nari mutô:

«Dau maina wakè'gà,
maina ma pwényuâa,
co Pwiduée Caa.
Dau maina nii'gà,
naa gòro diri pâ muru;
pwâra ukai'gà
goro diri pâ Ba!
*Tàrù pâ naigé'gà!

⁴ Wâgà co na gà pwicîri.
Wâgà co na gà Pwiduée.
O wàilàapà cè âboro,
na càcaa wâgotêe googà?
O wàilàapà cè âboro
na câe caa ipwamainagà?
O nye ticè caapwi!
Rà o cau me pâ Ba;
rà cigòboo na aragà.
Ba paari wakè'gà
pâ tàrù ma âjupâra'gà!»

7 wâra jawé bétubatòina <ε>

(*Naporomee 15.5-16.21*)

⁵ Gée na càùé, â go ucâri ê napwéretòotù, â go côo ê *wâra pwapwicîri pwa goro imwaano. Âna tàpirié ê ére na dau pwicîri na wâna.

† **14:19-20** *Jai caapwi âboro*—Grec: *Jai aunapaò na pwâra òoci (mors)*. **15:3** Exode 15.1; Psaume 139.14, 145.17 **15:4** Psaume 86.9; Jérémie 10.6-7 **15:5** Exode 38.21

⁶ Â rà còobé wà i tèpa 7 angela, na ia rà cipa ê pâ 7 bétubatòina*. Â rà coona ârabwée imwaano na dau pwaa, â rà pii nawâarà goro pûukake na mwani mii.

⁷ Â wà pwi jè ârapàara tèpa ârapàpé macii na pwa nyuâarà, âna é jèpa naa tà tèpa 7 angela bèepwiri ê wâra jawé mwani mii, na wâbé goro pwâra putàmu kà Pwiduée, wà Pwina é *wâro dâra gòiri awé.

⁸ Â i wâ pwicîri, âna é nye wâbé kaa goro mu, gée goro ê pai maina ma muugère kà Pwiduée, ma ê pàtamee. Â nye ticé jè âboro cèna pâriê ma é tò naa na i wâ pwicîri, tèepaa naa goro cè pai pacoò kâra diri é pâ bétubatòina kà tèpa 7 angela.

16

¹ Gée na càué, â go tère ê pwâratùra na maina, naa na é ére na dau pwicîri, na é ina tà i 7 *angela pâ: «Guwà pâra, â guwà wicèpwiri ê pâ wâra jawé naa gòropuu, ba câmu kâra ê pwâra putàmu kà Pwiduée.»

1 <ε> Tonga

² É pâbéaa pâ wà pwi jè angela, â é wicèpwiri ê wâra jawé kée naa gòropuu. Â nye tèepaa kaa ê pâ tonga na po èpà ma miiri, naa goo diri tàpé na rà cigòboo târa i ânuu wà Itémuru ma ipwamainaê—wàilà na pwa ê câmu kée na wâgoorà. Â rà dau céepwâa* goo.

2 <ε> Nawià na mii

³ Nabwé, â é me wà pwi béârailu kà tèpa angela, â é wicèpwiri i wâra jawé kée naa nawià. Â é nye biie kaa i nawià ma mii-tòri, pwacèwii ê domii kâra ê âboro bà. Â rà po cau bà diri pâ muru na tâa nawià.

3 <ε> Nairiwâ na mii

⁴ Nabwé, â é me wà pwi béâracié kà tèpa angela, â é wicèpwiri ê wâra jawé kée, naa na é pâ nairiwâ, ma ê pâ aupò jawé; â nye domii kaa.

⁵ Â go tère pwi jè angela, [na pitûâ naa] goro diri pâ najawé, na é ina tà Pwiduée pâ:

«Wâgà co na gà *târù!
Ba wâgà nabà,
â wâgà napwiri!
Wâgà na gà pwicîri.
Pwa târù'gà co
ma gà pitèirà,

* 15:6 *Bétubatòina—Malheur, plaie, fléau.* 15:8 1 Rois 8.10-11; 2 Chroniques 5.13-14; Ésaïe 6.4 16:2 Exode 9.10; Auinapàpari 13.12-17 * 16:2 Céepwâa—Souffrir; être dans l'affliction. 16:3 Exode 7.17-21

ma pwa wârimuru tàra.
⁶ [Ba rà pwa na èpà]:
 Rà nama joro domii,
 domii kâra ê Ba'gà
 ma tèpa *péroféta'gà.
 Â gà pawâdoorà ni
 goro ê domii,
 na jèpa pârirà. Nabwé!»

⁷ Â go tère mwara ê pwâratùra, me géé na i *aamwari târa imeai. Â é ina pâ:

«Ûu kaa, co Pwi Ukai
 Pwiduée kâjè!
 Dau maina nii'gà
 naa gòro diri pâ muru.
 Âjupâra ma tàrù
 ê pai pitèi'gà,
 [ma wârimuru
 na gà naa tàra]. Nabwé!»

4 <ε> Tòoka

⁸⁻⁹ Nabwé, â é me wà pwi bérapapé kà tèpa angela. Â é wicèpwiri ê wâra jawé kèe naa na i tòotù. Â rà nye dau tòoka kaa goo pâ âboro. Êco na càra caa pinünüma ma rà biirà, ma rà ipwamaina Pwiduée. Â rà pinabaèpàé, géé goo na wàé na pwa pàtamee, naa goro ê pâ bétubatòina bèepwiri.

5 <ε> Bàutê

¹⁰ Nabwé, â é me wà pwi bé 5 kâra angela. Â é wicèpwiri ê wâra jawé kèe naa gòro ê autâa kà Itémuru. Â nye bàutê kaa ê mwaciri kèe. Â wà tèpa âboro, âna rà tòngüru poropwârà. Ba rà dau maagé côo [goro pai tonga kàra].

¹¹ Êco na càra caa pinünüma, ma rà coo jii ê pâ tûa kàra na èpà. Â rà pinabaèpà wà Pwiduée *napwéretòotù.

6 <ε> Mwari nairiwâ Euphrate

¹² Nabwé, â é me wà pwi bé 6 kâra angela. Â é wicèpwiri ê wâra jawé kèe, naa nairiwâ maina Euphrate. Â nye po mwari kaa, ba na o naigé kà tèpa ukai, na rà o mwa me géé na auêgòdò tòotù†.

¹³ Nabwé, â go côo pâ âracié duée na miiri, na rà pwacèwii ê pâ gérenu‡. Â rà jèpa còobé géé na pwâ i pwi Dàragô, ma wà

16:7 Psaume 19.10; Auinapàpari 15.3   16:8-9 Auinapàpari 9.20-21   16:10 Exode 10.22; Ésaïe 8.21-22   16:12 Ésaïe 11.15   † 16:12 Auêgòdò tòotù—L'est.
 ‡ 16:13 Gérenu—Munaa ucina goo ê popai kà tèpa duée bèepwiri na miiri.

Itémuru, ma i pwi péroféta, pwi a pwâ, [na ina gooé mwara pâ pwi macii na èpà]§.

14 Wà tèpa duée bèepwiri, âna [pwa pàtamarà ma] rà pwa pâ câmu, na rà pò goo pâ âboro. Â rà pâ nau panaimari tèpa ukai wâni gòropuu, ba na rà pipaa dà Pwiduée, na é Tòotù na é jèe paco. [Na pwi Tòotù bèepwiri, âna ée mwa piétò, ma pitèi é gòropuu diri wà Pwiduée. Ba wàé co na] dau pwa pàtamee naa gòro diri é pâ muru.

15 É ina wà Pwi Ukai Iésu pâ: «Guwà tère bwàti, ba go o mwa wâjué me còwâ*, [â go péa papòwà] pwacèwii pwi a mura naa ne. Â cidòri nyuâa pwi âboro na é tà tàcî, ma pwabwàti é pâ ârabwée kêe. Ba péa é tà cicàpé, â ée mwa kamu wiàna còoê.»

16 Wà tèpa duée âna rà panaimari tèpa ukai gòropuu, naa na jè nadàbo, na ina goo pâ Harmaguédon goro pwa *hébèru.

7 <ε> *Gù napuu ma popaa moo*

17 Nabwé, â é me wà pwi bé 7 kâra angela. Â é wicèpwiri é wâra jawé kêe, naa gopaérenao. Â go tère é pwâratùra na maina gée na autâa kà Pwiduée, wâna é wâra pwapwicîri. Â é tomara too pâ: «Jèe po cai coo diri!»

18 Â nye pwa âra kaa tikakara, â é kûu. Â nye tèepaa kaa é kakürubwaanu na dau maina. Â càcaa pwa cè gù napuu cèna wàrapwiri, tapoo gée na é tèepaa pwi âboro naani gòropuu.

19 Â téura pâ ville na wâru wâ gòropuu. Â po pitadàrùe ma âracié pàara, é ville maina†. Ba nye wàrapwiri kaa é wârimuru na é naa târa é ville Babulona wà Pwiduée. Ba é pawâdooe goro dipâa, na tòo goro é pwâra putâmu kêe.

20 Â diri é pâ pô ma jaa, âna rà jèpa ipiina, gée goro é kakürubwaanu.

21 Â rà nye tûu kaa gée napwéretòotù, pâ pàiri popaa na moo, na po dau maina, pwacèwii é baikè cima‡ na tûu naa gò tèpa âboro. Â rà pinabaèpà Pwiduée goo wà tèpa âboro. Ba dau maina awé pâ bétubatòina bèepwiri.

17

Tô ilàri gòronaigé Babulona

§ 16:13 Na ina gooé mwara pâ, pwi macii na èpà—Còo Auinapàpari 13.11. 16:14

Auinapàpari 19.19 16:15 Mataio 24.43–44; Auinapàpari 3.3 * 16:15 Go o mwa wâjué me còwâ—Bénabwé pai tèepaa me kà Iésu. 16:16 Zakarie 12.11 16:18

Auinapàpari 4.5, 8.5 16:19 Auinapàpari 14.10 † 16:19 É ville maina—Munaa Babulona (ucina goo Roma. Còo note goo Auinapàpari 17.1), é, pwiri Iérusaléma.

16:20 Auinapàpari 6.14 16:21 Exode 9.23–24; Auinapàpari 11.19 ‡ 16:21 É baikè cima—Grec: *Caapwi talent*. Câmu kêe, âna 35–40 kilo.

¹ Gée na càué, â é medario, wà pwi jè ârapàara tèpa 7 *angela, na ia rà wicèpwiri i pâ 7 wâra jawé. Â é ina tõe pâ: «Gà me, ma go paari tâgà ê wârimuru [na ée mwa naa wà Pwiduée] tà i pwi ville na maina, goro jènere pâ nairiwâ na wârû*, na ina goo wê pâ ‘Tõe ilàri gòronaigé, na é dau èpà’.

² [Ba dau miiri ê wakè kêe.] Ba rà ipuu† ma diri tèpa ukai naa gòropuu. Ê pâ tûâ kêe âna pwacèwii dipâa, na é naa târa pâ âboro gòropuu, ba na rà cau ipwirié, ma wârori ê tûâ kêe.»

³ Â wà i pwi angela, âna é popao naa na nyuâa, naa namaré. Â go cõe naawê i tõe ilàri bèepwiri, âna é tâa gòro ê macii na dau mii. Â po 7 pûru i macii, ma po 10 gi kêe, [ba wà Itémuru]‡. Â wii naa na diri ê naiié ê pâ nee béipwamainâe ma béinabaèpà Pwiduée.

⁴ Â wà i tõe ilàri, âna é coona ê ârabwée na dau bwùcùru ma mii, [pwacèwii pâ ârabwée kà tèpa ukai ma âboro imaina]. Â é picûââe goro mwani mii, ma perle, ma pâ atû na maina ê wâri wèe, na pwâra. Â é tà pa ê wâra jawé mwani mii na wâbé goro pâ muru na miiri. Ba pâ muru na èpà, gée goro ê càraé na dau èpà.

⁵ Â wii na gaadaaé ê nee na pitàbinyiri, [âna ê âji ère na pai ina wèe pâ]:

BABULONA NA DAU MAINA—NYAA
KÀ PA ILÀRI GÒRONAIGÉ MA ÊDIRI PÂ
TÛÂ NA MIIRI NAA GÒROPUU.

⁶ Â go cõe pâ é ipwirié, ba é jèe dau wâdo ê domii kà tèpa âboro kà Pwiduée, na tètâmwararâ, gée goro ê pai cèikî kàra naa goo Iésu.

Ina tà Ioane pai ina wèe

Go ucârié, ba go dau pò gooé.

⁷ Â é ina tõe wà i pwi angela pâ: «Gorodà na gà pò gooé? Go o ina tâgà ê pai ina wèe na tàbinyiri, goo wà tõe bèepwiri, ma wà Itémuru, na é coo gooé, ma pâ 7 pûrué ma pâ 10 gi kêe.

⁸ «Ba wà Itémuru, âna é wâro béaa, â é jèe bà nabà. Â ée mwa toome cõwâ, gée na ê Oolaa na ia dau wâgòro§. Â rà o pò goo,

17:1 Jérémie 51.12-13 * **17:1** Ville na maina... Babulona biu, âna ucina goo Roma, ê ville maina na pàara kà Ioane. Â ucina goro diri pâ pubu âboro na càra caa papwicîri Pwiduée. **17:2** Ésaie 23.17; Jérémie 51.7; Auinapàpari 14.8 † **17:2** Rà ipuu—Ê wârogòronaigé, âna ucina goro ê pai pwamainâ wâra pâ duée imudi. Â ucina mwara goro ê pai càcaa papwicîri Pwiduée. **17:3** Auinapàpari 13.1 ‡ **17:3** Ba wà Itémuru—Cõe Auinapàpari 12.3. **17:4** Jérémie 51.7; Auinapàpari 18.16 **17:6** Auinapàpari 18.24, 19.2 **17:7** Auinapàpari 13.1 **17:8** Daniel 12.1; Auinapàpari 11.7, 13.7 § **17:8** Oolaa na ia dau wâgòro—Cõe 2e note goo Auinapàpari 9.1.

ê pâ âboro gòropuu—tàpé na càcaa wii neerà, naa na Tii goro wâro béaa kêra ê pai tòpò wâra ê gòropuu. Êco na, ûna é còobé wâ Itémuru, â wâ Pwidueé, âna ée mwa nama tiâué bamwara.

⁹ «Wâ pwina é tèi bwàti pâ muru, âna wâdé na é tâmogòori ni, pâ: Ê pâ 7 pûrué bèepwiri, âna câmu kêra ê 7 nari jaa*, na é tâa wê i tô ilâri. Â câmu mwara kâ 7 tèpa ukai.

¹⁰ Ba tèpa 5 géee goorà, âna rà jèe tûu. Â é bwaa nye tà tâa pwi jèpwi. Â bwaa nye tiâu pwi jèpwi. Â wiàna ée mwa tèepaa, â o càcaa gòiri ê pai tâa kêe. [Ba é jèe nye pacoo pwiri wâ Pwidueé.]

¹¹ «Napwa naa goo wâ Itémuru, na ia é wâro béaa, â na ia é jèe bà, âna wâé kaa pwiri pwi jè ârapàara tèpa 7 ukai. Â [ée mwa wâjué còwâ, ba na] é pwi bé 8 kêra ukai mwara, béaa kêra ê pai tubatiâué.

¹² «Napwa naa goo ê pâ gi kêe na gà còo, âna câmu kâ pàra tèpa 10 ukai, tàpé na bwaa ticè mwaciri kàra. Â o naa tàra co ji pàara, na càcaa gòiri†, ma rà o pitûâ na, ma wâ Itémuru.

¹³ «Nye caapwi é aunünüma kàra, ma rà pinaa é pàtamarà, ma é tàrù târa pitûâ, naa gooé.

¹⁴ Ba rà o mwa ipaa dà *Pwi nari mutô. Êco na é nye piétò jjiirà. Ba nye wâé kaa na é Pwi a pitûâ kâ tèpa pitûâ, ma Pwi Ukai kâ tèpa ukai. Â rà o tâa ma wâé‡, wâ tèpa âboro kêe—tàpé na é todàra, ma pitòrigarirà, ma rà cimwü naa na é cèikî kàra.»

Rà èpàri tô ilâri tèpa ukai

¹⁵ É ina tôo mwara i pwi angela pâ: «Gà còo pâ nairiwâ na wâru [naa goro jènere i ville] na ia é tâa wê i tô ilâri gòronaigé. Wâé kaa pwiri é câmu kêra pâ âboro, géee na diri pâ puâboro, ma pwâratùra, ma napô, ma Ba.

¹⁶ «Napwa naa goo Itémuru, â pâ 10 gi kêe, [âna tèpa 10 ukai] âna rà o pâ nau èpàri i tô ilâri gòronaigé. Â rà o mwa popa é pâ naneemuru tôoni, ma pâ ârabwée kêe, ba na o ticè kêe, â ée mwa pâra cicapé. Â rà o mwa uti é pièe, ma cîri napwùrudòé naa gòro ânye.

¹⁷ «Rà wârapwiri, ba na pacoo é câbawâdé kâ Pwidueé. Ba wâé kaa, na é tòpò é aunimiri naa na pwâranümarà, ba na rà cau pitèrerà, ma rà naa tà Itémuru é pwâra ukai kàra. Â wârapwiri, tèepaa naa goro ê pai pacoo diri é pwi na ia é jèe mara ina wâ Pwidueé.

¹⁸ «Napwa naa goo i tô ilâri bèepwiri, na ia gà còoê, âna é câmu kêra ville maina, na é pitûâ kêra diri tèpa ukai wâ gòropuu.»

* **17:9** 7 nari jaa—Ucina goo wâ ville Roma, na bari naa gò 7 nari jaa. Tèpa 7 ukai, âna pwiri pàra tèpa ukai (empereur) naawé. **17:12** Daniel 7.7,24 † **17:12** Ji pàara, na càcaa gòiri—Grec: Caapwi ineretòotù. ‡ **17:14** Â rà o tâa ma wâé... é, Â rà o piétò ma wâé... **17:16** Auinapàpari 18.8

7 popai goo babulona <ζ>

18

(Naporomee 18)

¹ Gée na càuru ê pâ pwi bèepwiri, â go còo mwara pwi jè *angela, na é boome gée napwéretòtù. Â naa tée pàtamee na maina. Â dau maina pai muugère kêe, na é pwéelaa pàpari ê gòropuu.

É pitéié Pwiduée

1 <ζ> O téuraé

² Â é tomara tôo pâ*:

«Ée jèe tûu *Babulona,

téura napô-bà!

[Ticè âboro wê!]

Jèe wâ kà tèpa u,

pwârawâ kêra duée,

bawâ kêra aràu,

[aucârü kêra akàna]

autâa kêra diri,

pâ macii na miiri.

³ [Tojii tô ilàri-bà.]

É naa dipâa kêe.

Rà ipwirié pâ Ba.

Rà pâ nau pwacèwiié.

Rà pwa tûâ na miiri.

Rà ipuu imudi ma wàé,

pâ ukai gòropuu.

Wâro gée gooé

tèpa pi-icu.

Wâru mwani kêra,

gée goo pâ tûâ èpà kêe. Nabwé!»

2 <ζ> *Dau maina wârimuru kêe*

⁴ Go tère ê jè pwâratùra me gée napwéretòtù, na é ina pâ:

«Tèpa naiô wée!

Uru jii Babulona.

Còobé jii tôobà.

Uru jii pâ èpà kêe.

Naaco pâ tûâ kêe.

Ba guwà péa tòpi

ê wârimuru kêe!

18:2 Ésaïe 13.21, 21.9, 34.11-14; Jérémie 50.39; Auinapàpari 14.8 * 18:2 Pwiri
bétapoo popai goo Babulona, âna tâa na naporomee 17. 18:4 Ésaïe 48.20; Jérémie
50.8, 51.6,45; 2 Korénito 6.17

Dau maina aré
na go o mwa naa tée.

⁵ Dau wâru èpà kêe.

Dau pòri too,
tèepaa naanidò
napwéretòtù!

Go côo wakè kêe,
â câgo caa pwanauri.

⁶ Go o mwa papòé.

Naa wârimuru tée
wiâra pâ èpà kêe.

Naa tée na dau maina
jii é pwina é pwa.

Pwaai wârado kêe.

Ba é naa dipâa kêe

[târa tubaèpà târa pâ Ba].

Pwaai mwara
goro dipâa na gòo,
ba na é wâdo còwâ.

[Á ée dau maagé goo.]

⁷ Dau maina nùmee.

Wâru mwani kêe.

Maina ipwàdée kêe.

Êkaa na wàrapwiri:

O maina aré kêe.

Pièdò maagé kêe.

É pi-ina kêe pâ:

“Go nye tô ukai.

Câgo caa tô dàpwà.

O câgo caa côo pikîri.”

⁸ Êkaa na wàrapwiri,

na ji caapwi tòotù,

éè pâ nau tô dàpwà.

Éè mwa côo pikîri.

Éè mwa copwa.

O cîrié naa na ânye.

Ba maina pàtâmoò,

wâgo Pwiduée

ma go pitèié. Nabwé!»

Rà imurué tèpa âboro

3 <ç> Tèpa ukai

⁹ Wà tèpa ukai kâra gòropuu, âna rà o côo é muru ânye, wiàna tòo Babulona, â rà o dau pi-i ma pijinünü goóé. Ba rà tèpa

bée, na rà pwa pâ muru na dau èpà ma wàé. Â jèe dau pwa neemururà gée gooé.

¹⁰ Â rà o coo na wâiti wê, goro ê pai wâgotàra goo ê pai maagé kêe. [Â rà o pwùkùru.] Â rà o mwa ina pâ:

«Wârico Babulona!
Wârico napô maina!
Téura ma tubatiâué†,
na ji caapwi tòotù!»

4 <ζ> *Tèpa pi-icu*

¹¹ Rà imurué ma pijinünü wà tèpa pi-icu wâni gòropuu, ba jèe ticè âboro cèna ée wâri cè neemururà.

¹² [Ba wàé, na ia é mu wâri diri pâ na jèpapara muru] na dau maina wâri wèe, na rà mu icuri:

Pâ mwani mii, ma mwani pwaa;
Pâ atü na dau maina wâri wèe;
Pâ na jèpapara imwaano na dau wâdé;
Pâ upwâra na ûrea;
Pâ muru na pwa goro béokée kâra lélépâ‡;
Pâ muru na pwa goro upwâra;
Pâ paò ma paò mii;
Pâ atü pwaa na dau wâdé§;
¹³ Pâ na jèpapara jawé ûrea, ma wâi na ûrea;
Pâ dàuru upwâra na ûrea na jè cîri;
Pâ dipâa, ma géree, ma dàuru poloa, ma blé;
Pâ paaci ma mutô, ma pâ òoci ma wàtio;
Pâ ênawéna na piirà, na dau pwaée kàra.

5 <ζ> *Tèpa pwa mwani kàra*

¹⁴⁻¹⁵ Wà tèpa pi-icu, na dau pwa mwani kàra, gée goo i ville Babulona, âna rà o dau pi-i, ma pijinünü gooé. Â rà o ina tée pâ:

«Ticè neemurugà:
Muru na jajau,
muru na pwényuâa,
muru na wâdé tâgà.
Cau tubatiàurà.
Â o câgà caa pâmarirà.»

Â rà o coo na wâiti wê, goro ê pai wâgotàra goro pai maagé còo kêe. Â rà o pwùkùru.

† **18:10** *Téura ma tubatiâué*—Grec: *Pitèigà*.   **18:11** Ézékiel 27.36   **18:12** Ézékiel 27.12,13,22   ‡ **18:12** *Béokée kâra lélépâ—Défenses d'éléphant, Ivoire*.   § **18:12** *Pé atü pwaa na dau wâdé—Marbre*.   **18:14-15** Ézékiel 27.31,36

16 **Â** rà ina mwara pâ:

«Wârico Babulona!

Wâé na é coona

imwaano mii

ma bwùucùru

na kîri é aaé.

Â maina wâri wèe.

Wâé na é picûâaé

goro mwani mii,

ma pâ atü na pwâra.

17 Jêe ticè têe diri

na ji caapwi tòotù!»

6 <ζ> *Tèpa pâra gòro wànga*

Rà picoo iti jiié mwara wà diri tàpé na rà pâra gòro wànga
—wà tèpa apooro wànga, ma wà tèpa pitûâ naa gòro wànga, ma
wà tèpa taa ârawéà, ma diri tèpa matélo.

18 **Â** rà o côo i mué na tòé, â rà o i, ma pi-ina tàra pâ: «Wâpà
cè napô cèna wàra é ville bèeni? Au! Nye ticè!»

19 **Â** rà o i, ma pijinü, ma tü dàuru puu naa na pûrurà, [goro
pai tòina kàra]. **Â** rà o wiikau burà ina pâ:

«Wârico Babulona!

Wârico napô maina!

Dau pwa mwani kâjè,

gée goo ville bèeni.

Téura ma tubatiàué

na ji caapwi tòotù!»

20 [Êco na wàéni é popai ba kà tèpa âboro kà Pwiduée]:

Câbu, co napwéretòotù!

Guwà ipwàdée,

âboro kà Pwiduée—

wâguwà tèpa *apostolo,

wâguwà tèpa *péroféta!

Ba é jêe téuraé,

é tojiié wà Pwiduée.

É pwa wârimuru têe,

ba é tubaèpà tàwà.

Bénabwé popai gooé

7 <ζ> *O câjè mwa caa côoê côwâ*

21 Nabwé, â go côo wà pwi jè angela na dau pwa nii kêe. **Â**

é popa é diopwaa kâra atü*, â é tü naa nawià, â é ina pâ: «O ciura wàrapwiri wà Babulona, ville maina, â o tûê wàrapwiri, â o câjè mwa caa còôê còwâ.

²² Â o câjè mwa caa tère còwâ cè airi gitar, ma cè pwâra uu kâra kuruò, ma cè pwâra uu tutu. O tiâu cè pwi jè a wakè goro upwâra ma paò. Â o câjè mwa caa tère còwâ cè airi atü bécaagai blé.

²³ Â o câ mwa caa pwéelaa còwâ cè ânye wê. Â o câjè mwa caa tère còwâ cè pwâratùra kà du a tapoo piéa.

«[O popa jiigà, co Babulona, êdiri pâ pwi bèepwiri, majoroé ê tûâ'gà na èpà.] Ba gà pwacèwii tô a pwa dooki†. Ba wà tèpa pi-icu'gà, na rà dau imaina naa na gòropuu diri, âna rà pa-imwûru è pâ Ba diri.

²⁴ «Ûu, [o maina wârimuru'gà] ba gà nye pwi majoroé, ba gà pòtàmwara tèpa péroféta, ma pàra tèpa âboro kà Pwiduée. Ûu, dau wâru tàpé na pòtàmwararà géé googà, pitiri gòropuu; [â o pitèigà goo]‡.»

19

Nyabi goro pai piétò naa napwéretòtù

¹ Géé na càuru è pâ muru bèepwiri, â go tère è pwâratùra kà tàpé na rà po dau wâru awé, wânidò napwéretòtù. Â rà tomara too pâ:

«Aléluia! Aléluia!
Pwamaina Pwiduée!
Wàé na é pa-udòjè!
Wâjaaé ê muugère,
ma nii ma pàtamee!

² Âjupâra ma *târù
è pwina é pitèi.

Ba é tèi tòobà,
na é wâgòronaigé
na miiri tûâ kêe,
tô na é tubamiiri
tàpé na wâ gòropuu.

Â é naa tée Pwi Ukai
wârimuru kêe,
wâri wàra domii

* **18:21** Ê diopwaa kâra atü—Napéaati naa na grec pâ: *Pwacèwii è jè meule na maina.* (Còo ânuru aucòogai élaio naa nabibiu kâra tii.) **18:22** Ésaïe 24.8; Ézékiel 26.13

18:23 Jérémie 7.34, 16.9, 25.10 † **18:23** Gà pwacèwii tô apwa dooki—Munaa ucina goro pai maina wàra nûma tèpa âboro, ma pai naa càurà naa goo wà Pwiduée.

18:24 Jérémie 51.49; Auinapàpari 17.6 ‡ **18:24** Pwiri popai kà Ioane, na é wii i tii bèeni, é, pwiri gòobàra popai kà pwi angela. **19:2** Deutéronome 32.43;

Auinapàpari 6.10

kà tèpa ênawéna,
tèpa âboro kêe
na pòtàmwararà. Nabwé!»

³ Â rà tomara too mwara wà tèpa âboro, ma ina pâ:

«Aléluia! Aléluia!
Mu too ê mu
goo wà tîoni!
Mu too awé
dàra gòiri! Nabwé!»

⁴ Â wà tèpa 24 ijiao, ma pâ ârapàpé macii na pwa nyuâarà, âna rà cigòboo ma tûu jûrurà ara Pwiduée, na é tâa gò è autâa kêe, â rà pwamainâe ma tomara too pâ: «Aléluia! Amen! Wâdé na wâra!»

⁵ Â go tère ê pwâratùra me gée goro jènere autâa kà Pwi Ukai, na ina pâ:

«Pwamaina Pwiduée,
Pwi Ukai kêjè,
wâguwà diri,
pâ ênawéna kêe,
na maina ma kêri! Nabwé!»

Piéa kà Pwi nari mutô

⁶ Go tère mwara ê toromacè*, na pwacèwii pwâratùra kà tèpa âboro na rà dau wâru. Â dau maina aié, pwacèwii ê airi pwiritée†, ma pwâra itâa kêra tikakara, na é kûu ba maina. Â rà gére ina pâ:

«Aléluia! Aléluia!
É pitûâ Pwiduée,
Pwi Ukai kêjè!
Dau maina nii kêe,
naa gòro diri pâ muru!

⁷ Jè cau ipwàdé!
Jè piégòtùru!
Jè pipwamainâe!
Ba jèe tèepaa tòotù:
É piéa Nari Mutô.

É ipwabwàtié
wà tô ilâri wâdèe.
⁸ Jèe naa tà tîoni
na é coona lino,

^{19:6} Auinapàpari 14.2 * ^{19:6} Toromacè—Écho, bruit résonnant. † ^{19:6} Pwacèwii ê airi pwiritée—é, Pwacèwii pâ wiâ na dau maina. ^{19:7} Ésaïe 61.10; Auinapàpari 21.2

imwaano na kîri aaé! Nabwé!»

(Napwa naa goo ê imwaano lino bèepwiri, âna câmu kêra pâ tûâ na wâdé, na rà jèpa pwa wâ tèpa âboro kâ Pwiduée.)

⁹ Nabwé, â i pwi *angela, âna é ina tîo pâ: «Gà wii pâ: “Cidòri nyuârà tàpé na todàra naa goro é piéa kâ *Pwi nari mutô.”»

Â é ina tîo mwara pâ: «Ê popai bèepwiri, âna âjupâra, ba popai kâ Pwiduée.»

¹⁰ Â go cigòboo ma tùu jùruo na ara i pwi angela. Êco na é ina tîo pâ: «Ai! Bwa! Gà cibwaa wàrapwiri, ba ju nye cau tupédu ênawéna kâ Pwiduée, wàiju ma wâ diri tèpa béjé na rà *paâjupâra pâ, rà tèpa âboro kâ Iésu‡. Â gà pwamaina co Pwiduée! Ba wâ diri tàpé na rà paâjupâra Iésu, âna é tâa jaarâ é Nyuââé Pwicîri—ê pwi Nyuââé Pwicîri na é tâa jaa tèpa *péroféta, ma nama rà inapàpari é popai kâ Pwiduée§.»

pwâadàra gòropuu 7 muru na é côo ioane

<η>

(Naporomee 19.11-21.8)

1 <η> Pwi a tâa gòro òoci na pwaa

¹¹ Géé na càué, â go côo é napwéretòtù, na é tàpirié, â go côo pwi òoci na pwaa. Â pwa pwi âboro na é tâa gò, âna ina gooé pâ ‘Tàrù’ ma ‘Âjupâra’. Ba tàrù ma âjupâra pai pitèi kêe wâ tèpa âboro. Â é pipaa [dà tàpé na rà cicaraé].

¹² Â é du âraporomee, âna pwacèwii doromara ânye. Â wâru é pâ bwe korona, naa gòro pûruê. Â wii naa gooé nee na tàbinyiri, na càra caa tâmogòori é pâ âboro, â nye wâé co.

¹³ Â é coona é ârabwée na bwiri goro domii. Â tuneé tîe mwara pâ: ‘Popai kâ Pwiduée’.

¹⁴ Rà pâra wiâê é pwâra paa me géé napwéretòtù, na rà tâa gò é pâ òoci na pwaa. Â rà coona é pâ ârabwée imwaano lino, na kîri é aaé, na po pwaa jajau.

¹⁵ Còobé pwêe é tàuwa na po dau éa, bétaa é pâ Ba, â ée mwa pitûâ ba gòo, goro é tâjò paò. Â é còogairà pwacèwii é pwâra dipâa. Wàépwiri é pwâra putâmu kâ Pwiduée na dau pwa pàtâmee, naa gò diri pâ muru.

19:9 Mataio 22.2-3   **19:10** Apostolo 10.25,26; Auinapàpari 22.8-9   ‡ **19:10** Na rà paâjupâra... é, Na rà tà cimwü naa goro é âjupâra, na é paari wâ Iésu.   § **19:10** Dernière phrase—é, Ba é âjupâra na é paari wâ Iésu, âna é pwi âjupâra, na é pagòo tèpa péroféta, ba na rà inapàpari.   **19:11** Psaume 96.13; Ésaïe 11.4; Auinapàpari 1.5, 6.2   **19:12** Daniel 10.6; Auinapàpari 1.14, 2.17   **19:13** Ésaïe 63.1-3; Ioane 1.1,14
19:15 Psaume 2.9; Auinapàpari 1.16, 14.20

16 Â wâgoro ârabwée kêe ma du pâa-âê*, âna wii ê jè aupwa tii na ina pâ:

Pwi a pitûâ kà tèpa pitûâ,
ma Pwi Ukai kà tèpa ukai.

2 <η> *Marü bwaooré ma ipaa*

17 Nabwé, â go niâ dò, â go côo pwi jè angela, na é coo na i tòotù. Â é gére tomara too târa pâ marü bwaooré, na rà tâ nidò gopaérenao. Â é ina tàra pâ: «Guwà me, naa goo ê pi-ija maina, na é pwabwàti ba kàwà wà Pwiduée.

18 Me, ba guwà mwa uti ê pià tèpa ukai, ma tàpé na pwa nii kàra, ma tèpa caa kâra coda. Â guwà mwa uti piàra pâ òoci, ma wà tèpa coda na rà tâa gòrà. Úu, ê piàra pâ âboro diri—tàpé na pwa tàrù kàra, ma wà tèpa ênawéna kàra; tàpé na rà maina, ma wà tàpé na rà kîri.»

3 <η> *Tâjùru Itémuru ma pé macii*

19 Nabwé, â go côo Itémuru ma wà tèpa ukai kâra gòropuu. Â rà gére ipapitiri tèpa coda kàra, ba na rà ipaa ma wà i pwi a tâa gòro òoci pwaa, ma tèpa coda kêe.

20 Â [rà paa, â rà piétò jii Itémuru, â] rà tâjùruru, wàilu naima ma wà pwi péroféta pwi a pwâ. (Wàé kaa na ia é pwa ê pâ câmu kêe goro pàtâmee, ba kà Itémuru—ba na é ipa-inwüru ê pâ âboro, na ia rà tòpi câmu kà Itémuru, ma ipwamaina é ânuuê.)

Â rà tü-ru, na ru bwaa wâro, naa na nawià ânye, ba na cîriru goro dà na tòo.

21 Â cau pòtâmwara diri tèpa ipaa kàru, goro i tàuwa na ia còobé géé pwâ pwi a tâa gòro òoci pwaa. Â é pâ bwaooré, âna rà cau pwâro goro piàra âboro.

20

4 <η> *Tâjùru Caatana naa na 1 000 naja*

1 [Gée na càuru ê pai tubatiàu wà Itémuru] â go côo pwi jè *angela, na é boome géé napwéretòotù. Â é popa ê kii târa ê pwêe na ia dau wâgòro, bau jè itùpaò na dau maina.

2-3 Â é tâjùru wà i pwi Dàragô, i pwi dòèa géé na biu, [na nee mwara pâ] 'Pwi a cicarajè', é, *Caatana. Â é piié goro i itùpaò. Â é tüê boo, naa na i Oolaa na ia dau wâgòro*, â é kiiri wâriê.

19:16 Auinapàpari 17.14 * 19:16 Wâgoro ârabwée kêe ma du pâa-âê—Munaa wâgoro ê ârabwée na târamiri du pâa-âê. 19:17 Ézékiel 39.17-20 19:20 Auinapàpari 13.12-17, 20.10 20:1 Auinapàpari 9.1 20:2-3 Genèse 3.1; Auinapàpari 12.9 * 20:2-3 Oolaa na ia dau wâgòro—Còo 2e note goo Auinapàpari 9.1.

Â ée mwa tâa wê wà i pwi Dàragô, naa na 1 000 naja, ba na o câe mwa caa ipa-imwüru cowa ê pâ Ba. Â géee na càuru 1 000 naja, â o mwa tâpo tipié.

⁴ Â nabwé, â go cõo pâ nyuâa tâpé na põtãmwara, wãrapwiri goo ê pai *paâjupâra kâra wà Iésu, ma pai picémara kâra ê popai kà Pwiduee. Ba càra mu caa pwamaina Itémuru, bau i ânue. Â càra mu caa tòpi câmu kêe, na gaadaarà ma naa goro îrà. Â go cõo pâ rà tâa gò pâ autâa kâra ukai. Ba [wà Pwiduee âna é] jèe pawârorà cowa géee na aubà, â é naa târù târa, ma rà pitûâ ma wà Kériso, [pwi *Mesia kêe] naa na 1 000 naja.

⁵⁻⁶ Ba wailà âna rà tèpa pâbéaa kà tâpé na rà wâro cowa géee na aubà. Â cidòri nyuâarà, ba rà tèpa âboro pwicîri, [na rà jèe panuâ diri ê wâro kâra tà Pwiduee]. Â [êkaa na rà o *wâro dâra gòiri awé. Ba] o càcaa pwa nii kâra ê béwailu kâra pwâra bà naa goorà. Â rà o coo ara Pwiduee† ma wà Kériso, [pwi Mesia kêe] ma piênawéna kâru. Â rà o pitûâ naima ma wâé, naa na 1 000 naja.

Napwa naa goo pàra tâpé, âna o bwaa càra caa pâji wâro cowa, wiàna bwaa càcaa nabwé ê 1 000 naja.

5 <η> *Tü Caatana naa na ânye*

⁷ Géee na càuru pâ 1 000 naja bèepwiri, [na é pacoo wà Pwiduee] â o tipi wà Caatana, géee na karapuu.

⁸ [Â wâéni ê pwina ée mwa pwa, na go cõo naa na nyuâa]: É pâra pâpitiri ê gòropuu, ba na é ipa-imwüru diri pâ Ba naa gòropuu, na ina goorà pâ Gog ma Magog. Â é panaimarirà ma rà pipaa [dà Pwiduee] ma wà tèpa âboro kêe. Â rà po dau wâru awé, pwacèwii ê marawâ, [â pwacoé ma jè pûrarà].

⁹ Rà too, â rà po pâpitiri ê gòropuu, â rà cibèepi ê picaatâa kà tèpa âboro kà Pwiduee, wâna ê napô na wânümee goo. Â é nye tèepaa boome kaa, géee napwéretòtù ê ânye, na é cau cîri tèpa ipaa bèepwiri. Â tubatiàurà bamwara.

¹⁰ Â napwa naa goo wà Caatana, wà pwi ia ipa-imwürurà, âna tüé naa nawià ânye, ma dà na tòo, wâna na ia mara tü naawê mwara wà Itémuru, ma i pwi *péroféta pwi a pwâ. Â rà o aré ma tòina naawê, naa ne ma pwaa, dâra gòiri awé.

6 <η> *Bénabwé pitèimuru*

¹¹ Géee na càué, [â go cõo naa na nyuâa, ê pwina o tèepaa]. Go cõo i Pwi Ukai na é tâa gò ê autâa kêe. Â béaa kêe, â nye tubatiàurà kaa ê gòropuu ma napwéretòtù, â o câjè mwa caa cõoru cowa.

20:4 Daniel 7.9,22,27; 1 Koréno 6.2; Auinapàpari 13.17   20:5-6 Auinapàpari 1.6

† 20:5-6 *Coo ara Pwiduee—é, Pwa ârapwailò tà Pwiduee.*   20:8 Ézékiel 38.2,9,15-16

20:9 2 Rois 1.10   20:10 Psaume 11.6; Auinapàpari 19.20, 21.8

¹² Â go côo ê pâ âboro na rà jèe bà—pâ âboro maina, ma pâ âboro kîri—âna rà gére coo goro i autâa kâ Ukai. Â pòpwara ê Tii goro wâro—[ê tii kâ Pwiduée na é wii naawê, nee tàpé na é naa târa ê wâro].

Â pòpwara mwara pàra tii, na wii naa na, diri pâ tûâ kâ tèpa âboro. Â ée mwa pitèirà wà Pwiduée wiâra ê pâ tûâ kàra.

¹³ Â rà me mwara diri tàpé na rà jèe bà, naa na diri pâ ére —naa napuu, é wâpà wiàna naa nawià. Â poparà pâ naa na 'Napô kâ tèpa bà', ba na ée pitèirà wà Pwiduée[‡].

¹⁴⁻¹⁵ Â tû ê 'Napô kâ tèpa bà' bau ê auipwàni, naa nawià ânye. Â tû naawê mwara diri tàpé na càcaa wii neerà naa na Tii goro wâro. Ba wàépwiri ê béwailu kâra pwâra bà, [dàra gòiri awé].

21

7 <η> Âmu napwéretòotù ma gòropuu

¹ Gée na càùé, â go côo [naa na nyuâa] ê napwéretòotù bau ê gòropuu, na ru bwaa âmuê. Ba jèe tiâu ê napwéretòotù ma gòropuu béaa, â jèe tiâu mwara ê nawià.

² Â go côo ê napô na pwicîri kâ Pwiduée, âna wâ *Iérusaléma na bwaa âmuê. Âna é gére boome gée napwéretòotù gée jaa Pwiduée. Â picûâaê, pwacèwii ê tô jè èpo dopwa, na é ipwabwàtié târa pwi éaé, [ba na ru piéa].

³ Â go tère pwi jè âboro naa goro jènere autâa kâ Pwiduée, wânidò *napwéretòotù, na é tomara too pâ:

«[Jè côo jè muru
na bwaa âmuê]:

É boo wà Pwiduée.

É tâa jaa tèpa âboro.

É wâjaara wàé.

Rà o nye Ba kée.

Wàé na ée Pwiduée kàra.

⁴ Ée càtùra nùru i kàra.

Â o ticè aré ma tòina kàra.

Jèe nabwé ê maagé.

Tiâu awé ê pwâra bà.

O càra mwa caa i.

20:12 Daniel 7.9–10; Mataiao 25.31–46; Apostolo 17.31; 2 Korénito 5.10; Auinapàpari 13.8   **20:13** Roma 2.6; 1 Pétèru 1.17; Auinapàpari 2.23, 22.12

‡ **20:13** Grec: *Ê nawià, âna é naa too diri tàpé na ia rà bà naa na; â é 'Napô kâ tèpa bà', âna é naa too diri tèpa bà, na rà tâa wê. Â jèpa pitèirà, wiâra jèpa wakè kàra.*

20:14-15 Psaume 69.30   **21:1** Ésaïe 65.17; 2 Pétèru 3.13   **21:2** Ésaïe 52.1, 61.10; Hébéru 11.16, 12.22; Auinapàpari 3.12   **21:3** Lévitique 26.11,12; Ézékiel 37.27;

Zakarie 2.14; 2 Korénito 6.16   **21:4** Ésaïe 25.8, 35.10, 65.19; Auinapàpari 7.17

Ba jèe tiàu pâ muru béaa. Nabwé!»

⁵ Â wà Pwi Ukai, na é gére tâa gòro autâa kêe, âna é ina tôo pâ: «Gà côo, ba go nama âmuê diri ê pâ muru.»

Â é ina mwara pâ: «Gà wii [ê pwina gà côo ma tère] ba nye âjupâra ma *târù ê pâ popai bèepwiri.»

⁶ Â é ina tôo mwara pâ: «Jèe po cau coo diri! Ba wâgo *Alpha* ma *Oméga*; wâgo autapoo goo ma pwâadèrèè. Go o mwa naa, naa goro piticèmuru naa goo, ê jawé târa wâro géé na pwârapò, tà diri tàpé na nùmarà dâra wâdo.

⁷ Â go o mwa naa diri pâ aupwényunyuâari bèepwiri, tà pwina é piétò [jii ê èpà]. Â go o Pwiduée kêe, â ée Pwi Naiô.»

⁸ Â napwa naa goo pâra tàpé, [âna rà o pwa wârimuru]:

Wà tàpé na [càra mu caa pwa é pwina wâdé, goro pai]
wâgotàra;

Wà tèpa tàutàra na rà cèikî;

Wà tèpa pwâ*;

Wà tèpa miiri ê càrarà;

Wà tèpa ipuu imudi;

Wà tèpa ipòtâmwara;

Wà tèpa pwa dooki;

Wà tèpa pwamaina pâ duée imudi.

Wà diri tèpa âboro bèepwiri, âna o türà naa na nawià ânye, ma dà na tòo. Ba wàèpwiri ê pwi béwailu kêra pwâra bà, [dâra gòiri awé].

Napô Iérusaléma na bwaa âmué

⁹ Géé na càué, â é me mariô wà pwi jè ârapàara tèpa 7 angela—tèpa wicèpwiri i tèpa 7 wâra jawé, na ia wâbé goro pâ tubatòina. Â é ina tôo pâ: «Gà me, ma go paari tâgà ê tô ilàri dopwa wâdà *Pwi nari mutò.»

¹⁰ Â é popao naa na nyuâa†, naa gòrojaa maina, na gòri too. Â é paari tôo Iérusaléma, i napô pwicîri kà Pwiduée, na é gére boome géé napwéretòtù géé jaa Pwiduée.

¹¹ Â é pwâra goro ê muugère kà Pwiduée, pwacèwii ê atù na dau maina wâri wèe, jè atù *jaspe*, na dau jajau ma pwéelaa.

21:5 2 Korénito 5.17   **21:6** Ésaïe 55.1; Jérémie 2.13; Ioane 7.37; Auinapàpari 1.8,17, 22.17   **21:7** 2 Samuel 7.14; Psaume 89.27–28   **21:8** Mataio 25.41; Hébéru 10.38–39; Auinapàpari 20.15, 22.15   * **21:8** Càcaa popai tà tàpé na nùmarà na rà pitère dà Pwiduée, êco na rà tûu ma pwa na èpà na pâra pâara. Popai tà tàpé na rà naa càurà naa goo wà Pwiduée, â rà wârapwiri, tia pwâadèrèè.   **21:10** Ézékiel 40.2
† **21:10** Â é popao naa na nyuâa—é, Â é popao é Nyuâaé Pwicîri, â wà pwi angela âna é popao.   **21:11** Ésaïe 60.1–2,19

12-13 Napwa naa goo pâ auba atü goo, âna dau maina ma gòri too. Â pwa 12 goropwârawâ goo. Ba âracié wâna auégòdò tòotù; â âracié wâna auduu tòotù; â âracié wâporomarawâ; â âracié wâpwâragòrowâ. Â wii naa goo jèpa goropwârawâ ê jèpa neere tèpa 12 wâao *Isaraéla. Â pwa 12 angela na rà jèpa wéaa goo.

14 Â po 12 atü pàara i auba. Â jèe wii naa goo jèpa pàae bèepwiri, ê jèpa nee tèpa 12 *apostolo kà Pwi nari mutò.

Câmu kâra napô

15 Wà i pwi *angela, na bu gére pitùra, âna é cipa ê bàra watü mwani mii. Â é câmuri i napô, bau ê pâ goropwârawâ, ma é babé goo.

16 Â é côo pâ nye po ipaiwà bwàti ê câmu goo ê pâ ârapàpé ére géé goro i napô. Â nye po ipaiwà bwàti ê pai gòri, ma dooé, ma augòri goo. [Ûna é naanaimari ê câmu, âna nimaro kêe] âna po 12 000‡.

17 Â é câmuri mwara ê babé atü, â ê câmu kêe, âna po 144 *coudée*§. (Ba wàépwiri ê câmu na rà mu câmuri goo, wà tèpa âboro.)

18 Ê auba wâgoro babé, âna atü *jaspe*, na bwùucùru ma mii, [na dau maina wâri wèe]. Â ê napô, âna é mwani mii, na é po pwéelaa, ma pwâra.

19 Â pâ pàara auba, âna pwa goro pâ atü na maina, na tòpò naa gò, pâ na jèpapara atü na kîri na jèpa dau maina é wâri wèe:

Pâbéaa—jaspe;

Bé 2—saphîr;

Bé 3—calcédoine;

Bé 4—émeraude;

20 Bé 5—sardonyx;

Bé 6—sardoine;

Bé 7—chrysolithe;

Bé 8—béryl;

Bé 9—topaze;

Bé 10—chrysoprase;

Bé 11—hyacinthe;

Bé 12—améthyste.

21:12-13 Ézékîel 48.30-35   21:15 Ézékîel 40.3; Auinapàpari 11.1   ‡ 21:16 12 000—Câmu kâra pai picaatâa kà Pwiduée ma tèpa âboro kêe. 12 000 = 3 x 4 x 1 000. 3 = nimaro kà Pwiduée (Caa, Nafê, ma Nyuââê Pwicîri); 4 = pâ 4 ére nord, sud, est, ouest; 1 000 = câmu kâra pâ âboro na wâru. Jèpwi mwara; 12 = jè câmu kà tèpa âboro kà Pwiduée. (Côo Auinapàpari 7.4-8.)   § 21:17 *Coudée*—Gòobàra caapwi mètre. (Pai gòri wàra ê î pwi âboro, géé goro mangadaîê, tiagoro jipu kâra îê.)   21:18 Ésaïe 54.11-12

Â po dau jajau ma muugère pâ atü bèeni, â rà dau pwâra goro êdiri pâ âmu kêe.

²¹ Â i jèpa goropwârâwâ na rà po 12, âna nye pwa goro caapwi perle. Â ê naigé na maina, wânabibiu kêra napô, âna pwa goro mwani mii, na dau pwéelaa ma dau pwâra.

Pwéelaa naawê muugère kà Pwiduée

²² Nye ticè wâra pwapwicîri cèna go còo naawê. Ba ru tâa wê, wà Pwiduée* na dau pwa pàtâmee, ma i Pwi nari mutô. [Â o pwamainaru naa naporomeeru.]

²³ Â jèe ticèmuru naa goo, na ru èu naawê, ê tòotù ma parui. Ba jèe pwéelaa naawê ê muugère kà Pwiduée. Â wà i Pwi nari mutô, âna jèe pwi wâra ânye.

²⁴ Â diri tèpa âboro, âna rà o wâro na pwéelaa kêe. Â wà tèpa ukai, âna rà o pa pàdarié diri pâ wâdé kêra.

²⁵ Â o càcaa târi ê pâ goropwârâwâ, ba nye ticè ne ma bàutê wê [â ticè a mura].

²⁶ Â pâ Ba gòropuu, âna rà cia naawê diri pâ nemururà ma wâdé kêra.

²⁷ O càcaa tò naawê cè jè muru na miiri. Â pwicîri mwara tà tèpa pwa pâ tûa na miiri, ma tèpa pwâ. Â wâdé co, wàilà na wii ê neerà naa na tii kà Pwi nari mutô, ba Tii goro wâro.

22

Nairiwâ na é naa wâro

¹ Gée na càuè, â wà i pwi *angela, âna é paari tòo ê nairiwâ, na é naa wâro. Â nye po dau pwéelaa awé. Â é itàa gée aranara ê autâa kà Pwiduée, ma *Pwi nari mutô,

² wânabibiu kêra naigé kêra i napô. Â é coo goo ê du jènere nairiwâ* i upwâra târa wâro†. Â é pitòpò pâ pwêe naa na 12 parui naa na caapwi naja. Â ê dooé, âna wâi târa ê pâ Ba.

³ Â o càcaa pwa còwâ cè tojii.

O tâa na i napô ê autâa kà Pwiduée ma Pwi nari mutô. Â rà o mwa piênawéna kà Pwiduée ma pipwamainâe wà tèpa âboro kîri kêe.

⁴ Â rà o picòora ma wàé, â o wii na gaadaarà ê nee.

* **21:22** Ru tâa wê, wà Pwiduée... Grec: Ê wâra pwapwicîri kêe, âna wà Pwiduée...
21:23 Ésaïe 60.19–20; Auinapàpari 22.5 **21:24** Ésaïe 60.3,5 **21:25** Ésaïe 60.11
21:27 Ésaïe 52.1; Ézékiel 44.9; 1 Korénito 6.9–10 **22:1** Ézékiel 47.1 **22:2** Genèse
 2.9; Ézékiel 47.12; Joël 4.18; Zakarie 14.8 * **22:2** Ê du jènere nairiwâ—Caapwi
 upwâra. Munaa é itàa boome ni nabibiu kêe i nairiwâ. † **22:2** I upwâra târa
 wâro—é, Pâ upwâra târa wâro. **22:4** Mataio 5.8; Auinapàpari 3.12

⁵ Â o câ mwa caa pwa cowa ê bàutê. Â o càcaa piâjimuru târa ê wâra ânye, bau i tootù. Ba ée pwéelaa kàra wà Pwi Ukai Pwiduee. Â rà o pitûa dâra gòiri awé.

Bénabwé popai

⁶ Géé na càùé, â é ina tôo wà i pwi angela, pâ: «Diri é pâ muru na gà me géé aucôo ma tère, âna âjupâra ma *târù. Ba wà Pwi Ukai Pwiduee, âna é naa ê Nyuâaê Pwicîri kêe tà tèpa *péroféta, [ba na rà inapàpari ê popai kêe]. Â, na wàrapwiri, â é cùru pâ tèpa angela kêe, ma rà inapàpari tà tèpa âboro kîri kêe ê pâ muru na o mwa tà tèepaa.»

É wâjué cowa Iésu

⁷ É ina wà Iésu pâ: «Guwà còo! Go o tàpo tèepaa.»

[Â wâgo, Ioane, âna go ina pâ]‡: O cidòri nyuâa pwi âboro na é pitère dâra ê popai kà Pwiduee, na tâa na é tii bèeni! Ba é paari ê pwina o tèepaa, târa ma rà pwacôoco wà tàpé na rà pûra.

⁸ Ūna go cau còo ma tère diri pâ muru bèepwiri, â go cigòboo ma tùu jùruo, ma pwamaina i pwi angela, na ia é paari tôo.

⁹ Â é ina tôo pâ: «Bwa! Gà cibwaa wàrapwiri. Ba go pwi bére wakè'gà, ma wà tèpa béegà, wà tèpa péroféta, ma wà diri tèpa âboro, na rà pitère dâra ê pâ popai na wâna é tii bèeni. Â wâdé na gà pwamaina co Pwiduee!»

¹⁰ Â é ina tôo mwara pâ: «Gà cibwaa wéaari naa googà ê pâ popai, naa na tii bèeni, na é mara ina béaa wà Pwiduee. Ba popai târa pa-ipacôo wà tèpa âboro. Ba jèe wâmwünyabwe é tootù kêe, na é pacoo diri pwiri wà Pwiduee.

¹¹ «Êkaa na, wà pwina é pwa na èpà, ma muru na miiri, âna wâdé na é nye gòo goro pwa§. Â wà pwi âboro na é pipapwicîriê, ma târù é wâro kêe, âna wâdé na é ciburà pwa.»

Go pwi autapoo goo ma pwâadèrè

¹² É ina wà Iésu pâ: «Guwà còo, ba go o jèe tàpo tèepaa me. Â go naa wâri wèe târa jèpa âboro, wiâra é jèpa wakè kàra; [wiâna wâdé, é, èpà].

¹³ Ba wâgo *Alpha* ma *Oméga*, na go tâa béaa, â go o mwa me. Â go pwi autapoo goo, ma pwi pwâadèrè.»

22:5 Daniel 7.18,27; Auinapàpari 5.10, 20.6, 21.23,25   **22:6** Auinapàpari 1.1

22:7 Auinapàpari 1.3   ‡ **22:7** Munaa popai kà Ioane, êco na, pwiri gòobàra popai

kà Iésu.   **22:8** Auinapàpari 19.10   **22:11** Daniel 12.10   § **22:11** *Wâdé na é nye gòo goro pwa*—Munaa é pitunamiri càurà wà pwi angela, ba na é tabatàcí ê pwâranümarà, ma rà pitòotéri ê wâro kàra.   **22:12** Ésaïe 40.10; Jérémie 17.10;

Auinapàpari 2.23   **22:13** Ésaïe 44.6; Auinapàpari 1.8,17, 21.6

¹⁴ Cidòri nyuâa tàpé na [rà wâdé na ara Pwiduée. Ba] rà jèe nuwa ârabwée kàra. Â o pwa tàrù kàra ma rà tò na é goropwârawâ târa i napô, ma uti é pwâra upwâra târa wâro.

¹⁵ O càra caa toome pâ akàna —tèpa pwâ, ma tèpa ipuu imudi, ma tèpa ipôtâmwarà, ma tàpé na rà pwa dooki, ma tèpa ipwamaina pâ duée imudi! Wà tàpéebà, âna rà o cau tâa gòroigé diri.

¹⁶ É ina wà Iésu pâ: «Go jèe cùru paé dariwà pwi angela kôo, ba na é papaé é popai kôo, tà tèpa wâra pwapwicîri. Wâgo, âna go pwi gòobàra wà ukai *Davita; wâgo, âna go pwi îricò kaatàdaa, na go pame é tòotù.»

¹⁷ Â é Nyuâaê Pwicîri, ma wà tô Ilàri dopwa kà Pwi nari mutô, âna ru ina tée pâ: «Gà me!» Â wà pwi âboro na é tère pwiri, âna wâdé na é ina mwara pâ: «Gà me, [co Pwi Ukai]!» Â wà pwi âboro na nùmee dàra wâdo, â wâdé na é me, ma é wâdo é jawé târa wâro, ba nye ticè wâri wèe.

Cibwaa tòotéri ère popai bèeni

¹⁸ Wâgo Ioane, na go ina bwàti târa diri pâ âboro, na rà tère é pâ popai, naa na é tii bèeni, pâ: É popai bèeni, âna popai kà Pwiduée na inapàpari é pwina o tèepaa. Â gà ipwacôoco. [Gà cibwaa ébii é popai] ba wiàna gà naa gòobàra é pâ popai bèeni, â é nye naa gòobàra tâgà mwara wà Pwiduée é pâ bétubatòina na ina naa na é tii bèeni.

¹⁹ Â wiàna gà patâjii é jèe popai gée na tii bèeni, â ée mwa patâjii jiiigà é kâgà, gée goro é pwâra upwâra târa wâro, ma autâa'gà na napô na pwicîri, na wii naa na tii bèeni.

²⁰ Â [wà Iésu] wà Pwina é *paâjupâra é pâ muru bèepwiri, âna é ina pâ: «Ûu, go o jèe tàpo tèepaa.»

[Â wâgo Ioane, â go ina pâ]: Amen! Wâdé na wàra! Wâdé na gà me, co Pwi Ukai Iésu!

²¹ [Â wâguwà tèpa cèikî na guwà pûra é tii bèeni] wâdé na é cau *pwényunyuâariwà diri wà Pwiduée, goro é *pimeaari imudi kà wà Pwi Ukai Iésu!

Cidòri nyuâawà!